DE PROBATIS

SANCTORVM VITIS

Quas tam ex MSS. Codicibus, quam ex editis Authoribus

R. P. Fr. LAVRENTIVS SVRIVS CARTHVSIÆ COLONIENSIS PROFESSVS

Primum edidit, & in duodecim menſes diſtribuit.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

MARTIVS

Hac poſtrema editione multis Sanctorum vitis auctus, & notis marginalibus illuſtratus.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Sumptibus Ioannis Kreps & Hermanni Mylij.

ANNO cIↃ IↃc XVIII.

INDEX SANCTORVM MARTII, QVORVM vitæ, martyria, & acta, partim hoc menſe, partim alijs aliorum menſium Sanctorum vitis, inſertæ continentur.

MARTIVS.

I. S. Albini Andegauenſis Epiſcopi & Confeſſoris vita *auctore Fortunato presbytero.* fol. 1
De eodem, *ex Gregorio Turonenſi cap. 96. de gloria Confeſſorum.* 3
S. Suuiberti VVerdenſis I. Epiſcopi & Confeſſoris vita, *auctore B. Marcellino presbytero.* 3
De eius canonizatione *epiſtola Rixfridi Traiectenſis & Ludgeri Monaſterienſis Epiſcoporum.* 16
S. Herculani Epiſcopi Peruſini martyriũ *ex Gregorij Papæ dialog. lib 3. cap. 13.* 22
S. Siuiardi Abbatis Aniſolenſis vita, *per quendam eius contemporaneum.* 22
Ducentorum & ſeptuaginta martyrum martyrium, *habes in SS. Valentini presbyteri & Aſterij paſſione 14. Feb. ca. 2.* 144
II. De S. Ceadda vel Cedda Epiſcopo, *ex Bedæ hiſtoria Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 28.* 23
* S. Caroli Comitis Flandriæ martyris vita, *auctore Gualtero Taurinenſis Eccleſiæ Canonico.* 25
S. VVilleici I. Canonici Traiectenſis vitam, *1. Martij, in vita S. Suuiberti Epiſcopi cap. 16. offendes.* 13
III. SS. Marini & Aſterij, ſeu Aſtyrij martyrium, *ex Euſebij hiſtoria Eccleſiaſtica. lib. 7. cap. 14.* 35
SS. Hemiterij & Chelidonij Calaguritanorum martyrũ vita, *ex Aurelij Prudentij periſteph. hymno 1.* 36
Item *ex Gregorio Turonenſi cap. 33. de gloria martyrum.* 37
S. VVinvvaloci Abbatis vita, *ex vetuſtis MSS. Codicibus.* 38
S. Caluppani Recluſi vita, *auctore D. Gregorio Turonenſi Epiſcopo.* 41
† S. Chunegundis Imperatricis vita, *ex MSS. Codicib. monaſt. Rebdorffenſis.* 42
* Eiuſdem Canonizationis Bulla. 46
IV. S. Petri Abbatis Cauenſis vita, *auctore quodam eius coætaneo.* 48
S. Adriani martyris acta, *habes 8. Septem.*
* B. Virgilij Epiſcopi Arelatenſis vita, *ex MS. perantiquo Codice.* 52
V. * S. Phocæ martyris vita, *ex Menologio Græcorum.* 55
De eodem *ex Gregorio Turonenſi de gloria martyrum cap. 99.* ibid.
De SS. martyribus in Affrica paſſis ſub Genſerico, *habes in vita S. Deogratiæ Carthaginenſis Epiſcopi, 16. Octob. cap. 6.*
S. Geraſimi anachoretæ geſta, *habes in vita S. Euthymij 20. Ianua. cap. 56. 57. 58. 59.*
VI. S. Coletæ virginis vita, *auctore Stephano Iuliaco eius contemporaneo.* 56
VII. S. Equitij Abbatis vita, *ex Gregorij Papæ lib. 1. dialog. cap. 4.* 77
S. Thomæ Aquinatis vita, *à Laurentio Surio collecta.* 79
De SS. Adriano & Eubulo martyribus, *ex Euſebij hiſtor. Eccl. lib 8. cap. 21.* 84
* S. Pauli Simplicis Anachoretæ vita, *auctore Ruffino, lib. 2. cap. 30.* 85
* SS. Perpetuæ & Felicitatis martyrium, *ex Petri de Natalibus lib. 3. cath. Sanctorum, cap. 182. & Lectionario antiquo,* 86
VIII. SS. Philemonis & Apollonij martyriũ, *14. Decembr in vita S. Thyrſi & ſociorũ cap. 28. & ſeqq. inuenies.*
* De S. Felice Epiſcopo, *ex Bedæ hiſtoria Eccleſiaſticæ lib. 2. cap. 15.* 87
S. Arriani cõuerſionem & martyrium, item ſociorum eius, *habes in vita S. Thyrſi 14. Decemb. cap. 39. & ſeqq.*
IX. SS. Quadraginta militum martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 87
De inuentione reliquiarum eorundem Sanctorum martyrum, *ex Sozomeni hiſt Eccleſiaſt lib. 9 cap. 2.* 89
De S. Paciano Epiſcopo. *ex catalogo Scriptorum Eccleſiaſtic. S. Hieronymi.* 90
X. SS. Codrati, Cypriani, Dionyſij, Anecti, Pauli, Creſcentij martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 90
S. Attalæ Abbatis vita, *auctore Iona Scoto eius diſcipulo.* 93
XI. * De compluribus SS. Martyribus Antiochenis, *ex Euſebij hiſtoriæ Eccleſ. lib. 8. cap. 24. interp Ioanne Chriſtophorſono.* 95
* S. Eulogij presbyteri vita & martyriũ, *auctore Aluaro Cordubenſi.* 95
S. Gumberti Confeſſoris vitam breuiter conſcriptam, *habes in vita S. Burchardi Herbypolenſis Epiſcopi, 14. Octobr. cap. 10. lib. 2.*
XII. S. Gregorij Papæ vita, *auctore Ioanne Diacono Romano.* 100
S. Petri Cubicularij Diocletiani Imperatoris martyrium, *ex Euſeb. hiſt. Eccl. lib. 8 cap. 6.* 158
S. Theophanis, qui & Iſaacius dictus, vita, *ex Simeone Metaphraſte.* 158
SS. Egdunij alias Migdonij presbyteri & ſociorum martyrum acta, *habes in actis SS. Indes & Donnæ. 20. Decemb. cap. 23 & ſeqq.*
XIII. S. Sabini martyrium, *ex Sim. Metaph.* 103
† S. Euphraſiæ virginis vita, *ex vitis Patrum, auctore incerto.* 104
In S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinopolitani, & in tranſlationem eius reli-

reliquiarum, oratio *Theophanis preſbyteri, ex Simeone Metaphraſte.* 171

*SS. Ruderici presbyteri, & Salomonis martyrũ paſſio. *auctore S. Eulogio martyre.* 173

S. Damiani Rauennatis Archiepiſcopi vita, *auctore Hieronymo Rubeo.* 176

XIV. *SS. Duorum Monachorum Valeriæ prouinciæ & Diaconi Eccleſiæ Marſicorum martyrium, *ex li. 4. dial. Greg. Magni, cap. 21. & 23.* 176

* S. Mathildis Reginæ encomium, *auctore VVitichindo monacho Corbeiẽſi.* 178

SS. Quadraginta ſeptem martyrũ martyriũ, qui in perſecutione Neroniana percẽpti ſunt, *habes in actis SS. martyrum Proceſſi & Martiniani 2. Iulij.*

XV. S. Longini martyriũ, *ex Sim. Metap.* 177

*S. Matronæ virginis martyriũ, *ex martyrologio Adonis.* 179

S. Leocritiæ virginis paſſionem *habes 11. Martij in vita S. Eulogij cap. 13. & ſeq.* 97

XVI. S. Abramij Confeſſoris, & Mariæ neptis eius vita, *ex Simeone Metaphraſte.* 179

De S. Euſebia virgine, *habes quædam in vita S. Rictrudis matris eius 12. Maij, cap. 16.* 181

S. Hereberti Colonienſis Archiepiſcopi vita, *auctore Ruperto Abbate Tuitiẽſi.* 185

S. Cyriaci & ſociorum martyrum paſſionem, *habes in geſtis S. Marcelli Papæ, 16. Ianuarij.* 246

XVII. S. Gertrudis virginis vita, *auctore anonymo.* 107

S. Pauli martyriũ, ſub Conſtantino Copronimo paſſi, *habes 28. Nouembr. in Actis S. Stephani iunioris. cap. 39.*

De S. Patricio Epiſcopo, *habetur in actis S. VVinvvaloei Abbatis, 3. Martij. cap. 9.*

XVIII. De S. Alexãdro Epiſcopo Hieroſolymitano & martyre, *ex Euſebij hiſt. Eccleſ. lib. 6. cap. 9.* 199

S. Cyrilli Epiſcopi Hieroſol. vita, *auctore Ioanne Grodicio Decano Glogouienſe.* 200

S. Eduardi Regis vita & martyrium, *ex MSS. exemplaribus.* 201

S. Narciſſi Epiſcopi Auguſtani geſta & martyrium. *in vita S. Afræ martyris 5. Auguſti offendes, incipiunt autem à cap. 1. vſque ad 9.*

XIX. De S. Ioſeph patre putatiuo IESV Chriſti Domini noſtri, *ex S. Bernardo.* 203

B. Ioannis Syri Confeſſoris vita, *ex martyrologio Adonis.* 204

S. Landoaldi S. R. E. Archipresbyt. & Confeſſoris vita, itemq; translatio eius & ſociorum, *per Nodgerum Epiſcopum Leodienſem.* 204

Eorundem eleuatio, *à quodam Gandauenſi monacho conſcripta.* 209

XX. S. VVilfranni Senonenſis Archiepiſcopi vita, *auctore Iona monacho Fontanellenſi. eius contemporaneo.* 210

S. Cuthberti Epiſcopi Lindisfarnenſis vita, *auctore venerabili Beda.* 214

XXI. S. Benedicti Abbatis vita, *auctore S. Gregorio Pontifice.* 229

S. Lupicini Abbatis vitam, *inuenies Le. ſtor. vltima Februarij.* 218

XXII. S. Leæ viduæ vita, *auctore S. Hieronym. ep. 24. ad Marcellam.* 259

S. Catharinæ virginis, filiæ S. Brigittæ, *auctore incerto, contracta à Lau. Surio.* 239

XXIII. *De S. Benedicto monacho, *ex S. Gregorij lib. 3. dialog. cap. 18.* 245

SS. Victoriani & ſociorum martyrium, *auctore Victore Vticenſi Epiſc. habes 13. Iulij in vita S. Eugenij Carthag. Epiſcop.*

XXIV. De SS. Timolao, Dionyſio, & alijs ſex martyribus, *ex hiſt. Eccleſ. Euſeb. lib. 8. cap. 13.* 245

S. Agapeti Epiſcopi hiſtoria, *auctore Suida.* 245

S. Simeonis pueri Tridentini à Iudæis interempti martyrium, *auctore Ioanne Matthia Tiberino.* 246

*S. Pigmenij presbyteri martyrium, *ex Adonis martyrologio.* 247

XXV. S. Hermolandi Nouiomagenſis, primi Abbatis Antrenſis vita, *auctore incerto, latinius reddita à Lauren. Surio.* 248

De S. Latrone cũ Chriſto crucifixo. 254

S. Cirini, alias Quirini, qui ſub Claudio Imp. paſſus eſt, martyriũ, *quære in vita S. Valent. presbyt. 14. Febr. cap. 1. & 3.* 144

XXVI. †S. Ludgeri primi Epiſcopi Monaſteriẽſis vita, *à coæuo conſcripta.* 254

S. Caſtuli Zetarij martyrium, *habes in geſtis S. Sebaſtiani 20. Ianuar. cap. 47.* 312. *& cap. 55.* 316

XXVII. S. Iſaaci vita *ex Simeon. Metaphr.* 265

†S. Ruperti Vangionum, & primi Salisburgenſis vita, *ex tomo ſexto antiq. lect. Henrici Caniſii.* 267

D. Auguſtæ virginis & martyris vita, *ex antiquis monumentis auctore Minutio de Minutiis à Serauallo collecta.* 269

*S. Ioannis Anachoretæ vita, *auctore Ruffino Aquileienſi presbytero.* 269

De SS. Zanita, Lazaro, & ſex ſocijs, *vide paſſionem SS. Ionæ & Barachiſii 29. Martii. cap. 1. & penultimo.* 275

XXVIII. De SS. Priſco, Malcho & Alexãdro martyribus, *ex hiſt. Euſeb. lib. 7. cap. 11.* 274

De S. Guntramno Rege, *ex Gregorii Turonenſ. lib. de gloria martyrum. cap. 6.* 274

De S. Cyrillo diacono & martyre, *ex hiſt. Eccleſ. Theodoreti lib. 3. cap. 6.* 274

XXIX. De SS. Arinogaſte, Archimino, & Saturo confeſſoribus, *ex Victoris Epiſcopi Vticenſis lib. 1. de perſecu. Vandalica.* 274

SS. Ionæ & Barachiſij martyrium, *auctore Eſaia Adami filio, Equite Regis Saborii, ex Simeone Metaphraſte.* 275

†S. Euſtachij Abbatis Luxouienſis vita, *auctore Iona Scoto eius diſcipulo.* 278

XXX. B. Ioannis Climachi vita, *per Danielem monachum.* 281

S. Quirini tribuni martyriũ, *habes in vita Alexand. Papæ 3. Maii, à cap. 1. vſq. ad c. 8.*

S. Guidonis confeſſ. vita, *ex vet. MS.* 282

XXXI. De S. Balbina virgine, filia S. Quirini Tribuni, *habes in geſtis S. Alexandr. Papæ 3. Maii, cap. 5. 8. & 9.* 41

MARTIVS.

VITA S. ALBINI, ANDEGAVENSIS EPISCOPI ET CONFESSORIS, EDITA A FORTVNATO PRESBYTERO: MEMINIT HVIVS VITÆ S. GREGORIVS TVRONENSIS CAP. XCVI. DE GLORIA CONFESSORVM. An. 540.

Prolog. MEMINI, VIR APOSTOLICE, CVM AD VRBEM, QVAM CHRI- 1. Mart.
STO præſule regitis, veſtris me præſentaturus obtutibus occurriſſem, inter reliqua
maturitatis conſulta, quæ ſenſu diuite torrẽtis more mihi viſus es inundare, etiam
de ſacratiſſimo viro Dño Albino antiſtite vos feciſſe tenuiter mentionem. Sicut e- S. Albini vita immarceſcibilib. floret meritis.
nim eius vita immarceſcibilibus meritis florere probatur, cæleſtib impreſſa libel-
lis, ad ædificationẽ etiam plebis, humanis ẽt fixa mandâſtis vt conderetur in char-
tis: duplici beneficio populis conſulturi, dum & in illo tenerent admiranda, quæ
colerent, & in ſe reſpicerent, quod vnuſquiſq; ſagaciter emendaret: id eſt, dũ apud
vnum tot prædicanda cognoſcerent, apud ſe reſecare ſua ſinguli non differrent:
quatenùs tam vnica beati viri relatio, medela publica fieret audientium. Intelligẽs
verò velociter fugientes à ſæculo memoriæ ſubripi, timeo de vita ſanctiſſimi negli-
gẽter aliqua citò lapſura literis alligare: nec facilè rursùs in animum recipi, ſi ſemel
inciperet, obliuione temporis inuadente, ſubduci: cuius rei impulſor quidã, man- S. Albini geſta fideliter conſcripta.
data veſtræ beatitudinis exequens, à me, quòd annuerem, flagitauit, illud adijciens, vt quæ ipſe de geſtis ſancti viri iux-
ta fidem compererat, ego, ipſo inſinuante, indubitabiliter propalarem: in hoc magis querimoniarum molem confici-
ens, eò ꝙ quæ prædictus vir occultè quidẽ, ſed digna relatu geſſerat pro veritatis indagine, ſed nec ad eius ſingula me-
ruit peruenire, & aliqua ſe de cognitis memoratu erit oblitum eſſe. In his autem, quæ meminit, ſine ambiguitate ſuo te-
ſtimonio populum nobis attulit aſſentantem, cùm certè de eius præteritis dubitare non liceat, qui operatur in ſingulis
quotidiè clariora. Congratulatus verò relaturo, eò quòd de veſtris nutrimentis talis vir adoleuerit, qui iniunctam ſibi
rem tam ſtrenuè peroraret, & de proprio aliquid cauſa venuſtatis nec incompetenter offerret: imò, ſi velit ipſe, per ſe
quod aliundè popoſcerat explicaret. Siquidem quicquid de illo dicetur, veſtris hoc præconijs reputatur: quoniam eſt
meritum magiſtri, laus diſcipuli, & in miniſtri ſolertia ſunt pontificis ornamenta. Quod cùm ego, meæ exiguitatis cõ-
ſcius, attingere trepidarem, reuerà qui nouerim hoc debere committi exertis ingenio, facundis eloquio, deuotis offi-
cio, probatis ſtylo: qui ſunt ſenſu diuites, linguæ tota torrentes, famulatu celeres, carmine coruſcantes, cùm antè peri-
tiam veſtram ipſa Ciceronis, vt ſuſpicor, eloquia currerent vix ſecura, & cui apud Cæſarem Romæ liberè licuit vti, A-
quitanico iudice in Gallia forſitan formidaret. Quid ergò à me infrà doctorum veſtigia latitante, res alta requiritur, Modeſtia Authoris.
quem ad ſcribendi ſeriem nec natura profluum, nec literatura facundum, nec ipſe vſquequaq; vſus reddit expeditũ:
cùm etſi voto traherer, rei magnitudine deterrerer: quia radiantem vitam ſi pigri relatoris impar lingua prædicat, ob-
ſoletat: & quod illuminare debuit, hoc nube ſermonis abſcondit: vbi ageretur rectiùs, ſi quæ ab alijs poſcitis, ederetis.
Vndè certus intelligo, non vos huiuſmodi quopiam indigere, ſed vt de peregrinis noſtra vobis aliquid * ſatartia non *for. ciſtarcia, aut ſitarchia.
negaret, & velut inter fruges triticeas, ſterilitatis meæ hordeacea ſe conferrent. Nunc itaq; cauſas ambiguitatis in arbi-
trij ſtatera ſuſpendens, eligo ruſticus agnoſci per obedientiam magis, quàm indeuotus effici per doctrinam: vt cuius
faſtidire poteritis eloquium, ſaltẽ approbetis affectum. Hoc aũt mihi videl. in hoc opere præcauendum eſt, nè ad aures
populi minùs aliquid intelligibile proferatur. Idcircò igitur tota mediocritate cõtentus, etſi relator ineptus, tã B. vitæ
cupio geſta breuiter intimare: ſupereſt qui nouit mederi magis, ipſe fluctuanti paginæ portũ ſuæ dexteræ ſubminiſtret.

I. RELIGIOSORVM vita virorum quantùm eſt meritis clarior, tantùm voce celebrior populorum, quia dum illi vni-
uerſis beneficia tribuunt, in ſuam laudem linguas excitant ſingulorum. Igitur beatiſs. Albinus Veneticæ regio- Patria S. Albini.
nis, Oceani Britannici quæ eſt confinis, indigena, non exiguis parentibus oriundus, immò digni germinis digniſſima
proles emergens, decus, quod ſumpſit ex genere, fælicis vitæ meritis ampliauit: dum in illo & quod glorificaret, Chri-
ſtus elegit: & quod vniuerſus veneraretur mundus, effulſit. Qui inter ipſa nouellæ iuuentutis exordia tanto fidei fer-
uore flagrauit, vt parentes, ad quorum deſideria ſolet infantia recurrere feſtinanter, pro charitate Chriſti magis iſte
voluntariè reliquiſſet, & velut hoſtes animæ carnales affectus effugeret, credens ſibi ſufficere, ſi omnem delectationẽ
in ſolo cæleſti patre plantaret. Mox autem in Cincillacenſi monaſterio tanta animi humilitate Domino placiturus ſe Petit monaſterium, relictis parentibus.
ſubdidit, vt ſalua morũ honeſtate, nihil ſibi de ingenuitatis priuilegio vendicaret: vbi quem origo liberum genuit, fa-
mulum voluntas addixit: intelligens magis eſſe laudabile, vt amore Chriſti nobilitas inclinaret, quod erat, quàm fa-
ſtidiret, quod non erat. Proficiebat deniq; in eo exercitationis quotidianæ proceſſus, ita vltrà ſe ſemper aſcendens, Catalogus virtutum eius.
vt meritis non ſolùm reliquos vinceret, ſed edomito corpore, de ſeipſo potiùs triumpharet. Quis enim expedire, quã
fuerit in ieiuniorum parcitate præcipuus, in vigiliarum delectatione propenſus, in orationis aſſiduitate laudabilis, in
miſerationis opere ſingularis: vt & hoſtem, qui ſibi repugnabat, extingueret, & vndè ſe ſolus affligeret, cunctis ſpe

maxima ſubueniret? Erat enim ad obediendum paruulus, ad vitia calcanda maturus: ita vt in ipſo iuuentutis tyrocinio iam ſenectutis eſſet exemplum, hoc ſolùm habens cùm homine commune, quod natus eſt: cæterùm totum voluit eſſe Chriſti, quod vixit: non oculum voluptati, non aurem ludibrio, non animum accommodans leuitati, ſemper ſe regens ancora grauitatis. Talem itaq; ſe intra monaſterij ſepta tractauit, vt ſi quando proceſſit in publicum, eſſet infra carcerem ſui cordis ſemper incluſus: nec aliud extra ſe adſpiciendum prætulit, quàm Chriſtum, quem in pectore fidelis portaror baiulauit.

Imber importunus, omnibus madefactis, Albini domicilium non attingit.

*Fit Abbas.

II. His igitur ſtudijs occupatus, in tantam vitæ claritatem peruenit, vt eius deuotum ſeruitium mundo Dominus per miracula teſtaretur. Deniq; cùm adhuc puerulus per pagum in Abbatis ſui proficiſceretur obſequium, applicante eo apud quendam locum, tanta eum detinuit violentia tempeſtatis, tantumq; ſe pluuialis imber effudit, vt ipſam domum nec ſua tecta defenderent. Cùm ergò pro magnitudine pluuiæ caſa pro campo conſtaret, madefactis omnibus, qui eodem tenebantur hoſpitio, ſolùm B. Albinum tunc imber tangere expauit: quia vbi flammam fidei ſenſit, nè iniuriam faceret, ſe gutta detorſit. Quo comperto, conſcientia ſanctitatis, quæ celabatur annis, innotuit meritis, eò quòd in flore adoleſcentiæ virtutis odor fragraret. Dehinc cœleſtibus donis cùm ætate creſcentibus, annorum circiter triginta & quinq;, monaſterij rector & pius * paſtor eligitur: quippè qui ſuo ſplendore ad ſe traxerat dignitatem. Intereà ſub magiſtri cenſura, congregationis diſciplina vernabat, vbi ſeueritate diſtricta, licentia peccandi perierat. Feruebat autem pietatis intuitus, exultabat pſallendi concentus, coruſcabat inter fratres obedientiæ radius, præcellebatq; ſanctæ charitatis ornatus: quia ſicut erat ad vitia eradicanda ſolicitus, ita ad inſerenda dona cœleſtia circumſpectus. In quo Abbatis officio per viginti & quinq; annos congregationem ſibi commiſſam fæliciter gubernauit. Et quia tanti meriti fama ſepulta non latuit, ſed fælicibus pennis cuncta peruolans occupauit, contigit Andegauum ciuitatem paſtoris gubernatione nudari. Tunc ab vniuerſitate populi, ſed humilitatis ſtudio ipſo reſiſtente, ad pontificalem gradum, duce Chriſto, concorditer eligitur. Qui honorem ſacerdotij debitum conſecutus, ita ſe in alimonijs pauperum, in defenſione ciuium, in viſitatione languentium, in redemptione præbuit captiuorum, vt beata vnius actio, generale fieret ſaluamentum: quibus ex ſtudijs cœleſtes in eo fructificauere virtutes. Igitur in ciuitate Andegaua cùm ei quædam mulier, Grata nomine, ſed debilitate contractæ manûs ingrata, neruis ſtupeſcentibus occurriſſet, ſignum crucis ſuper infirmam dexteram fecit. Hinc præmortuæ palmæ priùs ſe viuax tepor infudit. Item ſequenti die in ipſo loco, vt ab eo ſignaretur, ſe obtulit. Quo facto, cœperunt venæ ſuos excurſus agnoſcere. Tertia verò die, vbi ſuper illam ſigillum crucis impreſſit, ſtatim ſe arentium digitorum fila laxârunt: & recepto miniſterio, mulier in Chriſti nomine rediuiua dextera ſe ſignauit.

Creatur Andegauenſis Epiſcopus

Nota vim S Crucis.

Adoleſcentem mortuum excitat

Cæcos tres illuminat S crucis ſigno.

III. QVADAM vice cùm ad vicum Geginam præteriens acceſſiſſet, adoleſcentem Malabandum nomine, amiſſo vitæ tepore iam munere. Audiens autem à parentibus extremam filij mortem deplorari, occurrit, & vt mortuum viuum erigeret, ſe in oratione proſternit. Quò incumbens, diutiùs orauit: & dum palleſceret iacens ſacerdos in puluere, animæ viuacitas rubeſcebat in corpore, donèc pulſato cœlo, patefactoq; tartaro, iuuenis reuocaretur à funere, ſacerdos à prece. Deindè cùm Aſiacum monaſterium paterna ſolicitudine viſitâſſet, quidam vt ei ſuccurreret, tam fide illuminatus, cæcus exclamabat. Cui vt ſanctæ crucis medicamentum impoſuit, tam fuit illi lumen citò recipere, quàm quæſiſſe. Item Andegauis cùm quidam Maurilio clauſis oculis lumen ſibi reſtitui poſtularet, tunc pontifex ſe ad nota arma conuertens, mox vt ſignum venerabile ſuper palpebras eius extendit, velut baliſta fortiſſima penetratis tenebris crux poſt ſe cæco lumen inuexit. Item cùm Marcellinus, circiter decem annos tranſigens in nubilo cæcitatis, tractus ad beatum pontificem perueniſſet, vbi ſignum adorandæ crucis ſuper oculos eius ipſe extendit, ſtatim erumpente ſanguine, effugatiſq; tenebris, lux intrauit.

Liberat illuſtrem fœminam.

Cæcus dæmoniacus curatur.

IV. ILLVD etiam nobis eſt factum memorabile recenſendum. Cùm illuſtris Ærhetea, iuſſione regia perſequente, in Dullacenſi villa militum cuſtodia teneretur obſeſſa, tunc oui periclitanti ſuccurrente ſancto paſtore, ſolus, vt à nullo cognoſceretur, ad ipſam ingreditur. Quo viſo, amplectens eius veſtigia, lugens mulier inhærebat. Tunc infælicis cuſtodis inſana procacitas, dũ vult eam quaſi lupus à veſte paſtoris euellere, iniuriam vir ſanctus excepit. Tunc inſufflauit in eius faciem, & temerator ſacerdotis, celeri morte mulctatus eſt. Hinc terrore vrgẽte, reliqui reuerentiam habuêre pontifici, & vnius pœna fecit alios immunes à culpa. Nec priùs à muliere diſceſſit, quàm dato regi precio ipſe eam liberaret: ſicq; vno momento, & ſalus fuit ſupplici, & mors extitit præſumptori Nec id quidem omittendum eſt, ꝙ tradi memoriæ ſit votiuum. In vicum, cuius vocabulum eſt Albinia, piæ deuotionis ſtudio S. pater acceſſit. Vbi dum quidam cæcus ab eo opẽ miſericordiæ poſtularet, cœpit idem, qua dudùm captus fuerat, infeſtatione dæmonij, corporis vexatione torqueri. Tunc in orationem, cui ſemper animi ſancta intentione vacabat, corpus ẽt proſtrauit, captumq; lumen priſtinũ reddidit oculis, & peſtẽ immundi ſpiritûs effugauit. O ineffabilis gratia pietatis: à qua dum ſubſtantia ſola quæritur, triplex remedium obtinetur: Victu pauit egenum, munerauit viſu cæcatũ, reddidit libertati captiuum.

Vide miraculum.

V. ITEMQVE occurrente eo regi Childeberto Pariſijs, nunciatur pontifici, regem venationis cauſa de ciuitate in craſtino eſſe diſceſſurum, mandatq;, ſe dignum duceret expectandum. Sed quia B. Albinum corporalis infirmitas præpediuit, ad eius præſentiam prædictus rex occurrere maturauit: qui donèc per illam viam, quæ ad ſacerdotem ducebat, inceſſit, fæliciter properauit. Cùm verò in quoddam triuium perueniſſet, velletq; alibi deuiare, equus eius acſi metallum fuſile, greſſum mouere nõ valuit. Suſpicans igitur rex, culpam equi magis eſſe quàm cauſæ, alterum ſibi fecit ſterni. Quem dum per ipſum iter gradi compelleret, acſi muro impediente, cætus ire non valuit. Intelligens igitur nihil profeciſſe, mutâſſe vehiculum, niſi mutaret & curſum, cœpit ab equo diſcere, quòd homo peccaret, & humanus intellectus haberet, quod pecus corrigeret: deflectenſq; eum in viam, quæ ad ſacerdotem ducebat, ea cœpit alacritate diſcurrere, acſi ereptus de fouea, campi mollis planitiem recepiſſet.

Corpus extinctum, loco moueri non poteſt.

Precibus ad Deum fuſis aperit carcerem.

VI. EST operæprecium, de quodam cadauere rem viuam proferre. Cùm ad ciuitatem Venetenſem ipſe vir apoſtolicus acceſſiſſet, vno de obſequentibus iam conuerſo adoleſcentulo, quem pro morum qualitate peculiariùs diligebat, in loco defuncto atq; ſepulto, poſt annum eius corpuſculum pſallendo ad propria reuocabat. Tunc remorante eo pro cauſa, voluerunt ſeruientes priùs corpus mouere, quàm ſacerdos occurreret: ſed tanto pondere fit grauatum, vt anteà potuiſſent gigantæa membra prenſare, quàm puerile corpus ſufferre, dum adhuc cadauer inſepultum, crederetur iam marmore premi, nec equi greſſum poterânt promouere, acſi puluis eius de ſe vincula eis generâſſet, donèc antiſtes rediens oratione ſolueret, quos tacente voce confixit. Hoc iterùm non minùs eſt prædicandum miraculum, cùm in Cincillacenſi monaſterio Gennomerus monachus eſſet oculorum luce priuatus, & annoſa tempora vna eſſent nocte cæcitatis tranſcurſa, petijt ſibi à viro ſanctiſſimo fieri crucis ſignaculum. Quo facto, luminis vitalis ſplendor intrauit, & fugatis tenebris, ſol peregrinus illuxit. Eſt & hoc inter reliqua venerabile documentum: Cùm in ciuitate Andegaua turris portæ cohærens, damnatis carcer eſſet effecta, prætereunte beato Albino, fiebat inſolentia de vocibus incluſorum. Tunc ad iudicem precator accedit, vt eos pietatis cauſa de cuſtodia relaxaret. Quod cùm ille aure ſurda differret, mox pontifex ad DEVM ſe fida petitione conuertens, tam familiari voce ſuggeſſit, vt in loco, quo orationẽ ſanctus effudit, miræ magnitudinis ſaxeus quadrus exiliens, portæ aditus fieret carceratis: quia antè eius precem, ſoliditatem ſuam lapis ſeruare non potuit. Hinc egreſſi quaſi de ſepulcro viuentes, in baſilica ſancti

Mauri-

Maurilionis domino Albino gratias referentes, ſe ad veſtigia eius proſtrauerunt, eò quòd ſuſpectos de funere, redire fecerat ad ſalutem.

Signo Crucis pellit dæmonem.

VII. ITEM dum quædam mulier, arrepta à maligno ſpiritu, ſe beatiſſimo viro Albino vociferans & eiulans præſentâſſet, mox aduerſarius ipſe ſupra eius oculum in ſimilitudinem veſicæ ſanguineæ ſe collegit. Tunc pontifex faciens ſignum ſanctæ crucis, increpauit, dicens: Inimice, oculum quem non dediſti, nec poſſis auferre. Mox de collectione ipſa, in phlebetomiæ ſimilitudinē, ſubtiliter ſanguis erupit. Quo fluente, ſine læſione oculi, immundus hoſtis euanuit, & puella incolumis, imperante ſigno crucis, euaſit. Sed & hoc magnanimitatis exemplum opportunum ducitur explicandum, quòd pro Dei negocio apud eum non fuerit vlla regum potentumque perſonalis acceptio. Deniq; ad cumulum cœleſtis gratiæ conquirendum, inceſtatum nuptiarum execrabilis copulationis iura condemnans, beati Iohannis irreprehenſibilis imitator, quanta ſuſtinuerit, nullus dignè poterit explicare. Siquidem martyr effici concupiuit, ſi non defuiſſet dextera percuſſoris. Sed proculdubiò palmam martyrij meruit, qui voti deſideria non abſcondit. Vndè præter labores reliquos, etiam per ſynodos, pro ipſa cauſa ſæpiùs excurrens, ad poſtremùm quamplurium epiſcoporum iniunctione, vt excommunicatas à ſe perſonas abſolueret, vi fratrum coactus eſt. Et cùm rogaretur, vt eulogias, quas reliqui antiſtites, ad perſonā communione ſuſpenſam dirigentes, benedixerant, vt & ipſe ſignaret, ait ad ſacerdotale concilium: Etſi ad imperium veſtrum ego ſignare compellor, dum vos cauſam Dei recuſatis defendere, ipſe potens eſt vindicare. Quo facto, antequam eulogias excommunicata perſona ſuſciperet, expirauit: & priuſquàm portitor perueniret, ſermo ſacerdotis obtinuit. Qui etiam ad beatum Cæſarium Arelatenſem præſulem, pro eadem cauſa conſulturus occurrit.

De tranſlatione ſacri corporis ei⁹

Tres paralytici ſanātur ad eius ſepulcrum.

Itē 2. cæci.

Pſalm. 89.

VIII. SED quia eius ſingula non valemus retexere facta, ſufficiat de plurimis vel pauca dixiſſe. Illud quoq; beatiſſimi teſtimonium, viuentis poſt obitum, neceſſarium credimus præ cæteris explicandum. Quia licet teneretur clauſum corpus eius in tumulo, attamen iuſti animæ merces exuberauit in fructu. Igitur cùm S. Germanus Epiſcopus Pariſiorum, vel comprouinciales ac pontifex ſucceſſor eius & populus, vellent membra ſancti Albini in nouam baſilicam deuotè tranſponere, & propter cellulæ anguſtiam, in qua conditus fuerat, non daretur ſacri corporis extrahendi licentia, cunctis hæſitantibus & incertis quid agerent, curis popularibus ſe virtus beatiſſimi viri mediatrix interſerit. Nam expectantibus omnibus & nihil deliberantibus, repentè nutu diuino diſciſſo pariete cellulæ, qui erat ad pedes eius, à parte orientali tres lapides decidunt, ſcilicet dato ſigno, per qualem locum ſe iuberet educi poſſe. Intereà facto aditu, dum concentus pſallentium ad ſanctum ſepulcrum progreditur, in loco, per quem eſt eductus, palàm tres paralytici, iamdiù ſeparati, redditi ſunt ſanitati, ac nerui præmortui, viuificari didicerunt meritis Dei viri ſepulti. Statimque duo cæci ſunt pariter illuminari, tandem aliquandò ſumentes lumina diei ab vmbra defuncti: nimirùm agnoſcentes eius adminiculo ſe poſſe lumen conſequi, cuius virtute paries potuiſſet feneſtrari. His & conſequentibus infinitis miraculis, etſi ſummi pontificis membra recubant in ſepulcris, attamen per creatoris gratiam in æterna ſæcula viuunt merita confeſſoris. Hic itaq; cœleſti dono venerandis floribus adornatus, viginti annis & ſex menſibus pontificalem apicem Eccleſiaſtica regulariter cenſura gubernans, vitæ autem octogeſimo anno illud propheticum in potentatibus beatitudinis culmine fæliciter explens, animam Deo chariſſimam, ereptam de ſæculo, manſuram cùm Chriſto, angelis plaudentibus Calendis Martij emiſit ad cœlos, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Libet his adiungere caput 96. eius libri, quem Gregorius Turonenſis ſcripſit De Gloria Confeſſorum.

Curſus horæ Tertiæ.

Solennita S. Martinis

IX. ALBINVS confeſſor, cuius nuper vitæ liber à Fortunato eſt conſcriptus presbytero, obtinet & ipſe, impertiente merito, ſuum oſtendi miracula ad ſepulcrum. Aderat igitur dies ſolennitatis, in quo paralyticus, membris omnibus debilis, euectus plauſtro antè vitream abſidæ, qua ſancta concluduntur membra, ſedebat: datuſq; ſopori, vidit virum ad ſe venientem, & dicentem ſibi: Quouſq; dormitas, & ſanus fieri non deſideras? qui ait: Vtinàm merear ſanus fieri. Dixitq; ei vir: Cùm ſignum ad curſum horæ Tertiæ audieris inſonare, ſurge continuò, & ingredere baſilicam, ad quam veniſti. Futurum eſt enim, vt ipſa hora B. Martinus cùm Albino contribule ingrediatur baſilicam: oratione facta, ad eius ſolennitatem Turonenſem accedere debeat. Si enim eo momento præſens fueris, ſanus efficieris. Nec moratus ille, commoto ſigno accedit ad tumulum ſancti: cumq; Dauidici carminis laudationem Clerici canere cœpiſſent, odor ſuauitatis in baſilicam ſancti aduenit, & hic directis pedibus incolumis eſt erectus, quod non à paucis, ſed à pleriſq; viſum, regio reſtatur alumna. Sic & apud Cromenſem vicum mulier à natiuitate cæca, inuocans nomen Sancti, ipſa die illuminata eſt.

An. 690.

*Svvuberti.

VITA S. *SVVIBERTI, VVERDENSIS ECCLESIÆ PRIMI EPISCOPI ET CONFESSORIS, SAXONVM FRISIORVMQVE APOSTOLI:

ſcripta à beato Marcellino presbytero, ad diuum Gregorium Traiectenſem Epiſcopum.

1. Mart.

Obſerua miraculum, & caue Sanctos contemnere.

PROLOG. VENERABILI & dilecto in Chriſto domino & patri Dño Gregorio, ſanctæ Traiectenſis Eccleſiæ Epiſcopo, & Friſonicæ gentis prædicatori eximio, Marcellinus presbyter, gentilium prædicator inutilis: bonum, quod præſtat omni bono. Multotiès dudùm exhortando piè monuiſti me verbis & ſcripris, nouiſſimè verò præcepiſti mihi tua paterna authoritate, beatiſſime pater, quatenùs conſcriberem & in lucem protraherem ſanctiſſima exordia natiuitatis, ac magnifica geſta ſiue virtutes & meritorum præconia ſanctiſſimi Swiberti pontificis, & egregij paganorum prædicatoris: nè tam magnifica & virtuoſa opera tam glorioſi patris obliuiſcantur, ſed ſcriptis ea commendatem, vt ea agnoſcat generatio altera, patribus ſuccedens, & in perpetua permaneant memoria: eò quòd æterna ſapientia, dum viueret, excellentiam ſuæ ſingularis vitæ ſignis & prodigijs probauit, ac nunc ſecùm regnare crebris miraculis quotidiè in Werda ad decus ſuæ Eccleſiæ & ſalutem ſuorum fidelium manifeſtat: vt tuipſe benè expertus es, vt mihi literatoriè inſinuaſti, dum à Colonia Agrippina Traiectum celeriter nauigans, ferè cùm tuis apud Werdam naufragium paſſus fuiſſes, eò quòd ſine ſalutatione ſancti Svviberti feſtinanter præterire propoſuiſti, quia arduum negotium Eccleſiæ Traiectenſis valdè te vrgebat. Moxq; memor S. Svviberti, emiſſo voto Deo, vt ipſum viſitares, periculum & naufragium protinùs euaſiſti. Sed mirari non ſufficio, glorioſe antiſtes, quòd mihi tantùm onus imponis, cùm tui nominis tuæq; nobilitatis fama multis in locis magna dignaq; memoratu habetur: Quippè qui literarum ſcientia viges, & præpollenti ſtylo, rhetoricoq; ornatu dictitare, floreſq; ſanctorum contexere & compilare conſueuiſti. Prætereà in conuentu tuo Traiectenſi tecum aliquot oratores & rhetores ac diuerſis ſcientijs præditos, me vtiquè literatiores, magnificos habetis & regitis magiſtros & doctores: qui elegantiori ſermone meliùs & ornatiùs componerent geſta ipſius, quàm ego, qui inueteratus dierum, cuius ſenſus iam hebetati & debilitati, ac vires corporis attenuatæ & ferè conſumpræ ſunt, vtpotè qui ſexagintaquinq; annis pro modulo meo indeſinenter prædicationibus & conuerſionibus paganorum inſudaui: quinq; ante pontificatum ſancto-

Marcellin' & Leuinus Chriſtũ annonciant Tranſiſelanis.

Pſalm. 80

Deut. 16.

1. Cor 1.

rum Willebrordi & Swiberti, & quadraginta tam ſub ſancto Willebrordo, quàm ſub ſancto Swiberto: & decem & ſex ſub egregio pontifice & martyre ſancto Bonifacio, prædeceſſore tuo, & quatuor iam ſub te, qui me Dauentriam & ad paganam gentem Tranſiſelanam cùm dilecto confratre & patriota meo Leuino presbytero miſiſti, prædicaturum ipſis ſanctum & terribile nomen Domini. Et quia pridèm, vt prælibaui, creberrima tua exhortatione & ſolerti monitione tuorum aliquorum confratrum perſæpè requiſitus, & conſcriberem, proculdubiò non temerariè recuſaui vel dimiſi, ſed piè diſtuli propter puſillanimitatem & imbecillitatem meam, ineptum me iudicans ea conſcribere: tamen quia nuper tua pontificali authoritate & diffinitione ſiue concluſione concanonicorum dominorum meorum conuentûs Traiectenſis, à me ſpecialiter eadem ſanctiſſima geſta ipſius conſcribi decreuiſti, & mihi ſtrictè præcepiſti, eò quòd à iuuentute mea in Anglia cùm illo conuerſatus fui, & cùm ipſo & ſancto Willebrordo & cæteris confratribus meis ex Anglia in Germaniam nauali euectione deueni, & ſancto Swiberto miniſtraui, donèc optimus confrater noſter Willeicus, dignus ſacerdos Dei, ipſi deuotè ſeruiuit, & cùm illo ad Boructuarios proficiſcens, fideliter cùm eo verbum vitæ ipſis prædicando euangelizauit, me manente & annunciante verbum ſalutis & vitæ gentibus & neophytis tuæ diœceſis. Ideoquè nè inobediens & temerarius cenſear, tuis volens parére mandatis & petitionibus, tuiſq; & confratrum tuorum, canonicorum conuentûs Traiectenſis precibus, & præcipuè meritis ſanctiſſimi confeſſoris & pontificis Swibèrti confiſus, reiecto pudoris velamine, licèt imperitia mea dehortabatur, ſuadebat tamen charitatis virtus imperioſa, dicente Paulo: Charitas vincit omnia. Spem ergò ad illum dirigens, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: os meum aperui, & attraxi ſpiritum, quo non ſolùm, quæ de eodem ſancto Swiberto à veridicis audiui, ſed & quibus interfui, & quæ oculis meis vidi, licèt rudi & incultiori ac plebeio ſermone compilando, pauca de multis, tamen vera, digna relatu, aptaq; memoratu digeſſi de eo, vt pleriquè in conuentu Traiectenſium inpræſentiarum fæliciter militantes, viderunt & audièrunt. Quapropter peto, vt grammaticæ me excuſatum cum tuis habeas, orans nè verborum nodoſitas, aut argumentoſa loquacitas in præſenti Legenda à diſerto lectore requirantur: quia & nemus in templo Domini plantari prohibetur, & iniuſtè me ſentio, deſcripturum geſta tam magnifici Chriſti pontificis, regulis Donati ſubiacere, aut Ariſtotelicis parére argumentis: quoniam & argumentum ſæculare perijt, vbi virgo Deum peperit, & ſapientia huius mundi ſtultitia eſt apud Deum: qui vtiquè errarent, ſi verba potiùs quàm res perpenderent, & non magis virtutem rerum, & gratiam ſancti Spiritûs ſpectare gauderent, quàm verborum phaleras pompaſq; ſermonum. Quoniam quidem regnum cœlorum nón in eloquentia, ſed in fide conſtare, & ſalutem ſęculo non ab oratoribus, ſed à piſcatoribus nunciatam fuiſſe, fidelium neminem ambigere aut ignorare credimus. Hæc igitur ſunt, quæ de eo conſcripſi, dulciſſime pater & optime pontifex, & ſanctitati tuæ tranſmiſi, vt tua authoritate, ſi quidem iudicas dignum, rata & firma permaneant, atq; ad quoſcunq; venerint, pontificali tuo decreto roborata valeant: Petens ſyncero corde & humiliter efflagitans, vt ea, quæ rudi ſtylo de eo digeſſi & conſcripſi more euangeliſtarum, qui plano ſtylo euangelia Chriſti conſcripſerunt, ſanctitas tua corrigere & vrbaniori ſtylo cum tuis canonicis, dominis & magiſtris meis, perlucidare dignetur, ſi placet & vtile ſit, nè efficiar blaſphemantium & detrahentium magnorum magiſtrorum deriſio: ſed vt Chriſtus, qui eſt gemma pontificum & gloria ſacerdotum, meritis ſancti Svviberti magnificetur & glorificetur, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum, Amen.

Hic Pontifex in exilio mortuus eſt.

Anno 647.

Sigeberti Comitis & Bertæ pietas.

TEMPORE, quo ſanctiſſimus Martinus Papa & Martyr in Apoſtolica Romanorum ſede præſidebat, & vniuerſalem orthodoxæ fidei Eccleſiam fæliciter gubernabat, ac Cõſtantinus ſiue Conſtans, qui auo ſuo fælici Heraclio Imperatori in Romanorum imperium ſucceſſerat, imperaret, atq; glorioſus & inclytus Oſvvinus rex, frater ſancti Oſvvaldi regis & martyris, ſceptra regni Angliæ diuina prouidentia auſpicabiliter gubernaret, ſcilicet Anno à natiuitate Domini ſexcenteſimo quadrageſimo ſeptimo, in Anglia in regno Nord Humbrorum, quod eſt ad Aquilonarem Humbri fluminis plagam, vbi gens habitabat cùm rege ſuo, erat quidam princeps, Comes de Nortingram, Sigebertus nomine, ex ſpectabili ſtemmate natiuitate excellentiſſimus, miles ſtrenuus armis & induſtrius; habens coniugem quandam deuotam & ingenuam fœminam, nomine Bertam, ex nobiliſſimis & ſplendidiſſimis Anglorum principibus propagatam: cuius mater Oſtrida, cuius pater Edilredus, cuius pater Oſtus, cuius pater Eugiſtus, à quo Britannia Anglia appellata eſt. Qui cælibes coniuges, diuinis præcincti legibus, miræ virtutis fulsère inſignijs, Deum timebant, & præcepta eius obſeruabant, religioſis actibus, crebris precibus, eleëmoſynarum actibus, ſiue charitatis & miſericordiæ operibus quotidiè intenti inſiſtebant. Berta verò, pia & nobilis Comitiſſa, videns multorum principum & militum filios in epiſcopos & abbates exaltatos, qui Anglicanum populum Domini nouiter conuerſum in fide confirmabant, ſine ceſſatione dies aſſiduabat orationibus & eleëmoſynis, petens à Deo talem ſibi filium dari, qui iugitèr in templo ſibi ſeruiret.

Viſio Bertę.

Dominus autem, qui velox eſt exauditor humilium, tali eam dignatus eſt gratia conſolari. Nocte n. quadam, dum in ſtrato ſuo cùm Comite marito ſuo repauſerat & dormiret, vidit in ſomnis in firmamento cœli vnam ſtellam miræ magnitudinis, inter cæteras ſtellas inæſtimabili claritate cœleſtis gloriæ fulgurantem. Cuius radius clarior & fulgentior erat ſole, ex cuius orientali parte duo lucidiſſimi longi radij fulgurantes procedebant. Quorum vnus versùs Germaniam, alter versùs Galliam ſe extendebant. Cumque diù ſuper his miraretur, tandèm ſplendor nimius eiuſdem ſtellæ & odorificæ ſuauitatis frangrantia totam ſuam perluſtrauit cameram: ac ſtella illa ſplendidiſſima ex firmamento cadens, cecidit ſuper ſtratum eius, in quo quieſcendo recubabat, circumdans eam. Attonita verò ipſa & nimiùm turbata ac territa, ſubitò præ timore casûs illius ſtellæ excitata, impetuosè clamare cœpit. Sigebertus autem de tam inſolita excitatione & grandi turbatione eius expergefactus, deprehendit eam valdè pauidam & trementem, & admirans aromatis raritatem & ſplendoris claritatem, turbatus fuit. Ipſiq; Comiti ſuo pia matrona poſt diutinam conſolationem cauſam ſuæ turbationis ſciſcitanti, viſionem præfatam cùm magnis ſingultibus retulit & enucleauit. Ipſe verò in ſe reuerſus, rem tacitus conſiderans, ipſam benignè conſolans in Domino, precibus

Interpretatio viſionis

vigiles permanſerunt vſq; manè. Statimq; aurora radiante, venire ad ſe petièrunt ſanctum Aidanum Lindisfarnenſem ſiue Auguſtaldenſem Epiſcopum, ſibique tanti negocij viſionem diligenter exponunt. Qui ſancti Spiritûs gratia inſpiratus, reſpondit: Hæc viſio diuinitùs manifeſtata, non ſolùm exultationis regni noſtri materia eſt, verumetiam multarum nationum gentibus gaudium erit: quoniam puer, DEO donante, naſcetur vobis, qui lucerna patriæ & ſummus pontifex ac conſtantiſſimus propagator fidei CHRISTI, populus DEI eſt futurus in viam ſalutis æternæ.

Naſcẽnte Svviberto, cernitur lumen mirabile.

Quod illi audientes, diutiſſimè CHRISTO retulerunt laudes: & deinceps caſtè viuentes, precibus & ieiunijs ac operibus miſericordiæ præſtantiùs inſtiterunt. Adueniente autem veneranda hora, qua benedictus puer à clariſſima genitrice naſceretur, ſubitò totam illam regalem cameram, in qua fælix Berta pareret, fulgor nimius repleuit, ſtupentibus & admirantibus cunctis: manſitq; irreuerberatis radijs protenſus, donèc peperit filium ſuum. Quo nato, paulatim claritas receſſit. Matronæ verò illic cùm obſtetricibus congregatæ, glorificantes DEVM, vbiquè promulgauerunt magnalia claritatis & viſionis Bertæ piæ Comitiſſæ, nato verò puero, Svvibertus à parentibus appellatur, nomine aui ſui Comitis de Noirtingram.

II. Itaqve ſanctus Swibertus puer, aqua & Spiritu ſancto purificatus, ab incunabulis Deo mancipatus, ſanctisq; pollens exordijs, ſanctioribus verò poſtmodùm inſiſtens ſtudijs, ſanctiſſimo fine curſum vitæ conſummauit. Namq; per momenta ætatum & incrementa temporum, Dei, quam ſuſcepit, gratiam pijs augmentauit actibus, atq; animum ſuum perfectè à iuuenilibus cohibens illecebris, omnia, quæ virtutis habentur, peregit: vitiorum ſeu voluptatis deceptiuam mollitiem cauit, Eccleſiam & diuina myſteria haud ſegniter frequentabat, & quæcunq, ex prædicationibus audierat, memoriæ firmiter commendabat: pauperes inſupèr in caſtro de Noirtingram, auidiſſimè ducens, excipiebat & pauit: frequentans ſcholas, ex quo erat ſagax ingenio, omnia, quæ à magiſtris audierat, animo retinuit. Proceres verò & milites ſui caſtri, vt cuncta illius verba & opera virtutem fidei redolere viderunt, admirantes, quaſi ſpiritu prophetico adinuicèm perſæpè dicebant: Si puero iſti Dominus conceſſerit vitam, ſanctus erit. Erat enim puer ſummæ manſuetudinis & pietatis, vitiorum fugax & contemptor.

Sancta eius pueritia.

III. Et quia quotidiè de virtute in virtutem proficiebat, diuini amoris igne ſuccenſus, ac ſancti Spiritûs gratia à iuuentute illuſtratus, cùm attigiſſet decimumquintum ætatis ſuæ annum, monaſticam ſæculari vitam prætulit, in quà liberiùs cœleſtibus vacaret ſtudijs, & in bonis religionis ſe operibus abundantiùs exerceret. Audierat enim, quòd in prouincia Lindiſſę eſſet monaſterium Beardanenſe, cui præfuit Abbas Higbaldus, vir manſuetiſſimus & ſanctiſſimus: in quo multi ſancti patres ex Hybernia, Scotia & Anglia, regulari inſtitutione inſignes, pietatis & charitatis opera diligenter obſeruantes, die noctuq; indeſinenter in magna pœnitentia Deo ſeruirent. Propoſuit itaq; animo, ſpretis paternis diuitijs & delicijs, illuc, Deo opitulante, etiam intrare, & habitum religionis aſſumere. Quòd vbi parentibus ſuis flexis genibus humiliter enarrauit, habita aliqua deliberatione, memores antedictæ viſionis, libenter eius votis ac deſiderijs cœleſtibus annuerunt, eumq; inſiſtere cœptis ſalutaribus cùm multis lachrymis iubent. Igitur vale dicto & oſculatis parentibus, ſanctus Swibertus perſpicax iuuenis perrexit, vno tantummodò puero comite, ad præfatum monaſterium cùm literis commendaticijs, ſibi ab illuſtri Comite patre ſuo traditis: ibiq; gratioſè receptus, monachorum famulatui ſe tradens, diligenter ea, quæ monaſticæ caſtitatis ac pietatis erant, & diſcere curabat & agere: in quo ſcientiam ſacrarum ſcripturarum & bonorum operum ſumens exempla, tonſuræ Eccleſiaſticæ coronam deuotè ſuſcepit. Qua ſuſcepta, ætatem moribus & virtutibus tranſiens, ita ſe modeſtè & circumſpectè in omnibus geſſit, vt à maioribus quaſi vnus ex ipſis amaretur & veneraretur. Nam cùm ipſe cunctos charitate perfecta diligeret, diligebatur à cunctis: quia totum ſe in Dei ſeruitutem transfudit: cumq; in eodem monaſterio per nouem annos in magna continentiæ & abſtinentiæ caſtigatione vixiſſet, gratia compunctionis ſemper ad cœleſtia ſuſpenſus, non modicam curam ſacris lectionibus ſimul & monaſticis diſciplinis ſedulus impendens, inſiſtens ieiunijs, orationibus & indefeſſis vigilijs presbyteralis ordinis dignitatem adeptus, eundemq; gradum condignis conſecrans actibus, acceptabile ſacrificium obtulit Deo. Et licèt eſſet carne nobilis, multò tamen animo & virtutibus nobiliorem ſe exhibuit. Erat enim eximię pietatis & religionis, ornatus decore omnium virtutum, orationum deuotioni ſolertiſſimè intentus. Ipſe tempore matutinæ laudis ſæpiùs ad diem vſq; in orationibus deuotiſſimè perſiſtebat, dirigens animum ad cœleſtia ſemper amanda & petenda: & hoc alios docendo, magnam de ſe cæteris fratribus ædificationem dabat, ita quòd vbiq; fama & gloria virtutis eius in laudem Dei prædicabatur.

Complectitur vitã monaſticã adoleſcentul⁹.

Parentes libenter eius propoſito aſſentiuntur

Initiatus ſacerdotio.

Matutinæ laudis, pro nocturnæ.

IV. Igitvr poſtquàm in eodem monaſterio decem & ſex annis ſtrenuè Chriſto militâſſet, ac inter fratres quaſi refulgens Lucifer inter aſtra, vt dictum eſt, proceſſiſſet, facta eſt fama nominis eius, diuina prouidente pietate, per vniuerſum regnum Nord Humbrorum intantùm celebris, vt non ſolùm regis & ſuorum primatum ſtupere & mirari faceret aures, verùm etiam cunctorum prælatorum, ita vt veluti vir apoſtolicus prædicaretur à cunctis. Gaudebat rex de tam nobilis viri virtutibus. Gaudebat & inclytus Sigebertus Comes pater eius cùm fœlice Berta matre eius, Deo immenſas referentes gratias de tam celebri filio, perpendentes præſagium viſionis & interpretationis eius ſenſim adimpleri. Sed præcipuè ſanctus * Egebertus, Archiepiſcopus Eboracenſis Eccleſiæ, audiens digna præconia ipſius, & ipſum multis fulgere virtutibus, nimio repletus gaudio, ipſum accerſitum cùm honore ſibi præſentari iuſſit, & in Eccleſia metropolitana ſanctiſſimi principis Apoſtolorum Petri in Eboraco ipſum canonicum ordinans, illic ſecùm manere & Chriſto ſeruire præcepit. In quo conuentu tam ſtrictè per biennium ieiunijs, orationibus, vigilijs & monaſticis diſciplinis ſe mancipauit, vt magis angelicam, quàm terrenam videretur ducere vitam. Et cùm eſſet ſic forma & exemplar omnib. fratribus, perfectè & regulariter viuentibus, electus fuit in [a] Abbatem monaſterij, dicti Dacore: quod monaſterium cognomen accepit ab amne Dacore, ſuper cuius ripam conſtructum hactenùs patet. Eodem tempore tanta erat deuotio hominum Angligenarum, poſtquàm tota inſula fidei ſacramentis erat imbuta, vt non ſolùm nobiles, ignobiles, clerici, laici, verùm etiam reges & filij regum de gente Anglorum, ſpretis regnis & delitijs mundi, eligerent ex maxima deuotione ad tempus peregrinari pro Chriſto in terris: Quidam ad docendum indoctos, vt [b] Columbanus ſanctus Abbas, qui cùm duodecim clericis Galliam perluſtrauit, & in fide confirmauit: Quidam ad viſitandum loca ſanctorum, vtpotè [d] Coadwala, præpotens rex Angliæ, & Offa rex Cantuariorum: qui anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo octuageſimonono Romam proficiſcentes, relictis regnis temporalibus, vt cœleſtis regni introitum & æterna gaudia adipiſci poſſent, à ſancto Papa Sergio in monachos attonſi, regi regum deuotè militauerunt: Quidam ad conuertendum incredulos, vel in ſolitudine anachoreticam vitam ducentes, vt ſanctus Iudocus, ſanctus [e] Winocus, filij regis Angliæ, & plures alij. Et hi omnes, vt familiariùs à Deo & ſanctis eius recipi mererentur in cœlis. Sed S. Swibertus, electus in Abbatem, occultiori conſilio Spiritus S. edoctus, non propria ſalute contentus, honori renuncians, magis elegit in exteris partibus amore Chriſti peregrinari, & populos incredulos, ſedentes in tenebris, diſpenſante diuina gratia, ad lumen fidei conuertere, quàm paucis præeſſe Chriſticolis. Rexit tamen idem monaſterium vice Abbatis ex mandato S. Egberti Archiepiſcopi vnum circiter annum.

[e] SS. Iudocus & Vuinocus reges anachoretæ.

* Egbertus Egbertum non niſi presbyterũ fuiſſe ex Beda & cæteris Martyrol. docet Bat. ad an. 690. aliundeq; irrepſiſſe putat illud Archiepiſc. Eboracenſ.

[a] Creatur Abbas Dacorenſ

[b] S. Columbanus

[d] Coadwala & Offa reges, fiunt monachi.

V. Itaqve anno ab incarnatione Dominica ſexcenteſimo octogeſimoſeptimo, cùm S. Wilfridus Epiſcopus Lindiſfarnenſis ſiue Auguſtaldenſis, deindè Merciorum, nouiſſimè Eboracenſis Archiepiſcopus, Romam iturus, nauem aſcendiſſet, flante Fauonio, pulſus eſt ad Friſiam: & honorificè ſuſceptus à barbaris, ſimul à rege Aldgillo, prædicabat eis per hyemem Chriſtum: & aliquos verbo veritatis inſtruens, à peccatorum ſuorum ſordibus fonte ſalutari abluit. Et ſic ipſe S. Wilfridus primus opus Euangelicum cœpit illic exercere, quod egregij viri & pontifices SS. Willebrordus & Swibertus poſtmodùm cùm ſuis ſocijs cùm deuotione magna compleuerunt. Cumq; rumore probato Friſiam & Saxoniam idolorum cultibus ſordeſcere & longa infidelitatis cæcitate irretitos teneri, ad aures S. Egberti perueniſſet, valdè doluit, ſtatuenſq; ſalubri deliberatione cùm pleriſq; ſacerdotibus illuc tendere, vt eos ad agnitionem fidei prædicando perduceret, diuino oraculo retentus, miſit ad eos vnum de canonicis ſuis Wigbertum nomine, cùm duobus pueris & clericis, eò quòd ipſe eſſet contemptu mundi, & doctrinæ ſcientia inſignis. Qui aſcendens nauim, & in Friſiam perueniens, duobus continuis annis genti illic ac regi Radbodo verbum ſalutis prædicabat. Sed obſtante diabolicæ fraudis aſtutia, cùm barbarici moris rigido populo plerumq; diſputans & prædicans, parùm profecit: infectoq; negocio, Angliam verſùs triſtis transfretauit, de cuius infructuoſo reditu S. Egbertus, multarum lachrymarum imbre perfuſus, multùm ingemuit.

Anno 687. S. Vuilfrid⁹ Epiſcopus Chriſtum Friſijs annunciat.

Vuigbertus Friſijs prædicat Chriſtum.

VI. ATTAMEN magnificus præſul S. Egbertus, ſitiens & affectans ſalutem omnium hominum, & præcipuè paganorum Friſonum & Saxonum, eò quòd Angli ab eis & ex eis propagati ſunt, non deſiſtens à bonæ voluntatis inchoato propoſito, tentauit adhuc in opus verbi Dei mittere illuc ſanctos & induſtrios & ad prædicandum verbum vitæ ſtrenuos & idoneos viros, vtpotè actione & eruditione præclaros. Elegit ergò & congregauit inſtar duodecim Apoſtolorum, duodecim Apoſtolicos viros, in fide conſtantes ex diuerſis monaſterijs ad prædicandum Germanis catholicam fidem. Fuerunt autem hi miſſi, Willebrordus, Svvibertus, Acca, Wigbertus, Willibaldus, Winibaldus, Lebuinus, duo Evvaldi, Werenfridus, & ego minimus omnium Macellinus, qui hanc hiſtoriam, ſicut & S. Willebrordi conſcripſi. Omnes præfati, presbyteri & ſacerdotes fuerunt, ac ſanctiſsim. Adelbertus Leuita, filius regis Deirorum, qui pro Chriſto dimittens regale patrimonium, cùm prædictis ſanctis presbyteris electus à S. Egberto, amore Chriſti peregrinum non recuſauit exilium. Et quoniam hi SS. doctores propagati fuerunt in Anglia de ſtirpe Friſonica & Saxonica, ideò conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Chriſti in lingua Germanica. Quorum aliqui poſtmodùm palma martyrij coronati fuerunt. Alij prædicationibus continuijs inter barbaros vſq; ad obitum inſtiterunt: Alij vacantibus epiſcopijs ſubrogati fuerunt, vt infrà patebit. Igitur præparatis omnibus, quæ tantis viris neceſſaria videbantur, mox præfati duodecim egregij Dominici gregis arietes, ſalutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam eximij archiepiſcopi, ſuperna comitante clementia, proſpero vento celeriter in Wiltenburg ſiue Traiectum aduehũtur, anno ſcilicet ab incarnatione Domini ſextenteſimo nonageſimo, pontificante Romæ Apoſtolico viro S. Sergio Papa, anno ſuo tertiò, imperante pijſſimo Imperat. Iuſtiniano, ac regnante in Anglia glorioſo Alfrido, rege Nord Hũbrorum, qui catholicas Eccleſiæ regulas ſequi ſemper & amare deſiderabat: Epiſcopante in Eccleſia Colonienſi [a] Aldevvino X. Epiſcopo eiuſdem Eccleſiæ. Qui poſtquàm illò aduenilſent, ordinauerunt & inſtituerunt inter ſe eandem conuerſationem, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit Apoſtolis & diſcipulis Chriſti: in quibus nullus eorum ex his, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant eis omnia communia. Intrantes ergò Traiectum & citeriorem Friſiam, vbiq; conſtanter Chriſtum euangelizabant. Sed parùm primò profecerunt, eò quòd Friſones eſſent homines indomabiles, duræ ceruicis & barbaræ mentis, magis idolis quàm Chriſto ſeruire gaudentes. Et non ſolùm arroganter aſpernabantur eos & legem Chriſti, ſed atroci morte ipſos opprimere, niſi deſiſterent, minabantur. Quod attendentes ſancti ſacerdotes, ipſis charitatiuè condolentes, deuoto corde precabantur Deum, quatenùs gentibus illis, ad quas miſſi erant, tantam gratiam conferre dignaretur, illuminando corda eorum, vt abominatis idolis eorumque cultu, ſpretis phanorum fatuitatibus & auguriorum fallacioſis blandimentis, crederent in eum: nè tam formoſas perſonas inſatiabilis Tartarus voraci fauce abſorberet, & in perditionem ſecum traheret.

Anno 690. Duodecim monachi mittuntur ex Anglia ad conuertendos Germanos.

Vitam S. VVillebrordi à S. Marcellino conſcriptã non extare, habet Baron. ſed aliam ab Albino Flacco conſcriptam of fendes 7. Nouemb.

[a] Aldervvino Colonienſ. Epiſc.

AS ✝

VII. MORABATVR autem perfidus Radbodus rex Friſiæ illo tempore expulſus à Traiecto per illuſtrem & Chriſtianiſſimum principem Pipinum de Herſtallo, Maiorem domûs Franciæ, apud inſulam Foſtelandiæ, quæ à quodam deo ſuo, dicto Foſte, tunc * Foſtelandia appellabatur, quæ valdè ſolennis erat, propter ſuperſtitioſam ſectam idolatriæ. In qua inſula ſacerdotes Dei, ſuggeſtione S. Wigberti conuenientes, prophana ſtatim delubra Iouis & Foſtæ deſtruxerunt, & conſtanter prædicando, tres ſolummodò homines, ſatanæ pompis abrenunciantes, orthodoxæ iunxerunt fidei. Radbodus verò rex, ſtrenuiſſimus idololatra, odio habens Chriſtianos, audiens idola ſua deſtructa à Chriſtianis, iratus valdè, atq; iniuriam deorum ſuorum vlciſci diſponens, [b] S. Wigbertum, quem dudùm nouerat Chriſtianum, vnum ex conſocijs ſanctorum, dito tormento iugulari iuſſit: qui continua prece Deum exorare ſolebat pro conſequenda palma martyrij: cæteroſq; eliminauit ab inſula prædicta. Sacerdotes verò perpendentes, quoniam Radbodus rex nequaquam ab idolorum cultura deſiſteret, & quod in lucrandis animabus parùm proficerent propter tyrannidem regis, diuerterunt ad præfatum principem Pipinum à quo gratanter ſunt ſuſcepti. Et quia nuper citeriorem Friſiam, expulſo Radbodo rege, ceperat, illò eos denuò ad prædicãdum miſit, præcipiens paganis ſibi ſubditis authoritate regia, nè quis prædicantibus quicquam moleſtiæ inferret. Vndè factum eſt, opitulante diuina gratia, vt multos quotidiè in breui, prædicatione ſua ab idolatria ad fidem conuerterent Chriſti. Atq; conuenientes ad caſtrum Traiectenſe, quod pridem Wiltenburg dicebatur, quod in poteſtate Orientalium Francorum eo tempore fuit & permanſit, vbi dudùm imperante Heraclio Cæſare, inclytus Dagobertus, S. rex Franciæ, conſtrui fecit Eccleſiam in honore S. Thomæ Apoſtoli: quam non multò pòſt præduræ ceruicis Friſones ſolotenùs deſtruxerunt: In quo loco propè ruinam illius prioris * Eccleſiæ S. Thomæ, anno à natiuitate Domini ſexcenteſimo nonageſimo quinto, ſuperædificauerunt in honore S. Crucis oratorium: In quo renatiui fontis conſecrârunt baptiſterium: vt Chriſti fideles, ob defenſionem caſtellani Traiectenſis, ſecurum illic haberent acceſſum ad ſuſcipiendum ſacri baptiſmatis ſacramentum.

* Foſteſlandia: eſt autem inſula fluminis Albia in confinio Friſonum & Danorum. Vide cap. 18 vitæ S. Luggeri à R.P. Brovvero edita.

[b] S. VVigberti cędes, anno 695. vide Bar.

* Traiectũ olim VVilteuburg.

* eccleſiola. Luca 10.

VIII. DEINDE præfati ſacerdotes, attendentes meſſem quidem multam, operarios verò paucos, iuerunt more Apoſtolorum & diſcipulorum Chriſti, bini & bini, trini & trini: adiunctis ſibi aliquot neophytis, in diuerſis Germaniæ prouincijs fidem Chriſti gentibus denunciaturi. Inter quos S. Svvibertus, glorioſus ſacerdos Chriſti, diuini amoris igne feruidus, venit eodem tempore cùm Werenfrido & mecum, in grandem vicum, dictum Duerſtat: qui vicus refertus fuit cæremonijs, ornatusq; diuerſis idolorum templis, duobus diſtans milliaribus à Traiecto ad Orientem, vbi dum prædicaret Chriſtum verum Deum, qui vitam æternam in ſe credentibus daret, admonens, vt ſimulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus, eò quòd idola, quæ pro dijs colebant, repleta eſſent dæmonijs, & nihil ſalutis habere, nec ſuis cultoribus auxilium conferre poſſe affirmaret: ſtatim à paganis & idolorum ſacerdotibus capitur, & grauiter verberatur, clamantibus & dicentibus: Blaſphemator iſte noſtram prophanat legem: deos noſtros omnipotentes dæmonia affirmat, populum ſeducit, crucifixum ſolum Deum verum audacter prædicat, & niſi occidatur aut effugetur, cultus deorum noſtrorum euacuabitur, & paternæ traditiones exterminabuntur. His dictis, clamore omnium tenetur, & in carcerem mittitur, vt altera die occultè trucidaretur. Non enim palàm audebant ipſum occidere, quoniam vicus erat ſub ditione Chriſtianorum Francorum. Nos verò, Werenfridus & ego Marcellinus, dolentes & flentes ſequebamur eum vſq; ad carcerem. Quod cernens ſanctus Svvibertus, læto ore conſolando, hortabatur nos conſtanter ſtare pro fide Chriſti, nec mortẽ timere pati pro Chriſto. Eadem verò nocte circa gallicantũ S. Svviberto orante, nobis autem dolentibus, eccè venit angelus Domini cùm magna claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere ſerue Dei: quia Dominus tecum eſt, & videntibus & ſtupentibus cuſtodibus carceris, liberauit ipſum, præcipiens, vt cõſtanter Chriſtum paganis vbiq; euangelizaret. Quo facto, angelus Domini æthera petijt. Ipſe verò ad nos veniens, gaudenter flectens genua, & nos ſecum, gratias deuotiſſimè Deo retulit de angelica viſitatione & conſolatione. Pagani verò, & præcipuè ſacerdotes idolorum, altera die audientes liberationem illius, vacillare cœperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Chriſti. Ipſe verò altera die conſtantiſſimè prædicans, multos in ſtuporem vertit, & ad CHRISTVM conuertit, & nemo iniecit manus in eum. Quo miniſterio peracto, cùm Traiectum nobiſcum perueniſſet, omnia per angelum patrata ſecum in Duerſtat, confratribus enarrauit. Qui vnanimi voce, flentes præ gaudio, benedixerunt Deum.

S. Svvibert. verberatur.

Per angelũ educitur è cuſtodia.

IX. SECESSIT deindè in diuerſos vicos & villas per Friſiam & Hollandiam ac Teiſterbandiam, cunctis palàm conſtanter Chriſtum euangelizans. Et quamuis multa contraria inter ipſos gentiles in diuerſis locis perpeſſus fuiſſet, &

Multos conuertit ad Chriſtũ.

æqua-

æquanimiter toleraſſet, tamen diuino ſemper * functus auxilio, ſalutifera ſua exhortatione populnm multum ad agnitionem fidei Chriſti perduxit. Eodem anno demum peruenit nobiſcum, ſcilicet cum VVerenfrido & me Marcellino, in Orientalem partem principatus Hollandiæ, in qna erat villa, diſtans à Traiecto ad Auſtrum per vnum milliare, dicta Hagenſtein. vbi cum inſigni die quodam ſolennitatis gentilium veniſſet, in quo multitudo copioſa gẽtilium deorum ſuorum cæremonias colens, funeſta ſacrificia rhurifican do Idolis immolarent, acceſſit in medio illorum, clamans & dicens: O viri ſapientiſſimi, accedite & audite, nuncius enim ſum Dei excelſi. dij enim iſti, quos colitis, idola ſunt, dæmonibus immundis repleta, qui vos decipiunt, non ſunt dij, ſed opera manibus hominum compacta, & diabolica arte inuenta. Recedite ergo, chariſſimi, à cultura eorum, credentes in Ieſum Chriſtum, qui verus eſt Deus, natus propter nos & noſtram ſalutem ex puriſſima virgine Maria, vt humanum genus lapſum reſtauraret: qui licet corpore, propter peccata protoplaſti Adæ, incarnatus & crucifixus fuit, tamen tertia die in eodem corpore reſurrexit, & diſcipulis ſuis cernentibus, aſcendens in cælum, ſedet ad dexteram patris omnipotentis, inde venturus iudicare viuos & mortuos. Et qui hic credunt in eum, renunciantes nefariis idolis, æternaliter gaudebunt in regno cœlorum. qui vero idolis ſeruiunt, perpetuo cruciabuntur cum diabolis. Credite ergo in eum, agentes pœnitentiam de ignorantia veſtra, & baptizemini in nomine eius, vt ſaluemini. Miſericors enim eſt: ne ſimul cum dijs pereatis, incidẽtes in ignem æternum. Cumque ſic Chriſtum conſtanter prædicaret, affirmans & concludens, quanta ſigna miraculorum ſequerentur credentes in eum, feſtinanter volentes hoc experiri gentiles, illuc cum magno cœtu conglomerati, obtulerunt & adduxerunt ei quendam adoleſcentem, Giſelbertum nomine, ab vtero materno cæcum natum, clamantes & dicentes, vt fidem illius Dei crucifixi, ab ipſo tam conſtanter prolatam, veridicis confirmaret actibus, illuminando illum cæcũ in nomine eius, vt crederent in ipſum, ſin a. ipſnm tanquam inimicum deorũ & deſtructorem paternarum traditionum repente cũ ſuis trucidarent. Mox ſanctus Svvibertus, iuſta neceſſitate compulſus, flectit genua ſua ad Dominum, exhortans nos vt ſimiliter faceremus, deprecans & dicens: Exaudi preces noſtras, Domine Ieſu Chriſte, & da iſti cæco viſum ad gloriam benedicti nominis tui, vt ſic per iſtius corporalem illuminationem in iſtorum cordibus gentilium ſpiritualis lucis gratia accendatur: Et confundentur omnes qui adorant ſcruptilia & glorientur in ſimulacris ſuis: ſcientes quia tu es ſolus Deus, & non eſt alius præter te. Neque vero fides ſua fefellit eum: Nam ſurgens ab oratione, fiduciam magnam habens in Chriſtum, ſignum ſanctæ Crucis faciens ſuper oculos cæci, conſtanter ſonora voce dixit: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti veri Dei, quem prædico, præcipio tibi, vt videas & confitearis creatorem tuum: quo dicto, protinus, cooperante diuina clementia, adoleſcens aperiens oculos ſuos, clare vidit, & optato gaudens lumine, Deo gratias agens, lætos cunctos effecit & ſtupidos: prouolutuſque pedibus ſancti Svviberti, clamauit, dicens: Non eſt alius verus Deus, quam Ieſus Chriſtus, creator cœli & terræ, quem iſte ſeruus eius ob ſalutem noſtram prædicat. Perculſi admiratione & obſtupefacti gentiles, hæc noua videntes & audientes, tumultuare contra ſanctum Svvibertum deſierunt, & compuncti cum flamine idolorum eiuſdem villæ, veniam protinus ignorantiæ ſuæ precabantur. Quos ſanctus Svvibertus, coram Deo & hominibus magnificus ſacerdos, perſuaſionibus ſcriptnrarum in fide confirmauit. Et factum eſt gaudium magnnm in eadem villa & eadem die, & magnificatum eſt nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti ab vniuerſis. Multos inſuper ex eis credentes in Chriſtum, purgauit à pernicioſiſſima ſnperſtitione idolatriæ fonte baptiſmatis. Altera verò die, connocato omni populo cum cæco illuminato in phano idolorum, prædicauit eis pie Chriſtum & fidem Catholicam. In tantum vero Chriſtus aperuit corda eorum, vt omnes fere credentes in Deum voluntarie, eliminata ſpurcitia idolorum, redegerint phanum deorum in eccleſiam Dei, quam poſtea idem ſanctus Svvibertus, me præſente, ordinatus Epiſcopus conſecrauit in honorem Dei & glorioſæ virginis Mariæ. Cuius miraculi fama cum percrebuiſſet veridica per vicinitatem, multi pagani cæcum illuminatum cognoſcentes, ſequebantur ipſum prædicantem: & audientes verbum Dei ex ore eius, crediderunt nonnulli, & baptizabantur ab eo.

* fultus legendum puto.

Concionatur in Hagenſtein.

Pſal. 98.

Signo Crucis curat cæcum natũ.

Multi accedunt ad fidem.

X. DENIQVE creſcente quotidie numero fidelium, prædicãtibus cum magna deuotione præfatis prædicatoribus, cnm credenribus gratiam baptiſmi, quicunque ex eis erant ſacerdotali gradu præditi, miniſtrarent, nec eccleſias conſecratas haberent, ad quas populum connerſum connocare & diuina celebrare & complere poſſent: communi decreto omnium confratrum & neophytorum, duos ex eis in epiſcopos conſecrandos elegerunt, qui populo Friſonico præeſſent verbo prædicationis, & eccleſias dedicarent, & ordines ſacros celebrarent, vtpote ſanctum VVillebrordnm, inter omnes merito præfulgentem virum, humilem, & totius honeſtatis exemplis refertum: & ſanctum Svvibertum, virum corde manſuetum, ſcripturis ſacris & Eccleſiaſticis diſciplinis apprime inſtructum. Sanctus vero Svvibertus ad Britanniam ſiue Angliam perrexit cum Acca & duobus Evvaldis, cæteriſque nonnullis neophytis, & ego Marcellinus cum eis. Venimus autem in conuentum Eboracenſem in vigilia ſancti Laurentij precioſi martyris: à quo, & præcipue à parentibus & amicis, gratioſe recepti fuimus. Tandem tendentibus duobus Evvaldis confratribus noſtris de licentia ſancti Svviberti verſus Hyberniã, promiſſione facta, vt nos ſequerentur ad Germaniã, quanto citius poſſent, migrauit ſanctus Svvibertus nobiſcum ad ſanctum VVilfridum, tunc Epiſcopum Merciorum ſancto Egberto Archiepiſcopo Eboracenſi depreſſo graui infirmitatis incommodo, expoſuitque ei cauſam, quatenus ex petitione fratrum in Friſia ab eo epiſcopus conſecraretur. Sanctus vero VVilfridus glorioſus epiſcopus, vbi proſperarum ei opus euangelij inter Friſones comperit magno gaudio exultauit in Domino, eo quod ſcintillam orthodoxæ fidei ſuccenderat in mentibus multorum: & numerus credentium quotidie, ſpretis abominandis idolis, argumentaretur: atque ipſum cum magna lætitia & ſolemnitate conſecrauit epiſcopum in feſto ſancti Bartholomæi Apoſtoli, anno ſcilicet ab incarnatione Domini ſexcenteſimo nonageſimoquinto, vocatis ad ſe in miniſterium ordinationis aliis duobus epiſcopis. Quo conſecrato, dum remitteret ipſum, confortans & exhortans dixit ſanctus VVilfridus: Dilecte frater, nullus te labor aut maledicorum hominum linguæ & manus barbarorum deterreant, & noli timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non poſſunt: ſed omni inſtantia omnique feruore quæ inchoâſti, Deo authore, conſtanter perage, ſcis enim, quod magnum laborem maior æternæ tribntionis gloria ſequetur. Et oſculans, remiſit ipſum cum ſociis in miniſterium Dei, retento ſecum Acca, dilecto presbytero & conſocio noſtro, quem in epiſcopum Auguſtaldenſis ſiue Lindisfarnenſis eccleſiæ conſecrauit. Sanctus vero [a] VVillebrordus eodem anno Pipinum principem adiit, & cum illo longo tempore permanens, detentus ab eo, tandem anno ſequenti ab illo Romam mittitur ad ſanctum Sergium Papam, vt ibidem ab ipſo epiſcopus conſecraretur genti Friſonum. Quod ita, vt petierat, eſt completum, ab incarnatione Domini anno ſexcenteſimo nonageſimoſexto, anno primo [b] Leonis Imperatoris Romanorum. Sed ſanctus Svvibertus ordinatus fuit anno quarto Iuſtiniani pijſſimi Imperatoris. Ordinatus autem fuit ſanctus VVillebrordus in eccleſia ſanctæ Cæciliæ virginis & martyris archiepiſcopus Friſonum, in die natalis eiuſdem virginis, ſcilicet Cæciliæ.

SS. VVillebrordi & Svviberti præſtantia.

S. Svvibertus conſecratur Epiſcopus, anno 695.

Acca fit epiſcopus Lindisfarnenſis.

a VVillebrordus Friſonum conſecratur Epiſcopus an. 696.

b Hunc alii Leontium vocant.

XI. IGITVR ſanctiſſimus Suuibertus, euangelicus præſul, pontificali fultus authoritate & honore, ac corroboratus confirmatione ſancti Vuilfridi, ſalutatis parentibus & amicis, cum Chriſti famulis qui cum eo erant, rediit in opus euangelii & verbi Dei, peruenitque VViltenburg ſiue Traiectum, per annum & multo amplius, antequã ſanctus

Vuillebrordus Roma rediret Traiectum: ibique à fratribus & neophytis honorifice multo cum gaudio ſuſceptus, gradum epiſcopatus condignis ornans virtutibus, vixit deinceps in maiori humilitatis, manſuetudinis, ſimplicitatis & iuſtitiæ perfectione, cœptumque euangelicum opus conſtanter explens, oppida, rura, caſas, vicos, caſtella propter euangelizandum, non equitando, ſed Apoſtolorum more pedibus incedendo peragrans, etiam longe lateque Friſiam, Hollandiam, & præcipue comitatum Teiſterbandiæ peruagatus, multum populum ad Chriſtum doctrinis & prædicationibus reduxit, vbique ſolerter idolatriam extirpauit, ita quod multitudo paganorum, maximè iam prophanam ſectam refutantes, Catholicæ fidei documentis ſalutaribus adhæſerunt. Conuertebat vero ſua dulciflua prædicatione fere totum comitatum Teiſterbandiæ, in quo conſtruebantur eccleſiæ multis in locis, aut templa idolorum conſecrabantur in eccleſias Dei & ſanctorum, vtpote eccleſiam ſancti Vincentij martyris in Zanduuick prope Tielam. in Arkel, in honorem ſanctæ Dei genitricis virginis Mariæ: in Hoernaer, in honorem ſancti Dionyſij Areopagitæ, in Schoenreuuord, in Authueſden, in Aelborch, in Vuoudrighen, in Gieſen, in Rijſuuich, in Almkerk, in Malſen, in Erkum, in Aueſaet, & in pluribus alijs locis, quas cum magna deuotione ipſe conſecrauit. Erat enim affabilis & benignus omnibus, qui ad ipſum conſolationis & ædificationis gratia conueniebant: Atque conuerſam plebem per ipſum, orationibus protegebat aſſiduis, & admonitionibus ſaluberrimis ad cæleſtia vocabat.

Permultos Chriſto lucratur S. Suuibertus.

Celebris fit S. Suuiberti fama diffundit.

XII. Cvm verò nitrificauit Dominus ſanctum Suuibertum prodigijs & prædicationibus, & fauor virtutum ipſius celebri rumore Friſiam, Hollandiam & vicinas regiones illuſtrauit, vt non ſolum idolatræ & pagani, ſed & ſacerdotes idolorum mirarentur & ſtuperent in virtutibus & actibus eius, voluit omnipotens Deus deorum amplius in mirabilibus ſuis ipſum ante conſpectum gentium glorificare. Diuina namque prouidente clementia, dum ſanctus Suuibertus anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo nonageſimoſexto, octauo Kalendas Octobris dedicaret eccleſiam in Malſen, in comitatu Teiſterbandiæ ſuper amnem, Linghen dictum, contigit vt eodem die quidam generoſus adoleſcens, dictus Splinterus de Andengyn, filius primicerij de grandi vico Duerſtat, volens curioſe experiri myſterium fidei Chriſti, & præcipue actus ſancti Suuiberti, de quo mira audierat, licet ipſe incredulus & fidei ignarus eſſet, ſcapham cum tribus clientibus mane hora fere ſeptima intraret, volens videre dedicationem eccleſiæ in Malſen, eò quod villa Malſen diſtet à Duerſtat ad Auſtrum paruo milliari. Cumque in medio fluminis Rheni ſiue Leccæ eſſet, & laſciue ioculando & nauigando ſederet ſuper litus nauiculæ, incumbens ſuper mucronem ſuum, lapſu pedum ſuorum ex lubricitate nauiculæ, retrorſum cadens, cecidit in aquam: quem ſtatim vorax vnda abſorbuit, & in profundum quaſi lapis deſcendit, & ſubmerſus fuit. Quod cernentes ſocij & ſerui, in eadem nauicula poſiti, ipſum iuuare & ei ſubuenire non valentes, dolore maximo conſternati, vtraque litora clamoribus & fletibus repleuerunt. De cuius caſu & ſubmerſione non ſolum parentes & cognati dolebant, ſed & luctus erat omnibus, & mœrore incredibili confundebantur vniuerſi ſerui. Serui verò concito curſu fugerunt præ timore parentum, & amicorum. Tandem eadem die, hora fere duodecima, à piſcatoribus in ſagena cum multo dolore inuentus, lamentabiliter portatus fuit in domum parentum, & licet inflexibilis eſſet artubus & membris, tamen conſilio flaminum idolorum, calido impoſitus lecto defertur ad phanum ſiue templum Martis. Audierant enim, quod Chriſtiani aliquot ſubmerſos ſiue ſubito defunctos, in eccleſias ipſorum portantes, vitæ priſtinæ ſacrificiis & precibus epiſcoporum reſtituiſſent. Guntherus vero egregius miles & dominus de Andengyn, pater Splinteri ſubmerſi, properans cum familia & amicis ad templum Martis, libauit funeſtum ſacrificium, mactando diuerſa animalia magno deo Marti, vt pietate diuinæ potentiæ ſuæ vnicus filius ſuus reuiuiſcens ſuſcitaretur. Cumque lugubriter mœſto & tribulato corde vſque in horam fere ſecundam precibus & ſacrificiis incubuiſſent, & nihil ſalutis, inueniſſent, deſperauit de vita ipſius, eò quod nunquam audiſſet priſcis temporibus deos ipſorum talia peregiſſe. Erant autem eodem die multi Chriſtiani in ea ciuitate: qui vt viderent finem, ſequebantur funus vſque in atrium phani Martis: Qui videntes inenarrabilem dolorem Guntheri & aliorum amicorum, gaudentes de impotentia deorum, vocauerunt Guntherum ſeorſum, vt Chriſtus ibi magnificaretur, ſuadentes & conſulentes ei, vt celeriter pro ſancto Suuiberto Chriſtianorum epiſcopo, exiſtente in Malſen, ad quem filius ſuus equitare propoſuerat, mitteret: ipſe proculdubio precibus ſuis reſuſcitaret eum virtute Domini Ieſu Chriſti, dummodo abrenuncians idolis, toto corde crederet in ipſum. Guntherus verò his auditis, memor qualiter idem ſanctus Suuibertus in eadem ciuitate captus, liberatus per angelum fuit, & qualiter in Hageoſtein cæco nato in nomine Ieſu præſtitiſſet viſum: ſtatim animatus & allectus verbis Chriſtianorum, adiunctis ſibi aliquot honeſtis amicis, ſine dilatione Malſen vſque celerrime properauit: videnſque ſanctum Suuibertum, mox de equo deſiliens, prouoluтus pedibus ſancti, oſculando manus eius, per ægra lachrymarum ſuſpiria aperuit ei triſtiſſimam mortem & ſubmerſionem vnigeniti ſui, deprecans vt ſecum dignaretur proficiſci Duerſtat, & in virtute ſalutiferi nominis Ieſu, veri Dei omnipotentis, reſuſcitare filium ſuum, pollicens ſe cum omni familia ſua & cognatis crediturum, & ſacrum baptiſma percepturum. Sanctus verò Suuibertus ipſum humaniter eleuans & honorifice ſuſcipiens, benigne conſolabatur: & licet condoluit lamentabilibus vocibus & gemitibus ipſius, tamen Deum tentare ſuper huiuſcemodi facto grandi formidans, ſe pie excuſauit. Miles verò denuò amplectens pedes eius, importune precabatur, vt ſecum pergere dignaretur amore Ieſu Chriſti Dei viui. Sicque victus eiulatu eius, & præcipue precibus Werenfridi, & meis, aliorumque neophytorum, ibidem præſentium, celeriter vectus curru, & nos cum eo, venit circa ſextam horam poſt completorium in vicum Duerſtat. Erat autem turba magna congregata ad litus Rheni ſiue Leccæ, præſtolantes aduentum ſancti Suuiberti, dolentibus prophanis ſacerdotibus phanorum. Igitur tranſmiſſo amne Lecca, cum iret ad defunctum cum diſcipulis ſuis, ſequenti ipſum grandi turba paganorum, occurrit ei domina Mechtildis, mater Splinteri ſubmerſi, vt inſana mulier: prouolutaque pedibus eius in publica platea, clamauit, dicens: Serue Dei viui, ſuccurre mihi, & reſuſcita filium meum in nomine Dei tui, credamque cum tota familia mea in eum: quia dii noſtri impotentes ſunt ad reſuſcitandum eum. Quam ſanctus Suuibertus eleuans & conſolans, parum ingemuit. Erat autem Splinterus ſubmerſus, denuò ex templo Martis portatus in domum patris ſui, venienſque ad præſentiam defuncti, petiit vt flamines ſiue ſacerdotes idolorum dignarentur ſibi adeſſe, vt viderent virtutem Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei omnipotentis. Interim præcepit nobis, deuote orationibus vacare, Deique miſericordiam implorare, vt defunctus reſuſcitaretur, & ipſe orauit. Vniuerſa igitur multitudine flente, cum aliqui phanatici ſacerdotes pauidi, vocati per dominum Guntherum, aduenißent ſanctus Suuibertus ſonora voce, flexis genibus, lachrymarum imbre perfuſus, clamauit ad Dominum, dicens: Domine Ieſu Chriſte, qui refugium factus es nobis: inclina aurem tuam ad preces noſtras, vt reueletur hominib. iſtis gloria tua, & prædicetur & glorificetur ab incredulis nomen ſanctũ tuum: vt ſciant, quia nõ eſt vana fides noſtra, nec alius deus præter te, cuius pietas non habet finem, nec dona menſurã: & reſuſcita ad gloriam & honorem nominis tui hunc ſeruum tuum, diabolica fraude deluſum, vt ſciant, quod omnia idola, quæ pro diis coluntur, ſtatuæ ſunt dæmonibus plenæ, videntes virtutem pietatis tuæ, credentes in te, ſaluentur. His dictis, ſurgens ab oratione, fiduciam magnam habens in Chriſtum, dixit: Domine Ieſu Chriſte, mœſtorum conſolator, qui dixiſti: Omnis qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: Domine piiſſime Deus, qui reſuſcitaſti ad fletum ſanctarum ſororum Mariæ Magdalenæ & Marthæ Lazarum quatriduanum mortuum, reſuſcita & hunc

Anno 696.

Submergitur Splinterus adoleſcens.

Mars fruſtra inuocatur.

Detrectat S. Suuibertus excitationem defuncti.

Precatio ad Dominum Ieſum S. Suuiberti.

Ioan. 14.

Ioan. 11.

hunc in nomine tuo, oſtendendo potentiam diuinitatis tuæ. Et accipiens dexteram ſubmerſi, dixit: In nomine Domini Ieſu Chriſti crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, vt ſurgas & viuas, & confitearis creatorem tuum. Statim vero defunctus aperiens oculos ſuos, & quaſi de graui ſomno ſuſpirans, ſurrexit. Amplectensque pedes ſancti, cum magnis ſuſpiriis clamauit: Non eſt alius Deus in cælo & in terra, quàm Dominus Ieſus Chriſtus crucifixus, quem prædicat ſanctus ſeruus eius Suuibertus: qui me ſua benigna miſericordia ad preces eius ab inferis & à morte reſuſcitauit. O vita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum ſpoliauit, ſpem magnam habens in Chriſto: proculdubio mors ibi iura non tenuit, vbi ſanctus Svvibertus vim orationis ingeſſit. Statimque omnes mirati & ſtupefacti, qui viderant & audierant nouitatem tanti miraculi, diuinam pietatẽ per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum dignis extulêre præconiis, qui ſanctum Svvibertum ſeruum ſuum tam inſigni clarificare miraculo dignabatur. Prouolutique pedibus ſancti epiſcopi cum ſacerdotibus idolorum, credentes in Chriſtum, baptizari petiêrunt, ſpretis vanis cultibus idolorum. Denique lætiſſimè accurrentes parentes & cognati, infinitas retulerunt Deo & ſancto eius gratias, deuote ipſum amplectentes & oſculantes cum diſcipulis ſuis, ſed & ipſe ſanctus Svvibertus cum cæteris Chriſtianis humiliter in terram proſtratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo ſuo. Tantus vero in platea erat clamor paganorum, reſuſcitatũ videre cupientiũ, vt ſanctus Svvibertus neceſſitate compulſus, reſuſcitatũ veſtibus indutũ per manus duceret cum magna deuotione ad honorẽ Dei, vt à cunctis videretur. Quem viuum & ambulantẽ cernentes, clamauerunt: Vere magnus eſt Deus Chriſtianorũ, qui talia per ſeruum ſuũ operatus eſt. Factũ eſt ergo gaudium magnũ coram omnibus hæc vidẽtibus, & magnificatũ eſt nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti. Eodem tẽpore baptizatus eſt Splinterus reſuſcitatus, cum parẽtibus & cognatis & aliis, numero centũ viginti ſex, demptis pueris & virginibus. Altera denique die congregata infinita turba hominũ paganorũ, ſanctus Svvibertus, præmiſſa oratione ad Spiritum ſanctum cum diſcipulis ſuis, vt Deus aperiret corda illorum ad ſpernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis trãſgreſſionem protoparentis noſtri Adæ, incarnationem verbi Dei, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam miſericordiam Dei. Inſuper quod æternaliter damnabuntur, qui ſpreto vero Deo, adorant idola & ſculptilia, & gloriãtur in ſimulacris ſuis: ita quod fere pars magna ciuitatis credidit in Chriſtum. Erat autem ciuitas, licet pagana, ſub poteſtate Chriſtianorum principum, ſcilicet regis Franciæ & Pipini ducis, & tota ferè vicinitas & prouincia Chriſtianæ fidei ſubdita, vtpote Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ: ſic quod pagani de Duerſtat ſæpe cum Chriſtianis conuerſati, pridem multoties multa de Chriſto audierant. Manſit autem multis diebus in eadem ciuitate, vigilanti inſtantia prædicando fiducialiter Chriſtum paganis, confirmando neophytos, ita vt non ſolum pagani, verum etiam multi idolorum ſacerdotes, videntes cæleſtem gratiam & miraculi magnitudinem in ſancto Svviberto, abiecto perfidiæ velamine, baptiſmi gratiam ab ipſo deuote ſuſciperent.

Excitat vita functum

Eo miraculo multi reuiuiſcunt in anima.

126. baptizantur.

XIII. ITAQVE anno à natiuitate Domini ſexcenteſimo nonageſimoſeptimo ſanctus Willebrordus, adepta iam Apoſtolicæ benedictionis authoritate, conſecratuſque Archiepiſcopus à ſancto Sergio Papa, rediit ad Germaniam. Cui occurrens ſanctus Svvibertus cum clericis & diſcipulis & multis Chriſtianis vſque Embricam, recepit eum cum magna honorificentiâ, & gauiſi ſunt in Domino. Audiensque ſanctum Svvibertum Epiſcopum conſecratum, & Comitatum Teiſterbandiæ cum tota fere Batua, ac magnam partem inferioris Friſiæ prædicatione ipſius conuerſam, & eccleſiam Traiectenſem numero fidelium valde multiplicatam, immenſas deuote Deo retulit laudes. Deinde pariter Traiectum pergentes, ſtatim in fundo baſilicæ ſancti Thomæ Apoſtoli prope caſtrum Traiectenſe, canonicorum cœnobitarum conſtruxerunt eccleſiam in honorem ſancti Martini Epiſcopi Turonenſis. in qua ſanctus VVillebrordus Archiepiſcopus Friſonum cathedralem eccleſiam ſibi ſtabiliri iuſſit: quam per primitiuam benedictionem SS. Willebrordus & Suuibertus epiſcopi, cum cæteris confratribus, propriis manibus benedicendo conſecrauerunt. Deinde mortuo Radbodo rege Friſonum, Chriſtiani liberè permiſſi ſunt vbique per Friſiam publice euangelium Chriſti prædicare. Quapropter præfati ſancti epiſcopi cum ſacerdotibus & clericis Hollandiam & Friſiam vbique peruagantes, rudem populum documentis euangelicis informauerunt, docentes prophanum idololatriæ cultum abolendo relinquere: catechumenos baptizauerunt, neophytos confirmauerunt, ſacros ordines celebrauerunt, ac in pagis ſingulis euangelium pacis conſtanter & deuote prædicauerunt, & per loca ſingula presbyteros & diaconos ordinauerunt, qui eos in verbo fidei & miniſterio baptizandi adiuuarent, maxime in magno vico Duerſtat. In quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Chriſti, ac phana idolorum commutantes in eccleſias Chriſti, quinquaginta duas dedicauerunt eccleſias parochiales in eo, adiutorio Guntheri militis & aliorum amicorum. Et non ſolum per Friſiam prædicauerunt & [b] Lotharingiam, ſed & vſque in * Daciam prædicando, populum multum, purgâtum à barbarica gentilitatis idololatria, orthodoxæ iunxerunt fidei. Cumque ſic per aliquot annos feruenter euangelici pontifices & verbi Dei præcones pariter & continue in diuerſis prouinciis Chriſtum annunciaſſent, redierunt & venerunt cum exultatione Traiectum ad confratres & cooperatores verbi Dei, enarrantes illis, quanta Dominus per illos feciſſet. Et licet ſanctus Suuibertus, egregius pontifex, præceſſerit ſanctum Willebrordum tempore, tamen ſanctus VVillebrordus, præcedit ſanctum Suuibertum dignitate, & primus Archiepiſcopus Traiectenſis reputatur, eo quod à ſancto Sergio Papa Archiepiſcopus Friſonum ſpecialiter conſecratus, & à ſede Apoſtolica ad eundem populum miſſus fuerit: atque quod ab illuſtri principe Pipino de Herſtallo, & à glorioſo filio eius Carolo Martello ex regali donatione ciuitatem Traiectenſem cum ſuis appendicibus pro ſe & ſuis ſucceſſoribus epiſcopis Traiectenſis Eccleſiæ impetrauerit. Et ideo ſanctus Suuibertus non epiſcopus Traiectenſis appellatur, ſed coepiſcopus ſancti Willebrordi.

Anno 697. S. VVillebrordus à Papa Sergio cõſecratus redit Archiepiſcopus.

Canonici cœnobitæ.

Radbodus mortuus eſt anno 719. vt habet Bat.

a SS. VVillebrordus & Svvibertus Batauis & Friſiis prædicant.

b Item Lotharingis & Danis.

* Daniam.

S Villebrordus primus Epiſcopus Traiectenſis.

XIV. DEINDE animaduertentes præfati ſancti pontifices, & egregij prædicatores, qui cum eis ex Anglia venerunt Traiectum, quod multus populus, Deo proſperante, ab infidelitatis errore ad Chriſtum conuerſus eſſet, conuocata ſynodo in nouella Eccleſia Traiectenſi, decreuerunt more Apoſtolorum & diſcipulorum Chriſti, in diuerſas circumiacentes barbaricas nationes præſtantiores prædicatores dimittere, ad prædicandum ipſis fidem Chriſti. Erant autem eo tempore in eadem primitiua eccleſia Traiectenſi apoſtolici pontifices, & canonici egregii prædicatores, qui ſanctum Suuibertum epiſcopum cum ſanctis Euualdis ſequentes, conſtanter Chriſtum gentibus prædicauerunt: vtpote ſanctus Winfridus ſacerdos, qui poſtquam tredecim annos in eccleſia Traiectenſi vt canonicus degiſſet, Archiepiſcopus Moguntinenſ. conſecratur, & Bonifacius appellatur, qui poſt obitum ſancti Willebrordi epiſcopi Traiectenſis rediens, ſecundus Archiepiſcopus Traiectenſis ordinatur: qui poſtquam decem & ſex annis per Friſiam prædicaſſet, martyrio in Friſia coronatur cum ſuis. Similiter ſanctus Wiro epiſcopus Deirorum: ſanctus Plechelmus, epiſcopus de Maſſa candida, vel ſecundum Bedam, candida Caſa: ſanctus Othgerus Leuita, cum pleriſque aliis glorioſis ſacerdotibus & prædicatoribus, cui ſanctæ Synodo præfuerunt ſancti Willebrordus & Suuibertus antiſtites conſtantiores: in qua concluſum & diffinitum fuit, vt omnes primi prædicatores in exteras prouincias prædicarent verbum Dei. Igitur ſanctus Acca, vt eſt ante dictum, cum ſancto Suuiberto in Angliam rediens, à ſancto Wilfrido epiſcopo Auguſtaldenſis Eccleſiæ epiſcopus conſecratus, poſt ſanctiſſimam vitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Wigbertus in Foſtelãt martyrio coronatus fuit, vt prædictum eſt. Sanctus VVillibaldus Orientalem Franciã

Synodus Traiectenſis.

Catalogus egregiorũ virorũ, qui fidẽ Chriſti Germanis prędicarũt.

Hiſt. Eccl. lib. 5 c. 24.

Viri Apoſtolici, quem finem conſecuti.

adiens, Aureatenſis ſiue Eiſtatenſis epiſcopus effectus eſt. Sanctus Winnebaldus, frater eius, Heyndelamenſis Abbas
* Leuinus. eſt ordinatus: Quorum germana fuit Walburgis virgo. * Lebuinus pontificatum adeptus, martyrio prope Ganda-
uum coronatur. Duo quidem ſancti Euualdi Nabiam introeuntes, Chriſtum prædicando confeſſi ſunt, qui ab inde
aſcendentes in Saxoniam glorioſo martyrio coronati ſunt. Sanctus Werenfridus presbyter & egregius prædicator,
verſus Batuam miſſus, nouellum Chriſti populum in Elſt & Weſteruuoirt & in finibus illis feliciter rexit, & infinitis
clarificatus miraculis, tā in vita quā in morte, idibus Septemb. apud VVeſteruuoirt ſpiritū creatori reddens, miraculo-
S. Adelbertus, regis Deirorum filius, primus Archidiaconus Traiectenſ. ſe in Elſt tumulatur. Sāctus Adelbertus Leuita, filius Edilbaldi regis Deirorū, filij ſancti Oſuualdi regis & martyris, in
Egmonda in Hollandia oratorium conſtruens, poſt multorum paganorum conuerſionem & laudabilem ſanctæ vitæ
ſuæ conſummationem, multis miraculis clarus, ſeptimo Kalend. Iulij felici fine requieuit in Chriſto, ſepultus in Eg-
monda: vbi vſque in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confeſſor, primus archidiaconus Eccleſiæ
Traiectenſis fuit. Et ego Marcellinus presbyter inutilis, à præfatis pontificibus miſſus ad partes Tranſiſelanas, locum
Aldenſeel, Trentam, & Tuuentam, & Couordiam, ac Dauentriam rego, & Dei prouidentia totum ferme populum
Chriſto prædicando lucratus ſum, & purgaui à cultu idololatriæ: permanſitque ſanctus Willebrordus in diœceſi ſua
Traiectenſi, feruenter prædicando euangelium Chriſti cunctis gētibus. Cæteri verò hac illacque diſperſi propter ver-
bum Dei, poſt conuerſionem multorum paganorum, ſalubri fine in Chriſto quieuerunt.

S. Svvibertus VVeſtphalis Chriſtum annūciat. ITAQVE ſacerrimus pontifex Suuibertus in oſculo pacis cum multis lachrymis valedicto ſancto Willebror-
do, cæteriſque præfatis ſanctis prædicatoribus ac aliis canonicis Traiectenſis Eccleſiæ; adiunctis ſibi Willeico, Ge- XV.
rardo, Theodorico & Boſone glorioſis presbyteris & prædicatoribus, aliiſque duobus pueris laicis Waltero & Io-
anne, peruolauit vt nubes paganiſmum, tanquam fidei vexillifer de loco ad locum per Weſtphaliam & inferiorem
Saxoniam quotidie fideliter in vinea Domini tanquam miles ſtrenuus laborans, magnam quoque gentem pleriſ-
que in locis ab idolorum veſania ad Chriſti perduxit fidem, & quocunque diuertebat, ad execrandam diabolicæ ver-
ſutiæ ſupplantationem & idola confringenda ſummopere laborare cum ſuis ſtuduit & curauit. Et vbique conflue-
bant pagani ād ipſum, ad audiendum verbum vitæ ab ipſo. Erat enim dulcis in exhortationibus, & cunctis affabilis
& eloquio mitis. Conſtruebantur etiam aliquot eccleſiæ in confinibus Weſtphaliæ admonitione ipſius, quas et-
iam conſecrauerat. Hucuſque ego Marcellinus, præfatus diſcipulus ipſius & ſancti VVillebrordi, cum ſancto Suui-
berto conuerſatus, quæ conſcripſi vidi, & ferme omnibus præſcriptis interfui: Et deinde ipſo tendente cum ſuis ad
Hodie dicitur Monaſterienſis epiſcopatus. Minimigardum, id eſt, Monaſterium, ego redij habita benedictione ipſius Friſiam verſus: & ſic, quæ ſequuntur, ex
relatione veridicorum fratrum conſcribo. Perueniens ergo hyemē Minimigardum, indeſinenter palam omnibus præ-
dicauit Chriſtum, clamans & dicens: Auſcultate & audite me, fratres dilectiſſimi, qui ad imaginem & ſimilitudinem
Dei creati eſtis, à quo per maledictas paternas traditiones damnabiliter alienati, diuerſa idola vana, dæmonibus ple-
na, pro diis ignoranter colitis, quæ nec proculdubio dii ſunt, ſed idola, nequitia diabolicæ fraudis & verſutiæ inuen-
ta, ex præcepto potentum regum & tyrannorum, pro dijs colenda & adoranda ſimplicibus hominibus tradita: ſed v-
nus eſt Deus omnipotens, qui ſecundum ſuam diuinitatem ſolo verbo creauit cælum & terram, mare & omnia, quæ
in eis ſunt. Sed propter tranſgreſſionem & præuaricationem protoplaſti noſtri Adæ, ne humanum genus periret,
compatiens miſeriæ humanæ naturæ, quia omnes homines ſaluos vult fieri, ex nimia charitate idem Deus, creator
omnium, in fine ſeculorum homo factus, ſua benedicta paſſione reformauit humanam naturam lapſam regnans vt
Deus omnipotens in cælis. Reſipiſcite, reſipiſcite ergo, dilectiſſimi fratres, & redite ad verum creatorem & ſalua-
torem veſtrum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, verum Deum, credentes in eum, quia miſericors eſt, ſaluans om-
nes ſpernentes idola vana, ſibique ſeruientes. Nonne abſurdum & miſerum culturæ genus eſt, lapidem Deum crede-
Monaſterienſes quidā credunt in Dominum. re, & lignum, arte hominum compactum, ad auxilium inuocare, ac derelicto creatore, adorare miſeras damnataſ-
que creaturas pro diis? Cum hæc & his ſimilia euangelizaſſet, multi compuncti, ipſum cum ſuis hoſpitio recipientes,
confirmari in fide Catholica poſtulabant. Erat autem in eadem ciuitate quædam mulier enormiter contracta, ita vt
fere eſſet & appareret monſtrum in natura: quæ cum multa in medicos expendiſſet, & nihil ſalutis & remedii impe-
traſſet, audiens quendam peregrinum illuc aduenaſſe, & quendam nouum Deum prædicare, petiit à ſuis, vt ad vi-
Miraculum rum Dei veheretur. Altera verò die, cum ſanctus Suuibertus coram magna multitudine prædicaret, aduecta fuit ad
eum mulier iam dicta. Quam cum in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſigno crucis benedixiſſet, ſtatim cunctis vi-
dentibus & mirantibus ſanata fuit. Quæ poſt gratiarum actiones gaudens & hilaris, læta facie & alacri animo ad do-
mum cum ſuis repedauit: ac deinde cum multis rediens, credens in Chriſtum, baptizata eſt. Nec immemor optatæ
ſoſpitatis, hortatu ſancti Suuiberti epiſcopi conſtruxit in honorem Dei & ſancti Pauli Apoſtoli oratorium ſiue ec-
cleſiam circa domum ſuam, eo quod in feſto ſancti Pauli Apoſtoli ſanata fuit.

ERAT autem in Bilueldia diues quidam, nomine Adelbertus, repente tortus dolore ſquinantiæ, ita vt penitus XVI.
nihil deglutire poſſet, & omnes de vita eius deſperarent: qui audiens famam ſancti Suuiberti & virtutis patratæ per i-
pſum in nomine Ieſu veri Dei in quadam contracta, miſit celeriter duos honeſtos pueros ad Minimigardum, petens
vt amore eiuſdem Ieſu Dei ſui ipſum viſitare dignaretur, ſpondens, ſi liberaret & ſanaret ipſum, crediturum ſe pro-
Sanat hominem S. Svvibertus angina laborantem. culdubio in ipſum verum Deum. Sanctus vero Suuibertus epiſcopus hoc audiens, ad honorem Dei & ſalutem gen-
tium cum ſuis presbyteris & clericis profectus Bilueldiam, inuenit eum in extremis agonizantem. Statimque poſt
diutinam orationem & diuinorum celebrationem, porrexit ei coram multis gentilibus ablutionem: cumque bibiſ-
ſet parum, mox ſanatus fuit, & à ſancto in fide confirmatus baptizatuſque cum multis, benedixit Dominum. Volat
fama miraculi illius per prouinciam, concurrunt vicini & amici, congratulantes ei de liberatione imminentis pericu-
li & mortis. Omneſque laudant potentiam Domini Ieſu Chriſti. Multi inſuper eorum, ſpretis abominandis cultibus
idolorum, crediderunt in Chriſtum, & baptizati, ſequebantur & comitabantur multi ex eis ſanctum Domini. Man-
ſitque per aliquot dies ibidem, prædicando cunctis Chriſtum.

REDIENS verò Minimigardum, ad petitionem quorundam infirmorum gentilium, ſtipatus multis Chriſtia- XVII.
nis & paganis, obuium habuit quendam cæcum in alia parte ſtratæ viæ: qui intelligens ſanctum Svvibertum Chriſtia-
norum epiſcopum adeſſe, petiit à ſuo ductore, vt ad eius præſentiam duceretur. Sed ductor, dimiſſo cæco, cur-
rens ad ſanctum Svvibertum, eleemoſynam pie precabatur accipere. Porrò clamanti cæco nemo intendebat. Cum-
que magis ac magis clamaret, audiuit eum ſanctus Svvibertus: qui VVilleicum presbyterum ſuum vocans, dixit: Au-
dis? quis eſt, qui clamat ad nos? Qui reſpondit: Audio, ſed quid ſit, ignoro. Dixitque: Accipe baculum iſtum, & perge
ad clamantem: & da illi, præcipiens vt cum ſuſtentaculo iſto veniat ad me in nomine Domini noſtri IESV
CHRISTI. Iuit ergo ſanctus VVilleicus presbyter, dicens cæco: Dominus Svvibertus epiſcopus tranſmiſit tibi iſtud
ſuſtentaculum, vt venias ad eum. Stetit vero ſanctus Svvibertus, præſtolans aduentum eius. Statim ergo vt cæcus ac-
Cæco crucis impreſſione redditur viſus. cepit baculum, videre parum cœpit: veniensque ad ſanctum Suuibertum, proſtratus cum gratiarum actione pedi-
bus eius, baptizari in nomine Ieſu ab eo precabatur, affirmans ſe aliquid videre. Mox ſanctus Svvibertus, muniit ſigno
crucis ſanctæ oculos eius, & ille clare vidit. Pagani vero hæc videntes, prouoluti pedibus eius, credentes in Chriſtum,
abrenun-

àbrenunciatis ſpurciriis idolorum baptiſmum ſuſceperunt. Cum ergo Minimigardum veniſſet, & pauco tempore non paucam Chriſto plebem prædicando acquiſiſſet, eamque in fide & amore Chriſti confirmaſſet, migrauit cum ſuis ad Saxoniam, peruenitque in grandem vicum, dictum Brunſvvick, ibique diebus aliquot prædicauit Chriſtum, & conuertit multos.

Brunſuicenſibus prædicat S. Svvibertus.

XVIII Postqvam igitur cum ſuis presbyteris & clericis in Brunſvvick ſeceſſiſſet, nil veritus eſt paganorum ſæuitiam, corpus, non animam, occidentium: ſtatimque ſolitum ſibi opus euangelizandi exequens, multos & exemplo virtutis, & incitamento ſermonis, ſemotis idololatriæ tenebris, duxit ad verum lumen fidei. Nunquam enim vel raro à virtutibus quieuit. Nam quoties à prædicatione & miniſterio verbi Dei vacaret, orare, ſtudere vel legere ſolebat. Erat autem in eodem vico quidam adeo à ſiniſtro latere præpeditus, vt nec illius lateris manum aut pedem poſſet quoquo modo mouere, aut quicquam ſiniſtro oculo videre. Poſt plurimorum medicorum antidota atque collyria inuanum experta, audiens à quibuſdam ipſum viſitantibus, de ſalutaribus monitis & inſignibus miraculis in diuerſis VVeſtphaliæ pagis & locis per ſanctum Svvibertum in nomine Domini Ieſu veri Dei patraris, miſit ad eum, efflagitans, vt ipſum viſitare dignaretur. Itaque ſanctus Svvibertus cum ſuis presbyteris & magna frequentia incredulorum ipſum viſitando accedens, poſt deuotam orationem latus eius ſigno crucis tetigit, viroque benedixit, dicens: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti omnipotentis Dei ſurge. Qui ſtatim de grabato ſurgens, viſum recepit, & eſt integre reſtitutus, & multi hæc videntes, & credentes in Chriſtum, baptizati ſunt. Cum ergo quotidie prædicando multos conuerteret, & fama miraculorum & virtutum eius per ... orum vicum ad laudem Dei à pleriſque promulgaretur, & ad aures ſacerdotum paganorum perueniſſet: irati valde, ſtatim collegerunt populum incredulum, cum quibus venerunt ad ſatrapam vici, clamantes & dicentes: Ciuitas tota peribit, niſi temerarius & publicus inimicus deorum noſtrorum occidatur aut effugetur, qui per nouas magicas artes populum ſeducit & alienat, menteſque eorum euertit, prædicando quendam ignotum crucifixum verum Deum, eoſque ſeparando à venerabilibus diis. Quibus ſatrapa ait: Quomodo magica arte ſeducit homines, cum ſolummodo prædicet de quodam Deo crucifixo nobis ignoto, cuius virtute & potentia, non medicaminibus & ferro, curat infirmos, ſed verbo & ſigno illius Dei? Et quia deos multos habemus, quos omnes non cognoſcimus, licet in aliis remotis nationibus cognoſcuntur, forſan hic etiam eſt vnus deorum. Qui ſi non eſſet Deus potens in cælo & in terra, tam mira per miniſtros ſuos nullatenus faceret. Et licet dij noſtri potentes ſint, nunquam tamen aliqua ſigna ſanitatis inter nos nec alibi fecerunt, ſicut iſte in nomine Dei crucifixi facit. Erat autem ſatrapa conſanguineus apoplectici, ſanati per ſanctum Suuibertum. Hæc audientes ſacerdotes idolorum cum ſuis cæteris paganis, congregata magna multitudine gentilium, non ſolum ſanctum Svvibertum cum ſuis, ſed etiam ſatrapam occidere decreuerunt. Petitione igitur ſatrapæ ſanctus Svvibertus, vale dicto ſatrapæ, confirmatiſque nouellis Chriſtianis, & relicto felice coſone, glorioſo presbytero & prædicatore neophytis, ne recidiuarent, ſeceſſit per diuerſas prouincias, Chriſtum vbique prædicans, donec veniret ad Boructuarios. Impoſſibile eſt tanti viri geſta per quotidianos virtutum profectus & gentilium conuerſionem euoluere, digniſque faſtorum laudibus magna eius merita congruenter attollere, quæ in diuerſis Germaniæ locis, pagis & prouinciis peregit.

Exercitia S. Svviberti.

Nota vim S Crucis.

Satrapa Brunſvvicenſis eſt pro S. Svviberto.

XIX. Cvmqve ad Boructuarios veniſſet, ſcilicet anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimoquinto, ſtatim ſalutifera verbi diuini præcepta ſtolidis ipſorum cordibus euangelizando tradidit, feraſque eorum mentes, tetris ignorantiæ caliginibus cæcatas, euangelicæ prædicationis lumine perluſtrauit, glorioſus apparens in verbis, & ſanctus in operibus ſuis: ita vt à prophanis idolorum ſuperſtitionibus ad fidem Chriſti multos conuertendo in radice veræ fidei miraculorum prodigiis ſolidando confirmarit. Sed cum vbique prædicatione ſanctiſſimi Suuiberti multi conuerſi baptizatique, Chriſto ſeruirent, & quotidie plures ad orthodoxam fidem conuolarent, nefandiſſimus hortator ſcelerum, animarum prædo, gaudens in peius abire omne genus hominum, non poſſe cælos adire, ſategit per ſuæ malignitatis fautores ipſum aut interimere, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis gentilibus, ſacrilegi ſacerdotes paganorum, calice Babylonis inebriati, inſurrexerunt aduerſum eum, qui ipſum verberatum pugnis, retortis baculis & lapidibus à finibus ipſorum eliminare & expellere conabantur: ſed ereptus induſtria quorundam fortium Chriſtianorum, aliquot diebus ſecrete latuit, (non enim palam ipſum trucidare audebant timore ſatrapæ ipſorum) non tamen ceſſauit à prædicatione: quin ſparſit ſemina vitæ per agros multorum cordium, ita vt indies multos, deſpectis idolis, publice Chriſtum confitentes baptizaret.

Anno 705. S. Svvibertus ad Boructuarios venit.

Multos Chriſto lucrifacit.

Sacerdotes dæmonum valde eum affligunt.

XX. Erat autem eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velſenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelhere dictus, obſeſſus à dæmonio, ferro & catenis adſtrictus, eo quod omnes morſu arriperet, & veſtes proprias laceraret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus, qui ſanctum Svvibertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidie dire vexaretur, & à multis viſitaretur, tandem quadam die, præſentibus nonnullis idolorum ſacerdotibus & aliis paganis ipſi condolentibus, dæmon clamare cœpit: Niſi huc veniat ſeruus Dei viui Svvibertus Chriſtianor. epiſcopus, hinc non egrediar. Cumq; magis ac magis hæc iterãdo clamaret, confuſi abſceſſerunt idololatræ & amici dæmoniaci, perplexi & dubij, quidnam facerent Demum communi omnium deliberatione ab ipſis ſanctus Svvibertus quæritur, & inuentus obnixe rogatur & inuitatur ad viſitandum dæmoniacum præfatum. Igitur ſanctus Svvibertus, fraterno tactus dolore, dæmoniaco compatiens, cum iret cum ſuis presbyteris & clericis, eſſetque in via ad viſitandum eum, mox cœpit dœmoniacus ſpumare, dentibuſque dire ſtridere, & horribiliter vociferando clamare plus ſolito: de quo præſentes valde gementes mirabantur. Sed ſancto Svviberto appropinquante domui, ceſſauit dæmoniacus iacens in lecto, ac ſi ſomno dulciter preſſus eſſet. Quem ſanctus cernens, præcepit ſuis, vt omnes orationibus deuote vacarent, & ipſe orationi incumbens, Deum deuotiſſime precabatur, vt ad laudem & gloriam ſanctiſſimi nominis ſui & ad conuerſionem incredulorum, dæmoniacum expulſo dæmone liberaret, ſurgenſque cum ſuis ab oratione, ſignauit dæmoniacum ſigno ſalutiferæ crucis, dicens: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti præcipio tibi immunde ſpiritus vt exeas ab hac Dei creatura, vt agnoſcat ſuum verum creatorem & Saluatorem. Statim cum fœtore ſpiritus malignus exiens, clamare cœpit: Non diu in iſta permanebis prouincia ſerue magni Dei. Nam ſicut me ab hac mea habitatione expuliſti, ita expelli te faciam ex iſta terra & prouincia. Ethelhere vero à dæmonio liberatus, ſurgens palam, inhærens pedibus ſancti Svviberti, veniam petens de commiſſis in eum, baptizari in nomine Ieſu Chriſti inſtantiſſime popoſcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi pagani cum duobus idolorum ſacerdotibus, qui præſentes fuerunt, pedibus ſancti epiſcopi prouoluti, myſterium fidei Chriſtianæ diſcere & ſcire expetierunt. Quos ſanctus eleuans, docebat diuinam ſapientiam deſcendiſſe de cælo ad terram, vt hominem, qui mortuus fuerat peccato, ſuo ſanguine & benedicta morte in ara crucis viuificaret. Itaque per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis ſolummodo quadragintaduos, exceptis paruulis vtriuſque ſexus & mulieribus.

Ecce quam ſolẽne fuit ſanctis viris ad edenda miracula, crucis adhibere ſignum

Multi ſacrũ baptiſma percipiunt.

XXI. Et licet Boructuarii eſſent gens barbara, ſæua & inculta, & plures deos adorarent, prophanis & ſacrilegis ſacrificiis reſponſa à dæmonibus exquirentes, auguriis & diuinationibus ſeruientes: tamen ſanctus Svvibertus, condolens ipſorũ miſeriæ, ſedula prædicatione, crebris deuotionibus & mirabili ſanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionẽ veri perduxit luminis: ita vt relictis idolorũ ſordib. in Chriſtũ credentes, phana, in quib. idola antea adorare conſueuerant, propriis

Deſtruuntur prophana idolorũ templa, & Chriſti eccleſiæ conſtruuntur.

propriis manibus deſtruentes, eccleſias conſtruerent, in quibus presbyteros & diaconos ſibi in adiutoriũ per diuerſa eccleſiarum loca ordinauit. Qui poſtquam præfatum errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & ſermonibus extirpaſſet, frequentabatur à populis circumquaque poſitis, catervatim ad eum confluentibus: qui eximiæ conuerſationis & miraculi præfati fama excitati, videre & audire cum ſitiebant. Quibus libera voce documenta inſinuans euangelica, multos ex eis conuertit, quos ſacro baptiſmatis fonte abluit & purgauit: ſicque per biennium inter eos moratus, vitæ meritis & virtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & venerabilis factus eſt. Fraterno denique amore plenus, cunctis ad ſalutem prodeſſe ſatagebat, ipſe verò, vt omnibus omnia fieret, cunctos egenos in neceſſitatibus & infirmitatibus ipſorum viſitauit, non ſolum Chriſtianos, quos in fide viſitando & exhortando confirmauit, ſed & feroces paganos, errore idololatriæ irretitos, vt eos à vano cultu dæmonum ereptos, ad fidem

Miracula. perduceret Chriſti. Itaque intra biennium cunctis barbaris ſanctis moribus prælucens, duos præcipuos paganos, valida febre quartana laborantes, & vnum hydropicum gentilem cum ſuis clericis viſitans, prece ſua ſanatos & conuerſos, ac in fide Chriſti confirmatos, baptizauit. Multas inſuper alias variaſque virtutes inter gentiles in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti peregit, ac populum multum nimis melliflua ſua prædicatione & benigna exhortatione ſolerter orthodoxæ iunxit fidei multis in locis.

Anno 708. QVAMVIS autem diabolus ſit mendax & pater mendacij, verum tamen ſancto prædixit Svviberto, cum per XXII.
vide Bar. ad memoratũ annum. eum expulſus eſſet ab obſeſſo: nam poſt biennium veniens illuſtris Bruno, magnus ſatrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Boructuariorum, pernoctanſque in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta diſſenſione magna inter ipſum & primicerium eiuſdem vici de Ratingen, ex inſtigatione & ſuggeſtione diabolica ipſum occidit cum

Ebrietas mater cædium. duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occiſorum ad arma conuolantes, eundem nobilem ſatrapam fere cum omnibus ſuis in vindictam trucidauerunt. Fama verò per Saxoniam increbreſcente veridica, Saxones irati nimis, intrantes potenter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipſis intulerunt, vicumque Ratingen funditus liuore pertinaci deſtruxerũt. E contra Boructuarij, & præcipue amici occiſorum, aggregata magna potentia armigerorum, multas villas & munitiones Saxonum igne & ferro demoliti ſunt. Sicque viciſſim dum diu committerent magnæ depopulationis excidiũ, Boructuarij & præcipue Chriſtiani, qui à ſancto Svviberto verbum Dei receperunt, perpendentes quod Saxonum potentiæ & inſolentiæ reſiſtere non poſſent, vale dicto ſancto Svviberto, & accepta ab eo benedictione, coacti migrauerunt in exteras prouincias, vt liberius ibidẽ Chriſto ſeruirent. Interea attendens ſanctus Svvibertus glorioſus pontifex, gregem ſuum hac illacq; diſperſum, & quod nullum fructum nullaſque inducias inter vtraſque partes cum ſuis propter ſaxea Saxonum corda

S. Svvibertus ab angelo iubetur ire Coloniam. facere poſſet, exorauit aſſidue Dominum, vt etiam ſeni locum oſtenderet, vbi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum ducem & Plectrudem eius coniugem, qui ei aptũ locũ permanendi cum ſuis condonarẽt. Igitur ſanctus Svvibertus valefaciens Boructuariis, cum ſuis presbyteris & clericis ac nonnullis Chriſtianis, per ſqualida & deuia loca in magno diſcrimine ferocium Saxonum Coloniam vſque, Deo comitante & dirigente vias ſuas, peruenit. Erat autem eo tempore sereniſſimus Pipinus dux habitans in Ioppilia cum Alpaide pellice ſua: Plectrudis verò dux eximia & deuota princeps, moram traxit Coloniæ Agrippinæ in palatio ducum Agrippinenſium & Lotharingorum, quod per eam mutatum & conſecratum eſt in clauſtrum

Palatiũ mutatum in templum & cœnobiũ virginum. ſanctimonialium, intitulaturque eccleſia glorioſæ virginis Mariæ ad Capitolium. Cumque ea audiuiſſet aduentum ſancti Suuiberti, magnifici præſulis, gauiſa eſt gaudio magno. Audierat enim multoties à pluribus celeberrimam ipſius opinionem: depoſitoque faſtu regalis excellentiæ, ipſum cum venerabili patre Annone Archiepiſcopo Colonienſi, honorifice & deuote recepit, ſecumque aliquot diebus detinuit, ac miro ſemper eum humilitatis affectu coluit, vt ab eo ſecretioribus colloquiis ſalutis verba mereretur audire. Eodem tempore quidam illuſtris palatinus, Geraldus nomine, veniens Coloniam, miſſus per Pipinum ab Herſtallo ſiue Ioppilia ad Plectrudem cum decenti militia, ſtatim propter borealem rigidum ventum incidit in grauem morbum inflationis gutturis, idque adeo, vt à nullo medicorum poſſet ei ſubueniri: quia nullam potionem recipere vel deglutire valuit. Cumque omnes lamentarentur illum, deſperantes de vita ipſius, Plectrudis memor virtutum ſancti Svviberti epiſcopi, deuotiſſime petiit ab eo, vt amore Ieſu Chriſti dignaretur viſitare nobilem palatinum iam agonizantem, & ipſum pontificali ſua benedictione ſanctificare, ac pro eo coram omnipotenti Deo intercedere. Sanctus vero Svvibertus, vt erat columbinæ ſimplicitatis & pudicæ naturæ, humiliter cum beato VVilleico ſuo presbytero & duciſſa ipſum accedens, præmiſſa deuota oratione, ſignauit guttur eius, & mox apoſtema illud diruptum, omnibus cernentibus crepuit, & horribiliter per nares &

Sanat Palatinum periculoſe laborantem. Item dæmoniacum. per os effluxit tabes, venenoſa putredo. Et ſic expulſis illis noxiis humoribus, ſtatim ſanatus fuit. De quo omnes magnifice Deum laudabant, qui meritis ſui dilecti antiſtitis talia operari dignatus eſt. Erat autem in eodem palatio cocus quidam, qui obſeſſus à dæmonio, multum vexabatur quotidie ab eo: qui ad inſtantiam aulicorum viſitatus à ſancto Svviberto, mox à graui iugo diaboli liberatus fuit. Et deinceps omnes venerabantur ſanctum Svvibertum, vt virum & epiſcopum ſanctum, videntes gratiam Dei in ipſo.

IGITVR felix Plectrudis, religioſa duciſſa, videns ſanctum Svvibertum internæ mentis feruore ad cæleſtia ſuſpirare, licet ſublimata culmine terreni principatus eſſet, & ſecum multos egregios prædicatores haberet, tamen ſpecialiter de cæleſti inquiſitione à ſancto Svviberto viro Dei ædificari cupiebat. Qui cum eam de futuri regni beatitudine, de iudicij metu & ſpe æternitatis familiari colloquio præmoneret, illa eum libenter audiebat, verum æſtimari non poteſt, quanto principis illius animus exultarit gaudio, quod tanti viri præſentia gaudere, benedictione foueri, collocutione meruiſſet ædificari. Et ne ingrata illis beneficiis videretur, conſenſu & admiſſione venerabilis patris Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, direxit ſanctum Svvibertum epiſcopum cum præfato Geraldo nobili Palatino de Ardenna, ſanato à peſte anginæ per eundem ſanctum Svvibertum, cum literis commendatiis ad illuſtrem Pipinum principem, petens & poſtulans obnixè, vt viro Dei Svviberto donaret vicum VVerdam in inſula ſiue litore Rheni, vt gẽtili Saxonico populo illic cum ſuis prodeſſe & præeſſe poſſet. Pipinus vero ſenex prouectæque ætatis, honorifice ſanctum ſuſcipiens Svvibertum cum ſuis, aliquanto tempore ſecum detinuit, vt verba vitæ ab eo audiret, eo quod pridẽ XXIII

Pipinus largitur S. Svviberto VVerdenam. à pleriſque multa laude digna audierat. Tandem vt hilaris dator, ſitiens æſtuanter conuerſionem gentilium, volenſque cultum diuinum augmentare, ex regali munificentia benigne eundem vicum ei propter profectum & firmamentum ſuorum principatuum donauit, addens & offerens ex copioſo theſauro ſuo aurum & argentum multum nimis, quibus eccleſiam ſiue monaſterium ibidem ad honorem Dei ædificaret, & populum Barbaricũ, fidei Chriſtianæ prorſus ignarum, verbo vitæ reficeret. Itaque vale dicto cum nimia deuotione & gratiarum actione Pipino principi, ſanctus & benedictus Svvibertus rediit Coloniam ad ſanctam Plectrudem, cuius potentia & induſtria cum multis laboratoribus & cæmentariis VVerdam veniens, cœpit ſtatim prope Rhenum fundare monaſterium in honore glorioſæ virginis Mariæ: ibique cum quanta humilitate, deuotione & reuerentia rudi gentili populo euangelizauerit fidem Chriſti, & præcipue cum quanta puritate mentis & corporis & timore Miſſas celebrauerit ac diuina peregerit, difficulter poſſit explicari.

XIV ANNO verò Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo vndecimo, cum ſanctus Suuibertus feruenter prædicans, non ſolum in VVerda, ſed & in pagis & villis vicinis enũciaret prophanis Saxonibus Euangeliũ Chriſti: contigit quadam die Martis, vt ipſe extra VVerdam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero ſuo VVilleico in villã vicinam, & quidam diues gentilis, Hungerus nomine, poſtea conuerſus & baptizatus in feſto Apoſtolorũ Petri & Pauli, & à ſancto Suuiberto appellatus Petrus, ex feruore fidei & nimia humilitate & deuotione curru aduehi curaret arenam & lapides, reliquaque tali ædificio congrua & opportuna ad monaſterium ſancti Suuiberti. Procurante autem omnium bonorũ æmulo diabolo, idem Petrus corruẽs ſub carruca onuſta lapidibus, efferebatur mortuus, quia penè ſuffocatus & per diuerſa vulnera capitis extinctus fuit. De quo cùm omnes non immerito dolerent, magnuſque concurſus populorum ad illud miſerandum ſpectaculum fieret gementiũ & dolentium propter inopinatam illius mortẽ: cumq; exequiæ præpararentur, vt corpus Eccleſiaſticæ commẽdaretur ſepulturæ, ſuperuenit pius pater S. Suuibertus cum deuoto VVilleico ſuo capellano: qui cùm didiciſſet ex gemitu, audiſſetq; à circumſtantibus mortem illius Petri, ipſe habens fiduciã magnam in Chriſtum præcepit vt emortuum corpus antequã ſepeliretur, ad cellam ſuam deportaretur. Quod cum factum fuiſſet, ipſe, adſtante magna turba populorum, rei exitũ præſtolante, largiter cum multis ſuſpiriis lachrymas fundens, flexis genib. deuotiſſime orauit ad Dominum pro reſuſcitatione Petri famuli monaſterij. Cumque diu preces precibus continuaſſet, ſurgens tangendo cum oſcularetur funus, ſtatim mortuus non ſolum reuixit & ſurrexit, verum etiam nullæ cicatrices vulnerum, nulla conglomeratio ſanguinis per totum corpus appàruerunt: de quo omnes laudabant benignitatem Chriſti Saluatoris. Fama huius miraculi per totam prouinciam promulgata, neophyti in fide ſolidati confirmantur. Multi verò infideles ad Chriſtum cõuerſi, fonte baptiſmatis Chriſto regenerati ſunt. Vixit autem poſtea idem Petrus ſanus & incolumis vſque ad conſummationem eccleſiæ VVerdenſis, etiam poſt migrationem ſanctiſſimi patris Suuiberti.

Anno 711.

Excitat mortuum mirabiliter

XV. SANCTVS verò Suuibertus, cuius fama & actus nõ ſolum per Chriſtianiſmum, verumetiam & per paganiſmum in laudem Dei prædicabantur, adiutorio primatum & præcipue glorioſæ duciſſæ Plectrudis, aliorumque Chriſti fidelium, velociſſime cœpit monaſterium ſuum in VVerda conſtruere & perficere, in quo collecto agmine famulorum Chriſti, cœpit euangelicis illos inſtruere diſciplinis non rigoroſis: ſed docuit & inſtituit diſciplinam vitæ regularis, quam rudes & neophyti capere & cuſtodire poſſent, iuxta vocem Domini, dicentis Iugum n. meum ſuaue eſt, & onus meum leue, ſed & ipſe cum beato VVilleico cæteriſq; deuotis diſcipulis, ſub arctiori ſanctæ regulæ iugo, ſanctiſſimam & continentiſſimam vitam ducebat. Qui licet gentibus, in vicino habitantibus, prædicando primo parum vel nihil profecit in conuerſione earum, eo quod eſſent homines duræ ceruicis & barbaræ mentis, non tamen propter hoc deſtitit, quin indeſinenter cùm feruore prædicans, multos ignobiliũ & nobilium conuerteret ex eis: qui repudiatis ſordibus idolorum, fidei ſunt fonte abluti. Quibus, vt bonus paſtor in populo, diſpenſauit, tanquam fidelis & prudens negociator, menſuram Dominici tritici. Ipſe enim ſpreuit mundi pompas & vanitates ſpe ſupernorũ præmiorum. Et ideo maximis virtutum donis cælitus ditatus, Deo in omnibus gratus, vt gemma fulſit in clero. Nam poſitus inter gentiles, illic præclarum opus inter gentes operatus eſt, Domino cooperante & ſermonem eius confirmante ſequentibus diuerſorum miraculorum ſignis. Cumque in monaſterio VVerdenſi vitæ cæleſtis inſtitutio quotidianum ſumeret incrementum, contigit, anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo decimoquarto Pipinum de Herſtallo, ſtrenuũ principem & Maiorem domus Francorum, dolentem ſuper innocẽte morte ſanctiſſimi Lamberti Tungrenſis epiſcopi, ad mortem ægrotare. Acceſſituſque Suuibertus egregius pontifex ad viſitandum eum per nobiles viros, perrexit prius cum VVilleico & Theodorico diſcipulis ſuis Coloniam ad Plectrudem illuſtrem duciſſam Lotharingiæ ſiue Auſtraſiorum, conſilium ab ea expetens, quidnam facere deberet. Quæ eum religioſe ſuſcipiens & tractans, tandẽ retento Coloniæ pio VVilleico presbytero ſancti Suuiberti apud ſe cauſa deuotionis & conſolationis, (erat enim felix VVilleicus, euangelicus ſacerdos) miſit ſanctum Suuibertum & Agilolphum Colonienſem archiepiſcopum cũ pleriſque aliis prælatis ad Pipinum principem, coniugem eius, ad informandum eum, ſi obiret, ne illuſtres legitimos ſuos filios Drogonem, Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domus Childeberti regis Franciæ, exhæredaret, hæredem ſcribendo Carolum Martellum illegitimum, ex Alpaide pellice genitum, in detrimentum & damnationem animæ ſuæ, & in confuſionem ſui & totius Eccleſiæ, atque in ſcandalum ſuorum primatum & ſubditorum. Et quia ſanctus Lambertus Epiſcopus eundem Pipinum de illicito connubio Alpaidis increpauerat, martyrium ſubijt. Venientes igitur præfati pontifices Ioppiliam ad ægrotantem principem Pipinum, benigne ab eo ſuſcepti ſunt. Qui ipſum conſolãtes, & ad tolerantiam aduerſitatum temporalium & infirmitatum corporalium confortantes, aiebant quod Deus electis ſuis iter aſperum facit, ne, dum delectarentur in via, obliuiſcerentur eorum quæ ſunt in patria. Tandem nacto opportuno tempore & congruo, inter cætera pro ſalute & remedio animæ ſuæ, cauſam, pro qua venerant, ei deuote & ſalubriter [a] pontifices exponentes, & de illicito matrimonio increpantes, ſtatim cum indignatione repulſam patiebantur. Alpais vero legationem ſanctorum pontificum ſciſcitans & comperiens, irata valde, pontifices abire celeriter præcepit & ipſa interpellans importune pro Carolo Martello filio ſuo apud Pipinum, impetrauit cuncta pro eodem filio ſuo quæ petierat. Pipinus vero eodem anno moriens, eundem Carolum Martellum ſuorum principatuum reliquit hæredem. Quod cernentes præfati pontifices, inglorii & triſtes Coloniam redierũt enarrantes præclare Plectrudi omnia, quæ geſta erant in Ioppilia à Pipino, conſolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animantes.

[a] S S. Pontifices, dum arguunt illicitas Pipini nuptias, repelluntur.

Ad VVerdenſe monaſterium multi confluunt.

Matth. 11.

Mar. 16.

Anno 714.

S. Svvibertus ad Pipinum morit urum proficiſcitur.

S. Lambertus licet ante 16. annos martyrio occubuiſſet, tamen ſemel iuſtictum conſcientiæ Pipini vulnus, nunquam curatum eſt: imo magis ex tranſlatione eius in Ligiam ante 4 annos factam recruduit. vide Bar.

SANCTVS VVilleicus presbyter, primus Canonicus conuentus nouellæ Traiectenſis eccleſiæ, vas virtutũ, pura
XVI. intentione, ipſe ſupernæ retributionis derelinquens mundum, Chriſto ſyncero corde ſeruire ſtuduit. Ipſe n. ab adoleſcentia ſua cum S. Svviberto in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum ſcripturarum vitam felicem ſedulus agebat. Ipſe nihil huius mundi quærere, nihil amare curabat. In diuinis ſcripturis ſufficienter à S. Svviberto inſtructus, Latina lingua & Germana eruditus fuit. Erat n. eloquentiſſimus & manſuetiſſimus, iræ & auaritiæ victor ſuperbiæ ſimul & vanæ gloriæ contemptor, pauperũ & infirmorum conſolator. Ipſe ergà inopum prouiſionem non ſolum pietate mentis, ſed etiam ſtudii labore ſolicitus fuit. Multos etiam gentiles in diuerſis prouinciis ſua ſalubertima prædicatione à veneno idolatriæ ad dulcorem fidei Chriſti perduxit. In monaſterio vero VVerdenſi factus Præpoſitus ſub S. Svviberto, abſtinentiæ & continentiæ cæterarumq; virtutum omnibus fratribus exemplum dabat. Plures etiam & authoritate magiſterii, & exemplo ſuæ actionis regularem inſtituebat ad vitam. Nec ſolum ipſi monaſterio regularis vitæ monita ſimul & exempla præbebat, ſed & vulgus circumpoſitum, longe lateq; à ſtulta idololatricæ vitæ conſuetudine, ad Chriſti & cæleſtiũ gaudiorum curabat conuertere amorẽ. Et quidem cuius meriti fuerit, etiã miraculi ſigno internus arbiter edocuit. Eodem n. tempore, quo præfati pontifices ſacri ad Pipinum ægrotantem legatione fungebantur, & ipſe venerabilis pater VVilleicus, ad inſtãtiã glorioſæ & deuotæ Plectrudis, Coloniæ manebat: ægrotabat quidã primarius Colonienſis, Gothebaldus nomine, acerrima ægritudine preſſus, ita vt deficiente penitus omniũ membrorũ officio, iam mortuus eſſe videretur: cui iã funebria iuſta præparata erant, & loculus, in quo defunctus condi deberet. Maria verò coniux eius, precib. & lacrymis interpellans glorioſam principẽ Plectrudẽ, impetrauit vt infirmus à beato VVilleico presbytero S. Svviberti, viſitari deberet. Credidit verò, quod bonus diſcipulus à bono magiſtro educatus, ſi intraret domũ eius oraturus pro eo, manumque imponeret illi atque benediceret, ſtatim melius haberet.

S. VVilleicus, primus Canonicus Traiectẽſis

Item Præpoſitus VVerdenſis

beret.Intrauit ergo S.Willeicus cum deuota familia felicis Plectrudis domũ ægroti poſt diuinorum celebrationẽ: vi-

Mar 16.

denſq; eũ,mœſtis omnibus,iam morti proximũ,ac loculũ ante cubiculũ,in quo ſepeliendus poni deberet,proſternẽs ſe in oratione,cũ oraſſet diu cum lachrymis,ſurgens dixit:Domine Ieſu Chriſte,clementiſſime Deus, qui dixiſti diſcipulis tuis:Super ægros manus imponẽt,& bene habebunt:oſtende hîc pietatẽ tuam,& cura infirmũ hunc potenti tua

Reſtituit ſanitati hominem prope mortuũ.

virtute,vt nomen ſanctum tuum benedictũ in ſecula, magnificetur ab omnibus.Cumq; hæc dixiſſet,impoſuit manũ ſuam ſuper caput,benedixitq; eum ter,continuoq; ſurrexit,& veterno infirmitatis diſcuſſo,induit ſe ipſe veſtimentis ſuis.Egreſſuſq; cubiculum cum S.Willeico,iuſſit menſam præparari,cibos apponi,& conuiuiũ inſtrui,quia delectaretur cum S.Willeico manducare & bibere.Cum verò omnes multum gauderent de ſoſpitate illius, S.Willeicus cũ gratiarũ actione deuote orationib.incubuit,donec potius raptus quam vocatus,inter eos reſediſſet.Gothebaldus vero prope S.Willeicũ aſſidens,veſcebatur,bibebat,lætabaturq; quaſi vnus è conuiuis,ac gratias agebat,& multis poſt vixit annis.Plectrudis verò religioſa Domina hæc audiens, maximo deinceps S.Willeicum habuit in honore.Deum, qui mirabilia magna ſolus facit,collaudans.Præfuit autem S.Willeicus monaſterio VVerdenſi annis decem poſt deceſſum ſanctiſſimi præſulis Suuiberti,& mortuus eſt anno Dominicæ in carnationis ſeptingenteſimo viceſimoſeptimo, ſexto Nonas Martij.Ad cuius ſepulchrum,ad indicium virtutis illius,ſolent crebra ſanitatum miracula fieri.

Coruſcat miraculis S. Svvibertus,& multos conuertit.

REDEVNTIBVS à Ioppilia & à Pipino glorioſis pontificibus Agilolpho Colonienſi & Suuiberto VVerdenſi, S. Suuibertus,delectatus in Domino ſuper ſalutari gratia,à Deo per Willeicum presbyterum ſuum Coloniæ patrata,ſalutata & licentia impetrata à pia matrona Plectrude,rediit Werdam cum ſuis diſcipulis:Ibique per triennium ſanctiſſime viuens, perfecit opera, quæ Deus poſuit prodigia ſuper terram, miraculis coruſcando,atq; vt vox tonitrui in rota,prophanis Chriſtum euangelizando,idololatriam libera voce damnando,multas gentes paganas ſacro fonte baptiſmatis Chriſto regenerauit.Tandẽ Deus,qui eſt ſuorum fideliũ merces magna nimis,qui & per carnis mortẽ viuos XXVII.

Anno 717.

Eccleſiæ lapides de terrenis ſedibus ad cæleſte transfert ædificium,S.Suuibertum ſtrenuum fidei pugilem,coronandũ in cælis de terrenis euocare dignat' eſt.Igitur anno à natiuitate Domini ſeptingẽteſimo decimoſeptimo S. Suuibertus, omnium virtutum chariſmatis plenus,ex omnibus animi medullis videndi Deum deſiderio flagrans,cũ in feſto principis Apoſtolorum S.Petri ad Cathedram,in ſuo monaſterio diuina celebraſſet, mox languore eum inuadente lecto

Adhortatio eius extrema ad ſuos.

decubuit.Languore itaq; per momenta temporum ingraueſcente, conuocans fratrum ſuorũ collegium fere viginti, primo admonuit eos,vt veſtigia Chriſti ſequerentur,& vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & in omnes domeſticos Dei ſeruarent.Inſtituta quoq; diſciplinæ regulatis,quæ ab eo didiciſſent & in ipſo vidiſſent,indefeſſa fide cuſtodirent Deinde ſubiunxit,diem ſui obitus in proximo inſtare.Quod audientes fratres circumſtantes,mœrore perculſi, flere cœperunt.Quibus ſanctus pontifex dixit:Nolite dilectiſſimi flere, magis aut ẽ gaudete,iam n.ſanctorum laborũ meorum glorioſiſſimũ recipiam fructum & præmium.Receſſui fragilitatis meæ debitum charitatis impendite,& orationibus protegite.Quo dicto, ipſe in Domino gaudens,informabat eos de contemptu mundi & apperitu regni cæleſtis,& vt exitũ ſuum,cuius hora incerta eſt,vigilns,orationibus, boniſq; operibus præuenire meminerint. Cumque hæc & his ſimilia plura loqueretur, illi accepta benedictione iuſſu ipſius triſtes ad eccleſiam exierunt.Retinuit autem ſecum S.VVilleicum,cum quo diuina meditans,Deũ corde deuotiſſimo inuocabat.Appropinquante deniq; die obitus ſiue dormitionis ſuæ,quã præſciuit angelico miniſterio,conuocans fratrũ ſuorum præfatorũ felicem cateruã,celebrari ſibi ſacra fecit Miſſarũ ſolennia.Deinde perceptione corporis Dominici ſe muniens, ac ſanctæ Crucis vexillo ſe

Munit ſe Euchariſtia,ſignoque Crucis, & migrat è corpore.

cunctoſq; circũſtantes ſignans,in mortis quiete dormiens, tranſijt feliciter de mũdo,& ab angelicis choris anima eius ſancta in conſortio SS.& felicitatis perpetuæ in perpetuum collocanda ſuſcepta eſt.Statimq; facies eius,vt glorificata lucens ſplenduit.Cella vero eius vt apotheca redoluit,omniumq; ora & pectora fragrãtia ſuauitatis repleuit. Defunctus eſt autẽ ſanctiſſimus Suuibertus VVerdenſis epiſcopus anno ætatis ſuæ 69. Cal.Martij,feria ſexta,hora 12.quã hora Saluator mundi morte ſua nos viuificans,ianuã regni cæleſtis reſerauit,qui eſt benedictus in ſecula ſeculorũ, Amen.

TANDEM ſanctiſſimum corpus,gementibus cunctis fratribus,deuote per VVilleicum,Theodoricum, Gerardũ XXVIII aliosq; principales ſuos diſcipulos portatum fuit,poſitumq; in medio eccleſiæ,in honorato feretro,vt exequiæ ipſius ſabbato celebrarentur Confluebant autẽ multi homines ex diuerſis pagis & villis flẽtes & dolentes,& præcipue pauperes,fruſtrati de cætero largis eleemoſynis,quas ab ipſo pie pro amore Chriſti receperant. Inter quos adductus fuit

Dæmoniacus iactu feretri curatur.

quidã vir dæmoniacus,grauiter obſeſſus:qui poſtquam tetigiſſet feretrum,ſuper quod ſanctum corpus iacuerat, cunctis cernentibus ſtatim à dæmone liberatus fuit, laudabatq; Dominum & dilectum famulum eius S.Suuibertum.Reliquus vero populus vocẽ eleuans,clamore magno benedicebat Dominũ,qui tam magna fecit ad declarandũ merita famuli ſui dilecti Svviberti præſulis ſancti. Anima vero eius in hora exitus ſui apparuit cum magna luce & gaudio S. VVillebrordo Epiſcopo Traiectenſi,dilecto conſocio ſuo,tũc redeunti de Epternaco Veronam,petens & admonẽs, vt ſuis exequiis in VVerda cũ ſuis intereſſet,& eũ ſepulturæ cõmendaret. Quod cum nobis.ſc.ſuis diſcipulis & miniſtris,dolens intimaſſet,ſtatim celeri nauigio VVerdam vſq; pertexit.Affuit & illuſtris ſpiritualis filia ſua,felix Plectrudis cum aliquot Prælatis eccleſiarũ,benedicens Deum in meritis ſui ſancti confeſſoris & pontificis Svviberti. Cumq; S.VVillebrordus & felix principiſſa cũ fratribus ſabbato vigilias defunctorum (vt moris eſt) decantarent,ecce adducunt quendam adoleſcentem,cæcum ex tonitruo & fulgore coruſcationum effectum,vt multis illic præſentibus cõſtabat.Qui interrumpens immodeſte canticũ mœroris vigiliarum,clamando obnixe,& deuote pro ſui illuminatione

Item cæcus viſum recuperat,& furioſus redit ad ſanitatẽ.

ſanctum inuocando,cum tetigiſſet feretrum,ſtatim omnibus videntibus & ſtupẽtibus viſum recepit. Præterea furioſus quidam ſimiliter adductus,cum deuote oſcularetur tegmen feretri,protinus ſanatus fuit. Mox clamor omniũ attollitur in laudem Dei,vigiliæ dimittuntur, & omnes glorificabant Deum,qui tanta mirabilia meritis ſui ſanctiſſimi confeſſoris & Epiſcopi dignatus eſt operari.Igitur Dominica die, expletis deuote & ſolemniter exequiis, in eodẽ monaſterio VVerdenſi,in quo degens, Chriſto feruenter & feliciter ſeruierat , honore condigno cum hymnis & laudibus deuote & reuerenter ſepeliebatur per S.VVillebrordum Archiepiſcopum Traiectenſem,& ſanctum VVilleicum presbyterum,& glorioſam Plectrudem Auſtraſiorum principiſſam,cæteroſque fratres & diſcipulos ſuos.

VERVM quia ego Marcellinus presbyter,qui hanc hiſtoriã conſcripſi,dudũ diſcipulus & conſocius S. Svviberti XXIX. Epiſcopi,exequiis eius vna cum S. VVillebrordo interſui,& ad inſtantiã dilectorũ VVilleici,Gerardi & Theodorici, cæterorumq; fratrum, cauſa conſolationis per quindenã in monaſterio VVerdenſi manſimus,pauca de multis, quæ

Multa miracula fiũt ad S. Svviberti monumentum.

oculis meis vidi,proferam miraculorum teſtimonia,quæ etiã multorũ aliorũ ſunt oculis conſpecta,vt merito poſſit imo & debeat veraciter credi,quod magnus ſit corã Deo,atq; mirabilis ſit eius gloria in cælis,quẽ tot fulgoris radiis elucere facit in terris. Nã poſt migrationem in loco ſepulturæ ſuæ infirmos curare nõ deſinit,qui ſemper, dum viueret, infirmis & pauperib.ſubuenire & cõſulere conſueuerat,& egenis opẽ ferre non ceſſabat. Nam poſt dormitionẽ eius contigit feria ſexta ſequenti,vt quidam gentilis paterfamilias,dictus Hathagerus de Coeſveldia,fidei prorſus ignarus, lõgo paralyſis & calculi morbo grauatus,ac acerrimo dolore detentus,quotidie valde torqueretur,cumq; familiares & domeſtici domus acerba & intolerabili ipſius infirmitate dolerẽt,ſuperuenit quidã Chriſtian.natus prope VVerdã, nõe Henr.qui cũ huiuſcem.infirmitatis tædio ineffabili ipſũ torqueri cerneret,cõdoluit ei, erat n.cõſanguineus eius, percipiens deniq; idẽ Chriſtian.nullũ releuamẽ Hathag.ſentire ex medela & cura peritorũ,quãuis medici eũ appoſitis pigmentorũ fomentis & liquaminib.emollire niterentur,inſpiratione diuina dixit Chriſtian. Hathag.dilecte cognate,audi

te, audi ſalubre conſilium meum: non enim diffido, ſi conſtanti animo reiectis damnatis diis, qui nec ſe, nec aliquem iuuare queunt, crederes in Deum verum, Saluatorem tuum, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum crucifixum, permitteresque te vehi in Werdam, & viſitares ibidem cum fide & deuotione locum habitationis ſepulturæ ſancti Suuiberti Epiſcopi Chriſtianorum, Dominica proxima elapſa illic ſepulti, qui ex benignitate & bonitate Dei facit quotidie varia & valida miracula, quæ nunquam ſunt audita, ſuper egenos & infirmos, proculdubio ſemota omni infirmitate tua conualeſces. Quo audito, quidam pagani ipſum delirare arbitrantes, ſpreuerunt conſilium eius: alij aſſeruerunt, impoſſibile eſſe, mortuum viuenti poſſe ſanitatem præſtare. Et ſic verbis illius Chriſtiani nullatenus fidem accommodauerunt. Sed ingraueſcente in dies ægritudine, Hathagerus ſaniori vſus conſilio, intrinſecus compunctus ad informationem Henrici cognati ſui, ſpopondit Deo, fore ſe Chriſtianum ſpretis idolis, modo in Werda conſequi poſſit ſalutem. Igitur ipſum carro imponentes, ſequente vxore cum familia, & aliquibus cognatis, ipſum Werdam cum oblationibus condignis duxerunt, comitante Henrico Chriſtiano, & in fide ipſum confirmante in via. Werdam itaque intrantes in die Martis, Hathagerus mox anhelans ad ſanitatem, ſe ad ſepulchrum ſanctiſſimi pontificis Suuiberti duci petiit. Ibique ante corpus ſancti ſe proſternens, pura fide & intentione ſupplex diuinam pietatem rogauit, vt meritis ſancti ſui, dilecti confeſſoris Suuiberti priſtinam recuperaret ſanitatem. Itaque cum deuote ſanctum inuocaſſet Suuibertum, cunctis adſtantibus, inter preces velut in ſoporem ſolutus dormiens, vidit, vt poſtea referre ſolitus erat, quod quidam in habitu pontificali, gerens figuram crucis in manu dextra, ipſum acceſſit: eaque ter ipſum benedicēs, omnino ſanauit. Mox euigilans, ſaniſſimus ſurrexit, atque pro adepta ſanitate rependit humilime Deo & ſancto eius Suuiberto gratias, & quid erga ſe ſanctus Suuibertus Epiſcopus egerit, omnibus gaudens & deuote explicando patefecit. Cunctiſque gaudentibus, & Deum & ſanctum Suuibertum laudantibus, ex ſuggeſtione Henrici ſupradicti, & præcipue ex informatione ſancti Willebrordi, vt ſpopondit, ſacramenta fidei & baptiſmatis cum omnibus ipſum comitantibus per ſanctum ſuſcepit Willeicum. Vocatuſque fuit, ob memoriam miraculi, Hathagerus in baptiſmo Suuibertus. Quo patefacto & diffamato longe lateque miraculo, multi per dies locum ſepulturæ eius frequentare, & ſanitatum ibi gratiam capere tum ſibi, tum ſuis cœperunt. Optatam namque ibi, nobis præſentibus, recepit ſoſpitatem multitudo languentium.

Paralyticus ſanatur.

Multi viſunt ſepulchrum S. Suuiberti.

XXX. Adoleſcens quidam natus Vuerdæ, Suuederus nomine, veniens anno Domini ſeptingenteſimo decimooctauo in ciuitatem gentilium, Suſatum nomine, hoſpitabatur in domo cuiuſdam peſſimi pagani, in qua prandebant Vueſtphali multi malitioſi, inter quos & reſidebat prandens idem Suederus. Inter eos tandem orta fabulatione de generoſitate & potentia deorum, & impotentia Chriſti, Dei Chriſtianorum, idem Suederus placide enarrauit paganis virtutes & miracula, quæ Dominus meritis ſancti Suuiberti declarauit, & quotidie declarat in Vuerda. Gentiles vero ebrij, comperientes Suuederum Chriſtianum, irati valde & ſurgentes cum furore, ipſum capiunt, & inter multa verbera & ludibria linguam eius præſcindunt, arbitrantes per hoc obſequium magnum ſe præſtare diis ſuis. Quo facto, redeuntes hilariter ad prandium, cum multa probroſa conuicia in Chriſtum & ſanctum eius iactaſſent, ſtatim omnes cæci effecti ſunt: panes etiam & fruſta panum in lapides conuerſi & mutati ſunt. Suuederus vero, vt inimicus deorum, extra hoſpitium tractus, & in publica platea tanquam fœtidum animal proiectus, volutatuſque in proprio ſanguine, orauit corde beatum Suuibertum, dicens: O ſanctiſſime confeſſor Suuiberte, ſi tantæ virtutis es & poteſtatis coram Deo, vt nobis dicitur, ede tale ſignum ex tua benigna miſericordia & gratia in corda iſtorum peſſimorum paganorum. Deo & tibi detrahentium, vt à ſua duritia & malitia conuertantur. Statimq; pagani commoti, ad cor redeuntes, & agnoſcentes, quia vindex manus Chriſtianorum Dei tetigit eos, cœperunt dolere & ſanctum inuocare Suuibertum pro auxilio habendo, terribilibus vocibus clamantes & petentes præfatum Chriſtianum ignominioſe ab eis tractatum introduci, vt ab eo veniam de commiſſis peterent, & eum ſatisfactione condigna ad honorem Dei & ſancti Suuiberti placarent. Sed nemo eis intendebat, diſcurrentibus familiaribus ſeruis & ancillis præ nimio terrore extra domum. Hoſpes verò, capitaneus blaſphemator Dei, non ſolum corpore, ſed & mēte cæcatus, ex nimia veſania & grandi dolore inſaniens, cœpit deos blaſphemare & omnibus maledicere. Quo miraculo ex clamoribus cæcorum patefacto, concurrunt non ſolū vicini, ſtupentes & mirantes de tam inſolito ſigno, ſed & fere tota ciuitas. Qui videntes illud grande ſpectaculū, tam mirabile, quam miſerabile: pro diuerſitate hominum, diuerſis quoque modis muſſitabāt, tandem circa crepuſculum, amici prophani hoſpitis Svvederum Chriſtianū pie ex luto tollentes, ad viros diuinitus cæcatos deportarunt. Quem cæci lupi, iam agni effecti, præſentem agnoſcentes, protinus in terram proſtrati, lachrymis vberrimis & mœſtis vocibus de commiſſis in eum veniam precabantur, ipſe vero eleuans eos pro viribus ſuis, dolens de temeritate ipſorum, potius tamen gaudens de diſtricta animaduerſione & cæcatione ipſorum, vt cognoſcerent virtutem Dei, indulſit pie eis, declarando eis ſignis, nutibus & ſcriptis, vt relictis idolis ſecum omnes in VVerdam ad ſanctum Svvibertum peregre properarent, vbi omnes proculdubio meritis eius priſtinum viſum reciperent. Erant autem numero ſeptem, qui cæcati fuerant. Altera verò die omnes duobus curribus impoſiti, comitantibus vxore & conſanguineis hoſpitis, Werdam vſque properant, afferentes ſecum panes in lapides mutatos. Cumque omnes ad ſepulchrum ſancti Svviberti ſtarent, adoleſcens Svvederus, licet verbis non poſſet, corde tamen toto beatiſſimum Svvibertum Epiſcopum inuocauit, dicendo intra ſe: O beatiſſime Suuiberte, tu multos in tribulationibus & neceſſitatibus adiuuiſti: tu ſcis, quia amore Domini noſtri Ieſu Chriſti iſta pertuli. Te ergo glorioſe præſul Svviberte inuoco, & totis viſceribus cordis mei tuum auxilium humiliter lachrymando imploro, vt ſi merita tua accepta fuerunt coram Deo, mihi ſubuenire ad gloriam Dei ne differas. Qui vix talem meditationem compleuerat, & ecce ſanctus Suuibertus ſtatim pyxidem plenam vnguento in manibus portans aſfuit, dicens: Amice, vocaſti me, ecce adſum. Deinde os illius vngens, dixit: Dominus Ieſus, qui tetigit linguam muti, dicens: Epheta, quod eſt, Adaperire: det tibi loquelam tuam, in cuius nomine dico tibi, loquere & da laudem Deo creatori tuo. Qui ſtatim deuotiſſime ſonora voce benedixit Deum & ſanctum Svvibertum, egregium pontificem. Cæci verò audientes adoleſcentem, loquentem, & ſanctum Svvibertum pro recuperatione amiſſæ loquelæ laudantem maiorem amplectentes fiduciam in Chriſtum & ſanctum eius, corde toto implorant eius auxilium, atque viſum omnibus amicis adſtantibus recipiunt: panes vero in ſignum miraculi ante eius ſepulchrum obtulerunt, & ipſi ibidem per triduum perſeuerantes, in fide imbuti, baptiſmum ſuſceperunt. Redeuntes itaque, multos paganos Suſati exemplo illius ſigni ad Chriſti fidem traxerunt.

Anno 718.

Svvederus male mulctatur ab ethnicis.

Ethnici cæci fiunt.

Reſipiſcunt & S Suuiberti operā implorant.

Inuocatur S. Suuibertus.

Mar. 7.

Mutus loquitur.

Cæci vidēt.

XXXI Eodem anno quatuor viri diuerſis temporibus vſque ad mortem morbo anginæ laborantes, ad ſepulchrum eius doloroſe adducti cum oblationibus, ſani & gaudentes, ad propria cum gratiarum actionibus in laudem Dei redierunt.

XXXII. Poſtea verò tempore Pipini regis Francorum, filii Caroli Martelli principis, Hildegerus Archiepiſcopus Colonienſis, qui mediante Rangefredo, ſancto ſucceſſerat Agilolpho, cum quadam die cum eodem Pipino in expeditione contra perfidos Saxones profectus fuiſſet, corruens armatus de caballo ſuo ſuper quandam rupem, fractis ſcapulis & vno brachio cum tempore capitis, ſemimortuus portabatur ad tentorium, nocte vero ſequenti apparens ei ſanctus Suuibertus in viſu, præcepit vt ſepulchrum eius in VVerda viſitaret, & integram ſanitatem recuperaret. Epiſcopus

S. Agilolphus inuocat S Suuibertum.

protinus expergefactus, præcepit ſine dilatione ipſum vehi ad ſanctum Svvibertum in VVerda. Illucque veniens, cũ deuotione ſanctum inuocãs, ſtatim potenti medicamine ſanatus eſt: Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſancto ſpiritu viuit & regnat Deus per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Hucuſque vita S. Svviberti per S. Marcellinum presbyterum: ſequuntur nunc quædam de illius in diuos relatione & miraculis poſt obitum, & alijs nonnullis, authore S. Ludgero primo Monaſterienſi Epiſcopo: cuius vita habetur infra 26. Martij. Claruit autem ſub Carolo Magno.

Is Rixfridus fuit 7 Epiſcopus Traiectenſis.

EPISTOLA RIXFRIDI TRAIECTENSIS EPISCOPI, AD S. LVDGERVM MONASTERIENSEM EPISCOPVM.

DILECTO patri & confratri Ludgero, ſanctæ Monaſterienſis eccleſiæ Epiſcopo, Rixfridus ſanctæ Traiectenſis eccleſiæ indignus ſacerdos & Epiſcopus. Gratia Dei cum incremento virtutum & profectu ſalutis. Cum apud nos in noſtro conuentu Friſiæ in vico Dockem, in quo beatus Bonifacius ſecundus Traiectenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, vt tibi peroptime conſtat, cũ quinquaginta vno fratribus martyriũ pertulit habeamus & reuerenter poſſideamus libellum, continentem geſta & Legendam ſanctiſſimi Svviberti Epiſcopi, conſocij & coëpiſcopi ſancti Willebrordi, editam mandato & authoritate Apoſtolica ſancti Patris Gregorij, Epiſcopi Traiectenſis Eccleſiæ, à ſancto Marcellino presbytero, conſodali & confratre ſanctorum Willebrordi & Svviberti cæterorumque confratrum: quem librum glorioſus Albricus ſiue Albertus, quartus Traiectenſis Pontifex, natione Anglicus Eboracenſis diœceſis, & conſanguineus ſancti Svviberti epiſcopi, in eodem conuentu honore debito cuſtodiri & ſeruari decreuit, voluit & præcepit, diligenter poſtulans à ſuo ſucceſſore Theodardo Epiſcopo Traiectenſi, vt vbi catalogo ſanctorum confeſſorum aſcriberetur, impetrando procuraret ab authentica & probata perſona in ſcripta redigi modũ & ordinem eleuationis & canonizationis eius, vt inſereretur & adderetur prędicto libro ſanctiſſimæ vitæ ſuæ editæ & exaratæ à præfato Marcellino presbytero. Qui Theodardus, quintus Traiectenſis Epiſcopus, ipſum ab Harmacaro ſucceſſore ſuo, deſiderio magno exoptauit. Harmacarus vero, ſimiliter natione Anglicus ex regno Humbrano, & Eboracenſis diœceſis, à me, vtpote à ſuo ſucceſſore, & à cæteris confratribus cõuentus Traiectenſis requiſiuit & poſtulauit hoc ipſum. Ego vero promiſſionis meæ & deſideriorum meorũ prædeceſſorum pontificum Traiectenſis Eccleſiæ memor, audiens ipſum ſanctum Svvibertum iam nuper, ſcilicet ſecundo Nonas Septembris ſolenniter à ſanctiſſimo Papa Leone in præſentia ſereniſſimi Caroli Magni, Romanorum Imperatoris, cæterorumq; multorum Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, procerum & primatum, canonizatum, oſſaque eius ſacroſancta propter crebra miracula ſua eleuata, & in arcam ſiue capſulam, auro & argento comptè ornatam, decenter collata, cunctiſq; Chriſticolis adoranda & veneranda expoſita, vt interceſſione & ſuffragio ipſius à malis omnibus erui & liberati mererentur. Et merito, quia Omnipotens ſingularis vitæ eius excellentiam, non ſolum dum viueret, multis magniſq; miraculis approbauit: verumetiam poſt felicem tranſitum ipſius ipſum ſecum regnare in cælis, certis coruſcantibus crebriſque ſignis & prodigiis quotidie manifeſtat & declarat: quorum quædam à digniſſimis probatiſque teſtibus, fratribus noſtri conuentus, qui interfuerunt & viderunt, audiuimus: de quibus omnes laudentes bonitatem Saluatoris noſtri, congratulamur in noſtro conuentu. Propterea ſolicitus ſum, vt veraci ſtylo ab authentica perſona conſcribantur prædicta, ne aliqua immiſceantur ficta, vel apocrypha ex pietate, ſed plane & debite, vt res ipſa in veritate ſe habuerit. Ego vero ſciens, quod in confinio tuæ parochiæ requieſcit, & zelum legis Dei habes, & excellentia diuinarum ſcripturarum in tua anima viget & floret: idcirco egregie pontifex Ludgere, mi dilectiſſime confrater, admonitione & exhortatione fratrum conuentus Traiectenſis, & præcipue fratrũ in Dockem, ad tuam fraternam dilectionem fidiſſimum habeo acceſſum, pie efflagitans, vt ordinem modumque eleuationis & canonizationis ipſius, & qui interfuerunt, amore Albrici Epiſcopi Traiectenſis Eccleſiæ conſanguinei ſupradicti ſanctiſſimi Svviberti Epiſcopi, qui te ad Minimigardum prius, nunc vero Monaſterium dictum, direxit Epiſcopum, ad confirmandum neophytos, in ſcripta probato ſtylo redigere digneris, vt illa addantur libro, de vita ipſius exarato & conſcripto. Et non ſolum ordinem ſiue modum ſuæ eleuationis & canonizationis, ſed & quædam miracula, quæ poſt felicem eius tranſitum Dominus noſter Ieſus Chriſtus dignatus eſt oſtendere & patrare. meritis & interceſſionibus ipſius in VVerda vel prope, & adhuc quotidie declarat, ne ea, quæ gratia Dei fiunt in tẽpore, ſimul cũ tempore labantur, ſed perpetuentur ſcriptis ad decus Eccleſiæ, vt pia eius interceſſione pontificale tuum miniſterium & cuncta opera tua in præſenti ſalubriter proſperentur, & in futuro ſempiterna gaudia conſequi valeas.

S. Bonifac. 2. Epiſcopus Traiectenſis.

Albertus 4. Epiſcopus Traiectẽſis

Theodardus 5.

Harmacarus 6.

Quando S. Svvibertus ſit catalogo ſanctorum adſcriptus.

Adoranda, id eſt, veneranda.

Interceſſio ſanctorum.

EPISTOLA S. LVDGERI AD RIXFRIDVM TRAIECTENSEM EPISCOPVM.*

*Primi Monaſterienſis Epiſcopi circa annum. 800.

VENERABILI[a] confratri & gentium prædicatori eximio, Rixfrido Traiectenſis Eccleſiæ Epiſcopo, Ludgerus ſeruus Ieſu Chriſti, Salutem & omne bonum. Poſtulas à me, dilecte pater, rem quidem opere non difficilẽ, ſed opere veritatis præſumptuoſam: dum expaueſco & tremiſco aliquid addere ad cõplementum illius libri, editi & conſcripti à tam excellenti gentilium prædicatore, egregio presbytero ſancto Marcellino: qui vtrique vltra ſeptuaginta annos euangelizando feruenter Chriſtum, præfuit paganis & gentilib. magnam partem Friſiæ conuertendo. Qui proculdubio ſacerdos erat magnarũ virtutum, prophetici que ſpiritus plenus, vt tu noſti. qui & Friſonibus verba vitæ, monita virtutum ſimul & exempla præbebat, & ad cæleſtium gaudiorũ curabat conuertere amorem. Sed eo propter ſuam imbecillitatem, decrepitamque ætatem ex Friſia ad conuentum Traiectenſem per præfatum ſanctum Gregorium Epiſcopum reuocato, multi prope Aldenſeel in Friſia, & in confinibus eius, neglectis ſacramentis fidei, quibus erant feliciter ab ipſo imbuti, ad erratica idolorum phana & phylacteria dæmoniacæ artis ſe contulerunt. Ad quorum [b] errorem corrigendum, ipſe à quibuſdã incolis Chriſtianis eiuſdem prouinciæ, vt celeriter rediret ad illos perfidos, humiliter requiſitus, & ab eodem ſancto Gregorio Epiſcopo ad illos miſſus & directus, eos ſua fructifera prædicatione ad viam veritatis denuo reuocauit cum Gerardo, Onone & Adalgero aliiſque: qui in vico Dockem publice coram Haddone * Thrauburgo, Henrico, Gerardo, Onone & Adalgero aliiſque fratribus, prædixit & prænunciauit Epiſcopatus honore me ſublimandum, & populis rudibus verba vitæ miniſtraturum Quæ omnia ſortita ſunt effectum, vt in præſentiarum cernis. Præterea cum currum aſcenderet ad eundum in Aldenſeel, omnibus ferme fratribus conuentus Traiectenſis mecum ipſum ad currum comitantibus, & propter ſuum receſſum pie mœrentibus, ecce obuiam habuit ante portas monaſterii Traiectenſis duos viros, ſqualida lepra infectos, ligneo crepitaculo eleemoſynas petentes: quos vt vidit, confiſus in Domino, fuſa tacitus prece ad Dominum, calicem ſibi ad potandum porrectum benedicens, & illis leproſis mittens, propter confirmationem neophytorum adſtantium præcepit ex eodem calice eos bibere. Qui bibentes, ſtatim mundati ſunt, nobis omnibus adſtantibus & ſtupentibus de tam inſolito miraculo. Ipſe verò Deo gratias referens, ſalutatiſque ſingulatim

[a] Hanc epiſtolam non ipſius S. Ludgeri, ſed ſuppoſititiam exiſtimat Chriſtoph. Brovverus in not. cap. 32. ad vitam S. Ludgeri, in Syderibus Sanctorum

[b] Friſios apoſtatas ad fidem reuocat Marcellinus.

* Chiarburgo.

Duos leproſos ſanat.

latim pie fratribus mœrentibus recedens, apud Aldenſeel aliquot annos degens, Chriſtumque deuote annuncians, Multis cla-
ac multis aliis miraculorum ſignis effulgens, ibidem in Aldenſeel feliciter in Domino requieuit. Attamen quia opera ret miracu-
Dei, quæ in hominibus per ſanctos Dei fiunt, non ſilentio tegere, ſed prædicare decet: quia gloria & honor Dei eſt, lis & mori-
merita & virtutes ſanctorum enarrare, eaſque ſcriptis commendare: quæ quo latius propagantur, eo boni in Domi- tur in Al-
no magis gloriantur & mali erubeſcunt: quia omnipotens Deus, qui facit mirabilia magna ſolus, per intercesſiones denſeel.
& merita ſanctorum, quos in terris celebritate congrua veneramur, mirabili dignatione imperfectum noſtrum ſup-
pleri prouidit: vt quod noſtris meritis implere non valemus, eorum ſuffragiis aſſequamur. Inſuper licet nihil nouæ
perfectionis vel gloriæ ſanctis accreſcat, ſi honorantur & inuocantur à Chriſti fidelibus, ac felicia ipſorum geſta con-
ſcribantur, eo quod humana laude (quorum laus Chriſtus eſt) nullo modo egeant: tamen licet præ grandi ſenio lecto
frequenter incumbo, ſæpedictam optatam eleuationem corporis ſancti Suuiberti & celeberrimam canonizationem,
vt ſub teſtimonio Spiritus ſancti à deuoto patre Theodorico Syburch, Priore conuentus ſanctiſſimi Suuiberti Epiſ-
copi in Werda, & ab illis, qui viderunt eleuationem ſancti corporis eius, atque canonizationi eius corporaliter inter-
fuerunt, qui hodieque viuunt, in veritate didici, & quam relatu veraciſſimo mihi deuote retulerunt, & cætera, quæ de
eodem ſancto Epiſcopo patrata conſtant ad gloriam Dei & decus Eccleſiæ, & ad laudem & honorē ſanctiſſimi Suui-
berti Apoſtolici Epiſcopi, & ad profectum fidelium contexere ſcriptis exordiar, confiſus patrociniis & meritis ipſius
ſancti Suuiberti, victus inſtantia tua fratrumque tuorum. Non enim fucis verborum veritatem obducam, ſed breui-
ter ſtrictimque incedam: vt ſi ſermo rudis offendat, breuitas ad legendum prouocet. Precor igitur orationibus tuis fra-
trumque tuorum mihi ſubuenire ſtudeas, vt ad honorem Dei ea, quæ dixi, ita conſcribere valeam, vt ſalus & deuotio
credentium inde augeatur. Saluta mihi in vinculo charitatis omnes fratres conuentus tui, & præcipue dilectum con-
ſanguineum meum nobilem Lambertum de Lemegavven.

I. IGITVR anno triceſimotertio poſt celebrem tranſitum ſanctiſſimi Suuiberti, glorioſi Epiſcopi & confeſſoris, ANN. 748
anno ſcilicet à natiuitate Domini ſeptingenteſimo quadrageſimooctauo, illuſtriſſimus & Chriſtianiſſimus princeps
Pipinus, filius Caroli Martelli, Maior domus Franciæ, qui fuit dux Agrippinenſis, Auſtriæ, Thuringiæ & Burgundiæ Pipinus op-
prouinciæ, & totius Lotharingiæ, antequam fuit coronatus Francorum Rex, debellans potenter perfidos Saxones pugnat Sa-
& VVeſtphalos, ſimul & Angarios: Inter cætera pietatis ſua ſalubria opera, allectus fama ſanctitatis & miraculorum xones.
gloria ſancti Suuiberti Epiſcopi, eo quod ad ſepulchrum ipſius infirmi ſanabantur, cæci viſum, claudi greſſum, febri-
citantes incolumitatem impetrabant, munitionem extrui in eadem villa VVerda, in qua ſanctum eius corpus requieſ-
ſcit, celeri opere prope eccleſiam eiuſdem ſancti Suuiberti fecit propter defenſionem eccleſiæ eiuſdem ſancti, & de-
uotorum fratrum ibidem Deo militantium munitionem. Qua nobiliter conſtructa & firmata, contigit vt idem egre-
gius princeps Pipinus anno ſequenti, anno ſcilicet Domini ſeptingenteſimo quadrageſimonono, Saxones & VVeſt- ANN. 749
phalos debellans, potituſque victoria cum triumpho, cum ſuo exercitu multum laſſo ad Coloniam Agrippinam re-
ditum maturaret. VVeſtphali verò, dolentes, Chriſtianos eis dominari, licet, Deo auxiliante, triumphali gladio ipſius
Pipini victi, profligati & proſtrati ſuccubuiſſent: indignati valde, exercitum fortem nimis feſtinanter denuo congre-
gantes, per compendia itinerum & deuia exercitum Chriſtianorum præuenientes, poſitis inſidiis, multum hoſtiliter
& callide prope VVerdam Pipinum cum ſuis Chriſticolis animoſe inuadere, & bellum rurſus inſtaurare & commit-
tere decreuerunt. Quod inclytus princeps, per ſuos exploratores percipiens, primo parum doluit, tum propter laſſi-
tudinem exercitus ſui, tum propter defunctos & ſauciatos, fiduciam tamen firmam habens in Deum, recordatuſque Vide priſco-
miraculorum ſanctiſſimi Suuiberti, deſcendens de caballo ſuo, proſtratus in terram, flexis genibus ſanctum Suuiber- rum Chri-
tum deuota mente inuocans, & auxilium, & patrocinium implorans, vouit Deo & ipſi S. Suuiberto, quod ſi is pro ho- ſtianorum
nore nominis Chriſtiani à Chriſto ſibi & exercitui ſuo ſuis meritis & precibus victoriam contra paganos impetraret, erga San-
& Chriſtianum populum protegeret, vt ſanum inde reduceret, ipſum in VVerda cum ſuis primatibus ſuppliciter pe- ctos piam
regre viſitaret. Quo emiſſo voto, ſtatim lux immenſa ſuper exercitum Chriſtianorum ſplendens, non ſolum paga- fiduciam
nos exterruit, ſed & fere excæcauit, pauorque ingens eos inuaſit. Quod cernentes pagani, timore valido perculſi, for- & venera-
midantes manum potentis Dei Chriſtianorum ſuper eos ſæuire, cælumque ſuper eos ruere, conſilio celeriter inito, tionem
miſerunt duos ſatrapas ad Pipinum, petentes quæ ſunt pacis, eique ſe ſubdentes, ac referentes conſtanti animo quæ Vide effe-
viderant & eis contigerant. Pipinus verò cum hoc audiſſet, intelligens hoc meritis ſancti Suuiberti accidiſſe, lætus in ctum.
terram cum ſuis proceribus proſtratus, Deum adorans & gratias deuote referens, receptis à paganis pacis obſidibus,
VVerdam cum ſuo exercitu humiliter intrauit, diſcalceatuſque cum ſuis inclytis primoribus & præcipuis miniſtris, ſe-
pulchrum S. Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus viſitans, benedixit Deum & ſanctum Suuibertum, qui
abſque effuſione ſanguinis humani victoriam ſibi contra perfidos præſtitiſſet: & deinceps ſanctum Suuibertum in
ſuum protectorem & patronum ac ſpecialem elegit aduocatum.

II. DEINDE anno à natiuitate Domini ſeptingenteſimo quinquageſimoquinto, ſereniſſimus Pipinus præfatus, iam ANN. 755.
per ſanctum Bonifacium, Moguntinenſis & Traiectenſis eccleſiarū Archiepiſcopum, Rex Francorum authoritate &
mandato Zachariæ Papæ conſecratus & coronatus, ordinauit nobilē principem, armis ſtrenuum, Hunaldum nomine,
principem & comitem de Angiers, capitaneum Chriſtianorum in munitione VVerdenſi ſiue propugnaculo, adtuen-
dum fines Chriſtianorum contra impetus paganorum. Accidit autem eodem anno, vt ipſe Hunaldus cum pleriſ-
que ſui exercitus militibus ſqualido ſquinantiæ morbo infectus, ad mortem vſque ægrotaret. Cumque de vita quo-
rundam & præſertim principis Hunaldi deſperaretur, & mœror eſſet validus propterea inter Chriſtianos, ipſe Hunal-
dus egregius princeps, medicis de vita ipſius deſperantibus, fiduciam magnam in ſanctum concipiens Suuibertum,
eo quod multa miracula dudum ab ipſo patrata didicerat, publice multis coram adſtantibus vouit ipſum deuote vi-
ſitare, & ſibi deinceps fideliter ſeruire, modò ipſum ab imminenti periculo & peſte ſuis meritis & precibus liberaret. En tantus
Voto peracto, ſtatim abſque humano medicamine conualuit, votumque cum ſuis lætus humiliter adimpleuit, & vt princeps
vouit, quandiu vixit, ſeruitio eius ſe mancipauit. Quo miraculo inter aulicos, eadem ſquiuantiæ peſte infectos, di- votū nun-
uulgato, etiam fere in extremis laborantes votum ſimiliter de viſitando ſepulchro eius, vt ſanarentur à languori- cupat S.
bus ſuis, vouerunt: & plerique ſanati, votum nudis pedibus deuote implentes, laudauerunt Deum in ſancto Svviber- Suuiberto,
to, quia mirificauit ipſum tantis miraculis. Poſt hoc autem habitus fuit in maximo honore ab omnibus fidelibus, fre- & mox ab
quentantibus & honorantibus ſepulchrum ipſius cum diuerſis oblationibus & muneribus. Eodem anno idem illu- ipſo fere
ſtris Hunaldus comes de Angiers, diſpoſitis rebus bellicis in eodem caſtro de VVerda, abiit ad Pipinum regem Pari- mortui adi-
ſios, & eidem omnia perpetrata per ſanctum Svvibertum, potentem Dei medicum, deuoto corde patefecit. Vnde his tu redit ad
auditis, rex lætus effectus, benedixit Deum de tanta gratia, Hunaldo ſuo duci, cæteriſque clientibus exhibita per me- ſanitatem
rita & interceſſiones ſancti Svviberti. Deinceps vero idem rex, in ſanctum Svvibertum maiorem fiduciam concipiens, corporis.
ſeruiuit ei quotidie certis orationibus, deprecans vt ipſum & regnum populumque ſibi ſubiectum ſuis meritis prote- Pipinus rex
gat. Hæc autem ego Ludgerus, minimus ſeruorum Dei, ab eodem rege Pipino Coloniæ audiui, orto ſermone de mi- quotidie
raculis ſancti Suuiberti in menſa regis. certas S.
Svviberto
preces of-
fert.

Stephanus Papa venit ad Pipinum regem.

III. EODEM anno ſanctus Stephanus Papa, eius nominis ſecundus, ob infeſtationem & oppreſſionem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ab Aiſtulpho, atroce rege Longobardorum, factam & perpeſſam, in Franciam ad Chriſtianiſſimum regem Pipinum, defenſorem Eccleſiæ & propugnatorem Catholicæ fidei, veniens cum ſuis Cardinalibus, regaliter ab eodem rege receptus & ad eius eſt perductus palatium. Itaque collatione habita de oppreſſione Romanæ Eccleſiæ cum eodem felici rege, idem rex inter cætera expoſuit ſanctiſſimo pontifici feliciſſimam vitam & miracula ſancti Suuiberti, petens benigne ab eo, vt catalogo ſanctorum Confeſſorum per ipſum aſcriberetur. Sanctus vero Stephanus Papa aliqualiter apud ſanctum Dionyſium ægrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum propter ſenium, tum propter oppreſſionem Romanæ Eccleſiæ, volens ſatisfacere felici & iuſtæ petitioni Chriſtianiſſimi regis, commiſit vices ſuas ad experiendum actus, virtutes & geſta ac miracula ipſius ſancti Suuiberti ad canonizandum ipſum ſanctum vice ipſius, venerabilibus Patribus & Pontificibus, ſancto ſcilicet Hildolpho Treuirorum, Bonifacio Moguntinorum Archiepiſcopis, Fulcario Leodienſi epiſcopo, & præcipue Hildegero Colonienſi Archiepiſcopo, in cuius parochia ſanctiſſimus Suuibertus Epiſcopus migrauit ad Chriſtum. Qui venerabiles Patres, propter incurſionem Saxonum & expeditionem exercitus inclyti regis Pipini contra præfatum Aiſtulphum, perſecutorem Eccleſiæ Romanæ, in VVerda non conuenientes, diſtulerunt canonizationem ſancti Swiberti Epiſcopi vſque ad reditum ipſorum ab Italia: quia neceſſitate imminentis belli vrgente, hoc facere commode nequibant. Sicque canonizatio ipſius aliquanto tempore protracta fuit.

Hildegerus Epiſcopus Colonienſis pro fide Chriſti cæſus.

Attamen venerabilis & Diuus pater Hildegerus Colonienſis Archiepiſcopus, antequam in bello Saxonico apud VVeſeram occiſus, immo martyr pro fide Chriſti effectus fuit, VVerdam cum ſuis clericis properauit, vt altera die ipſum ſolenniter authoritate Apoſtolica exaltaret. Igitur altera die, quæ fuit quarto Idus Iunij, Miſſarum ſolemniis per eundem Archiepiſcopum expletis, acceſſit deuote in pontificalibus cum ſuis presbyteris, clericis & fratribus conuentus in VVerda, ad tumulum ſancti Swiberti. Cumque depoſita terra, arca, in qua ſacroſanctum corpus ſancti Suuiberti iacuit, aperta eſſet, odor mirificus omnium ora & nares perfudit. Archiepiſcopus verò reuerenter & deuote ſanctum corpus ex tumulo eleuans, in aliam pulchram capſulam ad hoc præparatam, idem corpus ſanctum, inuolutum mundiſſimis pontificalibus indumentis ac ornamentis, rite collocauit.

Mutus & ſurdus curatur oſculãs manum S. Swiberti.

In cuius ſancti corporis eleuatione quidam ciuis Colonienſis, Robertus nomine, dictus de veteri monte, mutus & ſurdus, auditum & loquelam meritis & interceſſionibus ſancti Suuiberti, oſculando manum eius in præſentia Archiepiſcopi & fratrum conuentus Werdenſis & omnium aliorum adſtantium recuperauit. Factumque eſt in illo die gaudium magnum in Werda ab omnibus. Condidit nihilominus idem venerabilis Archiepiſcopus idem ſanctum corpus in crypta ſubterranea propter incurſionẽ vicinorũ gentilium. Statuit inſuper idẽ Archiepiſcopus eundẽ diem eleuationis corporis ſancti Swiberti, ſcilicet quartum Idus Iunij, per totum vicum de Werda celebrari perpetuis temporibus, vt diem Dominicam, ab omnibus incolis ipſius vici in honorem ſancti Suuiberti. Et deinceps frequentabatur ſanctus Suuibertus ab omnibus vicinis Chriſtianis deuote & ſolenniter peregre cum diuerſis oblationibus: appellabaturque vbique terrarum patronus peſtis ſquinantiæ, ita vt multi infecti tali & tam periculoſa peſte, vouentes deuote ipſum peregre viſitare & ipſi ſeruire, liberati ſint ab eadem peſte, adducti ad ſacroſanctum & venerandum corpus illius.

IV. POSTREMO imperante Carolo Magno, rege Francorum, inclyto filio præfati regis Pipini, cum is, ſubiugatis potenter Saxonibus & Weſtphalis, decreuiſſet cum grandi exercitu Chriſtianorum contra gentiles Hiſpanos ire in Hiſpaniam, & eos mittere ſub iugũ fidei Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, anno ſc. à natiuitate eiuſdẽ Domini noſtri ſeptingenteſimo ſeptuageſimo octauo, Indictione prima:

Saracenos regnantes in Hiſpania intelligit. Anno 778.

Saxones populantur ditiones Chriſtianorum.

ferociſſimi & perfidi Saxones & VVeſtphali, excitati ſpiritu Satanæ, ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus rex eſſet cũ toto ſuo exercitu in Hiſpania, putantes & videntes ſe habere aptum tempus vlciſcendi damna, à Carolo & à Chriſtianis ipſis ſæpe illata, conglomerati in inuicem præceptis ſatraparum ipſorum venerunt cum validiſſimis & grandibus agminibus ſtrenuorum & ferocium armigerorum, depopulantes longe lateque crudeli ferro & edaci flamma cuncta, quæ erant Chriſtianorum. Veneruntque vſque ad litora Rheni, & intantum ſæuiit ira & crudelitas ipſorum, vt nullatenus parcerent nec eccleſiis Dei, nec ſexui, nec ætati hominum, quin omnia conſumerent ac demolirentur vſque ad internecionem: ſed anno ſequenti maxima vindicta ſubſequuta fuit, & denuo ad fidem reuocati triumphali gladio ſereniſſimi Francorum regis Caroli, propugnatoris fidei Chriſtianæ, fuêre. Qua horrida clade ſæuiente, prædictæ ferociſſimæ gentes Saxonum & VVeſtphalorum ad eccleſiam ſanctiſſimi Swiberti & ad oppidum VVerdam ferocitatis ſuæ direxerunt greſſum.

VVerda à Saxonibus deſtruitur.

Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro ſolotenus deſtruxerunt. Eadem tempeſtate eccleſia cum conuentu ſancti Swiberti concremata fuit: ſacerdotes vero aut trucidati, aut effugati: incolæ vtriuſque ſexus fere occiſi, libri ſacri exuſti, vicuſque fere in ſolitudinem redactus eſt: dempto ſacro corpore ſancti Swiberti, ſagaciter ſubtus terram depoſito & depreſſo: quod licet induſtriè per totum conuentum quæſierint, minime tamen inuenire potuerunt. Et licet eſſent Chriſtiani vi adacti, & hæc crudelia peragerent, oderant tamen ſanctum Swibertum eo, quod pridem Chriſtianis Francigenis præſtitiſſet victoriam contra eos, &, vt arbitrabantur, inimicus ipſorum eſſet, & defenſor exercitus Chriſtianorum.

V. ERAT autem in eodem flagitioſo exercitu quidam ſatelles diaboli, nomine Ogellus Oeſterbach de Paderborne, qui in eadem ſæua depopulatione oppidi de Vuerda, infinita flagitia commiſerat, gaudens in rebus peſſimis.

Ogellus ſatelles Eccleſiam S. Swiberti ſuccendit.

Is tota vi conatus inflammare S. Suuiberti eccleſiam, ignem primus copioſum ad faſtigium iactauit eccleſiæ. Sed protinus ignis ſæpe repulſus & emortuus, extinctus & diminutus fuit: vim enim virtutis ſuæ meritis S. Suuiberti primo oblitus eſt ignis. At ille obſtinatus in malitia, licet hæc cerneret, & nullo modo deſiſtere dignaretur, tandem permiſſione diuina eam incendit, & lætus abiuit. Igitur cum hæc effera & bellicoſiſſima gens Saxonum, infinita abominabilia vbique in Chriſtianos graſſando ad libitum peregiſſet, diuiſiſque inter eos lætarentur rapinis ac ſpoliis, ſediſſentque in ſuburbanis & vicinis pratis virentibus oppidi VVerdenſis, ouantes & gratulantes de cædibus & oppreſſionibus Chriſticolarum: ecce venit ille ſceleratiſſimus & ſacrilegus Ogellus ad commilitones & conterraneos ſuos, in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, vt ipſe eccleſiam ſancti Swiberti, protectoris Francorum incenderit, quamuis commode eam aliquandiu incendere nullatenus potuiſſet. Statimque Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt ſplendor ſanctorum ſuorum, volens ſacrilegis Saxonibus palam oſtendere, cuius meriti ſanctus Swibertus nobilis pontifex apud ipſum eſſet in regno cælorum, illum nefandum Ogellum miſerabiliter puniuit, vt alij terrerentur, & à talibus deſiſterent. Nam cum pernicioſus Ogellus hæc prædicta mala, per ipſum perpetrata, coram prandentibus ſociis & complicibus ſuis cachinnando, imo Deum blaſphemando recitaret, ſtatim ira Dei aſcendit ſuper ipſum, cadenſque retrorſum coram omnibus ſuper planam terram, fracto collo, dignas temeritatis ac ſacrilegij pœnas debitas & horribili morte luit.

Pœnas dat homo ſacrilegus.

Quod alii ſacrilegi videntes & audientes, exterriti valde, compuncti pœnitentia ſalutari, quidam ipſorum iram Dei mitigauerunt.

VI. NEC hoc ſufficiebat Deo ad laudem ſancti Swiberti: quinetiam illuſtrius honorare voluit ſanctum ſuum coram omni exercitu Saxonum & VVeſtphalorum: Nam cum ſacrilegus Ogellus mortuus, coopertus velamine, ſic per tres fere horas iacuiſſet, & ſigno dato iuberentur vbique per totũ exercitum caſtra metari in alio loco, ſtatim conuenerunt

con-

conſanguinei & ſocij malitiæ nefandi Ogelli, eumq; ſepelire in cœmeterio Eccleſiæ ſancti Svviberti decreuerunt: ſed nullo modo valebant. Namq; cùm indigeſtam terram effoderent, conantes facere ſepulcrum in præfato ſancto cœmeterio, in quo ipſum condendo ſepelirent, ſtatim digeſta terra per ſe defluxit in eandem foueam, ac ſi non fuiſſet ſulcata: de quo omnes valdè mirabantur. [Nõ poſſunt ſacrilego fodere ſepulcrum.] Cumq; iterùm atq; iterùm fodiendo tentâſſent, & multum laboris inſumpſiſſent, vt facerent ſepulcrum, licèt in alijs locis eiuſdem cœmeterij, & ſemper terra per ſe omnibus ſtupentibus ſubitò decidiſſet in eandem foueam, pmanens & apparens plana terra vt antè, deſiſtebant à fodiendo ſepulcro in eodẽ ſacro cœmeterio: & exterriti, dicebant alterutrũ, ipſum indignũ eccleſiaſt. ſepultura & pſertim ſepultura illius cœmeterij, eò ꝙ eccleſiam illam & cœmeterium cremando prophanâſſet. [En cæleſtẽ vltionem.] Et ſic multũ attoniti recedentes, cùm veniſſent ad cadauer mortuum, & abiecto velamine, denudâſſent faciem eius, eccè tam horribilis & miſerabilis apparuit facies eius, quòd omnes in terrorem & formidinem vertit, ita vt omnes trementes, ſtupidi & pauidi, citò recederent ab eo, ignorantes quidnam cum corpore facerent. Sed inſtante receſsûs tempore, quidam alij ſatellites ex alia prouincia Saxonica, prædicta audientes, & ipſum mortuum inuenientes, proiecerunt indignanter cadauer in Rhenum, vt eſſet pabulum piſcium: & ſic malus malè perijt. Itaq; cùm ex præcepto ſatraparum per totum facinoroſum exercitum ſigno dato iuberentur caſtra mouere, domumq; diſcedere: eccè dolenter nunciatum fuit à contribulibus & complicibus malitiæ & compuſſi ſacrilegij, duobus præcipuis ſatrapis Nothelmo & Occoni, ſtrenuum Ogellum de Paderborne, qui primus Eccleſiam ſancti Swiberti incenderat, ex vindicta Dei & ſancti Svviberti, patroni illius loci, plagatum & punitum eſſe, fregiſſeq; collum ſuum ſuper planam terram, cùm iocando iactitaret, quòd illud facinus ſacrilegum commiſiſſet. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc caſu accidiſſe, & non ex vindicta alicuius ſancti, & præcipuè ſancti Svviberti, quòd ſanctus Svvibertus eſſet impotens & nullius virtutis ac poteſtatis, qui nequiuiſſet ſuum oppidum ſuamq; Eccleſiam tueri. Cumque hæc & huiuſcemodi multa alia verba blaſphemiæ, ſuperbè & indignanter protuliſſent, non dantes gloriam Deo & ſancto eius, ſimulatq; receſſiſſent illi duo ſatrapæ ab inuicèm, Nothelinus in via glorians de victoria habita contra Chriſtianos, priuatur coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atq; in cunctis membris ſuis grauiorem morte pœnam tamdiù ſuſtinuit, donèc rubore coopertus, & in ſe reuerſus, ac ſe colligens, quanta in Deum & in ſanctum Svvibertum ſuperbè commiſerat, medullitùs ſuſpirando agnouit & doluit. [Nothelin⁹ percutitur cæcitate & diriſſimè torquetur.] Itaque creſcente per momenta temporum dolore corporis, conſilio probotum flexis genibus humiliter Deo vouit, deuotè viſitare ſepulcrum ſancti Svviberti, & Eccleſiam eius in fauillas redactam, iuxta facultatem ſuam reſtaurare, modò interceſſionibus ipſius à Deo recuperaret priſtinum viſum & ſanitatem corporis. [Votum facit Deo, & mox reualeſcit.] Quo voto coram multis dolenter & deuotè facto, protinùs dolor viſcerum ceſſauit, viſus redijt: & ipſe ſurgens, lachrymabili voce Deum deuotiſſimè laudans, cunctis aperuit, vt meritis ſancti Svviberti liberatus ſit, & Werdam vſq; properans, votum cum multa familia deuotè adimpleuit.

VII. ALTER verò ſatrapa, Occo nomine, opimis ditatus ſpolijs, cùm equeſter cum ſuis vernaculis rediret à Werda, ignorans vt Nothelinus à Deo punitus eſſet, recitaretq; in via, quàm benè vindicâſſent Saxones contra Chriſtianos contumelias & oppreſſiones, ipſis à Carolo pridem illatas, & vt humana pariter & diuina in finibus Chriſtianorum perturbâſſent: & præſertim vt Eccleſiam pontificis Svviberti, in quo Chriſtiani multùm confidebant, incendiſſent: mox coram omnibus mulctatus à Deo, auditu caruit & loquela: rediensq; domum mœſtus & dolens, manſit longo tempore ſurdus & mutus. [Occo ſacrilegus punitur diuinitùs.] Qui ſimiliter in ſe reuerſus, erubeſcens ingemuit valdè, perpendens quòd Deus vindicat blaſphemias ſanctis ſuis illatas. Salutari igitur pœnitentia ductus, dolens toto corde de commiſſis in Deum & in ſeruum eius Svvibertum, eleëmoſynis & precibus ſperabat à Deo recuperare priorem ſanitatem: ſed nihil proficiebat, & nihil obtinuit. Cùm verò didiciſſet, qualiter Nothelinus ſetrapa cæcitate percuſſus, meritis ſancti Svviberti liberatus fuit, ſpem magnam concipiens in ſanctum Svvibertum, ſimiliter vouit peregrè viſitare ipſum ſanctum Svvibertum in Werda, & ſeruituti eius ſe mancipare, modò priſtinæ meritis ipſius ſancti reſtitui poſſet ſoſpitati. Eadem hora ſanatus à cœleſti medico, diſpoſita domo ſua, publicè accedens cum ſolenni familia ad Eccleſiam ſancti Svviberti in Werda, votum impleuit reuerenter & deuotè: [Vouet votum.] redire quoq; domum ſpernens, ſumptibus ſuis & præfati ſatrapæ Nothelini, aliorumq; multorum deuotorum hominum, eandem exuſtam Eccleſiam anno ſequenti eleganter reſtaurauit, & dignitati ſui ſatrapatûs renuncians, in Werda apud ſanctum Svvibertum conſenuit, ſeruiens feruenter Deo & ſancto Svviberto omnibus diebus vitæ ſuæ. [Sanatur, & pſtat quod vouerat.]

VIII. ANNO Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo octogeſimotertio, Indictione ſexta, cùm victorioſiſſimus Carolus Francorum rex præſidia & propugnacula rebellium Saxonum & Weſtphalorum vaſtaret, veniſſetq; in Weſtphaliam ad firmam munitionem, Dromi dictam, & illam expugnans deſtruxiſſet, commiſiſſetq; eandem munitionem inclyto filio ſuo Carolo, eò quòd rex Carolus ad interiora loca Saxonum diuertiſſet: [Anno 783.] eccè illo abſente occurrerunt præfato principi Carolo infeſtiſſimis animis Weſtphali, cum grandi turba armatorum, ad expellendum ipſum potenter cum ſuis Francigenis extra regionem ipſorum & patriam, aut formidoloſum cum illo prælium committendum. [VVeſtphali infeſtis animis incurrunt in Carolum.] Quos conſerto prælio, congreſſuq; inter eos facto iuxta munitionem Dromi, sereniſſimus princeps Carolus, filius Caroli Magni regis, ſtatim vincit equitatu ſuo, trucidans multos: inter quos erat quidã bonus Chriſtianus Weſtphalus, qui coactus per ſuum ſatrapam, interfuit bello, in paganiſmo dictus Eldak, ſed Chriſtiano nomine Bruno, vir diues & potens, fortis viribus, audax animo, & armis ſtrenuus. Hic Bruno poſtquàm viderat & perpenderat, mente ſæpè reuoluens, nefandum Oggellum de Paderborne, conterraneum ſuum malè perijſſe ſe præſente, qui ſancti Svviberti Eccleſiam incenderat, & Occonem & Nothelinum ſatrapas ipſorum à Deo percuſſos, iterùm meritis S. Svviberti ſanitati priſtinæ reſtitutos: honorauit deincèps ſanctum Svvibertum, atq; dolens de commiſſis in Werda in prædicta Saxonum expeditione, omni die deuotè legit ad honorem ipſius ſancti vnam orationem Dominicam & angelicam ſalutationem: efflagitans deuoto corde, vt imminente extremæ ſuæ neceſſitatis articulo dignaretur ipſi auxiliari & adeſſe, & Deo ſuis patrocinijs ipſum reconciliare: elegitq; ipſum in ſpecialem patronum. Igitur hic Bruno, cùm ſtaret in prima terribili acie ſtrenuè bellans, tandèm oppreſſus grandi equitatu partis aduerſæ, & inter cætera vulnera grandi lancea impetitus, & in pectore haſta confixus & proſtratus, corruens in terram, pedibus equorum cum multis alijs miſerabiliter conculcatur, ita vt de ſua deſperaret vita. Cumq; ſic volutatus in proprio ſanguine pene deficeret, & in extremis ferè laboraret, deuotione qua valuit inuocauit mœſto & contrito corde S. Svvibertum, petens vt ſibi, vtpotè famulo ſuo, iam in neceſſitate tanta & periculo conſtituto adeſſe, & Deo ſuis precibus commendare ſe dignaretur, vouens, quòd ſi ex inflictis vulneribus conualeſceret & ſanaretur, deuotè viſitaret ipſum in Werda: ſpretiſq; ſæculi curis, ſeipſum ſeruitio ſuo, quamdiù ſuperſtes eſſet, manciparet. Quo expleto promiſſo, facto illo in eccſtaſi, apparuit cùm magna claritate S. Svvibertus, ornamentis pontificalibus indutus, tangensq; ipſum baculo paſtorali, dixit: Eccè Bruno confortare & gaude: hac vice hîc non morièris, quia precibus meis impetraui ab omnipotenti DEO vitam tibi, eò quòd deuotè in hac præſenti anxietate auxilium implorâſti à me, vt tibi adeſſem, ſed poſtquàm per gratiam Dei conualueris ab his plagis, non negligas viſitare ſepulcrum meum in Werda, vt ſpopondiſti cum condignis oblationibus, nè æterna morte inuoluaris. [S. Svvibert⁹ apparet Brunoni, grauiter vulnerato, & ipſum piè inuocanti.] His dictis, ſignans eum ſigno S. crucis diſparuit, & claritas euanuit. Hæc aũt facta fuerũt finito bello. Victores verò cùm viderent illam claritatẽ ſupra corpora occiſorũ,

quidam ex ijs Deum timentes, accurrerunt ad eundem locum, in quo illam perſpexerant claritatem, ſuſpicantes ibidem quendam ſanctum virum occiſum vel agonizantem, cuius merita Deus per illam claritatem ipſis declararet. Bruno autem inter occiſorum cadauera ſimilis mortuo ferè exanguis aliquo tempore iacẽs, meritis S. Swiberti parùm ſe erigens, cùm vidiſſet viros hoſtilis exercitûs, arbitrans eos amicos, qui ipſum liberarent & curam ſuî agerent, cœpit flebili voce, prout potuit, implorare auxilium ab eis, vt ſuî miſererentur. Milites verò videntes ipſum tã horribilibus vulneribus grauatum, & præcipuè grandi haſta confoſſum, viuere adhuc potuiſſe, mirabantur valdè. Qui poſtquàm eis inter multa enarrâſſet, qualiter ibidem in tam horrido inſtantis mortis periculo ſanctum inuocâſſet Svvibertum, glorioſum Epiſcopum, quem omni die ſpeciali oratione deuotè honorare conſueuiſſet, & vt ab eo ipſi apparente ſeruatus eſſet, addidit quòd coactus per ſuum ſatrapam eidem bello interfuerit, quia vrgente & ſtimulante conſcientia, contra Chriſtianos bellare ſibi valdè graue fuiſſet. Victores verò hoc audientes, memores claritatis ab eis viſæ, pietate moti, liberauerunt ipſum: armis ſanguine madidis exuunt, adhibentes ei diligentem curam, vt conualeſceret. Ponebant ipſum inſupèr in quodam excelſo loco, poſtquàm ligauerunt vulnera eius, ita vulneratum, ad honorẽ S. Svviberti Epĩ, quem multi in exercitu Francorum honorabant, vt omnes animaduerterent eum temporariam mortem non euaſurum, niſi meritis ſancti Svviberti id fieret. Sereniſſimus verò rex Carolus Magnus tunc in Saxonia apud locum, dictum Sromingi, poſitus, hæc audiens, & vt Pipinus rex, genitor ſuus, in maximo honore ſanctum Svvibertum habuerit, propter victoriam meritis ipſius contra Saxones propè Werdam habitam, admirans præcepit præfatum Brunonem, quàm citò poſſet commodè migrare de loco ad locum, ſibi adduci & præſentari. Qui cùm ei præſentatus eſſet, & cuncta vulnera vidiſſet, audiſſetque ab eo, qualiter ſanctus Svvibertus, patronus ſuus ſibi appãrens, conſolatus eum fuiſſet, laxauit ipſum à captiuitate, reſtituens ipſum priſtinæ libertati ad honorem ſancti Svviberti. Et deincèps idem rex Carolus Magnus ſemper in honore habuit ſanctum Svvibertum omnibus diebus vitæ ſuæ. Et ſubiugatis Saxonibus & Angarijs cum Weſtphalis, in gratiarum actionem ſtatim fratres conuentûs ſancti Svviberti, in diuerſis tutis locis diſperſos, reuocauit, Eccleſiam ſancti Svviberti diuerſis precioſis ornamentis decorauit, ablata reſtituens & recuperans, multa dona & prædia ex regali fiſco hilariter adiecit deuotis fratribus conuentûs ſancti Svviberti. Bruno tandem conualuit, &, vt vouit, ipſum peregrè deuotè in Werda cùm condignis oblationibus viſitauit, & ibidèm Deo & S. Svviberto, quamdiù vixit, ſeruiuit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Weſtphali deuotè ipſum in ſpecialem patronum eligentes, humiliter coluerunt & honorauerunt.

Carol⁹ Magnus in honore habet S. Svvibertum, & eius eccleſiam egregijs cumulat donis.

Anno 796.

ANNO Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo nonageſimo ſexto, Indictione quarta, defuncto Adriano Papa, ſanctus Leo, illius nominis tertius, concorditer à Cardinalibus in Papam electus, conſecratur in Eccleſia ſancti Petri à venerabili patre Bernardo Oſtienſi Archiepiſcopo, & à cæteris Epiſcopis. Qui poſteà, ſcilicet anno Domini 799. Indictione ſeptima, dum in Litania maiori, in feſto ſancti Marci Euangeliſtæ, ab Eccleſia Lateranenſi ad Eccleſiam ſancti Laurentij egregij martyris ſtipatus, vt decuit, multo clero proceſſionem haberet, eccè per inſidias veniunt praui Romani, qui in proceſſione eum vi captum oculis priuauerunt & lingua. Qui cùm ſic miſerabiliter volutatus proprio in ſanguine iaceret, à Deo angelico miniſterio ſanitati reſtitutus, ad Carolum regem properat. Qui ipſum ſua induſtria in Romanam ſedem reſtituens & antè ſe præmittens, ſubſequebatur, anno ſcilicet octingenteſimo, ad vrbem Romanam cùm magno exercitu: ibiq; cùm ſuis principibus exiſtens in feſto Natalis Domini, ab eodem ſancto Papa in [a] Imperatorem Romanorum inuitus coronatur, acclamãtibus Romanis Imperatorias laudes. Poſt cuius deceſſum à Roma ad Germaniam & Galliam, idem ſanctus Leo Papa ann. Dominicæ incarnationis octingenteſimo *tertio cùm magna ſolennitate ſuorum Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum & Prælatorum ac primatum, ad Imperatorem Carolum [b] in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cùm ſuis ſuſceptus, inter multa pietatis ſuæ opera, inſtantia eiuſdem ſereniſſimi Imperatoris & regis, Aquiſgrani in palatio dedicauit Eccleſiam perpetuæ virginis MARIÆ, donans eandem Eccleſiam multis indulgentijs. Deindè humili petitione & inſtantia venerabilis patris Gerbaldi Epiſcopi Leodienſis conſecrauit Eccleſias glorioſæ virginis MARIÆ tam in Tungris, quàm in Viſ. t i: Et Coloniæ Agrippinæ tam ad ſanctum Martinum, quàm in Capitolio altaria conſecrauit. Et multa alia monaſteria & altaria ac capellas per Alemaniam & Galliam conſecrauit, vbiq; multas indulgentias conferendo. Tandèm deuota inſtantia glorioſiſſimi Imperatoris Caroli, & venerabilis patris Hildebaldi Archipræſulis Colonienſis, venit à Colonia idem ſanctus Papa Leo nauigio in Werdam, ſtipatus imperatoria maieſtate, ac ſacrato choro ſanctorum Cardinalium & Archiepiſcoporum, ac multorum procerum comitatu. Cui occurrunt vſq; ad Rhenum deuoti fratres conuentus ſancti Svviberti proceſſionaliter, cum incolis eiuſdem oppidi de Werda, introducentes eum cùm Imperatore & cæteris in Eccleſiam ſancti Svviberti multùm deuotè ac honeſtè. Et illo die, quo intrauit, ieiunauerunt incolæ de Werda cùm toto conuentu authoritate Apoſtolica. Altera verò die, quæ fuit pridiè Nonas Septembris, omnes tam Papa ſanctus Leo, quàm Carolus Imperator, & alij conuenientes in Eccleſia & conuentu ſancti Svviberti, ibi oratione finita omnium conuenientiũ in Eccleſia, ſtatim celebrante ſolenniter ſummam Miſſam fælice Hildebaldo Colonienſi Archiepiſcopo, & ſanctiſſima vita ipſius cùm innumeris miraculis, conſcripta per venerabilem preſbyterum Marcellinum, ſocium & conterraneum ipſius ſancti, ibidem lecta, Papa ſanctus Leo, de aſſenſu pariter & conſenſu ſuorum Cardinalium cœterorumque prælatorum, illic coràm adſtantium, ſolenniter catalogo ſanctorum confeſſorum ipſum aſſcripſit. Quo facto, pulſata campana conuentus per aliquot horas, ad honorem Dei & gloriam ipſius ſancti, cùm per dulcia modulamina, laudum fratres deuotiſſimè DEO rependiſſent gratias, cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus: & reliquiæ ſiue oſſa ipſius ex monumento, in præſentia ſanctiſſimi apoſtolici Leonis & Caroli Imperatoris cæterorumq; per præfatum Archiepiſcopum Colonienſem tollerentur deuotè, maxima dulciſſimi odoris in eodem loco cælitùs effuſa eſt fragrantia, cuius ſuauitas omnium ora & corda adſtantium reficiebat, ita vt nullus ambigeret, ibidem adeſſe angelorum choros. Facta ſunt hæc pridiè Nonas Septembris præſentibus ibidèm victorioſiſſimo Carolo, ſemper Auguſto Romanorum Imperatore & Francorum rege, venerabilibusq; patribus Cardinalibus & Archiepiſcopis, Bernardo Oſtienſi, & Fortunato Treuirorum, Theodoro Sabinenſium, Nicolao tituli ſanctæ Crucis in Hieruſalem, Euſtochio ſanctæ Praxedis, Bonifacio tituli ſanctorum Marcellini & Petri presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodienſi, Volquino Normenſium Epiſcopis: & præſertim fælice Hildebaldo Colonienſi Archiepiſcopo, cuius induſtria & pia inſtantia ſanctus Leo Werdam nauigauit, & ſanctum Svvibertum in * diuos retulit, cùm multis alijs prælatis & proceribus. Satuit inſupèr ſanctiſſimus Papa Leo, illum diem canonizationis & exaltationis ſancti Svviberti egregij Epiſcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum à cunctis incolis Werdæ celebrandum, ob honorem ſancti Svviberti apoſtolici Epiſcopi. Obtulit autem idem ſanctus Papa eidem Eccleſiæ ſpeciales indulgentias cunctis fidelibus, celebrantibus feſtum ſancti Svviberti Epiſcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa contulit paruam auream crucem, refertam particula ſanctæ Crucis Domini noſtri IESV CHRISTI. Imperator verò Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidèm ampullas eiuſdem auri, cùm multis alijs eccleſiarum clenodijs precioſis: vt dum diuinum myſterium in Werdenſi conuentu peragetur cùm eiſdem, ipſius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt præteréà omnes à maiori vſq; ad minorem iuxta deuotionem & inſpirationem ſpiritus, & pro facultatę, vt fieret ſolennis capſula & precioſum feretrum, in quo collocaren-

IX.

Anno 799.

Leo 3. à Romanis oculis & lingua priuatur.

Anno 800.

[a] Carol⁹ Magnus fit Imperator Romanorum.

Anno 803.

*quarto Baron.

[b] Leo Papa 3 venit in Germaniã, & quæ illic geſſerit.

S. Svvibertus refertur in numerũ diuorum.

* *ſanctos.*

Pontifex quid contulerit VVerdenſi eccleſiæ. Quid item Carolus Magnus.

locarentur ſacroſancta oſſa S. Svviberti Epiſcopi, Ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui viuit & regnat
X. cum Deo patre in vnitate Spiritus S. per infinita ſæculorum ſæcula, Amen.

IGITVR cùm rumor aduentus ſancti Leonis Papæ & Caroli ſereniſſimi Imperatoris, cæterorumq; prælatorum & principum in Werdam ad canonizandum ſanctum Svvibertum vbiquè per vicinam prouinciam peruolâſſet, confluebant multi populi vtriuſq; ſexus cum filijs & filiabus ſuis Werdam, ad percipiendam à ſancto Papa remiſſionem ſuorum peccatorum, & apoſtolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina, nomine Irmgardis, mulier honeſta & proba, germana venerabilis patris Hildebaldi Colonienſis Archiepiſcopi, vxor ſtrenui Bartoldi, domicelli de Grinbergen, habitans & reſidens illo tempore in Troia ſiue Xantis. Quæ domicella cum duabus ſolummodò pediſſequis & primogenito ſuo Gocellino, * ſemiocto annorum puero, & cum multis alijs honeſtis perſonis ex Xantis Werdam nauigans, eidem celebritati conſenſu mariti ſui intereſſe voluit & decreuit. Et appropinquantes Werdæ, cùm nauta propter multas alias naues ibidem congregatas ſubitò ampluſtre mutaret, vt conuenientiùs litori nauim applicaret, Gocellinus ſtans propè matrem in prora nauis, ex colliſione nauium ceſpitans pedibus, corruit extra nauem in Rhenum, & ſubmerſus eſt. Quod mater eius videns, quæ etiam cecidit ex colliſione nauium in nauim, & puerum ſuum iuuare non valens, ſeipſam in Rhenum præcipitare conabatur: ſed tenta & impedita per pediſſequas & alios probos homines, ſciſſo velamine capitis ſui, præ nimio dolore inconſolabiliter flens, magno eiulatu & lamento repleuit litora Rheni. Erat autem hora ferè quinta veſpertina. Archiepiſcopus verò frater eius illa audiens, ingemuit & multùm triſtabatur. Pediſſequa quoquè concita denunciauit domicello Bartoldo diſcrimen ſubmerſi pueri ſui. Domicella itaq; comploſis manibus, tanquàm mulier veſana, intrans Eccleſiam ſancti Svviberti, cum magno vlulatu & gemitu Dei exorauit pietatem, vt meritis ſancti Svviberti filium ſuum ſibi reſtituere dignaretur. Conſolata denìque à multis honeſtis matronis, & præcipuè ab Archiepiſcopo fratre ſuo, ducente eam in hoſpitium ſuum, vt eam refocillando conſolaretur: ſed ipſa quieſcere nullatenùs valens, noctem illam totam inſomnem ducens, implorauit aſſiduè deuoto & contribulato corde ſanctum Svvibertum, petens, vt qui dudùm multis in tribulationibus ſubueniebat, ſibi iam deſolatæ ſolita pietate ſubuenire non dedignaretur: Vouenſq; ſi ipſum ſuis ſuffragantibus meritis viuum recipere poſſet, perpetuis temporibus ipſum ſuo miniſterio aſſignaret. Altera verò die, cùm aurora eminentibus radijs illuceſceret, quidam honeſti viri, amore Dei & petitione Archiepiſcopi, amotis nauibus cœperunt ſubmerſum domicellum Gocellinum quærere ſagenis & vncis & alijs opportunis inſtrumentis. Tandem hora ferè octaua ante Miſſarum ſolennia, quidam dictus Lambertus Doſel de Embrica, vnco ſentiens & tangens ipſum veſte, vocatis alijs ſocijs, ſagaciter ex profundo Rheni per veſtem ſurſùm trahens & eleuans, defunctum matri præſentauit. Quæ ipſum defunctum videns, exanguis effecta & in ecſtaſi poſita ſtupuit. Sed ad ſe reuerſa, puerum vlnis amplectens, ſequentibus eam multis honeſtis vtriuſq; ſexus perſonis, flentibus & ei condolentibus, depoſuit illum ante ſepulchrum ſancti Swiberti: factaq; ab omnibus deuotè oratione, ſpiritus in illum redijt, oculos aperuit & reuixit: ſurgenſq; ſtetit ſupra pedes ſuos, admirans multitudinem & frequentiam populorum ipſum intuentium, loquebatur matri ſuæ dulciter. Statimq; exuentes eum madidis veſtibus propter compreſſionem hominum, de conſilio quorundam poſuerunt in eminentiori loco, vt ab omnibus poſſet videri. Quo viſo, factus eſt clamor omnium, DEVM in ſancto Swiberto collaudantium de tanta tamq; manifeſta gratia, ibidem meritis ſancti Swiberti palàm omnibus oſtenſa. Eadem verò hora venit feſtinanter equeſter pater eius Bartoldus cum decem tantùm vernaculis, multùm nimirùm triſtis & gemens de perditione filij ſui. Erat enim præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans verò Eccleſiam, cùm audiſſet & vidiſſet eum à morte reſuſcitatum, glorificauit DEVM in ſancto ſuo Swiberto. Igitur ſanctiſſimus Apoſtolicus & Imperator Carolus iſta percipientes ab Archiepiſcopo Colonienſi, auunculo Gocellini reſuſcitati, eundem puerum ad ſe accerſiri & adduci præceperunt. Quem viuum videntes, qui per quindecim ferè horas ſub aquis in profundo Rheni iacuerat, laudauerunt pietatem DEI, qui ſemper diuerſis ſignis dilectos ſuos magnificat & honorat. Archiepiſcopus verò, conſenſu parentum, depoſita argentea torque, quam circa collum geſſit idem Gocellinus reſuſcitatus, ipſum clericum ordinauit, mutanſq; nomen eius, ipſum Swibertum nominauit: qui intra annum monaſterium ſancti Svviberti intrans, eidem ſancto ſemper humiliter ſeruiuit. Aſſignauitq; domicellus Bartoldus eidem monaſterio, amore ſancti Svviberti & filij ſui, certa prædia, perpetuis temporibus poſſidenda.

Irmgardis ſoror Hildebaldi Colonienſis Epiſcopi.

* octo cum dimidio.

Gocellinus puer in Rhenoſubmergitur.

Gocellinus puer reuiuiſcit ad ſepulcrum S. Svviberti.

NOTA, quòd inter crebra miracula, quæ DOMINVS meritis ſanctiſſimi Svviberti Epiſcopi & Confeſſoris dignatur oſtendere fidelibus, vt ab eis deuotiùs & ardentiùs honoretur, duo inſignia miracula, frequenti memoria digna, recitabo, quæ, vt infrà patebit, Dominus operatus eſt & fecit ad augmentum laudis, gloriæ & honoris ſancti Svviberti, dilecti ſui famuli.

XI. IGITVR anno Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo ſeptuageſimoſeptimo, Indictione vndecima, nocte quadam tres petulantes adoleſcentes, de nobilioribus eiuſdem patriæ orti, venerunt in Eccleſiam ſancti Svviberti, in qua aſſeruabantur oſſa ipſius in capſula, ſplendore gemmarum auriq; fulgore decorata: quæ quatuor pedes habebat ex ære fuſiles, pedibus leonis ſimiles, inquantùm periti artificis induſtria formare poterat. Cùm autem fures ad capſulam acceſſiſſent, vt metallum de illa tollerent, mirùm dictu, arca tota ſuper duos pedes in ſublime ſe extollens erexit, & quaſi vita in illa eſſet, duobus pedibus vngulis contra fures ſe defendit. Videntes igitur ſe nihil proficere, vnus eorum ſaltum dedit, aſcendenſq; ſuper arcam, vt in equo ſuper eam ſedit, & duas laminas, in quibus duo ſculpti erant Apoſtoli, vi abſtraxit. Quo facto, omnes iniêre fugam. Et cùm extra vicum Werdæ putarent ſe eſſe, iterùm in atrio ſe inuenêre. Rurſumq; dum conarentur exire, hoc idem eis accidit. Sic errantes per triduum, non ſumpſerunt cibum neq; potum, neq; quicquam, quod ad humanam naturam pertinet, facere potuerunt. Tandem cuidam argentario metallum monſtrauerunt, & vt illud emeret, rogauerunt. Quod vt ille vidit, ait: Argentum hoc de capſula ſancti Svviberti eſt furtiuè ablatum, quia proprijs meis manibus illud fudi & appoſui. Dum ſic adinuicèm loquuntur, audit populus & accurrit, ipſiq; fures peccatum & quid eis acciderit, manifeſtè confitentur. Sed quia de nobili progenie duxerant originem, ad horam mortis euaſerunt diſpendium: quia parentes eorum ſtrenuè militabant Imperatori Carolo vbiquè: terram tamen & regionem illam abiurare & vitare coacti ſunt: ſed reſtituta priùs fuerunt omnia ablata ſancto Svviberto.

Anno 777.

In capſa magni pretij iam olim conditæ reliquiæ S. Svviberti.

Nota miraculum.

XII. PATERFAMILIAS quidam Seuerinus de Weſalia inferiori, vir potens & diues, filium habuit ſpecioſum valdè, apprimè literatum, & optimum muſicum, Conradum nomine, vigintitrium ſemis annorum, ſed lunaticum. Cùm autem huiuſcemodi infirmitatis tædio pater filium laborare cerneret, & propterea à Bononienſi ſtudio domum reuerſus eſſet, in abditiſſimis pectoris ſui latebris dolore ſauciabatur. Et quia filius ſuus Conradus huic ſæculo inutilis erat, quid de eo facere poſſet, penitùs ignorabat. Poſt multas verò cogitationum peruagationes tale reperit conſilium: Vadam, inquit, ad monaſterium deuotorum fratrum in VVerda commorantium, & illic filium meum illorum aſſociare cœtui curabo: ſicque, ſalua honoris mei gratia, ab illo ero liber. Veniens itaque cum Conrado filio ſuo ad monaſterium ſancti Svviberti in inſula, venerabilem patrem dominum Theodoricum Priorem, cæte-

rosq;

Fraudulenter homo morbidus fratribus VVerdenſis cœnobij obtruditur.

roſq; fratres talibus verbis allocutus eſt: Domini mei dilecti in Chriſto, religionis veſtræ ſerenitatem humili deuotione depoſco, quatenùs filium meum, cum competentis pecuniæ pondere, in conſortium veſtrum ſuſcipiatis, vt vobiſcum degere queat, & Deo ac beato Swiberto, quamdiù præſentem lucem carpſerit, ſedulum præſtare obſequium: quia clericus & muſicus probatus eſt, & plurimùm affectat vobiſcum ſeruire Deo & ſancto Swiberto. Tali quidem viri verſuti circumuentione deuotorum fratrum deluſa eſt innocentia, & clericus in eorum contubernium eſt receptus. Interiecto deindè admodùm paucorum dierum curriculo, nocte quadam, cùm fratres ad nocturnas vigilias ſurgerent, Conradus in medio ipſorum eſt collapſus. Fratres huiuſcemodi viſione obſtupefacti & perterriti, huc illucq; diffugerunt: vnus ſolus cum eo remanſit, & quantùm potuit, eum adiuuit. Igitur cùm morbus quotidiano incremento clericum grauiter affligeret, tædium maximum parturiuit. Deniq; à collegio honorabilium fratrum eſt ſegregatus, & ab Eccleſia & communi menſa remotus. Conradus verò clericus, videns ſe deſpectum & ab alijs ſeparatum, grauiter tulit, & vt ad ſæculum fugeret, aut in aquis ſe ſuffocaret, in conſcientiæ ſuæ ſecretis tractauit. Cùm autem ferè per vnius anni ſpatium huiuſcemodi tentationibus vreretur, nocte quadam, dum in ſtratum ſuum dormitum iſſet, & ſanctum Swibertum, ſicut ſolitus erat ſemper, deuotè pro remedio ſuæ horribilis infirmitatis inuocâſſet, vidit in ſomnis

Vota Deo perſoluenda.

ſanctum Swibertum, pontificalibus indutum, adſtantem ſibiq; dicentem: Quarè cor tuum multis illicitis cogitationibus dilaniare non formidas? Quarè votum tuum frangere deſideras? Quare ad ſæculum fugere diſponis? Quod Deo non coactus promiſiſti, indefeſſo curſu adimplere feſtina, non enim bona incipientibus, ſed in bonis perſeuerantibus meritorum præmia conferuntur. Et ſcias, quia ab hac hora infirmitas tua à te recedet, ita vt ampliùs ad te redeundi nullum omninò acceſſum habeat. Vadè ergò & dic fratribus meis, vt de cæterò te permittant intereſſe diuinis & generali refectioni. His dictis, benedicens ipſum, receſſit ab eo. Pandit viſionem, creditum eſt ſibi ita factum eſſe, & receptus eſt honorificè denuò in conſortium fratrum, laudantium Deum in pietatem ſancti Swiberti, dilecti patroni ipſorum.

Morbidus curatur per viſum à S. Svviberto.

Sanatus igitur in anima & corpore, cum omni mentis viuacitate & vitium facultate, ſe Deo & eius ſeruitio totum dedit, & in virtutibus acquirendis tantam ab illa die deinceps obtinuit gratiam, vt inter cæteros fratres, vitæ ſanctiſſimæ itinera ſectantes, haberetur probatiſſimus & diligentiſſimus, vt à ſæpedicto patre Theodorico, Priore monaſterij ſancti Svviberti in Werda, ſub teſtimonio virtutum cœlorum audiui. Deus proculdubiò eſt laudandus, qui facit mirabilia magna ſolus, qui ſibi ſeruientes hîc honorat, & poſt vitæ curſum in cœlo coronat: qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum, Amen.

Hæc ſunt ſpecialia, venerabilis pater & dilecte confrater, quæ iuxta tua tuorumq; fratrum petita, de exaltatione, canonizatione & miraculis ſancti Svviberti in ſcripta dignum duxi redigere, & tuæ ſanctitati tranſmittere: quæ ſanè, vt antè dixi, à veridicis didici & audiui, & probatiſſima ac veriſſima ſunt, vt teſtor Deum & omnes ſanctos eius. Fiunt verò plura alia communia miracula quotidiè in cœcis, claudis & varijs oppreſſis languoribus coram ſacroſanctis reliquijs eius, quæ cauſa breuitatis prætermitto. Peto igitur attento corde, vt ea libro ſanctiſſimæ vitæ eius adiungere & communicare fratribus tuis, tam in Traiecto, quàm in Dockem & in Egmonda, & in cæteris tuæ diœceſis eccleſijs digneris, vt Deus, qui eſt ſuper omnia benedictus, & in ſanctis ſuis laudandus, glorificetur per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

An.510.

MARTYRIVM S. HERCVLANI EPISCOPI PERVSINI, SCRIPTVM AB GREGORIO PAPA, DIALOG. *libro 3. cap. 13.*

1.Mart.

Peruſium obſidetur a Gotthis, & capitur.

NVPER Floridus, venerabilis vir vitæ, Epiſcopus narrauit quoddam memorabile valdè miraculũ, dicens: Vir ſanctiſſimus Herculanus, nutritor meus, Peruſinæ ciuitatis Epiſcopus fuit, ex conuerſatione monaſterij ad ſacerdotalis ordinis gratiam deductus. Totilæ autem perfidi regis temporibus, eandem vrbem annis ſeptem continuis Gotthorum exercitus obſedit, ex qua multi ciuium fugerunt, qui famis periculum ferre non poterant. Anno verò ſeptimo nondùm finito, obſeſſam vrbem Gotthorum exercitus intrauit. Tunc Comes, qui eidem exercitui præerat, ad regem Totilam nuncios miſit, exquirens quid de Epiſcopo vel populo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Epiſcopo priùs à vertice capitis vſq; ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa: omnem verò populum, qui illic inuentus eſt, gladio extingue.

S Herculanus cæditur.

Tunc idem Comes venerabilem virum Herculanum Epiſcopum, ſuper vrbis murum deductum, capite truncauit, eiuſq; cutem iam mortui à vertice vſq; ad calcaneum incidit, vt ex eius corpore corrigia ſublata videretur. Mox corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulſi, abſciſſum caput ceruici apponentes, cum vno paruulo infante, qui illic extinctus inuentus eſt iuxta murum, corpus Epiſcopi ſepulturæ tradiderunt. Cumq; poſt eandem cædem die quadrageſimo rex Totila iuſſiſſet, vt ciues vrbis illius, qui quolibet diſperſi eſſent, ad eam ſine aliqua trepidatione remearẽt, hi, qui priùs famem fugerant, viuendi licentia accepta, reuerſi ſunt. Sed cuius vitæ eorum Epiſcopus fuerat, memores,

Nota inſigne in extincto corpore miraculum.

vbi ſepultum eſſet corpus illius, quæſîerunt, vt hoc iuxta honorem debitum in Eccleſia beati Petri Apoſtoli humarẽt. Cumq; itum eſſet ad ſepulcrum, effoſſa terra, inuenerunt corpus pueri pariter humati, vtpotè iam die quadrageſimo, tabe corruptum & vermibus plenum: corpus verò Epiſcopi, ac ſi die eodem eſſet ſepultum. Et quod eſt adhuc magna admiratione venerandum, quia ita caput eius vnitum fuerat corpori, ac ſi nequaquàm fuiſſet abſciſſum: ſic videlicet, vt nulla veſtigia, ſectionis apparerent. Cumq; hoc & in terga verterent, exquirentes ſi quod ſignum vel de alia monſtrari inciſione potuiſſet, ita ſanum atq; intemeratum omne corpus inuentum eſt, ac ſi nulla hoc inciſio ferri tetigiſſet.

An.710.

VITA S. SIVIARDI ABBATIS ANISOLENSIS, PER QVENDAM EIVS CONTEMPORANEVM SCRIPTA.

1.Mart.

Pſalm 67.

Ephe[ſ]. 1.

FRATRES dilectiſſimi, Dominum omnipotentem, qui & in ſuis eſt admirabilis ſemper electis, quos & I.
præſciuit atq; prædeſtinauit antè mundanam conſtitutionem, oportet nos tota mentis fortitudine collaudare. Et licet vnuſquiſq; iuxta ſensùs ſui capacitatem id conetur agere, tamen oportet, vt creatura rationalis ſuum aſſiduè glorificet atq; collaudet factorem. Quid enim aliud retribuemus Domino pro omnibus, quæ gratis nobis & largiter ipſe tribuit, niſi vt mente ſagaci vniuerſa conſiderantes eius beneficia, reddamus pro vniuerſis Domino ſacrificium laudis, quæ eſt in conſpectu eius vera & acceptabilis hoſtia, ſi proceſſerit omninò à mente deuota? Vndè & præſenti opuſculo, plano videlicet & ſimplici, hæc hiſtoriola, quam contexere dignum profectò putauimus ad Dei laudem, exordium ſumat, à cuius pio munere tribuitur ſingulis, quicquid in ſeruis ſuis vtiliter eruditionis inuenitur. Igitur de quodam Dei famulo, patre noſtro Siuiardo, egregio ſacerdote, & de eius admirabili vita vel conuerſatione ſancta, quibuſdam amicis flagitantibus, ſcribere decreuimus, vndè & fraterna concor-

concordia optimo eius ædificetur pietatis exemplo,& Chriſti laus ſemper accreſcat per ſuum fidelem famulum ſupradictum. Noſtro etenim tempore extitit hæc nobis ſancta propago, per cuius os Deus larga prædicationis pocula ſuæ propinauit Eccleſiæ. Et quidem ipſius ſancta origo non de genere ruſtico,ſed magis de nobili proſapia proceſſit. Natus enim eſt in pago Cenomannico, & in parochia Deableutica, Chriſtianis ac Deum timentibus parentibus, à genitore ſcilicet Dei famulo Sigiranno, necnon venerabili ac Deum timente fœmina genitrice ipſius, quæ vocabatur Adda. Ab his namq; nobilibus ac fælicibus genitoribus procreatus,proceſſit in mundũ hic optimus Chriſti miles Siuiardus. Cuius nos conuerſationem ſanctam atq; honeſtiſſimam ab adoleſcentia ſua optimè nouimus. Et quidem in ipſa ſua adoleſcentia inter reliquos coætaneos ſuos valdè diſſimilis erat in conuerſatione: ætate ſcilicet iuuenis,ſed moribus grandæuus erat. Non enim pueriliter leuis fuit,ſed magis grauitate fundatus. Et illud,quod ſolet iuuenilis ætas literaturæ diſciplinam fugere ac laborem, hic ſummo expetijt deuotionis cultu. Ex quo ſacro vſu, comitante Chriſti gratia, ita velut eſuriens fauce auida cibum diuinæ ſapientiæ hauriebat, vt etiam ſatiatus, ſemper ipſe plùs eſuriret, vt & ipſa de ſe loquitur Dei ſapientia. Qui me,inquit,edit,adhuc eſuriet: & qui bibit,adhuc ſitiet. Ex quo ſacro cibo,hic magnus puer Dei ſufficienter in breui tempore cellulam ſuæ memoriæ de theſauro Dei copioſè repleuit.

Hinc habes ætatem authoris hiſtoriæ hui⁹.

Genus S. Siuardi & patria.

Mores eius in adoleſcẽtia.

Eſt diſcẽdi ſtudioſus.

Eccleſ. 24.

II. Et licèt iam in eius mente ſpiritus ſapientiæ & intellectûs ex Dei munere refulgeret, tamen vt omnia per ordinem ageret, ad magiſtros,viros doctiſſimos, ſæpiùs recurrebat,& aſſiduè prudenter interrogabat. Prudens etenim lector magis docet, ſi prudenter interrogauerit: ita & hic famulus Dei & ſemetipſum ex hoc pleniùs id conferendo erudiuit,& alios poſteà plures ad ſalutem inſtruxit,vt verus magiſter docuit. Non enim ſolummodò verbis,ſed potiùs mirificum humilitatis oſtendebat exemplum. Feſtinauit namq; ad perficiendam atq; complendam perfectionem euangelicam,vt optimus negociator venditis omnibus compararet precioſiſſimam cœleſtem margaritam. Deſiderabat enim clericatus religioſum officium,vt verus & obediens monachus fieret,& vt Chriſti veſtigia,relictis omnibus, per viam humilitatis & obedientiæ ſequeretur. Quod &, conſolante Domino,rectè perfecit,dum palàm mitis & humilis cunctis in conuerſatione apparuit.

Cõplectitur vitã monaſticam.

III. Erat ſanè vir Dei adſpectu gratus,vultu placidus, moribus temperatus, animo deuotiſſimus: verbum ſemper diuino ſale conditum habuit, & ad ædificationem fraternam paratum, factus verò eſt non ſolùm monachus, ſed & per electionem fratrum, ſacerdos & pater magnus ac doctiſſimus in cunctis ſalutaribus diſciplinis. Et valdè ex gratia ſuperna proficiebat,magis conualeſcens, vt lumen fieret præclarum huic mundo, & poſitus ſuper Eccleſiæ ſanctæ candelabrum, fulgeret coram hominibus ex bonis ac ſanctis operibus,velut lucerna optima. Et reſplendebat in eo liquidè fulgor cœleſtis gratiæ. Erat igitur ornatus vniuerſis virtutibus, quaſi præclariſſimis gemmis. Fidei etenim virtute robuſtus,& ſuper petram ſolidam,id eſt,Chriſtum firmatus,prudentia mira ſolers,iuſtitia tectus,humilitate præcipuus,& eloquentia clarus. In miſericordia promptus,atq; in fraterna dilectione ſemper paratus: Honorem condignum ſenioribus exhibebat,& coæqualibus pietatis affectum: iunioribus verò rigorem diſciplinæ cum temperantiæ moderamine. Præcipuè quoq; caſtitatis & pudicitiæ gratia ab infantia fuit ſemper mundiſſimus,& in locutione cautus. Aſſiduus inſuper in oratione cum lachrymis, & in vigilijs ſanctis pernoctans. In abſtinentia verò corpus ſuum caſtigabat ſæpius: & nè quid nimis fieret,in omni actione erat omninò diſcretus & ſobrius. Miſeris ac dolentibus per pietatem compatiens, & conſolans deſtitutos. Diligebat præterea peregrinos velut proprios, eratq; largus hoſpitibus,& diſpenſator hilaris,pauperibus cibum tribuens,& nudos indumento contegens,ac infirmos viſitatione conſolans atque confortans. Hic certè vir Dei forma optima & exemplum fuit ante oculos fidelium.

Catalogus virtutum eius.

IV. Post genitoris ſui S. Sigiranni deceſſum, fratres ex Aniſolenſi monaſterio elegerunt ſibi præeſſe optimum paſtorem. Qui non ſolùm terreno,ſed multò magis cœleſti & ſpiritali cibo eos ſæpiùs reficiebat,& ipſam Dei domum,vt vir prudens,tam in ſtructura,quàm & in ſpiritali rigore pulcherrimè ædificauit, & inibi fælicem curſum vitæ ſuæ miro modo conſummauit. Similem penè,vt Apoſtolus Ioannes,ipſe habuit vocationis ſuæ finem. Neq; etenim audiuit aliquis plangere eum,aut contriſtari antè obitum ſuum. Et in eius ſanctæ animæ egreſſu,vni tunc ex fratribus oſtenſa eſt viſio,ita oſtenderetur cunctis palàm,quanto ipſe vir Dei eſſet culmine ſanctitatis præcipuus. Nam viſum eſt illi,vt dixit,lumen ſummæ claritatis,idq; ſibi viciniùs appropinquare. Et dum hanc admirabilem ipſe viſionem conſideraret, adſtiterunt ei beatiſs. Apoſtoli Petrus & Paulus, & in medio eorum anima illa ſancta domini Siuardi nimio fulgore candebat. Qui vtriq; Apoſtoli vtramq; eius manum tenere videbantur. Et fertur ad eum ille dixiſſe: Frater,ego Chriſto ago gratias,qui me dignatus eſt nunc in requie ſua ſuſcipere. Vado eccè cum dominis meis præſentibus: vos verò eulogias,quas ego paraui,ferte germanæ meæ & eius ſororibus. O ſacerdotem verum, qui nec poſt tranſitum oblitus eſt fraternæ dilectionis: ſed magis ac magis ſemper in eo flammauit feruor charitatis pleniſſimæ. Nam fides & ſpes ceſſant aliquandò in ſanctis, & ſola in eis poſt obitum excreſcit flamma charitatis. Ita & in huius ſancti clarè apparuit reuelatione. Eccè inter Apoſtolos viſus eſt ille ſanctus,qui per munditiam caſtitatis,& opera pleniſſimæ charitatis,ac mortificationis continentiam,& patientiæ perfectionem ad merita rectè creditur perueniſſe apoſtolica,eorumq;, inter quos clarus apparuit in fine, & à quibus perductus eſt in cœleſtem patriam ad maximam gloriæ coronam. Eccè quo præmio honoratur,& ſupra multa conſtituitur bonus ille ſeruus, qui ſuper pauca inuentus eſt fidelis. Reuerà enim pater iſte venerabilis perſeuerauit ſemper cum fratribus, & non ceſſabat vſq; in finem exhortari eos & conſolando admonere,vt iugiter in ſancto ordine perſeuerarent, atq; in Dei laudibus permanerent. Et cùm cognouit proximum finem ſuum, nõ contriſtatus eſt valdè,ſed orauit ſobriè: & poſitis in lectulo ſanctis membris,obdormiuit quietus in pace. Et quidem octauo anno regni domini Theodorici regis Calendis Martij ſarcinam ſuæ depoſuit carnis,& receptus eſt cum ſanctis angelis in ſedem cœleſtem,& apud Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum requieſcit,quem verè dilexit,cui eſt gloria,honor & imperium in ſæcula ſæculorum; Amen.

Creatur Abbas Aniſolenſis.

Decedit,& viſio offertur fratri cuidam de eius gloria.

Matth. 25.

Moritur octauo regni Theodorici Galliæ Francorum regis anno, qui fuit Chriſti 734.

DE S. CEADDA VEL CEDDA EPISCOPO, EX BEDÆ VENERABILIS ECCLESIASTICA HISTORIA GENTIS ANGLORVM.

An. 660.

I. Lib. III. Cap. XXIIX. INTEREA rex Alchfrid miſit Wilfridum preſbyterum ad regem Galliarum,qui eum ſibi ſuiſq; conſecrari faceret Epiſcopum. At ille miſit illum ordinandum ad Agilbertum, de quo ſuprà diximus,qui relicta Britannia, Pariſiacæ ciuitatis factus erat Epiſcopus, & conſecratus eſt magno cum honore ab ipſo,conuenientibus plurimis Epiſcopis in vico regio,qui vocatur, In Compendio. Quo adhuc in tranſmarinis partibus poſt ordinationem demorante,imitatus induſtriam filij regis Oſwi, miſit Cantiam virum ſanctum,modeſtum moribus,ſcripturarum lectione ſufficienter inſtructũ,& ea quæ agenda in ſcripturis didicerat,operibus ſolerter exequentem: qui Eboracenſis Eccleſiæ ordinaretur Epiſcopus. Erat autem presbyter,vocabulo Ceadda, frater reuerendiſs. antiſtitis Ceddi,cuius ſæpiùs meminimus,& Abbas monaſterij illius,quod vocatur Leſtingaheu. Miſitq; rex cum eo presbyterum ſuum,vocabulo Eadhedum,qui poſteà regnante Egfrido, Rypenſis Eccleſiæ præſul factus eſt. Verùm illi Cantiam peruenientes,inuenerunt Archiepiſc. Deuſdedit iam migràſſe de ſæculo,& necdũ alium

2. Mart.

Virtutes S. Ceaddæ.

proco

pro eo conſtitutum fuiſſe pontificem. Vndè diuerterunt ad prouinciam occidentalium Saxonum, vbi erat Wini Epiſcopus: & ab illo eſt vir præfatus conſecratus antiſtes, aſſumptis in ſocietatem ordinationis duobus de Britonum gente epiſcopis, qui Dominicum Paſchæ diem, vt ſæpiùs dictum eſt, ſecùs morem canonicum à quartadecima vſq; ad viceſimamprimam Lunam celebrant. Non enim erat tunc vllus, excepto illo Wini, in tota Britannia canonicè ordinatus Epiſcopus. Conſecratus ergò in epiſcopatum Ceadda, maximam mox cœpit Eccleſiaſticæ veritati & caſtitati curam impendere, humilitati, continentiæ, lectioni operam dare: oppida, rura, caſas, vicos, caſtella, propter euangelizandum non equitando, ſed Apoſtolorum more pedibus incedendo peragrare. Erat enim diſcipulus Aidani, iiſdemque actibus ac moribus, iuxta exemplum eius ac fratris ſui Ceddi, ſuos inſtituere curauit auditores.

Ceadda cõſecratur Epiſcopus anno 644 vt habet Beda in Epit. teſte Bar.

Anno 669.

Itaqve Theodorus perluſtrans vniuerſa (fuerat is Theodorus Romæ à Vitaliano Pontifice ordinatus Epiſcopus, & miſſus in Britanniam) ordinabat locis opportunis epiſcopos, & ea, quæ minùs perfecta reperit, his quoq; iuuantibus corrigebat. In quibus & Ceaddam Epiſcopum cùm argueret non fuiſſe ritè conſecratum, reſpondens ipſe voce humilima, dixit: Si me, inquit, noſti epiſcopatum non ritè ſuſcepiſſe, libenter ab officio diſcedo: quippe qui neque me vnquam hoc eſſe dignum arbitrabar: ſed obedientiæ cauſa iuſſus ſubire hoc quamuis indignus conſenſi. At ille audiens humilitatem reſponſionis eius, dixit non eum epiſcopatum dimittere debere: ſed ipſe ordinationem eius denuò catholica ratione conſummauit. II. LIB. IV. CAP. II.

Eo tempore prouinciæ Merciorum rex Vulfhere præbuit: qui cùm mortuo Iarumanno, ſibi ſuiſq; à Theodoro Epiſcopum dari peteret, non eis nouum voluit ordinare Epiſcopum, ſed poſtulauit à rege Oſvvio, vt illis Epiſcopus Ceadda daretur: qui tunc in monaſterio ſuo, quod eſt in Leſtingaheu, quietam vitam agebat, Wilfrido adminiſtrante epiſcopatum Eboracenſis Eccleſiæ, necnon & omnium * NordanHumbrorum, ſed & Pictorum, quouſq; rex Oſvvi imperium protendere poterat. Et quia moris erat eidem reuerendiſſimo antiſtiti opus Euangelij magis ambulando per loca, quàm equitando perficere: iuſſit eum Theodorus, vbicumq; longiùs iter inſtaret, equitare, multumq; retinentem ſtudio & amore pij laboris, ipſe eum manu ſua leuauit in equum: quia nimirùm ſanctum virum eſſe comperit, atq; equo vehi, quò eſſet neceſſe, compulit. III. LIB. IV. CAP. III.

**Nordanhum. rorũ.*

Svsceptvm itaq; epiſcopatum gentis Merciorum ſimul & Lindisfarorum, Ceadda iuxta exempla patrum antiquorum, in magna vitæ perfectione adminiſtrare curauit. Cui etiam Rex Vulfhere donauit terram quinquaginta familiarum ad conſtruendum monaſterium in loco, qui dicitur Etbearue, id eſt, ad nemus, in prouincia Lindiſſi: In quo vſq; hodiè inſtituta ab ipſo regularis vitæ veſtigia permanent. Habuit autem ſedem epiſcopalem in loco, qui vocatur Liecidfelth, in quo & defunctus ac ſepultus eſt: vbi vſq; hodiè ſequentium quoq; prouinciæ illius epiſcoporum ſedes eſt. Fecerat verò ſibi manſionem non longè ab Eccleſia remotiorem, in qua ſecretiùs cum paucis, id eſt, ſeptem ſiue octo fratribus, quoties à labore & miniſterio verbi vacabat, orare, ac legere ſolebat. IV.

Pro monaſterio conſtruendo quantum illi rex contulerit.

Qvi cùm in illa prouincia duobus annis ac dimidio Eccleſiam glorioſiſſimè rexiſſet, affuit ſuperno diſpenſante iudicio tempus, de quo loquitur Eccleſiaſtes, Quia tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Superuenit namq; clades diuinitùs miſſa, quæ per mortem carnis viuos Eccleſiæ lapides de terrenis ſedibus ad ædificium cœleſte transferret. Cumq; plurimis de Eccleſia eiuſdem reuerendiſſimi Antiſtitis de carne ſubtractis, veniret hora ipſius, vt tranſiret de hoc mundo ad Dominum, contigit die quadam, vt in præfata manſione fortè ipſe cum vno tantùm fratre, cui vocabulum erat Ovvinus, commoraretur, cæteris eius ſocijs pro cauſa opportuna ad Eccleſiam reuerſis. Erat autem idem Ovvinus magni meriti monachus, & pura intentione ſupernæ retributionis mundum derelinquens, dignusq; per omnia, cui Dominus ſpecialiter ſua reuelaret arcana, dignus, cui fidem narranti audientes accommodarent. Venerat enim cum Regina Edildride de prouincia Orientalium Anglorum, eratq; primus miniſtrorum, & princeps domus eius. Qui cùm creſcente fidei feruore, ſæculo abrenunciare diſponeret, non hoc ſegniter fecit: ſed adeò ſe mundi rebus exuit, vt relictis omnibus, quæ habebat, ſimplici tantùm habitu indutus, & ſecurim & aſciam in manu ferens, veniret ad monaſterium eiuſdem reuerendiſſimi patris, quod vocatur Leſtingen. Non enim ad ocium, vt quidam, ſed ad laborem ſe monaſterium intrare ſignabat, quod ipſum etiam facto monſtrauit. Nam quo minùs ſufficiebat meditationi ſcripturarum, eo ampliùs operi manuum ſtudium impendebat. Deniq; cum Epiſcopo in præfata manſione pro ſuæ reuerentia deuotionis inter fratres habitus, cùm illi intùs lectioni vacabant, ipſe foris, quæ opus eſſe videbat, operabatur. V.

Eccleſ. 3.

Ovvinus, egregius monachus ex præfecto aulæ regiæ.

Qvi cùm die quadam tale aliquid foris ageret, digreſſis ad Eccleſiam ſocijs, vt dicere cœperam, & Epiſcopus ſolus in oratorio loci lectioni vel orationi operam daret, audiuit repentè, vt poſteà referebat, vocem ſuauiſſimam cantantium atq; lætantium, de cœlo ad terras vſq; deſcendere. Quam videlicet vocem ab Euroauſtro, id eſt, ab alto brumalis exortus primò ſe audiſſe dicebat, ac deindè paulatim eam ſibi appropinquare, donec ad tectum vſq; oratorij, in quo erat Epiſcopus, perueniret: quod ingreſſa, totum impleuit, atq; in gyro circumdedit. At ille dum ſolicitus in ea, quæ audiebat, animum intenderet, audiuit denuò, tranſacto quaſi dimidio horæ ſpatio, aſcendere de tecto eiuſdem oratorij idem lætitiæ canticum, & ipſa, qua venerat, via ad cœlos cum ineffabili dulcedine reuerti. Qui cùm aliquantulum horæ quaſi attonitus maneret, & quid hæc eſſent, ſolertianimo ſcrutaretur, aperuit Epiſcopus feneſtram oratorij, & ſonitum manu faciens, vt ſæpiùs conſueuit, ſi quis foris eſſet, ad ſe intrare præcepit. Introiuit ille concitus. Cui dixit Antiſtes: Vade citò ad Eccleſiam, & hos ſeptem fratres huc venire facito, tu quoq; ſimul adeſto. Qui cùm veniſſent, primò admonuit eos, vt virtutem dilectionis & pacis ad inuicèm & ad omnes fideles ſeruarent: Inſtituta quoque diſciplinæ regularis, quæ vel ab ipſo didiciſſent, & in ipſo vidiſſent, vel in patrum præcedentium factis ſiue dictis inueniſſent, indefeſſa inſtantia ſequerentur. Deindè ſubiunxit diem ſui obitûs iam proximè inſtare. Namq; hoſpes, inquit, ille amabilis, qui fratres noſtros viſitare ſolebat, ad me quoq; hodiè venire, hocq; de ſæculo euocare dignatus eſt, propter quod reuertentes ad Eccleſiam, dicite fratribus, vt meum exitum Domino precibus commendent, & ſuum quoq; exitum, cuius hora incerta eſt, vigilijs, orationibus, bonis operibus præuenire meminerint. VI.

Sancti viri exitum ſuum vigilijs, orationib⁹ & bonis operibus præueniunt.

Cvmqve hæc & huiuſcemodi plura loqueretur, atq; illi, præcepta eius benedictione, iam multùm triſtes exiſterent, redijt ipſe ſolus, qui carmen cœleſte audierat, & proſternens ſe in terram, ait: Obſecro pater, licetne aliquid interrogare? Interroga, inquit, quæ vis. At ille: Obſecro, inquit, dicas, quod erat canticum illud lætantium, quod audiui, venientium de cœlis ſuper oratorium hoc, & poſt tempus redeuntium ad cœlos. Reſpondit ille: Si voces carminis audiſti, & cœleſtes ſuperuenire cœtus cognouiſti, præcipio tibi in nomine Domini, nè hoc cuiquam antè meum obitum dicas. Reuerà aũt angelorũ fuère ſpiritus, qui me ad cœleſtia, quæ ſemper amabam ac deſiderabam, præmia vocare venerunt, & poſt dies ſeptem ſe redituros, ac me ſecùm adducturos eſſe promiſerunt. Quod quidem ita, vt ei prædictum erat, opere completũ eſt. Nam confeſtim languore corporis tactus eſt, & hoc per dies ingraueſcente, ſeptimo, vt promiſſum ei fuerat, die, poſtquam obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit, ſoluta ab ergaſtulo corporis anima ſancta, ducentibus, vt credi fas eſt, angelis comitibus, æterna gaudia petiuit. Non autem mirum, ſi idem mortis, vel potiùs diem Domini lætus adſpexit, quem ſemper, vſq; dum viueret, ſolicitus expectare curauit. VII.

Euchariſtia ſe munit ſub mortẽ.

Namqve inter plura continentię, humilitatis, doctrinę, orationis, voluntariæ paupertatis, & cæterarum virtutum merita, intantùm erat timori Dñi ſubditus, intantùm nouiſſimorum ſuorum in omnibus operibus ſuis memor, vt ſicut mihi quidã frater de his, q̃ me in ſcripturis erudiebant, & erat in monaſterio ac magiſterio illius educatus, vocabulo VIII.

* Trum-

* Trumbrecht, referre ſolebat, ſi forte legente eo, vel aliud quid agente, repente flatus venti maior aſſurgeret, continuo miſericordiam Domini inuocaret, & eam generi humano propitiari rogaret. Si autem violentior aura inſiſteret, iam clauſo codice, procideret in faciem, atque obnoxius orationi incumberet. At ſi procella fortior aut nimbus perurgeret, vel eſſet coruſcatio, ac tonitrua terras & aëra terrerent, tunc veniens ad eccleſiam, ſolicitus orationibus ac pſalmis, donec ſerenitas aeris rediret, fixa mente vacaret. * Trũbert.

IX. CVMQVE interrogaretur à ſuis, quare hoc faceret, reſpondebat: Non legiſtis, quia intonuit de cælo Dominus, & altiſſimus dedit vocem ſuam: Miſit ſagittas ſuas, & diſſipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aëra Dominus, ventos excitat, iaculatur fulgura, de cælo intonat, vt terrigenas ad timendum ſe ſuſcitet, vt corda eorum in memoriam futuri iudicij reuocet, vt ſuperbiam eorum diſſipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quando ipſe, cælis ac terris ardentibus, venturus eſt in nubibus cum poteſtate magna ac maieſtate ad iudicandos viuos ac mortuos. Propter quod, inquit, oportet nos admonitioni eius cæleſti debito cum timore & amore reſpondere: vt quoties aere commoto, manum quaſi ad feriendum minitans erexerit, nec adhuc tamen percutit, mox eius imploremus miſericordiam, & diſcuſſis penetralibus cordis noſtri, atque expurgatis vitiorum ſordibus, ſoliciti, ne vnquam percuti mereamur, agamus.

Pſal. 17. — *Matth. 25.* — Quid agendum, dum graſſatur tempeſtas.

X. CONVENIT autem reuelationi & relationi præfati fratris de obitu huius antiſtitis, etiam ſermo reuerendiſſimi patris Egberti, de quo ſupra diximus, qui dudum cum eodem Ceadda adoleſcente, & ipſe adoleſcens in Hybernia monachicam in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum ſcripturarum vitam ſedulus agebat. Sed illo poſtmodum in patriam reuerſo, ipſe peregrinus pro Domino vſque ad finem vitæ permanſit. Cum ergo veniret ad eum longo poſt tempore gratia viſitationis de Britannia vir ſanctiſſimus, & continentiſſimus, vocabulo Higbald, qui erat Abbas in prouincia Lindiſſi, &, vt ſanctos decebat, de vita patrum priorum ſermocinem facerent, atque hanc æmulari gauderent, interuenit mentio reuerendiſſimi antiſtitis Ceadda, dixitque Egbert: Scio hominem in hac inſula adhuc carne manentem, qui cum vir ille de mundo tranſiret, vidit animam Ceaddi fratris ipſius, cum agmine angelorum deſcendere de cælo, & aſſumpta ſecum anima eius, ad cæleſtia regna redire. Quod vtrum de ſe, an de alio aliquo diceret, nobis remanet incertum.

Egbertus monachus. — Higbald. Abbas.

XI. OBIIT autem Ceadda ſexto die Nonarum Martiarum, & ſepultus eſt quidem primo iuxta eccleſiam ſanctæ Mariæ: ſed poſtmodum ibidem conſtructa eccleſia beatiſſimi principis Apoſtolorum Petri in eandem ſunt eius oſſa tranſlata: in quo vtroque loco, ad indicium virtutis illius, ſolent crebra ſanitarum miracula operari. Denique nuper phreneticus quidam, dum per cuncta errando diſcurreret, deuenit ibi veſpere, neſcientibus ſiue non curantibus loci cuſtodibus: & ibi tota nocte requieſcens, mane ſanato ſenſu egreſſus mirantibus & gaudentibus cunctis, quod ibi ſanitatem, Domino largiente, conſecutus eſſet, oſtendit. Eſt autem locus ſepulcri tumba lignea, in modum domunculæ facta, coopertus, habens foramen in pariete, per quod ſolent hi, qui cauſa deuotionis illò adueniunt, manum ſuam immittere ac partem pulueris inde aſſumere: quam cum in aquas miſerint, atque has infirmantibus iumentis ſiue hominibus guſtandas dederint, mox infirmitatis ablata moleſtia, ad cupitæ ſoſpitatis gaudia redeunt. In cuius locũ ordinauit Theodorus Winfridum, virum bonum & modeſtum, qui, ſicut prædeceſſores eius, prouinciis Merciorum & mediterraneorum Anglorum & Lindisfarorum epiſcopatus officio præeſſet: in quibus cunctis Wulfhere, qui adhuc ſupererat, ſceptrum regni tenebat. Erat autem Winfridus de clero eius cui ipſe ſucceſſerat, antiſtitis, & diaconatus officio ſub eo non pauco tempore fungebatur.

Ceadda decedit è vita, anno 672. tertio Epiſcopatus ſui an. vt ex Bedæ lib 4. notat Bar. intellige tertio Epiſcopatus anno, quo a Theodorico Epiſcopo Catholica ordinatione ordinatus eſt.

VITA S. CAROLI COMITIS FLANDRIAE MARTYRIS AB AVCTORE COÆTANEO FR. GVALTERO TARVAnenſis Eccleſiæ Canonico ante annos propequingentos ſcripta Ex Bibliotheca Sanctæ Mariæ Igniacenſis.

An. 1127.

PROL. DOMINO SVO ET PATRI MERITO SANCTITATIS TOTIVS REREREN-tia deuotionis excolendo, IOANNI ſanctæ Taruanenſis Eccleſiæ Epiſcopo, frater GVALTERVS dignationis eius inutilis ſeruus debitum omnimodæ ſubiectionis obſequium.

PRÆCEPIT humilitati meæ auctoritàs reuerenda paternitatis veſtræ, vt quia his noſtris temporibus horrenda nimis à nefandis hominibus in partibus iſtis perpetrata ſunt crimina, vniuerſo mundo execrabilia, & in vltionem eorundem formidanda multum diuinæ iuſtitiæ eminuerunt iudicia, pro eorum immanitate æquiſſima retributionis lance ponderata: & hæc omnia quantum præteritis generationibus inaudita, tam præſentibus mirabiliora, ſicut geſta ſunt, cũcta ſtylo percurram, & ad notitiam poſterorum ſcribendo tranſmittam. Quæ omnia ideo ſcribi, & ſcripto futuris temporibus manifeſtanda ſeruari decreuit prouidentia veſtra, vt eis lectis vel auditis, & boni tanta ſuperni iudicis æquitate conſiderata, in amorem ipſius ardentius excreſcant, & mali tam terribili diuinæ vltionis iudicio cognito, per timorem ipſius à ſua ſe prauitate compeſcant. Acceſſit etiam veſtræ iuſſioni domni GOSCELINI Decani, & fratrum noſtrorum amica mihi & omni cum honore ſemper ſuſcipienda petitio, cui in cunctis Deo placitis obtemperare feruente opto deſiderio. Veſtræ igitur ſanctitatis authoritate, & fraterna cogente caritate, aggrediar, ipſo, qui linguas infantium facit diſertas, adiuuante, ac meæ ariditatem linguæ ſuæ rore gratiæ irrigante, & irrigando fœcundante, quod iniungitis agere; virtute magis fretus obedientiæ, quam eius, quam nondum adeo, vt id audere debeam, aſſequutus ſum, literalis ſcientiæ. Conabor autem, quia etiam ſic, ſi placet vobis, omni næuo falſitatis, & vulgaris incerto opinionis euitato; ſimplici tamen vt potero, quæ acta ſunt narratione referre: quatenus & ſuperfluis verborum phaleris, & rethoricorum ornamentis colorum exquirendis minus intentus, faſtidioſam ſic caueam prolixitatem, & nec nimiæ breuitati ſtudens, earum quas vel ipſe vidi, vel virorum veracium teſtimonio indubitanter cognoui, rerum lectoris cognitioni duntaxat neceſſariam occultare inueniar veritatem. Quod ſi ſingula naturali non perſtrinxero ordine, Lectorem precor nequaquam id moueat: ſed & poſteriora cum ſe intulerint, opportune aliquando anticipando præmittere, & priora liceat ordine artificiali quandoque recapitulando ſubiungere; dum tamen, vbi exegerit ratio, ſatis appareat quid quo geſtum ſit tempore. 2. MART.

I. ANNO itaque Verbi Incarnati M.C.XXVII. Indictione V. ſexto Nonas Martij, terræ noſtræ pace ſublata, quiete turbata, deleta honeſtate, extincta omni fere felicitate mortalium guerrarum, laborum, turpitudinum, & totius infelicitatis deteſtabile cœpit exordium. Eodem enim ipſius anni die, in vnius vita multorum vitæ periclitatæ; & ex vnius indebita morte multorum iuſto Dei iudicio mortes debite terribili quadam generatione ſunt propagatæ. Tunc namque ſecundum Prophetam in memoria rediit iniquitas patrum noſtrorum in conſpectu Domini, & antiqua peccata noſtra noua cœperunt vltione feriri: vt in cuius manu poſt Deum hactenus conſtiterat ſalus populi, eo de medio ſubla-

De tempore & loco mortis Caroli. — *Pſal 108 14.*

dio ſublato manifeſte daretur intelligi, quod diuini iam in publicū prodiret cenſura iudicij, quæ prius latuerat in occulto præſcientiæ Dei. Ipſo enim die in plurimorū perniciē execrabile quorundā ſcelere interfectus eſt Brugis in Eccleſia S. Donatiani Carolus Comes Flandriæ, filius Canuti Martyris, Regis quondā Daciæ, & Adelę Reginæ, quā poſtea duxit vxorē Rogeri[a] Dux Apuliæ. Vt aūt interfectionis eius occaſionē, & cœleſtis vindictę animaduerſionē in mortis eius auctores terribiliter exertā euidentius poſſim[9] oſtēdere, narratiunculę noſtræ exordiū paulo ſuperi[9] liber repetere.

[S Canuti martyris vitā habes 7. Ianuarij]

PATER ergo ipſius rex prædictus poſtquām ſuorū præſidia in ea, ad quam timore mortis confugerat, occiſus eſt Eccleſia, Domino per eum operante ſigna & prodigia, inter Martyres computatus apud Dacos, ex tunc & hactenus in magna veneratione eſt habitus. Regina vero cum hoc filio ſuo paruulo ad patrē ſuum Robertum, ſtrenuiſſimum Marchionem, Roberti quondam Francorum Regis ex filia Adela nepotem, cognomento Friſonem, & matrem nobiliſſimam Gertrudem Clara Saxonū ſtirpe progenitam, in Flandriam reuerſa, ibiq; aliquanto tempore morata, memorato Duci[a] Rogero à parentibus eſt nuptui data. Cui & filium nomine [b] Willelmum peperit, qui patri defuncto in Ducatum ſucceſſit, & honorem acceptum morum ingenuitate ac ſtrenuitate multipliciter nobilitauit. Sed audito vnici ſui germani exitu, primum quidem inconſolabiliter dolere, deinde etiam ipſe cœpit lethaliter languere. Qui vt ſe periclitari cognouit, Salernitanum Archiepiſcopum, & Troianum Epiſcopum aduocauit, atq; quod antea dum incolumis eſſet fecerat, eorum quoq; teſtimonio deſiderans confirmari, quicquid mobilium, vel immobilium in terra poſſidere videbatur, beato [c] Apoſtolorum Principi Petro, eiuſq; Vicario ſanctiſſimo Papę Honorio, ex cuius ore ſacro hoc ipſum frequēter audiui, iure perpetuo poſſidendū delegauit, ac [d] deinde in confeſſione Domini ab hac luce migrauit. Hic autem, noſter Carolus annis pueritiæ tranſactis adultus, poſtquā militiæ cingulum accepit Hieruſalem ſanctam, ſepulcrum [e] Dominicū viſitaturus deuotus adiuit, ibiq; aduerſum paganos fidei noſtræ inimicos arma ferens, Chriſto Domino aliquanto tempore ſtrenue militauit, & ei, cui præ omnibus ſeruiendum eſſe prudenter aduertebat, ſuorum primitias laborum & actuum dedicauit: mox diuina ordinante diſpoſitione, ad [f] auunculum ſuum Robertum iuniorem Marchionem, in Flandriam reuertitur, & ab illo eo, quo talem iuuenem decebat, honore ſuſcipitur. II.

[Caroli comitis mater occiſo marito in Flandriā reuertitur. — [a] Roger. Duci nuptui traditur. — [b] Wilhelm. Apuliæ dux Caro frater — [c] Sua Eccleſ legat. — [d] Anno 1117 menſe Iulio in feſto S Nazarij, mortuus eſt — Hono- rio II.]

Wilhel n. Apuliæ D ix, vt ex Chron Romualdi Ep ſc Salernitani habet Bar. [e] Carolus ſepulcru Dominicu viſitat. [f] Reuertitur in Flandriam.

[Roberti Marchionis encomium. — *Matt.* 10 37 — In expeditionē tertæ ſanctæ proficiſcitur.]

CVIVS glorioſi Principis quia mentionem nunc incidenter fecimus, operæpretium videtur eſſe, vt quædam eius virtutum inſignia vel breuiter commemoremus. Hic eſt enim Robertus ille Comes inclytus, ſuperioris Roberti Friſonis filius, qui audito illo ſancti & omnium ſanctorum memoria recolendi Claromontenſis Concilij decreto; de venerabili ſcilicet Dominicæ Paſſionis & Reſurrectionis loco à paganorum manibus eruendo, & Chriſtianæ fidei vindicando, continuo vxorem & liberos, poſtremo cuncta quæ in mundo poſſidebat, Chriſti Domini ſeruitio poſtponenda Euangelicè doctus iudicauit, & Crucis eius in humeris baiulando inſignia, ac ipſius etiam corporalia qua poterat ſequendo veſtigia, illud Apoſtolicæ Sedis mandatum tota fidei adimplere conſtantia, cum aliis quos inſpirauerat gratia, alacriter properauit. In qua expeditione, & vrbium terræ illius, præſertim Antiochiæ & ſanctæ Hieruſalem expugnatione, innumera fortitudinis & probitatis ſuæ præclara dedit indicia: quorum nonnulla illa, quæ de geſtis Francorum Hieruſalem pro Chriſto expugnantium ſcripta eſt, comprehendit Hiſtoria. Ex qua ad laudem eius hoc ſolum hic ſatis eſt commemorari, quod ob inuincibilem animi conſtantiam, ab ipſis quoq; Arabibus ac Turcis Georgij filius ſcribitur appellatus. III.

[Hieruſalem capta in patriam redit. — [g] Mors Roberti Marchionis; Ei Balduin[b] filius ſuccedit.]

IGITVR incredulis nationibus manu Domini valida debellatis, & in ſancta ciuitate Arnulfo Patriarchatus honore, Godefrido Duce regni diademate ſublimatis, Domino proſperante in propria remeauit, & terram ſuam reliquo vitæ ſuæ tempore magna inſignis modeſtia feliciter gubernauit. Poſt prælibatam autem Caroli noſtri ſuſceptionem breui tempore euoluta, in Francia apud vrbem Meldorum paucis diebus ægrotans [g] obiit, & in Monaſterio beati Vedaſti, ciuitate Atrebatum magno cum luctu vniuerſorum ſepultus filium ſuum, quem ex nobiliſſima coniuge ſua Clementia ſuſceperat Balduinum adoleſcentulum hæredem reliquit. IV.

[Balduini Marchion. progreſſus. — Guillelmi Robert. Comitis filii patrocinium ſuſcipit. Vide annal Flandricas Iac. Meyeri lib. 4. anno 11 9. — [i] Normaniam ei reſtituere molitur.]

QVI non multo poſt à Rege Ludouico muneris militaris, & paternæ hereditatis donum adeptus, domni Caroli præcipue conſiliis vſus, & inſtitutionibus inſtructus ad tantam fortitudinis & ſtrenuitatis eminentiam in breui excreuit, vt omnibus probitatem eius attendentibus appareret mirabilis, & finitimis quibuſque non ſolū Comitibus ac Ducibus, ſed ipſis quoque Regibus omnino fieret formidabilis. Cuius ſicut virtus ſupra modum ætatis eius ſubitaneis incrementis enituit; ſic occulta Dei diſpoſitione cœptis eius obuiante, diu durare non potuit. Eo enim tempore Guillelmum exhæredatum, filium ſcilicet Roberti Comitis, filij Guilielmi Regis Anglorum cognomento Pileati, quem videlicet Robertum ex Mathilde Regina præfati Roberti Friſonis germana, ſicut & fratres eius Guillelmum & Henricum genuerat, quemque idem frater eius Henricus Rex Anglorum captiuum tenebat: ipſum, inquam, Guillelmum adoleſcentem in ſui tutelam patrocinij ſuſceperat, & armis eius militaribus inſtruxerat. Et quia ei hæreditatem ſuam [i] Normaniam, patruo ipſius, qui eam poſt patris ipſius captionem obtinuerat, totis renitente viribus reſtituere propoſuerat, grauibus eam & crebris incurſionibus infeſtabat. Cuius iam partem magnam cum oppidis & munitionibus ſibi ſubegerat: reliquam fere omnem, ipſo Rege Henrico nec armorum fortitudine, nec opum amplitudine defendere valente, gladij ſui timore mirum in modum contremiſcere cogebat. Sed vere, vt ait Propheta, Non eſt fortitudo, non eſt conſilium contra Deum: vere ſolus potens eſt, qui omnium potentiam quando vult, & quomodo vult, adnihilare potens eſt. V.

[Anno 1119. moritur.]

CVM enim tanta ageret, & multo maiora diſponeret, ſcuto ipſius, vt aiunt, ictu aduerſi cuiuſdam militis fronti eius eliſo, & ex ipſa illiſione modico in eo, quo ſaluiferum crucis ſignum imprimi conſueuerat, loco, tumore oborto, totum illud tantę poteſtatis, quod quaſi in montem magnum tam cito excreuerat, culmen citi[9] detumuit, & ſicut fumus ad modicum parens euanuit. Nam medicorum cura quotidie in peius proficiente ægrotare cœpit, & tandem in villa Roſilaria monachatus habitum ſumma cum deuotione, humilique ſupplicatione adeptus, cum illo quo circiter decem menſibus fatigatus fuerat languore, anno Domini M. C. XIX. XV. Kal. Iulij vita defecit, & ad Monaſterium S. Bertini delatus, cum immenſo omnium Procerum terræ fletu, & miſerabili planctu, ante altare ſanctæ Crucis tertiodecimo Kal. eiuſdem menſis ſepulturam accepit. VI.

[Carol[9] Comes a Guillelmo hęres inſtituitur. — [k] Margareta Rainaldi Com. Claromont. filia eius vxor. — *Prou.* 21. 1.]

VERVM tamen, quamuis matre ſua cum quibuſdam aliis aſſentientibus ob amorem Guillelmi filij Comitis Philippi, filij prælibati Roberti Friſonis, qui neptem ipſius Comitiſſæ vxorem duxerat, quemque ipſa filio ſuccedere maxime optabat, plurimum renitente, antequam ab hac luce migraret, hunc virum glorioſum, de quo agere propoſueramus, Carolū, cuius probitatem prius & induſtriam in multis ſæpe probauerat, ſibi ipſe inſtituerat, eiq; rerum omnium ſumam regendam ac diſponendā tradiderat: cui etiam prius nobilem puellam [k] Margaretam. Rainaldi Comitis Claromontenſis filiā matrimonio copulauerat, & Comitatum Ambianenſem cum Caſtellio inerenſi donauerat: Quę omnia non tā illius iuuenis, qua ſuperni iudicis æſtimauerim geſta ordinatione, q iuuenilis animi, & maturis conſiliis minus idonei, voluntatē quo voluit occulta ſua inclinauit inſpiratione. Scriptum quippe eſt, Cor Regis in manu Dñi, & quo voluerit inclinat illud. Niſi n. hæc ita fieri diuini decretū arbitrij ordinaſſet, nequaq̃ apud illum talem animū vnius dilectio trū, & hoc matris, & conſobrini, ac conſobrinæ amori præponderaſſet. Quod etiā conſequentiū ſignis euentuū euidētiſſimę declaratū eſt. Nam quis, rogo, tantos bellicarū fluctus ꝓcellarū, contra eū enormiter exaltatos VII.

tanta

tanta velocitate deiecit, niſi qui huius hominis miniſterio ad tempus tranquillitati prouidere voluit eorum quos fecit? Vnde Pſalmiſta, Statuit procellam eius in ore, &c. *Pſal. 106. 29.*

VIII. Et enim poſtquam eo quo præmiſſum eſt ordine iſtius gubernacula terræ regenda ſuſcepit, continuo Clementia Comitiſſa prætaxatam ob cauſam cæca ſtimulata inuidia, Louanienſi Duci, quorundam etiam Procerum terræ ſibi ſuffragante perfidia, matrimonij fœdere ſe ſociauit, & pactum concordiæ, quod inter Carolum & eam filius eius Marchio Balduinus in vltimis agens compoſuerat, diſſipauit, ac marito ſibi cum Comite Montenſe annuente, & Rege Franciæ Ludouico, occulte tamen vt à multis putatum eſt, cœptis eius fauente, de finibus Flandriæ, cuius circiter duodecim oppida tunc ipſa tenebat, eum expellere parauit. Hugo quoque Comes Sancti Pauli, cognomento Campus auenæ, hac ſuæ malitiæ exercendæ opportunitate perſpecta, antiqua & inueterata prius contra eum odia renouare, & partes ſibi terræ contiguas incurſare, & tam incendiis quã rapinis vehementius ſolito cœpit more ſuo omnia deuaſtare.

Clementia Burgunda, Balduini defuncti mater, fœdus init contra Carolum. Vide lib. 4. annal. Flan.

Iac. Meyeri & lib. 4. Flandriæ Marchantij, in Carolo primo, Pii.

IX. His ergo omnibus in exterminium eius vnanimiter conſpirantibus, & ſæuos guerrarum tumultus circumquaque in perniciem noſtræ gentis excitantibus, ipſe, qui occulto ſuæ virtutis iudicio diſſipat conſilia gentium, reprobat autem cogitationes potentium, & reprobat conſilia Principum, proſpexit de excelſo ſancto ſuo: Dominus de cælo in terram aſpexit, vt audiret gemitus compeditorum, & ſolueret filios interemptorum. *Pſal. 72. 16.* Fideli namque ſuo Carolo, & contra eos bellandi imperterritam confidentiam, & vniuerſos debellandi inſuperabilem propitius conceſſit potentiam. Omnis enim ille bellorum circumfrementium ſtrepitus, quanta ſuſcitatus fuerat ſuperbiæ feritate, tanta in breui repreſſus eſt victoriæ celeritate. Mirabiles ſiquidem elationes maris, mirabilis in altis Dominus. *Pſal. 92. 6.* Neq; enim tam mirãdum arbitror, quod tantorum motus Principum, & eos pertinaciſſime inſurgentes in breui repreſſerit, quam quod vniuerſis illis, abſq; omni fere ſanguinis effuſione, ſummũ ſui terrorem incuſſerit: intantum vt poſt qualeſcunq; pácis conditiones ab eo impetratas, nullus eorum rebellionem vel ſemel reparare, aut id de ſe ſuſpicandi tenuiſſimam dare occaſionem auſus fuerit. Comitiſſa itaq;, & infelicius iam Duciſſa, inopinatis viri ſucceſſibus preſſa, [a] pacẽ ab illo petere, & quatuor oppidorum ſuorum, ſcilicet [*] Dichemnam, & [*] Bragium, Atiam, & S. Venantiũ ei guerpire coacta eſt. Et quæ prius per guerrã diſpoſuerat aliena iniuſte obtinere, ſuis magna ex parte amiſſis, reliquo contenta didicit pace gaudere. Ipſe tamen ei, ſicut omnibus fidem integrã conſeruauit, & cum omni honore eã deinceps & humanitate tractauit. Hugone [b] vero in ſua proteruia perſeuerante, S. Pauli Caſtrum poſtmodum ſibi traditum deſtruxit, & munitiones omnes in planitiem redegit, & ipſum in poſterum quietius degere, & agriculturæ, quã prius circumquaq; debacchando inhibuerat, operã dare inuitum coegit. Sed poſtea, vt dicunt, neceſſitate in voluntatem commutata, hic ipſum viſus eſt libenter amplecti, & quandiu idem Princeps aduixit, commodius arbitratus eſt pacis ſecuritate gratulari, quàm rapinarum & incendiorum iacturis turbare & turbari. Gualterum [c] quoq; Hiſdinij Comitem, conſueta fatuitate & vecordia, etiam ipſum rebellionem parare, & cum Hugone conſpirare deprehenſum, non ſolum caſtro, ſed & patria expulit, & alium ei ſucceſſorem ſtatuit. Verum, vltimo vitæ ſuæ anno eius miſertus, redditus aliquos competentes ei conceſſit, ad ſuſtentationem neceſſariam victus. Comitem quoq; [d] Montenſem, & Thomam Comitem Codiacenſem, partes noſtras pro viribus inquietare conſuetos, tanta ſtrenuitate perdomuit, vt non tantum ab iniuriis aliis inferendis temperarent, ſed & ſibi fortuitu illatas, vellent nollent, quieti tolerarent. Sic ergo vniuerſa perturbatione guerrarum auxilio Dei ſedata, in conſpectu eius ſiluit terra.

Carolus aduerſarios pacẽ expetere coegit. Vide Meyerum & Marchantium locis citatis.

[a] Clementia quatuor oppidis a Carolo mulctatur.

[*] Dicaſmudam.

[*] Bergium.

[b] Carol. Hugonis Caſtrum ſolo æquat.

[c] Gualterum Hiſdinij Comitem caſtro & patria pellit. [d] Montenſem & Codiacenſem Comites domat.

X. Qua pacis tranquillitate potitus, qualem ſe quantumq; exhibuerit, verbis explicare nequaquam ſufficio. Deo namq; deuotus, cunctis ſeruis eius, Eccleſiarum videlicet Prælatis, & quibuslibet Religioſis omni ſe humilitate ſubſternebat, & eorum mandatis reuerenter obediens, correptiones, quibus eum pro loco & tempore redarguendum arbitrabantur, patienter & humiliter ſuſtinebat, & emendationem in poſterum & cautelam tota cum manſuetudine promittebat. Quod idcirco in eius moribus magis nobis laudabile videtur, quia in hoc aliis non ſolum huius mundi, verumetiam Eccleſiaſticæ dignitatis primoribus, raro & difficile inuenitur. Quorum plerique poſtquam alicuius vel modicæ fuerint poteſtatis culmen adepti, & à ſubiectis quibuslibet inceperint honorari, naturalis mox conditionis & propriæ fragilitatis obliti, & quaſi quodam faſtigio vanitatis elati cęteros deſpiciunt, quos naturæ ſibi ordine æquales minime recognoſcunt. Sapientiores ſe & probiores omnibus credunt, quos dignitatis ſorte præcedunt. Qui dum mũdi voluptatibus dediti vitiorum ſordibus inquinantur, & ſuperbiæ tumoribus inflati inaniter eleuantur reprehenſionibus quorumlibet corrigi omnino dedignantur, quibus etiam frequenter aſperantur magis quam emendantur. Sicq; dum nec Deum, nec homines metuunt, velut equi effrenes in vitia per præceps ruunt. Et vt qui in ſordibus ſunt, ſecundum Scripturam, amplius ſordeſcant, tremendo omnipotentis agitur iudicio, *Apoc. 22. 11.* vt nõ ſolum eis quæ reprimat deſit correptio, ſed & plerumq; quæ vitia nutriat adſit adulatio: dum videlicet ſubditi quæ ab ipſis perperam aguntur, non ſolum non reprehendunt, verumetiam vt laudetur peccator in deſideriis animæ ſuæ, laudant ſæpe placendi ſtudio, quę rectitudinis zelo vituperare debuerunt. Vnde & Ezechieli dictum eſt, Linguã tuam adhæreſcere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir obiurgans, quia domus exaſperans es. *Ezech. 3. 26.* Et per Prophetã, Populc meus, qui beatũ, &c. *Eſa. 3. 12.*

Manſuetudo eius & humilitas.

XI. Verum hic noſter Marchio venerabilis Carolus ſuis correptoribus manſuetum ſe & humilẽ exhibebat, & frequenter etiam gratias agebat, vt auxilium ei diuinum, quomodo id quod dicebant operaretur, ſuis precibus impetrarent, deuota ſupplicatione petebat. In quo nimirum non tam hominibus quam Deo, cuius ipſi legatione funguntur, ſe obtemperare ac deferre arbitrabatur: ſciens & prudenter aduertens, quod ipſius ore Veritatis in Euangelio dictum eſt, Qui vos audit me audit; & qui vos recipit me recipit. *Luc. 10. 16.* Eccleſias etiam & ſuæ poteſtatis homines, ſecundum prauam aliorum Principũ conſuetudinem, exactionibus quibuslibet non ſolũ non grauabat, ſed publicis omnium vtilitatib[9] intente prouidẽdo, multipliciter reuelabat, omnibuſq; in cõmune pij more patris ſolicite prouidebat. Quod ſane vel per hoc probari poteſt, quia cum illis duobus annis ante mortem ipſius prætcritis, terræ ſterilitas, & meſſiũ raritas magnam alimentorum penuriam induxiſſet, ipſe agricolis ſuorum redditũ, vnde ipſe viuere, & familiam ſuam alere debebat, magna parte miſericorditer cõdonauit, & non tantum ſuperfluas, ſed & plerumq; neceſſarias ceruiſiarum confectiones & potationes prorſus ad tempus interdicendo, & parcitatis modum immoderatis imponendo, neceſſariam vniuerſis vitæ ſuſtentationem paterna ſollicitudine prudenter procreauit. Decreuit etiam, vt quicumq; venalẽ faceret panem, non vnum, vt fieri ſolebat, ſed duos quamlibet paruos, ſingulis nummis diſtraheret, vt pauperi cuiuis nũmum forte non habenti, vel obulo emendi facultas ſuppeteret. Quid, oro, faceret de maximis, qui tantopere prouidebat de minimis? Tempore quo, quia multos eſſe videbat egenos, per ſingulas curtes ſuas, quas multas habebat, eos deputauit centenos, & de ſuo quotidianã eis ſtipem adminiſtrari imperauit. Præterea in quacunque vrbe, oppido, vel villa eſſet, innumeri quotidie ad eum confluebant. Quibus ille alimenta, nummos, & veſtimenta propriis præcipue manibus diſtribuebat: adeo vt apud Yptam vno die ſeptẽ milia octingentos panes eum erogaſſe, ipſorum qui affuerunt memoria prodiderit. Neminem enim fruſtratum à ſe recedere patiebatur, veſteſq; etiam, quibus precioſis admodum vtebatur, ſibi detractas eis frequenter largiebatur. Audierat enim Euangelicũ illud, Beati miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequẽtur. Et illud: Quod vni ex minimis meis feciſtis mihi feciſtis. *Matth. 5. 7. & 25. 40.* Quorũ miſeriis ita afficiebatur, vt cũ eos in

Qualem ſe correptoribus exhibuerit Carolus.

Qualem ſe Eccleſijs & ſubditis.

An. 1126. tẽpore famis miſericordia eius in pauperes. Vide Meyerũ in an. Flan. li. 4. an. 1126. & Flandriã Marchantij in Carolo.

aliquo vexari vel affligi videret, ex totis eis viſceribus condoleret, implens & ipſe pro modo ſuo, quod Apoſtolus ait
2. Cor. 11.29. de ſeipſo: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? Ne autem in his omnibus quaſi de tanta liberalitatis excellentia pro ſingularitate notabilis cenſeretur, alios quoque ad ipſum pietatis opus non ſolum exemplo, ſed etiam exhortationis verbo crebrò inuitabat. Aiebat enim tantam regni Dei comparandi opportunitatem pijs fidelium mentibus prorſus nequaquam eſſe negligendam: ſed ideò ad præſens in benedictione ſeminandum, vt de benedictione in futuro metant vitam æternam.

1. Cor. 9. 22. Seueritas eius in ſuperbos. *Pſalm. 81. 4.* In Barbaros item.

XII. VERVM vt ſecundùm eundem Apoſtolum omnibus omnia fieret, ſicut humilibus manſuetus, ſic ſuperbis apparebat ſeuerus, illos videlicet agnina lenitate demulcens, iſtos leonina ſeueritate deterrens. Quorum etiam illas, quib. pauperes opprimere conſueuerant, calumnias iniuſtas, tanta rigoris diſtrictione coërcebat, vt & ſecundùm Prophetam egenos de manu peccatorum liberaret, & prauorum malitiam, ne ſupra modum ſæuiret, refrænaret: vt quam non temperabat amor iuſtitiæ, ſaltem reprimeret timor vindictæ. Barbarorum autem maritimas Flandriarum partes inhabitantium indomitam ante id temporis feritatem, humano n, poſthabito Dei timore, aſſuetam crudeliter fundere ſanguinem, mira ſeueritate coërcuit. Signa quoque, quibus in ſublime leuatis ad pugnas in id confœderatos accerſirent, quæq; ob inſaniam nimirum bellandi furentium Bacchas lingua illa vocare ſolebat, prorſus erigi vetuit. Ab vniuerſis autem eatenus aut amabatur aut timebatur, vt in tanta efferæ multitudine gẽtis vix aliquis inueniretur, qui ſtatutis eius publicam ob vtilitatem promulgatis, vel in minimo contraire tutum arbitraretur. Veritatis autem & iuſtitię

Caroli in cauſis ſagacitas.

quantus æmulator fuerit, hinc colligi poteſt, quod in promiſſis implendis efficacem, & in cauſarum meritis indagandis omninò ſe ſtudebat exhibere ſagacem. Nec ei in hoc deerat gratia Dei, qua inſtruente quæcumq; tractanda eſſent negotia, mirabili ſubtilitatis acumine examinabat; & iniquitatem deprehendens & reprehendens, æquitatem verò exaltans & defendens, iuſtitiam in cunctis pro viribus exaltabat. In quibus omnibus hunc ordinem ſæpiùs obſeruabat, vt ſi quando Clerici vel Monachi religioſi neceſſitate aliqua cogente, in Curia eius cauſas agere haberent, eorum ante alia & querelas audiret, & cauſas terminaret, & ſic demum ad alia ſe tractanda conuerteret. Indignum namque prorſus & incongruum iudicabat, vt qui lectioni vacari debent, vel orationi, Curiæ vel huiuſmodi negotiorum im-
2. Tim. 2. 4. morentur actioni, iuxta quod Apoſtolus ait: Nemo militans Deo implicat ſe ſecularibus negotijs.

XIII. CVM ergò his & alijs multis vir inclytus polleret virtutibus, quibus enumerandis vel explicandis non ſufficit omne quod dicimus, bonis eius ſtudiis quantò amplius boni delectabantur, tanto magis mali torquebantur: quippè cũ eius probitate eorum, quibus inuidebant, vitam muniri; & ſuos viderent & dolerent conatus impediri. Et quia in aliorum perniciem nequitia eorum, timoris ipſius catenis impedita, non permittebatur pro voluntate graſſari, eius ſibi videbantur ſalute periclitari, & quidquid alienis videbant accreſcere, ſuis commodis arbitrabantur deperire. Quibus

Malorum odium ſibi concitat.

nimirum cupiditatis incentiuis, & rapacitatis aculeis incitati, prius quidem inuidere, deindè occulta aduerſus eũ odia exercere, & ſic demum detractionibus linguas laxantes, iuſti vitam caninis dentibus lacerare cœpêre. In quo nimirum patrum ſuorum Iudæorum ritè ſequebantur veſtigia, qui Dominum Saluatorem eadem perſequi probantur ma-
Sap. 2. 12. litia, quam tanto ante commemorauit Propheta, dicens in eorum perſona: Circumueniamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius operibus noſtris.

Bertulphus Stratus Præpoſitus Brugenſis.

XIV. ERAT illis temporibus Præpoſitus quidam Brugenſis, Bertulfus nominè, Archicapellanus, & Cancellarius totius Flandrenſis Curiæ. Qui cum immenſas, arridente ſibi ſeculo, congregaſſet diuitias, quippè qui & ex paterna hæreditate & Principum, Caroli ſcilicet & anteceſſorum eius liberalitate poſſeſſiones haberet ampliſſimas, ne quid temporalis ei deeſſe videretur proſperitatis, propinquorum, amicorum; & hominum ſuorum, quos innumerabiles habe-

Superbiæ typho inflatur.

bat, turba magna ſibi obediente, culmen adeptus eſt maximæ poteſtatis. Quibus omnibus nimium exſaturatus, in ſuperbiam miſer eſt eleuatus. Quod profectò, vt fidenter arbitror, gratia Dei protegẽte ei nequaquam contigiſſet, ſi bona Dei creatura ad viaticum hac in valle lacrymarum nobis conceſſa humiliter vti, non autem ordine peruerſo frui ac
Matth. 13. 8. delectari voluiſſet. Extirpa bone agricola ſpinas de terra cordis mei, vt in eo, ſi non centenum vel ſexageſimum, aut vt
Prou. 30. 8. minus tricenum afferat fructum ſemen verbi tui. Exaudi me cum illo ſapiente tuo, deprecante te: Tantum victui meo
Gen. 28. 20. tribue neceſſaria, &, ſicut optat Patriarcha Iacob, panem ad edendum, & veſtimentum, quo operiar. Cùm autem, vt ad propoſitum redeam, omnibus iſtius mundi bonis floreret lucis huius filius, diuitiarum affluentia potentiam, potentia verò parturiuit ei, & peperit ſuperbiam. Quia elatus cæteros deſpiciebat, & tumore nimio inflatus iam ſeſe non capiebat. Et quia qualis paterfamilias, tales ſunt & domeſtici eius, nepotes & domeſtici eius, quos nimis carnaliter cõtra
Pſal. 72. 7. ſuã ſalutẽ infelix nutriebat & diligebat, dum prodiret q. ex adipe iniquitas eorũ, eadem qua ipſe peſte laborare cœperũt.

Maritus ſcilicet ſuſpiciam cognatæ Bertulphi equi Flandro dicitur, qui ei ſeruilitatis calumniam inurit; vnde prima necis cauſa Carolo pullulauit.

XV. ACCIDIT autem, vt quidam miles nobilis aduerſus alium nobilem in Curia Comitis de treugarum infractione placitaret, & ille nota ei ſeruilis conditionis obiecta, eo quod cõſanguineam illius Præpoſiti, quæ ancilla Comitis eſſe diceretur, vxorem duxiſſet, reſpondere vt liberto refutaret. Quamobrem omnis illa Præpoſiti cognatio etiam intolerabili aduerſus Comitem Carolum & militem illum exarſit ira. In omnes enim hæc redundare videbatur calumnia. Cauſa ergò hæc diù quidem ventilata, ſed tandem tali eſt ratione terminata, vt illa, quæ notata fuerat matrona, *duodecima nobilium manu libertatem ſuam perſonaliter aſſenſu Comitis euendicaret, & querela Comitis in reliquam illã parentelam ſalua maneret. Huius ergò calumnię talis ſuſpenſio domino Carolo prima viſa eſt fuiſſe interfectionis occaſio. Hinc namque grauiſſima contra eum cœperunt exercere odia.

Vide Meyerum libro 4 Annal. Fland. & Marchantium in Fland. * *apud duodecim Patritios Flandriæ nota ſe ſeruilis purgatam redderet, habet Meyerus.*

Iob 41. 25. Burchardi Strati; & Tangmari Eleemoſynarii Caroli diſſidiũ. Carolus ad pacem eos inducere conatur.

SERPENS itaque ille antiquus, & humani generis inimicus, hanc ſuæ malitiæ exercendæ opportunitatem ſpeculatus, medium ſe malignantibus & ſuperbientibus ſtatim ingeſſit; & quia in ipſorum mentibus, qui ſe Regem gloriatur ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ, ſui thronum regni collocauit, alium eis, quò ſæpiùs irretirentur, & deiicerentur, laqueum callidus præparauit. Quidam enim Burchard. nepos Præpoſiti illius, filius videlicet Lamberti fratris eius, homo nimis elatus, & in oculis ſuis magnus, aduerſus Tangmarum vicinum ſuum, qui in eleëmoſynis pauperib. & præcipuè Monachis expendendis, magnum, vt ferebatur, ſtudium habebat, & nepotem eius Gualterum, graues licet, nimis ẽt cauſis ortas exercebat inimicitias, & ex vtraque parte cædes hominum faciebant non minimas.

XVI. SED cultor Dei Carolus treugarum cõditiones ab eis ſæpè pro poteſtate ſibi à Domino commiſſa exigebat, & ad pacem etiam inuitos crebro cõpellebat; in eorum ſtudens numero inueniri, quibus promittitur ipſa veritate dicente:
Matth. 5. 9. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Verùm præpoſitus & ſui, qui ſibi validiores & ſuperbiores videbantur, ad tutelã alterius partis eum intendere ſuſpicabantur: & quia malè ſibi conſcij liuore mentis interius torquebantur, quòd ad cõmunem vtilitatem facere laborabat, ad ſuam depreſſionem fieri querebantur. Itaq; inuidia ſtimulante incitati, ira ſæuiente exaſperati, & ſuperbia inflante elati, Tangmarum * inopinatũ, & gratia tuti garũ nihil aduerſi formidantẽ ex improuiſo, fœdere pacis deſtructo, inuadunt, & curte inferiùs irrupta, in ſuperiorem eum munitionem anxiè ſatis cõfugere compellunt, virgulta ſuccidunt, & cuncta in inferioribus reperta diſſipant, demoliuntur, & peſſundant.

*Tangmarus ab aduerſa parte incautus inuaditur. a Carolus Stratos in ius vocat, & ab aliis contemnitur.

XVII. QVA iniuria Tangmarus accepta, querelam a Comiti non iniuſtam depromit, damnum ſibi non ſine contemptu illius illatum, ſeque grauiter periclitatũ exponit. Illi verò à Comite die & loco determinato in cauſam vocati, con-

contemptum

temptum contemptui ſuperaddere, quam vel per reſponſalem ſuam abſentiam excuſare, elegerunt. Quam quidem iniuriam vir prudens patienter diſſimulauit, & eos interim expectare, & ad correctionem tanti exceſſus leniter adhuc inuitare deliberauit. Qui cum poſtea Brugis Præpoſitum ſuper omnibus his familiariter conueniſſet, & modeſte ſatis, vt ei moris erat, corripuiſſet, & ille tam ex ſua quam ſuorum parte omnem emendationem in craſtinum ſpopondiſſet, nihilominus neglexit, & nec ipſe venit, nec eos ad ſatisfactionem adduxit. Sed [a] Comes iterum & iterum prouocatus, licet in deſpectum ſui omnia fieri non dubitaret, æquanimiter ferens etiam tunc in contumaces iuſtam depromere vindictā diſſimulauit, & emendationē iterum longanimiter expectauit. Sed hæc fruſtra. Etenim patientia ipſius abutentes, & eius occaſione in reliquum ſibi impunitatem promittentes, in deterius ſuperbia impellente prolapſi ſunt, & quos oportuerat prioris erratus pœnitendo emendare, & iuſtā Domini ſui iram vel ſero ſatisfaciendo placare, culpas magis culpis accumulare, & exceſſus exceſſibus audacter ſtatuunt exaggerare.

Bertulphū Præpoſitū de exceſſu facto corripit, & ab eodem iterum ſpernitur.

[a] Caroli Comitis patientia.

XIX. Nam captata, cum in Franciam forte pertexiſſet, Comitis abſentia (omnibus enim iniquitatis operariis ſemper grauis erat, & quaſi carcer quidam intolerabilis eius præſentia) copioſam congregant & validam militum manum, & omnem fere incurſantes circa regionem, domoſq; infringentes, & mobilia quæq; diripientes, pauperes exſpoliant, & quoſdam ſuſpendunt, pleroſque in ferro trucidant. Quod quia præteritis temporibus fieri nequaquam conſueuerat, cunctis intolerabile nimis & crudele apparebat. Ab antiquo enim & Comitibus terræ noſtræ ſtatutum, & hactenus quaſi pro lege eſt obſeruatum, vt quantacumque inter quoslibet homines guerra emergeret nemo in Flandria quicquam prædari, vel aliquem capere aut exſpoliare præſumeret.

Stratij collecto milite vicina loca inuadunt Carolo abſente. Vide Meyerū lib. 4. annal. Fland.

XX. Igitvr reuerendus tutor patriæ reuerſus, tantorum criminum atrocitate comperta, grauiter indoluit: & quia in ſancta pace, videlicet infra Septuageſimam, hæc geſta fuerant, non tam ſuam quam Dei iniuriam, vt dignum erat, vlciſci ire ſtatuit. Verum quia quonam modo id vindicari oporteret geſtiebat, Barones ſuos, vt tertio Kalen. Martij Ypram (vbi & [b] ego ex eius mandato, pro alio tamen negotio, præſens fui,) conuenirent, & quid opus eſſet facto ex ſententia definerent, inuitauit, & vniuerſa eo quo facta fuerant ordine in auribus eorum explicauit. Et ne ſe ſolus vindicare videretur, eorum de omnibus conſilium flagitauit. Nec defuerunt, qui ſe à Brug[...]nibus inique ſpoliatos, verberibuſque & contumeliis affectos deplorarent, & iuſtitiam ignominiæ lacrymoſis quelibus implorarent. Vbi diuerſis diuerſa dicentibus, tandem in hoc omnium conuenit ſententia, vt Comes ipſe partes illas præſentialiter viſitaret, & quæ geſta fuerant, viſu & auditu certius exploraret; & ſic pro modo culpę modum temperaret vindictæ. Qui licet malignas eorum aduerſum ſe machinationes nequaquam penitus ignoraret: præſertim cum prædictus Burchardus iampridem dixiſſe accuſaretur, Si quis Comitem occideret, quis eum vindicaret: ire tamen decreuit, & milites non paucos ſecum ire præcepit.

Carolus de factis Stratiorum deliberat.

[b] Nota auctoris æuu.

XXI. Cvm quibus in craſtinum profectus, cum domos euerſas, res omnes direptas & diſperſas vidiſſet, & ne minima quidem vitæ ſubſidia pauperibus relicta cognoſceret, hinc miſerorum lacrymis, inde ingenitæ ſibi miſericordiæ compaſſione permotus, alte ingemuit, & ex imis viſcerum medullis longa trahens ſuſpiria, lacrymiſq; ſuffuſus obortis mirabiliter doluit. Et primum quidem munitionem ipſius Burchardi, quam iuxta habebat, quaſi tanti mali ſeminarium & radicem incendit, euertit, & funditus deſtruxit, ac deinde tam de his quam de aliis diligentius tractaturus Brugas eadem die, heu! nunquam reuerſurus peruexit. Sequenti die, ſcilicet Kalendas Martij, eo ibidem morante, & cauſas ſingulorum cum æquitate more ſuo examinante, dies in veſperam declinauit, & Sol tam peruerſas paucorum hominum mentes veritatis lumine deſtitutas oſtendens, eas qui ſuis radiis illuſtrare conſueuerat, mundi parte relinquens aliis ſpiritualem, his autem corporalem lucem ſubduxit, & filiis tenebrarum [•] opera tenebrarum faciendi opportunitatem optatam induxit? Qui enim male agit, odit lucem.

Carol. Burchardi munitionem auertit.

Brugenſib. præſidet ad cognoſcendas partiū cauſas

Ioan 3 20.

XXII. Tvnc, vt ferunt, Prępoſitus Guidonem de Stenfordo, & alios paucos qui familiares Comitis videbātur, ſibi aſciuit, eiſque legationem ſuam iniungens ad aulam eius quaſi veniam pro nepotibus ſuis petituros miſit. Et illi quidem quod iuſſi fuerant exequentes, Comitem ſtatim adierunt, & huiuſmodi apud eum, ſicut aiunt, non tam pacem quam querelam depoſuerunt. Sufficiat, inquiunt, Domine, magnanimitati veſtræ, Burchardi pœna & ignominia iram veſtram vos hactenus exſaturare, ſufficiat vobis receptaculum eius ad ipſius & totius generis ſui iniuriam vos incendiſſe. Iam veſtræ motus iracūdiæ aduerſus eum fruſtra excitatos compeſcite, & iuueni afflicto iam parcentes, & nimis contumeliis laceſſito nunc ſaltem ſero ignoſcite. Iam nunc ſi placet, apud vos miſericordię locum inueniat, quem pœna indebite illata ſatis ſuperq; contriſtat & cruciat. Sed & circa genus ipſius odii veſtri & iræ impetus refręnate, & quos grauiter offendiſtis vel nūc ſera ſatisfactione placate. His reſponſum perpaucis ita reddidit Heros. Quid eſt quod me moribus meis tantopere aſſeritis indulſiſſe, & Burchardo veſtro immerito iniurias contumelioſas intuliſſe? Quid enim dignum tantis Burchardi exceſſibus rependi, ſi vnam domunculam eius ipſo nondum punito incendi? Nonne multo magis iuſtitia exigebat, eū quæ abſtulit pauperibus ex integro reſtituere, & tantorū crimina in carne propria pœna luere? Quæ ergo iniuſte rapuit iuſte reſtituat, & conditionem ſui generis agnoſcat, & ſic miſericordiam quam quærit inueniat. Nam qua ratione poterit indulgentiam obtinere, & rapinam pauperum retinere?

Bertulphi Præpoſiti legatio ad Carolum pro Burchardo.

Reſponſio Caroli ad legatos

XXIII. His Præpoſito perlatis, quamuis hac Comitis allegatione nihil iuſtius dici valeret, vtpote quæ & Legis & Euangelij mandatis congrueret, ille tamen cum veritati debuiſſet ac rationi requieſcere, cæcata mēte magis cœpit inſanire, & [...] motibus nimium exaſperatus, & diabolico ſpiritu inflammatus, dira immurmurans, & graues minas ſpirans, ſtimulos ſuis currentibus, & arma ſæuientibus miniſtrauit, & quos refrænare debuerat, ſuæ aculeis iracūdiæ amplius incitauit. Auxit quoq; furorem dementiū, & dementiam furentiū, quod pręfati Legati non ſinceriter egerunt ſed verba Comitis deprauantes, & ſuperbos iuuenum animos deterius exacerbantes, dixerūt, quod numquam miſericordiam à Comite conſequerentur, niſi ſeruos eius ſe eſſe omnes profiterentur. Illi ergo ex ſtultis iam inſani, Prępoſito cū Legatis illis, vt qui totum faciebat ac ſi nihil facere videretur, corporaliter amoto, peſtiferum conſilium mox inierunt, & de morte Domini ſui deteſtabili ſcelere tractare cœperunt.

Bertulphi Præpoſiti furor.

Legatorum peruerſitas.

XXIV. Diabolo autem conſilia eorum aſpirando præueniente, & cooperando proſequente, ac inſtigando prouehente, in hanc tandem iniquitatis ſententiam ſex Principes factionis eorum, videlicet Guelricus frater Præpoſiti, præfatus Burchardus, & alterius fratris eius Roberti filius Robertus, Guillelmus quoq; Viriomenſis, & Ingraſnus Heſnenſis, & Iſaac Prępoſiti conſanguineus conſpirant, Comitem quam citius potuerint occidant, & idipſum perficiendum, & donec perficiatur celandum, fidei ne dicam perfidiæ pactione coniurant. Et hæc quidem in nocte ſunt geſta, vt puta non lucis, ſed tenebrarum opera. Quæ omnia licet in occulto factitarentur, latere tamen non potuerunt. Nam rumuſculis quorumdam delatum, & ipſi quod de periculo eius ageretur eſt nunciatum. Illi autem vt hæc crederet nequaquam potuit perſuaderi. Quippe quem conſcientia ſua non ſolum perperam hac in cauſa quicquam geſſiſſe non accuſabat, verumetiam de rectitudinis opere veraciter iuſtificabat. Quod nimirum iuſto & occulto Dei iudicio actum fuiſſe facile crediderim, quatenus eius meritis, noſtris peccatis, eorum quoq; criminibus nefandis exigentibus, illi palma, nobis triſtitia, & illis perfidis iuſta accelerearetur vindicta. Sic enim, vt credi pie fas eſt, & illum requie optata donari, & nos quo indigni eramus defenſore & protectore orbari, & illos nefarios condigna oportuit pœna multare. O mira in omnibus omnipotentis Dei diſpenſatio!

Coniuratio fit in necem Caroli Comitis.

Caroli comitis pia exercitia.

Nocte itaque illa exacta, cum glorioſus Princeps paulo diutius ſolito in ſtratu ſuo gemuiſſet, ſurrexit, manus lauit, & ſic ad opus miſericordiæ more ſolito deuotus properauit. Sic quippe vitam ſuam ordinauerat, vt omnibus diebus operum ſuorum initia Domino dedicaret: vt ſcilicet antequā ad Eccleſiam procederet, eleemoſynam proprus manibus pauperibus diſpenſaret. Quod etiam ob ingentem in Chriſtum deuotionem nudis conſueuerat pedib. celebrare, ita vt neminem in hoc pietatis officio ſibi pateretur miniſtrare: ſed ſingula fercula ſingulis deferens, ſingillatim ſingulorum manus ſumma oſculabatur veneratione. Huic quoq; religioſæ conſuetudinis cumulo nuper adiecerat, vt omni die quinque pauperes nouis veſtimentis indueret, & calciamentis. Quo eleemoſynæ ſacrificio ſuper ſacræ aram fidei humiliter oblato, ſeipſum mox victimam placationis ſuperimpenſurus ad Eccleſiam, nullis comitatus militibus, quippe per hoſpitia & oratoria vbique diſperſis, procedit, & coram altari ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quod in ſuperiore parte Eccleſiæ S. Donatiani conſtitutum erat, in orationem ſe proſtrauit. In quo loco cum genua frequenter flectendo diutius oraret, ac ſemetipſum attentius Domino commendaret, tandē pronum ſe in pauimento proiecit, & ſeptem pœnitentiales Pſalmos pro ſuorum ablutione peccatorum, libello ſuo appoſito, ſupplex decantare incepit. Interim autem Clero, Capellanis eius videlicet, Horas diei Primam & Tertiam more Eccleſiaſtico canente, cum oratione Dominica iam dicta illi preces Tertiæ, & ille quinquageſimum Pſalmum, & ipſum quartum pœnitentialem tribus iam dictis recitaret (nam ita orare conſueuerat, vt à circumſtantibus audiri valeret) magiſter fraudis, & ductor ſceleris Burchardus, ſex ſibi ſpatariis ex clientela Præpoſiti & ſua adiunctis, lateri eius retro improuiſos aſtitit, & nudo eum gladio, vt caput feriendum porrigeret, prius leniter tetigit. Qui cum faciem eleuato capite ad eum conuerteret frontem illam reuerentiſſimam ſuperborum deiectricem, humilium erectricem, furibūdus valido ictu percuſſit, & cerebrum eius in pauimentum excuſſit, complicibus quoque eius in hoc ipſum perpetrandum concurrentibus, & eum vnanimiter, nequicquam tamen, cum primus ad mortem eius ſuffeciſſet ictus, ferientibus, pluribus caput eius vulneribus conciderunt, & brachium eius dextrum cum manu, qua eadem hora pauperi mulieri eleemoſynam petenti nummum, vel potius nummos porrexerat, & alios petituris porrigendos tenebat, fere amputauerunt.

Quinque pauperes veſtit. Ad eccleſiā S. Donatiani cōcedit. Martyrio coronatur. Vide Iacob. Meyerū in ann. Fland an. 1128. & Iacob. Marchantium lib. 2. Fland.

Sed iam libet ſtylum à narrationis ſerie parumper declinare, & enormitatem tanti facinoris, ac facinoroſorum illorum crudeliſſimam immanitatem pro modo noſtro vel tenuiter conſiderare. O nefandiſſime Burcharde, quid feciſti? ô inſaniſſime Bertulfe, quid conſenſiſti? O omnes ſceleratiſſimi huius criminis cōplices & miniſtri, quid diſpoſuiſtis, quid egiſtis, quid peregiſtis? Quem, quare, quando, vbi, & quomodo occidiſtis? Certe Dominum veſtrum, certe pro ſua iuſtitia, certe in Quadrageſima, certe in Eccleſia, & hoc certe ſine aliqua reuerētia. Comparetur igitur ſi placet facinus veſtrū facinori patrum veſtrorum deteſtabilium Iudæorum. Illi nempe Dominū ſuum nō tam manibus quam lingua extra portam ciuitatis occiderunt; quem tamen Dominū ſuum eſſe nequaquam cognouerunt. Si enim vt Apoſtolus ait, cognouiſſent, nunquam Deum gloriæ crucifixiſſent. Vos autem, quem Dominum veſtrum eſſe ſine dubio cognouiſtis, in loco ſancto, in tempore ſancto, & lingua & manibus occidere non horruiſtis. Igitur ſcelus patrū veſtrorum veſtro ſcelere non ſolum adæquaſtis, ſed etiam, ſi dici fas eſt, ſuperaſtis. Vnde timendū vobis, & valde timendum eſt, ne quos ſupergreſſi videmini in culpa, illis quoque grauius cruciemini in pœna. Quorum etiam exemplo locum & gentem congrue perdidiſtis, quæ ne perderetis, tantum piaculum committere non timuiſtis. Et hæc quidem, niſi digne pœnitueritis, initia ſunt dolorum. XXVI.

Apoſtrophe auctoris ad parricidas. Eorū factū cum Iudæorum cōparat author. 1. Cor. 2. 8.

Sed iam ab his triſtibus conuertamur, & de Caroli noſtri exitu felici, quæ læta ſunt, & omni gaudio recolenda, intueamur. Quem profecto ſi diligenti cum diſcretione attendimus, cum Martyribus eum nonnihil habere commune, vt ſalua eorū reuerentia loquamur, non abſurde perpendimus. Nam vt ſcriptū eſt. Martyrem non tam facit pœna, quā cauſa. Sed huius rogo, vt ita dicā, martyrij, quæ fuit cauſa niſi iuſtitia? Qui enim ideo occiſus eſt, quia à rectitudine non declinabat æquitatis, pro teſtimonio vtiq; occiſus eſt veritatis. Et vt noueris eum hoc mortis periculū ſibi ab illis flagitioſiſſimis iam olim intentatum nequaquam prorſus ignoraſſe, & tamen iuſtæ confidentia cauſæ non declinaſſe, in conuentu Procerum Ypræ tertio Kal. Martij, ſicut prædictum eſt, congregatorum, cum de hoc peſſimo Burchardi propoſito mentio facta fuiſſet, audi quod de bonæ theſauro conſcientiæ margaritum (iuſtus quippe vt leo confidit) protulerit. Ego, inquit, ibo, & Deo protectore ſecurus ibo. Vbi & ſi me forte occidi cōtigerit, pro iuſtitia certe occumbere non tam periculoſum quam glorioſum erit. De vindicta vero Deus prouidebit. Vt autem conicere poſſis hoc ipſum eum non tranſeunter, vel leuiter, ſed prudenter dixiſſe, accipe quod ipſe ab eo accepi. Cum ſiquidem eodem die ad veſperam Præpoſitus Clericorum regularium in eodem loco commorantium minas quorundam ſecularīū ſibi ſuperbia ipſorum impellente intentatas mihi expoſuiſſet, meq; quid ſuper his facere deberet conſuluiſſet, communi cōſilio ad eum, vtpote defenſorem humilium, re ipſam detulimus, & huiuſmodi ab ore, imo vt poſt patuit, per os de corde eius reſponſum accepimus. Quaſcumq;, inquit, vobis minas intentent, certus ſum quia quādiu vixero, in nullo vos lædere præſument. Quod & ſi contingeret vos occidi pro veritate, quid hac quæſo, glorioſius morte? Quid enim martyrio excellentius in gloria? Quod proculdubio quantum ego conicio, nō dixiſſet, niſi martyrij amore flagraret. Vidiſti igitur quæ fuerit cauſa mortis eius: nunc vide ſi placet, quod fuerit opus eius. Vtiq; peccata ſua iampridem confeſſus fuerat, & pro eis tunc pœnitentiam agebat. Orationi eadem hora, vt dictum eſt, incumbebat, quam etiam eleemoſyna acceptabiliorem Domino faciebat. Sed & ſi de terrenis contagiis aliquæ ei maculæ adhæſerunt, ſanguinis effuſione, & mortis amaritudine credibile eſt quod deleri potuerunt. Igitur interfectores eius ſibi quidem mortis foueam effoderunt, ſed eum per portam mortis ad vitæ ianuam introduxerunt, illum mortalitatis tunica exuerunt, & ſe confuſione ſua ſicut diploide induerunt. XXVII.

Cōmendatio martyrij Comitis. August. l. 3 contra Creſcon. c. 47. Pſal. 108. 29.

Hac namque cæde peracta, ſanguinem adhuc ſitientes Tangmarum Brugenſem Caſtellanum; qui forte prope aderat, ceteris diffugientibus inuaſerūt, & multis vulneribus confoderunt. Quo facto, continuo quos ſupra memorauimus coniurati ſinguli cum ſuis ſatellitibus aſſumptis, & vniuerſam villam, quæ inſtar ciuitatis frequens erat & ampla, nemine reſiſtente perſcrutantes, reliquos morte iampridē ab eis deſtinatos circumquaq; perſequi ſtuduerunt. Quorū duos, præfati videlicet Caſtellani filios, Gualterū [b] adhuc in hoſpitio remorantem, & heu! fruſtra fortiter repugnantem, & Gillebertū extra villā habitu mutato cū Caſtellano Curtracenſi effugere conantē, crudeliter interemerunt: & ſic demum ad perquirendum Gualterum dapiferum, quem elapſum fuga timebant, redierunt. Sed [c] cum Caſtellanum confeſſionem Sacerdoti feciſſe, & corporis ac ſanguinis Domini myſteria percepiſſe, & nec dū obiiſſe cognouiſſent, in Eccleſia ad eum rurſus concurrerunt, & per pedes eum arripientes, ac per confragoſam graduum inæqualitatem impetuoſe trahentes, caput eius ſingulis illiſum gradibus confregerunt, & ſic eum ante ipſius fores Eccleſiæ pertrahentes, palpitantem adhuc in extremis, iterata cæde eius ſpiritum eiecerunt. Gualterum autem cum diu quæſitum non inuenirent, & de inuentione eius iam deſperarent, quidam puer eum dicitur prodidiſſe, & latibulum quod eum in tanta neceſſitate opportune ſatis occultabat, perſecutoribus oſtendiſſe. Qui vt ſe proditum ſenſit, veloci curſu protinus fugam iniit, & vſq; ad altare S. Donatiani currendo anxius peruenit, & velo, quod altari oppanſum erat, ſe quantum potuit operuit. Quem in loco miniſtri diaboli perſecuti arripuerunt, & confeſſionis faciendæ, quam ſolam petebat, ſibi facultate ſuperbè negata, de Eccleſia extrahentes occiderunt. XXVIII.

Tāgmarus Brugenſis Caſtellanus ceteris diffugientibus multis vulneribus conficitur. b Gualterus item & Gillebertus eius filij occiduntur. c Scelerorū crudelitas. Gualterus Locrenſis dapiferi cædes.

XXIX. Corpvs itaq; domini Caroli, miniſtris eius paſſim latentibus, ac præ timore mortis nuſquam apparere audentibus, cùm nō eſſet, qui ſepeliret, in eo quo interfectus eſt loco aliquandiu iacuit, ſed tandem Clericorum inferius eſt delatus obſequio, & in chori poſitus medio triſti mœrentium frequentabatur officio. Rari tamen erant, qui eum manifeſtè lugerent, vel qui aliqua ſuper morte eius triſtitiæ ſigna oſtendere, aut doloris auderent. Tantus erat metus perfidorum, qui etiam decreto decreuerant eum, ibi nullatenus eſſe tumulandum, ne eius monumentum ad poſteritatis eorum appareret opprobrium. Quo audito, Arnulfus Abbas Monaſterij Blandinienſis ſequenti die velociter affuit, & eum in Monaſterio ſuo ſepeliendum deportare voluit. Quod cùm Præpoſitus cum ſuis libenter conceſſiſſet, & Abbas feretrum compoſuiſſet, continuò ſpiritu Dei excitati tam Clerici, quàm Laici, reſiſtendi audaciam ſumpſerunt, & vehementer ne fieret, contradicere, & cum armis etiam violenter eis in faciem obliſtere & improperare cœperūt. Si nobis, inquiunt, Dominum noſtrum ne viueret, abſtuliſtis, nunquid & mortuum auferre debetis? Qui ergò feciſtis, ne haberemus viuum, ſinite habere vel defunctum. Confidimus enim, quia quem viuum habuimus patronum & protectorem, interfectum etiam Martyrem, multo magis habere poterimus fidelem apud Deum interceſſorem. Quid plura? Tandem Præpoſitalibus & Abbati præualuerunt, & corpus Domini ſui in ſuperiora Eccleſiæ tumulandum reportauerunt. Qua hora populi fide feruente, & venerabilis Caroli, vt verè credi decet, merito exigente, quod diuina operata eſt clementia miraculum non ſilebo.

Arnulfus Abbas Blādinen. tranſferre cupit corpus Caroli ad monaſterium ſuū, ſed reluctantur Brugenſes.

XXX. Pver erat à cunabulis neruis claudus contractus, qui non ſolum non incedere, ſed nec etiam vllo pacto à terra ſe valebat erigere. Perſona quidem modica, ſed occaſione miſerię ſuæ plurimis ſatis nota. Nam & in eleëmoſyna monachorum S. Andreę Brugenſis circiter octo annis commoratus, & eorum fuerat beneficijs ſuſtentatus. Cui cùm Prior loci inſtrumentum quoddam feciſſet, quo adiutus non tam ambulare, quàm reptare valeret, qualitercunq; ſe promouere paulatim cœpit, & Brugas vſque hoc modo perueniens, in domo Reingeri telonearij aliquandiu manſit. Hic ergò [a] cùm illa hora iuxta illud venerabile corpus adeſſet, & ſub eius feretro ſupplex, & optatæ munus ſanitatis deuotè mendicans, procubuiſſet, ſubitò nerui illi diu contracti, virtute prorſus diuina laxari, & membra illa debilia erigi, & in vſum ambulandi firmari ac ſolidari cœperunt. Sicq; gratia Dei, & merito viri ſancti plenæ ſanitati ad integrum reſtitutus eſt, vt nullæ antiquæ debilitatis reliquię in eo reſiderent. Itaque qui debilis & triſtis aduenerat, ſanus & gaudens, & Deo gratias agens, receſſit. Et quia hoc in frequentia geſtum fuit, latere profectò non potuit.

Rogerium hunc vocatum habet Meyer. li. 4. annal. Flādren & Marchant. lib. 2. Fland.

[a] Roger paralyti laborās ad feretrum B. Caroli ſanatur.

XXXI. Igitvr qui præſentes fuerunt, & tam euidenti miraculo gloriam Martyris cognouerunt, tantæ largitori gratiæ Domino immenſas in iubilo laudes reddiderunt. Videres itaque continuò innumerabiles promiſcui ſexus, diuerſæ ætatis viros & mulieres certatim vndiq; occurrentes, ſanguinem eius linteis reuerenter extergere, & ferramentis etiam de pauimento abradere, pilos capitis eius vel barbæ gladijs furentium laceratos cum veneratione colligere, & hæc omnia ad tutelam ſui in poſterum ſeruanda omni cum diligentia & deuotione recondere. Nec fruſtra. Nam & [b] pileus eius à quodam reſeruatus, multa febricitantibus per Dei gratiam affirmatur ſanitatis, fide præueniente, contuliſſe beneficia. Ne quis verò incredulus calumnietur me hæc omnia commentari, & loqui ex proprio, Deum teſtor, quia quæ de morte eius & miraculis retuli, viri religioſi domini Heliæ Brugenſis Decani, Frumoldi Furnēſis Præpoſiti, & aliorū Clericorum & Laicorum, qui ſe ea vidiſſe affirmabant, cognoui teſtimonio. Verùm primo illo patrato miraculo cùm fideles gratulantes admirarentur, & admirantes gratularētur, & campanæ in laudem Dei pulſarentur, Bertulfus quidnam ſibi vellet ſtrepitus ille dicitur inquiſiſſe. Qui cùm res vt contigerat, expoſita fuiſſet, non ſolum credere vel pœnitere recuſauit, ſed ad ſubſannandum & deridendum conuerſus, etiam ianuas Eccleſiæ, ne populus deuotus confluere poſſet, obſerari imperauit. Et hæc quidem cùm ſexto Nonas Martij quarta feria interfectus fuiſſet, quinta feria, vt prælibauimus, geſta ſunt. Itaque timore Præpoſiti, Cleri & plebis repreſſa eſt confluentia, & domini Caroli ſepultura vſq; in ſextam feriam protelata.

Populi ſtudiū in colligendis ſanguine & pilis martyris.

[b] Pileꝰ Martyris febricitantibus medetur.

Bertul. Præpoſitꝰ obduratus animꝰ.

XXXII. Qvo die ſane pauci ex hominibus eius & clientibus conuenerunt, & in illo, quo occiſus fuerat loco, ſarcofago ex lapidibus & cæmento ſuper pauimentum compoſito, in eo illum ſepelierunt. Porrò Sacerdotes & Clerici, quia id in loco homicidij & humano ſanguine polluto fieri ratio & auctoritas non ſinebat, in alia Eccleſia eum Miſſarum & orationum ſolennijs Domino commendauerunt. Præpoſitus autem & ſui, dum quaſi aduerſario ſuo deiecto exultāt, & de regno ſibi comparando, ac ſi non ſit, qui contradicat, tractant & cogitant, tremendo diuinæ diſtrictionis iudicio, quæ ſibi vindicta præparetur, ignorant. Illis nempè gaudentibus de ſanguine, & theſauro rum eius, quos inuaſerant, iuſtus iudex & æquiſſimus retributor occultè diſponit de vltione. O ineffabilis bonitas & iuſtitia Dei! Perſecutores ſuos impios Iudæos vſque ad quadrageſimum ſecundum annum poſt paſſionem ſuam, hoc pœnitentiæ ſpatio eis miſericorditer indulto expectauit. Sed quia illi non attendentes, quod patientia Dei ad pœnitentiam eos inuitaret, theſaurizantes ſibi iram in die iræ pœnitere neglexerunt, horrendis ſuppliciis eodem anno interierūt. His autem iuſti perſecutoribus tempus iuſtè abbreuiauit, & vſque ad octauum diem vltionem vix protelauit. Illi enim, quia primitiua in eis nutriebatur, diutius, vt credo, fuerunt miſericorditer tolerandi. Hi autem, quia prouecta iam Eccleſia in eis, & per eos ſcandalizabatur, citius extiterunt iuſtè iudicandi.

Beati Caroli Comitis ſepultura. Eum apud forū in æde diui Chriſtophori ſepultū tradunt Meyerus & Marchant. locis ſuprà citatis.

XXXIII. Nam ecce octauo die, quaſi domino Carolo in ſui vindictam quodammodo reſurgente, Geruaſius vicinus eorum, vir honeſtus & probus, congregato ſuorum circiter triginta equitum numero caſtrum Brugenſe inuaſit, & illis reſiſtere, quippè timore Dei ſuper eos irruente, nō audentibus intrauit, & eos in interiorem munitionem refugere coëgit. Quod nimirum virtute diuina factum non dubitauerim: cùm illi & numero, & viribus, & munitione plurimum præſtarent. Verùm manus Domini paucorum fidelium confortabat, & multorum infidelium vires & animos effęminabat. Sed & Brugenſium corda municipum ita ſuperna immutauit gratia, vt non ſolum iniuſtæ dominorum ſuorum parti non fauerent, vel auxilium fauentes præberent, quinimò eorum conſortium penitus abhorrerent, & eos continuo in munitione, qua confugerant, Geruaſio iuncti obſiderent. Duo autem eorum, qui necis domini Caroli cooperatores extiterant, intercepti & comprehenſi in conſpectu aliorum, in pœnam nimirum & confuſionem eorum diuerſis ſupplicijs improbroſis, vt dignum erat, tormētati, & ſic tandem ſunt necati, ac partim in cloacas, vbi à Dominis ſuis de muris proſpectantibus videri poſſent, iactati.

Geruaſ. Prætenſis, vt eū vocat Meyerus, caſtrum Brugēſe inuadit & occupat.

Supplicium duorū cooperatorum necis beati Caroli.

XXXIV. Porro Iſaac vnus de coniuratis, homo potens & diues, cum paulo remotus in loco multum munito habitaret, & illa hora in Eccleſia B. Marię multè & irreuerenter ingreſſus fuiſſet, (nam qui Eccleſiam non timuerat ſuperbè violare, Eccleſiæ introitum debuiſſet humiliter vitare) ab obſidione hoc euentu fortè interclusus, & nec ad modicū quidem domui ſuæ diſponens, vitę quippe ſuæ conſulere cupiens, fuga protinus eſt elapſus. Cuius domum frater eius Deſiderius, qui contra ſuos ſe Geruaſio in vltionem ſanguinis iuſti coniunxerat, mox irrupit, & omnem munitionem eius proprijs manibus incendio tradidit. Qui ipſum quoque Iſaac, ſi in ea reperiſſet, haud dubium quin eum ob vindictam tanti criminis interfeciſſet. Vide quantum inſpiratum eis fuerit odium iniquitatis, quod etiam naturalis vincebat affectum pietatis. In eo enim, qui ſe complicem fecerat tam nefandæ immanitatis, nec Geruaſius propinquitatis, nec Deſiderius neceſſitudinem attendebat germanitatis. Ille verò diurnis, vbi audebat latitans, & nocturnis horis, qua poterat, fugitās, ad domum ſororis ſuæ, quam præmemoratus Guido de Stenfordo vxorem habebat, deuenit, & eius cōductu vſq; ad Monaſterium S. Ioannis Teruanenſis in monte noſtræ ciuitati imminente conſtructum profugit. Nam

Iſaac fuga elabitur, & domus eius à fratre Deſider. igne abſumitur.

Eius latebræ.

quia monachus fieri diuino vel humano coactus timore volebat, monachum quendam Eihanienſem, qui ipſum ei habitum donaret, ibidem operiri propoſuerat, ſed latere non potuit.

Arnulf. Abbatiã S. Ioannis cingit. a Iſaac inde profugit, & ſub monachico habitu latere nititur. b Capitur ab Arnulfo.

FAMA quoque volante delatum, & per totam vrbem confeſtim eſt diuulgatum, quod in Monaſterio S. Ioannis XXXV.
laterent, qui patrem patriæ Carolum occidiſſent. Arnulfus ergò filius Euſtachij aduocati, volens & ipſe ſanguinẽ Comitis vindicare, in cuius vltionem iam orbem ipſum audiebat conſpirare, nocte imminente apparitores ſuos eo dirigit, qui Abbatiam circumquaque tota nocte cuſtodiant, ne qui latebant in tenebris vſq; effugere valeant. Iſaac[a] autẽ, vbi inſidias ſibi paratas eſſe cognouit, ad dominum Abbatem Folquinum tremebundus confugit, & vt optatum ſibi monachi habitum ipſe concederet, humili ſupplicatione & importuna ſatis tandem obtinuit. Verumtamen Arnulfus ſequenti die cum ſuis Monaſterium adijt,[b] & illum eductũ, & ex ipſius confeſſione deprehenſum, continuò veſte monachali exſpoliari, & nudum ac diſcalciatum reuinctis poſt tergum manibus ad ciuitatem cum tumultu protrahi præcepit. Vbi dum ne qua Monachatus in eo veſtigia remanerent, capilli capitis eius omnes penitus abraſi fuiſſent, ciuib° vtriuſq; ſexus & diuerſæ ætatis vndiq; circumſtantibus. &, Perfidus & traditor ſtatim ſuſpendatur, vel viuus incendatur, vociferantibus; ſed & ipſo Arnulfo hoc idem adimplere totis viribus annitente, tandem pater eius cum matre obſtitit, & viuus aliquandiu ſeruaretur, filio inuito extorſit. Quod etiam diuinitus factum fuiſſe credibile eſt, quatenus præuaricator, & labore pœnæ præſentis, & timore mortis imminentis diutius torqueretur, & velut impœnitẽs æternis, vel pœnitens purgatorijs tormentis interim cruciaretur. Diebus igitur aliquot euolutis dominus Guillelmus Philippi Comitis filius, cuius ſuperius mentionem fecimus, qui iam poſt mortem Comitis magnam terræ huius partem occupauerat, Teruannam venit, & eundem Iſaac ſibi reddi ab vxore Aduocati, (nam ipſe cum filio ſuo tunc aberat,) impetrauit. Quem fune collo eius illigato, Ariam ſecum duci, & in audientia totius populi ſcelera ſua confitentem, ſeſeq; omni ſupplicio dignum adiudicantem, 13. Kalend. Aprilis ſuſpendi fecit.

A Guillelm. Comite ſuſpendio necatur.

c Brugenſis obſidio augetur.

Parricidæ coguntur ſe in templum S. Donatiani recipere.

OBSIDIONE autem præfata, ſicut dictum eſt, per Geruaſium & Deſiderium[c] Brugis inchoata, Balduin. Gandenſis, & Daniel Tenremundenſis ab Oriente, Gualterus Lilarienſis, Riquardus Walnenſis & Theodoric. Diſcamudenſis ab Occidente, exercitu collecto eidem ſe obſidioni adiunxerunt, & inde ſe non diſceſſuros, donec homicidas illos caperent & punirent, iureiurando confirmauerunt. Paucis itaq; diebus exactis, & aſſultis aliquibus factis, dictũ quodam murum ab Auſtrali parte aſcendentes, & ſeſe intus audacter proijcientes, perfidos illos violenter aggreſſi ſunt, & eos omnes intra Eccleſiam S. Donatiani, quam fœda prius cæde contaminauerant, fugere compulerunt. Dignè ſane pro meritis. Conueniebat namq; in eo potiſſimum loco, quem in contemptum Dei & Sanctorum eius non fuerant crudeliter inſanare reueriti, diuturnæ tædio obſidionis, vigiliarum & famis incommoditates & ſitis, & aſſiduos imminentis timores mortis pœnaliter tolerare cogerentur inuiti. XXXVI.

Bertulf. Præpoſit° fuga elabitur.

De eius latibulis.

VERVM pridie quàm hoc contingeret, illis intrinſecus incluſis, & alijs forinſecus obſidentibus, incertum vtrum XXXVII.
negligentia obſidentium vel induſtria (aiunt enim, quod & certius eſt, quoſdam eorum corruptos fuiſſe pecunia) Præpoſito effugiendi permiſſa eſt copia. Nam de faſtigio muri ad terram fune demiſſus, & quorundam auxilio ab obſidione latenter eductus, noctibus ambulando, & diebus delitescendo, ad domum Alardi Warnestimenſis, qui neptem illius Agantrudem, caſtri, quod dicitur S. Audomari quondam Caſtellanam, habebat vxorem, miſer iam & miſerandus confugit. Quo in loco cum per tres ferè ſeptimanas iam delituiſſet, & præſentia eius rumuſculis quibuſdam dubijs, & incerta vulgi opinione diffamari cœpiſſet, iam eum vlterius inibi retinere non audentes, ſingulis noctibus eum per diuerſa loca tranſmittebant, vt vel ſic fugam eius celarent, quam deprehendi multoperè metuebant. Diebus igitur Paſchæ peractis, octaua videlicet Dominicæ reſurrectionis die, præfato domino Guillelmo Ypræ fortè tunc conſtituto, huius occultationis fama innotuit. Qui vt audiuit, protinus exiliuit, equum aſcendit, & eundem Præpoſitum perquirere magno cum ſtrepitu & feſtinatione intendit. Domum itaque Alardi, & omnia eius latibula, nec non & domum filiæ eius, in qua proxima nocte præterita miſer ille quieuiſſe aſſerebatur, ſcrutati, cum quem quærebant, non inueniſſent, vehementer ſunt irati, & primum quidem vtramq; domum illam, quaſi peſtiferi præſentia viri contaminatæ, & ob hoc igne purgandæ fuiſſent, incendunt, & deinde filiam eius præfatam in craſtino, niſi Præpoſitus redderetur, mẽbris debilitandam comprehendunt. Vnde & idem dominus Guillelmus hominium Alardi guerpiuit, & eo diffiduciato, totum feudum eius ſaiſiuit, & de filiæ eius dehoneſtatione, conditionem quam ſuprà diximus, fide & ſacramento ſecuritatem fecit, & ſic inde receſſit.

A Guilelmo Ypreſi inquiritur.

Traditur, & ad Caſtrum VVarneſt. deducitur.

Indè Yprã.

RE itaq; in arcto poſita, quid facto opus eſſet Alardus, & ſui tractare cœperunt; & cũ hinc filiæ ſuæ non parcendũ, XXXVIII.
inde Præpoſito ipſius detrimento nihil ſentirent ſalutis conferendum; tandem Præpoſitum decreuerunt reddere, vt ſic ſalutem lucrarentur, vel filiæ ſuæ. Vt ergò quod ipſe feciſſe accuſabatur, iuſtè perpeti cogeretur, de domo, in qua eũ retruſerant cuiuſdam mulierculæ miniſterio eum educi; & ſic his, qui ad eum capiendum præparati fuerant, tradi fecerunt. Igitur ad caſtrum Warneſtimenſe eadem nocte perductus, & ibi vſq; ad lucem ſeruatus eſt. Vbi & Presbyterum ad ſe vocari poſtulauit, & peccatorum ſuorum pœnitentiam agens, confeſſionem Deo & illi in conſpectu omnium fecit, & ſolo proſtratus, & pectus pugnis percutiens, indulgentiam ſibi à Domino tribui ſupplex orauit. Die autem facto cùm iam Ypram equo pergere, ab his, qui eum cœperant, moneretur; equitare quidem omninò recuſauit, ſed nudis pedibus, cùm tamen gelu eſſet, incedere maluit. Et cùm iter arripuiſſet, quendam de Clericis, cuius hæc ipſa relatione cognouimus, ſibi acciuit, & hymnũm Ambroſianum, Te Deum laudamus, cum ipſo antiphonatim decantare cœpit. Quo dicto, horas B. Mariæ, eadem ſupplicationis deuotione cantando compleuit, & ſic ad pſalmodiam conuerſus, ſecum ipſe cum ſilentio attentè pſallere ſtuduit. Ypreſibus igitur obuijs eum ſuſcipientibus, & Ypram ducentibus, paſſimq; pugnis, virgis, lapidibus, & marinorum piſcium, qui illis in partibus grandes admodum capiuntur, capitibus cædentibus, omniq; genere contumeliarum afficientibus ſemper in patientia, ne dicam, quod quidam duritia & ſilentio perſeuerabat, & ferè vſq; ad ipſam mortẽ pſalmos indeſinenter ruminabat. In patibulo igitur collo & brachijs ſuſpenſus, & multa ferientium cæde mactatus, tali ad vltimum exitu eſt exanimatus. De quo hîc ſilendum non cenſeo, quod quamdiu in proſperitate fuit, huiuſmodi contumelias & irriſiones plurimum abhorruit. Nam quibuſdam ipſius familiaribus referentibus certò cognoui, quod ſæpè, cùm de paſſione ſalutifera Domini noſtri Ieſu Chriſti communis ſermo inter domeſticos reſidentes haberetur, & patientia eius ab alijs prædicaretur, dicere conſueuit: Mirum, cur Dominus talia pati voluerit. Certè ſi mihi huiuſmodi garciones talia intuliſſent iniurias meas, præſertim ſi opus eſſet, impigrè vindicarem, & illudenti mihi ſaltem ſputaculum in faciem iactarem. Vide quod quæ intolerabilia maximè ſolebat iudicare, ea ipſa ad augmentum miſeriæ ſuæ coactus eſt tolerare.

Quomodo ab Ypreſib° exceptus fuerit, Suſpendio necatus.

Guidonis de Stenfordo, & Hermãni Ferrei monomachia. Hermanni victoria.

EADEM autem hora dominus Guillelm. Ypra egrediens, & ad cauſam Guidonis de Stenfordo, qui nuper eodem XXXIX.
crimine, quod videlicet in mortem Comitis conſilium & aſſenſum præbuiſſet, pulſatus fuerat, examinandam proficiſcitur. Qui videlicet Guido cum contra competitorem ſuum Hermannum cognomento Ferreum monomachiam hac pro cauſa iniſſet, & primo quidem congreſſu, & ſecundo ſuperior in pugna fuiſſet, & eundem Hermannum armorum nimio pondere onuſtum ipſe atque grauiter armatus lorica & galea terræ proſtratum, & proprij corporis, & tanti oneris ruina depreſſiſſet, virtute confortatus, ac ſi nullum ſentiret pondus. Hermannus ſurrexit. & eum qui, vt dictum eſt, ſecundò ſuperior fuerat, verſa vice ſubijciens, ad confeſſionem patrati ſceleris vrgere cœpit. Quid plura? Diuino tandem iudicio

dicio victus. & de crimine quo impetebatur conuictus, & ſic demum ſupplicio mortis eſt addictus. Quod cum apud
Riningas factū fuiſſet, continuo eum comprehenderunt, & Ypram pertrahentes iuxta miſerabilem illum Prępoſitum Guido ſimi
in eodem patibulo ipſum quoq; iam miſerrimum eodem die tertio Idus Aprilis ſuſpēderunt. Vbi dum aliquandiu pe- liter laqueo
pendiſſent, & fœtore ſui aërem corrumpere incœpiſſent, Brugenſes iterum conſilium inierunt, & eos extra villam eii- perit.
ciendos, & ibi diligentius reponēdos eſſe decernunt. Neq; enim à tormentis vel mortuorum & irriſionibus abſtinere
poterant, quorum perfidia tali patre & domino ſe orbatos eſſe plangebant. Itaq; arborem excelſam erexerunt, & rota Rotę corpo
plauſtri deſuper impoſita coriis boum, quo diutius ſeruari poſſent, inſutos ſuper eam illos inuicem coniūctos, & quaſi ta Bertulfi
mutuo complexu colligatos ſedere fecerunt. Verum paucis diebus euolutis, cadauera eorum furtim inde ſublata & Præpoſiti &
tumulata ſunt. O tremenda nimiū diuinæ diſtrictionis iudicia! Quis enim ſuſpicaretur, vnquam, vt de Guidone ta- Guidonis
ceam, Brugenſem Præpoſitū, huius quidem ſeculi filium ſplendidiſſimum, & omnibus iſtius mūdi diuitiis affluentiſſi- imponūtur.
mū, & poſt Comitem ſolum fere totius terræ huius potentiſſimū, ad tantam vnquā miſeriam eſſe deuenturum, vt nec
inhoneſte viuere, nec honeſte ſaltem ei liceret hanc vitam finire? Sed qui potentes deponit de ſede, & alta à longe co- *Luca* 1. 52.
gnoſcit, ac diſcretiſſimo æquitatis ſuæ iudicio ſecūdum opera ſua ſingulis retribuit, ipſe eorum celſitudinem deiicere, *Pſal.* 137. 6.
& potentiam ad nihilum redigere, quando & quomodo voluit, ſingulariter potens fuit. *Rom.* 2. 6.

XL. PORRO Burchardus ille, quem primum Marchionis venerabilis Caroli caput percuſſiſſe commemorauimus, cum
multas ſuſtinuiſſet anguſtias obſeſſus, humano quidem ad modicum vſus auxilio fugit, ſe diuino cœptis eius obuiante Burchardi
conſilio effugere minime valuit. Nam ſicut poſt ex eius claruit confeſſione, de turre illa egreſſus, primum quidem ali- fuga.
quandiu latuit, ac deinde nocturno tempore ſocus quibuſdam itineris, quos ſibi fideles non dubitabat, ſecum aſſum- De turre Do
ptis fugam iniit, cōſultius arbitratus longinquas petere regiones, vt incognitus apud extraneos ſecurius ſe occultaret. nacianꝰ, qui
& egenam ac miſeram vitā ſic ſaltem protrahendo qualitercumq; protelaret. Cum igitur ad * aquam quandam, quam ab locum,
nauigio cum tranſire oportebat, deueniſſet, nauiculam in ripa præparatā inuenit, & iam eam aſcendit. Quam ª cum vt qui Mauber
in vlteriorē dirigeret ripam, à terra repellere tentaret, illa occulto diuinę virtutis pondere preſſa immobilis ſtetit; & lo- tu dicitur, e-
co moueri non potuit. Quod vt ſenſit, totis cœpit viribus vti, & vt eam à ripa ſeduceret, quanto potuit conamine niti. labitur, vi-
Cumq; diu luctatus nihil prorſus profeciſſet, ſocios aduocat, & ad auxilium ſibi ferendum inuitat. Quibus ſtatim cum de Marchā.
admiratione accurrentibus, & ad illam vnam modicam nauiculam promouēdam, omnes quas habebāt vires impen- lib. 2. Flan.
dentibus; illa nihilominus velut murus immobilis perſeuerat, quippe quam vis diuina omnino immobilem faciebat. * Scaldim
O deteſtandam Burchardi dementiam! Burchardus ſceleris ſui immanitatē paruipendit & negligit, quam lignum in- habet Mar-
ſenſibile execratur & refugit. Nauicula modica robuſtorum validis impulſibus virorum reſiſtit, quæ vnius manu pue- chant.
ri facile moueri & circumduci conſueuit. Verum hæc tua, Chriſte, ſunt opera, qui errantes ad viam veritatis cōuertis, ª Nauicula
& ſuperbientes ad gratiā humiliaris inflectis; qui ne in æternum damnes, plerumq; temporaliter punis. Tu enim nūc promoueri
per nauiculæ immobilitatem hunc virum iniquum, vt ſuam nequitiam recognoſceret, & tuam iuſtitiam expaueſce- nequit.
ret, monuiſti; qui olim per aſinæ loquelam Prophetę Balaam inſipientiam corripuiſti. Miſer itaq; ille hoc tandem mi- *Num.* 22. 28.
raculo compunctus, & ad cor quandoq; reuerſus, nauigium deſeruit, & in terram ſe proſternens, & reum pectus pu-
gno percutiens, ac vbertim lacrymas fundens, reatus ſui pœnitudinem multo cum gemitu gerere cœpit. Prius namq;
eum huius peccati nunquam pœnituerat. Cumq; poſt lamentum nauiculam iterum mouere tentaſſet, & eam vt prius
immobilem vidiſſet, voluntate Dei certius iam comperta, cœpit deſperare de temporali ſalute ſua, & confeſtim triſtis
& mœrens conſueta repetiuit latibula.

XLI. CVM autem diuerſis in locis diebus non paucis iam latuiſſent, & iuxta Inſulam in quoddam tugurium ductu cu-
iuſdam ſerui ſui caſu diuertiſſet, ſeruum eundem itineris ſui ducem ad domum Bernardi auunculi ſui, vt panē ſibi quo
famelicam animam refocillaret, peteret (eſuriebat enim) tranſmiſit. Et ille quidē quod iubebat exequi cupiens, man-
dato eius libenter obediuit, & ad eandem perueniens domum ad opus Domini ſui, vt puta hominis deliciis aſſueti, de-
licatum panem petiuit. Sed miro omnipotentis iudicio, qui domini ſui quęrebat ſalutem, inuenit mortem, & eſurien-
ti conferre cupiens quibus egebat alimenta, reo pręparauit quę meruerat tormēta. Hac etenim occaſione pręfato Ber- Proditur.
nardo dominum ſuum, ſimpliciter tamen, quamuis per alias perſonas prodidit: cui, vt puta auunculo, nepotem ſuum
nequaquam occultandum credidit. Iuſto autem Dei agebatur examine, vt qui dominum ſuū occidere non fuerat veri-
tus, ipſum quoq; occidendum ſuus proderet Dominum ſeruus. Bernardus vero Hugoni fratri ſuo hoc idem protinus Hos fratres
nunciauit. Hugo ergo communicato cum fratribus ſuis conſilio, licet nepotem ſuum ſeruare magis, ſi tamen auderet, Robaiſios
quam prodere maluiſſet, Inſulano tamen Caſtellano & Brugenſibus Burchardum ſe nunciauit inueniſſe, & cito veni- vocat Mar-
rent, ac tanti criminis reum vltione, quam dignam arbitrarentur, punirent, mandauit. Cui profecto ſi parcere voluiſ- chantius.
ſet, haud dubium quin & ipſe magnum ſalutis ſuæ periculum incurriſſet.

XLII. INSVLANI vero mandato Hugonis audito, cum magno protinus tumultu perrexerunt, & Burchardum compre- Capitur.
henſum Inſulam duxerunt, & in foro ei patibulum parauerunt. Verum ille æternæ formidine damnationis, vt time-
ret excitatus, & ſupernæ intuitu miſerationis vt ſperaret animatus, ſeipſum diſtrictè admodum accuſare, & cunctis di-
gnum ſuppliciis cœpit publice inclamare. Deniq; manum ſuam dexteram, quæ in effuſione ſanguinis iuſti cruentum
exhibuerat miniſterium, ob pœnam tanti criminis abluendam, & indulgentiam promerēdam abſcidi flagitauit. Cum
autem nemo eſſet qui hoc faceret, ipſe ſibi ſaltem eam amputandi facultatem poſtulauit concedi. Verum vtrumq; ſibi
denegari conſentiens iterum ad ſui accuſationem, & ſupernæ miſerationis inuocationem conuerſus eſt. Reatum ergo
ſuum manifeſte confitendo & plangendo, & diuinæ reſpectum miſericordiæ implorando, ac ad hoc ipſum fiducialius
ſperandum miſericordias antiquis peccatoribus exhibitas commemorando, omnium viſcera aſſiſtētium ad pietatem
& miſerationem commouit, & ad lacrymarum effuſionem vniuerſos pene lugubri ſua lamentatione coëgit, & vt per
temporales carnis moleſtias æternas euaderet pœnas, modis quibus potuit ſategit. Itaq; membra ſua ipſe tormentis Eius ſuppli-
ſponte aptauit, & rotę radiis intricatus, & in excelſo ſtipite exaltatus, in eadem deuotione, confeſſione & ſupplicatio- cium.
ne ab hora diei nona, vſque ad crepuſculum diei ſequentis perſeuerans expirauit.

XLIII. SED iam dignum eſt vt articulum ad ſuperiora tempora conuertamus, & ea quæ prius quidem geſta, ſed à nobis
hactenus ſunt pretermiſſa, referamus. Neq; enim quęcumq; eodem tempore contigerunt, eodem etiam tempore dici
potuerunt. Interfecto igitur Brugis, vt dictum eſt, Marchione, fama mali tanti confeſtim circumquaq; diffunditur, &
ipſa eadem die vſq; ad triginta fere leucas extenditur. Vbique ergo luctus, vbiq; gemitus & dolor ingens clericorum, Luctus ob
monachorū, ruſticorum, pauperum, poſtremo omnium in pace & tranquillitate degere, & æquitatē ſeruare & ſeruari mortē B. Ca
cupientium. Raptores autem quilibet & iniqui, vtpote vinculis quibus tenebantur diruptis ſoluti, (magis enim, ſicut roli Com.
etiā tunc euidenter patuit, Caroli refrænati fuerant timore quam Dei,) vniuerſa turbare, mercatores quoſq; & viato- Perturba-
res rebus ſuis exſpoliare, & ipſos plerumq; ligare & incarcerare cœperunt. Tanta namq; fuit peruerſorum hominū ra- tio poſt cæ-
bies & nequitia, vt nec ſancti temporis (nam Quadrageſima erat) eos cohibere valeret reuerentia. Verū omnipotentis dē B. Caroli
Dei ſubueniente clementia, in breui repreſſa eſt eorum dementia. Præfatus enim Guillelmus domni Caroli conſobri- A Guillelmo
nus, mox vt mortem Comitis nuncio deferente cognouit, eadē die ſibi Comitatum, fruſtra tamen vendicauit, & Ari- Comite ſe-
gam oppidum munitiſſimum occupauit, & oppidanos omnes ſibi fidelitatem iurare fecit. Cumq; & S. Venantium, datus.

Caſletum,

Caſſetum, Bellulam, Ypram, Bergenſem quoque & Furnenſem terram pari modo ſibi ſubegiſſet, motus raptorum in finibus illis citò repreſſit, & pacem ſeruari mandauit. Cæteri quoque Barones terræ inuicem collocuti, Deo inſpirante, paci conſenſerunt, & ſinguli partes ſuas defenſare ſtuduerunt.

Ludouicus Craſſus Rex Francorum [a] Atrebatũ venit & Gullelmũ Normãniæ Comitem euocat.

XLIV. PORRO magnificus Rex Francorum Ludouicus, audito quod conſobrinus ſuus Carolus interijſſet, & Guillelmus honorem ſibi indebitum, præſertim ipſo non aſſentiente inuaſiſſet, & grauiter tulit, & tam illum ea, quam vſurpauerat, dignitate priuare, quam amici mortem deſiderans vindicare, ad vrbem [a] Atrebatum circa mediam Quadrageſimam venit. Quo etiam Guillelmum iuuenem dictum Normanniæ Comitem, à patruo ſuo Henrico Anglorum Rege, ſicut initio huius lib. §. 5. commemorauimus, impiè exhæredatum, qui Reginæ ſororem nuper duxerat vxorem, venire mandauit. In qua vrbe cum diebus fermè quindecim commorati fuiſſent, & plures, qui ſibi [b] Comitatum terræ noſtræ competere aſſererent, Arnulfus ſcilicet nepos domini Caroli, Balduinus Montenſis; & præfati Guillelmi, qui iam partem terræ noſtræ prælibatam violenter tenebat, nuncij frequentes hoc ipſum expetentes ad Regem veniſſent; tandem Regina, Dei vt arbitror, occulta, ſed tamen iuſta diſpoſitione præualuit, & animis procerum quorundam multo ingenio ad ſibi conſentiendum inclinatis, ſororio ſuo [c] Normanno Comiti decimo Kalendas Aprilis Comitatus dominium obtinuit.

[b] Competitores Flandriæ Comitatus.

[c] Guilielm. Comes Flandriæ 17 conſtituitur.

Henricus Rex Angliæ Stephanum Guillelmo, quem Normannia ex egerat, competitorem obijcit; qui iure ſibi materno Flandriam depoſceret, quãdo ex Lucia Guillelmi Magni, Anglorũ regis filia, eadem Flandri Comitis Balduini Pij, ex filia nepte eſſet oriundus. Vide Meyerum in annal Fland lib 4.

XLV. CVIVS potentiam patruus eius ad ſui detrimentum veritus creſcere, eam totis viſceribus & artibus, quibus poterat, contendit imminuere. Nepotem ergò ſuum Stephanum Bleſcenſem, Boloniæ & Moritonij Comitem tranſmittens, & per ipſum & alios partis ſuæ legatos multa tribuens, & plura promittens, multorum animos potentium ſollicitat, Flandriam ſuam hæreditatem eſſe, & ex parte Roberti Caſletenſis auunculi ſui ſibi iure competere affirmat, & his modis in ſuum eos fauorem conciliat, ac Ducem Louaniæ ſocerum ſuum, & Montenſem Comitem, & Thomam Codiacenſem, necnon & ſæpedictum Guillelmum ſibi confœderat. Hos omnes, & eorum auxiliarios regiæ voluntati & ordinationi contraire, & profectus noui Comitis modis omnibus impedire hortatur, & inſtigat; non tam vt ipſe Flandriam, quod forſitan fieri poſſe iam deſperabat, obtineat; quàm vt vires Comitis, quas ſibi periculoſas ſuſpicabatur, eneruet & deſtruat. Rex autem cum Comite Atrebatum ciuitate poſt aliquantum tempus egreſſus, primò Inſulam, deinde Gandauum & Brugas ægrè tum (nam vbique ferè Anglici fautores plurimum impediebãt) recepit, & obſidionem ſua præſentia roborauit. Vnde Comes poſt Paſcha reuerſus per Inſulam & Beruniam, vſque ad vrbem noſtram Taruennam peruenit, & ibi cum magno Cleri & populi gaudio ſuſceptus biduo manſit. Poſtea cum caſtrum, quod dicitur ſancti Audomari, Caſtellano Burgenſibus eum grauanter, conditionibus tamen quibuſdam promiſſis ſuſcipientibus obtinuiſſet, & ibi paucis diebus [*] murum feciſſet, iterum Taruennam tranſiens Inſulam reuertitur.

[*] ſeu moram.

Brugẽſium deditio. Miraculum in alimẽtis

XLVI. INTEREA Rex Robertum reliquoſque illos homicidas Brugenſes de turri, in quam confugerant, egredi, & ſeſe dedere coëgerat; & in carcerem & vincula vniuerſos retruſerat. Quorum narratione innotuit miraculum quod narro. Ex quo enim in eadem Eccleſiæ turri obſeſſi morati ſunt, nullo alimentorum, quorum non modicam illuc copiam contulerant, ſicut nec ſi terram guſtarent, ſapore delectati ſunt: ſed poſtquam ſeſe dedentes exierunt, continuò, quem tanto tempore perdiderant, guſtum receperunt. Cum enim Roberto ſitienti de eodem, quo ibi incluſus bibere conſueuerat, vino propinaſſent, optimum eius ſaporem laudauit, ſeque ab ipſius initio obſidionis de bono vino non bibiſſe iurauit. Neſciebat quippè, quod de hoc ipſo, quo ſolebat, bibiſſet. Quod cum ei indicatum fuiſſet, opus Dei in ſuorum caſtigatione peccatorum recognouit, & diuinam cum cæteris bonitatem collaudauit. Rex verò Eccleſiam S. Donatiani non ſolum ſanguinis effuſione, verumetiam eorum execrabili & immunda habitatione multipliciter pollutam, cunctis inde ſpurcitijs eliminatis purgari, corpuſque venerabile, quod ibi negligentius quàm decebat, tumulatum fuerat, in aliam Eccleſiam præcepit deportari, quatenùs funus eius ibi diligentius curaretur, & deinde congruo ſibi honore in Eccleſia rurſus humaretur. Quod & factum eſt.

S. Donatiani Eccleſia expurgatur

XLVII. VERVM quid ibi miraculi diuina oſtenderit dignatio, non videtur prætereundum ſilentio. Teſtati ſunt enim mihi ſciſcitanti pleri que qui affuerunt, viri veraces & religioſi. Quorum vnum, dominum ſcilicet, Abſalonem S. Amandi Abbatem pro ſuæ ſanctitatis merito dignum eſt hìc nominari; quod cum venerabile illud corpus, eo, in quo illud ante quinquaginta tres dies repoſitum fuerat, monumento dirupto detexiſſent, ad gloriam Dei & Martyris ſancti oſtendendam, in tantum à corruptione alienum inuentum eſt, vt nec tenuiſſima quidem modici fœtoris nebula exinde aſcenderet, quæ nares circumſtantium, ſiue idèm funus contrectantium & curãtium vel in minimo aliquatenus offenderet. Verumtamen cùm quantum diximus, iam tempus in monumento haberet, ſic erat [d] vulneribus crudis, & omninò recentibus tractabile, ac ſi eodem die interfectus fuiſſet. Tanta quoque ſuauiſſimi odoris [e] fragrantia totum illum locum diuinitus infudit & impleuit, vt nulli fore dubium videretur, quod Deus fidelem ſuum glorificare voluerit. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris. Pſal. 117. 23. Quod nimirum eo amplius mirabile iudicatur, quod humanorum cadaueribus corporum vix aliquid aliud fœtidius æſtimamus. Eccleſia [f] igitur Domini Simonis Tornacenſis Epiſcopi miniſterio, qui in hoc ipſum à Rege de Francia fuerat accerſitus, more Eccleſiaſtico reconciliata. Sed & memoratum corpus ſumma reportatur Cleri & populi deuotione & reuerentia, & ſeptimo Kalen. Maij in Eccleſia media tumulatur, in extremo examine reſurrecturus in gloria.

B. Caroli corpus poſt 53. ſepulturæ dies, integrũ abſq; vllo putredinis putore offenditur.

[d] Recentia apparent vulnera

[e] Fragrantiam odoris corpus ſpargit.

[f] Expurgata Eccleſia corpus B Caroli in media tumulatur eccleſia.

Carolus Francorum Rex expeditionem mouet in Yprẽſes.

XLIIX. QVIBVS omnibus ſolemniter, & eo quo dignum erat, honore adimpletis, Rex cum exercitu, quem congregare poterat, Ypram contendit, & ſequenti die, ſexto videlicet Kalendas Maij, Comite ſibi ex condicto cum exercitu ex parte alia impigrè occurrente, circa horam diei ſextam illuc vſque peruenit. Porrò ſæpè memoratus Guillelmus Philippi filius, regiæ maieſtatis celſitudinem minus quàm oporteret reueritus, extra oppidum ei multorum & fortium, quos ſibi confœderauerat, virorum & armis fretus, & animus audacter occurrit; & contra vniuerſum illum exercitum acerrimè dimicare cœpit. Sed ille fortiter ſe agere arbitratus, dum hoſtibus obſtinatiſſimè repugnat, dum in aduerſos aciem dirigit & inſtaurat, quę ſibi infelicitatis temporalis & aduerſitatis fouea præparata ſit, miſer ignorat. Etenim iam pridem aliqui Burgenſes, qui ſacramentis ei non ſemel tantum, ſed frequenter fidelitatem fecerant, cum quibuſdam alijs hominibus ipſius de proditione eius conſpirauerant, legatos inde ad Regem direxerant, ſeq; ei portas aperturos, & Guillelmum tradituros iurauerant. Væ mundo ab ſcandalis! imò, væ Flandriæ à proditionibus! Matth. 18. 7. Mirandum, nec minus miſerandum, quòd terra infelix, cui Domino ſuo per proditionem orbari contigerat, non aliter quàm per proditionem alium acquirere valebat. Et hanc quidem pauci Yprenſium diſpoſuerant faciendam. Iudicauerant namque commodius regiæ voluntati parere, quàm Imperijs Guillelmi, & ſibi ſuſpectæ poteſtati ſubiacere. Neque ideò, vt ferunt, quod ipſius perſonam in aliquo culparent: ſed quorundam affinium eius dominium intemperantius futurum formidarent.

Guillelmus ab Yprenſibus ꝓditur.

XLIX. ITAQVE cùm ab hora diei ſexta vſque ad nonam vtrinque diuerſis concurſibus ab Aquilonari parte Orientali pugnatum fuiſſet, vexillo, quod in ſignum futuræ proditionis ſuper ſummum Eccleſiæ S. Petri faſtigium ex propoſito conſtituerant, aduerſæ partis cuneos accerſierunt, & porta meridiana aperta eos in oppidum ſuſceperũt. Quibus pro-

tinus

tinus totam villam percurſantibus, & rapinis ac incendijs vniuerſa vaſtantibus, Guillelmus deſtitutum ſe tum demum præſentiens, quod ſolum ſupereſſe videbat, fugam arripuit: ſed fuga ſera fuit. Fugientem enim eum Daniel Tenremũdenſis conſecutus comprehẽdit, & armis exutum Comiti Guillelmo captiuum reddidit. Ypra igitur eodẽ die à porta Septentrionali vſque ad portam auſtralem ſpoliata & incenſa, ac multitudine militum innumerabili comprehenſa, Rex & Comes Meſcinas Monaſterium adeunt, Guillelmum captum ſecum adducunt. Quem cùm poſtera die Caſtellano Inſulæ cuſtodiendum commendaſſent, Atiam perrexerunt, & ea in deditione recepta, Caſletum, & reliquam illam interiorem Flandriam facillimè ſubegerunt; & ſic tandem ad vlciſcendam honorandi Caroli mortem Brugas iterum redierunt.

[Capitur. Ypra incenditur. Atia, Caſletum & Flandria tota ſubiguntur.]

L. FRATREM quoque Præpoſiti Guelricum, quem in mortem eius coniuraſſe ſuprà memorauimus, cum alijs ferè viginti octo deditijs è carcere productis, de excelſa turri præcipitare fecerunt: ſicque homicidæ illi condignis tantæ iniquitati cruciatibus interierunt. Qui quamuis non omnes conſilio vel facto peccauerant æqualiter: iniquitati tamẽ conſentiendo, & iniquis auxilium ferendo paribus quodammodo iniquitatis nexibus ſe omnes obligauerant. Et ideò quorum non abhorruerant iungi conſortio, eorundem non immeritò ſunt puniti ſupplicio. Robertum autem, quem & ipſum ex coniuratis fuiſſe ſupra oſtẽdimus, quique itidem eo, quod à populo vehementer diligeretur, & modis quibuſdam excuſabilior cæteris videretur, tutè ſatis puniri poſſe non æſtimabatur, ſecum abducere decreuerunt. Quem cùm Caſletum vſque perduxiſſent, & ille reatus ſui multam pœnitudinem gereret, extra oppidum eum capitis abſciſſione animaduerti fecerunt.

[Guelrici Præpoſiti fratris & cæterorũ coniuratorum ſupplicium. Robertus Caſletũ abducitur, vbi capitis pœnam luit.]

LI. DVM ea geruntur Ingraſnus Eſnenſis vnus ex prænominatis coniuratoribus, qui patrui ſui Theoderici Diſcamudenſis præſidio fretus vſque in id temporis excuſationes in peccatis excuſauerat, & perfidiæ ſuæ tenebris obcæcatus ipſius Regis aſpectibus, & Comitis impudenter ſe ingerere non erubuerat, & ſi quis eum ſuper hoc crimine impetere auderet, viriliter ſeſe defenſurum iactauerat, diffidere cœpit: & primum quidem apud ſuos aliquandiu ſe latendo continuit: ac deinde opportunitatem temporis nactus, omnibus poſtpoſitis ſuæ ſaluti conſulere, geſtiens è patria profugit, & in terra noſtra vſque in hæc tempora, me ſcilicet hæc ſcribente, nuſquam vltra comparuit.

[Ingraſni improbitas. Fugam iniit.]

LII. AT Guillelmus Vironiacenſis, & ipſe, ſicut aliorum claruit cõfeſſione, coniuratorum vnus, quem nimirum alijs attentus, & finis ipſius exſpectatione ſuſpenſus, intactum ferè reliqueram, iniquitatem ſuam nequaquam tamdiu occultare valuit. Sed quod in occulto perpetrauerat, indicijs continuò manifeſtis apparuit. Statim enim poſt Comitis occiſionem, & theſauri eius direptionem, Vironiacum regreſſus, nõ nunnam inde ſecum attulit partem. Verùm hoc ſuæ nequitiæ fructu in longum lætari permiſſus non eſt. Cùm enim de aduerſario deiecto tripudiaret, & de damnis alienis inſolenter exultaret, repentinus eum pauor inuaſit, & territum de Flandriæ finibus exturbauit. Audito namque quod frater ſuus Lambertus, qui tantum, vt ex fine monomachiæ, quam inde in Curia ſæpè fati Guillelmi inierat, claruit, innocẽs erat, ſuper morte Comitis impeteretur, & quod ipſe ab eodem Guillelmo, qui iam per ſurreptionem hominium fecerat, diffiduciaretur, timere cœpit. Et primum quidem ad defenſionem ſe parauit, ſed in craſtino rex tãtum ſtimulis conſcientiæ eum exagitantibus, cùm nemo eum adhuc perſequeretur, vxore & paucis ſuorum, rebuſq; , quas euehere poterat, ſecum aſſumptis, ſexto poſt mortem Comitis die fugæ ſe credidit. Fugit nempè, vt Scriptura dicit, impius nemine perſequente. Caſtellanus autem Curtiacenſis, qui antea ei extiterat inimicus, ſtatim vt fugam eius audiuit, armata multorum militum manu munitus Vironiacum contendit, & omnibus, quæ ipſius fuerãt mobilibus direptis, munitionem totam euertit, & nemine reſiſtente, in tantum vt nec ſtipes in loco remaneret, incendit. Ipſe verò, cùm iuxta Tornacum ad villam quandam deueniſſet, Tornacenſibus eum inſectantibus, & comprehendere ac punire tentantibus, vxore, & maiore ſuorum parte, rebuſque ferè omnibus amiſſis vix equum nactus euaſit, & in partes Neruiorum, duobus tantum ſocijs contentus ſeceſſit. Vbi monaſterium quoddam Monachorum adiit: & timore magis, vt poſtea patuit, humano quam diuino compunctus, Monachatus tonſuram habitumq; præſumpſit. Poſtea verò occaſione vxoris, ſine conſenſu, cuius hoc feciſſe aſſerebatur, paucis euolutis diebus Monachatum deſeruit, & ad ſeculum, & ad arma derelicta ſine retractatione mox redijt. In quo quidẽ facto ſatis euidenter declarauit, illud Religionis propoſitum quàm victus arripuerit. Si enim vinculum vxoris, vinculum compellebat ſolui Religionis, eis quibus tãto abuſus fuerat tempore, cur non abſtinuit armis? Nunquid & hoc lex coniugij cogebat? Nequaquam. Nam ſi verè eum ſuorum reatuum pœniteret armis relictis, vxori, cùm tantùm illa maritale debitum exigeret, adhærere, & in ſudore ſui vultus pane ſuo veſci diſtricto fatigatus ieiunio debuiſſet. Nunc autem, vt multorum relatione comperimus, iram Dei non ſolum pœnitendo nõ curat placare, ſed corde obſtinato excuſationes in peccatis excuſare, & Deum magis irritans quàm placans, peccatis peccata non veretur augmentare. Timendum eſt igitur ei, & pro eo etiam nobis, ne quia tardat conuerti ad Dñm, ſubitò veniat ira Dei, & in tempore vindictæ diſperdat eum. Forſitan & ideo ibi tamdiu alijs inuitis ſeruatur, vt ſi tempore ſibi indulto non pœnituerit, & dono miſericordiæ Dei ſuperbè abuſus fuerit, iuſto Dei iudicio grauiùs in fine feriatur. Quod etiam de præfato Ingraſno nõ abſurdè ſentiri poteſt. Et hæc quidem omnia infra duos ferè poſt mortem Comitis menſes conſummata ſunt.

[Guillelmi Vironiacẽſis fuga. Prou. 28. Vironiacũ direptis ei⁹ bonis à Caſtellano Curtiacenſi concrematur. Guillelmus monaſticũ habitum animo ficto ſuſcipit. Eccl. 5. 8.]

LIII. ECCE voluntati veſtræ, reuerende Pater, imò iuſſioni, ac fratrum meorum piæ petitioni, prout valui parui: & materiam mei modum ingenij pariter & eloquij, vt in ipſo apparet effectu, tantopere tranſcendẽtem vel contingere præſumens, multorum me reprehenſioni ſimul & irriſioni expoſui. Etenim ſtultus dum non loquitur, plerumque ſapiens eſſe creditur. Silentium nempè eius non tam putatur ſenſus inopia, quàm humilitatis cuſtodia. Vnde & ego ſi omninò ſiluiſſem, ſapiens quidem putari potuiſſem: ſed non eo ampliùs ſapiens fuiſſem. Nunc autem quia imperitiam meam ſcribendo prodidi, ſapientes, in quorum manus hæc fortè peruenerint, indignabuntur mihi: & alij quidem calumniabuntur inſipientem, alij ſubſannabunt præſumptorem, alij idiotam iudicabunt, nonnulli quoque ſtultum meritò inclamabunt. Quid ergò erit, Pater ſancte, quod me tanta rerum euidentia conuictum poterit excuſare? Poſſum equidem obedientiæ veſtra mihi auctoritate impoſitæ non incongruam cauſam obtendere: ſed commodius arbitror calumnias huiuſmodi etiam ſi quomodo poſſem euadere, quàm inſipientiam meam pertinaciter excuſando, tanto meorum cumulo peccatorum etiam fallaciam addere, fructumque mihi humilitatis adimere, & in faſtum me vanitatis inaniter extollere. Vtilius enim eſt mihi, vt ſciar inſipiens, quod ſum; quàm vt æſtimer ſapiens, quod nõ ſum. Illud namque non infructuoſum humili timorem, iſtud verò ruinoſum ſuperbo parere poterit, quod abſit, tumorem. Quem cum omnibus alijs vitiorum ſordibus propitius à me dignetur auertere, qui omnem omninò ſuperbiam ſuâ damnauit humilitate, Amen.

[Epilogus. Prou. 17. 28.]

De vita & morte Caroli Comitis, præter iam ſæpius citatos ſcriptores, Iacobum Meyerum, & Iacobum Merchantium, ſcripſit etiam fuſius Galbertus Brugenſis, vt notat idem Meyerus lib. 4 annal. Fland. ann. 1126. ſub finem hiſtoriæ Caroli Comitis.

2. Mart. DE S. WILLEICO CONFESSORE HABETVR SVPRA IN VITA S. SWIBERTI EPISCOPI, PAG. 13. §. 26.

An. 260. * *Aſtyrij.*

*MARTYRIVM SS. MARINI ET * ASTERII, EX HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ EVSEBII LIBRO 7. CAP. 14.*

Interprete Ioanne Chriſtophorſono, Angliæ Epiſcopo.

3. Mart. Vide Nicephor. cap. 13. 14. 15. 16. l. 6. Ruffin. c. 12.

I. ISDEM temporibus, cùm pax in eccleſijs vbique vigeret, Marinus, vnus ex his, qui in exercitu Romano magnum decus & honorem fuiſſent conſecuti, vir & genere illuſtris, & diuitijs locuples, propter teſtimonium Chriſti Cæſareæ Palæſtinæ tali de cauſa capite damnatus fuit. Eſt quidam honos apud Romanos, qui Κλῆμα appellatur: quem qui adipiſcuntur, eos Centuriones fieri aiunt. Cùm locus vacaret, ordo poſtulabat, vt Marinus eo dignitatis gradu poteretur. Marinum igitur ad hunc honorem elatum, alius pro tribunali comparens, in crimen vocat, tum quod erat Chriſtianus, tum quod Imperatoribus non immolaſſet: Ac propterea, inquit, ex veterum legum inſtitutis illi non licet eum dignitatis gradum apud Romanos adipiſci: ſed illud quicquid eſt muneris, mihi iure impertiri debet. Vnde iudex commotus (Achiuus hic erat genere) primò ſciſcitatus eſt, cuiuſnam ſententiæ & religionis eſſet Marinus. Quem vt animaduertit, conſtanter ſe Chriſtianum eſſe confitentem, trium horarum ſpatium ei ad deliberandum dat.

Κλῆμα vitem Spartianus in Adriano interpretatur, & eſt Centurionatus dignitas apud Romanos, quod Centurionibus creandis vitis deferri ſoleat: ſed Baronius Interpretem non ſat mentem Euſebij intellexiſſe, dum κλῆμα militiæ ordinem interpretatur; voluiſſe enim Euſebium ſignificare Marinum ad eum gradum (gradus enim κλῆμα ſignificat) militiæ profectum, vt ad Centurionatum illi pateret aſcenſus, docet.

II. HVNC è iudicio egreſſum Theotecnus, qui illic erat epiſcopus, ad ſe colloquendi cauſa inuitat: & prehenſa manu recta deducit in eccleſiam. Quem cùm interius ad ipſum ſanctuarium collocauiſſet, læua paululum in alteram partem dimota, gladium, quo cingebatur, oſtendit: ſimulque diuinorum Euangeliorum librum adferens, ex aduerſo proponit, præcipitque, vt ex illis duobus, quod magis eſſet ex animi ſententia, deligeret. Vbi verò abſque cunctatione porrecta manu dextra ſacrum librum accepit, Theotecnus ſic illum affatur: Tene & adhæreſce Deo: ſic enim ab eo roboratus, quod in optatis eſt, prò certo aſſequêre. Abi in pace. Illum ſtatim inde redeuntem præco pro tribunali aduocat. iam enim tempus illi præſtitutum ad deliberandum erat completum.

Marinus cæditur. Vide Ruffi. cap. 14.

III. SISTIT ſe pro tribunali: qui cum maiorem iam, quàm antea, fidei ardorem ac ſtudium declaraſſet, actutum inde, vt erat, ad mortem recta abductus, martyrio exceſſit è vita. Aſterius etiam, vir è ſenatorum Romanorum numero, cum Imperatoribus in primis charus, tum omnibus & nobilitatis & facultatum gratia conſpicuus, in eadem ciuitate, propter diuinam animi propenſionem, quam tam liberè erga veram pietatem declaraſſet, omnium ſermone celebrabatur. Qui cùm martyri ipſo mortis articulo præſtò adeſſet, ſimulatq; è vita migrârat, cadauer tollit, ſplendida & precioſa obtegit veſte, atque humeris impoſitum, inde deportat. quod cùm magnifico & ſumptuoſo linteo inuoluiſſet, decenti ſepulchro condidit.

Aſterius Senator Marini corpus extinctum mandat ſepulturæ.

IV. HVIVS viri familiares, qui hucuſque vitam produxerunt, cum alia infinita præclara eius facta memorant, tum iſtud in primis, quod ſequitur, quodque plenum eſt admirationis. Cæſareæ Philippi, quam Phœnices Paneada vocant, fertur victimam quandam in fontes, qui illic ex radicibus montis Panei prorumpunt, ex quibus Iordanem profluere dicitur, in quadam diei feſti gentilium celebritate mactatam, conijci: atque eam dæmonis vi ac poteſtate mirandum in modum ab eorum adſpectu euaneſcere, miraculumque videri præſentibus valdè memorabile. Quibus, dum gerebantur, Aſterium quodam tempore forte interfuiſſet ac cùm videret tam multos illius rei admiratione obſtupefactos, eorum erroris admodum miſertum eſſe. Deinde ſublatis in cœlum oculis, Deum omnium rerum moderatorem per Chriſtum ſupplicem precatum, vt dæmonium illud, quod populum tanto errore cæcauiſſet, comprimeret, ipſum à fraude ac fallacijs, quas hominibus ſolet intendere, coërceret. Hoc modo cùm Deum orauiſſet, repentinò victimam fontibus ſupernataſſe: atque ita rem illam, quam tantopere mirari conſueuerant, in nihilum interijſſe, vſqueadeò, vt nullum in poſterum in eo loco ex ea omninò ederetur miraculum.

Iordanis vnde profluat. Aſteri⁹ fraudes diabolicas gentilib. detegit.

Hactenus ex verſione doctiſſimi viri Iohannis Chriſtophorſoni, Angliæ Epiſcopi, ex qua quidem animaduerti non poteſt Aſterium pro fide Chriſti martyrium obiiſſe: ſed id ex Ruffini verſione habent vetuſtiſſima Martyrologia Bedæ, Vſuardi, Adonis, &c. Ibi enim ſic legitur:

Lib. 7. c. 13.

V. INTER cæteros cunctis clarior, & meritis fidei ſupra cæteros inſignis memoratur Aſterius, vir Romanæ vrbis Senator, patritius, nobilitate, facultatibus, propinquitate etiam regia, & omni bonorum fama ſatis clarus. Qui cùm ſupradicti martyris extremis intereſſet exequijs, & capite cæſum cadauer ſubiectis humeris ſuis, & ſubſtrata veſte, qua induebatur, exciperet honorem, quem martyri detulit, continuò ipſe martyr aſſequitur.

An. 260. Habetur in Periſteph. Hymno 1.

VITA SANCTORVM MARTYRVM HEMITERII ET CHELIDONII CALAGVRITANORVM, PER

Aurelium Prudentium ſcripta.

3. Mart.

I.
SCripta ſunt cælo duorum Martyrum vocabula:
Aureis, quæ Chriſtus illic annotauit literis,
Sanguinis notis, & idem ſcripta terris tradidit.
Pollet hoc felix per orbem terra Iberæ ſtemmate.
Hic locus dignus tenendis oſſibus viſus Deo:
Qui beatorum pudicus eſſet hoſpes corporum.
Hic calentes hauſit vndas cæde tinctus duplici.
Illitas cruore ſancto nunc arenas incolæ
Confrequentant, obſecrantes voce votis, munere.
Exteri nec non & orbis huc colonus aduenit:
Fama nam terras in omnes præcucurrit proditrix,
Hic patronos eſſe mundi quos precantes ambiant.
Nemo puras hic rogando fruſtra congeſſit preces.

Peregrinationes & conuentus ad ſepulcra ſanctorum. Præſtât beneficia poſcentib.

Lætus hinc terſis reuertit ſupplicator fletibus,
Omne quod iuſtum popoſcit, impetratum ſentiens.
Tanta pro noſtris periclis cura ſuffragantium eſt:
Non ſinunt, inane vt vllus voce murmur fuderit.
Audiunt, ſtatimq; ad aurem regis æterni ferunt.
Inde larga fonte ab ipſo dona terris influunt:
Supplicum cauſas petitis, quæ medelis irrigant.
Nil ſuis bonus negauit Chriſtus vnquam teſtibus,
Teſtibus, quos nec catena, dira nec mors terruit
Vnicum Deum fateri ſanguinis diſpendio:
*Sanguinis ſed tale damnum lux rependit * largior.* *largius

Hoc genus mortis decorum eſt: hoc probis dignum viris II.

Membra

Membra morbis exedenda texta venis languidis,
Hoſtico donare ferro, morte & hoſtem vincere.
Pulchra res, ictum ſub enſe perſecutoris pati.
Nobilis per vulnus amplum porta iuſtis panditur.
Lota mens in fonte rubro ſede cordis exilit.
Nec rudem crudi laboris ante vitam duxerant
Hemeterius & Chelidonius milites. *Milites: quos ad perenne cingulum Chriſtus vocat.*
Sueta virtus bello & armis, militat ſacrariis.
Cæſaris vexilla linquunt, eligunt ſignum crucis.
Proq́; ventoſis draconum, quos gerebant, palliis,
Præferunt inſigne lignum, quod draconem ſubdidit.
Vile cenſent, expeditis ferre dextris ſpicula,
Machinis murum ferire, caſtra foſſis cingere,
Impias manus cruentis inquinare ſtragibus.
III. *Forte tunc atrox ſecundos Iſraelis poſteros*
Ductor aulæ mundialis ire ad aram iuſſerat
Idolis litare nigris, eſſe Chriſti defugas.
Liberam ſuccincta ferro peſtis vrgebat fidem.
Illa virgas & ſecures, & biſulcas vngulas
Martyrum fortitudo. *Vltrò fortis expetebat, Chriſti amore interrita.*
Carcer illigata duris colla bois impedit.
Barbaras forum per omne tortor exercet manus.
Veritas crimen putatur, vox fidelis plectitur.
* perculit. *Tunc & enſe cæſa virtus triſte * percuſſit ſolum,*
Et rogis ingeſta mæſtis ore flammas ſorbuit.
Dulce tunc iuſtis cremari, dulce ferrum perpeti.
IV. *Hic duorum chara fratrum conualeſcunt pectora;*
Fida quos per omne tempus iunxerat ſodalitas.
Stant parati ferre, quicquid ſors tuliſſet vltima:
Seu foret præbenda ceruix ad bipennem publicam,
Verberum poſt vim crepantum, poſt cataſtas igneas:
Siue pardis offerendum pectus, aut leonibus.
Nos ne Chriſto procreati, Mammonæ dicabimur:
Et Dei formam gerentes, ſeruiemus ſeculo?
Abſit, vt cæleſtis ignis ſe tenebris miſceat.
Sit ſatis, quod capta primo vita ſub chirographo
Debitum perſoluit omne, functa rebus Cæſaris.
Renunciant militiæ. *Tempus eſt Deo rependi, quicquid eſt proprium Dei.*
Ite ſignorum magiſtri, vos tribuni aſſiſtite:
Aureos auferte torques, ſauciorum præmia.
Clara nos hinc angelorum iam vocant ſtipendia.
Chriſtus illic candidatis præſidet cohortibus,
Et throno regnans ab alto, damnat infames deos,
Voſq́; qui ridenda vobis monſtra diuos fingitis.
V. *Hæc loquentes, obruuntur mille pœnis martyres:*
Atrociter puniuntur. *Nexibus manus vtraſq́; flexus inuoluit rigor,*
Et chalybs attrita colla grauibus ambit circulis.
O vetuſtatis ſilentis obſoleta obliuio.
Inuidentur iſta nobis: fama & ipſa extinguitur.
Chartulas blaſphemus olim nam ſatelles abſtulit:
Ne tenacibus libellis erudita ſecula, Nota hic cauſam, quare multæ ſanctorum vitæ perierint.
Ordinem, tempus, modumq́; paſſionis proditum
Dulcibus linguis per aures poſterorum ſpargerent.
Hoc tamen ſolùm vetuſta ſubtrahunt ſilentia,
Iugibus longum catenis an capillum pauerint,
Quo viros dolore tortor, quaue pœna ornauerit.
Illa laus occulta non eſt, nec ſeneſcit tempore,
Miſſa quòd ſurſum per auras euolarunt munera,
Quæ viam patere cæli præmicando oſtenderent.
Illius fidem figurans, nube fertur annulus:
Hic ſui dat pignus oris (vt ferunt) orarium.
Quæ ſuperno rapta flatu lucis intrant intimum:
Aer poli liquentis axem fulgor auri abſconditur.
Ac diu viſum ſequacem textilis candor fugit.
Subuehuntur vſque in aſtra, nec videntur ampliùs.
Vidit hoc conuentus adſtans, ipſe vidit carnifex,
Et manum repreſſit hærens, ac ſtupore obpalluit:
Sed tamen peregit ictum, ne periret gloria.
Iam ne credis bruta quondam Vaſconum gentilitas, VI.
Quàm ſacrum crudelis error immolarit ſanguinem?
Credis in Deum relatos hoſtiarum ſpiritus?
Cerne, quàm palàm feroces hic domantur dæmones, Ecce quæ virtutes fiãt ad ſepulcra Martyrum.
Qui lupino capta rictu deuorant præcordia,
Strangulant mentes & ipſas, ſeq́; miſcent ſenſibus.
Tunc ſuo iam plenus hoſte ſiſtitur furens homo,
Spumeas efflans ſaliuas, cruda torquens lumina,
Expiandus quæſtione non ſuorum criminum.
Audias, nec tortor adſtat, eiulatus flebiles.
Scinditur per flagra corpus; nec flagellum cernitur.
Creſcit & ſuſpenſus ipſe vinculis latentibus.
His modis ſpurcum latronem martyrum virtus quatit:
Hæc coercet, torquet, vrit, hæc catenas inuttis.
Prædo vexatus relictis ſe medullis exuit.
Linquit illæſam rapinam, faucibus fictis fugit:
Vngue ab imo vſque ad capillum ſalua reddit omnia.
Confitens ardere ſeſe, nam gehennæ eſt incola.
Quid loquar purgata longis alba morbis corpora; VII.
Algidus cum decolores horror artus concutit?
Hic tumor vultum relinquit, hic color verus redit.
Hoc bonum Saluator ipſe quo fruamur præſtitit.
Martyrum cùm membra noſtro conſecrauit oppido,
Sospitant quæ nunc colonos, quos Iberus alluit.
State nunc hymniſtæ matres pro receptis paruulis,
Coniugum ſalute læta vox maritarum ſtrepat: Feſta dies horũ Martyrum.
Sit dies hæc feſta nobis, ſit ſacratum gaudium.

VITA EORVNDEM SS. HEMITERII ET CHELID. MARTYR. PER D. GREGORIVM ARCHIEPISCOPVM TVRONENSEM SCRIPTA. HABETVR

In libro eiuſdem in gloriam plurimorum martyrum edito, cap. 93.

I. CALAGVRRIS vrbs Hiſpaniæ Hemetrium, Chelidoniumq́ue martyres geſtat, ſæpeq́ue ab eorum virtute miracula cernendo, diuerſarum ægritudinum medicamina capit. Hi etenim martyres à perſecutore comprehenſi, atque ad ſupplicium rapti, dum diuerſis pœnis afficerentur, ob diuini nominis confeſſionem, excepta vltimæ damnationis ſententia, deducuntur ad decollandum. 3. MART. Ecce ſanctorum virtus & poteſtas etiam poſt mortẽ.

II. Cumq́ue eorum capita lictor incideret, miraculum populis magnum apparuit. Nam vnius annulus, orariumq́ue alterius, nube ſuſceptum eſt, & in cœlis euectum viderunt. Hæc omnes qui aderant, vſquequo acies oculorum intendere potuit, fulgorem ſcilicet auri, candoremq́ue lintei, ſuſpectu ſequebantur attoniti. SS. Martyres capite cæduntur.

III. PRÆBET huius rei teſtimonium Aurelius Clemens in libro Coronarum his verſibus, dicens: Illa laus occulta non eſt, nec ſeneſcit tempore, Miſſa quòd ſurſum per auras euolarunt munera, Quæ viam patere cœli præmicando oſtenderent. Illius fidem figurans, nube fertur annulus: Hic ſui dat pignus oris, vt ferunt orarium: Quæ ſuperno rapta flatu lucis intrant intimum. Per poli liquantis axem fulgor auri abſconditur, Ac diu viſum ſequacem textilis candor fugit: Subuehuntur vſque in aſtra, nec videntur amplius.

An. 450. *VITA S. VVINVVALOCI ABBATIS, EX VETVSTIS MSS. CODICIBVS, MVTATO STYLO PER F. LAVrent. Surium deſcripta: & quidem aliquot locis paraphraſticōs.*

3. Mart. 1. VVinvvaloci patria & parentes

FVIT in Britanniis vir illuſtris Fracanus nomine, conſobrinus Coronij regis Britannici, idemq; vir bonus & integer, Chriſtianaq; religione initiatus. I. Hic ex coniuge ſua; cuius nomen non exprimitur, filiū ſuſcepit VVinvvalocum, qui in ipſis primæ ætatis initiis cœpit ardere deſiderio rerum cęleſtium, mundi reſpuere illecebras, & ſoli Deo velle viuere. Orabat itaq; opportunè, importunè parentes ſuos, vt literarum ſtudiis imbuendus cuidam viro Dei traderetur. Pater id renuebat, cupiens eum ad ea, quę mūdi huius ſunt, promouere. At pius puer dolens ſe ſuo fruſtrari voto, ad Deum ſe conuertit, eius opem attentiſſimis precibus implorans. Non defuit Dominus eius religioſis deſideriis. Cùm enim die quodam pater eius proficiſceretur ad viſendos greges ſuos, qui amœnis in locis paſcebantur, vbi eò peruenit, ſubitò extitere ſuper eum horrenda cæli tonitrua, & ſic eum ruētia cælitùs fulgura complexa ſunt, vt nimio terrore & horrore proſtratus, penè exanimis in terram decideret. In has igitur de improuiſo redactus anguſtias, animaduertit diuinitùs iſthuc fieri, Deumq; ab ipſo repoſcere filium, quem ille mundi nexibus vellet implicari. Itaq; mox in has prorupit preces: Domine Deus rex omnipotens, cuius ſanctiſſimæ voluntati par eſt neminem obluctari: ſcio quod cauſa filij mei, quem tibi deuotum, ego iis quæ mundi ſunt, volui applicare, iſthæc patior. Sed ecce eum tibi deuoueo, tuum ego tibi reſtituo: quinetiam ambos eius germanos fratres, natu maiores, tuæ militiæ libens tranſcribo. II.

Pater eius cū Chriſto conſectas

EVOLVTO inde ſeptem dierum ſpatio, cum filio ſuo VVinvvaloco ad quendam virum Dei, qui tunc columna Eccleſiæ videbatur, profectus eſt. In ipſo autem itinere ingens orta tempeſtas, diem ſerenum in obſcuram noctem repentè mutare viſa eſt. Stupebat & pauebat pater, at VVinvvalocus religioſus puer ſecuro & hilari animo dixit ei: Noli timere pater: Num cenſes difficile ei, qui ex nihilo omnia creauit, hanc aëris tempeſtatem in placidiſſimam tranquillitatem conuertere? Cùm ſint verò omnia poſſibilia credenti, fideles ei preces offeramus, & reſtituet nobis ſerenam lucem. Simulatque ab illis oratum eſt, adeò per Dei gratiam illa repentina tempeſtas & horrida nox in iucundam eſt mutata tranquillitatem & ſerenitatem, vt nec tenuis nubecula cæli faciem obfuſcaret. Ea res itineris comites ad agendas Deo gratias laudeſq; permouit. Tandem ventum eſt ad virum ſanctum, ad quem habebant iter: eiq; VVinvvaloci pater, quid in itinere eueniſſet, expoſuit. Admiratur ille vir Dei, iubetq; pium puerum ſuis ſiſti conſpectibus. Aduenjens autem VVinvvalocus puer, totum ſe humi proſternit, & Deum in ſancti viri pectore habitantem adorat. At ille vir venerabilis, gratiam Dei in puero tacitus contemplans, patri eius dixit: Hic filius tuus ætatem moribus tranſcendens, permultis erit cauſa ſalutis æternę. Et tu quidem ætate eum puerum conſpicis, ego verò animo eum iam cerno virum perfectum. Cùm hæc & id genus alia in laudem pueri vir ſanctus dixiſſet, patrem eius mirificè exhilarauit: qui accepta ab eodem benedictione, relicto ſub ſuaui Chriſti iugo & ſancti Spiritus magiſterio filio ſuo, lætus ad ſua reuerſus eſt. Porrò ſanctus puer VVinvvalocus, pro carnali parente amplectens ſpiritalem, ſub illo non modò literarum, ſed etiam virtutum ſcholam ingreſſus eſt, breuique tempore pro ingenij felicitate & viuacitate magnos in literis progreſſus habuit, ita vt in ipſis adoleſcentiæ annis etiam in diuinarum intelligentia ſcripturarum non mediocriter excellere videretur. Aderat enim illi gratia ſpiritus Sancti, quæ eius mentem ſuis radiis illuſtraret. III.

Matt. 9. VVinvvalocus puer precibus pellit tempeſtatē.

Vaticinium de S. VVinvvaloco.

Profectus eius in literis.

PER id tempus eius pater ſpiritalis orandi cauſa locum quendam inuiſurus, puerum Domini VVinvvalocum cum condiſcipulis in monaſterio reliquit, ſancta exhortatione prius eorū confirmatis animis, ne quid ætas lubrica ipſo abſente peccaret. Verùm illo cuſtode remoto, VVinvvaloci condiſcipuli gaudent aprici gramine cāpi, parumq; memores paternarū admonitionū, vt ſolet indomita puerorum ætas, quodā die vacant luſib. & per agros curſitātes, oblectāt ſeſe: ſed ecce interim vnus ex illis crus frangit, & extrema gaudij luctus ingens & mœror occupat, cunctis eo caſu valde dolentibus. At verò pius puer VVinvvalocus hortatus eſt eos, ne turbarentur, ſed toto pectore in preces incumberent, ſalutemq; læſo à Domino impetrarent. Non n. difficile eſt, inquit, illi crus fractū reformare, qui intra matris viſcera totum hominem formauit. His verbis compuncti ſunt corde, & cœperunt orare clementiam Saluatoris. Porrò VVinvvalocus erectis in cælum manib. & oculis, ita precatus eſt: Domine Ieſu Chriſte, qui ligni vetiti concupiſcētia proſtratū mundum vitalis ligni remedio inſtaurasti, & in eodem æternæ ſalutis guſtum te eſurientib. obtuliſti: Domine omnipotens, qui cæcis viſum, claudis greſſum, mancis manuum officia, leproſis munditiam, mortuis vitam reddidiſti: audi preces, quas tibi ſupplices deferimus, & tua inuiſibili medicina huic fratri noſtro priſtinam reſtitue incolumitatem. Sic orauit, & ſalutari crucis ſigno plagæ locū vndiq; conſignans, dexterā eius apprehendit, & dixit clara voce: In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſurge, & Deo gratias age. Ad hanc verò vocem tam ille mox ſurrexit ſanus & incolumis, vt nec veſtigiū quidem vllum fracti cruris appareret. Et VVinvvalocus quidem rogauit eos, qui aderant, vt hanc rem apud ſe tacitā haberent: ſed Deo volente producta eſt in publicum, & ad omnium notitiam peruenit. IV.

Precibus & crucis ſigno ſanat fractū crus.

OBTINEBAT ſancti huius pueri animum ingens commiſeratio erga mendicos & inopes, & cùm videret ſtipem publicè emendicantes, non raró, ab imo pectore ductis ſuſpiriis, lachrymas fundebat: cumque non ſuppeteret, quo eorum poſſet leuare inopiam, ſolebat eos cæleſtibus fouere conſolationibus: & qui corporibus non poſſet, ſaltem animis aliquod adhibere leuamen. Quo quidem in ſtudio cùm ille eſſet aſſiduus, non defuit, qui vnde proficere debuit, inde ſibi inuidiæ & liuoris materiam hauriret, & ſanctum Dei hominem conuitiis proſcindere non vereretur. Ille verò arrepto patientiæ ſcuto, pro maledictis benedictionem reddidit, eique gratias egit. Interim ex Actibus Apoſtolorum eius animo ſuccurrebat, quemadmodum beatiſſimus Petrus Apoſtolus mendicantem claudum non auro vel argento, ſed Dei virtute curaſſet: moxque de Dei benignitate & ope ſecurus, cæcum quendam è medio hominum languidorum ſeorſum abduxit, & ſic Dominum rogauit. Ieſu fili Dauid, aperi quæſo oculos cæci huius, vt tuam ille ſentiens eximiam virtutem, te in creaturis tuis admirabilem & glorioſum prædicet, teque laudet & benedicat. Deinde piis manibus vtrunque contrectans oculum, & ſaliua oris ſui perungens, clara voce dixit: Apoſtolicis ego te verbis compello: Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri reſpice. Confeſtim ille vidit, cunctis admirantibus, & Deo ſanctum ſuum mirificanti, gratias agentibus. V.

Eius cōmiſeratio in inopes.

Actor. 3.

Cæcus viſum recipit.

ERAT verò ſancto VVinvvaloco ſoror vnica, quæ in parentum manebat domo, virgo & puella tenerrima. Hæc die quodam cum puellis coætaneis puerili ſe ludo oblectans, in magnam repentè incidit calamitatem. Nam anſer vnus ex domeſticis, eius excuſſit oculum & deglutiuit. Mox autem dolor ingens puellam obtinuit, ita vt ad mortem vrgeri videretur. Ea res ſupra modum parentes eius afflixit, ita vt nullam prorſus conſolationem admitterent, ſed eam perinde atque iam extinctam plorarent. Quorum miſertus Deus, per angelum ſuum rem geſtam VVinvvaloco indicauit, iuſſitque eum ire ad paternas ædes, & ſorori oculum, parentibus verò animi iucunditatem reſtituere.

Sorori ſuæ S. VVin-

Eadem

Eadem nocte ſurgit VVinwalocus, venit ad parentes valdè perturbatos, iubetque, vt ab angelo edoctus erat, anſeres coram ſe adduci, ex iiſque vnum apprehendit, eiuſque ventrem ferro ſecans, oculum ſororis integrum inde extraxit, reſtituitque in locum priſtinum, non ſine multa eorum, qui huic ſpectaculo intererant, admiratione. Porrò etiam anſerem ſanum iuſſit abſcedere ad gregem ſuum. Poſteà valedicens parentibus, ad amicæ habitationis locum reuerſus eſt.

vvalocus oculum reſtituit.

VI. Coepervnt intereà quidam ſe in eius tradere diſciplinam, quibus ille ſanctarum ſcripturarum arcanos & myſticos ſenſus aperiebat. Accidit autem, cùm aliquando quaſdam illis quæſtiones pro more enodaſſet, vt vnus ex diſcipulis eius ſecedens, quæ ex magiſtri ore audierat, accuratè ſecum ipſe repeteret & ruminaret. Sed huic ſtudio intentum ſomnus corripuit; & ecce è ſuis latibulis ſeſe ſerpens proripiens, dormientis pedem morſu virulento appetit, rurſuſq; in ſuas ſe latebras abdit. Mox ſe per omnes artus letiferum diffundit virus, & intumeſcente corpore, iam mors ſubitanea adfutura videbatur. Euigilans ille, & in tam præſenti ſe periculo conſtitutum admirans, cùm facilè ſentiret, niſi diuinitus ipſi ſubueniretur, actum fore de vita ſua: cum bona fiducia adiit VVinwalocum magiſtrum ſuum, & cum multis lachrymis ab illo petiit, vt ſuis precibus à Domino ſalutem ipſi impetraret. Eum verò ſanctus VVinwalocus humi iacentem erexit, & cum illo pariter abiit ad locum, vbi à ſerpente percuſſus erat: ibique fuſa ad Deum prece, voce magna iuſſit ſerpentem è ſuo ſpecu prodire in publicum: Mox ille è ſua cauerna egreditur, ſquamis horridus, linguamque vibrans triſulcam, ictus mortiferos intentat. Porrò ſanctus VVinwalocus contra illum extenſa manu, crucis figuram exprimit, & ſigno vitali tanquam haſtæ cuſpide ita eum transfixit, vt creparet medius, finemq; faceret deinceps alios lædendi. Deinde aquam oleo, ipſius benedictione ſacrato, permixtam ægro bibendam dedit, eaq; virus omne profligauit. Redibant detumeſcentia membra ad decorem priſtinum, & homini eſt aucta ſalus & incolumitas corporis. Fertur poſtea vir ſanctus à patre ſuo & aliis fidelibus rogatus, à Deo id precibus obtinuiſſe, vt in illa regione ſerpentes viuere non poſſint. Nam ſi qui capiendi experimenti cauſa eò adducantur, eos tanquam telo ictos, mox expirare aiunt.

Crucis ſigno ſerpentem perimit, & oleo ſacrato pellit virus.

VII. Opilione quodam ſuos paſcente greges, fulgura & tonitrua ſubitò extitêre, & cùm iis pariter ingens aëris tempeſtas, adeò vt ille propemodum exanimis redderetur. Itaque huc illucque diffugiunt oues, & eum inſtar coronæ vndique lupi circundant. Diſcuſſa verò tempeſtate, cùm ſe collegiſſet, luposque circunſiſtentes eſſet intuitus, multùm exhorruit, magnaque voce exclamans, VVinwaloce, inquit, ſerue Dei, in tanto periculo ne deſis mihi. Vix ille verba compleuerat, & ecce viſus eſt adeſſe ſanctus VVinwalocus, & vſque ad diluculum immanes beſtias, hominis ſanguinem ſitientes, leui virga abigere. Quibus profligatis, Opilio integras ſuas collegit oues, ac deinde ſancti VVinwaloci monaſterium adiit, in quo vir ſanctus illa nocte in Dei laudibus pernoctârat, eique rem omnem explicauit. At vir Dei, humanos volens declinare fauores, præcepit ei, ne cuiquam alij diceret, ſeque in cellulam abdidit. Opilio verò indignum arbitratus diuina reticere beneficia, quid per ſanctum ſuum Dominus ipſi præſtitiſſet, omnibus enarrauit.

Nota viri ſancti modeſtiam.

VIII. Pater viri Dei Fracanus cum duce quodam eiuſdem regni equeſtris certaminis ſpectaculum editurus, diem opportunum præfixit, quo equi illorum inter ſe curſu certarent. Aderat iam ille dies, & ad ſpectaculum multi confluxêre mortales. Procedunt in medium campum egregiè inſtructi & equi & equites, & ſigno dato, laxatiſque habenis, volant equi, & fit ingens ſpectantium applauſus. Interim dubia adhuc victoria pendent animi omnium: & equus quidem patris VVinwaloci iam omnes facilè anteuerterat, ſed ſeſſorem ſuum, iuuenem florenti ætate & multa nobilitate ſpectatiſſimum, eius rapidiſſimum curſum ferre non valentem, inter ſaxa aſpera à ſe ita excuſſit, vt is animam exhalaret. Tum verò in luctum mutatum eſt gaudium: maximè verò flebant iuuenis parentes, eiuſque corpus miſerè quaſſatum colligentes, exequias apparabant. Inter hæc, tanquam à Deo miſſus, de improuiſo adeſt ſanctus VVinwalocus, audit quid acciderit, alienum dolorem ſuum facit, & præſentia ſua illos iam ad ſpem meliorem reuocat. Accedit ad corpus extinctum, illudque manu contingens, Adoleſcens, inquit, excitat te Dominus Iesvs Christvs, qui te, & cùm non eſſes, creauit, & ſuo ſanguine redemit. Ad hanc vocem ille, tanquam à graui excitatus ſomno, non modò rediuiuus, ſed adeò ſurrexit incolumis & robuſtus, vt membra eius illo atroci caſu diſſipata & diſſoluta, nullum prorſus ſentirent dolorem. Cœperunt omnes, qui aderant, in Dei laudes & gratiarum actiones erumpere, quòd per ſeruum ſuum VVinwalocum tam ſtupendo miraculo, gaudio incredibili affeciſſet populum ſuum.

Adoleſcentem extinctum ad vitam reuocat.

IX. Per idem tempus claruit S. Patritius, Eccleſiæ Chriſti eximium decus, & totius Hyberniæ ſplendidum ſidus. Cuius eximiæ virtutis opinio adeò S. VVinvvalocum affecerat, vt modis omnibus ad eum proficiſci peroptaret, vt viuendi normam ex eius ſanctiſſima inſtitutione capeſſeret. Sed cùm in ea verſaretur cogitatione, per viſum ei S. Patritius ſeſe exhibuit, vultu angelico, & caput aureo diademate coronatus: atque ad eum: En ego ſum Patritius, quem tantopere cupis adire. Sed ne mea cauſa tam longum iter terra marique ſuſciperes, miſit me Dominus, vt voti tui compos, & adſpectu & colloquio meo perfruaris. Deinde blando eum ſermone conſolans, admonebat, vt non ſe, ſed Chriſtum ſuis vbique præſentem accederet, & eum ſibi vitæ præceptorem deligeret. Prædixit etiam illi, futurum eum aliis militiæ ſpiritalis ducem, ſalubrique eum conſilio inſtruxit. Porrò etiam hortabatur eum, vt à magiſtro ſuo ſocios expeteret, & cum eis ad alium ſeſe locum transferret. Vbi ea viſio diſparuit. VVinvvalocus quàm primùm cellam petiit, in qua monaſterij pater diuinæ meditationi & contemplationi vacabat. Cumque ei viſionem expoſuiſſet, ille hilaritate perfuſus: Diuina, inquit, viſitatione & reuelatione clarificatus es fili, nec quicquam moratus, ac ſi cælitùs mandatum accepiſſet, vndecim ei attribuit diſcipulos, in Diuini operis exercitio promptiſſimos: quos cùm oſculatus, eiſque benè precatus eſſet, inter lachrymas valedicens, ait: Valete filij chariſſimi, & ſit Deus dux itineris veſtri: cumq; ad Chriſtum perueneritis, ſitis quæſo memores mei. Iam cum illis capeſſebat iter VVinvvalocus, & tamen quò iret ignorabat: ſed multa in Deum erectus fiducia, tandem Chriſto duce ad inſulam quandam appulit, in eaque cum ſociis ſuis triennio manſit, vitam ducens eremiticam. Sed cùm nimiæ eum locum infeſtarent tempeſtates, eſſetque ob ſuam ſterilitatem hominum habitationi valdè incommodus, Deum rogauit, vt aptiorem illi locum oſtendere dignaretur. Audiuit Dominus preces fidelis ſerui ſui, & vltra mare locum ei indicauit: ſed cùm nauis deeſſet qua veherentur, magna cum fiducia orauit Dominum, ac deindè ait ad fratres: Confortamini chariſſimi, & in fidei firmitate fundati, ſicut me videritis ſequentis me fratris tenere manum, ita vos quoque ſinguli præcedentis fratris apprehendite manum, & eius veſtigiis inſiſtite. Tum verò inuocans nomen Domini, paſtorali virga mare percuſſit, & renouante Deo priſtinum maris rubri miraculum, illud ſe peruium præbuit ingredientibus: ſicque conſertis, vt vir Dei iuſſerat, manibus, ipſo in fronte gradiente, per ſiccum tranſiêre mare, aquis hincindè velut in murum coaleſcentibus, cantabantq; Domino hymnum trium puerorum. Vbi autem ad locum cælitùs monſtratum peruenêre, multùm vir Dei eius grata amœnitate & fructuum vbertate gauiſus eſt. Voluit autem eum Chriſto Domino illic famulantibus adeò eſſe attributum, vt nulli vnquam fœminæ ad eum pateret acceſſus. At verò locus ille aquarum penuria laborabat: itaque vir ſanctus ſublatis in cælum oculis & manibus, Domino precem obtulit. Deindè virga, qua mare diuiſerat, terræ puluerem deſignans, fontem vberrimum produxit.

Nota ætatē S. VVinvvaloci.

Tranſit cū ſociis mare pedibus. Dan 9.

D 2 Eodem

Dæmon ſpectris eū terrere conatur.

EODEM tempore nocte quadam oratorium ingreſſus,more ſuo in ſanctis precibus peruigil manſit. Ibi draco anti- X.
quus,eius in Deum deuotionem & pietatem acerbè ferens, multas ei moleſtias excitauit. Nam immanis cuiuſdam
monſtri ſpeciem induens,minas intentare & horrorem viro Dei incutere cœpit. Transformabatur identidem in va-
rias formas miſer ille fuligine nigrior,nunc volucrū,modò ſerpentū, mox beluarum, rū terreſtriūtum, marinarū.In-
terdum ad nubes vſq; ſuperbum tollebat verticem, nonnunquā in puluerē ſeſe ſubmittebat.Sed cùm cerneret Chri-
ſti militem eiuſmodi phantaſmatis nihil commoueri, ſed magis etiam animis in ſuo propoſito confirmari, conuitiis
eum aggreſſus eſt. At beato viro pſallente,in eumq; ſanctæ Crucis triumphale ſignum cum ſcripturæ diuinæ ſententiis
vibrante,inſtar vmbræ mollis euanuit,teterrimo poſt ſe fœtore relicto,indice fœditatis ſuæ.

Catalogus virtutum S. Vuinuualoci.

HACTENVS quidem ſancti viri non ferè niſi miracula commemorauimus: ſed libet nunc etiam quædam de vitæ XI
eius ratione & auſteritate interſerere, vt ex iis lector & auditor ædificationem accipiant. Erat nimirùm pater hic vene-
rabilis,adſpectu angelicus,ſermone compoſitus,in Dei opere ſtrenuus & indefeſſus, mente & corpore integer, inge-
nio perſpicax,conſilio magnus,fide catholicus,ſpe patientiſſimus,in Dei & proximi charitate perfectus, orationi diu
noctuque intentus. A viceſimo ætatis ſuæ anno ad ſupremum vſque vitæ diem nunquam viſus eſt in templo ſedere:
nunquam aut inepta lætitia ſolutus,aut inani dolore contractus eſt. Omnibus ſemper ſe affabilem & beneuolum
præbuit. In terra degebat corpore,ſed animo in cæleſtibus verſabatur. Cùm pſalmodiæ eſſet intentus,aut extenſis in
cælum manibus,aut flexis in terram genibus,aut vno aliquo in loco fixus & immotus pſallebat. Quotidie pſalterium
dicere ſolebat: centies interdiu,& centies noctu flectebat genua. Veſtis ei non lanea aut linea, ſed ex caprinis erat pel-
libus. Lectus ei non ex plumis aut pannis mollibus,ſeu etiam ea paleis, ſed ex duriſſimis arborum corticibus ſterne-
batur. Sedes eius,mollis erat arena,lapillis permixta. Panis,quem quotidie eodem ſumebat pondere,hordeaceus e-
rat cineribus permixtus. Pulmentum ei fiebat ex farinula hordeacea & modico olere. Sabbatis & Dominicis diebus-
piſce & caſeo veſcebatur. Quadrageſimæ temporibus, bis in hebdomada ſumebat cibum. Vinum & potionem o-
mnem,quæ ebrietatem adferre poſſet,haud aliter atque venenum repudiabat.Sed hæc de eius vitæ inſtitutis pauca è
pluribus commemoraſſe ſufficiat.

Morbis variis affecti, ab eo curantur.

CONFLVEBANT ſanè ad eum vndiq; cæci,ſurdi,claudi,leproſi,paralytici, diuerſiſq; affecti morbis, & omnes ab il- XII.
lo ſe incolumes redire lætabantur. Iam nomen eius in tota Britannia celebrabatur, & velut angelus Dei cœpit ab o-
mnibus in honore haberi. Rex quoq; quidam eius prouinciæ,auditis eius miraculis & eximiis virtutibus, poſito dia-
demate & purpura,humili ſe tegens habitu, ad illum acceſſit, eiuſq; ſe pedibus toto corpore proſternens, precibus e-
ius apud Dominum ſe petiit adiuuari. Eum autem vir ſanctus è terra erigens,ad mundi contemptum & cæleſtis regni
deſiderium familiari ſermone adhortatus eſt. Eius oratione exhilaratus rex, atque etiam ſacerdotali benedictione
corroboratus,quaſi totus in virum alterum mutatus,ad ſuum ſe palatium recepit.

MATERFAMILIAS quædam haud procul ab eius monaſterio graui languore ad mortem vſq; vexabatur. Eius filius XIII
à viro Dei in monaſterio inſtituebatur: qui multùm ſuæ matri condolens,ſuâ viſitatione eam leuare voluit. Abiturus
autem,à S. Vuinuualoco aquam benedictam accepit. Vbi autem ad eius venit ædes, illa iam obierat, & ad pœnarum
loca,vt S. Vuinuualoco oranti diuinitus erat reuelatum, perducta fuit. Circunſtabant exanime corpus amici lachry-
mantes,& funeri opportuna præparantes: at filius eius ſperans adhuc vitali eam frui halitu, aquam ſanctificatam illi
adſperſit,dixitque clara voce: Sanet te, mater, Dominus Ieſus Chriſtus, in cuius nomine magiſter meus tam multos

Mulier defuncta redit ad vitam.

curat variis morbis affectos Ad hæc verba ſurrexit illa,tanquam à ſomno excitata: ſedebatque in lectulo, multùm ſu-
dans,quaſi multo fuiſſet fatigata labore. Et primò quidem omnes,qui aderant, proni in faciem corruerunt, & Deum,
in ſancto Vuinuualoco virtutem ſuam mirificè declarantem, vnanimiter collaudârunt: deinde verò ex illa percon-
tabantur,quo pacto eſſet ſuo reſtituta corpori. Tum illa: Dæmonum, inquit,turba me circundedit, vinctiſq; manib.
ac pedibus,ad loca tormentorum perduxit. Interim verò ſanctus Vuinuualocus nobis venit obuiam, dæmoneſq; his
vocibus increpauit: Quænam hæc veſtra eſt temeritas & audacia, vt hanc mei iuris famulam vobis vendicetis? Mox
illi conſternati & territi, viro Dei me permiſerunt,cuius precibus ſum ad vitam reuocata.

ERANT in illa prouincia tres latrones,qui nocturnis horis furta & prædas paſſim agerent, & hominibus eius XIV.
regionis valdè ſe infeſtos præberent: quorum audacia eo tandem progreſſa eſt, vt etiam locum, quem ſancto Vuin-
nualoco & ſociis eius diuina prouidentia aſſignârat,malignis animis peterent: cumque intempeſta nocte eo ingreſſi
eſſent,horreum monaſterij apertum,& multa luce perfuſum offenduut. Qua re cum illi terreri,ſeque colligere & ad
meliorem frugem recipere debuiſſent, magis etiam ad ſcelus inflammati ſunt, ſeque mutuò hortantes, dicebant:
Videtur Deus probare facinus noſtrum. Vnde enim alioqui hæc nobis lux radiaret? quonam pacto oſtium iſthuc
aliâs clauſum & munitum, nobis vltrò pateſceret? Itaque ſaccos illi ſuos ad ſummum vſque impleuerunt: ſed inte-
rim,quid illi agerent,non latebat ſanctum Vuinuualocum,qui cùm diuinitus id didiciſſet,fratribus indicauit. Illis ve-

Fures diuinitus puniuntur.

rò in preces incumbentibus, mox diuina vltio fures illos perſecuta eſt. Nam vnus ex iis, coxendice diſſoluta, ſub o-
nere corruit: alter inſtar ſaxi immotus hæſit, nec ſe loco mouere potuit: tertius cæcitate percuſſus, neſciuit quò per-
geret. Poſtquam autem ſe ſol terris reddidit, exiêrunt fratres cum venerando patre, hoſtes ſuos haud aliter atque æ-
grotos vel carceribus incluſos viſitaturi. Ad quos cùm peruenıſſent, ſanctus Vuinuualocus eorum facinus primò re-
prehendit, deindè & animis & corporibus ſalutarem adhibuit curationem. Inter alia admonebat eos, vt cùm re-
bus neceſſariis indigerent, ab ipſis peterent potiùs, quàm ob eiuſmodi vilia & caduca animas ſuas perderent. Sunt,
qui ſcribant adeò illos viri Dei ſermonibus fuiſſe emendatos, vt ad decrepitam vſque ætatem bonis operibus intenti,
cum illo permanſerint.

Viſio S. Vuinuualoco oblata.

VIDIT quandoque vir Dei cælum apertum,& angelos Dei deſcendentes & aſcendentes ſupra ſe. Vidit inter eos XV.
angelum quendam cum eximio ſplendore & immenſa odoris ſuauitate ad ſe venientem, & ore iucundiſſimo, ami-
ciſſimaque familiaritate indicantem ipſi quorundam fratrum feliciſſimum ex hac vita deceſſum, & in cælos aſſum-
ptionem. Per idem tempus quædam inprimis nobilis materfamiliâs, repente oculorum lumine orbata eſt: ſed cùm
eſſet prudentiſſima,non voluit ea calamitate frangi,potiùs verò ad agendas Deo gratias ſe contulit, biduaniſq; ac tri-
duanis ſe afficiens ieiuniis,pſalmis & orationibus,itemq; eleemoſynis & aliis piis operibus vacauit. Nec fraudata eſt
tanta eius animi deuotio ſpe & expectatione ſua. Apparuit enim ei in ſomnis angelus Domini cum multa luce, & ait:

Precibus ſanat cæcā matronam.

Eleemoſynæ & preces tuæ ſunt coram Deo,tibiq; eius opem conciliant. Primò igitur diluculo abi ad patrem Vuin-
uualocum,& per illum recipies amiſſum oculorum lumen. Iis auditis, ſine mora illuſtris matrona oriente ſole,filiis &
ampla familia comitantibus, ad virum Dei profecta eſt, eique quid vidiſſet & audiſſet exponens,petiit lumen ſibi re-
formari. Ait autem ad illam vir Dei: Fides,quæ in te radiat,hanc à te excludat cæcitatem: ſimulq; tangens vtroſq; o-
culorum orbes,ſic Dominum precatus eſt. Ieſu benigniſſime,qui cælum ornaſti lumine,hos oculos tua virtute refor-
ma. His dictis,matronæ lux reddita eſt. Ita nimirùm multis à ſancto viro,ſed in digito Dei, præclarè patratis miraculis,
& Deus in Vuinuualoco ſuo,& Vuinuualocus eſt clarificatus in Deo.

AT nunc quandoq; ad viri Dei felicem exitum veniendum eſt. Nocte itaque illa, quæ eius ſanctiſſimi obitus diem XVI.
anteceſſit,angelus Domini per viſum illi dixit: Euge Vuinuualoce ſerue Dei, cælicolæ omnes te ciuem cupiunt habere
ſuum.

ſuum. Hodie migrabis ad Dominum, & iam emeritus miles nobis in regno ſociaberis. Euigilans autem vir ſanctus, accitis ad ſe fratribus angelicam retulit viſionem exitumq; ſuum illorum Deo dignis precibus commendauit. Cùm autem illi triſtes & lachrymabundi ab eo quærerent, quis ei eſſet futurus in ſancto regimine ſucceſſor, ex ipſis paſtorem eis conſtituit, eumque cum grege ipſi concredito paſtorum principi commendauit. Deindè ad horam tertiam cæleſtis ſacrificij viuam immolauit hoſtiam, communicatoq; cum diſcipulis Dominicæ pacis oſculo, & agni Dei viuifico refectus conuiuio, ita vt ſacræ aſſiſtebat aræ, animam citra dolorem in manus creatoris efflauit. Et corpus quidem diſcipulorum miniſterio honorifice terræ mandatum eſt: anima verò, angelis ſubuehentibus, aulam illam cæleſtis regni penetrauit: vbi corona à Chriſto accepta perfruitur, & in conſpectu Dei ſine fine lætatur. Obiit vir Dei 5. Nonas Martij, hebdomada prima Quadrageſimalis ieiunij, quarta ſabbati, hora illa, qua Chriſtus pro mundi redemptione cruci affixus eſt: Cui cum Patre & Spiritu ſancto laus, honor, virtus, gloria, poteſtas & imperium per infinita ſeculorum ſecula, Amen. Floruit autem, vt habet quidam codex typis excuſus, circa annum Domini 459.

Ad altare reddit Domino ſpiritum, circa annum 459.

VITA S. CALVPPANI RECLVSI, AVTHORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO.

AN. 590.

3. MART.

1. SEMPER paupertas ſeculi regna reſerat cæli, atque vtentes ſe non modò præparat polo, verùmetiam glorificatos miraculis, illuſtres eſſe declarat in mundo. Quo fit, vt dum illa ergaſtularis contritionis reuinctio paradiſi ianuam patefacit, anima angelicis choris inſerta, in requie ſempiterna perſultet: ſicut nunc de beato Caluppano recluſo, quod verum cognouimus, prorſus ſilere nequimus. Hic autem ab ineunte ætate ſemper religionis Eccleſiaſticæ bonum quæſiuit & reperit, & apud monaſterium Melitenſe termini Aruerni conuerſatus, in magna humilitate ſe fratribus præbuit. Erat etenim ſummæ abſtinentiæ, ita vt ab inedia nimiùm attritus, quotidianam cum reliquis fratribus operam explere nequiret. Vnde, vt mos eſt monachorum, magnum improperium inferebant, dicente ſibi præſertim Præpoſito: Qui non delìberat laborare, indignè poſtulat manducare.

Vide ſancti humilitatē & abſtinentiam.

II. DVM autem ille aſſiduè vteretur his exprobrationum verbis, vallem haud procul à monaſterio conſpicatur, de cuius medio lapis, natura præbente, conſurgens, prouehitur in excelſum, quaſi quingentis, aut eo amplius pedibus, nullam penitus habens cum reliquis montibus circumpoſitis coniunctionem. Cuius vallis medium fluuius alluit, qui hunc montem placidè contingens dilabitur. In huius ergò lapidis ſciſſuram, quod priſcis quondam propter tranſitum hoſtium receptaculum fuit, eremita ſanctus ingreditur, & exciſo lapide, habitacula ſtatuit, in quæ nunc per ſcalam valdè difficilem ſcanditur. Locus etenim ille tam difficilis eſt ad incedendum, vt etiam feris beſtiis illuc accedere ſit labor. In hoc loco oratorium paruulum fecit: cui oranti, vt ipſe nobis cum lachrymis referre erat ſolitus, ſerpentes ſuper caput eius ſæpius decidebant, & inuoluentes ſe circa collum eius, non minimum ei inferebant horrorem. Sed quia diabolus ad ſpeciem callidi ſerpentis habetur, non ambigitur eius has fuiſſe immiſſionis inſidias.

Nota loci ſitum & ſerpentum infeſtationem.

III. NAM cùm ille ad hæc perſtaret immobilis, nec moueretur minorum anguium ictibus, quodam die duo dracones immenſæ magnitudinis ad eum ingreſſi, adſtiterunt prope: quorum vnus (vt arbitror) ipſe dux tentationis validior altero erat, qui recto pectore os ſuum contra os beati quaſi aliquid muſſitaturus erexit. At ille timore perterritus, tanquam æneus valdè diriguit, nullumque penitus membrum mouere poterat, neque manum eleuare, vt ſignum beatæ Crucis opponeret. Cumque ambo diutiſſimè in ſilentio conſtitiſſent, venit in mentem ſancto per ſpiritum, vt orationem Dominicam, etſi labia mouere non poterat, vel corde clamaret. Quam dum tacitus pronunciat, cœperunt paulatim membra eius, quæ inimici fuerant arte reuincta, diſſolui: & ſentiens ſe manum dexteram habere iam liberam, ori ſignum beatæ Crucis imponit, rurſumque conuerſus ad hydram, pingit iterum Crucem Chriſti aduerſus eam, dicens: Tu ne ille es, qui protoplaſtum de paradiſi habitaculo proieciſti, qui germani dexteram parricidio cruentaſti, qui Pharaonem, vt populum Dei perſequeretur, armaſti, qui ad extremum ipſum Hebræum populum, vt inuidia ſuccendente perſequeretur Dominum, excitaſti? Diſcede à ſeruis Dei, à quibus ſæpiùs ſuperatus, diſceſſiſti confuſus. Tu es enim in Cain proiectus, in Eſau ſupplantatus, in Golia proſtratus, in Iuda traditore ſuſpenſus, & in ipſa illa Dominicæ virtutis Cruce cum poteſtatibus & dominationibus tuis triumphatus atque contritus es. Abde nunc, inimice, caput, & humiliare ſub ſignaculo Crucis diuinæ: quia non eſt tibi portio cum ſeruis Dei, quorum eſt hæreditas regnū Chriſti. Hæc & huiuſmodi ſancto dicente, Crucemque per ſingula faciente, Draco huius vexilli virtute confuſus, viciſſim ſe humilians terræ ſubditur. Sed dum hæc agerentur, ille alius circa pedes & tibias ſancti in inſidiis voluebatur. Cumque hunc pedibus ſuis circunfuſum ſanctus Eremita videret, orationem faciens, eum abire iuſſit, dicens: Vade retrò, ſatana: nihil mihi in nomine Chriſti mei poteris vltra nocere. At ille vſque ad limen cellulæ egreſſus, ſonum validum per inferiorem partem emiſit, & tanto cellulam fœtore repleuit, vt nihil aliud, quàm diabolus credi poſſet: nec vltrà coram ſancto aut ſerpens, aut draco comparuit.

Signum B. Crucis, potentiſſima arma contra omnes diaboli tentationes.

IV. ERAT autem aſſiduus in opere Dei, nec vacabat ad aliud, niſi aut legeret, aut aliquid oraret. Etiam cùm parumper cibi caperet, ſemper orabat. Sumebat interdum piſcem de flumine, rarò quidem: ſed cùm voluiſſet, opitulante Domino, confeſtim aderat. Cibum panis non aliundè ſumebat, niſi qui de monaſterio mittebatur. Si quis verò deuotorum panes detuliſſet, aut vinum, id in cibos deputabatur egentium: illorum tamen, qui ab eo aut ſignum ſalutare ſuſciperent, aut refectione foueri ſoliti eſſent, illud Domini recolens, quòd in Euangelio de turbis, quas à diuerſorum morborum contagio ſanauerat, dixit: Dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Matth. 15.

V. SED nec illud beneficium occuli debere arbitror, quod ei in loco illo diuina pietas eſt largita. Nam cùm à profundo vallis illius, quaſi ſtadia decem àqua deferretur, orauit Dominum, vt ei in ipſo cellulæ ſuæ habitaculo fontis venam oſtenderet. Et non defuit virtus illa cæleſtis, quæ quondam ſitientibus populis aquas produxit è ſilice. Statim igitur ad huius orationem gutta laticis caute prorumpens, cœpit ſolum ſtillis frequentibus irrigare. At ille munere cæleſti congaudens, concauum in lapide paruulum in modum ciſternæ faciēns, quod tenebat quaſi condia duo, lymphas diuinitùs ſibi indultas ſuſcipiebat: de quibus tantum ei miniſtrabatur per dies ſingulos, quantum ipſi pueroq; ſufficeret, qui ei miniſter fuerat datus. Acceſſimus autem & nos ad locum cum beato Auito Epiſcopo, & ex omnibus, quæ narrauimus, quædam ab ipſo relata cognouimus, quædam oculis propriis inſpeximus. A memorato autem Pontifice diaconatus ac presbyterij ſortitus eſt gradum, & multa populo, diuerſis vexato morbis, remedia contulit. Nulli tamen cellulam egreſſus ſe præbuit contemplandum, ſed tantùm per feneſtellam extendens manum, ſalutare ſignaculum imponebat. Et ſi à quoquam viſitatus fuiſſet, ad hanc accedens ſpeculam, orationem colloquiumq; præbebat. Denique in hac religione curſum vitę conſummans, quinquageſimo, vt opinor, æui anno migrauit ad Dominum.

Exod. 17. Num. 20.

Signo S. crucis pellit morbos.

An. 1000

VITA S. CHVNEGVNDIS IMPERATRICIS, QVÆ CVM SANCTO SVO CONIVGE HENRICO IMP. EPISCOPATVM BAMBERgenſem condidit ac fundauit. Ex antiquis membranis Monaſterij Rebdorffenſis propè Aichſtadium, auctior & correctior edita, & notationibus illuſtrata. Studio R. P. Iacobi Gretſeri S. I. Theologi, Auctore incognito, quam Hoffmannus in Annalibus Bamberg Nonnoſio Monacho, vt idem habet Gretſerus, tribuere videtur.

3. MART.

Fuit Chunegundis Sifridi Palatini Rheni filia vt Fab. in Orig. Sax Cuſpinus & alij tradunt: alijs tamen refragantibus.

I. EX præclaro parentum ſanguine, & auguſtæ nobilitatis gradu, duo immarceſcibilis gloriæ flores mundo enituerunt, ſanctus videlicet Heinricus cognomento Pius, glorioſiſſimum Romani Imperij decus, eiuſq; digniſſima a contectalis, piæ memoriæ, Chunegundis Auguſta & Imperatrix. Eadem verò beata & Deo dilecta terreno Imperatori b copulariter, non carnaliter coniuncta, cæleſti Regi ſuam virginitatem conſecrauit, quam vſq; in finem caſti* virginis conſenſu, Deo teſte, côſeruauit. Quod poſtmodum diuinitas, ne lumen in tenebris lateret, oſtendit: dum eam, ad confundendum virginitatis hoſtem, & obſtruendum os mendacia contra Virginem Chriſti loquentium, ſuper ignitos vomeres incedere, & illæſam procedere dedit.

a *Vxor. Aliqui legunt apud Ditmarum, & alios hac voce vſos: Conlectalis, à lecto, vt Contoralis, à thoro.* b *Sax. corporaliter.* * Henrici II. Imp qui & ipſe Virginitatem integram ſeruauit.

* *Deſunt hæc in Apographo Bambergenſi, & prioribus Surianis editionibus, vſque ad verba: In faſcibus, &c.*

a De hac probatione lege Delriũ lib 4. Diſquiſ Mag. c. 4 q. 4 ſect 3

II. * QVALITER autê id factum ſit, ad communem ædificationem prætereundum non eſt, vt & caſtimoniæ erudiamur exemplis, & diuinorum ſecretorum admiratione moueamur, intelligentes, quemadmodum diligentibus Deum omnia coopetantur in bonum. Tantis namq; ac talibus bonis tentatio deeſſe non potuit. Inuidus enim omnium bonorum diabolus, vbi torum immaculatum ſauciare non potuit, zelotypiæ liuore fœdare cogitauit, & eius ſaltem famam lædere, cui vulnus corruptionis infligere non valuit. Facta eſt igitur, auctore diabolo, ſuſpecta criminis, quæ non nouerat maculam corruptionis. Sed, quia crudelis eſt, qui famam ſuam negligit, expurgationis gratia, ad a vomeres candentes illud ſibi iudicium elegit, quod propter duritiam hominum inſtitutum eſſe cognoſcitur. Cumq; dilecta Deo ad illud iudicium velut ouis ad occiſionem duceretur, ingemuit & ait: Domine Deus creator cœli & terræ, qui probas renes & corda, iudica iudicium meum & eripe me. Te enim teſtem & iudicem hodie inuoco, quia nec hunc præſentem Henricum, nec aliquem virum carnali commiſtione vnquam cognoui. Hoc dicto, ſtupentibus, & flentibus vniuerſis, qui aderant, vomeres candentes † nudo veſtigio calcauit, & ſine aduſtionis moleſtia ſecura pertranſiit. Ita Deus omnipotens vinculum caſtæ dilectionis ſeruauit, innocentiam comprobauit, integritati cuſtodiam humilitatis adhibuit. In faſcibus itaque conſtituta, continentiæ ſuæ gloriam ſub terreni chlamide imperij ſatagebat abſcondi, vt tanto propenſius, quanto efficacius poterat, promoueret, quæ Deo inſpirante, nec non adiuuante, ad ipſius laudem cogitabat perficere.

† Aliquando vomerem candentem, vel quoduis aliud ferrum ignitum manibus ferebant, vel prunas in ſinum conijciebant; vel pyram intrabant: de quibus omnibus Delrius loc. cit S Chuneg ferrum ignitum portaſſe, ſcribit Crancius lib 4 Saxon. cap 31 Matt Hoffmannus in annal. Bamberg ad fidê huius miraculi eo in loco ſacellum ædificatum, & duorum vomerum reliquias, D. Henrici ſarcophago incluſas, in Eccleſia Cathedrali Babebergenſi aſſeruari, memorat.

Hæc omnia clata ſunt ex vita S Hêrici: quæ prius legi debet, vt hoc probè intelligatur, præcipuè cap. 6 & 7.

a Vide vitã S. Henrici c 13 & 14

An. 1018.

III. DENIQVE poſt nouellam fœcundiſſimæ plantationis ſuæ Eccleſiam Babenberc, quam cum illo ſtudioſiſſimo ſuo cooperatore Henrico in loco Babenbergenſi, venuſtiſſimè ſicut hactenus cernitur, fabricauit ſub patrocinio Principis Apoſtolorum Petri atq; S. Georgij Martyris, monaſterium ſub regula ſancti Benedicti ad aquilonarem plagam, in honore S. Michaëlis Archangeli, extruxit, non minori ſtudio prædiorum, ac diuerſorum donariis ornamentorum. Tertiam demum verſus meridiem, ſub Ordine Canonicorum, ſub titulo S. Stephani Protomartyris, paruo quidem ſchemate, ſed maiori opera, de ſuo patrimonio eccleſiam fundauit. Ad a quam dedicandam Benedictum Papam, quem præfatus Deo dignus Henricus Imperator, ad confirmandum Babenbergenſem Pontificatum aduocauerat, venire rogauit. Ipſa autem illud pſalmographi ſecum decantans: Domine dilexi decorem domus tuæ; diuerſa eidem Eccleſiæ, iuxta imperialem munificentiam, munera contulit in diuerſis Eccleſiæ ornamentis. Quæ omnia ipſe Dominus Apoſtolicus, vt ſemper memoria ipſius fundatricis illic floreat, ne quando per fraudem, aut violentiam, vel furto inde ſubtrahãtur, dura banni ſui innodatione, ſeptuaginta quoq; duorũ Epiſc. qui ibi aderant, autoritate, ipſo die côfirmauit. Pſal. 25

ITEM Monaſterium in honore Saluatoris, & eius victorioſiſſimæ Crucis, in loco, qui Confugia dicitur, magnificè conſtruxit, & ancillarum Dei ibidem Deo ſecundum regulam S. Benedicti ſeruientium congregationem decentiſſimè ordinauit. Porrò cooperante ei in omnibus imperiali maieſtate, idem Monaſterium omni ornatu decorauit. Ante principale altare* iconam ex auro & lapide precioſiſſimo ſtatuit; calices aureos & argenteos, catinos, vrceos, pallas, caſulas, vela, cortinas, cappas auro & gemmis precioſis intextas, & cætera vtenſilia, ſiue vaſa miniſterij tanto ſtudio, & tam ſumptuoſis impenſis eidem Eccleſiæ contulit, vt, quicunq; ea intuentur, regiam munificentiã, & miram vtriuſq; Imperatoris videlicet, ac Imperatricis in Deum deuotionem magnoperè mirati non ceſſent.

*imaginem

Dona Confugienſi Monaſterio oblata.

Munificentia SS. Henrici & Chunegundis in varias Eccleſias.

IV. PRÆTER has principales ſuæ fundationis & primarias Eccleſias; quæ Conuentualis Eccleſia, quæ monaſteria illorum donatiuo non glorientur, aut in prædiis dilatata, aut decorata ornamentis? Alias enim antiquitate collapſas reædificauerunt; quaſdam etiam deſtructas, & ad nihilum redactas, in priſtinum, vel in meliorem ſtatum reſtaurauerunt, & ſicuti prudentes Virgines oleum ſuæ miſericordiæ in diuerſos effuderũt, vt meritò dicere poſſint, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco. O coniugium non voluptate, ſed bona voluntate copulatum. O ſanctũ matrimonium, vbi vna fides inuiolatæ caſtitatis, vbi vnus ſpiritus miſericordiæ ac veritatis; vbi idem velle in virtutibus, idemq; nolle in vitiis: vbi nec primus, nec alter diſcerni potuit, dum alter, quod primus, voluit; vbi par animus, in multiſariis operum effectibus, pares in duobus oſtendit affectus. Quales has nuptias dixerim, neſcio. Vnum ſcio; quia neſcit noſtra modò regio tales, dum illi propter regnum cœlorum ſe caſtrantes, nec prolem terrenæ fœcunditatis exſpectantes, exlibè à Deo generationem receperunt: à quorum ore laus Dei nunquam deficiet. Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob; qui viuentes in Chriſto, membra ſua mortificantes propter Chriſtum, ſuper terram morientes; modò regnantes cum Chriſto bona Domini ſui vident in regione viuentium.

Matth. 19.

2 Cor. 2

Cur auctor hanc ſcriptionem ſuſceperit.

V. QVONIAM de vita & virtutib. pij & ſancti Henrici Chriſtianiſſimi Imperatoris, & miſerationibus varijs, quas fecit in domo Domini, de ſignis quoq; & miraculis, quæ poſt tranſitum ipſius per eum fecit Deus, ſatis ac dignè ſcripta ſancta recepit Eccleſia: nunc animum pungit, ac in mentem venit, vitam memorandæ Virginis noſtræ Chunegundis breuiter explicare, & memoriæ ſcripto commendare; vt ad exemplum eius ſe intuentes quæcunq; Virgines, quæcunq; verè viduæ, perfectæ vitæ normam arbitrentur conuerſationem illius. Indignum enim b nobis, ſed magis operæ pretium duximus, vt illi officium non ſubtrahamus oris, cuius prouidentia quotidie alimenta percipimus corporis.

b Ex hoc loco apparet Scriptorem vitæ huius vel monachum, vel ſacerdotem alicuius monaſterij vel templi à SS. Henrico & Chunegunde extructi eſſe.

HEN-

VII. Henrico itaque ſuo, ſuæ caſtitatis patientiſſimo ſemper cuſtode, vbi eam ſuis, virginem, vti traduxerat in Chriſto, in vltimo ſpiritu conſtitutus reſignauit, ad cæleſtia, quæ iugiter ſuſpirabar, gaudia tranſlato, illa ſe ad Dominum, vt ſemper, totam contulit: illum ſuæ caſtitati, neceſſitati, ſaluti adeſſe, illum ſuis Eccleſiis; illum filijs, quos ei in Chriſto aggregauerat, præſentem affore, aduocare vigilijs, Orationibus inſtare, die practicam cum Martha, noctu contemplatiuam cum Maria vitam agere non ceſſabat. Quanta vero eleemoſynarum largitate, quanta orationis inſtantia pro beati coniugis defuncti, anima deſudauerit, in ſubſcripta pagina, quam ipſa per ſe, (nam literarum, ſicut & aliarum artium, diſtinguere auro, gemmiſque ſacras veſtes, fuit peritiſſima) compoſuit, & conſcripſit, quicunque ſcire voluerit, cognoſcere poterit.

Chunegundis mortuo marito anno 1024. tertio Idus Iulij, vt habebat pietatis exercitationibus ſedulo inſiſtit.

IIX. Chvnegvndis, [a]diuina diſpenſatione ſolo nomine Imperatrix, ſpecialiter dilectæ Congregationi in Confugia, quidquid iuſtæ conuenit dilectioni. Propriæ aduerſitatis ſarcinam (veluti æſtimo) facilius tolerarem, ſi veſtras res ſaluas, incolumeſque exiſtere viderem. Quamuis enim mens procelloſis curarum fluctibus vndique quatiatur, veſtræ tamen recordationis ancora à cordis profunditate non euellitur. Et licet longe remotæ ab oculis ſitis, ab animo tamen nuſquam receditis. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Caſus doloris, an longinquitas remotionis? Quin etiam ſi amiſſæ facultatis vſus concederetur, voluntas hæc operis exhibitione comprobaretur. Ipſum tamen modicum, quod adhuc, Deo volente, reliquum tenemus, veſtræ commonitioni alienum eſſe nolumus, vt participatione paruitatis, reueletur magnitudo deuotionis. Mater namque, ſi parum habuerit, parum filijs tribuit. Ecce hæc modica ſumptus munuſcula ad refectionem vobis mittuntur carnis, vt animam *ſenioris, patris veſtri, continua orationis alimonia reficiatis: quoniam tot iuſtorum preces vnanimiter continuatæ, apud Deum multum poſſunt proficere, Iacobo atteſtante. Multum valet deprecatio iuſti aſſidua. Ille etiam, atque etiam iuſtus Dominus, qui iuſtitias dilexit, æquitatem ſupplicationis exaudire non reſpuit: ſed vobis indefeſſis interceſſoribus, ſupradicti chari memoriam facientibus, ſalutis dabit præmium, quod ipſe promittit, dicens; Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Atque bonum opus in conſpectu etiam Dei placitum eſſe cernitis, ſi non ſolum pro illis, qui in hac vita poſiti, multa vobis bona; ſed, pro illis etiam, qui nulla fecerunt, oraueritis. Obſecro ergo, vt eum à cordibus veſtris nunquam abijciatis, qui vos tanquam proprias amauit, atque hunc locum veſtra ſeruitute florere voluit. Eſtote quoque meæ neceſſitatis memores, ſemper in hilaritate cordis miſericordes, ſecundum iſtud Apoſtoli: Dilectio ſine ſimulatione. Nec non veſtræ mentes in quandam mutuæ charitatis ſoliditatem magis ac magis concreſcant, quatenus in die tribulationis clamorem veſtrum ipſius aures exaudiant, qui dicit: Vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum. Quod vos omni modo promereri hortor, eodem præſtante, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Rom. 8. Iac. 5. Pſal. 10. Mat. 10. Ro. 12. Mat. 18.

[a] Epiſtola S. Chunegundis ad Cõfugienſem Cõgregationem: Deerat hæc à Cod. Rebdorff. teſtituta eſt ex Apographo Bamb. & Surio. * Intelligit Henricum Imp. defunctum. Senior hic eſt Dominus, vt & paſſim apud Ditmarum. Hinc cuſum eſt illud Italorum, Signor, & ſignoria.

IX. Denique Chunrado *ſibi ſuccedente in Regno, ipſa curis ſecularibus, ſicut iam diu deſiderauerat, exonerata, in ipſo anniuerſario die tranſitus S. Heinrici, Archiepiſcopos cum Epiſcopis ad dedicationem Confugienſis Eccleſiæ conuocat; *vbi velata eſt; vbi inter Miſſarum ſolennia, imperiali decentiſſime omni cultu ornata, ante principale altare, virgo Deo deuota proceſſit, ibique theſaurum incomparabilem, ligni Dominici, Crucem [b]paruam quidem in materia, ſed maximam in virtute, Deo obtulit. At vbi lectio Euangelij, in qua ſupra arborem Crucis aſcendens ſuſpicientem ſe Ieſum ſuſcipere, & ab eo benedictionem puſillus meruit accipere, lecta fuit; regalem purpuram exuens, tunicam fuſciorem, quam ipſa ſibi manibus ſuis operata fuerat, veſtem religionis, data ſacerdotali benedictione, induit; Et multis pro ſe quidem flentibus, pro illa autem gaudentibus, quæ iam ſeculum damnaſſet in veſtibus, capillis, qui huc vſque in eodem monaſterio pro ipſius ſeruantur honore, præciſis, impoſito ſibi ab Epiſcopis velo, annulo fidei ſubarrata, gratulabunda ſuccinuit; Poſuit ſignum in faciem meam & annulo ſuo ſubarrauit me Dominus meus Ieſus Chriſtus.

* Salico. Mundo ſe abdicat anno 1025. 5. Idus Iulij. *Vbi velata eſt Hæc verba non habentur in Apographo Bamberg.

[b] Offert particulam de ligno S. Crucis.

X. Ita Chriſto ſponſo ipſa ſponſa conſecrata, dum filiarum ſuarum ſe ſanctiſſimo contubernio applicuiſſet, non vt mater filiabus ſe præferebat, ſed in omnibus ſeruitijs ſeruilem ſe perſonam oſtendebat: ita tamen, vt, cum omnia faceret, oſtentationem fugeret ſingulorum, ne in præſenti ſeculo reciperet mercedem ſuam. Operabatur manibus ſuis. (Nulli enim in diſtinguendis auro gemmiſque veſtibus plurimum aut in ſtolis, aut in cingulis æſtimabatur inferior) ſciens ſcriptum eſſe: Qui non operatur, non manducet. Sponſo aut orans loquebatur aut pſallens. Ad Eccleſiæ limina *pene tardioribus omnibus approperabat. Nihil ſeueritate illius iucundius, nihil iucunditate ſeuerius. Triſtis in risu: in triſtitia ſuauis. Breue vitæ ſpacium æterna memoria compenſabat. Idem illi locus Orationis & quietis fuit: idem ſemper habitus: incultum corpus: dum ſciret reiiciendas delicias corporis, quod paulo poſt vermibus exarandum ſit: ſemper eam legere, aut legentem audire videres. Multa illi circa contubernales deuotio: frequens decubantium viſitatio: ſolicita pauperum conſolatio. Præterea, plura eam miracula feciſſe credimus: ſed quod *gratiam hominum, & oleum adulationis ſemper fugeret, eſſe ſuppreſſa: quod tamen incuriæ ſcriptorum, ſeu reuolutioni temporum, non defectui deputandum eſt virtutum. Pauca tamen, quæ in ſcriptis reperimus, aut veridica ſanctimonialium, vbi illa Chriſto militabat, relatione cognouimus, hic inſerere dignum duximus.

Qualẽ vitam in monaſterio duxerit? 2. Theſſ. 3. * Surius & Apogr. Bamb. Pene inuiſa properabat. * gloriam humanam.

XI. Cvm poſt Orationis frequentiam inter lectionis laſſitudinem ancilla Chriſti in lecto non plumis exſtructo, ſed cilicio ſtrato, membra ſopore grauata remiſiſſet, puella ſacrata, quæ de more illi aſſidebat, ſacros codices legens, cum fere ad medium noctis lectionem extenderet, caligantes oculos clauſit, lumenque è manibus illius prolapſum paleas corripiens, ſui fragore circumiacentes ſorores excitauit. Clamore ex concurſu facto, Virgo Chriſti de ſomno excuſſa, dum colluctantes inter ſe, & conerepantes flammas circa ſe aſpexit: ad orationis arma ſe conuertit, & ſigno Crucis aduſtionem illam abſque omni ſuarum læſione veſtium auertit. Tua ſunt hæc, Chriſte, opera: qui olim Babylonium Regem in ſuo furore confudiſti, & Chaldaicos ignes, vt pueri tui liberarentur illæſi, tua virtute exſtinxiſti.

Signo crucis incendium extinguit.

XII. Illvd miraculum tam ſtupendum, quam mirandum huic placuit inſcribere, in quo animi illius conſtantiam, & rigoris ſeueritatem diſcere poteris. Habuit ſecum ſororis ſuæ filiam, *Vtam nomine. Hanc à primis annis educatam, omni diſciplina, ſecularium quoque literarum ſcientia inſtruxerat. Hæc materteram non minus religionis, quam dilectionis amore ſecuta, & conſecrata fuit. Quam in omnibus plene inſtructam, vbi eius in orationibus vigilantiam, in ieiunijs perſeuerantiam, & ad omnia patientiam perſpexit, omnium aſſenſu & rogatu, primam in ipſo cœnobio eam Abbatiſſam præfecit. Tum vero mater filiam ſuſcipiens, iuxta commonitionem ſanctam dudum habitam, præcedentium illi Patrum repetens alloquia, monet ob ſalutis affectum vtilia, ac Deo placita ſæpe dicere, frequenter audire, ſolitas religioſi itineris vias non delere, magis magiſque errorum deuia, & diabolica calcare figmenta, nullam luci ac tenebris, veritati atque mendacio, turpitudini atque honeſtati, apud Dei ſeruos docet eſſe communionem: ſolicite cauendum, ne vana ſectando, deſineret eſſe templum Dei, & habitatio dæmonum fieret, & dæmonis monumentum; lumina ſua in Dei figere *aſpectum, primam quæ doceret, facere, vt fructum doctrinæ ſuæ ipſa in *cælis, Deo adiuuante, poſſit inuenire. Hæc & huiuſmodi iterum & iterum materno ſtudio ei inculcans, quaſi in omnibus iam perfectam, & ipſa magiſtram venerari cœpit. Illa, vbi immatura libertate potita eſt, paulatim à rigore ſuo deficere, molliorem cultum, lautiorem cibum,

Exemplum ſeueritatis in diſſolutæ vitæ Abbatiſſam. * Iuttam Hoffmannus Iudithã vocat. *aſpectum. Primum quoque docet facere. * al. illis.

quæ vitiorum alimenta ſunt deſiderare; vltima in choro, prima in conuiuio, puellarum fabulis intereſſe, ac in omnibus laxius ſe agere cœpit. Pro huiuſmodi leuitatibus, dum eam frequenter ſancta Dei inter ſe priuatim, publice coram omnibus, ſecundum Apoſtoli præcepta, ſæpius argueret, obſecraret, increparet, nec illa materteræ velut patrocinio aut familiaritate vane confiſa, vllo modo emendaretur; quadam die, dum ipſa cum Conuentu Crucem (nam dies Dominicus erat) ſequitur, Abbatiſſa defuit. Quam illa inquirens, & epulantem cum coæuis in conclaui reperiens, zelo pietatis armata, cum verbo correptionis dextera maxillam eius percuſſit; quæ quaſi ſigillum quoddam, formam digitorum eius accepit; qua omni tempore vitæ ſuæ non caruit. De quo nimirum facto conſtat: quia non tantum pro ſe, ſed pro aliorum emendatione, hoc pertulit, vt ad melioris vitæ ſtatum à vitijs ſuis retorqueret.

Crucem ſequi eſt proceſſionem comitari; hanc enim antecedit crux

Miraculum in chirothecas. Chunegundis.

FORTE & iſtud detractoribus fabuloſum, & infidelibus incredibile putabitur: quod ſanctitatem illius, quam, humilitatis gratia, ipſa latere voluit, muta elementa loquuntur. Denique cum poſt lectionem Euangelij ſuo ſolenni more *ſacrificatura accederet ad altare, dexteræ manus ſuæ chirothecam detrahens cum nullus, qui reciperet, adeſſet, à ſe reiecit; quam radius ſolis per feneſtræ rimulas intrans ſuſcepit, & tamdiu quaſi famulando ſuſtinuit, donec illa poſt *ſacrificium rediens, eam reciperet. Tale etiam quid in beati viri veſte GOARIS aliquando diuina virtute oſtenſum fuiſſe legitur: qui dum à ſede Ruſtici Treuirenſis Pontificis deſpicitur, à ſumma maieſtate, per maioris luminaris honoratur famulatum. Omnium itaque capax erat meritorum, qui iudicem cunctarum meruit habere virtutum. XIIV.

*oblationē factura al. ad altare quidpiam oblatura.

*oblationē.

QVINDECIM in ſancto propoſito ſuperuixit annos, iam humilitatis gratia, quam religionis reuerentia omnibus admiranda. Tandem, pro nimia ciborum abſtinentia, orationis & vigiliarum incredibili perſeuerantia, cœpit corpore langueſcere; & ingraueſcente morbo, paulatim deficere. Sed dum membra dolore contraherentur exterius, ſpiritu tamen (nam laus Dei ſemper in ore eius fuit) confortabatur interius. Vocabat ſanctos angelos, quorum hic vita, illic iam conſortio fruitur: Apoſtolos & Confeſſores, quorum fidem & confeſſionem ſemper tenuit, interpellabat: Virginum Chriſti in ſuo exitu inuitabat chorum, quarum æmulatione in carne dum præter carnem viueret, immaculatum Chriſto conſeruauerat torum: omnium Deo famulantium ſibi adeſſe, ſibi occurrere orabat auxilium. Vere quod eſt ſcriptum; timentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in obitu tantæ Virginis vidimus comprobatum. Necdum ſpiritum exhalauerat, necdum Chriſto debitam reddiderat animam; Et iam fama volans tanti prænuncia luctus, non tantum ſacratas Virgines, aut diuerſi Ordinis viros, verum etiam totius vrbis populos ad exequias vnius congregabat. Sonabant Pſalmi, & totam domum, vbi ſanctum corpuſculum in medio ſuper illo ſuo nobili cilicio compoſitum iacebat, in ſublime reſonans letania pro exeunte anima quatiebatur. Interim, ex more, regales, tanquam Imperatrici, non vt pauperculæ debentur ſorori, parantur exequiæ, aurea feretro obtendenda proferuntur velamina. Tum illa pallentes vultus, quos ante, vt, ſponſo venienti, lætos videres ad hos retorquere, manu abnuere: Amictus iſte, ait, non eſt meus: auferte hinc: ornatu hic alienus eſt. His, terreno ſponſo; iſtis, cæleſti copulata ſum; nuda de vtero matris meæ egreſſa, nuda regrediar illuc: his vilem miſeræ carnis materiam inuoluite; & corpuſculum meum iuxta tumulum fratris mei, ad Domini HENRICI Imperatoris, quem me iam vocantem video, in proprio *locello reponite. His dictis, in manus Domini ſpiritum ſuum commendans, ad ſuum anima reuolauit auctorem, & in antiquam poſſeſſionem diu peregrinata conſcendit: terris, matrem communem ſe amiſiſſe, flentibus; cælis autem conciuem in ſuum conſortium ſe ſuſcepiſſe gaudentibus. XIV.

Rom. 8.

* Apogr. Bamb. loculo.

Moritur S. Kunegūdis, an. 1040. vt habet Bar.

ITA demum ſacro illo corpore feretro ſuperpoſito, longo nobilium ordine præeunte, multis hinc inde confluentibus, cum illo ſibi ſemper familiariſſimo pauperum contubernio, ad locum Babenberc ſepulturæ ſuæ prædeſtinatum, felices exequiæ vſque delatæ ſunt. Tum vero relictas vrbes, vacua tuta, deſolatas ciuitates, vndique concurrere populos videres, matres paruulos ſuos in brachiis geſtantes, infirmos in grabatis iacentes ſanitatis gratiam ſperare, felicem ſe credere, ſi cui aut feretro iungi, vel ab ipſo contigiſſet obumbrari. Tandem in Eccleſiam beati Petri Apoſtoli corpus non ſine labore deportatum, triduanas ibi meritis ſuis, ac beneficiis condignas habuit exequias; filij, quos ipſa illic in Chriſto *adunauerat, de matris pace iam ſecuri, pro ſe autem ſoliciti, inceſſanter pſallebant, dum eam ſibi ad horam ſubtractam ſine timore amiſſionis in ſpe perpetuæ interceſſionis recepiſſe plaudebant: mater de cœlo filiorum proſpectans affectum gaudebat. Ita velatum ſacrum corpus, ſacris veſtibus, diademate Chriſti capiti ſuperpoſito, ſuo loculo in dextro latere, ſicut hactenus veneratur, repoſitum eſt. Tranſiit autem anno Dominicæ Incarnationis Milleſimo *tertio, Indictione III. V. Nonas Martij, regnante in æternum, qui eſt corona Virginum, Chriſto Domino noſtro. O felix Babenbergenſis Eccleſia, recepiſti theſaurum, quem amiſeras. Procax & malefica lingua detractorum oculorum teſtimonio confutata eſt, dum virginitas eius, rebus approbata ſanctitas clareſcentibus ſignis videtur teſtificata. XV.

Accurſus ad funus S. Kunegūdis. Triduanæ exequiæ.

*congregauerat Apog. Bamb.

* viceſſe, Emenda. MXL. Indict. VIII.

Ita etiam Baron. Trith. in Chron. Hirſaug. mortuam ſcribit 1037. Sed hoc non poteſt, cum hac, & aliorum hiſtoria conſiſtere.

PRÆFATIVNCVLA in miracula S. Chunegundis, quæ deeſt in C. Rebdorff.

CHRISTIANÆ religioni proficiens Eccleſia fidelis, quæ in Euangelio, voce Domini teſtante, Dei mater & filia per gratiam nominatur; mater, quia ſanctæ operationis exemplo filios Domino generat: filia, quia Virginis filio, pro ſalute mundi incarnato, eruditione ſanctorum Patrum quotidie generatur: ſalutem miſſam à Domino, cæleſtis archiatri effectibus medicinæ plenam, tam mentis, quam corporis auribus animaduertat: Mundanæ machinæ conditor humano generi per inobedientiam lapſo condolens, vt æternæ vitæ fructus facientem nouam plantationem, ſcilicet primitiuam Eccleſiam, inſereret; Patriarchas & Prophetas in mundum mittere dignatus eſt. Qui creditum ſibi officium, quinque corporis ſenſibus, ſextoque, qui eſt ſpiritus Prophetiæ, myſterium incarnationis Chriſti, & omnia, quæ de ipſo annuncianda erant, prædicantes, alij aſperitate vitæ, alij diuerſis pœnarum mortibus, ipſi, quem prophetabant, famulatum ſuum fideliter impleuerunt. Horum limes Chriſtus, æterni Patris conſilio pro liberandis hominibus de intemeratæ Virginis vtero proceſſit, vt iam inchoatæ plantationi, miſſis per orbem Apoſtolis, atque de ſuo corpore fuſo cruore fabricatam nouellam ſuperædificaret Eccleſiam; quæ S. Trinitatis fide imbuta, & mundata baptiſmi gratia, Martyres, Confeſſores, & infirmi ſexus Virgines, animo tamen conſtantes, primitias obtulit. Inter quas B. CHVNEGVNDIS, flos Bambergenſis Eccleſiæ, cum S. HENRICO, qui Romanorum Imperium tenuit, ſub coniugij ſpecie, immortali ſponſo caſtæ virginitatis honore deſeruit. Vnde iam eius ſanctitatis merita per orbem manifeſta declaratione apparent; quia in loco, vbi ſanctum eius corpus quieſcit, infirmi, quacunque laborantes ægritudine, ſanitatem recipiunt. Vt autem ad omnia teſtes cautiſſimi ſimus, veritatis amatoribus, ætati noſtræ ſuccedentibus, de his, quæ ſcribimus, curioſe indagantibus, ſcilicet, quo tempore opera curationum præfatæ Imperatricis initium habuerint, largiente Domino, prout poſſumus, volumus explicare. XVI.

AN. 1189.

ANNO Dominicæ Incarnationis M.C.LXXXIX. Indictione II. Tiemone tertio decimo Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopo, quarto Pontificatus ſui anno, ad Vincula S. Petri, ne de ſanctitate præmemoratæ Virginis ambigeremus, ſignorum experientia certificati ſumus. Nam dum ſolito more, populus ad prædictum locum orationum & vigiliarum cauſſa conueniſſet, affuit quidam dæmoniacus de villa, quæ dicitur *Dierrut; qui nec pietatem agnoſcens, nec ſcelus abhorrens, filium ſuum igne cremauerat. Hic duris funibus adſtrictus, ad ſepulcrum ſanctæ CHVNEGVNDIS ita manſueſcere cœpit, vt furiali morbo abſolutus, Deum omnipotentem laudaret, eique, cuius patrocinantibus meritis hæc ſibi accidiſſe cognouit, cum caterua, quæ præſens adſtiterat, debitas acclamabat laudes. Igitur dum hæc tam cleri, XVII.

* Beirrut.

Dæmoniacus ad ſepulchrum S. Chunegundis liberatur.

quam

quam populi ſolenni deuotione agerentur, tres contracti, vnus in ſuburbio de hoſpitali S. Ægidij, qui magis reptando, quam ſcabellis voluebatur: alter de domo Chunradi Maioris Eccleſiæ Præpoſiti: tertius item de domo Ottonis in eadem Eccleſia Canonici, ſuper ſepulcrum beatæ Virginis poſiti, ab vnius dolore paſſionis vna erecti ſunt manu diuinæ curationis.

Tres contracti ſanantur. M S. Bãberg & Surij prioë editio hæc diſtinctius, ſic habent.

Igitur dum hæc cum ſolennitate Cleri & populi deuotione agerentur; quidam contractus in ſuburbio de hoſpitali S. Egidij adductus, ſanitatem poſtulabat, & miſericorditer exauditus, quod poſtulauit obtinuit. Dum ſignorum fama totum Bambergenſem locum reſperſiſſet, contractus de domo Conradi Præpoſiti maioris Eccleſiæ, ſanitatem affectans: & quamuis natura in membris eius aberraſſet; tamen prout potuit, velocius reptans venerabili ſepulcro ſe ingeſſit; vbi a Domino ſalutem optatam inuenit. Audiens hoc etiam contractus de domo Ottonis in eadem Eccleſia Canonici, venit quantocius ad locum ſepulcri, ſperans ſibi ex beneficio gratia, ſicut cæteris ſubuenit; vbi ſine mora ſubuentum eſſe in Chriſto teſtamur * *Iterum vt in prædicta virgine virtus miræ ſanctitatis eluceſceret; alius qui ſimili morbo membrorum naturali ſenſu perdito greſſu carebat, adiutoria curationis expetens: celerem ſanitatis effectum ſentiebat.*

* Hîc ſuam Surius in prioribus editionibus concludit de S. Chunegunde hiſtoriam.

XIIX. MVLIER paralytica, & altera ſanctimonialis femina vno pede claudicans; & claudus de caſtro, quod dicitur Giet, poſt momentaneam orationem vix completam, in ipſa nocte curati ſunt. Puer, cui tanta membrorum mollities inerat, vt pene oſſibus carere putaretur: alter de Licendorf macie deformi conſumptus, greſſum & loquendi officium, quibus omnino caruerat, receperunt. Puella * ſciatica de Gilenuelt, necdum tumbæ ingeſta ſactæ, propter turbam: Puer ex contractione neruorum carens officio pedum: Puella de Nuornberc planta pedes ſurſum recurua, geniculo contracto: Item, de eodem pago puella manum aridam habens, inter Orationes, & Vigilias curati ſunt.

Variæ ægrotorum curationes.
* *Iſchiatica.*

XIX. QVIDAM pro equo furtim ſublato apud VVerram fluuium, in vico, qui dicitur, VVaſegen, ſuſpendio addictus eſt. Qui in tormento poſitus, voce, qua poterat, * B. Virginis aures appellauit: cuius etiam feſtinatam opem ſibi adeſſe præſenſit. Diuina enim virtute, vbi populus abſceſſerat, vincula manuũ diſſoluta ſunt, & ipſe laqueum ſibi deponens, in ciuitatem reuerſus, cunctis ereptionem ſui, dans gloriam Deo. & ſuæ ſaluatrici expoſuit. Quorum fideli teſtimonio ad nos vſque delatus, ad cenſum quinque denariorum à ſuis parentibus, vt pridem, dum damnaretur, pro ipſo deuouerant, inſcriptus eſt. Apud nos quoque non huic diſſimile de ſeruulo quodam, dum illaqueatus ab omnibus mortuus putaretur, ſignum apparuit. Nam poſt eiectam vrinam, quod ſignum mortis in talibus tormentis eſt, cunctis adſtantibus inſperatæ ſaluti, ac vitæ reſtitutus eſt. Tali modo apud Rottenburc, Imperiale caſtrum, duo abſoluti multorum atteſtatione vſque ad nos peruenerunt.

Suſpenſi S. Chunegũdis ope ſeruantur.
* *Chunegundis.*

XX. MIRA, (at non Deo impoſſibile) & forſan noſtræ ætati incredibilia dicturus ſum, ſed tota Babenbergenſium ciuitas huius facti expers non fuit. Mulier de proxima villa Elrin vagientem ſuum, infra quadraginta dies ſine baptiſmo defunctum, ſupra tumbam beatæ Virginis non ſine ſpe reſurrectionis poſuit. Teſtor eum, qui eſt primogenitus mortuorum, qui mortuos ſuſcitat, vbi miſerabilis omnibus mater exſtincti ſanctæ Virginis nomen CHVNEGVNDIS ingeminando multos fletus effudit, quem exanimem poſuerat, de ſepulchro viuum leuauit. Quis ſe à lacrymis, quis à laudibus contineret? Vna vox omnium, vt frequens turba Sabbatho conſtiterat; Qualis eſt hæc? quam ſancta? quam Deo chara? quæ claudos currere, cæcos videre, mutos loqui, exſtincta quoque membra reuiuiſcere facit. Beatus venter, qui hanc portauit: benedicta à Domino vbera, quæ hanc lactauerunt; de benedictione iam ſeculo pereunti tanta gratiarum munera efflaxerunt.

Infãs mortuus reſuſcitatur.

XXI. ALIVD non huic diſſimile ſignum, alio vero euentu in trienni puero, in vico Grunberc celebratum eſt: qui à mane vſque ad veſperam in limoſo lacu ſuffocatus iacuit, vbi à mulieribus ſub lini faſciculis repertus, & ſubleuatus, multo eiulantium comitatu, domum vſque delatus eſt. Illic per noctem lugubres parentibus exequias celebrantibus, vbi mane ſacerdos debitum humanitatis complere aſtitit, populus qui aderat, qui iam multa de ſignis Beatæ CHVNEGVNDIS viderat, & audierat, præſentiam illius ſibi adeſſe in multa ſpe exauditionis rogitabat. Mirum in modum puer annularem digitum mouere cœpit, & ſtupentibus omnibus, poſt ſpatium vnius horæ, ſanus ſurrexit. Huius facti primum ipſe ſacerdos ſub ſtola; deinde, milites octo ſub ſacramento ipſo, puero in medium locato, cum omni frequentia ſuæ plebis, teſtes ad nos venerunt.

Puer mortuus reſuſcitatur.

XXII. PVELLA ſeptennis in parochia Liuberſtat dum ad fontem incaute hauriret, infelici caſu ſubmerſa eſt. Quam, cum ad ſua à Crucibus homines fuiſſent reuerſi, (nam dies Rogationum inſtabant) de fonte exſtinctam leuantes, poſt votum ad memoriam beatæ CHVNEGVNDIS factum, quam dudum lamentabantur mortuam, non ſine laudibus diuinis viuentem admirabantur. In hac trium reſuſcitatione mortuorum, cum & alia duo corpora ad inuocationem ſanctæ Imperatricis eiuſdem, vitæ reddita veriſſima teſtium approbatione, ac ipſorum puerorum præſentatione cognouerimus, quis, niſi ſancta Trinitas operata videtur, quæ ſecundum ſigna, quæ ipſa facit, hæc & his maiora facere poſtmodum, ſuis promiſit.

Catholicus vſus Crucis, & ſupplicationis in diebus Rogationum. Puella ſubmerſa reuocatur ad vitam.

XXIII. ILLVD quoque clariſſimum, clariſſimis regni primoribus coram adſtantibus celebre ſuper muto factum ſub oculis omnium, memoriæ hominum tradere non indignum duximus. Nam rem geſtam ita per famulam ſuam Chriſtus clare operari voluit, quod pene nullum latere potuit. Philippus Rex propter ſui confirmationem, interim vero, quod magis fauorem ſibi præſtare credebat, propter tranſlationem beatæ Virginis, *indixerat: mutus quidam ſeruulus in comitatu probabilium virorum de Pogen, conuenerat: quorum vaſa, quia & ipſi pœnitentes erant, portabat. Regina ad Eccleſiam proceſſura, cum de more ſolenniter à Clero ſuſcipitur, confuſus interim populorum clamor exoritur, non fruſtra morituro denique homini, ſed laudes cum Chriſto ſuo iam viuenti conclamantium. Teſtor Chriſtum & eius Apoſtolos, iſte, qui prius nullam, vtpote mutus, linguam nouerat, ſingulis ad interrogata, propria lingua diſertus reſpondebat.

* *fort. comitia indixerat.*
Muto lingua ſoluitur.

XXIV. QVID referam de bruto animali, cuius innata ſibi rapacitatis ingluuies, dum prædam rapuit, quaſi nomen CHVNEGVNDIS contra ſe inuocatum ſenſiſſet, à ſuo furore quieuit. Nam Lupus dum circa caulas ouium veſpertinus naturæ ſuæ ingenio verſatur, paruulum ante fores incaute relictum, luſtris ſuis intulit. Aliorum autem, qui tertio fuerant per lupum, mater pueri clamore excitata, omnes ciues ſuos, manibus complosis pectora tundens, multis eiulatibus in dolorem commouit. Omnibus beſtiam inſequi, quia nox inſtabat, incaſſum iudicantibus, mater ad Eccleſiam confugiens, ſignis, velut mortuo, tertio compulſatis, pro conſeruatione filij aures Virginis illic pernox appellare non deſinebat. Mane facto nutricius ille ſyluæ erumpens, paruulum, quem rapuerat, illæſum reportat, & in ſulco, vbi boues pridie arauerant, in pellicula ſua diligenter inuolutum collocat, ipſe prope ſedens cuſtodias obſeruat. Vbi vero rutieolas & vomeres iam appropinquare ſibi videt, quaſi de paruuli quiete ſecurus, manſuetus diſcedit. Quem illi, vt mos eſt; clamore perſequentes, ſeruus, qui boues ſtimulabat, pelles aſpiciens, ecce, ait, tegumenta pueri, quem lupus rapuit. Accurrens, dormientem paruulum intactum, vultu ſplendidum reperiunt, & non ſine multa admiratione hæc conſiderantes, ciuibus & matri nunciant. Illa aduolans, & præ gaudio in lacrymas prorumpens, vbi, & quo modo fuiſſet, inquirit. Ille, iuxta ætatem ſimpliciter; Canis, ait, ille, qui me aſportauit, blande me perlingens in ſinu ſuo compoſitum, tota nocte dormire fecit.

Inuocatione B. Chunegundis eripitur puerulus ex faucibus lupi.

ISTA

*exponſimus, aut ſimile quid deeſſe videtur. *aerem, *Iudæus. 1. Cor 1. *petunt; Seruulus curatus.

Ista, quæ modo ſuccincte miracula diximus, & alia plura, quæ vitio prolixitatis tranſimus, ne more hirudinis lectorem, quem huc vſque ſtudioſum tenuimus, efflnendo faſtidioſum occidamus, ſignum in ſeruulo quaſi annorum ſedecim diuina operatione factum. * Qui cæteris membris ſecundum ordinem naturæ bene diſpoſitis, in principali, quod eſt caput, tanta paſſione agitabatur, vt ſine intermiſſione parieti, ſi proximus eſſet, allideretur, pectus mento tunderet, ſcapulas tempore verberaret, nunquam in eodem ſtatu, vel verba fundens, cibum aut potum vix aliquando ſumens, permaneret. Si quando illi dormire contigiſſet, ſolo collapſus, modo caput terra, modo * cælum pulſare videres: & quod miſerabile dictu, dum ab omnibus, propterea quod horribilis viſu foret, fugeretur, à ſingulis videri optabatur. Iſte ante famâ, quam aſpectu notus, dum ad nos perueniſſet, ſtipem inter domos accipiens, aliquandiu ſuſtentatus eſt. Hunc * archiſynagogus videns, ſi veſtra Chvnegvndis, ad Chriſtianos ait, iſtum curauerit, me Chriſto ac fidei veſtræ applicare poterit. Sed, quod dicit Apoſtolus: Iudæi ſigna * quærunt; in hoc Iudæo oſtenſum eſt. Nam patiens tertia Dominicæ Reſurrectionis feria, dum ſuper ſepulcro ſalutiferæ Virginis ſalubri premeretur ſopore, manu inuiſibili quadam tactus, inde ſanatus, cum ſumma omnium admiratione, ac laude abſceſſit. Iudæus vero infelix à perfidia ſua æternos paſſurus ignes non receſſit. XXV.

Terra in thus & in grana mutatur. Eſt Innocentius III. Inſigne teſtimonium Pontificis de ſanctitate & miraculis S. Chunegundis.

Illvd autem in vltimo, quod tamen ſignorum illius non vltimum fuit, ſubnectam. Quoniam terra circa ſepulcrum eius à fidelibus collecta, in ſpeciem lucidiſſimi thuris, aut etiam mundiſſimi grani fuit frequenter redacta. Super hoc Innocentius Papa in Sermone ad populum in Lateranenſi Palatio habito, vitæ illius merita, & miraculorum inſignia commemorando, ſubintulit; Recte, fratres chariſſimi, puluis ille, quo gleba huius ſanctiſſimæ Virginis debito humanitatis ſepulta tegitur, in thus atque granum redigitur, quæ ſe ſub ſexu fragili, dum viueret, à licitis continens, ab illicitis abſtinens, illibatum Domino holocauſtum obtulit, & diues Chriſto, pauper ſibi, pauperes Chriſti ſub diuerſi ordinis atque ſexus profeſſione quotidie paſcit. Merito ergo in catalogo ſanctorum erit adſcribenda, quæ vitam ſanctorum ſemper ſtuduit imitari. Collectam itaque à nobis conſcriptam cum officio totius miſſæ huic noſtro ſermoni appoſuimus, & Apoſtolica auctoritate omnibus Eccleſiis in honore tantæ Virginis decantari diximus. XXVI.

Hic Papa Innocentius III. canonizauit S. Chunegundem Virginem, vt auctor eſt Siffridus Presbyter Miſnenſis lib. 2. Cuius canonizatio bilem mouit Auentino, qui lib. 7. admodum ſtomachoſe. Ne (Epiſcopi) res diuinas flocci facere videantur, magno religionis ſupercilio Chunigundem albo Superum adſcribunt.

Hæc pauciſſima de virtutibus & ſignis Chvnegvndis ſanctiſſimæ Virginis prudentiſſimæ charitati veſtræ inter innumerabilia dixiſſe ſufficiat; quæ ſi quis euolute perſtringeret, prius ipſa pagina, quam materia deficeret. O beatam, ô prædicandam, quæ regnum mundi, & omnem ornatum ſeculi pro cæleſti ornatura deſpexit, Chriſtum ſibi ſponſum regio ſponſo legaliter, non carnaliter copulata delegit; quæ Virginitatem ſuam inter regales thalamos probando, vt infamiæ malum ſibi ab inuidis obiectum expurgaret, ignes calcauit. Quæ, dum non prolem morituram exſpectauit, eius caſta generatio, nunquam paſſura ſucceſſionis detrimentum, quando Eccleſia in filijs ſuis per eleemoſynas ipſius diuinæ laudis ſemper accipit incrementum; quam cum Chriſto ſuo, quem amauit, in quo credidit, quem dilexit, etiam poſt mortem viuere, ſigna crebra loquuntur. Ad memoriam eiuſdem cæci viſum, extincti vitam, muti loquelam, aures obſtructæ recipiunt auditum. Quantam igitur illam fuiſſe credimus, quæ viuens, nullo teſte, dum iactantiam vitat, ſola exercuit, cum tanta illam poſt mortem ſigna feciſſe, ſub oculis omnium viderimus. Ad nos ergo ſigna iſta, quæ foris miramur, intus transferamus, vitam noſtram & mores corrigamus, vt ſi virginis conſortium non meremur, poſt declinata vitiorum ſit nobis præmium per Virginem tantum ſupplicium euaſiſſe peccatorum. XXVII. Epilog.

Virginis iſte docet Chvnegvndis *geſta libellus,*
Plura tamen dicenda tacet, dum flumine mergi
Cymba timet; moritur, quæ tangit, beſtia montem.

Sed, quæ lingua ſilet, pro virgine ſigna loquuntur;
Quæ famam laudis eius tam crebra loquuntur,
Dum cæcis, mutis, claudis optata ſalutis
Cura venit, dum languor abit, febriſque recedit,
Vita redit, recipitq́ue cutis conſperſa colorem.
Hoc potuit, qui cuncta poteſt, dare Virginitati,
Qui montes transferre valet, dare credulitati.
Nupta viro ſub lege viri vult Virgo latere,
Sponſa ſubarrata, ſponſo tamen inuiolata,
Et Chriſtum ſub corde virum ſibi legit habere.
Seruat Virgo fidem; res claruit igne probata.
Diſcite coniugium cælebs, vbi nulla voluptas;
Qui ſine miſtura ſeruant legalia iura,
Cuncta nihil penſant, quæ mox fuerint ruitura:
Hic in ſpe fructus mittentes ſemina luctus
Gaudia longa metent agnumque ſequuntur in albis.

Precatio Auctoris ad S. Kunegundem.

Oramvs te virgo ſanctiſſima, Imperatrix glorioſiſſima, quæ terras miſericordiarum tuarum operibus, cælos reſperſiſti virtutum floribus, fluctuantibus in mundo tuis aſſiſte, procellas turbinoſas aduerſantium tuis orationibus propelle, cunctos tibi deuotos, vitiis propulſis, perpetuo tuis fac gaudere beneficiis & meritis, & omnes ſcribentes, ſiue fidelium legentes huius textum lectionis fructu non priuentur ſuæ partæ deuotionis, Amen.

Alia præter hæc citata miracula ad S. Chunegundis ſepulchrum patrata, ex Apographo Bambergenſi compilata, offendes in lib. Iacobi Gretſeri, de Diuis Bambergenſibus.

BVLLA INNOCENTII TERTII PONTIFIC. MAXIMI, DE CANONIZATIONE S. KVNEGVNDIS, EX ANNALIBVS

Bambergenſibus MSS. quæ exſtat apud R. P. Iacobum Gretzerum S. I. Theologum, in libro quem Diuis Bambergenſibus inſcripſit.

* Thimo Epiſcopus Bamb. qui Othoni Largo ſucceſſit. Matth 5. 1 Tim 4. Matth. 13.

Innocentivs Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri * Theumoni Epiſcopo, & dilectis filiis Capitulo Babenbergenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum ſecundum Euangelicam veritatem nemo accendat lucernam, & ponat illam ſub modio, ſed ſuper candelabrum; vt omnes, qui in domo ſunt, videant: pium pariter eſt & iuſtum, vt, quos Deus merito ſanctitatis coronat & honorat in cælis; nos, venerationis officio laudemus & glorificemus in terris: Cum ipſe potius laudetur & glorificetur in illis, qui eſt laudabilis, & glorioſus in ſanctis. Pietas enim promiſſionem habet vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ, dicente Domino per Prophetam; Dabo vos cunctis populis in laudem, gloriam & honorem: Et per ſe pollicente; Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno Patris eorum. Nam, vt ſuæ virtutis potentiam mirabiliter manifeſtet, & noſtræ ſalutis cauſam miſericorditer operetur, fideles ſuos, quos ſemper coronat in cælo, frequenter etiam honorat in mundo; ad eorum memorias ſigna faciens & prodigia, per quæ prauitas confundatur hæretica, & fides Catholica confirmetur. Nos ergo, chariſſimi, quantas poſſumus, etſi non quantas debemus, omnipotenti Deo gratiarum

tiarum referimus actiones; qui in diebus noſtris ad confirmationem Catholicæ fidei, & confuſionem hæreticæ prauitatis euidenter innouat ſigna & miracula potenter immutat, faciens eos coruſcare miraculis, qui fidem Catholicam tam corde, quam ore, nec non & opere tenuerint.

Inter quos beatæ memoriæ CHVNEGVNDIS Romanorum Imperatrix Auguſta, quæ degens olim in mundo, magnis meritis præpollebat; nunc, viuens in cælo, multis coruſcat miraculis, vt eius ſanctitas certis indiciis comprobetur. Licet enim ad hoc, vt aliquis ſanctus ſit apud Deum in Eccleſia triumphante, ſola ſufficiat finalis perſeuerantia, teſtante Veritate, quæ dicit, quoniam, Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: Et iterum; Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ: *Matth. 10.* *Apoc. 2.* ad hoc tamen vt ipſe ſanctus apud homines habeatur in Eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria; virtus morum, & virtus ſignorum, videlicet, merita & miracula, vt & hae, & illa ſibi inuicem conteſtentur. Non enim aut merita ſine miraculis, aut miracula ſine meritis plene proficiunt ad perhibendum inter homines teſtimonium ſanctitati: cum interdum angelus ſatanæ transfiguret ſe in angelum lucis: & quidam opera ſua faciant, vt ab hominibus videantur. Sed & magi Pharaonis olim ſigna fecerunt; Et Antichriſtus tandem prodigia operabitur, vt, ſi fieri poſſet, in errores etiam inducantur electi. *Exod. 7.* *Matth. 24.* Verum, cum & merita ſana procedunt; & clara ſuccedunt miracula, certum præbent indicium ſanctitatis; vt nos ad ipſius venerationem inducant, quem Deus & meritis præcedentibus, & miraculis ſubſequentibus exhibet venerandum. Quæ duo ex verbis Euangeliſtæ plenius colliguntur, qui de Apoſtolis loquens aiebat: Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. *Marc. 16.*

Sane cum ad audientiam bonæ memoriæ, Cæleſtini Papæ, prædeceſſoris mei, merita & miracula præfatæ Imperatricis, vobis referentibus, perueniſſent; vt ipſe de illis notitiam conciperet certiorem, inquiſitionem eorum venerabilibus fratribus noſtris Auguſtenſi & Eyſtetenſi, & bonæ memoriæ VVirtzburgenſi Epiſcopis, & dilectis filijs Eboracenſi, Lancheimenſi, & Hailsbrunenſi Abbatibus per Apoſtolica ſcripta commiſit, poſt cuius obitum vſque adeo manifeſtari cœperunt, & multiplicari miracula, vt ex euidentia pariter & frequentia, ſanctitas eius ab omnibus, quaſi notoria prædicetur; ſicut ex multis teſtimonialibus literis Epiſcoporum, Abbatum, Præpoſitorum & Principum, nec non & aliorum multorum nuper noſtro extitit Apoſtolatui reſeratum.

Venientes igitur ad Apoſtolicam ſedem ex parte veſtra dilecti filij N. Abbas Micheluel denſis, Gundelus Decanus, Cunradus Cuſtos, Marcus Archidiaconus. Hermannus Subdiaconus maioris Eccleſiæ veſtræ, Lupoldus Diaconus S. Stephani Burchardus Diaconus S. MARIÆ, Heinricus Preſbyter S. Michaelis, Heinricus Subdiaconus S. MARIÆ, nobis & fratribus noſtris humiliter ſupplicarunt, vt ex plenitudine poteſtatis, quam IESVS CHRISTVS B. Petro conceſſit, *Matth. 16.* prænominatam Imperatricem Sanctorum Catalogo dignaremur adſcribere, decernentes, eius memoriam inter ſanctos ab Vniuerſis fidelibus de cætero celebrandam: tum hoc ſublime iudicium, ad eum tantum pertineat, qui eſt B. Petri ſucceſſor & Vicarius IESV CHRISTI.

Nos itaque cognoſcentes, quod hoc re verâ iudicium ſublimius eſt inter cætera iudicia iudicandum, in ipſius examinatione plenariam volumus adhibere cautelam. Et ideo prænominatos Iuriiurandi religione conſtrinximus, vt puram nobis ſuper hoc dicerent veritatem. Qui iurati dixerunt, quod, ſicut ex celebri fama & ſolenni ſcriptura nouerunt, B. KVNEGVNDIS S. HEINRICO Imperatori fuit matrimonialiter copulata, ſed ab eo non extitit carnaliter cognita. Vnde, cum Dominus Imperator ageret in extremis; Principibus & parentibus inquit de illa; Qualem mihi eam aſſignaſtis, talem vobis eam reſigno: Virginem eam dediſtis, & Virginem reddo. Suam ergo Virginitatem Domino conſecrauit, & ſeruauit intactam: ita quod, cum aliquando, inſtigante humani generis inimico, ſuſpicio quædam contra ipſam fuiſſet exorta; ipſa, vt ſuam innocentiam demonſtraret, ſuper ignitos vomeres nudis plantis inceſſit & proceſſit illæſa.

Item ſanctus Imperator HEINRICVS, & hæc Imperatrix egregia KVNEGVNDIS de proprijs facultatibus BABENBERGENSEM fundauerunt Eccleſiam & dotauerunt: quam, cum ſuis omnibus pertinentiis ex feruore deuotionis, quam ad Apoſtolicam ſedem habebant, B. Petro Apoſtolorum Principi obtulerunt, annuum ei cenſum, ad indicium, quod Iuris ſit Eccleſiæ Romanæ, ſoluentem. Sed & alia plurima beneficia piis locis, & venerabilibus Eccleſiis contulerunt, Chriſtum ſibi facientes hæredem.

Hæc & alia retulere de meritis; de miraculis aſſerentes, quod eis præſentibus & videntibus, ad memoriam huius Virginis, cæci viſum, claudi greſſum, muti verbum, & ſurdi recuperauerunt auditum, aliiſque languoribus impetiti, frequenter & euidenter plenam conſecuti ſunt ſanitatem: Et quod eſt mirabilis nouitatis, & noui miraculi; puluis de tumulo eius aſſumptus, ſæpe conuerſus eſt in frumentum.

Nos ergo de meritis & miraculis eius multis & magnis non ſolum teſtimoniis, ſed & teſtibus certiores effecti; cum ſecundum Prophetam, laudandus ſit Deus in ſanctis ſuis; *Pſal. 150.* de Fratrum noſtrorum conſilio & Pontificum multorum apud ſedem Apoſtolicam exiſtentium, ipſam Beatam Virginem KVNEGVNDIM Catalogo Sanctorum adſcripſimus, eiuſq; memoriam inter ſanctos decreuimus celebrandam.

Quapropter vniuerſitatem veſtram monemus & hortamur in Domino, per Apoſtolica ſcripta mandantes; quatenus quod nos ſolenniter & caute ſtatuimus, vos humiliter, & deuote ſeruetis, vt meritis eius & precibus apud miſericordiſſimum iudicem indulgentiam conſequamur.

Collectam autem & alias orationes in commemoratione eius dicendas, edidimus, quas in hac pagina duximus ſubſcribendas. Oratio: Omnipotens & miſericors, DEVS, quia à gloria tua nullum excipis ſexum, nullamque conditionem excludis, te ſuppliciter exoramus; vt, ſicut Beatæ KVNEGVNDI Virgini tuæ poſt terreni culmen Imperij cæleſtis regni ſolium contuliſti: ita meritis eius, & precibus, nobis quoque famulis tuis æternæ felicitatis præmia largiaris. Per Dominum. *Secreta*; Sacrificium laudis tuæ tibi. Domine DEVS noſter, offerimus, tuam clementiam implorantes, vt, per huius Sacramenti virtutem intercedente Beata KVNEGVNDE Virgine tua, nos & peccatis expedias, & à periculis tuearis. Per Dominum. *Complenda*: Sacramentum redemptionis humanæ, quod in honore Beatæ KVNEGVNDIS obtulimus, tibi nos, Domine, reddat acceptos, vt per hoc, quod & accepimus ipſi de tuo, & ſuſcepiſti de noſtro, in tui ſemper vnione viuamus. Qui cum Patre. Datum Laterani, III. Nonas Aprilis, Pontificatus noſtri anno tertio.

An.1090. Monaſteriũ S.Trinitatis à Caua ſiue Cauenſe, eſt prope Neapolim.

VITA PETRI ABBATIS CAVENSIS, EDITA A QVODAM EIVS ÆQVALI, QVI SE TESTATVR SCRIPSISSE ea, quæ ab antiquis eius monaſterii ſenibus perceperit. Obiit hic Abbas anno Christi 1137. Nondum comperi, vtrum in Sanctos relatus ſit.

4. Mart.

CAVENSE cœnobium vt aperte clareſceret quia profectus ſui incrementa ex diuina diſpoſitione meruiſſet, hoc omnipotens Deus per viros venerabiles ſemper rexit, atque ad eiuſdem adminiſtrationem accedere paſtores reprobos non permiſit. Nam reuerendiſſimo valde viro Alferio virum æque venerabilem Leonem ſubſtituit: huic autem Petrum ſubrogauit, qui patres eximios ſanctitate redderet, lucro ſuperaret. Sed quia illorum quædam de virtutibus atque vita deſcripſimus, ordo exigit, vt ea etiam, quæ de hoc venerabili patre ſunt nobis dicta, narremus. Illi quidem, beati Eliæ typo, deſideriorum igneo curru cælum penetrare meruerunt: iſte dum aſcendentes obſeruare ardenter ſtuduit, habere illorum ſpiritum duplicem meruit: videlicet † cæleſtia fortiter amans, mirabiliter terrena diſponens, cælum diues intraret. Illi quidem rebus pauperes, virtutibus diuites, ad æterna gaudia peruenerunt: hic & laborum ſuorum meritis diues fuit, & velut alter Ioſeph, mundi huius diuitias ad Domini ſui ſeruitium ſapienter traxit. I.

Hæc Lector ſuis locis offendet ſer. deeſt. † vt

FVIT autem Salernitanus genere, viri venerabilis Alferij nepos carne, hæres conſuetudine: ex qua nimirum ſibi conſuetudine accidit, vt adoleſcens illius conuerſationem memoraret, atque hanc totis affectibus imitari ſatageret. Ad virum itaque venerabilem Abbatem Leonem veniens, ſanctæ conuerſationis habitum ſuſcepit: mox autem religioſæ vitæ ſtudium tam feruenter arripuit, vt rigoris propoſito antiquis etiam patribus æquari videretur. Nam tantæ abſtinentiæ fuiſſe dicitur, vt quinque aut ſex panum refectione, toto ſanctæ Quadrageſimæ tempore content[us fui]ſſe videretur. Sed & remotioris vitæ ſtudium gerens, eiuſdem ſacræ Quadrageſimæ dies in monte ſancti Eliæ, qui Cauenſi monaſterio altius præeminet, obſeruare conſueuerat: vt tanto ſe arctius diuinæ contemplationi insereret, quanto eum ab hominum conſortio vaſtior ſolitudo ſepararet. Vbi etiam oratorium ſancti Eliæ, & cellulam ſibi poſtea ædificari fecit, & magna æternæ vitæ gaudia magnis illic laboribus ſæpe comparauit. II.

Petrus ſe dat vitæ monaſticæ.

PER idem tempus, cum cœnobij Cluniacenſis religionem celebrem comperiſſet, odore tantæ famæ illectus, quanquam longe poſitus, illius congregationis ordinem æmulari ardenter cœpit. Aſſumptis ergo ſecum quibuſdam de monaſterio fratribus, cum iam nauigio Genuam veniſſet, cenſus fere omnis Dei pauperibus defecit. Cumque in eodem defectu ſumptuum, ſpes etiam itineris deficere cœpiſſet, pius adoleſcens in orationem ſe proſtrauit, vt ſibi omnipotens Deus dignaretur tribuere, vnde id, quod eiuſdem amore cœperat, conſummare potuiſſet. Cumque ab oratione ſurgeret, & per oram maris deambularet, aureum annulum inuenit, cuius pretium ad totius viæ ſumptus ſufficiens habuit. Cluniacum ergo perueniens, à viro venerabili Hugone Abbate mira charitate ſuſceptus eſt, vel quia adoleſcens magnæ religionis ardore flagrabat, vel quia æmulandæ perfectionis cauſa de tam longinquis Italiæ partibus venerat. Seniores autem monaſterij Abbati ſuggerebant, vt eum in puerorum ſchola ponere erudiendum debuiſſet: quibus pater monaſterij magnæ diſcretionis verba reſpondit, dicens: Hic niſi magna deuotione ferueret, tam longe trahi opinione religionis nequaquam poſſet. Virile ergo opus deuotionis à debilitate eum aſſumpſit ætatis. Ex illo autem iam die receptus in conuentu fratrum, tanta obedientiæ virtute enituit, vt ſeptem ſimul, ſicut alii dicunt: vt alij vero aſſerunt, plura diuerſarum officinarum miniſteria ſtrenue & honeſte perficeret. III.

Huius Hugonis vitã habes 29. Aprilis.

ET quia longum eſt cuncta ſtylo percurrere, cum in clauſtro Cluniacenſi quinquennium, atque in capella Abbatis triennium compleuiſſet, atque intus obedire & iuſſa exequi, foris vero diſponere & ordinare didiciſſet, liberalitate ſancti Hugonis, ſuo, id eſt, Cauenſi monaſterio reſtitutus eſt: vbi iam cum doctus ſcriba in regno cælorum, magnæ opinionis haberetur, petentibus Clero & populo vna cum Giſulfo Salerni principe, in eccleſia Policaſtrenſi in Epiſcopum electus eſt. Qui cum parum illic temporis expendiſſet, exterioris vitæ ſtrepitum non ferens, ad monaſterium redijt, ac ſe in interioris vitæ ſtudium more ſolito totum dedit. Tunc pater venerabilis Leo vehementer timens, ne monaſterium tanto viro priuaretur, ſimul onus regiminis ſe iam præ ſenectute ferre non poſſe conſiderans, conuocatis fratribus, eum ſibi ſucceſſorem conſtituit, & ipſe vt Deo per quietem vacaret, ad eccleſiam ſancti Leonis de veteri, quam ipſe conſtruxerat, receſſit. IV.

PETRVS autem venerabilis Abbas, monaſterij curam ſuſcipiens, tanta malignorum ſpirituum tentamenta inuenit, vt tum primum diabulus inſurgere contra eiuſdem acta videretur. Nam fratres, quos in Cella reperit, cum Cluniacenſis ordinis norma perſtringeret, tam duros & obſtinatos inuenit, vt murmurationis ſuæ ſuſurria ad virum venerabilem Leonem deferrent, atque eiuſdem mentem ſimplicem ad iram traherent. Quod cum Petrus Abbas comperit, ea quæ ſunt concordiæ & pacis prouidens, ad monaſterium ſancti Archangeli, quod in territorio Cilenti ſitum eſt, deceſſit: ibique collectis fratribus, primum normam eiuſdem, quem didicerat, ordinis poſuit. Qui etiam non multo poſt tempore, à patre Leone & fratribus rogatus, redijt, atque inſtitutionem, quam prius velut grauem contempſerant, cum magna deuotione ſuſceperunt. V.

Petrus præficitur Cauenſi monaſterio.

CVMQVE fama ſanctitatis eiuſdem ſe vehementer extenderet, cœperunt multi viri nobiles, multi ſeculi diuites ac potentes ſeculum deſerere, atque ei ſe in ſupernæ conuerſationis magiſterio ſubiugare. Sed ſapientium atque ſimplicium tanta ad eum multitudo conuenit, vt ei promiſſio illa diuina facta videretur, qua dicitur, Faciam te in gentem magnam. Nam vt quidam religioſus paterfamilias ab eiuſdem ore ſe audiſſe teſtatur, quadam die cum venerabilis pater eſſet hilarior, quadam dilectionis neceſſitate coactus, pluſquam tribus millibus virorum habitum ſanctæ conuerſationis ſe impoſuiſſe teſtatus eſt, licet poſtea ſupermixerit, & plures in monaſterio receperit. Tunc in huius viri monaſterio etiam pij patris Alferij prophetia claruit, qua dixerat, quia de eadem Cella maxima ad æternam vitam conuerſorum lucra eſſent colligenda. Viri quoque ſeculi potentes cœperunt magna liberalitate, ad ſuſtentandos Dei famulos, prædia & poſſeſſiones abundanter offerre. Omnipotens enim Deus ita eorum corda ad opus pietatis aperuit, vt tanta monaſterio ferrent, vt non ſolum collecta illuc fratrum multitudo viueret, ſed etiam ex eorum plenitudine effundi pauperibus multa potuiſſent. Quod & pater venerabilis nobiliter exhibuit: quia ex datis ſibi copijs non ſolum fratres monaſterij regulariter procurauit, ſed etiam innumerabilem cenſum inopibus erogauit. Sed quid eum erogâſſe tantum dicimus, cum etiam ſtatuerit, vnde ſemper erogetur? Nam noſtris temporibus inuenire difficile eſt, qui in cura egenorum ei ſimilis aut æqualis habeatur: quos nimirum cateruatim paſcere ac veſtire conſueuerat, ac veſtiendos & alendos tanto ſtudio quærere, vt etiam pro inueniendis eis ciuitates exploraret. Reuera, vt ſcripturæ eum laudibus proſequamur, pater orphanorum, & viduarum non iudex, ſed procurator fuit: quorum curam ita ſapienter diſpoſuit, vt clam eis vnde ſuſtentarentur tranſmitteret: quatenus & illi ſine rubore perciperent, & quod pro æterna vita impendebat, occultaret. Quare & diuinæ miſericordiæ largitatem ita promeruit, vt cum in ſuſtentatione pauperum tanta effunderet, VI.

Gen. 12.

Permulti ſub eo fiũt monachi.

Multa dantur monaſterio eius.

Benignitas eius in inopes.

ſemper

ſemper ſibi ſuppeteret, vndè ſemper dare abundanter potuiſſet. Propoſitum namque ſancti viri, licet omninò niteretur, occultari non potuit: atque vt tantæ gratiæ mererentur eſſe participes, non ſolum viri, ſed etiam mulieres, vt valebant manus, auxilium miniſtrabant.

VII. Tunc vir Domini, vt ſe neceſſariis ſumptibus ad perficiendum paratum vidit, dilatare monaſterium, atque tantæ multitudini aptum habitaculum parare diſpoſuit: quod nimirum, diuina gratia cooperante, in quantum loci anguſtia paſſa eſt, tam decenter expleuit, vt mirari eiuſdem operis diſpoſitio poſſit, verè extimari non poſſit. Nam cùm ex vno latere ſcrupea rupe, ex alio pendula fluminis ripa claudatur, intercluſo illo medio paruo ſpatio ędificia tanta fundata ſunt, vt cùm foris locus cernitur, mirabile omninò ſit perſcrutantibus, quòd tanta intus ſpatia contineantur. In quo etiam opere ſi illud, quod ad Moyſen dictum eſt, librare volumus, quodam modo inuenimus. Nam cùm tabernaculum Deo conſtruere vellet, audiuit: Omnia fac, ſicut oſtenſum eſt tibi in monte. Volebat quidem omnipotens Dominus, vt terrena domus fieret, ſed quam forma cæleſtium illuſtraret. Pater igitur venerandus omnem illum tabernaculi decorem, ad mentium diſcipulorum ornatum traxit. Perfecta enim forma cæleſtium illa eſt, de qua dicitur: Non nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli Dei in cælo. Illa etiam forma cæleſtium eſt, quam nobis imprimit, vbi dicit: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Tanta quippe pudoris ſpecie, tãto virtutum decore ibi illam diuinitùs collectam multitudinem omnipotenti Deo ſeruire fecit, vt dubitare nemo poſſet, quin cæleſti conuerſatione fulgerent. Sed quia nunc de ædificij ordine agimus, illud ei, quod de æterna ciuitate legitur, conuenire videmus, Per omnes vicos eiuſdem Alleluia cantabitur. Nam Cellæ illius cuncta veſtibula ita diſpoſita ſunt, vt ſingula ferè orationis, lectionis, pſalmodiæ propriis officiis deputentur, & quocunque pergitur, orãtes, pſallentes, canentes aut legentes occurrunt.

Auctius reddit monaſterium. — *Exod. 25.* — *Matth. 22.* — *Matth. 5.* — *Tob. 13.*

VIII. Perfecto igitur opere monaſterij, illic collecti fratres cœperunt tanto liberiùs diuina miniſteria exhibere, quãto ad hæc eos non ſolùm feruor charitatis accenderat, ſed etiam locus inuitabat. Pater etiam venerabilis Petrus in tãta ſe conuerſationis diſtrictione cohibuit, vt in tanta ſubditorum multitudine, cùm multi magna conuerſatione fulgerent, illius rigorem vitæ nullus ferre potuiſſet. Nam nec orationis eiuſdem inſtantiam, nec vigiliarum prolixitatem, nec genuflexionum numerum, nec frigoris tolerantiam aliquis ferre potuit. Iuxta dormitorij quidem ſui cellam aquæ piſcinulam condere ſibi fecit: vbi cùm hyemali tempore frequenter intraret, de nuditatis & frigoris tolerantia gloriari cum Paulo potuiſſet. Vinum ità omninò ſpreuit, vt etiam debilitato ſtomacho, & voce iam ferè amiſſa, vix à bonæ memoriæ Papa Vrbano ad eius quamuis modicum vſum reduci potuiſſet. Loricam ſubtùs ad carnem occultam induit, quouſque putreſceret, & ab eius corpore rupta cecidiſſet.

Aſperitas vitæ Petri.

IX. Sed quia longum eſt, ſi ſingulis immoremur, hoc ſolum adhuc de eiuſdem fama ſubiungamus, quia in omni ferè orbe venerabilis habebatur. Sed vt ſecularis authoris verbis vtar, rigidi, honeſti tantus obſeruator fuit, vt cùm videri ab ipſis etiam Imperatoribus, & huius ſeculi potentibus longè poſitis optaretur, multaq; ex hoc monaſterio bona promitterent, vir ſanctus renuit, nec pro temporalibus rebus à Deo procedendum eſſe iudicauit. Et quia à nonnullis, qualis coram Deo ſit, non creditur, qualis ſit ab eo oſtenſus, ad detractorum eiuſdem confuſionem proferamus. Nam vt Euangeliſtæ Ioannis verbis vtar, Si non eſſet ex Deo, non poſſet facere quicquam. Et quia, vt dixi, æmulos ſancti viri confundere cupimus, fere omnium miraculorum eius teſtes optimos, viros ſcilicet ſanctos ac venerabiles producamus: quanquam neceſſe non eſſet eiuſdem ſanctitatem probare miraculis, cùm tantam operum eiuſdem magnitudinem teneamus. Opera nanque mira atque ingentia ſunt, quæ teſtimonium perhibent de eo, tanti conſtructio monaſterij, tanta elegantia ab eo fundatæ religionis. Nam ſi is, qui aliquem peccatorem conuertit, multitudinem operit peccatorum, & qui calicem aquæ frigidæ ſitienti dederit, mercedem in cælis habet: quanta lucra huius, quantos meritorum cumulos eſſe dicimus, qui tam largus in pauperes, tam diues in miſericordia, tam ſtudioſus & feruens ad lucrandas animas declaratur, vt quandiu vixerit, nihil aliud egerit: & quandiu mundus voluitur, quia in eo conuerti peccatores non deſinit, eiuſdem meritum ſemper augeatur?

Contemnit mundi gloriam. — *Ioan. 9.* — *Iacob. 5.* — *Matth. 10.*

X. Sed eiuſdem ſtudia quanto vigore feruerint, quàm etiam fuerit prauis rigidus, quàm mitibus humilitate ſubiectus, quia explicare longum eſt, omittentes, quàm mirabilis ab omnipotente Deo potiùs oſtenſus ſit, videamus. Senex namque venerabilis Petrus Spoletinus, & Petrus Troianus, cuius religionis atque veritatis fuerint, nullus qui eorum tempore in monaſterio manſit, ignorauit. Ij mihi narrare conſueuerant, quia quadam die, dum monaſteria circuiret, Tereſinum cum eo venerunt. Ibi verò cùm in eccleſia S. Ioannis Miſſas celebraret, & quidam flabelli miniſterium negligenter exhiberet, lampadem impulit, & oleum ſuper altare fudit: cumque brandeum ſparſus liquor infudiſſet, vir Domini valdè contriſtari cœpit, & hoc quod contigit, non negligentiæ miniſtri adſcribere, ſed ſuis meritis imputare. Poſt aliquantos verò dies, cùm ad ſancti Archangeli eccleſiam veniſſent, prædicti fratres & cæteri, qui ſancto viro miniſtrabant, brandeum illud curauerunt producere, vt inde oleum educere lauando debuiſſent: ſed, quod valdè ſtupendum eſt, ità candidum & mundum inuentum eſt, ac ſi oleum in eo nunquam cecidiſſet. Quod fratres cognoſcentes, omnipotenti Deo gratias retulerunt: qui quoſdam electos ſuos tam tenerè diligit, vt nec ad modicum patiatur contriſtari.

Miraculum.

XI. In eodem quoque monaſterio res æquè mirabilis accidit, ſicut eodem viro bonæ memoriæ Petro * Arelano narrante cognoui. Nam cùm froccum domini Abbatis à capellanis negligenter fuiſſet repoſitum, muſtela hoc iuxta cauernulæ ſuæ foramen reperit, corroſit ac ſcidit. Cumque venerabili viro fuiſſet oblatum, vt corroſum vidit, indignans repulit, atque ait: Ite, & ei quæ ſcindere præſumpſit, proiicite. Quod fratres ita vt iuſſerat, vnde tulerant, poſuerunt. Alia verò die, cùm per locum tranſirent, muſtelam, quæ illud veſtimentum corroſerat, ſuper illud iacentem mortuam inuenerunt. Tunc nimis admirantes, quantæ virtutis pater eorum eſſet, colligere cœperunt, contra cuius voluntatem viuere animalia bruta nequiuiſſent.

** Aut hic, aut ſuperius, mendum eſſe videtur.* — *Vide rem miram.*

XII. Sed diuinum effectum erga venerabilem patrem cur in animalium brutorum interfectione adſtruimus, cùm eum ſæpe nec rationabilibus pepercisse ſentiamus? Rogerius nanque, caſtri S. Seuerini dominus, cùm ruſticos monaſterij frequenter affligeret, & venerabilis viri mentem ad iracundiam prouocaret, quadam die prauitatis ſuæ vſum exceſſit, & hunc vltrà, quàm conſueuerat, contriſtauit. Tunc quaſi in præſentia ſummi illius nuncij aſſiſteret, dixit: Eia ſancte Michaël Archangele ſic nos protegis? & baculo terram percutiens, commotus ait: Recedimus, quia hic tanta ferre non poſſumus. Erat tunc Cilenti in præfato monaſterio ſancti Michaëlis Archangeli. Cuius nimirum afflictionem mira & terribilis vltio diuina ſecuta eſt: quia cùm longè ab eodem monaſterio præfatus Rogerius maneret, ſolarium domus eiuſdem cecidit, atque eiuſdem filium paruulum extinxit. Et fortaſſis talis vltio pro ſeruorum Dei iniuria ab interno iudice infligi debuit, vt ille moreretur, qui patrem dolore puniret, atque ad reprobam eiuſdem imitationem non creſceret. Extinctus quidem puer innocens, paradiſo receptus eſt, ſed peremptus compunxit patrem. Nam idem Rogerius his & huiuſmodi plagis ſæpè percuſſus, tandem reſipuit, & in fine conuerſus, in monaſterio habitum religionis accepit. Cui tamen adhuc ſæuienti non vno ſemper modo reſtitit, nam eum quandoque terroribus impetiit, quandoque humilitate ſuperauit.

Vltio diuina in aduerſarium viri Dei.

XIII. Agrum namq; monaſterij quẽdam vberem concupierat, atq; ſuis vſibus vẽdicare diſponebat. Cumq; ab eiuſdem

agri opere ſeminantes ruſticos violenter expellere minaretur, venerando patri innotuit. Sequenti verò die ad agrum operarios ſecutus, aliquantos fratres ſecum duxit, cum quibus pſallere inſtanter cœpit. Ille etiam minas ſuas prauitate vincere geſtiens, cum armatorum manu in locum venit, cogitans quia is, qui minas ſuas ſeminando contemneret, ad eundem agrum ſine armatorum præſidio non veniſſet. Sed cùm propiùs accederet, contra ſe non mucrones enſiū, ſed miſſile orationum vidit. Tunc illud ſaxeum pectus à feritatis ſuæ duritia emollitum eſt, ſola enim religionis contemplatione ſuperatus, arma proiecit, de caballo deſcendit, atq; ad ſancti viri veſtigia proiectus, ſuæ temeritatis veniam poſtulauit. Quod vtique non minus mirabile fuit, quàm ſi ab eiuſdem corpore magni languoris moleſtiam orando depuliſſet: quia cordis vulnera ad curandum valdè ſunt difficiliora, quàm carnis. In quo nimirùm opere, pſalmodiæ dignitas exhibetur, quæ malignorum ſpiritum feritatem potenter effugare cognoſcitur.

Precibus & humilitate vincit ferũ hominem.

Et quia hæc Cilenti facta fuiſſe comperimus, debemus alia, quæ ſimiliter illic ſunt oſtenſa, narrare. Vir namq; idē venerabilis cùm Calabres fratres vellet inuiſere, ad eccleſiam beati Apoſtoli & Euangeliſtæ Matthæi, quæ in Lucano litore circa vetus eiuſdem ſepulcrum ſita eſt, declinare, & Miſſarum ſolennia celebrare propoſuit: cumque prope id nauigando veniſſet, videns optimum ad nauigandum tempus, nautas procedere iuſſit, & deuotionis ſuæ munus in reditu ſuo eidem Apoſtolo exhibere deliberauit, quod quidem ita factum eſt, non tam veritatis deuotione, quàm virtute Apoſtoli. Nam cùm in reditu de fide maris dubitaret, & tranſire velut inſalutato Apoſtolo voluiſſet, vbi ante eiuſdem eccleſiam venit, ſubuerſa nauicula, in mare cecidit, & quod promiſerat, reddere compulſus eſt. Sed & mirabile ſpectaculum in hac Apoſtoli coactione ſubſecutum eſt: quia pater ſanctus in mare deiectus, ad terram per aquas venit: ſed veſtimenta eiuſdem ita ſicca reperta ſunt, acſi hæc aqua nulla tetigiſſet. Quod miraculum fratres plures nouerunt, atque addere ſoliti ſunt, quia capellæ mantica, libri & panni, atq; omnia vaſa altaris ita inuenta ſunt omni aquæ humore libera, acſi non in mari nataſſent, ſed delata per terram forent. Quo nimirùm facto quàm familiaris Apoſtolo eſſet innotuit, quem ad ſui miniſterij vſum tenens, & in mare labi pertulit, & illæſum quaſi per terram traxit. Sicque factum eſt, vt vir ſanctus, qui manere ſponte in loco nollet, maneret inuitus, & votum ſuum in memoria Apoſtoli tanto deuotiùs redderet, quanto in ſe eius voluntatem apertiùs didiciſſet. XIV.

Res admiratione digna.

Sed a quis præualuiſſe quietis eum cur miremur, cùm inuocatione meritorum eiuſdem, maris turgentes ac ſæuientes cumulos quieuiſſe coram ſecularibus hominibus teneamus? Nam quidam nobiles viri Neapolis, cùm per mare Caietam pergerent, vt nobilis cuiuſdam iuuenis delatam illuc à parentib. ſponſam deferrent, vehementib. ventis turbato mari, nimiùm pauere cœperunt. Cumq; fluctus vehementer inſurgerent, & euadendi ſpes iam defectis deficere cœpiſſet, quidam illorum nobilium, Abbatis familiaris, orationem ad Dominum fudit, atq; ſe cum ſociis, illius & fratrum eiuſdem meritis de tanto periculo liberari poſtulauit. Poſt cuius nimirum vocem, mirabiles elationes maris mirabiliter quieuerunt, & quanta eſſent ſancti viri merita, oſtendere viſæ ſunt, cui exemplo Saluatoris ſe obediendo ſubmiſerunt. XV.

Miraculū. Matth. 14.

Et quia non ſolùm extraneis & indoctis, verùm etiam quibuſdam negligentioribus monachis pro feruore Ordinis homo auſterus viſus eſt, illud narrando ſubſequar, vndè quàm acceptus Deo fuerit de omni illa ſua diſtrictione, apertiùs videatur: quos etſi ſanctæ ſcripturæ authoritatib. facilè refellere poſſumus, tamen ſplendore miraculorum oſtenſo meliùs confutamus. Quidam namq; frater erat in obedientia ſancti Fabiani martyris: qui cùm ſe negligenter ageret, in ſomnis dominum Abbatem vidit: à quo regulariter verberatus, decætero ſtudioſus fuit. Huic autem omninò ſimile aliquid in alio loco geſtum, fratres venerabiles retulerunt. Quodam namq; tempore cùm frater quidam de Cella quadam Calabriæ ad monaſterium veniret, cuiuſdam ſecularis hominis hoſpitio ſuſceptus eſt. In eadem verò domo pro quadam ſolennitate conuiuium parabatur, & cùm plures ad eiuſdem conuiuij epulas vocarentur, fratrem etiam illum rogare cœperunt, vt reſpectu charitatis eo die cibis communibus vteretur. Quod vtiq; frater ille primùm renuit, dicens: Non poſſum, fratres, quod dicitis, facere: quia regula monaſterij talis eſt, vt cibos carnium nullus edere præſumat. Cumq; ſecundò & tertiò rogarent, & ſuis precib. vehementer inſiſterent, flexus eſt homo, & eorum cibos ſe ſumere promiſit. Sed dum prandium pararetur, monachus de labore itineris parùm pauſare volens, obdormiuit: cui venerabilis Abbas Petrus in ſomnis apparuit, dicens: Quid eſt, frater, quòd ſeductori tuo tam citò aſſenſum præbuiſti? Talis ne eſt ordo Cauenſis, vt in via directi fratres carnibus veſcantur? Cumq; ille culpam agnoſceret, & veniam precaretur, corporali induſio ſpoliari iuſſus eſt, atq; flagellatus euigilauit. Tunc inſtantibus inuitatoribus ſuis, reſpondit dicens: Ego, fratres, cibos veſtros nondùm ſumpſi, & flagella promerui: iam ſi comedero, quid mihi erit? Cumq; rei geſtæ ordinem audirent, vltrà ei moleſti pro prandio non fuerunt. Quibus nimirum indiciis claret, quia affectum dilectionis, quem impendere præſentibus conſueuerat, abſentibus ſpiritu impendere videbatur: vt apertè clareſceret, quia omnis ille rigor diſciplinæ ex magnæ dilectionis fonte deflueret: & quod ſæpè videbatur à negligentium pace diſcedere, cum ſummæ pacis bono conueniret: quod meliùs oſtendimus, ſi non ſolùm correpta corpora, ſed etiam purgatarum animarum indicia diſciplinæ illius vigore videamus. XVI.

Abſens caſtigat negligentem fratrem in ſpiritu.

Item alium.

Cioffus namq; monachus nobilis referre ſolitus eſt, quia Frederiſius quidam monachus fuit, Amalphitanus genere: qui extra monaſterium in Cella quadam manere iuſſus, negligenter vixit, atque religionis ſplendorem, quem ſuſceperat, infelicibus actibus deturpauit. Poſt aliquanta verò temporum ſpatia hic in monaſterio languore graui correptus eſt, atq; ad extrema perductus. Cumq; & mori ſe videret, & culpas ſuas confiteri erubeſceret, mirabili pietate actum cum eo eſt, vt magnis cruciatibus hunc languor in mortē traheret, & tamen mori non poſſet: quatenus & pœnæ conſtringerent, & mors terreret, vt peccata ſua viuendo exponere potuiſſet. Corpus etiam Dominicum, quo ſe indignum negligenter viuendo, atq; indigniorem valdè culpas occultando fecerat, ſæpè ſibi oblatum ſumere non valebat. Cumque eum fratres ſæpiùs admonerent, & ille ſe excuſando regeret, tandem præfatus monachus conſiliis acquieuit, culpas confitendo aperuit, atq; ex more monaſterij, domino Abbati, qualem ſe vidit, oſtendit. Cui vir Dei nullum ad agendam pœnitentiam vitæ ſpatium ſupereſſe conſiderans, ne impurgatus abiret, faciem Domini præuenire diſpoſuit. Nam prædictum fratrem morientem corporali vindictæ ſubdi conſtituit, vt carnis compunctione purgaret, quem delectatione ſordidum cognouiſſet. Sed & paternæ illius dilectionis verbera, mira diuinæ clementiæ ſigna ſubſecuta ſunt. Statim enim vt meritotum ſuorum iudicium patienter excepit, oblatum ſibi corpus Dominicum ſumpſit, & tanta pace ſtatim obiit, vt in eo non ſolùm patris ſui affectus, ſed etiam Domini pronuntio firmaretur, Quia hora, qua peccator conuertitur, vita viuet, & non morietur. XVII.

Pœna monachi nolentis confiteri peccata ſua.

Ezech. 18.

Frater quoq; alius erat in monaſterio, qui Petrus, cognomēto Pitantius dicebatur: vir ſanè aliàs bonus, ſed quodam næuulo auaritiæ infectus: qui cùm iam ad exitum languore tentus appropinquaret, eiuſdem vitij dæmonem ſibi vidit aſſiſtere: quem cùm quid illic expeteret exprobrando inquireret, malignus ſpiritus reſpondit: Pro tareno illo, quem habes, mihi hodiè tradendus es. Tunc monachus aliorum bonorum operum ſuorum labore confiſus, cum dæmoni exprobraret, ac pro ſimplicitate eum percutere baculo minaretur, dæmon abſceſſit, & non modico terrore monachum turbatum reliquit. Fortè tunc ſenior quidam ex more monaſterij cùm circa faceret, monachum illum à longè quaſi cum alio loquentem audiuit, & ſolum inueniens, cum quo fuiſſet locutus, ab eo inquirere ſtuduit. Cui ſigno æger monachus dixit: Manè dicam tibi. Diluculo igitur circa redeūti ille omnia per ordinem enarrauit, veniamq; XIIX.

ſui

ſui delicti poſtulans, vt domino Abbati ſuggereret, rogauit. Quod vt pater venerabilis agnouit, eum, ſicut alium, corporali vindicta expiatum ſoluit, atq; eo die morti iam liberum dimiſit. De quo nimirùm conſtat, quia vir bonus merito virtutis obtinuit, vt parui, quod putabat, peccati meritum viuendo prænoſceret, vt eius pœnam poſt mortem ſentire minimè debuiſſet. Sed & cùm luce clarius ſit, quia maligni ſpiritus merita peccatorum nobis in hoc ſeculo ſemper occulta eſſe velint, ne ea euadere pœnitendo curemus, dæmon, qui peccati meritum morienti expoſuit, patet nimirùm, quia hoc non ſpontè, ſed coactus dixit. Quod etiam patris monaſterij ſtudiis adſcribi debet: quia illi eſt ad purgandum expoſitus, cuius erga filios pia correctio probabatur. Vidit ergò malignum ſpiritum, ne videret, & illius ſæuitiam ſtudio reuerendi patris euaderet.

Dæmones nolunt ſciré nos peccata noſtra

XIX. Sed fugare dæmonia in diſcipulorum tranſitu, ei nouum non erat. Hugo etenim monachus, boni viri Raineri fabri filius, cum patre & fratre ſuo alio, Mauro nomine, in monaſterio conuerſus eſt: quorum alter frater, velut eruditus & prudens, Prior monaſterij fuit: hic autem in communi ordine ſimpliciter viuendo, vſq; ad mortem manſit. Cumq; iam recipiendæ mercedis ſuæ tempus veniſſet, ægritudinem corporeę mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis iam tranſeuntem venit, eiuſq; animam omnipotenti Deo commendare ſtuduit: cui & moriens frater dixit: In feneſtra illa, pater, duæ aues ſunt, vna valdè pulcherrima, alia horribilis valdè & nigra. Rogo igitur, vt horribilem illam eiicias. Tunc admirari fratres, qui aderant, cœperunt, quòd attentè monſtraret, & quod monſtrabat, ipſi videre non poterãt. Pius autem pater intelligens, quòd moriens frater videre aliud, quàm viuentes, poſſet, aquam exorcizatam ſibi afferri iuſſit: qua profectò dum orando aſpergens feneſtram tangeret, nigram illam auem protinus diſcedere idem moriens vidit: cumq; Deo gratias ageret, ſancta eius anima carne ſoluta eſt. Tunc fratres colligere cœperunt, quia miniſterio venerandi patris in horrida aue malus angelus receſſit, bonus in pulchra ad ducatum præbendum electæ animæ remãſit: qui, alio recedente, eam ſtatim, vt de corpore eſt egreſſa, ad æterna gaudia deducendam ſuſcepit. Nam idem frater poſt aliquantos dies in veſte fulgenti cuidam dormienti apparuit, & iam dubium non fuit, quod à bono duce ſuſceptus, ad æterna gaudia ab hoc exilio aſſumptus aſcendit.

Viſio monachi morientis.

Vis aquæ benedictæ.

XX. Sed neq; illud ſilendum puto, quòd quidam ſecularis, in cœmeterio veteri iuxta cameram venerabilis viri huius ſepultus, per noctes plurimas clamores atq; eiulatus emiſerit: cumq; ſæpiùs fieret, & venerando patri non parùm moleſtus eſſet, nocte quadam, cùm idem clamor & eiulatus circa miſeri hominis illius ſepulcrum fieret, pater ab oratione ſurrexit, foras exiuit, non ſine magna indignatione clamanti comminans: & ita ille obmutuit, vt penitùs clamare deſineret, & virum Dei moleſtare vlteriùs non auderet. Sicq; apertè claruit, quia vir venerabilis cùm voluit, etiam mortuis imperauit. Quòd ſi clamor ille non mortui hominis, ſed maligni ſpiritus extitit, ſancti viri authoritas in hoc etiam magna fuit, quo iubente, malignus ſpiritus ſiluit.

XXI. Sed quia mira facta eiuſdem oſtendimus, quædam etiam vitæ eiuſdem exempla producere debemus: quanquam de forma miniſterij ſui dictum ſufficere credimus, quia leo ſuperbis & irreligioſis, religioſis & mitibus agnus fuit. Nemo enim vnquam immites & contumaces ſubditos fortiùs domuit, nemo humiles & ſubiectos benigniùs honorauit. In iſtis namq; magiſterij ſui vigorem neſciebat, quos ſæpè quaſi minor patronos ſuos, pro ſe vt Dominum rogarent, rogare conſueuerat: illos verò & verbis & regularibus correctionib. comprimebat, vt negligentiarum ſuarum torporẽ detererent, atq; in cæleſti conuerſatione feruentes deinceps eſſe debuiſſent. Obſtinatis & improbis, poſt diſciplinæ regularis morſus, mitigatoria illa ſuæ conſuetudinis ingerere ſolebat, quibus & operis & intentionis ſuæ bonum luce clariùs oſtendebat, Cum catena, inquiens, nolentem te ducam ad cælum. Quo verbo ſapientibus ſatis indicabat, diſtrictionis ſuæ ſeueritatem qua intentione ſua, quo corrigendorum fructu, qua internę pietatis dulcedine exhibebat. Verè medicus animarum fuit, quarum lucris nulla præpoſuit. Sed hoc meliùs oſtendimus, ſi velut in luce poſitum, quoddam eius factum memorabile prædicetur.

Erga mites & elatos vt ſe geſſerit vir Dei.

XXII. Miles enim quidam, Gallus genere, in monaſterio conuerſus eſt: qui cùm plurimum temporis communi ordine religioſè vixiſſet, tandem poſt tergum reſpiciens, mundi delicias, quas contemnendo fugerat, velut Ægyptij ollas carnium deſiderauit. Relicto igitur monaſterio, ſe à culmine religionis in præcipitium dedit, arma reſumpſit, & viuere ſeculariter cœpit. Qui cùm tam dementer erraret, & ſe dignum morte faceret, quandoq; diuina gratia, patris ſui meritis, reſpectus ad monaſterium rediit, & multa quæ conquiſierat, quaſi gratiſſima munera ſecum portauit. Pater a. venerabilis cùm hunc rediſſe cognoſceret, cum magno gaudio recepit: ea verò omnia, quæ attulit, contempſit, ingentem foueam fieri iuſſit, in qua delata omnia igne concremauit. Quod nimirùm vir ſanctus faciens, exemplum poſteris dedit, vt fratrum perſonas diligant, & animarum damna fieri nullius lucri diſpenſatione permittant.

Exod. 16.

Apoſtatam monachũ reſipiſcentem vt tractarit.

XXIII. In Synodo ei more ſuo nudo capite reſidenti, ſanctæ memoriæ Papa Vrbanus pontificalem infulam miſit: quam vtique vir Domini & pro ſummi Pontificis reuerentia venerabiliter recepit, & officioſiſſimè ſalutauit, & tamen eiuſdem ſacerdotalis mitræ vſum etiam rogante Papa contempſit. Quod non ob aliud feciſſe creditur, niſi vt quorũdam arrogantiam humilitatis exemplo damnaret, qui dum ſe inaniter extollunt, indebitos ſibi ſanctæ Eccleſiæ honores nõ metuunt vſurpare. Multa ſunt præterea, quæ de hoc venerabili patre monaſterij ſenes narrare conſueuerant, ſed mihi de his, quę relata ſunt, hæc retuliſſe ſufficiat. Vt autem ad eiuſdem felicem exitum veniamus, eodem anno, quo de hoc mundo erat profecturus ad Dominum, Ioannes de Diano eiuſdem Capellanus, huiuſmodi viſionem vidit. Videbat ſiquidem, quia de loco ſuo montes tres maximi mouebantur, qui motu ſuo non paruam mundo colliſionem minabantur: à quorum motu clamor tantus fiebat, acſi mundus deſtrui videretur. Cumq; & ipſe eodem terrore cõpulſus, ad eccleſiam vellet fugere, & quid eſſet quod videbat inquirere, audiuit quia illi tres montes, tres Cluniacenſes Abbates eſſent, videlicet S. Odo, S. Maiolus, & S. Odilo, qui dominum Petrum Abbatem vt ſecum tollerent veniſſent. Sed cùm tempus, quo tollendus erat, inquireret, item audiuit, quia iuxta principis Apoſtolorum feſtum venirent, & eum de monaſterio tollerent. Euigilans autem frater ille, de Abbatis ſui vicino obitu nimis contriſtari cœpit: quod tamen non eo feſto accidit, quo putabat. Nam pater ſanctus vicinum Apoſtolorum feſtum viuendo tranſiit, ſed circa feſtum, quod Cathedra beati Petri Apoſtoli dicitur, ad gaudia æterna migrauit. Obiit ergò ſenex venerabilis, maturus æuo, ſed probitate maturior, ſepultuſq; eſt in ſpelunca, quæ de Cella venerandi patris Alferij in oratorium beati Michaelis Archangeli mutata eſt.

Anno 1098. in Synodo general. Beneuẽtano, ab Vrbano à mitra donatur. Humilitas eius.

Viſio cuiuſdam.

Migrat ad Dominum.

XXIV. In quo loco quę meritis eiuſdem reuerentia debeatur, ſæpius demonſtrauit. Sergius namq; monachus, & monaſterij armarius, pro negligentiis ſuis ſæpè à viro Dei argutus fuerat. Quadam verò die, maligno ſpiritu inſtigante, cùm non ſua merita, ſed correptionis ſuæ amaritudinem memoraret, contra viri Dei ſepulcrũ expuit, & quem fratres monaſterij quaſi viuentem pronis ceruicibus in eodem loco ſalutare conſueuerant, Iudæorum more conſpuere non expauit. Mos autem, cùm adhuc viueret, viri venerabilis fuit, vt ſubditorum culpas puniret, ne futuræ vindictæ eos negligendo ſeruaret. Conſuetudinis ergò ſuæ dignitatem poſt mortem etiam ſeruans, eundem monachum grauiter percuſſit. Nam vbi contra ſepulcrum expuit, facies eiuſdem intumuit, & os ita torſit, vt in maxilla depoſitum ex latere videretur. Percuſſus itaq;, tunc primùm cognoſcere Abbatis ſui magnitudinem cœpit, cùm eum, cui quaſi mortuo exprobrauit, viuere meliùs poſt mortem, & dignitatis ſuę vigorem tenere altiùs didicit. Sed cùm magnis doloribus ingratus paternis beneficiis torqueretur, liuenti facie, tumentib. labiis, cinctus doloribus ad venerabilem virum Abbatem

Punitur monachus, conſpuens eius ſepulcrum.

Is Simeon ſucceſſit

huic Petro poſt Cõſtabilem, qui non integro anno fuit Abbas.

meum Simeonem venit, reatum ſuum confitendo aperuit, & meriti ſui dati ſibi pœnam tantæ audaciæ dignam poſtulauit. Cui venerabilis Abbas reſpondit: Si ab illo percuſſus es, curare te nullus alius poteſt. Iuſſus ergò monachus redijt, & ante ſepulcrum venerabilis viri in oratione proſtratus, faciei & oris incolumitatem promeruit. Os namq; , quod ad derogationem ſancti ſputum elexit, percuſſum doluit, atq; eo verba proferente pœnitentiæ, ſalutem recepit, vt patris ſui iuſtitiam & pietatem contra detractorum fallaciam probaret. Quia nimirùm vt magiſter bonus errantem percuſſit, & vt pius pater, quem percuſſerat, ſanauit. Felix vtiq; , qui vtrunq; potuit, videlicet & percutiendo corrigere, & ſanando mulcere. Hoc autem idem Sergius monachus ſenex retulit, ſed me petentem relationis ſuæ miraculum, domini Abbatis Simeonis teſtimonio confirmauit.

VRSINVS etiam monachus non valdè huic diſſimile ſolet narrare miraculũ. Ait énim, quòd quadam die Tuſciam xxv.
apud eccleſiam S. Michaelis Archangeli plures monaſterij fratres conuenerant: inter quos erat Leo Bariſanus, & Vrſus Ramanus. Tunc, vt fieri ſolet, confabulantibus ſermo incidit, vt Abbatum monaſterij opera & religio conferrentur. Sed cùm ad Abbatem Petrum omnem monaſterij tam religionem, quam exteriorum rerum collationem referrent, idem Vrſinus monachus laudatoribus patris ſui reſiſtere vehementer cœpit: cumq; iam nec detractionibus parceret, fratres eum monere cœperunt, vt a talibus verbis ſilere debuiſſet. Ille autem ſilere noluit, ſed quantum ſibi placuit, nequiter loquendo proceſſit. Eadem verò nocte ille, quem ſpreuerat, ei in ſomnis apparuit, atq; ab eo inquirere

Apparet obtrectatori ſuo vir Dei, eumque virgis cædit

inſtanter cœpit, dicens: Sic, Vrſine, ſic debet monachus loqui de Abbate ſuo? Qui cùm ea, quæ vigilans dixerat, memoraret, & illũ, cui quaſi abſenti detraxerat, non ſolùm præſentem, ſed etiam priſtina authoritate præſtantem cerneret, cum magno timore ſui reatus ſibi dari veniam precabatur. Vir autem ſanctus ei indulgere noluit, ſed ante altare oratorij eum ducens, regulari diſciplinę ſubdidit, atque tam acriter verberare cœpit, vt inter dolores exclamaret, & quid dormiens pateretur, patenter vocibus indicaret. Cumq; fratres accederent, & clamantem excitarent, ordinem flagellorum expoſuit, atque ad eorum veritatem & vltoris præſentiam confirmandam, ſcapularum liuores teſtes produxit. Quod profectò miraculum mihi Vrſinus idem dixit: ſed certius rem ſcire volens, cum ab Vrſo Ramatio quærerem, ſe clamantem inter verbera Vrſinum audiſſe dixit, & in euigilante verberum ſigna vidiſſe. Quibus nimirum ſignis oſtenditur, quo vir ſanctus æternę dignitatis honore potiatur, qui eos, quos in hoc ſeculo nutrierat, & corrigere docendo poſſit, & caſtigationibus emendare.

NAM vir vitæ venerabilis Odo Veſtararius, quia magnæ veritatis & ſanctitatis fuerit, nemo qui eum bénè nouit, i- xxvi.
gnorat. Hic ſæpius narrare conſueuerat, quia frequenter ſibi appareret, & eiuſdem, ſi in aliquo erraret, facta reprehenderet. Præterea memorato Sergio monacho cuiuſdam malæ conſuetudinis vſus inoleuerat, vt in vno loco diu fixus

Corrigitur diuinitus monachus inquietus.

permanere non poſſet. Quadam verò nocte venerabilis pater ei apparuit, & de mobilitate ſua terribiliter obiurgans, ſe eum in proximo correcturum minatus eſt. Poſt non multos verò dies idem Sergius de ſolario cecidit, & coſtam fregit: atq; ex illa iam die monaſterium circuncurſare non potuit. Hæc autem & huiuſmodi, vt iam dixi, pater venerabilis in diſcipulorum correctione feciſſe cognoſcitur, vt ad horam ſuæ vocationis eorum nullus imparatus inueniretur. Quorum profectò nonnullos ſæpè præmonuit, & vt ſe ad vicinum exitum præpararent, imperauit.

IOANNES quidam Romanus, monachus eiuſdem noſtri monaſterij, qui etiam ad hoc Venuſinum monaſterium xxvii.
mecum venit, quantæ ſimplicitatis & religionis vir fuerit, à multis cognoſcitur. Hic autem in caſtro S. Adiutoris cum cæteris fratribus manere iuſſus fuerat. Quadam verò die ad monaſterium veniens, id quod apud memoratum caſtrum

Apparet vir Dei Leoni Barenſi.

nouiter geſtum nouerat, retulit dicens: Domino Leoni Barenſi, magiſtro eiuſdem caſtri, heſterna nocte dominus Abbas Petrus in ſomnis apparuit, eique dixit. Frater Leo, quare tam negligenter agis, & debitam pſalmodiam defunctis fratribus nequaquam reddis? Feſtina & præpara te, quia ſub magna eris celeritate moriturus. Euigilans autem, timore prænunciati ſibi obitûs pauere mirabiliter cœpit. Cui etiam ſequenti nocte venerabilis Abbas Conſtabilis apparuit, & eadem dixit. Ex qua nimirùm geminata viſione ita territus eſt, vt in eccleſia pſallens, bis quotidie ex ordine Pſalterium repeteret, & ab omni illa océoſitate ſua quieſceret. Poſt aliquantos verò dies idem Leo monachus languore correptus obijt, atque quod veritatem viuendo dixerit, moriendo firmauit. Hæc autem mihi Ioannes venerabilis monachus, adhuc viuente eo, qui viſionem ſuæ mortis viderat, narrauit. Quæ cùm in eiuſdem obitu impleta didici, credere ea etiam cœpi, quæ per memetipſum non vidi.

An. 290. 4. Mart. ÆTAS ADRIANI MARTYRIS, *cuius natalitius dies quarto Nonas Martij agitur, qui cum alijs viginti tribus ſub Diocletiani & Maximiani perſecutione, Nicomedia crurifragio martyrium conſummauit, 8. Septembris quando corpus eius Romam translatum fuit, quo tempore potiſſimum feſtum eius agitur, offendes.*

An. 580.

VITA BEATI VIRGILII ARCHIEPISC. ARELATENSIS ET MONACHI LERINENSIS, DESVMPTA EX MEMBRANO PERANTIQVO

M S. Reuerendi Domini Franciſci Claretti I. V. D. Archidiaconi ſanctæ Arelatenſis Eccleſiæ, quam habet Vincent Barralus in Chronologia Sanctorum Lerinenſium.

5. Mart.

IGITVR beatiſſimi Virgilij Arelatenſis vrbis Antiſtitis hodiè dies ſanctæ ſolennitatis excolitur, cuius nos I.
geſta pandere deuotio fidelis admonet, & mos priſcus conſtringit, quia niſi euidens comperta relatio tenacib. literis cuſtodita ſeruetur, variatur actio veteris per nouos ſæpius relatores: Nam vt de eius myſticæ actionis inſignia nihil ſit dubiũ, nihilq; faciat vulgaris aſſertio fabuloſum, quæ ab ipſo facta ſunt, & probata, veridico ſunt ſermone narranda: vnde tamen ne audientib. faceret prolixitas inepta faſtidium, ſtu-

Anno 523. vt notat Vincent. Barral. naſcitur S. Virgilius.

duimus ſilere plurima, pauca diſſerere. Hic igitur in vico proprio cui vocabulũ eſt Samon, qui eſt in partib. Aquitanię, vitæ ſumpſit exordiũ. Chriſtianis parentib. editus, factus illicò Chriſtianus, qui ab ipſis infantiæ rudimẽtis erecta ſemper humilitate creſcebat, ita teneros ætatis annos morum maturitate caſtigans, vt proprietatem ſui nominis impleret gratia ſanctitatis: Poſtquam verò adoleſcentiæ ritu corporeo cœpit rubore pubeſcere, blandimenta luxuriæ animo incidente caſtrabat, vt pollicitæ Virginitatis palmam pro incorrupta integritate perciperet, & in regnis cæleſtibus triumpharet. Fuit itaque bonorum omnium præditus ornamentis, & dignis ſuffragijs præferendus, ſpecioſus vultu, blãdus aſpectu, ore placidus, mente ſerenus, patientia fortis, magnanimitate laudabilis, amicus pacis, largus inimicis,

Eius narrantur virtutes.

puluereum faſtidiens ſolum, accenſus in amore cœlorum de temporalibus æterna comparans, contemnens temporalia pro æternis: qui vt interius diuinæ legis præcepta agnoſceret ita naturaliter capax acumine literarum eſt ſtudijs eruditus, vt paſtum animæ legendi auiditate colligeret, & more apum æternæ dulcedinis nectar hauriret: ſed quamlibet cuncta à ſe vitiorum carnalium incrementa ſuccidens omni in parte digna meritorum conuerſatione fulgeret, virtutem tamen ſui corporis abſtinentiæ aſſiduitate frangebat in ſe, & naturam debiti antequam naſceretur

Fit monachus Lerinenſis.

vlciſcens: cui tantum percuſſor dignoſcitur defuiſſe martyrio, nam ipſe ſe procul dubio Martyrem & cruciatu fecit & merito, cunctam quin etiam facultatum ſuarum copiam derelinquens Monaſterium ſacræ inſulæ Lerinenſis expe-

expetiit vbi æternas iuſtus diuitias inueniret. Euangelica in omnibus miles Chriſti præcepta ſequutus, quod niſi cunctis operibus redderetur extraneus non poſſet eſſe perfectus, nec aliter regni cœleſtis præmia compararet, niſi vniuerſa contemneret.

Fit monachus Lerinenſis.

II. IN qua congregatione dum cunctos charitate perfecta diligeret, diligebatur à cunctis, quatenus raptim noui amoris ſtudio antiquam eſt regulam conſecutus, vel myſtica apparuit conuerſatione præcipuus, vt ſancto Honorato præceſſori ſuo ſummis virtutibus præferendo, qui in eodem loco Abbatis nomen dignè geſſerat, & honorificè ſuccederet, & meritis coæquaret. Vbi dum commiſſum gregem cuſtodiret ſolertia paſtorali, & ſolus ex more ſingulis noctibus, cum genus humanum depoſita ſoporis imago comprimeret, monaſterij ſepta luſtraret, ab inſolito contigit, vt illum quidam ſollicitudine monachus in annis puerilibus conſtitutus è veſtigio ſequeretur; tunc beatiſſimi viri conſpectibus forma ingenti atque terribili diabolus inſidiator apparuit: ſed ſicut Chriſti athletam ſpiritualibus armis indutum non valuit terrere, ita inopinantem monachum ictu formidinis ſanciauit, qui ad cellulam illicò vix greſſu trepidante confugiens ignis eſt febribus violenter accenſus. Rurſus tamen pertinax ille deceptor exiſtimans ſe poſſe ſanctum Dei Virgilium vel in aliquo perturbare, igneo ſe dracone formatum oſtendit: ſed raptim territus crucis armis euanuit, quoniam inuictus athleta hoſtem quem ſæpius vicerat non timebat; qui cum totius Inſulæ ambitum peragraſſet, concitus ad ſtratum monachi rediit ægrotantis, vbi dum orationum preces intra arcana pectoris ſui clauſtra diffunderet, mox & priſtinæ incolumitati redditur languidus, & præda caruit latro deceptus: ac proinde obtinuit geminam virtus inuicta victoriam: Quoniam dum vires ægroto reddidit aduerſarium ſuperauit. Deflet inimicus quod perdidit, gaudet monachus quod recepit.

Fit Abbas Lerinenſis.

Diabolus ei inſidiatur.

Oratione ſanat morbidum monachum.

III. DVM ſingulis ſimiliter noctibus paſtor egregius ne aliquid aduerſi contingeret ouile dominicum circuiret, ad littus æquoris quod vocatur (Molis) acceſſit, vbi inſidiator ille quaſi nauem oneratam aduenisse fallaciæ ſpeciem imaginis ante oculos auſus eſt confingere ſacerdotis, oſtendens nautas ſolito ritu feruere, vel nauis inſtrumenta colligere, à quibus duo ad ipſius ſancti latera peruenere, dicentes: in his quidem partibus negotiandi nos cauſa perduxit, quibus te ingens compendium rei euentus exhibuit, Virgilium te eſſe nouimus non minus ſanctitate quam nomine, quem vniuerſitas in transmarinis partibus tanta auiditate videre deſiderat, vt ſi hoc obtinere poſſit, nihil precioſiùs eſſe cenſeret. Nullum nobis ergo vtile lucrum quocunque labore præſtabitur, niſi vt te Hieroſolymam impoſitum naui ducamus, quem ſucceſſu proſpero inopinantem inuenimus, quod & tibi procul dubio ad culmen immodicum pertinebit, ſi felici curſu ibidem aduecheris, quò votis omnium expectaris. Vir itaque Dei inſidias inimici cognoſcens ſanctæ crucis armatus auxilio præſidia ſuperna inuocans ſpirituali hac auctoritate reſpondit. Decipere non poteſt Chriſti milites nequitia deceptoris, nec fraudibus valens illudere quos aduerſa Deus admonet præuidere: quoniam ita præſentem Inſulam beatiſſimi Honorati muniuit oratio, per quem ex ea Draco eſt habitator eiectus, vt nullum huic vlterius nocendi aditum poſſit habere diabolus, euanuit inter hæc nauis fictilis, ab oculis pernoctantis. Vir autem ſanctus protinus feſtinans ad oratorium remeauit, & vt ad vigilias ſurgerent admonuit, vbi cum omni ſancta congregatione ipſi celeberrimas ſtuduit reddere laudes, per quem illi ſucceſſerat victoria triumphalis.

Apparet ei nauis commentitia, ſicut & S. Maximo.

IV. QVEM dum tantis virtutum myſteriis eſſe præcipuum per vniuerſum orbem velox fama vulgaret, ad Pontificium Arelatenſis vrbis amore omnium ſacerdotum vel ciuium non minus raptus quam electus adducitur, & reluctans protinus conſecratur. Qui licet iam Virgilius vbi amplius creſceret non haberet, attamen nihil de nominis ſui proprietate minorans dum vigil permanſit in opere, claruit in honore. Inter cætera igitur quæ in eodem fulgebant bonorum actuum ornamenta, monſtrabat illum patientia fortem, beneuolentia patientem, libertas alacrem, liberalitas abundantem, magnanimitas liberalem, pietas mitem, ſedulitas diligentem, charitas dulcem, largitas generalem, doctrina laudabilem, æquitas ſingularem, humilitas pauperem, dignitas affluentem. Qui cum eſſet omnibus virtutibus adornatus, ſcripturis quoque diuinis nulli priorum infimus. Baſilicam in honore ſancti Stephani protomartyris Chriſti intra vrbem Arelatenſem fideli qua poterat deuotione conſtruxit. Sed nec hoc ad confortanda corda Arelatenſium eſſe cenſuimus omittendum, quod dum beatiſſimus Antiſtes ad ipſius Baſilicæ templum, quod cum magna deuotione conſtruxerat cum cæteris Epiſcopis, qui ad dedicationem templi conuenerant, pſallendo ſacras cum honore maximo reliquias beati Stephani vel aliorum ſanctorum aduceheret, in ipſius vrbis porta improuiſè verſus iſte ex ordine ſic venit, hæc porta Domini, iuſti intrabunt per eam: Quod procul dubio intelligendum eſt vrbis memoratæ portam, ſic eius orationibus munitam, vt ſicut hactenus per longinqua ſpatia temporum propitiante Deo nunquam eſſe comprobatur irrupta; ita nec inpoſterum poſſe irrumpi diuinitate propitia cenſeatur: quoniam facillimè Paſtor ille præcipuus, quem viuentem monſtrant geſta, poſt tranſitum apud Dominum obtinere potuit, vt glorioſam eius meritis vrbem hanc, in qua Pontificium emeruit, perpetuis temporibus defenſaret à foris per virtutem ſui corporis, & intra per templum ſacratiſſimum quod conſtruxit, vndique per beneficia indulta quæ meruit. Omnes ergo diuinitate propitia nouerunt ſicut pſallentium turba prædixit, vrbem Arelatenſem per defenſorem Virgilium in omnibus eſſe munitam, nec permitti poteſt vt locum illum hoſtiles cunei valeant irrumpere, vbi ille Chriſto dignoſcitur militaſſe, vnde nec reliqui Antiſtites præceſſoris illius, qui in omnibus eius æquantur meritis, cenſendi ſunt eſſe minores.

Anno 591. creatur Pontifex Arelatenſis in locum Licerij Archiepiſc. vt not. Vin. Bairal.

Eccleſiam S. Stephani intra Arelatem condit.

Protector perpetuus ciuitatis Arelatenſis.

V. DVM in baſilica igitur ipſa quam ad effectum perduxerat inſtantia paſtorali Virgilius celebraret, & inter reliqua ex hoc Deo gratias ageret, quia ſuum deſiderium adimpleſſet, quod miraculum dignoſcitur contigiſſe, non putamus ſilentio præterire. Aurelianus itaque quidam Arelatenſis diaconus, fratris filium, quem *a* Paulum parentum tranſitus dereliquerat, nutriendum excipiens, pluſquam filium diligebat, qui dum per murum eiuſdem vrbis cum reliquis infantibus veſpere ſabbathi luderet, interueniente caſu lapſus corruit, & ſpiritum ceruicibus fractis amiſit: A quo nuncio Diaconus ille perculſus nimio dolore percurrens: corpus exanime veſtimentis ſuis copertum rapuit, & ad ſacrum Pontificem vbi celebrabat vigilias ſecretiùs deportauit, tractans qualiter eum publicè pedibus ipſius proſterneret, & vt ipſi vitam deberet reddere ſupplicaret. Sed quia probatiſſimus CHRISTI miles omninò iactantiam fugere nouerat, ad cubiculum ipſius eum ſtuduit deportare, vel in lectulo proſtratum eiuſdem *b* lectaribus operire; ſciens & tota mente confidens quod illum viuificare poterat ſpiritalis medicus, qui conſueuerat ſuſcitare defunctos vnde cum multo mœrore (ſpem tamen de confidentia capiens) ad vigilias remeauit, & in loco vbi ſtare conſueuerat *c* indubitanter acceſſit. Quo viſo clementiſſimus Pontifex ſilentium pſallentibus, quæ geſta fuerant replicaturus, indicauit, & cum conſueto deuotionis ſtudio orationem impleſſet Diaconum illum ex hoc quod fecerat, fortiter increpauit: quem non ſolùm remouere nequiuit territum; ſed etiam ampliùs ſtuduit incitare compunctum. Tunc ad ipſius proſtratus pedes clamare cœpit, quod niſi vitam defuncto redderet, eius veſtigia non laxaret, addens etiam quia facillimè illum poterat ſuſcitare, de quo meruerat quæ fuerant acta, nuncio nullo indicante cognoſcere. Qua improbitate compulſus & ratione conſtrictus, ipſo tamē comitante qui precabatur, ad lectulū ſuum ſecretiùs decreuit accedere: ſed turbam populi nec vitare quiuit, quin ad ipſius rei miraculum conueniret, ad quod corpuſculum cum fuiſſet ingreſſus auxilia diuina tota mentis auiditate depoſcens, manum eius qui functus fuerat, fiducialiter apprehendit, & priſtinæ ſanitati reſtituit

a ſ. paruulū, niſi malis ſubintelligere quem Paulum nomine parentum tranſitus dereliquerat.

b Lectorib. videtur hic ponere pro lectiſterniis ſeu ſtragulis.

c Dubitanter.

Suſcitat mortuum.

Tunc omnis conſtipatio populi circumſepta clamat gloria tibi Deus, nec nullatenus remoueri poterant ſinguli, quin viderent motum & audirent eloquium ſuſcitati, de qua ſeditione vix ad vigilias clericorum ſuorum auxilio ereptus, reuocari poterat, quem concurſus fidelium obſidebat. In hoc miraculo, paulò minor apparuit confidentis Diaconi fides, quam virtus ſancta Pontificis. Interea vt de plurimis pauca videamur dinumerare, ad ſuperiora quæ prætermiſimus, ſtilo ſcribendi redeamus.

VI. QVADAM itaque die dum vir beatiſſimus Baſilicam extra muros vrbis miro opere conderet, viſum eſt vt columnæ marmoreæ, quæ ibidem nunc videntur aſſiſtere in altum deductæ, erigi deberentur, contigit autem vt viro Domini abſente omnes nimio labore fatigarentur & molem lapidum mouere non poſſent: ſed in nullo grauabatur tanti onus ponderis, quod eius præcedebant auxilia ſanctitatis, dum ille tamen ad templi illius ſepta operarius indeſinenter inſiſteret; ita eodem abſente diabolicæ artis obuiante nequitia vniuerſam multitudinem virorum occulta prægrauauit obiectio. Cumque nullis rebus accedere potuiſſent, alios quamplures iuuencos etiam adiunxerunt, quibus vis maior eſſe poterat & robur validius imminebat, ſed nihil proficere poterant, quibus ſpiritalis aduerſitas reſiſtebat, & tanquam ſi totam vrbem illam, quod impoſſibile eſſe dignoſcitur, trahere niterentur, ita pondus mobile, fraus inimica reſiſtens, fecerat non poſſe moueri: cuius rei geſtum beatiſſimo Antiſtiti anhelans illicò nuncius perturbatus exhibuit, ille verò ad locum indubitanter acceſſit, nec terrore trepidus nec mœrore confuſus, cuius tantum adſpectibus inſidiator ille latere non potuit, qui populo vniuerſo latebat. Tunc clamoſa voce dicere cœpit: fruſtra per ignorantiam laboratis dum videre inimici hoſtis obſtacula non poteſtis, nam ego conſpicio æthiopem paruulum in quo diabolicæ virtutis conſiſtit immanitas, iuuenculis certantibus obuiantem. Tunc genu flexo deuotus adorans, vt inſidiatoris aduerſitatem vinceret, auxilia diuina popoſcit, & conuerſus ad funebrem dixit: ô omnis dolor, & inimice humani generis, quomodo auſus es opus Dei inſidiari? ad hanc vocem territus aduerſarius illico (quia amplius ſub præſentia ſacri Pontificis nocere non licuit) cum nimio fœtore diſceſſit, & remotis columnis quæ ab eius inſidiis prægrauatæ fuerant, ad diſpoſitum locum vbi videbantur opponi abſque vlla difficultate erectæ ſunt, quoniam nihil illi inſidiator aduerſari poterat, cui Dei arbitrio dæmonia ſubiecta eſſe videbantur. Dedicauit autem idem beatus Antiſtes, baſilicam quam conſtruxit in honore ſaluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & beati Honorati confeſſoris, atque ibidem ordinem conſtituit Monachorum ſeruientium Deo.

Detegit fraudes inſidiatoris.

Dedicat Eccleſiam in honorem Saluatoris & ſancti Honorati.

VII. CVMQVE à beato Pontifice ſacra Miſſarum ſolemnia celebrarentur, contigit vt cuiuſdam viduæ vnica filia in annis adoleſcentiæ conſtituta à maligno ſpiritu raperetur, quam cum piiſſima genitrix infelici caſu decepta, non minus miſeranda quàm miſera, ex vſu geſtanda pheretro collocaſſet ad ſacrum trepida concurrit Antiſtitem, cum lachrymis potius quam verbis, cauſam improbi doloris aſſignans, vt ſupra corpus exanime orationem funderet ſupplicauit: quod vir Dei pietate victus nec differre potuit, nec negare, ſed ad pheretrum confidenter accessit, ibique pronus adorans vel in ſublime geminas manuum ſuarum palmas attollens, precibus beatis obtinuit, vt mortuam ſuſcitaret. Quæ raptim tanquam poſt nimium ſoporem euigilans oculos rediuiua pergrauatos aperuit, & auocata ſurrexit. Longum itaque eſt gaudia materna diſſerere, & ſtuporem admirantis populi replicare: poſt quæ tamen miracula, à cuius mortis iura virtus meritis armata reſoluerat, dum iactantiam Pontifex ille fugeret, concitus remeauit: ſed deuotio populi quæ ſuffragia in diuinis laudibus intonabat, tanta eum auiditate præcinxerat, vt maximam partem indumenti ſui, in reliquarum patrocinia ciuili violentia rapuiſſet, vnde pro eius virtutibus declarandis, quod vix circa ſcapulas remanere potuit, hodierna deuotio reſeruauit.

Puellam ſuſcitat mortuam.

VIII. ERAT itaque in eadem vrbe, immaniſſimus ſerpens, qui multos è populo laniauerat, dum quidam adoleſcens morſu eius ſuffocatus, fuiſſet extinctus, turbam populi quam præſentem contigerat ſupplicantem obtinuit, vt ad locum quo iacebat corpus exanime perueniret, ille verò ſacratiſſimus paſtor ancipiti reddebatur cogitatione ſuſpenſus, dum huic fletibus quæ poſcebant negare non poterat, inde ne iactantiam incurreret, metuebat, aſt tamen pietate victus & multorum obſequiis vt ad locum accederet, vota populi ſupplicantis impleuit, vbi manus ſuas ad cœlum eleuauit, pariterque oculos lachrymis diſtillantibus, defuncto ſalutem priſtinam reddidit; quem teſte populo ſuſcitauit. Sed ita cum parentes proprij, pugnis pectora conciſa tundentes, ululatibus & fletibus obſidebant, vt conſurgere non valeret, quamlibet ſalutem priſtinam recepiſſet, vnam tamen manum ad genitorem, aliam ad genitricem attollens, membris inter vtrumque titubantibus eleuatur, & populo Deo gratias acclamante ad hoſpitium reuertitur proprium, cui iam cœperant parare ſepulchrum: vnde piiſſimi genitores arbitrandum eſt quale gaudium potuerunt habere poſt luctum, dum huic exultabant, de præſentia rediuiuæ ſobolis: inde quod ad integrum viueret, vix credebant. Perrexit itaque ſacratiſſimus Pontifex ad locum vbi latebat ille ſæuiſſimus coluber, qui multos iam ex populo perimerat & viſo eo animi indignatione commotus, proiecto baculo quem in manu gerebat, erectis ſurſum manibus cœleſtem actorem inuocans extinctum calor vitæ deſeruit atque per medium crepuit. Congregata deniq; copioſa lignorum strue ignem ſupponi iuſſit, nec mirum eſt qualiter ſpiritalis athleta dum gregem humani generis defenderet, hoſtem eius ictu letifero perculiſſet, qui quod expedire gladio manus armata conſueuerat, fletu operante ſupplebat, & forſitan ferientis ictum fallere potuit, qui obtutum Pontificis non fefellit. Inflicta vero vulnera, ita orationis medicamento, & crucis ſanauit auxilio, vt ſubitò pariter & liuorem abſtergeret, & dolorem. Nec quidem quod dirus ſerpens rabidis dentibus & auiditate inſana corruperat, apparebat.

Ad vitam reuocat defunctum.

Interimit ſerpentem infectum Arelaten.

IX. ALIA vero die bos quendam petulcus cornu ferienti iugulauerat, vel extrinſecus intranea eius expulerat, quem dum illico ad eundem medicum famulatu deuotio deduxiſſet, & licet in omnibus virtutibus incurrere ſe iactantiam formidaret, clementer tamen vulneratum excepit, cuius manus diligenter attractans fomentis ſalutiferis oblectauit, & per vulnus intromiſit: quod ipſe ſuperpoſita ſpongia leniter alligans, ne aliquis ſoluere præter illum auderet, inſtanter admonuit. Quod cum die ſeptima laxaſſet, ita in integrum fuiſſe ſanatum apparuit, vt vix ibidem vel cicatricis veſtigium remanſiſſet; Eius verò ſemper artus teneros cilicij edomabat aſperitas, vnde interiorem tunicam induebatur, quàm de corpore ſuo crucis ſtudio nunquam abſtulit; ſed etiam cum eadem ſe ſepeliri præcepit: nec vnquam vti voluit lauacris, ne fortè animorum ſuorum conſtantia, quam calcatis carnalibus vitiis monſtrabat ſuſtinere, etiam martyrio mollior redderetur.

Semper vſus cilicio.

X. QVIDAM igitur cæcus dum per quindecim annos naturali lumine captus, vel ſoſpita cæcitate damnatus, iugi tenebrarum caligine teneretur obnoxius, ſanctiſſimum indeſinenter precabatur antiſtitem, vt ipſi lumen amiſſum ſuis interceſſionibus redderet, & videndi aciem reſtauraret. Qui dum hoc, arrogantiam vitando, differret, fulgentium quendam ſubdiaconum, qui ei obſequi conſueuerat, ſtuduit deprecari, vt quando nocturnis horis beatiſſimus Pontifex ſolus Baſilicas circuibat, eum pro mercede ſua ſecretiùs traheret, & ad templi veſtibulũ quo egredi conſueuerat deportaret. Quod quadam nocte, dum mane myſticũ ad altare S. Stephani ex more vir Dei pſallendo ſacras excubias celebraret, præfatus ſubdiaconus implere non diſtulit, vbi dum cæcus ille ſolo proſtratus expectans ſacerdotis aduentum quieſceret, medicus quem deſiderabat, aduenit, in quo dum improuiſo molliter gradiendo pedem impuliſſet, veneranda eius veſtigia ſupplex amplectitur, & vt viſum illi redderet deprecatur. Qui oratione confidenter facta ſignaculum crucis ſuper eius oculos impoſuit, & diu clauſa lumina ſubito reſerauit, quem oſculans conteſta-

conteſtatus eſt ei, vt nulli panderet, quod ipſi per illum Deus viſum reſtituiſſet. Et licet hoc ſpoponderit, pro magnitudine gaudij non potuit occultare. Sed quamlibet operatio ſecreta fuiſſet, opus tamen ſupplicum nequit eſſe ſecretum, & qui viſum per tot annorum curricula non habuerat, non latere potuit quod videbat, ſed etiam fugata tenebrarum caligine ſplendebat actor redditor luminis, & gratia fulgebat actoris. Et licet diuina largitas in amorem ſanctorum audientium vota ſemper amplificet, non tamen ad integrum cuncta rerum miracula exp eri poſſunt, quamlibet in longum protenta lectio perducatur, aut quando inter tanta operum ſanctorum inſignia inuenienda eſt finis eius operis, in quo cœleſtis gratia præfulſit actoris, & cui facillime conſtitit illuminare cæcos, ſanare claudos, ſuſcitare defunctos. Quicquid amplius dicitur, inuenitur. Quid plura? Incunctanter omnia implere poterat, in quo ſpiritus ſanctus præfulgebat.

Cœcum illuminat.

XI. Cœpit vero quandoquidem inter hæc immenſa myſteria diem ſui obitus eſſe vicinam, ſacratiſſima reuelatione cognoſcere. Tunc palam omnibus humilitate ſanctiſſima ſtuduit indicare quod de hac luce migraturus eſſet, vnde licet omnes ſubito mœrore turbati in hoc, quod ſe iam migraturum eſſe prædixerat, intuitu proprio quid ageret præſtolati fuerunt. Tunc cum in ſtratu proprio tanquam ſoporem capiens recubaſſet, & diuinum impleret officium, & hymnos vel cantica pſalleret, amittens ſpiritum ad cœleſtia migrauit, anno centeſimo vigeſimo ſeptimo ætatis ſuæ. In quo loco eadem hora tam ſuauiſſimus odor fragrauit, veluti ſi vniuerſos verni temporis flores in vnum diuina prouiſio congregaſſet. Vnde quid aliud cenſendum eſt, niſi amœnitatem Paradiſi ad cultum ipſius funeris reſpiraſſe? nec mirum tranſitus ſui nuncium, non ſolum ad priuata mœnia velox fama prouexit, ſed & per vniuerſum ſeculi ambitum diuulgauit. Occurrunt vndique per diuerſos viarum acceſſus fideles cunei populorum, optantes ſinguli vel vehiculi velamenta contingere pro munimine ſalutari. Tunc quædam adoleſcentula in vico qui vocatur *Gallica funus naturæ reddiderat, cuius corpuſculum afferens dilectio propinquorum, deportauit ad tumulum, quem iam in ipſius ſepulturæ arca depoſita, necdum tamen vt tumulandi mos eſt tegmine cooperta, ſubito illis pſallentium turba inſonuit, à quibus ſacrum corpus efferebatur, ſub quo monumento amatores ipſius puellæ quæ ad ſepeliendum euecta fuerat, amnem Rhodani fluuij tranſmeantes à clero vel populo fuſis precibus vel lachrymis popoſcerunt, vt deponentes pheretrum quod geſtabant ſubtus puellæ corpus exanime traheretur. Cunctis igitur fidei ardor inhæſit, ac de effectu non dubij, tam ſanctæ petitioni nihilominus denegauerant, & ſubmittentes deffunctæ corpus proiecerunt, colloquentes ad inuicem, quod vt ille apoſtolicus cui nunquam diuina defuerat gratia, quamlibet naturæ debitum reddidiſſet, virtutibus tamen ac meritis viueret. Illico igitur vniuerſus populus deuotione fideliſſima ſeſe in diutina oratione proſternit, atque conſurgens, dum vnanimiter *Kyrie eleiſon* ſepties proclamaſſent mortua puella ſurrexit. Omnes ſubito terror inuaſit; & amentium more, gaudium cum ſtupore miſcentes, vno morabantur aſpectu. Iam quidem luctum exultatio oborta compreſſerat. Cuncti tamen ſuper tam ingenti myſterio obſtupeſcebant. Quid plura? Ad integrum tunc, & qui puellam detulerant, conuenerunt, ipſaque cultum funebrem congratulatione reſpuens, vitalibus eſt rurſus indumentis induta, & præcedentibus ſequentibuſque populis velox adiungitur, de ſe in ſancti præconium teſtimonio ſalutem publicatione proclamans. O ſanctiſſima merita ſacerdotis, ô beatum meritum, vitamque pontificis, qui vt ſe remuneratione diuina in æternum viuentem oſtenderet, poſt mortem mortuam ſuſcitauit. Quas tamen terras vix amor populi Arelatenſis exuberans artes ad Eccleſiam S. Saluatoris detulerunt habentes de funere luctum, gaudium de virtute: Tunc in ipſa baſilica ſupra nominata quam ipſe conſtruxerat tumulum cum ſolennitate percepit. vbi auxiliante Chriſto quicquid confidenter petitur, inuenitur: vbi non proculdubio fides ſit dubia, non virtus permanet in infinita.

Suum annunciat obitum.

Anno 642. moritur S. Virgil. 127. ætatis ſuæ, vt not. Vinc. Bacal.

* Creditur eſſe locus in Inſula trans Rhodanum qui vulgo nunc dicitur Galleque.

Ad feretrū eius puella mortua reuixit.

Sepulturæ mandatur In Eccleſia à ſe conſtructa S. Saluatoris & Honorati.

XII. Non poſt longa igitur ſpatia temporis, dum in huius commemoratione Paſtoris multa narrarentur à multis Subdiaconus quidam nomine Ariſtarchus conuerſatione ſanctiſſimus, circunſtantibus palam rei geſtæ tenorem expoſuit, replicans, dicens. Nullus noſtrum dubitet beatiſſimum Virgilium, de cuius tantis virtutibus velut ipſa veritas ſuggerit, dum in huius ſæculi manſit ſpatiis non minus cum Angelis quam cum hominib. habitaſſe, quem nobiſcum humana conditio tenebat aſſiduum, cum ſanctis dignitas meritorum. Contigit autem quadam nocte, vt in hac vrbe, vbi illi Pontificium prouiſio ſuperna commiſerat ſancti Stephani celeberrima inuentio, quæ eſt tertio nonas Auguſti immineret, quo ad celebrandas excubias admonitor fuerat deputatus. *Deeſt hic finis.*

Fuit S. Virgilius Arelatenſis Epiſcopus admodum familiaris S. Gregorio Magno Pontifici, cuius aliquot extant ad Virgilium conſcriptæ epiſtolæ, videlicet lib. 4. epiſt. 51. Ind. 3. lib. 5. epiſt. 53. 54. 55. 56. 57. Ind. 14.

VITA S. PHOCÆ MARTYRIS EX MENOLOGIO GRÆCORVM.

Phocas fuit ex vrbe Synope antiqua & nobili, cuius opus erat horti cultura, cui vacabat, & eius prouentum omnibus communem proponebat, ſed animi cultum pluris faciebat: propterea non diu latuit, ſed vt germanus Chriſti ſeruus delatus eſt illius vrbis præſidi. Cum igitur veniſſent ſatellites, apud illum ipſum, quem quærebant diuerſati ſunt, cum benigne acceptos refeciſſet, quæſiuit quinam eſſent, & quanam de cauſa illuc acceſſiſſent; illi rem omnem ei declarantes, quod ſcilicet Phocam quærerent ad ſupplicium. Hoc audiens Dei ſeruus, ſeipſum quærentibus manifeſtum effecit, illi ea re maxime doluerunt, ipſe vero ipſos rogabat atque hortabatur, vt auderent facere, quod iuſſi fuerant. Itaque capite obtruncatus gratum Deo ſacrificium oblatum eſt.

5. Mart.

Phocas ſeipſum apparitoribus prodit & capite truncatur.

Vitam eiuſdem Phocæ ab Aſterio Amaſiæ Epiſcopo copioſius conſcriptam, ſed cum Phocæ Epiſcopi & martyris Actis confuſam, vt putat Baronius, habes infra 22. Septembris, quo die vtrorumque memoria celebris apud Græcos agitur: vbi & quæ vtriſque conueniant ex Baronio annotauimus.

DE EODEM EX S. GREGORIO TVRONENS. DE GLORIA MARTYRVM, Cap. 99.

Phocas quoque martyr, & ipſe his martyribus regione coniunctus, apud Syriam requieſcit: qui poſt multas, quas pro nomine redemptoris eſt paſſus iniurias, qualiter de antiquo illo ſerpente triumphauerit, hodieque populis declaratur. Denique ſi in quempiam in his locis coluber morſum ſtringens venena diffuderit, extemplo qui percuſſus eſt, vt ianuam atrij, quo martyr quieſcit, attigerit, compreſſo tumore, euacuata virtute veneni, ſaluatur. Ex quibus nonnulli, vt celebre vulgatum eſt, iam tumidi malæ beſtiæ ictu, iam toto corpore incraſſante veneno, in hoc perflati vt ſpiritum exhalarent, inter manus delati, & in atrio poſiti, ſunt ſanati: nec vnquam ob hoc virus obire hominem fas eſt, ſi ſacrum limen fide plenus attigerit.

Vide Martyrol. Rom. & Adonis.

An. 1430.

VITA SANCTÆ MEMORIÆ COLETÆ VIRGINIS, PER QVAM REFORMATVS EST ORDO S. CLARÆ: AVTHORE Stephano Iuliaco, eius contemporaneo. Eam vero ob nimiam prolixitatem F. Laur. Surius mutato ſtylo in compendium redegit, ſed abſque hiſtoria detrimento. Non eſt ſanctarum adſcripta catalogo, quod equidem ſciam.

6. Mart. Coletæ patria & parentes. Luc. 1.

MIRABILEM diuinæ cognitionis gratiam contulit ſpiritus ſanctus, largitor liberaliſſimus, fideli ancillæ ſuæ Coletæ, apud Corbeiam in Picardia patre Roberto & matre Margareta, fœmina valde religioſa, editæ: idque etiam in ætate tenerrima. Cum enim quadrima eſſet, præter communem naturæ vſum, cœpit ita mentem habere ad cognoſcendum Deum perpetim eleuatam, vt nullus vir prudens aliqua ratione poſſet ambigere, diuinitus id illi eſſe inſpiratum. Sicut autem de beatiſſimo Ioanne Domini præcurſore legimus, eum teneris ſub annis, ciuium fugiſſe turmas, & antra petijſſe deſerti: ita etiam hæc ancilla Chriſti diuinæ cognitionis multiplici percepta gratia in annis puerilibus, fugere cœpit ludos omnes & leuitates atque curioſitates puellarum, contemnere mundi vanitates & applauſus. Etſi autem, ſexûs infirmitate prohibente, non ſeſe abdidit in eremum, at tamen in paternis ædibus, quoad eius fieri potuit, plane ſe geſſit ſolitariam: quendam ſibi paruum deligens locum, ab alijs ſeparatum, vbi tanquam in oratorio accurate ſeſe exercebat in pijs meditationibus, in timore & amore Dei, eiuſque cultu ac famulatu, crebris quoque orationibus deuotis: nec vnquam ab illo niſi raro, idque compulſa & inuita egrediebatur. Porro coram ſeculi hominibus mirum in modum verecunda fuit, eiſque plane extranea toto vitæ ſuæ tempore. Vnde quoties aliqua religionis neceſſitas, vel alia quæuis cauſa extra monaſterium, vel ſua priuata oratoria eam coegit exire, coram quibuslibet etiam priuatis perſonis adeo erubeſcebat, adeo ſibi contemptibilis & reprehenſione digna videbatur, vt ſuo ipſius iudicio nunquam vel dicendo vel faciendo publice quippiam boni, tantum ſe profectum feciſſe exiſtimaret, quantum feciſſet, ſi ſecum permanſiſſet domi apud Deum & Dominum ſuum. Solebant interdum puellæ coætaneæ eam inuiſere, & in eam curam diligentiſſime incumbere, vt ſecum eam educerent: ſed nihil efficere poterant: immo vero ſentiens illa plerumque in ſpiritu illas venturas, ſtudioſiſſime ſeſe occultabat vel ſub lecto, vel alibi, donec cognouiſſet eas abijſſe. I.

Sancta pueritia. *Mira verecundia.*

ERAT quidem corpore parua, ætate iuuenis, ſed grandæuia ingenti deſiderio perfecte diligendi Deum creatorem ſuum, illumque timendi, illi ſeruiendi fideliter, & ſedulo obſequendi, efficiendi vt ab omnibus ſimiliter & cognoſceretur, & timeretur, & ſuper omnia amaretur. Erat vita & conuerſatione honeſta, matura bonis moribus, ſenſuum perfecta domitrix, ita vt ſenſus plane clauſos haberet ad omnia, quæ conſcientiæ puriſſimæ aliquam poſſent adferre labem. Conuerſatio eius nõ tam terrena, quam cæleſtis videbatur, & angelica potius quam humana, optime morata & religioſe compoſita, nec vlla poterat in ea vel vanitas, vel leuitas deprehendi. Omnes eius cogitationes, dicta & facta omnia, pura & fideli conſcientia eo plane intenta erant, vt pro viribus exequeretur id, quod gratum eſſet Deo, & proximos ædificaret & ad pietatem inuitaret. Ita fiebat, vt plerique admodum religioſi homines non temere colligerent, precioſum virtutis & gratiæ theſaurum in ea latere, quem Deus mitteret in mundum, ob exhortandos & excitandos miſeros peccatores, vt vitæ in melius commutandæ ſedulam nauarent operam. In eo enim, quem diximus, loco ſolitario continue macerabat & mortificabat tenerrimum corpuſculum ſuum, ſobrie & parce ac duriter illud habendo, in duris cubando aſſeribus: vnico contenta eoque vili operimento, & carnem nudam nodoſis ſtringens chordulis. Fuit vero eleganti corporis forma, venuſta facie, & inprimis grata atque amabilis, tametſi illa ſemper, dum fuit in corpore, & intus & foris turpiſſimam & viliſſimam ſe exiſtimauit. Apparebat in eius facie albedo rubore permixta, ſed multo tempore id illa ignorauit. Vbi autem id ei indicatum eſt, valde doluit, orauitque Deum, vt eam pulchritudinem tolleret. Exaudita eſt à Domino, & rubedo abſceſſit: attamen cunctorum oculis grata fuit, & quam omnes videre & audire cuperent. Mirabantur autem multi inſignes homines tantum corporis decorem cum tam excellenti virtute in tantilla puella apparere. II.

Arcta ſenſuum cuſtodia. *Corpus ſuũ duriter habet.*

PARENTES quidem eius, valde ſtudioſi pietatis & operum miſericordiæ, cum filiam ſuam vnicam didicere tam ſanctam ducere vitam, atque in ea perſeuerare, non mediocriter obſtupuere, nec tamen ingrati fuêre Deo, ſed pro tanto eius beneficio laudes ei & gratias medullitus egerunt: atque illius crebris exhortationibus incitati, vno animo conſtituerunt diligenter vitare quicquid offenderet Deum, animæque conſeruare puritatem, ac de virtute in virtutem progredi. Singularibus autem quibuſdam chariſmatis ſuis donauit illos Deus. Patri enim eius, qui erat natura comis, humanus atque amicabilis, id præſtitit, vt poſſet redigere in gratiam eos, qui inter ſe diſſiderent. Quod ita ſtudioſe ille conatus eſt, vt vbicunque audiret quoſdam inter ſe diſcordare, alijs omiſſis, eo ſe conferret, nec laborem remitteret, donec eos in certam concordiam redegiſſet. Valde etiam afficiebatur ille miſericordia erga pauperes, & fœminas à vitæ honeſtate in turpitudinem prolapſas. Ex iis cum quædam conuerſæ eſſent meritis & exhortationibus filiæ eius Coletæ, vnam è ſuis domibus vltro eis, itemque pauperibus alendis & fouendis attribuit. Porro mater eius inſigni fuit deuotione in Deum, illum perfectiſſime & timens & amans, magnæ dedita vitæ parſimoniæ, multiſque modis ſeſe affligens & excrucians: atq; vt minimum ſemel hebdomadatim aut ſæpius confeſſa peccata ſua, accedebat deuotiſſime ad ſumendum corpus Chriſti. Ambo autem iſti comiter permittebant paruulæ filiæ Coletæ, vt faceret, quicquid cælitus ipſi eſſet inſpiratum. Sed cum multi, ſatana eos inſtigante, carperent hoc nomine parentes virginis, dicerentque tantillæ puellæ id permittendum non eſſe, pater eius non ſemel conſtanter reſpondit: Plane mihi perſuadeo, filiam meam nihil facturam, niſi quod bonum ſit. Coleta vero dolebat tam multam patri ſuo ob ſtaturæ ſuæ paruitatem exhiberi moleſtiam. Itaque in peregrinatione quadam orans in templo, inter alia ſic dixit. Vis ne Domine Deus, ſemper me tam manere corpore puſillam? Finitis precibus, confeſtim ſenſit aliquid ſibi ad corporis magnitudinem acceſſiſſe, maioremque redijſſe domum, quam fuiſſet ante ſuſceptam peregrinationem. Facta vero eſt inde etiam animo robuſtior, ita vt plane ſtatueret gratiam diuinitus ſibi collatam etiam ad aliorum vtilitatem conferre. Permiſit igitur liberum ad ſe acceſſum permultis bonæ indolis puellis & virginibus atque etiam ſpectatis mulieribus, cum quibus loquebatur de rebus ſalutaribus, de perfectiſſimo erga nos Dei amore, de profundiſſima benigniſſimi Saluatoris humilitate, de ineffabili paſſionis & mortis eius acerbitate: hortabaturque eas accurate & efficaciter, ſeruire Deo animis promptis atque deuotis, eius præcepta ſeruare, mortiferas culpas omnes prorſus vitare, fugere vana mundi gaudia, à carnalibus oblectamentis abhorrere, eaque execrari & abominari. Quantus autem ex eiuſmodi ſermonibus conſecutus ſit fructus, vel inde ſatis liquet, quod multæ virgines & viduæ, contemptis facultatibus, monaſticam vitam complexæ ſunt. Pleræque etiam iunctæ matrimonio, ad meliorem ſeſe frugem receperunt, in eo ſtatu fideliter & ſalubriter ſeſe deinceps gerentes. III.

Pietas parentũ eius. *Matris eximia ſanctitas.* *Studet Coleta aliis lucrandis.* *Effectus ſermonum eius.*

VIR-

IV. VIRTVTES abſque humilitate nomen ſuum tueri non poſſunt, nec aliquam animæ coram Deo afferunt dignitatem, ſi ſint humilitate deſtitutæ. Hanc igitur virtutem & altiſſime habuit in ſuo corde defixam Coleta virgo, & in eius dictis atque factis per omnem vitam ea reluxit. Nam tametſi ab infantia mirabili fuit conſcientiæ puritate, at tamen ſemper, dum vixit, ſe coram Deo & hominibus vilem, ſordidam & abominabilem, etiam quibuſuis peccatoribus deteriorem & ſenſit & affirmauit. Cumque interdum fieret apud eam mentio quorundam immanium flagitiorum, quæ ium perpetrata fuerant, illa aiebat nihil ea eſſe, ſi cum ſuis culpis & peccatis conferrentur, quibus digne puniendis nec ipſi poſſent inferorum cruciatus ſufficere. Sentiebatque propter eiuſmodi culpas & defectus ſuos indignam ſe eſſe vitæ monaſticæ profeſſione: Interim vero pro Chriſti amore, qui in effabili humilitate voluit eſſe miniſter noſter, valde cupiebat inſeruire quibuſdam religioſis fœminis, Deo pure & fideliter famulantibus. Atque ea cauſa, cum adhuc ſeculari veteretur habitu, ad quoddam ab it monaſterium eiuſmodi fœminarum, eiſque ſuam obtulit operam & officia. Sed Dominus, qui ad ſublimius vitæ genus eam elegerat, non permiſit eam in ea ſeruitute diu permanere. Nec tamen illud ſeruiendi deſiderium hac ratione in ea extinctum eſt, ſed auctum potius: adeo vt cum non ignoraret diuinitus ſe deſtinatam eſſe, beatiſſimo patre Franciſco id impetrante, reformandis monaſterijs illius, plane conſtituerit ob ſuam, vt putabat, indignitatem & inhabilitatem, ipſum adire ſummum Pontificem, eumque rogare, vt monaſteriorum S. Franciſci reformandorum curam ſuſciperet, ſibique ſuo diplomate poteſtatem faceret inſeruiendi religioſis atque reformatis virginibus Clariſſis. Et impetrauit illa quidem diploma Pontificis, ſed longe diuerſum, quam putarat. In eo nanque appellata & inſtituta fuit domina mater & Abbatiſſa totius huius reformationis, tametſi id ipſa ignoraret. At nihilo minus illa toto vitæ ſuæ ſpatio ſe ſubditam & ancillam totius Ordinis illius nominauit.

Humilitas eius egregia.

Seruit in quodã monaſterio.

V. IN literis quidem ſuis ita ſubſcribere ſolebat: Inutilis ſeruitrix, & indigna oratrix. In conſtitutionibus vero ab ipſa, pro accuratiori obſeruatione monaſtici canonis, collectis, ſemper ſe dicit ſororem Coletam paruam, & ancillam, & indignam ſeruitricem Domini noſtri, pauperem & inutilem religioſam Ordinis S. Claræ: nec vnquam permiſit quicquam vel dici vel ſcribi, quod in ipſius laudem vel commendationem cederet. In principio enim reformationis monaſteriorum ſiue ordinum beatiſſimi Franciſci, in quibuſdam precibus, quas pro illa fundebant ad Dominum, tum fratres, tum ſorores eam, vt par erat, matrem appellabant. Quod vbi illa percepit, nullo pacto tolerare voluit, ſed vt ſimpliciter ſororis nomine appellaretur edixit. Inter alios adiutores, virtute conſpicuos, quos Dominus in reformationis huius initio ei adiunxit, fuit etiam pater venerabilis Henricus de Balma, vir magnæ religionis & integerrimæ vitæ. Is cum multa sciret præ cæteris de occultis eius donis & chariſmatibus ſpecialibus, clam ea in ſcripta redegit, ne obliuione perirent. Sed id ea ſpiritu Dei reuelante non ignorans, nec ſe laudari ſuſtinens, accitum illum acriter reprehendit, aſſerens ſe plane & eſſe & exiſtimari debere magnam peccatricem, quouis etiam opprobrio & ignominia dignam. Itaque libellum ſibi exhiberi iubet, totumque flammis exurit. Immo vero etiam ipſi Deo, multa ei ſecreta reuelare volenti, ſic ipſa reſpondit: Domine Deus, ſufficit mihi te ſolum cognoſcere, & peccata mea, eorumque abs te veniam obtinere. Porro totius inſtituti Franciſcani reuerendiſſimus pater generalis, ab ea admonitus, quaſdam pro toto illo Ordine conſtitutiones præclaras & vtiles compoſuit, vtque accuratius ſeruarentur, quaſdam Coletæ laudes admiſcuit. Quæ licet non modo vtiliter, ſed etiam neceſſario adiunctæ eſſent pro totius Ordinis ſalute, at illa tamen, quoties eas ipſa præſente recitari oportebat pro communi omnium fratrum & ſororum ſalute, non potuit ſine animi multo dolore eas audire, Chriſtum Saluatorem perfectiſſime imitari volens: qui cum ſanaſſet leproſum, ait illi: Vide, nemini dixeris: & alibi non ſinebat dæmones loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. Sicut autem ille humanum & familiarem ſe præbuit miſeris peccatoribus: ita & Coleta, quamuis ſumme abominaretur peccata omnia in Deum admiſſa, nunquam tamen abominata eſt peccatores, cuiuſcunque illi vel ſexus, vel profeſſionis eſſent, commemorans propter illorum ſalutem Chriſtum deſcendiſſe de cælis, ſeque in eorum numero reponens. Itaque ſemper illos in Domino confortabat, humaniſſime adiuuabat, ingenti beneuolentia proſequebatur. Quo fiebat, vt multi peccatis implicati ad eam fidenter accederent, eique permulta ſua immania flagitia referrent, quæ nulli vnquam expoſuerant. Illa vero tam comiter eos audiebat, tam efficaciter admonebat, vt & Deum & peccata ſua agnoſcerent, & ex animo vellent agere pœnitentiam, à diaboli nexibus expediti.

Vt ſe ipſa appellarit.

Henricus de Balma eius adiutor.

Comburit libellum vitæ ſuæ.

Matth. 8.

Luc. 4.

Studium erga peccatores.

VI. VBI vero comperit ſummum Pontificem velle, vt Abbatiſſæ obiret munus, tametſi initio non habuit cœnobia, & poſtquam ea habuit, non tamen ita vt par erat, clauſa fuere, & multa in eis viſebantur offendicula, quæ labendi occaſionem præberent: his tamen non abſterrita, ea ſedulitate & induſtria illud coluit Abbatiſſæ munus, vt ad Dei gloriam, & Ordinis ſui profectum omnia proſpere ſuccederent abſque confuſione & perturbatione. Interim ſemper illa aiebat ſe nihil vnquam feciſſe boni, ſed potius religionis diſſipaſſe bonum. Porro vbicunque eam præſidere oportuit, ſiue in Capitulo, vt vocant, ſiue in refectorio, vel alibi, tanto corripiebatur timore ac tremore, ac ſi ſummus ille coram adeſſet iudex, cuius & præſentia ſe iudicabat indignam, & abſente illo prorſus non dignam, quæ quouis modo alijs præſideret. Semper igitur tam publice quam priuatim vltimum ſibi delegit locum, & cum ſola eſſet, non fere niſi aut flexis genibus, aut humi reſidere viſa eſt, tanto perfuſa lachrymarum imbre, vt & cibus & ipſa lachrymis madere viderentur. Aliquoties ob incidentem morbum ſolebat vti cuiuſdam ſanctimonialis opera ad dicendas preces horarias, & alia quædam pietatis exercitia abſoluenda: ſed tum omnibus ſe inferiorem cenſens, potius nouitiam quandam ſibi adhibebat & ſimplicem, quam profeſſam & doctam: eamque voluit & inchoare diuina officia, & etiam concludere, ſe indignam arbitrans, quæ id faceret. Prius autem, quam monaſticum indueret habitum, cum multa humilitate conferebat ſubſidia in pauperes, variaſque ſuis manibus præſtabat egenis eleemoſynas. Sedens in paterna domo ad menſam, ſi audiuiſſet mendicos, ſurgebat à menſa, porrigebat eis ex optimis cibis perquam familiariter & benigne, edebatque libenter & bibebat cum eis, omni horrore contempto & proculcato. Si adeſſet opportunitas, alacriter etiam pedes illis abluebat, tergebat & purgabat hulcera, maxime ſi eſſet ſola cum eis, non dubitans ſe Chriſto facere, quicquid illis feciſſet.

Abbatiſſæ munus ſtrenue exequitur.

Benignitas eius in pauperes.

VII. FVIT vero etiam obedientiæ virtus eximia in ea. Nam quemadmodum Apoſtoli Chriſtum vocantem prompte ſecuti fuere, ita & illa ad primum ſancti ſpiritus inſtinctum libenti animo ſe obtulit ad complectendam vitam monaſticam. Et primo quidem aſſumpſit tertium beati Franciſci ordinem, includens ſeipſam vltro in quodam anguſto habitaculo, quod incluſorium vocant, coniuncto cuidam ædi ſacræ, ita vt poſſet audire Miſſas, & percipere ſacratiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum. Vtque commodius his potiri poſſet, quidam Franciſcanus ad eam à Deo miſſus eſt, vir ſane bonus & præclare eruditus, regulæ monaſticæ ſtrenuus cultor, quales tunc aut nulli aut rari erant illis in locis, quod tunc non haberentur illic monaſteria Minorum bene reformata, quemadmodum poſtea fuiſſe conſtat. Ille ergo introduxit eam ſolenni ritu in illud incluſorium, cum prius bene & diligenter inſtruxiſſet eam de omnibus agendis, multaſque ei adhibuiſſet conſolationes & conſilia ſaluberrima, optimaſque inſtitutiones, quæ nunquam deinceps ab eius memoria exciderũt. Huic venerabili viro Dominus reuelauit immanes dolores & labores, quos Coleta pro eius amore & animarum ſalute ferebat, maxime pro reformando ſtatu monaſtico, cui tota vita ſua conti-

Inſignis obedientia.

Degit incluſa.

continuis exercitijs valde intenta fuit. Illa vero prædixit in incluſorio obitum huius viri, qui poſtea ei quotannis ſemel apparere ſolebat ſpecie elegantiſſima, & in multa gloria. In illo incluſorio manſit ea annis quatuor, vixitque in eo ſobrie, valde duriter & aſpere ſe habens, horrido vtens cilicio, tribus catenis ferreis ſtringens corpus tenerum, quæ mire cruciabant carnem eius; humi cubans, capiti ſupponens pro puluinari truncum ligneum. Id genus exercitijs adeo edomuit corpus ſuum, vt ad omnia promptiſſime ſpiritui obedire videretur, prauis cupiditatibus plane extinctis & mortificatis. Præter hæc autem certis horis in preces & meditationes incumbebat, officiaque charitatis, miſeros peccatores exhortando, & è teterrimo vitiorum carcere ſatanæque laqueis educendo, atque ad Deum reducendo. In omnibus autem exhortationibus ſuis primo agebat de Dei & ſanctæ Eccleſiæ præceptis accurate obſeruandis. Porro etiam ante ſuſceptum monaſticum habitum ſuperiorum iuſſa & dictis & factis exequenda declarauit. Quid vero poſt monaſticæ vitæ profeſſionem ſenſerit, ex his, quas ſubijcimus, eius conſtitutionibus facile poterit animaduerti: Sorores meæ, inquit, multum diligenter aduertere debetis, quatenus quandocunque per ſuperiores aliquid mandatum ſiue prohibitum fuerit, nullatenus vtamini veſtro proprio ſenſu, ſeu propria voluntate, nec proprijs conſilijs, ſed magis prompte & voluntarie pro amore Domini noſtri Ieſu Chriſti, (qui permanens inter nos inferius in terra, cuncta fecit conformiter ad voluntatem patris cæleſtis) debetis obedire, voſque ſubmittere voluntati & determinationi veſtræ præſidentis. Nam melius eſt, proprios ſenſus, & propriam voluntatem, ac propria conſilia pro Dei amore relinquere, quam omnes mundi diuitias acquirere, ſenſu proprio cum ſua voluntate retentis. Nec credo aliquam viam fore latiorem, nec quæ facilius ducat in æternam damnationem, quam ſit propria voluntas: nec aliquam ex oppoſito breuiorem ad vitam ſempiternam, quam ſponte renunciare illi. Quapropter exhortor & moneo vos ob reuerentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui in hac valle miſeriæ à principio vitæ ſuæ, vſque ad finem ſuæ amariſſimæ, doloroſæ ſeu acerbiſſimæ paſſionis obedire voluit indeſinenter patri ſuo, quatenus veſtris ſuperioribus prompte & libere velitis obedire, prætermiſſa qualibet oſtenſione rebellionis, contradictionis ſeu excuſationis cuiuſcunque. Hæc illa.

Aſperitas vitæ eius.

Hic nihil mutatú eſt in ſtylo.

Pernicies propriæ voluntatis.

MAXIME autem inculcare ſolebat monaſticam vitam complecti volentibus, vt præcepta Dei, tanquam inprimis neceſſaria, præcipue cognita haberent: ſummopereque ſtudebat, vt dies Dominici & feſti nedum à ſororibus eius, ſed etiam à cunctis Catholicis exacte colerentur. Itaque nunquam permittere voluit, vt pro ſuſtentatione fratrum vel ſororum inſtituti Franciſcani Dominicis & feſtis diebus etiam neceſſaria alimenta emerentur: quamuis libere conſentiret, vt ijs diebus eleemoſynæ peterentur, vel oblatæ reciperentur, ferre tamen non potuit, vt tales eleemoſynæ de loco in loca quouis modo transferrentur: vti etiam admittere non voluit, vt ad neceſſaria reparanda vel conſtruenda ſuorum monaſteriorum ædificia res neceſſariæ ijs diebus conueherentur. Accidit tamen quandoque, vt ob inſtaurandum quoddam templum Ordinis ſui die feſto, ſed non ſolenni, incogitantia vel imprudentia eorum, quibus eius rei cura mandata erat, quædam neceſſaria ſtudio humanitatis procurarentur. At vbi id illa reſciuit, adeo fuit animi dolore non mediocri correpta, vt metus eſſet, ne locus deſtrueretur, vel fulminis ictu euerteretur propter eximium zelum illius. Vt autem dies ſolennes ſummo ſtudio celebrarentur, voluit vt diebus illis, qui feſtos proxime antecederent, res neceſſariæ compararentur. Obtinuerat tum vſus, vel potius abuſus in multis vrbibus & pagis, vt Dominicis & ſolennibus diebus nundinæ fierent. Quod cum illi ſummopere doleret, egit multa inſtantia tum per concionatores, tum per preces ſupplices, quas ipſa magiſtratibus eiuſmodi locorum offerebat, vt ad dies non feſtos illæ nundinæ transferrentur. Ipſa quoque cum eſſet in itinere, libenter ſolebat Dominicis & feſtis diebus hærere in illis locis, ad quæ tum forte perueniſſet, ac illic deuotiſſime vacare rebus diuinis. Accidit quandoque venire illam, à quadam viſitatione redeuntem, in pagum quendam ſane exiguum. Imminebat vero dies Dominicus, & poſt eum alia ſolennitas. Etſi autem multus tum ibi eſſet militum diſcurſus, tamen manente illic Coleta, & ferias agente, nullus ei pago moleſtus fuit, nec quiſquam acceſſit propius, Deo locum protegente propter ancillam ſuam. Magni quidam mercatores plane conſtituerant, vt lucrum omne, quod Dominicis & feſtis diebus feciſſent, pauperibus erogarent. Sed tamen quamuis multa eiuſmodi, & ſibi & ſuis valde neceſſaria, Coletæ offerrentur, adduci non potuit, vt ea pro eleemoſyna acciperet. Aiebat enim, talia ſibi non bene parta videri. IIX.

Dies feſtos quam voluerit exacte coli.

Reſpuit eleemoſynas ex lucris iniuſtis.

OBLATA ei quandoque fuit viſio terribilis, in qua omnium cuiuſcunque generis hominum peccata, & quas propter ea & luerent, & luituri eſſent, pœnæ, itemque multa alia ei perſpicue reuelata fuere. Ex earum autem ſane horribilium pœnarum contemplatione tantus eam inuaſit tremor & horror, & vt continuis octo diebus ſemper ſibi videretur præceps ruitura in illas immaniſſimas pœnas & cruciamenta. Tandem poſt viſionem illam ſibi reſtituta, in media feneſtella habitationis ſuæ conſpexit ferrum tranſuerſum, idque tanta vi manu comprehendit, vt ægre poſt longum ſpatium inde eam amouere potuerit, vſque adeo eam peruaſerat ille cadendi timor. Manſit autem hæc viſio animo eius penitus impreſſa vſque ad ſupremum vitæ diem. Quod autem viderat tam multa in diuinæ maieſtatis iniuriam admitti peccata, inde longo tempore dolorem concepit vehementiſſimum & pene intolerabilem, fundebatque nocte ac die preces feruentes atque ſpeciales omnipotenti Deo, vt miſeros peccatores ad ſe conuerteret: nec eſt fraudata deſiderio ſuo, Domino ei reuelante, quod tandem fieret id quod petebat. Vidit enim in viſu beatiſſimum Franciſcum ipſam exhibere Chriſto coram eius ſanctiſſima matre & beatiſſimis Angelicis ſpiritibus, rogareque vt ipſam donaret ſibi reformatricem Ordinis ſui, & cuius opera potiſſimum conuerterentur miſeri peccatores, quos iam ante in viſione conſpexerat. Porro Chriſtum libentiſſime annuere S. Franciſco. Ex ea autem viſione etſi mirifice lætata eſt ob peccatorum conuerſionem, at tamen valde doluit, ſe primariam à Deo & beata Virgine ad id negocij deſignatam. Putabat enim ſe prorſus indignam & inidoneam, nec facile potuit ſuum ad hoc accommodare aſſenſum. Domino autem ſuam ei voluntatem indicanti obijciebat ſuam ruditatem & ignorantiam, tum quod vouiſſet ſe non exituram de incluſorio ſuo, tum etiam quod vereretur dæmonis illuſionem eiuſmodi viſionibus ſeſe admiſcere. Cumque perplexa foret hac in parte, ſtatuit ad preces ſe conferre & conſilia ſanctorum hominum, quos nouerat & vitæ ſanctimonia & multa doctrina pollentes. Quod cum feciſſet, ij omnes vno ore hortati ſunt eam, vt intrepide conſentiret. Vt autem certior eſſet Deum prorſus velle ipſa tanquam inſtrumento in hac reformatione Ordinis & peccatorum conuerſione vti, primum omni loquendi facultate triduo priuata eſt, & rurſus triduo oculorum lumine orbata, donec diuinæ conſentiret voluntati. Quod vbi fecit, & loqui & videre potuit. Additum eſt etiam aliud ſignum. In eius incluſorio ſane anguſto derepente creuit arbor quædam valde ſpecioſa, folijs optime compoſitis, & floribus inſtar auri rutilantibus, è quibus odor fundebatur gratiſſimus mireque confortans. Sub hac autem arbore complures aliæ admodum formoſæ ſed paruæ, nec primæ illi comparandæ arbores excreſcebant. Hæc vbi illa vidit, ſuſpicata fuit dæmonem ſibi illudere, qui multis modis ipſam impedire & infeſtare nitebatur. Itaque arborem illam cum alijs minorib. funditus extirpatam, foras eiecit. Sed poſt dies paucos, Deo volente, rurſus ſimiles illic enatæ ſunt arbores, & quædam etiam in alia loca transferri videbantur. Intellexit ergo ex tot ſignis, quid ijs ſignificaret Deus: puta arborem magnam, ipſam eſſe: minores arbores, homines vtriuſque ſexûs, qui per eam venturi eſſent ad vitam perfectam: translatas vero id innuere, etiam in exteras regiones eam, quam molitura eſſet, reformationem propagatum iri. IX.

Viſio eius

Orat efficaciter pro peccatoribus.

Certis ſignis cognoſcit Dei voluntaté.

Cœpit

Cœpit igitur vereri, ne Deum offenderet, ſi pergeret eſſe difficilis ad conſenſum. Quamobrem totam ſe in ſuis precibus diuinæ permiſit voluntati, at tamen id orans, ne priores partes ipſi attribuerentur. Simul autem atque aſſenſit, cælitus ei infuſa eſt perfecta cognitio eorum omnium, quæ illi reformationi eſſent neceſſaria, quæ illa breuiter in chartula quadam annotauit. Adiunxerunt autem ſe illi paulo poſt non pauci ſtrenui adiutores, in quibus fuit etiam is, quem ſupra diximus, Henricus de Balma, profeſſione Franciſcanus, qui eius fuit confeſſarius, vir magnæ perfectionis, à teneris annis timens & amans Deum, rudis quidem & imperitus rerum temporalium, ſed in diuinis & ſpiritalibus bene verſatus, erga peccatores humanus & miſericors. Sæpe de illo teſtari ſolebat Coleta, nunquam ad eum acceſſiſſe quantumuis impium peccatorem, qui non eſſet conſolatione affectus. Quam multos autem vtriuſque ſexus peccatores ille ad Deum & monaſticæ religionis profeſſionem adduxerit, ſoli Deo notum putamus. Os illius pene ſemper diuinis affluebat ſermonibus. Permultos ægros, varijs affectos morbis, ſolo crucis ſigno curauit. Et vt paucis multa complectar, vita eius cæleſtis potius, quam terrena videbatur, ita vt poſſet dicere & ipſe cum Apoſtolo: Noſtra conuerſatio in cælis eſt.

Henrici de Balma inſigne præconium.

Philip. 3.

X. Cvm hoc autem venerabili viro decreuit Coleta conferre ſe ad Benedictum, qui tum in Gallijs pro ſummo Pontifice ſe gerebat. Vt vero id fieret expeditius, quædam illuſtris matrona diuinitus permota venit ad Coletam, Corbeiæ in ſuo incluſorio degentem: eiuſque ſermonibus adeo incenſa & animata eſt, vt promptiſſimam, offerret operam ſuam ad impetranda ea, quæ Coleta petebat. Itaque breui id effecit, vt liceret ei ex incluſorio egredi, quod tam multis modis diabolus conatus erat impedire. Deinde obtulit ſe ad deducendam eam ad Benedictum Pontificem, atque inde reducendam. Quam eius inſignem liberalitatem & beneuolentiam Coleta gratiſſimam habuit, mirifice lætante illa nobili matrona, quod ſperaret ſe ſingularem à Domino gratiam conſecuturam. Duxit ergo eam ad Pontificem non ſine multis eximiæ humanitatis officijs. Qui autem ex familia illius comites ſe itineri adiunxerant, multum delectabantur præſentia Coletæ virginis, ſentiebantque ſe diuinitus & vires & conſolationes accipere. Erat enim inter illos [a] Coleta tanquam totius ſanctitatis exemplar, ſactiſque inſtitutionibus ſuis inflammabat animos eorum, incitabatque ad feruenter amandum & pie timendum Deum, ad illi humiliter ſeruiendum, ad vitanda peccata, ad obſeruanda præcepta Dei. Quibus verbis magnam vim addebant geſtus eius honeſtiſſimi & conuerſatio cæleſtis, qua fiebat, vt non tam hominis, quam angeli ſpeciem referre videretur. Cogebant autem illam interdum, miſerati eius teneram iuuentutem, equo inſidere. Sed illa ſimulatque inſedit iumento, adeo ſe dabat ſanctis meditationibus, vt mentis ecſtaſin pateretur, nec quicquam aduerteret ex his, quæ vel dicerent vel fierent ab alijs. Nec tamen corpore vacillabat, ſed ita ſedebat erecta & immota, ac ſi ab angelis, quod nos non ambigimus, ſuſtentaretur. Porro nonnunquam pedibus iter agens, ſi via eſſet aſpera, videbatur alijs non attingere terram, ſed tanquam in aere volitans, breui magna tranſmittere ſpatia, vt facile alij etiam fortiter gradientes, eam non fuerint aſſecuturi. Voluit autem egregiam quandam fœminam ſeſe antecedere diebus aliquot, & Pontifici indicare aduentum ſuum. Ibi tum videre licuit crudeliſſimorum dæmonum inſanum furorem atque liuorem. Illi enim adeo eam infeſtarunt fœminam, vt mente capta, prorſus nuda incederet, tamque inhoneſte & ferociter ſe gereret, vt nemo auſus eſſet ad eam propius accedere. Poſtquam autem Niceam venit, vbi tum Pontifex morabatur, celeriter eius aduentus Pontifici innotuit. Ille vero iuſſit eam bene veſtitam ad ſe introduci. Venit igitur ad Pontificem, & ecce repente ſibi reſtituitur, datumque ſibi negocium tam prudenter & diſerte exequitur, vt Pontifex ad omnia annueret, aduerteretque Coletæ inſtitutum diuinitus agi, quando ea fœmina à tanta inſania tam cito ad ſanam reuertiſſet mentem. Ita tum eluſa eſt maligni dæmonis machinatio. Non multo poſt venit eo etiam Coleta: quam vt vidit Pontifex, clementer eam intuitus, acceſſit propius, & crumenulam ab eius zona pendentem ſua manu abſtulit, in qua erat chartula, cui inſcripſerat Pontifici proponenda. Eam ille legit, cognouitque totum eius negocium. At nihilo minus illa quoque ore ſuo expoſuit ei cauſam itineris ſui, & quid expeteret. Duo autem potiſſimum ab illo petebat, vt liceret ei S. Claræ amplecti inſtitutum, & vt reformaretur Ordo S. Franciſci. Viſa ſunt ea Pontifici rationi conſentanea, ſed quod non deeſſent, qui contradicerent, diſtulit aſſenſum in aliud tempus. Et ecce peſtis ſæuiſſima inuadit eam vrbem, moriunturque ſubito inter alios quidam ex ijs, qui vel maxime negocium illud differendum cenſuerant. Quæ res apud homines non ſtupidos id effecit, vt exiſtimarent id accidiſſe propter iniectas ancillæ Dei moras, eiuſque preces in longum tempus reiectas. Et Pontifex ſane ijs, quæ quotidie fiebant, permotus, noluit eam protrahere diutius: ſed ad ſe accitam, coram multis & eccleſiaſticis & laicis, cum prius prolixe commendaſſet vitam Euangelicam, quam illa profiteri volebat, eam recepit ad profeſſionem inſtituti S. Claræ, eiuſque capiti ſuis manibus velum impoſuit, & eam fune cingens, atque etiam conſecrans, Abbatiſſamque conſtituens earum omnium ſanctimonialium, quas ipſa reformatura eſſet, vel quæ ſub ea ſe darent vitæ monaſticæ, quam Clariſſarum vocant. Ad extremum hortatus eſt eam, vt prudenter ageret, vota Deo nuncupata fideliter præſtaret, atque ſemper ſeipſa melior fieri conaretur. Obtulit quoque ei liberaliter ad omnia opem ſuam, & confeſſario eius eam commendans, iuſſit ne vnquam illam deſereret: deniq; ſuam ei & omnibus itineris ſocijs benedictionem impertijt. Maior deinceps à pleriſque ei reuerentia præſtita eſt, maxime quod à multis mater appellaretur. Illa vero ſcire volens, quid hoc ſibi vellet, vt audiuit Pontificem eam Abbatiſſam creaſſe, mire doluit, nec aliud ſibi perſuadere potuit, quam ſe nihil differre à cæteris monialibus, nec Abbatiſſæ munus habere. Sed tamen tandem ea de re certior facta, humiliter & inſtanter petijt à Pontifice, vt ab eo officio ipſam abſolueret. Ille vero reſpondit: Quod factum eſt, factum ſit, & factum erit, & factum remanebit.

Fuit hic Benedictus 12. dictus 13. Antipapa, ſubſtitutus in locum Clementis 7. item Antipapæ. Vide Platinã & Ciaconium in vitis Pontif.

[a] Coletæ ſermones & geſtus ſanctiſſimi & Miri quidam.

Venit ad Benedictũ, pro Pontifice ſe gerẽtem in Galliis, circa annũ 1410.

Coram illo profitetur inſtitutũ S. Claræ.

XI. Postqvam autem à Pontifice receſſit, cœpit diligenter in eam curam & cogitationem incumbere, vt quod ab eo iuſſa erat, executioni mandaret. Sed teterrimus dæmon tam præclaros conatus ferre non ſuſtinens, vnde colligebat copioſiſſimos animarum prodituros fructus, moleſtiſſimas & prope intolerabiles tum per ſe, tum per adminiſtros ſuos ei perſecutiones intulit, ita vt omnis generis mortales, etiam illi, qui prius ei fauerant, eam totis viribus oppugnarent, vocarentque eam veneficam, & dæmonum cultricem: eoque rem perducerent teterrimis obtrectationibus ſuis, vt nemo eam auderet hoſpitio recipere: atque ita cogeretur illa, relicto natali ſolo, alio commigrare. Sed non deerat ancillæ ſuæ Chriſtus. Humaniſſime enim excepta eſt à Blancha Comitiſſa Gebennenſi, quæ vt eius aduentu impenſe lætabatur, ita exhortationibus illius multum profecit in cognitione Dei, & propriæ conſcientiæ expurgatione: nec facile deinceps cum ſuis ab ea voluit ſeparari. Vtque eam poſſet ſibi coniunctiorem habere, permiſit ei & comitibus eius dimidiam caſtri ſui Balmenſis partem, in quo ipſa morabatur. Vbi tum humilis ancilla Chriſti primum cœpit exercere munus ſuum, diligenter obſeruans & ab alijs curans obſeruandum S. Claræ inſtitutum. Manſit autem ibi, donec monaſterium Biſontinum collatum eſt ei à Pontifice. Ad quod quidem monaſterium honorifice deduxit eam Blancha Comitiſſa cum nepte ſua, quæ poſtea nupſit Comiti Palatino & Bauariæ duci. Erat tum ibi vir quidam nobilis, timens & amans Deum, qui conſtanter affirmabat, ſe circa Coletam vidiſſe mirificum quendam ſplendorem, quoties eam intuitus eſſet. Porro Comitiſſa Blancha etſi corpore tum receſſit à Coleta, vt tamen oſtenderet ſuum erga eam ſtudium & amorem, voluit vt poſtquam è viuis exceſſiſſet, in aliquo Coletano monaſterio corpus ſuum humaretur, quod etiam factum eſt, condita eſt enim in ſacello, à fundamentis extructo ab eius ſupra dicta nepte, Bauariæ duciſſa, in monaſterio S. Claræ Poliniacenſi.

Teterrimus dæmon acerbiſſime eam perſequitur.

Blancha Comitiſſa eam fouet.

Venit Biſontium, ſiue Vuontium.

XII. Coleta vero poſt illius abitum ſtrenue perrexit in Euangelica obſeruanda regula, vti iam in eius caſtro

inchoa-

inchoauerat. Erant tum adhuc paucæ ſorores cum ea, ſed agente ſpiritu Dei, breui permultæ nobiles, perfectæ & Deo

Multæ ad eam confluunt. deuotæ fœminæ vndique ad eam confluxerunt, ſanctæ religionis habitum ab ea petentes. Quas illa examinans, admiſit eas, quas putauit idoneas. Ita paruo ſpatio multæ ſe illi adiunxerunt, coactaque eſt propter ingentem multitudinem tam virorum, quam fœminarum, S. Franciſci canonem ſectari cupientium, augere cœnobia tum fratrum, tum ſororum. Vt enim in ſupra memorata viſione terribili oſtenſum ei erat, ex omni fere hominum genere, à quibus grauiſſime offenſus erat Deus, ad S. Franciſci ordines tres ſeu tria inſtituta ſe multi contulerunt, acturi pœnitentiam, & Deum ſibi

Multa cõdita & reformata monaſteria. conciliaturi. Quod vtique fiebat opera Coletæ virginis, quemadmodum ſatis teſtantur monaſteria in diuerſis regionibus, Germania, Francia; Burgundia, Sabaudia & alijs ea agente extructa, vel reformata, non modo fœminarum, ſed etiam virorum. Si qui vero eſſent, qui iuſtis rationibus impediti, tale viuendi genus ſuſcipere non poſſent, animo tamen valde coniuncti fuere Coletæ, atque eius reformationi non ſolum egregium fauorem, ſed etiam non mediocre ſtudium & opem attulerunt, hodieque afferunt: quales ſunt non pauci reges, reginæ, duces, comites, barones, nobiles, ciues, mercatores, alijque plurimi ſexûs vtriuſque: è quibus nonnulli è fundamentis excitarunt monaſteria, ſiue ex parte, ſiue ex toto, in quibus quædam inſignia fuere: alij multis modis Coletam ad huiuſmodi perficienda adiutarunt, vt facilius ſibi propitium efficerent Dominum. Complures ſane ſpectata nobilitate fœminæ, diuitijs, honoribus & ſtemmatibus contemptis, S. Claræ inſtitutum vltro amplexæ ſunt. Et quod his maius eſt, multi ſexûs vtriuſque ex omnibus monaſticis ordinibus, puta, Benedictini, Bernardini, Carthuſienſes, Cæleſtini, Canonici regulares, permiſſu ſuperiorum ſuorum, ad Coletana monaſteria ſub perfectioris vitæ prætextu ſe tranſtulerunt.

QVAM autem grata fuerit Deo Coletana reformatio, quamque eius ſectatoribus ſalutaris, quodam ille ſigno XIII. euidenti oſtendit Coletæ ancillæ ſuæ. Cum enim aliquando conferret cum quodam è confeſſarijs ſuis de ijs rebus, quæ huic reformationi accommodæ, opportunæ & neceſſariæ videbantur, cernente patre illo, cælitus in eius brachia delapſus eſt funiculus quidam, miro confectus artificio, inſtar niuis candidus. Quem illa reuerenter accipiens, explicauit, nihil tamen neque verbo, neque ſigno cuiquam indicans. Poteſt autem per eum funiculum accipi ſtatus ille reformatorum, funiculis ſe cingentium: per candorem, munditia corporis & animæ atque conſcientiæ, qua debent eſſe præditi: per id, quod cælitus lapſus eſt, gratum eſſe Deo hunc ſtatum, eiuſque profeſſores, inprimis vero ipſius reformatricem. Eſtque ſane notatu dignum, eos omnes, qui in illo ſtatu ex hac vita migrarunt, quoad vixit Coleta, ſiue in pro-

Permulti ei apparent poſt obitũ. pinquis ſiue in longinquis degerent regionibus, illi in obitu ſuo apparuiſſe, non pauca, nec mediocria ab ea, ſi indigerent, ſalutis ſubſidia accipientes. Neque minus memorabile eſt, ſi in conſtituendis monaſterijs neceſſarij ſumptus deeſſent, qui ab hominibus ſperari vix poſſent, diuinitus mirabiliter eam fuiſſe non ſemel adiutam, ita vt crebro ad quin-

Diuinitus ei ſuppeditantur ſumptus. gentos aureos, ex auro puriſſimo, ſingulari pondere, magnitudine & elegantia, ei mitteret ſponſus ſuus Chriſtus Ieſus, quibus plus etiam efficere potuit, quam ſi duplo plures ab hominibus aurei ei oblati fuiſſent. Et ij quidem aurei, quandiu manſere ab alijs ſeparati, ſeruabant elegantiam & præſtantiam ſuam: ſi autem eſſent admixti alijs, illis plane ſimiles viſebantur.

SANCTÆ paupertatis virtus quam chara fuerit filio Dei, propter nos incarnato, ex Euangelio poteſt animaduer- XIV.

Sũmeamat paupertatẽ. ti. Eam etiam ſui inſtituti fundamentum eſſe voluit beatiſſimus pater Franciſcus, Chriſti & Apoſtolorum eius ſectator ardentiſſimus. Coleta quoque virgo prudentiſſima ab initio vſque ad finem impenſe eam amauit, eius ſtudio facultates omnes pauperibus elargita eſt, tantoq; zelo eam ſemper coluit, vt ab eo tempore, quo ad Euangelica conſilia ſectanda

Eius habitus. vocata fuit, nunquam deinceps, quantumuis magnum vrgeret gelu, alias habere veſtes voluerit, præter habitum vilem, eumque refectum, tunicam vnam non ſuffultam, ſed ſimplicem, palliumque ſimplex. Atque hoc habitu vti voluit non prorſus nouo, ſed vel parum, vel ex toto è panno veteri conſuto, & crebro ab alijs vſurpato, partim conſumpto vel lacero. Accidit quandoque, vt propter frigoris nimiam acerbitatem, ſorores præ commiſeratione tunicæ eius manicas ipſa ignorante duplicarent. Id ea ſentiens, abhorruit; nec ea tunica porro vti voluit, donec eſſet ablatum id, quo ſuffulta erat. Calceis neque ſana, neque ægra, neque vel domi vel foris vnquam vſa eſt, ſemper & vbique nudis ingrediens pedibus: immo nec igni eos admouit vnquam, quantumuis ſæuiret hyemis aſperitas, nec ignem, præterquam candelam, ferre potuit, vel aſpicere. Vela & capitis tegumenta ei erant humilia, ſimplicia & abiecta: pluſ-

Lectus. que delectabatur ijs, quæ eſſent pluribus locis reſarcita. Modico ſtramine pro lecto vtebatur, ſimplici quodam recto operimento, ad caput poſito ſacculo paleis pleno. Et tamen in his ipſis aut parum, aut nihil quieſcere videbatur. Quantumuis autem vel neceſſitas, vel aduerſa valetudo vrgeret, nunquam in lecto cubare voluit, nec vti puluinari: immo vero cum in extrema decumbenti ægritudine, qua Domino ſpiritum reddidit, pro aliquo laboris intolerabilis lenamento appoſitum fuiſſet ad caput puluinar exiguum, & illa id ſenſiſſet in ſpiritu, (oculos enim penitus clauſos habebat) innuit euidenter, vt id amouerent. Oratoria, quibus vti ſolebat Miſſas auditura, & Euchariſtiam ſumptura, volebat eſſe anguſta, vilia & exigua. In pleriſque autem monaſterijs eiuſmodi erant extructa oratoria, vt in ijs vix ſe poſſet erigere, ita vt anſerum potius caueæ quam hominum habitacula viderentur: atque in ijs illa libentius morabatur,

Odit ſtructuras ſumptuoſas. & maioribus fruebatur conſolationibus. Structuræ grandes & amplæ multum ei diſplicebant: paruæ & exiles vſque adeo non fuere moleſtæ, vt potius exiſtimaret nimium eſſe inſignes. Horrebatur autem ſorores, vt inſtar Domini Ieſu,

Matth. 8. qui non habuit vbi caput reclinaret ſuum, ſimplicibus eſſent contentæ habitationibus, quæ neceſſitati ſufficerent, curioſitatem nullam præ ſe ferrent. Et ipſa quoque libentius manebat in paruis monaſterijs & in pagis, quam in amplis cœnobijs & vrbibus. Si eſſet in itinere, moleſtum ei erat recipi in cubiculo ſublimi & lato: immo præ terrore vix auſa erat ſuſtollere oculos. Ad nouum veniens monaſterium ſi quid vidiſſet paupertati contrarium, ferre non potuit, donec deſtrueretur.

AB ipſa infantia miſericors & benigna fuit erga pauperes, & ea creuit cum illa, donec abiret è vita. In pueritia XV.

Semper fuit liberalis in pauperes. ſcholas viſitans, ientaculum à parentibus ipſi datum, cæteris paruulis diſtribuebat. In paterna domo ſi qua eſculenta clam reperiſſet, quoad licuit, pauperibus erogabat. Poſtquam patrimonium & matrimonium ſuum ſatis laurum & copioſum diſtribuit, nihil vnquam inde ſibi vſurpare voluit, niſi quantum plane neceſſarium eſſet vel tegendo ſimpliciter corpori, vel diuino officio deuote perſoluendo. Si vidiſſet fratres aut ſorores re neceſſaria indigere, ex ijs, quæ ei donata erant, libentiſſime eis impertiebat, puta, veſtes, libros & id genus alia: ita vt crebro etiam manicas à ſuis veſtibus reſectas, alijs daret: reponens illarum loco alias alterius coloris. Adeo autem ſolis neceſſarijs volebat contentos eſſe & fratres & ſorores, vt quoad fieri poſſet, ipſa intereſſe vellet, cum ſcinderentur panni, è quibus veſtes illorum conficiendæ erant, ne vel longitudine vel latitudine à paupertate diſcreparent. Et exiguas etiam panni particulas, quæ ſupererant, diligenter colligebat, & ab alijs colligi volebat, vt vbi neceſſitas poſceret, ad-

Veſtĩs eius viliras. hiberi poſſent. Videre ſane licuit in eius veſtibus interdum vel centum eiuſmodi particulas inſutas. Etſi autem vel maxime cuperet habere libros, cultui diuino neceſſarios, eoſque etiam ex diuerſis regionibus conquireret, vt diuina officia perfectius perſoluerentur: at tamen cum ei crebro à potentibus & opulentis hominibus pro ipſius vſu dati eſſent, quamuis neceſſarij ei eſſent, libenter eos & liberaliter alijs impertiebat,

atque

atq; etiam donabat, ita vt ipſa cogeretur ab alijs libros accommodatò accipere, vnde preces Canonicas perſolueret. Compertum eſt id in extremo vitæ eius tempore.

XVI. PERMVLTI ſpectabiles homines diuerſorum ordinum vel ſtatuum, cùm viderent quàm ardua illa moliretur, pro Dei honore, & ſuarum ſalute animarum, ad extruenda monaſteria permulta ei largiebantur, quiſq; pro facultatibus ſuis: è quibus illa in ſuos vſus nihil penitùs retinebat: & certè mortem oppetiſſet potiùs, quàm eleëmoſynas vltrò oblatas aliò conuerteret, quàm quò collatæ erant. Si quæ verò propter eam ſpeciatim præſtitæ eſſent eleëmoſynæ, eas vt perfecta ſanctiſſimæ paupertatis amatrix in communes conferebat vſus, id eſt, ad ornatum & inſtaurationem Eccleſiæ Dei, nihil ſibi retinens. Huius enim precioſiſſimæ margaritæ, nempè ſanctæ paupertatis, longè illa fuit appetentior, quàm quiuis auarus opum terrenarum: quod etiam de beatiſs. Franciſco legitur. Cùm autē expendiſſet omnia, præpotens Deus eius miſertus, mittebat ei ſubſidia, interdùm quingentos, vt diximus, ducatos, quos iuxta ſe reperire ſolebat reuertens ab oratione, eosq; diligentiſſimè ſeruabat, vt non niſi ſanctè & iuſte expenderentur. Nihil aūt prorſus ex ijs vel alijs ſibi vendicabat, nec quicquam indè in ſuos vſus conuertebat, ſed tanquam nihil habens, hoc ipſum nihil habere pro magno putabat dominio, nihil ſibi tribuens, præter fatigationem, diſpenſationem, ſolicitudinem, pœnam conſeruandi vel adminiſtrandi pro S. Spiritus inſtinctu ac voluntate. Nec verò vnquam vel extrema paupertate eò potuit adigi, vt vel tantillum diuinæ benignitati diffideret. Nihil enim hæſitabat illam abundè tum ſibi tū ſuis res neceſſarias ſuppeditaturam, ſi fideliter ſtarent promiſſis monaſticis, id quod etiam mira ſæpè experientia probatū eſt. Accidit quandoq;, vt quibuſdam locis ingens hominum armatorum copia ſic omnia terrore compleret, intolerabili illata vi, vt nullus è caſtris, vel ex vrbibus, vel è pagis aut poſſet aut auderet egredi. Itaq; fratres, qui curam gerebant pauperum Clariſſarum, vt vocant, in ijs locis degentium, tametſi ſummè indigebant rebus neceſſarijs, non tamen propter illos milites auſi erant egredi ad petendas eleëmoſynas. At nihilo minùs confidebant tum fratres tum ſorores, quemadmodum Coleta docebat, non defutura neceſſaria ijs, qui pro viribus ſoluerent vota ſua. Et eccè adeſt confeſtim vir albis indutus, ignotus omnibus, afferens ſaccum panibus candidiſſimis & elegantiſſimis refertum, quorum erat ſapor gratiſſimus, quiq; toti ſufficerent monaſterio, donec aliter Dominus eis prouidit. Vir autem, qui eos attulit, mox ab eorum oculis euanuit.

Diuinæ benignitati ſemper plurimùm fiſa eſt.

Non eſt inopia timentib Deum.

XVII. FVIT aliquando Coleta in territorio Murnenſi, vbi tum magna erat annonæ caritas. Habebat autem ſecum moniales, quæ duobus monaſterijs incolendis ſufficerent. Itaq; propter nimiam, intùs & extra monaſterium illud manētium multitudinem, ad tantam inopiam redactæ ſunt, vt è furfure ſibi panes conficere cogerentur. Etſi autem eiuſmodi cibum prorſus reſpuat humana natura, at fuit illis tamen dulcis & gratus, ſenſeruntq; ſe melius illo, quam pane triticeo refectas. Porrò quædam ex eis colligebat ſub areis grana frumenti, ſparſa illic iampridèm, cùm mundarentur legumina, aut alia quauis occaſione. Ex ijs verò aqua mixtis & ſale exiguo coquebant ſibi panes, quorum tanta erat ſuauitas, vt ſe putarent nunquam tam delicatè comediſſe, etiam lautiſſimis appoſitis epulis. Imò quædam ex eis in ſæculo valdè delicatè nutritæ, pro certo affirmabant, ſe nunquam tam lautos ſumpſiſſe cibos. Contigit quandoq; diſpenſatricem monaſterij, ſororem Ioannam Rebardellam, quibuſdam indigentibus vinum haurire. Interim vocatur ſignō tintinnabuli à Coleta matre. Currit igitur celeriter, non clauſo epiſtomio. Interim vinum omne è vaſe effluit. Illa ſentiens ſe non clauſiſſe os epiſtomij, poſtquam locuta eſt Coletæ, redit properè ad dolium, illudq; planè vacuum comperit. Magno igitur mœrore affecta, cùm nihil iam ſupereſſet vini, adit Coletam, edicitq; culpam ſuam. Coleta cernēs eam ſummè afflictam. Vade, inquit, filia, & nihil hæſitans hauri mihi vinum. Illa dicente, nihil relictum vini in vaſe, rurſus ait: Abi in nomine Ieſu Chriſti, abi fidenter. Paret illa, & eccè vas reperit vino pręſtantiſſimi ſaporis redundans. Iubere aliquando Coleta voluit pro fratre quodam ſatis indigo ſcindi pannum, vndè ei veſtis pararetur. Sed cùm ea cauſa acceſsiſſet fratrem Andream, bonum ſartorem, oſtendiſſetq; illi pannum, reſpondit ille, pannum non poſſe ſufficere veſti conficiendæ, etiamſi ei integra vlna addatur. At illa ſubridens, fidenter ait: Abi frater, & ora Deum. Indè redibis ad me, & vtrinq; extrahemus pannum, ſi fortè poſſit fieri longior. Orat frater, redit ad Coletam, ea præſente ſcinditur pannus, & nedùm ſatis multus eſt, ſed & intantùm excedit, vt oportuerit de veſte indè confecta aliquid auferre, quòd & longior & latior eſſet, quàm ferret ſancta paupertas.

Miraculum

Aliud.

Aliud inſigne.

XIIX. CASTITAS virtus gratiſſima eſt, mirè animum exhilarans, eumq; Deo proximum efficiens. Ea non mediocriter ornata fuit Chriſti ancilla Coleta toto vitæ ſuæ tempore. Nam etſi valdè oderat omne vitiorum genus, ſpeciatim tamen abominabatur peccata carnalia: vtq; ea facilius vitaret, arctiſſimè ſeruabat ſenſus corporis, tanquam ianuas vel feneſtras, per quas facilè irrepit mors: nec vnquam tota vita ſua vel vanæ delectationi, vel carnali concupiſcentiæ aſſenſum præbuit, ſed ab ipſa infantia cor ſuum omninò caſtitatis ſtudio addixit & dedicauit, adeò vt nunquàm quiſquam in ea percipere potuerit ſignum aliquod impuræ cogitationis: nec vnquàm verbum aliquod leue aut inhoneſtum protulit ore ſuo, ſed ſemper verba planè honeſta & ſancta, quæ cæleſtem eius declararent conuerſationē, & proximis ſalubrem afferrent ædificationē. Poteſt ſanè illa numerari inter puriſſimas virgines. Nam & corpus eius tam erat formoſum & omnis maculæ expers, quoad ſuperuixit, vt integerrima virginitas cum puerili innocentia & ſimplicitate ex illo mirificè reluceret. Etſi enim in ijs, quæ ad Dei honorem & animarum ſalutem pertinebant, eſſet prudentiſſima, at tamen in carnalibus & mundanis rebus inſtar paruuli ſimplex & innocens fuit. Quo fiebat, vt libenter adeſſet paruulis, eiſq; ſe blandam & affabilem exhiberet: contra abhorrebat plurimùm ab aſpectu immundorum animantium, vt ſunt muſcæ, limaces, formicæ &c. quæ ſine terrore & multa abominatione videre vix potuit. Delectabatur autē mirum in modum agnellis, turturibus, & id genus alijs caſtis animalibus. Solebant etiam crebrò ad eam aduolare caſtæ auiculæ, ſuauiter cantillare coram illa, comedere & bibere abſq; vlla formidine apud eam. Mittebantur illæ auiculæ à Domino pro illius conſolatione, erant enim ei gratiſſimæ propter puritatem & caſtitatē, quā ipſa præclare pollebat. Oblatus ei quandoq; ex deuotione fuit agnellus quidam, quem illa tam ob munditiam, quàm ob agnum illum ſine macula, libēter accepit. Erat verò is illi multis modis nō paruo ſolatio, maximè ꝙ ſoleret, à nullo prorſus vel edoctus vel cōpulſus, cū Chriſti corp⁹ in Miſſa eleuabatᷣ, ſe ſubmittere in genua, nec ſurgere, donec eleuatio illa pacta eſſet.

Excellens Coletæ caſtitas.

Vtinam vel ab agnello diſcat hæretic⁹ adorare Euchariſtiam.

XIX. ALIO tempore venit ad eam beſtiola quædam, miri candoris & elegantiæ. Incertum erat, vnde veniſſet. Nec erat alijs ſimilis, nec vnquam ab aliquo conſpecta fuit: nec ſemper ei aderat, vt agnellus: ſed per vices modò apparebat ei conſpicua, modò euaneſcebat. Erat aſpectu gratiſſima & valde delectabilis. Itaq; multæ ſorores eam ſummopere cupiebant apprehenſam manu contrectare, ſed fruſtrà nitebantur, illa vel diſparente, vel alicubi latitante. Coleta ipſa quandoq; cum filiabus ſuis eam curſu inſequebatur: ſed ipſa Coleta præcedens, vna cùm beſtiola ab aliarum oculis euanuit, neſcientibus illis, quò tranſlatæ eſſent. Nulli verò dubium eſſe debet, beſtiolā illam ſignificaſſe arcani quiddam, eiuſq; & internam & externam repræſentâſſe puritatem eximiam. Quam ſanè etiam illud egregie declarabat, quòd ab eius corpore fundebatur odor longe ſuauiſſimus, cibuſq; ab ea ſumptus non rarò abſq; malo odore egerebatur: & (quod ſummam habet admirationem) ab illa naturali infirmitate fœminis omnibus communi, ſemper omninò libera fuit, atq; à multis immunditijs prorſus aliena. Quamuis autem aliorum fœtores & immunditiæ ei eſſent moleſtiſſimæ, at tamen comiter ferebat eas propter illum, qui libenter tulit fœtores ſcelerum noſtrorum. Duo verò ſpecialia Dei dona, quibus eius puritas aſtruebatur, in ea extitēre: Primum eſt ꝙ nunquam vllus fœtor ab eius corpore ſentiri potuit: ſed nec ex loco, in quo erat: ſentiebatur verò iugiter & ex corpore, & ex loco, vbi erat, odor gratiſſimus,

A corpore Coletæ funditur odor ſuauiſſimus

Nota lector.

confortans eos omnes, qui ſe illi adiunxiſſent. Lauit aliquando manus ſuas, miniſtrante illi ſorore Margareta Bolho-
nenſi. Eam aquam, qua ſe lauerat, ſeruauit illa ſoror annis ſeptem in vaſculo quodam, manſitq; puriſſima: atq; etiam
crebrò illam bibens eadem ſoror, multa inde remedia accepit aduerſus corporis & animæ infirmitates. Quædam no-
uitia monialis, miſerè è ſtomacho laborans, cùm timeret ea cauſa ſe à profeſſione optata impeditum iri, bibit clàm ex

Præclarum Dei munus

aqua, qua ſuas manus, ipſa miniſtrante, Coleta abluerat, perfecteq; curata eſt. Alterum donum eſt, quòd, vt fertur, li-
cet à permultis viſitaretur, bonis & malis, eſſetq; formoſa valdè, ſicut ipſa nullum inhoneſtè concupiuit, ita nec ſciri
potuit quenquam illam inhoneſtè concupiuiſſe: imò verò ſi qui libidine inflammati ad eam acceſſiſſent, eos, illa con-
ſpecta, caſtos abijſſe.

SENTIEBAT autem illa, virginitatem, & ea tempora, quibus illa culta eſſet, ſpeciali reuerentia proſequenda: eoſq;, XX.
qui virginitatem vouerent & conſeruarent, non vulgari amore complectendos, honoreq; afficiendos. Itaq; tempora
noui teſtamenti hoc nomine prætulit illis, quæ ſub veteri fuêre, quòd in ijs viguiſſet caſtitatis ſtudium, eamq; Chriſtus
ipſe, & eius ſanctiſs. mater, permultiq; præcipui amici eius complexi eſſent & extuliſſent: in quibus beatiſs Ioan. Euã-
geliſtam impenſiùs amabat præ multis, eumq; ſibi ſingularem adhibuit interceſſorē apud Deum, vt poſſet tutiùs pre-
cioſum virginitatis conſeruare theſaurum. Cuius etiam ſeruandi cauſa, cùm adhuc iuuencula eſſet, ſtatuit vitam dege-
re apud virgines puras & innocentes, vt ſolatia omnia, nedùm turpia & inhoneſta, ſed etiam quæ à matrimonio offe-

Non admiſit ferè, niſi virgines, in ſua monaſteria.

runtur, euitaret. Obtinuit verò etiam à Pontifice diploma plumbeum, quo prohibitum fuit, ne qua fœmina, quæ vir-
go non eſt, admitteretur in cœnobia, ab ipſa Coleta reformanda. Et id ſanè etiam executioni mandatum eſt, reiectis
omnibus viduis, aut ſiniſtra fama laborantibus. Etſi verò diſpenſatum fuit cum quibuſdam nobilibus & virtutum ſtu-
dioſis viduis, vt poſſent admitti, nunquam tamē illas Coleta tam familiares habere voluit, atq; virgines: nec tam pro-
penſo eas ad monaſticam profeſſionem recipiebat animo, vt virgines. Et vt Deus puriſſimæ virginitati eius ſingulare
perhiberet teſtimonium, miſit B. Ioan. Euangeliſt. qui ei annulum aureum attulit nomine ſummi regis, quo digito il-
lius infixo, eam ſibi deſpondit ſponſam chariſſimam. Quem annulum cum multo timore & humilitate illa accepit, at-
curateq; cuſtodiuit & venerata eſt: vtq; eum meliùs conſeruaret, voluit eum auro alio vel argento veſtiri, ſed nullus
aurifex id efficere potuit. Multi ſanè patres & fratres confeſſarij, alijq; plurimi hunc annulū viderunt, manibuſq; ſuis
contrectauerunt, non mediocri inde conſolatione affecti. Cùm autem fratres illos ad expedienda celeriter negocia
procùl ablegare voluit, vt itinerum vitarent pericula, fidenter, clàm tamen, dabat illis ſecum ferendum hunc annulū,
ſicq; citra periculum totum illud conficiebant iter. Porrò noui teſtamenti ſanctos illos chariores habebat, qui virgi-
nes permanſiſſent: in matrimonio iunctis illi magis placebant, qui vnico coniugio contenti fuiſſent. Ipſi quoq; matri
ſuæ, quæ ad ſecundas nuptias acceſſerat, quandoq; ſic fertur dixiſſe: Mallem te ſemel tantùm, mea mater, nupſiſſe. Il-
la blanditer reſpondente: Si ego ad alteras me nuptias non tranſtuliſſem, tu hodiè in mundo non eſſes: iſthæc ſubiun-
xiſſe: Tum verò Deus ex aliquo è propinquis noſtris me feciſſet naſci.

IN reformationis ſuprà dictæ exordio, ſæpè inuocabat ſanctos, cùm ardua negocia inciderent. Eos autem præci- XXI.

S. Anna ei apparet.

puè implorabat, qui virgines fuiſſent. Ad ſanctiſs. matrem Annam eo nomine vix vnquàm confugiebat, quòd tres ſub-
inde habuiſſe maritos legatur. Sed ea ſanctiſs. matrona ei, quandoq; feruenter oranti apparuit, inſigni ornatu prædita,
ducens ſecum honorifice totam ſobolem ſuam, puta tres eximias filias ſuas, & earum filios cumprimis generoſos. E
quibus prima fuit beatiſs. Chriſti parens, regina cælorum, & domina angelorum, creaturarūq; omnium, manu tenens
dulciſſimum filium ſuum, mundi redemptorem Chriſtum Ieſum. Altera fuit Maria Iacobi, ſecum ducens quãtuor il-
luſtres filios, Iacobum minorem, Simonem, Iudam & Ioſeph iuſtum. Tertia Maria Salome habens apud ſe duos cla-
riſſimos filios, Iacobum maiorem & Ioan. Euangeliſt. Ait autē ad Coletam beatiſs. ANNA: Etſi ego tribus nupſi viris, at
tamen & triumphans & militans Eccleſia ex mea progenie maximis eſt aucta ornamentis. Poſt hanc apparitionem
Coleta ſingularem concepit animi deuotionem erga ſanctam Annam, rogabatq; eam, vt pro excellenti gratia ſua pro
ipſa intercederet cum ſanctis omnibus, adeſſetq; ipſi in inchoata reformatione, quò ad optatum poſſet eam exitum
perducere. Atq; vt huic eius apparitioni gratam ſe declararet, in quibuſdam monaſterijs ſuis ex ingenti deuotione
templa in eius honorem extruxit: maximè verò in cœnobio Biſuntienſi, quod ei Pontifex contulerat, præclarum ſa-
cellum ei condidit: in quo multi tumulati ſunt ſpeciales amici eius.

Præcipua Coletæ ſtudia & exercitia.

PRÆCIPVA quidem occupatio B. Coletæ per omnem eius vitam maximè verſabatur in feruenter laudando, ho- XXII.
norando & obſecrando Deo. Semper enim, vbicunq; eſſet, aut mente, aut ore precabatur Dominum, animum ſuum
ad illum erigens: aut certe quippiam boni operis efficiebat. Inter alia Dei chariſmata etiam illud animo eius penitùs

Zelus erga cultū Dei.

impreſſum erat, vt feruenti deſiderio cuperet accurate perſolui ea, quæ ad Dei cultum pertinent, diuinaq; officia pu-
ro corde, & cum tremore & reuerentia peragi. Nec ſinebat vllam ſanctimonialem à diuinis abeſſe officijs, imò etiam
priùs quàm illa inchoarentur, adeſſe volebat omnes, vt ſuas præpararent animas, quò poſſent Deo gratum exhibere
miniſterium. Quod ſi aliqua ex illis animo in aliam infenſo aut commoto eſſet, volebat eam priùs illi reconciliari, hu-
militer ab ea petendo veniam. Quamuis autem ipſa ſupra modum grauata eſſet doloribus perpetuis, qui eam facile
excuſarent, ſi nollet diuinis intereſſe laudibus, at nihilominùs voluit die ac nocte ſemper & prima adeſſe, & poſtrema
recedere, donec coacta eſt diuinitùs aliter ſe comparare, propter dolores pene intolerabiles: qui tñ ſi remiſſiores fie-
rent, rurſus hilariter & alacriter properabat ad communem Dei cultum, acſi nunquàm eos ſenſiſſet cruciatus. Viſus
eſt crebrò à ſororibus agnellus quidam elegans expectare eam ad nocturnas preces ituram in ſede illa, in qua ipſa reſi-
dere ſolebat. In ipſis autem diuinis officijs ſtudebat corde, corpore totiſq; viribus gratum Deo offerre ſeruitium, vo-
cem cum cordis iubilo exaltans, ita vt præ alijs ſuauiter & mirabiliter concinens audiretur.

IN reformationis initio non parùm perplexa fuit, quemadmodùm diuinum perſoluendum eſſet officium. Con- XXIII
tinebat enim Regula, à ſororibus non cantando, ſed legendo id perſolui debere. Conſuluit igitur ea de re confeſſari-
um ſuum Henricum de Balma, & cùm multùm inter ſe contuliſſent, ambo ſtatuerunt ad preces recurrendum. Illis
igitur orantibus, ſubito audita eſt in medio illorum vox quædam valde grata, modulata & muſica, & quaſi prorſus an-
gelica. Ex ea igitur modulatione, quæ ſuauiter & tractim fiebat, conſtituerunt modum, quo ſorores Dei cultum pera-
gerent. Accidit quandoq; manente illa in quodam monaſterio, graſſari illic peſtem, & multas auferre ſorores, pleraſ-
que diù manere male affecta valetudine. Cùm autem etiam ipſa non mediocriter laboraret ex morbo, non tamen à

Mirabilis feruor eius in diuinis perſoluendis officijs.

diuinis voluit ſe laudibus ſubducere, nec propter ſororum paucitatem aliquid de illis diminui: ſed cum duabus aut
tribus ſororibus preces omnes Canonicas ipſa perſoluebat integre, ſolenniter & deuote. Vbi ſane veriſimilis non de-
erat coniectura, angelicos ſpiritus ei veniſſe ſubſidio, vt audientium deuotio & admiratio augeretur. Nunquàm il-
la, quod ſanè admirabile eſt, in diuinis perſoluendis officijs vllum vel tædium, vel laborem ſenſit: imò quanto ea pro-
lixiora eſſent, tanto gratiora quoq; erant. Quòd ſi interdùm aliquam ſentiret deſolationē, mox inchoato officio con-
fortabatur & tranquillabatur, pſallens ſuauiter in feruore ſpiritus, perindè acſi faciem ſummi regis coràm intueretur.
Viſa eſt tum plerumq; facies eius luculenta & ſplendida, ita vt non rarò ſororum oculi ſic perſtringerentur eo ſplen-

Nota lector.

dore, vt in eam intendere non poſſent. Cùm autem immodicis doloribus adeò occuparetur, vt diuinis non poſſet ad-
eſſe miniſterijs, ſuſpirans ſuauiter exclamabat: O beatas illas, quæ poſſunt iugiter diuinis intereſſe laudibus! pluſq;
dolebat, quòd ab illis cogeretur abeſſe, quàm quòd grauiſſimos ſentiret dolores.

CVM

xxiv. Cvm aliquandò viſitaret monaſterium quoddam, offendit illic ſanctimonialem, quæ propter grauem morbum annis octo à diuinis officijs abſuerat non abſq; multo animi dolore. Ei ad ſe accitæ, comiter ait: Quid eſt, dulciſſima filia, quòd tam longo tempore abes à laudibus Dei? Reſpondit illa: Nihil, mea mater, illic vel dicere vel facere poſſum, morbo impedita. Tum Coleta, Abi, inquit, hac nocte in Chriſti nomine ad preces nocturnas, & fac ibi pro viribus. Fecit ea ſic, & ecce vocem ſentit ſibi reſtitutam longè meliorem, quàm vnquàm habuiſſet anteà, cecinitq; non minùs benè, vel etiam meliùs, quàm aliæ incolumes. Porrò præter preces Canonicas, quotidiè legebat omnes orationes Dominicas, quibus laicæ ſorores diuinum perſoluunt officium: tum quoq; preces horarias S. Crucis, & duplices defunctorum, vt vocant, Vigilias, vt plurimùm nouem lectionum, interdùm trium. Signa illa Dominicæ orationis habebat chariſſima, eaq; nocte ac die circumferens, abſq; numero preces ad illa recitabat. Inter eas autem preces, quæ tum ore, tum mente funduntur, ſingulariter eam afficiebant Pſalterium & ſeptem Pſalmi cum Litanijs, quæ à iuuentute vſq; in ſenectam nunquàm, ob quaſcunq; etiam occupationes, dicere prætermiſit. Abſoluto autem Pſalterio, flexis genibus, humiliter & reuerenter munus illud exiguum Deo offerebat, orans inſtanter, vt gratum illud haberet. Valdè autem infeſtus ei erat dæmon, dicenti Pſalterium. Nam ſæpè noctibus extinguebat candelam, effundebat oleum. Accidit quodam tempore, vt identidèm dæmon extingueret lampadem, & illa rursùs eam accenderet. Tandèm igitur, vt eam perturbaret, importuniſſimus ſatan effudit oleum totum in codicem, vndè legebat Pſalterium, quæ res non parùm eam afflixit, tum quod codex eſſet perditus, tum quòd necdùm compleſſet preces. Altera luce tradidit codicem confeſſario ſuo, conqueſta ei quid accidiſſet, ſciſcitansq; num qua poſſet ratione reparari. At confeſſarius acceptum librum comperit ex Dei munere penitùs illæſum: quæ res maximam Coletæ conſolationem attulit. Alio tẽpore cùm abſolutum Pſalterium vellet ſuo more offerre Deo, duo teterrimi & immaniſſimi dæmones horrenda ſpecie apparuerunt ei, ſuis terriculamentis impedire eam volentes, nè offerret munus ſuum Domino. Illa verò fidenter ſe communiens Crucis ſigno, obtulit Deo Pſalterium: & viliſſimi dæmones confeſtim euanuerunt.

Miraculum

Quotidianæ preces eius.

Miraculum

Vis ſigni S. crucis.

xxv. In omnibus rebus duris & aduerſis, in negocijs arduis ſemper confugiendum cenſebat ad preces humiles, dicebatq; tum per ſeipſam, tum per ſorores litanias, quibus fidebat plurimùm, & ſingulari deuotione afficiebatur. Ea enim tempeſtate, qua in Franciæ regno tot ſæuiebant bellorum tumultus, vt vix quiſquam auderet extra loca munita progredi, tametſi illa pro conditione ſexùs multùm meticuloſa fuit, at tamen conſtituit, pro Dei amore & animarum ſalute per longinquas proficiſci regiones: vtq; id tutiùs poſſet, quotidiè audire Miſſam & Epiphania Domini. Itaq; ſimul atq; ingreſſa eſt iter, litanias dicere cœpit, & Dei benignitate, ſanctorumq;, qui illic inuocantur, meritis euaſit pericula omnia, in quibus multa fuêre ſanè horrenda. Proficiſcens enim aliquandò cum multis ſororibus per regionem, cuius idioma ignorabat, vbi peruenit ad nemus quoddam latrocinijs infeſtiſſimum, obuiàm ei venerunt homines truculenti, arcubus & ſagittis instructi, qui ei & comitibus eius inſidias comparabant, eosq; ſpoliare volebant. Curribus enim propter itineris prolixitatem, & viarum aſperitatem vehebantur, quæ res quædam non vulgarem apparatum præ ſe ferre videbatur. Illi ergò crudeles homines in verba prorsùs barbara & inhoneſta cœpêre prorumpere, ad mala omnia parati. Coleta tum compleuerat litanias, & ex Dei gratia intellexit quid dicerent, (Poterat enim cum Apoſtolis quæuis capere idiomata) locutaq; eſt ad illos blandè, placidè atq; prudenter. Illi mox eius audita voce mutati mirabiliter, non ſolùm ei & comitibus pepercerunt, ſed etiam promptos ſe obtulerunt ad ſecurè deducendas eas, quocunq; vellent iter intendere. Coleta verò gratias eis egit, & illi ſine vllo maleficio receſſerunt.

Litanijs libenter vtitur.

Incidit cũ ſuis in latrones.

Mutantur illi mirabiliter.

xxvi. Alio tempore cùm duceret moniales aliquot ad nouum monaſterium, & ad locum quendam periculoſum veniſſet, ſentiens in ſpiritu ſe in diſcrimine verſari, monuit ſorores, vt litanias promerent. Quidam verò nobilis, ſæuus & immanis, ſancta Coletæ opera & conatus magnis viribus impedire cupiens, per miniſtros ſuos iter eius diù explorari iuſſit. Illi verò Coletam & comites eius curauerunt illic detinendas, donèc nobilis ille cum ſuis eò adueniret. Is vbi venit, euomuit confeſtim è cœnoſo pectore lutulenta & turpia verba. Ei autem humiliter & religiosè Coleta reſpondit: & ecce equi malignorum hominum manſerunt immoti, nec ad currum propiùs accedere potuerunt, quamuis poſſent facile retrocedere. Aliàs reuertens illa à quibuſdam monaſterijs nouis, in quæ moniales introduxerat, cùm ſe putaret tutiori itinere ingredi, in longe crudeliores & deteriores incidit, qui iam ita prope aderant, vt currum eius facile poſſent inſpicere. Ex ijs ſceleratiores quidam alios præceſſerunt, vt eam rebus omnibus ſpoliarent. Illa ſpiritu id cognoſcens, ilicò ad litanias ſe confert. Mox ſceleſti illi incredibili acti timore, propere ad ſuos ſe recipiunt, haudquaquàm ad eam redituri. Viſitatura quandoq; monaſteria ſua, per eas regiones proficiſci cogebatur, in quibus tũ ingens erat armatorum militum ſtrepitus. Sentiens ſe non ſine multo diſcrimine id facturam, iubet dici litanias. Paulò pòſt venit obuiàm procaciſſimis militibus, qui petulantiſſimè minabantur ſe quoſdam ex comitibus eius iugulaturos, alijs aures præciſuros, ab alijs equos & cæteras res ablaturos. At Coleta plane confidens Deo & ſanctis, quos inuocabat, iuſſit comites ſuos præcedere: manſit autem ſola cum ſororibus, libenter oppetitura mortem, vt alij euaderent. Et ecce tantam ei Dominus contulit animi fortitudinem & conſtantiam, tantamq; oris facundiam, vt non ſolùm nihil mali ei vel ſororibus illi nequam homines inferrent, ſed etiam veniam ab ea peterent, ablatosq; equos & alia integrè reſtituerent. At tamen Deus iuſtus iudex, qui non ſinit inpune abire, ſi quis vexet fideles amicos eius, ita in eos animaduertit, vt intra octo dies ob quædam perpetrata maleficia in patibulo ſuſpenderentur, palàm confitentes, ſe vel maximè angi animis, præcipueq; dolere, quòd moleſtiam illam ancillæ Chriſti attuliſſent: ſeq; exiſtimare illa cauſa ſe ſic diuinitùs puniri.

Illuſtre ſanè diuinæ virtutis miraculum.

Item aliud.

Obſerua effectum inuocationis Sanctorum

xxvii. Mansit quandoq; in quodam monaſterio ſuo, quod erat ſitum in pago quodam regni Franciæ. Illum pagum crebrò viri militares multa vi & forti manu clàm capere moliebantur. Coleta ſpiritu id cognoſcens, ad litanias ſe cõferebat. Quibus inchoatis, videbatur illis militibus alios ipſis fortiſſime occurrere pro tuendo pago. Itaq; fuga ſibi cõſulentes, meritis Coletæ repulſi, nihil pago nocere potuerunt. Et eſt ſane hodieq; illo in loco fama celebris, incolumitatem & conſeruationem pagi illius à Coleta meritis proficiſci. Solebat autem illa poſt oris preces etiam ad eas quæ mente fiunt, ſe conferre: atq; ita ex precibus magnam capiebat conſolationem: aiebatq; ſine precibus neminem poſſe proficere: atq; ea cauſa hortabatur ſorores ad perpetuæ orationis ſtudium. Porrò in mentalibus orationibus, quibus crebrò vtebatur, curas omnes ſuperuacaneas abigebat, omnesq; ſenſus & vires corporis ac naturæ colligebat, vt perfecte cogitaret de Deo, & affectu ardentiſſimo preces illi offerret, ita vt tota raperetur in illum, nihil corpore ſentiens, perinde vt mortua, nec percipiens quicquam eorum, quæ tum extrinſecùs circa illam gerebantur. Et ſic nonnunquàm permanſit ſex horis, interdùm decẽ vel duodecim. Tandem ad ſe reuerſa, breui ſpatio ſe ſic fuiſſe putabat, tametſi interdùm tota die ſic perdurârit, ſæpiſſime etiam maiori noctis parte. Somnus autem eius incredibilis parcitatis fuit, ſic vt aliquoties octo diebus vix vna dormierit hora. Poſtquàm enim Pſalterium & preces Canonicas abſoluerat, reliquum tempus in preces mentales conferebat. In itinere ad hoſpitia veniens, cæteris corpora quieti dantibus, vigilabat plorans & gemens, Deumq; feruenter orans, ſomno contempto.

Mira vis Litaniæ.

Coletæ mẽtis exceſſus.

Mira ſomni parcitas.

xxix. Qvantæ autem efficaciæ fuerint preces eius, Deus quibuſdam ſororibus euidentibus ſignis declarauit. Videre enim illæ ſibi videbantur facem igneam ex eius procedentem ore, plane luculentam, adeoq; ſursùm tendentem, vt cœlos contingere videretur. Nonnunquàm illa feruentiſſime orante, videbatur eis oratorium illius ceu flammis in-

Efficacia precũ eius.

cenſum ardere. Si quis autem propiùs acceſſiſſet ignem illum extincturus, repentè diſparebat: quanquam ſemel repertum eſt velum eius exuſtum, licet nullus ibi fuiſſet ignis. Quædam ex illis ſoror aliquandò imprudens intrauit in eius oratorium, illa Dominum ardenter orante, viditq; tanta eam nitere pulchritudine & ſplendore, vt velut exanimis

Viſio cuiuſdã ſororis.

ſtatim humi collaberetur. Eam videns Coleta in eo verſari diſcrimine, acceſſit ad illam, & cùm obiurgâſſet quòd auſa fuiſſet eò ingredi, mox conſolatione refouit & recreauit eam, ita vt vires recuperaret ſuas. Soror Coleta de plano cu-

Res ſtupenda.

bito (ſic enim vocabatur) vidit quandoq;, illa feruenter orante, quendam magnum ſolem, totum illuſtrantem oratorium, ab eius ore prodeuntem. Sæpè etiam in precibus feruentiſſimis, ſpiritu in Deum ſubleuato, viſa eſt à ſororibus etiam corpore tam ſublimiter euecta in aëra, vt penitùs videre eam non poſſent. Sed & ipſa, certas ob cauſas compulſa à Deo, fatebatur ſe non rarò ſub precibus intantùm fuiſſe corpore ſublatam, vt ſibi videretur cœlum poſſe tangere, ſi manus extendere voluiſſet.

Præcipve verò Deum deprecari ſolebat pro miſeris peccatoribus, vt illos ad ſe conuerteret. Portò inter mul- xxix.

Huius Vincentij Vita eſt infrà 5. Aprilis.

tas reuelationes, quas diuinitùs habuit pater celeberrimus, profeſſione Dominicanus, magiſter Vincentius, etiam illa fuit, qua Coletam vidit in ſpiritu, genua flectentem humiliter, & feruenter rogantem Deum pro peccatis miſerrimæ plebis ſuæ. Cui ille ſic reſpondere videbatur: Quid me vis facere, filia? Ego quotidianis illorum iniurijs & contumelijs afficior. Quotidiè illi me lacerant & diſcerpunt, contemnentes præcepta mea, meq; blaſphemantes & abnegantes. Propter hanc viſionem idem egregius Doctor, ex Hiſpanijs venit in Gallias, vt ipſam Coletam inuiſeret. Cumq; inter ſe colloquerentur, multis ſunt affecti diuinis conſolationibus. Alio tempore orante feruenter Coleta beatiſſim. Dei genitricem, vt apud filium ſuum pro miſerrimo populo Chriſtiano intercederet: oblatus ei fuit diſcus quidam, plenus particulis carnis, tanquam infantis in fruſta conciſi: dictumq; eſt illi: Quo pacto ego deprecabor filium meum pro his, qui quotidiè peccatis & horrendis ſceleribus ſuis, quantùm quidem in eis eſt, etiam in minores eum diſcindunt & dilaniant particulas, quàm ſint hæ, quas cernis?

Qvantvm verò preces eius permultis profuerint, ex ijs quæ dicturi ſumus, licebit intelligi. In pago quodam A- xxx.
uernenſi vir cum vxore fuit vitæ execrabilis. Vterq; igitur ob flagitia ſua ſuſpendi iuſſus eſt. Etſi verò pleriq; omnes dicerent dignos eſſe, qui ſic perirent, at nihilominùs multi illorum dolebant vicem, maximè quòd viderentur rectà proficiſci in tartarũ, quòd ſatis oſtenderent, ſe neq; Deum, neq; peccata ſua agnoſcere, nec vllis adhortationibus eo poſſe adduci, vt agnoſcerent. Vomebant enim ex impijs pectoribus verba deteſtanda, prorſusq; ſatanica, quæ nihil aliud, quàm æternas gehennæ flammas mererentur. Vidit hoc horrendum ſpectaculum quidam ſanctus eremita, qui ex deuotione Coletam inuiſerat, hominumq; miſerrimorũ ex animo miſertus eſt, flexis genibus, rogauit carnifices, vt differrent ſuſpendium, donèc ipſe rediret. Annuerunt illi, abijt ille ad Coletam, commendauit ei deploratos illos & per-

Hoc plus fuit, quàm eorũ corpora extincta excitâſſe.

ditos homines: mox ea ſublatis in cœlum manibus, cum lachrymis dicere cœpit Pſalmum, Miſerere meî Deus. Necdùm verò finierat Pſalmum, & eccè concipiunt illi cæci mirabilem Dei notitiam, agnoſcunt immania maleficia ſua, valdè ſe peccâſſe dolent, fatentur illo ſe ſupplicio dignos, patientiſſimeq; morte ſe affici ſuſtinent, ita vt illi, qui aderant, plurimùm indè ædificationis, magnamq; ſalutis ſuæ ſpem conciperent.

Foemina quædam religioſa, bonæ vitæ & ſanctæ conuerſationis, enormia quædam peccata commiſerat, quæ xxxii
ſummoperè quidem cupiebat dicere in confeſſione, ſed cùm ventum eſſet ad ſacerdotem, impuriſſimus ſatan tantam ei ingerebat verecundiam, vt dicere ea nõ auderet. Durauit hoc annos ſex. & interim illa viuebat in ſummo animi dolore & afflictione. Tandèm feruenter petijt commendari ſe precibus Coletę virginis. Quod cum feciſſet, mox abijt ad confeſſarium, calcatoq; rubore, integrè confeſſa eſt peccata ſua, multumq; indè percepit conſcientiæ ſuæ leuamen & conſolationem. Cum in reformationis exordio Coleta in caſtro Balmenſi maneret, in pago illo domus cuiuſdam nobilis erat, cuius habitatores liberaliter & ſe & res ſuas impertiebant Coletæ & eius profeſſionis hominibus: ita vt non immeritò illa quoq; in ſuis precibus eos haberet ſpecialiter commendatos. Sed maligni & teterrimi dæmones mutuam illam charitatem moleſtiſſimè ferentes, multas illi domui perſecutiones excitârunt, damnaq; grauiſſima intule-

Precibus elidit conatus dæmonum.

runt. Sed meritis & precibus Coletæ ſeruati ſunt amici illi, & eorum ædes atq; facultates, nè quid incommodi eis accideret. Viſi enim ſunt Angeli è cœlis deſcendere, vt eos à periculis tuerentur, & hoſtibus reſiſterent, eis ſæuiſſima malignitate nocere nitẽtibus. Vidit Coleta circa noctis medium domum illam cingi luce clariſſima, & in ea luce permultos Angelos, habitatores eius aduerſum omnes ſatanicas infeſtationes ſeruantes atq; defendentes. Vidit porrò etiam ſcalam auream ab illa domo vſq; in cœlum ſe porrigentẽ, Angelos per eam aſcendentes & deſcendentes, Deoq; preces Coletæ offerentes, tum quoq; egregias eleẽmoſynas, aliaq; charitatis officia & beneficia hominum illorum, pro quibus ipſa orabat, quæ ab illis quotidiè in Coletam & ſorores conferebantur. Vocauit autem Coleta vnam è ſororibus, eiq; indicauit viſionem & claritatem illam: ſed ea videre eam non potuit, donèc pro illa Coleta rogaret.

In monaſterio eius Poliniacenſi initio quidem ſanctimoniales magna premebantur aquæ penuria, cogebanturq; xxxiii
eam aliundè inferre, quod nullus eſſet in monaſterio locus, fodiendo puteo opportunus. Itaq; ſexta feria poſt Domi-

Precib9 impetrat aquas.

nicam Lætare, qua recitatur Euangelium de muliere Samaritana, à qua Chriſtus apud puteum ſedens aquam petijt, Coleta poſt fuſas ad Dominum preces, iuſſit humum certo quodam loco fodi. Id cùm factum eſſet, prodijt mox aqua pulcherrima, & qua non eſſet alia melior in tota regione illa. In quodam Albigenſi pago iuuencula iuncta viro, vita erat ſic ſatis honeſta & integra, pepereratq; marito filium: at permittente Deo, adeo fuit mente capta, vt neq; Deum, neq; creaturas vllas, nec proprium filiolum ſuum agnoſceret: citraq; vllam verecundiam nuda incederet, & non niſi ſatanica verba è ſuo ore proferret. Eam ſacerdos quidam venerabilis, commiſeratione permotus, commendauit precibus Coletæ, ac deindè reuerſus ab ea, denuo hanc miſeram ſtudio humanitatis inuiſit, eiusq; caput quodam Cole-

Inſigne miraculum.

tæ velo tetigit. Tum illa loqui cœpit verba rationi conſentanea, antè omnia petens ſibi copiam fieri confitendi peccata ſua, celerrimeq; plenè reſtituta eſt. Mercator quidam celebris iter ſuſcepturus valde periculoſum, obnixe commendauit ſe Coletæ precibus. Deinde dans ſe itineri, per denſiſſimas niues, aquasq; agros operientes ingrediebatur, penitùs ignorans, vbinam eſſet. Nocte autem incidit in locum, vbi ſi paululùm proceſſiſſet, hauddubie in præſentiſſi-

Item aliud.

mum mortis diſcrimen ſe conieciſſet. Ibi recordatus pijſſimæ matris Coletæ, iterùm ſe commendauit precibus eius. Erat enim illic abyſſus profundiſſima. Et ecce ſtatim videt Coletam adeſſe, manuq; indicare, vt retrocedat. Quod cùm feciſſet, cognouit ſe Coletæ meritis & precibus mortem euaſiſſe.

Vir quidam magni nominis, Coletæ familiariter notus, filiam habuit vnice charam, quam volebat monaſticæ xxxiiii
vitæ tradere, Deo illic ſeruituram. Obtulit ergo eam Coletæ, quæ libenter eam accepit, vtpote bene conſtitutam & aptam ad eam vitam conſectandam. Sed paulo poſt dolens vir ille ſe filiam ſuam Coletæ tradidiſſe, eamq; perditã exiſtimans, acriter & ſeuere eam repetijt. Doluit ea res non mediocriter Coletæ, ꝙ ſic ablatam ſibi videret puellam: ſed ad preces confugiens, Deo gemitus & lachrymas obtulit. Iam vero pater puellæ, vt ab eius animo omnem monaſticæ

Item aliud.

vitæ memoriam aboleret, in longinquam eam regionem ducebat: ſed cũ iam forte medium abſoluiſſet iter, ter equus corruit, cui puella inſidebat: & in ipſo tertio caſu vtroq; orbatus eſt oculo. Id cernens puellæ pater, ad ſe redijt, agnoſcensq; culpã ſuam, venit ad Coletam matrẽ, veniam petijt, puellã vt ad ſe reciperet obſecrauit. Id verò Coleta libẽter pſtitit. Comitiſſa Valentinenſ. præpotens dña, diù multũq; deſiderauit monaſticã S. Claræ vitam ſiue regulã profiteri.

Vt au-

Vt autem vires exploraret ſuas, poſſentne illi inſtituto pares eſſe, non breui tempore, duriter & aſperè vixit. Tandem humiliter petijt à Coleta, vt ipſam admitteret inter ſuas. Aſſentit Coleta, præfigit certum diem, ad quem eius deſiderio velit ſatisfacere. Sentiens interim draco peſtifer, omnis boni hoſtis diabolus, eum appropinquare diem, euidens quoddam ei rei obiecit impedimentum. Adeò enim equi omnes ſubitò debilitati ſunt, vt nullo pacto à terra ſurgere poſſe viderentur. Id verò dolorem non mediocrem attulit Comitiſſæ illi, quippè cui non occurreret remedium vllum, quod poſſet huic malo adhiberi. Statuit autem & ſe & rem totam commendare precibus Coletæ. Quod vbi fecit, mox adfuit mira conſolatio. Equi enim omnes ad iter valdè expediti reperti ſunt. Tum illa mirificè exhilarata, profecta eſt, & propoſitum ſuum perduxit ad effectum. Coleta autem recepit eam in ſuam ſodalitatem propenſiſſima animi deuotione, & illa ſanè perſeuerauit in ſuſcepto illo vitæ inſtituto, ad mortem vſq; Deo cum multa perfectione ſeruiens.

Impetus dęmon ferre non poteſt, vt Comitiſſa ſe det vitæ monaſticæ.

XXXIV DICTVM etiam ſumus, quàm feruenti deuotione & amore, Chriſti paſſionem Coleta proſecuta ſit. Cœpit id ætate adhuc tenera, à matre ſua ſic inſtituta, quæ profectò & timebat & amabat Deum: quotidieq; cum lachrymis & gemitibus dicebat precem de Saluatoris paſſione, multùm condolens iniurijs & pœnis, quæ ille pro humani generis redemptione libentiſſimè tolerauit. Eam autem precem Coleta puella diligenter attendens, adeò totam memoriæ cõmendauit, vt deinceps nunquam eius potuerit obliuiſci. Itaq; quotidiè hora meridiana, qua Chriſtus cruci affixus eſt, angores cordis ſentiebat vehementiſſimos cum Chriſto acerbiſſimè patiente: vtq; eos ſecretiùs & deuotiùs perferret, libenter eâ hora ab alijs ſe ſubducebat hominibus, atq; ita ſola manens, omnes animi vires intendebat ad cogitandas iniurias, perſecutiones, conuicia, opprobria, horrẽdam & ignominioſam mortem, quæ Chriſtus deſiderio ſalutis noſtræ patienter & cupidè perpeſſus eſt. Porrò in eiuſmodi meditationibus ſępiſſimè extra ſe rapiebatur, & in Deum trãſformabatur ardentiſſimo deſiderio & amore: at præcipuè tamen ſextis ferijs ab hora ſexta matutina, vſq; ad horam ſextam veſpertinam, manè audita Miſſa, nihil interim manducans aut bibens, tam erat feruenter & efficaciter Dominicæ commemorandæ paſſioni intenta, vt ſæpenumerò præ doloris vehementia in manibus, pedibus & latere ſuo ſibi re vera videretur clauis & lancea cõfixa. Ecquis verò pro dignitate poſſit explicare imbres lachrymarum, anxios gemitus, quibus occupabatur illa tota hebdomada, quam ſanctam vocamus? quis ſatis commemoret dolores acerbiſſimos ac vehementiſſimos, quos tunc illa perferebat? In ipſa enim eius virtutum ſtudioſa iuuentute ſpecialis quædam ei collata erat gratia circa Domini paſſionem. Cùm enim aliquando feruenter & profundè eam meditata fuiſſet, Chriſtus ei apparuit, indicauitq; familiariter modum, quo paſſus eſſet, & vt in ſingulis membris ſuis ſingulares pertulerit cruciatus humanæ ſalutis amore. Indè verò Coleta vehementiſſimum quendam concepit cordis dolorem & anguſtiam: ac nihilo minùs ardore quodam amoris & deuotionis erga Chriſti paſſionem intantùm incenſa fuit, vt ſæpiùs reminiſcens huius viſionis & crudelium pœnarum, quibus affectum viderat corpus innocentiſs. Saluatoris, planè deſtitueretur viribus, nihilq; prorsùs exteriùs ſentiret, in ſtatum alium transformata. Atq; ita in ſancta hebdomada multa ei diuinitùs præſtabantur ſanè memorabilia. Cùm enim recitabantur paſſiones Chriſti in Miſſis coram ipſa, vt fieri ſolet, dolores, quos paſſus eſt Dominus in corpore ſuo, adeò renouabantur in corde & corpore illiùs, vt nunquã ſic viſa fuerit mulier laborare parturiendo, quantùm ipſa videbatur condolendo. Cuius rei id euidens documentum fuit, quòd horis illis incredibili animi angore lamentabatur, fundebatq; lachrymas & gemitus ineffabiles, vt nemo quamuis ferreo pectore, ſi id vidiſſet, pietate & commiſeratione potuerit non permoueri & emolliri. Fuit autem non breui tempore iugiter ſic charitatis inflammata ardore, & intimo confecta animi dolore erga paſſionem Chriſti, ſiue legendo, ſiue quouis alio modo ea illi eſſet redacta in memoriam, vt toto intellectu & cunctis viribus illa contemplanda occupatus, interdùm ſex aut eo ampliùs horis nihil neq; cogitaret aliud, neq; exteriùs ſentiret.

Erga paſſiõnem Chriſti vt Coleta affecta fuerit.

Chriſtus ei adhuc iuueni apparet.

Chriſti dolores ſummè ei dolẽt

XXXV. MANENS aliquandò in monaſterio Biſuntienſi, in ſancta hebdomada tam ſe totam applicuit ad commemorandam Chriſti paſſionem, vt toto triduo nocte ac die in ecſtaſi permanſerit, nihil interim neq; loquens, neq; comedens, neq; bibens. Alio tempore in ſacra paraſceue ab hora illa noctis, qua cantantur Matutinæ, vt vocant, ad eam vſq;, qua ſorores è domo capitulari reuertebantur, tam attentè verſata eſt in meditandis Chriſti cruciamentis, vt grauiſſimis affecta pœnis etiam in corpore, ſororibus ei obuiàm venientibus ſtuporem afferret. Adeò enim facies eius videbatur fuſtibus cæſa, vt nihil in ea niſi pellis & oſſa fracta & comminuta, naſuſq; complicatus cerneretur. At tamen ijſipſis inſpectantibus, paulatim priſtina ei forma reſtituebatur. Verita autem illa, nè quid fortaſſis in ipſa ſorores animaduertiſſent, ocyus ad oratorium redijt, moxq; rapta in ſpiritu, ſic ad noctem vſq; permanſit. Dominica Palmarum aliquandò cum multa humilitate & deuotione in proceſſione, quæ tum fit cum ramis, incedens, ac ſtudioſiſſimè cogitans Chriſti illum in Hieruſalem aduentum, quem illa proceſſio repræſentat, adeò ſibi videbatur Chriſto etiam corpore propinqua, vt tangeret illum, itemq; aſinum, cui inſidebat: qui ſanè aſinus ramum illum ex eius manibus morſu abſtulit, nec vnquam poſteà ramus ille viſus aut repertus eſt.

Toto triduo patitur ecſtaſim.

Res mira.

XXXVI LOCA ſancta, quæ Chriſtus ſua præſentia, olim in terris degens, mirificè ſacrauit & ornauit, cum multa reuerentia & deuotione habebat impreſſa cordi ſuo: ſpeciatim verò locum & vrbem, in qua paſſus eſt. Et quamuis corpore debilis & tenera eſſet, multaq; in mari occurrerent pericula, at tamen ſummo ardebat deſiderio arripiendi iter illud, locaq; illa deuotè viſitandi, atq; illic moriendi propter Deum: & certè eò profecta fuiſſet, ſi id ei permiſſum eſſet. Inter alias autem reliquias, quæ ſancta Eccleſia ita vt par eſt veneratur, ſingulari reuerentia proſequebatur lignum ſanctæ Crucis, ad quã CHRISTVS affigi voluit: cupiebatq; vehementiſſimè particulam aliquam eius crucis ſibi præberi. Itaq; ne ſuo fraudaretur deſiderio, cælitùs ei miſſa fuit crux aurea, ſed parua, cui incluſa fuit portio quædam veræ Crucis Chriſti: quam illa deuotè & reuerenter ſeruauit, multiq; eam viderunt & manibus tenuerunt. Aſſerebat autẽ Coleta pro certo, crucem illam auream humano opere minimè confectam. Sicut autem veram Chriſti Crucem pijſſimè venerabatur & colebat, ita etiam erga eius ſignum peculiari animi deuotione afficiebatur. Cuius etiam virtute ſigni, meritis eius, plurima Dominus patrauit miracula, è quibus nonnulla hîc ſubijciemus. In exordio enim eius, quam ſæpè diximus, reformationis permulti paruuli ei oblati fuêre, diuerſis afflicti morbis: conabanturq; parentes vel amicorum obſcuris quibuſdam & Coletæ ignotis modis eam permouere, vt manibus illos tangeret, & ſignum crucis in eos exprimeret, quòd cùm illa feciſſet, curabantur.

Singularis eius reuerẽtia erga ſignũ ſanctæ Crucis.

Multa miracula efficit ſigno crucis.

XXXVII IN monaſterio quodam Coletano quædam ſoror tanto vexabatur capitis dolore, vt ſe putaret morituram. Adijt ergò Coletam matrem, explicauit ei moleſtiam ſuam, petijt ſuo capiti imprimi ſignum crucis. Illa valdè dolens vicem eius, fecit vt petijt ſoror: & eccè fugit morbus, ſoror fit omninò ſana & incolumis. Abijt quandoq; Coleta ad expedienda quædam negocia religionis ſuæ. Venit cum paucis comitibus ad ripam cuiuſdã profundi fluminis: vbi cùm nulla eſſet nauis, nautæ nulli, confidens illa diuinæ bonitati, ſignum crucis edidit, confeſſarium ſuum rogans, vt idem faceret. Deindè ſecurè tentauit periculoſum iter ingredi, idq; cum omnibus ſuis partim peditibus, partim equitibus ſine periculo confecit. Paulò pòſt multi equites, robuſtis freti equis, eodem loco flumen tranſmittere volentes, petulanter dicebant: Si Begardi & hypocritæ illi tranſiêre ſecuri, quid nos tranſire dubitamus? Ingreſſi igitur flumen confidenter, miſerè ſubmerſi periêrunt. Aliquandò proficiſcente Coleta à quodam monaſterio ad aliud, currus eius prolapſus eſt in profundam foueam, aquis plenam. Habuit tunc ſoror quędam ex comitibus eius partem quandam vnicor-

Præclarum miraculum

nis, Coletæ charam. Ea quoq; lapſa fuit in foueam illam. Non parùm autem ea re perturbata ſoror, commiſit ſe animo
Item aliud. precibus Coletæ, editoq; fidenter ſigno Crucis in foueam illam, abſq; vllo adminiculo, dempto ramuſculo quodam,
qui inſtar palmitis tener erat, ſubmiſit ſe in foueam, quæſiuit particulam vnicornis, reperit natantem in medijs aquis,
extraxit & reportauit, nihil penitùs madefacta, niſi modicè admodùm in ipſa planta pedis.
ERAT in quodam monaſterio ſoror quædam vita honeſta, fama laudabili. Ea, Deo permittente, quinquennio xxxiii.
laborauit morbo comitiali, quotidiè vt minimùm ſemel humi corruens, multamq; ab ore ſpumam inſtar apri venati-
one exagitati egerens: deindè inſtar dæmoniacæ rabiei quadam inſaniens. Ligabant illam quidem & fortiter detine-
bant homines fortes, at illa inuitis ijs exiliebat turpiter vſq; ad trabes; ab ore vomens calorem teterrimum, fornacis
inſtar: itemq; ventum validum, tanquàm fulgoris, ſicq; diù permanebat, non ſine multa aliarum ſororum moleſtia,
ignorantium quid remedij adhiberent. Tandem recordatæ virtutum Coletæ matris, eius precibus obnixè illam com-
mendârunt. Illa miſit ad eam quendam confeſſarium ſuum, qui fidens Coletæ meritis, ſigno crucis muniuit eam, illa-
Eximia vis ſigni crucis. que repentè omninò conualuit. Soror Ioanna de Laſarre diros patiebatur in manu dolores. Neſciens verò quid age-
ret, tandem conſtituit ſe ad Coletam matrem conferre, eamq; rogare, vt tam malè affectæ manui ſignum Crucis im-
primeret. Venit igitur ad eam, Coleta id fert indignè, dolens & mœrẽs tale quippiam à ſe exigi, repellit manum ægro-
tam, eam extrinſecùs tantũ ſua tangens manu. Et tamen tali contactu, quaſi ab indignante exhibito, ægra illa incolu-
mis ſubitò euaſit. Alia quædam ſoror triduò nihil ferè neq; cibi neq; potus ſumpſit, grauiter laborans morbo quodã.
Eius recordata Coleta, quærebat quînam valeret. Reſpondentibus illis, miſerè eam vexari, & exiſtimari propediem
morituram, Coleta ſumpto pane rudi, ſigno Crucis eum communijt, mittensq; ægrotæ, iuſſit vt eum quamprimùm
Egregium miraculum ederet. Fecit illa ſic, & poſtridiè ſana exijt è valetudinario.
MORABATVR quandoq; Coleta in monaſterio quodam, quod erat in regione, vini & frumenti inopia laboran- xxxix
te. Cumq; non niſi parùm in monaſterio eſſet vini, eiusq; valdè mali, ita vt nauſeam afferret guſtantibus, iuſſit Coleta
parùm aliquid eius vini in vaſculo ſibi apportari: & cùm ſignum Crucis pinxiſſet manu, fœtor omnis & corruptio a-
Obſerua hæc. bijt non ſolùm è vaſe ipſi oblato, ſed etiam ex dolio, vnde illud impletum fuerat: ita vt quotieſcunq; vinum inde pro-
meretur ad ſorores reficiendas, ante menſæ benedictionem male oleret & inſipidum eſſet, poſt eam verò vi ſigni ſan-
ctæ Crucis & gratum odorẽ, & ſuauem bibentibus guſtum exhiberet. Data aliquandò fuit Coletæ elegans quædam,
ſed parua tabula eburnea, quam illa valde diligebat propter pias imagines paſſi Saluatoris, in illa expreſſas. Accidit
autem, vt maligni dæmonis opera frangeretur. Id illa conqueſta fuit ſuo confeſſario, qui eam conſolabatur, dicens ſe
curaturum, vt redintegraretur. Atq; vt id fieret, abijt cum tabula ad artificem quendam, eius rei peritum. In ipſa au-
tem via curioſè eam volens intueri, cùm priùs ſignum crucis feciſſet, aperuit eam, & vidit prorsùs integram & illæſam.
Deuotio & reuerentia ei⁹ erga Euchariſtiam. MIRA ſane deuotione & ingenti reuerentia afficiebatur Coleta virgo erga præſtantiſſimum Euchariſtiæ Sacra- xl.
mentum, neq; id mirùm. Inde enim hauritur omnis contemplatio, in illo reperitur ſpiritualis conſolatio, ibi ſuauiter
ſapit feruens meditatio, per illud donatur æterna beatitudo. Itaq; vbicunq; eſſet, quotidie Miſſam ſanctiſſimam, in
qua Chriſti corpus conſecratur, cum multis lachrymis deuotiſſime audiebat: & vt eam maiori animi deuotione au-
diret, ſæpenumerò conſcientiam ſuam humili confeſſione expurgabat. Cùm autem ob res neceſſarias conficiendas
extra monaſterium degeret, cum cæteris quidem publice eam audiebat: aliâs priuatim & ſecrete, neminem tum ad-
mittens præter ſacrificantem & miniſtrum eius, qui ſacrificio intereſſet, ne diuinitus ei collata dona ſpecialia, alijs for-
te innoteſcerent. Etſi autem publiçe cum multa pietate intereſſet ſacrificio, maiori tamen affecta videbatur, cùm pri-
uatim ei adeſſet. Cùm autem ventum fuit ad ſacræ hoſtiæ eleuationem, profundiſſima humilitate, ingentiq; tremore
adorabat eam, ſeipſam deprimens & vilipendens, plorans & gemens adeò, vt prorſus in lachrymas reſoluta videretur:
in eiuſmodi quoq; clamores erumpens, ab intimis cordis angoribus expreſſos, vt omnes mirabili commiſeratione ſi-
mul & admiratione afficeret. De ipſius autẽ ſacramenti excellentia, virtute, ſublimitate & magnitudine, de Chriſti in
eo præſentia, & de myſterijs eius, tam perſpicuam habuit notionem, vt qui aderant, certò exiſtimarent Chriſtum ei re
Nota hæc Lector. vera apparere forma aliqua ipſi ſoli nota. Poſt hanc autem adorationem Euchariſtię, ſæpiſſime permanſit diuini amo-
ris accenſa flammis, ſublata ſublimius in ſpiritu, Deoq; perfecte coniuncta, ita vt ſibi videretur tota transformata in
Deum, & ſupra naturam rapta, ſenſibus corporeis plane ceſſantibus ab officijs ſuis.
NON rarò autem ſub hac Euchariſtiæ eleuatione perſpicue cernebat eius, qui faciebat ſacrificium, conſciẽntiam, xli.
& quo in ſtatu ille eſſet. At tamen ne producerentur alijs dona Dei, ipſi ſpecialiter collata, clàm & prudenter indica-
Veri Chriſti corp⁹ in Euchariſtia bat ſacrificanti vitia eius, vt ea corrigeret, prorſus reticens modum, quo ea ipſi innotuerant. Habuit autem hoc ex ſpe-
ciali Dei gratia, vt quantumuis breui ſpatio Euchariſtia ei oſtenderetur, nunquàm hæſitare potuerit, quin illic verum
eſſet corpus Chriſti, planeq; cognoſceret eius magnitudinem, præſtantiam & veram præſentiam: ſtatimq; illud cum
Obſerua. multis lachrymis & gemitibus adoraret. Fuit aliquandò in monaſterio, ſito in ea regione, qua ſolent vſitatius album
quàm rubrum vinum ſacrificio adhibere. Ibi tum ſacrificanti ſacerdoti obtulit miniſter aquam, putans eſſe vinum.
Quandò autem ventum eſt ad eleuationem, corpus quidem Chriſti adorauit Coleta ea, qua ſolebat, humilitate, re-
uerentia, lachrymarum & ſuſpiriorum copia. Cùm autem calix eleuaretur, noluit adorare, ſentiens in ſpiritu, non eſſe
ibi verum Chriſti ſanguinem. Porrò complures tum religioſi, tum ſæculares ſummoperè conati ſunt, aut ſaltem expe-
tierunt eſſe iuxta vel intra oratorium, vbi Miſſam illa audiebat, vt reipſa comperirent feruentem eius & humillimam
Euchariſtiæ adorationem, audirentq; ſuſpiria & clamores, quos Chriſto illic præſente edebat. Sed illa id permittere
haudquaquam voluit, niſi vel admodum religioſi eſſent, vel ipſi valde familiares. Quòd ſi aliqui clàm laritaſſent in lo-
cis occultis oratorio propinquis, non latebat ſpiritum eius, Chriſto id ei reuelante. Itaq; de talibus mœrenti animo
conquerebatur patribus & fratribus ſuis, quòd non permitteretur pro ſuî conſolatione adorare Dominum Deum ſu-
um, propter homines, inſidioſè ipſius arcana ſcrutari volentes. Interrogata verò, cur tam alta ederet ſuſpiria & eiula-
tus ſub eleuatione, blanditer reſpondebat, ſe plerumq; aliter facere non poſſe, etiamſi totus adeſſet mundus. Sentie-
bat enim immenſam maieſtatem & potentiam Regis regum, cuius comparatione nihil eſt mundus vniuerſus. At ta-
men ſi intereſſet ſacrificio publico domi vel foris, licet eodem modo affecta eſſet, Deo mirabiliter in hoc diſpenſante,
non eam foris oſtendebat deuotionem, quam ſolebat in priuatis ſacrificijs.
QVA autem animi deuotio ne Euchariſtiam ſumpſerit, neminem arbitror vel ſatis admirari poſſe: ſed & illi, qui xlii.
miniſtrare ei ſolebant, pro dignitate id explicare vix poſſent. Nam tametſi multa ei inerat conſcientiæ puritas, gratiæ
Vt ſe geſſerit ſacroſanctã Euchariſtiam ſumptura. exuberans copia & virtutes plurimæ, at nihilominus coram hoc ſanctiſſimo ſacramento, alta voce clamans, ſeipſam
ſupra quàm dici queat deijciebat, vilem, immundam, abominabilem, indignam quæ cum alijs quantumuis etiam im-
pijs verſaretur dictitans, idq; propter culpas innumeras, quas ſe in Dei bonitatem & maieſtatem perpetrâſſe fateba-
tur. Vnde tanto cruciabatur dolore, adeoq; ſibi diſplicebat, & lugebat, vt cor eius ſcindi videretur, oculiq; inſtar fon-
tium eſſent, non guttas, ſed riuulos lachrymarum iugiter fundentes, quibus tota ipſa madefacta cernebatur, gemens
& dolens & anxia valde, perinde vt mulier dum parit, aut aliquis morti adiudicatus. Quæ res magnum ſæpe ſtuporem
Miri in ea Euchariſtię effectus. & terrorem ingerebat ijs, qui aderant. Poſtquam autem Euchariſtiam ſumpſit, mox rapiebatur in Deum, manebatq;
immota & mortuæ non abſimilis ad horas duodecim, nõnunquam decem, vt minimùm ſex, nihil intereà ſentiens in-
trinſe-

trinſecus. Ad ſe autem reuerſa, vultu erat prorſus angelico, luculento, pulchro, amabili, cæleſti, & à terrenis omnibus adhorrente: ſermones vero erant ſuaues, profundi, cæleſtes, perfectiſſimum Dei commendantes amorem, auditores ad Dei perfectam cognitionem inuitantes, ad feruens bonorum ſpiritualium & æternorum deſiderium, ad mundi & inconſtantis ac labilis vitæ huius, omniumque vanitatum & noxiarum cupiditatum contemptum incitantes. Porrò quoties ardua, difficilia & obſcura negocia (idquod ſæpe accidit) occurrerent, ad hoc ſanctiſſimum ſacramentum tota confugiebat, interdum quadraginta, nonnunquam triginta diebus continuis illud eo, quo diximus, modo percipiens, nec tamen omittens ea, quæ ſunt ſupra memorata.

XLIII Si quid arduum & inſigne Dominus per eam conficere vellet, & ipſa præ multa animi humilitate nō auderet aſſentiri, timens ne præclare propterea de ea homines ſentirent, putarentque in ea aliquid latere virtutis & gratiæ, Dominus per hoc præſtantiſſimum ſacramentum compellebat eam facere vel inuitam. Neque enim prius deglutire potuit ſacram hoſtiam, quam diuinæ inſpirationi pareret. Ea res nonnunquam eo adegit illam, vt cum aſſentire formidaret, nec tamen ſacram hoſtiam deglutire poſſet, conſilij capiendi cauſa ſuum adiret confeſſarium. Illo vero conſulente, vt Domino ſuam permitteret voluntatem, & illa id faciente, confeſtim hoſtia ſe deglutiendam permiſit. Voluit quandoque ſolenni quodam die ſacroſanctam Euchariſtiam cum magna deuotione percipere. Itaque dixit confeſſario, vt pro ipſa hoſtiam conſecraret. At ille vel non intelligens, vel non ſatis aduertens, quid diceret, non fecit ſic. Etſi autem dubitaret de eius voluntate, non tamen fuit auſus accedere eam, ne forte eius ſanctas preces interturbaret. Cū igitur ventum eſt ad horam ſumendæ Euchariſtiæ, ſenſit confeſſarius eam more ſuo in fletus & gemitus erumpere, vt ſolebat communicatura. Quamobrem non parum admirans, cum ſe ſciret non conſecraſſe pro ea hoſtiam, ſentiebat magno id myſterio nō vacare. Poſtea abſolutis precibus percunctatus eſt ex ea, quid ſibi vellent lachrymæ & ſuſpiria, quæ ipſe audiiſſet. Reſpondit illa humiliter, Dominum Ieſum ſuis manibus ipſi precioſiſſimū corpus ſuum obtuliſſe.

Res admiratione digna

Christus præbet ei corpus ſuū

XLIV Qvandoqvidem vitæ aſperitas & carnis mortificatio, corpus purum & caſtum conſeruat, Coleta ab ipſa prima iuuentute vſque ad ſupremum vitæ tempus corpus ſuum cum Apoſtolo ſtuduit in ſeruitutem ſpiritus redigere: illudque valde duriter & aſpere habuit, continuis illud ieiuniis macerans, à pueritia ipſa ſemper abſtinens à carnibus, nec ob quamlibet aduerſam valetudinem ieiunium ſoluens, aut largius alimentum ſibi impertiens. In tenera ætate ſcholas adiens, aut nunquam aut raro ante veſperam domum rediit, ne cogeretur ſuum frangere ieiunium Si quis in oppido, quo orta eſt, de eius parco victu perquirere velit, angelicam plane vitam eam duxiſſe comperiet. Stupeo ego ipſe ad id, quod dicturus ſum. Conſtat eam exemplo Saluatoris quadraginta diebus & noctibus continuis ieiunam permanſiſſe. Crebro ſanctam Quadrageſimam ſolo pane & aqua exegit, licet id corpus eius valde debilitaret. Si interdū aliquid parum vini aquæ admiſceret, id tam exiguum fuit, vt potius in aquam verteretur. Quando Deo diſponente grauis aliquis cruciatus perferendus ei erat, id quod frequens fuit, eo durante, nihil prorſus eſculentum vel poculentum ſumebat, nulla enim res creata eius tum palatum afficiebat. Quod ſi pro natura ſuſtentanda aliquid ſumere cogeretur, auiculæ potius quam hominis alimoniam dixiſſes. Aliquoties nihil ipſa edens & bibens, ea re ſuſtentabatur, quod alios coram ſe edere cerneret. Liberata autem ab eiuſmodi cruciatu, nō niſi fruſtum panis petebat, qui eſſet colore medio inter album & atrum, quo tam ſuauiter veſcebatur prandens, vt delectationem afferret intuentibus: perſpicuumque fiebat nunquam tam bene ſapuiſſe filijs Iſraël manna, vt illi panem hunc, quem diximus, ſolebatque tunc comiter & facete dicere, reſpuendas eſſe carnes & piſces grandes, aliaque id genus eſculenta, quippe qui pani puritate comparari non poſſent. Attamen piſciculorum adſpectu delectabatur.

1 Cor. 9.

Eius ieiunia.

Ieiunat 40. dies perpetuos.

XLV. Cvm aliquando à Palmarum die vſque ad Cœnam Domini ab omni cibo abſtinuiſſet, itemq; à Cœna illa vſque ad Paſcha, ipſo die Paſchæ venit ad eam gallina, diuinitus, vt pie creditur, miſſa, poſuitq; iuxta eam ouū exigium, vnde ea tam opipare & abunde refecta fuit, vt triduo toto poſtea nihil comederit. Quamuis autem in ſeipſam tam eſſet rigida & parca, at tamen erga alios fuit perhumana & liberalis, ex animo cupiens & volens, vt ſorores, & fratres illis inſeruientes haberent victum qui ſufficeret, excluſa tamen ſuperfluitate, ne ſanctæ paupertati iniuria fieret, nec vnquam de diuina benignitate diffidendum ſibi putauit, quin ea res neceſſarias illis ſuppeditaret, modo fideliter ſoluerent vota ſua. In multis vrbibus & inſignioribus pagis, vbi erant monaſteria eius, quidam propter Deū & contemplatione reuerendæ præſentiæ eius mittebant illi ſpeciatim panem & vinum, vel alias delicatiores eſcas: ſed ex iis nihil vnquam guſtare voluit, mittens ea ſtatim ægrotis, aut indigis, aut certe in commune omnibus diſtribuens. Quod ſi nimirum mala valetudo cogeret aliquid eam inde ſumere, eſſetque id tam exiguum, vt aliis impertire non poſſet, id mœrens & lachrymabunda planeque inuita ſumebat, Vt plurimū enim eſculenta omnia ipſi oblata tam largiter & copioſe fratribus & ſororibus diſtribuebat, vt euidenter in eius manibus augeri viderentur, paucaque ab aliis ei data, & ab ipſa rurſus diſtributa, multis abunde ſufficerent. Fratribus monaſteriis inſeruientibus, ſi vel ex deuotione ipſam inuiſerēt, vel à petendis eleemoſynis aut aliunde redirent, atque etiam aliis ad ipſam diuertentibus, qui vel alimentis, vel conſolatione indigere viderentur, humaniſſime cibum & potum afferebat. Si vero comperiſſet quempiam indigum & egenū, nec haberet, vnde ei opitularetur, dolebat ſane, optabatque ſibi præberi facultatem illum iuuandi. Id cernens præpotens Deus, non raro permouebat alicuius pij hominis animum, vt Coletæ eleemoſynam præſtaret. Inde vero ipſa dabat indigenti. Erat quandoque in monaſterio, ea regione ſito, vbi annonæ magna fuit caritas, vixque ea obtineri poterat: Affligebatur ea re populus miſerandum in modum: & Coleta quoque tam pro ſuis, quā pro aliis nō mediocriter angebatur. Et ecce ab inexpectato oblatus eſt ei ſaccus elegās, puriſſimo frumento plenus. Id ergo ſecreto in pauperes erogandum curauit, ita vt multorum inopiam eo releuaret : Durauit autem frumentum diutius, quam quiſquam ſperaſſet.

Sibi parca, aliis benigna.

Miracula non vulgaria.

Notā miraculum.

XLVI Ex illis autem rebus, quæ ſic diuinitus ei tranſmittebantur, nihil penitus ſibi retinuit: ſed pauperibus & egenis eas elargiēs, ſi quid ſupereſſet, in vſus inopum ſeruabat: ſæpiuſque re ipſa compertū eſt, etiamſi in pauperes collatæ eſſent, tamen ſine diminutione diu eas perduraſſe. Data ei aliquando fuit propter Deum ouorum certa portio, idque ea in regione, vbi eorum rara erat copia. Ea libenter accipiens, in arca condidit, impertiitque libens omnibus petentibus, tum ſanis, tum ægrotis, nec tamen numerus eorum imminuebatur. Et illa quidem id perſenſit, ſed apud ſe tacitum habuit. Vinum quoque ei plerumque datum, diu aſſeruabat pauperibus diſtribuendum: ſed etiam longo tempore diſtributum, nihil neque de quantitate, neque de guſtu & bonitate amiſiſſe videbatur. Duobus fratribus, ob negocia religionis conficienda proficiſcentibus tempore incommodo & periculoſo itinere, aliquid vini dedit, quo in via vterentur. Ibant illi & redibant, & cum eſſet opportunum, bibebant in itinere ex illo vino ſane bono, nec quicquam tamen diminutum fuit. Ipſa quidem ſi in locis eſſet vini copia abundantibus, nihilo plus inde ſumebat in vſus ſuos, & id quod ſumebat, vſque adeo diluebat aqua, vt in eam mutatum videri poſſet : Si autem ibi verſaretur, vbi vini eſſet penuria, nihil prorſus vini bibere voluit, niſi cogeret morbus: maxime autem aquæ potu refrigerebatur, & quemadmodū potatores dant operam internoſcendis vinis, ita ipſa aquarum diſcernendarum erat bene perita: quanquam & ab illis pro deſiderio guſtandis ſæpe ſeſe refrenabat. Si eſſet in locis, vbi craſſiores erant aquæ, minuſque puræ, in vitreis vaſculis eas ſanitatis cauſa ad ignem apponebat, vt bullirent. At impurus cacodæmon vitæ eius aſperitatem, & fructum quem afferebat, ferre non ſuſtinens, cùm illa quandoque acerrima cruciaretur ſiti, & aqua eius ad ignem

Illuſtre miraculum.

Item aliud

Inuidus dæmon effundit aquam eius.

bulliret in vitro, arrepto baculo, percuſſit vitrum, & in centum atque eo amplius fruſta comminuit. Id vero illa tulit patientiſſime, laudans Deum: euenit autem inde res admiratione digna. Collegit enim ª illa fragmenta vitri, & ſublatis in cælum oculis, Deum orans, mox vidit illud ſanũ & integrum, vt ante fuerat. Bis quidem ita fractum fuit à ſatana vitrum, & bis Coletæ precibus redintegratum.

ª Magnum miraculum

Qvædam ex eius ſanctimonialibus, cum aliquando iuiſſet allatum in eius vſus aquam, ſecum tulit codicem, XLVIII
quo Coleta vti ſolebat. Is vero imprudente illa lapſus in aquam, vſque adeo corruptus & madefactus eſt, vt prorſus inutilis putaretur. Doluit igitur non mediocriter ſoror illa, & quid ageret, prorſus animi dubia erat. Tandem abijcit ſe ad pedes matris Coletæ, dicit quid acciderit, oſtendit codicem madefactum. At illa videns eam tam miſere

Aliud miraculum.

dolentem, pio affectu conſolatur eam, Noli, inquiens, timere filia, non enim perditus eſt codex, moxque eum accepit in manus ſuas prorſus inutilem: ſed ſimulatque tetigit eum, totus ſiccus, pulcher, & illæſus apparuit, à latere duntaxat quodam remanente veſtigio, in tanti miraculi memoriam. Quidam etiam frater neceſſariam Coletæ aliquando aquam attulit, ſed feneſtra, per quam vas aquarium fictile intromitti oportuit, breuior erat, quam vt poſſet illud reci-

Item aliud.

pere. Mira res, poſtquam admotum fuit vas feneſtræ, ad eam quantitatem ſubito redactum eſt, vt haud difficulter per feneſtram inferretur.

Afflictionũ vtilitas.

Nihil quidem in hac vita Deo gratius eſſe poteſt, & homini conducibilius, quàm pro eius amore libenter pati XLIX.
dolores & cruciatus. Ea enim re vera eius amicis vel maxime fit conformis & conſimilis. Certè ipſe Dominus Ieſus Chriſtus tota vita ſua graues & labores & dolores noſtri amore perpeti voluit. Itaque & Coleta virgo ad eius ſimili-

Coletæ perpetuæ cruces.

tũdinem pro ſuo modulo hac in parte accedere diligenter ſtuduit. Nam quoad vixit, perpetuis affecta fuit doloribus & cruciamentis, alijs poſt alia ſuccedentibus, & ſæpenumero duplicatis, quæ tamen omnia tulit patientiſſime. Inter alia magnam ei moleſtiam afferebat inflatio quædam continua, ſine intermiſſione modo creſcens, modo ſe remittens, quam tamèn ſuauiter tolerabat. Præter hanc multis alijs affligebatur modis, interdum in ſolo corpore, nonnunquam in anima: plerumque in vtroque, idque ſane grauiſſime. Morbos, ex naturali aliqua cauſa exiſtentes, placide ferebat: qui vero præter naturæ ordinem diuinitus ei infligebantur, eos neceſſario perpeti oportebat, nec potuit illis pro ſuo arbitrio abſolui. Ad inflationem illam, quam diximus, aliæ pene continuæ vexationes & infirmitates ſe adiungebant, quibus interdum tam miſere diſcruciabatur, vt octo dierum ſpatio vix vna hora integra reſpirare poſſet: quodque miſerabile & commiſeratione dignum eſt, cum ſoleant alij tum ſani, tum ægroti in lectulis ſuis captare re-

In lectulo ſuo vel maxime cruciata fuit.

quiem & leuamentum, illa potius & deterius vexabatur. Nam etſi ob labores diurnos cuperet nonnunquam dare ſe nocturnæ quieti, & corpuſculum in lecto reponere, at nunquam tamen requie illic potiri potuit: immo vero mox vt eo ſe recepit, nouis & laboribus & angoribus cruciabatur, idque nocte tota, & interdum ad meridiem vſque. Neque

Et diebus ſolennibus

eiuſmodi anguſtiis premebatur ſemel atque iterum per hebdomadam, ſed cunctis noctibus. Porro diebus Dominicis & feſtis & in magnis ſolemnitatibus, quibus alij omnes ceſſant à laboribus, longe acrioribus illa torquebatur pœnis, quam diebus alijs: quantoque erant celebriores dies, tanto cruciatus erant acerbiores, inchoabantur autem vt plurimum à primis veſperis vſque poſt Completorium, vt vocant, ſequentis diei: In præcipuis autem ſolemnitatibus à meridie diei præcedentis ſumebant initium, & durabant vſque ad illarum finem. Cum autem viſum fuit Domino his etiam alias addere moleſtias, longe infeſtiores iis, quæ neceſſario ferendæ illi erant, ſi quis ſuperueniret, cui non poſſet ſuam negare præſentiam, mox vt ſtatuit ei loqui, ceſſabant dolores illi, nec ſentiebat quicquam, quantiſ-

Mira ſunt hæc.

per illic hærebat: ſed ſimulatque receſſit, mirabiliter dolores eius intendebantur & augebantur pro ratione temporis, quo ceſſarant illo præſente. Tum vero vſque adeo cruciabatur, vt ſæpiſſime ex ore ſanguinem vomeret. Signum autem euidens eſt, pœnas has & moleſtias non naturales fuiſſe, ſed diuinitus ei irrogatas, quod & ſubito acciderent, & repente deſinerent, nullo prorſus earum veſtigio remanente, ac ſi nihil omnino paſſa eſſet. Itaque aliquando dicebat: Neſcio me quicquam ſenſiſſe mali: cum paulo ante præ doloris vehementia omnino incuruata fuiſſet, & lingua penitus perforata.

Admirãda etiam hæc.

Capvt quidem eius, durantibus his pœnis, ſimile ollæ feruenti videbatur: illis abeuntibus, confeſtim redibat L.
in priſtinum ſtatum cum lingua & membris cæteris. Fuitque id admirabile: ſi calore cruciaretur, nulla re frigida eum potuiſſe extingui: ſi frigore, nullis mundi huius caloribus potuiſſe depelli. Et vt multa paucis complectar, poteſt id de illa affirmari, ſalua tamen omnium pace, ſi quis in hac vita tolerandis pœnis horribilibus, immanibuſque cruciamentis verus Chriſti imitator fuit, eique conformis, eam talem fuiſſe. Vt enim cognoui è viris fide dignis, & eiuſmodi rerum peritis, cuncta ſanctorum martyrum tormenta, ſane horrenda, ipſa in ſe experta eſt vel ſimul, vel ſucceſſiue: quorum acerbitatem augebat temporis diuturnitas. Alij enim martyres vix vltra decem, aut viginti, vel triginta & quadraginta dies cruciati fuere: Coleta verò annis amplius quinquaginta tam dire perpeſſa eſt. Nec vlla labebatur

Deus eam egregiè exercet variis pœnis.

hebdomada, qua non vnum vel duo martyrum ſupplicia re vera experiretur. Interdum enim vrebatur igne cum beato Laurentio: non quod ibi vlla adeſſet ignis ſubſtantia, ſed Deo id mirabiliter agente, ignis vis & efficacia, atque id genus cruciamenti plerumque tota nocte durabat. Interdum torquebatur inſtar ſancti Vincentij, nonnunquam cruci affigebatur & excoriabatur: aliquoties minutatim contereb atur, aliquando in bullienti aqua cruciabatur. Plerumque videbatur ei cor eius aperiri, & ſale conſperſum occludi. Interdum re ipſa ſentiebat ſub corpore ſuo titionem ardentem, totum corpus inflammantem: alias oculorum radicibus admotum carbonem ignitum, illos penitus conſumentem: alias per membra omnia ferra acutiſſima adigi, eiſque totam ſe configi. Hæc autem & id genus alia dira & immania non ei extrinſecus à perſecutore inferebantur, ſed Deo intus diſpenſante: quibus nonnunquam atrocius affligebatur, quam ſancti martyres, quod nullum ſentiret leuamen aut refrigerium, quo illi vel à Deo vel ab Angelis

Angeli eam viſitant.

afficiebantur: eo tamen dempto, quod cum ſorores, quæ ei familiariter adeſſe ſolebant, noctu captandæ quietis cauſa, pœnis ceſſantibus, ab ea recederent, Angeli ſancti blanditer eam inuiſebant, officioſiſſime illi inſeruientes, tanquam ſummi regis ancillæ vel ſponſæ. Præter hæc vero etiam in ſingulis membris peculiares ſentiebat afflictiones, maxime in oculis, quibus præcipue ſolebat remedia opportuna adhibere, vt poſſet videre precioſiſſimum Chriſti corpus in Euchariſtia, & ex libris diuina officia deuotius perſoluere. Nec tamen deerant oculis ſuæ moleſtiæ & vexationes perpetuæ. Aliquando viſitante eo quoddam monaſterium ſuum, adeo lingua in guttur medium depreſſa fuit, vt nec loqui, nec orare vocaliter, imo vix reſpirare poſſet. Occurrit tum ei quædam iuuencula ſpecioſiſſima & huma-

S. Maria ei apparet.

niſſima, hilariter eam ſalutans, & tandem etiam amplexibus ſtringens & deoſculans. Inde lingua rediit in locũ ſuum, & mox virgo illa euanuit. Teſtabatur autem Coletæ confeſſarius Henricus de Balma, fuiſſe illam beatiſſimam Chriſti matrem Mariam.

Fvit quidem Coleta rerum mundanarum parum perita, ſed ſagax valde & admodum prudens & gnara cæle- LI.
ſtium ac diuinorum. Prope nulla ei inerat doctrina humanitus acquiſita, ſed abundabat ſcientia diuinitus infuſa, quæ eſt præcellens Dei gratia, qua freta clariſſime cognoſcebat & præterita, & præſentia, licet occulta, itemque futura: Quod vt certius eluceat, exemplis declarabimus. Fuit quidam inſignis ſacræ Theologiæ Doctor Pariſienſis, profeſſione Franciſcanus. Is ab exordio reformationis, cuius ſæpe meminimus, multum Coletæ deditus fuit. Accidit autem, vt in letalem incideret morbum. Viſitabat tum quædam monaſteria ſua Coleta, & cum in ſpiritu didiciſſet Doctorem

hunc

huncnon ſolum corpore, ſed etiam animo periculoſiſſime laborare, vt in tanto diſcrimine ei ſuccurreret acceſſit monaſterium, in quo ille decubuit, inuenitque illum iam animam agentem, & vt ipſe poſtea retulit, recta euntem in tartarum. Itaque proprio eum compellans nomine, ſigno Crucis humiliter & reuerenter edito, ait: Eſto bono animo, & firmiter ſpera in Dei infinita bonitate, adiunctiſque breuibus quibuſdam exhortationibus, ſtatim receſſit. Aeger autem ille attente percepit quid diceret, eamque probe cognouit, & multum confirmatus, breui ſurrexit ſanus & incolumis corpore. Deinde contulit ſe ad Coletam, obtulitq; ſe ſeruiturum ei toto vitæ ſuæ ſpatio, quam per illam ſe fatebatur retinere. Libenter illa annuit, non quod vllum eius expeteret ſeruitium, ſed vt eius animæ conſuleret, cuius ſalutem ardenter deſiderabat, quaque ille non mediocriter indigebat. Comiter igitur hortabatur eum, vt omnia peccata ſua integre confiteretur, nec celaret quicquam: idoneumque ei confeſſarium deſignauit. Cui ille vtcunque confitens, vel obliuione, vel verecundia peccata quædam grauiora reticuit. Tandem reuertens ad Coletam, ait ſe plene cōfeſſum. Illa verò id pernegans, multa ei grandia commemorauit peccata, ab illo perpetrata quidem, ſed non dicta in confeſſione. Stupebat ille, ſentiens non niſi vera ab illa dici, quæ tamen mortalium nullus ſciret. Redit ad confeſſarium, denuo confitetur: facta confeſſione, rurſus ſe ad Coletam confert, aſſerens ſe iam omnia edixiſſe. Illa negat, iterumque quædam enormia facinora ei enumerat, quæ necdum eſſet confeſſus. Atque ſic tertio ab illa remiſſus eſt ad confeſſarium, donec integre omnia explicaret. Quamobrem palam ille deinceps teſtabatur, ſe per eam & corporis & animæ vita potiri: multumque eius erga illam amor auctus eſt, adeoque eam verebatur, vt nihil neque cogitaret, neque diceret, neque faceret, quin illam ſemper omnia coram intueri exiſtimaret.

Inſigne edit miraculum.

Nouit occulta hominū peccata.

LI. VENERVNT quandoque ad Coletam duo præpotentes principes, pia erga illam animi affectione ducti. Quibus illa poſt multas ſalutares inſtitutiones, à Confeſſario ſuo quaſdam ſcripturas memorabiles curauit prælegendas. Sed alter eorum eas non attendens, voluebat animo turpes cogitationes, nihil interim foris quouis modo indicans, vnde id poſſet animaduerti. Cumque iam etiam ijs pernicioſiſſime delectari inciperet, Coleta id ſentiens ſpiritu, vertit ſe ad illum, clamorem edens vehementiſſimum & vocem admirandā contra illum. Iſque clamor adeo penetrauit cor illius, vt & tum videretur & etiamnum videatur ei, perſpicue noſſe & intueri Coletam cordis ſui cogitationes turpes: quas etiam ilico à ſe reiecit, & animum aduertit ad ſacra verba, quæ illic recitabantur.

LII. QVIDAM etiam Epiſcopus, vir prudens & ſpectabilis, in vrbe ſua inuiſit Coletam, ibi tum manentem, cum illa conferens de multis rebus bonis, ad Dei honorem & animarum ſalutem pertinentibus. At illa de duobus eum admonuit: Primo caueret ſibi, ne propter dignitates terrenas æterna ſe dignitate & honore priuaret. Cognouerat enim, Domino eam docente, Epiſcopum illum non contentum honore ſuo, ſed ad maiorem adſpirare. Secundo, vt cogitaret vitæ huius breuitatem, ſtuderetque eſſe paratus, quandocunque Domino viſum eſſet eum ex hac vita euocare. His Epiſcopus auditis, valde mirabatur. Clam enim dabat operam, vt poſſet effici Cardinalis, nemine id ſciente. At tamen paulo poſt Romam profectus eſt, vt poſſet voto potiri ſuo: breui autem, vt Coleta præuiderat, è vita deceſſit.

Epiſcopum quendā ſapienter admonet.

LIII. MARCHIO princeps nobiliſſimus, ſingulari ſtudio & amore proſequens Coletam, miſit quandoque ad inuiſendum eam ſacerdotem ſuum Ioannem de Molis. Is tandem receſſurus, præmonitus eſt ab ea, vt pure & fideliter cōfiteretur peccata ſua, propter pericula paulo poſt ipſi euentura. Fecit ille ſic, & cum poſt dies paucos ad vrbem Antiſiodorenſem fere perueniſſet, obuios habuit ſceleſtos quoſdam & crudeles viros, qui eius latus lancea confoderunt, caput ſauciarunt, multaſque ei plagas impoſuerunt. Perductus inde eſt in eam vrbem, ſed nullus ex chirurgis auſus fuit manum admouere curandis eius vulneribus, quod omnes putarent fieri non poſſe vt vnquam ſanaretur. Tum ille adeo ſe deſtitutum videns, precibus Coletæ virginis humiliter ſe commendauit. Deinde conſtanter & ſecure dixit chirurgis, vt abſque vlla hæſitatione apponerent manus ſuas. Quod cum illi feciſſent, intra quadraginta dies meritis Coletæ integre curatus eſt.

Sacerdoti prædicit pericula impendentia.

LIV. VISONTII ciuis nobilis fuit, Ioannes à Colonia, mercator celebris, Deum feruenter amans. Putabat is ſe valentem viribus, & in magna victurum proſperitate. Acceſſitus autem à Coleta audiuit vitæ finem ſibi propediem impendere: itaque debere ſe componere res ſuas, & Domino venienti conſcientiam mundam exhibere. Aſſenſit ille prompto animo, nec quicquam omnino procraſtinans, fecit vt erat admonitus, moxque correptus morbo, morte ſua docuit vera prædixiſſe Coletam. Alius quidam in Burgundia fuit vir nobilis, potens & eruditus, iuſtitia quoque conſpicuus. Ei & cognatis eius notæ erant res geſtæ Coletæ, eamque nō mediocriter amabat cum ſuis, & permultum fidebat ei in rebus & negociis ſuis, multiſque eam beneficiis afficiebat. Exiſtimante autem illo quoque ſe firma eſſe valetudine, & ſimul tamen de animæ ſuæ ſalute cogitante, Coleta tum in longinquis agens regionibus, Domino reuelante didicit eum non diu ſuperuicturum, & in eius conſcientia latere quædam, animæ illius periculoſa impedimenta allatura. Miſit igitur ad illum quoſdam ſui inſtituti fratres, qui ſecreto hæc impedimenta indicarent. Quibus ille fidem adhibens, ea diligenter amouit, ſanoque munitus Coletæ conſilio, diem clauſit extremum. Ciuis quædam Cabilonēſis haud vulgaris, Coletæ nota familiariter, præ deuotione ſe contulit ad eam viſendam in monaſterio Poliniacenſi. Illa vero ſciens propinquum eſſe vitæ eius terminum, admonuit eam, vt ſua peccata integre confiteretur. Fecit ſic, & inde ad ea recedens, commendauit ſe obnixe precibus eius tam viuam, quam vita functam. Reuerſa Cabilonem, incidit in morbum, & Chriſto ſpiritum reddidit.

Mercatori prædicit inopinatam mortem eius.

LV. FACILE autem nouit Coleta ea, quæ abſente ipſa fiebant perinde vt quæ ipſa præſente, maximè ſi ea ſcire cuperet. Quidam ex fratribus eius Franciſcanis ob quædam expedienda negocia Romam profectus fuit, vbi clam egit nonnulla, quæ non niſi Deo & ſibi nota exiſtimabat: interim tamen putans ſe bene facere. At vbi rediit in conſpectum Coletæ, ait ad eum: Quamobrem iſthuc ea ratione feciſti? Ille rubore ſuffuſus, certiſſime didicit, nihil eam poſſe celari. Si quid autem de adminiſtratione monaſteriorum ſuorum voluiſſet habere comperti, tam facile nouerat quæ agerentur in iis, quæ eſſent procul ſita, quam in quibus ipſa coram aderat. Significabat autem illis ſecreto admiſſas culpas, vt remedium adhiberetur. Itaque, quod admirabile eſt, nihil vnquam in iis monaſteriis indecens accidere potuiſſet, quin ipſa aliquid præſciret, tametſi non ſpeciatim ſemper noſſet, quid vel vbi accideret. Inde vero magnus eius animo accedebat dolor: poſtquam autem iam factum erat, dolor ille leniebatur. Multi ad eam crebro aduentarunt tam ſublimis quam abiectæ conditionis & ſtatus, tum pro deuotione, tum ob reportanda ſalutaria conſilia, vel ob adhortationes egregias accipiendas, de quibus omnibus, maxime qui profectus ſui cauſa veniebant, vt plurimum ea præſciebat, antequam ipſius intrarent oratorium, quinam eſſent, quid vellent, quid reſponſi dandum illis foret. Quamobrem confeſſarii eius & fratres, plane compertum habentes, quanta eſſet diuinitus ei collata rerum occultarum cognitio, vſque adeo eam verebantur, vbicunque eſſent, etiam in locis remotiſſimis, ac ſi coram ei aſſiſterent. Si quid enim admitterent reprehenſione dignum, poſtquā ad eam reuertiſſent, comiter & placide id eis obijciebat.

Fratri indicat, quid abſens feciſſet.

Multi eam inuiſunt ſalutis ſuæ cauſa.

LVI. SORORES occulto quodam animi mœrore vel afflictione laborantes, crebro ad ſe vocabat, blanditer exponebat cauſam mœroris vel afflictionis, earumque animos erigebat. Non potuit igitur ambiguum eſſe apud illas Coletam matrem certo noſſe arcanas ipſarum cogitationes. Nouitia quædam aliquando tentata fuit à teterrimo ſatana, vt exiret è monaſterio, nec id tamen cuiquam aperire auſa erat. Eam Coleta acciuit ad ſe, dixit ei quid cogitaſſet: illa vero mox agnouit culpam ſuam, magnaque animi concepta deuotione, ſtatuit plane profeſſionem facere.

Nouitiam corrigit, abitum meditantem.

Alia

Alia quædam ſoror, cum Coleta in eodē degens monaſterio, adeo premebatur quodam cõſcientiæ pondere, vt in de-
ſperationem ruitura videretur. Senſit id Coleta in ſpiritu, vocatamque ad ſe tam ſuauiter & amanter allocuta eſt,
tamque aperte & perſpicuè ei demonſtrauit periculum tentationis ſuæ, adeoque eius animam aduerſus eam ten-

In concordiam redigit duas ſorores.

tationem confirmauit, vt nunquam deinceps eam perpeſſa ſit. Excitauit quandoque malus dæmon inter duas ſan-
ctimoniales diſcordiam quandam, quam tamen neutra prodebat foris. Eas ſingulatim Coleta ad ſe venire iuſſit, &
tam egregie exhortata eſt, vt omni poſita ſimultate, integre ſibi conciliarentur, & reipſa perciperent, Coletam non
ignoraſſe, quid animo verſaſſent. Inde vero non parum perterritæ, eam deinceps valde timuerunt. Soror quædam,
Coleta in templo cum aliis diuinum officium peragente, vagis occupabatur cogitationibus. Aduertit hoc in ſpiritu
Coletam, andauit ei per aliam quandam, vt ceſſaret, donec eſſent preces abſolutæ. Illa ad ſe rediēs, ſtatuit nullo pacto
eiuſmodi cogitationibus aſſentiri. Alia quædam ſoror itidem ſub diuino officio, manu librum tenens, res vanas & per-
nicioſas animo voluebat. Id clare intelligens Coleta, ſæpe innuebat ei, vt eas à ſe repelleret. Sed eum non aduerteret,

Nouit cogitationes hominum.

abſtulit ei librum non ſine aſperitate quadam. Sentiens illa Coletæ patere cogitationes ſuas tranſtulit ſe ad cogitanda
diuina. Mox Coleta humaniter ad eam ſe conuertens, ſubridenſque librum ei reſtituit.

INTERDVM quidam è Clero, doctoreſque Theologi, & alii mundi huius ſapientes difficiles ei de rebus ſubtili- LVII.
bus proponebant quæſtiones. Etſi autem ſtudio humilitatis inuita admodum reſponderet, quando tamen in ſpiritu
ſentiebat, abſque curioſitatis vitio id fieri, tam profunde reſpondebat, tamque dilucide explanabat, vt omnes ad-
mirarentur, multumque inde ædificati, dicerent ſecreta diuinitus ei reuelari. Ea tempeſtate, qua in Galliis cruentiſſi-
mum inter duas partes imminebat prælium, Coleta præuidit non ſolum humanum ſanguinem crudeliter fuſum iri,
ſed etiam multas animas miſere perituras. Multo igitur animi concepto dolore, cum profuſis lachrymis contulit
ſe ad deprecandum Dominum, ſcripſitque literas ad vtriuſque factionis capita, hortabaturque ne prælium commit-
terent: miſit etiam ad eos quoſdam è fratribus ſuis, per eos ſignificans corporum & animorum certam perniciem,

Sopit cruētum præliū.

ex eo conflictu ſecuturam, effecitque vt vtrinque diſcederetur ab armis. Cognouit etiam quandoque futu-
rum quoddam pernicioſum incendium in pago quodam, in quo erat Clariſſarum monaſterium. Itaque manda-
uit illis, vt diligentem adhiberent operam rebus ſuis ab igni ſeruandis. Mox erupit exitioſum illud incendium,
adeoque prope ad monaſterium illud acceſſit, vt ſorores valde ſibi metuerent: quæ tamen Coletæ meritis ſeruatæ
ſunt.

PRÆPOTENS quidam dominus pie afficiebatur erga Coletam, cupiebatque ei condere monaſterium in di- LVIII
tione ſua. Ea cauſa miſit ad eam quendam à Clero, qui indicaret ei votum ipſius, & eius aſſenſum expeteret. Aſſenſit
illa, ſed poſtridie præuidit magnam illi pago, in qua conſtruendum erat monaſterium, cladem imminere. Rogauit er-
go dominum illum per nuncios, vt aliquandiu eam monaſterij ſtructuram differret. Non diu poſt tota illa regio ho-
minibus armatis plena fuit, à quibus innumera fuere mala perpetrata, atque etiam pagus, in quo monaſterium domi-
nus ille extruere voluit, penitus deſtructus. Cum primum conditum fuit monaſterium Poliniacenſe, nouitia quæ-
dam illic letaliter decumbebat. Iuſſit autem Coleta, vt quædam ex ſororibus ſedula ei adeſſet, ne ſola moreretur, i-
pſamque accerſiret, cum cerneret morituram, volebat enim omnino adeſſe migranti è vita. Accidit autem, vt ſoror
illa vel feſſa labore, vel ex quadam negligentia ſomno opprimeretur, atque interim nouitia efflaret animam. Quæ
res vehementer afflixit Coletam, quod non adfuiſſet decedenti. Obiurgauit igitur ſororem illam, quod id ei non in-
dicaſſet, aitque illi: Quandoquidem auſa es negligere præceptum meum, noueris te breui nulla præſente morituram.

Prædicit monali mortem.

Vix parum interceſſit temporis, cum illa in grauiſſimum morbum incidens, ſex horis loqui non potuit, nec ſpes erat
deinceps locuturam, cum tamen non eſſet eccleſiaſticis munita ſacramentis. Eam autem more ſuo inuiſit Coleta, vi-
cemque eius dolens, obnixe rogabat Dominum, vt reſtitueret ei loquendi facultatem, quo poſſet ſacramenta percipe-
re. Poſtquam illa ſuas abſoluit preces, ſoror muta ilico loqui cœpit, & diligenter confeſſa peccata ſua, omnibus eſt mu-
nita ſacramentis, ſed tamen obiit ſola, nulla præſente ſorore.

Reuelatur ei obitus cuiuſdam matronæ.

CVM eſſet aliquando in monaſterio Viuiacenſi, reuelatus ei fuit obitus propediem adfuturus cuiuſdam nobilis LIX.
& piæ matronæ, in pago Poliniacenſi commorantis: Dicebatur ea Ioanna de Vannato, eratque bene ſoſpes, & multa
fruens proſperitate. Nunciauit ergo ei Coleta, ſe quidem eius viſendæ teneri deſiderio, ſed tamen non viſuram ſe i-
pſam, nec ei locuturam in hac vita. Poſt paululum illa cœpit vexari mala valetudine, & vita functa eſt. Quidam reli-
gioſus presbyter Franciſcanus ob monaſtica curanda negocia peregre profectus fuit, cogebaturque ire per loca pe-
ſte non mediocriter infecta. Correptus igitur peſte, prius obrutus fuit morte, quam poſſet congrue ſacroſanctam
Euchariſtiam ſumere. Id Coletam, licet procul agentem, non latuit, ſtatuitque in tanta neceſſitate fratri illi ſuccurrere.

Abſentis peregre fratris mortē diuinitus nouit.

Ante igitur, quam illa exhalaret ſpiritum, ipſa accito confeſſario, peccata ſua confeſſa eſt, & pro illo decedente perce-
pit ſanctiſſimum altaris ſacramentum, ne abſque eius munimine tam arctum ingrederetur iter, in quo illi periculo-
ſas inſidias tetri dæmones tendebant: quod gratia Dei & meritis ancillæ eius morienti non parum contuliſſe
videtur. Quidam alius ſacerdos Franciſcanus, qui cum primum profeſſus eſſet vitam monaſticam, vtilem
ſane operam Coletæ monaſteriis peramanter impenderat, tandem hortante dracone tartareo, non impetrata co-
pia diſceſſit, & in longinquam abiens regionem, aliis religioſis ſe adiunxit. Sed parum illic proficiens, morti-
fera ægritudine laborare cœpit. Diuinitus id cognoſcens Coleta, licet ab eo longe ſemota, totis viribus orauit Domi-
num, vt illius miſerrimæ animæ ferret opem. Mox ille tantam concepit cordis contritionem & dolorem ob admiſſa
peccata ſua, maximè quod à monaſteriorum Coletæ ſeruitio ſe temere ſubduxiſſet, vt ſpes ſit illum reductum in viam
ſalutis æternæ. Apparuit enim defunctus Coletæ matri, ſicut ſolebant, qui ex eius erant familia.

Prophetia de morte nobilis matronæ.

NOBILIS quædam & potens domina, multum in ea erat cura & cogitatione, vt neptem ſuam homini locupleti LX.
& honorato collocaret: videbatur autem ei, quod nimium animæ ſuæ ſalutem negligeret. Itaque dixit ei Coleta:
Multa quidem ſolicitudine in id incumbis domina, vt generoſa neptis tua iungatur viro: ſed præſtaret hanc ſolicitu-
dinem adhibere te ſaluti tuæ, non enim videbis vnquam eam marito copulatam, & id res ipſa comprobauit, mortua
eſt enim ante nuptias neptis ſuæ. Sæpius quoque perſpectum habuit Coleta, quo in ſtatu è vita plerique tum religioſi,
tum ſeculares abituri eſſent. Aderat quandoque cuidam religioſæ morienti, ſed mortis cruciatus valde extimeſcenti,
dixit autem ad eam: Abi fidenter ad Dominum, nec quicquam timeas. Dixit illa, & anima confeſtim exijt è corpore.

Alia eius prophetia.

Ait autem ad adſtantes Coleta: Multa quidem patietur, ſed tandem non priuabitur vita ſempiterna. Puella quædam
cum primis formoſa, & optimè morata extrinſecus, petiit à Coleta recipi in monaſterium. Sed quod ſecreto noſſet
quædam in illa, noluit aſſentire. Rogante autem pro illa inſtantiſſime patre puellæ, itemque Coletæ confeſſario & a-
liis, illa reſpondit: Vos quidem cogitis me admittere illam: ſed tamen noueritis nunquam eam ad profeſſionem per-
uenturam. Fuit hoc veriſſimum. Primo enim exacto anno ob diuini ignorationem officii, nec potuit nec debuit ad-
mitti. Altero anno tot ei occurrerunt infeſtiſſimæ tentationes, præſertim de deſerendo monaſtico inſtituto, vt quadā
laborans amentia, diceret ſe nulla ratione poſſe illud profiteri. Eiecta igitur è monaſterio, ad profeſſionem admiſ-
ſa non eſt. Alia quædam nouitia, ſub Miſſæ ſacrificio dicebat preces ſuas prope Coletam, vt illa cogitaret piam & reli-
gioſam ipſam eſſe. Sacrificio peracto, Coleta acciuit nouitiæ illius magiſtram, aitq; ei: Equidem putaui nouitiam hanc
piam &

piam & Deo deuotam eſſe, ſed nihil in ea deuotionis comperio. Audiens id nouitia, multum erubuit, ſentiens non latere Coletam cogitationes ſuas. Alia ſoror magno tenebatur deſiderio petendi imaginem quandam à Coleta. Itaque acceſſit eam, ſed non fuit tamen auſa indicare ei votum ſuum. At Coleta non ignorans quid vellet, ſubridens ait illi: Vade, vade. Illa abeunte, ſtatim miſit ei Coleta pulcherrimam imaginem, mandans vt eam mitteret matri ſuæ, quod illa ſummopere deſiderabat. Eadem ſoror aliquando magna animi deſolatione afflicta, ita vt ſe putaret Deo prorſus inuiſam, nec vllo pacto poſſe ſaluam fieri: ſtatuit adire Coletam, & ſi illa placidum ipſi exhiberet vultum exiſtimare ſe non eſſe alienam à gratia Dei. Cumque hæc animo agitaret, Coleta mater vocauit eam ad ſe, eamque blande & peramanter appellans, ait ſe non minùs eam amare, quàm vllam cæterarum, quæ ſint eius inſtituti. Denique commendauit eam monaſterij Abbatiſſæ, præſente illa, aſſerens eam eſſe filiam ſuam in primis charam: Vnde illa magnam accepit conſolationem, certoque ſibi perſuaſit, Coletam perſpicue noſſe arcanas pectorum cogitationes.

Nouit ſororis cuiuſdã occultũ deſiderium.

LXI. Impvrissimorvm dæmonum ea eſt malignitas, vt quanto magis ſentiunt quempiam appropinquare Deo, tãto eum acrius infeſtent, & multis affligant modis, qui enim eis obſecundant, illis non magnam moleſtiam exhibent. Cernens igitur inuidus dæmon Coletam perfectiſſima charitate Deo coniunctiſſimam, modis omnibus conabatur impedire illam, & diuexare atque perſequi toto vitæ eius ſpatio. Cum enim in ipſa iuuentute ſtatuiſſet Deum medullitus amare, eique ſtudioſe ſeruire, multis annis ſingulis noctibus, cum inchoaret preces ſuas, quidam malignus ſatan ei ſe adiungebat, & miras quaſdam voces & quaſi pias querimonias edens, conabatur eius interturbare preces. At licet illa annis eſſet iuuenis, animo tamen iam perfecta erat, & fide prouecta. Adeo enim confidebat Domino, vt nihil externum reformidaret. Itaque dæmoni illi nec ſigno, nec verbo quicquam reſpondit, vnde miſer victus tædio, ſe ſubduxit. Porro vbi ad mediocrem peruenit ætatem, & iam monaſticam ſectabatur vitam, ſæpe in eam incurrerunt dæmones, fuſtibus eam diu & atrociter cædentes, vt membra eius tenerrima & imbecilla prorſus fracta viderentur, & atri liuores in eius corpore remanerent non breui tempore. Verberârunt eam aliquando tam immaniter, vt tibiæ eius inflatæ, medio corpori craſſitudine æquarentur.

Torquetur inuidia ſatan, ſemperque infeſtus eſt Coletæ.

Sæpe à dæmonibus cæditur.

LXII. Volvit quandoque Domino ſpeciales quaſdàm preces feruenti ſpiritu offerre, & ecce adſunt frequentes dæmones, vulpina ſpecie, eam impedire & crudeliter verberare conantes. Sed Dominus illi contulit vires, ita vt certaret & confligeret cum eis, victoſque cum dedecore in fugam compelleret. Poſt eam pugnam ſorores eam inuenerunt valde delaſſatam. Cum enim experirentur dæmones eius orationes multum prodeſſe hominibus, Deoque gratiſſimas eſſe, inter ſe permulti conſpiraſſe videbantur, vt multis modis, fraudulentiſque machinis quoad poſſent eius ſanctos & pios conatus retardarent ac impedirent. Nitebantur etiam ea cauſa metum & terrorem ei incutere, tametſi inanes eorum fuere machinationes, quandoquidem vbicunque illa ſiue ſola, ſiue cum aliis eſſet ſemper forti & magno animo fuit, illos plane floccipendens. Induebant illi varias formas, eaſque terribiles, interdum hominum prorſus rubentium, nonnunquam ſtatuæ immanis & turpiſſimæ, cælum prope attingentis. Apparuit ei quandoque ſatan in ſpecie draconis horrendi, qui deinde recedens, in cœnobij muro gradiebatur. Moleſtus admodum Coletæ erat aſpectus ſerpentum, bufonum, aranearum & id genus venenatorum animantium: quod non ignorantes dæmones, eorum ſibi figuras ſumebant, eique apparebant. Initio reformationis, cuius ſæpe mentio habita eſt, quæ in Viſontienſi monaſterio ſuſcepta fuit, non raro illa orante, locus in quo erat, plenus videbatur turpiſſimis bufonibus. Sed illa facile deprehendens figmentum ſatanæ, ad Dominum confugiebat, & repente cuncta illa ludibria euaneſcebant. Sæpe impuri dæmones in eius oratorium inferebant cadauera hominum in patibulis ſuſpenſorum: ſed cogebantur licet inuiti, iubente illa, reportare ea ad locum vnde abſtulerant. Loquebatur aliquando Coleta cuidam è ſororibus, vltrà quam dici queat eiuſmodi dæmonum ludibria reformidanti, aitque ad eam: Si videres dæmones, valde ne metueres tibi? Illa reſpondente, ſe non poſſe aſpicere eos, quin animam efflaret: Coleta ſubiunxit: Et ego ſi vel vniuerſos tartari dæmones conſpicerem prorſus nihil timerem, certa nihil eos poſſe in vllam creaturam, niſi permittat Deus. Quibus verbis ſoror illa mirabiliter confirmata fuit.

Contemnit inanes dæmonum conatus.

LXIII In eodem Viſontienſi monaſterio multifarie eam in extrema ætate perſecuti ſunt damnati illi ſpiritus. De beato patre noſtro Franciſco legimus, non libenter eum vidiſſe formicas, quod contra paupertatem Euangelicam viuant de congeſta ſibi annona. Eãdem ob cauſam earum aſpectus etiam Coletæ parum gratus erat. Itaque immundi dæmones in eas ſe transformantes, ſæpe eam infeſtebant, ita vt crebro vel in libros, vel in oratorium eius, res videlicet ei inprimis charas, tanta copia confluerent, vt amplius centum millia adeſſe viderentur: quibus viſis, illa mirum in modum affligebatur, ſed ſtatim diſparebant. Vt autem eiuſmodi exercitationes eius alios laterent, cauſam in loca, in quibus tum degebat, conferens, iuſſit ea mundari, auferrique omnia, quæ poſſent eiuſmodi animantia inuitare. Sed nihil proficiebat, mox enim vna apparente, plus quam centum millia adeſſe videbantur, ſimulque omnes euaneſcebant. In quibuſdam locis perſequebantur eam dæmones in muſcarum forma, quæ innumeræ inuolabant in oratorium eiùs, & incredibili eam afficiebant moleſtia tùm pungendo eam, tum volitando celerrimè in libros & manus eius, & miris eam impediendo modis. Erat autem hoc eipermoleſtum, quod cum curaſſet eas foras expellendas, illico reuerterentur. Fuit quandoque vna inter eas cæteris craſſior & infeſtior, ingens ei tædium afferens oranti, adeoque eam perturbans, vt per ſe non auderet præcipere ei, vt abſcederet: ſed tamen virtute ſanctæ obedientiæ iuſſit eam auolare. Et illa quidem fecit ſic, ſed contulit ſe ad vexandum confeſſarium eius. Is vero quamprimum venit ad eam, quæ iam nouerat, quid ibi accidiſſet. In Picardia apparebant ei dæmones vel limaces, ad eius oratorium & ſuper cubiculum irrepentes: quantoq; illa plùs eos repellebat, tanto augebantur magis. Cùm autem vellet flectere genua, quinq; vel ſex, vel plures etiam illic viſebantur: tantoq; crebriùs illi ſe viſendos ingerebant, quanto ei moleſtior erat illorum aſpectus.

Formicæ cur S. Franciſco & Coletæ parum gratæ.

Dæmones in muſcarũ forma eam infeſtant.

LXIV Vix quiſquam è ſanctis reperiri poſſit, quantùm quidem illorum hiſtoriæ prodùnt, qui tã moleſtas dæmonum infeſtationes pertulerit, atq; ancilla Chriſti Coleta. Vnde colligi poteſt excellentiſſima vitæ eius ſanctitas, & ſumma perfectio, maximè ſi attendas perſecutiones omnes, à tetris ſpiritibus illatas veris amicis DEI, DEO permittente fieri: qui electos ſuos, quo ſunt perfectiores, eo plerumquè ſinit & crebriùs & acriùs tentari atque probari. In ijs autem, quas diximus, Coletæ perſecutionibus illa fuit immaniſſima, quam ſeptennio ante obitum ſuum pertulit. Cùm enim vellet ſiue ore, ſiue mente DEO preces fundere, mox aderat frequens dæmonum turba, varias præ ſe formas ferentium, puta, luporum, leopardorum, leonum, colubrorum, ſerpentium, bufonum: volitabantque inſtar muſcarum in aëre: nec deerant etiam virorum & fœminarum figuræ, quæ cæteris turpiùs & atrociùs ſe gerebant. Erant inter eas paruæ quædam effigies vtriuſque ſexus, ſic ſatis formoſæ, capillo prolixo beneque compoſito. Porrò ex tam diuerſæ animantium formæ pariter ſe illi viſendas ingerebant, nec vel parùm potuit attollere oculos, quin eas cerneret. Ex earum autem aſpectu tantus eius animum inuaſit dolor & angor, vt maiorem ferre non poſſet: adeoque ijs viſis cruciabatur & deſolabatur, vt intra decem aut duodecim horas ad ſe redire nequiret. Atque id ſanè admiratione dignum eſt, quòd ſi, DEO diſpenſante, ab alijs eædem formæ viſæ eſſent, nullum cuiquam afferebant dolorem vel terrorem, prætetquàm Coletæ ſoli: nec videbantur tamen ab omnibus, quandò eas videbat Coleta, niſi

Grauiſſimè dum orare vult, affligunt eam dæmones.

Præſente Coleta, nihil dæmonum ſpecies terrent alios.

Colligi hinc poteſt quantum eius preces cruciatint dæmones.

quibus id à Domino præſtabatur. Interim tamen certò id ſibi perſuadebant, ſi abſente Coleta eas viderent, ſe præ terrore & horrore, mentis inopes planeque rabioſos fore. Et complures quidem ſui inſtituti homines illas viderunt, ſed ſpeciatim ſoror quædam, Coletæ familiaris & à ſecretis, cui res eius notiſſimæ erant, non raro eas conſpexit, certiſſimeque cognouit intolerabilem animi dolorem, quo illis viſis torquebatur Coleta. Itaque ſolebat ſe inter Coletam & illas interponere, interdum etiam ramuſculo eas abigere, ne moleſtiam Coletæ exhiberent: ſed id illa haudquaquam auſa fuiſſet, niſi adfuiſſet Coleta. Solebat interdum Coleta eas horridas ſpecies quibuſdam è ſuis confeſſariis oſtendere: ſed illi neque timore, neque dolore inde afficiebantur, efficiente id proculdubio Coletæ præſentia. Nam alioqui ſi illa abſente eas vidiſſent, exiſtimabant ſe in inſaniæ periculum venturos fuiſſe. Eæ autem terribiles formæ in ſolis parietibus oratorij vel cubiculi Coletæ apparebant Deinde ad ima loca ſe ſubmittebant: ad extremum etiam ad veſtes, ad librum, ad manus & ad alias corporis eius partes accedebant, ita vt etiam oculum, qui ei chariſſimus erat propter vocales preces & ſacroſanctæ Euchariſtiæ conſpectum, dire lacerarent, vt illa putaret ſe eo orbatum iri. Multas alias oranti illi moleſtias & vexationes attulerunt nequiſſimi dæmones, quas enarrare nimis longum ſit. Excitabant in eius oratoriis, ipſa attentiſſime Dominum deprecante, magnos ſtrepitus & tempeſtates, & craſſis fuſtibus cædebant eam: nonnunquam etiam in aera eam ſuſtollebant. Sed illa nequaquam ſe patiebatur eiuſmodi terroribus auocari à precibus ſuis: tametſi paucæ ſorores auſæ erant manere tum apud illam, præter eam, cuius paulo ante meminimus, quæ eius meritis & precibus fidens, crebro ſolebat eo accedere, viſura quid illic gereretur: ſed nihil tamen reperiebat præter fuſtes, dæmonibus ſe ſubducentibus, & eos ibi relinquentibus.

Sanctorum omniū virtutes vt in ea relucerint.

Nota de eius cellulis.

Eius ieiunia.

Vigiliæ.

Ioſ 10.

OMNI quidem tempore miſit omnipotens Deus quoſdam, qui miſeros peccatores ad ipſum reducerent: Sed hiſce noſtris diebus fœminam miſit, ſibi præcipue charam, Coletam virginem, quæ illuminaret & perfecte dirigeret ambulantes in vitiorum tenebris & vmbra mortis, reuocaretque illos in viam mandatorum ſuorum, atque omnibus cuiuſcunque illi vel ſtatus vel conditionis ſint, lumen & exemplum de ſe præberet totius perfectionis, ſanctitatis, deuotionis, mortificationis & virtutum omnium. Et vt id præſtaret efficacius, ornauit eam eximiis gratiæ ſuæ donis & vitæ excellenti ſanctimonia, quibus olim ſpeciales amicos & ſanctos ſuos illuſtrarat. Vixit enim ſolitaria & in multa abſtinentia cum priſcis illis Eremitis, claram autem cognitionem cum Prophetis, paupertatem voluntariam aliaſque eximias virtutes ſectata eſt cum Apoſtolis, non ei defuit Martyrum tolerantia, non feruens Confeſſorum charitas, non Virginum nitida puritas. Quod ad ſolitariam vitam attinet, in ea colenda vix pauci antiqui patres ei poſſint comparari. Totis enim quinquaginta annis pene ſemper vixit incluſa. In ſingulis enim monaſteriis ſuis ſingulas habuit cellulas valde arctas, quæ carceres verius vel ſepulchra dicerentur, cum ſe vix poſſet intra illas erigere, aut alio vertere: quemadmodum in multis licet videre cœnobiis illius, maxime Viuiacenſi, vbi Cellam habuit ſex pedes longam, quatuor latam. Et illi quidem veteres eremitæ poterant expatiari per ſolitudines & relaxare animum poſt preces, labores & dolores, idque eos feciſſe conſtat: at Coleta nunquam de ſuo prodiit oratorio animi remittendi cauſa, quantumcunque horrendis eſſet affecta pœnis & doloribus: idque adeo, vt etiamſi non niſi paſſus vnus intereſſet inter oratorium & propinquum hortum, vel ſyluam, eo ſe conferre recuſaret. Quando autem cogebatur exire ad viſitanda monaſteria, aut alias ob cauſas, poſtquam ad hoſpitia peruenit, in anguſtum ſe recipiebat angulum, pannis appenſis concluſum, nec inde prodibat, donec eſſet recedendum. Magna quoque legimus ſanctorum patrum ieiunia, prolixas vigilias, diuturnas preces Sed Coleta cum Chriſto ieiunauit perpetuis quadraginta diebus & noctibus, nihil prorſus cibi aut potus accipiens: quod tamen humanæ infirmitati eſſet impoſſibile, niſi quod apud Deum nihil eſt impoſſibile. De vigiliis eius conſtat, eam toto anno ex ſingulari Dei gratia omni prorſus ſomno abſtinuiſſe. De Ioſue legimus, ad eius iuſſum ſtetiſſe ſolem ſpatio vnius diei: ſed fortaſſis non minus admirandum eſt, ad preces Coletæ ſolem quandoque præcipitaſſe curſum ſuum, & ante tempus ortum eſſe. Sæpe illa vitam ſuam in mortis diſcrimen coniecit, & exiſtimationem ignominiæ obiecit pro honore Dei & animarum ſalute. Cum enim ſæuiſſima in Galliis bella feruerent, de quibus ſupra dictum eſt, ita vt nemo ex oppidis aut caſtris egredi auderet, illa intrepida per vtriuſque partis regiones proficiſcebatur viſitatum monaſteria ſua, cum interim, malo inſtigante dæmone, ab vtraque parte ſuſpicarentur eam ſtare ab hoſtibus ſuis tametſi illa pro vtriſque multas lachrymas & innumeras Deo preces offerret, & in ſuis monaſteriis offerendas curaret. Accidit autem, vt tum in pagum quendam veniret, ab alterius partis exercitu occupatum & bene munitum, in quo erat monaſterium virginum ſuarum. Ilico ortum ibi murmur fuit, eam fauere aduerſariis. Eam ſuſpicionem periculoſiſſime auxit caſus improuiſus. Cuſtos enim monaſterij per errorem pulſauit campanam nocte inter nonam & decimam, cum deberet media nocte pulſare. Id audientes excubitores, autumabant eo intempeſtiuo ſigno hoſtibus prodi pagum. Itaque inter ſe conſpirant de trucidandis ſororibus monaſterij illius: iamque armati eo properant: ſed ecce ob Coletæ matris merita res euenit ſane ſtupendia. Non ſolum enim Horologium ipſum monaſterij primam horam clariſſime & gnomone & ſono indicauit & expreſſit, cum tamen deberet decimam, ſed etiam noctis ſpatia contracta ſunt, & ſol ante tempus oriri viſus eſt. Audientes autem milites primæ horæ ſignum, accurrunt ad monaſterium, fatentur facinus animo conceptum, reprehendunt ſeſe, aiunt ſe temere malum ſuſpicatas de ſororibus Deo humiliter ſeruientibus, earumque precibus ſe munitiores eſſe, quam ſuis vigiliis & armis. LXV.

Caſus ſane periculoſus Illuſtre miraculum.

Confirmat ſororē, ſua peccata cōfiteri timētem.

QVAM autem multa prophetice cognouerit Coleta, iam ſuperius copioſe dictum eſt. Obitum Martini eius nominis V. Pontificis Maximi, exacte prædixit, etiam mortis horam exprimens: ſchiſma quoque in Eccleſia futurum, finemque Concilij Baſileenſis longe ante pronunciauit. Supra diximus eam multum amaſſe paruulos propter puritatem & innocentiam, qua ipſa nitebat. Oblatus ei quandoque fuit paruulus, ex nobilibus parentibus ortus. Illa autem præſentiens, ſi diu viueret, eum condemnatum iri, rogauit Dominum, vt breui eum tolleret è medio. Reportatus puer domum, non diu poſt mala affectus valetudine, deſijt eſſe in humanis. Ea res ſummo dolore affecit parentes eius, qui etiam ad monaſterium venêre, perquirentes quid puero accidiſſet. Vt autem cognouerunt quid dixiſſet Coleta, ſuam voluntatem libenter diuinæ conformarunt. Vidua quædam nobilis & potens, paruulos habens filios, aliquot Coletæ monaſteria fundârat. Eius vero totum patrimonium vaſtabant prædones & raptores: neque illam formidantes, quod eſſet mulier: neque filios, quod eſſent paruuli. Petita autem à quodam in coniugem, ſtatuit conſentire: ſed tamen voluit prius conſulere Coletam. Ea vero ſic fertur ei reſpondiſſe: Fac quod tibi viſum eſt, ſed noueris tamen te ex nouo marito nullam habituram prolem. Nupſit illa, ſed mors breui conſecuta, vetuit ne prolem relinqueret. Quædam ex ſororibus eius angebatur ob confeſſionem peccatorum integre faciendam. Eam Coleta iuſſit venire ad ſe, dixitque ei peramanter: Debes, filia, ſecure confiteri, nec dubitare quicquam: Deus enim miſericors & benignus eſt. Dices autem hunc in modum peccata tua. Illa hoc audiens, erubuit, ſentiens Coletam matrem noſſe cogitationes eius & peccata. Sedit aliquando ad menſam Coleta cum multis aliis ſororibus inſtituti ſui. Adeo autem cæleſti quadam meditatione surſum rapiebatur, vt cogeretur à menſa ſurgere. Abiit autem ad oratorium ſuum, eam illic meditationem proſecutura, interim dixit ſorori, cum ipſa eunti: Qui tu diceres, ſi videres ad vnam menſem aſſidentes nouem Abbatiſſas? Reuelatum enim ei erat, nouem ex illis, quæ cum ipſa fuerant in menſa, Abbatiſſas poſtea creatum iri: quod etiam factum eſt. LXVI

APOSTO-

LXVII. Apostolis quoque vt in multis ſimilis fuerit, ſatis perſpicuum eſt. Fuerunt illi à Deo electi & miſſi, vt mundum conuerterent: fuit & ipſa electa & miſſa, vt miſeros peccatores reduceret ad Deum. Eius miſſionis poteſt hoc non obſcurum videri argumentum, quod concepta fuit à matre, quæ iam exceſſerat tempus vt plurimum aptum proli concipiendæ. Apoſtoli quoque in diuerſas diſperſi regiones, Chriſti fidem propagarunt: & Coleta annis quadraginta longe lateque non ſine magnis periculis diſcurrendo conſtruenda curauit monaſteria ordinis ſui, vt Dei nomen celebraretur, animarum augeretur ſalus, peccatores è dæmonum poteſtate eriperentur, & Saluatori ſuo reſtituerentur. In paupertate Apoſtolos quam ſit imitata, poteſt ex eo liquere ſermone, quem ipſa quandoque habuit ad ſorores ſuas in multo feruore ſpiritus, loquens de ſumma humilitate & paupertate Domini Ieſu & ſanctiſſimæ matris eius Mariæ & Apoſtolorum: vbi tum manifeſtè apparuere duodecim Apoſtoli, humi reſidentes prope Coletam, multa in eis relucente humilitate, ſimplicitate, paupertate: omnes induti veſtibus albis, & illic permanentes, donec illa ceſſaret loqui. Sermone finito, multis viſi ſunt aſcendere in cælum, & vna cum illis Coleta in tantam altitudinem ſubleuari viſa eſt, vt amplius conſpici non poſſet. Habuit & alia Apoſtolorum chariſmata. Sanabant illi dæmoniacos: curabat & Coletá, atque etiam rabioſos ſanabat, virtute nominis Chriſti. Monialis quædam furioſa, dæmoniaca & morbo caduco laborans, intolerabili moleſtia afficiebat ſorores alias nocte dieque, licet multæ eſſent. Sæpe enim oportebat eam à ſex & eo amplius ſororibus, interdum ab omnibus teneri, alioqui & ſibi & aliis grauiſſime nocituram. Eum autẽ furorem toto anno patiebatur eo tempore, quo diuina officia & Miſſæ ſacrificium fiebant, quod fuit aliis moleſtiſſimũ. Si enim fortaſſis à Completorio vſque ad nocturnas preces quieuiſſet, adeo tum ſe diſcerpebat, vt multæ eius comprimendæ gratia cogerentur à diuinis laudibus abeſſe: quod itidem fieri oportebat à primo ſigno Primæ vſque ad ſacrificij finem, & ad omnes preces Canonicas. Aliquoties vero biduo triduoque permanſit tacita, iacens in lecto plane rigida membris omnibus, ore horrendum in modum hianti, oculis fœde apertis & grandibus. Atque ita viſa fuit abſque ſermone & cognitione, nihil neque manducans, neque bibens, neque vllum edens ſignum, præter planctum lugubrẽ & funeſtum, in quo genuina videbatur vti voce. Interdum autem adeo illa vexabatur inſania, vt nullo pacto neque teneri, neq; vinciri poſſet, ederetque & biberet obuia quæque, puta, oua integra, magna lignorum & lapidum fragmenta, cortices cum nucleis prunorum, ceraſorum & id genus aliorum grandi numero: Ferrum complicaret perinde vt arborum ramuſculos, alta clamaret voce, quæ tamen nõ videretur eſſe humana: nec poſſet vel ſigni crucis impreſſione, vel aquæ ſacratæ aſperſione, nec vllis precibus compeſci vt taceret. Nonnunquam ita excreſcebat furor, vt præter hæc tanquam beſtia rationis expers ex oculis, ex genis, ex auribus, ex capitis cranio, & ex membris omnibus ſanguinem emitteret, quod ſine horrore aſpici non potuit. Tandem moniales illæ recordatæ procul tunc abſentis Coletæ, ſcripto indicârant ei calamitatem ſororis ſuæ, orantes, vt ſuis precibus ei opitularetur. Et ecce ſimul atque literæ miſſæ fuere, cœpit miſera habere aliquanto mitius: magiſque diminuta eſt tam dira vexatio, cum literæ venere in manus Coletæ: poſtquam autem illa Dominum rogare cœpit, non diu dilata eſt integra eius curatio. Loquebantur Apoſtoli variis linguis, & idiomata omnia callebant: nec hæc gratia Coletæ defuit. Apoſtolis non nocebant hauſta venena: & Coleta bis ſumpſit potionem mortiferam, diro infectam toxico, nec quicquam læſa fuit: imo etiam libenter ignouit illis, qui ei illam obtulerant.

Sermonem ea habente, apparent Apoſtoli.

Sanat precibus ſuis dæmoniacam miſerrimã.

LXVIII At verò ſi de Martyrum velimus agere tolerantia, ea quoque Coletam non caruiſſe videbimus. Nam ſi vel centies illa immiſſa fuiſſet in dolium feruentis aquæ vel olei, aut toties ignibus inflammata eſſet, aut toſta, aut excoriata, vel capite punita, non poſſent eæ pœnæ comparari cum illis, quas illa annis quinquaginta tolerauit. Et certe libenter illa corpuſculum ſuum pro amore Domini Ieſu morti obtuliſſet: atque fuit re ipſa martyr, quãdo pro honore Dei promouendo non parum fudit ſanguinis, fracto brachio non ſine magno dolore, ita vt illo tota vita ſua vti non poſſet: capite etiam adeo contrito & quaſſato, vt cum ſe verteret, ſentiret oſſium colliſionem.

Quos ſit perpeſſa cruciatus.

LXIX Solebant Chriſti Confeſſores fide ſyncera, perſpicua cognitione & feruenti charitate ferri in Deum, prorſus ſubducentes ſeſe ab hoc mundo, atque à rebus mundanis totoſque ſe occupantes iis, quæ ad Dei perfectiſſimum amorem pertinent. Et Coleta quoque ardentiſſima Dei charitate vſque adeo accenſa fuit, vt per aliquod tempus, quoties eius diuinum melliſſimumque audiuiſſet nomen, mox tota à ſe deficeret, & raperetur in Deum: Itaque ſi qui ei loqui vellent, ſummopere cauere debebant, ne quid dicerent ex ijs, quæ ad Dei ſummam dilectionem pertinerent, mox enim ſic, auditis illis, extra ſe diſcedebat, vt longo temporis interuallo nemo poſſet ei loqui. Interim tamen etſi am mire diligebat proximos adeoque promouere cupiebat cuiuslibet bona ſpiritalia, vt quiete potiri non poſſet in ſpiritu, niſi ei pro ſua vocatione & facultate ſubueniret. Et libenter illa etiam ſeipſam obligaſſet, vt poſſet opitulari proximis, ſicut & re ipſa fecit. Cum enim nobilis quidam in eam ignominiam incidiſſet, vt ſine magno diſcrimine nõ poſſet ſatisfacere creditoribus ſuis, illa charitate feruenti effecit per bona quædam ipſi commendata, vt abſq; detrimento euaderet. Etſi verò ingens eius erat charitas erga viuentes, at tamen ſine vlla comparatione magis cupiebat pia benignitate ſuccurrere vita functis. Miro quippe tenebatur deſiderio alleuandi cruciatus grauiſſimos animarum, in locis purgatoriis degentium, quibus adeo condolebat, vt diceret ſe libenter illarum loco pœnas illas perpeti velle. Itaque volebat, vt demptis tribus ante Paſcha diebus, ſorores quotidie dicerent officium defunctorum.

Crebri eius mentis exceſſus.

Charitas erga animas defunctorum.

LXX. Fuit religioſus quidam ſiue monachus, genere nobilis dignitate haud vulgari, ſed conſcientia ſic ſatis diſſoluta, & exigua animi deuotione Is tantum fidebat Coletæ precibus, vt nullius magis videret, ſpemque ſalutis ſuæ in ijs plurimum collocaret. Cum autem Coleta in longinqua verſaretur regione, ſpiritu præſenſit illum monachum non diu ſuperuicturum: cognouit etiam horrendas pœnas & dira tormenta, quæ ob peccata ſua eſſet perpeſſurus: ſed ita tamẽ, vt tandem fieret ſaluus. Multum igitur diuque rogauit Dominum pro illo, vt pœnas illas minueret, nec orare deſtitit, donec certo didicit eius futuram beatitudinem. Si quis frater aut ſoror in monaſteriis, in quibus ipſa degebat, morti propinquaret, ſororem quidem inuiſebat in valetudinario: fratrem autem iubebat ad certum templi locum perferri, vbi poſſet ipſa præſens eſſe morienti: totiſque viribus pro eiuſmodi Dominum deprecabatur, ipſoſque hortabatur ad fidei conſtantiam & ſpem veram concipiendam aduerſus illuſiones omnes & fraudes dæmonum, quæ illis poſſent occurrere: atque etiam malignos dæmones abigebat ab illis.

Feruenter orat pro morientibus.

LXXI De puritate Virginum in Coleta præclare relucente, hoc dicere poſſumus, eam tam excellentem fuiſſe in Coleta, vt nunquam verbum illum leue aut inhoneſtum vel dicere vel audire potuerit quouis modo abſque animi dolore & afflictione. Quamobrem etiam Chriſtus Dei filius eam ſibi ſponſam & amicam chariſſimam elegit. Accidit autem aliquando, eum adhuc ſecularis eſſet Coleta, vt vir quidam laſciuus & impurus eam in quodam monaſterio cerneret precibus vacantem, fœdiſque & ſpurcis ſermonibus eam appellaret. Cui illa dolenter reſpondit: Vtinam præſtet tibi Deus notitiam eorum, quæ dicis. Mox ille cœpit videre ſcelus ſuum: cumque vellet è monaſterio egredi per portam, quæ omnibus patebat, nullo modo potuit: ſed quoties conabatur exire, toties ſe retro repelli ſentiebat. Non immerito igitur terrefactus, neſciebat quid ageret, multumque formidabat ſe mente captum iri. Tandem recolens quid dixiſſet Coletæ puriſſimæ virgini & exiſtimans ea cauſa ſe tam miſere affligi, ocyus ad eam acceſſit, culpam coram illa edixit ſuam, veniam petiit humiliter & deuote. Tum Coleta, Deus, inquit, per ſanctam miſericordiam ſuã ignoſcat tibi, & quamprimum ille ſine difficultate foras egreſſus eſt. Tanta erat Coletæ puritas, vt multi eã inuiſentes,

Eius præcellens virginitas.

Pœna hominis laſciui.

Hoc ſane eximiũ eſt

antea leues & ad turpia valde propenſi, ex eius præſentia prorſus liberarentur, animiſque corroborarẽtur ad conſtan-
ter ſectandam corporis caſtitatem. In iis quidam religioſi familiariter ei indicarunt quaſdam tentationes ſuas valde
periculoſas, moxque ſe ſenſerunt plane impotentes ad eas exequendas: atque ita & facultate & voluntate peccandi
liberabantur. In Francia princeps quidam præpotens, priuſquam vidiſſet Coletam, mundo huic deditus, faſtuoſus,
Præclari effectus precum eius.
delicatus & lubricus fuit. At poſtea, Coleta intercedente, ex mundano factus eſt religioſus, ex faſtuoſo humilis, ex
lubrico ſpiritalis, ex delicato erga ſe rigidus & ſeuerus. Teſtabatur ille crebro coram multis non vulgaribus homini-
bus, idque ſumpta ſacroſancta Euchariſtia, ſe poſteaquam vidiſſet Coletæ faciem, nunquam carnis tentationem ſen-
ſiſſe. In eodem regno fuit quædam nobiliſſima matrona, vita laudabili, fama celebri, multa pietate & miſericordia,
vtriuſque ſexus liberis abundans. Vnus autem ex filiis eius, qui fere ſemper hærebat domi, ſpurciſſimo incitante dæ-
mone, miſere cœpit amare fœminam quandam, & tandem poſt multos laſciuos ſermones aſpectus & tactus, ventum
eſt ad mutuum conſenſum operis nefarij perpetrandi: ſola deerat temporis & loci opportunitas. Illis vero in hoc de-
teſtando propoſito permanentibus, quidam religioſus, quem illa matrona miſerat ad inuiſendam Coletam, erga quã
ſingulari erat animi deuotione & amore, attulit ad eã ipſam matronam à Coleta miſſam zonam vel funem, quo ſole-
Res profectò memorabilis.
bat illa ſtringere habitum ſuum, cumque obtulit matronæ præſente filio eius, tam turpi tentatione vexato. Qui cum
illum funem vidiſſet, repente totus mutatus eſt, adeo vt ſemper fugeret loca, in quibus erat illa puella, quam tam per-
ditè amauerat: quod ſi non poſſet ſubterfugere, quin videret illam, propterea quod eſſet cum matre ſua, non ſine do-
lore & abominatione id faciebat. Tandem meritis Coletæ vtroque ab ea tentatione liberato, puella iuncta matri-
monio eſt, corpore integra, & familia nobilis fœdam ignominiæ notam euaſit.

Multiplices Coletæ cruces.
De patientia Coletæ multa iam ante dicta ſunt. Quas illa & quantas ægritudines corporis, quos cruciatus & in- LXXII.
gores internos & externos non ſolum patienter, ſed & hilariter pro Dei nomine perpeſſa ſit, commemorari vix queat.
A principio deuotionis ſuæ afflictiones, ſi deeſſent, appetiit: ſi adeſſent, amanter ſuſtinuit. Quæ res eam Chriſto
ſponſo effecit ſimilem, qui in hac valle miſeriæ nũquam pœnarum & afflictionum expers fuit. Si quis interdum miſe-
ratus eius dolores internos & externos, diceret ei, Heu mater, quam dire paſſa es: illa reſpondebat: Ego facile ſoleo et-
iam de paruis conqueri. Omnibus ei perſecutionem, damnum, afflictionem inferentibus, pro malis libenter voluit
bona reddere, ita vt nonnunquam diceret ſe prouiſuram illis de rebus neceſſariis, quoad eſſent in vita. Ab ipſis quo-
que familiaribus amicis non parum vexata fuit: quos vt ab ingratitudine reuocaret, eos ad ſe accitos, in ſuis colloca-
uit monaſteriis, & tum corporalia, tum ſpiritalia eis adhibuit ſolatia, tantamque ſalutis eorum curam geſſit, vt mul-
ti eius precibus ab animæ & corporis periculis extracti ſint: Illi autem plus dolebat Dei iniuria & perditio anima-
Quidã amicus in ſummũ mutatur hoſtem.
rum ipſam perſequentium, quàm mala omnia, quæ ei vndecunque accidere potuiſſent. Ad extremum tamen tales re-
dibant ad ſanitatem & dolebant ſe tam malitioſos in eam fuiſſe. Inter alios quidam ei familiaris fuit, qui diabolo in-
ſtigante, aliquandiu grauiſſimè eam perſecutus eſt, ab amico in tam crudelem mutatus hoſtem, vt nec audire quic-
quam de illa boni, nec prope ad eam accedere vellet: diceretque non eſſe in ea Spiritus ſancti gratiam, ſed quæ illa
faceret, per aliam fieri debere, quam putabat magni eſſe meriti apud Deum, cum tamen plane rudis & imperita fo-
ret: Tum præterea etiam inhumaniter eam virgis cædi iubebat, interdum vſque ad effuſionem ſanguinis, & cru-
deles ei perſecutiones inferri. Quod etſi valde eam excruciaret propter eos, qui talium authores erant, at ta-
men ferebat ſuauiter & patientiſſime, ita vt ne minima quidem impatientiæ vox ab ea exprimeretur. Sicut autem
Saluator orans pro hoſtibus ſuis, exauditus eſt pro ſua reuerentia: ita & ipſa humiliter & efficaciter deprecans pro ſuis
perſecutoribus Dominum, non eſt voto fraudata ſuo. Agnouerunt enim illi tentatione diabolica ſe inſtigatos feciſſe
quæ fecerunt, totoque vitæ ſuæ tempore multum ea cauſa doluerunt.

Multa etiam tulit ab extraneis non paucis, præſertim à quodam magni nominis viro, cuius facta cum nomine LXX-
Vir quidã celebris ei eſt infeſtiſſimus.
non conſentiebant, qui & clam & palam obtrectabat ei, mirabiliter eam impediens, multiſque vexans modis, & pla- III.
ne affirmans ſe & illam & omnes conatus & opera eius prorſus euerſurum. Illa verò ſic ei reſpondit: Spero fi-
dentet in bonitate Dei conſeruaturum eum, quæ per eum facta ſunt. Duo è Clero præcipui eius perſecutores fuê-
Item duo è Clero.
re in ea vrbe, in qua permulti non mediocriter eam infeſtarunt & impediuerunt. Ij multos confinxere articulos incre-
dibili malitia, aſſerentes eam Huſſitarum hæreſi laborare, & multa alia ſane abominanda, ab illis ſceleratè conficta,
quæ tamen non dubitabant palã omnibus proponere & euulgare, vt efficacius ſancta eius opera retardarent. Sed illa
Vltio diuina in eius perſecutores.
his omnibus & quibuſcunque aliis iniuriis opponebat ſilentium, ferens omnia ſedato & tranquillo animo. Quam-
uis autem ſancti homines ſileant, dum ferunt perſecutiones, non minus tamen formidanda ſunt iudicia Dei. Ecce
enim alter horum, vt ſe vidit fruſtrarum conatu ſuo, elato animo aliò commigrauit, ſed paulo poſt extinctus eſt: al-
ter manſit quidem, ſed graui correptus morbo, valde cruciabatur, crebro appellans Coletam, tanquam indicaturus
ea cauſa ſe ſic torqueri, quod iniuſte eam eſſet perſecutus: atque in iis doloribus clauſit diem extremum. Quidam
etiam laici opulenti, ſanctitatem eius & vim ſanctæ paupertatis ignorantes, non parum eius detraxere exiſtima-
tioni & famæ, dicentes eam eſſe fœminam cumprimis opulentam, quæ mutuas daret pecunias propter vſuras, & quæ
cambia vel collybos Pariſiis, Brugis & Gandaui manuteneret. Sed hæc illi ineptiſſime, quando cor eius adeo feruebat
ſanctæ paupertatis amore, vt multo libentius paſſura fuerit ſe viuam excoriari, quam quicquam eiuſmodi admitteret.
Multi etiam nobiles & potentes intolerabili quadam vexatione illam appetere conati ſunt propter ædes quaſdam,
quas ipſi volebant ad alios, quam oporteret, vſus applicari: ſed Dominus Ieſus præcipuos eius vexationis authores
breui abſtulit è vita. Illa vèro & has & alias prope innumeras perſecutiones inſtar agni ſuauiter & patienter tulit amo-
re illius agni innocentis, qui vno die plus noſtra cauſa perpeſſus eſt, quàm nos pro illo ferre poſſemus cunctis diebus
vitæ noſtræ.

Cvm iam ſexageſimum ſextum ætatis compleſſet annum, vt perfectiſſimæ perſeuerantiæ coronam poſſet adipi- LXXIV.
ſci, tametſi corpore valde eſſet debilis & exhauſta, tum propter ſenium & incommmodam valetudinem, tum propter
Egregius feruor illius.
graues dolores, quos tulerat, & quotidie patiebatur pro voluntate Dei: at tamen ita ſe comparabat, tanquam iam
ab integro vellet inchoare bene agendi ſtudium, perinde ac ſi robuſto eſſet corpore, nec quicquam vnquam recte &
præclare geſſiſſet. Itaque nunquam recuſauit laborem, nec deſiit ſe promptam offerre ad colligendas vires, quantum-
uis eſſet & laboribus & variis defeſſa pœnis, & ad totam ſe impendendam, vbi id Dei amor & ſalus animarum poſcere
videretur. Sæpenumero ab aliquo profectura monaſterio ad exequenda opera pietatis, tam cernebatur imbecillis, vt
vix ſuſtinere ſe poſſet, nec breue ſpatium viua confectura putaretur: at nihilo minus ſuſcipiebat illa labores & dolores
Nihil ſibi parcit.
propter amorem Dei, aiebatque ſe paratam eſſe mori, prout Domino viſum eſſet, ſiue in agris, ſiue in pagis. Cumque
Mire diuinitus confortatur.
eius comites plerumque adeo delaſſarentur ob nimios labores, vt ægre reſpirare poſſent, illa ſola permanſit alacris, vi-
uax, conſtans & infatigabilis non aliter laborans Chriſti cauſa, quam ſi eſſet plane recẽs & firma valetudine, nec quo-
ad vixit, vineam Domini colere ceſſauit, grauiterque & perſeueranter multos exantlauit labores, donec ad optatum
eumque clariſſimum peruenit finem.

Prædicit obitũ ſuum
Evm autem vitæ ſuæ finem illa prædixit, dicens ſe biennio non ſuperuicturam, quod etiam ſic accidit. Tandem LXXV.
tribus

tribus fere ante obitum ſuum ſeptimanis expreſſe ait ſe migraturam ad Dominum, & cum ad ſe accerſiuiſſet ſorores,
hortabatur eas ſingulari animi affectione & ſtudio, vt eſſent veræ & perfectæ monaſtici inſtituti cultrices, DEVM ti-
merent & amarent præ omnibus Canonem ſiue regulam obſeruarent, itemque declarationes illius, redderentque
fideliter Domino, quicquid ei vouiſſent. Cumque hæc & multa alia ſalutaria dixiſſet, ſubiunxit: Non eſt, quod pute-
tis me in deceſſu meo quicquam dicturam vobis: nihil enim tũ ex me audietis. Deinde ait confeſſario ſuo: Pater, quic-
quid ego in reformando S. Franciſci inſtituto feci, Dei nomine id feci: & licet magna ego ſim peccatrix, & tota vitiis
obnoxia, attamen ſi denuo mihi facienda eſſent ea quæ feci, non video, quemadmodum ea aliter facerem, atque fe-
ci. Inde menſis Februarij die viceſimoſexto, qui fuit Dominicus, mane confeſſione facta ſub ſacrificio corpus Chri-
ſti ſumma deuotionẽ percepit. Sequenti nocte venit ad eam ſingulari quadam beneuolentia Dominus Ieſus: poſt Chriſtus ei
quam apparitionem illa inſtar infantis nihil iam vllas curabat res mundanas, ſoli Deo vacans, ore vel mente illum de- apparet.
precans. Pòſt accidit ei inſolita quædam debilitas, quæ confeſſarium eius, timentem ne moreretur, eo permouit, vt
extremam vnctionem ei adhiberet. Deinde legit apud illam Chriſti paſſiones, quibus abſolutis aduertit nondum ad-
eſſe ſupremum vitæ tempus, itaque receſſit ab ea. Altera die ad eius venit oratorium, ſacrificium pro more coram illa
facturus, réperitque illam optime conſtitutam, perinde ac ſi eſſet incolumis. Mirabatur autem, vnde tam cito eſſet re-
ſtituta ſciens abſque ſpeciali gratia Dei id fieri non potuiſſe. Tum verò ſacrificium illa cumprimis reuerenter audi-
uit, & Chriſti corpus cum multis lachrymis adorauit: idem faciens etiam reliquis eius hebdomadæ diebus. Eſt au- Poſt eã ap-
tem notatu dignum, poſt eam quam diximus apparitionem quatuor in ea viſa eſſe ſaue memorabilia. Primum eſt, pœ- paritionem
na quædam grauis & inſolens, quæ vſque ad ſupremum ſpiritum perdurauit. Alterum, quod non niſi ſolis precibus quatuor in
deinceps voluit occupari. Tertium, quod diebus ſingulis Miſſam ſanctiſſimam cum multa deuotione & reuerentia ea viſa me-
auſcultauit. Quartum, quod licet ex oratorio nõ exiret, tamen perſpicue nouit omnia, quæ in monaſterio gererentur. moratu di-
Confeſſarius cum ſocio, nolens eam ſe abſente reddere ſpiritum, venit ad monaſterium, quod illa nemine indicante gna.
ilico cognouit. Ad veſperam ſextæ feriæ comiter, & conſolatorie loquebatur ad fratres. Sabbato poſt ſacrificium,
petita ab eis copia, & peractis precibus, celeriter abiit ad cubile, Crucis ſigno ſe conſignans, atque: En extremum cu-
bile, deinde in illo ſe repoſuit, veſtita more ſuo, ſibiipſi imponens nigrum velamen, quod à Pontifice acceperat, cum
primum profeſſionem fecit. Mox clauſit os & oculos, deinceps non aperiendos, licet interim omnia noſſet, quæ foris
agerentur. Pro quodam enim leuamento attulerunt ei puluinar, quod illa reiecit. Quadragintaocto horis ſic man- Sub mortẽ
ſit in lectulo, nihil neque loquens neque videns, neque vllum vel geſtum vel ſignum vlla corporis parte edens, ſed vt ſe geſſe-
ſummam præ ſe ferens honeſtatem & ſanctitatem, nihil mutato colore in illo dolore, quo tunc cruciabatur. Inde rit
ſexta Martii die, hora octaua ante meridiem, cunctis Gandauenſis monaſterij ſororibus præſentibus, itemque eius Feliciſſime
confeſſario & ſocio fratre, clauſit extremum vitæ tempus, anima ſanctiſſima à corpore ſuauiter recedente, & rectâ abitẽ vita.
ad Deum creatorem ſuum proficiſcente. Color autem, qui fuit in ea decedente, perdurauit horis duodecim: inde ſubi-
to corpus eius mutatum eſt in pulchritudinem admirandam. Erat enim inſtar niuis candidiſſimum, venis colore cæ- Corporis
ruleo elegantiſſimo paſſim apparentibus: membra omnia formoſiſſima viſebantur, & quæ poſſent facile inflecti, o- eximmis
dorem mirificum ex ſe diffundentia, ita vt plane in eis innocentiæ ſtatus & omnimoda puritas reluceret. Ijs adeo per- pulchritu-
moti fuẽre plurimi, vt ſupra triginta hominum millia ad eam viſendam confluxerint. Tertio ab obitu ſuo die huma- do.
tum eſt virgineum illud corpuſculum, ſed, vt ipſa iuſſerat, in ſumma paupertate, & abſque vllo operimento, ſicuti
Chriſtus nudus in cruce pependit.

LXXVI. EA hora, qua migrauit, in quibuſdam monaſteriis, quæ ea ſpeciali erat amore proſecuta propter maius ſanctæ
paupertatis ſtudium, auditæ ſunt voces longe ſuauiſſimæ cantantium Angelorum, è quibus vna ſic à nonnullis dice- Poſt obitũ
re audita eſt: Venerabilis religioſa ſoror Coleta migrauit ad Dominum. In quodam monaſterio eius ſoror quæ- eius quæ
dam præ cæteris amabat Coletam Ei illa moriens ante mediam noctem apparuit in regione longinqua moranti in cõtigerint.
forma pulcherrima & ſplendidiſſima, ſed ob nimiam claritatem faciem eius videre non potuit. In alio monaſterio
procul remoto ſoror quædam ſummopere cupiebat videre eam, multaſque fundebat ad beatiſſimam Mariam pre-
ces, vt per eam poſſet compos fieri voti ſui. Putabat enim, ſi vel vna hora vidiſſet eam, id ſibi ſemper profuturum. Ea
igitur nocte, poſtquam obiit Coleta, vidit ſpecioſiſſimam quandam & venerabilem dominam, cuius pulchritudo
nullis poſſet verbis explicari. Eius facies prorſus luculenta fuit, inſtar cryſtalli ſoli oppoſitæ. Porro ter per orato-
rium deambulabat, ſequabaturque eam puer elegantiſſimus, facie æque lucida, ſemel atque iterum ſic dicens: Ecce
ſoror Coleta, ecce ſoror Coleta. Tum vero ſoror hæc videns & audiens, miro fuit perfuſa gaudio, quod cerneret
eam, cuius viſendæ ſummo flagraſſet deſiderio: cumque vellet cæteras inclamare ſorores, non potuit vocem expri-
mere. Putabat autem velle eam viſitare monaſterium, dictum enim erat ei adhuc nouitiæ, quod etiam in ſpiritu Ea decedẽ-
viſitaret monaſteria. Poſtquam vero ad dormitorii fores venit, illa euanuit. Eodem die, eo ipſo tempore, quo Co- te, ſoror
leta deceſſit, ſoror hæc ſola ingreſſa eſt in oratorium, Domino preces oblatura: cumque ſe ſubmiſiſſet in genua, mox quædam
audiuit voces altas & claras grandis multitudinis, quibus ſuauiores in hoc mundo percipi non poſſent: ſublatiſque in quid audie-
cælum oculis, vidit faciem luculentam, quam nocte viderat, in medio tam dulciter canentium. Etſi autem nihil horũ rit & vide-
tum intelligeret, pie tamen credidit eſſe eam Coletæ lucidiſſimam animam, quam Angeli in cælos deducerent. Alius rit.
quoque duabus per viſum oſtenſa eſt anima Coletæ cum multa gloria & reuerentia à ſanctis & Angelis frequentiſſi-
mis duci in cælum, multis eam ſequentibus animabus, quas, vt altera ex iis vidit, illa ſuis meritis & precibus è purga-
torius pœnis liberârat, hactenus ibi detentas.

LXXVII. MVLTAS Coleta animas ſuis precibus excitauit à morte peccati, multos corpore mortuos reuocauit ad vitã. V- Miracula
trunq; diuinæ virtutis opus eſt, ſed præſtantius illud, quo reuiuiſcunt animæ Poſſent commemorari plurimi, etiã non quæ viuens
vulgares, quibus Coleta reduxit ſuis interceſſionibus à morte culpæ ad vitam gratiæ: ſed nos iam de illis agemus, quos adhuc fecit
corpore mortuos excitauit. Filia cuiuſdam Viſontienſis mortua ante baptiſmum, allata fuit in templum à paren-
tibus, quod ſperarent eam vitæ reſtitutum iri. Sed cum cernerent verè mortuam, ilico reportarunt eam abſque ba- Infantula
ptiſmo, & Coletæ precibus obnixè commendatam, quandoque eius velo fidenter inuoluerunt, & in templum attu- mortua re-
lerunt. Et ecce reuixit infantula, & ſalutari expiata lauacro, Coleta appellata eſt, & poſtea Coletæ matri oblata, vi- uiuiſcit.
tam monaſticam profeſſa eſt, in qua vſque in præſens laudabiliter perſeuerat, diciturque ſoror Coleta de Pruceto. Iu- Item iuue-
uenis quidam, Ioannes Burſeti, qui nunc eſt Viſontij ciuis inſignis, affirmat ſe meritis & precibus Coletæ vitæ reddi- nis quidam
tum. Idem affirmant propinqui eius, & qui eum nouerunt. Neque id ignotum eſt fratribus & ſororibus noſtris, ſed
cum mihi de modo, quo id factum eſt, non conſtet, non audeo eum certò exprimere. Item infante quodam ſine ba- Atque etiã
ptiſmo defuncto, cumprimis doluit Coleta, iuſſitque eum in prophano loco ſepultum, è monumento extrahi, & ad infans.
ſe apportari. Factum eſt, vt voluit, & illa pro infantulo orante, anima rediit in corpus, & baptizatus, dimidio an-
no ſuperuixit. Franciſcanus quidam frater Franciſcus Clareti, annos amplius triginta fuit cum Coleta, multa ei & Item Fran-
monaſteriis eius humanitatis, beneuolentiæ & charitatis officia ex animo præſtans. Is in morbum incidit, & iam plane ciſcanus
mortuus putabatur, & ille poſtea ſe mortuum fuiſſe affirmabat Cum autem ſic eſſet vita functus, viſus ſibi fuit duci ad quidam.
tribunal Chriſti pro captanda gratia & miſericordia: inde vero etiam duci ad beatiſſimam Dei matrem Mariam, tum

ad Apoſtolos, ad martyres, ad confeſſores & virgines. Omnium autem horum vna ſententia fuit, reſtituendum illum Coletæ: cuius precibus corpus eius reuixit & ſurrexit. Ex his quatuor tres hodieque viuunt, & teſtantur vera nos dicere.

PERMVLTI vero Coletæ precibus à mortis periculo ſunt liberati. Aegrotabat periculoſe quidam Pater, nec id ignorabat Coleta, in alio monaſterio procul ab illo ſeiuncta. Vt autem ei in extremo illo periculo ſubuenire facilius poſſet, ad monaſterium ſe contulit, vbi ille decumbebat: cumque eo perueniſſet, reperit eum iam animam agentem. Mox ad ſupremum medicum ardentiſſimis precibus confugiens, ab illo obtinuit, vt primo die iam meliuſculus eſſe inciperet, & paulò poſt adeo firmaretur viribus, vt cum Coleta ad monaſterium, vnde illa venerat, incolumis profectus ſit, ab ipſis mortis faucibus eius precibus ereptus. Monachus quidam, cuius opera Coleta vtebatur, ex peſte laborauit, ita vt vita eius plane deſperaretur etiam à duobus peritiſſimis medicis, qui certum etiam indicarunt tempus, intra quod neceſſario eſſet animam redditurus. Coletá autem dicente, Deum eſſe natura ſuperiorem, reſponderunt illi, verum id eſſe: ſed niſi ille ſecus velit, fieri non poſſe, vt vltra tempus ab ipſis expreſſum huius lucis vſura fruatur. Orante vero Coleta, ille breui euaſit incolumis, altero ex illis medicis moriente, altero diu ægrotante. LXXVIII.

Quidam iam moriēs reualeſcit.

COMITISSA Gebennenſis aliquando iter habuit, propter aquarum inundationem ſane periculoſum: Et ipſa cū equo inſidens, in profundam ingreſſa aquam, cum equo adeo ab oculis aliorum abrepta fuit, vt cum illo pariter ſubmerſa putaretur: ſed Coleta Dominum pro illa deprecante, ad terram abſque detrimento peruenit. Alios quoque duos, virum honeſtum, & fœminam religioſam à tergo eius equo inſidentem, in quodam flumine miſere iactatos & iam pro ſubmerſis habitos, itidem ſuis precibus ad litus incolumes eduxit. Quidam doctor Theologus ingreſſus aquam cum equo, venit ad foueam altiſſimam, vnde quanto plus nitebatur ſe expedire, tanto mergebatur profundius. Videns ergo in ſummum vitæ diſcrimen ſe coniectum, nec vllum apparere modum euadendi, in Coletæ memoriam rediit, eiuſq; ſuffragia fidenter implorauit, & ecce repente ſe cū equo ſentit litus attigiſſe. Nobilis quidam Burgundus, Coletæ ex animo addictus, ab improuiſo lapſus eſt cum equo in profundam foueam, omni ſpe ſalutis erepta. Deo igitur ſe commendans & precibus ac meritis Coletæ, itidem confeſtim ſe vidit ex aqua in terram tranſlatum. His aliud adiicimus, quod ea defuncta contigit. Marchio, princeps cumprimis generoſus & potens, miſit Gandauum ſacerdotem quendam Ioannem Moulines, qui crebro eius nomine inuiſerat Coletam viuentem. Venit autem is ſacerdos ad aquam valde profundam, quam nemo ſine præſentis periculi metu tranſire auderet. Id vero neſciens ille, ingreſſus eſt aquam ſperans ſe facile ad pontem peruenturum. Sed raptus impetu inundantis aquæ, laxauit equo habenas, moxque vna cum equo ſe ſenſit in ima demerſum. Ocyus igitur his fere verbis inuocauit Coletam: Cum ego nunc veniam ad te viſendam poſt deceſſum tuum, mater glorioſa, itáne hic moriendum eſt mihi? Dixit, & res ſtupenda conſecuta eſt. Mox enim ſub pedibus ſuis ſenſit colliculum extare, nunquam illic antea repertum, qui ſufficeret ipſum & res eius omnes ſeruare à ſubmerſione. In illo ergo perſtitit, donec nauta quidam cum naui ad illum peruenit, qui conſtanter aſſeuerabat, nunquam eo loco colliculum fuiſſe. LXXIX.

Miraculum — *Aliud.* — *Item aliud.* — *Rurſus aliud.* — *Vide rem ſtupendam.*

MVLTAS etiam liberauit parturientes, multos mente captos ſanauit precibus ſuis, in quibus fuit Stephana quædam amens & furioſa: quæ cùm à marito ad Coletam perducta eſſet, Coleta eam obiurgauit, aitque ea cauſa tam diro correptam morbo, quod peccata ſua confeſſa non eſſet: accitoque confeſſario ſuo Henrico à Balma, voluit, vt ei confiteretur, ipſa interim feruenter orante pro illa: ſicque plene conualuit. Quidam puer nobilis ex leuitate percuſſus eſt in oculo, & adeo vulneratus, vt illo deinceps nihil viſurus putaretur. Adductus vero ad Coletam, cum ea crucis ſignum oculo eius impreſſiſſet, ſanus abſceſſit. Coleta ipſa dolores oculorum innumeros perpeſſa eſt, & ſæpe in eis grauiter læſa. Accidit aliquando, vt quodam veſpere tam male affectus eſſet alter eius oculus, vt impoſſibile videretur poſſe eam quandoque illo vti. Doluit ea res non mediocriter fratribus & ſororibus, & ecce manè alterius diei oculus ille adeo ſanus & integer apparuit, vt vnquam aliàs. Mulier quædam nobilis, valde addicta Coletæ & monaſteriis eius, filium habuit morbo comitiali horrendum in modum laborantem. Fuit id matri eius moleſtiſſimum, neſcienti quid remedij adhiberet. Forte tum illac tranſibant Franciſcani quidam, ituri ad Coletam. Per eos igitur commendauit filium ſuum ſanctiſſimis Coletæ matris precibus, & confeſtim ſenſit miram animi conſolationem, ſpemque ſanādi propediem filij ſui: nec diu pueri ſalus dilata eſt. Vir quidam nobiliſſimus, & vita integer & honeſtus, eodem morbo miſere vexabatur annis decem, nec vllum poterat inueniri remedium. Commendatus eſt tandem precibus Coletæ, & ea pro illo orante, nunquam deinceps vllam ſenſit eius morbi infeſtationem. Soror quædam vel monialis incidit in tantam amentiam, vt vinculis colligatam diligenter oportuerit cuſtodire. Quod cum non mediocriter affligeret reliquas ſorores, rogārunt Coletam, vt pro illa Dominum deprecaretur. Proxima nocte apparuit Coleta illi ſorori, obtulitque ei pomum exiguum, ſed valde elegans, perſuaſitque vt illud comederet. Comedit illa, & guſtu mirabili refecta, quamprimum ſanata eſt. Altera die quæſiuit ex illis, quæ eam cuſtodiebant, num Coleta ad monaſterium illud veniſſet. Illis reſpondentibus eam Viſontij morari, ait ſibi ab ea exhibitum pomum pulcherrimum, cuius guſtu mox curata eſſet. LXXX.

Miraculū. — *Aliud miraculum.* — *Aliud.* — *Aliud:*

DVXIT aliquando Coleta ſorores quaſdam ad monaſterium recens ædificatum: venerunt autem ei ex deuotione obuiam moniales quædam alterius inſtituti. In iis vna fuit excellens, ſed leproſa: quæ propter faciem morbo fœdiſſimo exeſam, non audebat propius ad Coletam accedere, & eam cum cæteris oſculari. Sentiens id Coleta, humaniſſime pertraxit eam ad ſe, eique oſculum impreſſit: & illa confeſtim ſanitati reſtituta eſt. Soror quædam monaſterij Coletani, in quo tum Coleta degebat, à planta pedis vſque ad verticem capitis inflata erat, & olebat peſſime, nec quicquam videre poterat. Eius vicem dolens Coleta, cœpit eam crebro viſitare. Etſi aut nihil illa videret, ſenſit tamen Coletam ingredi propter odorem ſuauiſſimum, quo totum valetudinarium ea veniente complebatur, alioqui ægrotæ illius fœtoribus abundans. Ea autem odoris ſuauitate incredibilem percepit conſolationem miſera illa, & breui integerrimè curata eſt. Frater Petrus Golerii in monaſterio Viſontienſi tam grauiter ex apoſtemate guttur opprimente decumbebat, vt poſtridiè manè omninò moriturus putaretur. Superuenit autem frater Petrus de Oſiāco Viſitator, qui apud ſe habet capillos Coletæ, quos vna cum Regula ſanctiſſimi patris Franciſci impoſuit illi ſic cum morte colluctanti, ſignum ſanctæ Crucis cum eis exprimens, & ſtatim apoſtema crepuit, & ille ſanus euaſit. Soror quædam Coletana laborabat non mediocriter aduerſa valetudine. Eam Coleta, aliis ſororibus inde euocatis, in valetudinario clam inuiſit, aitque illi: Nihil hæſites, ſed ſpera in Domino, ego enim nolo, vt iam moriaris, rurſuſque clam receſſit, & illa repente ſe ſenſit morbo liberatam. Aliæ duæ ſorores ita ægrotabant, vt nullum eis poſſet reperiri remedium. Nihil prorſus edebant, & pro debilitate ſe ſuſtinere non poterant. Aduenit eo Coleta, accepit panis fragmentum, mandebat illud dentibus ſuis, & inde ingerebat ori vtriuſque. Quod cum illæ deglutijſſent, ilico ſanatæ ſunt. Alia ſoror morbo contagioſo vexabatur in gena, nec quicquam ſumere poterat alimenti, nec vllo modo ſubueniri ei poſſe videbatur. Viſitabat tum illud monaſterium Coleta, & cum ex poculo quodam biberet, illud hæc ſoror admouit genæ ſuæ, & e veſtigio morbus abſceſſit. Alia quædam è familia Coletæ ſoror tantis cruciabatur capitis & cuiuſdam morbi doloribus, vt quaſi furibunda videretur: cumque nulla ratione mederi ſibi poſſet, fidenti deuotio- LXXXI.

Oſculo ſanat leproſam. — *Alia morbida ſanatur.* — *Item quidam moribūdus cum pleriſque aliis.*

deuotione impóſuit capiti ſuo ſudarium Coletæ, lachrymis eius madidum, & actutum dolor euanuit. Item alia ex eius ſororibus quicquid percipiebat alimenti, rurſus ſanguinis ſpecie per os reiiciebat, acſi alij meatus corporis obſtructi eſſent. Id Coleta vbi reſciuit, eius miſerta, ait ad illam: Quid eſt hoc, quod tu facis? Ego vero nolo, vt deinceps ſic facias. Eadem hora ſic illa reſtituta eſt, vt nullum ægritudinis illius veſtigium remaneret. Quidam vir nobilis quartana febre totum annum laborauit. Cum autem Coleta veniret ad pagum, vbi ille degebat, ſui inſtituti illic monaſterium fundatura, ille honoris & deuotionis cauſa ei proceſſit obuiam, moxque ſenſit febre ſe omnino abſolutum. Cum aliquando Coleta, grauiſſimo compellente morbo, ſe lauari permiſiſſet, aqua eius loturæ clam ſeruata fuit: quæ poſtea à multis, diuerſis morbis laborantibus hauſta, integrám eis attulit ſoſpitatem. In quodam monaſterio Coletæ fuit fœmina quædam eius monaſterij adminiſtra & familiaris, extrinſecus honeſta morum ſpecie: quæ tanta vi morbi correpta fuit, vt exanimis putaretur: ſed interim peior erat animæ, quàm corporis conditio Latebant enim in conſcientia eius enormia quædam peccata, quæ nunquam voluit confiteri At ea perſpicue norat Coleta, & dolebat propterea vehementiſſime, Dominumque ſine intermiſſione deprecabatur, donec & anima & corpore reuiuiſceret. Poſtea vero omnem vitam ſuam religioſe & pie tranſegit, fugiens omne malum, & bona quæque ſtudioſe conſectans.

Sudario eius curatur quædam.

Nota hæc.

LXXXII. INTER fratres, Coletæ familiares, inſignis quidam pater fuit, Petrus de Oſiaco, Viſitator monaſteriorum Coletanorum. Is ad ſedecim menſes magno dolore capitis adeo afflictus fuit, vt cibum capere non poſſet abſque cruciatu horrendo & ineffabili, ſæpiuſque à menſa ſurgens, ambularet in horto, miſere clamitans & eiulans: nec poſſet reſpódere, ſi quis ei loqui vellet. Cruciatus autem ille noctibus duplo maior erat, quàm aliâs, cogebaturque ſurgere è lecto, & per domum, per virgulta, per alia curſitare loca, licet id nihil ei conferret. Interim tamen ferebat omnia patienter, & ardenti animo implorabat Dei opem, & beatiſſimã Chriſti matrem rogabat, vt per Coletæ merita aliquod leuamétum obtineret. Cum autem nocte quadam eſſet in monaſterio Viſontienſi, vidit in viſione, ſe eſſe in ſacello oratorij Gandauenſis, ibique vocari ſe blanditer à Coleta ea voce, forma & habitu, qua ſolebat eſſe cum viueret, ſed ita tamen, vt iam luculenta & cumprimis ſpecioſa & iucunda videretur, ipſumque conſolaretur peramanter & humaniter. Vnde ipſe expergefactus, comperit ſe plane ſoſpitem, ſanum & iucundum, nec vllum dolorem poſtea expertus eſt. Multa alia præclara miracula edidit Dominus Ieſus Chriſtus, per humilem ancillam & fidelem ſponſam ſuam Coletam, quæ, ne nimij ſimus, omittimus.

Quidã eximius vir repente horrendo liberatur dolore capitis.

VITA S. EQVITII ABBATIS, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA, LIB. I. DIALOG. CAP. IV.

An. 540.

I. GREGORIVS. Fortunati viri venerabilis, Abbatis monaſterij, quod appellatur Balneum Ciceronis, aliorumque etiam virorum venerabilium didici relatione quod narro. Vir ſanctiſſimus, Equitius nomine, in Valeriæ prouinciæ partibus, pro vitæ ſuæ merito apud omnes illic magnæ admirationis habebatur: cui Fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirum Equitius, pro ſuæ magnitudine ſanctitatis, multorum in eadem prouincia monaſteriorum pater extitit. Hunc cum iuuentutis ſuæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipſæ ſuæ tentationis anguſtiæ eum ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam, aſſiſtente angelo, eunuchizari ſe vidit: eiuſque viſioni apparuit, quod omnem motum ex genitalibus eius abſcinderet: atque ex eo tempore ita alienus extitit à tentatione, ac ſi ſexum non haberet in corpore. Qua virtute fretus, ex omnipotentis Dei auxilio, vt viris ante præerat, ita cœpit poſtmodum etiam fœminis præeſſe: nec tamen diſcipulos ſuos admonere ceſſabat, ne ſe eius exemplo in hac re facile crederent: & caſuri non tentarent donum, quod non accepiſſent.

7. MART.

Continuis precibus mirandam obtinet corporis caſtitatem.

II. Eo autem tempore, quo malefici in hac ſunt Romana vrbe deprehenſi, Baſilius, qui in magicis operibus primus fuit, in monachico habitu Valeriam fugiẽs petiit. Qui ad virum reuerendiſſimum Caſtoſium, Amiterninæ ciuitatis epiſcopum, pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio abbati committeret, ac ſanandum monaſterio illius commendaret. Tunc ad monaſterium venit epiſcopus, ſecumque Baſilium monachum deduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundem monachum in congregationem ſuſciperet. Quem ſtatim vir ſanctus intuens, ait: Hunc quem mihi commendas pater, ego non video monachum eſſe, ſed diabolum. Cui ille reſpondit: Occaſionem quæris, ne debeas præſtare, quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit: Ego quidem hoc eum eſſe denuncio, quod video: ne tamen nolle me obedire exiſtimes, facio quod iubes, ſuſceptus itaque in monaſterio eſt. Poſt non multos vero dies idem Dei famulus, pro exhortandis ad deſideria ſuperna fidelibus, paulo longius à cella digreſſus eſt. Quo diſcedente, contigit vt in monaſterio virginum, in quo eiuſdem patris cura vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem ſpecioſa videbatur, febricitare inciperet: & vehementer anxiari, magniſque vocibus cum ſtridore clamare: Modo moritura ſum, niſi Baſilius monachus veniat, & ipſe mihi per ſuæ curationis ſtudium ſalutem reddat. Sed in tanti patris abſentia accedere quiſpiam monachorum in congregationem virginum non audebat: quanto minus ille, qui nouus aduenerat, eiuſque adhuc vitam congregatio fratrum neſciebat? Miſſum repente eſt, & Dei famulo Equitio nunciatum, quod ſanctimonialis illa immenſis febribus æſtuaret, & Baſilij monachi viſitationẽ anxie quæreret. Quo audito, vir ſanctus dedignando ſubriſit, atque ait: Nunquidnam dixi, quod diabolus eſt iſte, non monachus? Ite, & eum de cella expellite. De ancilla autem Dei, quæ anxietate febrium vrgetur, nolite eſſe ſoliciti: quia ex hac hora neque febribus laboratura eſt, neque Baſilium quæſitura. Regreſſus eſt monachus: & ea hora ſaluti reſtitutam Dei virginem agnouit, qua eandem ſalutem illius, Dei famulus Equitius longe poſitus nunciauit, in virtute ſcilicet miraculi, exemplum tenens magiſtri; qui inuitatus ad filium Reguli, eum ſolo verbo reſtituit ſaluti, vt reuertens pater ea hora filium reſtitutum vitæ cognoſceret, qua vitam illius ex ore veritatis audiſſet. Omnes autem monachi, iuſſionem patris ſui implentes, eundẽ Baſilium ex monaſterij habitatione repulerunt. Qui repulſus, dixit frequenter ſe cellam Equitij magicis artibus in aera ſuſpendiſſe, nec tamen eius quempiam lædere potuiſſe. Qui non poſt longum tempus in hac Romana vrbe, exardeſcente zelo Chriſtiani populi, igne crematus eſt.

Baſilius magus monachum ſe ſimulat.

Monaſterium virginũ

Ioan 4.

Baſilius magus flãmis exuſtus.

III. QVADAM verò die vna Dei famula, ex eodem monaſterio virginum, hortum ingreſſa eſt: quæ lactucam conſpiciens concupiuit, eamque ſigno crucis benedicere oblita, auide momordit: ſed arrepta à diabolo, protinus cecidit. Cumque vexaretur, eidem patri Equitio ſub celeritate nunciatum eſt, vt veniret côcitus, & orando ſuccurreret. Moxque hortum idem pater vt ingreſſus eſt, cœpit ex eius ore quaſi ſatisfaciens ipſe, qui hanc arripuerat, diabolus clamare, dicens: Ego quid feci? ego quid feci? Sedebam ibi ſuper lactucam: venit illa, & momordit me. Cui cum indignatione vir Dei præcepit, vt diſcederet, & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abſceſſit, nec eam vltra contingere præualuit.

IV. QVIDAM verò Felix nomine, Nurſiæ prouinciæ nobilis, pater huius Caſtorii, qui nunc nobiſcum in Romana vrbe demoratur: cum eundem venerabilem virum Equitium ſacrum ordinem non habere conſpiceret, & per ſingula diſcurrere, atq; ſtudioſe prædicare: eum quadam die familiaritatis auſu adijt, dicens. Qui ſacrum ordinem non habes,

Concionari quibus interdictum.

atque à Romano pontifice, ſub quo degis, prædicationis licentiam non accepiſti, prædicare quomodo præſumis? cui, eius inquiſitione compulſus, vir ſanctus indicauit, prædicationis licentiam qualiter accepit, dicens: Ea, quæ mihi loqueris, ego quoque tecum ipſe pertracto. Sed quadam nocte ſpecioſus mihi per viſionem iuuenis adſtitit, atque in lingua mea medicinale ferramentum, id eſt, phlebotomum poſuit, dicens: Ecce poſui verba mea in ore tuo: egredere ad prædicandum. Atque ex illo die, etiam cum voluero, de Deo tacere non poſſum. Petrus: Vellem etiam patris huius opus agnoſcere, qui fertur talia dona à Deo percepiſſe.

Gregorivs: Opus, Petre, ex dono eſt, non donum ex opere: alioquin gratia iam non eſt gratia. Omne quippe opus dona præueniunt, quamuis ex ſubſequenti opere ipſa etiam dona ſuccreſcunt. Ne tamen vitæ eius cognitione fraudêris, bene hanc reuerendiſſimus vir Albinus, Reatinæ antiſtes eccleſiæ, cognouit, & adhuc ſuperſunt multi, qui ſcire potuerunt. Sed quid plus quæris operis, quando concordabat vitæ munditia cum ſtudio prædicationis? Tantus quippe illum feruor ad colligendas Deo animas accenderat, vt ſic monaſterijs præeſſet, quatenus per eccleſias, per caſtra, per vicos, per ſingulorum quoque fidelium domos circumquaque diſcurreret, & corda audientium ad amorem patriæ cæleſtis excitaret. Erat vero valde vilis in veſtibus, atque ita deſpectus, vt ſi quis illum fortaſſe neſciret, ſalutatus etiam reſalutare deſpiceret: & quoties alia tendebat ad loca, iumento ſedere conſueuerat, quod eſſe deſpicabilius omnibus iumentis in cella potuiſſet: in quo etiam capiſtro pro freno, & veruecum pellibus pro ſella vtebatur. Per ſemetipſum ſacros codices, in pelliceis ſacculis miſſos, dextro læuoque portabat latere: & quocunque perueniſſet, ſcripturarum aperiebat fontem, & rigabat prata mentium. V.

Vitæ mũditia debent eſſe prædiũ concionatores.

Adulatorũ lingua exitialis.

Hvivs quoque opinio prædicationis ad Romanæ vrbis notitiam peruenit, atque, vt eſt lingua adulantium, auditoris ſui animum amplectendo necans: eo tempore clerici huius Apoſtolicæ ſedis antiſtiti adulando queſti ſunt, dicentes: Quis eſt iſte vir ruſticus, qui authoritatem ſibi prædicationis arripuit, & officiũ Apoſtolici noſtri domini ſibimet indoctus vſurpare præſumit? Mittatur ergo, ſi placet, qui huc eum exhibeat, vt quid ſit Eccleſiaſticus rigor, agnoſcat. Sicut autem moris eſt, vt occupato in multis animo, adulatio valde ſubrepat, ſi ab ipſo cordis oſtio nequaquam fuerit citius repulſa, ſuadentibus clericis conſenſum Pontifex præbuit, vt ad Romanam vrbem duci debuiſſet: & quænam ſua eſſet menſura, cognoſceret. Iulianum tamen hunc defenſorem mittens, qui Sabinenſi eccleſiæ poſtmodum in epiſcopatu præfuit, hoc præcepit, vt cum magno eum honore deduceret, ne quam Dei famulus ex conuentione eadem iniuriam ſentiret. Qui parere de eo clericorum votis cõcitus volens, feſtine ad eius monaſterium cucurrit, ibique abſente illo antiquarios ſcribentes reperit: vbi Abbas eſſet, requiſiuit. Qui dixerunt: In valle hac, quæ monaſterio ſubiacet, fœnum ſecat. Idem vero Iulianus ſuperbum valde atque contumacem puerum habuit, cui vix poterat vel ipſe dominari. Hunc ergo miſit, vt ipſum ad ſe ſub celeritate perduceret. Perrexit puer, & proteruo ſpiritu pratum velociter ingreſſus, homineſque illic intuens fœnum ſecantes, requiſiuit quiſnam eſſet Equitius. Moxque vt audiuit, quis eſſet, eum adhuc longè poſitus adſpexit, & immenſo timore correptus cœpit timore laſſeſcere, ſeque ipſum nutanti greſſu vix portare poſſe. Qui tremens ad Dei hominem peruenit, atque vlnis humiliter ſubmiſſis, eius genua deoſculans ſtrinxit, ſuumque dominum ei occurriſſe nunciauit. Cui reſalutato Dei famulus præcepit, dicens: Leua fœnum viride, porta pabulum iumentis, in quibus veniſtis: ecce ego (quia parum ſupereſt) opere expleto te ſubſequor. Is autem, qui miſſus fuerat, Iulianus defenſor mirabatur valde, quidnam eſſet, quod redire moraretur puer. Cumque reuertentem puerum conſpicit, atque in collo fœnum ex prato deferentem vehementer iratus, cœpit clamare, dicẽs: Quid eſt hoc? Ego te miſi hominem deducere, non fœnum portare. Cui puer reſpondit: Quem quæris, ecce ſubſequitur. Et ecce vir Dei clauatis calceatus caligis, falcem fœnariam in collo deferens veniebat. Quem adhuc longe poſitũ puer ſuo domino, quia ipſe eſſet, quem quæreret, indicauit. Idem vero Iulianus repente vt vidit Dei famulum, ex ipſo habitu deſpexit, eumque qualiter deberet alloqui, proterua mente præparabat. Mox vero vt ſeruus Dei cominus affuit, eiuſdem Iuliani animum intolerabilis pauor inuaſit, ita vt tremeret, atque ad inſinuandum hoc ipſum, pro quo venerat, vix ſufficere lingua potuiſſet. Qui humiliato mox ſpiritu, ad eius genua cucurrit, orationem pro ſe fieri petijt: & quia pater eius, Apoſtolicus pontifex, eum videre vellet, indicauit. Vir autem venerandus Equitius cœpit immenſas gratias omnipotenti Deo agere, aſſerens, quod ſe per ſummum pontificem gratia ſuperna viſitaſſet. Ilico vocauit fratres, præcepit hora eadem iumenta præparari, atque executorem ſuum cœpit vehementer vrgere, vt cito abire debuiſſent. Cui Iulianus ait: Hoc fieri nullatenus poteſt, quia laſſatus ex itinere, hodie non valeo abire. Tunc ille reſpondit: Contriſtas me fili: quia ſi hodierna die non egredimur, iam craſtina non exiemus. Dei itaque famulus executoris ſui laſſitudine coactus, in monaſterio ſuo eadem nocte demoratus eſt. Sequenti verò die ſub ipſo lucis crepuſculo, vehementer equo in curſu fatigato, ad Iulianum puer cum epiſtola peruenit: in qua præceptum eſt ei, ne ſeruum Dei contingere vel mouere de monaſterio auderet. Quem cum ille requireret, cur ſententia eſſet mutata: cognouit, quia nocte eadem, in qua ipſe executor illuc miſſus eſt, per viſum pontifex fuerat vehementer exterritus, cur ad exhibendum Dei hominem mittere præſumpſiſſet. Qui protinus ſurrexit, ſeque venerandi viri commendans orationibus, ait: Rogat pater noſter, ne fatigari debeatis. Cumque hoc Dei famulus audiret, contriſtatus ait: Nunquid non die heſterno dixi tibi, quia ſi ſtatim non pergeremus, iam pergere minime liceret? Tunc pro charitatis exhibitione aliquantulum executorem ſuum in Cella detinuit, eique laboris ſui commodum coacto renitentique dedit. Cognoſce igitur, Petre, in quanta cuſtodia ſunt, qui in hac vita ſeipſos deſpicere nouerunt: cum quibus intus ciuibus in honore numerantur, qui deſpecti foris hominibus eſſe non erubeſcunt: quia & contra in Dei oculis iacent, qui apud ſuos & proximorum oculos per inanis gloriæ appetitum tument. Vnde & quibuſdam veritas dicit: Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominabile eſt ante Deum. Petrus: Miror valde, quod de tali viro ſurripi pontifici tanto potuerit. Gregorius: Quid miraris Petre, quia fallimur, qui homines ſumus? An menti excidit, quod Dauid, qui prophetiæ ſpiritum habere conſueuerat, contra innocentem Ionathæ filium ſententiã dedit, cum verba pueri mentientis audiuit? quod tamen quia per Dauid factum eſt, & occulto Dei iudicio iuſtum credimus, & tamen humana ratione qualiter iuſtum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum, ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui prophetæ non ſumus? Multum vero eſt, quod vniuſcuiuſque præſulis mentem curarum denſitas vaſtat. Cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad ſingula: tantoque ei in vnaquaIibet re ſurripitur, quanto latius multis occupatur. Petrus: Vera ſunt valde, quæ dicis. VI.

Multis occupato facile imponit adulatio.

Vide ſancti viri humilitatem.

Eius prophetia.

Luc 16.

2. Reg 16. & 19.

Gregorivs: Silere non debeo, quod de hoc viro, Abbate quondam meo reuerendiſſimo Valentino narrante, agnoui. Aiebat namque, quia corpus eius, dum in beati Laurentij martyris oratorio eſſet humatum, ſuper ſepulchrũ illius ruſticus quidam arcam cum frumento poſuit, nec quantus qualiſque vir illic iaceret, perpendere ac vereri curauit. Tunc repente turbo cælitus factus, rebus illic omnibus in ſua ſtabilitate manẽtibus, arcã, quæ ſuperpoſita ſepulcro eius fuerat, extulit, longeq; proiecit, ita vt palam cuncti cognoſcerent, quanti eſſet meriti is, cuius illic corpus iaceret. VII.

Punitur irreuerentia erga monumentum S. Equitij.

Etiam ea, quæ ſubiungo, prædicti venerabilis viri Fortunati, qui valde mihi ætate, opere & ſimplicitate placet, relatione cognoui. Eandem Valeriæ prouinciam Longobardis intrantibus, ex monaſterio reuerendiſſimi viri Equitij in prædicto oratorio ad ſepulcrum eius monachi fugerunt. Cumque Longobardi ſæuientes monaſterium intraſſent, cœperunt eoſdem monachos foras trahere, vt eos aut per tormenta diſcuterẽt, aut gladiis necarent: quorũ vnus ingemuit,

Anno 573. Longobardi inuadũt Italiam. Vide Bar. in annal.

inuit, atque acri dolore commotus, clamauit: Heu heu ſancte Equiti, placet tibi quod trahimur, & non nos defendis? Ad cuius vocem protinùs ſæuientes Longobardos immundus ſpiritus inuaſit: qui corruentes in terram, tam diù vexati ſunt, quouſq; hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoſcerent, quatenùs locum ſacrum temerare vlteriùs non auderent. Sicq; vir ſanctus, dum diſcipulos defendit, etiam multis pòſt remedium illuc fugientib. præſtitit.

Nota miraculũ ad ſepulcrũ ſancti viri.

VITA S. THOMÆ AQVINATIS, SANCTITATE ET DOCTRINA CLARISSIMI, PER F. LAVRENTIVM SVRIVM EX SCRIPTIS FIDE *dignis collecta & confecta.*

An. 1260.

7. Marti.

I. PRÆSTANTISSIMVS vir D. Thomas Aquinas, tot fuit diuinitùs auctus & naturæ & gratiæ donis, vt inter præcipuas Eccleſiæ Dei columnas non immeritò numeretur. Vita eius à diuerſis conſcripta habetur, ſed à pleriſq; nimis breuiter: à nonnullis verò prolixè ſatis, ſed ſtylo, quòd ad quoſdam attinet, rudi & impolito, vt lectorem emunctioris naris facilè poſſit offendere. Itaq; quæ ad tanti viri laudem & gloriam facere videbantur, aliquanto fuſiùs, ſeruata tamen mediocritate, colligere ſtudui, idq; paulo latiniùs, quàm ij, ex quibus ea deſcripſi, vt laudetur præpotens Deus in ſancto ſuo, & vir beatiſſimus eo, quo par eſt, ab omnibus honore afficiatur. Quòd igitur ad genus eius & patriam attinet, patrem habuit ex illuſtri familia Comitum Aquinatum, eumq; Landulphum nomine: matrem verò Theodoram, & generis & morum nobilitate inſignem, patria Neapolitanam. Porrò cùm adhuc mater eius Theodora eum vtero geſtaret, vir quidam ſanctus in Campaniæ monte quodam cum pleriſque alijs vitam ducens eremiticam, re & nomine Bonus, ob vitæ ſanctitatem iam fama celebris, ad eam in caſtro ſuo Rocha Sicca morantem acceſſit, eiq; dixit ſpiritu prophetico: Lætare domina Theodora, paries enim filium Thomam, qui toto orbe ob vitæ & eruditionis præſtantiam celebrabitur, porrò S. Dominici inſtitutum idem ipſe complectetur. Cui illa reſpondit: Fiat Domini voluntas. Natus deindè puer eſt, & Thomas vocatus, nutriciq; traditus: quæ cùm eum aliquandò in balneo aquis vellet abluere, manum extẽdens infantulus, chartulam è terra ſuſtulit nullo innuente, eamq; compreſſa cœpit retinere manu. Nutrix autem eum lauare cupiens, conata eſt chartulam è manu eius extrahere: at ille id non ferens, acriter flere cœpit. Itaq; nutrix pietate commota, noluit ei moleſta eſſe: illaq; ceſſante, ille quoq; lachrymari deſijt. Relicta igitur in manu eius chartula, nutrix eum abluit, ablutumq; extersit & induit. Rem autem totam matri eius indicauit, quæ ægrè tandèm infantis manum aperuit, ex eaq; chartulam euulſit, in qua ſcripta viſebatur angelica ſalutatio. Infans verò chartulam inſtanter reperijt, atq; demùm ploranti redditam, ille mox deglutiuit. Viſa eſt ea res pleriſq; non vacare & miraculo & myſterio, quòd eximius olim Eccleſiæ doctor futurus, in eam chartulam antè omnes incidiſſet, quæ noſtræ ſalutis iucundiſſima initia contineret. Solebant poſteà illi lachrymanti libellum aliquem offerre, eoq; apprehenſo, lachrymas remittebat, non ſine multorum admiratione, qui indè colligerent, magnos illum in literis progreſſus habiturum. Quotiès etiam librum aliquem conſpexiſſet in tenera ætate, ad illum accurrebat, & voluendo chartas, eiuſmodi ſe ludo inſtar puerorum oblectabat.

Genus & patria S. Thomæ.

Eremita Bonus.

Chartulam angelica ſalutatione inſcriptam deglutit.

II. IAM verò vbi ad quintum peruenit ætatis annum, à parentibus ad ampliſſimum illud Caſinenſe monaſterium miſſus eſt, & pietate & literis imbuendus. Eius monaſterij fratres militant Chriſto ſub Regula S. Benedicti. Factum hoc eſt magno diuinæ prouidentiæ conſilio, nè tantilla ætas, ſi in prauos & mundo huic deditos magiſtros incidiſſet, aliquam ab ijs labem contraheret. Adhibitus autem illi eſt in eo monaſterio præceptor, qui eum & optimis moribus, & egregijs inſtrueret diſciplinis. Ab hoc verò ſanctus puer ſæpè importunis precibus extorquere ſolebat, vt ipſi diceret, quid ſit Deus. Quæ autem ab illo magiſtro dicebantur, manebant apud puerum alta mente repoſta. Erant in illo monaſterio etiam aliorum nobilium virorum pueri: in quibus ſi quos vidiſſet aut arrogantes, aut diſſolutis & incompoſitis moribus, eorum conſortia deuitabat. Geſtare ſolebat manu chartulam, prima puerorum rudimenta continentem. Multa in illo viſebatur morum maturitas, nulla puerilibus annis familiaris leuitas, nulla loquendi futilitas aut garrulitas, incipiebat enim iam tum in ſilentio ſecum ipſe vtilia meditari, & certè in illa tam tenera ætate duabus ampliùs horis in precibus & Dei laudibus verſabatur. Mouebant hæc eius cœnobij Abbatem, quippè cui haud obſcurè indicarent, nihil vulgare aut mediocre ab illo ingenio quandoq; expectandum: tandemq; eò promouerunt, vt puerum tam præclaræ indolis parentibus remitteret, ſimul hortans, vt Neapolim eum diſciplinis liberalibus accuratiùs inſtituendum ablegarent. Et ita factum eſt. Venit Thomas annos natus plùs minùs decem Neapolim, & pro admirabili ingenij viuacitate ita profecit in literis, vt commilitones ſuos omnes antecelleret. In Grammatica, Dialectica & Rhetorica fertur quodam Martino peritiſſimo præceptore vſus, in Phyſicis verò Petri Hybernici fontes eſſe ſectatus. Iam fama increbreſcebat, Neapoli eſſe adoleſcentem, qui eximijs virtutibus ætatem vinceret. Verùm ille, licèt valdè adhuc puer, iam alia animo voluebat, nec quid de ipſo prædicarent homines, ſed quomodò poſſet ipſe gratam præpotenti Deo offerre ſeruitutem, ſibi cogitandum exiſtimabat. Per id tempus frater quidam Dominicani inſtituti, ingenium eius vehementer admirans, videre ſibi viſus eſt radios quoſdam luculentos de eius vultu vibrari, qui longè lateq; diffuſi, cernentium oculos illuſtrarent.

Traditur in Caſinenſe monaſteriũ

Mores pueri.

Mittitur Neapolim.

III. CONTIGIT autem F. Iohannem de S. Iuliano, cuius erat admodùm celebris opinio, in colloquium ſancti Thomæ tunc fortaſſis incidere, Dei vtiq; ſpiritu id agente. Is eum hortari cœpit, vt contempta mundi vanitate, ad Dominicani inſtituti, cuius ipſe quoq; ex profeſſo erat monachus, complexum ſe conferret. Erat hoc nihil aliud, niſi iam currenti calcar addere. Iam enim ille venerabilis puer ſecum ſtatuerat ad illud ſe vitæ genus transferre. Itaq; quod mente deliberârat, confert in opus, & annos natus tredecim, contempta tam illuſtri generis dignitate, poſthabitis ampliſſimis opibus, omnique faſtu & pompa mundi huius proculcata, induit habitum ſancti Dominici, magis eligens abiectus videri in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum, & omnibus mundi huius falſis & commentitijs bonis circumfluere. Eius verò ſacri ordinis habitum ei contulit vir eximius & Deo deuotus F. Thomas Agni de Lentino, tunc quidem Prior Neapolitanus, ſed poſteà ex Meſſanenſi Archiepiſcopo Hieroſolymitanus Patriarcha. Permouit autem animos omnium, q̃ nobiliſſim⁹ puer rem tantam eſſet aggreſſus, & ex opulento ſpontè elegiſſet fieri inops & pauper, nihilq; huius mundi poſſidere. Solent enim in hominibus pijs & Deo deuotis id ſummoperè admirari, nõnunquàm etiam irridere & contemnere illi, qui in magna fælicitate ponunt, honoribus & diuitiis, atq; aliis id genus vitæ huius vanitatibus affluere. Et tamen de ipſo filio Dei dicit Apoſtolus. Qui cùm eſſet diues, propter vos egenus factus eſt. Imo vero ipſe dicit de ſeipſo: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet.

Amplectitur S. Dominici inſtitutum.

2. Cor 8. Matth 8.

IV. EXEMPLVM igitur dedit nobis, vt ſi velimus ad perfectionem adſpirare, rebus omnibus nuncium remittamus. Fecerunt hoc innumeri ſexûs vtriuſq; ſanctiſſimi homines, atq; in iis etiam Imperatores, reges & principes: fecit etiam S. Thomas: ſed mater eius, vt eſt matronarum in filios vehemens affectus, valdè id acerbè tulit, nolens priuari filio ſuo. Itaq; multis ſtipata matronis, venit Neapolim. Et in hac quidem re commemoranda nonnihil variant ſcriptores. Alii enim dicunt gauiſam fuiſſe matrẽ, cùm recordata eſſet olim id prædictũ fuiſſe, fore vt Thomas ſe conferret ad monaſticũ vitæ genus, atq; ea cauſa iuiſſe Neapolim, vt filium in eo propoſito confirmaret: at tandem tñ animo fuiſſe

commotam,cùm non daretur ei facultas filium alloquendi. Verebantur enim patres Dominicani,nè mater filium ſu-
is blandis colloquijs ab inſtituto reuocaret: dederuntq; operam,vt primùm Romam, indè in Tuſciam, mox Pariſios
Thomas perduceretur. Nec ceſſabat mater abeuntem Romam vſq; inſequi, ſed ibi eum non inueniens, perturbari
cœpit, maximè quòd non crederetur ipſi affirmanti, ſe non niſi confirmandi filij cauſa eius colloquium expetere. Eo
Fratres S. Thomæ.
tempore fratres ſancti Thomæ Landulphus & Arnoldus, viri ſtrenui & prudentes, in caſtris Friderici Secundi Impe-
ratoris militabant. At illos ſcribit mater, dent operam, nè Thomas poſſit ex Italia tranſire in Gallias. Illi lectis literis,
non mediocriter commoti, aſſentiente Imperatore, locis opportunis fortiſſimos collocant viros, qui eum intercipi-
Thomas comprehẽditur.
ant. Nec defuit illorum conatibus proſper ſucceſſus. Cùm enim Thomas ſanctus puer cum quatuor ſocijs eiuſdem
profeſſionis iter capeſſeret, & labore feſſus, ad puteum ſederet, à militibus comprehenſus eſt: qui eum habitu mona-
ſtico vi ſpoliare volentes, cùm eum cernerent modis omnibus obniti, nè quid incommodi acciperet, eum ad fratres
illius adduxerunt. Ij porrò ad matrem eum ducendũ curârunt. Dolebant intereà fratres Dominicani, quòd ea vi con-
ſpicerent abduci tantæ ſpei puerum. Porrò mater viſo Thoma, ingenti gaudio affecta eſt, ſed vincente muliebri affe-
Prouerb 1.
ctu, perſuadere illi conatur, vt religionis habitum deponat. Sed fruſtrà iacitur rete antè oculos pennatorum. Erat eius
Traditur cuſtodiæ.
optimi pueri mens longè firmior & robuſtior in Chriſto, quàm quæ maternis poſſet blandimentis euerti. Cumq; ni-
hil proficeret, cuſtodiendum illum tradit militibus in caſtro quodam, donec eius propinqui & cognati aduentarent.
Nec ſibi tamen ferendam putabant Patres Dominicani illam vim allatam ſuæ profeſſionis fratri, querelaſq; defere-
bant ad Innocentium III. Romanæ ſedis Pontificẽ. Pontifex non immeritò rei indignitate permotus, ad Fridericum
Mittuntur in carcerẽ, qui Thomã comprehenderunt.
Imperatorem nuncios cum literis miſit, adhortans eum, vt eius iniuriæ adminiſtros inquiri iuberet. Fridericus Impe-
rator non id negligendum ratus, quod Pontifex admonuiſſet, milites comprehendi iuſſit & duci in cuſtodiam: nec
diù pòſt fratres Dominicanos hortatus eſt, vt ſuas preces ipſi offerrent. Illi verò cùm in ſpem bonam veniſſent recu-
perandi Thomæ, per vim & iniuriam ablati, nolebant querelas apud Imperatorem deponere, nè ſi quid ille in milites
grauiùs ſtatuiſſet, ſcandalum indè naſceretur, & ſcrupulus quidam conſcientijs inijceretur.

IAM fratres S. Thomæ Landulphus & Arnoldus ad matrem proficiſcebantur: ſed omittendum hoc loco non V.
eſt, quòd cùm illi ad Thomam veniſſent, eiuſq; inſuperabilem conſtantiam cognouiſſent, ſorores ſuas hortati ſunt, vt
ad eum ſe conferrent, eumq; à ſententia deducerent. Non recusârunt illæ, quod iuſſæ erant: ſed vbi in eius congreſ-
ſum colloquiumq; venerunt, ita ab illo, iam diuinitùs valdè illuſtrato, puero inſtitutæ ſunt, vt altera earum, poſthabi-
tis mundi pompis, ſacris virginibus in monaſterio ſe coniunxit, ac demùm ijs præfecta, in ſancta profeſſione ſanctè o-
bierit. Ea res magis etiam fratrum iracundiam concitauit, ita vt ad carcerem, quo Thomas continebatur, accederent,
& iniurijs atq; conuicijs eum exagitarent, deniq; habitum monaſticum diſcerperent, vt ille pudore affectus, ipſis aſ-
ſentiret. Sed ſanctus puer cedens furori, & fragmenta veſtium colligens, ijs ſe, vt potuit, rurſus induit, ex iniurijs, con-
Mich 7.
uicijs & contumelijs pulchras ſibi contexens patientiæ coronas. Non potuit autem irritatus furor quieſcere: ad atro-
Matth 10.
ciora ſe eius fratres arma conuerterunt. Reuerà inimici hominis, domeſtici eius. Erat mulier venuſta ſpecie, quæ non
ita pridèm nupta, iam corpus ſuum omnibus proſtituebat. Hanc inuitant, vt quibus poſſit blandirijs & lenocinijs pu-
Tentatur eius pudicitia.
diciſſimum adoleſcentem ad turpitudinem impellat. Ingreditur illa cultu & animo meretricio ad S. Thomam in car-
cerem, verbiſq; laſciuis & tactibus cœpit eius animum ſolicitare de re nefaria. Vt autẽ ſenſit caſtiſſimus adoleſcens ſe
illius impuris illecebris & peſtiferis ſuggeſtionibus nonnihil moueri, Nè quæſo ſinas, inquit, Domine Ieſu & tu ſan-
ctiſſima CHRISTI mater & virgo MARIA, vt tam immani me ſcelere obſtringam: moxq; à foco arrepto titione, illam
procacem & impudentem fœminam procùl à ſe abegit. Deindè clauſo oſtio, in quodam cuſtodiæ angulo crucis figu-
Angeli ei apparent.
ram illo titione pinxit in pariete, ſeq; proſternens in orationem, cum lachrymis Dominum rogauit, vt ipſi largiretur
perpetuæ continentiæ & integritatis donum Inter orandum autem cùm eſſet ſomno correptus, duo ei dormienti ap-
paruêre angeli, qui ei dixerunt, preces ipſius à Domino exauditas: ſimulq; cingulo eius ſtrinxerunt renes, ita dicen-
tes: Nos à Domino iuſſi, zona caſtitatis te cingimus, nulla poſthàc ratione diſſoluenda. Interim verò illa ex ea con-
ſtrictione dolorem ſentiens, exclamauit. Accurrebant autem cuſtodes, volentes ſcire, qua ex cauſa eos clamores edi-
diſſet. At ille prorſus indicare noluit, quoad ſuperuixit: vbi autem ſe ſenſit moriturum, indicauit fratri Reginaldo ſo-
cio ſuo, quem etiam aliorum ſecretorum ſuorum conſcium eſſe voluit. Fertur vir ſanctus ab eo tempore, quo hæc illi
accidit tentatio, vſqueadeò vitâſſe fœminarum colloquia, præterquàm vbi vel vtilitas vel neceſſitas aliud poſtularet,
vt ſolent homines ſibi à ſerpentibus & ſcorpionibus cauere.

TANDEM verò mater eius Theodora, cùm iam biennio ferè in cuſtodia illum detinuiſſet, verita ne Dei in ſe iram VI.
concitaret, fratribus Dominicanis copiam fecit eum ad ſe reuocandi. Eo autem tempore, quo ſic aſſeruabatur velut
in carcere quodam, crebrò illum inuiſebat Fr. Iohannes de S. Iuliano, cuius ſuprà meminimus, quippè qui eum non
mediocriter in Domino amaret: afferebatq; illi veſtes neceſſarias, idq; tam occultè, vt ijs ſeſe quidem indueret, ſed
rurſus apud eum exuens, illi eas relinqueret. Et multa ſane admiratione dignum eſt, quod quidam annotârunt, S.
E cuſtodia dimittitur.
Thomam in eo carcere multa in literis tam egregie calluiſſe, acſi ea ab eximijs præceptoribus didiciſſet. Porrò autem
matre conniuente, ſubtractiſq; cuſtodibus, per feneſtram è caſtro Thomas deponitur, & à fratribus Dominicanis,
qui iam eò aduenerant, excipitur, & cum multo gaudio Neapolim reducitur. Inde vero Romam miſſus eſt. Id tempo-
Mittitur Coloniam & audit Albertũ Magnum.
ris Iohannes Teutonicus, Ordinis S. Dominici Magiſter, vt vocant, doctrina & pietate clarus habebatur. Is Thomam
ſecum Pariſios abduxit: ibi cum aliquot menſes feciſſet, miſſus eſt Coloniam Agrippinam, vt Alberti Magni, multi-
plici doctrina & vitæ ſanctitate celeberrimi, prælectionibus intereſſet. Quem ſane vt audiuit, mirifice lætatus eſt, tan-
tum ſe inueniſſe præceptorem. Iam ante enim crebro Dominum precatus erat, vt quandoq; liceret ipſi ad tantum vi-
rum peruenire. Vbi ſanè obiter illorum reprehendenda eſt temeritas, inſcitia & impudentia, qui ſanctum vi-
rum necromantiæ inſimulant, & ei neſcio quæ alia imperite, ne dicam ſcelerate, attribuunt, ſed hæc fortaſſis alibi fu-
ſiùs dicentur. Fuit ille ſane incomparabili rerum plurimarum cognitione, & egregia quoq; vitæ ſanctimonia prædi-
tus, vt non immerito S. Thomas illo præceptore gloriaretur. Multam ſibi eruditionis materiam ſub illo collegit Tho-
mas, qui iam quaſi Pythagoricum quoddam ſibi ſilentium indixiſſe videbatur, vt poſſet ad ſtudia literarum maiorem
Taciturnus Thomas.
animi attentionem adferre. Adeo vero perpetuo ferè ea taciturnitate vtebatur, vt condiſcipulis eo nomine prope-
modum in contemptum veniret, qui eum bouem mutum appellabant. Forte per id tempus Albertus Dionyſij de di-
uinis Nominibus librum prælegit, & Thomas non ſegniter auſcultabat. Aderat ibi inter alios quidam bene literatus,
qui cùm Thomam adeo ſilentii ſtudioſum cerneret, eum obtuſo ingenio & hebeti exiſtimans, Percurramus, inquit,
ſiue repetamus, quæ ab Alberto prælecta ſunt. Thomas pro ſua modeſtia libenter annuit. Inter repetendum autem
cùm ille nonnihil erraret, à Thoma admonitus eſt, aliter Albertum ſentire, quàm ab ipſo putaretur. Cumq; ille ro-
garet, vt Alberti ſententiam explicaret, Thomas ita Dionyſium interpretatus eſt, vt Albertum etiam vincere videre-
tur. Perlatum hoc fuit ad illum, quem ſtudioſorum magiſtrum vocant, qui poſtera die ad locum clàm acceſſit, vbi
Thomas prælectionem Alberti repetebat, diligenterq; auſcultans, eius ingenium & doctrinam valdè admirabatur,
moxq; rem totam Alberto aperuit.

NON diù pòſt Albertus in publica diſputatione quæſtionem difficilem tractandam ſuſcepit Aderat Thomas, & VII.

dicta

dicta Alberti tenaci memoria aſſeruans, deindè ſcripto comprehendit: ſed cùm è cubiculo feſtinus exiret, chartula, in qua ea deſcripſerat, ei excidit neſcienti, inuentaq; ab alio quodam, ad Albertum allata eſt. Qui cùm legiſſet, diuinam in eo gratiam, eamq; ſingularem, animaduertit. Itaq; iuſſit, vt in proxima diſputatione ad quæſtionem non cuiuis obuiam Thomas reſponderet. Ille principiò recuſauit præ verecundia & humilitate, ſed cùm Albertus inſtaret, ceſſit humiliter. Cùm autem non tam ſuo ingenio, quàm diuina gratia niteretur, ad obſecrandum Dominum Ieſum ſe contulit. Vbi ad diſputationem ventum eſt, tanta in reſpondendo dexteritate vſus eſt, vt Albertus ei palàm diceret: Thoma, tu mihi non tam reſpondentis, quàm doctoris locum obtinere videris: conuerſusq; ad alios, Vos, inquit, hunc bouem mutum vocatis: ſed ille certè tales quandoq; docendo mugitus dabit, vt totus poſſit orbis audire. Nihil verò ſancti iuuenis animum hæc efferebant, ſed in multa ſe animi humilitate & ſynceritate continens, licèt alios ingenio & eruditione ſuperaret, neminem tamen vel leuiter præ ſe contempſit, neq; ſibi aliquid arroganter attribuit. Ita factum eſt, vt & Alberto magiſtro & condiſcipulis admirabilis haberetur, quippè qui non obſcurè intelligerent, plenum illum eſſe ſpiritu Dei. Cũ iam verò aliquãdiù Coloniæ hæſiſſet, & ſub Alberto nõ mediocriter in literis & moribus profeciſſet, idem Albertus præclarum eius doctrinæ & ſanctitati teſtimonium reddens, perſuaſit Magiſtro Ordinis, vt eum Lutetiam reuocaret, in S. Theologiæ Baccalaureum illic promouendum. Datis igitur ad eum literis, iuſſit Ordinis Magiſter, vt Pariſios rediret, & ſe ad Sententiarum libros prælegendos compararet. Itaq; Lutetiam profectus, Baccalaurei titulo, licèt inuitus, quòd ſe ex multa humilitate indignum putaret, ornatus eſt. Indè ſe contulit ad Sententias Petri Lombardi prælegendas. In qua prælectione cum tanta gratia & dexteritate verſatus eſt, vt omnibus longè antecellere putaretur, omneſq; eius doctrinam & ſapientiam ſuſpicerent ac ſtuperent. Vtebatur enim peculiari quadam methodo, & ſingulares quaſdam ſuis dictis rationes adhibebat, vt auditores eius minimè ambigerent, à patre luminum cœleſti illum lumine perfuſum & egregiè illuſtratum.

Alberti de Thoma ſententia.

Pariſijs fit S. Theologiæ Baccalaureus.

VIII. POSTQVAM autem Sententias cum omnium admiratione abſoluit, & iam tempus adueniebat, vt Doctoris quoque nomine & titulo inſigniretur, Pariſienſis Academiæ Cancellarius, vt vocant, eius rei admonuit Priorem fratrum Dominicanorum, qui Lutetiæ morabantur. Prior itaq; mandat Thomæ, vt ad eam capeſſendam dignitatem ſe præpararet. Sed hic vir ſanctus & humilis, ad ſolita modeſtiæ præſidia confugiens, cœpit multa prætexere, ſe nec ſcientia nec ætate tanto honori parem aſſerere. Neq; enim id temporis annum ætatis trigeſimum compleuerat. At vicit tandem obedientia, & cùm maiorum ſuorum non poſſet declinare imperium, cum magna humilitate illorum ſeſe voluntati accommodauit: rurſusq; ad orationis ſtudium ſe conferens, petijt ab omnipotente Deo opem & auxilium. Poſteà illi dormienti quidam venerandus ſenex apparuit, eiq; dixit: Quid habes, frater Thoma, quòd ſic Deum lachrymabundus oras? Cui ille reſpondit: Cogor magiſterij & nomen & munus in me recipere, cui me ſcio imparem eſſe: nec video, quid thematis loco ſumere debeam, quemadmodùm in ſcholis more receptum eſt. Tum ille ſenex: Noli, inquit, puſillo eſſe animo: vult Deus, vt Maioribus tuis hac in re obtemperes. Thematis autem loco habebis illud ex Pſalmo: Rigans montes de ſuperioribus ſuis &c. His dictis, viſio ablata eſt, & Thomas expergefactus Deo gratias egit, quòd tam clementer ipſius preces admiſiſſet. Promotus indè in S. Theologiæ Doctorem, nihil de ſtudio remiſit, ſed multas reliquit Eccleſiæ doctiſſimas & vtiliſſimas lucubrationes, quas nôrunt ſtudioſi. In ijs ſunt illi eruditiſſimi libri, quos inſcripſit, Summã contra Gentiles: in quibus, ſicut & in cæteris ſancti viri ſcriptis, non debemus dictionem ſpectare, quæ pro illius ſæculi more ſimplex eſt & ſcholaſtica: ſed res & ſententias, quæ doctiſſimorum virorum iudicio ſunt in illis admirabiles. Fuit verò etiam in ſermone familiari ad perſuadendum valdè efficax, quemadmodùm res ſubiecta docebit. Venit quandoq; ad Chriſti natalem diem Mollariam, quod eſt oppidum non longè ab vrbe Roma, vbi tum morabatur Cardinalis Richardus: venerunt autem eò etiam duo prædiuites Iudæi, in rebus Iudaicis egregiè inſtructi. Voluit igitur Cardinalis, vt cum illis Thomas ſermonem conferret, & ad Chriſti religionem eos traducere niteretur. Suſcepta eſt cum illis diſputatio, multiſq; vltrò citroq; allatis rationibus, tandem ſcripturæ diuinæ teſtimonijs Thomas euicit, iam Chriſtum & Meſſiam adueniſſe, quem infælices Iudæi adhuc venturum ſomniant. Et illi quidem tunc à Thoma ea conditione dimiſſi ſunt, vt in craſtinum ſecum deliberarent, & ſi quas haberent, rationes contrarias adferrent: interim verò ille feruenti ſpiritu rogabat pro illis Dominũ, vt eos ad ſe conuertere dignaretur, qui pro peccatoribus naſci voluerit. Altero illuceſcente die, verus Lucifer in eorum cordibus ortus eſt, reuerſiq; ad S. Thomam, poſita Iudaicæ perfidiæ obſtinatione, Chriſto nomen dedêre, & ſacro abluti baptiſmate, Chriſtum induerunt.

Pſalm. 103.

Promouetur in Doctorem.

Duo primarij Iudæi ab illo conuertuntur.

IX. ADMIRANDA fuit ſancti viri inter orandum animi pietas & deuotio, & cùm ſe daret rerum diuinarum contemplationi, adeò perſæpè viſus eſt mente in Deum ſublimiter exceſſiſſe, vt corpus pariter in aëre ſuſpenſum videretur. Præcipua aũt deuotione afficiebatur erga illud præſtantiſſimum Euchariſtiæ Sacrament. ſolebatq; quotidiè Miſſæ offerre ſacrificium, niſi aduerſa valetudine eſſet impeditus: nec hoc contentus, etiam alterius fratris Miſſam auſcultabar, cui etiam vt plurimùm ipſe inſeruiebat. Sub ipſo autem ſacrificio, tanti ſacramenti amore ebrius, non rarò in Deum rapiebatur, totus lachrymis infuſus. Horis nocturnis, poſt breuem ſomnum, multùm vacabat precibus, vt à Domino poſſet obtinere gratiam ſcribẽdi & docendi, quæ expediret. Quicquid illi à neceſſaria corporis in ſomno ciboq; ac potu parcè capiendo refectione ocij ſuperfuit, id totum orationi, lectioni, meditationi, ſcriptioni impendebat, ita vt nullum temporis ſpatium abſq; fructu tranſmitteret. Cùm hominum colloquijs intereſſe cogebatur, nè illud quidem, licet exiguum, tempus abſq; animi profectu trãſigebat, ſemper aliquid eiuſmodi proponens, quod audientium ſaluti proficeret. Vbi autem licebat ad amica Cellulæ ſilentia redire, omiſſis omnibus, cum quibus erat locutus, qualeſcunq; etiam illi fuiſſent, mox ad rerum diuinarum meditationem ſeſe recipiebat, idq; animo tam libero & ad rogandum Dominum expedito, acſi intereà ſecum verſatus fuiſſet. Quod vtiq; argumento erat, cæteris quidem rebus intereſſe & occupari eum potuiſſe, ſed non niſi Deo & rerum diuinarum ſtudio & contemplatione fuiſſe delectatum. Et eſt ſane hòc in ſancto viro accurate obſeruãdum, quod quoties vel ad diſputationem, vel ad lectionem ſiue ſtudium, vel ſcriptionem ſe conferre vellet, priùs ad feruenter rogandum Dominum ſe contulit, idq; cum profuſis lachrymis, ſciens ſcriptum, omnem ſapientiam eſſe à Domino Deo. Inde factum eſt, vt illa etiam, de quibus anteà dubitârat, poſt eiuſmodi preces tam dilucidè perſpecta haberet, acſi ea lectione didiciſſet. Et huc facit, quod ipſe ſocio ſuo fratri Reginaldo ſecretò aperuit, & vſq; ad obitum ſuum tacitum haberi voluit, ipſam ſcientiam & eruditionẽ ſuam, non tam ingenio & ſtudio, tametſi illa quoq; ei non defuêre, quàm fuſis ad Dominum precibus acquiſiuiſſe. Quod quidem ille Reginaldus poſt eius deceſſum crebrò in ſcholis & alibi referre ſolebat, dignum profectò, quod ſtudioſi imirentur. Nam qui poſthabito Dei timore, ſui ingenij viribus ſuaq; induſtria nituntur, illi cùm in literis nonnihil proficiunt, animis intumeſcunt, & quemadmodum à Leone Pontifice dictum eſt, cauſa illuminationis fit eis materia cæcitatis, & tum ſeipſos, tum alios ſæpè in abſurdos præcipitant errores. Sed de hoc ſatis. Eſt autem hoc quoq; in ſancto viro memorabile, ꝙ cùm ei eſſet integrum, libenter ſolitus fuerit aliquid in Patrum Collationibus lectitare, ne ex rerum ſubtilium ſpeculatione affectus eius nonnihil tepeſceret, poſſetq; ſe rurſus faciliùs ad diuina contẽplanda colligere & erigere. Et in hoc quidẽ S. Dominic. ſectatus eſt, quem eius libri lectione conſtat magnopere fuiſſe delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atq; promotum. Occurrit quandoq; S. Thomę locus difficilis in Eſaia propheta, quẽ tum interpre-

Ecſtaſes eius.

Animi eius puritas.

Eccli. 1.

Diuinitùs edocetur. terpretabatur: cumq́; ad eius ſenſum & mentem penetrare non poſſet, multis diebus in ieiunia & orationes incubuit, donec à Domino aperiretur, quod clauſum & abditum videbatur. Ita nocte quadam, cùm precibus vacaret, ſocius eius Reginaldus audiuit quoſdam cum illo miſcere ſermones, licèt percipere non poſſet, quinam illi eſſent, vel quibus de rebus colloquerentur. Illis autem abeuntibus, Thomas ad ſe Reginaldum vocat, eumq́; iubet ſcribere commentaria quædam in Eſaiam, perindè illi ea dictans, ac ſi ex libro recitaret. Deindè iuſſus Reginaldus quieti membra reddere, ad Thomæ pedes corruit, eum obnixè rogans, & per Chriſti nomen obteſtans, vt diceret, cum quibus tam prolixè fuiſſet locutus. Recuſante diù Thoma, & rem ſecretam pandere nolente, Reginaldus in prece perſtitit. Tandem igitur, nè Chriſti nomen, per quod adiuratus erat, negligere videretur, cum lachrymis ei dixit: Scis fili Reginalde, quàm me hiſce diebus afflixerim, ob loci huius obſcuritatem, cuius iam expoſitionem ex ore meo ſcripſiſti. Miſit autem pius Dominus ad me Apoſtolos Petrum & Paulum, quos mihi apud illum interceſſores adhibueram, & cum illis iam dulcia habui colloquia, iiq́; hunc mihi locum valdè luculenter explicârunt. Sed ego omnipotentis Dei verbis tibi præcipio, ne hoc, quod ex me adiurato cognouiſti, donec ero in hac vita, cuiquam omninò reueles.

Petrus & Paulus ei apparent.

Idem Reginaldus incidit quandoq́; in febrem valde moleſtam & continuam. Eum Thomas acceſſit, & optimis ſermonibus hortabatur ad patientiam. Ferebat autem vir ſanctus ad collum ſuum ſuſpenſas reliquias quaſdam S. Agnetis virginis & martyris, quam ſingulari amore & deuotione proſequebatur: monebatq́; Reginaldum, vt ipſe quoq́; in illam ſanctiſſimam virginem animi deuotionem conciperet: ſimulq́; eius pectori ſacras reliquias imponens, Dominum pro fratris ſalute precabatur, & ille mox è lecto ſurrexit incolumis. Oranti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiæ Doctor Ordinis S. Dominici, quem ille ſibi Pariſijs in prælectionibus reliquerat ſucceſſorem: qui non ita pridem obierat, Thoma ignorante. Vt ergò illum vidit iuxta ſe ſtantem, Gratulor, inquit, te huc aduenïſſe: ſed quando, oro, veniſti? Reſpondit ille: Ego iam exceſſi è corpore: permiſſum autem mihi eſt pro tuo merito tibi apparere. Territus eo reſponſo nonnihil ſanctus vir, cùm ſe collegiſſet, ait: Adiuro te per Dominum, vt indices mihi, num placeant Deo opera mea. Reſpondit Romanus: Perſeuera in hoc ſtatu, nec dubites grata eſſe Deo quæ facis. Et Thomas, Tecum verò, inquit, vt agitur? Reſpondit: Ego vita fruor ſempiterna. Attamen ob negligentiùs curatum teſtamentum, à Pariſienſi Epiſcopo mihi traditum, pœnas lui in locis Purgatorijs ad dies quindecim. Et Thomas: Scis, inquit, crebrò nos in diſputationem illam adduxiſſe quæſtionem, an permaneant in animo ſcientiæ, in hac vita acquiſitæ: quæſo, vt eam mihi expedias. Reſpondit Romanus: Ego Deum intueor: noli hac de re ex me ſciſcitari. Et Thomas: Vidêſne, inquit, Deum ſine medio, aut aliqua re interpoſita? Tum ille: Sicut audiuimus, ait, ſic videmus in ciuitate Domini virtutum: moxq́; diſparuit, & S. Thomam multa reliquit conſolatione perfuſum. Alio tempore eidem ſancto viro in preces incumbenti Pariſijs ſoror eius apparuit, ſeq́; in Purgatorijs locis cruciari dixit, orans, vt ſacrificia & preces pro ipſa Domino offerret. Curauit vir ſanctus, vt fratres pro ea facerent vt petierat. Interiecto inde aliquanto temporis ſpatio, Romæ illi rurſùs ſe viſendam obtulit, indicans ſe à pœnis liberatam, viuere in beata vita. Interroganti autem S. Thomæ de duobus fratribus ſuis, reſpondit illa, Landulphum quidem teneri adhuc in locis Purgatorijs, Arnoldum verò habitare in cœlis: addiditq́;: Tu quoq́; frater breui nobis iungeris, ſed maior te gloria expectat, quàm nos, ob ſuſceptos pro Eccleſia labores. X.

Reliquijs S. Agnetis curat morbum.

Pſalm. 47.

Soror ei apparet.

Invitavit quandoq́; S. Thomam ad ſumendum cum ipſo cibum Diuus Ludouicus Galliæ rex. Excuſabat ſe Thomas, quòd propter ſtudiorum occupationes non eſſet ſibi integrum venire ad menſam regis. At compulſus tamen eſt iuſſu Prioris Pariſienſis. Acriter id temporis animo incumbebat in Manichæorum oppugnationem: cumq́; ſederet ad regis menſam ijs cogitationibus intentus, manu percutiens menſam, Definitum eſt, inquit, contra hæreſin Manichæorum: vocanſq́; ex nomine ſocium ſuum, perinde ac ſi eſſet in ſuo cubiculo, Surge, ait, & ſcribe. Prior verò illi aſſidens, eumq́; manu tangens, Domine Doctor, inquit, ad menſam regis hîc ſedes, non ad menſam Cellulæ tuæ. Tum ille ad ſe reuerſus, verecundè ait ad regem: Ignoſce mihi Domine mi Rex, quia putabam me domi verſari in cubiculo meo. At ſanctus Rex valde admirans, eum inter epulas vſqueadeò extra ſe poſitum, prudenter acciuit librarium, iuſſitq́; vt quamprimùm annotaret, quæ ſancto viro erant diuinitùs inſpirata. Similiter contigiſſe fertur, cùm ſanctus vir ad Cardinalis Legati Tuſciæ menſam ſederet, qui eius viſendi cumprimis erat cupidus: quo tempore ſcribebat illud opus inſigne aduerſùs gentiles. Crebros patiebatur eiuſmodi mentis exceſſus: ſed tum præcipuè diuturnum, cùm eſſet in caſtro ſororis ſuæ Theodoræ, non longè ante obitum ſuum, vbi ſanè per triduum ferè permanſit à corporeis ſenſibus abſtractus, adeò vt ſoror eius, talium rerum imperita, non minimùm turbaretur, quæreretq́; ex ſocio ſancti viri, quidnam ita ſubitò fratri ſuo accidiſſet. Cui ille reſpondit, Sæpe quidem illum extra ſe rapi, cùm ſe daret arcanorum contemplationi: at nunquàm tamẽ antea tam prolixè eum ſe vidiſſe in eo mentis exceſſu. Tandem verò idem frater ſanctum virum fortiter traxit, eius apprehenſo cucullo, ſicq́; ad ſe rediit, & ſuſpirans ait: Tibi fili Reginalde ſecretum aperio, prohibeoq́; ne id me viuente cuiquam reueles. Ego iam ſcribendi finem facio, ſunt enim mihi talia diuinitùs oſtenſa, vt illorum comparatione ea, quæ hactenùs ſcripſi & docui, mihi exigua ſane videantur. Spero autem in Deo meo, quòd ſicut ſcribendi, ita & viuendi mihi propediem finis aderit. Solebat verò ſancti viri mens in eiuſmodi raptibus nonnumquàm vſqueadeò abalienari à corpore, vt etiam magnos ei illatos dolores minime ſentiret. Erat illi ex medicorum conſilio in tibia adhibendum cauterium. Ait itaq́; ad ſocium fratrem: Vbi venerit is, qui tibiam vſturus eſt, me fac quæſo certiorem. Factum eſt ita, cumq́; vrendus eſſet, extendit quidem tibiam, ſed adeò fuit mente abſtractus, & in Deum ſubleuatus, vt vſtionem illam neutiquàm perciperet. Itidem alio quodam tempore in cubiculo ſcriptitans, & manu ardentem candelam tenens, extra ſe raptus eſt, ita vt candelam, eius manum diù adurentem, prorſus non aduerteret: Id genus alia ſæpiùs illi Pariſijs accidiſſe compertum eſt. XI.

Ad menſam regis Gallorum ſedet ecſtaticus.

Præ mentis exceſſu non ſentit vſtionem

Eſt egregius côcionator. Fvit verò etiam multa illi gratia in habendis ad populum ſacris concionibus: in quibus tamen vitare ſolebat ea, quæ ad curioſitatem potiùs, quàm ad auditorum vtilitatem pertinere videbantur, ad hominum illorum, quibus loquebatur, captum ſe accommodans, & acutas ſubtileſq́; quæſtiones ad ſcholas amandans. Tanta autem cum reuerentia auſcultabat eum populus, ac ſi è cœlo eius verba manarent. Et erat ſermo eius ad perſuadendum efficax, cum nihil verbis doceret, quod factis ipſe non præſtaret. Ardebant verba eius inſtar facularum, & auditorum animos ad Dei amorem & animi compunctionem inflammabant, Domino cooperante & ſermonem eius confirmante ſequentibus ſignis. Concionabatur quandoq́; Romæ ſacratiſſimo Paſchatis die, & abſoluta concione cùm è ſuggeſtu deſcendiſſet, mulier quædam, quæ multo tempore ſanguinis fluxum patiebatur, nec vllius medici opera curari poterat, fimbriam cuculli eius attigit, credens ſe ſancti viri meritis poſſe ſanari, nec eſt ſpe fruſtrata ſua, ilicò à tactu reſtituta ſanitati. Sequebatur autem eum vſque ad monaſterium ſanctæ Sabinæ, fratrique Reginaldo, quid ipſi contigiſſet, indicauit. XII.

Miraculum

Humilitas & obedientia ſancti viri. Præter alias animi virtutes, ingens quoque in ſancto viro humilitas relucebat, quæ eſt cuſtos virtutum cæterarum, de qua dicit Dominus Ieſus: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde. Cum enim Bononiæ in cœnobio ambularet contemplationi intentus, frater quidam alterius cœnobij, qui ſanctum virum non nouerat, à Priore petijt, liceret ipſi cũ fratre, qui primus ei veniſſet obuiàm, ad quædam expedienda negocia egredi in vrbẽ. Priore annuente, XIII.

Matth. 11.

ante

ante omnes incidit in S. Thomam, dixitq́; ei: Dilecte frater, Prior te iuſſit mecum ire. Mox præeuntem fratrem vir ſanctus ſequitur, ſed cùm ille iret feſtinantiùs, non potuit eum aſſequi. Itaq; non tarò ab illo arguebatur, ſed vir ſanctus humiliter ſe excuſabat. Vt autem ciues viderunt tantum virum parui momenti fratrem ſequi, exiſtimabant id errore fieri. Accedunt igitur ad illum fratrem, indicant quem virum poſt ſe ducat. Tum ille ad S. Thomam conuerſus, obnixè rogauit, vt veniam daret ſuæ ignorantiæ. Ciues autem cum multa reuerentia virum Dei compellantes, ſciſcitabantur cur adeò ſe abijcere voluiſſet. Quibus ille reſpondit: Monaſtica omnis religio ſanctæ obedientiæ ſtudio perficitur, qua homo homini ſe ſubijcit propter DEVM, quemadmodùm DEVS ipſe ſe hominibus cauſa ſalutis humanæ ſubmiſit.

Perfectio vitæ monaſticæ.

XIV. Præclaro inprimis ingenio eum fuiſſe, præter erudita, quæ extant, eius ſcripta, etiam illud confirmat, quòd aliquando in colloquio familiari ipſe dixiſſe fertur, ſe nunquàm legiſſe librum, quem non etiam intellexiſſet: quod certè pauciſſimorum eſt. Memoria verò vſqueadeò tenaci fuit, vt quod ſemèl legiſſet, facilè animo retineret. Referre de illo ſolebat frater Reginaldus, itemq́; alij, quòd de diuerſis rebus dictârit quandoq́; tribus, interdùm verò etiam quatuor amanuenſibus ſiue librarijs ſcribenda. Erga pauperes & in peccata lapſos ex infirmitate, multa commiſeratione mouebatur. Diuitias, licèt vir admodùm nobilis genere, planè faſtidiuit. Iuerat aliquandò ad ſanctum Dionyſium, cùm Pariſijs degeret, ad viſendas ſacras reliquias: iamq́; reuertenti oſtendebant ſocij ciuitatem Pariſienſem, eamq́; laudibus efferebant. Tum verò ille ait: At ego mâllem mihi dono dari Chryſoſtomi Homilias in Matthæum, quàm Lutetiam Pariſiorum. Honores etiam ampliſſimos, vltrò ipſi oblatos, reſpuit. Clemens eius nominis 4. Romanus Pontifex, qui ſanctum virum amabat, Archiepiſcopatum Neapolitanum ei tradidit: ſed ille non modò recuſauit, verumetiam cum multa humilitate petijt, nè deincèps id genus dignitates in ipſum conferret.

Eius ingenium.

Memoria tenaciſſima

Recuſat Archiepiſcopatum Neapolitanum.

XV. Qvantvm quidem ad corporis eius habitudinem attinet, fuit ſtatura procerus & rectus, colore triticeo, magno capite, eoq́; quadam adſperſo caluitie, viribus robuſtus. Cùm tempeſtates & tonitrua aërem concuterent, ſigno crucis ſe muniebat, ita dicens: Deus carnem ſuſcipere dignatus eſt. Deus noſtra cauſa mortuus eſt & reſurrexit. Eo autem anno, quo vita functus eſt, cùm decumberet Neapoli, Iohannes Copa Neapolitanus & eius germanus frater Conus, profeſſione Dominicanus, eum inuiſerunt, amboq́; viderunt per feneſtram ſeſe inſerentem ſtellam luciđiſſimam, quæ cùm aliquandiù hæſiſſet ſuper caput ſancti viri, deindè rurſus abſceſſit. Iam verò tempus erat, quo Concilium generale Lugduni habebatur, ad quod eum proficiſci voluit Gregorius Romanus Pontifex, eius nominis decimus. Annus tum agebatur à Chriſto nato 1274. Igitur Neapoli diſcedens vir ſanctus, in ipſo itinere ad caſtrum quoddam Franciſcæ neptis ſuæ peruenit, vbi eum morbus corripuit, qui eius appetitum omnem ferè deiecit. Sciſcitanti verò medico Iohanni de Guidone, num quem cibum omninò appeteret, ille reſpondit: Si haleces poſſent obtineri, quales habentur Pariſijs, fortaſſis liberet ijs veſci. Sed hi piſces hic non extant. Abeunti autem medico, obuiàm venit quidam piſces ferens, quos ſardas vocant. Illos medicus emit, & vbi attulit domum, in haleces mutati ſunt. Vbi verò ad ſanctum Thomam recentes haleces, quæ nunquàm ijs in locis feruntur haberi, allatæ ſunt, ille diuinam admiratus benignitatem, noluit eas in cibum ſumere, imitatus S. Dauidem regem, qui cupitam aquam, ex ciſterna Bethleemitica hauſtam, noluit bibere, ſed libauit eam Domino. Porro miraculum illud paſſim diuulgatum eſt, & multi ex ijs halecibus comederunt. Tandèm tamen alio ſe cibo & pòtu nonnihil refocillauit vir Dei, diuinæ ſe prouidentiæ committens. Cœpto autem pergens itinere, cùm prætereiret cœnobium Foſſæ nouæ Ciſtertienſis Ordinis, ab Abbate & fratribus humaniſſimè inuitatus eſt, vt ad ipſos diuerteret, donèc eſſet redditus ſanitati. Quorum ille preces contemnere noluit, ſed fuſa priùs antè aram oratione, ad illos ingreſſus eſt. Sentiens autem ex diuina reuelatione non longè abeſſe ſupremum vitæ ſuæ diem, clara voce multis audientibus dixit ad ſocium ſuum: Fili Reginalde, hæc requies mea in ſæculum ſæculi: Hic habitabo, quoniam elegi eam. Abbas autem iuſſit eum honeſto loco recipi, vbi ſe quieti daret. Intereà verò morbo ingraueſcente, vir ſanctus lecto decubuit dies non paucos: at fratres eius monaſterij cum tanta reuerentia & humilitate ei miniſtrabant, vt etiam humeris ſuis è ſylua ligna comportarent, erat enim hyems. Quorum officijs vir pius & humilis non ſine commiſeratione vtens, ita dixit: Quis ego ſum, vt ſerui Chriſti mea cauſa tantos ſuſcipiant labores? Sed morbus in dies capiebat augmenta, nec tamen vir ſanctus à ſalutari doctrina ſe potuit continere. Rogatus enim à quibuſdam eius loci capacioribus fratribus, vt doctrinæ ſuæ aliquod apud ipſos monimentum deponeret, breuiter eis expoſuit Cantica Canticorum Salomonis, tanquàm migraturus ad ſempiterna cantica ſpirituum beatorum.

Forma corporis.

1 Reg 23.

Conferi ſe in cœnobiũ Foſſæ nouæ

Pſalm. 131.

Exponit Cātica Canticorum.

XVI. Cvm autem ſentiret paulatim ſe viribus deſtitui, cum multa deuotione petijt ſibi ſacroſanctam Euchariſtiam exhiberi. Id vero ab Abbate & fratribus admodùm reuerenter præſtitum eſt. Vt autem allata fuit Euchariſtia, tametſi fractus eſſet viribus, humi ſe proſtrauit, cum lachrymis & admirabili pietate orans Dominum. Interrogatus autem, vt habet conſuetudo Eccleſiaſtica, num crederet in ſacra illa hoſtia verum eſſe Dei filium, qui noſtræ cauſa ſalutis ex virgine natus, & in cruce mortuus eſt & reſurrexit: libera voce & cũ multa deuotione lachrymans dixit: Ego planè credo, imo pro certo noui hunc eſſe verum Deum & hominem Ieſum Chriſtum, æterni patris & virginis matris filium: & quod puro corde credo, etiam labijs ſyncerè confiteor. Deindè illud viuificum accepit ſacramentum. Poſtero autem die etiam extremam ſibi voluit Vnctionem adhiberi: vbi cùm ad ſingulas verborum formas ſana mente reſpondiſſet, iunctis & ſurſùm ad Deum erectis manibus, ſpiritum ſuum pijſſimo commendans creatori, fæliciſſimè obdormiuit in Domino, hora quidem matutina, ipſis Nonis Martij, Anno à Chriſto nato 1274. vitæ autem ſuæ 50. Illo decedente, è diuerſis monaſterijs Dominicanorum multi aderant fratres, qui ad eum viſendum confluxerant: aderant etiam non pauci Franciſcani. Porro Abbas cum ſuis fratribus alijsq́; permultis religioſis & nobilibus viris ſancto Doctori honorificas celebrauêre exequias. Aderat inter alios etiam Epiſcopus Taracinenſis. Neptis etiam ſancti viri, domina Franciſca eo aduolauit: ſed cùm Canon monaſticus non admittat, vt fœminis pateat aditus in monaſterium, ipſa multùm deprecante, ſacrum corpus ad fores monaſterij exportatum eſt, vt poſſet ab illa videri. Ibi vero luctus ingens obortus eſt, dolentium tanti viri obitu. Fertur eodem tempore mulus, quo ſanctus vir ſedere ſolebat, ruptis loris è ſtabulo accurriſſe ad funus, viſoq́; feretro, repentè corruiſſe exanimis, vt etiam brutum animal extinctum illud Eccleſiæ lumen plorare videretur. Ad extremum illatum eſt ſacrum corpus in templum, & antè altare cum multa veneratione tumulatum.

Eius de Euchariſtia confeſſio.

Excedit è viuis, anno 1274.

XVII. Porro frater Reginaldus, cuius iam crebro mentio habita eſt, ad eorum, qui aderant, ædificationem, ſancti viri innocentiæ & puritati inſigne tum reddidit teſtimonium, ita dicens: Ego ſancti Doctoris huius & vitam & conſcientiam optimè noui: quippe qui & ſæpè antehàc, & iam etiam ſub vitæ finem eius confeſſionem generalem recepi: teſtorq́; Dominum Ieſum, me eam ſemper in illo puritatem comperiſſe, qua ſolent eſſe quinq; annorum pueri, nec enim vnquam ſenſit carnis ſuæ corruptelam, nec vllius mortiferi peccati habuit in voluntate conſenſum. Is Reginaldus fuit indiuiduus S. Thomæ ſocius, eique officioſè & ſedulè in omnibus, haud ſecus ac patri filius, inſeruiuit. Cùm enim ad cœleſtia vir angelicus ſæpè raperetur, ſocio fideli opùs habebat, qui eius curam gereret, nè quid ei accideret aduerſi. Paucis diebus ante, quàm è corpore vir beatus emigraret, viſus eſt Cometes, qui quid portenderet, re ipſa ſatis indicauit, quando ſpiritum reddente viro DEI, ipſe pariter defecit. Ea ipſa autem hora, qua mortuus

Præclarum F. Reginaldi de ſancto viro teſtimonium.

Cometes.

tuus eſt vir ſanctus, Frater Paulus Aquilinus, inſigni probitate & exiſtimatione, in cœnobio Neapolitano in viſione imaginaria vidit illum Neapoli in frequenti auditorio prælegentem, & Apoſtolum Paulum cum multa ſanctorum frequentia ingredientem in ſcholas. Cùm autem ſanctus Thomas è cathedra deſcenderet, honoris cauſa in eius occurſum proceſſurus, Apoſtolus iuſſit eum pergere in prælectione ſuſcepta. Sciſcitabatur verò ex illo Thomas, num probè aſſecutus eſſet mentem Epiſtolarum eius. Cui Apoſtolus reſpondit: Quantùm quidem aſſequi poteſt quiſpiam in mortali corpore, & ſubdidit: At nunc tamen eò te perducturus ſum, vbi longè maiori inſtructus cognitione & intelligentia. Atq; hæc dicens, videbatur illum, apprehenſa eius veſte, ſecum è ſcholis educere. Tum verò Frater Paulus Aquilinus, cœpit clamare fortiter: Succurrite, fratres, ſuccurrite: en frater Thomas aufertur à nobis. Ad quos clamores excitati fratres, quærebant ex eo, ecquidnam vidiſſet ita clamitans. Illo autem viſionem omnem ordine referente, hora annotatur: & facta diligenti inquiſitione, animaduerſum eſt, ea ipſa Doctorem ſanctum exceſſiſſe è viuis.

Cæcus recipit lumen ad ſancti corpus.

IN cœnobio Foſſæ nouæ monachus erat Iohannes Ferentinus, vtroq; penè orbatus lumine. Is priuſquàm ſancti XIIX.
viri corpus humaretur, ad illud ſe duci curauit: cumq; eius faciem eſſet deoſculatus, orauit Dominum, vt tanti viri meritis amiſſum ſibi lumen reſtitueretur, eoq; recuperato, in has voces erupit in præſentia fratrum cæterorum: Benedictus Deus. Ecce S. Thomæ meritis clariſſimè video.

Transfertur ſacrum corpus. Odor ſuauiſſimus è corpore.

POSTQVAM autem ſepulturæ mandatum fuit ſacrum corpus, Abbas & fratres eius cœnobij non immeritò vere- XIX.
ri cœperunt, nè tantus theſaurus ipſis quandoq; eriperetur. Erat enim eis inſtar depoſiti illud corpus commendatum, & Frater Reginaldus eius ſocius ad eam rem notarium & teſtes adhibuit, iuſſeratq; vir ſanctus corpus ſuum opportuno tempore Neapolim deferri. Itaq; intempeſta nocte Abbas cum fratribus ſuis id ad ſancti Stephani ſacellum tranſtulit: verùm ſanctus Doctor Iacobo Florentino, qui eius monaſterij Prior erat, apparens in ſomnis, dirè eum obiurgauit, minaſq; intentauit, nî ad priſtinum locum corpus reduceretur. Veritus autem ille diuinæ vltionis cenſuram, cum aliquot monachis & fratribus illis Laicis, quos Donatos vocant, ad ſacellum ſancti Stephani accedens, ſepulchrum aperuit: vndè tanta erupit odoris ſuauitas, vt per monaſterium diffuſa, mox fratres omnes ad ſe inuitaret: quibus præſentibus detectum ſacrum corpus, omnibus membris repertum eſt integerrimum, & ipſe quoq; habitus prorſus incorruptus. Quæ res tanto magis viſa eſt admirabilis, quòd vir ſanctus magno & amplo ex naturali habitudine, fuiſſet corpore, & locus ſepulturæ humidus eſſet: quæ ſolent celeriorem adferre putrefactionem. Vbi igitur fratres illi tam inſigne miraculum viderunt, maiori erga ſanctum virum deuotione concepta, corpus ſacrum reuerenter & honorificè ad priſtinum locum reportârunt. Altera verò die, indignum arbitrati Miſſam defunctorum pro illo cantare, in quo tam mira Dei opera conſpexiſſent, Miſſæ officium celebrârunt, quod ſolet de Confeſſore non pontifice dici. Hæc autem prima ſancti viri tranſlatio ſeptimo plùs minùs menſe ab eius obitu facta eſt.

Anno 1281. ſecundò transfertur & cernitur corpus integrum. Anno 1288 tertiò aperitur ſepulcrū, & corpus incorruptū conſpicitur.

CVM autem iam anni ſeptem euoluti eſſent à prima hac tranſlatione, Petrus Abbas monaſterij Foſſæ nouæ, ſancti XX.
viri corpus denuò exhumatum, iuſſit in ſepulchro marmoreo ſupra terram reponi: & tunc itidèm odor ſuauiſſimus inde manauit, corpuſq; & veſtes illæſa fuêre, niſi quòd parùm deerat extremi pollicis dextræ manus: atq; huius ſanè teſtidem Abbas teſtis iuratus fuit. Rurſus autem, vt ad omnes celebrior & certior de ſancti viri gloria & meritis fama perferretur, eiuſdem monaſterij Abbas anno quartodecimo ab obitu illius, rogatus à ſorore eius Theodora, vt manum eius dextram inter ſacras reliquias aſſeruandam ipſi daret, monumentum aperuit, & tanta indè eſt odoris fragrantia effuſa, vt monachi omnes accurrerent, rei nouitate obſtupefacti: & tunc quoq; nihil neq; in ſacro corpore, neq; in veſtibus corruptionis inuentum eſt, præterquàm quòd extrema ſui parte naſus nonnihil imminutus cernebatur. Exiſtimans autem Abbas leui tractu ſe poſſe manum à brachio auellere, cùm id fruſtrà tentâſſet, coactus eſt ferro eam detruncare: quam quidem ſancti Doctoris piiſſima ſoror Theodora cum lachrymis admodùm reuerenter ad ſacellum caſtri ſui detulit, & inter alias reliquias collocauit. Porrò anno à morte S. Thomæ 42. Canonicus quidam Salernitanus, ſacras reliquias inquirens, quas reponeret in ſacello S. Crucis ab ipſo conſtructo, ad caſtrum vbi manus S. Doctoris ſeruabatur, aduenit, multaſq; ipſi oſtenſas ſanctorum reliquias reuerenter, vt par erat, venerabatur. Cùm autem diceret ſacellanus caſtri, ſe adhuc maioris precij habere reliquias, nempè manum integram fratris Thomæ Aquinatis, ille ſpreuit & irriſit, dicens, illum ſanctum non eſſe, ſed vnum è familia ſancti Dominici. Mox verò contemptum ſecuta eſt vindicta cœleſtis. Nam tremor illum ingens apprehendit totius corporis, & caput eius mire intumuit. Tum ille ad ſe rediens, ſeſeq; temeritatis arguens, veniam humiliter petijt à ſacerdote, manumq; ſancti Thomæ reuerenter exoſculans, & tremore & tumore ſe ſenſit liberatum. Percepit autem odorem mirificum ex ſacræ manus attactu, qui etiam illius veſti diù poſteà inhæſit, adeò vt valdè admirati illi, inter quos verſabatur, ſciſcitarentur ex eo, vndè eſſet odor tam eximius. Quibus ille crebrò exponebat totius geſtæ rei ſeriem. Multa alia ſancti Doctoris meritis ſunt diuinitùs edita miracula, quorum etiam quædam recitat ſummus Pontifex Iohannes 22. in Bulla, qua ſancti viri in Diuos relationem explicat: quæ euidentiſſimè declarant, quantùm poſſit apud præpotentem Deum. Nos breuitati ſtudentes, ea omiſimus, quoniam multa ſunt, & habentur apud alios diuerſos. Eſt autem vir beatiſſimus ſanctorum catalogo adſcriptus ab eo, quem iam diximus, Romano Pontifice Ioanne 22. An. Chriſti 1323. die 18. Iulij.

Pœna contemnentis eius ſacras reliquias.

Canonizatur à Ioanne 22. Auinione, anno 1323.

An. 290.

DE SS. MARTYRIBVS ADRIANO ET EVBVLO, EX LIB. VIII. HISTOR. ECCLESIAST. EVSEBII, CAP. XXI. INTERPRETE *Ioanne Chriſtophorſono.*

7. Mart.

Adrianus & Eubulus intrepidè ſe declarant.

PORRO dum ſæuitia aduerſum iſtos vſurpata, in omnium ore & ſermone verſabatur, Adrianus, & Eubulus ex regione, quæ Manganæa dicitur, ad reliquos confeſſores Cæſaream verſus accedentes, ad portas vrbis cauſam ſui itineris eo ſuſcepti rogantur. Deinde rei veritatem ingenue confeſſi, deducuntur ad Firmilianum. Iſte, nulla dilatione aut mora interpoſita, poſt multa tormenta, quæ in eorum latera impegerat, beſtiis dilaniandos, condemnat. Biduo autem interiecto, Adrianus quinto die menſis Dyſtri, hoc eſt, ad tertium Nonas Martii, die feſto quo natalitia Fortunæ Cæſareenſium (ſic enim putabatur) celebrari ſolent, leoni primum ad diſcerpendum proiectus fuit: deinde gladio iugulatus, obiit mortem. Eubulus autem perendino die ad meridiem ipſis Nonis Martii, qui eſt ſeptimus dies Dyſtri, cum iudex illum admodum rogaret, vt hoſtias immolaret idolis, quo libertate eorum legibus decreta potiretur, glorioſam mortem pro pietate ſuſceptam, huic vitæ breui & caducæ præpoſuit: & poſt beſtiarum laniatus, gladio vt ſocius ante illum, trucidatus fuit, omniaque martyrum certamina Cæſareæ confecta, ſuo ſanguine poſtremus obſignauit.

VITA S. PAVLI SIMPLICIS ANACHORETÆ AVCTORE RVFFINO AQVILEIENSI PRESBYTERO, EX *lib.2. cap.30. & lib.3. cap.147. Vitis-Patrum.*

7 MART.

LIB.II. c.XXX. FVIT quidam inter diſcipulos ſancti Antonij, Paulus nomine, cognominatus Simplex. Hic initium conuerſionis ſuæ huiuſmodi habuit. Cum vxorem ſuam oculis ſuis cum adultero cubantem vidiſſet, nulli quidquam dicens, egreſſus eſt domum; & mœſtitia animi tactus, in eremum ſemetipſum dedit, vbi cum anxius oberraret, ad monaſterium peruenit Antonij, ibique ex loci admonitione & opportunitate conſilium capit. Cumque adiſſet Antonium, vt iter ab eo ſalutis inquireret; ille intuens hominem ſimplicis naturæ eſſe, reſpondit ei, ita demum eum poſſe ſaluari, ſi his quæ à ſe dicerentur, obediret. Tunc ille omnia quæcumque ſibi præciperet, facturum ſe eſſe reſpondit. Vt ergo promiſſionem eius probaret Antonius, ante fores cellulæ ſtanti: Hic, inquit, exſpecta me orans donec egrediar. Et * egrediens Antonius, manſit intrinſecus per totam * diem & per totam noctem; per feneſtram tamen ex occulto frequentius reſpiciens videbat eum indeſinenter orantem, & nuſquam prorſus moueri, ſed ſtare in æſtu diei & rore noctis, & ita eſſe mandati memorem, vt ne parum quidem loco moueretur.

Pallad cap 18 Occaſio cõuerſionis Pauli Simplicis.
B Antoniũ adit.
Simpliciter obedit.
*ingrediẽs legendum videtur. * hebdomadam habet Palladius.

II. EGRESSVS autem die poſtero Antonius, inſtituere eum & docere cœpit de ſingulis quomodo opere manuum ſolitudinem ſolaretur: & digitis quidem corporis opus carnale, cogitatione vero mentis & animi intentione operaretur quæ Dei ſunt. Cibum quoque in veſperam ei ſumere præcepit; ſed obſeruare, ne vnquam ad ſaturitatem vſque perueniret; & præcipue in potu: confirmans, non minus per aquæ abundantiam phantaſias fieri animi, quam per vinum calorem corporis creſcere. Et vbi plene eum qualiter ſe in ſingulis agere deberet, inſtruxit, in vicino ei, hoc eſt, tribus à ſe milliaribus cellulam conſtituit, ibiq; eum exercere quæ didicerat iubet: ipſe tamen frequentius viſitans gratulabatur deprehendens eum in his quæ ſibi tradita fuerant, tota intentione, & ſollicitudine permanentem.

Opere manuũ ſolitudo ſolanda.
Nimius aquæ potus phantaſias generat.

III. QVODAM autem die cum veniſſent ad ſanctum Antonium fratres magni quidem & perfecti viri, accidit etiam Paulum adeſſe pariter cum eis. Et cum ſermo de rebus profundis & myſticis haberetur, cumq; de Prophetis & Saluatore plurima tractarentur, Paulus ex ſimplicitate animi interrogat, ſi Chriſtus prius fuerit an Prophetæ? Beatus verò Antonius cùm pro eo quod tam abſurde interrogauerat, quaſi erubuiſſet, blando nutu vt erga ſimpliciores ſolebat, ſilere atque abire eum iubet. Et ille, quia omne quodcumque ab eo dictum fuiſſet tamquam præceptum Dei ſeruare inſtituerat, abſcedens ad cellulam ſuam, tamquam mandato accepto, ſilentium gerere inſtituit, nec omnino aliquid loqui. Quod cum competiſſet Antonius, mirari cœpit, vnde hæc illi obſeruantia placuiſſet, quam à ſe ſciebat non eſſe mandatam. Cumque iuſſiſſet eum loqui, & cur ſileret indicare, dixit ei Paulus: Tu, pater, dixiſti, vt irem & ſilerem: Et obſtupefactus Antonius, ita ab eo ſermonem, quem ille negligenter protulerat, obſeruatum: Omnes, inquit, nos iſte condemnat: cum enim nos de cælo nobis non audiamus loquentem, ab iſto qualiſcumque ſermo, qui ex ore noſtro ceciderit, obſeruatur.

Silentii inſignis ex obedientia obſeruator.

IV. Multa tamen & ſanctus Antonius eum docere volens de obedientia, præcipere ei ſolitus erat etiam, quæ ratio & cauſa non poſceret, in quibus eius animus erga obedientiam probaretur. Haurire namque aliquando eum aquam iuſſit ex puteo, & in terram tota die effundere; & contextas ſportellas reſoluere, ac denuo contexere; & veſtimentum diſſuere atque iterum reſuere, & rurſus reſoluere; & in pluribus huiuſmodi exercitiis ab eo memoratur imbutus, vt in nullo prorſus etiam eorum, quæ contra rationem imperari iubebantur, diſceret contradicere; & ita per hæc omnia informatus, breui ad perfectionem venit. Ex cuius exemplo docebat beatus Antonius, quod ſi quis velit ad perfectionem velociter peruenire, non ſibi ipſe fieret magiſter nec propriis voluntatibus obediret, etiam ſi rectum videatur eſſe quod vellet; ſed ſecundũ mandatũ Saluatoris obſeruandum eſſe, vt ante omnia vnuſquiſq; abneget ſemetipſum ſibi, & renuntiet propriis voluntatibus, quia & Saluator ipſe dixit: Ego veni non vt faciam voluntatem meam, ſed eius qui miſit me. Et vtique voluntas Chriſti non erat contraria voluntati Patris; ſed qui venerat obedientiam docere, non inueniretur obediens, ſi propriam faceret voluntatem. Quanto ergo magis nos non iudicabimur inobedientes, ſi faciamus proprias voluntates. Denique ſupradictus Paulus exemplo nobis eſt, qui obedientiæ & ſimplicitatis merito in tantum ſpiritualium gratiarum culmen aſcendit, vt multo plures & potentiores virtutes per ipſum Dominus, quam per ſanctum Antonium faceret.

Variis obediẽtiæ operibus a ſancto Antonio exercetur.
Veniẽdi ad perfectionẽ modus cõpendioſus.
Matth. 10.
Iohan. 6.
Paulus Antonio virtute potẽtior

V. ET quoniam pro afflụẽtia gratiarum multi ad eum ex omnibus terræ partibus confluebant vt curarentur ab eo; verens beatus Antonius ne moleſtia multitudinis fugaretur, in interiori eremo, quo accedi facile ab aliquo non poſſet, commanere eum fecit, vt venientes magis ipſe ſuſciperet Antonius. Si quos vero ipſe non potuiſſet curare, hos ad Paulum tamquam prolixiorem ſanitatum gratiam habentem mittebat, & ab illo curabantur. Tantam autem eius ſimplicitatis apud Domini fiduciam fuiſſe tradunt, vt quodam tempore cum quidam rabiem patiens in modum canis laniaret omnem qui ad ſe auſus fuiſſet accedere, & perductus ad eum fuiſſet, inſiſtebat orationi vt dæmonem qui eum vrgebat, fugaret. Et cum mora fieret, nec celer ſequeretur effectus, quaſi infantum more indignatus ad Dominum dixiſſe fertur: Vere non manducabo hodie, ſi eum non curaueris, & continuo quaſi [a] delicioſo domino ſatisfactum eſt à Deo; & ſtatim curatus eſt rabidus.

Dæmonem oratione expellit.
[a] Paulus Dei deliciæ.

VI. ABBAS Paulus Simplex habebat hanc gratiam, vt ingredientes in eccleſiam aſpiceret, & ex ipſa facie eorum vniuſcuiuſque cogitationes, ſeu malæ eſſent ſeu bonę, ſentiret. Cum [b] ergo veniſſent ad eccleſiam, & ingrederentur, ſenex vidit eos clara facie & læto animo ingredi, & angelos eorum pariter cum gaudio cum ipſis. Vnum autem nigrum vidit, & nebuloſum habentem corpus, & dæmones hinc atque inde trahentes eum ad ſe miſſo fræno in naribus, & Angelum ſanctum eius à longe ſequentem triſtem. Beatus ergo Paulus cœpit flere amariſſime, & pectus ſuum tundere, ſedens ante eccleſiam, propter eum quem talem viderat. Omnes autem alij ſenes videntes eum ſic flentem, cœperunt rogare vt ſi quid in ipſis vidiſſet manifeſtaret, aut cum eis ingrederetur in congregationem: ille autem nolebat ingredi, ſed ſemper flebat propter eum quem ſic viderat. Poſt paululum autem cum abſoluta cõgregatione diſcederent, iterum omnium vultus circumſpiciebat, ſi tales egrederentur, quales ingreſſi ſunt, & vidit illum [c] quẽ ante viderat nigrum & nebuloſum, egreſſum de eccleſia clara facie, & candido corpore, & dæmones à longe ſequentes eum, ſanctum autem Angelum eius prope eum, hilarem & gaudentem ſuper eum nimis. Tunc Paulus exurgens cum gaudio vociferabatur, benedicens Deum, ac dicens: Quanta miſericordia & benignitas Dei eſt: quanta miſeratio eius eſt. Et aſcendens in altiorem locum, magna voce dicebat: Venite, & videte opera Dei venite & videte quemadmodum vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Venite adoremus eum, dicentes: Quia tu ſolus potes peccata tollere. Cum autem omnes conueniſſent, expoſuiſſet eis Paulus, quem vidiſſet antequam ingrederentur in eccleſiam, & quem poſtea: & petebat illum fratrem quem ſic viderat, vt ei manifeſtaret cogitationes ſuas

Pſal 45.
1.Tim 2.
Pelag libell. 18. num. 20. Paſch. c. 23. num. 2.
[b] Paul' Simplex cõmunicantium diuerſos ſtatus videt
Gaudent Angeli de Cõmuniõe, dæmones triſtantur.
[c] Peccator pœnitens, poſt Communionem clara facie apparet.

nes ſuas & actus, vel quemadmodum tantam commutationem illi Deus donaſſet. Ille autem ante omnes cœpit referre, dicens: Ego ſum homo peccator, & in multis temporibus iſtis ſemper fornicationem geſſi. Ingreſſus autem nunc in

Iſaia 1. Eccleſiam Dei, audiui verba Eſaiæ prophetæ, magis autem Dei per ipſum loquentis: Lauamini, mundi eſtote, & tollite malitias de animabus veſtris ante conſpectum oculorum meorum. Diſcite benefacere: quærite iudicium. Et ſi fuerint peccata veſtra tanquam coccinum, velut nix dealbabuntur! & ſi volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis. Ego autem miſer & fornicator, compunctus in hoc ſermone Prophetæ, & ingreſſus intra pectus meum, dixi ad Deum: Domine, tu es qui veniſti ſaluare peccatores. Hæc ergo, quæ nunc per Prophetam promiſiſti, opere comple in me indigno peccatore. Ecce enim amodo profiteor tibi, & ex toto corde confiteor, quia hoc vlterius non faciam malum, ſed renuncio omni iniuſtitiæ, & amodò ſeruio tibi in conſcientia munda. Ab hodie ergo, Domine, & ab hac hora ſuſcipe me pœnitentem, & adorantem te, & renunciantem omnibus peccatis. Iuraui & ſtatui apud me, ſeruare o-

Pſalm 118. mnes tuas iuſtificationes. Sub hac ergo ſponſione egreſſus ſum de eccleſia, ſtatuens apud me, nihil de prioribus pecca-

Pſalm. 103. tis vlterius facere. Tunc omnes ſenes exclamauerunt, dicentes ad Dominum voce magna: Quam magnificata ſunt opera tua, Domine! omnia in ſapientia feciſti.

AN. 200.

MARTYRIVM SS. PERPETVÆ ET FELICITATIS ET SOCIORVM MARTYRVM, EX LIBRO 3. CATALOGI SANCTORUM *Petri de Natalibus, cap. 182. & ex Lectionario antiquo, cuius partem recitat Baronius anno 205.*

7. MART. *Sub Seuero paſſos docet Baron. ex Tertulliani libro de anima capite 55. quem ſub Seuero & Antonino Aug ſcripſerit, qui tempore priores ſunt Valeriano, & Galieno Imperatorib⁹. vbi S. Perpetuæ facit mentionē. Martyrologia item ſub Seuero paſſos habent.*

PERPETVA & Felicitas martyres cum Saturnino, Satyro, Reuocato, & Secundolo in ciuitate Tyburbitanorum in Mauritania paſſi ſunt temporibus Valeriani & Galeni Imperatorum, ſub Proconſule Tarnutio. Fuerunt autem Saturninus & Satyrus germani. Reuocatuſque fuit frater Felicitatis. Qui omnes ſacrificare contemnentes à prædicto Proconſule in carcerem miſſi ſunt. Erant autem Perpetua & Felicitas ambæ nobiles coniugatæ. Felicitas quidem prægnans erat, Perpetua filium lactantem habebat. Pater autem Perpetuæ ad carcerem venit, vt filiam à propoſito reuocaret: ſed non valuit. Vidit [f] autem Perpetua per viſionem ſcalam auream vſque ad cœlum erectam, in dextra & leua cultris & gladiis plenam, adeò anguſtam, vt non niſi vnus & paruus per eam inter gladios aſcendere poſſet. Sub ea draco teterrimus & ingens iacebat, quem cuncti aſcendere volentes formidabant. Viditque Satyrum [*] puerum eam ſurſum aſcendentem, & conſocios vt aſcenderent, ſimiliter & ne draconem timerent exhortantem. Quam viſionem cum ſancta cæteris recitaſſet, omnes Deo gratias egerunt, quod ſe vocatos ad martyrium cognouerunt. Præſentati [a] ergò Iudici fuerunt viri à mulieribus ſeparati. Cùm autem Felicitati ſuaderet, vt ſui miſereretur, eo [b] quod prægnans eſſet; illaque immobilis permaneret, compatiens Iudex ſibi quodammodo quia prægnans, eam ad carcerem reduci fecit. Cùm autem parentes & vir Perpetuæ cum lachrymis eidem ſuaderent, vt Præſidi conſentiret, paruulum quoque ipſius lactantem ad collum eius iactaſſent: illa fortiſſimò animo paruulum abijciens, & parentes ac virum contemnens, in Chriſti confeſſione inuictiſſimè perſtitit. Quapropter Iudex ipſam cum ſanctis diutiſſimè verberatam, iterum carceri mancipauit. Sanctis autem pro Felicitate orantibus, quod octo menſium prægnans erat, ſubitò in eam dolores irruerunt, peperitque filium viuum. I

[f] Viſionem hanc ſanctæ Perpetuæ recitat Baronius anno 205. cuius meminiſſe ait Tertullianum & ſanctum Auguſtinum lib. de anima. [*] *vnum ex ſocijs. Baron.* [a] Martyres Iudici præſentantur. [b] Expectata eſt Felicitas, vt pareret iuxta l. Prægnantis, ff. de pœn. cui S. Auguſtinus videtur alludere. Hanc legem ab Ægyptiis latam & à Græcis acceptam, tandem ad Romanos dilapſam, auctor eſt Plutarchus libro de his, qui ſero à num. puniun. capite 7.

Ex Lectionario. Huic conſentit Petr⁹ de Natalibus. [c] De Perpetua vaccæ obiecta, nihil Petr. de Natal. ſed Lectioario conſentiūt Beda & Ado in Martyrolog.

PRIDIE autem quàm ducendi eſſent (ad ſupplicium martyres) Felicitas parturiens, dolens, atque vociferans foris exaudiebatur. Cui Commentarienſis inſultans aiebat: Quomodo cras libens, mortem ſuſcipies, quæ pariens adeò perturbaris? Cui illa: Naturæ debitas pœnas naturali tantum virtute perſoluo: Supplicia autem, quæ ſubminiſtrat impietas, diuina gratia ſuperabit. Sequenti die à Iudice iubentur martyres educi, & ignominioſe nudatis natibus per vias atque plateas circumduci, ac tandem in theatrum feris obiiciendi perduci. Tunc vaccæ obiecta [c] Perpetua, licèt ab ea valdè percuſſa eſſet, extra ſe rapta non ſenſit. Immittitur leo, qui Satyrum primò, ac deindè Perpetuam occidit. Poſt hæc Felicitas vna cum Reuocato germano producta, à leopardo ambo necantur. Sed Saturninus atque Secundolus illæſi diuina voluntate ſeruati tunc ſunt, iidemque ſunt reuocati in carcerem; vbi Secundolus reddidit Deo Spiritum, [d] Saturninus verò gladio eſt decollatus. Collecta corpora omnium ſunt ſepulta in eadem ciuitate. II

[d] Saturninum capite truncatum, etiam habet Petrus de Natalibus, ſed diſcrepant à memoratis auctoribus, qui affirmant, ipſum cum alijs à beſtiis occiſum. Vide Bar. anno 205.

Corpora SS. Perpetuæ & Felicitatis, poſtea delata eſſe Carthaginem, atque in primaria baſilica collocata; quam Baronius in notis Martyrolog. ad hunc diem, eam putat, à Perpetua martyre denominatam, de qua mentio habetur in præfatione ſecundi Concilij Carthagin. vbi, Perpetua reſtituta, appellatur eccleſia, vt Victor Vticenſis libro primo de perſecutione VVandalica affirmat. Scribit Poſſidius in Indiculo, S. Auguſtinum tres tractatus habuiſſe in harum Martyrum die natali, qui interciderunt. Meminit tamen earum frequenter idem S. Auguſtinus, tum maxime de tempore barbar. cap. 5.

8. MART.

SS. PHILEMONIS ET APOLLONII MARTYRIVM COPIOSE IN PASSIONE *Thyrſi, Lucij, &c. die 14. Decembris deſcriptum inuenies, quo Lectorem remittimus.*

DE S. FELICE EPISCOPO ET CONFESSORE EX LIBRO SECVNDO CAP. XV. HISTORIÆ ECCLESIAſticæ Anglorum Bedæ. An. 627.

CARPVALDVS Anglorum Orientalium Rex, Redualdi filius, non multo poſt quam fidem accepit 8.MART
tempore, occiſus eſt à viro gentili nomine Richberto, & exinde tribus annis prouincia in errore verſata
eſt, donec accepit regnum eiuſdem frater Carpualdi Sibertus vir per omnia doctiſſimus atq; Chriſtia- Carpuano
niſſimus: qui viuente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei ſacramentis imbutus eſt, quorum par- occiſo. Si-
ticipem, mox vbi regnare cœpit, totam ſuam prouinciam facere curauit: cuius ſtudiis glorioſiſſime fauit bertus in
*Felix Epiſcopus, qui de Burgundionum partibus, vbi ortus & ordinatus eſt, cum veniſſet ad Honorium Archiepi- Orientali
ſcopum, eiq; indicaſſet deſiderium ſuum, miſit eum ad prædicandum verbum vitæ, præfatæ nationi Anglorum. Nec Anglorum
vota ipſius incaſſum ceridere, quin potius fructum in ea multiplicem credentium populorum pius agri ſpiritualis regno ſuc-
cultor inuenit. Siquidem †totam illam prouinciam iuxta ſui nominis ſacramentum, à longa iniquitate atque infeli- cedit.
citate liberatam ad fidem & opera iuſtitiæ ac perpetuæ felicitatis dona perduxit: accepitque ſedem Epiſcopatus in *Felicis Epiſcopi
ciuitate Dummock, & cum *ſeptemdecim annos eidem prouinciæ pontificali regimine præfuiſſet, ibidem in pace patria.
vitam finiuit. †Anglos conuertit.

* Epiſcopatu 17. annis functus moritur.

SS. PHILEMONIS, APOLLONII, ARIANI, THEOTICI, ET ALIORVM TRIVM Martyrium, habes in Actis S. Thyrſi ex Metaphraſte 14. Decembris. An. 240. 8.MART.

MARTYRIVM SS. QVADRAGINTA MILITVM, EX SIMEONE METAPHRASTE. An. 300.

I. TEMPORE Licinii Imperatoris magna fuit in Chriſtianos homines perſecutio, & omnes, qui pie de 9 MART.
Chriſto ſentiebant, diis immolare cogebantur. Ad hoc autem diaboli miniſterium propenſiſſimus e-
rat Agricolaus, Præfectus pernicioſus atq; ſæuiſſimus. Chriſtianis igitur, qui in exercitu militabant,
imperabatur, vt diis ſacrificarent. Erant porro ex Cappadociæ regione, qui vno in contubernio pie
Deum colebant, milites quadraginta, viri in bello fortiſſimi, atq; inuicti, quorum nomina hæc ſunt: Nomina 40 militũ.
Domitianus, *a*Eunoicus, Siſinnius, *b*Heraclius, Alexander, Iohannes, Claudius, Athanaſius, Valens, Helianus, Me- a *Euodius,*
liton, Ecditius, Acacius, *c*Viuianus, *d*Heluius, Theodulus, Cyrillus, Flauius, Seuerianus, Cyrion, Valerius, Chudion, b *Iradius,*
Sacerdon, Priſcus, Euthycus, Smaragdus, Philoctimon, *e*Aëtius, Michallius, Lyſimachus, Domnus, Theophilus, Eu- c *Vrbianus,*
thycius, Xantius, *f*Angias, Leontius, *g*Iſychius, Caius, Gorgonius, Candidus. His comprehenſis, Præfectus imperat, vt d *Helius,*
dæmonibus immolent: eoſque alloquitur ad hunc modum: Mutuam inter vos concordiam in bellis declaraſtis: e *Actius,*
qua quidem concordia victoriam exercitui peperiſtis. Eundem nunc etiam conſenſum, pari voluntate Imperatoris f *Aggius,*
legibus obtemperantes, oſtendite, diiſque priuſquam ſuppliciorum vi cogamini, ſacrificate. g *Yſitius.*

II. AD hæc ſancti milites tyranno reſpondentes: Si pro mortali Imperatore pugnantes, inquiunt, vicimus, vt ipſe Conſtans
teſtaris infelix, quanto magis pro immortali certamen ſubeuntes, malitiam doloſq; tuos ſuperabimus? Tunc Agri- reſponſum
colaus Præfectus: E duobus, inquit, vtrum magis libet, eligite, vt vel diis immolantes, ad maiores dignitatis gradus martyrum.
aſcendatis: vel id recuſantes, ignominia notati, honore militari ſpoliemini. Conſiderate igitur & eligite, quod vobis
vtilius videtur. Sancti vero milites: Vtilitas, inquiunt, noſtra Deo erit curæ. Præfectus autem: Omiſſis, inquit, nugis,
craſtina die ad immolandum diis accedite. Et eos in carcerem conici iuſſit. Quo illi ingreſſi, flexis genibus Dominum
his verbis precabantur: Eripe nos, Domine, à tentationibus, & à ſcandalis operantium iniquitatem. Cum autem ve-
ſpera aduenıſſet, cœperunt pſalmum hunc canere, atq; dixerunt: Qui habitat in adiutorio altiſſimi, in protectione *Pſal 90.*
Dei commorabitur: & quæ ſequuntur. Cumque pſalmum hunc percurriſſent, dimidium noctis inſomnes tranſege-
runt. Præcinebat autem illis ſanctus Cyrion. Sancti vero Candidus & Domnus reſpondebant. Sed Dominus ipſis ſe
perſpicuum præbens. Initia, inquit, vobis præclare ſe habent: ſed qui perſeuerauerit vſque ad finem, hic ſaluus erit. *Matt.10* 24.
Hanc vocem omnes audiuerunt, & perterrefacti, ad auroram vſque inſomnes permanſerunt.

III. PRÆFECTVS autem, amicis omnibus conuocatis, ſanctos adduci iubet, atq; ita loquitur: Quæ in præſentia di-
cam, non loquar ad gratiam, ſed vt ſeſe veritas habet. Quotquot Imperator milites habet, nec ſapientia ſunt vobi- Serpentina vox
ſcum, nec fortitudine, nec pulchritudine comparandi, neque ita diliguntur à me, quemadmodum vos. Itaque nolite
beneuolentiam in odium conuertere. In veſtra enim eſt manu, vt vel odium à me, vel gratiam ineatis. Cui ſanctus Conſenſitur
Candidus reſpondit: Cum moribus, inquiens, congruit nomen tibi Agricolaë: Es enim agreſtis adulator. At ille: Non- à ſanctis.
ne, inquit, dixi, in veſtra eſſe poteſtate, vt vel odium, vel gratiam ineatis? At ſanctus Candidus: Quoniam, inquit,
hoc in nobis eſt, ideo te odio proſequimur: Dei autem noſtri gratiam atque beneuolentiam quærimus. Tu vero, a-
greſtis & immanis homo, atque inimice Deo noſtro, noli nos diligere, cum ſis impius atq; inuidus, & ignorantiæ te-
nebris coopertus, feriſque moribus agreſti nomini reſpondeas tuo. His verbis Præfectus indignatus, & dentibus
frendens vt leo, iuſſit eos in vincula atq; cuſtodiam trudi. Sed ſanctus Cyrion: Non habes, inquit, poteſtatem pu-
niendi nos, ſed tantum interrogandi. Qua territus oratione Præfectus, iuſſit illos ſolutos in carcerem duci, Aglaioq; Ducũtur in
cuſtodi, vt eos diligenter ſeruaret, imperauit. Ducis enim aduentum expectabat. At illi per totam diem & noctem à cuſtodiam.
ſancto Cyrione erudiebantur, qui ſic eos alloquebatur: Dei conſilio factum eſt, amici, vt in hac caduca militia con-
iungeremur. Quamobrem operam demus, ne ſeiungamur. Sed quemadmodum vno animo, eademq; ſententia vi-
ximus, ſic etiam martyrium perferamus. Et quemadmodum hic grati fuimus mortali Imperatori, ita immortali Im-
peratori Deo chari eſſe ſtudeamus.

IV. DIEBVS igitur ſeptem elapſis, cum adhuc in carcere ſancti detinerentur, Dux rediit Cæſaream. Dumq; Seba-
ſten ingreſſus eſſet, atque in tribunali vna cum Præfecto conſediſſet, octauo die ſanctos in iudicium adduci impera-
uit. Eos autem in via ſanctus Cyrion ſic adhortabatur: Fratres, ne timeamus. Nonne cum eſſemus in prælio, Deum
inuocauimus, & opitulatus eſt nobis, & vicimus? Memoria repetite, cum manus confereremus in magno prælio, &
reliqui omnes ſe fugæ dediſſent, & nos in hoſtium medio ſoli quadraginta relicti eſſemus, Deo cum lachrymis ſup-
plicaſſe, eiuſq; auxilio partem ipſorum occidiſſe, partem ita profligaſſe, vt nemo ex nobis in tanta turba vulnerare-
tur. Nunc autem tres ſunt, qui nos oppugnant, Satanas, Dux, & Præfectus. Immo vero nos vnus tantum hoſtis perſe-
quitur, qui non perſpicitur. Vnus ergo quadraginta ſuperabit? Abſit. Id, quod ſemper fecimus, nunc etiam nobis fa-
ciendum exiſtimo, vt ad Deum confugiamus. Hoc nobis opitulante, nec carcer nos lædet, nec tormenta, nec vincula.
Nonne ſemper inſtitutum hoc obſeruauimus, vt prælium ineuntes, pſalmum hunc diceremus: Deus, in nomine tuo *Pſal 53.*

ſaluum me fac,& in virtute tua iudica me: Deus,exaudi orationem meam , auribus percipe verba oris mei? Nunc i-
tem pſalmum hunc dicamus, & exaudiet nos Deus atque adiuuabit. Hunc igitur pſalmum,dum ad tyrannos duce-
rentur,pronunciabant.Omnes autem ad ſpectaculum concurrebant.

Blanditur, vt fallat: terret, vt frangat. Polyb. lib. 6 dum re cenſet ſupplicia militaria,etiam eos contundi lapidibus ſolitos narrat, prout et à hiſce militibus factũ apparet.

VERVM cum ad Ducis & Præfecti præſentiam eſſent conſtituti , Dux, oculis in eos defixis : Iſti cogentur , in- V.
quit,vt ad maiores honoris gradus velint conſcendere? Et ad illos conuerſus:Maximas,inquit,à me dignitates & plu-
ra,quam alii munera percipietis. Vobis iam datur optio,vt vel diis ſacrificantes, maxima dona & maiorem dignita-
tem conſequamini:vel ſi id facere recuſabitis,honore militari priuemini,& ſuppliciis ſtatim afficiamini. Candidus:
Aufer,inquit,nobis non ſolum militiæ honorem,ſed etiam ipſa corpora. Nihil enim Chriſto præſtantius,aut magis
præclarum exiſtimamus.Tunc dux imperauit,vt ora ſanctorum lapidibus percuterentur.Candidus autem,O dux,in-
quit,tenebratum,& totius magiſter iniquitatis,aggredere id facere,& videbis ſupplicium tuum.Tunc Dux dentibus
frendens,ad miniſtros ait : O ſerui peſſimi,cur celeriter non facitis imperata? At illi ſublatis lapidibus,mutuis ſeſe i-
ctibus percutiebant.Sancti vero milites,re perſpecta, confirmabantur.At Dux indignatione atque ira percitus , arre-
pto lapide,vt vnum è ſanctis militibus percuteret,cum in faciem Præfecti coniecit,& totum illi os contriuit.Tunc ſan-
ctus Cyrion ait:Qui oppugnabant nos,afflicti ſunt ipſi,& ceciderunt. Vere gladius eorum intret in corda ipſorum,& *Pſal.* 63.
arcus eorum contringantur.Per deos,inquit Præfectus,præſtigiæ aliquæ præceſſerunt.At ſanctus Domnus:Per Chri-
ſtum,inquit,Deus præceſſit.Ora enim veſtra impudentia, quæ aduerſus filium ſuum loquuntur iniquitatem,imple-
uit confuſione.Nonne erubeſcis,ebrie tenebricoſeque diabole,& ab omni veritate aliene, qui ſcandala ſeminas? Tu
caput es diaboli, Agricolaë, & Dux, qui tecum eſt, furoris caudam obtinet. Ambo eſtis ſatanæ miniſtri. Nihil vos
mouet primum experimentum tormentorum, alterum aggredimini. Miniſtri vero:O dementes,inquiunt,& ab omni
deorum beneuolentia remotiſſimi, cur diis non immolatis? Nos,inquit ſanctus Cyrion,per Ieſum Chriſtum, in Spi-
ritu ſancto, Deum vnum colimus, & certaminis noſtri curriculum alacri animo conficere feſtinamus, vt fraude ve-
ſtra deuicta,coronas accipiamus immortalitatis. Tunc eos Dux in carcerem iuſſit abduci, vt quid de illis agendum
eſſet,conſideraret.

Reducũtur in carcerẽ.

AT illi, cum in carcerem eſſent concluſi, pſalmum illum canere cœperunt : Ad te leuaui oculos meos, qui ha- VI.
bitas in cœlis.Ecce ſicut oculi ſeruorum in manus dominorum ſuorum,ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum,
donec miſereatur noſtri.Et quæ ſequuntur. Qua quidem precatione perſoluta, Saluatoris vocem , qui ſe illis perſpi-
ciendum præbuit, exaudierunt ita dicentis : Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet. Confidite, tormenta
ipſorum nolite timere.Celeriter enim prætereunt.paululum ſuſtinete,legitime certate,vt coronemini.Hac illi con-
ſolatione Chriſti confirmati, noctem tranſegerunt. Sed cum dies illuxiſſet , tyrannorum iuſſu è carcere in eorum
conſpectum adducti : Facite, inquiunt, quod vobis lubet. Nos enim Chriſtiani ſumus, nec idola volumus adorare.
Diabolus autem dextera manu gladium, ſiniſtra vero draconem tenens apparuit,& in aurem Agricolao dixit: Meus
es,pugna. Tum Præfectus imperauit,vt funibus omnes vincti in lacum traherentur. Eſt enim apud Sebaſten la-
cus,in quo magna eſt aquæ copia.Et quo tempore ſancti Martyres cruciabantur, vehemens erat frigoris vis. Nudi
igitur in medio lacu ſunt conſtituti,cum hyems eſſet,& diei hora acerbiſſima.Iam enim veſper appetebat.Porro cu-
ſtodes vna cum carnifice relicti ſunt,qui illos obſeruarent.Erat autem in propinquo balneum,cui ignem ſubiecerunt,
vt ſi quis vellet deficere, poſſet ad illud transfugere.

Pſal. 122.

Ioan. 11.

Mittuntur in ſtagnũ.

Stagnum frigidarii, iuxta quod calidarium de more fuerit extructum, iudicat Bar.

HORA noctis prima Sancti frigore cruciabantur,& corpora illorum diſrumpebantur. Verum cum vnus eo- VII.
rum,frigoris impatiens,ad balneum transfugiſſet, ſimulac calorem attigit, diſſolutus eſt & animam egit. At reliqui
Sancti transfugam conſpicati, vno omnes ore, atq; vna voce dixerunt: Ne in fluminibus iraſcaris Domine, neque ſit *Haba.* 3.
in fluminibus furor tuus,aut in mari indignatio tua.Qui enim à nobis defecit, tanquam aqua effuſus eſt, & diſcerpta
ſunt omnia oſſa eius.Nos autem à te non deficiemus. Viuificabis nos,& nomen tuum inuocabimus , quem laudant *Pſ.* 148.
omnes res procreatæ,dracones & omnes abyſſi,ignis,grando,nix,glacies & ſpiritus procellarum : qui ambulas ſu-
per mare,tanquam ſuper terram,& æſtuantis impetus nutu manus tuæ mitigas atque demulces.Et nunc idem es,Do-
mine, qui precantem Iacob,& fratris Eſau minas fugientem exaudiſti, qui Ioſeph adiuuiſti & conſeruaſti, qui Mo-
ſen edentem ſigna atque prodigia in Aegypto aduerſus Pharaonem & populum ipſius, diuidentemque mare,& po-
pulum tuum in deſerto ducentem exaudiſti. Qui ſanctos Apoſtolos tuos audiuiſti,nos item audi, Domine, Ne de-
mergat nos aquæ procella,neue abſorbeat nos profundum, quoniam pauperes facti ſumus valde. Adiuua nos,Deus
Saluator noſter, quia ſtetimus in profundo maris, & tincti ſunt pedes noſtri in ſanguine noſtro. Onere nos leua,&
aëris acerbitatem mitiga, Domine Deus noſter.In te ſperauimus,& non ſumus confuſi.Intelligant omnes, nos ad te
clamaſſe,& fuiſſe ſeruatos.

CIRCITER tertiam noctis horam,Sol eos circumfulſit ita calidus, vt eſt in æſtate, friguſque diſſoluit, & aquam VIII.
calidam reddidit. Cuſtodes autem ſomno detinebantur, & ſolus clauicularius vigilabat : qui cum illos precantes
audiuiſſet,cogitaretque,quomodo is,qui ad balneum profugerat,ſtatim propter calorem interiiſſet,illi vero tanto in
rigore frigoris adhuc viuerent: cumq; lucem circum illos cerneret,ſublatis in cœlum oculis, vt videret,vndenam illa
lux prouenerit , conſpexit coronas numero nouem & triginta ſuper Sanctorum capita deſcendentes. Conſiderabat
autem,qui fieri poſſet,vt cum eſſent quadraginta, vna corona deficeret,& intellexit,eum qui ad balneum transfuge-
rat, ab eorum numero excludi.Itaq; cuſtodibus excitatis, & proiectis veſtimentis ſuis, in cõſpectu ipſorum inſilut in
lacum,magna voce clamans,ac dicens : Ego quoque Chriſtianus ſum, & in medio ſanctorum militum conſiſtens:
Domine Deus,inquit,in te credo,in quem & hi crediderunt,me ad numerum ipſorum aſſcribe,& dignum effice,vt
pro te cruciatus tormentaque ſuſtineam, atque ita probatus inueniar.

Coronæ 39. cælitus lapſæ.

Querelæ dæmonis.

AT diabolus victus, & in hominis ſpeciem mutatus,genua ſua manibus complectens, coram omnibus vocife- IX.
rabatur: Væ mihi, inquiens,à ſanctis viris ſuperatus ſum,& factus ſum omnibus deriſui.Non habui ſocios ac mini-
ſtros vnanimes. neque enim victus fuiſſem. Quid reliquum eſt , niſi vt meorum principum animos conuertam, &
Sanctorum corpora comburam , in fluuiumq; proiiciam,ne reliquiæ ipſorum reperiantur? Sanctus autem Cyrion :
Quis, inquit,deus magnus,ſicut Deus noſter? Tu es Deus,qui facis mirabilia. Eos enim,qui contra nos erant,pro no-
bis ſtare feciſti,& imminutum quartæ decadis numerum expleſti,& ſatanam confudiſti. Et canere cœperunt: Salua
nos, Domine, quia defecit Sanctus.

Pſal. 76.

MANE autem cum impii Tyranni veniſſent , & clauicularium cum ſanctis reperiſſent , à militibus quæſierunt, X.
quanam re perſpecta adductus id effeciſſet. Milites autem reſponderunt : Nos graui ſomno oppreſſi detinebamur,
cum ille,qui tota nocte vigilauerat, repente nos excitauit. Et circum milites ingens lumen adſpeximus.Ille vero ſta-
tim, veſtimentis ſuis abiectis,ad eos deſilut,clamans & dicens: Ego quoque ſum Chriſtianus. Tunc Tyranni furore
permoti,iuſſerunt eos vinctos ad ripam trahi,baculiſq; crura eorum confringi. Vnius autem eorum mater Sanctorum
animos confirmabat, Filius enim ipſius erat omnium natu minimus. Quamobrem metuebat, ne vi tormentorum in
certamine ſe minus fortiter gereret.Itaque defixos in eum oculos perpetuo tenebat,manibusque protentis, dicebat:
Fili dulciſſime, paululum adhuc perfer , vt perfectus ſis. Ne timeas, fili : Ecce enim Chriſtus adeſt adiutor tibi. At

Egregium mulieris exemplum.

Sancti,

Sancti, dum diſrumperentur, atq; animas agerent, dicebant: Anima noſtra, ſicut paſſer, erepta eſt de laqueo venantium. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Et omnes dicentes, Amen, animas Deo reddiderunt. Sed filius ille, quem mater cohortabatur, nomine Meliton, adhuc ſpirabat. Iuſſerunt autem Tyranni, vt ſanctorum corpora plauſtris impoſita ad fluminis ripam veherentur, relicto iuuene, quem adhuc viuere exiſtimabant. Sed mater, quæ filium ſolum relictum cernebat, reiecta imbecillitate muliebri, virilemque animum ac robur aſſumens, humeris ſuis filium impoſuit & ſtrenue plauſtra ſequebatur. Iuuenis autem, dum geſtaretur à matre, lætus animam efflauit. Mater vero plauſtra iam conſecuta, ſuper illa filium proiecit. Conſtructa autem incenſaq; pyra, Sanctorum corpora combuſta ſunt.

Pſal. 123.

XI. At Tyranni ſeſe mutuo conſpicientes, dixerunt: Si reliquias iſtas ita reliquerimus, eas tollent Chriſtiani, & mundum vniuerſum complebunt. Age igitur ipſas in flumen proiiciamus. Quo facto, reliquiæ nihil à flumine ſunt imminutæ. Sed tertio poſt die ciuitatis Epiſcopo Petro per viſum Martyres aperuerunt, quo in loco reliquiæ ſeruarentur: De nocte, dicentes, veniens è flumine nos educito. Adhibitis igitur Epiſcopus clericis viris religioſis, ad fluminis ripam acceſſit. Et ecce reliquiæ ſanctorum in aqua, tanquam ſtellæ, fulgebant. Et locus, vbi reſidebant, ab ipſo lumine indicabatur. Aſſumptas igitur inde ſanctorum Martyrum reliquias, in loculis aſſeruauerunt. Sic illi, qui decertarunt, & coronati ſunt in Chriſto, ſtellarum inſtar, in orbe lucent. Deo crediderunt, Chriſtum confeſſi ſunt, ſpiritum ſanctum non abnegarunt, in Chriſto gloriam acceperunt, vitæ monimentum relinquentes ad ſalutem omnium, qui credunt in Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum. Paſſi ſunt autem ſancti Martyres quadraginta, VII. Idus Martii, Licinio Imperatore, immo vero Domino noſtro Ieſu Chriſto regnante: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Nota, quo in pretio olim habitę Sanctorum reliquiæ.

Anno 316. Paſſi ſunt 40. hi Martyres Sebaſtiæ, ciuitate metropolitana minoris Armeniæ, affirmante S Gaudentio.

De ſanctis hiſce 40. Martyribus extat ſermo S. Baſilij encomiaſticus tomo primo operum, & alius S Ephrem tomo tertio operum, ex interpretatione Gerhardi Voſſij: duas inſuper de 40. Martyribus ornatiſſimas orationes à ſe ſcriptas reliquit Gregorius Nyſſenus S. Baſilij frater; ſcripſit præterea de iiſdem S. Gaudentius Epiſc. Brixienſis in ſermone, quem habuit de dedicatione Baſilicæ eorundem Sanctorum 40. Martyrum.

DE INVENTIONE SACRARVM RELIQVIARVM HORVM BEATORVM XL. MARTYRVM, EX SOZOMENI HIST. *Eccleſiaſt. lib. 9. cap. 2.*

I. Mulier quædam Euſebia nomine, hæreſeos Macedonianæ miniſtra, domum & hortum habebat extra mœnia ciuitatis Conſtantinopolitanæ, & ſanctas reliquias hic aſſeruabat quadraginta militum, qui apud Sebaſtiam Armeniæ tempore Licinii martyrium fecerant. Ea cum eſſet moritura, locum hunc reliquit monachis, ſibi religione conformibus, & eos iureiurando adſtrinxit, vt ſe ibidem ſepelirent, atque vt ſupra caput in ſublimi loculum ſuum priuatim expolirent, & ſecum vna martyrum reliquias reconderent ac nemini rem indicarent. Ac monachi quidem fecerunt, ſicuti mandatum fuerat. Vt autem debitum cultum martyres conſequerentur, & externi tamen rem neſcirent, ſecundum datum Euſebiæ iuſiurandum, oratorium ſub terra conſtruxerunt ad illius loculum: in ædificio autem conſpicuo ſuperne coctis lateribus veſtitum pauimentum, & ex eo deſcenſum clancularium ad martyres.

Sanctorum 40. militum reliquiæ vbi aſſeruatæ

Vide Nicep. cap. 10 l. 14. Bar. ad an. 418.

Poſt hæc Cæſarius, vir ea tempeſtate cum primis potens, qui & ad conſularem & ad præfectoriam dignitatem peruenerat, defunctam vxorem ſuam iuxta loculum Euſebiæ ſepeliuit. hoc enim illis ita decretum erat, dum adhuc in viuis eſſent, cum & miro amore inter ſeſe mutuo tenerentur, & in religione ac doctrina concordes eſſent. Et hinc Cæſario huius loci emendi data occaſio fuit, vt & ipſe prope vxorem ſepeliretur. Prædicti ergo iſti monachi alio emigrarunt, neq; tamen de martyribus quicquam indicarunt. Domo poſtea collapſa, terraq; ac ruderibus ingeſtis, vniuerſus ille locus exæquatus fuit, quia templũ inibi magnificum Deo Cæſarius ipſe in honorem Thyrſi martyris ædificarat. Deus autem, vt apparet, hunc locum ita obſcurare, & tantum temporis elabi de induſtria voluit, vt & martyrum inuentionem, & inuentricis pietatem admirabiliorem illuſtrioremq; redderet. ea erat Imperatrix Pulcheria, ſoror Imperatoris. Huic enim cum tertio apparuiſſet admirandus ille Thyrſus, eos qui ſub terra abſconditi latebant indicauit, & ad ſe transferri iuſſit, vt & eiuſdem loci, & eiuſdem quoq; honoris ſecum participes eſſent: ſimul & ipſi quoq; quadraginta martyres, militaribus veſtimentis candidis induti, ſemetipſos illi conſpicuos fecerunt.

Diu latentorum ſacræ reliquiæ.

S Thyrſus & 40. martyres apparent Pulcheriæ: Fuit hæc Theodoſii Imp ſoror ab eo in Imperii conſortium anno 415 aſſumpta, quæ virginitatem toto tempore vitæ ſuæ excoluit.

II. Hæc vero res & ſupra fidem, & prorſus inextricabilis eſſe videbatur: neque enim aut Clerici, qui hoc in loco ſeniores erant, quamuis ſæpe rogati, aut alius quiſquam indicare martyres poterat. Ad extremum cunctis iam deſperantibus, Polychronio cuidam presbytero, qui olim ex familiaribus Cęſarii fuerat, in mentẽ Deus redegit iſtos monachos, qui hunc locum quondam incoluerant: qui quidem ad Macedonianorum clericos veniens, ſciſcitatur de ipſis. Omnibus autem illis iam defunctis, cum vnum duntaxat ſuperſtitem repetiſſet, qui in hoc ipſum videbatur in vita conſeruatus, vt quæſitos martyres indicaret: orabat vt diceret, cognouiſſetne ſanctas reliquias ſub indicato loco reconditas. Sed cum eum propter datum Euſebię iuſiurandum ſubdetrectantem videret Polychronius, diuinam illi apparitionem, & perturbationes Imperatricis, & ipſorum deſperationem commemorat. Tum ille vera confitetur eſſe ea, quæ Deus Imperatrici reuelarat. nam ſe, quia adoleſcentulus tum ibi ſub ſenibus præceptoribus ad monaſticam inſtitutus eſſet, certo ſcire martyres iacere circa loculum Euſebiæ: ignorare tamen, vtrumne ſub delubro, an vero alibi defoſſi ſint, propterea quod multum temporis effluxerit, & prior loci facies in eam ſit mutata, quæ nunc eſt. Atqui, inquit Polychronius, mihi non idem accidit. Recordor enim me forte adfuiſſe ſepeliendæ coniugi Cæſarii, & ex vicina via publica rationem ducens, coniicio eam iacere circa ambonem, quod eſt ſuggeſtum lectorum. Proinde, reſpondens monachus, etiam Euſebiæ loculus, inquit, prope vxorem Cæſarii quærendus eſt: quandoquidem & viuæ plerunq; vna erant, & poſt mortem ſe coniunctum ſepulchrum habituras pactæ ſunt.

III. Cum itaq; ſecundum hæc, quæ dicta ſunt, fodere, & ſanctas iſtas reliquias inueſtigare oporteret, Imperatrix facta certior opus vrgeri iuſſit. Effoſſo igitur illo circa ambonem loco, repertus fuit loculus vxoris Cæſarii, ſicuti coniectarat Polychronius. Paulum autem hinc diſtans ex tranſuerſo ſtratum coctis lateribus pauimentũ erat, & ad huius ambitum æquali menſura reſpondens tabula marmorea, ſub qua ipſius Euſebiæ loculus oſtendebatur, & huic imminens delubrum perquam ſcite marmoribus leucoporphyris incruſtatum. Ipſum porro loculi tegmen, velut in menſam ſacram fabrefactum erat. In ſummo autem, vbi martyres iacebant, exiguum foramen apparebat. Adſtans igitur quidam de familia Imperatoris, tenuem virgulam, quam forte habebat, per foramen immiſit, & extractam naribus admouit, & vnguentum fragrantiſſimum olfecit: ex quo ſtatim tum laborantibus, tum adſtantibus bona ſpes ſuborta fuit.

Inueniuntur reliquiæ ſanctorum 40. martyrũ

IV. ITAQVE cum loculum auide aperuiſſent, Euſebiam inueniunt. Illud vero quod ad caput eius eminebat, in arcæ formam celatum, proprio intus tegebatur operculo: & vtrinq; et ad labra circundatum, plumbo conglutinatum ferrum, ipſum continebat. In eius medio [a] rurſus foramen iſtud apparens, etiamnum manifeſtius declarabat intus haberi martyres. Hæc vbi annunciata eſſent, e veſtigio accurrunt Imperatrix & Epiſcopus ad [*] martyrium. Tum ſolutis per artifices ferreis iſtis vinculis, confeſtim ſine negocio operculum exutum fuit. ſub hoc autem multa vnguenta, & in his [b] pyxides argenteæ duæ repertæ ſunt, in quibus ſanctæ reliquiæ iacebant. Tunc igitur Imperatrix Deo preces gratulatorias fundebat, tum quod ſe tanta reuelatione dignatus eſſet, tum quod ſanctarum reliquiarum inuentionem aſſecuta eſſet. [c] Poſt hæc precioſiſſima theca martyres honoratos, iuxta venerabilem Thyrſum compoſuit, publica feſtiuitate, vt æquum erat, cum debito honore ac pompa ac pſalmodiis celebrata: cui & ipſe ego interfui. Atque hæc quidem ſic eſſe geſta, teſtabuntur illi, qui huic feſtiuitati interfuerunt: omnes enim ferme adhuc ſuperſunt, cum multò poſtea geſta fuerint, Proclo ſcilicet eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernante.

[a] En habes in loculo martyrum ſecundum foramen.

[*] *Confeſſionem nos dicimus.*

[b] In argenteis pyxidibus côditæ eorum reliquiæ. [c] Nota de theca precioſiſſima.

V. ALIÆ autem eorundem ſanctorum reliquiæ, quæ aſſeruabantur Cæſareæ Cappadociæ in monaſterio ſanctarum virginum, à nepte S. Baſilii, diuino monitu, conceſſæ ſunt S. Gaudentio Epiſcopo Brixiano, dum in regiones illas Dei nutu peregrinaretur: qui tanquam ingentem adeptus theſaurum, ſummo perfuſus gaudio, illas detulit in Italiam, quos in baſilica à ſe erecta honorificentiſſime collocauit.

Bar. in notis ad Martyrolog. Romanum 9 Martii.

An. 330.

DE S. PACIANO EPISCOPO, EX CATALOGO SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM S. HIERONYMI PRESBYTERI.

9. Mart. PACIANVS in Pyrenæi iugis, Barcilonę Epiſcopus, caſtitate & eloquentia, & tam vita quam ſermone clarus, ſcripſit varia opuſcula: de quibus eſt κέρβος, & contra Nouatianos. Sub Theod. principe iam vltima ſenectute mortuus eſt.

An. 250.

SS. CODRATI, CYPRIANI, DIONYSII, ANECTI, PAVLI, CRESCENTISQVE MARTYRIVM, QVO AFFECTI SVNT

Corinthi. Ex Simeone Metaphraſte.

10. Mar.

I. OMNES quidem Sanctorum celebritates, ſi verum fatendum eſt, laudibus proſequi debemus, vt à nobis pro viribus exornentur: ſed hanc tamen potiſſimum, quæ ſanctorum Martyrum côncurſu peragitur. Deo enim ab initio conſecrati, ad id, quod omnium pulcherrimum eſt, peruenerunt. Nam cum & temporis longitudine grauitatem eſſent aſſecuti, & exquiſita viuendi ratione ad pietatis faſtigium perueniſſent, nihil tamen à ſe præclare geſtum, nihil laude dignum exiſtimarunt, niſi prius ſacra certamina ſubiiſſent. Itaque cum magnam magnis in rebus virtutem præſtitiſſent, hac tamen victoria cæteras obſcurarunt: immo vero apud eum, qui præmia certaminibus proponit, hac reliquas etiam illuſtrarunt. Declarati ſunt enim martyres generoſi, & Dei maximi imitatores. Ad ſummum igitur virtutis culmen prouecti, meritum à Deo præmium, melioremq; finem, & quæ poteſt in hominem cadere immortalitatem obtinuerunt. Qui enim apud Deum virtutis obtinet teſtimonium, is aſſequitur immortalitatem. Quamobrem Martyres ex operibus admiramur, qui virtutes amplexi, voluptatibus renunciarunt, & animos ſuos fortitudine armantes, omnem ignauiam repulerunt, totiq; in ſpem victoriæ erecti, atque alacriter aduerſa omnia perpetientes, in ea, quam ſibi ab initio propoſuerant, pietatis ac religionis lege immobiles perſtiterunt. Vbi enim præſtat ſe fortiter gerere, quàm cum ſe Deus ducem præbet? Vbi ſatius eſt dare virtutis ſpecimen, quam vna cum Ieſu Saluatore? Quæ porro dulcior corona, quam illa, quæ nos cum præſtantioribus coniungit? Ad hoc igitur ſignum Martyres reſpicientes, & ardentiori quodam ſanctæ gloriæ deſiderio inflammati, rerum turpium cupiditates reiecerunt, & in virtutis atque honeſtatis ſtudium incumbentes, pulcherrimum poſteris exemplum ad imitandum reliquerunt. Quæ enim tempore atq; vſu ſunt antiquiora, nos magis ad rerum honeſtarum ſtudium incendunt.

Sanctorum martyrum horum excellens virtus.

Meritum obtinuerût præmium.

Virtutis & honeſtatis ſtudioſi martyres.

II. VIRTVTVM igitur inimicus, qui in multis ſæpe petulanter agens, & ciuitates euertit, & falſos rumores diſſeminauit, & mentes hominum immutauit, & grauitatis pulchritudinem infecit, & omnia in deterius traxit, admirandis Chriſti pugnatoribus inuentus eſt imbecillior, cum nec ab honeſto illos propoſito poſſet abducere, nec rationem ipſorum ſubuertere, quos Chriſtus armabat. Itaque impetus eius aduerſus ſanctos nihil naturam illorum læſit. Quinetiam quemadmodum inuidia, pulchritudinem corporis obtutu, tanquam morbo, fruſtra conatur inficere atque corrumpere, cum decor ipſius priſtino in ſtatu conſeruetur: ſic etiam Martyribus accidit, quorum animi pulchritudini nec impetus inimici, nec res iſtæ caducæ quicquam obfuerunt. Nihil igitur metuens ſanctorum Martyrum cœtus, pari conſenſu ad fortiter agendum ſe comparauit, & ſtrenue ad ſanctam gloriam, honoremque contendens, præmium eſt conſecutus. Vbi primum enim ad virtutis ſpecimen exhibendum vocati ſunt, (quod quidem fuit, cum militiæ Chriſti fuerunt adſcripti) videre licuit, Chriſti chorum antecedentem militem Codratum, qui ſeipſum Deo primum dicare feſtinabat, ibi e velle educationis gratum animum oſtendere, vbi Deo placuiſſet. Neque enim æquum eſt, vt rem admiratione dignam ſilentio prætereamus. Nam cum educationem præter naturam habuiſſet, quantopere Deo eſſet charus, manifeſtum fuit.

III. HIC enim iam inde ab ipſis incunabulis nutrimentum incertum habuit, quippe qui matrē adhuc infans amiſit, & maternis vberibus caruit. Chriſtus autem illi ſignis minime obſcuris alimenta ſubminiſtrauit, cum eius iuſſu nubium globus è cœlo infantem amplecteretur, alimentumque ſuppeditaret, vnde ipſe quantum ſaris eſſet in futurum, percipiebat. Verum cum adoleuiſſet, ætati congruentem diſciplinam percepit, & in primis rudimentis didicit medendi facultatem. Vir autem effectus, pariter cum diſciplina naturam diuiniorem & perfectiorem aſſumpſit, continuoque declarauit, quiſnam eſſet futurus. Omnes enim labores fortitudinemque complexus, factus gloriam confirmauit, cum à Chriſto, quo ipſi placebat, duceretur.

Codrati mirabilis educatio.

Studet medicinæ.

IV. IASON igitur Græciæ Præfectus, poſt immane Decii & Valeriani Imperatorum mandatum, ad crudelitatem ſe inſtruens, inſurrexit aduerſus Chriſtianos, timoremque ſingulis iniiciens, tormenta atque cruciatus minabatur, niſi eos dicto audientes reperiſſet. At primum quidem pulcherrimi cœtus principem ſic eſt aggreſſus: Codrate, quæ te veſania ducit, vt tantam cruciatuum acerbitatem velis experiri? At quæ te ſpes mouet, vt intrepide carcerem ac vincula negligas, ſponteque patriam amittas, & ab amicorum conſuetudine diuellaris? Cur non potius Imperatorum decretis obtemperans, & diis immolans, nobiſcum eligis beatus eſſe, & amabili vitæ præſentis iucunditate frui? His ille conabatur ſanctum virum à recta ratione deducere. Codratus vero blanda Præfecti oratione, qua nefarius animus tegebatur, neglecta, reſpondit: Nemo, inquiens, cui naturæ ratio cognita ſit, iucundam eſſe vitæ gratiam negabit.

Codrati præclara vox.

Sed

Sed tamen hanc Deus largitus eſt. Quamobrem neceſſarium eſt, vt tanti muneris largitorem virtutis ſtudio commendemus, & eius gloriam teſtimonio noſtro propagemus. Neque verò tanti faciendum eſt huius vitæ tam breue curriculum, vt illius amittendæ metu adorationem, quæ Deo ſoli conuenit, idolis tribuamus. Quem porrò Deum meliorem poſſumus appellare illo, qui ſummis nos ab initio, perpetuiſq; beneficijs cumulauit? Ex tot autem ac tantis beneficijs, quem niſi Chriſtum poſſumus Saluatorem cognoſcere? Aut quem Saluatorem prædicare fas eſt, niſi Ieſum, qui pro nobis cruciatus, & mortem pertulit? Illud inprimis ad virtutem nobis propoſitum eſt, vt pro vera pietate ac religione tormenta ſuperemus, nec vllis vnquam difficultatibus ab ea deficiamus. Qui autem diuinorum myſteriorum ſtudioſos amanteſq; conantur corrumpere, eorum & animus impius eſt, & oratio deteſtanda. Præſtat autem, quæ meliora ſunt, imitari. Illud item cogitandum eſt, non eos protinus ſequendos eſſe, qui probitatis ſpeciem præ ſe ferunt, ſed res & facta eſſe perpendenda: quæ ſi praua ſint, maior periculi timor eſt. Scito igitur, nos Maiorum inſtituta complectentes ad ea, quæ meliora ſunt, tendere. Quare ne ſtudeas nobis inimiciſſimis perſuadere, vt ad partes tuas transfugiamus, neque vt Chriſtum relinquentes, alio nos conferamus. Veritas enim nobis adeſt conſiliaria, pietatiſque leges ad perſuadendum vim habent maximam. Hæ nos genere moribuſq; ſimiles Deo coniungunt. Illud præterea conſideremus, communi naturæ lege omnibus eſſe moriendum, & ab ea quidem neceſſitate liberum eſſe neminem: Quæ autem fortiter & ex virtute geruntur, ea viris bonis gloriam parere ſempiternam. In hoc animi propoſito permanentes, & in hac ſententia confirmati, præclarum imitari volentibus exemplum relinquemus. Nam qui rectè ſentiunt, nihil ſtudent, niſi vt ad ea, quæ præſtantiora ſunt, habeant occaſionem.

Nō ſpecies, ſed facta expendenda.

V. Ad hæc Præfectus: Codrate, inquit, ſi iam indè ab ipſa pueritia Dei beneficijs adductus, eum tibi meritò colendum putas, rectè facis, teque gratum hominem præbes. Verùm vide, ne dum alterum Chriſtum prædicas, inaniorem Dei naturam aſſeras. Tunc Codratus: Si vis, inquit, Præfecte, indignatione depoſita, veritatem adſpicere, & animum à crudelitate ad manſuetudinem reuocare, quamuis magnis de rebus loqui difficile ſit, & ego tanto oneri ſuſtinendo impar ſim, tamen aliquid dicam. Admirabilem, ait Præfectus, naturæ Chriſti rationem perſpicuè declarato. Tum Codratus: Principium, inquit, mundi procreationis Deo quidem cognitum erat, Verbo autem perfectum fuit. Ac Patris quidem voluntas fuit, procreationis autem actio à Filio habuit conſtitutionem opere confirmatam. Cùm igitur præfinitum à Deo tempus affuit, cæteræ quidem res omnes præclarè factæ ſunt, quas quidem opifici Verbo placuit in mundum inducere, initio atque fine ſingulis conſtituto. Sed cùm rerum vniuerſitatem mente ac ſcientia immenſa perfeciſſet, eaque ratione diuina regeret ac gubernaret: vellet autem aliquos eſſe, qui bonis fruerentur, & in iis, quæ fabricauerat, habitarent, opifex ipſe condidit hominum genus, vt ei totam hæreditatem aſſignaret: & cùm ratione quadam ſenſus dimenſus eſſet, & genus ipſorum corporibus varium effeciſſet, animas immiſit, eoſque in loco deliciarum collocauit. At illi, rerum vniuerſitatis perſpecta varietate ſtatim gauiſi ſunt, & plantis fruendi poteſtatem acceperunt.

Homo cur à Deo conditus.

Paradiſus.

VI. Cogitantes autem, quàm præclara conditione atque ordine conſtituti eſſent à Deo, æquum eſſe iudicârunt, vt ſeſe illi gratos præſtarent, atque ita virtutis viam ingreſſi ſunt. Verùm impoſtor ille callidiſſimus rabie furens, & oris veneno dolos illinens, dolores, quos intus gerebat, in eos euomuit, & pro viribus cupiditates illis iniecit, vt à diuina vitæ conditione miſeros exturbaret. Dignitatem igitur ipſorum polluens, volentibus errorem immiſit. Ex quo factum eſt, vt qui cum Deo verſabantur, in exilium eiicerentur: & qui bona mente gloriæ diuinæ participes extitiſſent, cupiditatibus inuoluerentur. At Deus miſericordia motus, & imbecillitatis humanæ rationem habens, non diuinitate nuda, ſed carne contecta, voluit nobiſcum verſari, vt ad nos miſeros ac perditos accedens, à ſeruitutis vinculis liberaret, & mortis imperio ſubditos in libertatem reſtitueret. Itaque ſanctum verbum ſuum extremis temporibus in caſto Virginis Dei genitricis vtero ſic voluit inhabitare, vt totum hominem indueret. Quæ quidem Virgo concipiens è Spiritu ſancto, Deum humana forma indutum edidit. Atque ita oculis verè perſpectus eſt, quem Chriſtum eſſe dicimus. Hic ita ſe hominum cognitioni patefecit, vt cùm Deus ſit, corpoream è Virgine naſcens formam aſſumpſerit. Et aduerſus inſtabilem poteſtatem pugnans, ampliſſimos ſibi benemerendi terminos ſtatuit, eos nimirum, quos illi pater præfiniuerat, mortis decreta abrogans, eiuſque fila reſcindens diuinitatis poteſtate. A qua quidem benignitatis communione neminem repulit. Et Saluator vocatus eſt primus, qui populos vniuerſos, & integras regiones ab interitu atque periculis liberauit, & humanitatis theſauris patefactis, munera ſua voluit omnibus eſſe communia. Cùm igitur omnes à tyrannica confuſione liberauerit, omnem hæreditatem ſuam ab exitio liberam incolumemque conſeruat. Nihil enim Chriſti præſentiam cognitionemque fugit, non ortûs initium, non vitæ ſpatium, non mortis exitus, non aliud quippiam, quod in cognitionem cadat. Sed quæ Patris decreto facta ſunt, hæc filio ſunt ad opus perſpicua. Hic eſt ille Chriſtus, quem prædicamus. Hic eſt ille, cui generis humani ſalus curæ fuit. Hic eſt ille, qui gratiæ nobis magnitudinem elargitur, qui ad benemerendum ſemper & vbique præſtò eſt, ne rectam viuendi rationem negligamus.

Inuidia diaboli.

Cur Deus homo factus.

Chriſtū nihil latet.

VII. Præfectus, & ſi Codrati reſponſum admirabatur, tamen cùm ad veritatis fidem venire non poſſet. De rebus, inquit, ſublimibus Codrate mihi videris nugas confingere, qui perturbationibus humanis Deum ſubiicias, eumque dicas mulierculæ gremio potuiſſe comprehendi, quæ vterum gerens, Chriſtum pepererit, atque ita Deum in terra viſum eſſe, corporis formam geſtantem, alibi autem eſſe verum Deum. Pietatis arcana perſcrutari profanis non licet, inquit Codratus: nec eius cognitio parua eſt, aut facilè comparatur: neque nos permittemus, vt homines impuri ſacris perſpiciendis admittantur. His ſe filius Dei ſpontè ſubiecit, vt Deus idem atque homo eſſet, & vt nos è dæmonum eriperet ſeruitute. Tu autem iſta tua peruerſa audacia impietatis indicium in te moues. Neque enim improbitate tua ſtudium noſtrum corrumpis. Natura enim vbique dominatur, & actiones ſeruiunt voluntati. Præfectus autem, vt à virtute alienus, & veritatis rationem non intelligens, egregium Chriſti ſeruum virgis cædi iuſſit. Miniſtri verò homines ignauiſſimi, virgis admotis, cruciatuum immanitate ſæuiebant. At Codratus tormentorum victor: Ignoras, inquit, Præfecte, quicquid à violentia proficiſcitur, eſſe contrarium libertati; nec vllam ad perſuadendum vim obtinere? Qui enim cogit, ſe iniuſtum atque improbum eſſe ſignificat: qui verò ſuadet & hortatur, is ſe manſuetum humanumque declarat. Quamobrem cùm te virtutis expertem indices, indignum oſtendis, cui fides habeatur. Ne putes, nos metu virtutem atque honeſtatem deſerturos, aut morum abiecturos grauitatem. Cùm enim Chriſti ſtudioſi amanteſque ſimus, eum ſolum confeſſionis habebimus adiutorem. Is nobis ærumnas omnes præmiorum ſpe leniet ac mitigabit, docebitq; nos, non eſſe cedendum aduerſarijs. Tantùm in periculis virtus valet, & viris conſtantibus præclara propoſita ſunt præmia.

Codratus virgis cæditur.

Eius conſtantia.

VIII. Tum Præfectus primi fortitudine territus, ad alterum ſeſe conuertit, & blanda dulcique oratione in ſententiam ſuam adducere conabatur. Cyprianus autem adoleſcens, quamuis primò pubeſceret ætatis flore, tamen libertatis dignitatem conſiderans, ſeſe ad perferendos cruciatus parabat. Et Codratus hic item animo ad Chriſtum properans, ſocijs generoſis, rectèq; ſecum ac piè ſentientibus conſilia tempori conuenientia ſuggerebat: Moneo, inquiens, vos, ò rerum pulcherrimarum ſocij, vt memineritis, quàm multa vobis bona propoſita ſint, tum gloriæ propter religionem, tum honoris, quem à Deo cōſequemini, tum auxilij, quod vobis à Chriſto de cælis præſens aderit, in primiſq;,

Codrati ad ſocios martyres oratio.

quòd Ieſu miſericordia digni exiſtimemini. Nunc igitur virtus exploranda eſt: nunc tempus poſtulat, vt vos maiore dignos admiratione præbeatis, vt alacri animo legem adimpleatis, vt morum veſtrorum ſpecimen detis, vt re ipſa atque factis profeſſionem veſtram comprobetis: nunc boni à malis diſcernentur: nunc in conſeruanda pietate cuſtodia maior adhibenda. Cauete, ne diſpari morum ratione diſcrepetis: Sed eandem pietatis normam ſequimini, vt qui à tali Deo iudicandi ſitis. Virtutis viam ne deſeratis, qui iamiam cum Chriſto perfecti eſtis futuri. Deum bonum bona mête comprobate. Nolite propter adoleſcentiam ignauiæ ſuccumbere. Cogitate in foribus eſſe certamen, & iuuentuti pro pietate, quæ nos Deo coniungit, pericula iucunda eſſe debere, cui vires ſuppetunt, & nerui vigent. Vos igitur mutuo cohortamini, certatim in hoc pietatis ſtudium incumbite, idem ſentite, tormentorum formidine nolite deficere: ſed cruciatibus corpora tradentes, dolores æquo animo tolerate, vt victoriam adepti, gloriam conſequamini, in martyrum ordine ac numero collocati. Hac Codrati cohortatione iuuenes alacriores & fortiores reddebantur.

Præfectus autem hortatorem & conſiliatium audiens, cruciabatur, quòd ſe ab eo, quod ſperabat, depulſum intelligebat. Iracundia autem ſæuiebat, quòd adoleſcentes decipere non poſſet. Quamuis enim ſinguli ætate eſſent iuuenes, virtutis tamen propoſito ſe viros præbebant. Itaque cùm & Cyprianum multis verberibus tentaſſet, ab eo victus erubeſcebat. Primus igitur pugil ante alios confeſſionis coronam adeptus eſt. Alter autem æmulationis pulchritudine primum imitatus, magno tempeſtatis æſtu ſuperato, cum illo in Chriſto ſeſe coniunxit. Nec tertius, nomine Dionyſius, inferior fuit: ſed illos ſpectans, ſocius eorum fieri feſtinauit, quamuis tortores eum à Chriſto ſtuderent abalienare. Quartus verò, qui Anectus appellabatur, ductus eſt: qui cùm torquentium crudelitate victoriam amiſſurus exiſtimaretur, neglexit vim tormentorum, nec vllam cruciatuum acerbitatem recuſauit. Qua re perſpecta, Princeps fortitudinem hominis admiratus, atque impietate furens, quintum ad quæſtionem adduci iubet, cuius præſtantiam vel nomen ipſum declarabit: Paulus enim vocabatur. In hunc item crudelitatem ſuam tortores vt exercerent, Præfectus imperauit. At Martyr futura contemplans, propoſiti ſui excellentiam oſtendit. Neque enim Tyranni contumelia fractus, grauitatem abiecit: ſed præcedentes ſocios aſſequendi ſtudio incenſus, libenti animo certamen ſubijt. Inuidia verò rectè factorum inimica, hunc fruſtra propoſitis cruciatuum doloribus tertiùs ſequebatur. At Creſcens cum conſideraret, ſemper eſſe difficile Principibus aliquid perſuadere, in medio ſtans, virtutis ſpecimen dedit. Cùm enim ad maiora tenderet, egregium ſe pugilem, & ſacro ſociorum cœtu dignum præſtitit, & firmam futuri præmij ſpem habens, victoriam reportauit. IX.

Cyprianus verberatur.

Dionyſij certamen. Itē Anecti.

Itemque Pauli.

Creſcentis item.

Cæterum dum carcere, tormentiſque conſtantiam Martyrum exploraret Princeps inſanus, & ſingulis periculorum terrorem incuteret, eos ſalutis curſum perfecturos non putabat. Verùm vbi animos ipſorum intrepidos vidit, cruciatuumque victores, non dubitauit amplius, quin victoriæ præmia apud Deum eſſent habituri. Itaq; ſuprà, quàm decet, ira permotus, talem in viros innocentes ſententiam tulit, vt capite plecterentur, & ſinguli ſingulos ſequerentur carnifices. Sanctos igitur Martyres totidem numero fraudis miniſtri, vt facerent imperata, traxerunt ad locum, vbi in homines ſceleratos ſolet animaduerti, vbi damnari beſtijs obijciuntur, & vbi gladiatores mutuis ictibus, quos pedum celeritate & ſaltu declinare non poſſunt, ſeſe trucidant, vt ſpectantium oculi immani voluptate delectentur. At martyres, hoc etiam in loco difficultatibus ſuperatis hymnum victoriæ ſignum Chriſto canere ſtuduerunt, vt ei precibus initiarentur: & miniſtros, vt ſtudio ſuo obſequi vellent, obſecrabant. Qui licet acerbi ſæuique eſſent, tamen eorum optatis acquieuerunt. X.

Preces ſanctorū martyrum.

Sancto igitur ſpiritu afflati, ſic vna omnes voce precabantur: Deus, qui diuinam harmoniam concordem indiſſolubilemque feciſti, & labentem ordinem nutu confirmas tuo: qui varios cæli curſus ira moderaris, vt mutuò inter ſe coniuncti, diuerſis neceſſitatibus ſeruiant, & perpetuas eximis naturæ inimicitias: qui Solis ortus & occaſus intueris, & curſum eius inſtabilem dirigis: qui cæli ſtellas, & ſidera, & pulchritudinem Lunæ, & amplitudinem ætheris, & quicquid à diuina quiete ſeiunctum eſt, fabricatus es atque exornaſti: Pater cæleſtis, qui rerum terram ambientium motus perpetua celeritate confirmas, qui temporis ſpatia quaternis tempeſtatum varietatibus temperas, cuius mandato ex arboribus flores fructuſque proueniunt: qui grauiſſimi hoſtis diaboli impietatem à nobis repuliſti, qui peccati maculas nobis abſterſiſti, vt arcanis nos ſignis renouares: Chriſte Ieſu, qui ex antiquo peccati genere nos eruiſti, & meliorem ſpem in futurum adieciſti: qui ea, quæ Patre ſunt digna tuo, perficiens, in immenſum poteſtatem tuam propagâſti: qui tutam & facilem viam proponis, & per illam iter facientes ad teipſum trahis: qui tuo egentibus auxilio promptus ades, maioremq; gratiam tribuens, nobis, tanquam amicis, quæ commoda opportunaque ſunt, ſubminiſtras: Tu nobis vitam educatione dignam dediſti, & facta profeſſioni congruentia largitus es: Tu nobis ſacrorum ſermonum, & exercendæ pietatis es author: Tu nunc ordinem nobis oſtendiſti, & ad præbendum virtutis ſpecimen euocâſti, vt quod honeſtum atque vtile eſt, eligamus. Tu non permiſiſti, vt aduerſarij crudelitati atque minis ſuccumberemus. Tu perfeciſti, vt omnes tormentorum acerbitates victoriæ præmijs inferiores iudicaremus, vt ad ſeruorum tuorum numerum adſcribamur. Deus, qui antequam pateremur, effeciſti, vt quæ futura ſunt, omnem ſpem ſuperantia cerneremus: qui teipſum dignis fruendum, & ſanctam perſonarum Trinitatem in vna eſſentia cognoſcendam, ſtudioſè contemplantibus præbes, & bis trinam profectò ſocietatem noſtram vna mente coniunctam tibi conciliâſti, vt libero pietatis curſu confecto, & decurſu veræ victoriæ ſtadio, regnis cæleſtibus admitteremur, largire per ſanctum filium tuum, vt in hoc pio propoſito conſtantes ſimus, quô puris lucis radijs in cælum ſublati, apud te victoriæ præconium concinamus. XI.

Plectuntur capite 8 S. martyres circa ann. 254.

Hac precatione abſoluta malorum operarijs ceruices obtulerunt. Qui gladiis dexteras manus armâtes, ſingulis ictibus, magna ſpectâtium commiſeratione capita ſanctorum obtruncârunt. Madebat ſubiecta terra ſanguine paſſim irrigata, & locum illum ingens occupabat mœror, & triſtes quædam tenebræ ciuitatis oculis, ciuium ſuorum cædem indignè ferentis, offundebantur. XII.

Celebritas horū martyrum.

Rem nobis memoratu dignam diuinorum Martyrum celebritas ſuggerit, quæ rerum geſtarum certiſſimum poſteris teſtimonium afferet. Nam ſimul ac à ſacris pugnatoribus certamen peractum eſt, & corpora ſunt exuta, Chriſtus maximum illis remunerationis ſignum dedit: quod quidem omnes, qui ad ſpectandum accedunt, admirâtur. Quemadmodum enim Deus incolis conceſſit, vt ſancti Martyres apud eos certamen abſoluerent: ſic etiam dignis magnam gloriam confirmauit. Duplici igitur ſpectaculo, qui præſentes erant, variè ſunt affecti, tum miſericordia, tum admiratione: miſericordia, calamitatem humanam conſiderantes: admiratione, id quod Chriſtus incredibile ac nouum effecerat, obſtupentes. Prædicabant omnes diuinum opus, quod ſponte Deum cognoſcentib. apparuerat. Nam vbi Martyres mirabile lucrum perceperunt, ibi Dei iuſſu clari fontis latices emanârunt. Ibi decliuis fluento aditus patuit, vbi ſacrati Deo viri gloriam pertulerunt. Prope ſacram ædem nimirum, quæ ſeruando ſanctarum reliquiarum pignore digna fuit. XIII.

Fons erūpit eo loco, vbi cæſi ſunt.

Peregrinationes religionis ergo

Ita Chriſtus iuſtum ſe iudicem præbens eos, qui mutua & pia beneuolentia coniuncti ſunt, qui ſacra nunc certamina ſubeunt, lætantes accipit: ſacriſque coronis redimitos, Martyrum laudibus exornat: vltores autem ac vindices inimicis ſuis in futurum parat. Sic illi, qui virtutem complexi, ſe viros fortes ac ſtrenuos in rebus arduis præſtiterunt, & cum Chriſto coniuncti ſunt, non ſolum à præſentibus laudantur, ſed ex vltimis terrarum finibus viſuntur: & tâquam XIV.

mundi

mundi ſtellæ, cœtu ſuo coronam conficiunt. Certatim igitur homines pij & omnes, qui rectè factis dignam mercedem propoſitam eſſe conſpiciebant, congredientes, corpora ſanctorum ſacris in loculis collocârunt, vbi ſanctorum martyrum cœtus celebratur.

XV. ÆQVVM eſt igitur, fratres, vt conſiderantes præſentia ſic à Chriſto diſponi & gubernari, vt perpetuò nobis afferant vtilitatem, eos qui lege diuina ipſi conſecrati ſunt, quiq; ſe cæteris hominibus præſtantiores exhibuerũt, & Chriſti ærumnas delicijs prætulerunt, meritis laudibus celebremus, eoſq; ad maiora cõtendentes, ſtudeamus imitari: Quoniam eſt gloria, honor, & imperium Deo patri, & filio, & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amen.

VITA S. ATTALÆ ABBATIS, EDITA AB IONA SCOTO ABBATE, EIVSQVE DISCIPVLO.

An. 620.

I. CVM venerabilis pater Columbanus de hac luce migrâſſet, omni religione laudabilis [a] Attala in locum eius ſuffectus eſt, cuius poſt magiſtrum virtutes clarè fulſerunt. Qui Burgundiorum ortus genere, nobilis natione, ſed nobilior ſanctitate, perfectè magiſtri veſtigia ſecutus eſt. Huius autem beati viri rudimenta, qualiter inter ipſa primordia vberem à Domino profectum inuenerint, prætermittendum non eſt. Igitur dum à patre nobili liberalibus literis imbutus fuiſſet, Arigo quôdam pontifici ab ipſo genitore commendatus eſt. Sed bonæ indolis puer, nihil ibi vtilitatis agi cernens, cœpit mente ac ſpiritu ad potiora tendere, & ad altiora anhelare. Dedit ergò operam, vt poſtpoſitis mundi phaleramentis monachorum iungeretur cohorti. Clàm itaque à ſodalibus progreſſus, duobus pueris contentus, ad Lirinenſe cœnobium venit. Quò in loco diu degens, cùm cerneret monachos eiuſdem cœnobii nequaquam regularis diſciplinæ habenis colla ſubmittere, cœpit anxio animo trutinare, qua potioris conſilij aditûs viam panderet. Progreſſus ergò inde, ad beatum Columbanum Luxouiũm venit. Quem vir ſanctus cum ingenij ſagacis ſolertem eſſe cerneret, ſuo monaſterio iunxit, atque omnibus diuinis monitis erudire tentauit.

10. MAR. Columban. obiit anno 615. 9. Kal. Decẽ vt habet Bar. [a] Genus S. Attalæ. Petit Lirinen. cœnobium. It Luxouiũ.

II. CVMQVE beatus Attala egregiè ac ſtrenuè poſt magiſtrũm patremque ſuum Columbanum ſupradictum cœnobium regeret, & in omni diſciplina regularis tenoris fratres erudiret, cœpit contra eum antiqui hoſtis verſutia letiferum diſcordiæ virus noxiis ictibus laxare, excitans & inſtigans aduerſus eum aliquorum corda ſubditorum fratrum, qui muſſitando, ac ſacræ religioni derogando, dicebant ſe nimij feruoris auctoritatem ferre non poſſe, & arduæ diſciplinæ pondera portare non valere. At ille, ſagaci vt erat animo, pia fomenta præbere, & ſalutaris antidoti, quo ſanies putrefacta amputaretur, potum dare ſtudens, tumentia corda mollire nitebatur. Sed cùm diu caſtigatos ſecum retinere non poſſet, mœrore animi turbatus, multis precibus cum pietatis officio proſequebatur eos, orans vt ſe non relinquerent, ſed ardui itineris callem fortiter tenerent, reminiſcentes, quia ſancti partes per mortificationem carnis & contemptum præſentis vitæ, regna cœlorum poſſiderent. Tandem cùm nihil ſe proficere cerneret, nec aliò nitentes animos ſuæ ſocietatis habenis continere poſſet, ſinit eos pertinaces abire. Poſtquam ergò ſegregati ſunt ab eo, alij eorum maritimis finibus recepti ſunt, alij locum èremi ob libertatem habendam petièrunt: ſed temeritatis & arrogantiæ ſuæ inibi poſiti mox damna ſenſerunt. Nam cum in eiſdem locis morarentur, & virum Dei ſuis detractionibus laniarent, vnus eorum, qui Roccolenus dicebatur, qui & iurgiorum, vt credebatur, incrementa miniſtrauerat, ſubitò ictu febrium igneo accenſus, inter pœnarum incendia clamare cœpit, ſe, ſi valuiſſet, ad beatum Attalam venire velle, & admiſſa criminis damna pœnitentiæ medicamento lenire. Nec mora, vix hæc dicere licuit, ſtatimque obmutuit, ac extremum halitum dimiſit. Aſt hi, qui aderant, videntes viri Dei iniurias diuina vltione vindicari, plurimi eorum ad virum Dei remeant, ſuaſque noxas confitentur, ſe in omnibus, ſi recipiantur, emendaturos pollicentur. Quos vir ſanctus miro gaudio, ac ſi è luporum ore liberatas oues recepit, & ſuis in locis ſingulos eorum reſtituit. At verò alij, qui verecundia præueniente, vel temeritate ac arrogantiæ vitio maculati, redire noluerunt, & datum pœnitentiæ locum contempſerunt, diuerſis mortibus ſunt direpti: vt manifeſtè daretur intelligi, ſocios eos fuiſſe eius ad excitanda contumaciæ incrementa, quem vltio diuina percuſſerit, ac proptereà cum cæteris veniam non meruiſſe. Nam vnus eorum, Theodomundus nomine, ſecuri percuſſus interijt: alius dum parui fluminis alueum tranſmearet, irretitis poplitibus, perparuula fluuij vnda necatus eſt. Tertius verò, qui Theodarius dicebatur, cùm ſe carinæ credidiſſet, in mari demerſus eſt. Videntes hæc, qui adhuc ſupererant, verecundia ſubmota, ad beatum patrem Attalam repedant, à quo, vt alij ſupra memorati, benignè ſuſcepti ac ſaluati ſunt.

Succedit S. Colũbano. Vincen lib. 23. cap. 20. Speculi hiſtorial. Via ad cælum. Pœna grauis murmuratoris. Pœna item aliorum rebelliũ monachorum.

III. PLVRA poſt hæc ab ea patrata miracula, omnium in ſupradicto monaſterio fratrum teſtimonio approbantur. Inter quos ego poſitus, & beati viri miniſterio deputatus tenebar. De quibus etiam nunc aliqua diſſerere tentabo. Quodam tempore fluuiolus, Bobius nomine, turbidis aquarum molibus, ac rapaci curſu violenter defluens, vt ſolent torrentes ex alpium cacuminibus dilapſi, & imbrium effuſionibus aucti, ſaxorum rupes & arborum congeries, nimia vi tumeſcens, coaceruabat, molendinumque monaſterij impetu valido ſuffodere, & totam iam officinam quatiens, demergere nitebatur. Quo fragore audito, cuſtos molendini, nomine Agibodus, ad molendinum velociter cucurrit, vt videret, ſi tanti fragoris moles inibi diſpendij damna generaret. Quò cum veniſſet, vidit, niſi celeri auxilio ſubueniret, cuncta direptum iri. Feſtinus igitur patri Attalæ nunciandum credidit, vt adiutores præbeat, qui opportuna neceſſitati ex aquarum fluctibus liberarent. Ad quem vir Dei ait: Vade, voca mihi Sinoaldum diaconum: tu verò ſtratu tuo receptus, ſomnum cape, nec metu aliquo detentus ſis, aut mœrori mentem ſubijcias. Erat enim manè, priuſquam aurora funderet grata lumina terris. Vocatus ergò Sinoaldus, venit ad virum Dei. Cui beatus pater Attala ait: Apprehenſo baculo, quo ſuſtentor, vade ad Bobium, imperantiſque voce dicito ei, ſigno Dominicæ crucis prælato, vt iſtas deſinat perfodere ripas, nec præſumptæ audaciæ modum ſuppleat: ſed ad alia cedens litora, iſta ſinat illæſa, imperiiſque Domini ſe agnoſcat ceſſurum. Tunc Sinoaldus diaconus imperio patris obediens, cum fidei adminiculo pergit: impoſitoq; ripæ baculo imperat fluuio ex viri Dei præceptis, annuente diuina potentia, ab illo loco citiùs promoueri, aliaque collis latera violento conatu petere. Mox obediens fluuius relicto alueo, collis ad latera cedens, fluento per ardua velut ſtrictis ripis latices ſuſtentabât, quouſque concaua aluei paterent, quo ſuſtinente, liquidò fluerent. Iamq; prorumpens ſol, mundo vt lumen panderet, ſurgebat, cœpitq; Sinoaldus intra ſemetipſum cogitans dicere. Vadam, & videbo, ſi viro Dei violenti fluctus obediant, venitque ad ripam aluei, vbi ſterit prius pleno tunc fluctu, & cernens iam ſubitò vacuum litus, ſpectabat, qualiter ad alterius collis latera ex imperio patris cederet, vt ſibi alueum, quo fluere poſſet, aperiret. Feſtinuſque ad virum Dei venit, partæ victoriæ trophæum nunciauit. Cui vir Dei, Nullatenus, inquit, me in hoc ſeculo viuente vlli dicere præſumas: proculdubiò ne fauor adulatorum corda plena virtutibus macularet. Quod vitium, quamuis ſint diuerſis virtutibus ditati, ab omnibus tamen ſanctis eſt ſtudioſe vitandum atque fugiendum. Nam hoc callidus hoſtis malitioſè ſtudet, vt dum in maioribus ac certis culpis ſanctos Dei maculare non valet, ſaltem vel in occultis, quæ minora videntur, polluat.

Vincen. ibi. Signo crucis reijcitur rapidus fluuius in litus aduerſum. Vincen. ibi. Humanæ laudes ſanctis vitãdæ.

IV. DEINDE cùm in aliquo tempore vnus monachorum, Framerus nomine, ad frumenta ſuſcipienda vomere tellurem excoleret, ſubitò ſtiuæ firmitatem duræ glebæ aſperitas confregit. Quam cùm prædictus frater componere conaretur,

naretur, inopinato ictu ferramenti pollicem de leua amputauit, ſoloq; conditum ſuperpoſita gleba velut funus ſepulturæ tradidit. Relictoque vomere, ad monaſterium pergit, patrique per confeſſionem humi proſtratus prodit. Quod videns vir Dei, Vbi eſt, inquit, pars abſciſſi pollicis? At ille fatetur eam eſſe terra conditam, ſulcoque ſepultam. Malè, ille ait, feciſti. Cur eam ad me non detuliſti? Concito ergò gradu, nulli cauſam indicans, perge, ſumptamque eandem pollicis partem huc deporta. Egreſſus ille, pergit ad locum, effoſſamque portionem pollicis detulit ad virum Dei. Erat autem iter quaſi vnius milliaris, tum propter ardui montis, tum interfluentis fluminis flexuoſos circuitus. Porrò vir Dei ſuſcipiens fruſta pollicis, ſuiſque ſaliuis liniens, ſimul coniunxit: ſtatimque pollex carnis glutino compactus, velut ante fuerat, ſanus ſibi adhæſit. Tunc pater ſanctiſſimus, imperato ſilentio, ne alicui hoc proderet, vt abiret, opuſque inceptum perficeret, iuſſit. O mira virtus omnipotentis Dei! quæ ſic ſuos in terris glorificat, vt frigida abſciſſaq; membra eorum interuentu priſtinæ ſanitati atque decori reddat.

Pollicē præciſum reſtituit in locū ſuum.
Vincent. ibid.

IDEM etiam ſanctiſſimus vir cùm quodam tempore Mediolanum veniſſet, quidam ibi puerulus in extremis febrium anxietatibus poſitus, vitæ tantum expectabat exitum. Cuius parentes, audito beati Attalæ aduentu, feſtino ad eum properant curſu, eumq; precantur, vt illi ſubueniat. Quod vir Domini cùm diſſimulare voluiſſet, illi eum fletibus & terribilibus ſacramentis compellebant, vt antè accedat ad puerum, quàm eum noxius ardor vitalibus priuet auris. Anxiùs ergò & popularis fauoris rumores fugiens, Ite, inquit, ego vt potuero, vos proſequar. Pergens ergò, baſilicas ac ſanctorum loca circuit, & pro infirmo puero precatur, vt protinus ſoſpitati reddatur. Deinde vt promiſſæ fidei impleret effectum, ad infirmum feſtinus venit: ſed ne quis largitori ſalutis præco exiſteret laudis, latenter domum ingreſſus, infirmum attigit, moxque virtus diuina ſanctis fauens precibus, ſanitati priſtinæ ægrum reddidit. Grates ſimul cõditori parentes referunt, qui ſic ad ſuorum petitiones famulorum pietatis ſuæ aures accommodat. Erat nimirum beatus pater Attala vir gratus omnibus, ſingularis cuiuſdam feruoris, ſingularis alacritatis, ſingularis charitatis erga pauperes & peregrinos Nouerat & ſuperbis reſiſtere, & humilibus ſubditus eſſe, ſapientibus condigna rependere, ſimplicibus myſtica apetire: in ſoluendis ac componendis quæſtionibus ſagax, aduerſus hæreticorum procellas vigens ac ſolidus, fortis in aduerſis, ſobrius in proſperis, temperatus in omnibus, diſcretus in cunctis, redundans amore & timore in ſubditos. Redolebat eius doctrina in diſcipulis, nullus iuxta eum vel mœrore deijciebatur, vel nimia lætitia extollebatur. V.

Vide quam vir ſanctus declinauerit omnem oſtentationem.
Virtutes S. Attalæ.

CVMQVE iam ſeruum ſuum ab ærumnis ſeculi rerum conditor liberare vellet, monſtrare ei per viſionem voluit, vt de mundo egreſſurus, paratum in omnibus iter haberet, quinquaginta dierum ſpatio ſuſpenſo, quo pararet iter venturum. Verùm animus viri Dei non cognouit apertè, an iſtud eſſet exitus vitæ eius, an ad alium locum eſſet progreſſurus. Præparat autem ſeſe ad vtrunque: denſat ſepta monaſterij, tegmenta renouat, omnia roborat, vt ſi abeundum ſit, nihil imbecille dimittat. Vehicula ad iter agendum componit, libros ligaminibus firmat, ſupellectilia abluì, diſſuta conſui, corrupta renouari, calceamenta præparari iubet, vt ad manus præſtò ſint omnia. Ipſe verò corpus ſuum ieiuniis, vigilijs & precibus afficit, ita vt nunquam intentius antea in orationem viſus ſit incubuiſſe. Et ne cuiquam incredibile videatur, quod refero, apertè narro, quid in me idem ſanctiſſimus pater peregerit. Cùm iam nouem annorum per circulum in monaſterio conuerſatus fuiſſem, & ſæpè parentes mei poſtulaſſent, vt ipſos eius permiſſu viſitarem, nec impetrare valuiſſent: quadam poſtea die nullo inde mentionem faciente, ait: Vade fili feſtinus, & matrem fratreſque viſita, & nulla mora præpediente, quantocyus reuertere. Cùm autem ego differrem, & temporis opportunitatem euenire in proximo dicerem, (erat enim tempus nimij frigoris, tempus videlicet Februarij menſis) ille reſpondit: Accelera iter, quod dixi. Nam ignoras, vtrum in poſterum liceat illud agere tibi. Datis ergò comitibus, Blidulpho preſbytero & Hermenoaldo diacono, viris religioſis, ad deſtinatum peruenimus locum, à monaſterio diſtantem centum & quadraginta milliarib⁹. Quò cum venimus, gratuita pietate à genitrice poſt tantorum interuallum annorum ſuſceptus ſum: ſed non diu genitrix optato fruitur dono. Nam eadem nocte febre correptus, inter incendia clamare cœpi, me viri Dei precibus torqueri, ne ſibi contra interdictum aliquantiſper moram facerem: & ſi non me citò ſubmoues, quocumque poſſem conamine, ad monaſterium repedarem, me citò morte præueniendum. Mater ad hæc: Præſtat me ibi ſanum te ſcire, inquit, quàm hîc mortuum plangere. Fateor, longum fuit diei expectare aduentum. Vix erumpere aurora, ad monaſterium repedare ſtuduimus. Nequaquam ego cibi per triduum quicquam cepi, donec ad medij penè itineris loca pertingeremus. Feſtinantibus ergò & iter vrgentibus nobis, ſoſpitatem rurſum recepi: venienteſque ad monaſterium, patrem noſtrum Attalam iam febribus detentum reperimus, ac morti proximum. Ipſe verò viſis nobis gratulatus eſt. Sicque apertè cognouimus, viri Dei in hoc præualuiſſe preces, vt me vis febrium vrgeret citò ad monaſterium ante eius exitum redire. VI.

Obitus ſuo viro Dei reuelatus.
Nõ ſinitur Ionas apud matrem hærere contra iuſſum S. Attalæ.

QVI cùm ſupremas vitæ præſentis horas duceret, & adhuc vigens halitus ſupereſſet, iuſſit ſe extra cellam perduci. Surgenſque è ſtrato, quo valebat conamine, ſuſtentantibus vndique fratribus, extra cellulam eſt progreſſus: ibique adſpiciens crucem, quam ipſe in eodem loco poni præceperat, vt ingrediẽs egrediẽſq; cellulam, eius tactu frontem ſuam muniret, cœpit mœſtus lachrymas fundere, ac trophæum crucis commemorare: Aue, inquit, alma crux, quæ mundi precium portaſti, quæ vexilla fers æterna: tu noſtrorum vulnerum medicinam attuliſti: tu cruore eius illita es, qui, vt humanum genus ſaluaret, de cælo in hanc lachrymarum vallem deſcendit: qui in te primi Adæ fugam extendit dudum, iam iamque ſecundus Adam lauacro maculam abluens. Cùm hæc oraret ſanctus Attala, precatur omnes, vt abeant, ſeſeque cellulæ reddant, ſibique paulisper locum quietum præbeant. Abeuntibus ergò omnibus, vnus tantùm frater, nomine Blidemundus, poſt tergum viri Dei tacito anhelitu ſtetit, cogitans, ſi viri Dei poplites labefactari vidiſſet, ſe ad ſuſcipiendum eum paratum fore. Cùm ergò nullum ſupereſſe ſanctus pater putaret, cœpit conditoris clementiam cum lachrymarum vbertate flagitare, vt largitatis ſuæ ſibi, etſi indigno, dona largiretur, & veteres maculas delens, omnia ſaluti redintegraret, ac antiquam miſericordiam exercens, ſe à cæleſti munere non abdicaret. VII.

Nota hæc de crucis imagine.
Oratio ſancti viri ad Dominum.

INTER hæc mœſta ſuſpiria & fluentes lachrymas cælos intuens, vidit ſibi eos apertos: quos multarum horarum affectuosè inſpiciens, vberes cordis rugitus promebat. Gratias deindè referens omnipotenti Deo, qui ſibi ianuas cæli apertas demonſtraret, quas poſt paululum corporis membris exuta anima penetratura eſſet, facto ſigno, vt fratres aduenirent, præcepit, vt eum cellulæ redderent. Hæc nobis ſupradictus frater eadem die retulit. Hanc quippè conſolationem famulo ſuo Chriſtus oſtendit, vt extremum halitum, ſecurus de futura venia, imò gloria, ouans dimitteret. Quod vir Dei libenter occultare voluiſſet, ſi ſupradictus Blidemundus abditè poſt eius dorſum non remanſiſſet. Altera die valefaciens omnibus fratribus vir Domini ſanctus Attala, exhortabatur eos, vt cœptum iter non relinquerẽt, ſed vt melioribus actibus roborati, quotidie perſeuerando firmarent. Conſolatis ergò cunctis, vitæ præſentis nexibus abſolutus, animam cælo feliciter reddidit. Meritò itaque rerum conditor, & hũmani generis reparator ſanctos ſuos virtutum copia adornat, ſicut ſcriptum eſt: Spiritus eius ornauit cęlos: quia illi ad cæleſtem vitam anhelantes, eius pręceptis patẽte ſtudent, vt de labore obedientiæ fructus recipiant vitæ æternæ, Amen. VIII.

Videt apertos cœlos.
Hortatur fratres, vt perſeuerẽt.
Decedit è vita.
Iob 26.

Plura de S. Attala abbate, Lector, reperies in vita S. Bertulphi, abbatis item Bobienſis 19. Auguſti, ab eodem Iona conſcripta.

DE S.

DE COMPLVRIBVS SS. MARTYRIBVS ANTIOCHENIS, QVI PASSI SVNT SVB MAXIMINO IMP. QVORVM COMMEMORAtio agitur 5. Idus Martij, ex Euſebij hiſtoria Eccleſiaſticæ libro 8. cap. 24. Interprete Ioanne Chriſtophorſono Anglo Epiſcopo Ciceſtrenſi.

An. 236.

I. QVID martyres [a] nominatim commemorare attinet, aut virorum multitudinem enumerare, aut varia plagarum & ſuppliciorum genera, quæ inſignes martyres perpeſſi ſunt, oratione depingere? qui partim ſecuribus percuſſi interierunt, ſicut his qui erant in [b] Arabia contigit: partim cruribus confractis diuexati, veluti his qui in [c] Cappadocia verſabantur, accidit: partim etiam pedibus in ſublime appenſis, capiteque in terram demiſſo, igne paulatim ſuccenſo & leniter exardeſcente, & fumo è materia accenſa aſcendente ſuffocati, quemadmodum illis qui in [d] Meſopotamia morabantur, euenit: partim naſo, auribus & manibus amputatis, cæteriſque corporis membris dilaniati, deformatis, vt his qui incolebant [e] Alexandriam, obtigit. Quid opus eſt etiam eorum qui [f] Antiochiæ martyrium ſubierunt, memoriam renouare? quorum alij candentibus craticulis ſuppoſitis, non ad mortem vſque, ſed ad longinquum & diuturnum cruciatum aſſati: alij dextram in rogum immittere maluerunt, quam eadem deteſtandas victimas attingere? Ex quibus nonnulli, priuſquam caperentur, & in manus inſidiatorum venerant, ne rei periculum facerent, ex altis ædium tabulatis ſe præcipites deiecerunt: ſicque ſua morte inſignite impios præda, quam in illis affligendis ſe capturos ſpetabant, omnino priuare ſtatuerunt.

11. Mar.
Huc refert Nicephori cap. 11. lib. 7.
a Martyrũ varia ſupplicia.
b In Arabia.
c In Cappadocia.
d In Meſopotamia.
e Alexandriæ.
f Antiochiæ.

II. INTER quos erat mulier quædam ſancta, admirabilis: corporis figura mulier quidem, virtute autem animi plane vir, aliiſque rebus præ cæteris Antiochiæ ciuibus, vt diuitijs, generis nobilitate, & gloria apud omnes eximia: quæ quidem geminas filias virgines, corporis pulchritudine & ætate integra præſtantes habuit, eaſque pietatis inſtitutis ſtudioſe educauerat: hæc mulier, quum quidam improbi in eam eiuſque filias graui inuidia incenſi, illas in obſcuro latitantes omni ratione vaſtigandas curioſe laboraſſent, & poſtea certiores facti ipſas in aliena regione verſari, Antiochiam accerſendas ſedulo curaſſent, ac iam plane quaſi ſatellitum retibus circumiectæ tenerentur: hæc mulier inquam, ſimulac cum ſe, tum filias in eiuſmodi diſcrimina deueniſſe videret, & acerba tormenta quæ ab hominibus infligerentur, illis oratione expoſuiſſet, & de ſtupro, re plane tormentis intolerabiliore, quo aduerſarij eas violaturos minarentur (de quo ne verbum quidem ad extremas aures vel ipſa vel illæ allabi ſinere deberent) eas ſedulo admonuiſſet: quum etiam animas dæmonum ſeruituti tradere, omnibus mortis & exitij generibus deterius eſſe docuiſſet: omnium iſtorum malorum liberationem eſſe, ad Dominum tanquam ad portum ſalutis confugere. Vnde omnes ſimul vno animorum conſenſu & ſententia conueniunt, corpora veſtibus decenter adornant: ac quum ad medium iter ventum eſſet, paululum de via decedendi, naturalis neceſſitatis explendæ cauſa, poſtulant à ſatellitibus qui eas ducebant, poteſtatem: qua impetrata, derepente ad fluuij ripam profectæ, ſe in profluentem gurgitem præcipitarunt. Atque iſtæ quidem hoc genere mortis ſe ſua ſponte affecerunt: ita igitur cum iſtis actum eſt.

Antiochię. Quæ Euſebius de ſancta hac matrona, eiuſque filiabus memorat, quæ metu ſtupri ſibi ipſis mortē intulerunt: eadem S. Ambroſius libro 3 de virg. de Pelagia matre & duabus ſororibus refert: reuocatur que à nonnullis in dubium, num vna earundemque perſonarum ſit narratio. Quid de his ſentiendum ſit, qui ſibi ipſis hoc modo mortem conſciuere, Vide Baronium anno 309. & admonitionem Aloyſij Lipomani, præmiſſam Encomio S. Pelagiæ virginis & martyris D. Ioannis Chryſoſtomi, quod habes 9. Iunii.

III. AT alias geminas virgines etiam Antiochiæ omnibus rebus valde præſtabiles, vere germanas ſorores, inclytas genere, vitæ integritate inſignes, ætate adoleſcentulas, venuſtas corpore, animo graues & venerandas, moribus pias, ſtudio & induſtria admirabiles, adeo vt terra impia non digna videretur quæ tales ſuſtentaret, in vaſtos maris fluctus nefarij dæmonum miniſtri immergere præceperunt.

Virgines duæ ſubmerſæ.

VITA VEL PASSIO BEATISSIMI MARTYRIS EVLOGII PRESBYTERI ET DOCTORIS, QVI PASſus eſt Era DCCCXCVII Anno Incarnationis Domini DCCCLIX ſub rege Mahomad, die quinto Idus Martij Authore Aluario Cordubenſi.

An. 840.

I. BEATISSIMI Martyris & Doctoris Eulogij paſſionem diſponens ſcribere, prius vitam eius putaui dirigendam in ordine, quam ſui finis agonem pulcherrimum deſignare: vt quis vel quantus fuerit ante lectoribus innoteſcat: & ſic deinceps adeptum ex merito palmam victoriæ, euidentiſſimis * eluceſcat indiciis. In cuius operis principio Domini fretus & Redemptoris noſtri auxilio, profiteor me non audita & dubia, ſed viſa & per me probata retexere, quoniam, gratia Dei cooperante, à primæuo adoleſcentię flore charitatis dulcedine, & ſcripturarum amore vno vinculo concordi innexi, huius vitæ, licet non pari ordine, tamen pari affectu in cunctis quæſtionibus duximus iugum. Sed ille ſacerdotii ornatus munere, pennis virtutum in ſublime euectus, altius euolabat: † ego luxuriæ & voluptatis luto confectus, terra tenus repens hactenus trahor. Et inde eſt, quod non incerta, & quorumcumq; hominum narratione comperta, ſed mecum geſta, & per me cognita narrare diſpoſui. Quia ſicut de incertis temere referre ſententiam, periculoſum fore profiteor, ita de cognitis ſupprimere ea, quæ * noſci debent, vacuum periculis eſſe non reor. Eſt quoque & laudabilis pro exemplo prædicanda omnibus veritas, & nihilominus deteſtanda Rhetoricorum compoſita falſitas. Quoniam melius eſt de multis præclaris nihil facinoribus dicere, quam ex paruis bonis multa falſa diſſerere: tutiuſq; eſt, omnia, quæ geſta ſunt, præterire, quam ea, quæ non * fuerunt, aliqua fingere. Et mitius errat, qui non malitiæ voto, ſed ſegnitiæ faſtu vera ſupprimit, eo, qui diſerte falſa confingit. Veritas enim, ſi ſtudio veritatis, & non vanæ gloriæ iactantia dicitur, dicenti coronam implodit: falſitas autem, ſi ab aliquo intentatur, coniectantem occidit. Et ideo ſicut me veritatem dicentem remunerandum eſſe congaudeo, ita falſitatem ſi dixero, condemnandum eſſe non nego. Quibus ergo cauſis ad falſitatem retexendam inſilirem, ipſe non habui, qui veritatem in omnibus, non mendacium remunerare cognoui.

11. Mar.
* Clareſcat m. ſ.
Aluarus D. Eulogii admodum familiaris.
† Humiliter hic de ſe loquitur author, cum vxorem ſe duxiſſe velit indicare vt notat Morales ad hũc locum.
* nori debentur.
* fuerint.

II. IGITVR beatus martyr Eulogius nobili ſtirpe progenitus, Cordubæ ciuitatis Patritiæ ſenatorum traduce natus, eccleſiæ miniſterio mancipatur, ſancti ac beatiſſimi Zoyli æde deſeruiens, & in eiuſdem collegio clericorum vitam deducens, multis & clariſſimis virtutibus floruit, magnis & laudabilibus operibus viguit. Ab ipſis n. incunabulis literis eccleſiaſticis hærens, & quotidie per ſtudia bonorum operum creſcens perfectionem adeptus eſt, ac ſuper omnes

S. Eulogii matrem Elizabetam vocatam ipſe in epiſt. ad Pompelonenſem Epiſ. ſcribit; Auum item Eulogium dictum in Apologetico notat Amb. Morales.

omnes coætaneos doctrinæ ſcientia clarens, & eruditionis lumine florens, magiſtrorum doctor eſt factus. Quippè qui mentem ſenilem paruiſſimo corpore gerens, vincebat etſi non ætate certe ſcientia vniuerſos. Erat * enim ſtudioſiſſimus ſcripturarum ſcrutator, & intentiſſimus ſententiarum inueſtigator. Ita vt nihil ſcripturæ proponeret ſanctæ, nihil magis eligeret, quam in lege Domini meditari die ac nocte. Nec contentus magiſterio doctorum ſuorum, alios ſi quos fortè audiret, procul poſitos, requirebat: & ne offenderet proprios, furtim ſe horis, quibus poterat, ſubtrahebat. Nam & abbatem bonæ recordationis & memoriæ * Speraindeum opinabilem, & celebritate doctrinæ præconabilem virum ſæpius inuiſebat, auditorioque more ex illius ore diſertiſſimo dependebat. Qui ipſo tempore totius Bæthicæ fines prudentiæ riuulis dulcorabat. Ibi eum primitus videre merui, ibi eius amicitiæ dulci inhæſi: ibi illi indiuidua ſum nexus dulcedine. Eram namque iam dicti illuſtriſſimi viri auditor: & dum frequentius eius limina tererem, incultumque ingenium acuerem, tandem reſpectione diuina huius tanti viri ſocietate coniungor. Et catenatim * inſolubili nexu non innector tantum, ſed vnior: factiq; [a] ſumus auditores viri, inquiſitores veri, amatores noſtri. In tantum vt illa ætas indocta ſibi non conceſſa præſumeret. Agebamus vtrique ſcripturarum delectabilem luſum, & ſcalmum in lacu neſcientes regere, Euxini maris credebamur fragori. Nam pueriles contentiones pro doctrinis, quibus diuidebamur, non odioſe, ſed delectabiliter epiſtolatim in inuicem egimus, & rithmicis verſibus nos laudibus mulcebamus: & hoc erat exercitium nobis melle ſuauius, fauis iucundius, & in ante nos quotidie extendentes, multa inadibilia tentare * in ſcripturis, puerilis immatura docibilitas egit. Ita vt volumina conderemus, quæ poſtea ætas mutata abolenda, ne in poſteros remanerent, decreuit.

* autem.
Speraindeo Abbas Huiuſmodi inſtit. Eulogius lib. 1. & 2.
* al. Sperãdeum.
* inadibili.
[a] Eulogii & Aluar in ſtudijs exercitatio.
* ex.

III. Sed * cum iam annos iuuentutis attingeret Eulogius, diaconij miniſterio fungitur, atque in breui merito vectus ad ſuperos, gradu presbyterij ſublimatur; moxque magiſtris ordine & vitæ moribus ſociatur. Quanta illi humilitas, quanta bonitas, quanta inhæſerat charitas, amor omnium oſtendebat. Ex hinc cœpit ſe acriori vitæ auſteritate conſtringere, & modeſtiæ legibus in vniuerſis actionibus perornare. Scripturis vacare diuinis, & corpus ſuum vigilijs ac ieiunijs caſtigare, monaſteria frequentare, cœnobia inuiſere, regulas fratrum componere. Hinc inde cuncta eo modo curare, quo, ſi fieri poſſet, vtrobique adeſſet. Ita clericatum agens proprium, vt regularem ordinem non dimitteret alienum: ita monachis adhærens, vt clericus probaretur. Ita in clero degens, vt monachus videretur, vtrobiq; aptus adcurrens, & vtrarumque profeſſiones vnus ſufficientiſſime complens, currebat ſæpius ad cœnobiorum ſacratiſſimos greges. Sed ne proprium ordinem contemnere putaretur, ad clerum iterum remeabat: in quo dum aliquod tempus perſiſteret, ne virtus animi curis ſecularibus eneruaretur, itidem monaſteria repetebat. Hic doctrina oris eccleſiam ornans, illic vitam propriam * excutiendo decorans, in * cunctis virtutibus poſitus, viam ſeculi mœrens incedebat, & anxius: & quotidie ad cœleſtia volare cupiens, corporea ſarcina grauabatur. In [b] tantum vt Romam ire diſponeret, vt adoleſcentiæ næuos lachrymis, & peregrinationis itinere domaret, immò domitos deleret: ſed ecce omnes hinc inde inſiſtimus, & eum magis corpore quam animo retinemus.

* dum annos
Eulog. presbyter & doctor factus.
* exculpẽdo.
* tamen.
[b] Peregrinatio Roman.

IV. Verum dum iſta & alia referuntur, tandem † Reccafredus epiſcopus ſuper eccleſias & clericos quaſi turbo violentus inſiluit: omneſq; ſacerdotes, quos potuit, carcerali vinculo alligauit. Inter [c] quos vt electus aries ducitur, & cum Pontifice ſuo vel aliis ſacerdotibus vincitur. In qua retruſione magis orationibus & lectionibus operam dedit, quam vinculis. Ibi ſanctis virginibus Floræ & Mariæ, pro fide comprehenſis, illud documentum Martyrale vno libro compoſuit. In quo eas ad martyrium verbis tenaciſſimis ſolidauit, eaſque & per ſe verbis & per epiſtolas mortem contemnere docuit. Seque, ſuoſque ſocios, earum ſuffragijs vinculo ſoluendos commiſit, quod & obtinere mox poſt ſextum diem paſſionis earum promeruit: Nam illæ octauo Calendas Decembris expleuerunt martyrium, ſacerdotes vero Domini tertio Calendarum earundem ſolutionem adepti ſunt. Extat ſuper hoc illuſtriore ſtylo confecta, & mihi his diebus directa epiſtola, paſſionem earundem virginum, & ereptionem ſacerdotum ipſarum virginum meritis continentem. Ibi metricos, quos adhuc neſciebant ſapientes Hiſpaniæ, pedes perfectiſſime docuit, nobiſque poſt egreſſionem ſuam oſtendit. Inde & mihi pro libris illis, quos in defenſionem martyrum dederat, epiſtolam facundo loquutionis genere dictatam direxit. Nam cum omnes, qui cum eo erant ſacerdotes, vacarent otio & quieti; ille non noctibus, non diebus à lectione ceſſabat, noctes dieſque ingeminans; ſcripturarum mella lambens; ore & corde ſpiritualiter ruminans.

Recaffred. Epiſcopus.
[c] Eulogi. in carcere miſſus. De hac ſua captiuitate in Epiſtol. ad VVilieſindum Pamplon. Epiſc.
Amb. Morales notat hoc loco, authorẽ intexere hymnos carminũ genere Hiſpan. incognito, ſcilicet Horatiano, ab Eulogio conſcriptos.

† Quiſnam fuerit hic Epiſcopus Reccafredus, nec Alfarum nec Eulogium vſquam meminiſſe, nec apud ſcriptorem quempiam ſe reperire potuiſſe, teſtatur Bar. ad an. 853 au. 9. non fuiſſe Cordubenſem Epiſcopum, cum ipſe egregius Confeſſor vinctus eodem tempore, ſit detentus, vt probat ex epiſt. S. Eulogii ad VVilieſindum Pampilonenſem Epiſcopum: Ambroſius Morales Metropolitanum fuiſſe autumat, cuius miniſterio Habdarrahgman rex Chriſtianos voluerit compeſcere.

V. Verum operæpretium reor, ſi paulo altius incedentes, tempore perſecutionis qualiter probatus extiterit, inſeramus. * Nam dum epiſcopi, ſacerdotes, clerus, & ſapientes [a] Cordubæ in martyrio nuper exorto deuio calle incederent, ac timoris impulſu pene fidem Chriſti, ſi non verbis, nutu tamen negarent, hic tamen inadibilis nunquam vacillare, vel tenui eſt viſus ſuſurro. Sed omnibus pergentibus ad agonem occurrens, vniuerſorum animos roborans, cunctorumque oſſa venerans & componens, in tantum ardeſcebat: * vt dote martyrij & ipſe incentor ipſis diebus videretur eſſe martyrum. Pro quo rectitudinis zelo multis extitit contumeliis propulſatus, magniſque terroribus fatigatus. Nam vnus ex proceribus illum impetens, & minis exaſperans, diuino iuſto iudicio in reprobum ſenſum conuerſus, fidem, quam tenens neſcius impugnabat, mox miſer & ſtultus amiſit. De quo plenius in libro Memoriale Sanctorum tertio iam dictus beatiſſimus diſputauit. In quibus libris & paſſiones ſigillatim martyrum claro fonte loquutionis explicuit, & proſequutione ſufficienti quæcumque acta ſunt in martyribus domini & dicta, ſequutiuris generationibus propalauit. Quantus autem, vel quam excellens fuerit ſcientia, luce clariora eius pandent opuſcula, quæ ſale Attico & proſatico lepore, immo diuina inſpiratione compoſuit.

[a] M. 11.
* Denique.
Eulogius martyrũ incentor & cultor.
* ardore martyrij, vt
[a] Cap. 14.

VI. Sed redeundum eſt ad Reccaffredi epiſcopi tempora, & qua arte à ſacrificio ſe ſuſpenderit, ne eius glutinaretur errori, proferendum. Namque ipſis diebus [d] cuncti ei & vi & poteſtate addicti, iuſſu regio ſubditi, iniquo videbantur hoſti adiuncti: & qui priori inſurrectione aduerſi & erecti contra eum ſteterunt, tunc terrore * conciti, quaſi familiares hærebant non mente, ſed corpore; nec dilectione cordis; ſed compulſione * terroris, & ne aditus ei nocendi daretur in amplius. * Ita quoque Rex contra nos deſæuiens legibus neceſſitatem induxerat, & liberum arbitrium interpollans, omnes truci ſubdiderat hoſti. Cuius hiſtoriæ veritas in alio opere enucleatius diſſeretur.

Reccaffredus Epiſcopus.
[d] Nota hic Reccaffredũ iuſſu regio Eccleſiam afflixiſſe.
* concisi.
* Ita quoq. Regio.

VII. Nvnc vero huius admirabilis viri tantum enodare ſanctiſſimam cupimus artem. * Is enim graui inſtinctu doloris, dum vndiq; circa ſe doloſum cerneret ipſius epiſcopi graſſari ingenium, & cæteros ei communicantes deprehenderet, nec reſiſtendi ſibi copiam ineſſe videret, nec amouendi licentiam (vt pote fideiuſſoribus datis) * remanere ſibi conſpiceret: cœpit ſe graui atterere gemitu, magnoque intrinſecus vt diximus mactari dolore. Sed nutu Dei contigit, vt quadam die præſenti Epiſcopo beati Epiphanij Cypriæ Salaminæ Epiſcopi, Ioanni Epiſcopo Hieroſolymitano directa epiſtola legeretur. Quam ego cuidam diacono præceperam legere: in qua idem beatiſſimus pontifex Origenis

Eulogii prudens conſtantia.
* Qui.
* imminere.

Epiphanij Epiſtola, quam habes à Diuo Hieronymo in latinum conuerſam, & inter eius opera excuſam.

genis nenias arguens, & ordinationem cuiuſdam presbyteri in monaſterio iam dicti Hieroſolymitani adſignato à ſe conſecrati defendens, cauſam ordinationis retexuit, beatiſſimorumq; presbyterorum Hieronymi & Vincentij continentiam ſacrificandi laudando innexuit. Quam narrationem tum iam dictus Eulogius auida mente magis arripiês, quam ſuſcipiens, & ſibi à Deo datam occaſionem cognoſcens, ingenti vulnere quaſi percuſſus, ab intimo corde trahens ſuſpiria, meq; intuens, conuerſus Epiſcopo dixit: Si lucernæ Eccleſiæ, & fidei noſtræ hoc egerunt columnæ, quid nobis facere conuenit, quos delicti onera grauiter deprimunt, & affligunt? Cognoſcat ergò veſtra paternitas, interdictam à me ipſo mihi ſacrificandi licentiam. Sicque huiuſmodi ingenio tempore Reccafredi ſe ipſe ſuo ligauit arbitrio. Cuius profeſſionis licet hoc modo ordinem ſumeret, delectabili tamen * vſu perfunctus, nolebat poſtea ſtatum reiectum recipere. Sed Pontifex proprius in tantum eum * amiſſum officium ſacrificandi compulit repedare, vt eum anathemate ferire non vereretur, niſi citius redire promitteret.

* vſitate.
* admiſſũ.

VIII. Et erat vir ille in omnibus profeſſionibus principaliter, & non mediè decoratus, cunctis ex quo deſeruiens, & cùm præiret omnes ſcientia, humilior certè etiam, nimis videbatur. Clarus vultu & honore præcipuus, eloquentia fulgidus, & vitæ operibus luminoſus. Incitator martyrum, & laudator, tractator peritiſſimus, & dictator. Quis ardorem ingenij, quis decorem eloquij, quis fulgorem ſcientiæ, quis affabilitatem vſualem officij, quocunque poterit prudentiæ dicere flumine? Quæ enim illi non patuere volumina? quæ potuerunt eum latere ingenia catholicorum, philoſophorum, hæreticorum, nec non & gentilium? Vbi libri erant metrici, vbi proſatici, vbi hiſtorici, qui eius inueſtigationem effugerent? Vbi verſus, quorum ille ignoraret canora? vbi hymni, vel peregrina opuſcula, quæ eius non percurreret pulcherrimus oculus? Quotidie enim noua & egregie admiranda quaſi à rudetibus & foſſis effodiens, theſauros elucidabat inuiſos. Quanta docibilitas tam pretioſo munere ornatæ * ineſſet animæ, quanta & inexhauſta cura ſolertiæ, nullus ſapiens comprehendere poterat. Et ô admirabilis ſuauitas mentis, nunquam priuatim ſcire aliquid volens, nobis omnia præſtabat. Vitiata corrigens, fracta conſolidans, inuſitata reſtaurans, antiqua repriorans, neglecta renouans, & quæq; poterat, ex antiquis viris geſta competere, ſatagebat operibus adimplere. Seueritatem Hieronymi, modeſtiam Auguſtini, lenitatem Ambroſij, patientiam Gregorij in corrigēdo errores, in ſuſtentando minores, in demulcendo maiores, in ſufferendo * hortores, vnus idem ſe multipliciter varium exhibebat.

D. Eulogij laus.
* inerat.
* ſorores.

IX. Nec ei ſuffecit monaſteria patriæ ſuæ inuiſere, quin potius occaſione fratrum ſuorum, qui ipſis diebus in Franciæ finibus exulabant, indeptam viam arripuit, & in Pampilonenſium territoria vltro progrediens, monaſterium ſancti Zachariæ ingreſſus, & aliorum in cœnobia ipſarum regionum gliſcenti voto percurrens, multorum patrum eſt amicitia dulcoratus. Quorum conuerſationem in epiſtola, quam Epiſcopo Pampilonenſi in carcere poſitus dedit, nominatim locatimue digeſſit. In quibus locis multa [a] volumina librorum reperiens abſtruſa, & penè à multis remota, hûc remeans, ſuo nobis * regreſſu adduxit. Ibi beati Odoarij eſt fruitus colloquio, cui centum quinquaginta regulares monachi militabant. Inde ſecum librum Ciuitatis beatiſſimi Auguſtini, & Æneidos Virgilij, ſiue Iuuenalis metricos itidem libros, atque Flacci * ſaturata poëmata, ſeu Porphyrij [b] depicta opuſcula, vel [c] Adhelelmi Epigrammatum opera, necnon [d] Auienni fabulas metricas, & hymnorum catholicorum fulgida carmina, cùm multis minutiſſimarum cauſarum ex ſanctis quæſtionibus multorum ingenio congregatis, non priuatim ſibi, ſed communiter ſtudioſiſſimis inquiſitoribus reportauit. Idem præterea fulgorem operis & coruſcationem ingenij reſplendentibus ſemitis præſentialiter cunctis * ſequentibus, & vſualiter ſequentibus, ſpecificis ſemper oſtentans indicijs, & luminoſis deducens veſtigijs, vbique lucidus gradiens, vndique fulgidus rediens, limpidus, dulcoroſus, nectareus, CHRISTI coronatus emicabat omnibus famulus.

Eulogij peregrinatio. Deſcripſit hanc ſuam peregrinationem ipſe Eulogius in Epiſtola ad VVilieſind. Pāpilonenſem Epiſc. quam etiā recitat Bar. anno 854.
* Inſatiatiſſimo pectore ſolicitaui.

[a] Libri, quos D. Eulogius Cordubam attulit. * Satyrata, aliàs: ſed alluſio eſt hoc loco ad metrum Iuuenalis. Satur eſt, cum dicit Horat. ohe. [b] Intelligere videtur ea, quæ ad eloquentiam ſpectant, quæ Suidas recenſuit. [c] Adhelmum Saxonum Occidentalium Epiſcopum ſignificari hoc loco, quem inter cætera, librum de Virginitate Sanctorum conſcripſiſſe, ex Tritemio docent Amb. Moral. eumque hoc loco intelligi putat. [d] De Auienno poeta, vide Lilii Geraldi de poetis dialog. * Præſentibus.

X. Nec illud omittēdum in hoc opere reor, quod poſt diuinæ memoriæ [e] Wiſtremiri Toletanæ ſedis Epiſcopi, * in eandem ſedem ab omnibus comprouincialibus, & confinitimis Epiſcopis electus, & dignus eſt habitus, & pro relatu omnium comprobatus. Sed diſpoſitio diuina, quæ eum ſibi ad martyrium reſeruabat, quibuſdam repagulis obuiauit. Cumque iam ipſa communis electio [f] eum ſibi conſecrare in epiſcopio adclamaret, rerum obuiantium aduerſitate impediti, alium ſibi eo viuente interdixerunt eligere. Qui licet arguté fruſtraretur ab ordine, tamen non priuatus eiuſdem ordinis munere. Siquidem epiſcopatum cæleſtem adeptus eſt, dum per martyrij gloriam Chriſto coniunctus eſt. Omnes namque ſancti Epiſcopi, non tamen omnes Epiſcopi ſancti Ille verò ſanctitatem per cruoris fuſionem inueniens, Epiſcopij ordine fungitur, dum cælo * receptus, æternis promiſſionibus muneratur.

* Hoc loco aliquid deeſſe videtur, f. obitũ, vel mortem.
[e] Wiſtremi. I° Archiep. Toletanus
[f] Eulogius electus Toletanus Archiepiſc.
* tenus.

XI. CVMQVE his virtutibus & dogmatibus inſigniretur, & omnibus quaſi lucerna ſuper candelabrum poſità, ac veluti ciuitas in montis ſita cacumine, procul altius emicaret, & vt doctus ſcriba de theſauro domini ſui noua & vetera vniuerſis familijs præuideret, in ſacerdotibus primus, in confeſſoribus ſummus, in iudicibus reſidens non extremus: tādem voti compos effectus, diuina ſibi cooperante clementia inopinato iudicio, ſed deliberatiuo ſtudio euectus eſt ad ſuperna. Et ea, quæ à martyribus fuſis poſtulauerat lachrymis, & per tota ſua opuſcula more ſparſerat precis: obtinere meruit operibus ſanctitatis. Quod verius poterit noſcere, qui ipſa eius egregia opera curauerit legere. Et quoniam expedit, & dignum vobis viſum eſt pro vtilitate legentium, & pro annuo feſtiuitatis ſuæ recurſu, paſſionem eius breuiter explicare: ideò ſequeſtratim, pure & ſynceriter agonis ſui pulcherrimum induximus finem.

Nota feſtiuitatem D. Eulogij & aliorum martyrum Cordubenſium iam tunc inſtitutam fuiſſe, & quotannis celebratam.

XII. TEMPORE igitur, quo ſæua dominatio Arabum calliditatis aſtu omnes fines Hiſpaniæ miſere deuaſtabat, quo [g] Rex Mahomad incredibili rabie & effrenata ſententia Chriſticolum genus delere funditus cogitabat, multi terrore cruentiſſimi Regis metuentes, eiuſque inſaniam modificare nitentes, per trucem voluntatis iniquæ officium diuerſis & exquiſitis occaſionibus gregem Chriſti impetere tentauerunt. Plerique Chriſtum negando ſe præcipitio commiſerunt: alij diris tormentis agitati, commoti ſunt. Porrò alij florenti virtute ſtabiliti ſunt, & fundati. In cuius (vt diximus) tempore martyrium fidelium coruſcando reſplenduit, & error negantium fluctuauit. Nonnulli enim, qui fidem Chriſti tantum mentibus retinebant, inſtinctu Dei quod celauerant, luminoſiter & patule proferebant, Nullo diſquirente ad martyrium proſilientes, & coronam ſibi ex tortoribus rapientes. Ex quibus, Arabs genere, Beatus [h] Chriſtophorus extitit, cuius paſſionis ordinem alibi dirigere cogitamus. Sed & ex eorum numero [i] Beatus Aurelius, & ſanctus extitit Felix, qui cum vxoribus ad paſſionis gloriam poſt multa & prolixa latibula prodierunt. Ex ipſis etiam florens virtutibus Flora [k] virgo beata, quæ contemnens ſæcularem labilem pompam, æternam meruit ſine fine coronam. Quorum hic noſter ſanctiſſimus Doctor agonem ſingulatim expoſuit, & actus vitaſque coruſco ſermone explicauit.

[g] Mahomad Arabũ Rex, q fuit Habdarrahgmani tertij filius, vt patet ex libris. Eulogij principio. Eccleſiam perſequitur.
[h] Chriſtophori martyr, cuius paſſionem ex Eulogii memorial. habes 20. Auguſti. [i] Aurelius & Felix martyres: horum martyrium 27. Iulij offendes. [k] Flora martyr, eius paſſio eſt 24. Nouemb.

XIII. Hoc tempore puella nomine Leocritia quædam genere nobilis, mente nobilior, ex Gentilium fece progenita,

Leocritia virgo.

Litioſa Deo dicata. & ex luporum viſceribus prodita, dudum per quandam ſibi genere proximam Chriſto dicatam nomine Litioſam, a-
quis ſalutaribus tincta, & occulte fide Chriſti induta enituit, odoremque nectareum notitiæ ſuæ cunctis adſperſit.
Etenim cum ad iam dictam religioſam in annis infantiæ more propinquitatis recurreret, eamque quibus illa sermoni-
bus poterat, quotidie inſtrueret, tãdem reſpectione cæleſti fidem Chriſti mente ſuſcepit: & ardore amoris ſuſceptam,
pectore conſeruauit. Quæ dum ad annos ſapientiæ veniret, & ſcientiæ contingeret lumina, fidem illam, quam teneris a-
nnis inſtitutis occultè didicerat, quotidie fomentis ſpiritualibus auctam in amplius creſcentem alebat, primum oc-
cultè, deinceps palàm & apertè. Quam parentes ſedule admonentes, & nihil omnino proficientes, conati ſunt eam
flagellis & verberibus impetere, vt quam per blandimenta amouere non poterant, ſaltem terroribus coercerent. Sed
ignis ille, quem Chriſtus in corda fidelium miſit, nullis minis cedere nouit. In hoc conflictu dum diebus vapularet &
* diru. noctibus, ſeque acerrimis impetendam vlrionibus & * duris vinculis præpeditam videret, metuens ne non propala-
ta publice fide, cauterio vreretur perfidiæ: per internuncios beatiſſimo Eulogio, opinatiſſimo iam multis talibus ope-
Anulo D. Eulogii ſoror Deo dicata. ribus viro, vel ſorori eius Anuloni virgini Deo dicatæ cauſam ſuam innotuit: & quia ad tutiora loca fidelium, in qui-
bus fidem ſuam poſſet intermita propalare, ire vellet, expoſuit. Illico beatus Eulogius ſolitum officium recognouit: &
vt erat fautor anhelantiſſimus Martyrum, hanc extra clam per eoſdem internuntios ordinauit. Illa concite autem fin-
* ex opere. gens, & parentibus quaſi conſentiens, noſtramque fidem verbis impetens, & * data opera omnia ſelecta ornamenta
induens, ſeque more illorum quaſi placitura & nuptura ſæculo oſtẽdens, niſa eſt eorum inflectere animos, & ſibi exo-
ſos comere greſſus. Cumq; ſibi omnia iam tuta ineſſe proſpiceret, ad nuptias quorũdam propinquorum ſuorum, quæ
ipſis agebantur diebus, fingens, vt eidem officio congruit, ornate procedere, celeri curſu ſe beatiſſimo Eulogio, vel ſo-
rori eius Anuloni tutandam exhibuit. Quam mox grato animo ſuſcipientes, occulendam probatiſſimis tradiderunt
amicis. At vbi pater eius & mater expectantes filiam non viderũt, delusos ſe ingemiſcentes, rabie inaudita & dolore
inuiſo ſe ipſos cruciantes, cuncta diſturbant, vniuerſa contaminant currentes per ignotos & cognitos, & poteſtatiue,
actuſſione Præſidis, quoſque impetendos putabant, carceribus & vinculis onerabant, viros, mulieres, confeſſores,
ſacerdotes, deuotas, vel quos poterant, flagellis & carceribus affligebant, ſi quo modo poſſent filiam ſuam per hæc &
ampliora recipere. Ille verò ſanctus immobilis ei loca diuerſa mutabat, & ne traderetur ouis luporum in manibus,
omni intentione curabat. Illa tamen ieiunijs & vigilijs inſiſtens, & cilicio membra tegens, vel puluere cubans, ſeuerè
membra corporis elimabat. Sed & vir beatiſſimus, cum reuerentia nominandus Eulogius, nocturnas vigilias adpetẽ,
Baſilica S. Zoyli. & in baſilicam S. Zoyli terratenus proſtratus orans, noctes inſomnes ducebat, auxilium Domini & fortitudinem vir-
gini imprecans, & ſe per hæc exercitia Domino conſecrans.

INTER hæc virgo ſereniſſima beati Eulogij germanam, quam ardenti deſiderio diligebat, videre voluit, & ad eo- XVI.
rum habitacula nocte deuenit, reuelatione Domini prouocata, & auiditate conſolationis perducta, vt vno die tantũ-
modo cum eis moraretur, & iterum ad ſolita latibula repedaret. Quibus & retulit, ſibi vna & alia vice oranti liquore
* illa. mellis os repletum fuiſſe, quod * ſe non auſu temeratio expuiſſe, ſed ingluuiſſe, craſſi elementi admirando ſpeciem
referebat. Cui ille ſanctus hoc eſſe præſagium, regni cæleſtis dulcedinem perfruendam diſſeruit.

VERVM dum alio die redire virgo diſponeret, actum eſt, vt comes itineris non hora ſueta, ſed inluceſcente au- XVII.
rora veniret. Nec potuit aditum excundi habere, quippe quæ nocturno tempore pro euitandis inſidijs ſolebat ince-
dere. Promiſſum eſt, vt eadem die vſque dum ſol metam ſui luminis terræ ſubduceret, & nocturnæ tenebræ quietudinẽ
optatam indulgerent; virgo Dei eo, quo manebat loco, perſiſteret. Humano quidem conſilio, ſed diuino retinebã-
* vel. tur iudicio: vt & ſuam ſibi coronam, & beato Eulogio imponeret gloriæ diadema. Nam eo die, neſcio cuius inſtinctu,
quorumue inſidiis * & proditione locus Præſidi latibuli iudicatur, & à militibus ad hoc miſſis ex improuiſo omnis il-
la eorum habitatio circundatur. Actumque eſt, vt electus & prædeſtinatus martyr præſentialiter adfuiſſet. In cuius
Eulogius & Leocritia capti. præſentia iam dictam virginem educentes, eumque vna pariter comprehendentes, verberantes, multiſque contume-
lijs affligentes; iniquo Præſidi, & ſcelerato iudici præſentãrunt. Quem mox iudex per flagella occidere cogitans, tru-
culento vultu, & impatienti animo vehementi furore accenſus, furioſis verbis interrogat, virginemque cur domi re-
tinuerit minitando diſquirit. Cui libentiſſimè & patientiſſimè, more loquutionis ſuæ, ſplendidè rei veritate in hoc or-
Eulogius ad Præſidem. dine pandit. Præſes, ordo nobis prædicationis iniunctus eſt, & noſtræ hoc fidei conuenit, vt diſquirentibus à nobis lu-
men fidei porrigamus, nullique ad vitæ itinera properanti, quæ ſancta ſunt, denegemus. Hoc ſacerdotibus competit,
* fidem. hoc religio vera depoſcit, hoc etiam Chriſtus Dominus noſter nos docuit: vt quiſquis ſitiens * fidei haurire flumina
* illa. voluerit, in duplo potum inueniat potius, quam quem quæſiuit. Et quoniam hæc virgo fidei ſanctæ regulam à nobis
* ſibi. inquirere viſa eſt, neceſſarium extitit, vt * illi noſtra eo * ſe libentiùs applicaret intentio, quo eius in amplius incende-
retur affectio. Nec decuit talia deſiderantem renuere, præſertim illi, qui ad hoc Chriſti electus eſt munere. Vnde &,
vt poſſe mihi extitit, illuſtraui, & docui; & fidem Chriſti viam regni eſſe cæleſtis expoſui. Quomodo & tibi, ſi me diſ-
quirendum putaſſes, libentiſſimè facerem. Tunc Præſes turbido vultu virgas inducere iuſſit, eum minitans flagellis
perimere. Cui ſanctus dixit, Quid iſtis virgis exercere cupis? Animam (inquit) tuam per has educere volo. Gladium
(ait) acue & compone, pro quo animam à vinculo corporis expeditam ei reddas, qui dedit. Nam flagellis membra
* æſtimes. diſſecare non * extimes. Et mox clara inuectione & ſufficienti eloquio falſitatem Vatis ſui & legis improperans, &
Bar. prædicationis verbum ingeminans, ſub omni velocitate palatium ducitur, & ad regis conſiliarios vſque pertrahitur.
Vbi vnus ex ipſis, illi familiariſſime notus, compatiendo inſiluit. Si ſtulti (inquit) & idiotæ in hanc mortis deflendam
ruinam deuecti ſunt: tu ſapientiæ decore præcinctus, & vitæ moribus illuſtratus, quæ te dementia huic mortifero ca-
ſui, obliterato naturali vitæ amore, committere compulit? Audi me, obſecro, & ne præcipiti caſu corruas, rogo. Dic
tantum verbo in hora huius tuæ neceſſitatis, & poſtea tua, vbi vbi potueris, vtere fide. Promittimus te nuſpiam inqui-
Diui Eulogii mira cõſtantia rendum. Cui beatiſſimus martyr ſubridens: ô (inquit) ſi ſcire potuiſſes, quanta fidei noſtræ cultoribus maneant repo-
ſita: Aut ſi poſſem, quod meo retineo, tuo committere pectori: tunc iam non me à propoſito reuocare conareris, ſed
libentius te ab hoc mundiali honore amouere cogitares. Et cœpit eis Euangelij æterni verbum porrigere, & prædica-
tionem regni conſtanti libertate infundere. Qui illicò eum nolentes audire, gladio iubent transfigi. Cumque duce-
Anno 859. D. Eulogius occiditur retur, vnus ex eunuchis regis alapa eum percuſſit. Cui ille alteram faciem præparans, obſecro (inquit) vt hanc iterum
verberando, priori coæques. Quam cum ſecundò feriret, ille patiens & mitis iterum priorem parauit. Sed impetu
militum ad locum occiſionis deducitur, vbi genua in oratione curuans, & manus ad cœlos extendens, ſignoque cru-
cis totum ſe muniens, paucis verbis intra ſe orans, ceruicem mucroni retendit, & celeri ictu mundum contemnens,
vitam inuenit. Compleuit martyrium ſuum quinto Idus Martij, die ſabbato, hora nona. Et ô felicem & admirabi-
lem noſtro ſæculo virum, qui & præmiſit in multis ſui operis fructum, & reliquit in virgine ſe ſequendum. Secum
victoriæ vexillum manibus eleuans, & manipulum laboris ſui pro ſe Domino libans, oblationem puram, & pacifi-
Colũba in D. Eulogii corpore inſidet. cas hoſtias offerens, & in ſe, quæ alios docuerat, Chriſto rerum Domino repræſentans. Mox verò, vt proiectum eſt
cadauer è loco eminentiori in ductum aluei, columba miro candore niueſcens, videntibus omnibus, ſecans acra
pennis, ſuper corpus martyris aligerans ſedit. Quam omnes miſſilibus petris hinc inde abigere conantes, & nihilo-
minus conſiſtentem repellere non valentes; manibus voluerunt cominus effugare. Sed illa in circuitu corporis non
volans,

volans, ſed ſaliens, ſuper turrim corpori imminentem propius reſedit, & ad corpus beatiſſimi viri vultum conuertit. Nec ſilendum eſt miraculum, quod ad laudem ſui nominis Chriſtus eſt ſuper corpus martyris operatus. Etenim vnus Aſtigitanæ ciuitatis incola, dum inter cæteros palatinum * lunatim manſionis ſeruitium ageret. Ibique curſum ſuum vigilijs expediret, nocte aquam potare deſiderans, ſurrexit, & ad prominentem canalis ductum, qui ſuper illa loca producitur, peruenit, vbi vidit deſuper ſuper corpus eius, quod deorſum iacebat, ſacerdotes miro candore niuentes, luminaria coruſcantia tenentes, & pſallentium more pſalmos grauiter recitantes. Qua viſione perterritus, ad manſionis locum magis fugiens, quam rediens, repedauit. Et ſocio * omnia renuntians, cum eo iterum ad locum reuertere voluit: ſed iam ſecundo cernere illud non valuit. Cuius beatiſſimi caput alio die curioſitas Chriſtianorum redemit, corporis vero reliquias tertio die collegit, & ſub vmbra beatiſſimi martyris Zoyli tumulauit.

Aliud miraculum. * Mēſtruas ſignificat excubias, quæ in arce agebantur. * tota. * Iacuiſſe corpus S. Eulogij propè turrim, quæ Arcatum appellatur, notat Amb. Morales ad hunc locum.

XIIX. Beatissima verò virgo Leocritia multis oblectationibus delinita, multiſque promiſſionibus impulſata, tādem diuino munere ſoliditate fidei roborata, quarta poſt eius martyrij die extitit decollata, ac in flumine Bæthis proiecta. Sed aquis nec ſubmergi potuit, nec celari, erecto enim corpore pergēs, mirum omnibus viſum * præbuit. Et ſic à Chriſtianis educta, in baſilica S. Geneſij martyris, quæ ſita eſt ad locum Tertios, extitit tumulata. Hic fuit beatiſſimi doctoris Eulogij finis: iſte admirabilis exitus, huiuſmodi plenus opere tranſitus.

S. Leocritiæ martyrium. * exercuit.

XIX. Nunc reſtat in fine voluminis Regi omnium ſæculorum gratias agere, qui ab initio fidei ſuam ornans martyribus Eccleſiam, dat laſſis virtutem, & de ſe nihil præſumentes, perducit ad gloriam ſempiternam. Ipſi Domino noſtro gloria & imperium per infinita ſemper ſæcula ſæculorum. Amen.

XX. At nunc, quia ſermone pedeſtri & inculta oratione agonem Doctoris noſtri, & Martyris noſtri * expleuimus: reſtat, vt ad eundem amiciſſimum nobis patronum, quaſi ad audientem, & precibus noſtris præſentem, ſermonem vertamus, & familiaritatem noſtram ei cognitam referamus. Certè potens eſt audire rogantes, & patrocinari miſeris, & afflictis: ſi merita nos adiuuauerint propria, ſi delicta non obuiauerint dura, ſi affectio hoc poſtulauerit pura. Ergo martyr Dei excelſe, dulcis nomine Eulogi, Aluarum tuum clamantem intende: & quem hic tenuiſti charitate * animi fixū, illic tibi adſocia ſeruum. Non aliorum, quam tuis te interueniam verbis. Certè ego ſum ille, quem tecum vnitum eſſe dicebas, ad quem & pro quo hoc modo locutus es: vt nō ſit (inquis) alter Aluarus quam Eulogius, nec alibi quam penes intima Aluari totus ſit conlocatus amor Eulogij. Valeat, valeat, Chriſte Domine, hęc ſuauis fidelisq; inter vtroſque dilectio. Valeat perenni culmine ſanctitatis, & quaſi lux ſplendens procedat & creſcat vſque ad perfectum diem. Ecce Domine teſtimonium tuum præ manibus habeo, literis aureis, & ſententiarum gemmis depictum, ſed deſidero patrocinij tui complementum. Iam enim quod in terris poſitus oratione, vt valeret, indeſinenti orabas, in cælis tranſlatus, poteris in me ſuffragio, quod in te impletum eſt, obtinere. Seruat namq; amor verus (vt ipſe dixiſti) in abſentem fideliter charitatem, & quod ſibi poterat, hoc exhibet in amantem. Ergò martyr egregie, & amice chariſſime, dum licet, & adhuc miſericordiæ imminet tempus, interceſſionis tuæ amico porrige munus: vt ſit hic mihi conceſſa emelioratio morum; ſint crebra munera lachrymarum; ſit affectio labili menti inlata virtutum; ſit affectiua compunctio iugis; ſit purus pœnitendi affectus; ſit locus optabilis rite conceſſus; ſit opportunus aditus nullis obicibus diſrumpendus. Soluantur perplexionum omnium vincula, reſiliant impeditionum cunctarum molimina, retinaculorumq; obſtacula: immutatione dexteræ excelſi in obſequentum mutentur auxilia. Aperiantur ianuæ cordis ad ſuſcipiendum regnum Dei altiſſimi: inclinetur ceruix ſuperba, & colla ſubdantur, ad ferendum iugum ſuauiſſimum Chriſti. Vellem adhuc poſcere maiora, ſed temeritatis vereor incurrere notam. Sed tu, ô ſerue Dei excelſe, qui vultu Dominico ſatiaris, eiuſque dono perpetuo iucundaris: illud adſciſce miſero interuentibus dignis, quo noſti millena delicta purgari. Vitam quoque æternam deſidero, & regni cæleſtis requiem ſitiò. Quocunque ergò tormento aut flagello cura, remedium impendere ſeruo, & eo ardoris igne dilectum purgare deſidera, quo hic nobiſcum videbaris nexus in terra: vt dilectio illa clariori luce nunc emicet, quando & ampliori lumine lucet, & potiori ſuffragio prorogare quæſita valet.

Aluari ad D. Eulogium obteſtatio. * explicauimus. * animo. Prou 4.

XXI. Ego autem, mi dulcis Eulogi, memoriam nominis tui, quantum potui, * luſtraui, vitam digeſſi, doctrinam expreſſi, agonemq; pulcherrimum explicaui: & vt nominis tui delectabilis ſemper in mundo memoria floreat, & perenni ſplendore, ſicut in cælo vita, ita hic mentio rutilet: & ſi non enucleatiſſimis ſermonibus, tamen euidentiſſimis, quibus valui, niſibus dedicaui. Conſtruxi enim ære perennius monumentum gloriæ tuę, quod nec nimboſus turbo, grandoque lapidea deſtruat, nec rogus flammarum quocunque igne liquafaciat. Ædificaui nomini tuo memoriam ex auro obrizo & lapidibus omnigenis pretioſis, quam nullus violentiſſimus valebit diruere prædonis more tyrannus. Cōpoſui fabricam † culminis tui, & in ſublime turrim habitationis tuæ erexi, vt ſis ſpecioſa pharus, cunctis * virtutibus hinc inde relucens. Ornaui titulum decoris tui vnionibus miro candore niuentibus, & topazione fulgenti, vt vniuerſis emicet finibus terræ. Adſparſi cineres ſanctos nectareis floſculis, nullo æſtu fatiſcentibus, nec indito cedentibus igne. Vnxi pretioſum corpus nardi piſtico pretioſo, ac diuerſo thymiamatum genere, amomo, balſamo, biſamoq; commiſcens, vt flagrans ſanctitatis tuæ ſuauiſſimus odor diffuſus, per * omnia refertus ſæcula nullo fine tepeſcat. Impleui amicitiæ vinculum, & charitatis tuæ nolui nudum ſeculo dimittere nomen, vt ſicut cælo vita reſplendes & opere: ita mundo lingua * eluceſcas & nomine. Vt generatio ſubſequens te laudatum inueniat, imitandum reſpiciat, & quantus fueris doctrina, noſtro tenui ingenio recognoſcat. Neque priſcorum ſtudio corporalibus beneficijs, ſpeciebus & floribus conſtipatum te ætas ſequutura mirabitur, quæ conſumuntur temporum vetuſtate: ſed ſpiritualibus donis decoratum, & immortalibus ſublimatum titulis venerabitur.

* illuſtraui. † Vide ca 5. lib 3 Mem. Sāctorum. * niuentibus. * tota reſpiciens. * clareſcas.

XXII. Tu ergò venerabilis domine, æquiparando nobis redde mercedem, vt * qui ſeruitio noſtro tuæ decorantur reliquiæ, & ornantur exequiæ: illuſtremur deinceps reſpectione felici, viſitemur dono cœleſti, vt ego ille, qui per prona hactenus, & abrupta non liquide fluens, ab iniquitate mea defeci, & tabidus huculque in malis meis manens, à vultu Domini mei receſſi, maligno adhærens hoſti, præuenienti gratia illuſtratus, & gratuita miſericordia quocunque vitæ termino conſummatus, merear ita cæleſtia indiſrupta communiter tecum poſſidere gaudia, ſicut hic pari fletu & gemitu terrena maceratus anguſtia, traxi diuturna & longa ſuſpiria. Vt etſi non æquali datum eſt mihi fulgere gloria, ſaltim vel delictorum meorum mihi inlata ſit venia. Quatenus non pœnali doleam barathro merſus, ſed in cœleſti gaudeam requie tibi, vel cæteris dominis meis ſociis tuis, condonatus. Amen.

* quia.

Translatio facta eſt S. Eulogij Martyris & Doctoris, in baſilica S. Zoyli titulo principali, Calendas Iunias Era DCCCXCVIII. Celebratur autem dies natalis eius in ſupradicto * coto, eo quod omni tempore in diebus quadrageſimæ occurrit illius ſolennitas.

Fœdere icto inter Adefonſum Regem Gallaciæ, & Regem Arabum Maomed Corduba regnantem, per Dulcitium Toletanum presbyterum factam eſſe translationem corporum ſanctorum martyrum Eulogij & Leocritiæ Corduba Ouetum, & ab eodem Adefonſo Rege eumq; ſedi Archiepiſcopo Hermenegildo excepta, & in Ouetenſi Eccleſia à Ioanne Octauo Papa in Archiepiſcopatum erecta, collocata, tradit Baronius Anno 585.

* Coto, pro cauto, ſic enim in vetuſtiſſimis diplomatibus haberi dicit Morales.

I 2 Noſtris

Noſtris temporibus corpus Diui Eulogij ſimul & Leocritiæ, Oueti in celeberrimo multorum ſanctorum corporum & reliquiarum ſacrario, quod cameram ſanctam vocant, theca argentea aſſeruari, teſtatur Ambroſius Morales, regius Philippi Secundi Hiſpaniarum Regis hiſtoriographus, quam ſe vidiſſe cum ſanctis corporibus anno 1572. memorat, in cuius ſummitate hæc inſcriptio legebatur. Anno Domini MCCC. Quinto Ianuarij Dominus Fernandus Aluari Ouatenſis Epiſcopus tranſtulit. ...... m. Eulogij & Lucritiæ in hanc capſam argenteam. *In defectum dictionum, quæ ſubtracta argenti lamina deſiderantur, reſtitue* corpora Sanctorum martyrum: *ſed cum ſuperius multis ante annis translationem hanc Ouetum factam ex Baronio diximus, intellige hanc de ea quam ad capſas vocant.*

EPITAPHIVM S. EVLOGII.

HIC recubat lepidus martyr, doctorq́; refulgens
Eulogius, lumen, dulce per ſæcula nomen.
*Qui zelo fidei rutilans, virtute * priorum* — * *fortè, piorum.*
** Accenſit animos magno fulgore virorum.* — * *Accendit.*
Hic machæ celeber libris præconatur & hymnis:
Et vita rigidus, & ſine ſole coruſcus.* — * *rigidus.*
Qui temnens fluida, conſcendit lucida cæli,
Nec morte perijt, ſed viuit ſede perenni.
Credite quæſo mihi, viuit per ſæcula, viuit,
Quiſquis cæleſti lætatur gloria regni.

12. MARTII. DE S. GVMBERTO CONFESSORE QVÆDAM HABENTVR IN VITA BVRCHARDI EPISCOPI *Herbipolenſis, die 14. Octobris.*

VITA S. GREGORII SVMMI ET INCOMPARABILIS VIRI, VRBIS ROMÆ PONTIFICIS.

SVſcipe Romuleos paſtor venerande triumphos:
Gregorij ſancti ſuſcipe geſta tui.
Qui nituit factis, verbis ſcriptisq́; beatis,
Vt iubar auricomi ſolis in orbe fuit.
Norma, decus, ſpeculum tibi ſit, via, vita per æuum.
Si cupis æternum ferre ſacerdotium.
Nam qui non huius ſequitur veſtigia præſul,
Ante Deum præſul non erit, immò pecus.
Pſalm. 40. *Hinc Pſalmiſta canit hominem ſimilare caballis.*
Ignauum ſtultis, qui ſub honore perit.
Nocturnum dedimus ſancto, cantumque diurnum.
Carminibus clarum concinimuſque virum.
Redde vicem ſcriptor, ſeruans cola, commota, puncta;
Ne tua mendoſum pagina ſeruet opus.
Diſſimilis cunctis vox, vultus, vita, voluntas,
Mens ſociata bonis, diſſociata malis.
Ludere me libuit variabilis ordine campi,
Poſtquam proſa fugit, Muſa iocoſa redit.
Hæc mihi tu tribuis doctor precioſe Gregori;
Qui bona das famulis, ſed mala nulla, tuis.
Veſtitus cœpi, nudus tua munia dixi,
Indue me factis, velleribusq́; tuis.
Vt quia mortalis deſunt commercia carnis,
Da mihi ſub pedibus poſſe iacere tuis.

AN. 570.

VITA S. GREGORII SVMMI ET INCOMPARABILIS VIRI, VRBIS ROMÆ PONTIFICIS, EDITA A IOHANNE *Diacono Romano. Claruit is Iohannes Diaconus anno Domini 872.*

Ex Bibliotheca Vaticana, & codice vetuſtiſſ. MS. 12. MAR. Fuit hic Iohannes 8. eius nominis Pōtifex, nō 9. vt perperā Sigebert. de ſcript. Eccl. c. 117. teſte Bar.

PROLOG.

BEATISSIMO ac feliciſſimo domino Iohanni, ſanctæ Catholicæ Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ Præſuli, Iohannes vltimus Leuitarum. Nuper ad vigilias beati Gregorii Romani Pontificis, Anglorum ſcilicet gentis Apoſtoli, Lectione de Paulino ciuitatis Nolanæ præſule conſuetudinaliter perſonante, viſus es à venerabilibus Epiſcopis diuino quodam inſtinctu commotus requirere, cur tantus Pontifex, qui multorum ſanctorum vitas texuerat, geſtis proprijs in propria duntaxat eccleſia caruiſſet: præſertim cùm & apud Saxones, & apud Longobardorum ſibi prorſus infenſiſſimam gentem, geſtis proprijs vbique polleret. Cumque venerabiles Epiſcopi has ab vtriſque gentibus haberi quidem, ſed compendioſiſſimè reſponderēt, meam quoq; paruitatem conſciſcens, præceperas vt vitam ipſius de ſcrinio ſanctæ ſedis Apoſtolicæ tantò pleniùs, quanto & certiùs carpere ſtuduiſſem. Sed dum ego propriæ inertiæ conſcius, me meis prioribus, ac per hoc ſapientioribus, qui vitam eius, licet breuiter, tamen pio conatu, pulcherrimoq; ſtylo deſcripſerant, conferre penitus dubitarem, identidem iubendo vehementer hortatus es, vt Romanæ ſedis Pontificem, eiuſdem ſedis præſulis auctoritate deſcriberem: cui Deus omnipotens probandorum ſeu repellendorum ſcriptorum omnium ſpecialem dederit proculdubio poteſtatem. Itaque tam imperioſis auctoritatibus tandem compulſus, vix primum librum Gregorianæ vitæ compleueram, quando hunc in eiuſdem vigilijs, annua vertigine reuolutis, tua probauit pariter, ac publicauit auctoritas. Ergò ſolicitior factus ad cætera, pauca de multis, te incentore, te præceptore, te fautore, teq; iudice colligens, in libris quatuor, auxiliante Domino, coarctaui: & ſecundùm diſtributionem eiuſdem doctoris, qui librum regulæ paſtoralis quadripartita ratione diſtinxerat, ego quoq; illum, qualiter ad culmen regiminis venerit, in primo huius operis lib. perhibui. Et ad hoc ritè perueniens, qualiter vixerit, in ſecūdo diſſerui. Et benè viuens, qualiter docuerit, in tertio deſignaui. Et rectè docens, infirmitatem ſuam quotidiè, quanta conſideratione cognouerit, in quarto cōcluſi. Neque magnopere tempora temporibus contuli, ſed rebus ſimilibus ſimilia coaptaui. Quoniam reuera non tantùm, quando feciſſet, ſed quantum feciſſet, ſolicitus deflorare curaui. In quibus quanquam multa & varia memoratu digna ſtudio breuitatis omiſerim, nihil poſuiſſe me memini, quæ ſcriptorum veterum nequeant auctoritate defendi. Exceptis illis miraculis, quæ noſtris temporibus facta, multorum adhuc ſuperſtitum viuis vocibus celebrantur. Si cui tamen aliter viſum fuerit, vt aſſolet, ad plenitudinem ſcrinij veſtri recurrens, tot chartaceos libros epiſtolarum eiuſdem patris, quot annos probatur vixiſſe, reuoluat. Et quia quædam illarum vario tempore deſtinatæ, varietatem ſenſuum retinent: eædemq; nonnullis integræ, quibuſdam verò parte aliqua diminutæ pro perſonarum, locorum ſiue temporum diſpēſatione videntur, ſinceriùs relegendo conſpiciat: ſicq; demùm lucidam veritatem cognoſcens, me aut cum amatorijs defendat, aut cum oſoribus arguat. Quanquam in eo, quòd tuo iudicio placeo, cunctis veritatem ruentibus me perpetuò placiturum fore præſu-

Vide auctoritatem Romani Pontificis.

Diſtributio huius opis.

præſumã. Petoigitur, vt ſicut tuis iuſſionibus humiliter parui, ſic beati Gregorij precibus, & in hoc ſeculo ab æmulorum inſidijs, & in futuro à peccatorum nexibus merear miſericorditer liberari, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, Amen.

LIB. I.
I. GREGORIVS genere Romanus, arte philoſophus, Gordiani viri clariſſimi, & beatæ Syluiæ filius, præfuit Romanæ ſedi annis tredecim, menſibus ſex, diebus decem, temporibus Tiberij, Mauritij & Phocæ Auguſtorum. Iſte ſenatoria ſtirpe progenitus, tam nobiliſſimam, quàm etiam religioſiſſimam genealogiam duxit, ita vt quartus [a] Felix Apoſtolicæ ſedis pontifex, vir magnæ in Chriſti Eccleſia reuerentiæ, qui Baſilicam ſanctorum Coſmæ & Damiani martyrum, via ſacra iuxta templum Romuli, ſicut hactenus cernitur, venuſtiſſimè fabricauit, eius atauus fuerit, & B. Tarſilla virgo, quæ moritura, promiſſionis cæleſtis audiuit harmoniam, & Ieſum Chriſtum ad ſe recipiendam videre meruit, amita nihilominus eius extiterit.

Ex Aniciorum familia Gregorium fuiſſe, ſcribit Ciaconia in vitis Pontif.
[a] Felicem Rom Pontif Gregorio atauum fuiſſe, habes apud Gregor homilia 38. in Euangelia, & Dialog lib. 4. cap. 16 ſed non quartum eius nominis, qui Sannita fuit, vt docet Baron. ad annum 581.

II. QVAM Gregorius geminæ nobilitatis lineam pijs moribus extulit, probis actibus exornauit: adeò vt præſagio quodam Græcè γρηγόριος, quod Latinè Vigilantius reſonat, vocaretur. Nam recta, quæ docturus erat, dum viuus operibus adimpleuit, ſibimetipſi vtique ſe vigilâſſe perdocuit. Dum verò recta, quæ faciebat, docendo quoque diſſeruit, vigilâſſe quoque dignoſcitur, non ſolum ſibi, ſed & futuri temporis Chriſtianis

Greg latinè Vigilantius

III. SIQVIDEM inerant ei in tenera ætate matura iam ſtudia, & auditu ius incognita, religioſis ſenibus indagator ſolertiſſimus adhærebat: ſumptaq; doctrinæ ſemina, tenaci memoria ruminanda, quæ pòſt in populos mellito declamaret gutture, congerebat. Denique docilis adoleſcens, cùm tranſmiſſo communiter ſtylo ſurgentis infantiæ, ad biuium Pythagoricæ literæ perueniſſet, incunctanter ſiniſtrum tramitem cum ſeculi voluptate relinquere, & ad dextrum cœpit cum cæleſti deſiderio totis viribus anhelare.

Gregor inſtitutio
S Anton in Chron. p 2. tit 12 c 3.

IV. SED dum conuerſionis ſuæ gratiam longiùs protrahens, tutiùs ſe Chriſto famulaturum putaret, ſi ſub prætoris vrbani habitũ mundo ſpecietenùs deſeruiret, cœperũt multa contra eum ex eiuſdem ſeculi cura ſuccreſcere: ita vt non iam, ſicut propoſuerat, ſpecie, ſed in eo retineretur & mente.

Præfecturã Gregorium geſſiſſe teſtatur ipſe L 3 epiſt 12.

V. TANDEM [b] patre orbatus, vbi liberam diſponendarum rerum ſuarum nactus eſt facultatem, ſex monaſteria in Sicilia fabricans, ſufficientibus fratribus cumulauit. Quibus tantum prædiorum cõtulit, quantum poſſet ad victum quotidianum Deo illic militantium ſine indigentia ſuffragari.

[b] Septẽ monaſteria cõdidit.

VI. SEPTIMVM intra [d] Romanæ vrbis mœnia, ſub honore S. Andreæ Apoſtoli iuxta Baſilicam ſanctorum Ioannis & Pauli ad cliuum Scauri monaſterium in proprio domate fabricauit. In quo, relictis ſericis, auro gemmiſq; radiantibus togis, ſimulque ſupellectilibus reliquis in vſum pauperum erogatis, ex huius mundi naufragio nudus euaſit: diuque [e] deſideratum monachicum capiens indumentum, primò ſub Hylarionis, deinde ſub Maximiani venerabilium patrum regimine, multis ſibi ſociatis fratribus, regulari tramite militauit. Pòſt verò, cùm ſubeſſe mallet, fratrum votiua concordia imminente, præeſſe non renuit, ſicut in conſequentibus apparebit..

Greg. Tur. l 10. hiſt. c 1.
[d] Greg Tur. ibid
[e] Gregoriũ vitam monaſticam non primum ſub Hylarione, nec ſub Maximiano coluiſſe, ſed ſub Valentio, ſiue Valentino, ex Greg dialog. lib. 4. c. 32. & homil in Euang 14. docet Baron. ad annum 581

VII. ERAT ei abſtinentia tanta ciborum, ſedulitas orationum & ieiuniorum, ſtudioſitas tam deſiderata ſacrorum librorum, vt infirmato ſtomacho laſſeſcens, vix ſubſiſtere proculdubiò videretur. Nam cum quodam tempore inciſionem vitalium, quam Græci dicunt συγκοπὴν, pateretur, crebriſq; anguſtijs per horarum momenta deficeret, & ad exitum appropinquaret, ac niſi eum fratres frequenter cibo reficerent, vitalis ei ſpiritus funditùs intercipi videretur, paſchalis ſuperuenit dies: Et dum ſacratiſſimo ſabbato, in quo omnes etiam paruuli pueri ieiunant, ipſe ieiunare non poſſet, cœpit plùs mœrore quàm infirmitate deficere.

Ibid. Greg. l 3 dial. c 33.
Præ infirmitate ieiunare nõ valet ſabbato paſchæ.

VIII. MOX accerſito viro ſanctiſſimo Eleutherio, dudùm penes Spoletum multis præpoſito, tunc verò eiuſdem ſui monaſterij monacho, à quo videlicet audierat fuiſſe mortuum ſuſcitatum, oratorium petijt, ſeſeq; cum lachrymis, vt ſaltem die illo ad ieiunandum ſibi virtus daretur, in orationem dedit. Et pòſt paululùm completa oratione digreſſus, tantam virtutem ſuum ſtomachum percepiſſe cognouit, vt ei cibus & morbus funditus de memoria tolleretur. Cœpit ſecum mirari, quis eſſet, quis fuerit: & cùm ad animum redibat infirmitas, nihil in ſe ex his, quæ meminerat, recognoſcere præualebat. Cumque in diſpoſitione monaſterij occupata mens eſſet, obliuiſcebatur funditùs ægritudinis ſuæ Si verò rediret ægritudo ad memoriam, cùm tam fortem ſe eſſe ſentiret, mirabatur ſi non comediſſet. Qui ad veſperum veniens, cognouit ſibi tantam fortitudinem permanere, vt ad diem alterum transferre potuiſſet ieiunium, ſi voluiſſet. Verùm quanquam penè quotidiano languore tabeſceret, nullam tamen corpori ſuo cupiebat quietem, quo minùs aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret.

Ibidem.
Precibus morbum pellit.
Eius exercitia.

IX. IN huius ſacri monaſterij penetralibus idem vir omnipotentis Dei Gregorius à matre Syluia, tunc temporis iuxta portam B. Pauli Apoſtoli loco, qui dicitur Cella noua, quo hactenùs oratorium nomini eius dedicatũ. & famoſum ſancti Sabæ confeſſoris Chriſti monaſterium, cuius laus eſt in ſexta & ſeptima ſynodo, conſtitutum videtur, degente, crudis leguminibus paſcebatur.

Crudis victitat leguminibus.

X. VBI hunc de more quædam ſcribentem Angelus Dei reperiens, miſereri ſibi flebiliter ſub habitu naufragi poſtulabat. Cui Gregorius ex intimo corde compatiens, bis ternis numiſmatibus datis, abire præcepit. Nec multò pòſt eadem die idem naufragus redijt, ſeq; multa perdidiſſe, pauca verò recepiſſe perhibuit. A quo ſenis pari modo numiſmatibus ſumptis, lætabundus abſceſſit. Sed die tertia rediens, identidem adiutorium naufragus importunis vocibus requirebat. Cui liberaliſſimus pater, accerſito veſtiario, alia ſex nummiſmata dari præcipiens, cognouit in veſtiario nil nummiſmatum, vnde poſſet conſolari naufragum, remanſiſſe. Quid faceret, neſciebat. Æſtuabat Deo deuoti pectoris pietas, non ſufferens vacuam proximi reliquiſſe miſeriam. Rurſus veſtiarium ſuum, ſi fortè vas quodlibet aut veſtimẽtum haberet interrogans, audiuit nil penitùs remanſiſſe, præter matris argenteam, quæ cum infuſis leguminibus mitti ſolita erat, ſcutellam. Mox alacrior factus: Ergò, inquit, frater hanc defer, ne triſtis abeat, qui conſolari quærit, pauper. Itaque delatam ſcutellam Gregorio ſatis hilariter largiente, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non iam ad expetenda, ſed ad conferenda ſuffragia rediturus. A quo videlicet Angelicæ viſitationis tempore, tantis miraculis, tantis eſt virtutibus publicatus, vt omnibus ſecum viuentibus & exemplo fuerit & terrori. Quippè qui non ſolus, ſed ſocialiter cum beato Andrea Apoſtolo, ſuo monaſterio ſignis euidentibu ſit præfuiſſe putatus.

Infra lib. 2. cap. 23.
S Anton. p. 2 c. 3 tit. 12. § 9.
Egregia ei' liberalitas.

XI. NAM vt pauca de multis loquar, quadam die duos exindè fratres tranſmiſit, qui aliquid emere pro eiuſdem monaſterij vtilitate debuiſſent. Vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter ſenior, qui cuſtos iunioris eſſet. Petrexerunt vterique, & de precio, quod acceperunt, ipſe, qui cuſtos iunioris miſſus fuerat, neſciente altero, furtum fecit. Qui mox vt in monaſterium ſunt reuerſi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus à dæmonio is, qui furtum fecerat, cecidit. Dimiſſus autem à dæmonio, concurrentibus monachis, Abbatis iuſſu requiſitus eſt, an fortè de eo, quod

S Antõ Ch. p 2 c 3 ti. 12.
Pœna furis.

Pœna furtũ negantis.

acceperat, furtum feciſſet. Negauit, & iterum vexatus eſt: dimiſſus, atque iterum requiſitus negauit, atque iterum vexatus eſt. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus vexatus eſt. Poſt octauam verò negationem, Gregorio interrogante, confeſſus eſt, quòd nummos furto abſtulerat: eiq; proſtratus, ſe peccaſſe teſtatus eſt: perceptaque pœnitentia, vlteriùs ad eum dæmonium non acceſſit.

Ob apoſtaſiæ meditationẽ quid monachus paſſus. S. Anton. ibidem.

XII. Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiuſdem Apoſtoli, iam meridianis horis fratres requieſcerent, ſubitò quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere: quibus vocibus teſtabatur ferre ſe nõ poſſe, quod patiebatur. Cucurrerunt fratres, viderunt cæcum oculis apertis, & trementem & clamantem, & à præſentibus alienum, nihilq; quod foris agi poterat, ſentientem. Hunc in manibus leuauerunt, ante altare ſancti Andreæ Apoſtoli iuſſu Gregorij proiecerunt, ipſique pro eo in orationem proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus, confeſſus eſt, quia ſenex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilacerandum dimiſit, dicens: Quare fugere voluiſti de monaſterio iſto? Cumq; euadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, venerũt quidam monachi, & eundem ſenem pro me rogauerunt. Qui ſtatim iuſſit canem abſcedere, & ipſe ad me reuerſus ſum. Hic etiam ſæpè confeſſus eſt poſteà, dicens, quòd eo die, quo iſta pertulerat, conſilium habuerit de monaſterio fugiendi.

Ibidem.

Si hæc conſideraſſent noſtri temporis apoſtatæ, non ſic à monaſteriis defeciſſent.

XIII. Alius quoq; monachus diſcedere ex eodem monaſterio latenter diſponens, oratorium ingredi voluit, ſed dæmone corripiente nequiuit. Relinquebatur à dæmonio, quandiù extra oratorium ſtabat. Si ingredi conabatur, ſtatim maligno ſpiritui traditus, vexabatur. Hoc dum ſæpiùs fieret, tandem Gregorio inquirẽte, ſe de monaſterio fugere voluiſſe confeſſus eſt: eiuſque per triduum ſimul cum fratrum precibus ita pietate diuina curatus eſt, vt ad eum poſtmodum malignus ſpiritus nunquam accedere tentaret.

S. Antonin. ibidem.

XIV. Alii quoque duo fratres de eiuſdem patris monaſterio fugerunt: qui aliqua priùs colloquendo fratribus ſigna dederant, quòd per Appiam viam deſcendentes, Hieroſolymam tenderent. Hi exeuntes, diuerterunt de itinere, & vt à ſequentibus inueniri minimè poſſent, retruſas cryptas iuxta Flamineam portam inuenientes, in eis ſe occultauerunt. Cum verò veſpertinis horis iuſſu Gregorij requiſiti, minimè in congregatione inuenti fuiſſent, aſcenſis caballis eos quidam fratres ſecuti ſunt. Per Metrouij portam exeuntes, vt eos in Latinam vel Appiam viam ſequerentur: ſubitò eis conſilium ortum eſt, vt eos in Salaria via extra ciuitatem requirere debuiſſent. Igitur pergentes deflexerunt iter, & in Salaria eos vetere non inuenientes, per portam Flamineam decreuerunt redire. Cumque reuerterentur, mox vt equi ante cryptas illas venerunt, in quibus ſe monachi abſconderant, fixerunt gradum. Pulſati & compulſi, paſſum mouere noluerunt. Conſiderauerunt equites rem talem ſine myſterio eſſe non poſſe. Attendentes ergò ad cryptas, viderunt earum aditus nuſſa maceria prædamnatos: ſed caballis ſuis nuſquam ire volentibus deſcenderunt, & lapides, qui ad ora cryptarum compoſiti fuerant, deponentes ingreſſi ſunt, eoſq; in eiſdem tenebroſis latibulis conſternatos terræ inuenerunt. Qui ad monaſterium reducti, tam ſtupore miraculi, quàm exhortatione venerabilis patris Gregorij, ſic meliorati ſunt, vt eis multum profuerit ad paruum tempus de monaſterio receſſiſſe.

Monachus proprietarius Greg. lib. 4 dialog. c. 55. Iuo p. 17 c. 67

Acta hæc eſſe anno 590 poſt reditũ eius Conſtantinopolim notat Bar.

Vide ſeueritatẽ ſancti vir. in monachum peculium habentem. Attende.

XV. Alio quoque tempore quidam monachus, Iuſtus nomine, medicinali arte imbutus, B. Gregorio ſedulè obſequi, atque in aſſiduis ægritudinibus eius excubare conſueuerat. Hic itaque corporis languore præuentus, ad extrema deductus eſt. Cui in ipſa moleſtia frater germanus, Copioſus nomine, ſeruiebat. Sed prædictus Iuſtus, cùm iam ſe ad extrema perueniſſe cognoſceret, eidem Copioſo fratri ſuo, quia occultos tres aureos haberet innotuit. Quod nimirum fratribus celari non potuit. Qui ſubtiliter indagantes, atque illius medicamenta omnia perſcrutantes, eoſdem tres aureos inueniunt in medicamine abſconditos. Quod mox, vt Gregorio nunciatum eſt, tantum malum de fratre, qui ſecum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valuit. Quippè qui eidem monaſterio iamdudùm regulam conſtituerat, vt cuncti fratres ita communiter viuerent, quatenus eis ſingulis nulla habere propria liceret. Tunc Gregorius nimio mœrore perculſus, cogitare cœpit, vel quid ad purgationem morientis faceret, vel quid ad exemplum viuentibus prouideret. Specioſo igitur eiuſdem monaſterij præpoſito ad ſe accerſito, dixit: Vide vt nullus ex fratribus ſe ad eum morientem iungat, nec ſermonem conſolationis ex cuiuslibet eorum ore percipiat: ſed cum in morte conſtitutus fratres quæſierit, ei ſuus frater carnalis dicat, quia pro ſolidis, quos occultè habuit, à cunctis fratribus abominatus ſit: vt ſaltem in morte de culpa ſua mentem illius amaritudo tranſuerberet, atque à peccato, quod perpetrauerat, purget. Cùm verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrum corporibus non ponatur: ſed quamlibet foſſam in ſterquilinio facite, ibique ſuper eum tres aureos, quos reliquit, iactate, ſimul omnes clamantes: Pecunia tua tecum ſit in perditione, & ſic eum terra cooperite. In quibus vtriſque rebus ſolertiſſimus pater Gregorius vnam morienti, alteram verò viuentibus fratribus prodeſſe decreuit: vt & illum amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret, & iſtos auaritiæ tanta damnatio muſcere talibus prohiberet. Quod ita factum eſt. Nam cùm idem monachus perueniſſet ad mortem, atque anxiè ſe quæreret fratribus commendare, nullusque fratrum ei applicare vel loqui tentaret, ei ſuus carnalis frater, cur ab omnibus eſſet abominatus, aperuit. Ille protinùs, vt audiuit, de reatu ſuo vehementer ingemuit, atque in ipſa triſtitia de corpore exiuit. Qui ita eſt ſepultus, vt Gregorius iuſſerat: ſed fratres omnes eadem eius ſententia perterriti, cœperunt ſinguli extrema quæque & vilia, & quæ eis habere regulariter ſemper licuerat, ad medium proferre, vehementerque formidare, ne quid apud ſe eſſet, vndè reprehendi potuiſſent.

Gregorius libro 4 dialog. cap. 55. Iuo vt ſupra

Iubet pro eo offerri ſacrificium

Liberatur à pœnis Purgatorii.

Habes hic originem 30 Miſſarũ, quæ vulgo B. Gregorii dicuntur.

XVI. Cum verò poſt mortem fratris triginta iam eſſent dies euoluti, cœpit animus Gregorij misericorditer ei compati, eiuſque cum graui mœrore ſupplicia penſare, & ſi quod eſſet ereptionis eius remedium, inquirere. Tunc euocato ad ſe eodem Specioſo monaſterij ſui præpoſito, triſtis dixit; Diú eſt, quod frater ille Iuſtus, qui defunctus eſt, in igne cruciatur. Debemus ei aliquid charitatis impendere, & ei inquantum poſſumus, vt eripiatur, adiutorium noſtrũ accommodare. Vade itaque, & ab hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo ſacrificium ſtude, vt nullus omninò prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius ſalutaris hoſtia non mactetur. Qui protinùs abſceſſit & paruit. Gregorio autem alia curante, atque euolutos dies minimè numerante, idem frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri ſuo Copioſo per viſum apparuit. Quem ille cùm vidiſſet, inquiſiuit, dicens: Quid eſt frater? Quomodò es? Cui ille reſpondit: Nunc vſque malè fui, ſed iam modo benè ſum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens, protinùs indicauit in monaſterio fratribus. Fratres verò ſolicitè computauerunt dies, & ipſum diem inuenerunt fuiſſe, quo pro eo triceſima oblatio fuerat impleta: cùm & Copioſus neſciret, quid pro eo fratres auctore Gregorio agerent: & fratres ignorarent, quid de eo Copioſus vidiſſet. Vno igitur eodemque tempore dum agnoſcit ille oblationem, iſti audiunt ſomnium, trigeſimumq; diem cognoſcunt, concordante ſimul viſione & ſacrificio: res apertè claruit, quia frater, quem ſub animaduerſionis ſententia Gregorius mori permiſerat, per ſalutarem hoſtiam à ſupplicio liberatus eſſet.

Greg. lib. 4. dialog. cap. 47.

XVII. Sed quia idem venerabilis pater quemadmodum fratribus terrori fuerit, ex parte iam tetigi, qualiter eius exemplis iidem profecerint, breuiter indicandum putaui. Frater quidam in eodem monaſterio, * Antonius nomine, beato

Grego-

* Antonius egregius monachus & diſcipulus ſancti Gregorii.

Gregorio ſedulus adhærebat: qui tanti patris verbis exemplisq; commonitus, multis quotidianiſq; lachrymis ad gaudia patriæ cœleſtis anhelabat. Cumq; ſtudioſiſſime & cum magno feruore deſiderii ſacra eloquia, duce Gregorio, ſcrutaretur, non in eis verba ſcientiæ, ſed fletum compunctionis quærebat: quatenus per hæc incitata mens eius exardeſceret, & ima deſerens, ad contemplationem cœleſtis patriæ peruolaret. Huic per nocturnam viſionem dictum eſt: Paratus eſto, & *quia Dominus iuſſit, migra. Cumq; ille non habere ſe ſumptus ad migrandum diceret, reſponſum protinus audiuit, dicens: Si de peccatis tuis agitur, dimiſſa ſunt. Quod dum ſemel audiſſet, & magno adhuc metu trepidaret, nocte quoq; alia in eiſdem eſt verbis admonitus. Poſt quinque vero dies febre correptus, cunctis fratribus flentibus orantibuſq; defunctus eſt.

[*al. quia Dominus iuſſit migrare, abſq; &c.]

xiix. In eodem monaſterio frater quidam Gerontius dicebatur: qui dum graui moleſtia corporis fuiſſet depreſſus, in viſione nocturna albatos viros & clari omnimodo habitus in hoc ipſum monaſterium deſcendere de ſuperioribus adſpexit. Qui dum coram lecto iacentis aſſiſterent, vnus eorum dixit: Ad hoc venimus, vt de monaſterio Gregorii quoſdam fratres in militiam mittamus. Atque alteri præcipiens, dixit: Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum, atq; alios, quorum ego cognitionem non habeo. Quibus expletis, addidit dicens: Scribe & hunc ipſum, qui nos adſpicit. Ex qua viſione Gerontius certus effectus, facto mane innotuit fratribus quot & qui eſſent ex eodem monaſterio morituri, ſeq; illos continuo ſecuturum. Cum die altero prædicti fratres mori cœperunt, atq; ſub eodem ordine ſe in mortem ſecuti ſunt, quo fuerant in deſcriptione nominati: ad extremum vero & ipſe obiit, qui eoſdem fratres morituros præuidit.

[Dial lib 4. c. 26. Viſio Gerontio oſtenſa de fratribus morituris.]

xix. ALIVS etiam frater in eodem monaſterio Merulus dicebatur, vehementer lachrymis atq; eleemoſynis ex Gregorii viri venerabilis doctrina intentus. Pſalmodia vero ex ore illius pene nullo tempore ceſſare conſueuerat, excepto cum aut alimenta corpori, aut membra dediſſet ſopori. Huic nocturna viſione apparuit, quia ex albis floribus corona de cœlo in caput illius deſcendebat. Qui mox moleſtia corporis occupatus, cum magna ſecuritate animi atque hilaritate defunctus eſt. Ad cuius ſepulchrum dum poſt annos quatuordecim Petrus, qui pontificatus iſtius beati Gregorii tempore, monaſterio eidem præfuit, ſibi ſepulturam facere voluiſſet, tanta de eodem ſepulchro fratris Meruli fragrantia ſuauitatis emanauit, ac ſi illic florum omnium fuiſſent odoramenta congeſta. Ex qua re manifeſte patuit, quia verum fuit, quod per nocturnam viſionem tanti patris diſcipulus vidit.

[Dialog. l. 4. cap. 47. Merulus, inſignis diſcipulus S. Gregorii.]

xx. ALIVS quoque frater in eodem monaſterio, Iohannes dictus eſt, magnæ indolis adoleſcens, qui ætatem ſuam intellectus & humilitatis dulcedine & grauitate morum, docente Gregorio, tranſcendebat. Huic ægrotanti atq; ad extremum perducto, per nocturnam viſionem ſub habitu ſenis beatus apoſtolus Andreas apparuit, & hunc virga tetigit, eique dixit: Surge. Ex hac enim moleſtia modo minime morieris. Sed paratus eſto, quia longum tempus hic facturus non eris. Qui dum iam eſſet à medicis deſperatus, repente ſanatus eſt atq; conualuit. Rem, quam viderat, narrauit, ſeq; per biennium in Dei ſeruitio, ſicut prædixi, vltra ætatis ſuæ annos exhibuit. Euolutis autem duobus annis cum quidam frater fuiſſet mortuus, atq; in cœmeterio eiuſdem monaſterii à Gregorio fratribuſq; ſepultus, cunctis inde diſcedentibus, idem Iohannes, ſicut poſtmodum pallens & tremens Gregorio & fratribus indicauit, ſolus inuentus ab eodem fratre, qui ſepultus fuerat, de ſepulcro vocatus eſt. Quod mox etiã ſubſequens finis oſtendit. Nam poſt dies decem correptus febribus, moriendo vocantem ſubſecutus eſt. Verum quia longum eſt, & multa reſtant, quæ de huius viri ſanctimonia certis poſſunt atteſtationibus prædicari, quæ etiam ex relatione Maiorum ſcriptisue priorum comperetim, his inſerenda decreui.

[L. b eod. &c. Viſio F. Iohañis, adoleſcentis eximii.]

xxi. QVADAM die cum aduenientibus nuper negotiatoribus multa venalia in foro Romanæ vrbis fuiſſent propoſita, multiq; ad emendum vndiq; confluxiſſent, contigit & Gregorium virum Deo digniſſimum præterire. Qui cernens inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venuſtos, capillorum quoq; nitore perſpicuos eſſe venales, interrogauit mercatorem, de qua patria illos attuliſſet. Ille reſpondit: De Britannia inſula, cuius incolarum omnium facies ſimili candore fulgeſcit. Gregorius dixit: Chriſtiani ſunt iidem inſulani, an adhuc paganis tenentur erroribus implicati? Mercator reſpondit: Non ſunt Chriſtiani, ſed paganis tenentur laqueis irretiti. Tunc Gregorius grauiter ingemiſcens: Heu prô dolor, inquit, quam ſplendidas facies princeps tenebrarum nunc poſſidet, tantaque frontis ſpecies vacuam ab interna Dei gratia mentem geſtat. Rurſus interrogauit, quod eſſet vocabulum gentis illius. Mercator reſpondit: Angli vocantur. At ille: Bene, inquit Angli quaſi angeli, quia angelicos vultus habent, & tales in cælis angelorum decet eſſe conciues. Iterum ergo interrogat, quod nomen haberet ipſa prouincia. Mercator reſpondit: Prouinciales illi, Deiri vocantur. Et Gregorius: Bene, inquit, Deiri, quia de ira ſunt eruendi, & ad gratiam Chriſti conuocandi. Rex (ait) illius prouinciæ quomodo nuncupatur? Mercator reſpondit: Aelle vocatur. Et Gregorius alludens ad nomen, dixit: Bene, quia rex dicitur Aelle. Alleluia enim in laude creatoris oportet illis in partibus decantari.

[Pueri à Britannia Romæ venales. S. Anton p. 2. c. 1 § 7. Beda l. 2. c. 1. hiſt. Angl. Naucle(r)us Gener. 20.]

xxii. MOX itaque accedens ad Benedictum, Apoſtolicæ ſedis pontificem, cœpit vehementer expetere, vt in Britanniam aliquos verbi miniſtros emitteret. Quo cum neminem ire velle cognoſceret, ſemetipſum quoq; non dubitauit ingerere, dummodo Pontifex ſibi licentiam commodaret. Qui, licet cum magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregorium ſponte proficiſci cupientem abire permiſit, imprecatus ei diuinitus proſpera miniſtrari.

[S. Anton. ibidem. S. Gregorius it ad conuertendos Britannos.]

Quæ auctor capite 22. 23 24 & 25. de S. Gregorio habet, à Benedicto in Britanniam miſſo, & tumultuante populo reuocato; ité de creatione eius à Benedicto Papa in diaconum Cardinalem S. R. E. fabuloſa eſſe ex ipſis S. Gregorij ſcriptis colligit Bar. ad an. 581 quem adhuc anno memorato, ſub Pelagio Benedicti ſucceſſore, Vrbanam præfecturam geſſiſſe docet, & ab eodem Pelagio anno 583. ordinatum Diaconum. Vide Baron. ad annum 583.

xxiii. DE cuius abſentia Romani plurimum perturbati, deliberato conſilio, trifariè per loca viæ contigua, vnde Pontifex ad beati Petri profecturus erat baſilicam, partiuntur, eumque turmatim taliter alloquuntur: Petrum offendiſti, Romam deſtruxiſti, quia Gregorium dimiſiſti. Quibus ſententiis omnino Papa perterritus, miſit continuo nuncios, qui virum Domini reuocarent Gregorium, quod ipſe ſibi commeantibus iam prædixerat fore futurum.

xxiv. IAMQVE trium dierum itinere profligato, ad quendam locum requieturi forte diuerterant. Quo ſingulis quieſcentibus, Gregorius lectitabat. Quem locuſta ſuperueniens, coëgit paululum à legendo quieſcere, & ex conſideratione ſui nominis docuit eum in eodem loco reſtare debere. Tunc fertur dixiſſe: Locuſta, inquit, dici poteſt, quaſi loco ſta. Statimq; comites adhortatus, feſtinantius ire certabat: ſed præuenientibus Apoſtolicis nunciis, licet magnopere triſtaretur, redire ad proprii compulſus eſt monaſterii curam.

[Reuocatur ex itinere. S. Anton. ibidem.]

xxv. DENIQVE cernens Benedictus venerabilis Pontifex virtutum gradibus Gregorium ad alta conſcendere, violenter eum à quiete ſui monaſterii abſtrahens, Eccleſiaſtici ordinis officio ſublimauit, Leuitamq; ſeptimum ad ſuum adiutoriũ conſecrauit. In quo venerabilis pater Gregorius tanta humilitate viguit, tanta ſolertia miniſtrauit: vt in Eccleſiaſticæ hierarchiæ miniſterio videretur diuinis angelis non ſolum nitore habitus, verum etiam claritate morum probabilium veraciter coæquari.

[S. Anton. ibidem. Creatur Leuita.]

Anno 583. teſte Baron. Agit apocriſiarium Conſtantinopoli. Beda lib. 2. cap. 1. hiſt. Anglic. S

Nec multo poſt pro reſponſis Eccleſiaſticis ad vrbem Conſtantinopolim à Pelagio præſule deſtinatur. Vbi quamuis in terreno conuerſaretur palatio vitæ cœleſtis non intermiſit propoſitum. Secuti namque ſunt eum multi ex ſuo monaſterio fratres, germana deuincti charitate, quod diuina factum diſpenſatione conſpicitur, vt eorum videlicet exemplo ad orationis placidum litus, quaſi ancoræ fune ſtringeretur: & dum cauſarum ſecularium continuatis vertiginibus fluctuaret, ad illorum conſortium, velut ad tutiſſimi portus ſinum, refugeret. Et licet illud eum miniſterium à monaſterio abſtractum, à priſtinæ quoque quietis vita, mucrone ſuæ occupationis extingueret, inter eos tamen per ſtudioſæ lectionis alloquium, quotidianæ adſpiratio compunctionis animabat. XXVI.

Anton. in Chron pag. 2 cap 1 tit. 12. Biondus lib 8. Dec 1

Anno 583. incipit ſcribere expoſitiones in S. Iob. quas abſolutas, primo pontificatus ſui anno Leandro mittit, vt notat

Horum ergo conſortio non ſolum à terrenis eſt munitus incurſibus, verum etiam ad vitæ cæleſtis exercitia magis magiſq; ſuccenſus. Nam ab eiuſdem fratribus enixe rogatus, maximeque à Leandro Hiſpalenſi epiſcopo, qui pro cauſis Vuiſigothorum legatus eodem tempore Conſtantinopolim venerat, compulſus eſt, vt librum beati Iob multis inuolutum myſteriis enodaret. Neq; ille negare potuit opus, quod ſibi amor fraternus multis vtile imponebat futurum. Sed eundem librum quomodo iuxta literam intelligendus, qualiter ad Chriſti & Eccleſiæ ſacramenta referendus, quo ſenſu vnicuique fidelium ſit aptandus, per trifarias intelligendi ſpecies, miranda ratione perdocuit. In quibus tamen ita de virtutibus vitiiſq; diſſeruit, vt non ſolum videatur eadem verbis exponere, ſed verbis quodammodo viſibilibus ſeu palpabilibus demonſtrare. Vnde non eſt dubium, perfectionem ipſarum eum conſecutum fuiſſe virtutum, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus. XXVII.

Bar. Greg. lib 1. Epiſt 41. De Leandri legatione meminit Greg in præf moral.

Anno 583. Eutychianam hæreſin profligat, vt notat. Baron. Eutychii error. Greg lib 14. moral cap. 29 Beda lib 2 cap. 1. hiſt Angl Io Diac. lib 4 v. 15 Greg cap 27 S Anton in Chron c 2. tit 12. §. 12. Diſputatio inter Gregorium & Eutychiũ. Caro diuerſo modo accepta *Iohan 1. Gen 6. Pſal. 77. Rom 8. 1. Cor. 15. Ibidem. Ibidem.* Alia Eutychii obiectio.

Præterea venerabilis Leuita Gregorius in eadem Vrbe regia conſtitutus, naſcentem nouam hæreſim de ſtatu noſtræ reſurrectionis, cum ipſo, quo orta eſt initio, iuuante gratia noſtri redemptoris attriuit. Siquidem Eutychius, eiuſdem ciuitatis epiſcopus, libro de reſurrectione mortuorum confecto, dogmatizabat corpus noſtrum in illa reſurrectionis gloria impalpabile, ventis aëreque ſubtilius eſſe futurum. Quod Gregorius audiens, & ratione veritatis, & exemplo Dominicæ reſurrectionis, probauit hoc dogma orthodoxæ fidei omnimodis eſſe contrarium. Catholica etenim, inquit, fides habet, quod corpus noſtrum in illa immortalitatis gloria ſublimatum, ſubtile quidem erit per effectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per veritatem naturæ: Iuxta exemplum Dominici corporis, de quo à mortuis reſuſcitato, dicit ipſe diſcipulis ſuis: Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. (*Luc. 24.*) Cumq; hoc euangelicæ veritatis teſtimonium Gregorius protuliſſet, Eutychius ait: Idcirco hoc Dominus fecit, vt dubitationem reſurrectionis ſuæ de diſcipulorum cordibus amoueret. Cui Gregorius dixit: Mira eſt res valde, quam adſtruis: vt inde nobis dubietas ſurgat, vnde diſcipulorum corda fuerunt à dubitatione ſanata. Quid enim deterius dici poteſt, quam vt hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod diſcipuli eius ad fidem ab omni ſunt dubietate reparati? Si enim hoc non habuiſſe adſtruitur, quod oſtendit, vnde fides diſcipulorum eius confirmata eſt, inde noſtra deſtruitur. Eutychius ait: Corpus palpabile habuit, quod oſtendit: ſed poſt confirmata corda palpantium, omne illud in Domino, quod palpari potuit, in ſubtilitatem aliquam eſt redactum. Ad hæc Gregorius reſpondit: Scriptum eſt: Chriſtus reſurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. (*Rom. 6.*) Si quid ergo in eius corpore poſt reſurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli ſententiam, Dominus rediit in mortem poſt reſurrectionem. Quod quis dicere vel ſtultus præſumat, niſi qui veram carnis eius reſurrectionem negat? Tunc Eutychius obiecit, dicens: Cum ſcriptum ſit, Caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt, qua ratione credendum eſt reſurgere veraciter carnem? (*1. Cor. 15*) Cui Gregorius reſpondit: In ſacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter iuxta culpam vel corruptionem. Caro quippe dicitur iuxta naturam, ſicut ſcriptum eſt: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea. (*Gen. 2.*) Et: Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Caro vero iuxta culpam, ſicut ſcriptum eſt: Non permanebit in hominibus iſtis ſpiritus meus, eo quod ſunt caro. Et ſicut Pſalmiſta ait: Memoratus eſt, quia caro ſunt, ſpiritus vadens & non rediens. Vnde & diſcipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epiſtolas tranſmittebat: Sed quia paſſiones carnalium deſideriorum vicerant, iam liberi per virtutem ſpiritus, in carne non erant. Quod ergo Paulus Apoſtolus dicit, Quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: carnem ſecundum culpam intelligi voluit, non carnem ſecundum naturam. Vnde & mox, quia carnem ſecundum culpam diceret, oſtendit ſubdens: Neque corruptio incorruptelam poſſidebit. In illa ergo cœleſtis regni gloria caro ſecundum naturam erit, ſed ſecundum corruptionem vel etiam paſſionis deſideria non erit: Quia deuicto mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. Quibus auditis, Eutychius conſentire ſe protinus reſpondit, ſed tamen adhuc corpus palpabile reſurgere poſſe denegabat. Qui etiam in libello, quem ſcripſerat, Pauli quoq; teſtimonium indiderat, dicentis: Tu quod ſeminas non viuificatur, niſi prius moriatur. Et quia non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum. Hoc nimirum oſtendere feſtinans, quia caro vel impalpabilis, vel ipſa non erit. Dum ſanctus Apoſtolus de reſurrectionis agens gloria, non corpus quod futurum eſt, ſeminari dixerit, ſed nudum granum. Sed ad hæc citius Gregorius reſpondit: Paulus apoſtolus dicens, Non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, hoc inſinuat, quod videmus: quia videlicet granum cum culmo & foliis naſcitur, quod ſine culmo & foliis ſeminatur. Ille itaque in augmento gloriæ reſurrectionis non dixit grano ſeminis deeſſe, quod erat, ſed adeſſe, quod non erat. Tu autem dum verum corpus reſurgere denegas, nequaquam dicis adeſſe quod deerat, ſed deeſſe quod erat. XXVIII.

Greg Moral ibid * *ſimulatione* Liber Eutychii dãnatur flammis

Tunc itaque Gregorius Romanus diaconus & Eutychius Conſtantinopolitanus epiſcopus, hac de re in longa contentione perducti grauiſſima cœperunt ad inuicem *ſimultate reſilire. Tum piæ memoriæ Tiberius Conſtantinopolitanus Imperator, ſecretò vtrunque ſuſcipiens, quid inter eos diſcordiæ verſaretur, agnouit. Et vtriuſq; partis allegationem ſubtiliter penſans, eundem librum quem Eutychius de reſurrectione conſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberauit vt flammis cremari deberet. A quo videlicet piiſſimo Imperatore vt ſimul egreſſi ſunt, poſt longiſſimæ diſputationis conflictum pariter ægrotantes, in lectulum deciderunt. XXIX.

Eutychius reſipiſcens moritur, anno 580. menſe Aprili teſte Baronio.

Dum ergo Gregorius validiſſimis febribus æſtuaret, Eutychius cum morte confligens, pellem manus ſuæ tenebat, coram omnibus dicens: Confiteor, quia omnes in hac carne reſurgemus. Poſtquam catholicæ fidei confeſſionem defunctus eſt. Quo mortuo, quia pene nullus erat, qui eius dicta ſequeretur, Gregorius diſſimulauit cœpta perſequi, ne in fauillas videretur verba iaculari. XXX.

Qvanta autem authoritate miniſterium ſui apocriſiariatus impleuerit, quantæ reuerentiæ apud Auguſtos extiterit, quantaque ſolicitudine afflictæ Italiæ ſuccurri ſæpius fecerit, ſi quis plenius noſſe deſiderat, epiſtolas anteceſſoris ſui Papæ Pelagii, ad eum ſuper multimodis Eccleſiæ Dei neceſſitatibus deſtinatas, quæ hactenus in ſcrinio ſanctæ ſedis Apoſtolicæ ſtudioſiſſime conſeruantur, percurrat. Ex quarum multitudine hic vnam inſero, quatenus & illius miniſterii qualitas, & reliquarum quoque conſequentia cognoſcatur. XXXI.

Quæ

xxxii Qvæ ita ſe habet: Pelagius epiſcopus, dilecto filio Gregorio venerabili diacono Omnia quidem, quæ neceſſaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curauimus indicare. Quem cum fratre & coëpiſcopo Sebaſtiano, ad dilectionem tuam direximus: vt quia in illis partibus ad Rauennam vſque nunc cum viro glorioſo domino Decio patritio fuit, ipſe ſua relatione ſtudeat te ex omnibus informare, vel ſi qua neceſſaria iudicaueris, poſſit domino Imperatori ſuggerere: Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorum illatæ ſunt, contra ſuum proprium iuſiurandum, vt nullus poſſit ad referendum ſufficere. Prædictum autem fratrem Sebaſtianum quomodo ſuſceperimus, vel in quali apud nos te ſuggerente fuerit charitate, ipſius poteris relatione cognoſcere. Qui etiam promiſit nobis neceſſitates vel pericula totius Italiæ piiſſimo domino Imperatori ſuggerere. Loquimini ergo & tractate pariter, quomodo noſtris celeriter poſſitis ſubuenire periculis. Quia ita hic coangustata eſt reſpublica, vt niſi Deus piiſſimi in corde principis inſpirauerit, vt inſitam ſibi miſericordiam ſuis famulis largiatur, & ſuper illam diacoſim vel vnum magiſtrum militum & vnum ducem dignetur concedere, in omni ſimus anguſtia deſtituti. Quia maximæ partes Romanæ omni præſidio vacuatæ videntur, & Exarchus ſcribit nullum nobis poſſe remedium facere, quippe qui nec ad illas partes cuſtodiendas ſe teſtatur poſſe ſufficere. Imperet ergo illi Deus, noſtris velociter periculis ſubuenire, antequam nefandiſſimæ gentis exercitus loca, quæ adhuc à republica detinentur, Deo ſibi contrario (quod abſit) præualeant occupare. Presbyterum autem ad nos tranſmittere Deo iuuante feſtina, quia & in monaſterio tuo, & in opere, cui eum prǽpoſuimus, neceſſarius eſſe omnino cognoſcitur. Data quarto Nonarum Octob. Indict. 3.

Pelagii Papæ ad Gregorium Epiſtola, data anno 584. vt notat Baron. Pelag. Epiſt. 5. Infeſtationes Longobardorum.

xxxiii Hvic ſiquidem monaſterio, cuius hic Papa Pelagius meminit, Siculus Maximianus, qui poſt Syracuſanus epiſcopus extitit, eodem tempore præfuit. Qui ad venerabilem Leuitam Gregorium in eiuſdem regiæ vrbis palatio, pro reſponſis eccleſiaſticis deſudantem, viſitationis gratia cum fratribus venit, & dum ad monaſterium eius, ſibi quoque commiſſum, Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempeſtate deprehenſus inæſtimabili ordine atq; inuſitato miraculo erga ſe cunctoſque, qui ſecum aderant, omnipotentis Dei & iram cognouit, & gratiam. Nam cum in eorum morte ventorum nimietatibus fluctus eleuati ſæuirent, ex naui claui perditi, arbor abciſſa eſt, vela in vndis proiecta, totumque vas nauis nimiis quaſſatum fluctibus, ab omni fuerat ſua compage diſſolutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare, atque vſque ad ſuperiores tabulas impleuit, ita non magis nauis inter vndas, quam vndæ iam intra nauim eſſe viderentur. Tunc in eadem naui reſidentes, non iam ex mortis vicinia, ſed ex ipſa eius præſenti viſione turbati, omnes ſibimetipſis pacem dederunt, corpus & ſanguinem redemptoris acceperunt, Deo ſe ſinguli commendantes, vt eorum animas benignus ſuſciperet, quorum corpora ita pauendæ morti tradidiſſet. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentem mirabiliter terruit, eorum quoque vitam per meritum famuli ſui Gregorii pro cuius ſpeciali amore venerant, mirabilius reſeruauit. Nam diebus octo nauis eadem, vſq; ad ſuperiores tabulas aquis plena, iter proprium peragens enatauit. Nono autem die, ad Cortonenſis caſtri portum deducta eſt. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum prædicto Maximiano viro venerabili nauigabant. Cumque poſt eos ipſe quoque fuiſſet egreſſus, mox in eiuſdem portus profundum nauis demerſa eſt, ac ſi illis egredientibus, pro pondere ſubleuatione caruiſſet, & quæ plena hominibus in pelago aquas portauerat atque natauerat, Maximiano cum fratribus recedente, aquas ſine hominibus in portu, nec portare valuerit, nec natare: Vt hinc omnipotens Deus oſtenderet, quia per meritum Gregorii, quem fratres viſitauerant, hanc onuſtam ſua manu tenuerat, quæ ab hominibus vacua, permanere non potuit ſuper aquas.

Greg Dialog. l. 3 c. 36 S Anton. Chron p. 2 cap. 3. tit. 12. § 4. Aſſeruata in naui ſacra Euchariſtia. Miraculum inſigne. Nauis in portu mergitur, vbi ſalui facti ſunt omnes.

xxxiv Igitvr poſtquam Romam Gregorius venerabilis Leuita reuerſus eſt, aliquanto interiecto tempore, tanta inundatione Tiberis fluuius alueum ſuum egreſſus eſt, tantumque excreuit, vt eius vndæ ſuper muros vrbis influerent, atque in ea regiones maximas occuparent, & antiquarum ædium plurima monimenta deucerent. eccleſiaſtica quoq; horrea violenter ſubuerterent in quibus nonnulla modiorum tritici millia periere.

Nota hic Gregorium non cum Maximiano Romam: ſed Gregorius circa annum 586 reuerſum. Vide Bar. ad ann 584 & 586. Anno 589. menſe Nouemb inundat Tiberis, vt probat Baron. De hac inundatione Turon. lib. 10 cap. 1.

xxxv. Tvnc ſiquidem apud Veronenſem vrbem fluuius Atheſis, vt idem Gregorius refert, excreſcens, ad beati Zenonis martyris atque Pontificis eccleſiam venit. Cuius eccleſiæ dum eſſent ianuæ apertæ, aqua in eam minime intrauit. Quæ pauliſper creſcens, vſque ad feneſtras eccleſiæ, quæ erant tecto proximæ, peruenit. Sicque ſtans aqua, eccleſiæ ianuam clauſit, ac ſi illud elementum liquidum, in ſoliditatem parietis fuiſſet immutatum. Cumq; eſſent multi interius inuenti, ſed aquarum magnitudine circundata omni eccleſia, qua poſſent egredi non haberent, ibiq; ſe * ſiti ac fame deficere formidarent, ad eccleſiæ ianuam veniebant, & ad bibendum hauriebant aquam: quæ vſq; ad feneſtras excreuerat, & tamen intra eccleſiam, vt aqua deflueret nullo modo præualebat. Stans autem ante ianuam, ad oſtendendum cunctis meritum martyris, & aqua erat ad adiutorium, & aqua non erat ad inuadendum locum. Quod nimirum miraculum, Babylonici illius ignis miraculo non diſſimile poterit æſtimari, qui trium puerorum & veſtimenta non tetigit, & vincula incendit.

*Nota miraculum ſtupendum, de Atheſi fluuio. Greg. l. 3. dialog. Bar. ad an. 589. *non ſiti Dan. 3.*

xxxvi Tvnc etiam innumerabilis multitudo ſerpentium cum magno dracone in modum trabis validæ, per Tiberini fluminis alueum in mare deſcendit. Sed ſuffocatæ beſtiæ inter ſalſos maris turbidiſſimi fluctus, ſine mora in litore deſederunt, ſuaq; putredine totum aërem corruperunt.

Serpẽtes extincti corrumpunt aerem.

xxxvii Seqvvta eſt è veſtigio clades inguinaria, quæ Romanam vrbem adeo vehementi peſtilentia laniauit, vt etiam corporali viſu ſagittæ cælitus venire, & ſingulos quoſq; percutere viderentur. Quæ in * menſe vndecimo veniens, primum omnium, iuxta illud, quod in Ezechiel propheta legitur, A ſanctuario meo incipite: Pelagium Papam perculit, & ſine mora extinxit. Quo defuncto, ita in reliquum vulgus deſæuit, vt ſubtractis habitatoribus, domos in vrbe plurimas vacuas omnino reliquerit.

*Greg. Turon lib. 10. hiſt cap 1. Anno 590. peſtis inguinaria. Greg. Turon. ibid. *Ianuarius is eſt. teſte Baron Pelagius Papa moritur.*

xxxviii Eodem tempore in monaſterio venerabilis Leuitę Gregorii, puer inquietus valde, Theodorus nomine, cum fratre religioſo magis neceſſitate quam voluntate degebat, cui nimium grauis erat, ſi quis ei pro ſua quicquam ſalute dicebat. Bona autem non ſolum facere, ſed etiam audire non poterat. Nunquam ſe ad ſanctæ conuerſationis habitum venire, iurando, iraſcendo ac deridendo teſtabatur. Qui tamen eiuſdem peſtilentiæ clade percuſſus in inguine eſt, & perductus ad mortem. Cumque extremum ſpiritum ageret, conuenerunt cum Gregorio fratres, vt egreſſum illius orando protegerent. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum: in ſolo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem, qui aderant, tantum pro eo cœperunt enixius orare, quantum eum iam videbant ſub celeritate diſcedere. Cum repente cœpit eiſdem fratribus aſſiſtentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, ecce draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam me deuorare non poteſt. Caput meum in ſuo ore iam abſorbuit. Date locum, vt me amplius non cruciet, ſed fa-

Greg. dialog. lib. 1. cap. 38. & lib. 4. cap. 37. & Homilia 38 in Euang S. Anton. in Chron pag. 2. cap. 3 tit. 12 § 4. Exemplum terribile de Theodoro indiſciplinato monacho.

ſed faciat quod facturus eſt.Si ei ad deuorandum datus ſum,quare propter vos moras patior? Tunc fratres cum Gre-
gorio cœperunt ei dicere:Quid eſt quod loqueris frater? ſignum tibi ſanctæ Crucis imprime. Reſpondebat ille cum
magnis clamoribus,dicens: Volo me ſignare, ſed non poſſum,quia ſquamis huius draconis premor.Cumq; hoc fra-
tres audirent,vna cum Leuita Dei Gregorio in terram poſtrati, cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehe-
mentius Dominum deprecari.Et ecce ſubito cœpit æger cum magnis vocibus clamare; dicens: Gratias Deo: ecce
Draco, qui me ad deuorandum ſuſceperat,fugit.Orationibus veſtris expulſus eſt,ſtare non potuit. Pro peccatis meis
modo intercedite,quia conuerti paratus ſum,& ſecularem vitam funditus relinquere.Homo ergo,qui,ſicut dictum
eſt,ab extrema fuerat parte præmortuus,Gregorii precibus,& morte corporis caruit,& ſalutem animæ acquiſiuit.

Theodorus à dracone liberatus conuertitur.

Anno 590. S. Gregorius plane nolens creatur Ro. Pontifex, teſte Baronio in Annalib.

Sed peſtilentia ſupra modum ſæuiente, quia Eccleſia Dei ſine rectore eſſe non poterat, Gregorium, licet totis XXXIX
viribus renitentem,Clerus,Senatus,populusq; Romanus ſibi concorditer pontificem delegerunt.Quem ille apicem
totis viribus euitare decernens, ſeſe indignum omnino tali honore clamitabat: videlicet metuens, ne mundi glo-
ria, quam prius abiecerat, ei ſub Eccleſiaſtici colore regiminis aliquo modo ſubrepere potuiſſet.

S. Anton. in Chron. ibid.

At vbi decretum generalitatis euadere nequiuit, conſenſurum ſe tandem aliquando ſimulauit, & Imperatori XL.
Mauritio,cuius filium ex lauacro ſancto ſuſceperat, latenter literas deſtinauit,adiurans & multa prece depoſcens,ne
vnquam aſſenſum populis præberet, vt ſe huius honoris gloria ſublimaret,ſed præfectus vrbis,Germanus nomine,
eius nuncium anticipauit,comprehenſumq; ac diſruptis epiſtolis,conſenſum, quem populus fecerat, Imperatori di-
rexit.At ille gratias agens Deo pro amicitia diaconi, eo quod locum deferendi ei honoris, vt cupierat, reperiſſet,data
præceptione, ipſum ordinari præcepit.Interim dum ab vrbe regia Imperatoris præſtolaretur aſſenſus,& lues ipſa po-
pulum vehementius deuaſtaret, venerabilis Leuita Gregorius verbum ad plebem exorſus eſt,dicens:

Quem hic Auctor Germanum nominat, hunc Greg. Turon. hiſt. Franc. Li.10.c.1. non Germanum nomine: ſed germanum ipſius S.Gregorii,vrbis Præfectum vocat. Vide Bar. ad annum 590.

* *Chariſſimi*

Gregorii ſermo tempore peſtis.

* *animam, abſque noſtram.*

Oportet,fratres*dilectiſſimi,vt flagella Dei,quę metuere ventura debuimus,ſaltem præſentia & experta timea- XLI.
mus.Conuerſionis nobis aditum dolor aperiat,& cordis noſtri duritiam ipſa,quam patimur, pœna diſſoluat. Vt enim
Propheta teſte prædictum eſt,Peruenit gladius vſq; ad *animas noſtras.Ecce etenim cuncta plebs cæleſtis iræ mucro- *Ier.4.*
ne percutitur,& repentina ſinguli cæde veſtantur. Nec languor mortem præuenit, ſed languoris moras, vt cernitis,
mors ipſa præcurrit. Percuſſus quiſq; ante rapitur,quam ad lamenta Pœnitentiæ conuertatur. Penſate ergo, qualis
ante conſpectum diſtricti iudicis peruenit, cui non licet flere,quod fecit.Et habitatores quidem non ex parte ſubtra-
huntur,ſed pariter corruunt.Domus vacuæ relinquuntur,filiorum funera parentes adſpiciunt,& ſui eos ad interitum
hæredes præcedunt. Vnuſquiſque ergo noſtrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percuſſionem va-
cat.Reuocemus ante oculis mentis,quicquid errando commiſimus:& quod nequiter egimus,flendo puniamus.Prę-
ueniamus faciem eius in confeſſione,& ſicut propheta admonet,Leuemus corda noſtra cum manibus ad *Dominum.
Ad Dominum quippe corda cum manibus leuare,eſt, orationis noſtræ ſtudium cum merito bonæ operationis erige-
re.Dat profecto, dat tremori noſtro fiduciam, qui per prophetam clamat: Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuer-
tatur & viuat.Nullus autem de iniquitatum ſuarum immanitate deſperet. Veternoſas nanque Niniuitarum culpas,
triduana pœnitentia abſterſit, & conuerſus latro,vitæ præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit. Mutemus
igitur corda, & præſumamus nos iam percepiſſe quod petimus: citius ad precem iudex flectitur, ſi à prauitate ſua X.
petitor corrigatur. Imminente ergo tantæ animaduerſionis gladio nos importunis precibus inſiſtamus.Ea namq;
quæ ingrata eſſe hominibus importunitas ſolet,iudicio veritatis placet.Quia pius ac miſericors Deus vult à ſe preci-
bus veniam exigi,qui quantum meremur,non vult iraſci.Hinc etenim per Pſalmiſtam *dicit;Inuoca me in die tribu-
lationis tuæ, eripiam te,& glorificabis me.Ipſe ergo tibi teſtis eſt,quia inuocantibus miſereri deſiderat, qui admonet
vt inuocetur. Proinde fratres reuerendiſſimi, cum contrito corde & correctis operibus, craſtina die primo diluculo
ad ſeptiformem Litaniam,iuxta diſtributionem inferius deſignatam,deuota *cum lachrymis mente veniamus. Nul-
lus veſtrûm ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præſumat: quatenus ad ſanctæ ge-
netricis Domini eccleſiam conuenientes,qui ſimul omnes peccauimus,ſimul omnes mala,quæ fecimus,deploremus:
vt diſtrictus iudex dum culpas noſtras nos puniſſe conſiderat, ipſe à ſententia propoſitæ damnationis parcat.

Thren.3.

* *Deum*

Ezech.18.

Ionæ 3.

Luc.23.

* *dicitur*

Pſal.49.

Litaniarum vſus antiquiſſimus in eccleſia.

* *ad lachrymas mente.*

Habitus eſt hic ſermo a S Gregorio anno ſupradicto in Eccleſia S Sabinæ in Auentino,vt notat Bar.

Litania ſeptiformis, quam apud Greg. Turon lib. 10 cap. 1. aliter diſpoſitam offendes vide Baronium ad annum 590.

Litania clericorum exeat ab eccleſia ſancti Iohannis Baptiſtæ. Litania virorum, ab eccleſia ſancti martyris XLII.
Marcelli. Litania monachorum, ab eccleſia ſanctorum Iohannis & Pauli. Litania ancillarum Dei, ab eccleſia
beatorum martyrum Coſmæ & Damiani. Litania fœminarum coniugatarum,ab eccleſia beati primi martyris Ste-
phani. Litania viduarum,ab eccleſia beati martyris Vitalis.Litania pauperum & infantum,ab eccleſia beatæ marty-
ris Cæciliæ.

* *Hæc ex Baronio reſtituimus.*

* Facta ſunt hæc in baſilica S.Sabinæ ſub die quarto Kal.Septemb.Indictione octaua.

S. Anton. vt ſupra Greg. Turon. lib. 10.c.1.

Igitur dum magna multitudo diuerſæ ætatis, ſexus atque profeſſionis,iuxta præceptionem Leuitæ Gregorii, XLIII.
die conſtituta Dominum rogatura veniſſet,intantum lues ipſa iudicio diuino deſæuiit,vt intra vnius horæ ſpatium,
dum voces plebs ad Dominum ſupplicationis emitteret,octoginta homines ad terram corruentes, ſpiritum exhala-
rent.Sed nequaquam deſtitit facundiſſimus rhetor populo prædicare, ne ab oratione ceſſarent, donec miſeratione
diuina peſtis ipſa quieſceret.

S. Anton. in Chron. p. 2. cap. 3 tit. 12 § 2.

Fugit mutato habitu & latitat. v. de Bar. abm. citato.

Enimvero cum adhuc futurus antiſtes putaret ſe principem à conſenſu conſecrationis ſuæ penitus auertiſſe, XLIV.
cognouit tandé ſuas literas à Germano præfecto vrbis interceptas fuiſſe.Cuius rei gratia Imperiale reſponſum,quod
videlicet voluntati ſuæ contrarium rebatur, præueniens, quia palam egredi portas ciuitatis non poterat, à negocia-
toribus exponendum ſe diſſimulato, vt fertur, habitu callidus impetrauit, ſyluarum ſaltus expetiit, cauernarum la-
tibula requiſiuit.In quibus dum ab omnibus ſumma ſolicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ, ſuper ſe fu-
giter à cœlo dependentis,agnoſcitur, capitur, trahitur:& apud beati Petri apoſtolorum principis templum ſummus
Pontifex conſecratur.

Quæ de Germano hoc Præfecto notauimus,vide ſupra cap 39.

Ioannes diaconus Gregorium Pontificatum non affectaſſe docet. Greg. Lib.1. epiſt.3.

Verum quia ſunt nonnulli Longobardorum perfidi, qui Gregorium appetiſſe magis pontificium autument XLV.
quam fugiſſe, operæ precium reor pauca de multis inſerere,quibus eum,in quantum ſine pertinaciæ vitio potuit, no-
luiſſe pontificiũ,imnio quaſi pondus importabile penitus cauere voluiſſe,luce clarius manifeſtem. Ait enim, pene in
ipſo conſecrationis ſuę principio,in epiſtola Paulo Scholaſtico:Quicquid mihi ex honore ſacerdotalis officii extranei
arrident,

arrident, non valde penſo. De vobis autem mihi hæc ex re arridentibus non minimum doleo, qui deſiderium meum Dolor de alieno gaudio.
pleniſſime ſcitis, & tamen profeciſſe me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, ſi potuiſſem implere quod
volui, ſi voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione valuiſſem. At nunc
quia honoris huius vinculis in ciuitate teneor Romana religatus, habeo aliquid, quod etiam veſtræ gloriæ exultem.
Quia viro eminentiſſimo domino Leone exconſule veniente, vos in Sicilia remanere non ſuſpicor, & cum ipſe quoque
tuo honore religatus, Romæ retineri cœperis, quid mœroris, quid amaritudinis ego patiar, agnoſces. Veniente
autem viro magnifico domino Maurentio chartula ... in Romanæ vrbis neceſſitate concurrite, quia
hoſtilibus gladiis foris ſine ceſſatione confodimur, ſed & ſeditione militum interno periculo grauius vrgemur.

Item:

xlvi. Gregorius Iohanni Patriarchæ Conſtantinopolitano: Si charitatis virtus in proximi dilectione conſiſtit, ſi Lib. 1. ep. 4.
ſic diligere proximos ſicut nos iubemur, quid eſt, quod me beatitudo veſtra non ita vt ſe diligit? Quo enim ardore, Matth. 22.
quo ſtudio epiſcopatus pondera fugere voluerim, ſcitis. Et tamen hæc eadem epiſcopatus pondera ne mihi deberent
imponi, non reſtiuiſtis. Conſtat ergo, quia non me ſicut vos diligitis: quia illa me voluiſtis onera ſuſcipere, quæ vobis
imponi noluiſtis. Sed quia vetuſtam nauim vehementerque confractam indignus ego infirmuſq; ſuſcepi: (Vndique
enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempeſtate quaſſatæ, putridæ naufragium tabulæ ſonant) per omnipotentem
Dominum rogo, vt in hoc mihi periculo orationis veſtræ manum porrigas: quia tanto enixius poteſtis exorare,
quanto & à confuſione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius ſtatis. *Item.*

xlvii. Gregorius Theoctiſtæ ſorori Imperatoris: Mens mea veſtræ venerationi quanta deuotione ſubſternitur, explere Lib. 1. Ep. 5
verbis nequeo. Nec tamen me prodere laboro, quia & me tacente in veſtro corde legitis, quid de mea deuotione
ſentiatis. Miror autem, quod in me collatas dudum continentias veſtras, ex hac moderna paſtoralis officii continentia
diſtraxiſtis: in qua ſub colore epiſcopatus ad ſeculum ſum reductus, in quantis terrenis curis inſeruio, quantis
me in vita laica nequaquam deſeruiſſe reminiſcor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, aſcendiſſe Deplorat Gregorius vitæ ſuæ ſtatum.
exterius videor. Vnde me à conditoris mei facie longe expulſum deploro. Conabar namq; quotidie extra mundum,
extra carnem fieri, cuncta phantaſmata corporis ab oculis mentis abigere, & ſuperna gaudia incorporaliter videre:
Et non ſolis vocibus, ſed totis medullis cordis ad Dei ſpeciem anhelans, dicebam: Tibi dixit cor meum, quæſiui Pſal. 26.
vultum tuum, vultum tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimeſcens, videbar
mihi in quodam rerum vertice ſtare, ita vt in me pene impletum crederem, quod pollicitum a Domino ex propheta
didiciſſem: Suſtollam te ſuper altitudines terræ. Super altitudines etenim terræ ſuſtollitur, qui & ipſa, quæ alta ac glorioſa Eſa. 58.
præſentis videntur ſeculi, per mentis deſpectum calcat. Sed repente à rerum vertice tentationis huius turbine
impulſus, ad timores pauoreſque corrui: Quia & ſi mihi nihil timeo, eis tamen, qui mihi commiſſi ſunt, multum Nota animi ſecuritatem & fortitudinem
formido. Vndique cauſarum fluctibus quatior, ac tempeſtatibus deprimor, ita vt recte dicam: Veni in altitudinem
maris, & tempeſtas demerſit me. Redire poſt cauſas ad cor deſidero, ſed vanis ab eo cogitationum tumultibus excluſus,
redire non poſſum. Et hoc ergo mihi longe factum eſt, quod intra me eſt, ita vt obedire nequeam propheticæ vo- Pſal. 68.
ci, qua dicitur, Redite præuaricatores ad cor. Sed ſtultis preſſus cogitationibus, ſolummodo exclamare compellor, Eſa. 46.
Et cor meum dereliquit me. Contemplatiuæ vitæ pulchritudinem velut Rachelem dilexi ſterilem, ſed videntem ac Pſal. 39.
pulchram. Quæ etſi per quietem ſuam minus generat, lucem tamen ſubtilius videt. Sed quo iudicio neſcio, Lia mihi Geneſ. 29.
in nocte coniuncta eſt, actiua videlicet vita, fœcunda, ſed lippa, minus videns, quamuis amplius pariens. Sedere ad
pedes Domini, cum Maria feſtinaui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus miniſtrare, Luc. 10.
atque erga multa ſatagere. Expulſa à me, vt credidi, legione dæmonum, volui obliuiſci quos noui, & ad Sal-
uatoris pedes quieſcere: & ecce mihi nolenti atque compulſo dicitur: Reuertere in domum tuam, & annuntia Marc. 5.
quanta tibi fecerit Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prædicare, cum iam mihi difficile
ſit ſaltem recolere? Preſſum namque in hoc *honore, tumultu ſecularium negotiorum, ex eis me eſſe video, de qui- * onore
bus ſcriptum eſt: Deiecisti eos dum alleuarentur. Neque enim dixit, Deiecisti eos, poſtquam alleuati ſunt: ſed, dum Pſal. 72.
alleuarentur. Quia praui quique dum ſeculari honore ſuffulti, foras videntur ſurgere, intus cadunt. Alleuatio
ergo ipſa, ruina eſt: quia dum gloria falſa ſubnixi ſunt, à vera gloria vacuantur. Hinc iterum dicitur: Deficientes vt Pſal. 67.
fumus deficiant. Fumus quippe aſcendendo deficit, & ſe dilatando euaneſcit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam
præſens felicitas comitatur. Quia vnde oſtenditur, vt altus ſit: inde agitur, vt non ſit. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Pſal. 82.
Deus meus, pone illos vt rotam. Rota quippe ex poſteriori parte attollitur, in anterioribus cadit. Poſteriora autem
nobis ſunt bona præſentis mundi, quæ reliquimus: anteriora vero ſunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur,
Paulo atteſtante, qui ait: Quæ retro oblitus, in ea quæ ſunt priora, extendens me. Peccator ergo cum in præſenti Phil. 3.
vita profecerit, vt rota ponitur: quia in anterioribus corruens, ex poſterioribus eleuatur. Nam cum in hac vita gloriam
percipit, quam reliquit: ab illa cadit, quæ poſt hanc venit. Et quidem multi ſunt, qui ſic exteriores profectus
regere ſciunt, vt per eos nequaquam interius corruant. Vnde ſcriptum eſt: Deus potentes non abiicit, cum & ipſe Iob. 36.
ſit potens. Et per Salomonem dicitur: Et intelligens gubernacula poſſidebit. Sed mihi hæc difficilia ſunt, quia & Prou. 1.
valde oneroſa. Et quod mens voluntarie non recipit, congrue non diſponit. Ecce ſereniſſimus Dominus Imperator
fieri ſimiam leonem iuſſit. Et quidem pro iuſſione illius vocari leo poteſt, fieri autem leo non poteſt. Vnde neceſſe
eſt, vt omnes culpas ac negligentias meas non mihi, ſed ſuæ pietati deputet, qui virtutis miniſterium infirmo
commiſit. *Item.*

xlviii. Gregorius Narſi patricio: Dum contemplationis dulcedinem alte deſcribitis, ruinæ meæ mihi gemitum re- Li. 1. ep. 6. 7.
nouatis. Quia audiui quod intus perdidi, dum foras ad culmen regiminis immeritus aſcendi. Tanto autem me perculſum
mœrore cognoſcite, vt vix loqui ſufficiam. Oculos enim mentis meę doloris tenebrę obſident. Triſte eſt, quicquid
adſpicitur: quicquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet. Penſo enim, ab alto quietis meæ
culmine corruens, ad quam deiectum exterioris prouectus culmẽ aſcendi. Et pro culpis meis in occupationis exilium
à facie dominantis miſſus, quaſi deſtructæ Iudææ vocibus cum propheta dico: Qui conſolabatur me, longe receſſit Thren. 1.
à me. Quod vero cauſæ & nominis ſimilitudinem faciendo per ſcripturam, clauſulas declamationeſq; formatis, certe
frater reuerendiſſime ſimiam leonem vocas. Quod eo modo vos agere conſpicimus, quo ſcabioſos ſæpe catulos,
pardos vel tigres vocamus. Ego enim bone vir quaſi filios perdidi, quia per terrenas curas recta opera amiſi. Nolite Ruth. 1.
ergo me vocare Noëmi, id eſt, pulchram, ſed vocate me Mara, quia amaritudine plenus ſum. *Item:*

xlix. Gregorius Anaſtaſio Patriarchæ Antiocheno: Scripta veſtræ beatitudinis vt feſſus requiem, ſalutem æger, Lib. 1. epiſt.
fontem ſitiẽs, vmbram æſtuans inueni: Neque enim illa verba per linguam carnis videbantur expreſſa: quia ſic ſpi- 7. & 25.
ritualem erga me amorem ſuum, quem geſtabat, aperuit, acſi mens per ſemetipſam loqueretur. Sed durum valde fuit,
quod ſecutum eſt: quia amor veſter terrena me portare onera præcepit: & quem prius ſpiritualiter diligebatis, poſt
vt æſtimo, temporaliter amantes, vſque ad terram me ſuperpoſito onere depreſſiſtis: ita vt omnem mentis rectitudinem
funditus perdens, contemplationiſque aciem amittens, non per prophetiæ ſpiritum, ſed per experimentum
dicam: Incuruatus ſum, & humiliatus ſum vſquequaque. Tanta quippe me occupationum onera deprimunt, vt ad Pſal. 37.

ſuperna

ſuperna animus nullatenus erigatur. Multis cauſarum fluctibus quatior, & poſt illa quietis ocia, tumultuoſæ vitæ
Pſal. 68. tempeſtatibus affligor, ita vt recte dicam: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Perielitanti igitur
mihi orationis veſtræ manum tendite vos, qui in virtutum litore ſtatis. Quod vero me os Domini, quod lucernam
Nota mirabilem animi candorem & puritatem. dicitis, quod loquendo multis prodeſſe multiſque poſſe lucere perhibetis, æſtimationem meam mihi fateor in du-
bietatem maximam perduxiſtis. Conſidero namque quis ſum, & nihil in me ex huius boni ſigno deprehendo. Con-
ſidero autem qui eſtis, & vos mentiri poſſe non arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis, contradicit mihi in-
firmitas mea. Cum diſcutere volo quod in laude mea dicitur, contradicit mihi ſanctitas veſtra. Sed quæſo vir
ſancte, nobis aliquid de hoc certamine noſtro conueniat: vt ſi non quod dicitis, ita eſt: ſit ita, quia dicitis:

Item.

Lib. 1. ep. 29. GREGORIVS Andreæ illuſtri: Omnipotens Deus dulciſſimo cordi veſtro indicet, quia & abſens corpore, à L.
charitate veſtra animo non receſſi. Bona enim veſtra, etiam ſi volo obliuiſci non valeo. Hoc autem quod me ad Epi-
ſcopatus ordinem cognoſcitis perueniſſe, ſi me diligitis, plangite: Quia tantæ hic huius mundi occupationes ſunt,
vt hic per epiſcopatus ordinem pene ab amore Dei videam me eſſe ſeparatum. Quod inceſſanter defleo, atque vt pro
me Dominum exoretis, rogo. *Item.*

Lib. 1. ep. 30. GREGORIVS Iohanni exconſuli & patricio atq; Quæſtori: Bona veſtræ excellentiæ expertus, tanto erga vos a- LI.
more conſtringor, vt veſtra memoria de meo pectore aboleri nullatenus poſſit. Sed contra amorem non modicè con-
triſtor, quia quietem me quærere cognouiſtis, & ad inquietudinem perduxiſtis. Vobis quidem omnipotens Deus,
quia hoc bono animo feciſtis, bona æterna retribuat: ſed me à tanto loci huius periculo qualiter voluerit, abſoluat:
Quia ſicut peccata mea merebantur, non Romanorum, ſed Longobardorum Epiſcopus factus ſum. Quorum ſynty-
chiæ ſpathæ ſunt, & gratia pœna. Ecce vbi veſtra patrocinia me perduxerunt. Gemo quotidie occupationibus preſſus,
& reſpirare non valeo. Sed vos, qui adhuc valetis, mundi huius occupationes fugite: quia quantum in eo quiſq; pro-
fecerit, tantum, vt video, ab amore Dei amplius decreſcit. *Item.*

Lib. 1. ep. 41. GREGORIVS Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo: Reſpondere epiſtolis veſtris tota intentione voluiſſem, niſi paſto- LII.
ralis curæ ita me labor attereret, vt mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quod veſtra quoque reuerentia in i-
pſo literarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis
quippe in hoc loco huius mundi fluctibus quatior, vt vetuſtam ac putreſcentem nauim, quam regendam occulta
Hæc omnia ab incredibili animi humilitate proficiſcuntur. Dei diſpenſatione ſuſcepi, ad portum dirigere nullatenus poſſim: Nunc exaduerſo fluctus irruunt, nunc ex latere
cumuli ſpumoſi maris intumeſcunt: nunc à tergo tempeſtas inſequitur. Inter quæ omnia turbatus, cogor modo in i-
pſam clauum aduerſitatem dirigere, modo curuato nauis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemiſco,
quia ſentio quod, negligente me, creſcit ſentina vitiorum, & tempeſtate fortiter obuiante, iam iamque putridæ nau-
fragium tabulæ ſonant. Flens reminiſcor, quod perdidi meæ placidum litus quietis, & ſuſpirando terram conſpicio:
quam tamen, rerum ventis aduerſantibus, tenere non poſſum. Si ergo me frater reuerendiſſime diligis, tuæ mihi ora-
tionis in his fluctibus manum tende: vt quo laborantem me adiuuas, ex ipſa vice mercedis in tuis quoque laboribus
valentior exiſtas.

SED quia Gregorium non ſolum declinare voluiſſe, quin etiam cum magno angore animi ſummum ſacerdo- LIII.
tium ſuſcepiſſe, ſatis (vt opinor) probatum eſt: qua diſcretione id fecerit, videtur breuiter indicandum, ne ſcilicet
tantus vir aut pertinaciæ, aut puſillanimitatis vitio ſaltem leuiter ſuccubuiſſe putetur. Ait enim in epiſtola ad Ana-
Lib. 1. ep. 26. ſtaſium Corinthiorum Archiepiſcopum: Iudicia Domini quanto ſunt inueſtigabilia, tanto debent humanis menti-
bus eſſe metuenda. Et quia ea ratio mortalis comprehendere non valet, his ſe neceſſe eſt humili cordis ceruice ſub-
ſternat: quatenus quo eam regentis voluntas duxerit, illud obedientibus mentis greſſibus proſequatur. Ego autem
conſiderans infirmitatem meam ad Apoſtolicæ ſedis culmen non poſſe pertingere, onus hoc malui declinare, ne in
paſtorali regimine imparis adminiſtrationis actione ſuccumberem. Sed quia contraire non eſt Domini diſponentis
arbitrio, obedienter ſecutus ſum, quod miſericors de me regentis manus voluit operari. Nam fraternitati veſtræ, etſi
præſens non eueniret occaſio, neceſſario fuerat indicandum, quod licet indignum, me Apoſtolicæ ſedi Dominus præ-
eſſe dignatus eſt.

Lib. 1. ep. 31. ITEM idem de eadem re, Philippico comiti excubitorum: In quantum homo diſcutere & inueſtigare iudicia LIV.
ſuperna non ſufficit, in tantum ſub eis debet ceruicem cordis inflectere. Et quia id, quod ſibi tribuitur, quod iudicio
diſponatur ignorat, nec ad appetendum locum procax inſiſtere, nec ad repellendum contumax debet inueniri. Vn-
de indignus ego, ad ſuſcipienda epiſcopatus onera iuſſioni omnipotentis Dei veſtræq; voluntati me ſubdidi, cui me
præeſſe largitate magis gratiæ, quam iudicii æſtimatione voluiſtis. Potens eſt enim Deus, propter quem me indignum
diligitis, hanc vobis in perpetuum repenſare mercedem, vt gratiam quam indignis famulis eius impenditis, apud eum
multiplicius inuenire valeatis.

AT ego hic à deflorationis opere paululum reſpirabo, vt quæ ſpecialiter de pontificio eius dicenda ſunt, in li-
bello alio, ſuffragante Domino, referantur.

AGE iam nunc, quoniam athletæ Chriſti Gregorii, viriliter in gymnaſio ſanctæ ipſius Eccleſiæ deſudantis, præla- Lib. 2.
to libello toroſa membra deſcripta ſunt: qualiter in palæſtra quoque conflixerit, adſpirante Domino profera- I.
tur. Siquidem mox vt ſummum pontificium feliciſſimæ Romanæ vrbis, Chriſto mortalibus conſulente, ſortitus eſt,
ſuperſtitioſum Vniuerſalis vocabulum, quod Iohannes Conſtantinopolitanus Epiſcopus inſolenter ſibi tunc tem-
poris vſurpabat, more anteceſſorum ſuorum pontificum, ſub diſtrictiſſimæ interminationis ſententia refutauit, &
Seruum ſeruorum Dei ſe ſcribit primus omnium ſe in principio ſuarum epiſtolarum ſeruum ſeruorum Dei ſcribi ſatis humiliter diffiniuit, cunctiſq;
ſuis ſucceſſoribus documentum ſuæ humilitatis, tam in hoc, quam in mediocribus pontificalibus indumentis, quod
videlicet hactenus in ſancta Romana Eccleſia conſeruatur, hæreditarium reliquit.

Nota, de ſpecula vniuerſalis Eccleſiæ. DENIQVE in ſpecula ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ vir totius humanitatis & authoritatis ac orthodoxæ fidei, vnde II.
videri & audiri clarius Euangelicus præco valeret, conſiſtens: oris ſui diuiniſſimo gladio & rectam fidem muniit, &
cunctas hæreſes vno ſymbolo diſſipauit. Quod videlicet ſacræ confeſſionis ſymbolum ita ſe habet. Credo in v-
Symbolum S. Gregorii. num Deum omnipotentem, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, tres perſonas, vnam ſubſtantiam: Patrem in-
genitum, Filium genitum: Spiritum vero ſanctum nec genitum, nec ingenitum: ſed coæternum, de Patre & Filio
procedentem. Confiteor vnigenitum Filium conſubſtantialem, & ſine tempore natum de Patre, omnium viſibilium
& inuiſibilium conditorem, lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero, ſplendorem gloriæ, figuram ſubſtantiæ: qui
manens verbum ante ſecula, perfectus homo creatus eſt iuxta finem ſeculorum, conceptus & natus ex Spiritu ſancto
& Maria virgine: qui naturam noſtram ſuſcepit abſque peccato, & ſub Pontio Pilato crucifixus eſt, & ſepultus, ter-
tia die reſurrexit à mortuis: die autem quadrageſimo aſcendit in cœlum, ſedet ad dexteram patris: inde venturus eſt
iudicare viuos & mortuos, poſiturus ante oculos omnium omnia occulta ſingulorum, daturus iuſtis perpetua præ-
mia regni cæleſtis, iniquis autem ſupplicia ignis æterni: Innouaturus ſeculum per ignem, & carnis reſurrectionem.

Confi-

Conſiteor vnam fidem, vnum baptiſma, vnam Apoſtolicam & vniuerſalem Eccleſiam, in qua ſola poſſunt laxari peccata in nomine Patris & filij & Spiritus ſancti.

III. Synodicam quoque ſuam Gregorius, ſecundùm priſcam prædeceſſorum ſuorum conſuetudinem Iohanni Conſtantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Iohanni Hieroſolymitano, & Anaſtaſio Patriarchæ Antiochiæ deſtinauit. Quæ ita ſe habet:

Duos hic nominat auctor Patriarchas Antiochenos ideo, quod Anaſtaſius opponens ſe Iuſtiniano hæreſin promulgare ſatagenti ab ipſo depoſitus ſit, in eiuſque locum ſobrogatus Gregorius. Vide Bar. an an. 590. Nota hic non vnum ad omnes miſſum exemplar, ſed ad ſingulos diuerſum eiuſdem tenoris.

Greg lib. 1. epiſt 24. Epiſtola Synodica ad Patriarchas, Anno 591. ſcripta.

Conſideranti mihi, quòd impar meritis, ac toto animo renitens, paſtoralis curæ pondera portare compulſus ſim, caligo mœroris occurrit, & triſte cor nihil aliud niſi eas, quæ videre nil ſinunt, tenebras videt. Nam quid Antiſtes ad Dominum, niſi pro delictis populi interceſſor eligitur? Qua itaq; fiducia ad eum pro peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de propriis ſecurus non ſum? Si fortaſſe quiſpiam apud potentem virum, qui & ſibi iratus, & mihi eſſet incognitus, interceſſorem ſuum me fieri quæreret, protinùs reſponderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia eius notitiam ex ſedula familiaritate non habeo Si igitur rectè homo apud hominem, de quo minimè præſumpſiſſem, fieri interceſſor erubeſcerem: quantæ hoc audaciæ eſt, quod apud Deum pro populo locum interceſſoris obtineo, cui familiarem me per vitę meritum non agnoſco? Qui in re eſt mihi adhuc aliud grauiùs formidandum, quia ſicut cuncti liquidò nouimus, cùm is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Et valdè pertimeſco, ne commiſſa mihi plebs fidelium, reatûs mei additamento depereat, cuius vſque nunc Dominus æquanimiter delicta tolerabat. Cùm verò vtcunque hunc timorem ſupprimo, & conſolatam mentem ad pontificalis operis ſtudia accingo, conſiderata ipſa rei immenſitate deterreor. Perpendo quippe, quod omni cura vigilandum eſt, vt rector cogitatione ſit mundus, operatione pręcipuus, diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis in contemplatione ſuſpenſus, bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum rectitudinis erectus, & cætera, quæ latiùs poſt in libro Paſtorali proſequitur.

Rector qualis eſſe debeat.

IV. Præterea quia corde, inquit, creditur ad iuſtitiam: ore autem cõfeſſio fit ad ſalutem: ſicut ſancti Euangelij quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & venerari me fateor: Nicenum ſcilicet, in quo Arrij peruerſum dogma deſtruitur: Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur: Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorij impietas iudicatur: Chalcedonenſe verò, in quo Eutychis Dioſcoriq; prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione cuſtodio. Quia in his, velut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit: & cuiuslibet vitæ atque actionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus, perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe conuincitur. Scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu * inuidentiæ prolata refutantur. Cunctas verò, quas [a] præfata veneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo: quas venerantur, complector. Quia dum vniuerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe, non illa, deſtruit, quiſquis præſumit aut ſoluere quos religant, aut ligare quos ſoluunt. Quiſquis ergò aliud ſapit, anathema ſit.

Rom 10. Profeſſio Catholicæ fidei S. Greg. Ponit hic ſcite prudẽterque S. Gregorius Chalcedonenſe concilium occaſione ſchiſmaticorum, qui idem labefactare moliebantur. Vide Bar ad an 591. * dementia [a] De Quinta Synodo & tribus capitulis Chalcedonenſis Concilij damnatis conſule Bar. an. 546. vbi probat, nihil ex eorum damnatione derogatum Concilio Chalcedonenſi.

V. Hoc modo poſtquàm Gregorius fundamentum fidei ſuę, ſecundùm priſtinum prædeceſſorum ſuorum pontificum morem, luculenter Apoſtolicis thronis expoſuit, animaduertens ideò ſe à Domino ſuper gentes & regna ſummum pontificem conſtitutum, vt iuxta illud propheticum, vitiorum radices euelleret, deſtrueret atque diſperderet: ſicq; demùm ædificaret plantaretque virtutes: omnes conſuetudines, quas contra priſcam traditionem Apoſtolicam nouiter pullulaſſe cognouerat, videlicet de miniſtris, de cantoribus, de laicis pontifici familiariter adhærentibus, de titulandis præiudicialiter quibuslibet rebus: de contegendo dalmaticis Apoſtolico feretro, de paſtillatico * pro pallio vel conſecratione pontificum, & de non admittendis paſſim laicis ad eccleſiaſtici iuris officium: primo quidem à Romanæ Eccleſiæ, poſtmodum verò, collectis circunquaq; poſitarum prouinciarum epiſcopis, à totius ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ corpore ſegregauit, eaq; ſub interpoſitione terribilis anathematis, tam generaliter quàm perpetualiter condemnauit.

Ierem 1. Traditioni Apoſtolicæ contrarias tollit conſuetudines. *paſtillatico.

VI. Deinde in domum Domini, more ſapientiſſimi Salomonis, propter muſicę compunctionem dulcedinis, antiphonarium centonem cantorum ſtudioſiſſimus nimis vtiliter compilauit, ſcholamq; cantorum, quæ hactenus eiſdem inſtitutionibus in ſancta Romana Eccleſia modulatur, conſtituit, eiq; cum nonnullis prædiis duo habitacula, ſcilicet alterum ſub gradibus eccleſiæ ſancti Petri Apoſtoli, alterum verò ſub Lateranenſis patriarchij domibus fabricauit. Vbi vſque hodie lectus eius, quo recubans modulabatur, & flagellum ipſius, quo pueris minabatur, veneratione congrua, cum authentico antiphonario reſeruantur. Quæ videlicet loca per præcepti ſeriem, ſub interpoſitione anathematis, ob miniſterij quotidiani vtrobiq; gratiam ſubdiuiſit.

Schola cantorum & Antiphonarius. S. Anton, in chron p 2. c. 3. tit. 12 § 5

VII. Hvivs modulationis dulcedinem, inter alias Europę gentes Germani ſeu Galli diſcere, crebroq; rediſcere inſigniter potuerunt: incorruptam verò tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quàm feritate quoque naturali, ſeruare minimè potuerunt. Alpina ſiquidem corpora, vocum ſuarum tonitruis altiſonè perſtrepentia, ſuſceptæ modulationis dulcedinem propriè non reſultant: quia bibuli gutturis barbara feritas, dum inflexionibus & repercuſſionibus mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore quaſi plauſtra per gradus confusè ſonantia, rigidas voces iactat, ſicq; audientium animos, quos mulcere debuerat, exaſperando magis ac obſtrependo conturbat.

Cantus à Gallis deprauatus.

VIII. Hinc eſt, quòd huius Gregorij tempore cum Auguſtino, tunc Britannias adeunte, per occidentem quoque Romanæ inſtitutionis cantores diſperſi, Barbaros inſigniter docuerunt. Quibus defunctis, occidentales eccleſiæ ita ſuſceptum modulationis organum vitiârunt, vt Iohannes quidam Romanus cantor cum Theodoro, æquè ciue Romano, ſed Eboraci Archiepiſcopo per Gallias in Britannias à Vitaliano ſit præſule deſtinatus: Qui circunquaque poſitarum eccleſiarum filios ad priſtinam cantilenę dulcedinem reuocans, tam per ſe, quàm per ſuos diſcipulos, multis annis Romanæ doctrinæ regulam conſeruauit.

A Iohanne reformatur

IX. Sed & Carolus noſter patritius, rex autem Francorum, diſſonantia Romani & Gallicani cantûs Romæ offenſus, cùm Gallorum procacitas cantum à noſtratibus quibuſdam næniis argumentaretur eſſe corruptum, noſtriq; è diuerſo authenticum antiphonarium probabiliter oſtentarent: interrogaſſe fertur, quis inter riuum & fontem limpidiorem aquam conſeruare ſoleret? Reſpondentibus, fontem, prudenter adiecit: Ergò & nos, qui de riuo corruptam lymphã vſq; hactenus bibimus, ad perennis fontis neceſſe eſt fluenta principalia recurramus. Mox itaq; duos ſuorũ induſtrios clericos Adriano tunc epiſcopo dereliquit. Quibus tandem ſatis eleganter inſtructis, Metenſem metropolim ad ſuauitatem modulationis priſtinę reuocauit, per quam illam totam Galliam ſuam correxit.

Carolus Magnus reformari curat cantum in Gallis. Ant in Chr. p. 2. c. 3 tit. 13 § 5. Sigebert. in chr.

X. Sed cùm multa poſt tempora defunctis his, qui Romæ fuerant educati, cantum Gallicanarum eccleſiarum à Me-

tenſi diſcrepare prudentiſſimus regum vidiſſet, ac vnumquemq; ab alterutro vitiatum cantum iactantem aduerteret:
Iterùm, inquit, redeamus ad fontem. Tunc Regis precib. ſicut hodie quidam veridice adſtipulantur, Adrianus Papa
permotus, duos in Galliam cantores emiſit: quorum iudicio Rex omnes quidem corrupiſſe dulcedinem Romani cã-
tûs leuitate quadam cognouit: Mentenſes verò ſola naturali feritate, paululum quid diſſonare peruidit. Deniq; vſque
quantum Romano cantui Metenſis cedit, tantum Metenſi cedere Gallicanarum Germaniarumq; cantus, ab his, qui
meram veritatem diligunt, comprobatur. Hæc ergò per anticipationem retulerim; ne indiſcuſſam Gallorum leuita-
tem videar præteriſſe.

S. Gregor. clericos ſuis adhibet cõſilijs, &c. Syn. Rom. c. 2. Beda l. 2. c. 1. hiſt. Angl. S. Anton. in chron. p. 2. l. 2. c. 13 § 6. [a] Monachos habet familiares.

Cæterum prudentiſſimus rector Gregorius, remotis à ſuo cubiculo ſecularibus, clericos ſibi prudentiſſimos cõ- XI.
ſiliarios familiareſq; delegit. Inter quos Petrum diaconum coætaneum ſuum, cum quo poſteà diſputans, quatuor Dia-
logorum libros compoſuit: Æmilianum quoq; notarium, qui quadraginta Homilias euangelij cum ſociis ſuis exce-
pit: Paterium æquè notarium, qui ab eo ſecundicerius factus, ex libris ipſius aliqua vtiliſſima defflorauit: Et Iohãnem
defenſorem, qui eius iuſſu in Hiſpanias cognitor eſt deſtinatus. Ianuarium epiſcopum ciuitatis Malalitanæ, ab epiſco-
pis ſuis compatrioris depoſitum, ſedi propriæ reſtaurauit, & depoſitores eius cum eo, qui in locum eius obrepſerat,
pari ſententia condemnauit. Monachorum [a] verò ſanctiſſimos ſibi familiares elegit. Inter quos Maximianum mona-
ſterij ſui Abbatem, quem Syracuſis epiſcopum fecit, eiq; per Siciliam vices ſuas commiſit. Auguſtinum eiuſdem mo-
naſterij ſui præpoſitum, & Mellitum, per quos Anglorum gentes ad Chriſtianiſmi gratiam conuocauit. Marinianum
eiuſdem monaſterij ſui monachum, quem in Rauennati metropoli epiſcopum conſecrauit. Probum, quem ſubitò
Abbatem ſpiritu reuelante conſtituens, pro conſtruendo Xenodochio Hieroſolymis deſtinauit: ſimulq; Claudium
Claſſitanæ ciuitatis Abbatem, qui de Prouerbiis, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris Regum, & de Hepta-
teucho, Papa diſputante, multa licet non eodem ſenſu compoſuit.

Familia S. Gregorij. Actor. 2. & 4. Philo in lib. de vita contemplatiua.

Cum quibus Gregorius die noctuq; verſatus, nihil monaſticæ perfectionis in palatio, nihil pontificalis inſtitutio- XII.
nis in Eccleſia dereliquit. Videbantur paſſim cum eruditiſſimis clericis adhærere pontifici religioſiſſimi monachi, &
in diuerſis profeſſionibus habebatur vita communis: ita vt talis eſſet tunc ſub Gregorio penes vrbem Romanam Ec-
cleſia, qualem hanc fuiſſe ſub Apoſtolis Lucas, & ſub Marco Euangeliſta penes Alexandriam Philo commemorat.

Tunc rerum ſapientia Romæ ſibi templum viſibiliter quodammodò fabricabat, & ſeptemplicibus artibus veluti
columnis, nobiliſſimorum totidem lapidum Apoſtolicæ ſedis atrium fulciebat. Nullus pontifici famulantium à mi-
nimo vſq; ad maximum, barbarum quodlibet in ſermone vel habitu præferebat, ſed togata Quiritum more ſeu tra-
beata Latinitas, ſuum Latium in ipſo Latiali palatio ſingulariter obtinebat. Refloruerant ibi diuerſarum artiũ ſtudia,
& qui vel ſanctimonia vel prudentia fortè carebat, ſuo ipſius iudicio ſubſiſtendi coram Pontifice fiduciã nõ habebat.

S. Ant. ibid. Gregorius ſapientes, non diuites conſilio ſuo adhibet.

Arcessebantur pontificalibus profundis conſiliis prudentes viri, quos perhiburi, potiùs quàm potentes, &
paupere philoſophia intrinſecùs, quid potiùs aut potiſſimùm in vnoquoque negotio ſequendum putaretur, artifi-
cioſis argumentationibus rationabiliter inquirente, diues inertia, quæ modò ſe de ſapientibus pari ſorte vlciſcitur,
pro cubiculi foribus deſpicabilis remanebat. Sola deerat interpretandi bilinguis peritia, & facundiſſima virgo Cecro-
pia, quæ quondam ſuæ mentis acumina, Varrone cælibatum ſuum auferente, Latinis tradiderat, impoſturarum ſibi
præſtigia, ſicut ipſe in ſuis epiſtolis queritur, vindicabat.

Laici à quibus excluſi functionib. S. Ant. ibid.

Nemo laicorum quodlibet palatij miniſterium vel eccleſiaſticum patrimonium procurabat, ſed omnia eccleſia- XIII.
ſtici iuris munia eccleſiaſtici nihilominus viri ſubibant: Nimirùm laicis ad armorum ſolam militiam, vel agrorum cu-
ram continuam deputatis. Ob hoc ſe nonnulli procerum, ſub obtentu religionis, primò tonſurare cœperunt. Quo-
rum tergiuerſationi Mauritius Imperator prudenter occurrens, data per Longinum Stratorem lege præcepit, vt quiſ-
quis publicis fuiſſet adminiſtrationibus implicatus, ei ad eccleſiaſticum venire officium non liceret. Quam legem
Gregorius ſuper hoc valdè laudauit, dicens: Qui ſecularem habitum deſerens, ad eccleſiaſtica officia venire feſtinat,
non relinquere cupit ſeculum, ſed mutare.

Milites permulti cupiunt in Clerũ admitti. Iuo p. 10. c. 127. Reg. lib. 10. in decret. c. 6. Grat. diſt. 54 c. 25. Syn. Trib. c. 29.

Verum dum ad clericalem profeſſionem tam ex eccleſiaſtica, quàm ex ſeculari quoque militia diuerſis occaſioni- XIV.
bus quotidiè penè innumerabilis multitudo conflueret, Paſtor ad omnia prouidus, nequaquam eos ad eccleſiaſtici
decoris officium, ſed ad capiendum ſolummodò monachicum propoſitum ſuſcipiendos eſſe cenſebat, dicens: Mul-
tos ex eccleſiaſtica ſeu ſeculari militia nouimus ad omnipotentis Dei ſeruitium feſtinare, vt ab humana ſeruitute li-
beri, in diuino ſeruitio videantur familiarius conuerſari. Quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiendi eccleſiaſtici
vel ſecularis iuris dominium occaſionem præbemus. Si verò feſtinantes ad omnipotentis Dei ſeruitium incautè reti-
nemus, illi inueniemur negare quædam, qui dedit omnia. Vnde neceſſe eſt, vt quiſquis ex iuris eccleſiaſtici vel ſecu-
laris militiæ ſeruitute, ad Dei ſeruitium conuerti deſiderat, probetur prius in laico habitu conſtitutus: & ſi mores eius
atque conuerſatio bono deſiderio illius teſtimonium perhibuerint, abſq; vlla retractatione ſeruire in monaſterio o-
mnipotenti Domino permittatur, vt ab humano ſeruitio liber recedat, qui in diuino obſequio diſtrictiorem ſubire
appetit ſeruitutem. Si autem & in monachico habitu ſecundum patrum regulas irreprehenſibiliter fuerit conuerſa-
tus, poſt præfixa à ſacris canonibus tempora, licenter iam ad quodlibet eccleſiaſticum officium promoueatur: ſi ta-
men illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in teſtamento veteri morte mulctantur.

Codicem Gelaſianũ coarctat. S. Anton. in chron. pag. 2. cap. 3. tit. 12 § 6.

Sed & Gelaſianum codicem, de Miſſarum ſolenniis multa ſubtrahens, pauca conuertens, nonnulla adiiciens pro XV.
exponendis euangelicis lectionibus, in vnius libri volumine coarctauit. In canone appoſuit, Dieſque noſtros in tua
pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.

Stationes à ſe inſtitutæ. S. Anton. p. 3 tit. 12 § 6.

Stationes per baſilicas vel beatorum martyrum cœmeteria, ſecundùm quod hactenus plebs Romana quaſi eo XVI.
viuente certatim diſcurrit, ſolicitè ordinauit. Per quas & ipſe ſimul diſcurrens, dum adhuc eloqui præualeret, viginti
Homilias euangelij coram eccleſia diuerſo tempore declamauit. Reliquas verò eiuſdem numeri dictauit quidem, ſed
laſſeſcente ſtomacho languore continuo, aliis pronunciandas commiſit.

Concionatur populo.

Sequebatur exercitus Domini vltrà citraq; B. Gregorium præeuntem, & auditura verbum doctrinæ, innume- XVII.
rabiles vndique diuerſi ſexûs, ætatis ac profeſſionis voluntariæ confluebant cohortes. Quibus ille, vtpotè ductor cæ-
leſtis militiæ, cunctis duntaxat arma ſpiritalia ſuggerebat. Pauperibus verò & aduenis, qui pro conditione temporum
Romæ influxerant, quotidiana ſtipendia miniſtrabat.

Super corpora Apoſtolorũ Miſſas celebrat. Beda l. 2. c. 1.

Svper corpora autem beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, Miſſarum ſolennia celebrari decreuit, acquiſitis XIIX.
numeroſiſſimis oliuetis, quorum ſummam in tabulis marmoreis pro foribus eiuſdem Baſilicæ annotauit. Luminaria
ſuperaddidit, officia ſedula deputauit, de ſepultura iuxta eccleſiam, commodum ſperare prohibuit, ſeptem ex defen-
ſoribus honore regionario decorandos indixit. Alleluia extra Pentecoſtes tempora dici ad Miſſas fecit. Subdiaconos
expoliatos procedere ſtatuit, Kyrieeleiſon cantari præcepit, & orationem Dominicam mox poſt Canonem ſuper ho-
ſtiam cenſuit recitari.

Lib. 7. ep. 63 ad a. Mar.

De quibus cùm poſteà quoſdam murmurare ſentiret, tanquam qui Conſtantinopolitanæ eccleſiæ conſuetudines XIX.
ſequeretur, piiſſimus pater non dedignatus eſt reddere rationem, dicens: Nos in nullo horum aliam eccleſiam ſecuti
ſumus.

ſumus. Nam & alleluia hic vt diceretur, de Hieroſolymorum eccleſia ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriç Damaſi Papæ traditur tractum. Et ideò magis in hac ſede illam conſuetudinem amputauimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita. Subdiaconos autem vt ſpoliatos procedere facerem, antiqua conſuetudo Eccleſiæ fuit. Sed placuit cuidam noſtro pontifici, neſcio cui, qui eos veſtitos procedere præcepit. Nam Siciliæ eccleſiæ nunquid à Græcis traditionem acceperunt? Vnde habent ergò hodie, vt ſubdiaconi in lineis tunicis procedant, niſi quia hoc à matre ſua Romana Eccleſia perceperunt? Kyrieeleiſon autem nos neque diximus, neq; dicimus, ſicut à Græcis dicitur: quia in Græcis omnes ſimul dicunt: Apud nos verò à clericis ſimul dicitur, à populo reſpondetur. Et totidem vicibus etiam Chriſteeleiſon dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Miſſis, alia, quæ dici ſolent, tacemus: tantummodò Kyrieeleiſon & Chriſteeleiſon dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutiùs occupemur. Orationem verò Dominicam idcircò mox poſt precem dicimus, quia mos Apoſtolorum fuit, vt ad ipſam ſolummodò orationem, oblationis hoſtiam conſecrarent. Et valdè mihi inconueniens viſum eſt, vt precem, quam Scholaſticus compoſuerat, ſuper oblationem diceremus, & ipſam traditionem, quam Redemptor noſter compoſuit, ſuper eius corpus & ſanguinem non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos verò à ſolo ſacerdote. In quo ergò Græcorum conſuetudines ſecuti ſumus, qui aut veteres noſtras reparauimus, aut nouas & vtiles conſtituimus, in quibus tamen alios comprobamur imitari? Ergò veſtra charitas, cùm occaſio dederit, vt ad Catanenſem ciuitatem pergat, vel in Syracuſana eccleſia eos, quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare potuerunt, facta collatione doceat, & quaſi alia ex occaſione eos inſtruere non deſiſtat. Nam de Conſtantinopolitana eccleſia quod dicunt, quis eam dubitet ſedi Apoſtolicæ eſſe ſubiectam? Quod & piiſſimus dominus Imperator, & frater noſter eiuſdem ciuitatis epiſcopus aſſiduè profitentur. Tamen ſi quid boni vel ipſa vel altera eccleſia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus ſum. Stultus eſt enim, qui in eo ſe primum exiſtimat, vt bona, quæ viderit, diſcere contemnat.

murantibus pro iiſdem, humiliter ſatisfacit. S Anton. in chron p. 2. c. 3. l. 12. Miſſa ab Apoſtolis celebrata. Eccleſia Conſtantinopolitana ſubiecta eſt Romanæ. Grat. diſt. 23 cap. 4. Anſelm lib 2. cap. 66.

XXII. TANTÆ hoſpitalitatis Gregorius in ipſo etiam patriarchio permanſit, vt exceptis his quos tam per diuerſas regiones, quàm Romæ quoque, Longobardorum perfidiæ gladios fugientes, Eccleſiæ ſtipe miſericorditer nutriebat, quotidie ad menſam ſuam peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadam vnus acceſſit, in cuius manibus dum ipſe ex humilitatis miniſterio aquam fundere vellet, conuerſus vrceum accepit: ſed repentè eum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, inuenire non potuit. Cumq; hoc factum ſecum ipſe miraretur, eadem nocte Dominus ei per viſionem dixit: Cæteris diebus me in membris meis, heſterno autem die me in memetipſo ſuſcepiſti.

Hoſpitalitas S Gregorij. S Anton p. 2 c. 3 tit. 12. § 9. Vide eius Homil. 23 in Euangelia.

XXIII. ALIO quoque tempore idem Gregorius iuxta conſuetudinem ſuam præcepit ſacellario, vt duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui pergens, iuſſa compleuit, eoſque ad menſam pariter ordinauit. Dum autem ſimul diſcumberent, intuens Papa, tredecim numerauit. Et accerſito ſacellario, cur contra iuſſionem ſuam tertiumdecimum inuitare præſumpſerit, inquiſiuit. Ille obſtupefactus, conuiuantes peregrinos curioſius numerauit, & duodecim ſolos inueniens, veluti ſecurus reſpondit: Crede mihi, honorabilis pater, non ſunt niſi duodecim, ſicut ipſe iuſſiſti. Ergò dum conuictus ſæpiùs duodecim identidem numeraret, ac tertiumdecimum, quem ſolus Papa videre poterat, non videret, animaduertens ſpiritualis pater Gregorius virum propiùs diſcumbentem, vultus crebrò conuertere, & nunc adoleſcentem, nunc verò ſe vetulum veneranda quadam canitie ſimulare, finito conuiuio, duodecim quidem abire permiſit: tertiumdecimum verò manu ſuſcipiens, in cubiculum ſuum induxit, vehementer adiurans, vt ei ſe nomenque ſuum ſimpliciter prodere dignaretur. Qui reſpondens, dixit: Et cur interrogas de nomine meo, quod eſt mirabile? Veruntamen ſcito memoria recognoſcens, quia ego ſum naufragus ille, qui quondam veni ad te, quando ſcribebas in cella monaſterij tui ad cliuum Scauri, cui dediſti duodecim numiſmata & argenteam ſcutellam, quam tibi miſerat cum inſulis leguminibus beata Syluia mater tua. Et hoc tibi pro certo ſit cognitum, quia ab illo die, quo mihi hæc hilari animo tribuiſti, deſtinauit te Dominus fieri præſulem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, pro qua & proprium ſanguinem fudit, & eſſe te ſucceſſorem atque Vicarium Apoſtolorum principis Petri, cuius & virtutem imitatus es, cùm ſubſtantias offerentium diuideret, prout cuique opus erat. Hæc audiens Gregorius, dixit: Et tu quomodo noſti, quòd tunc me Dominus præeſſe ſanctæ ſuæ Eccleſiæ deſtinârit? At ille inquit: Quoniam ego Angelus eius ſum, & tunc ab eo ad tuum inquirendum propoſitum deſtinatus. Tunc Gregorius, quia nondum manifeſtè viderat angelum, prorſus expauit, ſibique hunc taliter dicentem audiuit: Ne timeas, neque formides. Ecce enim remiſit me Dominus, vt ſim tibi cuſtos quandiu fueris in iſto mortali ſeculo: quatenus quamcunque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Ilicò Gregorius in faciem ſuam corruit, dicens: Si propter puſillum meæ paruitatis munuſculum tanta mihi retribuit omnipotentiſſimus Dominus, vt & pontificem me ſanctæ ſuæ Eccleſiæ faceret, & cuſtodem mihi ſuum angelum deputaret: quanta putem mihi reſtitui, ſi in præceptis eius totis viribus permanens, plura ſtuduero de pluribus erogare?

S Anton in Chron p. 2. c. 3. tit 12. § 9. Duodecim peregrinis inuitatis, decimum tertium Angelum diuinitus superadditum, recognoſcit. Act. 2 & 4. Angelus ſe oſtendit S. Gregorio.

XXIV. IGITVR incipiens tantùm largior eſſe de collato temporali commodo, quantum certior de recipiendo præmio ſempiterno, cunctorum patrimoniorum prædiorumque reditus, ex Gelaſiano polyptycho, cuius nimiùm ſtudioſiſſimus videbatur pediſſequus, adæquauit, eorumque penſionibus in auro argentoque collatis omnibus ordinibus Eccleſiaſticis, vel palatiuis, monaſteriis, eccleſiis, cœmeteriis, diaconiis, xenodochiis, vrbanis, vel ſuburbanis, quot ſolidi quater in anno diſtribuerentur, Paſcha ſcilicet, natali Apoſtolorum, natali ſancti Andreæ, natalitioq; ſuo, per polyptychum, quo hactenus erogantur, indixit.

Eius admiranda liberalitas. S Anton. ibid.

XXV. EXTRA quos, primo Dominicæ Reſurrectionis diluculo, in baſilica quondam doctiſſimi Papæ Vigilij, iuxta quam conſuetudinaliter habitabat, ad impertiendum pacis oſculum reſidens, cunctis epiſcopis, presbyteris, diaconibus, aliiſq; axiomaticis, aureos erogabat. Natalitio verò Apoſtolorum vel ſuo, mixtos ſolidos offerens, peregrinis nihilominùs veſtimenta donabat.

XXVI. OMNIBVS omninò Kalendis, pauperibus generaliter eaſdem ſpecies, quæ congerebantur ex reditibus, erogabat. Et ſuo tempore frumentum, ſuo vinum, ſuo caſeum, ſuo legumen, ſuo lardum, ſuo manducabilia animalia, ſuo piſces, vel oleum, paterfamiliàs Domini, diſcretiſſimè diuidebat. Pigmenta verò aliaque delicatoria commercia primoribus honorabiliter offerebat, ità vt nihil aliud, quàm communia quædam horrea, communis putaretur Eccleſia.

S Anton. ibid.

XXVII. Tribus millib. ancillis Dei, quas Græci Monaſtrias vocant, quindecim libras auri pro lectiſterniis dedit, eiſque pro quotidianis ſtipendiis octoginta libras annualiter conferebat. De quibus Theoctiſto patricio ſcribens, Harum, inquit, talis vita eſt, atque in tantum lachrymis & abſtinentia diſtricta, vt credamus quia ſi ipſæ non eſſent, nullus noſtrum iam per tot annos in loco hoc ſubſiſtere inter Longobardorum gladios potuiſſet.

3000. monialiû alit. Lib 6 Epiſt. 23 Ind. 15. S Anton ibid

XXVIII. QVOTIDIANIS quibuſque diebus per omnium regionum vicos vel compita, infirmis ſeu qualibet corporis parte debilibus, cocta ſtipendia per conſtitutos veredarios emittebat. Verecundioribus vero, antequam ipſe cibum caperet à menſa ſua benedictionis Apoſtolicæ oſtiatim dirigere curabat ſcutellam: ita vt neminem prorſus exciperet miſericordiſſimi beneuolentia prouiſoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis cognitio creatoris.

Dietim per veredarios cocta ſtipendia deſtinat.

Pauperis obitu quàm fuerit afflictus.

Horvm dum quendam pauperem in anguſtis andronarum receſſibus à veſpillonibus inueniri mortuum contigiſ- XXIX.
ſet, æſtimans eum ſtipis inopia periiſſe, ita per aliquot dies, vt dicitur, à Miſſarum celebratione vacando triſtatus eſt, tanquam ſi eum propriis manibus, quod dictu nefas eſt, peremiſſet.

S. Ant. ibid. Liber remunerationũ Gregorij.

Extat vſque hodie in ſacratiſſimo Lateranenſis Palatij ſcrinio, huius confectum temporibus chartaceum præ- XXX.
grande volumen, in quo communis ſexûs cunctarum ætatum ac profeſſionum nomina, tam Romæ quàm per ſuburbana ciuitates ve vicinas, necnon longinquas maritimæ vrbes degentium, cum ſuis cognominibus, temporibus & remunerationibus expreſſiùs continentur. Quorum ſummam, ne videlicet faſtidiatur, ego transferre diffugio, meique lectoris oculum ad illius venerandi ſcrinij plenitudinem, cuius ipſe penè in cunctis authoritatem, Papa largiente, ſecutus ſum, tranſmitto.

a Anno 591. Eccleſia S. Agathæ Romæ ab Arrianis Gothis vſurpata, à S. Gregorio expiatur & dedicatur.
b Nota antiquum Eccleſiæ morem dedicandi templa cum ſanctorum reliquiis.

Præterea cùm Arrianorum Baſilica in regione vrbis huius, quæ Suburra dicitur, clauſa [a] vſque ad Gregorij Pô- XXXI.
tificatus tempora remâſiſſet, placuit ei, vt in fide Catholica, introductis illuc [b] beati Sebaſtiani & ſanctæ Agathæ martyrum reliquiis, dedicari debuiſſet: quod factum eſt. Nam cum magna populi multitudine Gregorius laudes canendo perueniens, Baſilicam præfatam ingreſſus eſt. Cumque venerabilis Pontifex iam Miſſarum ſolennia celebraret, ac propter eiuſdem loci anguſtias populi ſe turba comprimeret, quidam ex his, qui extra ſacrarium ſtabant, porcum ſubitò inter ſuos pedes huc illucque diſcurrere ſenſerunt. Quem dum vnuſquiſque ſentiret, & iuxta ſe ſtantibus indicaret, idem porcus eccleſiæ ianuas petiit, & omnes, per quos tranſiit, in admirationem conuertit. Sed videri nihil potuit, quamuis ſentiri potuiſſet. Quod idcircò diuina pietas oſtendit, vt cunctis pateſceret, quia veniente cum reliquiis ſanctorum Gregorio, de loco eodem immundus habitator exiret.

Greg dialog. lib 3. c 30. S Anton. ibid. Grat de conſ diſt. 1. cap. 22. Poly lib. 5 ca 4. Anſ lib 5 cap 6 Bar. ad an. 591.

S. Anton. ibid. Nota contra nouatores huius ſeculi hæreticos, quæ hic auctor ex Gregor dial l 3. cap. 30 oculato teſte, ſcribit contra Arrianos.
c Nubes cælitùs deſcẽdit in tẽplũ.

Peracta igitur Miſſarum celebratione, Papa cum plebe receſſit. Sed adhuc nocte eadem magnus in eiuſdem ec- XXXII.
cleſiæ tectis ſtrepitus factus eſt, acſi in ea aliquis errando diſcurreret. Sequenti autem nocte grauior ſonitus excreuit, cùm ſubitò tantus terror inſonuit, acſi omnis illa eccleſia à fundamentis fuiſſet euerſa. Et protinùs receſſit, ac nulla illic vlteriùs inquietudo antiqui hoſtis apparuit. Sed per terroris ſonitum, quem fecit, innotuit, à loco, quem diu tenuerat, quia per inuocationem Gregorij coactus exibat. Poſt paucos [c] verò dies in magna ſerenitate aëris ſuper altare eiuſdem eccleſiæ nubes cælitùs deſcendit, ſuoque illud velamine operuit, omnemque eccleſiam tanto terrore ac ſuauitate odoris impleuit, vt patentibus ianuis nullus illuc præſumeret intrare. Et ſacerdos atque cuſtodes, vel hi, qui ad celebranda Miſſarum ſolennia venerant, & rem videbant, ingredi minimè poterant, & ſuauitatem mirifici odoris trahebant. Die [d] verò alia in ea lampades ſine lumine ſunt accenſæ. Poſt paucos iterum dies, cùm expletis Miſſarum ſolenniis, extinctis lampadibus cuſtos ex eadem eccleſia egreſſus fuiſſet, poſt paululùm intrauit, & lampades, quas extinxerat, lucentes reperit. Quas negligenter extinxiſſe ſe credidit, atque eas iam ſolicitùs extinxit. Qui exiens, eccleſiam clauſit: ſed poſt horarum trium ſpatium regreſſus, lucentes lampades, quas extinxerat, inuenit: vt videlicet ex ipſo lumine apertè clareſceret, quia per beatum Gregorium locus ille de tenebris ad lucem veniſſet.

d Lampades diuinitus accenduntur.

S. Anton. p. 2. c 3. tit. 12. § 7. Beda l. 1 c 23.
e Mittit ad conuertendos Anglos Auguſtinũ monaſterij ſui præfectũ, & alios.

Sed cùm ſanctus Gregorius pro conuertendis Anglis Saxonibus, quemadmodum in monachatu ſuo propoſue- XXXIII.
rat, aſſiduis cogitationum fluctibus vigeretur, mox vbi Eccleſiæ ſtatu compoſito, quartum ſui pontificatûs annum intrauit, [e] Auguſtinum cum aliis domûs ſuæ monaſterij monachis in Britanniam euangelizandi gratia deſtinauit. Qui ſuſceptæ peregrinationis poſt dies aliquot inerti tædio prægrauati, redire domum potiùs, quàm barbaram, feram, incredulamque gentem, cuius nec linguam intelligerent, adire decreuerunt. Nec mora, Auguſtinum, quem eis epiſcopum conſecrandum, ſi ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, ſummum præſulem deprecantes, vt tam laborioſam, tam incertam, tamq; periculoſam peregrinationem ſibi nuper impoſitam remoueret, & ad ſuos reuerti permitteret. Quibus ille reſcripſit, dicens:

Pontificatus ſui anno 7. non 4. anno ſcil. cei 596. vt habet Bar.

Literis confirmat a ſe miſſos. Extant hæ literæ ſed apud Bedam l. 1. c. 23 hiſt. Angl. Vide Bar an 596.

Gregorivs epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, ſeruus Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quia melius fuerat bona non in- XXXIV
cipere, quàm ab his, quæ cœpta ſunt, cogitatione retrorſum redire: ſummo ſtudio, dilectiſſimi filij, oportet vt opus bonum, quod cœpiſtis, auxiliante Domino compleatis. Nec labor vos ergò itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant, ſed omni inſtantia, omnique feruore, quæ inchoâſtis, Deo authore peragite: ſcientes, quod laborem magnum maior æternę retributionis gloria conſequetur. Remeante autem Auguſtino Præpoſito veſtro, quem & Abbatem vobis conſtituimus, in omnibus humiliter obedite: ſcientes hoc veſtris animabus per omnia profuturum, quicquid à vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus ſua vos gratia protegat, & veſtri laboris fructum in æterna me patria videre concedat, quatenus etſi vobiſcum laborare nequeo, ſimul in gaudio retributionis inueniar, quia laborare ſcilicet volo.

S. Anton. chron. p 2. c 3. tit 12 § 7 Beda hiſt Ang l 1. c 25.
f Humaniter accipiuntur in Anglia.
g Multi Anglorum credunt, & baptizantur.

His exhortationibus Auguſtinus cum fratrib. roboratus, per † Etherij Arelatenſis vatis, perq; aliorum Epiſcopo- XXXV.
rum Galliæ Regumq;, quibus eos piiſſimus pater propriis literis commendârat, hoſpitia, Britanniam petiit, & [f] ad Ethelbertum regem Cantuariorum veniens, Dei cooperante gratia, non ſolùm licentiam prædicandi, verùm etiam victus & manſiones in ciuitate Doruernenſi, quæ erat regni eius metropolis, facilè impetrauit. Ad quam Auguſtinus cũ ſociis, prælata cruce, ſeu Saluatoris imagine, appropinquans, cecinit dicens: Deprecamur te Domine in omni miſericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate iſta & à domo ſancta tua, quando peccauimus. Prędicantibus autem eis, & in nomine Ieſu miracula facientibus, [g] crediderunt multi, & baptizati ſunt, mirantes innocentis vitæ ſimplicitatem, complectenteſq; dulcedinem cæleſtis doctrinę.

Vide Greg. lib 7. Epiſt 30 Ind 1 † Etherium non Arelatenſem Epiſcopum hoc tempore; ſed Virgilium fuiſſe notat Baronius. Etherium verò Lugdunenſem Epiſcopatum iiſdem diebus obtinuiſſe, teſtatur Greg. Turon hiſt Franc. l. 10. c 28. Vide Bar. ad an 596.

Anno 601. Auguſtinus Arelatum venit & ordinatur Epiſcop. Vide Bar loco citato. Beda lib. 1 cap 29.

Qvapropter Auguſtinus Arelatem venit, & ſecundùm Gregorij iuſſionem, ab Etherio Epiſcopus conſecratus, XXXVI. *Mai. 9*
in Britanniam remeauit. Ilicoq; per Laurentium presbyterum & Petrum monachum, Papæ Gregorio conuerſionem gentis Anglorum, ſeq; conſecratum innotuit, ſuggerens vt mitteret plurimos verbi miniſtros, eò quòd meſſem quidem multam haberet, operarios autem paucos.

h Pallium mittit Gregorius ad Auguſtinũ, & Epiſcopatus deſignat. Beda ibidẽ.

Qvibus relationibus Gregorius in Chriſto lętificatus, miſit Auguſtino plurimos verbi miniſtros, in quib. præci- XXXVII.
pui erant, Mellitus, Iuſtus, Paulinus & Rufinianus: & per eos vniuerſa, quæ ad cultum erant Eccleſiæ neceſſaria, vaſa videlicet ſacra, & veſtimenta altarium, ornamenta Eccleſiaſtica, veſtimenta clericalia, Apoſtolorum & multorum ſanctorum reliquias, & codices multos. Miſit [h] ei & palliũ, iubẽs vt ſub metropoli ſua Cantiæ duodecim Epiſcopos ordinaret:

S. Anton p 2. c 3. tit. 12 § 7 Greg. l 9 epiſt. 71. Bar. an. 601.

naret: ad Londoniam & Eboracum ſingulos Epiſcopos mitteret, qui ſub ſe duodecim nihilominus epiſcopos conſecrantes, pallium ab Apoſtolica ſede perciperent. Et poſt Auguſtini obitum ipſe inter eos primus haberi debuiſſet, qui prius conſecrari meruiſſet. Præcepit[a] quoque, vt in Anglorum gente idolorum fana non deſtrueret, ſed ſanctificatis aquis reſperſa, in baſilicas dedicaret. Et quia ſolebant Saxones in ſacrificio dæmonum boues multos occidere, iuſſit vt in die dedicationis, vel natalitiis ſanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponerentur, tabernacula ſibi circa eaſdem eccleſias, quæ ex fanis commutatæ ſunt, de ramis arborum facerent, & religioſis conuiuiis ſolennitates debitas celebrarent. Et quia ſuper quibuſdam capitulis Auguſtinus eum interrogans, qualiter epiſcopus cum ſuis conuerſari deberet clericis, requiſiuit, Doctor humillimus inter cætera ſic reſcripſit: Quia[b] tua fraternitas monaſterij regulis erudita, ſeorſum viuere non debet à clericis ſuis: in eccleſia Anglorum, quæ nuper ad fidem perducta eſt, hanc debet conuerſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit patribus noſtris: In quibus nullus eorum ex

Act. 4. his, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Cùm vna fides ſit, cur ſuper Miſſarum celebratione Gallicana à Romana diſcordet, Auguſtino requirenti, Gregorius ait: Nouit tua fraternitas Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit enutritam. Sed mihi placet, vt ſiue in Romana, ſiue in qualibet eccleſia aliquid inueniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicitè eligas, & in Anglorum eccleſia, quæ adhuc noua eſt ad fidem, inſtitutione præcipua, quæ de multis eccleſiis colligere potuiſti, infundas. Non enim pro locis res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt. Ex ſingulis ergò quibuſq; eccleſiis quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt eligas, & hæc quaſi in faſciculum collecta, apud Anglorum mentes in conſuetudinem vertas. Interrogatus etiam, quomodo ea, quæ fures de eccleſiis abſtulerint, reddere debeant: mitiſſimus pater, Abſit, inquit, vt eccleſia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat. Sanè requiſitus ab eodem Auguſtino, vſque ad quotam generationem fideles debeant copulari, Gregorius diſpenſatoriè ſic reſcripſit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, vt ſiue frater & ſoror, ſeu duorum fratrum germanorum, vel duarum ſororum filius & filia miſceantur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere, & ſacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde neceſſe eſt, vt iam tertia vel quarta generatione, generatio fidelium licenter ſibi iungi debeat. Nam ſecunda, quam prædiximus, omnimodò debet abſtinere.

Dist. 4. Nouit.

a Ritus gentilitij ad pietatem conuertendi.

b Reſponſa nonnulla Gregorij ad interrogata Auguſtini.

Leuit. 18.

XXXVIII. VERVM poſt multum temporis à Felice Meſſanæ Siciliæ præſule requiſitus, verùm Auguſtino ſcripſiſſet, vt Anglorum quarta generatione contracta matrimonia minimè ſoluerentur, humillimus pater Gregorius inter cætera talem reddidit rationem: Quod ſcripſi Auguſtino Anglorum gentis Epiſcopo, alumno videlicet, vt recordatus es, tuo, de conſanguinitatis coniunctione ipſi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne à bono, quod cœperat, metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter, & non generaliter cæteris, me ſcripſiſſe cognoſcas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas teſtis exiſtit. Nec ea intentione hæc illis ſcriptis mandaui, vt poſtquam firma radice in fide fuerint ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatem inuenti fuerint, non ſeparentur, aut infra affinitatis lineam, id eſt, vſque ad ſeptimam generationem iungantur. Sed adhuc illos neophytos exiſtentes, ſæpiſſimè eos prius illicita docere vitare, & verbis ac exemplis inſtruere, & quæ poſt de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam iuxta

1. Cor. 3. Apoſtolum, qui ait, Lac vobis potum dedi, non eſcam: iſta illis modò, non poſtea, vt præfixum eſt, temporibus tenenda induſimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, ſed cœptum firmaretur, & vſque ad perfectionem cuſtodiretur. Hæc ego idcircò perſtringenda curaui, vt hi, qui occaſione nouæ diſpenſationis illicita matrimonia contrahunt, eruditiſſimum Papam Gregorium non regulariter quartæ generationis copulam conceſſiſſe, imò venialiter ſimulq; temporaliter permiſiſſe cognoſcant. Cuius[c] nimirùm precibus Deus omnipotens tantam Auguſtino, eiuſque ſociis faciendorum ſignorum contulit gratiam, vt verbum vitę, quod ore prædicabant, ſignorum efficacia confirmarent. Vnde factum eſt, vt paucis elabentibus annis, etiam cæteri Saxones ad Chriſti Domini fidem per diſcipulos eius accederent.

Anno 604. Conſultatio Felicis in cauſa matrimoniorũ in quarto affinitatis gradu. & Gregorij reſponſio. Greg. l. 12. ep. 31 ſiue p. 9 c. 36. Felicis epiſtolã habes tomo 2. Concil.

c Miracula apud Anglos

XXXIX. DE cuius gentis conuerſione ſimulq; miraculorum prodigiis, quę ibidem fiebant, ita Gregorius in libris Moralibus perhibet, dicens: Ecce lingua Britanniæ, quæ nihil aliud nouerat, quàm barbarum frendere, iamdudum in Dei laudibus Hebræa cœpit verba ſonare. Ecce quondam tumidus, iam ſubſtratus ſanctorum pedibus, ſeruit Oceanus, eiuſq; barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequiuerant, hos pro diuina formidine ſacerdotum ora ſimplicibus verbis ligant: & qui cateruas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, iam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis cæleſtibus verbis, clareſcentibus quoque miraculis, virtus ei diuinę cognitionis infunditur, eiuſdem diuinitatis terrore refrenatur, vt prauè agere metuat, ac totis deſideriis ad æternitatis gratiam venire concupiſcat. Eulogio quoque patriarchæ Alexandrino de doctrina ſuæ Eccleſię, conuerſione hæreticorum, concordiaq; fidelium plauſibilia referenti, Gregorius ita reſcripſit: Quoniam in bonis, quæ agitis, ſcio quod & aliis congaudetis, veſtrę quoque gratię vicem reddo: Quia dum gens Anglorum, in mundi angulo poſita, in cultu lignorum ac lapidum perfida nunc vſq; remaneret, ex veſtræ mihi orationis adiutorio placuit, vt ad eam monaſterij mei monachum tranſmittere, Deo authore, debuiſſem. Qui data à me licentia, à * Germaniarum epiſcopis epiſcopus factus, cum eorũ quoq; ſolatiis ad prædictam gentem in fine mundi perductus eſt. Et iam nunc de eius ſalute & opere ad nos ſcripta peruenerunt, quia tantis miraculis vel ipſe, vel hi, qui cum eo tranſmiſſi ſunt, in gente eadem coruſcant, vt Apoſtolorum virtutes in ſignis, quæ exhibent, imitari videantur. In ſolennitate autem Dominicę Natiuitatis, quæ prima indictione tranſacta eſt, pluſquam decem millia Angli ab eodem nunciati ſunt fratre & coepiſcopo noſtro baptizati. Quod idcirco narraui, vt cognoſcatis, quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Veſtræ n. orationes ſunt in eo loco, vbi non eſtis, quorũ operationes ſanctæ monſtrantur in eo loco, vbi eſtis.

Lib. 27 c. 8.

Li. 7. ep. 30.

*Germaniarum pro Galliarum

Miracula diſcipulorũ S. Gregorij.

NIHILOMINVS eidem Auguſtino pro eiſdem miraculis inter alia ſcribit, inquiens: Scio quia omnipotens Deus

XL. per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna miracula oſtendit. Vndè neceſſe eſt, vt de eodem dono cæleſti, & timendo gaudeas, & gaudendo pertimeſcas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertrahuntur: Pertimeſcas verò, ne inter ſigna, quę fiunt, infirmus animus in ſui præſumptione ſe eleuet, & vnde foras in honore attollitur, inde per manem gloriam intus cadat.

Lib. 9 ep. 58

S. Anton. vt ſupra, Auguſtinum monet, ne pro miraculis tumeat,

QVÆ autem de Gregorij miraculis penès eaſdem Anglorum eccleſias vulgò leguntur, omittenda non arbitror, ne

XLI. ſtudioſi lectoris animus aut defraudaſſe ſe peruicaciter, aut negligenter præteriſſe me cognitionem congruam ſuſpicetur. Matrona quædam beato Gregorio, per ſtationes publicas Miſſarum ſolennia celebranti, ſolitas oblationes obtulerat. Cui poſt myſteria traditurus, cùm diceret, Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti conſeruet animam tuam: laſciua ſubriſit. Ille continuò dextram ab eius ore conuertens, partem illam Dominici corporis ſuper altare depoſuit. Expletis verò Miſſarum ſolenniis, Matronam coram populo inquiſiuit, quamobrem corpus Dominicum ſumptura ridere præſumpſerit. At illa diu muſſitans, tandem prorupit: Quia panem, inquiens, quem propriis manibus me feciſſe cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe ſe in orationem proſtrauit. Et poſt paululum ſurgens, particulam panis, quam ſuper altare poſuerat, carnem factã reperit. Quã coram cunctis incredulę Matronę demonſtrans, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quàm totum po-

S. Anton. ibid. § 8

Mulieris nõ credente tranſſubſtãtiat onem Corporis Dominici, precibus S. Gregorij hoſtia in carnem, &

K 3 pulum

denuo capulum in hoſtiam tranſit.

pulum confirmare curauit. Rurſus itaque in orationem cum eiſdem proſtratus, carnis fruſtum in panis primordia reformauit.

Reliquiæ reuerenter habitæ.
S Anton. vt ſupra.

Alio quoq; tempore vir Dei Gregorius miraculum penè huic ſimile perpetrauit. Nam cùm, petentibus quibuſdã occidentalibus, per legatos, in ſingulis pyxidibus, ſub nominibus petitorum martyrum, brandeum ſolito more concludens, deſuper ſigillaſſet, legatis largitus eſt. Illi ſuſceptas reliquias veneratione congrua deferentes, poſtquam quędam itineris milliaria conſumpſerunt, ſtultè ſe tantum viaticum confeciſſe murmurare cœperunt, ſi neſciant vtrùm ſanctorum oſſa, an magis carnes à Romano pontifice ſuſcepiſſent. Itaq; communi conſilio remoto pontificali ſignaculo, reſeratiſq; pyxidibus, particulas brandei repererunt. Mox ad vrbis mœnia cum furore nimio reuertentes, per Archidiaconem à Gregorio ſe deluſos fuiſſe, vt pro reliquiis vilem pannum ſuſciperent, flebiliter querebantur, dicentes dominos ſuos pulcherrimis palliis abundare, ac per hoc Romanorum vilibus brandeis non egere. Fortè tunc Gregorius Miſſarum ſolennia celebrabat. Quibus expletis, ab eiſdem legatis brandeum coram cunctis recipiens, ſuper altare compoſuit, ſeq; cum omnibus in orationem dedit, vt Deus omnipotens verùm quod à liminibus Apoſtolorum de more tranſmiſſum eſt, pro reliquiis martyrum venerari deberet, quantocyus indicaret. Deinde ab oratione ſurgens, incredulos legatos propiùs adſtare fecit, cultellum petiit, more ſanctiſſimi papæ Leonis brandeum pupugit, de cuius punctionibus ſanguis protinus emanauit. Quo miraculo tam legati conſuſi, quàm omnes qui aderant tremefacti, iuſſu Gregorij cum eo terræ proſtrati ſunt: nec anteà ab oratione ceſſauerunt, quàm cuncta brandeorum foramina diuinitùs clauderentur. XLII.

Nota hanc ſanguinis emanationé.

S. Anton. in chr p. 2 c. 3. tit. 12. §. 8.
Magos cæcitate plectit, iiſque conuerſis viſum reſtituit.
Vide S. Crucis ſim ad mirandam.

Qvidam præterea diuitum Romanorum, relicta coniuge, fuerat à pontifice communione priuatus. Quod ille moleſtiſſimè ferens, & authoritatem tanti pontificis euacuare non præualens, magorum ſuffragia requiſiuit: qui magnis muneribus perſuaſi, poſſe ſe ſuis carminibus agere, vt immiſſo dæmone, tam diu caballus pontificis vexaretur, quouſq; cum ſeſſore ſuo periclitaretur, fiducialiter promiſerunt. Hac inceſtus iudex pollicitatione lætatus, magos iuxta viam, per quam Pontifex ad ſtationem profecturus erat, in abdito [illegible]nto ſtare permiſit, vt videre tranſeuntes, nó videri à tranſeuntibus potuiſſent. Cumq; magi ex planetarorum mappulatorumq; proceſſionib. magnum Pontificem cognouiſſent, immiſſo dæmone tam fortiter eius equum vexari fecerunt, vt nequaquam à ſeſſore ſiue à ſtratoribus teneri poſſe putaretur. Tunc Gregorius, reuelante Spiritu S. dæmoniacam immiſſionem cognoſcens, facto crucis ſignaculo, tam caballum à præſenti rabie liberauit, quàm maleficos ex latenti culmine iubens deponere, perpetua cæcitate mulctauit. Quos reatum ſuum ſuggeſtione inceſti iudicis confitentes, ac poſtmodum ad ſacri baptiſmatis gratiam venientes, luminib quidem, ne magiam relegerent, reddere noluit, eos tamen eccleſiaſtica ſtipe nutriri præcepit. XLIII.

De Traiani anima.
S. Anton. vt ſupra.
Hiſtoriã de Traiani anima ab inferis reuocata, copioſiſſimè confutat Baron. an. 604.

Legitvr etiam penes eaſdem Anglorum eccleſias, quòd Gregorius per Forum Traiani, quod ipſe quondam pulcherrimis ædificiis venuſtàrat, procedens, iudicij eius, quo viduam conſolatus fuerat, recordatus atq; memoratus ſit. XLIV Quod ſcilicet, ſicut à prioribus traditur, ità ſe habet. Quodam tempore Traiano ad imminentis belli procinctum vehementiſſimè feſtinanti, vidua quædam proceſſit, flebiliter dicens: Filius meus innocens te regnante peremptus eſt. Obſecro, vt quia eum mihi reddere non vales, ſanguinem eius digneris legaliter vindicare. Cumq; Traianus, ſi ſanus reuerteretur à prælio, hunc ſe vindicaturum per omnia reſponderet, vidua dixit: Si tu in prælio mortuus fueris, quis mihi præſtabit? Traianus reſpondit: Ille, qui poſt me imperabit. Vidua dixit: Et quid tibi proderit, ſi alter mihi iuſtitiam fecerit? Traianus reſpondit; Vtrique nihil. Et vidua: Nonne, inquit, melius tibi eſt, vt tu mihi iuſtitiam facias, & pro hoc mercedem tuam accipias, quàm alteri hanc tranſmittas? Tunc Traianus ratione pariter pietateque commotus, equo deſcendit, nec antè diſceſſit, quàm iudicium viduæ per ſemet imminens profligaret. Huius ergò manſuetudinem iudicis aſſerunt Gregorium recordatum, ad ſancti Petri Apoſtoli baſilicam perueniſſe, ibique tam diu ſuper errore tam clementiſſimi principis defleuiſſe, quouſque reſponſum ſequenti nocte cepiſſet, ſe pro Traiano fuiſſe auditum, tantùm pro nullo vlteriùs pagano preces effunderet. Sed cùm de ſuperioribus miraculis Romanorum ſit nemo, qui dubitet, de hoc, quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maximè dubitari videtur, quòd tantus doctor nequaquã præſumeret pro pagano prorſus orare, qui quarto dialogorum ſuorũ libro docuerit, eandé cauſam eſſe, cur non oretur à ſanctis in futuro iudicio pro peccatorib. æterno igne damnatis, quę nunc etiam cauſa eſt, vt non orent ſancti homines pro hominibus infidelibus impiiſq; defunctis. Non aduertentes, quia non legitur pro Traiano Gregorium exoràſſe, ſed tantùm fleuiſſe. Sic n cùm nó orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, ſicuti cùm Moyſes dolendo taceret, potuit clamâſſe videri. Cui Dominus tacenti labiis, Quid clamas, inquit, ad me? Nimirùm Deus omnipotens corda renesque ſcrutatur, & frequenter ea miſeratus concedit, quæ homo quamuis vt carnalis deſideret, ea tamen petere non præſumit. Vnde Pſalmiſta: Deſiderium pauperum exaudiuit Dominus, & deſideria cordis eorum exaudiuit auris tua. Et notandum, quia non legitur Gregorij precibus Traiani anima ab inferno liberata & in paradiſo repoſita: quod omninò incredibile videretur, propter illud, quod ſcriptum eſt, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum: ſed ſimpliciter dicitur ab inferni ſolummodò cruciatib. liberata, quod videlicet poteſt videri credibile. Quippe cùm ita valeat anima in inferno exiſtere, & inferni cruciatus per Dei miſericordiam non ſentire, ſicuti vnus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere, ſed per Dei iuſtitiam cunctos æqualiter non valet exurere. Nam vniuſcuiuſque quantum meruit culpa, iuſto Dei iudicio tantum ſentietur & pœna.

Nota hic & ipſum Iohanné Diaconum hãc hiſtoriam in dubium vocare.
Moyſes licet verbis expreſſis nó orarit, mente tamen oraſſe omniũ eadem eſt SS Patrum ſententia.
Exo 14. Pſal. 7. Pſal 9. Iob 3.

Eſt Prati Spiritualis caput 192
S. Anton. vt ſupra.
* Tunicam.
Monachus proprietarius priuatur communione a S Gregorio.
* epitimio.

Nihilominvs ex libro, qui à Græcis [illegible] dicitur, à Latinis verò intelligitur campus vel pratũ, præceptor meus inter alia, toto orbe diffamata iam, miracula interpretatus eſt mihi, ſcribens: Enarrauit nobis presbyter nomine Petrus, de ſancto Gregorio Papa Romano. (illinc enim erat reuerentiſſimus hic presbyter.) Is, inquit, effectus Papa, ædificauit monaſterium virorum magnum, & dedit mandatum, vt nullus monachorum proprium aliquid haberet vſq; ad vnum obolum. Frater ergò de monaſterio habebat fratrem ſecularem, & poſtulauit eum, dicens: * Caſulam non habeo, ſed fac charitatem, eme mihi. Dicit ei ſecularis frater: Ecce tria numiſmata, ſuſcipiens compara, qualis tibi placet. Acceptis itaq; monachus tribus numiſmatib. habebat ea apud ſe. Alius autem frater videns eum habentem tria nummiſmata, pergens nunciauit Abbati. Abbas verò audiens, retulit beatiſſimo Papæ. Beatiſſimus autem Gregorius diſcens hoc ab Abbate, ſegregauit eum à communione, tanquam eum, qui ſoluerat regulam monaſterij. Igitur poſt modicum temporis, moritur frater ſegregatus, neſciente Papa. Poſt duos ergò aut tres dies pergens Abbas, nunciauit ei quia frater requieuit. In hoc itaq; non mediocriter triſtatus eſt, quia antequam exiret de hac vita, non ſoluit eum ab excommunicationis * epitono. Et ſcribens orationem in pictatio, dedit vni diaconorum ſuorum, iubens ei ire, & ſuper fratrem eam legere. Erat autem oratio, ſoluens ab excommunicatione defunctum. Vadit ergò diaconus, ſicut pręceptum ei fuerat, & ſuper tumulum fratris legit pictatium, habens orationem. Et ipſa nocte vidit Abbas fratrem illum defunctum & dixit ei: Non es mortuus frater? Ille reſpondit, Etiam. Et iterùm interrogat eum Abbas: Vbi eras vſq; hodie? Reſpondit frater: Verè Domine in cuſtodia, & vſque heri non ſum abſolutus. Notum itaque factum eſt omnibus, quia in hora, qua Diaconus orationem dixit ſuper ſepulcrum, in ea hora abſolutus eſt ab excommunicatione, & liberata eſt à damnatione anima eius. XLVI

XLVI. IGITVR Gregorius non ſolum Saxones, in proprijs ſedibus commanentes, Chriſto Domino dedicauit: verum etiam pueros eorum, per exteras regiones diffuſos, ſuis precijs comparans annualiter, ad cognitionem fidei deducebat. Vnde Candidum presbyterum commouet, dicens: Pergens auxiliante Domino noſtro Ieſu Chriſto ad patrimonium, quod eſt in Gallijs, gubernandum, volumus vt dilectio tua ex ſolidis, quos acceperit, veſtimenta pauperum, vel [a] pueros Anglos, qui ſint ab annis decem & ſeptem vel decem & octo, vt in monaſterijs dati Deo proficiant, comparet; quatenus ſolidi Galliarum, qui in terra noſtra expendi non poſſunt, apud locum proprium vtiliter expendantur. Si quid vero de pecunijs redituum, quæ dicuntur ablatæ, recipere potueris: ex his quoque veſtimenta pauperum comparare te volumus, vel ſicut præfati ſumus, pueros, qui in omnipotentis Dei ſeruitio proficiant. Sed quia pagani ſunt, qui illic inueniri poſſunt, volo vt cum eis presbyter tranſmittatur, ne quid ægritudinis contingat in via: vt quos morituros conſpexerit, debeat baptizare.

S. Anton. in Chron. c. 3. tit. 12. §. 9. Greg. lib. 5 ep 10. Ind. 14.

[a] Anno 595. Candidum in Gallias mittit, & Anglos pueros vult emi, & tradi in monaſteria Vide Bar anno prænotato.

XLVII. SARDINIÆ quoque ruſticos mitiſſimus rector Gregorius in errore vetuſtatis adeo permanere condoluit, vt Ianuarium Caralitanum epiſcopum pro negligentijs increpando, inter cætera ſcriberet: Accidit [b] aliud valde lugendum, quia ipſos ruſticos, quos habet eccleſia, nunc vſque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis veſtræ permiſit. Et quid vos admoneo, vt ad Dominum extraneos adducatis, qui veſtros corrigere ab infidelitate negligitis? Vnde neceſſe eſt vos per omnia in eorum conuerſione vigilare. Nam ſi cuiuslibet epiſcopi in Sardinia inſula paganum ruſticum inuenire potuero, in eodem epiſcopo fortiter vindicabo. Iam vero ſi ruſticus tantæ fuerit perfidiæ & obſtinationis inuentus, vt ad Deum venire minime conſentiat: tanto penſionis onere grauandus eſt, vt ipſa exactionis ſuæ pœna compellatur ad rectitudinem feſtinare.

Greg lib. 3. ep. 26. ind. 12.

[b] Dolet ruſticos, quos Bar. Barbaricinos vocat, nō pertrahi ad fidem.

XLIIX. QVOD cum Gregorius fructuoſe ſimulque ſalubriter in Sardiniæ ruſticos proceſſiſſe cognoſceret, etiam in Iudæos patrimoniorum ſuorum ruſticos non diſſimiliter eſt conatus extendere. Vnde Cypriano diacono ſcribit, dicens: Peruenit ad me, eſſe Hebræos in poſſeſſionibus noſtris, qui conuerti ad Dominum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes poſſeſſiones, in quibus Hebræi eſſe noſcuntur, epiſtolas tranſmittere debeas, eis ex me ſpecialiter promittens, quod quicunque ad verum Deum & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ex eis conuerſus fuerit, onus penſionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoq; fieri volo, vt ſi quis ex eis conuerſus fuerit, ſi ſolidum penſionis habet, tremiſſis ei relaxari debeat. Si tres vel quatuor, vnus ſolidus relaxetur. Si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certe iuxta quod dilectio tua præuiderit, vt & ei, qui conuertitur, onus releuetur, & Eccleſiaſtica vtilitas non graui diſpendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, ſi pro leuandis penſionis oneribus, eos ad Chriſti gratiam perducamus. Quia etſi ipſi minus fideliter veniunt, hi tamen, qui de eis nati fuerint, iam fidelius baptizantur. Aut ipſos ergo, aut filios eorum lucrabimur. Et ideo non eſt graue, quicquid de penſione pro Chriſto dimittimus.

Greg. lib. 4. epiſt. 6. Gregorius Iudæis conuerſis penſiones imminuit.

XLIX. ENIMVERO tam leuigationibus dationum, quam promiſſionibus regni cælorum Iudæi per diuerſa loca ad Chriſtum, quem patres eorum negauerunt, venire cœperunt. Quibus cum ſalute animæ, veſtimenta quoque baptizandis habilia conferebat. Vnde * Fantino defenſori, Domina, inquit, Abbatiſſa monaſterij ſancti Stephani, quod in Agrigentino eſt territorio conſtitutum, indicante comperimus, multos Iudæorum ad Chriſtianam fidem, diuina gratia inſpirante, velle conuerti: ſed eſſe neceſſarium, vt aliquis illuc ex noſtro mandato debeat proficiſci. Proinde huius tibi authoritatis tenore præcipimus, vt omni excuſatione ſummota, ad prædictum locum pergere, & deſiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare feſtines. Quibus tamen ſi longum vel triſte videtur ſolennitatem ſuſtinere Paſchalem, & eos nunc ad baptiſma feſtinare cognoſcis, ne, quod abſit, longa dilatio eorum retro poſſit animos reuocare, cum epiſcopo loci ipſius loquere, vt pœnitentia ac abſtinentia quadraginta diebus indicta, aut die Dominico, aut ſi celeberrima feſtiuitas fortaſſis occurrerit, eos omnipotentis Dei miſericordia protegente baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam, quæ ſibi imminet, *damnationem impellit, vt deſideria eorum nulla debeant dilatione differri. Quoſcunque vero ex eis pauperes & ad veſtem ſibi emendam non ſufficere poſſe cognoſcis, te eis veſtem, quam ad baptiſma habeant, comparare volumus ac præbere, in quibus precium, quod dederis, tuis noueris rationibus imputandum. Si vero ſanctum Paſcha elegerint expectare, item cum epiſcopo loquere, vt modo quidem catechumeni fiant, atque ad eos frequenter accedat, geratque ſolicitudinem, & animos eorum admonitione ſuæ adhortationis accendat: vt quanto quæ expectatur, elongatur feſtiuitas, tanto ſe præparare & eam deſiderio feruenti debeant ſuſtinere. Item Petro epiſcopo Corſicæ, inter alia, Tranſmiſimus, ait, Fraternitati tuæ quinquaginta ſolidos, ad veſtimenta eorum, qui baptizandi ſunt, comparanda.

* Fauſtino. Greg. lib. 7. epiſt. 24.

Ecce quomodo baptizādi per multos dies antè pœnitētia & abſtinētia præparabātur.

* cladem.

Gregorius baptizādis veſtimenta largiri præcipit.

L. NIHILOMINVS pro Arrianorum paruulis, fidei catholicæ ſociandis, Gregorius paſtoralis curæ ſolicitudinem protſus extendit. Quapropter vniuerſis epiſcopis Italiæ ſcribens: ait Quoniam nefandiſſimus Antarith in hac, quæ nuper expleta eſt, Paſchali feſtiuitate, Longobardorū filios in fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa eum diuina maieſtas extinxit, vt ſolennitatem Paſchæ vlterius non videret, veſtram fraternitatem decet cunctos per loca veſtra Longobardos admonere, vt quia grauis mortalitas imminet, eoſdem filios ſuos in Arriana hæreſi baptizatos, ad catholicam fidem concilient, quatenus iram ſuper eos Dei omnipotentis placent. Item Præiectitio epiſcopo Narnienſi: Peruenit ad nos, peccatis imminentibus, in ciuitate veſtra mortalitatem omnino graſſari, quæ res nos nimis addixit. Quamobrem ſalutantes Fraternitatem veſtram, inſtantiſſime ſuademus, vt à Longobardorum ſiue Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, nulla ratione ceſſetis, & maxime à gentilium & hæreticorum, vt ad veram rectamque fidem catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina miſericordia, pro ſua forſan eis conuerſione & in hac vita ſubueniet, aut ſi eos migrare contigerit, à ſuis, quod & magis optandum eſt, tranſient facinoribus abſoluti.

Arrianorū pueris ſubueniri prædicat. Greg. lib. 1. epiſt. 17.

S Anton p. 2. c. 3. tit. 12. §. 9. Greg lib. 2. epiſt. 2.

LI. IGITVR prudentiſſimus paterfamilias Chriſti Gregorius, ſingulis diaconijs vel xenodochijs viros idoneos deputauit. Quos etiam, vt ſecurius, immo ſagacius in opere pietatis ac miſericordiæ laborarent, huiuſmodi priuilegijs muniendos eſſe decreuit. Licet eos, qui pia intentione ſolicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt, ſua apud omnes valeat tueri deuotio, melius tamen eſt, ſi pro quiete ſua de his fuerint muniti, quæ geſſerint, ne inde eis inquietudinis occaſio, vnde magis laudandi ſunt, oriatur. Quia igitur te virum religioſum, intentionis tuæ ſtudio prouocati, menſis pauperum exhibendæ diaconiæ elegimus præponendum, ne qua tibi ex hac naſcatur adminiſtratione dubietas, hac te munitione proſpeximus fulciendum: Conſtituentes, vt de hoc, quod ad menſas pauperum vel diaconiæ exhibitione percepiſti, ſiue ſubinde perceperis erogandum, nulli vnquam hominum quolibet modo ſeu ingenio cogaris ponere rationem, vel aliquam debeas moleſtiam ſuſtinere. Sed quia humanis te ita omnibus eſſe volumus rationibus abſolutum, vt Deo noſtro de his, quæ tibi commiſimus, rationem te noueris poſiturum: hortamur, vt fidei in te ſynceritas vigeat: ſit mens in rebus intentior, cura propenſior, ſtudium vigilantius, deuotio clarior, exhibitio efficacior: quatenus dum diuino intus auxilio, hoc opus ſolerter impleueris, & illi pro quibus ſolicitudinem geris, ſtudij tui ſolatio vtiliter conſolentur, & tu mercedis tuæ bonum in æterna vita, redemptoris noſtri gratia compenſante, recipias.

S. Anton. p. 2. c. 3 §. 9. Priuilegia eorum, qui præfecti erant xenodochijs &c.

Xenodochium Hieroſolymis extruit.

Anton. vt ſupra

HÆC quidem Gregorius intra vel extra vrbem ſtudio pietatis exercuit. Cæterum Probum religioſum Abbatem LII.
eum multis pecunijs Hieroſolymam deſtinauit, cuius inſtantia venerabile xenodochium conſtituit. Et tam ibi, quam in monte Sina penes Arabiam, Dei famulis ſub regimine Palladij conſtitutis, quotidiani victus & veſtimenti copiam, quandiu viuere potuit, annualiter mittere procurauit.

Rectores patrimoniorum ab illo conſtituti.

NIHILOMINVS per diuerſas prouincias pro cuſtodia ſacræ religionis rebuſque pauperum ſtrenue gubernandis, LIII.
Eccleſiæ ſuæ viros induſtrios rectores patrimoniorum adſciuit. In quibus & Cyprianum diaconum patrimonij Siculi, Pantaleonem notarium Syracuſani, Fantinum defenſorem Panormitani, Sergium defenſorem Calabritani, Romanum notarium Apuli, Benenatum defenſorem Samnitici, Anthemium ſubdiaconem Neapolitani, Petrum ſubdiaconem Campani, Candidum defenſorem Tuſci, Vrbicum defenſorem Sabini, Optatum defenſorem Nurſini, Benedictum defenſorem Carſeolani, Felicem ſubdiaconem Appiæ, Caſtorium chartularium Rauennatis, Caſtorium notarium Hyſtriani, Antonium ſubdiaconem Dalmatini, Iohannem notarium Illyriciani, Symmachum defenſorem Sardiniæ, Bonifacium notarium Corſicani, Pantaleonem notarium Liguriæ, Hieronymum defenſorem Alpium Cottiarum, Hilarium

Greg. lib. 7. epiſt. 66.

notarium Germaniciani, & Candidum presbyterum Gallicani. Hæc autem prudentiſſimus pater Gregorius non ſolum in Romana, ſed & per diuerſas eccleſias perpetualiter obſeruanda cenſebat. Vnde Ianuario Calaritano epiſcopo inter cætera ſcribit, dicens: Indicatum nobis eſt, quod laicis quibuſdam curam veſtri patrimonij committentes, poſtmodum in ruſticorum veſtrorum deprædationibus atq; per hoc & fatigationibus fuerint deprehenſi. Quod ſi ita eſt, diſtricte à vobis diſcuti conuenit, atque inter eos eccleſiæque veſtræ ruſticos, cauſam examinari ſubtilius, vt quicquid in eis fuerit fraudis in-

Res eccleſiaſticæ nō committendæ Laicis.

uentum, cum pœna legibus ſtatuta reddere compellantur. De cætero vero cauendum a fraternitate veſtra eſt, ne ſecularibus viris, atque non ſub regula degentibus, cuiuslibet res eccleſiæ committantur, ſed probatis de veſtro officio clericis: in quibus ſi quid reperiri poterit prauitatis, vt in ſubditis emendare, quod illicite geſtum fuerit valeatis. Quos videlicet apud vos habitus ſui officium magis conueniat, quam excuſet.

Rom. 12. 1. Cor. 12.

Duo officia nō ſunt vni committenda.

SINGVLA quoque eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſque perſonis ſingulatim committi debere dicebat; aſ- LIV.
ſerens, quia ſicut in vno corpore multa habemus membra, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in eccleſiæ corpore, ſecundum veridicam Pauli ſententiam, in vno eodemque ſpiritu alij conferendum eſt hoc officium, alij committendum eſt illud. Neque vni quantumlibet exercitatæ perſonæ vno tempore duarum rerum officia committenda. Quia ſi totum corpus oculus, vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuerſa officia & robur corporis ſeruat, & pulchritudinem repræſentat: ita varietas perſonarum, per diuerſa nihilominus officia diſtributa, & fortitudinem & venuſtatem ſanctæ Dei Eccleſiæ manifeſtat. Et ſicut indecorum eſt, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium ſimulque turpiſſimum, ſi ſingula rerum miniſteria perſonis totidem non fuerint diſtributa. Hinc eſt, quod quibuſdam ambitioſis, ſicut in ſuis literis, quas ego ſtudio breuitatis omiſi, poterit

Greg. l. 9. ep. 66 Grat. diſt. 89. c. 2 Anſ. l. 6. c. 145.

inueniri, moderationis frena frequenter impoſuit. Vnde Anthemio ſubdiacono pro Paſchaſio epiſcopo, qui per ſemetipſum ſibimet maior domus & vicedominus permanebat, inter cætera præcipit, dicens: Volumus autem, vt frater noſter Paſchaſius, & vicedominum ſibi ordinet, & maiorem domus: quatenus poſſit vel hoſpitibus ſuperuenientibus, vel cauſis quæ veniunt, idoneus & paratus exiſtere. Si vero vel negligentem eum proſpicis, vel ea, quæ dicimus, implere differentem, omnis clerus eius adhiberi debet, vt communi conſilio ipſi eligant, quorum perſonæ ad ea, quæ prædiximus, va-

Greg lib. 4 ep. 1. c. 45 Iuo p. 3. c. 18 Grat. 18. q. 2. c. 20. Anſ. l. 7. c. 181.

leant ordinari. Item Rauennatibus clericis, ad monaſteriorum regimina importune tendentibus, teſtatur, Iohanni Rauennati epiſcopo ſcribens; Peruenit ad me, quod in eccleſiis fraternitatis tuæ aliqua loca, dudum monaſterijs conſecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorum facta ſint: Dumque hi, qui ſunt in eccleſiis, fingunt ſe religioſe viuere, monaſteriis præponi appetunt, & per eorum vitam monaſteria deſtruuntur. Nemo etenim poteſt & eccleſiaſticis obſequiis deſeruire, & in monachica regula ordinate perſiſtere, vt ipſe diſtrictionem monaſterij teneat, qui quotidie in miniſterio eccleſiaſtico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum eſt, emendare feſti-

Greg. lib. 7. ep. 40.

Monaſteria nō debent à Clericis occupari.

net: Quia ego nullo modo patior, vt loca ſacra per clericorum ambitum deſtruantur. Item Mariniano epiſcopo Rauennæ: Dudum ad nos multorum relatione peruenerat, monaſteria, in Rauennatibus partibus conſtituta, omnino clericorum veſtrorum dominio prægrauari: ita vt occaſione quaſi regiminis, ea, quod dici graue eſt, velut in proprietate poſſideant. Quibus non modicum condolentes, deceſſori veſtro literas miſimus, vt hoc emendare per omnia debuiſſet. Sed quoniam vitæ eſt termino citius præoccupatus, ne hoc onus monaſterio remaneret, fraternitati veſtræ eadem nos ſcripſiſſe recolimus. Et quia, vt comperimus, in huius rei hactenus correctione ceſſatum eſt, hæc ad vos iterum præuidimus ſcripta dirigere. Hortamur ergo, vt omni mora omnique excuſatione ſummota, ita monaſteria ipſa ab huiuſmodi ſtudeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel hi, qui in ſacro ſunt ordine conſtituti, ob aliud habeant, niſi orandi tantummodo cauſa, accedendi licentiam, aut ſi forte ad peragenda ſacra Miſſarum fuerint inuitati myſteria. Sed ne vel pro cuiuslibet monachi aut Abbatis promotione onus aliquod fortaſſe ſuſtineant, ſtudendum vobis eſt, vt ſi quiſpiam Abbatum aut monachorum ex quocunque monaſterio ad clericatus officium vel ordinem ſacrum acceſſerit, non illic aliquam habeat, vt diximus, vlterius poteſtatem, ne monaſteria huius occaſionis velamine, ea, quæ prohibemus, ſuſtinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare, iam ſecundo commonita ſanctitas veſtra non differat, ne ſi poſt hoc negligentes vos eſſe, quod non credimus, ſenſerimus, aliter monaſteriorum quieti proſpicere compellamur. Nam notum vobis ſit, quia tantæ neceſſitati ſeruorum Dei congregationem amplius

Greg. lib. 5. ep. 11

Clerici eccleſiarū nō debent fieri Abbates.

ſubiacere non patimur. Item Maximiano epiſcopo Syracuſano poſt aliqua: Presbyteros, diaconos, cæteroſque cuiuslibet ordinis clericos, qui eccleſiis quoquo modo militant, Abbates fieri per monaſteria non permittas: ſed aut omiſſa clericatus militia, monachicis prouehantur ordinibus: aut ſi in Abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi cum vnum ex his pro ſui magnitudine diligenter quis non poſſit explere, ad vtrunque iudicetur idoneus: Sicque inuicem & eccleſiaſticus ordo vitæ monachicæ, & eccleſiaſticis vtilitatibus regula monachatus impediatur.

S. Anton. p. 2 tit. 12 §. 10.

Greg. lib. 1. ep. 17

Gregorii in eleemoſynis liberalitas

Greg. lib. 6. ep. 23.

QVALITER fane Gregorius per procuratores eccleſiaſticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminoſiſ- LV.
ſimus, per totius mundi latitudinem ſuæ paſtoralis ſolicitudinis oculos circuntulerit, non ab re forſitan duxerim perſtringendum. Ait enim in epiſtola Anthemio ſubdiacono: Diſcedenti mandauimus tibi, & poſtmodum præceptis diſcurrentibus iniunxiſſe me memini, vt curam pauperum gereres, & ſi quos illic egere cognoſceres, ſcriptis recurrentibus indicares, & vix de paucis hæc facere curaſti. Volo autem, vt domnæ Patriarchiæ meæ mox, vt præſentem iuſſionem ſuſceperis, offeras ad calceamenta puerorum ſolidos quadraginta, & tritici modios quadringentos: Domnæ Palatinæ relictæ Vrbici, ſolidos viginti, & tritici modios trecentos: Domnæ Viuianæ relictæ Felicis, ſolidos viginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes ſimul octoginta ſolidi in tuis rationibus imputentur. Summam vero penſionis ſub feſtinatione tranſmitte, & ad Paſchalem diem, Domino auxiliante, occurrito. Item eidem: Inſinuatum nobis eſt, ancillas Dei quaſdam Nolanæ ciuitatis, in Aboridana domo commanentes, nimiam victus veſtituſque penuriam ſuſtinere. Quibus ex præcepto Dei ſubuenire nos conuenit, & inopiam earum, quantum poſſumus, donante Domino, ſubleuare. Propterea experientiæ tuæ præſenti iuſſione mandamus, vt de hac præſenti nona indictione quadraginta in auro eis ſolidos dare debeas, & deinceps ſuccedentibus indictionibus annuatim viginti ſolidos miniſtrare, qui tuis poſſint rationibus imputari.

Præter

Præterea Paulino presbytero monaſterij ſancti Eraſmi, quod in latere montis Soractis ſitum eſt, ſed & duobus monachis, in oratorio ſancti archangeli ſeruientibus, quod in Callano caſtro iuxta ſancti Petri baſilicam eſſe dignoſcitur, binos te in præſenti ſolidos dare præcipimus, qui & ipſi tuis rationibus imputentur. Ita ergo fac, vt impenſæ mercedis tuæ quoque participium ſortiaris. Item eidem: Si in proximorum neceſſitatibus habita compaſſione benigna mente concurrimus, Greg lib. 1. epiſt. 57.
in noſtris proculdubio petitionibus clementem Dominum reperimus. Palatina ſiquidem illuſtris fœmina, continua hoſtilitate inſinuauit ſe plurimis neceſſitatibus ſubiacere. Propterea experientiæ tuæ præſenti authoritate præcipimus, vt ei pro ſuſtentatione eius annuos triginta ſolidos dare non differas, qui tuis poſſint poſtmodum rationibus imputari. Ita ergo fac, vt & tu bene miniſtrando commodum mercedis ſuſcipias, & noſtra ad effectum præcepta perducas. Item Petro ſubdiacono: Inſinuatum nobis eſt, Marcellum * Baruntitanæ eccleſiæ, ibidem in ciuitate Panormitana in monaſterio ſancti Adriani in pœnitentiam deputatum, non ſolum victus neceſſitatem pati, ſed & nuditatis nimiam ſuſtinere moleſtiam. Lib. 1. ep. 18. * Barubicanæ.
Pro qua re neceſſe habemus ſtrenuitati tuæ præſenti iuſſione præcipere, vt ipſi pro victu ac veſtimento ſtratoque ad continentiam, pueroque eius annonam, quantum proſpexeris ſatis eſſe, conſtituas, vt inopia nuditaſque eius tali prouidentia poſſint habere conſultum: & vt ea, quæ eidem viro deputaueris, tuis poſtmodum poſſint rationibus imputari. Ita ergo fac, vt & noſtram iuſſionem impleas, & tu quoque hoc ipſum bene diſponendo, hac ipſa poſſis participari mercede. Item eidem: Monaſterium ſancti archangeli, quod in Tropeis eſt conſtitutum, indicante præſentium portitore, victus habere neceſſitatem didicimus. Lib. 2. ep. 12.
Ideoque experientia tua diligenter inuigilet: & ſi eiuſdem loci monachos bene ſe tractare cognoueris, in quibus eos neceſſitatem habere manifeſta veritate patuerit, eis ſubuenire, hac authoritate ſuffultus, modis omnibus feſtinabis: ſciturus tuis eſſe rationibus, quicquid noſtra præceptione præbueris, imputandum. Sed & terrulam Eccleſiæ noſtræ vicinam ſibi, quam ſolidum vnum & tremiſſes duos penſitare aſſerunt, ſi ita eſt, libellario nomine ad ſummam tremiſſis vnius habere concede. Studij ergo tui ſit, hæc omnia ita complere, ſi; ſicut diximus, eius monachi in Dei ſeruitio, ſicut decet, ſolertes perſtiterint. Item eidem: Diuina præcepta nos admonent diligere proximos tanquam noſmetipſos: & cum hac eos præcipiamur charitate diligere, quanto magis debemus his in ſubſidijs neceſſitatum carnalium ſubuenire, vt eorum anguſtias, ſi non ex omnibus, ſaltem aliquibus ſuſtentaculis ſubleuemus? Li. 2. ep. 44.
Quoniam ergo Godelſtadij digniſſimi filium non ſolum amiſſione viſus, ſed etiam inopia victus egeſtatem pati cognoſcimus, neceſſarium duximus, inquantum poſſibilitas ſuppetit, ei præbere conſultum. Propterea experientiæ tuæ præſenti iuſſione præcipimus, vt ei annis ſingulis viginti quatuor modios tritici, fabæ quoque modios duodecim, & vini decimatas viginti pro ſuſtentatione vitæ debeat miniſtrare: quod tuis poſtmodum poſſit rationibus imputari. Ita ergo fac, vt præſentium lator nullas de percipiendis Domini donis moras ſuſtineat, & tu in die Domini bene diſpenſatæ mercedis poſſis particeps inueniri. *Item.*

Gregorius Cypriano diacono: Coſmas ex varijs periculorum neceſſitatibus multis ſe dicit debitis obligatum, ita vt pro eis à creditoribus ſuis ſuos dicat filios detineri. Lib. 2. ep. 35.
Quæ res ſi ita eſt, nos omnino commouet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, vt quia de rebus pauperum dandis agitur, cauſam eius cum ſumma ſubtilitate perquiras: & ſi inueneris eum prædictis debitis veraciter ita inuolutum, vt non ſit ſubſtantia, vnde poſſit hæc ipſa perſoluere, prædictos creditores eius adeas, & propter recolligendos filios eius, quanta cognoueris quantitate componas. Et quia ipſe, ſicut dicit, non habet vnde reſtituat, de rebus pauperum ex præſenti noſtra authoritate perſolue. Sciens quicquid illic te prouidente datum fuerit, patrimonij noſtri penſionibus eſſe reputandum. Item eidem: Zeno frater & coepiſcopus noſter quoſdam in ciuitate ſua alimoniarum neceſſitatem innotuit ſuſtinere. Lib. 5. ep. 4.
Quibus quoniam, vt poſſibile eſt, aliquod ferre deſideramus conſultum, idcirco dilectionem tuam antedicto fratri & coepiſcopo noſtro mille modios tritici, aut ſi plus leuare potuerit, vſque ad duo millia, ſcriptis te dare præſentibus deputamus. Hortamur ergo, vt in his præbendis nullam moram aut excuſationem adducas, quatenus dum tempus ſinit, & hic cum Dei adiutorio ſine periculo ad propria remeare, & ciuius neceſſitatem valeat patientibus ſubuenire. *Item.*

Gregorius Euſebio religioſo Abbati: Credat mihi charitas tua; quia valde contriſtatus ſum de triſtitia tua, &c. Li. 2. ep. 14.
Propterea centum ſolidos per Petrum ſubdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto vt abſque iniuria ſuſcipiat. *Item.*

Gregorius Candido defenſori: Neceſſitatem patientibus pontificale conuenit adeſſe ſubſidium. Pro qua re ex- Li. 3. ep. 28.
perientiæ tuæ præſenti authoritate præcipimus, quatenus Albino priuato luminibus, filio quondam Martini coloni, ſingulis annis duos tremiſſes ſine aliqua dilatione præſtare non deſinat: non dubitatura, ſuis hoc ſine dubio rationibus imputari. *Item.*

Gregorius Fantino defenſori: Lator præſentium Coſmas Syrus in negocio, quod agebat, debitum ſe contraxiſſe Lib. 3. ep. 46.
perhibuit. Quod & multis alijs & lachrymis eius atteſtantibus, verum eſſe credimus. Et quia centum quinquaginta ſolidos debebat, volui vt creditores illius cum eo aliquid paciſcerentur: quoniam & lex habet, vt homo liber nullatenus pro debito teneatur, ſi res defuerint, quæ poſſint eidem debito addici. Creditores ergo ſuos, vt aſſerit, ad octoginta ſolidos conſentire poſſibile eſt. Sed quia multum eſt, vt à nihil habente homine octoginta ſolidos petant, ſexaginta tibi ſolidos per notarium tuum tranſmiſimus, vt tu cum eiſdem creditoribus ſubtiliter loquaris, & rationem reddas, quia filium eius, quem tenere dicuntur, ſecundum leges tenere non poſſunt. Et ſi poteſt fieri, ad aliquid minus, quam nos dedimus, condeſcendant: & quicquid de eiſdem ſexaginta ſolidis remanſerit, ipſi trade, vt cum filio ſuo exinde viuere valeat. Si autem nil remanet, vel ad eandem ſummam eius debitum incidere ſtude, vt poſſit ſibi libere poſtmodum laborare. Hoc tamen ſolerter age, vt acceptis ſolidis, ei plenariam munitionem ſcripto conficiant.

Item.

Gregorius Caſtorio diacono, & chartulario Rauennæ, inter cætera: Valerianum monachum, quem emenda- Li. 4. ep. 24.
tum in monaſterio beati Iohannis in claſſe poſito tradidiſti, in eodem eum monaſterio volumus ſine dubio permanere. Præterea ne quam neceſſitatem in expenſis tua experientia patiatur, de reditibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, qui illic te prouidente aggregati ſunt, omnes expenſas tuas te facere volumus. Et ſi quid ſuperfuerit, nobis, cum veneris, deferes. *Item.*

Gregorius Romano defenſori: Diuinorum nos admonent eloquia præceptorum, neceſſitatem patientibus eccle- Li. 7. ep. 38.
ſiaſticum præbere ſubſidium. Quia ergo dilectiſſimus filius noſter Cyprianus diaconus Gaudioſum defenſorem ſedis noſtræ, qui Syracuſis degere comprobatur, paupertatis aſſerit inopia conſtringi: idcirco experientiæ tuæ præſenti authoritate mandamus, vt à præſenti ſecunda Indictione ſex ſolidos annis ſingulis ei dare non differas: vt & ille huius remedij ſolatio potiatur, & tu quod dederis, tuis ſine dubio noueris rationibus imputandum. *Item.*

Gregorius Libertino expræctori. Quanta vos ſeculi huius premat anguſtia, incognitum non habemus. Sed quia Lib 8. ep 31.
in ſumma tribulatione poſitis ſola eſt conſolatio miſericordia creatoris, in eum ſpem veſtram ponite, ad ipſum tota vos mente conuertite: Qui & iuſte quem vult, permittit affligi, & confidentem in ſe miſericorditer liberabit. Ipſi, ergo gratias agite, & patienter quæcunque illata ſunt, ſuſtinete. Nam rectæ mentis eſt, Deum non ſolum in proſperis benedicere, ſed etiam in aduerſitatibus collaudare. In his igitur, quæ patimini, nullum cõtra Deum murmur cordi veſtro ſubrepat: Recti animi eſt, in omnibus laudare Deum.

quia

quia ad quid hoc creator noſter operetur, ignotum eſt. Forſitan enim, magnifice fili, aliquid illum in proſperis poſitus offendiſti, vnde te clementi amaritudine vult purgare. Et ideo nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna diſcrucient: quia ſi in aduerſis gratias referens, Deum tibi patientia feceris eſſe placabilem, & quæ amiſſa ſunt, multiplicata reddentur, & ſuper hæc gaudia æterna præſtabuntur. Peto autem, ne iniurioſum ducatis, quod viginti annuos veſtitus ad pueros veſtros per Romanum defenſorem ſcripſimus præberi: quia de beati Petri Apoſtoli rebus quamuis parua ſint quæ offerantur, pro magna ſemper benedictione ſuſcipienda ſunt. Quoniam & hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præſtare. *Item.*

Lib. 11. ep. 26. Gregorius Philippo epiſcopo: Suſcepi epiſtolas dilectionis tuæ, in quibus mihi innoteſcere curaſti, quod vir venerabilis Andreas presbyter de hac luce migrauit. De cuius ereptione gauiſus ſum, quia ad ea, quæ ſemper expetijt, gaudia æterna peruenit. De ſolidis vero, qui pro faciendo xenodochio à filio noſtro Probo Abbate Hieroſolymis relicti ſunt, hoc quod deliberatum fuerat, vt fieri debuiſſet, immutare non potui: ſed benedictionem paruulam ſanctitati veſtræ quinquaginta ſolidos tranſmiſi.

Gregorius petentibus liberaliter erogauit. Lib 11. epiſt. 30. LONGVM eſt nimiſque difficile, ſi eleemoſynarum eius ſaltem huiuſmodi proſequar actiones. Hoc breuiter aſſero, quia & non petentibus vltro diſtribuit, & omnibus petentibus hilariter miniſtrauit. Vnde Eliæ presbytero & Abbati prouinciæ Iſauriæ, Euangelia, inquit, ſicut mandaſtis, tranſmiſimus. Et poſt pauca: Solidos autem vobis voluiſtis pro neceſſitatibus Cellæ quinquaginta tranſmitti. Quod multum eſſe æſtimantes, ex eis nobis decem donaſtis, vt quadraginta mitteremus, ſed ne forſitan vel hoc graue eſſet alios decem nobis ex eis adhuc dignari eſtis largiri. Sed quia vos valde in continentia veſtra benignos inuenimus, eidem benignitati vice ſimili reſpondentes, quinquaginta tranſmiſimus. Et ne forſitan minus eſſet, alios decem ſuperaddidimus. Ne vero & hoc adhuc minus eſſet, alios duodecim iungi fecimus. In hoc autem cognoſcimus charitatem veſtram, quia de nobis ita præſumitis, ſicut vos præſumere debetis. LVI.

Lib. 11. epi. 21 Non petẽtibus item. ITEM idem Iuliano: Gloriæ veſtræ ſcripta ſuſcipiens, legenda lætus aperui, ſed triſtis perlecta replicaui. In eis quippe dicebatur, quod pudoris cauſa fuerit, mihi vos ea, quæ dicenda erant, tempore longo tacuiſſe. Et certum eſt, quia minus amatur, qui adhuc erubeſcitur. Abſque modo contriſtatus ſum, quia me à vobis comperi minus, quam æſtimaueram, amari. In hoc autem valde me contriſtatis, ſi mercedis cauſas mihi aſſidue prouidendas ſtudioſe requiritis. Nec debet eſſe verecundiæ, ei aliquid de eleemoſynis importune dicere, quem conſtat non ſuas, ſed ad diſpenſandum res pauperum habere. De cauſis itaque mercedis apud epiſcopum libere agere debuiſtis, etiam ſi meum animum, qualis in amore veſtro exiſteret, neſcietis. Poſtquam & nos omnino gloriam veſtram diligimus, & diſpenſationis locum in rebus, ſicut ſcitis, pauperum tenemus, veſtra fateor verecundia valde accuſabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando inſequor, vt hanc à corde veſtro funditus repellam, & in mercedis cauſis magnum ſolatium veſtræ prouiſionis habeam. Monaſterio itaq; veſtro, quod à vobis in Catanenſi vrbe conſtructum eſt, per Adrianum notarium & rectorem patrimonij emiſſa præcepti pagina, decem annuos ſolidos dare deputauimus. Quos petimus ſine iniuria ſuſcipi, quia non hoc vobis noſtra oblatio, ſed ſancti Petri Apoſtolorum principis benedictio offert. LVII.

SANE quia ſunt nonnulli, qui ea quidem quæ habent tribuunt, ſed aliena, quæ non habent, rapere non deſiſtunt: & dum valde videri munifici appetunt, violenter ab habentibus auferunt, quæ quaſi miſericorditer non habentibus largiantur, duas hic Gregorij epiſtolas inſero, quibus liberalitatis eius innocentia mirabiliter doceatur. Ait enim in epiſtola Pantaleoni notario: Experientia tua, quod vel quale apud ſacratiſſimum corpus beati Petri apoſtoli iuſiurandum præbuerit, memor eſt. Vnde nos quoque ſecuti, ei diſcuſſionis cauſas in patrimonio partis Syracuſanæ commiſimus. Oportet ergo te fidem tuam, & eiuſdem beati Petri apoſtoli timorem ſemper ante oculos habere, atque ita agere, vt neque ab hominibus in præſenti vita, neque ab omnipotenti Deo in extremo iudicio valeas reprehendi. Valerio ſiquidem chartulario noſtro narrante cognouimus, quia modium, cum quo coloni eccleſiæ frumenta dare compellebantur, viginti quinque ſextariorum inueneris, quod omnimodo execrati ſumus, atque eandem diſcuſſionis cauſam te tarde feciſſe doluimus. Quia vero eundem modium te fregiſſe, & iuſtum feciſſe commemoras, gauiſi ſumus. Sed quia prædictus chartularius ſummam quoque vobis indicare ſtuduit, quæ de fraudibus conductorum apud experientiam tuam iam de duobus territorijs eſt collecta, ſicut te ſtudioſe feciſſe fracto iniuſto modio gaudemus, quia de futuro nobis proderit: ita etiam de peccatis præteritis cogitamus: ne ſi ea, quæ fraudulenter conductores à ruſticis abſtulerunt, ad nos perueniunt, peccata, quæ ab ipſis perpetrata ſunt, ad nos trahantur. Et ideo volumus cum omni fide omnique puritate, conſiderato timore omnipotentis Domini, reducta ad memoriam diſtrictione beati Petri Apoſtoli, per vnamquamque maſſam colonos pauperes & indigentes experientiam tuam deſcribere, atque ex eis pecuniis, quæ in fraudibus ſunt inuentæ, vaccas, oues, porcoſque comparare, & ſingulis colonis pauperioribus ea diſtribuere. Quod facere te cum conſilio viri reuerendiſſimi Iohannis epiſcopi atque Adriani chartularij noſtri & rectoris volumus. Si autem neceſſe propter conſilium fuerit, etiam filius meus dominus Iulianus debet adhiberi: ita vt nullus alius hoc cognoſcat, ſed omnino ſecretum ſit. Vos igitur inter vos pertractate, vtrum in auro, an certe in pecunijs eiſdem colonis pauperibus dari eadem contiuentia debeat. Quicquid vero communiter ſteterit, prius deſcriptionem, ſicut dixi, facito, & poſtmodum ſingulis iuxta qualitatem ſuæ paupertatis diſtribuere ſtude. Ego enim, ſicut Magiſter gentium teſtatur, habeo omnia & abundo: nec pecunias, ſed mercedem quæro. Ita ergo age, vt in die iudicij de eadem cauſa mercedis, quæ experientiæ tuæ commiſſa eſt, mihi fructum quem feceris, oſtendas. Quod ſi pure ac fideliter & ſtrenue egeris, & hic illud in filiis tuis recipies, & poſtmodum retributionem plenariam in æterni iudicii examine habebis. Item idem Petro ſubdiacono. Quod reſponſalem tuum tarde dimiſimus, Paſchalis feſtiuitatis occupationibus implicati, eum relaxare citius minime valuimus. Cauſas vero, de quibus indicandum curaſti, omnes ſubtiliter perquirentes, qualiter diſpoſuerimus, inferius agnoſces. Cognouimus ruſticos Eccleſiæ vehementer in frumentorum preciis grauari, ita vt inſtituta ſumma eis in comparatione abundantiæ tempore non ſeruetur. Et volumus, vt iuxta precia publica omni tempore, ſiue minus ſiue amplius frumenta naſcantur, in eis comparationis menſura teneatur. Frumenta autem, quæ naufragio pereunt, per omnia volumus reputari: ita tamen, vt à te negligentia ad tranſmittendum minime fiat: ne, dum tranſmittendi tempus negligitur, damnum ex vitio veſtro generetur. Valde autem iniuſtum & iniquum eſſe perſpeximus, vt à ruſticis Eccleſiæ de ſextariaticis aliquid accipiatur, & ad maiorem modium dare compellantur, quam in horreis Eccleſiæ infertur. Vnde præſenti admonitione præcipimus, vt pluſquam decem & octo ſextariorum modio nunquam à ruſticis Eccleſiæ frumenta debeant accipi: niſi forte ſi quid eſt, quod nautæ iuxta conſuetudinem ſuperaccipiunt, quod minui ipſi in nauibus atteſtantur, & cætera, quæ in ipſo ſanctiſſimi viri Epiſtolarum opere requirantur. LIIX.

Nota ſanctiſſimi viri integritatẽ & religionem.

Philip 4.

Lib. 1. ep. 4.

Pro faciendis eleemoſynis frumẽta 50. libris auri comparat. HACTENVS de Gregorianæ liberalitatis innocentia me retuliſſe ſufficiat. Cæterum quia famis tempore, vt videlicet haberet, vnde Chriſti pauperibus ſubueniret, frumenta comparare ſtudebat, nullo modo prætermittam. Ait enim in alia epiſtola eidem Petro ſubdiacono inter cætera: Quinquaginta auri libris noua frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in locis, in quibus non pereant, repone, vt menſe Februario illuc naues, quantas poſſumus, dirigamus, vt eadem ad nos frumenta deferantur. Sed & ſi nos tranſmittere ceſſauimus, ipſe naues prouide, & ad nos, auxiliante Domino, LIX.

mino, Februario menſe hæc eadem frumenta tranſmitte. Exceptis duntaxat frumentis, quæ nunc menſe Septembrio vel Octobrio iuxta conſuetudinem tranſmitti præſtolamur. Ita ergo tua experientia faciat, vt ſine alicuius vexatione coloni eccleſiaſtici frumenta congregentur. Quia tam hic parua natiuitas fuit, vt niſi auxiliante Domino de Sicilia frumenta congregentur, fames vehementer immineat.

Eremitæ cuiuſdam oratio ad Deum.

LX. HVIVS liberalitatis multitudinem quidam eremitarum, vir magnæ virtutis, qui nihil in mundo poſſidebat præter vnam cattam, quam blandiens crebro quaſi cohabitatricem in ſuis gremijs refouebat, cognoſcens, oraſſe fertur ad Deum, vt ſibi oſtendere dignaretur, quam futuræ remunerationis manſionem ſperare debuiſſet, qui pro illius amore ſeculum deſerens, nil ex eius diuitijs poſſideret. Cumque nocte quadam dormiret, cognouit ſibi reuelatum fuiſſe, vt cum Gregorio Romano pontifice manſionem ſibi præparandam ſperare debuiſſet. At ille fortiter ingemiſcens, parum ſibi profuiſſe voluntariam rerum inopiam, tantaque ſuæ remotionis ieiunia putabat, ſi cum eo manſionem reciperet, qui tantis mundialibus diuitijs redundaret. Cum vero Gregorianas diuitias ſuæ paupertati die noctuque ſuſpirando conferret, alia nocte quieſcens, audiuit ſibi Dominum in ſomnis dicentem: Quando diuitem non poſſeſſio faciat diuitiarum, ſed cupido, cur audes paupertatem tuam Gregorij diuitijs comparare? Qui magis illam cattam, quam habes, quotidie palpando, nullique conferendo diligere comprobaris quam ille, qui tantas diuitias non amando, ſed contemnendo, cunctiſque liberaliter largiendo diſpergit? Ita ſolitarius increpatus, Deo gratias retulit, & qui meritum ſuum decreuiſſe putauerat, ſi Gregorio conferretur, orare vehementius cœpit, vt cum eo manſionem quandoque percipere mereretur. Sed iſtius iam ſecundi libri finis adueniat, vt quæ ſecutura ſunt, auxiliante Domino, tertius proſequatur.

Diuitem non opes, ſed cupiditas facit.

S. Antoh. Chron. p. 2. c. 3. tit. 12. §. 5.

I. TALIBVS venerabilis Papa Gregorius commiſſam ſibi diuinitus Eccleſiam ſtudijs efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Hiberos, alioſque à ſchiſmate ſub libello confeſſos, Chalcedonenſem ſynodum venerari compellens, ad vnitatem ſanctæ Eccleſiæ reuocarat. Iam Barbaricinos Sardos & Companiæ ruſticos, tam prædicationibus quam verberibus emendatos, à paganizandi vanitate remouerat iam Donatiſtarum hæreſim penes Aphricam, Manichæorum penes Siciliam, Arrianorum penes Hiſpaniam, Agnoitarum vero penes Alexandriam, ſcriptorum ſuorum validiſſimis authoritatibus importuniſque legationibus, Domino ſuffragante, à corpore totius ſanctæ matris Eccleſiæ ſequeſtrarat. Sola penes Galliam [a] Neophytorum hæreſis, quot Simoniacis muneribus, quaſi tot radicibus pullulans, longe lateque protſus excreuerat & manebat. Contra quam venerabilis pater apud Brunichildem reginam, Theodoricum quoque & Theodebertum Francorum reges fortiter expugnauit, donec collecta generali ſynodo, hanc ſub anathemate damnandam penitus impetraret. Nec ante Siagrio epiſcopo Auguſtudunenſi, regina & regibus [b] pallium multis precibus flagitantibus, dedit, quam præſente Cyriaco ſuo Abbate ipſi, quod de propellendis hæreſibus moniti fuerant, adimplerent.

Gregorius quibus ſtudijs commiſſam ſibi rexerit eccleſiam.

a Neophytorum in Gallijs, hæreſis.

b Vſus pallij per antiquus.

Duplicem Bar. ad an. 597. reddit cauſam cur S. Gregorius in collatione pallij Siagrio difficilem ſe præbuerit: Vnam ex Greg. l. 7. epiſt. 5. quod ſcilicet non eſſet ab eo enixe petitum, vt priſca conſuetudo obtinuit: alteram: quod qui venerat ipſum accepturus, eſſet ſchiſmaticus.

Greg lib 7. ep 113. Grat. 1 q 1. c. 27. Iuo. p. 5. c. 111. & 112.

II. NAM pro his Brunichildi reginæ inter cætera ſcribit, dicens: Sacerdotale officium in tantam illic, ſicut didicimus, ambitionem perductum eſt, vt ſacerdotes ſubito, quod graue nimis eſt, ex laicis ordinentur. Sed quid iſti acturi, quid populo præſtaturi ſunt, qui non ad vtilitatem, ſed fieri ad honorem epiſcopi concupiſcunt? His igitur, qui necdum quod docere debeant, didicerunt; quid aliud agunt, niſi vt paucorum prouectus illicitus, fiat multis interitus, & in confuſionem Eccleſiaſticæ moderationis obſeruantia deducatur? Quippe vbi nullus ordo regularis ſeruatur. Nam qui ad eius regimen improuiſus vel præcipitatus accedit, qua admonitione ſubiectos ædificet, cuius exemplum non rationem docuit, ſed errorem? Pudet profectò, pudet alijs imperare, quod ipſe neſcis cuſtodire. Nec illud quidem, quod ſimili emendatione radendum eſt, præterimus, ſed omnino execrabile & eſſe grauiſſimum deteſtamur, quod ſacri illic ordines per Simoniacam hæreſim, quæ prima contra Eccleſiam orta; & diſtricta maledictione damnata eſt, conferantur. Hinc ergo agitur, vt ſacerdotalis dignitas in deſpectu, & ſanctus ſit honor in crimine. Perit vtique reuerentia, adimitur diſciplina: quia qui culpas debuit emendare, committit: & nefaria ambitione, honorabilis ſacerdotij ducitur in deprauationem cenſura. Nam quis denuo veneretur, quod venditur? Aut quis non vile putet eſſe, quod emitur? Vnde valde contriſtor, & terræ illi condoleo: quia dum Spiritum ſanctum, quem per manus impoſitionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere deſpiciunt, ſed præmijs aſſequuntur, ſacerdotium illic ſubſiſtere diu non arbitror. Nam vbi dona ſupernæ gratiæ venalia iudicantur, ad Dei ſeruitium non vita quæritur, ſed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Item de eiſdem, Theodorico & Theodeberto regibus Francorum poſt aliqua: Fertur Simoniaca hæreſis, quæ prima contra Dei Eccleſiam diabolica plantatione ſurrepſit, & in ipſo ortu ſuo, telo Apoſtolicæ vltionis percuſſa atque damnata eſt, in regni veſtri finibus dominari, cum in ſacerdotibus fides ſit eligenda cum vita: quæ ſi deeſt, fides meritum non habet, beato Iacobo atteſtante, qui ait: Fides ſine operibus mortua eſt. Quæ enim opera eſſe valeant ſacerdotis, qui honorem tanti ſacramenti conuincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, vt ipſi quoque, qui ſacros ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere ſtudeant, ſed diuitias, quibus honor ſacer emitur, congregare. Hinc fit etiam, vt inſontes & pauperes à ſacris ordinibus prohibiti deſpectique reſiliant: & dum innocentia pauperis diſplicet, dubium non eſt, quod præmium illic delicta commendet: quia vbi aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur non ſolum in ordinatoris & ordinati animam letale vulnus infigitur, verum etiam excellentiæ veſtræ regnum, epiſcoporum culpa, quorum magis interceſſionibus iuuari debuerat, prægrauatur. Si enim is dignus ſacerdotio creditur, cui non actionis merita, ſed præmiorum copiæ ſuffragantur: reſtat, vt nihil ſibi in honores eccleſiaſticos grauitas, nihil defendat induſtria, ſed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia honore munerantur, in locum vltoris is, qui fortaſſe fuerat vlciſcendus, adducitur: atque hinc ſacerdotes non proficere, ſed perire potius iudicantur. Vulnerato namque paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quando populum orationis clypeo tuebitur, qui iaculis ſe hoſtium feriendum exponit? Aut qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis fore calamitas, vbi tales inter cæteros ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam prouocent, quam per ſemetipſos populis placare debuerant. Nec hoc quoque malum ſolicitudo noſtra patitur negligenter omittere, quod quidam, inſtinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu ſacerdotij honorem arripiunt: & quod dicere pudet, & tacere graue eſt, regendi, Rectores: & qui docendi ſunt, doctores nec erubeſcunt fieri, nec metuunt. Ducatum animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota doctoris eſt, & quo vel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Nam dum dux exercitus non niſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe debeant, qui epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere, huius ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repente inexpertos labores timeant, ne cæca honoris ambitio & ipſis in pœna ſit, & alijs peſtifera erroris ſemina iaciant, quippe qui non didicere quod doceant. Proinde paterno ſalutantes affectu, petimus præcellentiſſimi filij, vt tam deteſtabile malum de regni veſtri ſtudeatis finibus prohibere, & nulla apud vos excuſatio, nulla contra animas veſtras ſuggeſtio locum inueniat: quia facientis proculdubio culpam habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare. Item pro eiſdem hæreſibus Siagrio epiſcopo Auguſtudunenſi:

Brunichildem admonet de corrigenda Simonia.

Actor. 8.

Lib 7. epiſt. 114.

Act. 8.

Grat. 1. q 1. c. 18.

Iacob. 2.

Theodoricũ & Theodebertum Francorum reges item.

Ex laicis repente fieri ſacerdotes quam ſit turpe.

Lib 7 Epiſt. 110. Grat 1. q. 1 c 3 Anſ. l. 6 c. 79.

Sacerdos non eſt, qui precio vult effici.

nenſi: Nuncio apud nos olim diſcurrente vulgatum eſt, quod in Galliarum partibus ſacri ordines, per Simoniacam hæreſim conferantur, & vehementi tædio mœroris afficimur, ſi in eccleſiaſticis officijs quenquam habet locum pecunia, & fit ſeculare, quod ſacrum eſt. Quicunque ergo hoc precij ſtudet datione percipere, ſacerdos non eſſe, ſed dici tantummodo inaniter concupiſcit. Quid ſcilicet, quid per hoc aliud agitur, niſi vt nulla de actu probatio, nulla ſolicitudo de moribus, nulla ſit de vita diſcuſſio: ſed ille ſolummodo dignus, qui dare precium ſuffecerit, æſtimetur? Ex qua re, ſi recti libraminis examinatione penſetur, dum improbe ad inanem gloriam locum feſtinat vtilitatis arripere, eo ipſo magis, quod honorem quærit, indignus eſt. Sicut autem is, qui inuitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admouendus:

Grat. 1 q. 6. c 3. Anſ. l. 6. c. 79.

ſic qui vltro ambit, vel importunum ſe ingerit, eſt proculdubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid aliud agit, niſi vt creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius in profunda deſcendat? Itaque frater reuerendiſſime, in ſacerdotibus ordinandis ſynceritas vigeat: ſit ſimplex ſine venalitate conſenſus, pura præferatur electio: vt ad ſumma ſacerdotij non ſuffragio venditorum prouectus, ſed Dei credatur eſſe iudicio.

Matth. 21.

Columbas vendere quid ſit.

Nam quia graue omnino ſit facinus, Dei donum vel precio comparare vel vendere, euangelica eſt teſtis authoritas. Templum enim Dominus & redemptor noſter ingreſſus, cathedras vendentium columbas euertit. Quid aliud eſt columbas vendere, niſi precium de manus impoſitione percipere, & ſanctum Spiritum, quem omnipotens Deus hominibus tribuit, venundare?

Matth. 10.

Quorum ſacerdotium ante Dei oculos cadere, cathedrarum vtique patenter euerſione ſignatum eſt. Et tamen exerit adhuc nequitiæ prauitas vires ſuas. Nam cogit vendere, quos decepit, vt emerent. Et dum non attenditur, quod diuina voce præcipitur, Gratis accepiſtis, gratis date: igitur vt creſcat, & geminata fiat in vno eodemque delicto conditio, ementis ſcilicet, & vendentis.

Grat. 1 q 1. c. 13.

Virtutis ſpecie vt fallat diabolus.

Et cum liqueat hanc hæreſim ante omnes radice peſtifera ſurrepſiſſe, atque in ipſa ſua origine Apoſtolica eſſe deteſtatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus promouetur? Plerunque igitur aduerſarius animarum, dum non poteſt in his, quæ ad faciem ſunt praua, ſubrepere: callide, ſpecie quaſi pietatis iniecta, nititur ſupplantare: ſuadetque forſitan debere ab habentibus accipi, vt ſit, quod poſſit non habentibus erogari, dummodo vel ſic venena mortifera, eleemoſynæ celata obumbratione, transfundat. Nam nec venator feram, nec auem auceps deciperet, vel piſcem piſcator caperet, ſi aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum in eſca abſconditum non haberet. Omnino ergo metuenda & cauenda eſt hoſtis aſtutia, ne quos aperta nequit tentatione ſubuertere, latente telo ſæuius valeat trucidare.

Grat. 1. q. 1 c. 28.

Neque enim eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperibus diſpenſetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione male accipit, vt quaſi bene diſpenſet, grauatur potius quam iuuatur. Eleemoſyna redemptoris noſtri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, ſed quæ de rebus conceſſis & bene acquiſitis impenditur. Vnde etiam illud certum eſt, quia & ſi monaſteria aut Xenodochia vel quid aliud de pecunia, quæ pro ſacris ordinibus datur, conſtruatur, mercedi non proficit: quoniam dum peruerſus & emptor honoris in locum ſanctum tranſmittitur, & alios ad ſui ſimilitudinem ſub commodi datione conſtituit, plura male ordinando deſtruit, quam ille poteſt ædificare, qui ab eo pecuniam ordinationis accepit.

Prou. 21. Prouer. 3. Eccle. 34.

Ne ergo ſub obtentu eleemoſynæ cum peccato aliquid ſtudeamus accipere, aperte ſacra ſcriptura nos prohibet, dicens: Hoſtiæ impiorum abominabiles Domino, quæ offeruntur ex ſcelere. Quicquid enim in Dei ſacrificio ex ſcelere offertur, omnipotentis Dei iracundiam non placat, ſed irritat. Hinc rurſus ſcriptum eſt: Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus. Qui ergo male tollit, vt quaſi bene præbeat, conſtat ſine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur: Qui offert ſacrificium de ſubſtantia pauperis, ac ſi victimet filium in conſpectu patris. Quantus autem dolor patris ſit perpendamus, ſi in eius conſpectu filius victimetur, & hinc facile cognoſcimus, quanto Deus omnipotens dolore exaſperatur, quando ei ſacrificium ex rapina tribuitur.

Grat diſt 59 c. 3. Anſ l. 6. c. 32.

Nimis ergo declinandum eſt, dilectiſſime frater, ſub obtentu eleemoſynæ peccata Simoniacæ hæreſis perpetrare. Nam aliud eſt, propter peccata eleemoſynas facere: aliud, propter eleemoſynas peccata committere.

Cõtra eos, qui repente ex laicis ſtudent fieri epiſcopi.

Hoc quoque ad nos perueniſſe non diſſimili dignum deteſtatione complectimur, quod quidam deſiderio honoris inflammati, defunctis epiſcopis tonſurantur, & fiunt repente ex laicis ſacerdotes; atque inuerecunde religioſi, præpoſiti ducatum arripiunt, qui nec eſſe adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quid iſti ſubiectis præſtaturi ſint, qui antequam diſcipulatus limen attingant, tenere locum magiſterij non formidant? Qua de re neceſſe eſt, vt quamuis inculpati quiſque ſit meriti, ante tamen per diſtincta ordinis Eccleſiaſtici exerceatur officia. Videat quod imitetur, diſcat quod doceat, informetur quod teneat, vt poſtea non debeat errare, qui eligitur viam errantibus demonſtrare. Diu ergo religioſa meditatione poliatur, vt placeat: & ſic lucerna ſuper candelabrum poſita luceat, vt aduerſa ventorum vis irruens, conceptam eruditionis flammam non extinguat, ſed augeat.

1. Tim. 3.

Nam cum ſcriptum ſit, Vt prius quis probetur, & ſic miniſtret: multo amplius ante probandus eſt, qui populi interceſſor aſſumitur: ne fiant cauſa ruinæ populis ſacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excuſatio, nulla poteſt eſſe defenſio: quia cunctis liquido notum eſt, quæ ſit in huius rei negligentia egregij ſolicitudo doctoris, qui neophytum ad ordines vetat ſacros accedere.

Ibidem.

Grat. diſt. 48 c 21. Iuo p 5. c. 131. Anſ. l. 6 c. 26.

Sicut autem tunc neophytus dicebatur, qui initio in ſanctæ fidei erat *eruditione plantatus: ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente in religionis habitu plantatus, ad ambiendos honores ſacros irrepſerit. Ordinate ergo ad ordines aſcendendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſumma loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum. Et cum idem Apoſtolus doceat inter alia ſacri ordinis inſtituta diſcipulum, manum non eſſe cuiquam citius imponendam: quid hoc celerius, quidue præcipitantius, quam vt exoriatur à ſummitate principium, & antequam eſſe incipiat diſcipulus, ſit magiſter?

* conuerſatione.

1. Tim 5.

Quiſquis igitur ſacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat, prius vires ſuas cum eo, quem eſt ſubiturus, honore metiatur, vt & impar abſtineat, & ad id cum metu, etiam qui ſe ſufficere exiſtimat, accedat. Ab re autem non facimus, ſi ad argumentum rationabile, vſum rerum irrationabilium colligamus.

Elegans ſimilitudo.

Apta nanque ædificationibus de ſyluis ligna ſucciduntur, nec tamen adhuc viridibus ædificij pondus imponitur, niſi eorum viriditatem multorum dierum mora ſiccauerit, & apta ad neceſſarium vſum effecerit. Quæ ſi obſeruantia forte negligitur, citius ſuperimpoſita mole franguntur, & gignit ruinam ad auxilium res prouiſa.

Item alia.

Hinc etenim medici, qui corporum curam gerunt, quædam adiutoria, recenti adhuc confectione formata, indigenti non offerunt, ſed maturanda temporibus derelinquunt. Nam ſi immature quis dederit, dubium non eſt, quia fit cauſa periculi res ſalutis. Diſcant itaque, diſcant in officio ſuo ſacerdotes, quibus animarum credita eſt cura, ſeruare quod diuerſarum artium homines docente ratione cuſtodiunt, & à præcipiti ſe ambitione, & ſi non metu, ſaltem pudore contineant. Sed ne forſitan ad hoc prauæ ſe conſuetudinis quiſquam velit obiectu defendere, fraternitatis tuæ diſcretio rationis eos freno coerceat, & labi in illicitis non permittat: quia quicquid vltione dignum eſt, non ad imitationis, ſed potius ad exemplum debet correptionis adduci. Et poſt pauca:

Greg. l 7. epiſt. 110 & 111.

Synodum conuocari iubet pro eradicanda ſimonia.

De ijs itaque, quæ ſuperius dicta ſunt, Fraternitatem veſtram authore Deo volumus ſynodum congregare, atque in ea reuerendiſſimo fratre noſtro Aregio epiſcopo, & dilectiſſimo filio noſtro Cyriaco Abbate mediantibus, omnia quæ ſanctis canonibus, ſicut prædiximus, ſunt aduerſa, diſtricte ſub anathematis interpoſitione damnentur: Id eſt, vt nullus pro adipiſcendis eccleſiaſticis ordinibus dare aliquid commodum præſumat, vel pro datis accipere. Neque ex laico habitu quiſquam repente audeat ad locum ſacri regiminis peruenire, neque vt aliæ mulieres cum ſacerdotibus habitent, niſi hæ, quæ à ſacris canonibus ſunt permiſſæ. III.

Has

IV. HAS peſtiferas hæreſes cernens prudentiſſimus doctor Gregorius, per ſacerdotum conniuentiam ſiue taciturnitatem magis magiſque diffuſis muneribus quaſi peſtifer cancer, non ſolum infima poſſe corrodere, verum etiam fortia membra mucrone pulcherrimarum rerum corrumpere: diuino zelo commotus, Victori epiſcopo generalem ſententiam protulit, dicens: Quiſquis ad hoc facinus, videlicet Simoniacæ Neophytorum hæreſim emendandum, officij ſui conſideratione vehementer non arſerit, cum ipſo ſe habere non dubitet portionem, à quo prius hoc piaculare flagitium ſumpſit exordium.

Lib. 10. Epiſt. 33.

V. CVM vero quoſdam cognoſceret ad euitanda Simoniacæ hæreſis crimina, peſtiferæ negociationis munera paſtellaticum callide vocitare, ac huiuſmodi mutato nomine, ſuæ cupiditatis auaritiam velle contegere, prudentiſſimus doctor Gregorius ſententiam, quam in primordio ſui pontificatus coram ſynodo promulgauerat, iteratò protulit, dicens: Antiquorum patrum regulam ſequens, nulli quicquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neque ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli. Quia enim in ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, euangelicam vero lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit, ſicut non decet epiſcopum manum, quam imponit, vendere: ita miniſter vel notarius non debet in ordinatione eius, vocem ſuam vel calamum venundare. Pro ordinatione ergo vel vſu pallij, ſeu chartis atque paſtellis, eundem, qui ordinandus eſt vel ordinatur, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus ſi quis hinc aliquid commodi appellatione exigere vel petere forte præſumpſerit, in diſtricto Dei omnipotentis examine reatui ſubiacebit. Item Iohanni epiſcopo Corinthiorum poſt multa: Nouit, inquit, fraternitas veſtra, quia prius pallium niſi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus beati Petri Apoſtolorum principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere, ſub diſtricta interdictione vetuimus. Oportet ergo, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam ſupplicationem aliquos ad ſacros ordines conſentiatis vel permittatis adduci.

Paſtellaticum quid. Syn. Rom. cap 4. Nihil pro ſacris ordinibus accipiendum.

Lib. 4 epiſt. 55 Grat. diſt. 100 c. 5.

VI. SED aſtuta turpiſſimæ cupiditatis iniquitas non ſufferens tantis ſe commodis licet turpiſſimis, immo perículoſiſſimis anguſtari, commentum ſatis artificioſum reperit, quo ſcilicet illos ſacerdotio ſublimaret, qui ſibi poſt conſecrationem tanto ſubiectiores eſſe debuiſſent, quanto non diuino, quin potius humano iudicio ſe fuiſſe promotos ipſi procul dubio reputarent. Quapropter omnipotentis Dei præco Gregorius in euangeliorum tractatibus, vt ſcilicet frequentius legi vel audiri potuiſſet, diſputat, inquiens: Sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen ſacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis ſolummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceperunt, gratis non tribuunt, quia de impenſo officio ſanctitatis expetunt nummum fauoris. Vnde bene cum iuſtum virum deſcriberet, Propheta ait: Qui excutit manus ſuas ab omni munere. Neque enim dixit, Qui excutit manus ſuas à munere: ſed adiunxit, ab omni. ᵃQuia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubiectio indebite impenſa. Munus à manu, pecunia. Munus à lingua, fauor. Qui ergo ſacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non ſolum nullam pecuniam, ſed etiam humanam gratiam non requirit.

Eſa 33.

Homil 4. in Euangelia. Grat. 1. q. 1 c. 114. Ino p. 5. c. 86 Pann. l. 3 c. 121. Bur. l. 1. c. 113.

ᵃ Nota hic tria Simoniæ genera.

VII. HÆ ſunt Gregorij ſuper ſimoniacis & illicitis ordinationibus doctiſſimi Papæ ſententiæ, quas ipſe ſummo cultu ſeruaſſe docetur in eo, quod ab ipſo ſuæ conſecrationis exordio per omnem diœceſim ſuam epiſcopos vndecunque meliores inuenire potuit, ſtudioſiſſimus ordinauit. Et ſi quando neceſſitas ordinandi ſacerdotis obrepſit, neque Cardinales Eccleſiæ ſuæ, neq; monachos monaſterij ſui penitus excuſauit, quo minus illis eccleſiam regendam committeret, qui exemplis & verbis pariter illam ædificare melius potuiſſent. Nam vt pauca de multis contingam, ex presbyteris Cardinalibus Eccleſiæ ſuæ conſecrauit epiſcopos Bonifacium Rhegij, Habentium Perusij, & Donum Meſſanæ Siciliæ. Ex ſubdiaconibus verò Glorioſum Oſtiæ, Feſtum Capuæ, Petrum *Trecas, & Caſtorium Arimini. At verò ex monachis monaſterij ſui Marinianum Rauennæ, Maximianum Syracuſis, & Sabinum Callipoli præſules ordinauit. Sed & Auguſtinum penes Anglos à Galliarum epiſcopis ordinari præcepit. Poſt quem nihilominus ad epiſcopatum in eadem gente, monachi eiuſdem patris tempore diuerſo prouecti ſunt, Mellitus, Iuſtus, Laurentius & Paulinus. Solis diaconibus Apoſtolicæ ſedis ſuper hac quodammodo parte patebat. Quorum cum decem & nouem plenitudine redundaret, ipſe Bonifacium, Florentium & Epiphanium conſecrauit. Nec quenquam eorum ab officio, niſi Laurentium archidiaconum pro ſuperbia reliquiſque criminibus, in baſilica Lateranenſi, quæ dicitur aurea, vbi mox Honoratum archidiaconum conſtituit, ſequeſtrauit.

Optimos quoſque conſtituit epiſcopos. S. Anton in Chron. 1 2 c 3 tit. 13.

* Trecis.

IIX. CVMQVE Gregorius, percepta occaſione, ſuæ Eccleſiæ Cardinales, ſi tamen conſentirent, ſatis voluntarie proueheret, neminem prorſus quantacunque neceſſitate coactus, violenter promouere certabat, ne ſub huiuſmodi occaſione quenquam eliminando deponere videretur. Vnde Scholaſtico *duci Campaniæ ſcribens, ait: Dum de Neapolitanæ ciuitatis cura deſtitutæ ſacerdotis ſolatio vehementius angeremur, ſuperuenientes præſentium latores cum decretò, in Florentium ſubdiaconum noſtrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitationis pondere reuelationis inuenerunt. Sed dum præfatus ſubdiaconus noſter, refugiens ciuitatem ipſam, ordinationem ſuam lachrymabiliter euitaſſet, quaſi ex maiori quadam deſperatione noſtram cognoſcite creuiſſe mœſtitiam. Atque ideo ſalutantes hortamur magnitudinem veſtram, vt conuocantes Priores vel populum ciuitatis, de electione alterius cogitetis, qui dignus poſſit cum Dei ſolatio ad ſacerdotium promoueri. In quo decreto ſolenniter facto, atque ad hanc Vrbem tranſmiſſo, ordinatio illic tandem, Chriſto auxiliante, proueniat.

S. Anton p. 2. c. 3. tit. 11.

* Iudici. Greg lib 2. epiſt. 15. Indict. 11.

Violenter neminem promouendum monet

Greg lib. 2. epiſt 16 Indict. 10.

IX. AB alijs quoque violenter promotos, in gradus priſtinos reuocabat. Vnde Antonino ſubdiacono ſcribens, dicit: Honoratus archidiaconus eccleſiæ Salonitanæ à ſanctæ memoriæ deceſſore meo miſſa ſupplicatione popoſcerat, vt ab antiſtite ſuo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullo modo cogeretur. Hoc enim fieri ſibi non prouehendi gratia, ſed cauſa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc ſanctæ memoriæ deceſſor noſter ſcriptis ſuis Natali fratri coepiſcopoque noſtro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & à me hæc eidem ſummopere fuerint interdicta, non ſolum mandata DEI negligens, ſed etiam ſcripta noſtra contemnens, præfatum archidiaconum quaſi ad fortiorem honorem prouehens, conatus eſt callide degradare. Vnde actum eſt, vt eo de archidiaconatus loco ſummoto, alium acceſſiret, qui eius obtemperare moribus poſſet. Quem Honoratum archidiaconem arbitramur antiſtiti ſuo aliunde diſplicere non potuiſſe, niſi quod eum vaſa ſacra ſuis dare parentibus prohibebat. Quam cauſam ſubtili voluimus & tunc ſanctæ memoriæ deceſſor meus, & nunc ego indagatione diſcutere. Sed ipſe ſuorum actuum conſcius, perſonam ad iudicium poſtpoſuit deſtinare. Proinde experientiam tuam præſentis præcepti authoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salonam, Natalem fratrem coepiſcopumque noſtrum, ſaltem tot ſcriptis admonitum ſtudeat adhortari, vt ſupra memoratum archidiaconem in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat. Quod ſi facere hoc contumaciter, vt conſueuit, forte diſtulerit, vſum ei pallij, qui ab hac ſede conceſſus eſt,

S. Gregorius violenter promotos in priſtinum gradū reduxit. Greg l. 2. c. 16. Grat. diſt. 74 c 8. Anſ l. 7. c. 75.

exau-

ex authoritate ſedis Apoſtolicæ contradicito. Quem ſi, etiam amiſſo pallio, adhuc in eadem pertinacia perſeuerare
Grat. 7. q. 1. c. 11. 100 p. 3. c 357 & p. 6 c 341. perſpexetis, Dominici quoque corporis ac ſanguinis eundem antiſtitem participatione priuabis. Eum verò, qui con-
tra iuſtitiæ regulam ad locum alterius prouehi conſenſit, ab eiuſdem archidiaconatus honore deponi præcipimus.
Qui ſi vlteriùs in loco eodem miniſtrare præſumpſerit, communionis ſacræ participatione priuamus. Æquum enim
eſt, vt aſperos de iuſtitia ſentiat, quos erga ſe poſitus in charitate contempſit. Reſtituto ergò loco ſuo Honorato archi-
diacono, inſtructam perſonam ſupradictus antiſtes, te compellente, dirigat, qui intêtionem eius eſſe vel fuiſſe iuſtam,
ſuis nobis allegationibus poſſit oſtendere. Sed & eundem archidiaconem ad nos venire præcipimus, vt quicquid iu-
ſtùm, quicquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitis aſſertionibus partium, decernamus. Nos enim nullum pro
perſonali amore defendimus, ſed authore Deo, normam iuſtitiæ, poſtpoſita cuiuslibet acceptione perſonæ, ſeruamus.
Greg. lib. 2. Epiſt. 51. Indict. 11. Item Honorato Salonitano, iam ex presbyterio in diaconatum reducto: Dudum quidem deceſſoris noſtri noſtraque
præceptio ad dilectionem tuam cucurrerat, in qua & de obiectis tibi calumnioſè capitulis fueras abſolutus, & in tui
gradus ordinem ſine aliqua te inſtituimus altercatione reſtitui. Sed quia rurſus ante non multum temporis ſpatium ad
Romanam ciuitatem veniens, de quibuſdam illic actis incongruè, & de ſacrorum es conqueſtus alienatione vaſorum:
atque dum pro hac re, quæ tuis obiectionibus reſpondere potuiſſent, ſuſtineremus in hac ciuitate perſonas, Natalis e-
piſcopus tuus de hac luce migrauit: neceſſarium iudicamus, eaſdem præceptiones tam deceſſoris noſtri quàm noſtras,
quas dudùm, vt dictum eſt, pro tua abſolutione tranſmiſimus, præſentibus deinceps apicibus confirmare. Quamob-
rem à cunctis tibi obiectis capitulis te pleniùs abſoluentes, in tui te ordinis gradu ſine aliqua volumus altercatione
permanere, vt nihil tibi penitus mota à præfato viro quæſtio qualibet occaſione præiudicet.

Cardinales in forenſib. parochiis promotos ad cardinē reuocauit. Greg. lib. 11. Epiſt. 34. ITEM cardinales, violenter in parochiis forenſibus ordinatos, in priſtinum cardinem Gregorius reuocabat. Qua- X.
propter Iohanni epiſcopo Syracuſano ſcribens, ait: Quorũdam ad nos relatione peruenit, Coſmam, qui ex monacho
monaſterij ſanctæ Luciæ, à deceſſore tuo venerandæ memoriæ Maximiano, in eccleſia Syracuſana ſubdiaconus fact⁹,
atq; à te poſtea in poſſeſſione, quæ Iuliana vocatur, presbyter dicitur ordinatus, ita nimia triſtitia & loci qualitate ve-
hementer afflictum, vt vitam ſibi pœnam exiſtimet, & contritioni ſuæ, fugæ quærat auxilium. Et ideò quia tales erga
ſubiectos noſtros debemus exiſtere, quales nos, ſi ſubiecti fuiſſemus, noſtros voluerамus eſſe præpoſitos: magnæ be-
nignitatis eſt, ſi eum in eccleſiam, vbi ſubdiaconi eſt functus officio, ſanctitas tua reducere, atq; illic presbyterum ſtu-
duerit conſtituere cardinalem. Quod & facere, quantùm arbitramur, debes, ſi nihil eſt, quod iuſtè contra ipſum ani-
mum tuum exaſperet. Si verò aliqua culpa eſt, ſuis nobis hoc epiſtolis fraternitas tua, vt ſcire poſſimus, inſinuet.

Quos conſecrauerit Epiſcopos Greg. lib. 2. Epiſt. 18. Indict. 10. QVANTA curioſitate Gregorius idoneos quoſque ad regimen deſtitutarum quæſierit plebium, breuiter indica- XI.
bo, vt tantus vir non ſolùm doctrinis, quin & operibus verus paterfamilias fuiſſe gregis Dominici probabiliter col-
ligatur. Ait enim in epiſtola Maximiano epiſcopo Syracuſano: Felix vir clariſſimus, præſentium lator, edocuit
nos, eſſe quendam in illis partibus presbyterum, qui ad epiſcopatus ordinem prouehi probatæ vitæ merito dignus ap-
pareat. Huncergo fraternitas tua coram ſe deduci faciat, & eum, ſicut certus ſum, propter animæ periculum dili-
genter examinet. Quem ſi ad hunc prouehi gradum dignum eſſe perſpexerit, ad nos ſtudeat deſtinare, vt eum Do-
Lib. 4. Epiſt. 19. mino diſponente, loco cui prouiderimus, poſſimus ordinare paſtorem. Item Cypriano diacono: Amariſſimas di-
lectionis tuæ epiſtolas de domini Maximiani obitu mēnſe Nouembri ſuſcepi. Et quidem ille ad præmia deſiderata
peruenit: ſed infelix populus Syracuſanę ciuitatis lugendus eſt, qui paſtorem talem diu habere non meruit. Proindè
dilectio tua ſolicitudinem gerat, vt in eadem eccleſia talis debeat ad ordinandum eligi, qui poſt dominum Maximia-
num eiuſdem regiminis locum non indignus videatur aut immeritus ſortiri. Et quidem credo, quòd Traianum
presbyterum maxima pars eligat: qui, vt dicitur, bonæ mentis eſt, ſed quantum ſuſpicor, ad regendum locum il-
lum idoneus non eſt. Tamen ſi melior inueniri non valet, & ipſe nullis criminibus tenetur inuolutus, condeſcen-
di ad eum, cogente nimia neceſſitate, poteſt. Si autem mea voluntas ad hanc electionem quæritur, tibi ſecretè indico
quod volo, quia nullus mihi in eadem eccleſia poſt dominum Maximianum tam dignus videtur, quàm Iohannes ar-
chidiaconus Catanenſis eccleſiæ. Qui ſi fieri poteſt, vt eligatur, credo quòd apta valde perſona inueniatur. Sed
ipſe quoque priùs de criminibus, quæ impedire poſſunt, à te ſecretiùs requirendus eſt, à quibus ſi liber inuentus
fuerit, eligi iure poteſt. Quod ſi factum fuerit, etiam frater & coepiſcopus noſter Leo ei ceſſionem facere debebit,
Lib. 8 ep. 17. vt liber ad ordinandum valeat inueniri. Item Clementinæ patritiæ: Amandum presbyterum à Surrentinis ad epi-
ſcopatum, glorioſa filia, electum eſſe cognoſcas. Quem quia huc ſcripſimus debere tranſmitti, contriſtari de eius
abſentia non debetis, quia nec abſcedere creditur, qui mente vobiſcum eſt. Et quoniam paſtorem quærentibus is,
qui vobis olim placuit, gratus eſt, omnipotentem Deum benedicentes, Chriſtiana magis in hac deuotione gaudete.
Lib. 10. ep. 13 Et vt ad nos celeriùs aliis profuturis venire debeat, hilariter ſtudete: quia ſynceræ charitatis eſt exultare, quando
is, qui diligitur, ad hoc vocatur vt creſcat. Item Paſſiuo epiſcopo: Benè nouit fraternitas veſtra, quàm longo tem-
pore Aprucinm paſtorali ſit ſolicitudine deſtitutum. Vbi diu quæſiuimus qui ordinari debuiſſet, & nequaquam
* Opportu-nus. potuimus inuenire. Sed quia * Importunus mihi in moribus ſuis, in pſalmodiæ ſtudio, in amore orationis valdè
laudatur, & religioſam vitam omnimodò agere dicitur: hunc volumus vt fraternitas veſtra ad ſe faciat venire, &
de anima ſua admoneat, quatenus in bonis ſtudiis creſcat. Et ſi nulla ei crimina, quæ per legis ſacræ regulam
morte mulctantur, obuiant, tunc hortandus eſt, vt vel monachus, vel à nobis ſubdiaconus fiat, & poſt aliquantu-
Lib. 11. Epiſt. 24. lum temporis, ſi Deo placuerit, ipſe ad paſtoralem curam debeat promoueri. Item Venantio patritio Panormita-
no, petenti ſibi quendam presbyterùm epiſcopum conſecrari, reſcribit, inter cætera dicens: Hunc presbyterum dare
omnimodò nobis excellentia veſtra ſciat eſſe difficile, quia perſonarum nos neceſſitas ad ordinanda alia loca paſtori-
bus deſtituta non leuis anguſtat.

Quanta diſtrictione examinandos conſecraret. Greg. l. 12 epiſt. 6. SED quia neceſſitate ordinandarum ſe anguſtatum meminit perſonarum, ne indiſcuſſè quenquam promouiſ- XII.
ſe putetur, vno exemplo videtur docendum. Ait enim in epiſtola Iohanni epiſcopo: Ne incauta eorum ordinatio,
qui ad epiſcopatum eliguntur, valeat prouenire, vigilanti de eorum perſonis eſt ſolicitudine requirendum. Indi-
catum ſiquidem nobis eſt, Florentinum archidiaconum eccleſiæ Anconitanæ, qui ad epiſcopatũ electus fuerat, ſcri-
pturæ quidem ſacræ ſcientiam habere, ſed ita ætatis eſſe ſenio iam confractum, vt ad regiminis officium non poſſit
aſſurgere. Adiicientes etiam, ità illum tenacem exiſtere, vt in domum eius amicus ad charitatem nunquam intro-
eat. Ruſticus autem, diaconus eiuſdem eccleſiæ, qui ſimiliter electus fuerat, vigilans quidem homo dicitur: ſed
quantùm aſſeritur, pſalmos ignorat. Florentinum verò diaconum eccleſiæ Rauennatis, qui electus ab omnibus
memoratur, ſolicitum eſſe nouimus: ſed qualis ſit interiùs, omninò neſcimus. Ideoque fraternitas tua vnà cum fra-
tre & coëpiſcopo noſtro Armenio, ſupraſcriptæ eccleſiæ Anconitanæ viſitatore, illuc feſtinet accedere, & diligenter
de vita ac moribus ſingulorum requirere, ſi de nullo ſibi ſunt crimine conſcij, quod eos ad hoc officium vetet accede-
re. Pariter etiam requirendum eſt, ſi hoc, quod de præfato archidiacono dictum eſt, quia nunquam amicus domum
eius ingreſſus eſt, ita ſe veritas habeat. Et vtrùm ex neceſſitate, an ex tenacia talis ſit: aut ſi ita ſenex eſt, vt ad regendum
non poſſit aſſurgere, vel ſi tactis ſacroſanctis euangeliis (ſicut nobis nunciatum eſt) iuſiurandum præbuit, nunquam
ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono, quantos pſalmos minùs tenet, ſcrutandum eſt. Florentino
autem

autem diacono Rauennati, ſi nullum, ſicut diximus, crimen eſt quod obſiſtat, apud epiſcopum eius agi neceſſè eſt, vt ei debeat ceſſionem concedere. Non tamen ex noſtro mandato vel dicto, ne contra ſuam eum voluntatem concedere videatur.

XIII. Et quidem Gregorius prudẽter cognoſcens, totum corpus Eccleſiæ tam per bonos epiſcopos feliciter ſtare, quàm per malos infeliciter cadere: non ſolùm diuerſarum gentium diuerſi ordinis clericos, verùm etiam vacantes epiſcopos in ſuæ diœceſeos epiſcopatus inuitabat. Vnde Sebaſtiano epiſcopo * Smyrnenſi inter cætera ſcribit, dicens: Debitum ſalutationis alloquium ſoluens, indico, quòd ad me Bonifacio defenſore referente peruenerit, quia vir ſanctiſſimus frater noſter dominus Anaſtaſius patriarcha in vna ſuarum ciuitatum regendam vobis eccleſiam committere voluit, & conſentire noluiſtis. Quem ſenſum atque ſapientiam veſtram, valdè ego libenter amplexus ſum, & laudaui vehementer, & vos felices, me infelicem eſſe deputaui, qui tali hoc tempore regimen Eccleſiæ ſuſcipere conſenſi. Si tamen animus veſter fortaſſis fratribus condeſcendendo, & miſericordiæ operibus intentus, ad hoc vnquam conſentire decreuerit, peto vt amori meo alium minimè præponatis. Sunt enim in Sicilia inſula eccleſiæ vacantes Epiſcopis. Et ſi vobis placet, authore Deo, Eccleſiam regere, iuxta beati Petri Apoſtoli limina cum eius adiutorio melius poteſtis. Si verò non placet, feliciter ſtare, & pro nobis infelicibus exorate.

Alterius diœceſis Epiſcopos, ad regendas ſuæ diœceſis eccleſias inuitat
* Serinienſi
Greg l. 4. ep. 35.

XIV. Interea Gregorius locis munitis Epiſcopis conſtitutis, diſſipatas eccleſias adunabat. Quapropter * Bagaudæ Formienſi Epiſcopo ſcribit, dicens: Et temporis neceſſitas nos perurget, & imminutio exigit perſonarum, vt deſtitutis eccleſiis ſalubri ac prouida debeamus diſpoſitione ſuccurrere. Et ideò quoniam eccleſiam Minturnenſem funditus tam cleri quàm plebis deſtitutam deſolatione cognouimus, tuamq́; pro ea petitionem, quatenus Formianæ eccleſiæ, in qua corpus beati Eraſmi martyris requieſcit, cuiq́; fraternitas tua præſidet, adiungi debeat: piam eſſe ac iuſtiſſimam præuidentes, neceſſarium duximus, conſulentes tam deſolationi loci illius, quàm tuæ eccleſiæ paupertati, reditus ſupradictæ eccleſiæ Minturnenſis, vel quicquid ei antiquo modernoq́; iure vel priuilegio potuit poteſtve qualibet ratione competere, ad tuæ eccleſiæ ius poteſtatemq́; hac præcepti noſtri authoritate migrare, vt à præſenti tempore, ſicuti de propria eccleſia debeas cogitare, eiq́ue competenti tua prouiſione diſponere: quatenus deinceps quod perire nunc vſque potuit, pauperum eccleſiæ tuæ vtilitatibus cleriq́; proficiat.

Quomodo Epiſcopatuũ ſedes vnierit
* Bacanda.
Lib. 1 ep. 8.
S. Eraſmi martyris corpus vbi ſit.

XV. Item Benenato epiſcopo: Et temporis qualitas, & vicinitas nos locorum inuitat, vt Cumanam atq; Miſenatium vnire debeamus eccleſias. Quoniam hæ non longo à ſe itineris interuallo ſeiunctæ ſunt, nec peccatis facientibus tanta populi multitudo eſt, vt ſingulos, ſicut olim fuit, habere debeant ſacerdotes. Quia igitur Cumani caſtri ſacerdos curſum vitæ huius expleuit, vtraſq; nos eccleſias præſentis authoritatis pagina vniſſe, tibiq́ue commiſiſſe cognoſce, propriumq́; vtrarumq́; eccleſiarum ſcito te eſſe pontificem. Et ideo te quæcunq; tibi de earum patrimonio vel cleri ordinatione promotioneve iuxta canonum ſtatuta viſa fuerint ordinare atq; diſponere, habebis vt proprius te vera ſacerdos, liberam ex noſtræ authoritatis conſenſu atque permiſſione licentiam. Vbi verò commodius ac vtilius eſſe perſpexeris, habitato: Ità ſanè, vt alteram eccleſiam, à qua corporaliter ad præſens abſens es, ſolicita prouidentiq́; cura diſponas, quatenus diuina illic myſteria ſolenniter auxiliante Domino peragantur. Fraternitas ergò tua tanto in adhortatione populi lucrandiſque animabus ſolicitiore cura ſemper inuigilet, quanto ſe vnitarum eccleſiarum gubernationis onera ſuſcepiſſe cognoſcit. Item Iohanni epiſcopo Veliterno: Poſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatum ità peccatis facientibus deſolauit eccleſias, vt reparandi eas ſpes nulla populo deficiente remanſerit, maiori valdè cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo paſtoris moderamine gubernatæ, per inuia fidei, hoſtis callidi rapiantur, quod abſit, inuidia. Huius ergò rei ſolicitudine ſæpè commoniti hoc noſtro ſedit cordi conſilium, vt vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideoq́; fraternitati tuæ curam gubernationemq́ue trium Tabernenſium eccleſiæ præuidimus committendam. Quam tuæ eccleſiæ aggregari vnitique neceſſe eſt, quatenùs vtrarumq; eccleſiarum ſacerdos & rector, Chriſto adiutore, poſſis exiſtere: & quæcunque tibi de eius patrimonio vel cleri ordinatione ſeu promotione vigilanti ac canonica viſa fuerint cura diſponere, quippe vt pontifex proprius, liberam habebis ex præſenti noſtra permiſſione licentiam.

Lib. 2. Epiſt. 31. Indict. 10.
Cumanam & Miſenatẽ eccleſias vnit.

XVI. At verò ciuitatum deſolatarum pontifices Gregorius vacantibus ciuitatibus incardinare curabat. Vndè Martino epiſcopo Corſicæ inter cætera ſcribens: Quoniam, inquit, eccleſia Tamitana, in qua dudùm fuerat honore ſacerdotali tua fraternitas decorata, ità eſt delictis facientibus hoſtili feritate occupata & diruta, vt illic vlteriùs ſpes remeandi nulla remanſerit: in eccleſia te * Alirenſi, quæ iamdiu pontificis eſt auxilio deſtituta, Cardinalem ſecundùm petitionis tuæ modum hac authoritate conſtituimus ſine dubio ſacerdotem. Ità ergò ſtudio vigilanti cum Dei amore ſecundùm canonum præcepta cuncta diſpone & ordina, vt & fraternitas tua ſuis deſideriis ſe gaudeat fuiſſe potitam, & eccleſia Dei alterno gaudio repleatur, Cardinalem te ſuſcepiſſe pontificem. Item Iohanni epiſcopo Squillaceno: Paſtoralis officij cura nos admonet, deſtitutis eccleſiis proprios conſtituere ſacerdotes, qui gregem Dominicum paſtorali debeant ſolicitudine gubernare. Propterea te Iohannem, ab hoſtibus captiuatæ Liſitanæ ciuitatis epiſcopum, in Squillacena cardinalem neceſſè duximus conſtituere ſacerdotem, vt & ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas, & licet à tua, hoſte imminente, depulſus ſis, aliam quæ paſtore vacat, debeas eccleſiam gubernare: Ita tamen, vt ſi ciuitatem illam hoſtibus liberam effici, & Domino protegente, ad priorem ſtatum contigerit reuocari, in eam, in qua priùs ordinatus es, eccleſiam reuertaris. Si autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac, in qua à nobis incardinatus es, debeas eccleſia permanere.

Vacantes epiſcopos vacantibus incardinat eccleſiis.
Greg l. 1. epiſt. 77.
* Saonenſi.
Lib. 2. Epiſt. 25. Indict. 10.

XVII. Sed & expulſos epiſcopos, quos tam citò Gregorius vel incardinare non poterat, vel quorum reditum ad ſedes proprias contingere poſſe ſperabat, aliis epiſcopis, qui tunc videlicet in locis ſuis degebant, interim pro ſuſtentatione ac ſtipendiis præſentis vitæ iungebat, generaliter dicens: Fratres & coëpiſcopos noſtros, quos & captiuitatis diuerſarumq́; neceſſitatum anguſtiæ comprimunt, ſtudete conſolandos, conuiuandoſq́; vobiſcum in eccleſiaſticis ſuſtentationibus libenter ſuſcipere: Non quidem vt per communionem epiſcopalis throni dignitas diuidatur, ſed vt ab eccleſia iuxta poſſibilitatem ſufficientia debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in veſtris eccleſiis authoritatem tribuimus, ſed tantùm veſtris ſolatiis eos contineri ſummoperè hortamur.

Inthronizatis Epiſcop. præſules expulſos iung t

XIIX. Loca quoq; ſedium prudentiſſimus pontifex, accepta iuſta occaſione, mutabat. Vndè Iohanni epiſcopo Veliterno ſcribit, dicens: Temporis qualitas admonet, epiſcoporum ſedes, antiquitùs certis ciuitatibus conſtitutas, ad alia, quæ ſecuriora putamus, eiuſdem diœceſis loca tranſponere, quo & habitatores nunc degere, & barbaricum poſſint periculum faciliùs declinare. Propterea te Iohannem fratrem coëpiſcopumq; noſtrum Veliternẽſis ciuitatis, ſedemq́; tuam in locum, qui appellatur Arenata, ad ſanctum Andream Apoſtolum præcipimus exindè tranſmigrare: Quatenus & ab hoſtilitatis incurſu liberior exiſtere valeas, & illic conſuetudinum ſolennium feſta diſponas.

Sedium loca mutat
Greg lib. 2. Epiſt. 11 Indict. 10.

XIX. Et notandum quòd Gregorius licet monaſteria & epiſcopatus vniẽrit, atq; vacantes epiſcopos vacantibus ciuitatibus incardinare ſtuduerit, nunquam tamen epiſcopum ab integritate ſuæ eccleſiæ, vel ipſe in aliam commutauit, vel ſub quacunq; occaſione migrare conſenſit. Nam poſtquam Demetrium Neapolitanum epiſcopum ſuper criminibus manifeſtis depoſuit, cùm ab eiſdem Neapolitanis incardinari ſibi Paulum Nepeſinum epiſcopum magnopere quæreretur,

Epiſcopatuũ permutationẽ nõ permittit.

retur, diſcretiſſimus pontifex viſitatione ciuitatis Nepeſinæ Iohanni epiſcopo delegata, eundem quidem Paulum viſitatorem illis tribuit, Cardinalem verò conſtituere tam primò diſpenſatoriè diſtulit, quàm poſteà penitùs recuſauit. Cui poſtmodùm licentiam reuertendi ad ſuam diœceſim concedens, centum ſolidos de Neapolitana eccleſia & vnum puerulum orphanum, qualem ipſe de familia eiuſdem eccleſiæ voluiſſet, dari præcepit.

Alterius parochianum ſibi Cardinalem ſacrat. Greg lib. 4. epiſt 30.

ALIARVM parochiarum clericos ſibi, & aliis diſcretiſſimus pontifex diſcretiſſimè indicare curabat. Quapropter XIX.
Eliæ presbytero & Abbati prouinciæ Iſauriæ poſt aliqua ſcribens: Filium, inquit, veſtrum Epiphanium mandaſtis, vt ad ſacrum ordinem prouehere deberemus, vobiſq; retranſmittere, ſed in vno vos audiuimus, in altero verò minimè potuimus. Diaconus quidem factus eſt, ſed quiſquis ſemel in hac eccleſia ſacrum ordinem acceperit, egrediendi ex ea vlteriùs licentiam non habet. Si ergo videre vos non potui, hac ex re conſolatiouem habeo, quia in filio veſtro requieſco.

Clericos alterius eccleſiæ aliis incardinari permittit. Greg. lib. 3. epiſt 14. Lib. 5. ep 11.

ITEM Maximiano epiſcopo Syracuſano: Præſentium lator Felix diaconus, cùm nullatenus in hæreticorum do- XX.
gmata lapſus ſit, nec à catholica fide diſceſſerit, prauis illectus aduerſus Conſtantinopolitanam ſynodum ſuſpicionibus, in Iſtricorum ſe ſeparatione remouerat. Qui cùm Romam veniſſet, recepta à nobis, iuuante Domino, ratione, exceſſum ſuum recepta Dominici corporis & ſanguinis communione correxit. Quia ergò, vt dictum eſt, non in hæreſim incidit, ſed à ſacris generalis Eccleſiæ myſteriis quaſi rectæ ſtudio intentionis errauit, imbecillitati eius atque neceſſitatibus conſulentes, maximeq; ſuſtentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Syracuſana eccleſia eum præuidimus cardinandum. Item Fortunato epiſcopo Neapolitano: Fraternitatē tuam à nobis petiiſſe recolimus, vt Gratianum eccleſiæ Venafranæ diaconum tuæ concederemus eccleſiæ cardinandum, & quoniam nec epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habet ecc eſiam, hoſte ſcilicet prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere, petitionem tuam non præuidimus differendam, idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſario duximus concedendum, habituro licentiam diaconem illum, noſtra interueniente authoritate, eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere

Lib. 5. epiſt. 20.

cardinalem. Item Cypriano diacono: Sicut dilectio tua ſtudioſe laborauit pro perſona fratris & coepiſcopi noſtri Iohannis, vt in Syracuſana eccleſia authore Deo debuiſſet ordinari: ita nunc neceſſe eſt, vt per dilectionis tuæ ſtudia ei quoque regiminis ſolatia miniſtrentur. Quendam enim presbyterum proprium habuiſſe ſe perhibet, qui tamen à fratre & coepiſcopo noſtro Leone in Catanenſi eccleſia dicitur ordinatus. Et quia in nouam eccleſiam vadit, & ſuos illic proprios homines habere neceſſe eſt, vt dum cauſarum tumultibus premitur, in ſecreto ſuo inueniat vbi requieſcat: prædicto fratri & coepiſcopo noſtro Leoni blande & leniter perſuadere debes, vt ei præfatum presbyterum cedere debeat, ne, quem tam benignus ad ordinandum ceſſit, ordinatum deſtituere fortaſſe videatur.

Clericis prioribus, poſterius ordinatos nō præfert. Greg. lib. 1. epiſt. 81.

ANTIQVISSIMVM Eccleſiaſticæ conſuetudinis ordinem Gregorius ab Apoſtolis traditum, & ad ſua vſque XXI.
tempora ſolenniter conſeruatum, adeo ſtudioſiſſime retinebat, vt nullum quantalibet ſanctitate, ſapientia, nobilitateve polleret, anterioribus clericis in conuentu, conſeſſu, ſtatione ſiue ſubſcriptione præponeret. Vnde Ianuario Caralitano epiſcopo ſcribens: Liberatus, iuquit, de quo nobis tua fraternitas indicauit, qui diaconi fungi perhibetur officio, ſi à deceſſore tuo non factus eſt Cardinalis, ordinatis à te diaconibus nulla debet ratione præponi: ne eos, quos conſecrando probaſſe cognoſceris, reprobare ſupponendo quodammodo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat ſpiritus, omni inſtantia ab intentionis ſuæ prauitate compeſce, & vltimum inter diaconos ſtate conſtitue: ne, dum ſe illicite præferri contendit, immeritus loco, in quo nunc ſitus eſt, iudicetur. Cuius tamen ſi obedientia fueris inuitatus, & eum poſt hoc facere Cardinalem volueris, uili pontificis ſui ceſſionem ſolenni more meruerit, abſtinendum ab omni eius incardinatione memineris. Quoniam æquitati conuenire non ambigis, vt aliis ſeruare non differas, quod ipſe quoque tibi ſeruari deſideras.

Defunctorū Epiſcoporum eccleſias vicinis viſitatoribus committit. Greg lib 2 ep. 19 & 26. Indict 10

CVIVS videlicet antiquiſſimæ conſuetudinis ordine Gregorius prouocatus, defunctorum epiſcoporum ec- XXII.
cleſias pro faciendo inuentario, & eligendo legitimæ opinionis epiſcopo, vicinis epiſcopis commendabat, hoc modo ſcribens: Obitum illius antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quicquid illud eſt in patrimonio eiuſdem, à quoquam præſumatur, eccleſiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam eccleſiam ite properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque eius admonere feſtinet, vt remoto ſtudio, diuerſarum partium vno eodemque conſenſu, talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum, ad nos veniat conſecrandus: Prouiſurus ante omnia, ne ad hoc cuiuslibet conuerſationis vel meriti laicæ perſonæ adſpirare præſumant, & tu periculum ordinis tui, quod abſit, incurras. Monaſteria autem, ſi qua ſunt in ipſius parœcia conſtituta, ſub tua cura dipoſitioneque, quouſque illic proprius fuerit epiſcopus ordinatus, eſſe concedimus, vt ſolicitudinis tuæ vigilantia propoſito ſuo congrua, Deo adiuuante, actione reſpondeat. Item clero, ordini & plebi: & Veſtri

Lib. 2. epiſt 27. Ind. 10.

antiſtitis obitum cognoſcentes, curæ nobis fuit deſtitutæ eccleſiæ viſitationem illi fratri & coepiſcopo noſtro ſolenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, vt nil de prouectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque à quoquam vſurpari patiatur. Cuius vos aſſiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in eccleſiaſtico obſequio ſacerdos exquiratur, qui à venerandis canonibus nulla diſcrepet ratione. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & viſitatoris pagina proſequente, ad nos veniat ordinandus. Prouiſuri ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam perſonam præſumatis eligere. Et non ſolum ille ad epiſcopatus apicem nulla ratione prouehetur, verum etiam vos nullis interceſſionibus veniam poſſe promereri cognoſcite: Sed omnes, quos ex vobis de laica perſona adſpirare conſtiterit, ab officio & à communione alienos faciendos proculdubio noueritis.

Pro inuentario faciendo nihil accipiendū decernit. Greg lib 3. epiſt. 51.

NVLLA occaſione Gregorius quicquam de donariis ſiue prædiis quarumlibet eccleſiarum patiebatur auferri. XXIII
Idcirco Maximiano Syracuſano epiſcopo inter alia ſcribit, dicens: Charitatem tuam commonere curauimus, vt ſiquiſpiam epiſcoporum de hac luce migrauerit, vel, quod abſit, pro ſuis fuerit motus exceſſibus, conuenientibus hierarchicis cunctiſque cleri prioribus, atque in ſui præſentia inuentarium eccleſiæ rerum facientibus; omnia quæ reperta fuerint, ſubtiliter deſcribantur: ne, ſicut antea fieri dicebatur, ſpecies quædam aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro faciendi inuentarij labore, tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem facultatis pauperum pertinent, deſideramus expleri, vt nulla penitus in rebus eorum ambitioſis hominibus venalitatis relinquatur occaſio. Viſitatores eccleſiarum, clerici quoque eorum, qui cum ipſis per non ſuæ ciuitatis parœcias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant, te diſponente, ſubſidium. Iuſtum namque eſt, vt illic conſequantur ſtipendium, quo pro tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium.

Cōſuetudines dationū, vel xeniorum repellit Greg. lib 1 ep 64.

CONSVETVDINES dationum vel xeniorum à ſuis epiſcopis accipere Gregorius, quaſi pondus quoddam peſti- XXIV.
ferum, toto mentis conamine detrectabat. Vnde Felici epiſcopo Meſſanenſi: Conſuetudines, inquit, quæ eccleſiis grauamen noſcuntur inducere, noſtra nos decet conſideratione remittere: ne illic aliqua cogantur inferre, vnde ſibi referenda debent potius expectare. Clericis quidem tuis vel aliorum conſuetudinem te oportet illibatam ſeruare,

eiſque

eiſq; annis ſingulis, quæ ſunt conſueta, tranſmittere. Nobis verò de cætero, ne quid tranſmitti debeat, inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis, palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cũ gratiarum actione ſuſcepimus. Sed eas, ne quod exinde ſentire potuiſſes diſpendium, digno fecimus precio venundari, & id tuæ fraternitati tráſmiſimus ſigillatum. Sed quia charitatem tuam ad nos velle venire cognouimus, ſcriptis præſentibus admonemus, vt ad veniẽdum non debeas laborem aſſumere: ſed ora pro nobis, vt quanto nos itineris interualla diſſociant, tanto nimis noſtris adinuicem, Chriſto adiuuante, ſimus in charitate coniuncti: quatenus alterna nos obſecratione iuuantes, ſuſceptum officium venturo integrum iudici reſignemus. Item Iohanni epiſcopo primæ Iuſtinianæ cui & pallium mittit, & vices ſuas committit, poſt multa ſcribit: Xenia autem veſtræ ſanctitatis ſuſcipere omnino nolueram, quia valde eſt incongruum, vt à prælatis & afflictis fratribus munera percepiſſe videremur. Sed reſponſales veſtri alio me argumento vicerunt, ad eum illa deferentes, à quo non poſſent oblationes veſtræ fraternitatis repelli.

Nota tanti viri mirabilem ſynceritatem.

Lib 4. Epiſt 15.

XXV. Hinc eſt, quod Gregorius epiſcoporum neminem ad Vrbem fatigare delectans, Maximiano Syracuſano epiſcopo vices ſuas per Siciliam totam commiſit, præcipiens, vt omnes epiſcopi ſemel in quinquennio Romam venirent. Vnde Cypriano diacono ſcribens, ait. Nouit dilectio tua hanc olim conſuetudinem tenuiſſe, vt fratres & coepiſcopi noſtri Romam ſemel in triennio de Sicilia conuenirent, ſed nos eorum labori conſulentes, ſcias conſtituiſſe, vt ſuam hic ſemel in quinquennio præſentiam exhiberent, &c. Vbi notandum, quia ſi B. Gregorius xenia, quod credi nefas eſt, anhelaret, non epiſcoporum aduentus à triennio in quinquennium protelaret, immò à triennio in biennium proculdubio feſtinaret.

Epiſcopos Romã venire ſemel in quinquennió ſtatuit.

XXVI. Sed quando xenia grate ſuſciperet, qui quamuis diſpenſandas alterius eleemoſynas recuſare timeret, eas tamen & timendo ſuſcipiebat & cautiſſimè diſpenſabat? Quiq; adeo ſua dare, & aliena non accipere conſueuerat, vt etiã rerum quarundã precia penitus refutaret. Vnde Eulogio patriarchæ Alexandrino inter cætera ſcribit, dicens: De lignis quod ſcribitis, quia breuia fuerint: nauis, per quam tranſmiſſa ſunt, qualitas fecit. Quia ſi maior nauis veniſſet, potuiſſem ligna etiam maiora tranſmittere. Quod autem dicitis, quia ſi maiora tranſmittimus, precium datis: largitati quidem gratias agimus, ſed accipere preciũ, euangelio interdicente, prohibemur. Nos enim ea, quę tranſmittimus, ligna non emimus: & quomodo poſſumus precium accipere, cum ſcriptum ſit, Gratis accepiſtis, gratis date? Nunc ergo iuxta modũ nauis per nauclerum parua ligna tranſmiſimus: ſequenti vero año, ſi omnipotenti Deo placuerit, maiora præparamus.

Rerũ precia ſuſcipere recuſat. Greg lib. 7. epiſt 19.

Matth 10.

XXVII. Non mirum, ſi liberaliſſimus pontifex nullas conſuetudines à ſuis ſuffraganeis, nulla xenia capiebat, quibus ipſe, ſi qua neceſſaria habere videbantur, ſatis hilariter miniſtrabat. Vnde Venantio epiſcopo Peruſino ſcribit, dicens: Fratrem & coepiſcopum noſtrum Ecceleſium frigore omnino laborare cognouimus, pro eo, quod hyemalem veſtem non habeat, & quia aliquid ſibi à nobis petiit debere tranſmitti, fraternitati tuæ ad hoc per latorem præſentium tranſmiſimus * amphimachum, tunicam & pectorale, vt à te ei debeant ſine mora tranſmitti. & ideo ad prædictum fratrem noſtrum ſub omni illud celeritate ſtude tranſmittere, atque nobis hoc ipſum quia tranſmiſeris, tuis renunciare epiſtolis non omittas. Sed ita fac, vt ad tranſmittendum, quia vehemens frigus eſt, moram aliquam minimè facias. Item eidem Eccleſio Clutino epiſcopo: Scripta fraternitatis veſtræ ſuſcipientes, contriſtati ſumus, quod vos per ea & grauiter infirmatos, & adhuc debiles eſſe cognouimus. Et licet ſanctitatem veſtram videndi deſiderium haberemus, bene tamen feciſtis iſto vos illic tempore continere, ne venientes huc, de ægritudinis veſtræ moleſtia recidiuam nobis triſtitiam faceretis. Et poſt pauca: Vnum autem caballum vobis qualem inuenire potuimus, de benedictione ſancti Petri tranſmiſimus, vt habeatis, cum quo poſt infirmitatem vectari poſſitis.

Suffraganeis ſuis epiſcopis neceſſaria prẽrogat.

Greg li. 10. epiſt. 54.

*amphibalum.

Lib. 4. epiſt. 46.

XXVIII. Tali patrono tunc illius temporis pontifices ampliati, tam nouas eccleſias à fundamentis conſtruentes ornare, quam veteres quoq; ſplendidiſſimè renouare cœperunt. Nam Gregorius nihil in ſuis coepiſcopis magis, quam ſanctitatem, ſapientiam & liberalitatem, curioſiſſime quæritabat. Quod vt ſignificantius eluceſcat, quaſdam epiſtolarum eius adhibeo, quarum teſtimonio lector meus quorundam Epiſcoporum vitia reprehenſa cognoſcat. Ait enim in epiſtola Secundino ſeruo Dei inter cætera.

In Epiſcopis quid requirerit.

XXIX. Fratrem noſtrum Marinianum Epiſcopum verbis quibus vales, excita, quia eum obdormiſſe ſuſpicor. Nam venêre quidam ad me, in quibus erant quidam ſenes mendicantes. Qui à me diſcuſſi ſunt, à quibus quid acceperint: & per ſingula retulerunt, quanta eis & à quibus in itinere data. Quos dum ſolicite de prædicto fratre requirerem, quid eis dediſſet, reſponderunt ſe eum rogaſſe, ſed ab eo nihil accepiſſe: ita vt neque panem in via acceperint, quod dare omnibus illi eccleſiæ ſemper familiare fuit. Dixerunt enim: Reſpondit nobis, dicens: Non habeo, quod vobis dem: & miror ſi is qui veſtes habet, argentum habet, cellaria habet: quod pauperibus debeat dare, non habet. Dic ergo illi, vt cum loco mutet mentem. Non ſibi credat ſolam lectionem & orationem ſufficere, vt remotus ſtudeat ſedere, & de manu nihil fructificare. Sed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus occurrat, alienam in opiam ſuam credat: quia ſi hæc non habet, vacuum epiſcopi nomen tenet.

Marinianum Epiſcopum auaritiæ notat. Greg lib. 5. epiſt. 29.

XXX. Item Sereno Epiſcopo Maſſilienſi poſt aliqua: Perlatum ad nos fuerat, quod inconſiderato zelo ſuccenſus, ſanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem qui eas adorari vetuiſſes, omnino laudauimus: fregiſſe verò reprehendimus. Dic frater, à quo factum ſacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud, vel illud te debuit reuocare, ne deſpectis aliis fratribus, ſolum te ſanctum eſſe crederes & ſapientem? Aliud eſt *a* enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum, addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus. Quia in ipſa ignorantes vident quod ſequi debeant: in ipſa legunt, qui literas neſciunt. Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura eſt. Quod magnopere à te, qui inter gentes habitas, attendi decuerat, ne dum recto zelo incaute ſuccenderis, ferocioribus animis ſcandalum generares. Frangi ergo non debuit, quod non ad adorandum in eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſolummodo mentes fuit neſcientium collocatum. Et *b* quia in locis venerabilibus ſanctorum depingi hiſtorias non ſine ratione vetuſtas admiſit, ſi zelum diſcretione condiiſſes, ſine dubio & ea, quæ intendebas, ſalubriter obtinere, & collectum gregem non diſpergere, ſed diſperſum potius poteras congregare: vt paſtoris in te meritum nomen excelleret, non culpa diſperſoris incumberet. Hinc autem, dum in hoc animi tui incaute nimis motus exequeris, ita tuos ſcandalizaſſe filios perhiberis, vt maxima eorum pars à tua ſe communione ſuſpenderet. Quando ergo ad ouile Dominicum errantes oues adduces, qui quas habes, retinere non præuales? Proinde hortamur, vt vel nunc ſtudeas eſſe ſolicitus, atque ab hac te præſumptione compeſcas, & eorum animos, quos à tua diſiunctos vnitate cognoſcis, paterna ad te dulcedine omni anniſu omniq; ſtudio reuocare feſtines.

Serenum Epiſc. Maſſilienſem de confractis imaginibus arguit.

Greg lib 9. epiſt 9.

Vide p. 3. c. 42.

Grat. de Conſec. diſt. 3 c 27.

Pan l 7. c. 50

Anſ l 3. c. 45.

a Imagines ſacræ ad qđ ſeruiant.

b Imaginum vſus in Eccleſia antiquiſsimus.

XXXI. Ianuario quoq; Caralitano Epiſcopo poſt aliqua ſcribit, dicens: Inter querelas multiplices Iſidorus, vir clariſſimus, à fraternitate tua fruſtra ſe excommunicatum anathematizatumq; conqueſtus eſt. Quod quamobrem factum fuerit, dum à clerico tuo, qui præſens erat, voluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſa, niſi pro eo, quod te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer afflixit. Quia ſi ita eſt, nil te oſtendis de cæleſtibus cogitare, ſed terrenam te conuerſationem habere ſignificas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ, quod ſacris regulis prohibetur maledictionem anathematis inuexiſti. Vnde de cætero omnino eſto circumſpectus atque ſolicitus, & talia cuiquam pro defenſione iniuriæ tuæ inferre denuo non præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris, in te ſcias poſtea vindicandum.

Ianuarium Epiſc. iniurias ſuas vindicantẽ deterret. Greg. lib. 2. epiſt 34. Indict. 10.

Eundē pro exaratione meſsis die Dominico, exa'per::t Greg. lib. 7. epiſt 1. Ind. ct 5. 1 *Tim* 5. *Eſa* 42. *Eſa* 66.

ITEM eidem: Prædicator omnipotentis Domini Paulus Apoſtolus præcipit, dicens: Seniorē ne increpaueris. Sed xxxIII
hæc eius regula in eo ſeruanda eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi n. ſenior iuuenibus exemplum ad interitum prębet, ibi diſtricta increpatione feriendus eſt. Nam ſcriptum eſt: Laqueus iuuenum omnes vos, & rurſum Propheta dicit: Puer centum annorum, maledictus erit. Tanta a. nequitia ad aures meas de tua ſenectute peruenit, vt eam, niſi adhuc humanitus penſatemus, fixa iam maledictione feriremus. Dictū quippe mihi eſt, quòd dominicorum die priuſquā Miſſarū ſolennia celebrares, ad exarandā meſſem latoris præſentium perrexiſti, & poſt exarationem eius Miſſarum ſolennia celebrâſti. Poſt Miſſarum verò ſolennia etiam & terminos poſſeſſionis illius eradicare minime timuiſti. Quod factum quæ pœna debuit inſequi, omnes qui audiunt, ſciunt. Dubiū autem de tanta hac peruerſitate fueramus: ſed filius noſter Cyriacus Abbas, à nobis requiſitus, dum eſſet Caralis, ita ſe cognouiſſe perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, aliquandò reſipiſce ſenex, atq; à tanta leuitate morum, & operum peruerſitate compeſcere. Quia quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri ſolicitior atq; timidior debes. Et quidem pœnæ ſententia in te fuerat iaculanda: ſed quia ſimplicitatem tuam cum ſenectute nouimus, interim tacemus.

Deſideriū Galliarum Epiſcopū, quod gentiliū libros legat, corripit. Greg. lib 9 Epiſt 48 Grat diſt. 86. c 5 Iuo p. 4 c 161. & p 5 c 190 Bur. l 1 c. 97

OMNES omnino pontifices à lectione librorum gentiliū Gregorius inhibebat: Quapropter Deſiderio Galliarū epi- xxxIV
ſcopo, palliū poſtulanti ſcribit, inquiens: Cùm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudiis nunciata, ita cordi noſtro eſt nata lætitia, vt negare ea, quæ ſibi fraternitas veſtra concedenda depoſcerat, minimè pateremur. Sed poſt hoc peruenit ad nos, quod ſine verecundia memorare non poſſumus, Fraternitatē tuam grammaticam quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſtè ſuſcepimus, ac ſumus vehementius aſpernati, vt ea, quæ prius dicta fuerant in gemitū & triſtitiā verteremus: quia in vno ſe ore, cum Iouis laudibus, Chriſti laudes nō capiunt. Et quam graue nefandumq; ſit epiſcopis canere, quod nec laico religioſo conueniat, ipſe conſidera. Nam quāuis dilectiſſimus filius noſter Candidus presbyter poſtmodum veniens hac de re ſubtiliter inquiſitus negauerit, atq; vos conatus fuerit excuſare, de noſtris tamen adhuc animis non receſſit. Quia quanto execrabile eſt hoc de ſacerdote narrari, tanto verum ita necne ſit, diſtricta & veraci oportet ſatisfactione cognoſci. Vnde ſi poſt hoc euidenter hæc, quæ ad nos perlata ſunt, falſa eſſe claruerint, neq; vos nugis & ſecularibus literis ſtudere conſtiterit, & Deo noſtro gratias agemus, qui cor veſtrum maculari blaſphemiis nefandorum laudibus non permiſit, & de concedendis, quæ poſcitis, ſecuri iam & ſine aliqua dubitatione tractabimus.

Natalē Epiſc. de negligentia & conuiuiis reprehēdit

NIHILOMINVS Natali Salonitano epiſcopo ſcribit, dicens: Multis ab vrbe tua venientibus, frater reuerendiſſime, didici, paſtorali cura derelicta, ſolis te conuiuiis occupatum. Quæ audita nō crederem, niſi hæc actionum tuarum experimentis approbarē. Nam quia lectioni nequaquam ſtudeas, nequaquam exhortationi inuigiles, ſed ipſum quoq; vſum eccleſiaſtici ordinis ignores, hoc eſt in teſtimonium, quod eis, ſub quibus es poſitus, ſeruare reuerentiam, neſcis. Greg lib. 2. epiſt 14. Ind 10 Iuo p 6. c. 304. Grat. diſt. 44 c 5 Bur. l 2 c. 130.

Natalem ſe excuſare moliētem, propriis rationibus perſtringit. Gre lib. epiſt 37. *Gen* 8 *Gen* 27. Epulę diuinæ, ſcriptura ſacra. *Matth.* 11.

SED cum Natalis per inanem philoſophiam ſcriptis propriis ſe niteretur inculpabilem demonſtrare, mitiſſimus
doctor Gregorius ita reſcripſit: In conuiuiorum defenſione veſtra fraternitas Abrahæ conuiuiū memorat, in quo, te- xxxV.
ſte ſacro eloquio, tres angelos ſuſcepiſſe perhibetur. Sed hoc exemplo neq; nos beatitudinem veſtram reprehēdimus, ſi hanc ſuſcipere angelos in hoſpitalitatem cognoſcimus. Rurſum narrat tua fraternitas Iſaac ſatiatum, filio benedictionem dediſſe. Quæ vtraq; veteris teſtamenti, quia ita ſunt geſta per hiſtoriam, vt tamen ſignarent aliquid per allegoriam: vtinam valeamus ſic res geſtas legendo percurrere, vt poſſimus etiam gerendas præuidendo ſentire. Ille quippe in tribus Angelis vnum ſalutans, Trinitatis ſubſiſtentias vnius ſubſtantiæ eſſe declarauit. Iſte verò ſatiatus benedicit filium, quia qui diuinis epulis repletur, illius ſenſus in prophetiæ virtutem extenditur. Diuinæ autem epulæ, ſacri eloquii verba ſunt. Si igitur aſſiduè legitis, ſi exemplum ab exterioribus trahentes, interna penetratis, quaſi de agri venatione ſatiati, mentis ventrem repletis: vt antepoſito filio, ſuſcepto videlicet populo, poſſitis ventura nunciare. Sed iam in hoc ſeculo caligat, qui de Deo aliquid prophetat: Quia profectò dignum eſt, vt hic iam per concupiſcentiam nimis videat, cuius ſenſus per intelligentiam intus coruſcat. Hæc ergo ad voſmetipſos trahite, & ſi vos tales agnoſcitis, nihil eſt, quod de veſtra æſtimatione dubitetis. Gaudere quoq; beatitudinem veſtram inuenio, ſi voracis nomen cum rerum authore ſuſtineat. Quod ego breuiter expono, quia ſi de vobis falſum dicitur, nomen hoc veraciter cum rerum authore ſuſtinetis. Si vero de vobis verum eſt, quod de illo falſum fuiſſe quis dubitet, abſoluere vos non valet par nomen, quorum diſpar eſt cauſa. Nam cum eo crucem etiam periturus latro ſuſcepit: ſed quem reatus proprius tenuit, par crucifixio non abſoluit. Ego tamen quantis valeo precibus depoſco, vt ſanctiſſimam fraternitatem veſtram authori noſtro Deo non ſolùm nomen, ſed etiam cauſa coniungat. Conuiuia autem, quæ ex intentione impendendæ charitatis fiunt, recta veſtra ſanctitas in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt, quia tunc veraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur, & non in eis inanes ſecularium negociorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur: cum non plus quam neceſſe eſt, ſeruitur corpori, ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſus exercendæ virtutis habeatur. Hæc itaq; ſi vos in veſtris conuiuiis agitis, abſtinentium (fateor) magiſtri eſtis. Quod ergo Pauli Apoſtoli ad me teſtimonium poſuiſtis, Qui non manducat, manducantem non iudicet: omnino exiſtimo incongruum fuiſſe. Quia neq; ego non comedo, neq; ob hoc à Paulo Apoſtolo dictum eſt, vt membra Chriſti, quæ in eius corpore, id eſt, in Eccleſia ſibi charitatis compage connexa ſunt, nullam de ſe vllo modo curam gerant. Sed ſi neq; ego ad te, neq; tu aliquid pertineres ad me, iure tacere compellerer vt eum non reprehenderem, qui emendari non poſſet. Hæc ergo ſententia propter eos ſolummodò dicta eſt, qui illos iudicare ſtudent, quorum cura ſibi commiſſa non eſt. At poſtquam nos authore Domino vnum ſumus, ſi vobis ea, quæ corrigenda ſunt, tacemus, valdè delinquimus.

Conuiuia quænam ex charitate proficiſcātur.

Rom 14.

Epiſcopum ab eccleſia ſua abeſſe vetat. Greg lib. 2. epiſt. 11. ind. 3. Grat. diſt. 88 c 4.

NEMINEM ſanè pontificum à parœcia ſua ſaltem parumper abſq; ineuitabili prorſus neceſſitate diſcedere Gre- xxxVI
gorius permittebat, quos nimirum in cauſis mundialibus occupari vehementiſſimè prohibebat. Vnde Romano defenſori ſcribit, dicens: Perlatum ad nos eſt, reuerentiſſimum fratrem noſtrum Baſilium epiſcopum, velut vnum de laicis, in cauſis ſecularibus occupari, & prætoriis inutiliter obſecundare. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat, ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſceperit, eum ita ad reuertendum diſtricta executione compellat, quatenus ei illic, te inſiſtente, quinq; diebus ſub qualibet excuſatione immorari non licet: Ne, ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

Pimenium Amalphitanum Epiſcopum per diuerſa loca vagantē increpat. Greg lib. 3 epiſt. 23.

ITEM Anthemio ſubdiacono: Peruenit ad nos, Pimenium, Amalphitanæ ciuitatis epiſcopum, in eccleſia ſua xxxVII.
reſidere non eſſe contentum, ſed foras diuerſa per loca vagari. Quod videntes alii, nec ipſi in caſtro ſe retinent: ſed eius exemplum ſequentes, foris magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes, ipſi potius ad ſuam hoſtes deprædationem inuitant: Idcircò hac tibi authoritate præcipimus, vt ſupraſcripto epiſcopo interminari non deſinas, quatenus hoc de cætero facere non præſumat, ſed in eccleſia ſua ſacerdotali more reſideat. Quem ſi fortè non emendari poſt tuam interminationem cognoueris, in monaſterio eum deputare, & nobis curabis modis omnibus indicare, vt quid facere debeas, noſtra iterum præceptione cognoſcas.

Non

XXXVIII. Non mirum, ſi Gregorius ex miniſterio ſibi credito, curabat vitia quorumlibet præpoſitorum verbis ſalubribus increpare, qui lapſum propriæ amitæ non dubitauerit ad inſtructionem populi poſterorum memoriæ commendare. Siquidem euangelica ſententia, qua dicitur, Multi ſunt vocati, pauci vero electi, volens multorum vocationem à paucorum electione formis exemplorũ diſcernere, perlubet dicens: Pater meus tres ſorores habuit, quæ cunctæ ſacræ virgines erant. Quarum vna Tharſilla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore conuerſæ, vno eodemq; tempore ſacratæ ſub diſtrictione regulari degentes, in domo propria ſocialẽ vitam ducebant. Cumq; eſſent diutius in eadem cõuerſatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem conditoris ſui Tharſilla & Aemiliana ſuccreſcere, & cum ſolo eſſent hic corpore, quotidie animo ad æterna tranſire. At contra Gordianæ animus cœpit ab amore caloris intimi per quotidiana detrimenta tepeſcere & pauliſper ad huius ſeculi amorem redire. Crebro autem Tharſilla dicere Aemilianæ ſorori ſuæ cum magno gemitu ſolebat. Video Gordianam ſororem noſtram, de noſtra ſorte non eſſe. Perpendo enim, quia foras deſluit, & cor ad quod propoſuit, non cuſtodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque à leuitate morum ad grauitatem ſui habitus reformare. Quæ quidem reſumebat vultum ſubito grauitatis inter verba correptionis, ſed cum eiuſdem correptionis hora tranſiſſet, tranſibat protinus & ſuperducta grauitas honeſtatis: moxq; ad leuia verba redibat. Puellarum gaudebat ſocietate laicarum, eiq; perſona valde oneroſa erat, quæcunq; huic mundo dedita non erat. Quadam vero nocte huic Tharſillæ amitæ meæ, quæ inter ſorores ſuas virtute orationis cõtinuæ, afflictionis ſtudioſæ, abſtinentiæ ſingularis, grauitate vitę venerabilis, in honore & culmine ſanctitatis excreuerat, ſicut ipſa narrauit, per viſionem atauus meus Felix, huius Romanæ Eccleſiæ Antiſtes, apparuit, eiq; manſionem perpetuæ claritatis oſtendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis manſione ſuſcipio. Quæ ſubſequenti mox febre correpta, ad diem peruenit extremum. Et ſicut nobilibus fœminis viriſq; morientibus multi conueniunt, qui eorum proximos conſolentur: eadem hora, eius exitum præſtolantes, viri ac fœminæ lectulum circunſteterunt, inter quas mater quoque mea adfuit. Cum ſubito ſurſum illa reſpiciens, Ieſum venientem vidit, & cum magna animaduerſione cœpit circunſtantibus clamare, dicens: Recedite, recedite, Ieſus venit. Cumq; in eum intenderet, quem videbat, ſancta illa anima, carne ſoluta eſt. Tantaque ſubito fragrantia miri odoris adſperſa eſt, vt ipſa quoque ſuauitas cunctis oſtenderet, illic authorem ſuauitatis veniſſe. Cumq; corpus eius ex more mortuorum ad lauandum eſſet nudatum, longæ orationis vſu, in cubitis eius & genibus camelorum more inuenta eſt obdurata cutis excreuiſſe: & quid viuens eius ſpiritus ſemper egerit, mortua caro teſtabatur. Hæc autẽ geſta ſunt ante Dominici Natalis diem. Quo tranſacto, mox Aemilianæ ſorori ſuæ per viſionẽ nocturnæ viſitationis apparuit, dicens: Veni, vt quia Natalem Dominicum ſine te feci, ſanctam Theophaniam iam tecum faciam. Cui illa protinus, de Gordianæ ſororis ſuæ ſalute ſolicita, reſpondit: Et ſi ſola venio, Gordianam ſororem noſtram cui dimitto? Cui triſti vultu iterum dixit: Veni. Gordiana etenim ſoror noſtra inter laicas deputata eſt. Quam viſionem mox moleſtia corporis eſt ſecuta, atque ita, vt dictum fuerat, ante Dominicæ apparitionis diem, eadem moleſtia ingraueſcente, defuncta eſt. Gordiana autem mox vt ſolam remanſiſſe ſe reperit, eius prauitas excreuit: & quod prius latuit in deſiderio cogitationis, hoc poſt effectu prauæ actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris & reuerentiæ, oblita conſecrationis, conductorem poſtmodum agrorum ſuorum maritum duxit. Ecce omnes tres vno prius ardore conuerſæ ſunt, ſed non omnes in vno eodemq; ſtudio permanſerunt: quia, iuxta Dominicam vocem: Multi ſunt vocati, pauci vero electi.

Matth. 22. Homil. 38. in euãgeliã. Tres amitæ S. Gregorii. Felix Rom. pontifex, atauus S. Gregorii. Tharſillæ viſio & mors. Aemiliana moritur. Gordiana deſertã profeſſionem ſuam diuini timoris oblita.

XXXIX. Subditorum quoque negligentias Gregorius ſubtiliter inquirebat, & diſtrictiſſimis redargutionibus emendabat. Vnde Vitaliano epiſcopo Sipontino ſcribens: Si cuſtos, inquit, religioſi habitus, aut eſſe noſſes epiſcopus, filiæ glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militiæ te illic poſito, nec proiectis religioſis veſtibus ad ſecularem reuerti habitum, nec ad nos licuiſſet peruerſam epiſtolam deſtinare. Sed quia nimia deſidia, nimioque torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præſens illicita impune commiſſa eſt. Nam ſi, vt præfati ſumus, ſolicitus extitiſſes, prius ad nos vltio mulieris prauiſſimæ, quam culpa debuit peruenire. Quia ergo tantum hebes, tantumq; es negligens, vt niſi canonicam in te fueris coertionem expertus, in alijs diſtrictionem & diſciplinam neſcias cuſtodire: qualiter debeas eſſe ſolicitus, congruo tibi, ſi Domino placuerit, tempore demonſtrabimus.

Grat 27. q. 1. c. 18 Iuo p. 7. c. 67. Bur. l 8. cap. 48.

Vitalianum Epiſcopum pro ſua ignauia, quæ religionum habitũ mutauerat, arguit. Greg lib 7. ep 9. ind. 1.

XL. Item Sergio defenſori. Si homo eſſes, aut diſcretionem aliquam habuiſſes, ita regularis diſciplinæ debuiſti cuſtos exiſtere, vt ea, quæ illic illicite committuntur, ante vindicta corrigeret, quam ad nos eorum nuncius perueniret. Sed dum nimia te facit ſtultitia negligentem, non ſolum de illis offendimur, ſed etiam ad vlciſcendum deſidiam tuam nihilominus prouocamur.

epiſt 10 Grat diſt. 84 cap. 1.

Sergiũ defenſorẽ ob negligentiã reprehẽdit. Greg ibid.

XLI. Item Anthemio ſubdiacono Campaniæ: Peruenit ad nos fratrem & coepiſcopum noſtrum Paſchaſium, ita deſidem negligentemque in cunctis exiſtere, vt in nullo quia eſt epiſcopus agnoſcatur: adeo vt neque eccleſia ipſius, neq; monaſteria, ſiue filij vel oppreſſi pauperes, eius erga ſe dilectionis ſtudium ſentiant, nec aliquam ſupplicantibus ſibi, in quibus iuſtum eſt, opem defenſionis accommodet: &, quod adhuc dici eſt grauius, conſilia ſapientium & recta ſuadentium nulla patiatur ratione ſuſcipere: vt quod ipſe per ſe nequit attendere, ab alio ſaltem poſſit addiſcere. Sed rebus, quæ ad paſtoris curam pertinent, prætermiſſis, ad fabricandam nauim toto ſe ſtudio inutiliter occupet. Vnde, ſicut fertur, contigit quadringentos aut eo amplius illum iam ſolidos perdidiſſe. Hoc quoque eius culpis adiungitur, quod ita quotidie deſpectus, cum vno aut duobus clericis dicitur ad mare deſcendere, vt apud ſuos in fabula ſit, & extraneis ſic vilis ac deſpicabilis videatur, vt nihil habere epiſcopalis vel ingenij, vel reuerentiæ iudicetur. Quod ſi ita eſt, non ſine culpa tua eſſe cognoſcas, qui eum obiurgare atque coercere, vt dignum eſt, diſtuliſti. Quia ergo hoc totum non ſolum ipſum reprobat, ſed etiam ad ſacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium: volumus, vt eum coram alijs ſacerdotibus, vel quibuſdam filijs ſuis nobilibus conteſtari debeas ac hortari, vt vitio torporis excuſſo, deſes eſſe non debeat, ſed in eccleſiæ ſuæ ac monaſteriorum cura ſit vigilans, Paternam filijs ſuis charitatem exhibeat, in defenſione pauperum ſit alacer cum diſcretione, in quibus iuſtitia ſuaſerit, ſit erectus: conſilia ſapientum libenter ſuſcipiat: quatenus & ciuitas illa eius queat ſolicitudine conſolari, & ipſe deſidiæ ſuæ culpas valeat operire. Si vero, quod non credimus, poſt hanc adhortationem noſtram ſolito adhuc more negligens eſſe tentauerit, ad nos eſt modis omnibus tranſmittendus: vt hic poſitus diſcere poſſit, quid vel qualiter ſecundum Dei timorem agere conueniat ſacerdotem.

Paſchaſium Epiſcopum pro fabrica nauis, & ſui vilitate compeſcit. Greg lib. 11. ep. 29 Grat. diſt. 84 c. 1. Nota hic; non tecens eſſe, quod Epiſcopi pluribus famulis ſtipati incedant.

XLII. Item eidem: Quoties illa de fratribus coepiſcopiſque noſtris audimus, quæ & illos reprehenſibiles oſtendere, & nobis triſtitiam valeant generare, de eorum nos emendatione non mediocriter cogit neceſſitas cogitare. Quia ergo nunciatum nobis eſt, Campaniæ epiſcopos ita negligentes exiſtere, vt immemores honoris ſui neque erga eccleſias, neque erga filios ſuos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monaſteriorum ſolicitudinem gerant, ſeu in oppreſſorum ſe pauperum tuitionem impendant: Ideo hac tibi authoritate præcipimus, vt eis ad te conuocatis: ex noſtro illos mandato diſtricte commoneas, quatenus deſides vlterius eſſe non debeant, ſed ſacerdotalem ſe habere zelum & ſolicitudinem opere doceant. Atque ita in his, quæ eos iuſte ſecundum Deum agere conuenit vigilantes exiſtant, vt nullum nos de eis denuo murmur exaſperet. Si quem vero eorum poſt hæc negligentem cognoueris, ad nos

Campanorũ Epiſcoporũ negligentias increpat. Greg ibidẽ ep 11 Grat. diſt 84. c. 2.

Itē victoris Epiſc. Panorm tani. Greg lib. 4. epiſt. 4.

eum ſine aliqua excuſatione tranſmitte: vt quam ſit graue nolle ab his, quæ reprehenſibilia & valde vituperanda ſunt, corrigi regulari in ſe valeat diſtrictione ſentire. Item Victori epiſcopo Panormitano poſt aliqua: Cuius, inquit, iam culpæ ſis intelligis, vt ego tam longe poſitus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoſcam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, diſponam.

Andream Tarentinū Epiſcopum pro concubina diiudicat. Greg. lib. 2. epiſt. 44 ind 11 Grat. diſtin 33 cap. 7.

NOTANDVM ſane, quia ſicut manifeſta crimina diſcretiſſimus præſul Gregorius aut vix, aut nunquam ſine vin- XLIII.
dicta laxabat: ita nimirum in rebus dubijs nunquam aliquando certam ſententiam proferebat. * Quapropter Andreæ Tarentino epiſcopo ſcribit, dicens: Tribunal iudicis æterni ſecurus adſpiciet, quiſquis reatus ſui conſcius, digna eum modo placare pœnitentia contendit. Habuiſſe te ſiquidem concubinam, manifeſta veritate comperimus. De qua etiam contraria eſt quibuſdam nata ſuſpicio. Sed quia in rebus ambiguis abſolutum non debet eſſe iudicium, hoc tuæ conſcientiæ eligimus committendum. Qua de *re ſi in ſacro ordine conſtitutus eius te permixtione eſſe recolis maculatum, ſacerdotij honore depoſito, ad miniſtrandum nullo modo præſumas accedere, ſciturus in animæ tuæ periculum miniſtrare, & Deo noſtro te ſine dubio reddere rationem, ſi huius ſceleris conſcius, in eo, quo es, ordine celans veritatem, permanere volueris.

*Notēt, qui in ſacerdotio conſtituti concubinas habent, & à ſe dimittere nolunt.

A prauis conſiliariis abſtinendū cenſet. Greg lib. 2. epiſt 33.

OB hoc ſolicitiſſimus Eccleſiæ Dei cuſtos Gregorius, vniuſcuiuſque conſiliarios arguens, quantum in ſe erat, omnes XLIV.
omnino ſaluare certabat. Vnde Venantio ex monacho patritio, poſt aliqua ſcribens, ait: Scio quia cum epiſtola mea ſuſcipitur, protinus amici conueniunt, literati clientes vocantur, & de cauſa vitæ conſilium a fautoribus mortis quæritur. Qui dum non te, ſed res tuas diligunt, nulla tibi, niſi quæ ad tempus placeant, loquuntur. Tales etiam fuere, ſicut ipſe reminiſceris, dudum conſiliarij, qui te ad tanti facinus perduxere delicti. Et vt tibi aliquid ſecularis authoris loquar, cum amicis omnia tractanda ſunt, ſed prius de ipſis. Si vero in cauſa tua hominem conſiliarium quæris, conſiliarium

Lib 2. epiſt. 32. ind 11.

me rogo, ſuſcipe. Nullus tibi fidelior eſſe ad conſilium poteſt, quam qui non tua, ſed te diligit. Item Iohanni Conſtantinopolitanæ eccleſiæ epiſcopo poſt nonnulla: Ego beatiſſimo viro domino Iohanni reſcripſeram: ſed credo, quia mihi familiaris veſter ille iuuenculus reſcripſit, qui adhuc de Deo nihil didicit, qui viſcera charitatis neſcit, qui in cæleſtibus rebus ab omnibus accuſatur, qui inſidiari quotidie diuerſorum mortibus per occulta teſtamenta nec Deum metuit, nec homines erubeſcit. Mihi crede, frater reuerendiſſime, ſi zelum veritatis perfecte habes, ipſum prius debes corrigere: vt ex his, qui vobis vicini ſunt, etiam hi, qui vicini non ſunt, exemplo melius emendentur. Illius linguam noli recipere. Ille

Lib. 7. ep. 1. indict. 1.

ad conſilium veſtræ ſanctitatis debet dirigi, non autem veſtra ſanctitas ad verba illius inflecti. Si enim illum audit, ſcio quia pacem cum ſuis fratribus habere non poterit. Item Ianuario Caralitano epiſcopo: Eos, inquit, quorum conſilijs meſſem alterius exaraſti, & eradicare terminos minime timuiſti, in duobus menſibus excommunicatos eſſe decernimus: ita vt ſi quid eis intra duorum menſium ſpatium humanitus euenerit, benedictione viatici non priuentur: Deinceps autem ab eorum conſilijs cautus exiſte, teque ſolicite cuſtodi, ne ſi eis in malo diſcipulus fueris, quibus magiſter in bono eſſe debuiſti, nec ſimplicitati tuæ, nec vlterius ſenectuti parcamus. Item Gallinico Exarcho Italiæ poſt nonnulla: Illud vero cognoſcite, quia me non modice contriſtauit, quod maior domus, qui petitionem epiſcopi, volentis à ſchiſmate reuerti, ſuſcepit, eam ſe perdidiſſe profeſſus eſt, & poſtmodum ab aduerſarijs Eccleſiæ tenebatur. Quod ego non negligentia, ſed venalitate eius factum arbitror. Vnde miror, quia in eo culpam hanc minime veſtra excellentia vindicauit.

Natalitius dies S. Petri Apoſtoli.

Sed tamen quia hoc miratus ſum, memetipſum citius reprehendi. Nam vbi dominus Iuſtinus conſilium præbet, qui pacem cum catholica Eccleſia non habet, ibi non poſſunt hæretici addici. Præterea ſancti Petri apoſtolorum principis natalitium diem in Romana ciuitate vos facere velle perhibetis. Et oramus omnipotentem Dominum, vt ſua vos miſericordia protegat, & vota veſtra vos implere concedat. Sed prædictus vir eloquentiſſimus peto vt ſimul veniat. Qui ſi non venerit, à veſtris obſequiis recedat. Vel certe ſi veſtra excellentia fortaſſe emergentibus cauſis venire nequiuerit, ipſe tamen ſanctæ Eccleſiæ vnitati communicet. Bonum enim virum audio, ſi peſſimi non eſſet erroris.

Lapſos & criminoſos ab Epiſcoporum familiaritate remotos vult. Greg lib. 9. epiſt. 9.

ITEM Sereno Maſſilitano epiſcopo poſt multa: Peruenit ad nos, quod dilectio tua libenter malos homines in ſocie- XLV.
tate vel conſilio ſuo recipiat: adeo vt presbyterum quendam, qui poſtquam lapſus eſt, & in ſuæ adhuc dicitur iniquitatis pollutione verſari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto non credimus, quia qui talem recipit, ſcelera non corrigit, ſed magis alijs talia perpetrandi videtur dare licentiam. Sed ne forte aliqua tibi ſubreptione vel diſſimulatione, vt à te recipi peteretur atque adhuc haberetur gratus, ſuaſerit, non ſolum hunc à te longius expellere, verum etiam exceſſus ipſius ſacerdotali te zelo modis omnibus conuenit reſecare. Alios vero, qui praui eſſe memorantur, paterna adhortatione à ſua prauitate compeſcere, & ad viam ſtude rectitudinis reuocare. Quod ſi, quod abſit, ſalubri monitu eos videris in nullo proficere, & hos quoque curabis à te procul abijcere, ne prauitates eorum ex eo, quod recipiuntur, diſplicere minime videantur: & non ſolum ipſi inemendati remaneant, ſed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et conſidera, quam & hominibus execrabile, & periculoſum ante Dei ſit oculos, ſi per eum, à quo plectenda ſunt crimina, nutriri vitia videantur. Hæc igitur dilectiſſime frater diligenter attende, & ita agere ſtude, vt prauos ſalubriter corrigas, & ſcandalum de malorum ſocietate filiorum tuorum animis non inducas.

Reſtringendam præpoſitorum irā, & vnius culpam aliū nō eſſe vlciſcendam, ſtatuit. Greg. lib. 2. ep. 12. Grat. 11 q 3 c 67. Bur. lib 15. c 29. Iuo p. 16. c 40.

PRO vnius culpa vindicari alium rectiſſimus iudex Gregorius minime permittebat. Ideoque Godeſcalco Duci XLVI.
Campaniæ ſcribens, ait: Illa præpoſitorum ſollicitudo vtilis, illa eſt cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor ſibi nil vendicat. Reſtringenda ergo ſub ratione poteſtas eſt, nec quicquam agendum, priuſquam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iuſtum omne putat ira, quod fecerit. Peruenit itaque ad nos, magnitudinem tuam vſque ad hoc eſſe impetu furoris impulſam, vt non ſolum frangi ianuas monaſterij ſancti archangeli, verum etiam diripi exinde, quod ibi inuentum eſt, feceris. Inſuper autem ſi contra Abbatem eiuſdem monaſterij diceris exarſiſſe, vt niſi occultans ſe, iracundiæ tuæ tempore latuiſſet, non leue diſcrimen incurreret. Denique vt metu tuo perterritus, de domo, in qua olim ſe receperat, exire nuncuſque non audeat. Quod ne fruſtra feciſſe forſitan videreris, fugam monachi ipſius, qui ad hoſtes abijt, ad eius, quantum ad nos perlatum eſt, crimen impingis, aſſerens quod illius voluntate fugerit. Quod ſi ita eſt, contriſtamur, & valde veſtram ſapientiam miramur. Nam ſi licitum putatis, vt aliorum culpa alij ſit nociua, multi huic poſſunt crimini ſubiacere. Diuerſorum enim nobilium ſerui, multarum eccleſiarum clerici, diuerſorum monaſteriorum monachi, multorum iudicum homines, ſæpe ſe hoſtibus tradiderunt. Ergo ſi hoc creditur, ſeruorum vtique domini, clericorum epiſcopi, monachorum Abbates, diuerſorum fugacium iudices, omnes ſub culpa ſunt & crimine conſtituti. Nunquid & diebus magnitudinis tuæ multi de ciuitate in qua conſiſtis, ad Longobardorum milites fuga non lapſi ſunt? Et quis tantæ indiſcretionis, tantæque poſſit ſtultitiæ reperiri, vt eorum iniquitatem tibi æſtimet applicandam?

Liberos homines includi & verberari vetat. Greg l 8 ep. 51. Iuo p. 16. c 33. & 34.

LIBERTATEM vniuſcuiuſque hominis Gregorius contra iudicum inſolentias, liberis vocibus nihilomi- XLVII.
nus ſimiliter defendebat. Vnde Leontio exconſuli poſt aliqua ſcribens; ait: Si Libertinus in iſta cauſa cautionis culpabilis inuenitur, de aliis cauſis quid pro ſe alleget, neſcio. Vnum tamen hoc bene atque conſtanter noui, quia & ſi quam rebus publicis fraudem fecit; ſubſtantia eius cædi debuit, non libertas. Nam in hoc, quod liberi homines cæduntur vel includuntur, vt taceam, quod omnipotens Deus offenditur: vt taceam, quod veſtra opinio

vehemen-

vehementer grauatur, pijſſimi tamen Imperatoris noſtri omnino tempóra fuſcantur. Hoc enim inter Reges gentium, & Imperatorem Romanorum diſtat, quia Reges gentium, domini ſeruorum ſunt: Imperator vero Romanorum, dominus liberorum. Vnde & vos quicquid agitis, prius quidem ſeruata iuſtitia, deinde cuſtodita per omnia libertate agere deberis. Scriptum eſt enim: Quod tibi non vis fieri, vide ne alteri facias. Et per ſemetipſam veritas dicit: Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. In libertate ergo eorum, qui vobis in diſcuſſione commiſſi ſunt, veſtram ſpecialiter attendere deberis: & ſi ipſi à Maioribus veſtris iniuriari libertatem veſtram non vultis, ſubiectorum veſtrorum libertatem honorando cuſtodite. Scimus enim qui dixit: Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. Cuius quia verba non tranſeunt, ſed per omnia implentur, metuamus quod iterum dicit: In qua menſura menſi fueritis, in ea remetietur vobis. Quid autem gloria veſtra exiſtimat, quia ſi ſuperbe, ſi crudeliter agimus, Deſpecto Deo, nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipſe, qui deſpicitur eum contra nos, quem deſpecto Deo placare volumus, irritat. Curemus ergo per omnia placare Deum, qui potens eſt & iratos homines ad manſuetudinem reducere. Nam, ſicut dixi, etiam manſueti homines, indignante Deo, ad iracundiam prouocantur. Si autem dicitur, quia ſine verberibus atque terroribus fraudes publicæ inueniri non poſſunt: hoc admittere poteram, ſi in ratiociniorum cauſa dominus Leontius non veniſſet. Nam verum etiam eſt, quia illi ſolent manibus excedere, qui in ſenſu & lingua deficiunt.

Inter reges gentium & Imperatores Romanorum quid inter ſit.
Tob. 4.
Matth. 7.
Matth. 24.
Matth. 7.

XLIX. CVNCTORVM iudicum cupiditates vel ſcelera Gregorius quaſi camo frenoque, pontificij ſui validiſſimis authoritatibus reſtringebat: & ſi quos dulciter à prauitate corrigere non valebat, ſcriptorum ſuorum redargutionibus publicabat. Vnde Romano exarcho Italiæ reſidenti Rauennæ ſcribit, inquiens: Apud excellentiam veſtram prauorum audacia correptionis debet aculeos magis, quam defenſionis inuenire ſolatium. Nam ſatis graue eſt, illic habere prauam vt contingat actionem refugium, vnde diſciplinæ decet prodire cenſuram. Peruenit itaque ad nos, Specioſum quendam presbyterum, qui cauſa poſcente in monaſterio à Iohanne fratre & coepiſcopo noſtro fuerat deputatus, contra ſui paſtoris exinde voluntatem exiſſe, & Eccleſiaſticæ conſtitutionis vigore deſpecto, antedicto epiſcopo, veſtra fretum tuitione, reſiſtere. Quod quia excellentiæ veſtræ ſine dubio pulſat inuidiam, neceſſe eſt, vt ab eius vos, habita diſcretione, debeatis tuitione ſuſpendere: ne ſi nominis veſtri occaſione paſtori ſuo inobediens vel contumax fuerit, ad tempus & veſtros contra vos iudices defenſare, atque excellentiam veſtram hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de veſtra diſcordia contriſtari. Comperimus etiam, quod dici nefas eſt, quaſdam mulieres, quæ nunc uſque in religioſo atque monachico habitu permanſere, religioſam veſtem deponere, & coniugibus, quod ſine graui referre dolore non poſſumus, ſociari. Sed hoc quidem vt dicere vel attentare præſumant, fauoris veſtri patrocinio fulciri dicuntur. Quod nos credere, peruerſitatis ipſius acerbitas non permittit. Petimus ergo, vt in tanto vos peccato miſcere nullatenus debeatis. Nam huiuſmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur remanere. Vnde iterum quæſumus, vt excellentia veſtra in talium cauſarum ſe defenſione non miſceat, ne & Deus ſuam defendat iniuriam, & inter nos aliorum pariat culpa diſcordiam. Item Venantio exmonacho patricio: Multi homines ſtulti putauere, quod ſi ad ordinem epiſcopatus eueherer, te alloqui ac per epiſtolas frequentare recuſarem. Sed non ita eſt: Quia ipſa iam loci mei neceſſitate compellor, vt tacere non debeam. Et poſt pauca: [a] Hac igitur conſideratione compulſus, velis nolis, locuturus ſum. Quia omni virtute, aut te cupio ſaluari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis, & ſupernæ diſtrictionis animaduerſione poſtpoſita, ad quid ſis delapſus, agnoſcis. Culpam ergo tuam penſa dum vacat. Diſtrictionem futuri iudicis, dum vales, exhorreſce: ne tunc illam amaram ſentias, cum eam iam nullis fletibus euadas. Et infra: Mat. 12. Teſte euangelio ſcis, quia diuina ſeueritas de otioſo ſermone nos arguit, & de verbo inutili rationes ſubtiliter ex- Act. 5. quirit. Penſa ergo, quid factura eſt de peruerſo opere, ſi quoſdam in iudicio ſuo reprobat de ſermone. Ananias Deo pecunias vouerat, quas poſt, diabolica victus perſuaſione, ſubtraxit. Sed qua morte mulctatus eſt, ſcis. Si [b] ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abſtulit: conſidera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum omnipotenti Deo, cui te ſub monachico habitu deuoueras, ſubtraxiſti. Quapropter ſi correctionis meæ verba ſecuturus audieris, quam ſint blanda & dulcia, in fine cognoſces. Ecce fateor, mœrens loquor, & facti tui triſtitia adductus, edere verba vix valeo. Et tamen animus tuus actionis ſuæ conſcius, vix ſufficit ferre, quod audit, erubeſcit, confunditur, auerſatur. Si ergo ferre non vales verba pulueris, quid facturus eſt ad iudicium conditoris? Fateor tamen, quia ſupernæ gratiæ eſſe miſericordiam maximam credo, quod te effugere vitam conſpicit, & tamen adhuc ad vitam reſeruat: Quod ſuperbientem te videt, & tolerat. Cumque Venantius, in eadem apoſtaſia permanens, obortis quibuſdam ſimultatibus, oblationes ſuas à Iohanne Syracuſano epiſcopo execratas cognoſceret, contra epiſcopum hoſtili more commotus eſt, eumque non timuit Gregorio accuſare. Cui ipſe reſcribit, dicens: Multum nos ea, quam direxiſtis, iam nos contriſtatos inuenit epiſtola, quod inter vos & Iohannem fratrem & coepiſcopum noſtrum, de quorum deſiderabamus gaudere concordia, ſcandalum prodijſſe cognouimus. Quæuis enim cauſa fuiſſet, non vſque ad hoc debuit furor erumpere, vt armati homines veſtri, ſicut audiuimus, in epiſcopum irruerent, & diuerſa hoſtili more mala committerent, atque vos hæc res à paterna interim charitate diuideret. Nunquid non poterat, ſi quælibet contentio fuit, tranquille diſponi, vt nec partium vtilitas detrimentum, nec ſentiret gratia læſionem? Cuius autem grauitatis, cuius ſanctitatis, cuius manſuetudinis ſupraſcriptus frater noſter ſit, non habemus incognitum. Ex qua re colligimus, quia niſi vis eum doloris nimia coegiſſet, ad hanc rem, de qua vos contriſtatos aſſeritis, eius fraternitas nullo modo perueniſſet. Nos tamen, vbi hoc eo ſcribente comperimus, ilico ei ſcripſimus, admonentes, vt & oblationes veſtras, ſicut ante, ſuſciperet, & Miſſas in domo veſtra non ſolum celebrari permitteret, ſed ſi velitis, etiam ipſe peragerer, & cæt. Verum Venantius cum epiſcopo in concordiam rediens, cum per vndecim annos à Gregorio multiplicibus literis exhortatus, redire ad monachicum propoſitum detractaret, in grauiſſimam ægritudinem cecidit. Quod à Iohanne Syracuſano epiſcopo Gregorius audiens, reſcripſit, dicens: Fraternitatis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ mihi de dulciſſimi filij mei domini Venantij ægritudine loquebantur, & cuncta erga eum qualiter acta ſunt, enarrabant. Sed vno tempore auditis, & illum deſperare ac grauiter ægrotare, & in rebus orphanorum, filiorum ſcilicet eius, homines iniquos inſiſtere, vix ſe in corde meo dolor capere poterat. Sed in hoc ſolatium fuit, quod lachrymæ mihi per gemitus erumpebant. Veſtra igitur ſanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius miſericordiam promittendo, vt ad habitum ſuum redire vel in extremis debeat, ne ei reatus tantæ culpæ in æterno iudicio obſiſtat. Si quos tamen iudicum à ſuis prauitatibus inconuertibiles Gregorius aduertebat, eos ſcriptis proprijs penes principes denotabat. Vnde Conſtantiæ Auguſtæ queritur, dicens: Dum in Sardinia inſula multos eſſe gentilium cognouiſſem, eoſque adhuc prauæ gentilitatis more idolorum ſacrificijs deſeruire, & eiuſdem inſulæ ſacerdotes ad prædicandum redemptorem noſtrum torpentes exiſterent, vnum illuc ex Italiæ epiſcopis miſi, qui multos gentilium ad fidem, Domino cooperante, perduxit. Sed quidam rem mihi ſacrilegam nunciauit, quia hi, qui in ea idolis immolant, iudici præmium perſoluunt,

Qualiter iudicum vitia redarguens publicarit.
Greg lib. 4. epiſt. 18.
Nota, quã doleat vir ſanctiſſimus ſanctimoniales nubere.
Fuit Venãtius vir illuſtris, Italæ Cancellarius, ex Deciorum familia.
[a] Lib. 1 epiſt. 33. Vide, quam grauiter obiiciat huic apoſtaſiã
[b] Attendãs hæc apoſtatæ.
Lib. 5. epiſt. 42.
Lib. 9 epiſt. 11. ind. 4.
De Venantii Patricii anima ſolicitus eſt, Gregorius.
Lib. 4. epiſt. 33 Graſt. 18. q. 2. c. 8 Ivo p. 11 c. 16. Burc.l. 11. c. 26.

vt hoc

deſeruiſſet. Grauiſſimæ exactiones in Corſica.

vt hoc eis facere liceat. Quorum dum quidam baptizati eſſent, & immolare iam idolis * deſeruiſſent, adhuc ab eodem inſulæ iudice etiam poſt baptiſmum, illud præmium exigitur, quod dari prius pro idolorum immolatione conſueuerat. Quem cum prædictus epiſcopus increparet, tantum ſe ſuffragium promiſiſſe reſpondit, vt niſi de cauſis etiam talibus impleri non poſſit. Corſica vero inſula tanta nimietate exactionum, & grauamine premitur exactionum, vt ipſi, qui in illa ſunt, eadem quæ exiguntur, complere vix filios ſuos vendendo ſufficiant. Vnde fit, vt derelicta pia republica, poſſeſſores eiuſdem inſulæ ad nefandiſſimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim grauius, quid crudelius pati poſſunt à barbaris, quam vt constricti atque compreſſi ſuos vendere filios compellantur? In Sicilia autem inſula Stephanus quidam marinarum partium chartularius tanta præiudicia, tantaſque oppreſſiones operari dicitur, inuadendo loca ſingulorum, atque ſine dictione cauſarum per poſſeſſiones ac domos titulos ponendo, vt ſi velim acta eius ſingula, quæ ad me peruenere, dicere, magno volumine hæc explere non poſſim. Quæ omnia ſereniſſima domina ſolerter adſpiciat, & oppreſſorum gemitus compeſcat. Et poſt pauca: Quæ enim mentes, qualia viſcera parentum eſſe poſſunt perpendite, quando filios ſuos diſtrahunt, ne torqueantur. Qualiter autem miſerendum ſit filijs aliorum, hoc bene ſciunt, qui habent proprios. Vnde mihi hæc breuiter ſuggeſſiſſe ſufficiat, ne ſi ea, quæ in his partibus aguntur, pietas veſtra non cognoſceret, me apud diſtrictum iudicem ſilentij mei culpa mulctaret.

Orat Auguſtam pro oppreſſis.

Dialog. L. 4. Iudices contra eum ſæuiunt. Greg. lib. 2. epiſt. 32. Ind. 10.

Hinc eſt, quod huius Gregorij tempore tot ſacerdotes & laici per diuerſas regiones miraculis coruſcaſſe, Dialogo teſte, probantur, quot nunquam ſub poſterioribus pontificibus inueniri poſtea potuerunt. Tantis igitur Eccleſiæ Dei felicitatibus hoſtis humani generis inuidens, nonnullos pontificum, ſimulque ſæcularium iudicum ad eius inuidiam conflagrauit. Super quorum afflictione Iohanni Rauennati epiſcopo inter cætera queritur, dicens: Peccatis hoc meis reputo, quia iſte, qui nunc intereſt (haud dubium, quin Romanus exarchus) & pugnare contra inimicos noſtros diſſimulat, & nos facere pacem vetat: Quamuis iam modo, etiam ſi velit, facere omnino non poſſumus: quia Ariulfus exercitum Autarith & Nodulfi habens, eorum ſibi dari precario deſiderat, vt nobiſcum loqui aliquid de pace dignetur. Item Sebaſtiano epiſcopo * Sirmienſi poſt aliqua: Quæ ſanctiſſime frater de amici veſtri domini Romani perſona in hac terra patimur, loqui minime valemus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia gladios Longobardorum vincit: ita vt benigniores videantur hoſtes, qui nos interimunt, quam reipublicæ iudices, qui nos malitia ſua rapinis atque fallacijs in cogitatione conſumunt, & vno tempore curam epiſcoporum atque clericorum, monaſteriorum quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſolicitum vigilare, contra ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere, cuius laboris ſit, cuius doloris ſit, veſtra fraternitas tanto verius penſat, quanto me, qui hæc patior purius amat. Item Anaſtaſio Patriarchæ poſt multa: Quæ mala à barbarorum gladijs, quæ a peruerſitate iudicum patimur, beatitudini veſtræ narrare refugio: ne eius gemitum augeam, quem minuere conſolando debueram. Item Palladio presbytero de monte Sina poſt plurima: Peto vt pro me orare debeas, quatenus omnipotens Deus, & à malis me ſpiritibus, & à peruerſis hominibus cuſtodire dignetur. Quia in hac vitæ meæ peregrinatione mala me ſimul & multa circumdant: ita vt cum Pſalmiſta iure dicam, In me tranſierunt iræ tuæ & terrores tui conturbauerunt me. Circundederunt me ſicut aqua tota die, circundederunt me ſimul.

XL. IX.

Strinienſi. Lib. 4 epiſt. 35.

Lib. 2. epiſt. 45.

Pſal. 87.

Anno 592. Mauritio Imp. peſſimã legem ferenti, viriliter cõtradicit Greg. lib. 2. epiſt. 61. ind. 11. Iuo p. 10. c. 128. S. Anton. Chro. p. 2. c. r. tit. 12. §. 13 Bar. ad an. 593. Ibidem Epiſt. 64

PORRO Mauritio, tunc auariſſimo ſimulque rapaciſſimo principi, ſuggeſtionibus inimicorum ſuorum funeſtiſſimam legem ferenti, vt nulli militum, qui videlicet in manu ſignatus fuiſſet, conuerti liceret, inter cætera ſic reſpondit: L.
Ad hoc poteſtas ſuper omnes homines pietati dominorum meorum cælitus data eſt, vt qui bona appetunt, adiuuentur, vt cælorum via largius pateat, vt terreſtre regnum cæleſti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei, qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, Chriſto militare non liceat. Ad hæc ecce per me ſeruum vltimum ſuum & veſtrum reſpondet Chriſtus, dicens: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite Cæſarem, de Cæſare Imperatorem, & non ſolum hoc, ſed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde, rogo, piiſſime domine ſeruo tuo, quid venienti & hæc dicenti reſponſurus es in iudicio Domino tuo? Et poſt pauca: Requirat ergo dominus meus, quis prior Imperator talem legem dederit, & ſubtilius æſtimet, ſi dari debuerit. Item Theodoro medico poſt aliqua: Peccatis, inquit, meis facientibus, ex quorum ſuggeſtione vel conſilio neſcio, talem in republica ſua legem protulit Imperator, vt nullus, qui actionem publicam egit, nullus qui optio, vel manu ſignatus vel inter milites habitus eſt, ei in monaſterio conuerti liceat, niſi forte militia eius fuerit expleta. Quam [a] legem primum, ſicut hi dicunt, qui leges veteres nouere, Iulianus protulit. De quo ſcimus omnes, quantum Deo aduerſus fuerit.

[a] Impia lex Iuliani Apoſtatæ.

Iohannis Conſtantinopol. Epiſcop. hypocriſis. [b] Vniuerſalẽ ſe nominat. S. Anton. Chron p. 2. c. 3. tit. 12. § 13. De hac cõtrouerſia in Eccleſ. Orientali contra Rom. concitata in cauſa Vniuerſalis, vide Baronium ad ann. 595.

CONFORTABAT inſaniam iudicum ſiue fouebat Iohannes, tunc ex monacho regiæ vrbis antiſtes, qui eo tempore, quo Gregorius à Pelagio præſule deſtinatus apocriſarius, penes Conſtantinopolim morabatur, fugere ſe ſummum ſacerdotium quaſi humiliter finxit. Sed eo ſuſcepto, vſque adeo in ſuperbiam doloſæ mentis excreuit, vt ex cauſa alia occaſionem quærens, ſynodum faceret, in qua ſe [b] Vniuerſalem appellare conatus eſt. Quod mox Papa Pelagius vt agnouit, directis epiſtolis ex authoritate ſancti Petri apoſtoli, eiuſdem ſynodi acta caſſauit: Diaconum vero, qui iuxta morem pro reſponſis Eccleſiaſticis faciendi Imperatoribus adhærebat, cum eo Miſſarum ſolennia celebrare prohibuit. Cuius ſententiam beatus quoque Gregorius ſequens prædictum Iohannem ſæpe commonitum acquieſcere differentem, ſententia pari mulctauerat, omnibuſque pontificibus ſub interminatione proprij honoris mandauerat, ne vnquam Vniuerſalis profanum vocabulum aut ſcriberent, aut ſcriptum ſuſciperent, aut vbi fuiſſet ſcriptum, ſubſcriberent. Quapropter Iohannes, multis fallacijs ad ſuam hypocriſim conſenſum auariſſimi Imperatoris redimens, obtinuit, vt Imperator Gregorio ſcriberet, quod ſibi pacificus exiſteret. Quapropter ipſe Imperatrici Conſtantiæ inter alia ſcripſit, dicens: Sabiniano diacono reſponſali meo ſcribente cognoui, in cauſis beati Petri apoſtolorum principis contra quoſdam ſuperbe humiles, ficte blandos, quanta ſe iuſtitia veſtra ſerenitas impendat. Vnde adhuc peto, vt nullius præualere contra veritatem hypocriſin permittatis. Quia ſunt quidam, qui iuxta egregij prædicatoris vocem, per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Qui veſte quidem deſpecti ſunt, ſed corde tument: & quaſi in hoc mundo cuncta deſpiciunt, ſed tamen ea quæ mundi ſunt, cuncta ſimul adipiſci quærunt. Qui indignos ſe omnibus hominibus fatentur, ſed priuatis vocabulis contenti eſſe non poſſunt: quia illud appetunt, vnde omnibus digniores eſſe videantur. Et poſt pauca. LI.

Ro. 16.

Greg. lib. 4 Epiſt. 14. ind. 13.

S. Gregorius Auguſtis literas, pro Iohanne Conſtant. Epiſc. ſupplicantes, redarguit.

PRÆTERE A indico, quia piiſſimi domini ſcripta ſuſcepi, vt fratri & conſacerdoti meo Iohanni debeam eſſe pacificus. Et quidem ſic religioſum dominum decuit, vt ſacerdoti iſta præciperet. Sed cum ſe noua præſumptione atque ſuperbia idem frater meus Vniuerſalem epiſcopum appellet, ita vt ſanctæ memoriæ deceſſoris mei tempore adſcribi ſe in ſynodo tali hoc ſuperbo vocabulo faceret, quamuis cuncta illius ſynodi, ſede Apoſtolica contradicente, ſoluta ſint: triſte mihi aliquid ſereniſſimus dominus innuit, quod non eum corripuit qui ſuperbit, ſed me potius ab intentione mea declinare voluit, qui in hac cauſa Euangeliorum & Canonum ſtatuta humilitatis atque rectitudinis veritate defendo. LII.

Qua

Qua in re à prædicto fratre & conſacerdote meo, contra Euangelicam ſententiam, contra beatum quoque Petrum Apoſtolum, & contra omnes Eccleſias canonumque ſtatuta agitur. Sed eſt omnipotens Deus, in cuius manu ſunt omnia, de quo ſcriptum eſt, Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum, Et quidem ſæpefatus ſanctiſſimus frater sereniſſimo domino multa ſuadere conatur: ſed bene noui, quia tantæ illæ orationes eius & lachrymæ, nil eum quoquam contra rationem aut animam ſuam ſubripi permittunt. Triſte tamen valde eſt, vt patienter feratur, quatenus deſpectis omnibus, prædictus frater & coepiſcopus meus, ſolus conetur appellari epiſcopus. Sed in hac eius ſuperbia quid aliud, niſi propinqua iam Antichriſti eſſe tempora deſignantur? Quia illum videlicet imitatur, qui ſpretis in ſociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere, dicens: Super aſtra cæli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis: Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo? Vnde per omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis veſtræ tempora permittatis vnius hominis elatione maculari, neque tam peruerſo vocabulo vllum quoquo modo præbeatis aſſenſum. Atque in hac cauſa nequaquam me pietas veſtra deſpiciat: Quia etſi peccata Gregorij tanta ſunt, vt pati talia debeat, Petri Apoſtoli peccata nulla ſunt, vt veſtris temporibus pati talia mereantur. Vnde iterum atque iterum per omnipotentem Dominum rogo, vt ſicut priores principes ſancti Petri apoſtoli gratiam quæſierunt, vos quoque hanc vobis & quærere & ſeruare curetis: & propter peccata noſtra, qui ei indigne ſeruimus, eius apud vos honor nullatenus minuatur: qui & modo vobis adiutor eſſe in omnibus, & poſtmodum veſtra valeat peccata dimittere. Viginti autem iam & ſeptem annos ducimus, quod in hac Vrbe inter Longobardorum gladios viuimus. Quibus quam multa ab hac eccleſia quotidianis diebus erogentur, vt inter eos viuere poſſimus, ſuggerenda non ſunt. Sed breuiter indico, quia ſicut in Rauennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiæ ſacellarium habet, qui cauſis ſuperuenientibus quotidianas expenſas faciat: ita & in hac Vrbe in cauſis talibus eorum ſacellarius ego ſum. Et tamen hæc Eccleſia, quæ vno eodemque tempore clericis, monaſterijs, pauperibus, populo atque inſuper Longobardis tam multa indeſinenter expendit, ecce adhuc ex omnium eccleſiarum afflictione premitur: quæ de vnius hominis ſuperbia multum gemunt, & ſi dicere nil præſumunt.

Prouer. 21. — *Eſai. 14.* — Sedes Apoſtolica quã ſemper fuerit venerabilis etiam Imperatoribus.

LIII. Avarissimo quoque principi Gregorius voce libera contradicit, poſt aliqua ſcribens: Ecce claues regni cæleſtis haud dubium, quin Petrus accepit, Poteſtas ei ligandi atque ſoluendi tribuitur, cura ei totius Eccleſiæ & principatus committitur, & tamen Vniuerſalis Apoſtolus non vocatur: & vir ſanctiſſimus, conſacerdos meus Iohannes, vocari Vniuerſalis Epiſcopus conatur. Exclamare compellor & dicere: O tempora, ô mores. Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum iuri ſunt tradita, deſtructæ vrbes, euerſa caſtra, depopulatæ prouinciæ. Nullus terram cultor inhabitat, ſæuiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum, & tamen ſacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis ſibi nomina expetunt, & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego in hac re, pijſſime domine, cauſam propriam defendo? Nunquid ſpecialem iniuriam vindico? Cauſam omnipotentis Dei ago, cauſam vniuerſalis Eccleſiæ quæro. Quis iſte eſt, qui contra ſtatuta euangelica, contra canonum decreta nouum ſibi nomen vſurpare præſumit? Vtinam vel ſine imminutione vnus ſit, qui eſſe appetit vniuerſus. Et certe multos Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in hæreſeos voraginem cecidiſſe nouimus ſacerdotes, & non ſolum hæreticos, ſed etiam hæreſiarchas factos. Inde quippe Neſtorius, qui mediatorem Dei & hominum Chriſtum Ieſum duas eſſe perſonas exiſtimans, quia Deum hominem fieri potuiſſe non credidit, vſque ad Iudaicam perfidiam erupit. Inde Macedonius, qui conſubſtantialem Patri & filio Spiritum ſanctum, Deum eſſe denegauit. Si igitur illud nomen in ea eccleſia ſibi quiſquam arripit, vnde tot hæreſiarchæ prodiſſe noſcuntur, vniuerſa ergo Eccleſia, quod abſit, à ſtatu ſuo corruit, quando is, qui appellatur Vniuerſalis, cadit. Sed abſit à Chriſtianis cordibus nomen iſtud blaſphemiæ, in quo omnium ſacerdotum honor adimitur, dum ab vno ſibi dementer arrogatur. Certe pro beati Petri apoſtolorum principis honore, per venerandam Chalcedonenſem ſynodum Romano pontifici oblatum eſt: ſed nullus eorum vnquam hoc ſingularitatis nomine vti conſenſit, ne dum priuatim aliquid daretur vni, honore debito ſacerdotes priuarentur vniuerſi. Quid eſt ergo, quod nos huius vocabuli gloriam & oblatam non quærimus, & alter ſibi hanc arripere etiam non oblatam præſumit? Ille ergo magis eſt pijſſimorum dominorum præceptione flectendus, qui præceptis canonicis obedientiam præbere contemnit. Ille coercendus eſt, qui ſanctæ vniuerſali Eccleſiæ iniuriam facit, qui corde tumet, qui gaudere de nomine ſingularitatis appetit, qui honori quoque Imperij veſtri ſe per priuatum vocabulum ſuperponit. Ecce omnes hac de re ſcandalum patimur. Ad viam igitur rectam reuertatur author ſcandali, & omnia ſacerdotum iurgia ceſſabunt. Ego enim cunctorum ſacerdotum ſeruus ſum, inquantum ipſi ſacerdotaliter viuunt. Nam qui contra omnipotentem Deum per inanis gloriæ tumorem, atque contra ſtatuta patrum ſuam ceruicem erigit, in omnipotente Domino confido, quia meam ſibi nec cum gladijs flectet. Quid autem nuper in hac Vrbe ex huius vocabuli auditu geſtum ſit, Sabiniano diacono ac reſponſali meo ſubtilius indicaui.

Matth. 16. *Iohan. 21.* — Agit cum Imp. Gregorius de primatu Rom. Eccleſiæ. — Greg. lib. 4. epiſt. 32. ind. 13. — Tempore humiliationis turpior ſuperbia. — Rom. Pontifex a Synodo Chalcedonenſi dictus eſt vniuerſalis.

LIV. Item Iohanni epiſcopo Conſtantinopolitano: Eo tempore, quo fraternitas veſtra in ſacerdotali honore prouecta eſt, quantam eccleſiarum pacem atque concordiam inuenerit, recolit. Sed quo auſu, quoue tumore neſcio, nouum ſibi conata eſt arripere nomen, vnde omnium fratrum corda potuiſſent ad ſcandalum peruenire. Qua in re vehementer admiror, quia ne ad epiſcopatum venire potuiſſes, fugiſſe te velle memini, quem tamen adeptum ita exercere deſideras, ac ſi ad eum ambitioſo deſiderio decurriſſes. Qui enim indignum te eſſe fatebaris, vt epiſcopus dici debuiſſes, ad hoc * quandoque perductus es, vt deſpectis fratribus, epiſcopus appetas ſolus vocari. Et paulò poſt: Vere enim flens dico, atque ex intimo viſcerum dolore peccatis meis reputo, quod ille meus frater nunc vſque reduci ad humilitatem non valuit, qui ad hoc in epiſcopatus gradu conſtitutus eſt, vt aliorum animas ad humilitatem reducat: quod ille, qui veritatem docet alios, ſemetipſum docere, nec me quoque deprecante, conſentit. Item poſt aliqua. Quis, rogo, in hoc tam peruerſo vocabulo niſi ille ad imitandum proponitur, qui deſpectis angelorum legionibus, ſecum ſocialiter conſtitutis, ad culmen conatus eſt ſingularitatis erumpere, vt nulli ſubeſſe, & ſolus præeſſe omnibus videretur? Qui etiam dixit: In cælum conſcendam, ſuper aſtra cæli exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus aquilonis, aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo. Quid enim fratres tui, omnes Eccleſiæ vniuerſalis epiſcopi, niſi aſtra cæli ſunt, quorum vita ſimul & lingua, inter peccata erroreſque hominum, quaſi inter noctis tenebras lucent? Quibus dum cupis temetipſum vocabulo elato præponere, eorumque nomen tui comparatione calcare, quid aliud dicis, niſi in cælum conſcendam, ſuper aſtra cæli exaltabo ſolium meum? An non vniuerſi epiſcopi nubes ſunt, qui & verbis pluunt, & bonorum operum luce coruſcant? Quos dum veſtra fraternitas deſpiciens, ſub ſe premere conatur, quid aliud dicit, niſi hoc, quod ab antiquo hoſte dicitur, Aſcendam ſuper altitudinem nubium? Quæ cuncta ego cum flens conſpicio, & occulta Dei iudicia pertimeſco, augentur lachrymæ, gemitus ſe in corde meo non capiunt, quod vir ille ſanctiſſimus, dominus Iohannes, tantæ abſtinentiæ atque humilitatis, familiarium ſeductione linguarum, ad tantam ſuperbiam erupit, vt in appetitu peruerſi nominis illi eſſe conetur ſimilis, qui dum ſuperbe eſſe Deo ſimilis voluit, etiam donatæ ſimilitudinis gratiam amiſit, & veram beatitudinem perdidit, quia falſam gloriam quæſiuit. Certe Petrus princeps apoſtolorum,

S. Gregorij ad Iohannem, Vniuerſalis titulum ſibi aſſumentẽ, admonitio. — Greg. lib. 4. ep. 38. ind. 13. — * *quoque.* — Deteſtanda ſuperbia Iohannis. — *Eſai. 14.* — Epiſcopi, aſtra cæli. — Epiſcopi, nubes. — Diabolo ſimilis Iohãnes Epiſco. Conſtantinopol.

ſtolorum, primum membrum ſanctæ & vniuerſalis Eccleſiæ eſt. Paulus, Andreas, Iohannes quid aliud, quam ſingularum ſunt plebium capita? Et tamen ſub vno capite omnes membra, atque vt cuncta breui cingulo locutionis adſtringam, ſancti ante legem, ſancti ſub lege, ſancti ſub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, ſunt in membris Eccleſiæ conſtituti, & nemo ſe vnquam Vniuerſalem vocari voluit. Veſtra ergo ſanctitas agnoſcat, quantum apud ſe tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præſumpſit, qui veraciter ſanctus fuit: Item poſt pauca:

1. Iohan. 2. *Luc. 21.*

Certe olim clamatur per Apoſtolum: Filioli, nouiſſima hora eſt: &, ſecundum quod veritas prædicit. Peſtilentia & gladius per mundum ſæuit, gentes inſurgunt gentibus, terra concutitur, orbis cum habitatoribus ſuis, terra dehiſcente, ſorbetur, omnia quæ prædicta ſunt, fiunt. Rex ſuperbiæ prope eſt: & quod dici nefas eſt, ſacerdotum ei præparatur exercitus: quia ceruici militant elationis, qui poſiti fuerant, vt ducatum præberent humilitatis. Sed hac in re etiam ſi noſtra lingua minime contradicat, illius virtus contra elationem in vltionem erigitur, qui ſuperbiæ vitio per ſemetipſum ſpecialiter aduerſatur. Et infra: Conſiderare nos conuenit, ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam coinquinentur multi. Quod tamen ſi nos conſiderare negligimus, contra tantæ elationis tumorem iudicia ſuperna vigilabunt. Item eidem in alia epiſtola poſt multa: Sed etiam nunc dico: aut eaſdem perſonas, videlicet Iohannem Chalcedonenſem, & Athanaſium Iſauriæ preſbyteros, in ſuis ordinibus ſuſcipe, eiſque quietem præbe. Aut ſi hoc fortaſſe nolueris, omni altercatione poſtpoſita, de eorum cauſa ſtatuta maiorum aut canonum terminos cuſtodi. Si vero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, ſed tamen venientem à vobis non deuitamus. Quid autem de epiſcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas veſtra nouit. Paſtores etenim facti ſumus, non percuſſores. Et egregius prædicator dicit: Argue, obſecra, increpa, cum omni patientia & doctrina. Noua vero atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

Heb 12. *Lib 2. ep. 52. indict. 11.* *2 Tim 4.*

Aſſerit Gregorius ſe pro Imperatore fidē nullatenus perditurū. Greg lib 4. epiſt. 39.

ITEM Aniano Diacono Conſtantinopolitano. De cauſa fratris noſtri, viri reuerendiſſimi Iohannis epiſcopi Conſtantinopolitani, duas epiſtolas facere nolui: ſed vna breuiter facta eſt, quæ vtrumque habere videretur admixtum, id eſt, & rectitudinem, & blandimentum. Tua itaque dilectio eam epiſtolam, quam nunc direxi pro voluntate Imperatoris, ei dare ſtudeat. Nam de ſubſequenti talis alia tranſmittetur, de qua eius ſuperbia non lætetur. Ad hoc enim vſque peruenit, vt ſub occaſione presbyteri Iohannis geſta huc tranſmitteret, in quibus ſe pene per omnem verſum œcumenicum patriarcham nominaret. Sed ſpero in omnipotentem Deum, quia hypocriſin illius ſuperna maieſtas diſſoluet. Miror autem, quod dilectionem tuam fallere potuit, vt permitteres domino Imperatori perſuaderi, quatenus ad me ſua ſcripta de hac cauſa tranſmitteret, in quibus admoneret, vt cum eo pacem habere debuiſſem. Qui ſi iuſtitiam tenere vult, illum debuit admonere, vt ſe a ſuperbo vocabulo compeſceret, & protinus inter nos fieret pax. Tamen qua calliditate à prædicto fratre noſtro Iohanne factum ſit, vt ſuſpicor, minime penſaſtis. Idcirco enim hoc ille fecit, vt aut audiretur dominus Imperator, & ille in ſua vanitate confirmatus eſſe videretur: aut non à me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam viam tenebimus, nihil in hac cauſa aliud, niſi omnipotentem Dominum metuentes. Vnde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia, quæ in hoc ſeculo videt alta eſſe contra veritatem, pro veritate deſpiciat, & omnipotentis Dei gratia atque beati Petri Apoſtoli adiutorio confidat. Vocem veritatis recolat, dicentis: Maior eſt, qui in vobis eſt, quam qui in hoc mundo: & in hac cauſa quicquid agendum eſt, cum ſumma authoritate agat. Poſtquam enim defendi ab inimicorum gladijs nullo modo poſſumus, poſtquam pro amore rei publicæ argentum, aurum, mancipia veſteſque perdidimus, nimis ignominioſum eſt, vt per eos etiam fidem perdamus. In iſto enim ſcelesto vocabulo conſentire, nihil eſt aliud, quam fidem perdere. Vnde ſicut iam tranſactis epiſtolis ſcripſi, cum eo nunquam procedere præſumas. LV.

1. Iohan. 4.

Ad fidem ſpectare ſi alius inducatur primatus, docet Baronius ad annum 595.

Iohannes Epiſc. caput S. Pauli ſibi per Auguſtā tranſmitti poſtulat: qua intentione autē id potiſſimum fecerit, videſis ad an citatum Greg. lib 3. ep 30.

[a] S. Gregorii reſponſio ad petitionē Conſtantiæ.

[b] Nota, quę hic dicūtur de corporibus apoſtolorum, &c.

[c] Nota reuerentiam erga ſacras reliquias.

En vt vitio diuina perſecuta ſit tangentes ſanctorum corpora.

AT vero Iohannes, nouæ præſumptionis inuentor, vbi Mauritium Deo aduerſum, Gregorio cum ſuis complicibus fecit infenſum, cernens Conſtantiam Imperatricem totis conatibus Romanæ Eccleſiæ ſeruanda priuilegia ſuadere, quantis valuit artibus incitauit, vt propter eam, quam in honorem ſancti Pauli apoſtoli in Palatio ædificabat eccleſiam, à Gregorio caput eiuſdem Apoſtoli, aut aliud quid de ipſius corpore ſibi dirigi poſtularet. Quam calliditatem beatiſſimus Papa cognoſcens, Imperatricis animo [a] taliter ſatisfecit: Dum illa mihi deſiderarem Imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, veſtram ergà me potuiſſem gratiam amplius prouocare, maior me mœſtitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec poſſum, nec audeo. Nam [b] corpora ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, tantis in eccleſiis ſuis coruſcant miraculis atque terroribus, vt neque ad orandum ſine magno illuc timore poſſit accedi. Denique dum beatæ recordationis deceſſor meus, quia argentum, quod ſupra ſacratiſſimum corpus ſancti Petri apoſtoli erat, longe tamen ab eodem corpore, fere quindecim pedibus, mutare voluit, ſignum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid ſimiliter ad ſacratiſſimum corpus ſancti Pauli apoſtoli meliorare volui: & quia neceſſe erat, vt iuxta ſepulcrum eiuſmodi effodi altius debuiſſet, præpoſitus loci illius oſſa aliqua, non quidem eidem ſepulcro coniuncta, reperit. Quæ quoniam leuare præſumpſit, atque in alium locum tranſponere, apparentibus quibuſdam triſtibus ſignis, ſubita morte defunctus eſt. Præter hæc autem ſanctæ memoriæ deceſſor meus idem ad corpus ſancti Laurentij martyris quædam meliorare deſiderans, dum neſcitur vbi corpus eſſet venerabile collocatum, effoditur exquirendo, & ſubito ſepulchrum ipſius ignoranter apertum eſt. Et hi qui præſentes erant atque laborabant monachi & manſionarij, quia corpus eiuſdem martyris viderunt, quod quidem tangere minime præſumpſerunt, omnes intra decem dies defuncti ſunt, ità vt nullus vitæ ſupereſſe potuiſſet, qui ſemiuſtum corpus illius viderat. Cognoſcat [c] autem tranquilliſſima domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reliquias dant, vt quicquam tangere præſumant de corpore, ſed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima ſanctorum corpora ponitur. Quod leuatum in eccleſia, quæ eſt dedicanda, debita cum veneratione reconditur. Et tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illic ſpecialiter eorum corpora deferantur. Vnde contigit, vt beatæ recordationis Leonis Papæ tempore, ſicut à Maioribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus pontifex hoc ipſum brandeum allatis forficibus incidit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxit. In Romanis namque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile eſt atque ſacrilegum, ſi ſanctorum corpora quiſquam tangere fortaſſe voluerit. Quod ſi præſumpſerit, certum eſt, quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum conſuetudine, qui oſſa leuare ſanctorum ſe aſſerunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam Græci monachi huc ante biennium venientes, nocturno ſilentio iuxta eccleſiam ſancti Pauli corpora mortuorum in campo iacentia effodiebant, atque eorum oſſa recondebant, ſeruantes ſibi dum recederent. Qui cum tenti, & cur hoc facerent, diligenter fuiſſent diſcuſſi, confeſſi ſunt, quod illa oſſa ad Græciam eſſent tanquam ſanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo, ſicut prædictum eſt, maior nobis dubietas nata eſt, vtrum verum ſit, quod leuari oſſa ſanctorum dicuntur. De corporibus verò beatorum Apoſtolorum quid ego dicturus ſim, dum conſtet, quia eo tempore, quo paſſi ſunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora ſicut ciuium ſuorum repeterent? Quæ ducta vſque ad ſecundum Vrbis milliarium, in loco, qui dicitur Catacumbas, collocata ſunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ità eos vis tonitrui atque fulguris terruit ac diſperſit, vt talia denuo nullatenus tentare præſumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui LVI.

ta, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauêre, & in locis, quibus nunc ſunt condita, poſuerunt. Quis ergò, ſereniſſima domina, tam temerarius poſſit exiſtere, vt hæc ſciens, eorum corpora non dico tangere, ſed vel aliquatenùs præſumat inſpicere? Dum igitur talia mihi à vobis præcepta ſunt, de quibus parêre nullatenùs potuiſſem, quantùm inuenio, non veſtrum eſt, ſed quidam homines contra me pietatem veſtram excitare voluêrunt, vt mihi, quod abſit, voluntatis veſtræ gratiam ſubtraherent: & proptereà quæſiuerunt capitulum, de quo vobis quaſi inobediens inuenirer. Sed in omnipotenti Dño confido, quia nullo modo benigniſſimæ voluntati ſubripitur, & ſanctorum Apoſtolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali præſentia, ſed ex protectione ſemper habebitis. Sudarium verò, quod ſimiliter tranſmitti iuſſiſtis, cum corpore eius eſt: quod ita tangi non poteſt, ſicut nec ad corpus illius accidit. Sed quia ſereniſſimæ dominæ tam religioſum deſiderium vacuum eſſe non debet, de catenis, quas ipſe ſanctus Apoſtolus Paulus in collo & in manibus geſtauit, ex quibus multa miracula in populo demonſtrantur, partem vobis aliquam tranſmittere feſtinabo, ſi tamen hanc tollere limando valuero. Quia dum frequenter ex catenis eiſdem multi veniunt, & benedictionem petunt, vt parùm quid ex limatura percipiant, aſſiſtit ſacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concitè aliquid de catenis eius excutitur, vt mora nulla ſit. Quibuſdam verò petentibus, diù per catenas ipſas lima ducitur, & tamen vt aliquid indè exeat, non obtinetur.

Iohannem Epiſcopum videtur perſtringere.

Nota de catenis S. Pauli.

LVII. In quibus Gregorij, veracibus vtiq; verbis apparet, quia vſq; ad illa tempora pro reliquijs brandeum Romanus pontifex conferebat, cùm poſteriori tempore de veſtibus, quæ ſub altari ſancti Iohannis in baſilica Conſtantiniana ſeruantur, particulæ cœperunt pro ſacris reliquijs petentibus dari.

Brandeum antiquitus pro reliquiis conferre ſolebat Romanus Pontifex.

LIIX. Qvæ quidem veſtes vſq; hactenùs tantis miraculis coruſcare probantur, vt ſiccitatis tempore foràs excuſſæ, pluuiam conferant: inundationis verò, ſerenitatem reducant. Nam ſuper hæc, quæ per ſingulas Eccleſias faciunt, quæ in oratorio domûs meæ in Suburra poſitæ, per eas Dominus omnipotens fecerit, non celabo. Nupèr Adriani pontificis tempore viſum mihi eſt, vt altare ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quod extra oratorium ſancti Iohannis in apertiſſimo atrio poſitum, congruis luminaribus honorari non poterat, intra oratorium locari debuiſſet. Accerſitus verò Gaudericus Veliternus, qui adhuc ſupereſſe videtur, Epiſcopus, cum hymnis & canticis ab altari veteri pyxidulas duas ſigillatas excuſſit. Quarum alteram, me deprecante, nimiùm timoratus aperiens, de illis tunicis, quantùm ex ſimilitudine curioſis oculis potuit deprehendi, particulas reperit, quas ſolenniter ſub nouo altari depoſuit. Vbi ex tunc, ſicut multi nôrunt, qui adhuc ſuperſtites eſſe probantur, diuinitùs accenſæ[a] lampades frequentius ſolito patuerunt. Nam iſta octaua Indictione in hebdomada antè Dominici natalis diem, cùm ego ſuper huiuſmodi parùm quid dubitarem, completis matutinalibus hymnis, manſionarius candelam extinxit. Quam pòſt veſperum ſuccendere cupiens, accenſam reperit, eamq; ſe negligenter extinxiſſe perpendens, die altera ſolicitius prorsùs extinxit, & obſeratis ianuis, ad veſperum ſuccenſurus lampadem remeauit. Quam vbi nihilominùs accenſam reperit, ex conſcientiâ ſeruatæ à ſe clauis & miraculo non diminuti olei profectò cognouit, quia lampadem ille ſuccenderat, qui nè oleum in ea diurna ſuccenſione minui potuiſſet, diuinitùs ampliârat.

Vide & hîc mira de veſtibus D. Ioannis Euangeliſt. quas S. Gregori[o] anno 592. Romam tranſtulit, vt notat Baronius.

[a] Lampades diuinitùs accenſæ.

LIX. Harvm quidem veſtium, ſicut opinor, altera, quæ ſtrictioribus manicis conſtat, veraciter ſancti Iohannis eſt tunica: quam beatus Gregorius ſuo tempore, quodam Epiſcopo deferente, ſuſcepit. Vndè Iohanni Abbati inter cætera ſcribit, dicens: De tunica ſancti Iohannis omninò gratè ſuſcepi, quia ſolicitus fuiſti mihi indicare. Sed ſtudeat dilectio tua mihi ipſam tunicam, aut, quod eſt meliùs, eundem Epiſcopum, qui eam habet, cum clericis ſuis & cum ipſa ad me tranſmittere: quatenùs & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem Epiſcopo vel clericis mercedem habere valeamus. Altera verò[b] quæ largioribus manicis, non tunica, ſed videtur planè eſſe dalmatica, niſi fallor, ſancti Paſchaſij Apoſtolicæ ſedis diaconi conſtat. Qui, iuxta quod idem beatus Gregorius in quarto dialogorum libro meminit, cùm temporibus Symmachi Papæ fuiſſet defunctus, eius dalmaticam feretro ſuperpoſitam dæmoniacus tetigit, ſtatimq; ſanatus eſt. Sed quamobrem ambæ veſtes ſancti Iohannis dicantur, ideò priſcam conſuetudinem obtinuiſſe crediderim, quòd ſub eius altari conſuetudinaliter recondantur. Nã quòd eorum altera Ioannis Euangeliſtæ, non autem Baptiſtæ ſit, nemo eſt qui dubitet: præſertim cùm omnis ſapiens nouerit, Baptiſtam camelorum pilis pro veſtibus vſum fuiſſe: Euangeliſtam verò, qui per tot annos pòſt paſſionem Domini pontificium gerens, Miſſarum ſolennia frequentiſſimè celebrabat, ſine ſacerdotalibus eſſe nequaquàm veſtibus potuiſſe. Si autem dicitur, quòd tunica & dalmatica, quia pontificalia ſunt indumenta, vtraq; ſancti Iohannis credi debeant, conſiderandum eſt, quia Gregorius Iohanni Abbati non dalmaticam, ſed tunicam nominârit. Qui ſi dalmaticam quoq; ſancti Iohannis fuiſſe ſentiret, eius tunicam quærens, conſequenter habere ſe ipſius dalmaticam non taceret.

Quid de veſtibus S. Ioan. ſentiendum.

Greg. lib. 1. ep. 5. ind. 11.

[b] Dalmatica S. Paſchaſij.

Greg. lib. 4. cap. 40.

Ioannes Apoſt. Miſſas celebrauit.

LX. Hæc de ſancti Iohannis veſtibus, de quibus à quamplurimis dubitatur, me vtcunque in beati Gregorij geſtis inſeruiſſe ſufficiat. Cæterùm Iohannes Conſtantinopolitanus hypocrita, qui ab Vniuerſalis nominis ambitione conuerti multis tergiuerſationibus recuſabat, iuxta eiuſdem patris prophetiam, iudicia Domini ſuper ſe vigilare cognoſcens, poſt non multi temporis ſpatium, ſubita morte defungitur: & cuius ambitioſam ſuperbiam totus capere mundus vix poterat, in vnius ſepulchri anguſtia facilè collocatur. Pòſt cuius paulatim diſceſſum, cùm Mauritius Imperator, ſacerdotum videlicet Chriſti contemptor, pro Cyriaco, qui Iohanni ſucceſſerat, ſuaderet, nè pro cauſa tam friuoli nominis Gregorius laboraret, ipſe tamdiù Põtificatûs ſui authoritatibus reſtitit, quouſq; peſtem Vniuerſalis nominis ab ipſis etiam ſubdolis adulatorum labijs penitùs abſtuliſſet. Quapropter Eulogio Patriarchæ Alexandrino pòſt aliqua ſcribens ait: Indicare veſtra beatitudo ſtuduit, iam ſe quibuſdam non ſcribere ſuperba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodiêrunt: & mihi loquitur, dicens: Sicut iuſſiſtis: quod verbum iuſſionis, peto, à meo auditu remouete: quia ſcio, qui ſum, qui eſtis. Loco enim, mihi fratres eſtis, moribus patres. Non ergò iuſſi, ſed quæ vtilia viſa ſunt, indicare curaui. Non tamen inuenio veſtram beatitudinem hoc ipſum, quod memoriæ veſtræ intuli, perfectè tenere voluiſſe. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid ſcribere debere. Et eccè in præfatione epiſtolæ, quam ad meipſum, qui prohibui, direxiſtis, ſuperbæ appellationis verbum, Vniuerſalem me Papam dicentes, imprimere curâſtis. Quod peto dulciſſima mihi ſanctitas veſtra vltrà non faciat, quia vobis ſubtrahitur, quod alteri pluſquàm ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis quæro proſperari, ſed moribus. Nec honorem meum eſſe deputo, in quo fratres meos honorem ſuum perdere cognoſco. Meus namq; honor eſt, honor Vniuerſalis Eccleſiæ. Meus honor eſt, fratrum meorum ſolidus vigor. Tunc ego verè honoratus ſum, cùm ſingulis quibuſq; honor debitus non negatur. Si enim Vniuerſalem me Papam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur vniuerſum. Sed abſit hoc. Recedant verba quæ vanitatem inflant, charitatem vulnerant. Et quidem in ſancta Chalcedonenſi Synodo atq; pòſt à ſubſequentibus patribus, hoc deceſſoribus meis oblatum veſtra ſanctitas nouit: ſed tamen nullus eorum vti hoc vnquàm vocabulo voluit: vt dum in hoc mundo honorem ſacerdotũ diligerent omnium, apud omnipotentem Deum cuſtodirent ſuum.

Ioan. Epiſc. ſubita morte extinguitur, an 596. vt notat Baron.

Lib. 7. ep. 30. Indict. 1.

Chalcedonenſis Synod[us] Roman. Pont. vocauit Vniuerſalem.

Lib. IV. I.

Hæc eſt Gregorij, de refutatione nominis Vniuerſalis, plena rationis humilitatiſq; ſententia. Qui videlicet contra ſuperbos prudenter vti nouerat ſerpentis aſtutia, & à columbæ ſimplicitate circa humiles minimè recedebat. Quapropter ſuæ temperantiæ conſcius, Dominico Carthaginenſi Epiſcopo pòſt cætera: De Eccleſiaſticis, inquit, priuilegijs,

Temperantia S Greg.

Greg. lib. 2. ep. 39. ind. 10

Grat.25.q.2 c.8. Anſ.l.4.c.6. Greg.lib.4. ep.36. Rom.11. 2.Theſſ.2

uilegijs, quod veſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſq; eccleſijs ſua iura ſeruamus. Nec cuilibet fauente gratia vltrà, quam meretur, impertior, nec vlli hoc, quod ſui iuris eſt, ambitu ſtimulante detogo: ſed fratres meos honorare per omnia cupio, ſicq; ſtudeo honore ſingulos ſubuehi, dummodò non ſit, quod alteri iure ab altero poſſit opponi. Item Eulogio Alexandrino & Anaſtaſio Antiocheno Patriarchis ſcribit, dicens: Cùm prædicator egregius dicat: Quamdiù quidem ſum gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo: qui ruſus aliàs dicit, Facti ſumus paruuli in medio veſtrûm: exemplum proculdubiò nobis ſequentibus oſtendit, vt & humilitatem teneamus in mente, & tamen ordinis noſtri dignitatem ſeruemus in honore: quatenùs nec in nobis humilitas timida, nec erectio ſit ſuperba. Et cætera: Quod Gregorius, ſicut ex præcedentibus ac ſubſequentibus manifeſtiſſimè colligi poterit, & fecit & dixit.

Gregor. redarguit Epiſcop. Rauennatenſ. ob abuſum pallij. Greg. lib. 2. ep.54. ind.11

NAM Iohannem Rauennatem Epiſcopum, typho ſuperbiæ pallium frequentantem, ſuoſq; presbyteros ac diaconos in mappulis procedere permittentem, primò quidem per Caſtorium chartularium familiariter arguit, pòſt ex II.
conſuetudine ſiue priuilegio ſibi hæc conceſſa pertinaciter defendentem, tali ſententia pòſt nonnulla mulctauit: Vt enim, inquit, ea, quæ ſuperiùs dixi, breuiter colligam, admoneo quatenùs, niſi deceſſorum meorum munificentia tibi hæc per priuilegium attributa docueris, vti in plateis pallio vlteriùs non præſumas, nè non habere & ad Miſſas incipias, quod audacter & in plateis vſurpas. De ſecretario autem, quod fraternitas tua reſediſſe cum pallio, & filios Eccleſiæ ſuſcepiſſe ſe & fecit & excuſauit, nunc interim nihil quærimus: quia ſynodorum ſententiam ſequentes, minores culpas, quæ negantur, vlciſci recuſamus. Hoc tamen quia ſemèl & iterùm ſit factum, cognouimus. Fraternitas autem tua ſit omninò ſolicita, nè hoc, quod præſumptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficiente deteriùs vindicetur. Et pòſt pauca: illud autem, quod pro vtendis à clero veſtro mappulis ſcripſiſtis, à noſtris eſt clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc vnquam aliæ cuilibet conceſſum fuiſſe Eccleſiæ, nec Rauennates clericos vel illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cum ſua conſcientia præſumpſiſſe: nec ſi tentatum eſſet, ex furtiua vſurpatione ſibi præiudicium generaretur. Sed etiam ſi in qualibet Eccleſia hoc præſumptum fuerit, aſſerunt emendandum, quod non conceſſione Romani Pontificis, ſed ſola ſubreptione præſumitur. Sed nos ſeruantes honorem fraternitati tuæ, licèt contra voluntatem antedicti cleri noſtri, tamen primis diaconibus veſtris, quos nobis quidam teſtificati ſunt, etiam antè eis vſos fuiſſe, in obſequio duntaxat tuo mappulis vti permittimus: alio autem tempore, vel alias perſonas hoc agere vehementiſſimè prohibemus.

Gregorij reſponſio ad Epiſc. Ioan. Rauennatẽ ſem. poſtulantẽ pallij vſum ſibi reſtitui. Greg lib.4. ep.10.

QVAM ſententiam vir vanæ gloriæ cupidiſſimus, moleſtiſſimè ferens, per quoſcunq; poterat, vſum pallij ſibi reſtitui magnoperè flagitabat. Cui Gregor. ita ſcripſit: Fraternitatem veſtram valdè inuenio contriſtatam pro eo, quòd in III.
litanijs induere pallium rationis cenſura prohibetur. Sed per excellentiſſimum Romanum patricium, & per eminentiſſimum præfectum, atq; per alios ciuitatis ſuæ nobiles viros importunè expetit, vt hoc debeat concedi. Nos autem ſolicitè requirentes ab Adeodato, quondam diacono fraternitatis tuæ, cognouimus, quia nunquàm conſuetudo fuerit deceſſoribus tuis, vt in litanijs pallio, niſi in ſolennitate beati Iohannis Baptiſtæ, beati Petri Apoſtoli, & beati Apollinaris martyris vterentur. Cui quidem nequaquàm credere debuimus, quia multi apud ciuitatem fraternitatis veſtræ reſponſales ſæpiùs fuerunt, qui ſe fatentur tale aliquid nunquam vidiſſe. Et hac de re multis potiùs credendum eſt, quam vni pro ſua Eccleſia aliquid atteſtanti. Sed quia nos fraternitatem veſtram contriſtari nolumus, & petitionem filiorum noſtrorum apud nos minimè fruſtrari, vſum pallij, donèc ſubtiliùs veriuſq; aliquid cognoſcamus, in Litanijs ſolennibus, id eſt, die natalitio beati Iohannis Baptiſtæ, beati Petri Apoſtoli, & beati Apollinaris martyris, atq; in ordinationis veſtræ celebratione concedimus. In ſecretario verò ſecundùm morem priſtinum, ſuſceptis ac dimiſſis Eccleſiæ filijs, induere veſtra fraternitas pallium debeat, atq; ad Miſſarum ſolennia ita proficiſci, & nihil ſibi ampliùs auſu temerariæ præſumptionis arrogare: nè, dum in exteriori habitu inordinatè aliquid ambitur, ordinatè etiam quæ licere poterant, amittantur.

Vide hic v. ſum pallij & ſolennes litanias.

Eiuſdẽ prauos mores arguit. Greg. lib. 4. ep.15. ind.13

SED idem Ioannes ab inanis gloriæ ambitione freno apoſtolicæ moderationis coërcitus, ad detractionem pontificis totus conuertitur. Vndè prudentiſſimus pontifex ſic eum admonet, dicens: Primùm me hoc contriſtat, quia IV.
mihi fraternitas tua duplici corde ſcribit: & alia blandimenta in epiſtolis ſuis exhibet, alia in lingua ſua ſæculariter oſtendit. Deindè graue mihi eſt, quia irriſiones illas, quas habere notarij adhuc pueri ſolent, vſq; hodiè frater meus Iohannes in lingua ſua retinet, mordenter loquitur, & quaſi de tali aſtutia lætatur: amicis præſentibus blanditur, de abſentibus obloquitur. Tertiò graue mihi & omninò execrabile eſt, quia ſeruis ſuis, qua hora fuerit commotus, turpia crimina imponit, vt effœminati, & adhuc grauiter hoc apertiùs vocentur. Pòſt hoc acceſſit, quòd diſciplina ad vitam clericorum cuſtodiendam nulla eſt, ſed tantummodò clericis ſuis dominium exhibet. Vltimùm verò eſt, quod tamen pondere elationis primum eſt: ſcilicet de vſu pallij extra Eccleſiam, quod temporibus deceſſorum meorum facere nunquam quiſquam præſumpſit, nunquàm à deceſſoribus eius præſumptum eſt, ſicut reſponſales noſtri teſtantur, excepto niſi reliquiæ conderentur, quod tamen de reliquijs vnus tantummodò potuit inueniri, qui meis diebus in deſpectum meum cum ſumma audacia non ſolùm faciebat, ſed etiam frequentabat. Ex quibus omnibus inuenio, quia honor epiſcopatûs veſtri totus foris in oſtenſione eſt, non in mente. Et quidem omnipotenti Deo gratias ago, quia eo tempore, quo ad me hoc peruenit, quod ad aures deceſſorum meorum nunquàm peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatem ciuitatem poſiti fuêre. Nam oſtendere forſitan hominibus habui, quantùm ſcio eſſe diſcretus. Nè autem credas, quia ego Eccleſiam tuam in aliquo grauari aut minui volo, recordare inter miſſarum Romanorum ſolennia, vbi Rauennas diaconus ſtabat, & require, vbi hodiè ſtat, & cognoſces, quia Rauennatem Eccleſiam honorare deſidero. Sed vt quicunq; quodlibet ex ſuperbia arripiat, hoc ego tolerare non poſſum. Tamen hac de re iam diacono noſtro Conſtantinopolim ſcripſi, vt per omnes, qui ſub ſe etiam tricenos & quadragenos epiſcopos habent, requirere debeat. Et ſi cubi iſte vſus eſt, vt in Litanijs cum pallijs ambulent, abſit vt per me honor Rauennatis Eccleſiæ in aliquo minuatur. Hæc ergò omnia, quæ ſuperiùs dixi, frater chariſſime recogita, diem tuæ vocationis attende, quas rationes de ſarcina epiſcopatûs redditurus es conſidera. Emenda illos mores notarij. Vide quid in lingua, quid in actu Epiſcopum deceat. Eſto totus purus fratribus tuis. Non aliud loquaris, aliud in corde habeas. Nec appetas vltrà videri, quàm es, vt poſſis vltrà eſſe, quàm videris.

Ioannes Epiſc. Rauennas obit an. 591. vt habet Bar. cui ſuccedit Marinian⁹. qui à Greg. pallio donatur Greg. lib.4. ep.54. ind.13

HÆC quia Iohannes emendare ſuperbiæ faſtu deſperit, eodem anno, iuxta quod Gregor. ei prædixerat, diem V.
ſuæ vocationis dum non attendit, incurrit, & antè tumidus crepuit, quam meruiſſet amictu pallij ſaturari. Cuius rei gratia Gregorius viſitationem Rauennatis Eccleſiæ Seuero Ficulino Epiſcopo ſecundùm conſuetudinem priſcam committens, Marinianum monachum familiarem ſuum Rauennatibus Epiſcopum conſecrauit, cui & pallium dirigit, ſcribens: Apoſtolicæ ſedis beneuolentia, & antiquæ conſuetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quam in Rauennati Eccleſia gubernationis conſtat ſuſcepiſſe officium pallij, vſum prævidimus concedendum. Quo non aliter vti te memineris, niſi in propriæ tuæ ciuitatis Eccleſia, dimiſſis iam filijs Eccleſiæ, procedens à ſalutatorio ad ſacra Miſſarum ſolennia celebranda. Peractis verò Miſſis, id in ſalutatorio rurſùm curabis deponere. Extra Eccleſiam verò non aliter illo tibi, niſi quater in anno, in litanijs, quas ad deceſſorem tuum Iohannem expreſſimus, vti permittimus.

VI. Sed Marinianus clericorum ſuorum ſuggeſtionibus delinitus, tam per Andream virum magnificum, quàm per quoſcunq; potuerat, reſtitui ſuæ Eccleſiæ vſum pallij flagitabat. Quapropter Gregorius Caſtorio chartulario inter cætera ſcribit, dicens: Tua experientia nullius perſonam, nullius verba conſideret. Solum Dei timorem & rectitudinem antè oculos habeat, & ſeniores perſonas eiuſdem Eccleſiæ & archidiaconum, quem non ſuſpicor pro alterius honore peierare, & alios antiquiores, qui in ſacris ordinibus antè Ioannis Epiſcopi tempora fuerant, requirat, vel ſi qui maturiores ſunt extra ſacros ordines, & veniant antè corpus ſancti Apollinaris, & tacto eius ſepulchro iurent, quæ conſuetudo antè Iohannis Epiſcopi tempora fuerit. (Quia, ſicut ſcis, idem vir multùm præſumptor extitit, & multa ſibi per ſuperbiam conabatur arrogare.) Et quicquid à fidelioribus viris & grauibus iuratum fuerit, ſecundùm indiculum, qui ſubtèr annexus eſt, hoc voluimus in eadem Eccleſia conſeruari. Sed vide nè negligenter agas, nè quis fidem aut deuotionem tuam in hac cauſâ corrumpat. Zelum enim tuum ſcio, age ſolicitè, ita tamen, vt prædicta Eccleſia contra iuſtitiam non grauetur, ſed vſus, qui antè Iohannis Epiſcopi tempora extitit, ei conſeruetur. Perſonas autem non duas vel tres ad ſatisfaciendum tibi, ſed quantas antiquiores & grauiores inueneris, require: vt neq; quod vſus fuit antiquitùs eiuſdem Eccleſiæ denegemus, neq; quod nouo auſu appetitum eſt, concedamus. Sed omnia age blandè & dulciter, vt & actio tua diſtricta ſit, & lingua mitis: Iuro ego N. per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, inſeparabilem diuinæ potentiæ Trinitatem, & hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore perſonæ, neq; commodo aliquo interueniente teſtari: ſed hæc ſcio, & per memetipſum cognoui, quia antè tempora Iohannis quondam Epiſcopi, Rauennas Epiſcopus præſente apocriſario ſedis Apoſtolicæ, illo atq; illo, illis & illis diebus conſuetudinem vtendi pallio habuit, & non cognoui, quia hoc latenter vel abſente apocriſario vſurpâſſet.

Greg. lib. 5. ep. 31. Mariniano Epiſc. pro vſu pallij inſtante, Gregor. teſtes ad iuſiurandū adigit

Formula iuramenti ad corpus S. Apollinaris.

VII. Hoc Gregorius per indictionem quartamdecimam iuſiurandum præceperat. Quod quia, ſicut rei exitus manifeſtat, deficientibus teſtimonijs per tres continuos annos infectum remanſerat, iterùm Marianus, ſuorum ſuggeſtione compulſus, vſum pallij, quem ex conſuetudine ſicut conuenerat, vindicare non poterat, importunitate precum ſe poſſe recipere confidebat. Quapropter Gregorius, in eadem ſententia permanens, eidem chartulario per indictionem ſecundam ſcribit, dicens: Dum Florentinus Rauennatis Eccleſiæ diaconus apud nos pro reuerentiſſimo fratre & coëpiſcopo noſtro Mariniano de vſu pallij ageret, requiſitus à nobis, quæ eſſet antiqua conſuetudo, reſpondit, quòd in omnibus Litanijs pallio Rauennas Epiſcopus vteretur. Quod ita non eſſe, & ab alijs didicimus, & ex Epiſtolis Iohannis quondam Epiſcopi, quas ei oſtendi fecimus, euidenter apparuit. Sed hoc aſſeruit, quod dicere iuſſus eſt. Nam tempore, quo à te idem Iohannes quondam Epiſcopus eſt inhibitus, nè pallio inordinatè ac temerè vti præſumeret, ſcripſit nobis, hanc fuiſſe priſcam conſuetudinem, vt ciuitatis ipſius Epiſcopus pallio in Litaniis ſolennibus vteretur. Quarum tibi literarum exemplaria pro tua informatione tranſmiſimus. Adeodatus verò, prædictæ Eccleſiæ diaconus, dum apud nos tempore, quo hîc fuit, ſimiliter de eiuſdem pallij vſu ageret enixiùs ſtuderet, volentes cognoſcere veritatem, eum ſimiliter, quæ eſſet conſuetudo, curauimus requirendum. Qui vt credi ſibimet ſuaderet, atq; à nobis valeret, quod petebat, exigere: ſub iureiurando teſtatus eſt, antiquam conſuetudinem fuiſſe, vt in quatuor aut quinq; ſolennibus litanijs pallio ciuitatis ſuæ Epiſcopus vteretur. Experientia ergò tua diligenter inuigilet, & cum omni ſolicitudine, quot litaniæ ſolennes ab antiquitate fuerint, requirat. Nec eas ſolennes nominando requirere ſtudeat, ſed maiores: vt per hoc, quod nobis præfatus Adeodatus diaconus teſtatus eſt, & prædicti Iohannis Epiſcopi fatetur Epiſtola, dum conſtiterit quantæ litaniæ ſolennes fuerint, quoties indui ſolebat in litanijs pallio cognoſcentes, libentiſſimè concedamus. Sed hoc non ab illis perquirat, qui ab eccleſiaſticis exhibentur, ſed ab alijs, quos ſine fauore partis ſuæ eſſe cognouerit: & quæq; ſolicita indagatione repererit, nobis ſubtiliter indicet: vt veritate, ſicut diximus, cognita, fratris & coëpiſcopi noſtri reuerentiſſimi Mariniani animos reuelemus. At quia priſca conſuetudo à noſtratibus ſubtiliter inquiſita, à Rauennatibus probari nullo modo potuit, Gregorium in ſua ſententia permanſiſſe proculdubiò illud oſtendit, quòd neq; ob hoc, quantum ex apicibus eius dignoſcitur, à quoquam ſolicitatus extitit, neq; à ſemetipſo commotus, vlteriùs omninò reſcripſit.

lib. 7. epiſt. 79. Ind. 2. Gregor. vlterius de pallij vſu apud Rauennates inquiri iubet.

Marinian' deficiente ꝓbatione, ab vlteriori inſtantia inhibet.

VIII. Non ſolùm in magnis rebus Gregorius ſolicitudinis ſuæ oculos conuertebat: verùm etiam nè impunè præſumerentur quandoq; maiora, hoc in rebus minimis curioſiſſimè præcauebat. Vndè Iohanni Syracuſano Epiſcopo ſcribit, dicens: Eccleſiaſtici vigoris ordo confunditur, ſi aut temerè illicita præſumantur, aut impunè non conceſſa tententur. Peruenit itaq; ad nos, diaconos Eccleſiæ Catanenſis, calceatos compagis procedere præſumpſiſſe. Quod nulli hactenùs per totam Siciliam licuiſſe, niſi ſolis tantummodò diaconibus Eccleſiæ Meſſanenſis, quibus olim à prædeceſſoribus noſtris nō dubitatur eſſe conceſſū, benè recolitis. Quia ergò tantæ temeritatis auſus non eſt leuiter attendendus, cum omni hoc fraternitas veſtra perquirat ſubtilitate: & ſi ita, ſicut ad nos peruenit, inuenerit, verùm à ſe vel alicuius hoc authoritate præſumpſerint, nobis ſubtiliter innoteſcat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, diſponamus. Nam ſi negligenter ea, quæ malè vſurpantur, omittimus, exceſsûs viam alijs aperimus.

Lib. 7. epiſt. 28 Indic. 1. Greg diaconos Catanenſes pro vſurpatione cōpagarum arguit.

IX. Interea Natali Epiſcopo defuncto, cum Dalmatinorum generalitas Honoratum archidiaconum, quem ipſe ex presbytero in diaconum conuerterat, ſibi præficiendum concorditer elegiſſent, eorumq; decretum pontifex approbâſſet, factione Malchi Epiſcopi, rectoris Apoſtolici patrimonij, manuq; militari Maximus multis criminibus inuolutus, epiſcopatum Salonitanæ ciuitatis inuaſit. Quod Gregorius audiens, Dalmatinis & Iadertinis Epiſcopis, nè illi manum imponerent, ſub magna interminatione prohibuit. At verò Maximus, qui epiſcopatus ſedem contra canones inuaſerat, etiam ſacerdotium contra Deum per Simoniacam hæreſim ab Epiſcopis duntaxat excommunicatis corruptiſq; non timuit promereri, fauente ſibi occaſione temporū ex cupiditate ſimul inſolentiaq; Auguſti. Quē, diſpergendo facultates inuaſæ Eccleſiæ, adeò defenſorem ſcelerum ſuorum effecit, vt à Gregorio non ſolùm frequenter poſtularet, quatenùs indiſcuſſam Maximi promotionem relinqueret, verùm etiam Romam, ſatisfacturum pro Simoniaca hæreſi aliiſq; criminibus, venientem cum honore ſuſciperet. Gregorius verò faciem nullius contra veritatem cuſtodiens, ipſum Maximum primò à Miſſarum ſolennijs, pòſt à communione corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, quouſq; ſuam præſentiam exhiberet, priuauit. Maximus autem imperialibus militijs fultus, poſt excommunicationem & Miſſas cecinit, & ſacramenta ſatis indignus accepit. Quapropter Conſtantiæ Auguſtæ poſt multa alia ſcribit, dicens:

Anno 593. De electione Epiſcopi Salonitani. Vide Bar. an. prænotato.

Mauritium intelligit. Vide Bar. ad an. 595.

Temeritas Maximi, inuaſoris ſedis Salonit.

X. Salonitanæ ciuitatis Epiſcopus, me ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt, & facta res eſt, quæ ſub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad eundem præuaricatorem, qui inordinatè ordinatus eſt, protinùs miſi, vt omninò Miſſarum ſolennia celebrare nullo modo præſumeret, niſi priùs à sereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent. Quod ei ſub excommunicationis interpoſitione mandaui. Et contempto me atq; deſpecto, in audacia quorundam ſæcularium hominum, quibus, denudata ſua Eccleſia, præmia multa præbere dicitur, nunc vſq; Miſſas facere præſumit, atq; ad me venire ſecundùm iuſſionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorū obediens, eidem Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc, quod in ordinatione ſua me vel reſponſalem prætermittere præſumpſit, ita ex corde laxaui, ac ſi me authore fuerit ordinatus. Alia verò peruerſa illius ſcilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia cum pecunijs eſt electus, vel quia excommunicatus Miſſas facere

Greg. lib. 4. c. 34. Gregorius cum Conſtantia Auguſta expoſtulat, quod Mauritius Imperat. in fauorem Maximi intruſi, Simoniaci & excommunicati, literas ad ſe dederit. Vide Baronium ad annum 595.

M 2 præſum-

præſumpſit, propter Deum irrequiſita præterire non poſſum. Sed opto & dominum deprecor, quatenùs nihil in eô
de his, quæ dicta ſunt, valeat inueniri, & ſine periculo animæ meæ cauſa ipſius terminetur. Priùs tamen, quàm hæc co-
gnoſcantur, ſereniſſimus dominus diſcutrente iuſſione præcepit, vt eum venientem cum honore ſuſcipiam. Et valdè
graue eſt, vt vir, de quo tanta & tália nunciantur, cùm antè requiri & diſcuti debeat, honoretur, & ſi epiſcoporum cau-
ſæ mihi commiſſorum apud pijſſimos dominos áliorum patrocinio diſponuntur, infælix ego in Eccleſia iſta quid fa-
cio? Sed vt epiſcopi mei me deſpiciant, & contra me refugium ad ſæculares iudices habeant, omnipotenti Deo gra-
tias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter ſuggero, quia aliquantulùm expecto, & ſi ad me venire diù diſtule-
rit, exercere in eo diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo. In omnipotente autem Domino confido, quia lon-
gam pijſſimis dominis vitam tribuet, & nos ſub manu veſtra non ſecundùm peccata noſtra, ſed ſecundùm ſuæ gratiæ
dona diſponet.

Iuſta querela S. Greg.

Caſtigat temeritatẽ epiſc. Salon. Greg lib. 7. ep. 12. ind. 1.

Gregor. Sabinianũ Iadertinũ Epiſcop. in gratiã recipit.

HÆC Gregorius diſſimulatrici Auguſtæ: Cæterùm eodem Maximo in ſua præſumptione manente, conſecrato- XI.
res atq; omnes Dalmatinos & Iadertinos epiſcopos ab eius communione ſub excommunicatione diſiunxit: adeò vt
nè nomen quidem Maximi inter ſacra Miſſarum ſolennia memorarent. Quo facto, ita omnes conſternati ſunt ani-
mo, vt ſub pœnitentiæ ſatisfactione, relicto Maximo, veniam poſtularent. Vndè miſericordiſſimus pontifex Sabinia-
no Iadertino Epiſcopo ſcribens: Sicut, inquit, perſeueranti culpæ debetur iure vindicta: ita reſipiſcentibus eſt venia
concedenda. Nam vt res illa contra ſe meritò poteſt iracundiam excitare, ſic hæc in ſua prorſùs dilectione ſolet con-
cordiam propagare. Et ideò quia fraternitatem tuam à conſortio & communione Maximi, vbi te priùs neglectus im-
pulerat, intantùm poſteà grauitas ſacerdotij ad animum reducta ſuſpendit, vt eius ſola nullatenùs patereris eſſe ſegre-
gatione contentus, niſi & in monaſterij te clauſtra recipiens, dudùm commiſſa defleres, ea propter in noſtra te gratia
ac communione receptum eſſe non dubites. Nam quantùm nos priùs culpa tuæ charitatis offenderat, tantùm pœni-
tentia mitigauit.

Gregor. Maximi ſupplicis cauſam Rauennæ præcipit vẽtilari. Greg lib. 7. ep. 68. ind. 2.

Maximi cauſa Mariniano committitur.

ITAQVE Maximus cernens tandèm aliquandò durum eſſe contra ſtimulum calcitrare, relictis imperialibus ad- XII.
miniculis, per Gallinicum exarchum ſatis humiliter concedi ſibi pœnitentiam, ſimulq; veniam à Gregorio poſtulauit.
Quem ipſe Romam fatigari nolens, cauſam eius diſcutiendam Rauennam commiſit, Conſtantino Mediolanenſi E-
piſcopo ſcribens: Maximus, inquit, Salonitanæ Eccleſiæ præuaricator, poſtquàm per poteſtates maiores ſæculi obti-
nere nil valuit, ad minores ſe contulit, nobiſq; tam nimietate precum, quàm atteſtatione bonorum operum præuale-
re contendit. Ex qua re inhumanum credidi, ſi is, qui ſe quaſi multùm timere me dicit, in aliquo me temperatiorem
minimè inuenire potuiſſet. Et ideò decreui, vt reuerentiſs. frater & coëpiſcopus noſter Marinianus, eius cauſam de-
beat in Rauennati vrbe cognoſcere. Si autem perſona eius ſuſpecta forſitan habebitur, volumus, vt veſtra quoq; fra-
ternitas, ſi ei laborioſum non eſt, ad eandem ciuitatem fatigare ſe debeat, & cum prædicto fratre in eodem iudicio pa-
riter ſedere. Quicquid autem veſtræ vtrorumq; ſanctitati placuerit, ſcitote mihi modis omnibus placiturum, & ve-
ſtrum ego iudicium meum deputo.

Pœnitentia publica Maximi epiſc. Salonitani.

Greg lib. 7. ep. 79. ind. 2. Gregor. Marinianũ inſtruit, quid in cauſa Maximi pœnitentis agendum.

INTER hæc præuaricator Maximus anno ſeptimo excommunicationis ſuæ, pòſt caſtigationes & flagella Grego- XIII.
rij ad cor reuertens, Rauennam petijt, & iactauit ſe tenſus in ciuitatem in media ſilice, clamans & dicens: Peccaui Deo
& beatiſſimo Papæ Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus exarchus & Caſtorius char-
tularius Eccleſiæ Romanæ cum Mariniano Epiſcopo, & eleuauerunt eum de ſilice. Qui etiam cœpit ampliorem pœ-
nitentiam agere coram eis. Quod Gregorius vt audiuit, ad miſericordiam protinùs redijt, Mariniano Epiſcopo inter
cætera ſcribens: Qualis de cauſa Maximi fraternitatis veſtræ voluntas ſit ac magis petitio, præſentium latore Caſtorio
chartulario noſtro renunciante cognouimus. Ideoq; ſi idem Maximus coram vobis & prædicto chartulario noſtro de
Simoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit, atq; de alijs antè corpus ſancti Apollinaris tantummodò requi-
ſitus, liberum ſe eſſe reſponderit: cauſam ipſius, fraternitatis veſtræ de eo, quòd excommunicatus Miſſarum ſolennia
agere præſumpſit, iudicio committimus, qua debeat pœnitentia talis culpa purgari. Et ideò quicquid vobis ſecun-
dùm Deum placet, ſecuri diſponite, nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quicquid à vobis hac de cauſa fuerit
ordinatum, nos & gratè ſuſcipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamen, vt debeatis eſſe ſoliciti, & ita quæ fien-
da conſpicitis temperetis, quatenùs & illi, ſi ita videbitur, communionem præſtitis, & vigoris Eccleſiaſtici genium
congrua, vt oportet, diſpenſatione ſeruetis. Supraſcriptum verò portitorẽ in præſenti quid vobiſcum ei ſit agendum,
inſtruximus. A quo cuncta ſubtiliter addiſcentes, ſic vos in omnibus exhibete, vt in veſtra ſolicitudine noſtram fuiſſe
præſentiam ſentiamus.

Greg ibid. ep. 80.

ITEM Caſtorio Notario & chartulario Rauennæ: Quanto credi tibi à nobis, & neceſſarias vides cauſas iniungi, XIV.
tãto te magis ſtrenuum debes & ſolicitum exhibere. Proindè ſi Maximus Salonitanus, præſtito ſacramento, firmaue-
rit Simoniaca ſe hæreſi non teneri, atq; de aliis antè corpus ſancti Apollinaris tantummodo requiſitus innoxium ſe
eſſe reſponderit, & de inobedientia ſua pœnitentiam, ſicut deputauimus, egerit: volumus, vt ad conſolandum illum
epiſtolam, quam ad eum ſcripſimus, vbi ei & gratiam noſtram & communionem nos reddidiſſe ſignauimus, experi-
entia tua dare debeat. Quia ſicut in contumacia perſiſtentibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic iterùm humiliatis, &
pœnitentibus negare locum veniæ non debemus.

Maximus iuramento ſe purgat, ſe à ſimonia immunẽ, & accepta pœnitentia ſedi reſtituitur. Vide Baron ad ann. 595.

Gregor. Maximum ad receptionẽ pallij inuitat.

CVMQVE Maximus penès corpus B. Apollinaris ſecundùm iuſſum Greg. de cunctis humiliter ſatisfeciſſet, Caſto- XV.
rius chartularius conſolatoriam ei epiſtolam præbuit, verbis Gregorij aſſerentem: Quamuis culpabilibus ordinatio- Ibidem
nis tuæ primordiis graue malum per inobedientiæ culpam addideris, nos tamen ſedis Apoſtolicæ authoritatem eo, ep. 81.
quo decuit, moderamine temperantes, nunquàm contra te vſq; ad hoc, quod cauſa poſcebat, exarſimus. Sed vt lon-
giùs ſe ingratitudo noſtra, quam tu tibi excitaſti, produceret, credita nos ſolicitudo vehementer angebat, ne quædam
illicita, quæ de te audieramus, negligenter omittere videremur. Quæ ſi benè conſideres, ipſe per te ſatisfacere diffe-
rendo firmabas, atq; ex hoc aduersùm te zelum noſtrum acriùs incitabas. At vbi ſalubri tandèm conſilio vſus, iugo
te obedientiæ humiliter ſummiſiſti, & dilectio tua pœnitentiam agens, digna ſe, vt deputauimus, ſatisfactione purga-
uit, redditam tibi gratiam fraternæ charitatis intellige, atq; in noſtro te receptum conſortio gratulare. Quia ſicut per-
ſeuerantibus in culpa diſtrictos, ita reſipiſcentibus nos decet eſſe ad veniam. Poſtquàm ergò fraternitas tua Apoſto-
licæ ſedis communionem ſe reparâſſe cognoſcit, perſonam ad nos tranſmittat, quæ pallium tibi deferendum ex more
percipiat. Nam quemadmodùm illicita perpetrari non patimur, ſic ea, quæ ſunt conſuetudinis, non negamus. Licèt
autem ad hæc concedenda diſpenſatio nos loci noſtri vocauerit, multùm tamen à nobis petitio dulciſſimi atq; excel-
lentiſſimi filij noſtri domini Gallicini exarchi, vt temperatiùs erga te ageremus, exegit. Cuius chariſſimam volunta-
tem nec pertulimus, nec potuimus contriſtare.

Tenacitas Mauritij Imperat.

PRÆTEREA cupidiſſimus ac tenaciſſimus Imperator, qui conſuetudinibus antiquiſſimis dationum, legionum XVI.
quoq; milites frequentiſſimè, ſicuti Romanor. narrat hiſtoria, defraudabat, cernens Gregorium contra omnes mun-
di ſtrepitus Auguſtalibus defenſionibus, quarum ſuffragio ad arcam pontificatûs hunc ſe prouexiſſe iactabat, peni-
tùs non egere, immò canonicis authoritatibus, ſanctitatis ac prudentiæ ſuæ virtutibus, CHRISTO propitio cunctis
alta ſapientibus præualere: ad odium detractionemq; famæ illius magis magiſq; conuerſus eſt, liberalitatem pon-
tificis,

tificis, qui famelicis militibus tam eccleſiaſtica quàm publica frumenta diuiſerat, ſubdolis aſſertionibus reprehendens. Cui Gregorius (vtpotè qui prouectionem ſuam diuino iudicio, in cuius nimirùm manu corda regum conſiſtentia, quocunq; voluerit inclinantur, non caducis humanis fauoribus deputabat) voce libera contradicens, his eum reſponſionibus fregit, deturpauit, atq; nonnulla de futuro Dei iudicio differendo deterruit: In ſereniſſimis, inquit, iuſſionibus ſuis dominorum pietas, dum me de quibuſdam redarguere ſtuduit, parcendo mihi minimè pepercit. Nam in eis vrbanæ ſimplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In ſcriptura etenim ſacra, cùm in bona intelligentia ſimplicitas ponitur, vigilanter ſæpè prudentiæ aut rectitudini ſociatur. Vndè etiam de beato Iob ſcriptum eſt: Erat vir ſimplex & rectus. Et beatus Apoſtolus admonet, dicens: Eſtote ſimplices in malo, & prudentes in bono. Et per ſemetipſam veritas in Euangelio admonet, dicens: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ: Eſſe valdè inutile indicans, ſi aut ſimplicitati prudentia, aut prudentiæ ſimplicitas deſit. Vt ergò ſeruos ſuos ad cuncta eruditos efficeret, eſſe eos & ſimplices ſicut columbas, & prudentes vt ſerpentes voluit: quatenùs in eis & columbæ ſimplicitatem aſtutia ſerpentis, & ſerpentis aſtutiam ſimplicitas columbæ temperaret. Ego igitur, qui in ſereniſſimis dominorum iuſſionibus ab Arnulphi aſtutia deceptus, non adiuncta prudentia ſimplex denuncior, conſtat proculdubiò, quia fatuus appellor. Quod ita eſſe, ego quoq; ipſe confiteor. Nam ſi hoc veſtra pietas taceat, cauſæ clamant. Ego enim ſi fatuus non fuiſſem, ad iſta toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minimè veniſſem. In ea autem re, quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus eſſe reprehendor. Sed etſi ſacerdos non ſum, ſcio grauem eſſe hanc iniuriam ſacerdoti, vt veritati ſeruiens fallax credatur. Et dudùm noui, quoniam Arnulpho plus eſt creditum quàm mihi, Leoni ampliùs quàm mihi. Et nunc eis, qui eſſe ad medium videntur, pluſquàm meis aſſertionibus credulitas impenditur. Et quidem ſi terræ meæ captiuitas per quotidiana momenta non excreſceret, de deſpectione mea atq; irriſione lætus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia vndè ego crimen falſitatis tolero, indè Italia quotidiè ducitur ſub Longobardorum iugo captiua: dumq; meis ſuggeſtionibus in nullo creditur, vires hoſtium immaniter excreſcunt. Hoc tamen piiſſimo Dño ſuggero, vt de me mala omnia quælibet exiſtimet: de vtilitate verò reipubl. & cauſa ereptionis Italiæ, nõ quibuſlibet facile pias aures præbeat, ſed plùs rebus quàm verbis credat. Sacerdotibus autẽ non ex terrena poteſtate Dominus noſter citiùs indignetur, ſed excellenti conſideratione propter eum, cuius ſerui ſunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquiis ſacerdotes aliquando dii, aliquando angeli vocantur. Et per Moyſen de eo, qui ad iuramentũ adducendus eſt, dicitur. Applica illum ad deos, videlicet ad ſacerdotes. Et rurſùm ſcriptum eſt: Diis non detrahes, ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. Quid ergò mirùm, ſi illos veſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipſe etiam appellat Deus? Eccleſiaſtica quoq; teſtatur hiſtoria, quia cùm piæ memoriæ Conſtantino principi in ſcripto oblatæ accuſationes contra Epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem, qui accuſati fuerant, Epiſcopos conuocans, in eorum conſpectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos dii eſtis à vero DEO conſtituti. Ite & inter vos cauſas veſtras diſponite: quia dignum nõ eſt, vt nos iudicemus deos. In qua tñ ſententia pie dñe ſibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præſtitit ex reuerentia impenſa. Antè eum quippè pagani in Republica principes fuerunt, qui verũ Deum neſcientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid igitur mirùm, ſi Chriſtianus Imperator, veri Dei cultor, ſacerdotes dignetur honorare, dum, vt prædixi, pagani principes honorem impendere ſacerdotibus nouerunt, qui diis ligneis & lapideis ſeruiebant? Hæc ego pietati dominorum non pro me, ſed pro cunctis ſacerdotibus ſuggero. Ego enim peccator homo ſum, & quia omnipotenti Deo inceſſanter quotidiè delinquo, aliquod mihi apud tremendum examen ipſius eſſe remedium ſuſpicor, ſi inceſſantibus quotidiè plagis ferior. Et credo, quia eundem omnipotentem Dominum tanto vobis ampliùs placatis, quanto me ei malè ſeruientem diſtrictiùs affligitis. Multas enim iam plagas acceperam, & ſuperuenientibus dominorum iuſſionibus, inueni conſolationes, quas non ſperabam. Si poſſum, has celeriter plagas enumero. Primò, quòd mihi pax ſubducta eſt, quam cum Longobardis in Tuſcia poſitis ſine vllo Reipublicæ diſpendio feceram. Deindè corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati ſunt. Et quidem alii ab hoſtibus occiſi, alii verò Narniis & Peruſii poſiti, & vt Peruſium teneretur, Roma relicta eſt. Poſt hæc plaga grauior fuit, aduentus Agilulphi, ita vt oculis meis cernerem Romanos, more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos, qui intra ciuitatem ſumus, Deo protegente manus eius euaſimus, quæſitum eſt, vndè culpabiles eſſe videremur: Videlicet, cur frumenta defuerint, quæ in hac vrbe diù multa ſeruari nullatenùs poſſunt, ſicut in alia ſuggeſtione pleniùs indicaui. Et quidem de memetipſo in nullo turbatus ſum, quia teſte conſcientia, fateor aduerſa quælibet pati paratus ſum, dummodò hæc omnia cum ſalute duntaxat meæ animæ euadam. Sed de glorioſis viris, Gregorio præfecto & Caſtorio magiſtro militum non mediocriter ſum afflictus. Qui & omnia, quæ potuerunt fieri, nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & cuſtodiæ ciuitatis in obſidione eadem vehementiſſimos pertulerunt. Et poſthæc omnia graui dominorum indignatione percuſſi ſunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non ſua acta, ſed mea perſona grauat. Cum quo quia pariter in tribulatione laborauerant, poſt laborem pariter tribulantur. Quòd autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, nè hoc vlteriùs faciat. Nam adhuc neſcimus, quis ibi qualis ſit: & Paulus egregius prædicator dicit: Nolite iudicare antè tempus, donèc veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Hoc tamen breuiter dico, quoniam peccator & indignus plus de venientis IESV miſericordia, quàm de veſtræ pietatis iuſtitia præſumo. Et ſunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortaſsè quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Intermitto ergo incerta: ad ſolas lachrymas redeo; petens, vt idem omnipotens Deus piiſſimum dominum noſtrum & ſua hîc manu regat, & in illo terribili iudicio liberum ab omnibus delictis inueniat: & me ira placere, ſi neceſsè eſt, hominibus faciat, vt æternam eius gratiam non offendam.

Prou. 21 — Iob 1. — Rom. 16 — Mat. 10 — Exo. 22 — Ibidem. — Mala. 2. — 1. Cor. 4

Carpit S. Gregorii liberalitatẽ. Greg. lib. 4. ep. 31.

Gregorii reſponſio ad Imp. ſe carpentem.

Imperatores pontificibus debẽt reuerentiã.

Probat id ab exemplo Conſtantini Imp.

Nota ſanctiſſimi viri humilitatẽ.

S. Gregor. enumerat incõmoda quæ paſſus eſt.

XVII. DENIQVE Mauritius Imperator libertatem vocis tanti pontificis reprehenſionis conſtantiam admiratus, quia de futuro Dei iudicio ſe terruerat, ad exercendam in eum tyrannidem prodire nitebatur: cùm protinùs eodem anno vir quidam, monachicis veſtimentis indutus, diuina quadam virtute commotus, dextra ſpatham cepit. Quam videlicet à foro vſq; ad æneam ſtatuam gladiatoris nudam circumferens, Imperatorem gladio cunctis moriturum prædixit. Quod Mauritius vt audiuit, à tyrannide Gregorio inferenda ſemet continuit, & iudicium diuinum, quod ei minatus fuerat, citò ſe ſubiturum tanto magis timuit, quanto Gregorium credidit non poſſe mentiri.

Prædictio monachi de nece Imperatoris. Cedren. in annal. Bar. ad an. 602.

XIIX. Mox itaq; ſcripto preces compoſitas, tam eidem, quàm cunctis patriarchis, Epiſcopis, & monachis ciuitatum ſiue ſolitudinum pecunias multas, cereos & rhymiamata deſtinauit: hoc potiſſimùm deprecans, vt Domino ſupplicarent, quatenùs in hoc ſæculo merita ſuorum malorum reciperet, tantùm vt à futuris cruciatibus redimi meruiſſet. Cumq; hoc & ipſe vehementiùs per multa tempora cum lachrymis poſtulaſſet, quadam nocte dormiens, vidit apud æneam palatii portam ſe coram multo populo æneæ ſtatuæ Saluatoris aſſiſtere. Tunc vox terribilis facta eſt ex ipſo incar-

Anno 602. Mauritius Imper. precibus S. Gregor. &c. ſtudet ſibi placare Deum. Vide Baronium anno memorato.

Sententia Christi in Mauritium &c.

incarnati verbi charactere, dicens: Date Mauritium. Et capientes eum iudiciorum miniſtri, poſuerunt iuxta purpureum vmbilicum, qui illic erat. Cui eadem vox characteris ait: Vbi vis reddam tibi mala, quæ in hoc ſæculo perpetráſti? Ille reſpondit: Amator hominum Domine & iudex iuſte, hîc potiùs ea mihi, & non in ſæculo futuro, retribue. Statim diuina vox iuſſit tradi Mauritium & Conſtantiam vxorem eius cum filijs & filiabus, omniq́; cognatione ipſius, Phocæ militi. Euigilans ergò Mauritius, miſit parochœnum, & vocauit ad ſe [a] Philippicum generum ſuum, quem dudùm ſuſpicatus fuerat, Imperium ſibi velle ſubripere. At ille pro ſuſpicione ſe perdendum conijciens, aduocatæ Gordiæ vxori ſuæ, tanquàm non ſe reuiſuræ, vltimùm vale dixit. Sacramentoq́; communionis accepto, ad palatium venit, & cubiculum Imperatoris ingrediens, ad pedes eius procidit. Cui Imperator aſſurgens, ad pedes eius nihilominus corruit, dicens: Ignoſce deprecor mihi, quia nunc profectò diuina reuelatione doctus cognoui, quòd nihil in me, vndè ſuſpicabar, commiſeris: ſed ſi quem in agminibus noſtris cognoſcis, qui Phocas ſoleat vocitari, dicito mihi. Et Philippicus diù apud ſe recogitans ait: Vnum Phocam cognoſco, qui nupèr procurator ab exercitu nuncupatus, contradicebat tuo Imperio. Cùm verò Mauritius de qualitate eius inquireret, Philippicus ait: Eſt quidem iuuenis, & temerarius, at timidus. Et Mauritius: Si timidus, inquit, profectò & homicida. Dumq́; ſuper huiuſmodi titubaret, in craſtinum Magiſtrianus ab Eremitis, quibus Imperatoris preces portauerat, rediens, reſponſum retulit, dicens: Deus recepta pœnitentia tua, ſaluabit animam tuam, & cum ſanctis te cum tota domo tua conſtituet: ab Imperio verò cum ignominia & diſcrimine decides.

[a] Philippicus hîc erat ſororis Mauritij Imper. maritus, quē ideò ſuſpectum habebat, quod vaticinio didiſſet, ab eo ſibi cauēdum eſſe, cuius nomē a PH literis inciperet. Vide Baronium ad annum 602.

Milites tumultuantur aduerſus Mauritium.

Calumnia populi in Mauritium Anno 602.

[b] Mauritius cum ſuis cæditur, & Phocas Imper creatur Bar. ibid.

Qvibvs auditis, Mauritius Dominum glorificans, pœnitentiam tenuit, ſed à cupiditatis auaritia vſqueadeò non receſſit, vt exercitus in periculoſis locis hyemarent, & tranſito Danubio, victum ſibi de Sclauorum regione periclitabundè quærerent, nè videlicet alimenta publica manducarent. Quod cùm Petro prætori feralibus literis imminetet, ille Taxiarchis vocatis, ait: Nimis mihi videntur grauia Imperatoris præcepta, Romanos in aliena terra hyemare iubentia. Nam illi non obedire, ſæuum eſt: & rurſùs obedire, ſæuiſſimum. Nullum bonum parit auaritia, quia mater omnium malorum conſiſtit. Qua Imperator languens, horum maximorum malorum cauſa Romanis efficitur. Exercitus itaq́; hoc per Taxiarchas audito, ad ſeditionem conuertitur, exaltatumq́; ſuper clypeum Phocam centurionem, Exarchum acclamârunt. Fugatoq́; prætore, Theodoſio filio Imperatoris & Germano ſocero eius dirigunt, vt alter eorum ſibi imperare ſtuderet. Illi nullo modo conſenſerunt: imò hoc Mauritio retulerunt. At ille Germanum perdere voluit: qui quoniam in Eccleſiam fugerat, filium tanquàm proditorem ſui conſilij flagellauit, multoſq́; ad hunc ab eadem Eccleſia extrahendum tranſmittens, & nunquàm permittitur: imò multis conuicijs à populo laceratus, Marcioniſta hæreticus appellatur. Et commoto intra Conſtantinopolim graui tumultu, [b] Mauritius, diſſimulato habitu, cum vxore & filijs noctù dromonem conſcendit, & fugiens, apud Sanct. Antonomum venit. At verò Phocas cum exercitu in Septimum veniens, Imperator efficitur, A quo Mauritius cum filijs, vxore ac filiabus penès Chalcedonem, quemadmodùm ſibi denunciatum fuerat, decollatur. Et quia oratio Gregorij, qua illum periērat in terribili Dei iudicio liberum à delictis omnibus inueniri, vacua eſſe non poterat, idem Mauritius id recepit, quod meruit, & in cunctis ſuis incommodis Dominum benedicens, à ſempiterno ſupplicio meruit liberari. XIX.

Anno 603. Phocas Romæ acclamatur Imp Greg lib. 11. epiſt 38. Epiſtola S. Gregorij ad Phocam.

Igitvr ſeptimo Kalendarum Maiarum, Indictione ſexta, imago Phocæ & Leontiæ Auguſtorum cum eorundem fauorabilibus literis Romam delata eſt. Et poſtquàm à clero & ſenatu acclamatum eſt eis in baſilica Iulij, iuſſu Gregorij in oratorio ſancti Cæſarij Lateranenſi palatio conſtituta reponitur. Qui etiam Phocæ Imperatori ita reſcripſit: Gloria in excelſis Deo, qui, iuxta quod ſcriptum eſt, mutat tempora & transfert regna, & qui hoc cunctis innotuit, quod per prophetam ſuum loqui dignatus eſt, dicens: Quia dominatur excelſus in regno hominum, & cui voluerit, ipſe dat illud. In omnipotentis quippè Dei incomprehenſibili diſpenſatione, alterna vitæ mortalis moderamina conſiſtunt, & aliquandò cùm multorum peccata ferienda ſunt, vnus erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo ſubiectorum colla deprimantur. Quod nos in noſtra diutiùs tribulatione probauimus: Aliquandò verò, cùm miſericors Deus mœrentia multorum corda ſua decetnit conſolatione refouere, vnum ad regiminis culmen prouehit, & per eius miſericordiæ viſcera in cunctorum mentibus exultationis ſuæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citiùs credimus, qui benignitatem veſtræ pietatis ad Imperiale faſtigium perueniſſe gaudemus. Lætentur cœli, & exultet terra, & de benignis veſtris actibus vniuerſæ Reipublicæ populus, nunc vſq́; vehementer afflictus, hilareſcat. Comprimantur iugo veſtræ dominationis ſuperbæ mentes hoſtium, releuentur veſtra miſericordia contriti ac depreſſi animi ſubiectorum. Virtus cœleſtis gratiæ inimicis vos terribiles faciat, pietas ſubditis benignos. Quieſcat fœliciſſimis temporibus veſtris in vniuerſa Republica prolata ſub cauſarum imagine præda pacis. Ceſſent teſtamentorū inſidiæ, donationum gratiæ violenter exactę. Redeat cunctis in rebus proprijs ſecura poſſeſſio, vt ſine timore habere ſe gaudeant, quæ non ſunt ab eis fraudibus acquiſita. Reformetur iam ſingulis ſub iugo pij Imperij libertas ſua. Hoc namq́; inter reges gentium & Reipublicæ Imperatores diſtat, quòd reges gentium domini ſeruorum ſunt: Imperatores verò reipublicæ, domini liberorum. XX. Dan. 2. Dan. 4.

Diſcrimē inter reges gētium & Imperatores

Greg lib 11. epiſt. 43.

[c] Alia S. Gregorij reſpōſoria ad Phocam Imper. petentē mitti Conſtantinopolim Apocriſarium S. R. E.

Cvmqve Phocas mandari ſibi Romanæ ſedis diaconum cum magna humilitatis reuerentia poſtularet, Gregorius [c] ita reſcripſit: Conſiderare cum gaudiis & magnis actionibus gratiarum libet, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, quòd remoto triſtitiæ iugo, ad libertatis tempora ſub Imperiali benignitatis veſtræ pietate peruenimus. Nam quòd permanere in palatio, iuxta antiquam conſuetudinem Apoſtolicæ ſedis diaconum veſtra ſerenitas non inuenit, non hoc meæ negligentiæ, ſed grauiſſimæ neceſſitatis fuit. Quia dum miniſtri omnes huius Eccleſiæ tam contrita aſperaq́; tempora cum formidine declinarent atq́; refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad Vrbem regiam in palatio permanſurus accederet. Sed poſtquàm veſtram clementiam, omnipotentis Dei gratia diſponente, ad culmen Imperij perueniſſe cognouêre, ipſi quoq́; ſuadente lætitia ad veſtra veſtigia venire feſtinant, qui illuc prius accedere valdè timuerant. Sed quia eorum quidam ita ſenectute ſunt debiles, vt laborem ferre vix poſſint: quidam verò Eccleſiaſticis curis vehementer implicantur, & lator præſentium, qui primus omnium defenſor fuit, benè mihi ex longa aſſiduitate compertus eſt, vita, fide ac moribus approbatus, hunc aptum pietatis veſtræ veſtigiis eſſe iudicaui. Vndè eum authore Deo diaconum feci, & ſub celeritate tranſmittere ſtudui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tempore, valeat clementiæ veſtræ ſuggerere. Cui rogo vt ſerenitas veſtra pias aures inclinare dignetur, vt tanto nobis celeriùs valeat miſereri, quanto afflictionem noſtram veriùs ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladijs, & quantis Longobardorum incurſionibus eccè iam per triginta & quinq́; annorum longitudinem premimur, nullis explere ſuggeſtionis vocibus valemus. Sed in omnipotente Deo confidimus, quia ea, quæ cœpit, conſolationis ſuæ nobis bona perficiet, & qui ſuſcitauit in Republica pios dominos, extinguet crudeles inimicos. XXI.

Ibidem. Epiſt 44.

Item Leontiæ Auguſtæ: Quæ lingua eloqui, quis animus cogitare ſufficiat, quantas de ſerenitate veſtri Imperij omnipotenti Deo gratias debemus, quòd tam dura longi temporis pondera ceruicibus noſtris amota ſunt, & Imperialis culminis leue iugum redijt, quod libeat portare ſubiectis? Reddatur ergò creatori omnium ab hymnidicis ange- XXII.

lorum

Sanctus Gregorius gratulatur Leontiæ Auguſtæ de aſſequuta dignitate.

lorum choris gloria in cælo, perſoluatur ab hominibus gratiarum actio in terra: quia vniuerſa Reſpublica, quæ multa mœroris pertulit vulnera, iam nunc conſolationis veſtræ inuenit fomenta. Vnde nobis neceſſe eſt omnipotentis Dei miſericordiam enixius exorare, vt cor veſtræ pietatis ſua ſemper dextera teneat, eiuſque cogitationes cæleſtis gratiæ ope diſpenſet: quatenus tranquillitas veſtra tanto rectius valeat ſibi ſeruientes regere, quanto dominatori omniũ nouerit verius deſeruire. In amore Catholicæ fidei faciat defenſores ſuos, quos fecit ex benigno opere Imperatores noſtros. Infundat in veſtris mentibus zelum ſimul & manſuetudinem, vt pio ſemper feruore valeatis, & quicquid in Deo exceditur, non multum relinquere: & ſi quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare.

Zelus & manſuetudo ſectãda principibus

XXIII His Gregorius laudibus aut ideo nouos principes demulcebat, vt audientes quales eſſe debebãt fierent mitiores, quàm Mauritius fuerat, cuius tot criminibus inuoluta tempora cognoſcebant: aut quia eos ſibi ſuæque Eccleſiæ deuotiſſimos cernens, non eos ad tyrannidem ruituros eſſe putabat. Qui ſicut quorumlibet vitia liberis vocibus arguebat, & contra canones priſcaſve conſuetudines venire neminem permitteb[a]t: ita quæ conſuetudinis fuerant, nulli penitus denegabat. Nam mox vt epiſcopus Apoſtolicæ ſedis enituit, patriarc[hal]ibus ſedibus ſuam ſynodicam deſtinauit, & poſtmodum Secundino ſeruo Dei incluſo, inter cætera ſcribens, dicit: Hinc eſt, vt quoties in quatuor præcipuis ſedibus antiſtites ordinantur, ſynodales ſibi epiſtolas viciſſim mittant, in quibus ſe ſanctam Chalcedonenſem ſynodum cum aliis generalibus ſynodis cuſtodire fateantur. Item Athanaſio presbytero de Iſauria poſt multa: Fratri noſtro Cyriaco, Conſtantinopolitanæ ciuitatis antiſtiti, qui nuper in Iohannis reuerentiſſimi epiſcopi loco ordinatus eſt, noſtra voluimus ſcripta tranſmittere. Sed quia non eſt conſuetudo, vt priuſquam ad nos eius ſynodica deferatur, ei ſcribere debeamus, idcirco nunc diſtulimus, poſtea autem indicabimus. Quam [a] videlicet conſuetudinem, ſicut noſtri quoque, qui ante biennium, ab Adriano liberaliſſimo Papa miſſi, in ſancta octaua ſynodo præfuere teſtantur, ita orientales præcipue retinent vſque hactenus ſedes, vt in ſuis diptychis nullius pontificis nomen deſcribãt, quouſque ſynodicam ipſius ſuſcipiant: & tandiu defunctum pontificem inter viuentes annumerent, quamdiu ſucceſſor illius ſuas literas ſtuduerit deſtinare.

Synodicam ſuam Epiſcopis direxit recepto more.
Greg lib. 7. Epiſt. 53. Indict. 2.
Iuo p. 4 c. 18.
lib. 5 epiſt. 64. ind. 4.
a Diptychis nullus Epiſcoporum inſcriptus, niſi recepta prius Pontificis ſynodica.

XXIV Hinc eſt nimirum, quod Gregorius à conſuetudine priſca non diſcrepans, Iohanni ſubdiacono, rectori patrimonij Liguriæ ſcribit, dicens: Quanto Apoſtolica ſedes, Deo authore, cunctis prælata conſtat eccleſijs, tanto inter multiplices curas & illa nos valde ſollicitat, vbi ad conſecrandum antiſtitem, noſtrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio, eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopo, ſua nobis relatione clerus innotuit, in electione ſe filii noſtri Conſtantij diaconi ſui vnanimiter conſenſiſſe. Sed quoniam eadem non fuit ſubſcripta relatio, ne quid quod ad cautelam pertinet, omittamus, idcirco huius præcepti authoritate ſuffultum Genuam te proficiſci neceſſe eſt, & quia multi illic Mediolanenſium coacti Longobardorum barbarica feritate conſiſtunt, eorum te voluntates oportet, conuocatis eis in commune, perſcrutari. Et ſi nulla eos diuerſitas ab electionis vnitate diſterminat, ſi quidem in prædicto filio noſtro Conſtantino omnium voluntates atque conſenſus perdurare cognoſcis, tunc eum à propriis epiſcopis, ſicut antiquitatis mos exigit, cum noſtræ authoritatis aſſenſu, ſolatiante Domino facias conſecrari: Quatenus huiuſmodi ſeruata conſuetudine, & Apoſtolica ſedes proprium vigorem retineat & à ſe conceſſa aliis ſua iura non minuat. Sed cũ poſt annos aliquot Conſtantius functus inſigniter Pontificio, dormiſſet in Domino, clerus & plebs Mediolanenſis Deuſdedit diaconum eligentes, ab Agilulpho rege terrebantur, quatenus illum eligerent, quem Longobardorũ barbaries voluiſſet. At illi decretum ſuum Gregorio dirigentes conſilium & licentiam petunt. Quibus ipſe inter cætera ſic reſcripſit: Illud quod vobis ab Agilulpho indicaſtis ſcriptum, dilectionem veſtram non moueat: Nam quod nos vtilitati veſtræ ſalubriter conſulere velimus, in hominem, qui non à Catholicis, & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbebimus ratione conſenſum: Quia Vicarius ſancti Ambroſij indignus euidenter oſtenditur, ſi electus à talibus ordinatur. Et poſt pauca: Vt igitur in ordinando Deuſdedit diacono, qui à vobis electus eſt, nulla poſſit mora contingere, Pantaleonem notarium noſtrum tranſmiſimus, qui eum, vt moris eſt, adnitente conſenſus noſtri authoritate, faciat conſecrari.

Greg l 2. epiſt. 30. ind. 11.
Gregorius nemini fauere voluit in adipiſcẽdo epiſcopatu.
Nota antiquũ morẽ conſecrãdi Metropolitanum per ſuos ſuffraganeos de ſedis Apoſtolicæ conſenſu.
Conſtãtius mortuus eſt Anno 600 vt habet Bar. Gregor. lib 8 epiſt. 65. indict. 3.

XXV. [I]n aduerſis poteſtatibus prægrauatos fortiſſimus miles Chriſti Gregorius viriliter defendebat: iniuſteque deiectos non ſolum inter depoſitos non habebat, verum etiam priſtinis gradibus authoritatis ſuæ priuilegio reformabat. Nam Anaſtaſium Antiochenum Patriarcham, qui Iohannem Conſtantinopolitanum præſulem voce libera reprehendens, Imperatoris Iuſtini iuſſu detruſus in exilium, ab ipſius Iohannis Papæ temporibus vſque ad ſui pontificatus tempora permanebat, mox vt ſummum ſacerdotium meruit, inter patriarchas eum reputans, ſcriptis talibus animauit: Præterea, inquit, ſicuti patriarchis aliis paribus veſtris, ſynodicam vobis epiſtolam direxi: quia apud me ſemper hoc eſtis, quod ex omnipotentis Dei munere accepiſtis eſſe, non quod ex voluntate hominum putamini non eſſe. Item eidem in alia epiſtola poſt non multa ſcribens ait: Fraternitati tuæ indico, quia à ſereniſſimis dominis quantis valui precibus poſtulaui, vt vos honori proprio reſtitutos, ad ſancti Petri apoſtolorum principis limina venire, & quouſque ita Deo placuerit, hic mecum viuere concedant: quatenus dum vos videre meruero peregrinationis noſtræ tædium, de æterna patria inuicem loquendo releuemus. Denique ſtudioſiſſimus pater Gregorius tam diu penes Mauritium Imperatorem ſuggeſtionibus ſuis inſtitit, donec poſt multorum annorum curricula magnus Anaſtaſius throno proprio redderetur. Cui congratulabundus reſcripſit, dicens: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus ille fluuius, qui quondam arentia Antiochiæ ſaxa reliquerat, ad proprium alueum reuerſus, ſubiectas & iuxta poſitas valles rigat, vt vnum trigeſimum, aliud ſexageſimum, aliud vero centeſimum fructum ferat.

Gregorius Epiſcopos violenter & iniuſte deiectos, reſtituit.
Iohannem Conſtant. inter Epiſcopos eſſe Gregorius
Lib. 1 ep. 25
Lib. 1. ep. 7.
Li. 4 ep 37.
Anaſtaſiũ Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſedi reſtituit.

XXVI Adrianvm Thebanæ ciuitatis epiſcopum, à Ioanne primæ Iuſtinianæ, atq; altero Iohãne Lariſſæo epiſcopis iniuſte depoſitum, non ſolum, ſedi propriæ reddidit, verum etiam ipſius eccleſiam Romano iure defendens, à Lariſſæi epiſcopi poteſtate ſubduxit, inter cætera dicens: Adrianum epiſcopum reperimus, & tuo contra ſacerdotales mores odio laboraſſe, & nullo iure pecuniarus in cauſis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuiſſe ſententia. Quia igitur & ab antefato Iohanne, primæ Iuſtinianæ epiſcopo, contra ius caroneſque depoſitus, honoris ſui gradu carere non potuit, in ſuam eum reformari eccleſiam, atque in propriæ dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et cum oportuiſſet te ex eo Dominici corporis communione priuari, quod admonitione ſanctæ memoriæ deceſſoris mei contempta, per quam eum eccleſiamque eius poteſtatis de tua iuriſdictione exemit, rurſus in eis aliquid tibi iuris & ditionis ſeruare præſumpſeris: tamen nos humanius decernentes, communioniſque tibi ſacramentum interim conſeruantes, decernimus, vt fraternitas tua ab eo eccleſiaque eius omnem antehabitam ſuæ poteſtatem iuriſdictionis abſtineat: ſed ſecundum ſcripta deceſſoris noſtri, ſi qua cauſa vel fidei vel criminis vel pecuniaria aduerſus præfatum Adrianum conſacerdotem noſtrum potuerit euenire, vel per eos qui noſtri ſunt vel fuerint in vrbe regia reſponſales, ſi mediocris eſt quæſtio, cognoſcatur: vel huc ad Apoſtolicam ſedem, ſi eſt ardua, deducatur: quatenus noſtræ audientia

Adrianum Epiſcopum Thebanũ epiſcopatui ſuo reddit.
Lib 2 ep 7. Indict. 11.
Grat. 10. q. 2. c. 52.

ſententia decidatur. Quod ſi contra hæc, quæ ſtatuimus, quolibet tempore, qualibet occaſione vel ſurreptione venire tentaueris, ſacra te communione priuatum, nec eam te, excepto vltimo vitæ tuæ tempore, niſi conceſſa Romani pontificis decernimus iuſſione recipere. Hoc enim conſona ſanctis patribus diffinitione ſancimus, vt qui ſacris neſcit obedire canonibus, nec ſacris adminiſtrare, vel communionem capere ſit dignus altaribus. Item Iohanni episcopo primæ Iuſtinianæ: Poſt longas tribulationes, quas Adrianus Thebanæ ciuitatis epiſcopus, è conſacerdotibus ſuis velut ab hoſtibus pertulit, in Romanam ciuitatem confugit. Et licet aduerſus Iohannem Lariſſæum epiſcopū eius fuiſſet prima ſuggeſtio, non ab eo in cauſis pecuniariis lege eſſe iudicatum: tamen poſthac magis contra perſonam fraternitatis tuæ, à qua non iuſte ſe ſacerdotij gradu flagitabat eſſe deiectum, grauiſſime querebatur. Et infra: Quod verò, inquit, ad præſens attinet, caſſatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex beati Apoſtolorum principis Petri authoritate decernimus, triginta dierum ſpatio ſacra te cõmunione priuatū, ab omnipotenti Deo noſtro tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia & lachrymis exorare. Quod ſi hanc ſententiam noſtram te cognouerimus impleſſe remiſſius, non iam tantum iniuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, adiuuante Domino, ſeuerius puniendam. Præfatum verò Adrianum, fratrem & coepiſcopum noſtrum, ex tua ſententia, vt diximus, nequaquam canonibus atque legibus ſubſiſtente damnatum, in ſuum locum atque ordinē reuerti, Chriſto comitante, diſponimus, vt nec illi fraternitatis tuæ noceat contra iuſtitiæ tramitem prolata ſententia, nec charitas tua, pro placanda futuri indignatione iudicij, incorrecta remaneat.

Ecce pœna ſtatuta ſacrorū Canonū contēptoribus. Ibidem. epiſt. 6.

HINC eſt, quod exceptis criminibus, neminem de ſacerdotio Gregorius deponebat, imo pro qualitatibus de- XXVII.
lictorum venialiter communione priuabat. Vnde Iohanni epiſcopo Calliopolitano poſt aliqua ſcribens, ait: Matriculam, quam frater & coepiſcopus noſter Andreas Tarentinus epiſcopus fecit fuſtibus caſtigari, quamuis exinde poſt octo menſes hanc obijſſe non credamus, tamen quia eam contra propoſiti ſui ordinem huiuſmodi fecit affligi, duobus hunc menſibus à Miſſarum ſolennitate ſuſpende: vt vel hæc eum verecundia, qualem ſe de cætero exhibere poſſit, inſtituat.

lib. 2. epiſt. 45 Indi. 11. Iuo p. 10. c. 23.

Gregorius neminem ſacerdotio priuat, niſi ob crimina.

SI quando ſuper ſacerdotum criminibus erat aliquid ventilandum, cum ſumma diſtrictione grandique cautela XXVIII
Gregorius vniuſcuiuſque capituli modulos quærens, ſententiam ſuam magis difficulter, quàm faciliter promulgabat. Vnde Natali Salonitano epiſcopo ſcribens, ait: Cum cuncta negocia [a] indagandæ ſolicitudine veritatis indigeant, tum quæ ad deiectionem ſacerdotalium pertinent graduum, ſunt diſtrictius trutinanda: in quibus non tam de humanis conſtitutis, quàm de diuinæ, quodammodo benedictionis refragatione tractatur. Nunciatum ſiquidem nobis eſt, Florentium, [b] Tauritanæ ciuitatis epiſcopum, à quibuſdam fuiſſe in cauſis criminalibus accuſatum, & nullis canonicis probationibus exquiſitis, nec ſacerdotalis concilij præueniente iudicio, cum honoris officio non iure, ſed authoritate depoſitum. Quia ergo non poteſt quenquam epiſcopatus gradu, niſi iuſtis ex cauſis, concors ſacerdotum ſummouere ſententia, hortamur fraternitatem veſtram, vt præfatum virum ex eodem, in quod detruſus eſt, eijci faciatis exilio, cauſamque eius epiſcopali diſceptatione perquiri. Et ſi in his, in quibus accuſatus eſt, canonica fuerit probatione conuictus, canonica proculdubio eſt vltione plectendus. Quod ſi alias, quàm de eo æſtimatum eſt, ſynodali fuerit inquiſitione compertum, neceſſe eſt, vt & criminatores iuſti diſtrictionem iuris exhorreant, & incriminato innocentiæ ſuæ ſeruentur illibata ſuffragia. Exequutionem vero antefati negocii Antonino ſubdiacono noſtro ex noſtra præceptione mandauimus, quatenus eius inſtantia, & quæ ſunt legibus canonicis placita decernantur: & decreta, iuuante Domino, mancipentur effectui. Item Conſtantino Mediolanenſi: Relectis epiſtolis, quas ad nos per Maurinum latorem præſentium tranſmiſiſtis, gratam nobis ſolicitudinem veſtram fuiſſe reſcripſimus, quod eam, quæ ad vos de fratre & coepiſcopo noſtro Pompeio, qui à nobis ita eſt nominandus, peruenit, cauſam diſſimulare minime pertuliſtis. Sed ſi qualis fuit in requiſitione cura, talis fuiſſet in diſcuſſione ſubtilitas, nihil ex hoc, quod de eo dictum eſt, fuiſſet ambiguum, ſed vtrū verum, an eſſet compoſitum, patuiſſet. Quia iam contra ipſum dudum in Sicilia, apud reuerendæ memoriæ fratrem noſtrum Maximianum epiſcopum talis quæſtio, vt cognouimus, mota eſt: Sed quia cauſa ipſius ſubtili omnino inueſtigatione quæſita eſt, inuentus eſt innocens, qui fuerat accuſatus in crimine. Nunc igitur quoniam illa, quæ contra eum dicta ſunt non ſub illa, qua decuit diſtrictione quæſita ſunt, & geſta quæ exinde apud fraternitatem veſtram confecta ſunt, neque ad condemnationem, neque ad abſolutionem eius probantur poſſe ſufficere: non leuis res agitur, vt incaute, vel in tranſcurſu debeat diffiniri. Nam graue eſt ſatis & indecens, vt in re dubia certa dicatur ſententia. Et hæc quidem geſta, eſſe poterant ad diffiniendum ſatis idonea, ſi accuſati ea confeſſio ſequeretur: ſi tamen eandem confeſſionem ſubtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter hoc agit, vt noxios ſe fateri etiam cogantur, innoxij. Nam poſtquam præfatus epiſcopus, vt dicitur, cuſtodia cruciari cremarique ſe fame aſſerit, ſcire debetis, ſi ita eſt, vtrum noceat, ſi ſic fuerit extorta confeſſio. Nunquid quando ſententiam tales cauſæ ſuſcipiūt, & ad ſedem Apoſtolicam appellatur, non & perſona, quæ iudicatur, præſens eſt, vt diſtrictiſſime atque ab omni latere veritas requiratur, vti tunc, ſi debeat nécne manere ſententia, decernatur? Nec non & ſi prædictus epiſcopus ad ſedem Apoſtolicam appellare voluerit, cauſa ipſius interius, & cum omni eſt diligentia perſcrutanda? Et ideo poſtquam & perſona abſens eſt, & geſta, quæ ad nos tranſmiſiſtis, nobis, ſicut præfati ſumus, idoneè ſatisfacere non videntur, temere aliquid de epiſcopi perſona decernere nec debemus, nec poſſumus: ne, quod abſit, reprehenſibiles inueniamur in noſtris, quibus aliorum iure competit retractare ſententias. Item Iohanni defenſori poſt aliqua: Quia, inquit, Stephanus epiſcopus in odio ſuo quædam ficta, & de falſis ſe capitulis accuſatum, neque aliquid ordinabiliter factū, ſed iniuſte ſe aſſerit condemnatum, diligēter quærendum eſt, primo ſi iudiciū ordinabiliter eſt habitū, ſi alij accuſatores, alij teſtes fuerunt. Deinde cauſarū qualitas, ſi digna exilio vel depoſitione fuit, ſi eo præſente ſub iureiurãdo contra eū teſtimonium dictum eſt: ſi ſcriptis actum eſt, ſi ipſe licentiam reſpondendi & defendendi ſe habuit, ſed & de perſonis accuſantium ac teſtificantium ſubtiliter quærendum eſt, cuius vitæ, cuius conditionis, cuiuſque opinionis, aut ne inopes ſint, ne forte aliquas contra præfatum epiſcopum inimicitias habuiſſent. Vtrum teſtimonium ex auditu dixerūt, aut certe ſe ſcire ſpecialiter teſtati ſunt. Si ſcriptis iudicatum eſt, & partibus præſentibus ſententia recitata eſt. Quod ſi forte hæc ſolenniter acta non ſunt, neque cauſa probata eſt, quæ exilio vel depoſitione digna ſit, in eccleſiam ſuam modis omnibus reuocetur.

Lib. 2. epiſt. 8. Indic. 11. a Quam ſolicitus fuerit in epiſcoporum criminibus dijudicandis. b Natali Salonitano Epiſcopo inquiſitionem in cauſa Florentij committit.

li. 8. ep. 30.

De dubiis nō eſt certa ferēda ſententia. Grat. 11. q. 3. c. 74.

Libr. 11. Epiſt. 30.

AVTHORITATEM quorumlibet ſummorum Pontificum Gregorius authoritatis ſuæ magnitudine nullo modo
minuebat, quin potius multipliciter roborabat. Et quamuis inter culpabiles authoritatem ſui prioratus agnoſceret, XXVIII
tamen inter inſontes epiſcopos ſe præbebat prorſus æqualem. Quapropter Iohanni Syracuſano epiſcopo inter cætera [c] ſcribens, ait: Quod Primas Byzacenus à ſuis epiſcopis impetitus, ſe ſedi Apoſtolicæ dicit ſubijci, ſi qua culpa in epiſcopis inuenitur, neſcio quis ei epiſcopus ſubiectus non ſit. Cum vero culpa non exigit, omnes epiſcopi ſecundum rationem humilitatis æquales ſumus, & cæt. Item in libro [d] regulæ paſtoralis. Liquet, inquit, quod omnes homines natura

Authoritatem Epiſcoporum ſua authoritate firmauit Gregorius, non minuit.

c Lib. 7. Epiſt. 64 Indict. 2 d Paſtoralis curæ par. 2. cap. 6. Synod. Aquiſgran. c. 11.

turà æquales genuit, ſed variante meritorum ordine, alios aliis culpa poſtponit. Ipſa autem diuerſitas, quæ acceſſit, ex vitio, diuino iudicio diſpenſatur: vt quia omnis homo æque ſtare non valet, alter regatur ab altero. Vnde cuncti, qui præſunt, non in ſe poteſtatem debent ordinis, ſed æqualitatem penſare conditionis: Nec præeſſe hominibus gaudeant, ſed prodeſſe. Antiqui etenim patres noſtri non reges hominum, ſed paſtores pecorum fuiſſe memorantur: & cum Noë Dominus filiiſque eius diceret, Creſcite & multiplicamini, & replete terram: protinus adiunxit. Et terror veſter ac tremor, ſit ſuper cuncta animantia terræ. Quorum videlicet terror ac tremor, quia eſſe ſuper animantia terræ præcipitur, profecto eſſe ſuper homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris natura prælatus eſt. Et idcirco ei dicitur, vt ab animalibus & non ab homine timeatur: Quia contra naturam ſuperbire eſt, ab æquali velle timeri. Et tamen neceſſe eſt, vt rectores à ſubditis timeantur, quando ab eis Deum minime timeri deprehendunt: vt humana ſaltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam tamen præpoſiti ex hoc quæſito timore ſuperbiunt, in quo non ſuam gloriam, ſed ſubiectorum iuſtitiam quærunt. In eo enim, quod metum ſibi à peruerſe viuentibus exigunt, quaſi non hominibus, ſed animalibus dominantur. Quia videlicet ex qua parte beſtiales ſunt ſubditi, ex ea debent etiam formidini iacere ſubſtrati. Sed plerumque rector eo quo ipſe cæteris præminet, elatione cogitationis intumeſcit: & dum ad vſum cuncta ſubiacent, dum ad votum velociter iuſſa complentur, dum omnes ſubditi, ſi qua bene geſta ſunt, laudibus efferunt, male geſtis autem nulla authoritate contradicunt, dum plerumque laudant etiam, quæ reprobare debuerant, ſeductus ab his, quæ infra ſuppetunt, ſuper ſe animus tollitur: & dum foris immenſo fauore circundatur, intus veritate vacuatur, atque oblitus ſui, in voces ſe ſpargit alienas, talemque ſe credit, qualem foris audit, non qualem intus diſcernere debuit. Subiectos deſpicit, eoſque æquales ſibi naturæ origine non agnoſcit: & quos ſorte poteſtatis exceſſerit, tranſcendiſſe etiam vitæ meritis credit. Cunctis ſe æſtimat amplius ſapere, quibus ſe videt amplius poſſe. In quodam quippe ſe conſtituit culmine apud ſemetipſum, & qui æqua cæteris naturæ conditione conſtringitur, ex æquo cæteros reſpicere dedignatur. Sicque vſque ad eius ſimilitudinem ducitur, de quo ſcriptum eſt: Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ. Qui ſingulare culmen appetens, & ſocialem angelorum vitam deſpiciens, ait: Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo. Miro ergo iudicio intus foueam deiectionis inuenit, dum foris ſe in culmine poteſtatis extollit. Apoſtatæ quippe angelo ſimilis efficitur, dũ homo hominibus eſſe ſimilis dedignatur. Sic Saul poſt humilitatis meritum, in tumorẽ ſuperbiæ culmine poteſtatis excreuit. Per humilitatem quippe prælatus eſt & per ſuperbiam reprobatus Domino atteſtante, qui ait: Nonne cum eſſes paruulus in oculis tuis, caput te conſtitui in tribubus Iſrael? Paruulum ſe prius in ſuis oculis viderat: ſed fultus temporali potentia, iam ſe paruulum non videbat. Cæterorum namque comparationi ſe præferens, quia plus cunctis poterat, magnum ſe præ omnibus æſtimabat. Miro autem modo cum apud ſe paruulus, apud Deum magnus: cum vero apud ſe magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerumque ergo dum ex ſubiectorum affluentia animus inflatur, in luxum ſuperbiæ ipſo potentiæ faſtigio lenocinante corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit, qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerumque extollitur, etiam cum nulla poteſtate fulcitur. Quanto magis in altum ſe erigit, cum ſe ei etiam poteſtas adiungit? Quam tamen poteſtatem recte diſpenſat, qui ſolicite nouerit, & ſumere ex illa quod adiuuat, & expugnare quod tentat: & æqualem ſe cum illa cæteris cernere, & tamen ſe peccantibus zelo vltionis anteferre. Sed hanc diſcretionem plenius agnoſcimus, ſi paſtoris primi exempla cernamus. Petrus namque authore DEO, ſanctæ Dei eccleſiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & ſeſe ei humiliter proſternente, immoderatius venerari recuſauit, ſeque illi ſimilem recognouit, dicens: Surge, ne feceris: & ego ipſe homo ſum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia ſuper cæteros excreuiſſet, oſtendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam ſpiritu perſcrutante deprehendit. Et ſummum ſe intra Eccleſiam contra peccata recoluit, quod honore ſibi vehementer impenſo, coram bene agentibus fratribus non agnouit. Illic quippe communionem æqualitatis meruit ſanctitas actionis, hic zelus vltionis ius aperuit poteſtatis. Et paulò poſt: Sed cum delinquentes ſubditos præpoſiti corrigunt, reſtat neceſſe eſt, vt ſolicite attendant, quatenus per diſciplinæ debitum, culpas quidem iure poteſtatis feriant, ſed per humilitatis cuſtodiam æquales ſe ipſis fratribus, qui corriguntur, agnoſcant. Quamuis plerumque etiam dignum eſt, vt eoſdem quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum namque per nos vitia diſciplinæ vigore feriuntur: in his verò, quæ ipſi committimus, ne verbi quidem ab aliquo inuectione laceramur: Tanto ergo apud Dominum obligatiores ſumus, quanto apud homines inultè peccamus. Et reliqua.

[Margin: Geneſ. 9. — Subditi ſuos debẽt timere præpoſitos. — Iob. 41. — Eſai. 14. — 1 Reg. 15. — Poteſtatẽ quis recte vtatur. — Act. 10. — Act. 5.]

XXX. Hac Gregorius æqualitate ſeruata, Romano defenſori Siciliæ ſcribit, dicens: Peruenit ad nos, quod ſi quis contra quoslibet clericos cauſam habeat, deſpectis eorum epiſcopis, eoſdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod ſi ita eſt, quia valde conſtat incongruum, hac tibi authoritate præcipimus, vt hoc denuo facere non præſumas. Sed ſi quis contra quemlibet clericum cauſam habuerit epiſcopum ipſius adeat, vt aut ipſe cognoſcat, aut certe ab ipſo iudices deputentur. Aut ſi ob hoc fortaſſe ad arbitros eundum eſt, partes ad eligendos iudices ab ipſo executio deputata compellat. Si quis vero vel clericus vel laicus contra epiſcopum cauſam habuerit, tunc te interponere debes, vt inter eos aut ipſe cognoſcas, aut certe te admonente, ſibi iudices eligant. Nam ſi ſua vnicuique epiſcopo iuriſdictio non ſeruatur, quid aliud geritur, niſi vt per nos, per quos Eccleſiaſticus cuſtodiri ordo debuerat, confundatur.

[Margin: Greg. lib. 9. Epiſt. 32. Epiſcopis propria iura conſeruans, executores dare, & iudices eligi ab accuſatis voluit.]

Sicvt conuictum de crimine ſine vindicta canonica Gregorius nominem relinquebat, ſic [a] nimirum falſarium
XXXI delatorem regulari tramite puniebat. Vnde Anthemio ſubdiacono ſcribens, ait: Cum fortius punienda ſint crimina, quæ inſontibus, & maxime ſacris ordinibus ingeruntur, quam ſitis culpabiles omnes, qui in cauſa Iohannis diaconi reſediſtis, attendite, vt Hilarium, criminatorem eius, nulla ex definitione veſtra pœna veniens caſtigaret. Nec illud ad excuſationem veſtram eſſe credatis idoneum, quod vobis quaſi iudicare volentibus, ſolus frater & coepiſcopus noſter Paſchaſius dicitur diſtuliſſe. Nam ſi zelus in vobis rectitudinis viguiſſet, facilius vni à multis rationabiliter ſuaderi, quam multi ab vno poterant ſine cauſa differri. Quia ergo tantæ nequitiæ malum non debet ſine vltione tranſire, ſupraſcriptum fratrem noſtrum Paſchaſium volumus admoneri, vt eundem Hilarium prius ſubdiaconij, quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publice caſtigatum, faciat in exilium deportari: vt vnius pœna, multorum poſſit eſſe correctio. Cuius ſi forte leuitatem diaconij ſui adhuc opinio lacerata non commouet, & in hoc, quod non credimus, torpens extiterit, experientia tua hæc, quæ diximus, faciat, & de illius nobis neglectu renunciet. Idcirco GREGORIVS non probantem, quod obiecerat, ſubdiaconum officio iubet priuari: quia iuxta canonicas patrum ſententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam, ſi probaſſet, reus vtique ſuſtineret. Ac per hoc quia ſubdiaconus crimen diaconi probare non potuit, quoniam impoſitionem manus qua carere potuiſſet, non habuit, non ſacerdotio, ſed officio caruit, & tan-

[Margin: Grat. 1. q. 7. c. 59. — a Falſarios delatores talione mulctauit. — Lib. 9 ep. 68. Iuo p. 6. c. 224. — Grat. 6. q. 6. cap. 3.]

& tanquam re vera infamis, meruit verberibus caſtigari. Nam cui cum tribus teſtibus veluti laico crimen quodlibet
approbatur, non eſt mirum, quod obiecit, dum probare non ſufficit, ſi corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex
iuris ſimilitudine ſubiugatur. Quod enim eſſet diacono gradum amittere, hoc fuit ſubdiacono famæ plenitudine
caruiſſe.

Greg lib. 2. epiſt. 38. Indict. 11.
a Ingeſta crimina indiſcuſſa præterire non patitur, & qualibus pœnis peccatorum accuſatores mulctauerit
Greg. lib. 4. epiſt. 50.
Grat. 2. q. 3. c. 6.
Anſ. l. 3. c. 113
Grat. 2. q. 3. c. 7.

CRIMINA ſemel audita Gregorius indiſcuſſa nullo modo præteribat, etiamſi accuſatus cum accuſatore ſuo re- XXXII.
diſſet in gratiam. Quapropter vniuerſis epiſcopis Corinthi ſcribens, ait: Deſiderii noſtri eſt ad concordiã redigere diſ-
cordes, & vnitos eſſe in gratia eos, quos diuiſos ab alterutra dilectione voluntatis facit eſſe diuerſitas. Scripta[a] igitur
fraternitatis veſtræ relegentes, agnouimus quod hi, qui contra Adrianum fratrem & coepiſcopum noſtrum aliqua
dixerant, modo cum eodem epiſcopo in amicitiam conueniſſent, & magna nobis ad præſens facta eſt de eorum vnita-
te lætitia. Sed quoniam ea, quæ dicta ſunt, indiſcuſſa remanere non patimur, ſedis noſtræ diaconum ad ea inueſtigan-
da dirigimus: quia nunciati nos facinoris qualitas vehementer impellit, vt ea, quæ audiuimus, diſſimulare nullatenus
debeamus. Præſertim cum accuſatores & accuſatum inter ſe feciſſe gratiam indicâſtis, hoc nobis neceſſe eſt ſubtilius
perſcrutari, ne fortaſſe eorum ſit comparata concordia. Quæ ſi, quod abſit, non ex charitate, ſed ex præmio facta con-
ſtiterit, maiori hoc emendatione plectendum eſt. Nam nos, qui canonice, reuelante Deo, mala, ſi quidem vera ſunt,
reſecare præcedentia feſtinamus, commiſſam poſtmodum culpam ſine vindicta nulla ratione dimittimus. Item Io-
hanni epiſcopo Corinthiorum poſt aliqua: Paulum, inquit, diaconem, latorem præſentium, quamuis culpa ſuâ ve-
hementer confundat atque redarguat, quod deceptus promiſſione, ab accuſatione nuper depoſiti quondam epiſcopi
ſui deſtiterit, & cupiditatis ſtudio ſilere contra animam ſuam potius, quàm prodere vera conſenſit: tamen quia pios
plus non eſſe conuenit, quam diſtrictos, hanc ei culpam ignoſcimus, atque eum in ordine locoque ſuo recipiendum
cenſemus. Nam ei à tempore prolatæ ſententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius culpæ
poſſe ſufficere. Euphemium vero atque Thomam, qui pro deferenda accuſatione ſacros ordines acceperunt, eiſ-
dem ordinibus priuatos eſſe, atque ita, ſicuti ſunt depoſiti, volumus permanere: nec vnquam eos ſub qualibet excuſa-
tionis ſpecie in ſacros ordines reuocari decernimus. Nam nimis indignum, & contra Eccleſiaſticæ regulam diſcipli-
næ eſt, vt honore, quem non ex meritis, ſed pro ſceleris præmio percepêre, fungantur. Quia tamen plus miſericordiæ
quam diſtrictæ non conuenit operam dare iuſtitiæ, eoſdem Euphemium atque Thomam in ordinem locumque tan-
tummodo, vnde ad ſacros ordines promoti fuerant, volumus reuocari: & cunctis diebus vitæ ſuæ eorũdem locorum
continentiam, ſicut conſueuerant ante, percipiant.* Clementium vero lectorem ſimiliter benignitatis intuitu in or-
dinem locumque ſuum reuocandum eſſe conſtituo. Quibus etiam omnibus, id eſt, Paulo diacono, Euphemio, Tho-
mæ, atque Clementio commoda ſua ſecundum locum & ordinem, in quo quiſque eorum eſt, ſicut ſolitus erat accipe-
re, à præſenti Indictione fraternitas veſtra ſine aliqua ſtudeat imminutione præbere.

*Clematiũ.

Cõſueta ſtipendia infirmis clericis iubet miniſtrari.
Greg lib. 2. epiſt. 5. Indict. 10.
Grat. 7. q. 1. c. 2.

CONSVETA clericorum ſtipendia nullis quarumlibet ægritudinum occaſionibus miſericordiſſimus pater Gre- XXXIII.
gorius retrahebat. Vnde Candido epiſcopo vrbis veteris ſcribens, ait: Cum percuſſio corporalis, vtrum pro purgatio-
ne an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudicium ignoratur, non debet à nobis addi flagellatis afflictio, ne nos cul-
pæ, quod abſit, offenſa reſpiciat. Et quia præſentium lator Calumnioſus pro hac percuſſione, quam ſuſtinet, conſueta
ſibi commoda ab eccleſia veſtra aſſerit denegari, idcirco fraternitatem tuam præſentibus hortamur epiſtolis; quate-
nus nihil eum ad percipienda quæ conſueta ſunt, hæc ægritudo debeat impedire. Quia diuerſis in Eccleſia mili-
tantibus, varia, ſicut noſti, ſæpe contingit infirmitas. Et ſi hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cæterò, qui Eccle-
ſiæ militet, poterit inueniri. Sed ſecundum loci eius ordinem quæque ei, ſi ſanus eſſet, poterant miniſtrari: de ipſa exi-
guitate, quæ eccleſiæ poteſt accidere, fraternitas tua, diuini contemplatione iudicij, ægrotanti præbere non de-
ſinat.

Greg. lib. 11. epiſt. 49.
Cautiones Epiſcoporum ſuis clericis factas authoritate Apoſtolica roborari vult, eiſque quartas pleniter dari iubet.
Ivo p. 77.
Grat. diſt. 86. c. 24. & 19. q. 7. c. 2.
Li. 3. ep. 11.

EPISCOPORVM venerabilium factas propriis clericis ſponſiones, Gregorius Apoſtolicæ ſedis authoritatibus XXXIV.
roborabat. Vnde Iohanni Panormitano epiſcopo ſcribit, dicens: Implenda ſemper ſunt poſtulantium deſideria, quo-
ties illa poſcuntur, quæ à ratione non deuiant. Et ideo quia quædam capitula, quæ ſeruaturum te clericis tuis petenti-
bus promiſiſti, noſtra ab eis poſtulatur authoritate firmari: fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt ea, quæ præ-
ſentia ſcripta continent, ſine aliqua debeat refragatione ſeruare. Primum, vt de reditibus eccleſiæ quartam in integro
portionem eccleſiæ tuæ clericis, ſecundum meritum vel officium ſiue laborem ſuum, vt ipſe vnicuique dare proſpe-
xeris, ſine aliqua præbere debeas tarditate. De hoc vero, quod ex fidelium oblatione acceſſerit, itidem quartam par-
tem in ſolidis vel cellario eis, iuxta priſtinam conſuetudinem, dare non differas. Reliqua autem mobilia omniã in tua
retineas poteſtate: immobilia cuncta eccleſiaſticis reditibus aggregentur: vt multiplicata quantitate clericorum tuo-
rum vſibus, Deo largiente, proficiant. Tabellarium autem vna cum conſenſu ſeniorum & cleri memineris ordinan-
dum, qui annis ſingulis, ad amputandam fraudis ſuſpicionem, ſolenniter ſuas debeat rationes exponere. Vindemia-
rum vero tempore idem clerus emendi vinum de poſſeſſionibus eccleſiæ tuæ ad iuſta precia, inquantum vendendum
eſt, remedium conſequatur. Nam ſatis contra rationem eſt, vt quod poteſt extraneis venundari, clericis dato precio
denegetur. Poſſeſſiones igitur, vel ſi qua ſunt alia Eccleſiaſtico iuri competentia, & ab extraneis indebite detinentur,
cum omni ſtudio, ſeruata ciuilitate, in ius eccleſiæ tuæ reparare feſtina, vt negligens in aliquo videri non valeas. Si
quid vero de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuſte poſſit offendere, facile non credas, nec ad vin-
dictam te res accendat incognita: ſed præſentibus eccleſiæ tuæ ſenioribus, diligenter eſt veritas perſcrutanda, & tunc
ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. Hæc itaque omnia ſic ſolicite ac manſuetè
ſtudii tui ſit cuſtodire, quatenus nec tu promiſſionis tuæ videaris immemor extitiſſe, nec illi iuſtam contra te occaſio-
nem inuenire valeant murmurandi. Item Maximiano epiſcopo Syracuſano poſt pauca: Cognouimus de reditibus, ec-
cleſiæ nouiter acquiſitis, canonicam diſpoſitionem quartarũ minime prouenire, ſed epiſcopos locorum tantummo-
do diſtribuere quartam antiquorum redituum, nunc vero quæſita ſuis vſibus retinere. Quamobrem prauam ſubin-
troductam conſuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare feſtinet: vt ſiue de præteritis reditibus, ſiue de his, quæ
nouiter obuenêre, vel obuenientibus, quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum
namque eſt, vnam eandemque eccleſiæ ſubſtantiam, duplici quodammodo iure cenſeri, id eſt, vſurpationis & ca-
nonum.

Lib. 2. Epiſt. 26. Indict. 11.
Iniuſte excommunicatos ab aliis, abſoluit.
Grat. 24. q. 3. capit. 2.

AB aliis epiſcopis communione priuatos, Gregorius communioni priſtinæ reformabat. Quapropter Ma- XXXV.
gno presbytero Mediolanenſis eccleſiæ ſcribens, ait: Sicut exigente culpa digne quis à ſacramento communio-
nis abigitur, ita inſontibus nullo modo talis irrogari debet vindicta. Comperimus ſiquidem, quod Lauren-
tius frater & coepiſcopus noſter, nullis te culpis exſtantibus communione priuauerit. Ideoque huius præce-
pti noſtri authoritate munitus, officium tuum ſecurus perage, & communionem ſine aliqua ſume formi-
dine.

PVRGANTES[a] ſe à crimine cuiuslibet hæreſis, Gregorius nõ ſolum recipiebat, immo etiam Catholicos declara-
bat. Vnde

Panorm. l. 5. c. 129. Ivo 14. c. 17. a Ab hæreſi ſe purgantes recipit. Lib. 5. epiſt. 15.

bat. Vnde Iohanni Conſtantinopolitano epiſcopo ſcribit, dicens: Sicut hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei comprimenda, ita veræ confeſſionis eſt integritas complectenda. Nam ſi credi fideliter confitenti deſpicitur, cunctorum in dubium fides adducitur, atque errores ex incauta diſtrictione mortiferi generantur. Et hinc non ſolum errantes oues ad caulas minime Dominicas reuocantur, ſed etiam intus poſitæ, ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur: Hoc ergo ſubtiliter frater reuerendiſſime perpendamus, vt ſub prætextu hæreſis affligi quempiam veraciter profitentem fidem catholicam, non ſinamus. Valde enim mirati ſumus, cur hi, qui in cauſa fidei iudices contra Iohannem Chalcedonenſis eccleſiæ presbyterum, à vobis fuerant deputati, negligentes veritatem, opinioni crediderunt, & credere diſtricte profitenti noluerunt: maxime cum accuſatores ipſius Marcioniſtarum, quam memorabant, hæreſim, vnde eum reum moliebantur efficere, interrogati quæ eſſet, neſcire ſe manifeſta profeſſione reſponderint. Ex qua re euidenter cognoſcitur, quia perſonam ipſius ſine Dei reſpectu non iuſte, ſed contra animas ſuas ſola grauare voluntate tantummodo voluerint: Nos itaque facto concilio, ſicut geſtorum apud nos habitorum tenor oſtendit, cuncta, quæ erant neceſſaria ſubtiliter perſcrutantes atque tractantes, quoniam in nullo antedictum presbyterum reum inuenire potuimus, præcipue quia libellus, quem delegatis à vobis iudicibus obtulit, rectæ fidei per omnia ſynceritati concordat: eapropter eorundem iudicium reprobantes ſententiam, noſtra eum diffinitione Catholicum, & ab omni hæreticorum crimine liberum eſſe, Chriſti Dei redemptoris noſtri gratia reuelante, denunciauimus.

Iohannem Chalcedonenſem Epiſcopum Catholicũ declarat.

Li. 5. ep. 16.

Item Mauritio Imperatori poſt pauca: Relatis in concilio, quæ contra Iohannem eccleſiæ Chalcedonenſis presbyterum acta ſunt, ſimul & ſerie iudicati maiorem illum iuſtitiam ſuſtinuiſſe cognouimus. Quippe quem clamantem ſe atque monſtrantem eſſe catholicum, non reatus culpa, ſed diu accuſatio incerta protriuit intantum, quia accuſatores ipſius Marcioniſtarum, quam memorabant, hæreſim neſcire ſe aperta reſponſione profeſſi ſunt. Et qui ilico in ipſo iudicij fuerant limine repellendi, in accuſatione eius incerti permanere permiſſi ſunt. Sed ne ficta eum ſaltem lacerare potuiſſet opinio, libellum fidei obtulit, in quo ſe patenter oſtendere fidei rectæ profeſſorem ſtuduit & ſequacem. Sed hunc à ſanctiſſimo Iohanne coëpiſcopo meo iudices deputati, iniuſte ac irrationabiliter negligentes, dum in eius ſe niſi ſunt occupare grauamine, ſe potius reprehenſibiles oſtenderunt. Nam nullus ambigit infidelitatem eſſe, fidem fidelibus non habere. Item Narſi comiti de eodem poſt alia: De Iohanne vero presbytero cognoſcite, quia cauſa illius per ſynodum deciſa eſt, in qua aperte cognoui, quia eius aduerſarij eum facere hæreticum voluerunt, & diu conati ſunt, ſed minime potuerunt. Item Athanaſio presbytero de Iſauria: Sicut de eis, quos ab vnitate Eccleſiæ hæreticæ prauitatis error abſcidit, affligimur & dolemus: ita de his, quos intra ſinum ſuum Catholicæ fidei profeſſio continet, congaudemus. Et vt paſtorali ſolicitudine illorum nos oportet impietatibus obuiare, ſic pijs horum profeſſionibus congruit fauorem impendere, & ſyncera eſſe, quæ ſapiunt, declarare. Atque ideo, dum tibi ab Athanaſio presbytero monaſterij ſancti Melæ, cui eſt vocabulum Tannaco, quod in Lycaonia eſt prouincia conſtitutum, contraria integræ fidei orta ſuſpicio eſt, vt profeſſionis tuæ potuiſſet integritas apparere, ad Apoſtolicam ſedem, cui præſidemus, elegiſti recurrere: aſſerens etiam te corporaliter verberatum, aliqua iniuſte ac violenter feciſſe. Et quanquam ea, quæ vi impulſionis fiunt, canonum minime cenſura recipiat, & iure habeantur infirma, quia ipſe ea diſſoluit, qui iniuſtum fateri compellit: ſed magis illa eſt ſuſcipienda & amplectenda confeſſio, quæ ex ſpontanea monſtratur voluntate procedere, ſicut apud nos feciſſe dinoſceris: Ne quid tamen nobis ambiguum potuiſſet exiſtere, ſanctiſſimo Iohanni, quondam fratri noſtro Conſtantinopolitanæ ciuitatis antiſtiti, de te præuidimus ſcribendum, vt ſuis nos, quid actũ eſſet epiſtolis informaret. Qui ſæpe à nobis admonitus, reſcribens innotuit, quendam codicem apud te fuiſſe inuentum, quo plura continebantur hæretica: & ob hoc aduerſus dilectionem tuam fuiſſe commotum. Quem quia ad nos ſtuduit pro ſatisfactione tranſmittere, priores eius partes ſolicita lectione percurrimus. Et quoniam manifeſta in eo hæreticæ infectionis venena reperimus, ne denuo debuiſſet legi, vetuimus. Sed quia hunc te ſimpliciter legiſſe teſtatus es, & ad amputandam ambiguæ ſuſpicionis materiam, libellum nobis manu tua porrexiſti perſcriptum, in quo fidem tuam exponens, omnes generaliter hæreſes, vel quicquid aduerſus Catholicæ profeſſionis integritatem eſt, apertiſſime condemnaſti, & cuncta, quæ ſanctæ quatuor Vniuerſales ſynodi recipiunt, te ſemper recepiſſe ac recipere, quæ condemnauerunt, condemnaſſe condemnareque profeſſus es: Eam quoque ſynodum, quæ Imperatoris Iuſtiniani temporibus de tribus capitulis facta eſt, te & ſuſcipere, & cuſtodire promiſiſti: & prohibitus à nobis codicem ipſum legere, in quo peſtiferæ fraudis virus innexum eſt, libentiſſime conſenſiſti: reprobans etiam atque condemnans omnia, quæ in eo contra Catholicæ fidei integritatem dicta vel latenter inſerta ſunt, nec eum te legere denuo promiſiſti: Hac ratione permoti, poſtquam etiam ex probata à te libelli pagina, & fides tua nobis Catholica Deo cuſtodiente perclaruit, ab omni te hæreticæ peruerſitatis macula, iuxta profeſſionem tuam, liberum eſſe decernimus, & catholicum atque ſynceræ in omnibus fidei profeſſorem ac ſequacem, IESV CHRISTI Saluatoris gratia claruiſſe pronunciamus: Liberam quoque tribuendo licentiam, ad tuum monaſterium in tuo te loco vel ordine nihilominus remeare.

Li. 5. ep. 24.

Li. 5. ep. 64.

Extorta cõfeſſio infirma cenſenda.

Athanaſiũ presbyterũ ab hæreſi abſoluit.

XXXVII Schismaticos ad recipiendam ſatiſfactionem venire Gregorius inuitabat. Quibus, etiam ſi nunquam ad vnitatem Eccleſiæ redire voluiſſent, nullam ſe facturum violentiam promittebat. Vnde Petro & * Prouidentio epiſcopis de Iſtria ſcribens, ait: Deus qui lætatur in vnitate fidelium, & reuelat quærentibus veritatem, cordi veſtro dilectiſſimi fratres aperiat, quanto vos deſiderio in gremio cupiam ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ contineri, & in eius manere vnitate concordes. Quod fore non dubito, ſi abiecto contentionis ſtimulo, ſatisfieri vobis veraciter de his, de quibus eſt dubietas, intendatis. Remeantis autem Caſtorii notarii mei relatione edoctus ſum, fraternitatem veſtram ad me habere deſiderium veniendi, ſi promiſſum fuerit, quia nullam moleſtiam ſuſtinebit. Hoc ego cognoſcens, & opto, & ſuccenſus ardore charitatis inuito, vt ad me veniendi debeatis laborem aſſumere, quatenus pariter conferentes, quæ vera & redemptori noſtro ſunt placita, & communiter loquamur, & modis omnibus teneamus. Ego vero diuinæ gratia protectionis ſuffragante, ſatisfacere vobis, de quibus dubitatis, paratus ſum: & confido de omnipotentis Dei noſtri clemẽtia, quia illa vobis ſatisfactio mea interius inhęrebit, vt nihil charitati veſtræ de cætero poſſit ambiguum remanere. Nam illa, quæ ſanctiſſimæ quatuor Synodi ſapuerunt atque diffiniẽre, & prædeceſſor noſter Leo ſanctiſſimus Papa, ita & nos ſapimus, ſequimur ac tenemus, nec ab eorum fide aliquo modo diſſentimus Sed quia plus perſona præſens, quam epiſtola ſatisfacit: hortor, dilectiſſimi fratres, vt ad me venire, ſicut præfatus ſum, debeatis, dummodo ratione percepta, à concordia ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ diſſenſio vos nulla diſſociet. Hoc tamen certa veſtra ſit charitas, quia vos & cum affectu, quo decet, ſuſcipio, & cum gratia relaxabo. Nec aliquam vos vel quoſcunque alios, qui pro hac ad me cauſa venire voluerint, afflictionem vel moleſtiam ſuſtinere permitto. Sed ſeu ad conſentiendum mihi cor veſtrum miſericordia diuina compunxerit, ſiue, quod abſit, in ea vos durare diſſenſione contigerit, ad propria vos remeare, quando volueritis, iuxta promiſſionem meam, ſine læſione vel moleſtia relaxare curabimus.

Schiſmaticos ad ſatisfactionem inuitauit.

* Prudẽtio.

Li. 4. ep. 49.

Seuerum Aquileienſem Epiſcopum Romã venire compellit. Greg lib. 1. epiſt. 16.

SEVERVM Aquileienſem epiſcopum, caput totius ſchiſmatis exiſtentem, Romam venire compellit, dicens: Sic- XXXVIII.
ut gradientem per deuia, carpentem denuo rectum tramitem, tota Dominus auiditate complectitur: ita demum
de deſerente cognitam veritatis viam, maiori mœrore quam gaudio, quo de conuertente lætatus fuerat, contriſta-
tur. Quia minoris exceſſus eſt veritatem non cognoſcere, quam in eadem agnita non manere: aliudque eſt, quod ab
errante committitur, aliud, quod per ſcientiam perpetratur. Et nos ſiquidem quanto incorporatum te iam pridem
fuiſſe in vnitate Eccleſiæ gauiſi fueramus, tanto abundantius nunc diſſociatum à Catholica ſocietate confundimur.
Pro qua re imminente latore præſentium, iuxta Chriſtianiſſimi & sereniſſimi rerum domini iuſſionem, ad beati Pe-
tri Apoſtoli limina cum tuis ſequacibus venire te volumus, vt authore Deo aggregata ſynodo, de ea, quæ inter vos
vertitur, dubietate iudicetur. At Seuerus Apoſtalica ſimul imperialique iuſſione coactus, imminente Senaragdo
exarcho, ſimulque Antonio Eccleſiæ Romanæ defenſore, Rauennam perducitur. Vbi veritus cum Gregorio ſynodalẽ
ſubire conflictum, ad vnitatem ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ, mediante Iohanne Rauennati pontifice, remeauit. Sed
cum poſt anni ſpatium ad propria rediſſet, ab aliis ſchiſmaticis perſuaſus, non ſolum ad priſtinum vomitum rediit; ve-
rum etiam Mauritij, Deo ſemper aduerſi, iuſſione ſurrepta, qua iubebatur, vt ſchiſmatici redire ad vnitatem Eccleſiæ
minime cogerentur, reliquis epiſcopis Eccleſiæ ſe iungentibus, maximas ſeditiones conflabat. Quapropter Gre-
gorius neminem iam reuertentium ſine cautione iuratoria penitus ſuſcipere ſatagebat. Qua præſtita huiuſmodi lite-
ris eidem patricio exarcho commendabat: Firminus frater & coepiſcopus noſter, Tregeſtinæ antiſtes eccleſiæ, ante
aduentum veſtræ excellentiæ ſalubri conſilio à ſchiſmate, cui inhæſerat, reſipiſcens, atque ad vnitatem matris Eccle-
ſiæ rediens, noſtris eſt epiſtolis confirmatus, quatenus in veræ, quam agnouerat, ſinu matris Eccleſiæ fortitudine ani-
mi fixus ac ſtabilis permaneret. Quo audito, Seuerus Gradenſis Epiſcopus, eiuſdem caput ſchiſmatis, eum diuer-
ſis primum cœpit, ſi poſſet, ſuaſionibus à bono reuocare propoſito. Quod dum perficere authore Deo minime va-
luiſſet, ſeditionem illi ſuorum ciuium excitare non timuit. Quanta verò prædictus frater & coepiſcopus noſter
Firminus ex eadem immiſſione pertulerit, plenius illic ac veracius è vicino poteritis agnoſcere. Directis itaque excel-
lentiæ veſtræ iuſſionibus his, qui in Iſtriæ partibus locum veſtrum agere, Deo authore, noſcuntur, diſtrictius iubete,
quatenus & ſæpedictum fratrem noſtrum ab illatis debeant defenſare moleſtijs, & quietem illius, multis ad imitan-
dum profuturam, modis omnibus procurare: Vt hæc veſtra prouiſio, & conuerſorum ſit optata ſecuritas, & occaſio
* obtta ſequentium. Denique Seuerus quia ad vnitatem ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ redire non meruit, ad ſcinden-
dum quoque ſuæ ipſius diœceſis vnitatem, Romanum pontificem ſua vecordia ſuſcitauit: adeo vt ab ipſo illius obi-
tus tempore, Aquileienſis diœceſis in duos metropolitanos, Catholicorum videlicet & ſchiſmaticorum, diuiſa ſit.
Neque potuit poſtmodum, licet omnes generaliter ad vnitatem de ſchiſmate repedauerint, ad priſtinæ coniunctio-
nis vnionem vſque hactenus reformari.

Seuerus Epiſcopus reſipiſcit. Redit ad vomitum.

Li. 11. ep 38.

* apta.

Greg. lib. 9. epiſt 41. Grat. 7. q. 1. c. 1. Iuo p. 5. c. 304. Anſ. l. 6. c 101. Bur. l. 1. c. 188.

SICVT nulli clericorum pro infirmitate corporis quartarum ſubſidia Gregorius minuebat, ita nulli pontificum XXXIX
pro ægritudine qualibet ſuccedendum fore docebat. Vnde Anatolio Conſtantinopolitano ſubdiacono reſcribens,
ait: Scripſit mihi dilectio tua, pijſſimum dominum noſtrum reuerentiſſimo fratri noſtro, primæ Iuſtinianæ epiſcopo,
pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere ſuccedi, ne fortaſſe dum epiſcopi iura eadem ciuitas non habet, quod
abſit, ab hoſtibus pereat: & quidem nuſquam Canones præcipiunt, vt pro ægritudine epiſcopo ſuccedatur. Et [a] om-
nino iniuſtum eſt, vt ſi moleſtia corporis irruit, honore ſuo priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullate-
nus poteſt, ne peccatum in mea anima ex eius depoſitione veniat. Sed ſuggerendum eſt, vt ſi is, qui eſt in regimine, æ-
grotat, diſpenſator illi talis requiratur, qui poſſit eius curam omnem agere & locum illius in regimine eccleſiæ, ipſo
non depoſito, ac in cuſtodia ciuitatis implere, vt neque Deus omnipotens offendatur, neque ciuitas inueniatur eſſe
neglecta. Si vero idem reuerentiſſimus Iohannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, vt ab epiſcopatus honore debeat
vacare, eo petitionem ſcripto dante, concedendum eſt. Aliter autem nos id facere pro omnipotentis Dei timore om-
nimodo non valemus. Quod ſi hoc petere ille noluerit, quod pijſſimo Imperatori complacet, quicquid iubet facere,
in eius eſt poteſtate, ſicut nouit, ipſe prouideat. Nos tantummodo in depoſitionem inſontis non faciat permiſceri.
Quod vero ipſe fecerit, ſi canonicum eſt, ſequimur: ſi vero canonicum non eſt, inquantum poſſumus ſine peccato
noſtro, portamus. Pontificibus voluntariè ſuis renuntiantibus ſedibus, ſucceſſores Gregorius nullo modo denega-
bat, eoſque poſtmodum de reditibus relictæ eccleſiæ ſufficienter nutriẽdos eſſe cenſebat. Vnde Mariniano Rauenna-
ti epiſcopo ſignificans, ait: Qualiter ordinati à nobis ſacerdotis, corporis qua notum eſt impediente moleſtia, Arimi-
nenſis eccleſia paſtorali hactenus ſit regimine deſtituta, dudum fraternitas veſtra cognouit: quem dum, habitatorum
loci illius precibus permoti, ſæpius hortaremur, vt ſi de eadem capitis, qua detinebatur, moleſtia melioratum ſe eſſe
ſentiret, ad ſuam, auxiliante Domino reuerteretur eccleſiam, datis induciis, in hoc quadriennio expectatus eſt. Quẽ
dum monitu clericorum vel ciuium illinc venientium, noſque precibus arguentium, inſtantius hortaremur, vt ſi va-
leret, cum eis auxiliante Domino, remearet, data in ſcriptis ſupplicatione nos petiit, vt quia ad eiuſdem eccleſiæ re-
gimen vel ſuſceptum officium pro eadem, qua detinebatur, moleſtia aſſurgere nullatenus poſſet, eccleſiæ ipſi ordi-
nare epiſcopum deberemus. Vnde quia cunctarum eccleſiarum iniuncta nos ſolicitudinis cura conſtringit, ne diutius
gregi fidelium deſit cuſtodia paſtoralis, illorum precibus, huiuſque ex ſui impoſſibilitate renunciatione compulſis,
viſum nobis eſt, eidem Ariminenſi eccleſiæ debere epiſcopum ordinari. Et datis ex more præceptis, clerum plebem-
que eiuſdem eccleſiæ non deſtitimus admonere, quatenus ad eligendum ſibi antiſtitem concordi prouiſione concur-
rant. Item Eleutherio epiſcopo: Quamuis triſte nobis ſit valde, quod loquimur, atque fraterna nos magis compaſ-
ſione vrgeat, quam de auditis aliquid diffinite permittat: ſuſcepti tamen ſolicitudo regiminis cor noſtrum inſtanti
pulſat aculeo, magna nos eccleſiis cura proſpicere, & antequam harum poſſit vtilitas deperire, quod fieri debeat,
Deo authore diſponere. Peruenit igitur ad nos, quendam epiſcopum ita paſſionem capitis incurriſſe, vt quæ men-
te alienata agere ſoleat, gemitus & fletus audire ſit. Ne ergo languente paſtore, grex, quod abſit, inſidiatoris lanian-
dus dentibus exponatur, vel eccleſiæ ipſius vtilitates depereant, cauta nos neceſſe eſt prouiſione tractare. Et ideo
quia viuente epiſcopo, quem ab officio ſuo neceſſitas infirmitatis, non crimen, abducit, alium loco eius, niſi recuſan-
te eo, nulla ſinit ratio ordinari: ſi interualla ægritudinis habere eſt ſolitus, ipſe data petitione, nec ſe vlterius ad hoc
miniſterium, ſubuertente infirmitate, nec ad alia officia poſſe fateatur aſſurgere, & alium loco ſuo expetat ordinan-
dum. Quo facto, omnium ſolenni electione alter, qui dignus fuerit, epiſcopus conſecretur: ſic tamen, vt quouſque
eundem epiſcopum in hoc ſeculo vita tenuerit, ſumptus ei debiti de eadem eccleſia miniſtrentur. Enimuero
ſi nullo tempore ad ſanæ mentis redijt officium, perſona fidelis ac vitæ eſt probabilis eligenda, quæ ad regimen
eccleſiæ idonea poſſit exiſtere, atque de animarum vtilitate cogitare, inquietos ſub diſciplinæ vindicta reſtringere,
eccleſiaſticarum rerum curam gerere, & maturam atque efficacem ſe in omnibus exhibere. Qui etiam ſi epiſ-
copo, qui nunc ægrotat, ſuperſtes extiterit, loco eius debeat conſecrari.

[a] Nõ debet ob corporis ægritudinem epiſcopus deponi.

Epiſcopis renunciantibus, ſucceſſores Gregorius nõ denegat. Li. 7. ep. 49. Indict. 2.

Eccleſiarũ omnium cura demãdata Rom. Pontifici. Greg lib. 11 epiſt. 7. Grat 7. q. 1. capit. 14. Iuo p. 5 cap. 307. Bur. l. 1. cap. 191.

Greg. lib. 2. epiſt 44. indict. 11.

VIRGINEM ſtupratam Gregorius iubebat vxorem percipere, aut ſtupratorem eius, caſtigatum verberibus, in XL.
mona-

monaſterio deputare. Vnde Felici Sipontino epiſcopo ſcribit, dicens: Expectabamus fraternitatem tuam ſua aliquos ad Deum prædicatione conuertere, & male agentes ad rectitudinem reuocare. Qua de re nimis contriſtamur, quia è diuerſo in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem nutriſti, culpa monſtrata eſt. Peruenit itaque ad nos, quod ſupraſcriptus Felix, Euangelici diaconi tui filiam ſtupro deceperit. Quod ſi verum eſt, quamuis graui eſſet de lege pœna plectendus, nos tamen aliquatenus legis duritiam mollientes, huiuſcemodi diſponendo præcipimus, vt aut quam ſtuprauit, vxorem habeat: aut certe ſi renuendum putauerit, diſtrictus ac corporaliter caſtigatus excommunicatuſque, in monaſterium, in quo pœnitentiam peragat, retrudatur, de quo ei nulla ſit egrediendi ſine noſtra præceptione licentia.

Iuo p. 8. c. 81

Pœna eius qui virginẽ vitiatat.

XLI. VIRVM ſine vxoris propriæ voluntate conuerſum, etiam ſi fuiſſet iam tonſuratus, Gregorius vxori reddi iubebat. Quapropter Adriano Panormitano notario ſcribens, ait: Agathoſa latrix præſentium queſta eſt maritum ſuum contra voluntatem ſuam in monaſterio Vrbici Abbatis eſſe conuerſum. Quod quia ad eiuſdem Abbatis culpam & inuidiam non eſt dubium pertinere, experientiæ tuæ præcipimus, vt diligenti inquiſitione diſcutiat, ne forte cum eius voluntate conuerſus ſit, vel ipſa ſe mutare promiſerit. Et ſi hoc reperit, & illum in monaſterio permanere prouideat, & hanc, ſicut promiſit, mutare compellat. Si vero nihil horum eſt, nec quondam fornicationis crimen, propter quod viro licet vxorem dimittere prædictam mulierem commiſiſſe cognoueris, ne illius conuerſio, vxori relictæ in ſeculo, fieri poſſit perditionis occaſio, volumus vt maritum ſuum illi, etiam ſi iam tonſuratus eſt, reddere omni debeas excuſatione ceſſante. Quia [a] & ſi mundana lex præcipit, conuerſionis gratia vtrolibet inuito, ſolui poſſe coniugium, diuina lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis cauſa, virum vxorem relinquere, nulla ratione concedit. Quia poſtquam copulatione coniugij, viri atque mulieris vnum corpus efficitur, non poteſt ex parte conuerti, & ex parte in ſeculo permanere.

Li. 9 ep. 44. Vir abſque vxoris conſenſu non poteſt monaſticam vitam ſuſcipere. Grat. 27. q. 2. c. 21. Iuo p. 8. ca. 186. Bur lib. 9. cap. 48.

Matt. 5.

a Conſt. Nouel. 123. cap. 38 apud. Iulianum.

XLII. IVDÆORVM perfidiam rationibus magis, quam violentijs excutere Gregorius decertabat. Quapropter Virgilio & Theodoro epiſcopis Galliarum poſt aliqua ſcribens, ait: Plurimi Iudaicæ religionis viri, in hac prouincia commanentes, ac ſubinde in Maſſiliæ partibus pro diuerſis negociis ambulantes, ad noſtram perduxere notitiam, multos conſiſtentium in illis partibus Iudæorum, vi magis ad fontem baptiſmatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiuſcemodi & laude dignam cenſeo, & de Domini noſtri deſcendere dilectione profiteor. Sed hanc eandem intentionem niſi competens ſcripturæ ſacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus exinde non proueniat, aut iuxta aliquid animarum, quas eripi volumus, quod abſit, diſpendia ſubſequantur. Dum enim quiſpiam ad baptiſmatis fontem, non prædicationis ſuauitate, ſed neceſſitate peruenerit, ad priſtinam ſuperſtitionem remeans, inde deterius moritur, vnde renatus eſſe videbatur. Fraternitas ergo veſtra huiuſcemodi homines frequenti prædicatione prouocet, quatenus mutare veterem magis vitam de doctoris ſuauitate deſiderent. Sic enim & intentio noſtra recte perficitur, & conuerſi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo illis eſt ſermo, qui & errorum ſpinas in ipſis vrere debeat, & prædicando, quod in his tenebreſcit, illuminet: vt pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas veſtra capiat, & eorum, quantas Deus donauerit, animas ad regenerationem nouæ vitæ perducat. Item Victori epiſcopo Panormitano: Sicut Iudæis non debet eſſe licentia, quicquam in ſynagogis ſuis vltra, quam permiſſum eſt lege, præſumere: ita in his, quæ eis conceſſa ſunt, nullum debent præiudicium ſuſtinere.

Gregorius vim nullã Iudæis inferendam ſtatuit. Li. 1 ep. 45. Iuo p. 1. cap. 180.

Li. 7. epiſt. 26. Indi. 2.

XLIII QVEMADMODVM Iudæos violenter baptizari Gregorius denegabat, ita Chriſtianos eis quoquomodo ſubijci, nullatenus permittebat. Vnde Libertino [*] prætori Siciliæ ſcribens, ait: Fertur, quod Naſas quidam ſceleratiſſimus Iudæorum, ſub nomine beati Eliæ oratorium punienda temeritate conſtruxerit, multoſque illic Chriſtianorum ad adorandum ſacrilega ſeductione deceperit. Sed & Chriſtiana, vt dicitur, mancipia comparauit, & ſuis ea obſequiis ac vtilitatibus deputauit. Dum igitur ſeueriſſime in eum pro tantis facinoribus debuiſſet vlciſci, glorioſus Iuſtinus medicamento auaritiæ, vt nobis ſcriptum eſt, delinitus, Dei diſtulit iniuriam vindicare. Gloria autem veſtra hæc omnia diſtricta examinatione perquirat, & ſi huiuſcemodi manifeſtum eſſe repererit, ita diſtrictiſſime ac corporaliter in eundem ſceleratum feſtinet vindicare Iudæum, quatenus hac ex cauſa, & gratiam ſibi Dei noſtri conciliet, & his ſe poſteris pro ſua mercede imitandum monſtret exemplis. Mancipia autem Chriſtiana, quæcunque eum comparaſſe patuerit, ad libertatem, iuxta legum præcepta, ſine ambiguitate perducite, ne, quod abſit, Chriſtiana religio Iudæis quoquomodo ſubdita polluatur. Item Venantio epiſcopo Lunenſi: Multorum ad nos relatione peruenit, à Iudæis in Lunenſi ciuitate degentibus, in ſeruitium Chriſtiana detineri mancipia. Quæ res nobis tanto viſa eſt aſperior, quanto à [*] fraternitatis tuæ patientia operoſior. Oportebat quippe te reſpectu loci tui ab Chriſtianæ religionis intuitu, nullam relinquere occaſionem ſuperſtitioni Iudaicæ, ne ſimplices animæ non tam ſuaſionibus, quam poteſtatis iure quodammodo deſeruirent. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam vt ſecundum pijſſimarum legum tramitem, nullo Iudęo liceat Chriſtianum mancipium in ſuo retinere dominio: ſed ſi qui penes eos inueniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex legum ſanctione ſeruetur.

Chriſtianos Iudæis ſubeſſe non patitur.

* *præfecto.*

lib. 2. epiſt. 37. indi. 11. Iuo p. 1. ca. 183. Grat. diſt. 54. c. 13.

Li. 3. ep. 21.

* *fraternitate tua, & patientia operoſior.*

XLIV Si quos Chriſtianorum pro longitudine itineris per prouincias ab Hebræorum ſeruitio per legalem violentiam Gregorius liberare nõ poterat, ſuis precibus redimendos eſſe cenſebat. Vnde Candido presbytero per Gallias ſcribens: Dominicus, inquit, præſentium portitor, lachrymabiliter nobis innotuit, quatuor fratres ſuos de captiuitate à Iudæis redemptos eſſe, atque eos nunc Narbonæ in eorundem Iudæorum ſeruitio detineri. Et quia omnino graue execrandumque eſt, Chriſtianos eſſe in ſeruitio Iudæorum, dilectionem tuam ſcriptis præſentibus adhortamur, vt cum omni ſubtilitate & ſolicitudine ſtudeat perſcrutari, & ſi re vera ita eſt, atque manifeſta tibi veritate conſtiterit, quia neque ipſi vnde ſe redimant, neque ſupraſcriptus portitor habet, eos ſtudij tui ſit redimere, ſciens quia quicquid in eis dederis, tuis ſine dubio rationibus imputabitur.

Chriſtianos ſeruos à Iudæis redimi iubet. Li. 6 ep. 21.

IVDÆORVM mancipia ſemel confugientia ad Eccleſiam, nunquam quibuslibet ſuaſionibus reddi iubebat. Vnde
XLV. Ianuario Caralitano epiſcopo inter cætera ſcribens, ait: Peruenit ad nos, ſeruos ancillaſque Iudæorum fidei cauſa ad Eccleſiam refugientes, aut infidelibus reſtitui dominis, aut eorum, ne reſtituantur, precium dari. Hortamur igitur, vt nullatenus tam prauam conſuetudinem manere permittas. Sed cum quilibet Iudæorum ſeruus ad venerabilia loca fidei cauſa confugerit, nullatenus eum patiamini præiudicium ſuſtinere. Sed ſiue olim Chriſtianus, ſiue nunc fuerit baptizandus, ſine vllo Chriſtianorum pauperum damno, religioſo Eccleſiaſticæ pietatis patrocinio, in libertatem modis omnibus defendatur.

Iudæorum mancipia ad eccleſiã confugientia reddi vetat. Li. 5 ep. 9. Grat. diſt. 54. c. 16. Iuo p. 13. ca. 101.

NON ſolum Chriſtiana mancipia Gregorius in libertatem priſtinam legaliter reuocabat, verum etiam pagana,
LXVI ad fidem venire volentia, vendi nullo modo permittebat. Vnde Fortunato Neapolitano epiſcopo inter cætera ſcribens, ait: Fraternitatem veſtram oportet eſſe ſolicitam, & ſi de Iudæorum ſeruitio non ſolum Iudæus, ſed etiam quiſquam

Paganorũ mancipia

vendi prohibet. Li 5 ep 31. Grat. diſt. 54 c. 15. Iuo p 13. c. 106.

quam paganorum fieri voluerit Chriſtianus, poſtquam voluntas eius fuerit patefacta, ne hunc ſub quolibet ingenio vel argumento cuipiam Iudæorum venundandi facultas ſit. Sed is, qui ad Chriſtianam conuerti fidem deſiderat, defenſione veſtra in libertatem modis omnibus vindicetur. Hi vero, quos huiuſcemodi oportet ſeruos amittere, ne forſitan vtilitates ſuas irrationabiliter æſtiment impediri, ſolicita vos hoc conuenit conſideratione ſeruare: vt ſi paganos, quos mercimonij cauſa de exteris finibus emerint, intra tres menſes, dum emptor, cui vendi debeant, inueniatur, fugere ad eccleſiam forte contigerit, & velle ſe dixerint fieri Chriſtianos, vel etiam extra eccleſiam hanc talem voluntatem prodiderint, precium eorum à Chriſtiano ſcilicet emptore percipiant. Si autem poſt præfinitos tres menſes quiſquam huiuſcemodi ſeruorum Iudaicorum velle ſuum edixerit, & fieri voluerit Chriſtianus, nec aliquis eum poſtmodum emere, nec dominus qualibet occaſionis ſpecie audeat venundare, ſed ad libertatis proculdubio præmia perducatur: quia hunc non ad vendendum, ſed ad ſeruiendum ſibi intelligitur reſeruaſſe.

Pagana mancipia ad fidem conuerſa, à ſeruitute Iudæorum libera cenſet. Li. 7 ep 22. Indict. 1. Iuo p 3 ca. 103.

Pagana mancipia Iudæos, videlicet dominos ſuos, ad fidem præcedentia, in eorum ſeruitium, etiam ſi ipſi eos XCV.
ad Chriſtianitatem ſubſequebantur, nullo modo reuocabat. Vnde Iohanni Syracuſano epiſcopo: Felix, inquit, præſentium portitor queſtus nobis eſt, cum ſit de Chriſtianis natus parentibus, à quodam Chriſtiano, Samaræo ſe, quod dici ſcelus eſt, eſſe donatum: & dum huiuſcemodi ſuperſtitionis homines Chriſtiana quolibet modo mancipia poſſidere, nec ratio legis, nec reuerentia religionis admittat, ſe tamen per decem & octo annos in eius aſſerit ſeruitio permanſiſſe: ſed cognoſcente hoc deceſſore veſtro ſanctæ memoriæ Maximiano, ab eo ſe zelo, ſicut decuit, ſacerdotali commoto, de Samaræi nefario ſeruitio dicit liberatum. Sed quia eiuſdem Samaræi filius poſt quinque annos factus dicitur Chriſtianus, & ſupraſcriptum Felicem in eius ſeruitium, quantum ipſe dicit, quidam nituntur redigere, ſanctitas veſtra hæc, quæ edocti ſumus, diligenter inquirat: & ſi ita ei eſſe conſtiterit, eum tueri ſtudeat, & à nullo ſub qualibet occaſione grauari permittat: quia dum ſuperſtitioſæ ſectæ mancipia, dominos ſuos ad fidem præcedentia, ſeruitio eorum aperte redigi iura prohibeant, quanto magis hic de Chriſtianis parentibus natus, & factus à paruulo Chriſtianus hanc non debet quæſtionem aliquo modo ſuſtinere? maxime quia nec patris eſſe ſeruus potuit, quem liquet ex praua potius præſumptione pœnam poſſe venientem de legibus ſuſtinere.

Circuncidi paganorũ neminem permiſit.

Circuncidi ſaltem paganorum neminem Gregorius permittebat. Quamobrẽ Leoni Catanenſi epiſcopo: Res, XCVI
inquit, ad nos omnino deteſtabilis & legibus inimica peruenit, quæ ſi vera eſt, fraternitatẽ tuam vehementer accuſat, quia, eam de minori ſolicitudine probat eſſe culpabilem. Comperimus autem, quod Iudæi vel Samaræi degentes Catanæ, pagana mancipia emerint, atque ea circumcidere auſu temerario præſumpſerint. Idcirco neceſſe eſt, vt omnimodo zelum in hac cauſa ſacerdotalem exerceas, & cum omni hoc viuacitate ac ſolicitudine ſtudeas perſcrutari. Et ſi ita repereris, mancipia ipſa ſine mora in libertatem modis omnibus vendica, & Eccleſiaſticam eis tuitionem impende. Nec quicquam dominos eorum de precio quolibet modo recipere patiaris: qui non ſolum hoc damno mulctandi, ſed etiam alia erunt pœna de legibus feriendi.

Gregorius Iudæorum munera execratur. Li 7 ep 126. Indict. 2. Grat 7. q 1. cap 48.

Sane quia Iudæorum perfidia zelum Chriſtianorum, datis contra ſe muneribus, Iudificare ſolebat, non ſolum XCVII
nihil ab eis penitus capiebat, quinimmo eorum munera Gregorius execrabilia iudicabat. Vnde Recharedo regi Wiſigothorum poſtea ſcribit, dicens: Præterea indico, quia creuit de veſtro opere in laudibus Dei hoc, quod dilectiſſimo filio meo Probino presbytero narrante cognoui: quia cum veſtra excellentia conſtitutionem quandam contra Iudæorum perfidiam dediſſet, hi de quibus prolata fuerat rectitudinem veſtræ mentis inflectere, pecuniarum ſummam offerendo moliti ſunt. Quam excellentia veſtra contempſit, & omnipotentis Dei placere iudicio quærens, auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi Dauid regis factum ad memoriam venit, Cui dum concupita aqua de ciſterna Bethlehemitica, quæ inter hoſtiles cuneos habebatur, ab obſequentibus militibus fuiſſet oblata, protinus dixit: Abſit à me, vt ſanguinem iſtorum hominum bibam. Quam quia fudit, & bibere noluit, ſcriptum eſt: Libauit eam Domino.

2 Reg 23.

Si igitur ab armato rege in ſacrificium Dei verſa eſt aqua contempta, penſemus quale ſacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, ſed aurum accipere contempſit. Itaque fili excellentiſſime fidenter dicam, quia libâſti aurum Domino, quod contra eum habere nullo modo voluiſti, &c.

Rom Pontifices quã olim auerſati Iudæos

Hinc eſt, quòd, ſicut à Maioribus traditur, & nos vſq; ad noſtra tempora, dum adhuc pubeſceremus, oculis no- CXIIX.
ſtris conſpeximus, conſuetudo vetus obtinuit, vt omnes ſuperſtitionis illius homines, quantumcunq; pulcherrima mercimonia detuliſſent, nunquàm pontificalibus alloquiis fruerentur, nunquam obtutibus Apoſtolicis potirẽtur: ſed extra velum longiſſimæ porticûs, non quidem in ſcamnis, ſed in marmoreo pauimento ſedentes, ſuſcepta precia numerabant, ne videlicet viderentur aliquid de manu pontificis accepiſſe. Nam reuerendæ memoriæ Nicolaus pontifex Arſenium quondam, Hortanæ ciuitatis Epiſcopum, Iudaicas tunc primùm pellicias introducere molientem, adeò auerſatus eſt, vt ei palatinam proceſſionem vellet adimere, niſi ſuperſtitioſæ gentis * veſtibus adiurando, cum ſacerdotalibus infulis conſuetudinaliter procedere ſtuduiſſet.

* *veſtes abiurando, legendum videtur.*

Lib 11. ep. 3. indict. 6. Gregorius opponit ſe illis qui ſabbatum obſeruandum prædicabãt Gratian de conſecrat. diſt 3. c 12. Iuo p. 4. c. 6. Pann l. 2. c. 169 Nic. P ad conſ. Bul. c 10. à Sabbatum noſtrum, Chriſtus. Qui quis lauari poſſit dominico die.

Antichristi præcurſores, obſeruari debere ſabbathum prædicantes, Gregorius comminando taliter refuta- XCIX.
uit: Peruenit ad me, quoſdam peruerſi ſpiritûs homines, praua inter vos aliqua & ſanctæ fidei aduerſa ſemināſſe, ita vt die ſabbathi aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, niſi Antichriſti prædicatores dixerim? qui veniens diem ſabbathum atq; Dominicum ab omni faciet opere cuſtodiri. Quia enim mori ſe ſimul & reſurgere ſimulat, haberi in veneratione vult diem Dominicum. Et quia Iudaizare populum compellit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & ſibi Iudæorum perfidiam ſubdat, coli vult ſabbathum. Hoc enim, quod per Prophetam dicitur: Ne inferatis onera per Ier. 17.
portas veſtras die ſabbathi: tamdiù teneri potuit, quamdiù legem licuit iuxta literam cuſtodiri. At poſtquam gratia omnipotentis DOMINI noſtri IESV CHRISTI apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta ſunt, iuxta literam ſeruari non poſſunt. Nam ſi quis dicit hoc de ſabbatho eſſe ſeruandum, dicat neceſſe eſt, etiam carnalia ſacrificia perſoluenda, dicat præceptum quoque de circumciſione corporis adhucuſque retinendum, ſed contra ſe Paulum Apoſtolum audiat dicentem: Si circumcidamini, CHRISTVS vobis nihil prodeſt. Nos itaque hoc, Gal. 5.
quod de ſabbatho ſcriptum eſt, ſpiritualiter accipimus, ſpiritualiter retinemus. Sabbathum enim requies dicitur. Verum a autem ſabbathum, ipſum redemptorem noſtrum IESVM CHRISTVM DOMINVM habemus. Et qui lucem fidei eius cognoſcit, ſi peccata concupiſcentiæ ad mentem per oculos trahit, in die ſabbathi onera per portas introducit. Non ergò in die ſabbathi onera per portas introducimus, ſi in redemptoris noſtri gratia conſtituti, pondera peccati ad animam per ſenſus corporeos non trahamus. Nam idẽ Dominus ac redẽptor noſter, multa in die ſabbathi legitur operatus, ita vt Iudæos reprehenderet, dicens: Quis veſtrûm bouem aut aſinum ſuum non ſoluit in Luc 13.
die ſabbathi, & ducit adaquare? Si ergò ipſa per ſe veritas non cuſtodiri iuxta literam ſabbathum præcepit, quiſquis ocioſus ſabbathum ſecundùm legis literam cuſtodit, cui alteri, niſi ipſi veritati contradicit? Aliud quoque ad me perlatum eſt, vobis à peruerſis hominibus eſſe prædicatum, vt Dominicanorum die nullus debeat lauari. Et quidem ſi pro luxu animi atque voluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro

Epheſ. 5.

neceſſitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus. Scriptum quippè eſt: Nemo vnquam carnem ſuam odio habet,

habet, ſed nutrit & fouet eam. Et rurſum ſcriptum eſt: Carnis curam ne feceritis in concupiſcentiis. Qui igitur carnis curam in concupiſcentiis fieri prohibet, profecto in neceſſitatibus concedit. Nam ſi Dominicorum die corpus lauare peccatum eſt, lauari ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc, exigente neceſſitate, toti corpori denegetur? Dominicorum vero die à labore terreno ceſſandum eſt, atque omnimodo orationibus inſiſtendum: vt ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis Dominicæ precibus expietur.

Rom. 13.
Dominico die quid agendum.

LII. Tanta compaſſionis gratia circa omnes Gregorius redundabat, vt alterius infirmitatem in ſuo corpore hunc ſuſtinuiſſe, ſi velis, aſpicias. Vnde Iohanni Rauennati epiſcopo ſcribens, ait. Dominicis mandatis præcipimur proximos, ſicut noſmetipſos diligere, eorumque languoribus tanquam propriis infirmitatibus condolere. Quorum memor veſtra fraternitas, competenti ſibi more Caſtorium fratrem coepiſcopumque noſtrum, & prius per compaſſionem ſtuduit viſitare, & eum poſtmodum pro excreſcente moleſtia corporis, in Rauennati vrbe ſuſcipere. Vnde non ſolum nos impenſæ charitatis, ſed & Deum vobis feciſtis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate condoluiſſe probamini, ipſumque ægrum in ſui membri moleſtia, non ſolum viſitaſſe, ſed etiam ſuſcepiſſe. Quem quidem ipſe pro ſua ſimplicitate illic ordinare omnino renuebam, ſed petentium importunitas fecit, vt nullatenus contradicere potuiſſem. Si autem fieri poteſt, multum mihi & ipſi conſulitis, ſi eum ad me vel per Siciliam tranſmittatis. Item Leontio epiſcopo Vrbinati: Caſtorium fratrem coepiſcopumque noſtrum Romæ pro corporis ſui moleſtia retinemus. Et quia nunc ad ſuam non valet eccleſiam remeare, propterea eo abſente, eccleſiæ ipſius fraternitati tuæ viſitationis operam præuidimus delegandam. Item vniuerſis habitatoribus Atimini: Si culpam veſtram, filij dilectiſſimi, intentius velitis attendere, aſſidua vos apud Deum debetis oratione purgare, quod epiſcopum veſtrum non deuota mente, nec vt filij ſuſcepiſtis. Quem inquietudo & tribulatio à vobis illata, ad hoc vſque perduxit, vt moleſtiam corporalem incurreret. Quamuis in eo nihil de his, quæ nobis ſunt ſcripta, cognouimus, ſed ſolam ineſſe debilitatem vidimus, pro qua eum hic retinere curauimus. Item Eulogio Patriarchæ Alexandrino: Ante hoc temporis Bonifacij chartularij reſponſalis mei, qui in vrbe regia demoratur, vehementer me ſcripta turbauere, quæ dicebant dulciſſimam mihi atque ſuauiſſimam ſanctitatem veſtram defectum corporei luminis pertuliſſe. Ex quibus ſcriptis graui mœrore perculſus ſum. Sed ſubito creatoris ac redemptoris noſtri gratia proſperante, beatitudinis veſtræ ſuſcepi epiſtolam, & ſanum de ea corporis moleſtia, quam audieram, agnoſcens, exultaui vehementer: quia tanta lætitia cordis ſecuta eſt, quanta prius triſtitiæ amaritudo præceſſerat. Scimus enim, quia in omnipotentis Dei adiutorio, multorum ſalus eſt vita veſtra. Item Ruſticianæ patritiæ: Quoties de vrbe regia ad nos aliquis venit, curæ nobis eſt, de corporis veſtri ſoſpitate requirere: ſed peccatis meis facientibus, ſemper audio, quæ me tædet audire. Quia in tanta tenuitate ac debilitate, adhuc in vobis referunt podagræ dolores excreſcere. Sed oro omnipotentem Deum, vt omnia, quæ in veſtro corpore aguntur, ad ſalutem animæ dirigantur. Flagella temporalia æternam vobis præparent quietem, & per eos dolores, qui cum fine ſunt, gaudium vobis ſine fine concedat. Item Mariano epiſcopo Rauennati. Venientes quidam Rauennates homines grauiſſimo me mœrore inuenerunt perculſum, quia fraternitatem tuam retulerunt de vomitu ſanguinis ægrotare. Ex qua re ſolicite & ſingulatim eos, quos hic doctos lectione nouimus, medicos fecimus requiri: & quid ſinguli ſenſerint, quidve dictauerint, ſanctitati veſtræ ſcriptum miſimus. Qui tamen quietem & ſilentium præ omnibus dictant. Quam ſi tua fraternitas in ſua eccleſia poſſit habere, valde ſum dubius. Et ideo videtur mihi, vt ordinata illic eccleſia, vel qui Miſſarum ſolennia explere valeant, vel qui epiſcopij curam gerere, hoſpitalitatem & ſuſceptionem poſſit exhibere, quiue monaſteriis cuſtodiendis præeſſe norint, tua fraternitas ad me ante æſtiuum tempus debeat venire, vt ægritudinis tuæ ego ſpecialiter, inquantum valeo, curam geram, quietemque tuam cuſtodiam: Quia huic ægritudini æſtiuum tempus medici vehementer dicunt periculoſum: & valde pertimeſco, ne ſi curas aliquas cum aduerſitate corporis ceperis, amplius ex eadem moleſtia pericliteris. Ego enim ipſe valde ſum debilis, & omnino eſt vtile, vt cum Dei gratia ſanus ad tuam eccleſiam redeas: aut certe, ſi vocandus es, inter manus tuorum voceris: & ego, qui me proximum morti video, ſi me omnipotens Deus ante vocare voluerit, inter tuas manus debeam tranſire.

Gregorii compaſſio erga omnes.
Li. 2 ep. 32, Indict. 10.
Li. 2. ep. 24. Ind. 11.
Ibidem epiſt. 25.
Li. 11. ep. 47
Li. 11. ep. 14.
Li. 9. ep. 28. ind 4.

LIII. Pro barbarorum incurſionibus bis in hebdomada fieri Litanias Gregorius decernebat. Quapropter vniuerſis epiſcopis Siciliæ ſcribens, ait. Super afflictiones & gemitus, quos annoſa hic continuatione de hoſtibus, maior nos metus excruciat, quod inimicos noſtros omni annisu ad Siciliæ inuaſionem cognoſcimus feſtinare. Sed ne hoc illis molientibus, proſperitatem multitudo noſtrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad redemptoris noſtri remedia conferamus, & quibus virtute reſiſtere non poſſumus, lachrymis obuiemus. Nam quid vobis cauendum, quidve ſit vehementius formidandum, ex iſtius prouinciæ debetis deſolatione colligere. Itaque hortor, fratres reuerendiſſimi, vt omni hebdomada quarta & ſexta feria Litaniam inexcuſabiliter indicatis, & contra hos barbaricæ crudelitatis incurſus, ſupernæ protectionis auxilium imploretis.

Li. 9. ep. 45.
Contra Barbarorum incurſiones Litanias indicit.

LIV. *Eandem Siciliam Simoniaca hæreſi libidineque ſordentem, Gregorius, ſicut modo cernitur, perituram prædixit, Maximiano Syracuſano epiſcopo ſcribens: Tanta nobis ſubinde mala, quæ aguntur in illa prouincia, nunciantur, vt peccatis facientibus, quod auertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus.

* Tandem.
Li. 1 ep. 12.
Siciliæ interitum prædicit. Ino p 8 cap. 58.

LV. Sed & peiora prioribus eſſe futura, præſago ſpiritu Maximo Salonitano epiſcopo ſcribit, dicens: Ad Romanam Vrbem veniens communis filius presbyter Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epiſtolis per me reſpondere nullatenus valuiſſem. Et quidem de Sclauorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer, & turbor. Affligor in his, quæ iam in vobis patior: conturbor autem, quia per Iſtriæ aditum iam ad Italiam intrare cœperunt. De Iuliano autem Scribone quid dicam, quando vbique video, quia nobis peccata noſtra reſpondeant, vt & foris à gentibus, & intus à peruerſis iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnimodo contriſtari, quia qui poſt nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita vt in comparatione ſui temporis, felices nos æſtiment dies habuiſſe: Inquantum vero præualet fraternitas tua, opponere ſe pro oppreſſis debet. Quæ etiam ſi prodeſſe minime valuerit, ipſa omnipotenti Deo mentis deuotio ſufficit, quam dedit. Scriptum eſt enim: Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne ceſſes. Quod ſi dixeris, Vires non ſuppetunt: qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit. In omni ergo, quod agis inſpectorem cordis appete habere placatum. Quicquid eſt, vnde illi placeas, facere non omittas. Nam humani terrores & gratiæ, fumo ſunt ſimiles, qui leni aura raptus euaneſcit. Hoc certiſſime ſcito, quia placere Deo & prauis hominibus nullus poteſt. In tanto ſe ergo æſtimet fraternitas tua omnipotenti Deo placuiſſe, quanto ſe peruerſis hominibus diſplicuiſſe cognouerit. Ipſa tamen defenſio pauperum moderata & grauis ſit, ne, ſi quid nimis rigide agitis, ex iuuentute vos arbitrentur homines ſuperbire. Sed talis neceſſe eſt vt inueniatur pro oppreſſis veſtra defenſio, quatenus & humiles protectionem ſentiant,

Greg. lib 8, epiſt 36.
Futura prædicit.
Prouer. 24.

Ezech. 2. Iob 30. Phil. 2.

& oppreſſores non facile inueniant, quod ex maleuola mente reprehendant. Attende ergo, quod ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, increduli & ſubuerſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum. Et Paulus diſcipulis dicit: In medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis, ſicut luminaria in mundo. Tanto ergo debemus cautius ambulare, quanto nos ſcimus inter Dei inimicos viuere.

Li. 7 ep. 24. Indict. 2. Iniuſte neminem ab Eccleſia defendi permittit. Grat. 14. q. 6. c. 3. Pol. l. 6. tit. 16.

Hvivs cautelæ ſuæ conſcius, Romano defenſori Gregorius ait: Peruenit ad nos, quia quidam homines minorem omnimodo diſcretionem tenentes, in ſuis nos periculis implicari deſiderent, atque ita volunt ab Eccleſiaſticis perſonis defendi, vt ipſæ quoque perſonæ Eccleſiaſticæ ex eorũ culpa teneantur. Idcirco præſenti te præceptione admoneo, & per te fratrem & coepiſcopum noſtrum dominum Iohannem, vel cæteros, qui intereſſe poſſunt, vt patrocinia Eccleſiaſtica, ſiue mea ſuſcipiatis ſcripta, ſiue etiam ea minime fuerint directa, ſub tanto moderamine debeatis impendere, quatenus ſi qui in furtis publicis implicati ſunt, à nobis non videantur iniuſte defendi, ne opinionem male agentium ex indiſcretæ defenſionis auſu in nos vllo modo transferamus Sed quantum decet Eccleſiam, admonendo, verbum interceſſionis adhibendo, quibus valetis ſuccurrite, vt & illis opem feratis, & opinionem ſanctæ Eccleſiæ non inquinetis. LVI.

Confugientibus ad Eccleſiam, ſacramenta præſtari iubet, de ſeruandis ſibi iuſtitiis.

Item Iohanni epiſcopo poſt aliqua: Si qui eorum, de quibus eſt aliqua quæſtio, in eccleſiam fortaſſe refugerint, ita debet cauſa diſponi, vt nec ipſi violentiam patiantur, nec hi, qui dicuntur oppreſſi, damna ſuſtineant. Curæ ergo veſtræ ſit, vt eis ſacramentum ab his, quorum intereſt, de ſeruanda lege & iuſtitia promittatur, & per omnia commoneantur exire, atque ſuorum actuum reddere rationem. Quibus etiam eccleſiæ veſtræ defenſorem deputare vos conuenit, cuius ſolicitudine ea, quæ illis fuerint promiſſa, ſeruentur. LVII.

S. Gregorii humilitas. Li. 9. ep 38.

Qvantæ humilitatis Gregorius fuerit, cum ex multis, tum ex his manifeſtiſſime poterit deprehendi, quod omnes quidem ſacerdotes, fratres & comminiſtros: clericos autem diuerſi ordinis, dilectiſſimos filios: at vero laicos viros, dominos: & fœminas, dominas in ſuis literis nominabat, neque ab aliquo ſe ſummum pontificem, aut vniuerſalem ſiue dominum vocari æquanimiter permittebat. Nam vt ea, quæ ſuper huiuſmodi comprehenſa ſunt, prætermittam, Ruſticianæ patritiæ ſcribens, ait: Excellentiæ veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ me in grauiſſima ægritudine poſitum, de ſalute, de deuotione, ac de dulcedine ſua omnino releuarunt. Vnum vero ægre ſuſcepi, quia in eiſdem epiſtolis ad me, quod ſemel eſſe poterat, ſæpius dicebatur, Ancilla veſtra, & Ancilla veſtra. Ego enim, qui per epiſcopatus onera ſeruus ſum omnium factus, qua ratione te mihi ancillam dicis, cuius ante ſuſceptum epiſcopatum proprius fui? Et ideo rogo per omnipotentem Deum, ne hoc verbum aliquando ad me in ſcriptis veſtris inueniam. LVIII

Theudelindæ reginæ & ſubdiacono ſatisfacit in cauſa fidei. Li. 2. ep. 10. Indict. 11.

Hvivs humilitatis manſuetudine Gregorius non ſolum Theudelindæ reginæ Longobardorum pro tribus capitulis, verum etiam inter alios Sauino quoque ſuo ſubdiacono ſatisfacere non renuit, dicens: Exeuntes maligni homines, turbauêre animos veſtros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant: Adſtruentes, quod aliquid de ſancta Chalcedonenſi ſynodo piæ memoriæ Iuſtiniani temporibus ſit imminutum: quam nos omni fide omnique deuotione veneramur, & ſic quatuor ſynodos ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ, ſicut quatuor libros ſancti Euangelii recipimus. De perſonis verò, de quibus poſt terminum ſynodi aliquid actum fuerat, eiuſdem piæ memoriæ Iuſtiniani temporibus eſt ventilatum, ita tamen, vt nec fides in aliquo violaretur, nec de eiſdem perſonis aliud aliquid ageretur, quàm apud eandem ſanctam Chalcedonenſem ſynodum fuerat conſtitutum. Anathematizamus autem, ſi quis ex definitione fidei, quæ in eadem ſynodo prolata eſt, aliquid imminuere præſumit, vel quaſi corrigendo eius ſenſum mutare: ſed ſicut illic prolata eſt, per omnia cuſtodimus. Te ergo, fili chariſſime, decet ad vnitatẽ fidei remeare, vt finem tuum valeas in pace concludere, ne malignus ſpiritus, qui contra te per alia opera præualere non poteſt, ex hac cauſa inueniat, vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cæleſtis obſiſtat. LIX.

Li. 6 ep 22. Indignum ſe reuelatione diuina indicat.

Item Gregoriæ cubiculariæ Auguſtorum poſt cætera: Quod dulcedo tua in ſuis epiſtolis ſubiunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quouſque ſcribam mihi eſſe reuelatum, quia peccata tua dimiſſa ſint, rem & difficilem & inutilem poſtulaſti. Difficilem quidem, quia ea indignus ſum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem vero, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minime valebis. Quæ dies quouſque veniat, ſemper ſuſpecta, ſemper trepida, metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. LX.

Li. 6 ep. 29 Grat. diſt. 40 c. 4. Poly lib 5. tit 7. Nota S. Gregorii humilitatẽ. Pſal. 83.

Item Anaſtaſio presbytero Iſauriæ poſt aliqua: Tua itaque fraternitas quantum in charitate perfecta ſit, ſcio. Et quia omnipotentem Deum multum diligit, oportet vt de proximo multum præſumat. Non enim loca vel ordines creatori noſtro nos proximos faciunt: ſed ei nos aut merita bona coniungunt, aut mala diſiungunt. Quia ergo adhuc incertum eſt, quis interius qualis ſit, cur non audeas ſcribere dum inter me & te quis ſit ſuperior, ignores? Et quidem bene te viuere ſcio, me autem multis oneratum peccatis cognoſco: ſed & ſi ipſe peccator es, me tamen multo es melior, quia tua tantummodo: ego vero & eorum, qui mihi commiſſi ſunt, peccata porto. In hoc ego te altum, in hoc magnum adſpicio, quia ante humanos oculos in magno atque in alto loco minime profeciſti. In quo ſæpe dum exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis diſcerpentibus grauatur. Tibi autem omnipotens Deus, iuxta hoc quod ſcriptum eſt, Aſcenſus in corde diſpoſuit in conualle lachrymarum. Multo namque mihi altior, multo ſublimior videri poteras, ſi neque ducatum monaſterij, quod Neas dicitur, ſuſcepiſſes. LXI.

Li. 6 ep 8. Eccl. 11.

Item Stephano epiſcopo inter alia: Multum mihi & vltra, quam indignus audire debui, fauorem in veſtris epiſtolis demonſtraſtis, Et ſcriptum eſt: Ne laudes hominem, quandiu viuit. Tamen etſi audire talia dignus non fui, orationibus veſtris peto vt dignus efficiar: vt ſi bona in me non ideo dixiſtis, quia ſunt: ideo ſint, quia dixiſtis. LXII.

Prati ſpiritualis c. 151. Aliud exemplum miræ eius humilitatis.

Sed ne ſolis verbis tanti præſulis humilitas inculcari credatur, ſupereſt vt Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis, eadem patris humilitas viuis operibus demonſtretur. In quibus videlicet ita refertur: Enarrauit nobis Abbas Iohannes Perſa, ſanctus & reuerendus vir exiſtes, de magno Gregorio beatiſſimo Papa Romano, dicens: Quoniam iui Romam ad adorãdum loculos ſanctorũ Apoſtolorum Petri & Pauli, & vna dierum cum ſtarem in medio ciuitatis, video Papam Gregorium per me tranſiturum, & cogitaui me mittere ante eum. Cum ergo appropinquaſſet mihi Papa, videns, quia pergerem vt mitterem me ante eum, ſicut coram Deo dico fratres, primus miſit ſe ante me ſuper terram, & non ante ſurrexit, quàm ego prior ſurgerem: & amplexatus me cum multa humilitate, tribuit mihi per manum tria nummiſmata, & iuſſit dari mihi caſulam & neceſſitates meas omnes. Glorificaui ergo Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & eleemoſynam, & charitatem. LXIII.

Lib. 7. ep. 1. Indict. 1 Grat. 23. q. 8. c. 20.

Hinc eſt, quod patientiſſimus paſtor Gregorius penes Imperatorem Mauritium, ſibi prorſus infenſum, dudum accuſatus, quod Malchum epiſcopum, ſui patrimonij prouiſorem, pro retentis penſionibus tandiu in cuſtodiis afflixiſſet, quouſque ſpiritum exhalaret, Sabiniano ſuo Conſtantinopolitano diacono ſcribens, ait: Vnum eſt, quod breuiter ſuggeras ſereniſſimis dominis noſtris, quia ſi ego ſeruus eorum in mortẽ Longobardorũ me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorũ gens nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in ſumma confuſione diuiſa eſſet. Sed quia LXIV.

Deum

Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miſcere formido. Malchus autem idem epiſcopus neque in cuſtodia fuit, neque in aliqua afflictione : ſed die, qua cauſam dixit, & addictus eſt, neſciente me, à Bonifacio notario in domum eius ductus eſt, ibique prandidit & honoratus eſt ab eo, & nocte ſubito mortuus eſt inuentus.

Innocentē ſe declarat de morte Malchi Epiſcopi.

LXV. Igitvr in omnibus ſuis dictis vel operibus Gregorius imminentem futuræ retributionis diem vltimum perpendebat, tantoque cautius cuncta cunctorum negocia ponderabat, quanto propinquius finem mundi inſiſtere, ruinis eius crebreſcentibus, aduertebat. Quapropter in Homiliis euangelicis perhibet, dicens: Exurget gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum, & erunt terræmotus magni per loca, & peſtilentiæ, & fames. Et quibuſdam interpoſitis, adiunxit : Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum. Ex quibus profectò omnibus alia iam facta cernimus, alia è proximo ventura formidamus. Nam gentem ſuper gentem exurgere, earumque preſſuram terris inſiſtere, plus iam in noſtris tribulationibus *patimur, quam in codicibus legimus. Quod terræmotus vrbes innumeras ſubruat, ex aliis mundi partibus, ſcitis, quàm frequenter audiuimus. Peſtilentias ſine ceſſatione patimur. Signa verò in ſole & luna & ſtellis adhuc aperte minime vidimus. Sed quia hæc non longe ſint, ex ipſa iam aeris immutatione colligimus. Quamuis prius, quam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo acies vidimus, ipſum, qui poſtea humani generis fuſus eſt, ſanguinem coruſcantes. Confuſio autem maris & fluctuum necdum noua exorta eſt. Sed cum multa iam prænunciata completa ſint, dubium non eſt, quin ſequantur etiam pauca, quæ reſtant: Quia ſequentium rerum certitudo, eſt præteritarum exhibitio. Et paulo poſt : Ecce fratres mei iam cernimus, quod audiebamus. Nouis quotidie & crebreſcentibus malis mundus vrgetur. Ex illa plebe innumera quanti remanſeritis, aſpicitis : & tamen quotidie flagella vrgent, repentini caſus opprimunt, nouæ nos & improuiſæ clades affligunt. Sicut enim in iuuentute viget corpus, forte & incolume manet pectus, toroſa ceruix, plena ſunt brachia: in annis autem ſenilibus ſtatura curuatur, ceruix exiccata deponitur, frequentibus ſuſpiriis pectus vrgetur, virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercidit. Nam ſi languor deſit, plerumque ſenibus ipſa ſalus, ægritudo eſt. Ita mundus in annis prioribus velut in iuuentute viguit, ad propagandam humani generis prolem robuſtus fuit, ſalute corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipſa ſua ſenectute deprimitur, & quaſi ad vicinam mortem moleſtiis crebreſcentibus vrgetur. Et iterum : Euntes prædicate, dicentes: Quia appropinquabit regnum cælorum. Hoc iam fratres dilectiſſimi, etiam ſi euangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ namque illius, voces eius ſunt. Qui enim tot attritus percuſſionibus à gloria ſua cecidit, quaſi iam nobis è proximo regnum aliud, quod ſequatur, oſtendit. Ipſæ enim eius ruinæ prædicant, quod amandus non eſt. Si enim ruinam ſui domus quaſſata minaretur, quiſquis in illa habitaret, fugeret: & qui ſtantem dilexerat, recedere quantocyus à cadente feſtinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur: opprimi volumus potius, quam habitare. Quia nulla nos ratio à ruina illius ſeparat, quos in eius paſſionibus amor ligat. Facile eſt ergo nunc iam cum deſtructa omnia cernimus, animum noſtrum ab eius dilectione diſiungere. Sed hoc illo in tempore difficilimum fuit, quo tunc apoſtoli prædicare cæleſte regnum inuiſibile mittebantur, cum longe lateque omnia cernerent florere regna terrarum.

De futuro Iudicio extremo quid ſenſerit.
Homilia 1. in Euangelia
*cernimus.
Homilia 4. in Euangelia.

LXVI Qvæ autem de iſtius Vrbis Gregorius incommoditate deſcripſerit, indicabo, quatenus hi, qui nunc in ruinis eius habitantes, eam ordinatiorem, ac per hoc valentiorem fuiſſe non autumant, contremiſcant. Ait enim in expoſitionis Ezechielis Homilia decimaoctaua ſic: Quid eſt iam, rogo, quod in hoc mundo libeat: Vbique luctus aſpicimus, vndique gemitus audimus. Deſtructæ vrbes, euerſa ſunt caſtra, depopulati ſunt agri, in ſolitudinem terra redacta eſt. Nullus in agris incola, pene nullus in vrbibus habitator remanſit. Et [a] tamen ipſæ paruæ generis humani reliquiæ, adhuc quotidie & ſine ceſſatione feriuntur, & finem non habent flagella cæleſtis iuſtitiæ, quia nec inter flagella correctæ ſunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid eſt ergo, quod in hac vita libeat, fratres mei? Si talem mundum adhuc diligimus, non iam gaudia, ſed vulnera amamus. Ipſa autem, quæ aliquando mundi domina eſſe videbatur, qualis remanſerit Roma, conſpicitis. Immenſis doloribus multipliciter attrita, deſolatione ciuium, impreſſione hoſtium, frequentia ruinarum, ita vt in ea completum eſſe videamus, quod contra Samariam per Ezechielem prophetam prædictum eſt: Pone ollam, pone inquam, & mitte in ea aquam, & congere fruſta eius in ea. Et paulò pòſt : Efferbuit coctio eius, & decocta ſunt oſſa illius in medio eius. Atque iterum: Congere oſſa, quæ igne ſuccendam. Conſumentur carnes, & coquetur vniuerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent. Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, vt incaleſcat, & liqueſiat æs eius. Tunc enim nobis olla poſita eſt, cum hæc eſt ciuitas conſtituta. Tunc in ea aqua miſſa eſt, & fruſta eius congeſta ſunt, quando ad eam vndique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi ferueſcerent, & quaſi fruſta carnium in ipſo ſuo feruore liquarentur. De qua bene dicitur : Efferbuit coctio eius, & decocta ſunt oſſa illius in medio eius. Quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ ſecularis, ſed poſtmodum ipſa gloria cum ſuis ſequacibus defecit. Per oſſa etenim, potentes ſeculi: per carnes vero, populi deſignantur. Quia ſicut carnes portantur oſſibus, ita per potentes ſeculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce iam de illa omnes huius ſeculi potentes ablati ſunt. Oſſa ergo excocta ſunt. Ecce populi defecerunt: carnes eius liquefactæ ſunt. Dicatur itaque: Congere oſſa, quæ igne ſuccendam. Cōſumentur carnes, & coquetur vniuerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent. Vbi enim ſenatus? vbi iam populus? Contabuerunt oſſa, conſumptæ ſunt carnes. Omnis in ea ſecularium dignitatum ordo extinctus eſt, excocta ergo eſt vniuerſa compoſitio eius. Et tamen ipſos nos paucos, qui remanſimus, adhuc quotidie gladii, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: Pone quoque eam ſuper prunas vacuam. Quia enim ſenatus deeſt, populus interiit, & tamen in paucis, qui ſunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur, iam ergo vacua ardet Roma. Quid autem iſta de hominibus dicimus, cum ruinis crebreſcentibus, ipſa quoque eius deſtrui ædificia videmus? Vnde apte de ciuitate iam vacua ſubditur : Incaleſcat & liqueſiat æs eius. Iam enim & ipſa olla conſumitur, in qua prius carnes conſumebantur & oſſa: quia poſtquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi enim ſunt, qui in eius aliquando gloria lætabantur: Vbi eorum pompa: Vbi ſuperbia. Vbi frequens & immoderatum gaudium? Impletum eſt in ea, quod contra deſtructam Niniuen per prophetam dicitur: Vbi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum? An eius duces ac principes leones non erant, qui per diuerſas mundi prouincias diſcurrentes, prædam ſæuiendo & interficiendo rapiebant? Hinc leonum catuli inueniebant paſcua: quia pueri, adoleſcentes, iuuenes, ſeculares & ſecularium filii huc vndique concurrebant, cum proficere in hoc mundo voluiſſent. Sed ecce iam deſolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppreſſa eſt. Iam nemo ad eam currit, vt in hoc mundo proficiat: iā nullus potens & violentus remanſit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergo: Vbi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leonum? Contigit ei, quod de Iudæa nouimus per prophetam dictum: Dilata caluitium tuum ſicut aquila. Caluitium quippe hominis, in ſolo capite fieri ſolet: caluitium vero aquilæ, in toto fit corpore : quia cum valde ſenuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus illius membris cadunt. Caluitium ergo ſuum ſicut aquila Roma dilatat, quia plumas perdidit, dum populos amiſit. Alarum quippe pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam conſueuerat: quia omnes eius potentes extincti ſunt, per quos aliena rapiebat. Item Dialogorum libro ſecundo : Præterea, in-

Qualia de incommoditate vrbis ſcripſerit.
* Greg hom. 18 in Ezec. circa finem
a Flagella Dei non ceſſant, dū non ceſſatur à ſceleribus.
Ezech 24.
Clades vrbis Romæ tempore S. Gregorii.
Nahum. 2.
Mich. 1.

Lib. 2. c. 15. quit, antiſtes Canuſinæ eccleſiæ ad Benedictum Domini famulum venire conſueuerat, quem vir Dei pro vitæ ſuæ
Prophetia merito valde diligebat. Is itaque dum cum illo de ingreſſu regis Totilæ & Romanæ vrbis perditione colloquium ha-
S. Benedicti beret, dixit: Per hunc regem ciuitas iſta deſtruetur, vt iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini reſpondit: Roma
de Roma. à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcis, turbinibus ac terræmotu fatigata, marceſcet in ſemet-
Li. 2. epiſt. ipſa. Cuius prophetiæ myſteria nobis iam facta ſunt luce clariora, qui in hac vrbe diſſoluta mœnia, euerſas domos,
32. Ind. 10. deſtructas eccleſias turbine cernimus, eiuſque ædificia, longo ſenio laſſata, quia ruinis crebreſcentibus proſternan-
tur, videmus. Item in epiſtola Iohanni Epiſcopo Rauennati poſt aliqua: Si quando eſt aliquando locus obtinendi,
agat apud Exarchum fraternitas veſtra, vt pacem cum Arnulpho, ſi aliquid parum poſſumus, faciamus: quia miles de
Romana Vrbe ablatus eſt, ſicut ipſe nouit: Theodoſiani vero, qui hîc remanſerunt, togam non accipientes, vix ad
murorum quidem cuſtodiam ſe accommodant: & deſtituta ab omnibus ciuitas, ſi pacem eius non habet, quomodo
ſubſiſtet?

Barbarorũ TANTIS curarum tumultibus pro animarum pariter ac ciuitatis cuſtodia Gregorius grauabatur, vt in coli mo- LXVIII
incurſione leſtias corruens, non ſolum, ſicut propoſuerat, per ordinem Ezechielis myſteria minime pertractaret, verum etiam
& ægritudi- hoſtilibus incurſionibus, multiſque corporis debilitatibus aggrauatus, à ſtudio expoſitionis omnino deſiſteret, &
ne graua- ad dies illos ſe perueniſſe defleret, atque diſſolutionem ſui corporis totis conatibus flagitaret. Quapropter eidem
tus ab ex- Iohanni epiſcopo queritur, dicens: Quod multis veſtræ beatitudini minime reſpondi, non hoc torpori meo, ſed lan-
poſitione guori deputate: quia peccatis meis facientibus eo tempore, quo Arnulphus ad Romanam Vrbem veniens, alios oc-
Ezechielis cidit, alios detruncauit, tanta mæſtitia affectus ſum, vt in * coli moleſtiam caderem. Item [a] in expoſitione vltimæ vi-
prophetæ ſionis Ezechielis prophetæ: Quia multis curis prementibus prophetæ librum coram charitate veſtra totum per or-
deſiſtit. dinem perſcrutari non licuit, bonis veſtris deſideriis placuit petere, vt ſaltem extrema eius viſio, quæ ei facta eſt de
Ibidem. ædificio in monte conſtituto, quæ & cunctis eſt viſionibus eius obſcurior, exponi debuiſſet. Et quidem voluntati
*colicam. veſtræ me parere neceſſe eſt, ſed duo ſunt, quæ hac in re perturbant animum meum: Vnum, quod hæc eadem viſio
alu præfa- tantæ obſcuritatis nebulis tegitur, vt vix in ea aliquid interlucente videatur. Aliud, quod iam Agilulphum Longobar-
tione lib. 2. dorum regem ad obſidionem veſtram ſummopere feſtinantem, Padum tranſiſſe cognouimus. Vnde penſate fratres
chariſſimi, in caliginoſis ac myſticis ſenſibus penetrare quid valeat mens miſera, timoris ſui perturbationibus occu-
pata? Quanto enim circa terrena plus ſatagit, tanto in his, quæ ſunt cæleſtia, minus videt. Et pro eo, quod curis ſuis
Sap. 9. extra ſe ducitur, valde intus minor eſt. Quia ſcriptum eſt: Deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitan-
tem. Quæ enim ſuperiora penetrare etiam collecta non ſufficit, penſate quid agere poterit diuiſa. Scimus omnes,
quia & fluuius, qui in multis riuis diuiditur, à ſuo alueo ſiccatur. Item idem in eiuſdem prophetæ tractatibus, Homi-
Hom. 11. in lia 11. Siue, inquit, iuſtus in culpam, ſiue peccator in mortem corruat, ſpeculatori timendum eſt, ne hunc ex ſuo ſilen-
Ezechielẽ tio reatus peccantium pariter inuoluat. Sed interim dum loquor, auertere à memetipſo oculos volo, & ecce iterum
ſermo diuinus me impingit in memetipſum, vt meam negligentiam videam, & mihi dici hæc, quæ audio, pertime-
ſcam. Sicut enim ſuperius dixi, cuius cor innumeris curis ſparſum, ſe ad ſe colligat? Quando etenim poſſum & ea,
quæ circa me ſunt, ſolicite omnia curare, & memetipſum adunato ſenſu conſpicere? Quando poſſum prauorum ne-
quitias inſequendo corrigere, bonorum actus laudando & admonendo cuſtodire: aliis terrorem, atque aliis dulce-
dinem demonſtrare? Quando valeo, & de his, quæ ſunt neceſſaria fratribus, cogitare, & contra hoſtiles gladios de
vrbis vigiliis ſolicitudinem gerere, ne incurſione ſubita ciues pereant, prouidere, & inter hæc omnia pro animarum
cuſtodia plene atque efficaciter verbum exhortationis impendere? Loqui etenim de Deo, quietæ valde & liberæ men-
tis eſt. Tunc namque bene lingua dirigitur in ſermone, cum ſecure ſenſus quieuerit in tranquillitate. Quia nec con-
Paſtores vt cuſſa aqua imaginem reſpicientis reddit, ſed tunc in ea vultus intendentis adſpicitur, cum non mouetur. Quam ergo
ſe ſuis ſub- exhortationem vobis ſpeculator veſter fratres chariſſimi faciat, quem tot rerum confuſio perturbat? Et paulo poſt:
ditis accõ- Sacerdos etiam poſt compunctionem ac lachrymas cogitur neceſſaria quæque filiorum ſuorum cognoſcere, & ea,
modare de- quæ refugit animo, patienter audire, atque poſt ſuſpiria cæleſtium, quorumlibet carnalium hominum onera porta-
beant. re, & ſæpe cum superuenientibus cor in diuerſam qualitatem transfundere. Nam aliquando de lucris ſpiritualibus
gaudet: ſed cum quilibet mœrens ſuperuenerit, niſi eius mœrorem in ſe ſuſceperit, tribulationi illius compatiens non
eſt. Et aliquando de damnis animarum luget: ſed repente ſuperueniunt, qui de ſuis proſperitatibus lætantur. Quo-
rum ſi lætitiæ ſacerdos non congaudet, minus amare creditur filios, in quorum gaudio non exultat, præcipue cum
Paulus dicat: Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Nihil ergo tam oneroſum in ordine ſacerdo-
Rom. 12. tum video, quam rigorem mentis compatiendo flectere, & cum perſonis ſuperuenientibus animum mutare. Et ta-
men hoc valde eſt neceſſarium. Nam quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, ſi ipſe,
Homil. 22. qui prædicat, videtur ingratus? Item in fine eiuſdem voluminis: Ecce hæc vt Domino largiente potuimus, coram
vobis fratres chariſſimi rimati ſumus. Nemo autem me reprehendat, ſi poſthac à locutione ceſſauero. Quia ſic-
ut omnes cernitis, noſtræ tribulationes excreuerunt. Vndique gladiis circumfuſi ſumus, vndique imminens mortis
periculum timemus. Alii detruncatis ad nos manibus redeunt, alij capti, alii interempti nunciantur. Iam cogor
linguam ab expoſitione retinere, quia tædet animam meam vitæ meæ. Iam nullus in me ſacri eloquii ſtudium requi-
rat, quia verſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. Iam cordis oculus in myſteriorum diſ-
cuſſione non vigilat, quia dormitauit anima mea præ tædio. Iam minus lectio animo dulcis eſt, quia oblitus ſum
manducare panem meum à voce gemitus mei. Cui autem viuere non licet, de ſcripturæ ſacræ ſenſibus loqui myſti-
Lib. 7. epiſt. ca qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando poſſum dulcia propinare? Item idem Italicæ patri-
27 Ind. 2. tiæ & Venantio ex monacho patricio: Quoſdam de Sicilia venientes, affectu, quo debui, de ſoſpitate veſtræ excel-
lentiæ requirere curaui. Sed de aſſiduitate ægritudinum mihi triſtia reſponderunt. Hæc autem dicens, nec ego
vobis de meipſo inuenio aliud, quod debeam nunciare, niſi quod peccatis meis facientibus, ecce iam vndecim
menſes ſunt, quod valde rarum eſt, ſi de lecto ſurgere aliquando potui. Tantis enim podagræ doloribus tantiſque
moleſtiarum premor angoribus, vt vita mea mihi grauiſſima pœna ſit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis
remedium expectando ſuſpiro. In Clero vero huius Vrbis & populo tanti febrium languores irruerunt, vt pe-
ne nullus liber, nullus ſeruus remanſerit, qui eſſe idoneus ad aliquod officium vel miniſterium poſſit. De vicinis
autem vrbibus ſtrages nobis mortalitatis quotidie nunciantur. Aphrica autem qualiter mortalitate & languo-
ribus vaſtetur, quanto viciniores eſtis, tanto credo quod ſubtilius cognoſcatis. De Oriente vero qui veniunt, grá-
uiores deſolationes nunciant. In his itaque omnibus, quia appropinquante fine mundi generalem percuſſionem
Lib. 8. ep. 35. eſſe cognouimus, affligi nimis de propriis moleſtiis non debemus. Item Eulogio patriarchæ Alexandrino: Tranſ-
S. Anton. acto anno ſuauiſſima ſanctitatis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quibus pro ægritudinis meæ nimietate reſpondere nunc vſq;
Chron. tit. non valui. Ecce enim iam biennium pene expletur, quo lectulo teneor, tantiſque podagrę doloribus affligor, vt vix in
12. c. 3. § 11. diebus feſtis vſq; ad horarum trium ſpatium ſurgere valeam, Miſſarum ſolennia celebrare. Mox autem cum graui cõ-

pellor

pellor dolore decumbere, vt cruciatum meum non poſſim gemitu interrumpente tolerare: qui dolor interdùm lentus eſt, interdũ nimius: ſed neq; ita lentus, vt recedat: neq; ita nimius, vt interficiat. Vndè fit, vt qui quotidiè in morte ſum, quotidiè repellar à morte: nec mirum, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diù teneor incluſus. Vndè compellor exclamare: Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo Domine. Sed quia meis adhuc precibus obtinere non mereor, rogo vt veſtræ ſanctitatis oratio ſuæ mihi interceſſionis adiutorium præbeat, meque à peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam, quam bene nôſtis, libertatem gloriæ filiorum D E I. Item eidem: Peto autem, vt pro me enixiùs veſtra ſanctitas orare debeat, quia podagræ doloribus, & barbarorum gladijs, & curarum afflictionibus inceſſanter premor. Sed ſi mihi orationis veſtræ opem impenditis, credo quòd me contra omnia aduerſa fortiter iuuetis. Item eidem: Rogo ergò, vt pro me peccatore enixiùs oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immenſa vaſtitas mortalitatis, inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit: inter quæ omnia non temporalem, ſed æternam conſolationem requiro. Quam per me impetrare non valeo, ſed per interceſſionem veſtræ beatitudinis hanc me obtinere confido. Item * Mariano Epiſcopo Arabiæ: Multum iam tempus eſt, quo ſurgere de lecto non valeo. Nam me modò podagræ dolor cruciat, modò neſcio quis in toto corpore cum dolore ſe ignis expandit: & fit plerumq;, vt vno in me tempore ardor cum dolore confligat, & corpus in me animusq; deficiat. Quantis autem alijs neceſſitatibus extra has, quas protuli infirmitates, afficiar, enumerare non valeo. Sed breuiter dico, quia ſic me infectio noxij humoris imbibit, vt viuere mihi pœna ſit, & mortem deſideranter expectem, quam gemitibus meis ſolam eſſe credo remedium. Proindè frater chariſſime diuinæ pro me pietatis miſericordiam deprecare, vt percuſſionis ſuæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiam tolerandi concedat, nè nimio, quod abſit, tædio in impatientiam cor erumpat, & quæ curari per plagam poterat culpa, creſcat ex murmure. Item Ruſticianæ patritiæ: De podagræ moleſtia, quam vobis eueniſſe ſignâſtis, & contriſtatus vehementer ſum, & lætatus. Lætatus, quia humor noxius inferiora petens, ſuperiora profectò deſeruit: Contriſtatus verò, quia in tam teneriſſimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimeſco. Vbi enim deeſt caro, quæ virtus eſſe poterit doloribus reſiſtens? Me etenim, quem qualis fuerim nôſtis, ita amaritudo animi, & aſſidua exacerbatio, atq; præter hoc podagræ moleſtia affecit, vt corpus meum tanquàm in ſepultura ſiccatum ſit. Vndè fit, vt iam rarò de lecto ſurgere valeam. Item eidem: Ego in tanto gemitu & occupationibus viuo, vt ad dies, quos ago, me perueniſſe pœniteat, ſolaq; mihi in conſolatione ſit mortis expectatio. Vndè peto, vt pro me orare debeatis, quatenùs de hoc carnis carcere citiùs educar, nè tantis laboribus diutiùs torquear. Item Anaſtaſio Antiocheno: Rogo, vt pro mei cordis infirmitate enixiùs oretis, quatenùs omnipotens D E V S mentem meam ab omnibus malis pro veſtra interceſſione tueatur, & citiùs me de tot procellis huius tempeſtatis eripiat, atq; in æternæ quietis litore perducat.

Eulogio Patriarchæ Alexãdrino, aduerſam valetudinẽ ſuam exponit, eiusq; preces expoſcit.

Ep. 41.

Li. 7. ep. 78. Indict. 2.

Li. 11. ep. 47.

* Maximiano.

Lib. 9. ep. 16 Item Mariano Epiſc. Arabiæ.

Lib. 9. ep. 38 Item Ruſticianæ.

Habitudo corporis S. Gregorij.

Li. 11. ep 24.

Lib. 7 ep 3. Indict. 2.

LXXIX. TANTIS precibus Gregorius tandèm aliquandò diuinitùs exauditus, poſtquàm ſedem ſanctæ catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ annis tredecim, menſibus ſex & diebus decem, doctrinis pariter ac operibus fœliciſſimis illuſtrauit, anno imperij Phocæ ſecundo, indictione ſeptima, quarto Iduum Martiarum, à carnis corruptione ſubtractus eſt, incorruptionis perpetuæ gloria ſublimandus. Qui videlicet omni vitæ ſuæ tempore ſicut nouas baſilicas minimè fabricârat, ita nimirùm fabricatarum veterum ſartatecta cum ſummo ſtudio annualiter reparabat. Quas reditibus, luminaribus, officiis atq; donariis cumulans, in baſilica B. Petri Apoſtoli faſtigium de argento puriſſimo, quod à Leone tertio pontifice in baſilica Sixtiana, ſanctæ Mariæ nomini dedicata, tranſlatum eſt, fabricauit: & in baſilica beati Pauli Apoſtoli ſuper altare nihilominùs aliud faſtigium procurauit. Huius prætereà venerabile corpus in extrema porticu baſilicæ beati Petri Apoſtoli ante ſecretarium tunc antiquiſſimum, quo videlicet Leo, Simplicius, Gelaſius atq; Symmachus, Apoſtolicæ ſedis Epiſcopi, cum nonnullis aliis tumulati, ſuis hactenùs epitaphiis prædicantur, ſepulcrum tali titulo decoratur:

Anno 604. moritur beatiſsim. Pontifex.

S. Ant. chro. p. 2. c. 3. tit. 12 §. 12.

Suſcipe terra tuo corpus de corpore ſumptum,
Reddere quod valeas viuificante DEO.
Spiritus aſtra petit: Leti nil iura valebunt,
Cui vitæ alterius mors magis ipſa via eſt.
Pontificis ſummi hoc clauduntur membra ſepulcro,
Qui innumeris ſemper viuit vbiq; bonis.
Eſuriem dapibus ſuperauit, frigora veſte,
Atq; animas monitis texit ab hoſte ſacris:
Implebatq; actu, quicquid ſermone docebat,
Eſſet vt exemplum, myſtica verba loquens.
Anglos ad Chriſtum conuertit mente benigna,
Sic fidei acquirens agmina gente noua.
Hic labor, hoc ſtudium, hæc tibi cura, hoc paſtor agebas,
Vt Domino afferres plurima lucra gregis:
Hiſq; Dei conſul factus lætare triumphis,
Nam mercedem operum iam ſine fine tenes.

Epitaphiũ S. Gregorij.

LXXX. QVO ſcilicet liberaliſſimo paſtore defuncto, vehementiſſima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto penè mundo monſtrauerit, inuidorum tamen feritas minimè recognouit. Nam ſicut à maioribus traditur, cùm calumniarum veterum incentores Gregorium prodigum dilapidatoremq; multiplicis patriarchatûs theſauri perſtreperent, deficiente perſonali materie, ad comburendos libros eius cœperunt pariter anhelare. Quorum dùm quoſdam iam combuſſiſſent, & reliquos vellent exurere, Petrus diaconus familiariſſimus eius, cùm quo quatuor Dialogorum libros diſputauerat, * creditur vehementiùs obſtitiſſe, dicens, ad obliterandam eius memoriam librorum exuſtionem nihil proficere, quorum exemplaria diuerſis petentibus mundi ambitum penetrâſſent. Subiungens, immane ſacrilegium eſſe, tanti patris tot & tales libros exurere, ſuper cuius caput Spiritum ſanctum ipſe in ſimilitudine columbæ tractantis frequentiſſimè perſpexiſſet. Cumq; dudùm deuotum populum * Diaconus cerneret occaſione temporis cum inuidis reſultare, in hoc omnium ſententiam dicitur prouocâſſe: vt ſi quod dixerat iureiurando confirmans, mori continuò meruiſſet, ipſi à librorum exuſtione deſiſterent. Si verò ſuperſtes ſui teſtimonij extitiſſet, ipſe quoq; combuſtoribus manus daret. Itaq; cùm euangelius in ambonem venerabilis Leuita Petrus aſcendens, mox vt Gregorianæ ſanctitati teſtimonium præbuit, inter verba veræ confeſſionis ſpiritum efflauit: & à dolore mortis extraneus, iuxta pyrgi baſim, ſicut hactenùs cernitur, confeſſor veritatis meruit ſepeliri.

S. Ant. vt ſuprà.

Calũniæ in eum poſt obitum.

* traditur.

Spiritus S. ſæpius capiti S. Greg. inſidere viſus eſt.

* Petri Diac. teſtimoniũ de ſanctitate Gregorij.

Scripta pleraq; S Gregorij interciderint.

Li 10. ep 22. Indict. 5. S Ant. ibid. §. 12.

HINC eſt, quòd conſuetudinaliter Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper ſcribentis Gregorij caput depingitur: & quòd expoſitionum illius pars maxima, quæ vtiq; ab inuidis exuſta recolitur, non habetur. Quarum ipſe ſummam Iohanni ſubdiacono Rauennæ reſponſali ſuo ſignificare videtur, inter cætera ſic deſcribens: Quia chariſſimus quondam filius meus Claudius aliqua, me loquente, de Prouerbijs, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoq; Regum, & de Heptatico audierat, quæ ego ſcripto tradere præ infirmitate non potui, ipſe ea ſuo ſenſu dictauit, nè obliuione deperirent, vt apto tempore hæc eadem mihi inferrentur, & emendatiùs dictarentur. Quæ cùm mihi legiſſet, inueni dictorum meorum ſenſum valdè in multis fuiſſe permutatum. Vndè neceſſe eſt, vt tua experientia omni excuſatione atq; mora ceſſante, ad eius monaſterium accedat, eumq; venire faciat, & cum omni veritate quantaſcunq; de diuerſis ſcripturis chartulas detulit, ad medium deducat. Quas tu ſuſcipe, & mihi celerrimè tranſmitte. Enimuerò quia ſtudioſitas Gregorij, qui pòſt hæc tribus fermè annis ſuperfuit, falli non potuit, conſtat nimirùm, quia plures libros, quàm nunc habeantur, compoſuit. Quorum memoriam quidam in Epiſcopali ſuo perſtringens, ait: Iob, Ezechiel, Euangelia & Paſtoralem expoſuit, & multa alia: vt ſubaudias, quæ iam inueniri non poſſunt. Quoniam reuerà antè ſuccenſa ſunt, quàm edita, ſicut reliqua ipſius opera, quæ nunc in ſancta Romana retinentur Eccleſia adhuc ſub cuſtodia, nè penitùs vulgarentur. LXX.

Fidem auctoris vacillare, dum nonnullos S. Gregorij libros exuſtos dicit, ait Baron ad an. 604 nullam enim eiuſce rei mentionem apud Iſidorum atque Ildefonſum, recenſentes catalogum ſcriptorum eius, eſſe; ne apud Paterium quidem ipſius Gregorij notarium, dicit idem Baron

Iuo p 4 c. 44.

S Ant. p 2. c. 3 tit. 12 § 12

ITAQVE ſi curioſiùs perpendatur, omne Gregorij tractandi tempus, quo libros, qui nunc habentur, expoſuit, à diacono ſuo vſq; ad penultimum ſui pontificatûs annum extenditur. Et licèt Longobardorum perfidia ſæuiente, pòſt Ezechielis Tractatus ab expoſitione librorum deſtiterit, ab exponendis tñ epiſtolis, quamdiù viuere potuit, nunquàm omninò ceſſauit. Quarum videlicet tot libros in ſcrinio dereliquit, quot annos aduixit. Vndè tertiumdecimum epiſtolarum librum ſeptimæ indictionis imperfectum reliquit, quoniam ad eiuſdem indictionis terminum non pertigit. Ex quarum multitudine primi Adriani Papæ temporibus quædam epiſtolæ decretales per ſingulas indictiones exceptæ ſunt, & in duobus voluminibus, ſicuti modò cernitur, congregatæ. Et Gregorius iamdudùm in monaſterio poſitus, vbi eum angelus Domini ſub habitu naufragi ſcribentem repererat, nimirùm quædam dictauerat, vt ad expoſitionem tantæ profunditatis, quam in libro Iob penetrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi conſuetudine doctior, perueniret. LXXI.

Nota hic lector, nullã ex Epiſtolarum libris S Gregorij, cum ſolum hodiè 12. numerentur, deperditum eſſe: ſed aliter numeratos, vel per annos pontificatus eius, vel per Indictiones digeſtos, vt monet Baronius ad annum præſatum.

S Iob quando cœperit D Gregor exponere. Supra lib. 1. c. 27.

ERGO Gregorius in diacono ſuo, dum illum in Conſtantinopolitana vrbe ſedis Apoſtolicæ reſponſa conſtringerent, & Leandrum Hiſpanum Epiſcopum iniuncta pro cauſis fidei Wiſigothorum ibi legatio perduxiſſet, eodem Leandro, ſicut in primo libro dixiſſe me recolo, cum fratribus, tunc Gregorio adhærentibus, importuniſſimè compellente, librum beati Iob cœpit exponere. Quibus coràm poſitis, priora libri ſub oculis dixit: & quia tempus paulò vacantius reperit, poſteriora tractando dictauit. Cumq; ei ſpatia largiora ſuppeterent, multa augens, pauca ſubtrahens, atq; ita, vt inuenta ſunt, nonnulla derelinquens, ea quæ ſe loquente excepta ſub oculis fuerant, per libros emendando compoſuit. Qui cùm iam factus Epiſcopus, Romæ poſtrema dictaret, quo ſtylo prima dixerat, ſolicitè attendens egit, vt ea, quæ locutus fuerat, ſtudioſa emendatione tranſcurrens, quaſi ad ſimilitudinem dictantis erigeret, & ea quæ dictauerat, non longè à colloquentis ſermone diſcreparent: quatenùs dum hoc tenditur, illud attrahitur, edita modo diſſimili, res non diſſimilis formaretur. Quamuis tertiam ipſius operis partem, vt colloquendo protulit, penè ita dereliquit: quia dum eum fratres ad alia exponenda pertraherent, hanc ſubtiliùs emendari noluerunt. Quibus multa iubentibus, dum parére modò per expoſitionis myſterium, modò per contemplationis aſcenſum, modò per moralitatis ſtuderet inſtrumentum, hoc opus per triginta & quinq; libros extenſum, in ſex codicibus expleuit. Quorum exemplaria primò per Vibis monaſteria ſubdiuiſit, poſtremò verò eidem Leandro Epiſcopo deſtinauit. LXXII.

Paſtoralis curæ librũ quãdo ſcripſerit. In prologo eius operis, & c. 1. l. 1. & lib. 4 ep. 46.

SED in ipſo ſui epiſcopatus exordio, dum à Iohanne Rauennatis vrbis epiſcopo humiliter reprehenſus fuiſſet, cur paſtoralis curæ deliteſcendo pondera fugere virum idoneus voluiſſet, librum regulæ paſtoralis compoſuit. Quem quadripartita ratione diſtinguens, valde penſandum eſſe perdocuit, cum rerum neceſſitas expoſcit, ad culmen regiminis quiſque qualiter veniat atque ad hoc rite perueniens, qualiter viuat: & bene viuens, qualiter doceat, & rectè docens, infirmitatem ſuam quotidie quanta conſideratione cognoſcat, ne aut humilitas acceſſum fugiat, aut peruentioni vita contradicat, aut vitam doctrina deſtituat, aut doctrinam præſumptio extollat. Primum ergo appetitum rimor temperet, poſt autem magiſterium, quod à non quærente ſuſcipitur, vita commendet. Deinde neceſſe eſt, vt paſtoris bonum, quod viuendo oſtenditur, etiam loquendo propagetur. Ad extremum vero ſupereſt, vt perfecta quæque opera conſideratio propriæ infirmitatis deprimat, ne hæc ante occulti arbitri oculos rumor elationis extinguat. Et quia quoſdam imperitos ad ſacerdotium conſpiraſſe cognouerat, quoſdam conſpiraturos eſſe præuidebat, qui metiri ſe neſcientes, quæ non didicerunt docere concupiſcerent, quique pondus magiſterij tanto leuius æſtimarent, quanto vim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipſo libri ſui reprehendit exordio: vt ſi quando indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetiſſent, à præcipitationis ſuæ auſibus in ipſa Gregorianæ locutionis ianua pellerentur. Hunc librum Anatholius diaconus, eius apocriſarius, quærenti ac iubenti Imperatori quondam obtulerat, quem magnus Anaſtaſius Antiochenus epiſcopus in Græcam linguam transfudit, & Orientalibus eccleſiis opus venerabile procurauit. LXXIII

Teſtatur id S. Gregor. lib. 10. ep 22 ind 5.

Opus 40. Homiliarũ in Euangel

DEINDE, ſicut in ſecundo huius operis libro iam retuli, dum adhuc Gregorius ad loquendum voce, flatuque ſibi ſufficeret, per ſtationes diſcurrens, XX. Homilias Euangelij diuerſo tempore coram populo declamauit. Reliquas vero eiuſdem numeri dictauit quidem, ſed laſſeſcente ſtomacho, languore continuo, aliis pronunciare permiſit. Quarum exemplaria Secundo ſeruo Dei petenti mandauit. LXXIV

Lib 2 ep 50 Indict. 11.

Dialogus quãdo ſcriptus.

CVMQVE à ſuis familiaribus, vt aliqua de miraculis Patrum deſcriberet, Gregorius enixius rogaretur, Maximiano Syracuſano epiſcopo ſcripſit, dicens: Fratres mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodo me compellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audiuimus, ſub breuitate deſcribere. Ad quam rem ſolatio veſtræ charitatis vehementer indigeo, vt quæque vobis in memoriam redeunt, quæque cognouiſſe vos contigit, mihi breuiter indicetis. De Domno enim Nonnoſo Abbate, qui iuxta Dominum Anaſtaſium de Pentomijs fuit, aliqua retuliſſe te memini, quæ obliuioni mandaui. Et hæc ergò, & ſi qua ſunt alia, tuis peto epiſtolis imprimi, & mihi ſub celeritate tranſmitti, ſi tamen ad me non proficiſceris. Hinc Gregorius roboratus, ſanctorum miracula Patrum cum Petro ſuo diacono, quæ per inquiſitionem atq; reſponſionem protulerat, expoſitionis altius ſtudium interrumpens, ſola nominum prænotatione diſtinxit, & in libros quatuor ordinauit: Vt ſicut in libris expoſitionum ſuarum, quibus eſſet virtutibus inſudandum, docuerat: ita etiam, deſcriptis ſanctorum miraculis, quæ virtutum fuiſſet earundem claritas, luce clariùs oſtentaret. Quos libros Zacharias, ſanctæ Eccleſiæ Romanæ Epiſcopus, Græco Latinoq; ſermone doctiſſimus, temporibus Conſtantini Imper. pòſt annos fermè centum ſeptuagintaquinq; in Græcam linguam conuertens, Orientalibus eccleſiis diuulgauit: Quamuis aſtuta Græcorum peruerſitas, in commemoratione Spiritûs S. à Patre procedentis, nomen Filij ſuaptim radens abſtulerit. LXXV.

Græci corrũpunt Dialogum S Gregorij.

LXXVI PRIMAM quoq; & vltimam Ezechielis Prophetæ partes, quæ videbantur obſcuriores, Romanis poſtulantibus pertractauit, eaſq; per Homilias viginti & duas diſtinguens, quantum lucis intùs habeant, demonſtrauit: & in his tractandi, ſicut ſuperius patuit, finem fecit. Homiliæ in Ezechielē.

LXXVII QVI libri dum à doctoribus ſequentis temporis tam rectiſſimis ſententiis editi, quàm luculentiſſimo rhetoricæ facundiæ ſtylo compoſiti veraciter doceantur, eos B. Gregor. ex humilitatis ſuæ dulcedine incultos perhibet, Leandro Epiſcopo inter cætera ſcribens: Quæſo vt huius operis (haud dubium quin Moralium) dicta percurrens, in his verborum folia non requiras: quia per ſacta eloquia ab eorum tractatoribus infructuoſæ loquacitatis leuitas ſtudioſè compeſcitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur. Et cuncti proculdubiò ſcimus, quia quoties in foliis malè lætæ ſegetis culmi proficiunt, minori plenitudine ſpicarum grana turgeſcunt. Vndè & ipſam loquendi artem, quam magiſterium diſciplinæ exterioris inſinuat, ſeruare deſpexi. Nam ſicut huius quoq; epiſtolæ tenor enunciat, non metaciſmi colliſionem fugio, non barbariſmi confuſionem deuito, ſitus motuſq; præpoſitionum caſuſq; ſeruare contemno. Quia indignum vehementer exiſtimo, vt verba cœleſtis oraculi reſtringam ſub regulis Donati. Neq; enim hæc ab vllius temporis interpretibus in ſcripturæ ſacræ authoritate ſeruata ſunt. Ex qua nimirùm quia noſtra expoſitio oritur, dignum profectò eſt, vt quaſi edita ſoboles ſpeciem ſuæ matris imitetur. In quibus verbis agnoſcitur Gregorius non affectâſſe locutionem pompaticam, ſed ex priſtina ſæcularis exercitij conſuetudine potiùs incurriſſe. Cuius facundiæ conſonantiam Iſidorus, Hiſpalenſis vrbis Epiſcopus, in expoſitione Geneſeos admiratus: Sumpta, inquit, ſunt hæc ab authoribus, Origene, Victorino, Ambroſio, Hieronymo, Caſſiano, Auguſtino, Fulgentio, ac noſtris temporibus inſigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda presbyter in libro de ſchematibus oratores homœoteleuton facere perhibens, exemplum propoſuit, dicens: Beatus Iob Deo ſoli ſibiq; cognitus, in tentatione ad noſtram notitiam perducendus, tactus eſt vulnere, vt odorem ſuarum virium tanto latiùs ſpargeret, quanto more aromatum meliùs ex incenſione flagraret. Quo ſchemate ipſe, qui hoc dixit, beatus Papa Gregorius ſæpiſſimè vſus fuiſſe cognoſcitur. Et huiuſmodi orationes eſſe reor, quas B Hieronym. concinnas rhetorum declamationes appellat.

Dunt.16 — Quā humilia de ſuis tractatibus ſenſerit S. Gregorius — In fronte expoſitionis in S. Iob cap. 5.

LXXVIII AT Gregorius humilitatis ſuæ cautela commonitus, non ſolùm facundiæ ſuæ redolentiam contemnebat, verùm etiam in comparatione tractatûs alterius, dictatum ſuum, furfurem nominans, libros ſuos legi, quamdiù viueret, vehementiſſimè prohibebat, Innocentio præfecto Africæ inter cætera ſcribens: Quòd in expoſitione S. Iob tranſmitti vobis codicem voluiſtis, veſtro omninò ſtudio congaudemus: quoniam illi rei eminentiam veſtram ſtudere conſpicimus, quæ nec totos foràs vos exire permittat, & ad cor iterùm ſæcularibus curis diſperſos recolligat. Sed ſi delicioſo cupitis pabulo ſaginari, beati Auguſtini patriotæ veſtri opuſcula legite: & ad comparationem ſiliginis illius, noſtrum furfurem non quæratis. Item Ioanni Epiſcopo Syracuſano: Præterea audio, quòd aliqua de his, quæ ſcripſiſſe me memini, fraternitas veſtra ad menſam ſuam coram extraneis legi faciat. Quod mihi non videtur eſſe faciendum, quia hoc, quod vos pro charitate facitis, poſſunt quidam, quantùm ad me eſt, vanæ gloriæ deputare. Ideoq; coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum authoritate valeant, qui audiunt, informari. Item Iohanni ſubdiacono Rauennæ pòſt multa: Illud, inquit, quod ad me quorundam relatione perlatum eſt, quia reuerentiſſimus frater & coëpiſcopus meus Marinianus legi * commenta beati Iob publicè ad vigilias facit, non gratè ſuſcepi: quia non eſt illud opus populare, & auditorib. rudibus impedimentum magis quàm prouectum generat. Sed dic ei, vt commenta pſalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes ſæcularium ad bonos mores præcipuè informant. Neq; enim volo, dum in hac carne ſum, ſi qua dixiſſe me contigit, ea facilè hominibus * innoteſci.

Libros ſuos ſe viuo legi vetat. — Lib. 8 ep. 37 — Lib. 6. ep. 9. — Li. 10 ep. 22. — * commentarios. — * innoteſcere.

LXXIX. QVANTA ſanè conſideratione Gregorius, qui ad culmen regiminis humiliter perueniſſe, ad hoc opus perueniens, benè vixiſſe, benè viuendo rectè docuiſſe, ſatis vt opinor, monſtratus eſt, infirmitatem ſuam cognouerit, in extremo libro Moralium manifeſtat, cùm dicit: Expleto itaq; hoc opere, ad me mihi video eſſe redeundum. Multùm quippè mens noſtra, etiam cum rectè loqui conatur, extra ſemetipſam ſpargitur. Integritatem namq; animi, dum cogitantur verba qualiter proferantur, quia trahunt extrinſecùs, minuunt. Igitur à publico locutionis redeundum eſt ad curiam cordis, vt quaſi in quodam concilio conſultationis ad meipſum diſcernendum conuocem cogitationes mentis: quatenùs ibi videam, nè aut incautè mala, aut bona non benè dixerim. Tunc enim benè dicitur bonum, cùm is, qui dicit, ſoli ei, à quo accepit, per id appetit placere quod dicit. Et quidem mala me aliqua etſi dixiſſe non inuenio, tamen quia omninò non dixerim, non defendo. Bona verò ſi qua diuinitùs accipiens dixi, meo videlicet vitio minus me benè dixiſſe profiteor. Nam ad me intrinſecùs rediens, poſtpoſitis verborum foliis, poſtpoſitis ſententiarum ramis, dum ipſam ſubtiliter radicem meæ intentionis inſpicio, Deo quidē ex ea me ſummoperè placere voluiſſe cognoſco: ſed eidem intentioni, qua Deo placere ſtudeo, furtim ſe neſcio quomodò intentio humanæ laudis interſerit. Quod cùm iam poſtmodùm tardeq; diſcerno, inuenio me aliter agere, quod ſcio me aliter inchoâſſe. Sic enim ſæpè intentionem noſtram, dum antè Dei oculos rectè incipitur, occultè ſubiuncta, & eam velut in itinere comprehendens, intentio humanæ laudis aſſequitur Sicut pro neceſſitate quidem cibus ſumitur, ſed in ipſo eſu, dum furtim gula ſurrepit, edendi delectatio permiſcetur. Vndè plerumq; contingit, vt refectionem corporis, quam ſalutis cauſa cœpimus, cauſa voluptatis expleamus. Fatendum eſt igitur, quòd rectam quidem intentionem noſtram, quæ ſoli Deo placere appetit, nonnunquàm intentio minùs recta, quæ de donis Dei placere hominibus quærit, inſidiando comitatur. Si autem de his diuinitùs diſtrictè diſcutimur, quis inter iſta remanet ſalutis locus, quandò & mala noſtra, pura mala ſunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona eſſe nequaquàm poſſunt? Sed hoc mihi operæprecium credo, quòd fraternis auribus omne, quod in me latenter ipſe reprehendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celaui quod ſenſi, confitendo non abſcondo quod patior: per expoſitionem patefeci dona, per confeſſionem detego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere, nec parui deſunt, qui dictis meis debeant inſtrui: nec magni deſunt, qui cognitæ meæ valeant infirmitati miſereri: per hæc vtraq; aliis fratribus, quantùm poſſum, curam confero, ab aliis quæro. Illis dixi exponendo, quod faciant: iſtis aperio confitendo, quod parcant. Illis verborum medicamenta non ſubtraho, iſtis lacerationem vulnerum non abſcondo. Igitur quæſo, vt quiſquis hoc legerit, apud diſtrictum iudicem ſolatium mihi ſuæ orationis impendat, & omne, quod in me ſordidum deprehendit, fletibus diluat. Orationis aūt atq; expoſitionis virtute collata, Lector meus in recompenſatione me ſuperat, ſi cum per me verba accipit, pro me lachrymas reddit.

Lib 35 c. 26. — Conqueritur in conſcribendis operib ſuis nonnihil vanæ gloriæ ſe immiſcuiſſe. — Hæc virſanctiſſimus ex humilitate & modeſtia dicit.

LXXX. HVIVS beatiſſimi Gregorij venerabile corpus, à Gregorio quarto, ſedis Apoſtolicæ præſule, pòſt annos circiter * quinquaginta tranſlatum ante nouellum ſecretarium conſtructis abſidibus, ſicuti modò cernitur, ſub altari ſui nominis collocatur, quo eius [a] anniuerſaria ſolēnitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratiſſima celebratur. In qua pallium eius & phylacteria, ſed & balteus eius conſuetudinaliter oſculantur. Quæ ſingulatim conſiderata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitûs, & ſpeciem regularis propoſiti ſignis perſpicuis repræſentant. Nā in eo, quòd pallium eius byſſo candente contextum, nullis fuiſſe cernitur acubus perforatum, ſic ipſum circa ſcapulas obuolutum fuiſſe, non autem confixum, dignoſcitur, ſicuti vetuſtiſſimis muſiuis vel picturis oſtenditur. Quòd autē reliquiarum [b] phylacteria, tenui argēto fabricata, viliq; pallio de collo ſuſpenſa fuiſſe videtur, habitûs ei' mediocritas demonſtra-

* Centū vigintiq; quinque corrigit Bar. ad ann. [illegible] 4. — [a] Anniuerſaria ſolennitas S. Gregorij.

[b] Per Phylacteria crucem intelligit pectoralem reliquiis refertam, quam geſtari ſolitam ſignificat Greg. L. 12 ep. 7. ind. 7. Vide Bar. an. citato.

Dialog. li. 2. cap. 36.

monſtratur. Porrò in exilitate baltei, quæ vnius pollicis menſuram nunquàm excedit, ſpeciem propoſiti regularis, olim à S. Benedicto ſtatuti, cuius ipſe vitam deſcribens in Dialogo, regulam quoq; laudauerat, eum ſeruâſſe luce clariùs manifeſtat: præſertim cùm idem venerabilis doctor Gregorius Græcam linguam neſciërit, & ſui monaſterij monachos, Benedicti vtiq; regulis mancipatos, in Saxoniam deſtinârit.

Saxoniam, ꝑ Anglia. Lib. 9. ep. 69.

LXXXI Siqvidem quòd Græcam linguam neſciërit, ipſe teſtatur in epiſto. Euſebio Theſſalonicenſi Epiſcopo ſcribens: Lator præſentium Theodorus, Eccleſiæ veſtræ lector, ad ſanctorum Apoſtolorum limina veniens, dum omnes, quippè vt homo nouus, haberet incognitos, Andreæ monacho, qui ad S. Paulum incluſus fuerat, res & chartas, quas detulit, vt reuerà olim noto, innocenter depoſuit, credens quòd mens ipſius, ſicut & nos antè putaueramus, cum habitu concordaret. Sed tantæ ille prauitatis inuentus eſt, vt ſi eius ſtultitiæ ſub incluſionis ſpecie paulò adhuc ampliùs licuiſſet, multorum animas malitiæ ſuæ falſitate deciperet, & quæcunq; potuiſſet, non leuia ſcandala generaret. Nam inter alia, quæ idem Andreas peſſimè cogitauit & fecit, eam quoq;, quam ad nos miſiſtis, dum apud ipſam à præfato lectore eſſet depoſita, infalſauit epiſtolam: vt quicunq; eam legeret, vos nec catholica, nec recta ſapere euidenter argueret. Ex qua re contigit, vt dum veritatem ſtudioſè quæreremus, eius, quæ latebat, iniquitas vulgaretur: & tanta in eo reperta ſunt, quanta nec de ſcelerato quocunq; laico crederentur. Et qa inter diuerſa mala, aliquos etiam ſermones ſcripſit, atq; eos ex noſtro nomine titulauit, & ſuſpecti ſumus, nè eos alicubi tranſmiſerit, fraternitas veſtra ſolicitudinem gerat, & ſi quid tale repererit, eos excindi, & omninò facit aboleri: vt quod imperitus literarum, & ſcripturæ diuinæ neſcius, noſtro, ſicut diximus, nomine prænotauit, quorundam animos non poſſit inficere. Nam nos nec Græcè nouimus, nec aliquod opus aliquandò Græcè conſcripſimus.

Andreę monachi incluſi peruerſitas.

Tractatus Græcos ſuo nomine falsò intitulatos, cum linguam non calluerit, aboleri iubet.

Benedictinos Gregorius in Saxoniam miſit.

LXXXII Qvod verò monachi, qui à Gregorio in Saxoniam miſſi ſunt, ſancti Benedicti regulæ fuerint mancipati, inter alia etiam illud oſtendit, quòd ex ipſius diſcipulis vix poteſt in illis partibus monachus aliquis inueniri, à quo non obſeruetur tam in propoſito quàm in habitu regula Benedicti. Quapropter ſicut conſtat Gregorianum monaſterium à Latinitate in Græcitatem, neceſſitate potiùs quàm voluntate conuerſum: ita fideliter præſtolatur, in Latinitatis cultum, fauente Domino, denuò reuerſurum.

Forma Gordiani, patris S. Gregorij.

ᵃ Regionarius, titulus eſt ſeptẽ primi ord. diaconorum. Bar. ad an. 604.

ᵇ Item matris eius Syluiæ.

* *vmblatã.*

LXXXIII. In cuius venerabilis monaſterij atrio, iuſſu Gregorij, iuxta nymphium duæ iconæ veterrimæ artificialiter depictæ vſq; hactenùs videntur: In quarum altera B. Apoſtolus Petrus ſedens conſpicitur, ſtantem Gordianum ᵃ regionarium, videlicet patrem Gregorij, manu dextera per dexteram nihilominùs ſuſcepiſſe. Cuius Gordiani habitus; caſtanei coloris planeta eſt, ſub planeta dalmatica, in pedibus caligas habẽs, ſtatura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli condenſi, vultus grauis. In altera verò ᵇ mater Gregorij ſedens depicta eſt Sylvia, candido velamine à dextero humero taliter contra ſiniſtram reuoluto contecta, vt ſub eo manus tanquàm de planeta ſubducat, & circa pectus ſub gula inferior tunica pſeudolactinei coloris appareat, quæ magno ſinuamine ſuper pedes defluat, duabus zonis ad ſimilitudinem dalmaticarum, ſed latioribus omninò diſtincta: Statura plena, facies rotunda quidem & candida, ſed ſenio iam rugoſa, quam ipſa quoq; ſenectus pulcherrimam fuiſſe ſignificat: Oculis glaucis & grandibus, ſupercilijs modicis, labellis venuſtis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mithram, candentis brandei, raritate * niblatam, duobus dexteræ digitis ſignaculo crucis ſe munire velle prætendens: In ſiniſtra verò patens pſalterium retinens, in quo hoc ſcriptum eſt: Viuet anima mea, & laudabit te, & iudicia t[ua] adiuuabunt me. A dextero verò cubitu vſq; ad ſiniſtrum circa ſcapulas versùs aſcendens reflectitur, qui ita ſe habet: Gregorivs Sylviæ Matri Fecit. *Pſal. 118*

* *ſuper.*

Forma S. Gregorij.

S. Gregorij ſtatuam, eodem quo pater veſtitu, excepto pallio quod Epiſcoporũ eſt, decoratam fuiſſe, habet Bar. ad an. 604. vnde coniectatur Gordianũ aliquo modo ſacris initiatum fuiſſe. Vide quæ ad probationem eiuſce, ibidem latius habet. Has autem figuras omninò deperditas idem memorat Bar.

LXXXIV. Sed & in abſidicula * pòſt fratrum cellarium, Gregorius eiuſdem aurificis magiſterio in rota gypſea pictus oſtenditur. Statura iuſta & bene formata, facie de paternæ faciei lõgitudine & maternæ rotunditate ita mediè temperata, vt cum rotunditate quadam decentiſſime videatur eſſe deducta, barba paterno more ſubfulua & modica: Ita caluaſter, vt in media fronte gemellos cicinnos raruſculos habeat, & dextrorsùm deflexos. Corona rotunda & ſpatioſa. Capillo ſubnigro & decenter intorto, ſub auriculæ medium pendente, fronte ſpecioſa, elatis & longis, ſed exilibus, ſuperciliis: Oculis pupillas furuis, non quidem magnis, ſed patulis, ſuboculáribus plenis, naſo à radice vergentium ſuperciliorum ſubtiliter directo, circa medium latiore, deindè paulò recuruo, & in extremo patulis naribus præminente: ore rubro, craſſis & ſubdiuiduis labijs, genis compoſitis, mento à confinio maxillarum decibiliter prominente. Colore aquilino & viuido, nondum, ſicut ei poſteà contigit, cardiaco. Vultu mitis, manibus pulchris, teretibus digitis, & habilibus ad ſcribendum. Prætereà planeta ſuper dalmaticam caſtanea, Euangelium in ſiniſtra, modus crucis in dextera, pallio mediocri, à dextro videlicet humero ſub pectore ſuper ſtomachum circulatim deducto, deindè ſursùm per ſiniſtrum humerum pòſt tergum depoſito: cuius pars altera ſuper eundem humerum veniens, propria rectitudine non per medium corporis, ſed ex latere pendet: circa verticem verò, tabulæ ſimilitudinem, quod viuentis inſigne eſt, præferens, non coronam. Ex quo manifeſtiſſimè declaratur, quia Gregorius, dum adhuc viueret, ſuam ſimilitudinem depingi ſalubriter voluit, in quo poſſet à ſuis monachis non pro elationis gloria, ſed pro cognitæ diſtrictionis cautelà frequentiùs intueri, vbi huiuſmodi diſtichon ipſe dictauit:

Chriſte potens Domine, noſtri largitor honoris,
Indultum officium ſolita pietate guberna.

Nota candelam diuinitùs accendi

LXXXV Ibi etiam tempore iam Petri archidiaconi & Ioannis œconomi, Saturninus monachus dextra læuaq; B. Gregorij, effigies ſanctorum apoſtolorum, quemadmodùm modò videntur, depinxit. Quo ſcilicet loco nonnunquàm diuinitùs candelà ſuccenditur, & in eiuſdem ſimilitudinis effigie pro regimine ſui monaſterij ſæpè beatus Gregorius præſentatur.

Vide Bar. ad an. 588.

LXXXVI. Nam vt pauca de multis contingam, Leonis quarti pontificis tempore, cùm Megiſtus Oſtienſis Epiſcopus & Apoſtolicæ ſedis bibliothecarius, eidem monaſterio præeſſet, Iohannes presbyter eiuſdem præpoſitus, cum quadam fœmina turpiter viuens, vehementiſſimo podagræ dolore correptus eſt. Qui medicorum manu cauteriatus, per exuſtionis vulnus calcem cœpit effundere: quam reſtringere nullis artibus præualens, in tantam deſperationem perductus eſt, vt ab omni illius fœminæ viſitatione deſiſteret, & illa ſibi alterum ſub eodem facinore copularet. Sed pòſt annum presbyter ad priſtinam ſanitatem reuertens, quanquàm propoſitum ſibi fuiſſet, vt vlteriùs nullam contingeret, ad eandem tamen miſſo nuncio, futuro die Dominico ſe redire profeſſus eſt. Quo recepto, vbi ſuo deſiderio votum quoq; mulierculæ conuenire gauiſus eſt, ad balnea proceſſit. Vndè reuertens, tantùm lætitiæ potionibus & cantionibus ſe diſſoluit, vt ſubrepente ſomno, intereſſe nocturnis cum fratribus nunquàm potuiſſet officiis. Eadem nocte cuidam presbytero & monacho beatus Gregorius in ſomnis apparens, ait: Surge, & dic præpoſito, vt pœnitentiam agens, peculium ſuum, quod eum aggregare non puduit, pro peccato conſcientiæ ſuæ diſpergat, quia die tertia funditùs extinguetur à vita. Quod præpoſitus vehementer, vt audiuit, expauit, & quia mandato Gregorij incredulus eſſe non poterat, pœnitentiam cepit, cunctaq; ſua ſanus diſtribuens, tanto febris ardore correptus eſt, vt à diluculo diei tertij vſq; ad horam tertiam cum ingenti fragore præ incendio linguam ab ore proijciens, vltimum flatum protraheret.

S. Gregor. cuidã monacho apparet.

hęret. Quem presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illic monachis, qui cum pſalmodiis eius exitum commendarent, ipſi pro eo ſtuduêre omnipotenti Domino ſolennes hoſtias immolare. Sed monachi pſalmodiam deſerentes, non timuerunt inter ſe morienti fratri detrahere. Cùm ecce presbyteri à Miſſarum ſolenniis circa horam ſeptimam remeantes, Iohannem presbyterum, quem incredibiliter cum morte luctantem reliquerant, leuiùs ſe habere mirati ſunt, eumq; nominatim clamare cœperunt. Mox ille oculos ſubridendo concutiens, Parcat, inquit, vobis Dominus, fratres: quarè me ſolicitare voluiſtis? qui ab ipſo huius diei principio vſq; nunc, coram Chriſto præſidenti multis millibus angelorum, cum diabolo ad iudicium ſteti, & adiuuantibus me ſanctis Andrea & Gregorio, cunctis eius obiectionibus benè reſpondi. Sciatis autem, quia monaſterij ſextarium, modium, libram, conſuetudinem eleëmoſynarum & luminum, omnemq; menſuram curioſiſſimè Chriſto quærenti vſq; ad ſcabellum pedum eius portaui: ſed de vna obiectione fateor conuictus erubui. De qua me nimiùm, ſicut vidiſtis, laborando vexaui, & me adhuc liberare non potui. Cumq; fratres de ea requirerent, ait: Non audeo dicere, quia quandò vos me clamâſtis, & à ſancto Gregorio redire iuſſus ſum, vt vobis etiam de menſuris & conſuetudinibus monaſterij ponerem rationem, diabolus conqueſtus eſt, putans quòd me pater Gregorius ad pœnitentiam remiſiſſet. Quapropter beatum Gregorium vadem dedi, nè commotam calumniam cuilibet reuelarem. Illis magis imminentibus, & ſe pro eo deprecaturos Dominum promittentibus, vt cauſam fratribus reuelaret, defunctorum quorundam domos & viuentium merita proferebat, dicens: Iſte dignus, iſte indignus eſt. Rursùs interrogatus, ad monachos, qui pridèm ſecum remanſerant, conuerſus eſt, dicens: Omnia, in quibus mihi detraxiſtis, fratres, audiui, quanqàm reſpondere nequiuerim, & impedimentum mihi non modicum generâſtis, quia tam à vobis quàm à diabolo ſub vno tempore accuſatus, neſciebam cui calumniæ primitùs reſponderem. Sed ſi quandò quemlibet migrantem videritis, compatimini ſorti communi, & nolite de eo iudicare, qui ad tam diſtricti iudicis cum criminatore ſuo iudicium vadit. His expletis, cunctos iubet abſcedere, ſolùm presbyterum, qui ſibi mortem prænunciauerat, ſecum tenens: qui ſolus remanere pauεſcens, alterum ſecum tenuit, hortatus vt cauſam, pro qua conflixerat, ſaltem ſibi pandere non timeret. At ille vehementer ingemuit, & conuerſo ad parietem capite, clamabat dicens: O Andrea Andrea, hoc anno pereas, qui me prauo conſilio ad periculum compuliſti. Eueſtigiò Zacharias medicus, qui anno præterito ad ſuos, videlicet Saracenos, apoſtatando reuerſus eſt, affuit, tactiſq; temporibus, iurare cœpit, presbyterum ex eadem valetudine minimè moriturum. Quem languidus vt audiuit, cum ingenti animaduerſione repulit, dicens: Fratres, iam omne corpus meum eſt mortuum, in extremis faucibus ſpiritum permiſſum retineo, continuò moriturus. Tantùm pſallite, vt reuideam angelos quos videbam, & innuens vobis oſtendam. Quibus orantibus totus cœpit tremere, palleſcere, ſursùm deſideranter adſpicere. Cùm ſubitò ſpiritus aduentare conſpiciens, reuolutis terribiliter oculis, monachis innuit, & abſceſſit: eosq; tanto terrore perculſos dimiſit, vt multis noctibus ibi iacere timuerint.

Non eſt obtrectãdum morientib.

Moriturus præpoſitus imprecatur dira Andreæ.

LXXX-VII. EODEM die, ſicut poſteà deprehenſum eſt, eodemq; momento, quandò presbyter moriens Andreæ periculum fuerat imprecatus, idem Andreas fundi Barbiliani, poſiti ſcilicet in via Oſtienſi, conductor, in lectulum decidit, in quo per multum temporis continuo languore correptus, ita totus emarcuit, vt omne corpus eius particulatim videretur diſſolui. Cumq; defluentibus carnibus conſumi poſſet, mori autem non poſſet, vxor, quæ fœtorem vulnerum viriq; cruciatus iam ſuſtinere non poterat, intellexit tanti languoris incommoda ſine diuinæ vltionis ſententia hunc nullatenùs incurriſſe: quem flendo curauit inquirere, vt quoniam à moriente præpoſito fruſtrà vocari non poterat, quid cum ipſo commiſerat, vt monachis reuelaret, ſi fortè Dominus eius confeſſionem recipiens, eum à tantis cruciatibus liberaret. At ille cognoſcens malum, quod fecerat, latere non poſſe, monaſterij monachos conuocari rogauit, eisq; confeſſus eſt, cum eodem præpoſito quaſdam monaſterij chartulas rapuiſſe, ac receptis precijs, extraneis tradidiſſe: ſeq; certum exiſtere, quia pro hoc flagitio mori non poſſet, quouſq; hoc coràm omnibus reuelaret. Quod videlicet verum fuiſſe, rei exitus euidenter oſtendit. Nam mox vt tantùm facinus cunctis innotuit, is, qui dudùm mori volens non poterat, inter verba ſuæ confeſſionis ſpiritum efflauit. Quem idcircò omnipotens Deus diù cruciari voluit, mori autem, donèc reatum ſuum confiteretur, non poſſe permiſit, vt exemplo ſui cruciatûs oſtenderet, quid conſumptores rerum Gregorij de ſemetipſis vtiq; ſperare debuiſſent.

Andreas diuinitùs caſtigatur, ob chartulas monaſterij raptas, & extraneis venditas.

LXXX-VIII. IPSIUS quoq; pontificis tempore eiuſdem patris monaſterio Athanaſius præfuit, vir quidem caſtitate perſpicuus, & ſui monaſterij cautiſſimus executor. Qui cùm ſæuientis inopiæ tempus agnoſceret, nè monachis neceſſitas fortaſſis incumberet, quadraginta pauperum, quos B. Greg. paſci ſemèl in anno decreuerat, refectionem ſubduxit. Quod impunè ſe feciſſe perpendens, etiam duodecim pauperum totidèm denarios, qui die depoſitionis B. Gregorij pro cõmemoratione duodecim, ab eo quondam inuitatorum, quorum tertiuſdecimus angelum ſe eſſe profeſſus, conſuetudinaliter paſcebantur, penitùs intercepit. Cùm eiuſdem Quadrageſimæ tempore B. Gregor. eidem presbytero, cui ſuprà, & monacho in ſomnis apparuit, dicens: Vade, & dic œconomo, quia diminuit conſuetudinem, quam ego conſtitui, Dominus quoq; dies eius diminuit. Quod œconomus vt audiuit, primò quidẽ contremuit, pòſt verò tanto minùs credidit, quanto longiùs vitam ſuam cognoſcebat extendi. Et eccè ſub ipſis Albis paſchalibus in oratorio S. Seuerini cum fratribus veſpertinis aſſiſtens officiis, ardere parietem vidit, quem fratribus extinguere imperauit. Quibus hunc vinolentum credentibus, ipſe tandèm ferulam, quam tenebat, proijciens, manuſq; per parietem circũducens, conabatur foris flammas extinguere, quas conſtabat intima eius depaſcere. Deniq; tandèm ad hoſpitium rediens, tantæ febris ardore ſuccenſus eſt, vt peruenire ad diem ſeptimum nullatenùs potuiſſet. Quia ergò dum conſuluiſſe putauit ſe monachis, pauperibus nocuiſſe non timuit: ac per hoc, quo ſe placare poſſe Gregorium credidit, prorsùs offendit: fruſtrà flammas parietis extinguere voluit, qui tenacitatis ſuæ flammas extinguere recuſauit.

Athanaſius monaſterij præfectus ſubtrahit pauperib.

Diuinitùs punitur.

LXXX-IX. EODEM nihilominùs tempore pòſt abſidem oratorij ſanctæ MARIÆ ſemper virginis, oratorio ſanctæ Barbaræ, vbi Gregorius laudes Domino celebrare ſolebat, coniuncti, dæmon apparuit, ſibiq; in antro, quod illic cernitur, hoſpitium faciens, nocturnis horis tanto crepitabat fragore, vt omnia fundamenta monaſterij putaretur conuellere. Nonnunquàm equos de ſtabulis auferens, audiebatur tota nocte diſcurrere, quorum duos præcipitio demerſiſſe probatus eſt. Cumq; pauore tanti ſonitûs monachos à triclinio, in quo ad auram propter feruorem caumatis iacere ſolebant, penitùs auertiſſet, vnus eorum confiſus in virtute Dei omnipotentis, antè foramen decumbens, oratione facta, cœpit dormire. Cui dæmon in ſimilitudine catti apparuit, eumq; vnguibus eſt aggreſſus diſcerpere: quo monachus oratione repulſo, identidèm ſopori ſe tradidit. Cùm ſubitò dæmon in ſimilitudine cuiuſdam Æthiopis lancea minando apparuit, dicens: Ego quidem hinc vado, ſed te vulneratum dimitto. Quo dicto, lanceam vibrauit, monachuſque eiulauit, tanquàm ſi reuerà percuſſus extiterit. Accurrentibuſq; monachis, licèt pauidus, quod viderat indicauit, & deinceps ibi vlteriùs dæmonium non acceſſit.

Infeſtatio mali dæmonis.

XC. BENEDICTI quoque pontificis tempore, Lucido *Ficulino Epiſcopo eidem monaſterio præminente, cùm peſtilentia faucium multitudo quotidiè maxima deperiret, idem monachus præcluſis faucibus venit ad mortem. Cui deſperanti beatus Gregorius in ſomnis apparuit, dicens: Vis ſanus fieri? At ille ſe velle reſpondit. Et B. Gregorius: Si mihi, inquit, promiſeris ea, quæ tibi dixero, fore dicturum, ſcito te eſſe ſanandum: ſin verò, citiùs moriturum. Cumq; ille ſe dicturum tota certitudine promitteret, audiuit: Ito denuncians Sabę, Ioanni, Benedicto, Martino, Palũbo & Antonio

* *Ficuleno.* Vide Bar. ad an. 856.

B. Gregor. apparet ægroto, eumque ſanat.

tonio monachis, Laurentio coco, Gemmoſo carpentario, Accepto piſtori, Andreæ, Romano & Leoni laicis, quoniam à craſtino incipientes, omnes dietim ſe moriendo ſubſequentur. Poſt quorum deceſſum denuncia Lucidum Epiſcopum, qui tenet id monaſterium, die ſeptimo moriturum. His dictis, Monachum oſcitare præcipiens, duos digitos in faucem coniecit, vulnusq; diſrumpens, vt excrearet iniunxit. Ille tuſſiens, partem coagulati ſanguinis in morem lapidis re vera proiecit, & ab ipſis penè mortis ianuis liberatus, eadem nocte contra ſpem omnium matutinalibus hymnis interfuit. Mirantibus fratribus, ſanitatis ſuæ modum innotuit, quos quandò & qualiter ex monaſterij familia morituros præuiderit, indicauit. De ſola interim Epiſcopi morte dubitando, conticuit. Et e veſtigiò in cunctorum morti deputatorum auribus volans fama diſcurrit, & dum ex relatione monachi ſe morituros certo die cognoſcerent, diſpoſitis ſuis rebus, ita ſe in mortem ſecuti ſunt, ſicut fuerant in ſomno nominati.

CVMQVE presbyter & monachus Lucido Epiſcopo tam dirum nuncium reuelare timeret, tacere autem penitùs XCI.
non auderet, monaſterio ſe tandèm proripuit, & ad domum Epiſcopi non longè à flumine Tiberi, regione videlicet iuxta baſilicam ſanctorum Cyri & Iohannis poſitam, ſomnium nunciaturus acceſſit. Quem ſcilicet vbi cum pontifice in palatio prandere cognouit, expectans redeuntem ſacerdotalibus veſtimentis indutum, colore fulgidum, valetudine quoq; ſaniſſimum ſalutare curauit. Cui Epiſcopus ait: Iam nunc in tota Vrbe pro diuino haberis, quia de eis, quos morituros pronunciâſti, ſolus vnus remanſit. At ille: Vtinàm ſicut & ille, quem viuere putas, defunctus eſt: ſic ipſe, qui hunc ſequi prædictus eſt, exiliret. Cumq; Epiſcopus de eo tota curioſitate requireret, & monachus dicere palpitaret, tandèm vbi die ſexto ſe moriturum cognouit, expalluit atq; contremuit, reſumptisq; viribus, contra Monachū frendens, quem redire volentem retinuit, interiora cubiculi peruagus penetrauit, paulatim ſibi fauces dolere penſenſit. Deindè tacto ſibi pulſu, mox febris ſigna cognouit, monacho credidit, domum ſuam diſpoſuit, ad monaſterium, cui præerat, eiſdem redimitus, quibus à patriarchio reuerſus fuerat, venit, ſecunda feria, cunctis tam ſubitam conuerſionem mirantibus, monachicum habitum ſuſcepit: & paulatim ingraueſcente moleſtia, ſextæ feriæ diluculo ſubdormiuit. Ac denuò ſuſcitatus, apparuiſſe ſibi ſanctum Andream Apoſtolum, ſeq; circa horam tertiam vocandum eſſe, ſibiq; præceptum perhibuit, vt quia ſuæ mortis expectatione ſuſpenſi Monachi, ſancti Fabiani munia ſolita celebrare non poterant, mox corpus ſuum ſepulturæ traderent, acceptisq; à ſe cereis ac thymiamatibus, ad peragenda ſolennia feſtinarent. Hora itaq; tertia Epiſcopus lætus defungitur, vt in ipſa vultûs eius lætitia, conuerſio ipſius Deo fuiſſe placabilis cunctis videntibus monſtraretur.

Lucidus epiſcopus repente mutatus, fit monachus & obit. Vide antiquum Eccleſiæ morem ſepeliendi mortuos, nempè cum cereis &c.

Inſanus, meritis S. Gregorij curatur.

EODEM tempore germanus cuiuſdam monachi, mentis inſaniam paſſus eſt, ita vt humana conſortia fugiens, XCII.
multo tempore peruagus per cryptas ſolitarias ac cœnoſa monumenta diſcurreret. Cuius inſaniæ frater nimiùm condolens, quotidiè ſanctum Gregorium profuſis lachrymis precabatur, vt ſibi fratrem ſoſpitem reddere dignaretur. Itaq; cum nocte quadam pòſt huiuſmodi fletus quieſceret, beatus Gregorius apparuit ei, dicens: Videns lachrymas tuas, ſuſcepi orationem tuam: Et ecce germanum tuum tibi hodiè reducam ſanum: & hoc tibi ſignum, quia ſtarim vt dies illuxerit, iuſſu pontificis presbyter, qui hîc incluſus eſt, extrahetur. Qui ſurgens, matutinali tempore fratribus indicauit. Fortè tunc idem presbyter Campanus de loco, qui Clauſtrum, non longè à Terracina, vocatur à ſuis pro quodam crimine accuſatus, in eodem monaſterio tenebatur, & temporibus multis labentibus, à ſuis accuſatoribus tam contemptus, à cunctis quoq; ſuis fuerat in obliuionem ductus, cùm nullum propinquum, nullum in vrbe cognitum habere potuiſſet, qui de eo pontifici ſuggeſſiſſet, & monachi quidem pro eo ſatagerent, ſed perficiendi aditum non haberent, Pontifex diuinitùs recordatus eiuſdem, diluculo hunc ab ergaſtulo iuſſit extrahi, liberumq; dimitti. Nec multò pòſt monachi frater ita ſanus reuerſus eſt, vt videretur hactenùs in eiuſdem patris monaſterio tanto fideliùs deſeruiſſe, quanto ſe illius adminiculo meminit ad ſanitatem priſtinam remeâſſe.

REVERENDÆ quoq; memoriæ Nicolai pontificis tempore, regimen eiuſdem monaſterij Zacharia, ciuitatis A- XCIII
nagninæ præſule, ſicut hodiè ſupereſt, procurante, fundum Barbilianum, cuius ſuperiùs feceram mentionem, pro incolarum ſceleribus dæmon aggreſſus eſt, & in ſimilitudine taurelli de pratis mugiendo ad domū recurrens, inuiſibiliter ſuis corniculis virum ſentiebatur noctù percutere, oueſq; à præſepijs extrahens, per contiguos campos & compita curſu velociſſimo fatigare. Cumq; hoc diutiùs faceret, crebroq; ruſticis noxius immineret, huiuſmodi percuſſionibus Saxulum quendam, eiuſdem prædij conductorem, affligendo diſperdidit. Deinde bubulcos aggreſſus, tanta cæde perdomuit, vt intra trium menſium ſpatium neminem illic, præter vnum tantùm, Vrſellium nomine, quem ſimiliter affligebat, reliquerit. Qui Romam veniens, dum tantæ cladis periculum fratribus indicaret, interrupto ſermone, monaſterij portis egreſſus eſt, & obſtupeſcentibus monachis, non niſi manè facto reuerſus eſt. A quibus curioſè diſcuſſus, quonàm ſe pridèm tam ſubita velocitate proriperet, confeſſus eſt, dicens: Dum vobis inſaniam dæmonis reuelarem, taurellus affuit, anterioribuſq; pedibus me complectens, ac ſuis corniculis tundens, antè ſe cœpit minare, & tota nocte me ſubire muros coëgit & arbores. Cumq; nouiſſimè per pontem me conaretur demergere, de complexibus ipſius exiliui, eumq; toto conamine fugiens, ad portas, quas Euthymius œconomus fecerat, monaſterij huius perueni. Quas clauſas inueniens, ambabus manibus âmbos eius annulos apprehendi, & dum ab eis me luctaretur diuellere, quidam caluus pontifex obliquo latere ſe inter portarū rimas excutiens, ferula caput taurelli percuſſit, eumq; in fugam compellens, me ab illius perſecutionibus liberauit. Ergò dum incolæ deperîſſent, & nullus ibidèm habitator accederet, ac per hoc monachi pro deſolatione loci ſatagerent, cuidam eorum Gregorius in ſomnis appárens, iubet, vt ſi dæmonem à monaſterij fundo voluiſſent depellere, ab oratorio ſanctæ Martinæ in eodem fundo, vſq; ad oratorium ſanctæ Mariæ, ibidem in Dominico conſtitutum, fratres cum litanijs aquam ſpargentes exorcizatam, procederent. Quo facto, ita dæmon ab omni monaſterij poſſeſſione repulſus eſt, vt poſteà per confinis limites ore, naribus atque oculis flammas eijcere, porcoſque cogere à ſubulco notatus ſit, ſed intra fines monaſterij nunquàm intrare permiſſus.

Dæmon in tauri ſpecie multos infeſtat etiam inuiſibiliter

Litanijs, & aqua benedicta profligatur dæmon.

De Tetgaudo Treuirorum Epiſcopo, diuinitùs punito Vide Baron. ad an. 868.

ALIO quoq; tempore Tetgaudus, quondàm Treuirenſis Epiſcopus, qui cum Gunthario, Agrippinæ Coloniæ XCIV
Epiſcopo, à reuerendæ memoriæ Nicolao fuerat ſacerdotali priuatus officio, liberalitate Adriani pontificis in eodem monaſterio manſionem ſuſcepit. Cui beatus Gregorius in ſomnis appárens, maximum terrorem, quo de ſuo monaſterio concitus egrederetur, incuſſit. Ille perpendens viſum fuiſſe phantaſticum, oratione facta, rurſùs dormire cœpit. Cui Gregorius pontificali habitu redimitus appárens, Nónne, inquit, dixi tibi, vt à monaſterio meo, quod in rebus proprijs per inuocationem ſancti Andreę Apoſtoli Domino dedicaui, recedens, quia diuerſorium fieri nullo modo licuiſſet? Cumq; Tetgaudus hoſpitandi ibi licentiam ſuſcepiſſe ſe à pontifice reſpondiſſet, Gregorius ait: Et tu qui petîſti, & ille qui dedit, vtriq; contra Deum feciſtis, cuius vindictam citius incurres. Euigilans Tetgaudus, intremuit, & facta oratione, ſopori ſe reddere voluit: cùm repentè venientium ſonitum audiens, vehementer expauit, ſeque dormire ſimulauit. Appropinquans ergò Gregorius, ſanctum Andream Apoſtolum per dexteram tenens, præcepit ſubdiacono, qui ſe præibat cum lumine, dicens: Corripe illum. Qui dum correptus in lectulo clauſis oculis reſediſſet, Gregorius ait: Adſpice in nos. Intuitus in eos Tetgaudus, magis intremuit, eumq; ſibi taliter comminantem audiuit;

audiuit: Quia ſecundò commonitus, verbis oris mei credere noluiſti, & me tua inobedientia adeò prouocâſti, vt hunc Apoſtolum Dei huc fatigare ſtuduerim: ſcito cognoſcés, quia niſi hodiè ab hoc monaſterio meo receſſeris, futura hebdomada cum tuis omnibus vita priuaberis. Si verò receſſeris, ab hac quidem momentanea ſententia liberaberis, ſed neque tu, neque aliquis hîc tecum degentium ſuam patriam reuidebit. Mox Tergaudus lectulo ſe proripuit, & primò ſuis, deinde monaſterij monachis, poſtremò quibuſcunq; potuit, ſomnium reuelauit. Et quia aliud hoſpitium citiùs à pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos concedens, eodem anno cum ſuis omnibus vita priuatus eſt.

Anno 862. Tergaudus Treuirenſis Epiſc moritur, vt habet Bar

XCV. EODEM quoque tempore Suppo Piceni comes ſibi applicuit. Qui monachus quidem plurimam dapſilitatem oſtendit, & in rebus tam venerabilis monaſterij vſurpationem ſuorum prohibuit. Huius familiaris quidam, nomine Faraldus, exiſtens, ſi quando Suppo ad palatium proceſſiſſet, fornicarias illuc, deteſtantibus monachis, non verebatur inducere, atque cum eis comeſſationes & ſaltationes illicitas celebrare. Is denique noctis principio ſeceſſum petens, à ſpiritibus immundis in aëre per capillos appenſus eſt. Cumq; tota nocte pendens, vocis officium non haberet, matutinalibus horis B. Gregorius ei videndum ſe præbuit, dicens: Inimice Dei, non tibi ſufficiunt alia mala, quæ in meo monaſterio peruicaciter perpetrâſti, niſi inſuper ſcenicas meretriculas in clauſtro monachico, tanquam in theatro, conducas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc ille magnis cœpit viribus pœnitentiam ſupplicare, & de cætero plenam correctionem promittere. Continuò Gregorius iuſſit eum dimitti: qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodem anno veram fuiſſe Gregorij ſententiam moriendo probauit.

Faraldi improbitas.

Farald. extinguitur.

XCVI. EIVSDEM Comitis homo ſub alio tempore Indulphus vocatus eſt. Cui dum cocus pro comparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare: ſed nefario iure percepit licentiam, vt attegias & feneſtras, & vicini dormitorij tabulas aggreſſus diripere, earumque ignibus ſibi prandium præpararet. Cùm ſequenti nocte idem Indulphus ad ſeceſſum pergens, cur monaſterij tabulas tam petulanter incendi præcepiſſet, à quodam ſene diſcuſſus eſt. At ille more Gallico ſanctum ſenem increpans follem, ab eo quidem virga leuiter percuſſus eſt: ſed vir ſuperbus tanto pondere lapſus eſt, vt ſemiuiuus humi decumberet. Eodem momento ſub eadem ſpecie cuidam clerico foris dormienti, idem ſenex apparuit, dicens: Surge, & dic Comiti, vt ab hoc meo monaſterio, in quo diuerſorium fieri omninò non licet, antequam me ad iracundiam prouocet, ſaluus recedat. Ecce ego familiari eius mihi obnoxio, quem videlicet percuſſum ante ſeceſſum dimiſi, cõgruam medelam refundam. Quem cum quis eſſet, clericus requirens, ipſum ſe eſſe perhibuit, qui ex pictura, quæ eius lectulo præminebat, facilè potuiſſet agnoſci. Statim clericus ſurgens, lumen arripuit, & ex picturæ ſimilitudine S. Andream Apoſtolum ſibi apparuiſſe cognouit. Itaque ad Indulphum iacentem perrexit, eum ſemiuiuum iam reperit. Quem magnis eiulatibus clamare incipiens, tam Comitem, quàm cunctos, qui ſub eiſdem domibus dormiebant, miſerabili vociferatione venire coëgit. Et in faciem iacentis aquam ſuffundens, per inuocationem ſancti Andreæ Apoſtoli tandem aliquando loqui fecit, atque cuncta, quæ ſibi reuelata fuerant, cum eo pariter Comiti reuelauit. Qui die facto, monachos euocauit, quid contra ſanctum Andream commiſerit, querelabundis cœpit vocibus inquirere. At illi deletum dormitorium cocorum manibus oſtenderunt. Cumque Deo deuotus Comes eos vellet ſupplicio ſubiugare, confeſſi ſunt, ſe illud ædificium Indulphi iuſſionibus deleuiſſe. Pro cuius reparatione dum Comes monachis argentum voluiſſet tribuere, Sergius magiſter militum reſtitit, promittens illud ſe pro eo continuò melius refecturum. Mox Comes humiliter à monaſterij clauſtro ſecedens, ad domum Petri filij quondam Caroli cum omnibus ſuis receſſit, neque vlteriùs in eodem monaſterio hoſpitium ſibi dari conceſſit. Indulphus verò in domo eiuſdem Sergij magiſtri militum derelictus diſperijt, ſibiq; ſanctum Apoſtolum præualuiſſe ſuo ipſius detrimento monſtrauit.

Indulphi petulantia.

Follis ſtultum ſignificat a Gallico fol.

Dimittitur percutitur.

Ex pictura D. Andreas cognit⁹ eſt.

Vide S. Andreæ inuocationem, & illius exauditione.

A

XCVII. NVPER Dominicus quidam presbyter, Zacharia Epiſcopo, de quo præfatus ſum, Gregoriani monaſterij curam gerente, præpoſitus extitit monaſterij: qui carnis fragilitate corruptus, Eupraxiam quandam ſanctimonialem à monaſterio S. Andreæ Apoſtoli, quod appellatur Cliuus Scauri, diripuit vel ſubduxit, & in regione ſeptem viarum loco, qui dicitur Vipera, collocauit. Cui cùm corrupta ſanctimonialis, quia latrinam & furnum contiguum non habebat, crebrò videretur eſſe moleſta, infelix presbyter peccatum peccato connectens, vt meretriculæ placere potuiſſet, beatum Gregorium non recuſauit offendere. Cuius mirabilis, imò ſaluberrimi fontis regulas diripiens, ſeceſſum & furnũ proſtitutæ fœminæ non erubuit fabricare. Quibus peractis, cũ ſequenti nocte iam ſecurior à querelis laſciuæ mulieris, in eadem domo dormiret, vidit duos quoſdã terribiles cubicularios ſe ligatis manibus ad venerabile monaſterium reducentes: quos interrogans, cuius præcepto ſibi talia facerent, audiuit, hoc Romanum Pontificem præcepiſſe. Fortè tunc Iohannes ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Pontifex, contra Saracenorum incurſus litora peragrabat. Cuius abſentiæ ligatus presbyter recordatus, increpando ſubiunxit: Dominus Papa pridiè contra Saracenos perrexit, & vos quomodo dicitis, quòd ipſe me ligari iuſſerit, qui eum poſteà non vidiſtis? At illi dixerunt: Si Iohannes Papa hinc abijt, S. Gregorius hîc remanſit: qui monaſterij ſui clauſtra ſolito more perluſtrans, à te ſuum fontem reperit diſſipatum, & nos ex eius tegminibus tuæ meretriculæ furnum ac neceſſarium vidimus coopertum. Quod presbyter vt audiuit, erubeſcens intremuit, eorumq; violentia ſe in chorte monaſterij teneri conſpiciens, quendam ſubdiaconum ab intimis egredientem, atque cubicularijs dicentem audiuit: Extendite eum, & cum quadraginta rubricis ventrem, totidemque dorſum fornicatoris atque ſacrilegi presbyteri verberate. Quarum doloribus reuerà presbyter iam febricitãs excitatus, ad monaſterium caballo impoſitus, dextra læuaque ab alijs ſuſtentatus recurrit, reatus ſui ſententiam fratribus indicauit, & inuiſibilibus verberib. ſub febris ſpecie laniatus, nil aliud dicere poterat, niſi, Domine reficio, Domine reficio. Cumque interrogaretur, cur hoc tam frequenter repeteret, dicebat ſe ſub continuo verbere gemere: ſicq; ſexto die ſub hac miſerabili voce defunctus eſt. Siquidem plurimis documentis probatum eſt, in eodem venerabili monaſterio fornicationis contagione pollutos, diù ſubſiſtere omninò non poſſe.

Dominici presbyteri nefarium facinus.

Nota.

Cæditur duriſſimè.

Moritur.

XCIIX. Quo ſcilicet hactenus libra omniſq; menſura, quam idem B. Gregorius inſtituit, cum modio reſeruatur. De cuius menſura ſi quis ad opus monaſterij panes velit efficere, triginta & quinque fiunt, ſinguli duntaxat trium librarum. Si quis verò ad opus alterius, ad eundem numerum nunquam pertingit. Quod cùm præfatus Zacharias epiſcopus pro certo vellet addiſcere, pro celebranda feſtiuitate ſancti Andreæ Apoſtoli decem modiorum tritici menſuram piſtoribus dedit. E quibus pro vndecim modiis multiplicatos, obſtupeſcentibus eiſdem piſtoribus, panes recepit. Qui vtique ſolicitè priùs dinumerantes, ſi ſuperfluos aliquot inueniſſent, ſibi procul dubiò reſeruarent.

Nota quiddam mirabile.

Panes multiplicantur diuinitus.

XCIX. SANE quàm frequenter B. Gregorius tam illic, quàm in Apoſtolorũ baſilicis, nec non & in patriarchio nunc exhortans innoxios, nunc verò deterrens obnoxios, in ipſa ſuæ cognitionis effigie appareſcat, quia nunc narrare non valeo, hîc huius operis, adminiculante Domino, terminum facio, & reliqua eiuſdem patris miracula poſt me doctioribus memoranda relinquo. Cuius nimirùm venerabile meritum, quouſque mundi huius orbita voluitur, vt cum Paulo viro diſertiſſimo fatear, ſemper accipiet incrementum, quia ipſius ſine dubio gloriæ aſſcribitur, vel quòd Anglorum Eccleſia noua ſemper ſobole fœcundatur, vel quòd illius doctrinis per orbem vniuerſum multi à peccatis elongati, ad Chriſti clementiam conuertuntur, vel quod boni quique ipſius ſuaſionibus inflammati, cœleſtem patriam deſideranter inquirunt.

Paulus diaconus in vita S. Gregorij.

C. ECCE ſtudioſe pontificum, iuſſionis tuæ virtute coactus, dum quædam geſtorum B. Gregorij prædeceſſoris tui,

Saxonum videlicet gentis Apoſtoli, deflorare deſidero, virum deſcripſi rhetoricum ſcriptor ignarus. Sed deprecor, vt ea curioſitate, qua me dudũ hæc decerpere iuſſeras, ad omnium, ſicut cœpiſti, facias peruenire notitiam: vt in eo, quod ſacroſancto veſtro iudicio placuiſſe me gaudeo, nulli penitùs diiudicandus addicar, quin potiùs iudicaturus inueniar. Siquidem nuperrimè, quando hunc quartum librum, cooperante Domino, claudere geſtiebam, nocte, qua Dominicæ reſurrectionis dies venerabilis luceſcebat, in ſomnis deſcribẽs, quidam ſub effigie cuiuſdam veteris inſidiatoris palàm videndum ſe præbuit, & candidiſſima tunica, ſimulq́; tenuiſſima, cuius nimirum raritate nigredo ſubterioris tunicæ extra lucebat, ſacerdotaliter inſignitus, mox propiùs adſtitit, & inflatis buccis riſum continere non potuit. Cui dum curulem præparare cogitarem, hunc ſupra modum cachinnantem cõſpiciens, compellare videbar, quamobrem nocturno ſilentio tam petulanter vir officij grauioris perſtreperet. At ille: Quia, inquit, tu ſcribis de mortuis, quos viuentes aliquando nunquam vidiſti. Cumq́; ego tanto me veraciùs ſcribere, quanto incognitum facie, non autem incognitum lectione, ſine vllo liuoris vel adulationis vitio retuliſſem, reſpondit: Tu, ſicut video, quod voluiſti, feciſti: at

Dęmon extinguit lucernam. Viſio auctoris vitæ huius. Vide Baron. ad annum. 867.

ego quæ facere potero, non ceſſabo. Hæc dicens, lucernæ flammas, cuius lumine fortè fruebar, prorſus extinxit. Et lychnum quidem totum extinguere non potuit, me tamen in tenebris conſtitutum ita perterruit, vt putarem me gladijs ab eo protinùs iugulari. Cùm poſt paululùm deſperanti mihi beatus Gregorius, comitante ſecum dextrorſum reuerendæ memoriæ Papa Nicolao, ſiniſtrorſum verò, ſicut mihi videbatur, Petro ſuo diacono, multo lumine clarificatus apparuit, dicens: Modicæ fidei, quare dubitâſti? Cui dum ego priori pauore perculſus, reſpondere non poſſem, beneuolus mihi pater Nicolaus latentem aduerſarium poſt cortinam, quæ tunc meum lectulum circũdabat, digito manifeſtans: Quia, inquit, hic inuidus lucernæ ipſius flammas, quantùm in ſe fuit, extinxit. Mox Gregorius manum diaconi, qua magnam faciem tenere videbatur, arripiens, eiuſq́; flammis os faciemq́; petulantis exurens, ad inſtar æthiopis denigrauit. Qua exuſtione ab ore petulantis paruiſſima ſcintilla deſcendens, candentem tunicam dicto citiùs conflagrauit, ſicque nigerrimus totus apparuit. Cumq́ue diaconus diceret ſatis aduerſarium denigratum, beatus Gregorius, Nos, ait, illum non denigrauimus, ſed nigrum fuiſſe monſtrauimus. Deindè infortunium meum diuerſis conſolationis exhortatus, abſceſſit. Et facem quidem ſecum detulit, ſed tanto lumine locum, in quo dormiebam, re vera fulgentem dimiſit, vt expergefactus, pueros ante me dormientes crebriùs inclamarem, nec antè quicquam ſub graui ſopore quoquomodo reſponderent, aut ſurgere potuiſſent, quàm relictæ lucis copia paulatim ſe ſubtrahens, penitùs effluxiſſet. At de ijs Deus viderit. Ego tamen diuinæ ſpei fiducia roboratus, quia Gaudericus Epiſcopus Veliternus expoſtulat, ad Clementem Romanæ ſedis antiſtitem, ſuffragante Domino, ſtylum conuertam: quatenus qui continuis infortunijs tenuatus, amicis meis, à quibus vtcunque ſuſtentor, meritum rependere nequeo, ſaltem verba, quæ valeo, minimè denegâſſe cognoſcar.

Vitam S. Gregorij præter eos, qui Pontificum vitas poſteritati mandauerunt, vti Anaſtaſius Bibliothecarius, Platina, Ciacognia & alij, etiam Metaphraſtes, breuiter interim, conſcriptam habet, quam operibus S. Gregorij, cum nonnullis diuerſorum eiuſdem Pontificis elogijs, præfixam reperies. Quæ ante pontificatum geſſerit apud Baronium 7. Annal. quæ in ipſo octauo eiuſdem tomo offendes.

An. 280.

ILLVSTRE MARTYRIVM S. PETRI, CVBICVLARII DIOCLETIANI IMPERATORIS, EX EVSEBII Cæſarienſis Hiſtoria Eccleſiaſticæ libro 8. capite 6. Interprete Iohanne Chriſtophorſono.

12. Mar. Vide Nicepho 16 c 5 Bar an 302. [a] Dorothei & ſociorum in martyrio conſtantia Nicomediâ dicit. [b] Diocletianum & Maximianum intelligit. [c] Petrus cæditur atrociter. [d] Aſſatur in craticula.

Ex omnibus, qui vnquam vel apud Græcos, vel apud Barbaros propter animi magnitudinem illuſtres & hominum ſermone celebrati ſunt, nullus cum diuinis & eximijs noſtri temporis martyribus,[a] Dorotheo & ſuis ſodalibus, Imperatorum miniſtris, comparari poteſt: qui quidem cùm ſummum honorem apud dominos adepti fuiſſent, & amore eſſent apud illos liberis proprijs & ingenuis non inferiores, probra & afflictationes, pro pietate corporibus impoſitas, noua & multiplicia mortis genera contra ipſos excogitata, ſplendidiores reuerà exiſtimârunt diuitias, quàm gloriam, quàm delicias, quibus hominum vita ſoleat diffluere. Mortem igitur vnius ex illorum numero, qualis fuerit, commemorare placet, eamq́ue lectoribus ſpectandam relinquere, vt inde, quæ reliquis etiam eius ſodalibus contigerint, animaduerti poſſit. Quidam illorum in ciuitate ſupra commemorata coram Imperatoribus, quos diximus, in medium adducitur: qui[b] cùm iuſſus idolis immolare, omninò recuſaret, mandârunt nudum in ſublime tolli, ac flagellis euſque toto corpore dilaniari: quoad[c] ſupplicio euictus, etiam animo inuito, quod erat imperatum, præſtaret. Sed vbi iſta perpeſſus, conſtans & immutabilis perſiſteret, de reliquo oſſibus eius iam carne denudatis, acetum ſale permiſtum, in corporis membra cruciatu attenuata, & propè, contabefacta, infuderunt. Atque vt[d] iſtos dolores protriuerat, & veluti pedibus conculcârat, inde craticula & ignis vnà in medium trahuntur, & reliquiæ eius corporis, tanquam carnes ad comedendum paratæ, ignis incendio, non raptim, vt breui è vita decedens, omni dolore liberaretur, ſed paulatim abſumptæ fuerunt. Neque qui eum impoſuerant in rogum, etiam poſt tot tamq́ue grauia cruciamenta, ei vllum reſpirandi locum dare in animo habebant, niſi priùs ſe ipſorum imperata facturum annueret. Sed ille propoſito ſuo mordicus adhæreſcens, victor in tormentis animam efflauit. Tale vnius regiorum famulorum martyrium extitit, appellatione ſua (Petrus enim nominatus fuit) reuera dignum.

An. 810.

S. P. N. THEOPHANIS, QVI ET ISAACIVS DICTVS EST, VITA ATQVE LAVDATIO, EX SIMEONE Metaphraſte, quæ à Theodoro Studita, vt auctor eſt Baronius ad annum 777. conſcripta videtur.

12. Mar. Elegans ſimilitudo.

Qvæ mercatoribus, mundi pelagus, & longinqua maria maioris lucri gratia traijcientibus, ſolent accidere, dum cum inuictis fluctibus atque vndis, quæ tum inter ſe, tum cum ventis furentibus decertant, ipſi luctantur, & tenebris obruti, ac procella iactati, propè deſperata ſalute, naufragium expectant: ſi paruus ſtellæ ſalutaris ſplendor periclitantibus ipſis affulſerit, eius luce perſpecta reſpirant, animumq́ue recipiunt, ac rectorem nauis ad gubernacula ſedentem hortantur, vt alacriùs munere fungatur ſuo: ille verò ſublatis oculis ſplendorem intuetur, eoque tanquam duce, procellæ impetum vitat, & ad rectum curſum nauem dirigit: Eadem ferè in hoc vitæ pelago nauigantibus, & ad tutum futuri ſeculi portum ſtudioſè tendentibus, I.

Res geſtæ ſanctorum quid conferant.

contingere conſueuerunt. Incredibili enim tentationum æſtu laborantibus, & dæmonum impetu atque inſidijs, tanquam denſiſſimis tenebris, circumfuſis, res à ſanctis viris geſtæ, oculis eorum propoſitæ, ſplendore ſuo tenebras diſcutiunt, diuinaque doctrina perturbationum impetum proſternentes, iucundiſſimam afferunt tranquillitatem: & precioſis mercibus onuſtos atque lætantes, ad optatam facilimè prouehunt hæreditatem. Alios igitur alijs ornatos virtuti-

virtutibus inuenies. Hic abſtinentiæ præſtat integritate. Ille temperantia ſplendet: & quomodo intemperantiæ dominatus ſuperetur, oſtendit. Alius vitam hanc docet eſſe contemnendam. Alius inanem gloriam negligendam declarat. At ſi viri ſanctiſſimi patris noſtri Theophanis res geſtas conſideraueris, tanquam in horto florido, virtutum omnium exempla perſpicies.

II. Has ego vt laudatione proſequerer, multorum precib. adductus, & eius auxilio fretus, prompto animo prouinciam ſuſcepi: non vt viro diuino & admirando gloriam conciliarem: (Quæ enim illi gloria ex oratione mea, quæ virtutibus eius longè eſt inferior, acquiri poteſt?) ſed contra potiùs, vt rebus ab ipſo geſtis commemorandis, & orationẽ meam exornarem, & eas imitari ſtudentibus, adiumentum afferrem. Quanquam in ipſo ſtatim principio, antequam in ipſum laudationis ſtadium ingrediar, tanto me oneri imparem ſentio. Simul enim & patria, & genus, & natura præſtantior, & quæ magnitudine naturam ſuperat, virtus, ita concurrunt, vt vndè potiſſimùm exordiar, dubitem. Patria enim tum laudationum legibus, tum cauſa ipſius armata, primas ſibi vendicat partes: oratque nos, atque obteſtatur, ne proprijs ornamentis ſpolietur. Parentes autem hanc cubito oppoſito propellunt, educatione ac diſciplina ipſius gloriantes. Virtutes verò, glorioſa ceruice ſublata, propoſito eius ac poſſeſſione confiſæ, magna voce reliquis clamãt, ſolum illius ſtudium atque animum ſpectari oportere. Cui victoria ſit adſcribenda, vos facilè cernitis. Ego autem inter tres, quæ ſe vinci non patiuntur, iudex conſtitutus quid faciam? Parumper in prioribus immorabor, vt oſtendam, quænam ipſe creatoris amore inflammatus, contempſerit, & pro nihilo duxerit. Deinde me totum ad eius virtutes perpendendas conuertam.

III. Tvlit virum hunc admirabilem illa patria, quæ imperij dignitate decorata, cæteris omnibus tantùm antecellit, quantùm reginam ſubditis præſtare par eſt. De qua me multa dicere volentem impedit, tum quòd nulla poſſunt oratione explicari, tum quòd omnibus, quaſcunque ſol adſpicit, terræ partes habitantibus ſunt cognita. Parẽtibus ortus eſt tali patria dignis, qui & diuitiarum copiis, & gloria militari, & virtutibus omnibus affluebant. Hos diligebant non ſolùm omnes illi, qui Deò ſunt chari, quique virtutis ſtudio atque honeſtatis conciliantur, aut qui paribus erant dignitatibus inſignes, licet peſſimo eſſent animo præditi, atque amicitiam proprijs vtilitatibus metirentur: ſed ipſi principes atque Imperatores virtutis eorum præſtantiam venerantes, eos inprimis diligebant. Iſaacius & Theodota, ſi quid vobis etiam nomen eſt curæ, vocabantur. His ampliſſimæ hæreditatis natus eſt hæres ille, qui nobis in præſentia laudandus eſt. Autumni tempore ex vtero matris in lucem editus, eximia corporis pulchritudine, ſimilem animi præſtantiam indicabat. Neque enim mortalis hominis, ſed Dei filius eſſe videbatur, ex ventre matris (Quod de magno illo Propheta Hieremia ſcriptum legimus) ſanctificatus, & iam inde ab ipſo ortu ad extremum vſque vitæ finem virtutibus omnibus excellens.

Patria Theophanis, Conſtantinopolis. Parentes.

Ierem. 1.

IV. At pater ipſius, cùm exiguo temporis ſpatio in hoc mundo vixiſſet, puerum ipſum, cùm tremulus adhuc eſſet, Imperatori curandum ac gubernandum relinquens, præfinitum omnibus peregrinationis terminum abſoluit. * Mater autem . . . . . .

illud canticum expreſſerunt, quo tres Pueri, contempto Tyranni iuſſu, in medio camini ardentis Seruatorem collaudabant. Sed cùm omnes ad hilaritatem, lætitiamque profuſi, nuptiarum conuiuium celebrarent, mens tamen illius rebus diuinis vacans, & animi propoſitum explere cupiens, minimè obtundebatur. Nocte autem cum in cubiculo eſſet cum ſponſa ſua, & in lectulo conſideret, & toto animo res diuinas agitaret, ſuſpirio indicans deſiderium ſuum, ſic eam alloqui aggreſſus eſt: Vitæ curriculum, coniunx, vt omnibus patet, exiguum eſt & incertum. Nemo enim mortalium nouit, quando mors ſit acceſſura, noſque hinc ad futurum illud iudicium, quod omnibus eſt commune, dimiſſura: in quo rerum geſtarum ratio ſeueris quæſtionibus reddenda erit, cùm imparati nonnunquam & magnis peccatorum cumulis onerati, illuc homines rapiantur, & rerum procreatarum pulchritudine ſpoliati, omnium cruciatuum acerbitate, atque igne conficientur ſempiterno: &, cùm bona quædam exigua, ſi tamen dicenda ſunt bona, quæ ſpecie tantùm & opinione ſunt eiuſmodi, poſſederint, innumerabilibus torqueantur calamitatibus, quæ morte ſunt ipſa longè grauiores. Atque vt interim taceam, quàm breuia hæc ſint, atque inſtabilia, diuitiæ, niſi rectè illis vtaris, vitiorum magis, quàm virtutum miniſtræ ſunt, & multorum inſidijs obnoxiæ, & antequam partæ ſint, dilabũtur. Quid ipſa corporis pulchritudo, quæ conſtat ex quadam coloris ſuauitate, atque apta figura membrorum, nonne vel tempore extinguitur, vel morbo defloreſcit? Iam humana gloria quid inanius, ô coniunx chariſſima, præſertim ſi cum æterna illa, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, comparetur? Hanc qui manè adeptus eſt, ignorat, an ſit vſque ad veſperam permanſura. Quamobrem nihil eſt, cur numeretur in bonis. Quæ cùm ita ſint, ſi videtur, naturæ legibus renunciantes, noſtri iuris ſimus, cæleſtiaq; ſpectemus: & quæ perpetuò non permanent, promptis animis reiiciamus & aſpernemur.

Obitus patris

* *Hic, prudens Lector, multa in exemplari deerant, quæ hiſtoriam hanc mancã reddere videntur. Sed tu, quod dare poſſumus, benignus accipe. In reliquis excuſatos habe.*

V. Hæc atque alia multa ille corpore iuuenis, ſed prudentia ſenex loquebatur, cùm pura atque integra Chriſti columba, & turtur ſolitudinis, & caſtitatis cupidior, quàm nuptiarum, Chriſti amore ſuccẽſa, & muliebrem ſuperans infirmitatem, ac ſeſe in omnibus, quæ honeſta eſſent, ſponſo ſuo ſociam fore promittens, ita reſpondit: Multo præſtãtius eſt, ſponſe chariſſime, virginitatis pulchritudinem ſemper integram conſeruare, quàm eam maxima ex parte corrumpere. Quis autem fore ſpondeat, vt qui huic vitæ ſeruiunt, & liberis operam dant, voti compotes ſint futuri? Nonne ſatiùs eſt, vt inani ſpe repudiata, quæ certa ſunt, complectamur? Longè laudabilius eſt, vt leue Chriſti iugũ ab adoleſcentia ſubeuntes, beatitudine, quæ inde ſequitur, nos dignos præſtemus, quàm vt rebus iſtis caducis & inanibus omni ſtudio incumbentes, peſſimi reperiamur. Hæc illa cùm dixiſſet, obſtupuit adoleſcens: ſuperauerat enim omnem ſuam expectationem. Ac primùm quidem humi proſtratus, gratias egit creatori: deinde lætiore vultu coniugem intuitus, pollicitus eſt, ſe illam honeſtis omnibus in rebus ſociam habiturum, vt in ſeculo venturo præclari muneris ſimul cum ipſa præmium perciperet. Ac principio quidem ſeiuncti, & cœleſtem agentes vitam in mundo coniuges ſanctiſſimi, atque animorum ſulcos ſcindentes, & in cœleſtibus horreis triticum recondentes, Chriſtum, bonus ipſius odor effecti, delectabant, & bonum eius vnguentorum odorem percipientes, illius præſentia fruebantur.

Conſentiũt in perpetuã continentiam Theophanes & ſponſa eius.

VI. Cvm igitur noctem ſic inter ſe tranſegiſſent, tota domus boni odoris fragrantia repleta eſt: quæ longo interuallo omnem modum ſuperans, Domini præſentiam indicabat: qui bonum ipſorum propoſitum comprobans, aduentu ſuo locum ipſum gaudio, lætitiaque repleuerat. Seſe igitur humi proſternentes, vt ſibi miſericordiæ fontes aperiret, obſecrabant. Ac diuinæ quidem præſentiæ ſignum id fuit, quòd ea re tranſacta, inanes diuitias pauperum manibus diſtribuentes, ad vitam in ſolitudine degendam ſe parabant. Sed communis hoſtis inuidia, quam ipſe ex rebus omnibus honeſtis præclariſque contrahit, aduerſabatur. Nam ſocer eius, qui omnem in ipſis ſolis ſpem poſitam habebat, eam rem ſic ægrè tulit, vt ipſum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit, ſordidi patris filius atque ſucceſſor, qui & ipſorum adoleſcentiam commiſeratus, & proprium amicum patrem honorans, iureiurando comminatus eſt adoleſcenti, ſe illi, niſi à propoſito deſiſteret, oculos effoſſurum. Et Cyzicum miſit eum, munuſq; præclarum commiſit, vt rebus inanibus atque caducis adminiſtrandis, earum, quæ ſemper permanent, ſplendorem obliuiſceretur. At ille, tanquam murus, in ſuo inſtituto ſtabilis manens, libenti animo iter ingreſſus, apud Sigrianem occurrit admirando ſeni, qui Gregorius appellabatur, & tum alijs donis, tum prophetiæ gratia præſtabat. Multis enim

Diſtribuũt ſuas facultates pauperibus.

Anno 777.

Theophanis certamẽ cum Leone Imp.

Vult eos impedire fata.

ſudoribus animum à perturbationibus liberum, ſeq́; tum ad contemplationem rerum diuinarum, tum ad eorum, quæ eſſent euentura, cognitionem aptum reddiderat. Huic Theophanes animi ſui propoſitum aperit, ſibique certum item eſſe dicit, exilium eligere voluntarium. At ille ſancto Spiritu, vt erat ſolitus, illuſtratus: Nihil eſt, inquit, ô iuuenis, quãobrem de exilio cogites. Paulò pòſt enim licebit tibi, nemine prohibẽte, ad ſolitudinem te conferre. Socero enim tuo & Imperatore defunctis, ad vitam priſtinam reuocaberis. Et hæc dicens, ſolito murmure labijs intonabat, quemadmodum ipſe iuuenis tempore ſuo comitibus dixit, cùm eius teſtimonium narraret.

Gregor. cõſilio acquieſcit Theophanes.

VII. Senis autem iumento vſus eſt, eoq́; magis, quàm regio equorum miniſterio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu, & aliorum patrum conſilio confirmatus, reditum in patriam diſtulit, & vnà cum ſocijs in loco, quem nactus eſt, cum ſupellectili ſua conſedit. Verùm cùm & magnis caloribus, & ſiti cruciarentur, non tamen indignatus eſt, nec aquæ penuria ſententiam mutauit, nec proprium orauit Dominum, vt ſiti mederetur: ſed ſolitâs illi preces fundens, ſuper tapete recubuit, vt ſomno paulìſper ſitim leniret. At rerum admirabilium effector Deus, iuuenem intuitus propter ſe libenti animo labores ferentem, magno illum miraculo decorauit. Qui enim ingrato populo ex durìſſima petra latices effudit, cur grato iuueni neceſſaria non ſubminiſtraret? Propè igitur, vbi ille iacebat, diuino iuſſu fons mirabilis emanauit, tactuq́; ſuo Dei ſeruum excitans, ſeſe illi patefecit: qui ſocijs conuocatis, ſitis remedium à Deo datũ oſtendit. Cauis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt. At ne quis poſſet ſuſpicari, caſu fontem illum repertum fuiſſe, nocte repentè ſic euanuit, vt ne veſtigium quidem eius vllum manè relinqueretur. Hoc amoris, quo ſanctus hic iamindè ab ipſa adoleſcẽtia Deum proſequebatur, ſignum fuit, tanto maius illis, quæ Moſes Dei inſpector edidit, quòd ipſe precibus ea impetrauit, hic autem ne id poſtulans quidẽ. Præterea ille murmurantium adductus neceſſitate, Dominum ad largiendum impulit: hic autem patientia & gratiarũ actione vtens cum ſocijs ſuis, proprium Dominum mouit. Ad hæc Iudæi (ne dicam Moſem) munus dubitatione coinquinârunt, hic autem donum honeſtatis propoſito commendauit.

Exodi 17. Num 20.
Aquã Deus ſitientibus largitur.

VIII. Nondum anni tres præterierant, cum ſocer eius & Imperator à præſenti gloria depulſi ſunt, & ad domicilium illis conueniens miſſi. Irene autem mulier illa fortis atque diuina cum filio Imperij gubernacula ſuſcepit: Si tamẽ mulier dicenda eſt, quæ aduerſum hoſtes atque perturbationes virilem animum geſſit: & homines, qui diuturno bello conflagrauerant, tum inter ipſos conciliauit, tum etiam Deo. Quamobrem, diſcuſſis mundi tenebris, lætiorem omnia faciem ſuſceperunt. Tunc ſol, qui cuncta luſtrat, clariorem liberioremq́; diem extulit, & mœrorem atque triſtitiam, quæ diù orbem occupauerat, exuens, nitidiùs illuxit. Tunc igitur ſponſa, Dei ſeſe oculis ornans, & caſtitatis ſtudioſa, cùm iuris ſui eſſet effecta, diuitias, quibus multum abundabat, domo protulit, & omnibus inopia laborantibus diſtribuit. Sic vna Dei amantium domus, multis, quæ victui erant neceſſaria, ſubminiſtrans, & pauperum, qui ſe Deo dediderant, calamitates eximiè ſubleuans, Deum ipſum, qui eas ſibi proprias fecerat, vehementer oblectabat.

Anno 780. menſe Sept. mortuo Leone 4. vt habet Bar. Irene cum Cõſtatino filio imperio potitur.

IX. Cum igitur hæc & alia multa perfeciſſent, illa quidem in monaſterio ſuis facultatibus conſtructo vitam egit: hic autem ad magnum ſenem rediјt, qui apud Sigrianem degebat in oppidulo, quod illi ab ipſo ocij quietiſque gratia donatum fuerat. Hoc in loco manibus eius tondetur, imò verò conſecratur, hoſtiam offerens hoſtia ſancti Iſaac multo ſacratiorem: ſiquidem grauius cenſendum eſt, quod voluntate fit, quàm quod præter voluntatem: & id, quod perficitur, eo quod non perficitur. Illic manſione proprijs ſumptibus conſtructa, & multis muneribus exornata, eius permiſſu & voluntate ad inſulam, quam Calonymum vocant, ſe contulit, & prædium, quod in ea paternum habebat, in monaſterium commutauit, viris in ſolitudine degentibus ex Theodori, quem Monocherarium appellant, monaſterio congregatis. Quantæ autem virtutis eſſet, vel vulgi prouerbium facilè indicat. His viris monaſterij tradita gubernatione, omniumque probatiſſimo duce declarato, obedientiæ exemplar ſeipſum exhibuit: tanta enim præſtabat humilitate, vt aliorum nemini compararetur. Sic autem ſe exercebat, atque humi cubabat, vt longo omnes poſt ſe relinqueret interuallo. Diuinorum librorum lectioni aſſiduè incumbebat, eoſque non humana diſciplina, ſed labore perpetuo, & diuina gratia planè intelligebat. Noctem precando conſumebat, & cum Chriſto, quem optabat, verſabatur, & beneuolentiam eius ſibi conciliabat. Cumque aduer[illegible] dæmones & cupiditates pugnaret, mitis ac manſuetus omnibus, vt alter Moſes, videbatur. Rerum terrenarum cupiditatem ſic abiecerat, vt diuinis tantum vacaret. Quanta porrò fortitudine eſſet ac temperantia, & quantoperè negligeret dignitates, extrema ipſius tempora potiſſimùm indicârunt.

Sponſa Theophanis fit monaſteriũ.
Theophanes fit monachus.
Eius exercitia & virtutes.

X. Hoc igitur virtutibus florente, monaſterij Præfectus ab hac mortali vita diſceſſit ad immortalem. Omnes autem adhuc concurrentes & lachrymantes ſupplicabant, vt ſibi præeſſe vellet, & inter quos licet extremum locum teneret, virtutibus tamen & factis præfulgebat, ſaluti vellet conſulere. Sed animum eius mouere non potuerunt, qui in rebus abiectis ac vilibus conſtituerat permanere: & quanto ſublimior virtute tollebatur, tanto ſe gerebat ſummiſſiùs. Res enim omnes mortales pro nihilo ducebat. Baculum igitur in manum ſumens, & ſpe in Chriſtum, cui per omnem vitã innixus fuerat, benè armatus, ad Sigrianæ montem peruenit, & ab agricola quodam prædiolum emit, pecunia à Dei amicis mutuata. Neque enim animo quicquam poſſidebat: ſed vili panno corpus induerat, & ſenſibus ſilentium ac quietem indicens, carne extra mundum verſabatur. Hoc in loco ſibi domicilium ſtatuit, & manuum labore tantum, adiuuante Deo, profecit, vt paruo temporis ſpatio, & mutuò ſumptam pecuniam redderet, & victui neceſſaria compararet. In dies autem ſeipſo melior euadens, & quæ retrò ſunt (vt Apoſtoli verbis vtar) obliuiſcens, ad meliora contendebat. Neque enim ſatis eſſe ducebat in propoſito permanere: imò non mediocre damnum exiſtimabat, ſi proficiendo non progrederetur. Comes autem & adiutrix omnibus in bonis illi erat gratia Dei, quæ in ipſo adhuc puero ita conquieuerat, vt eum nunquam reliquerit.

Fugit monaſterij præfecturam.
Philip. 3.

XI. Quis eius in orationibus familiaritatem cum Deo, qua ſic à rebus terrenis purus euadebat, vt diuinarum actionum inſtrumentum fieret, pro dignitate queat explicare? Quis temperantiæ decus cordis eius enarrare poſſit, quæ ſic cum rebus incorporeis coniungebat, vt Dei puriſſimum eſſet habitaculum, & Deum contemplaretur, & quæ futura erant, tanquam præſentia cerneret? Quæ nam oratio aſſequi valeat incredibilem illius erga Deum & proximum charitatem, licet vi ſua cælum conſcendat? Quæ fidei infirmitatem, ab omni duplicitate alienam? Quæ ſpei conſtantiam, qua ille iam inde ab ipſa pueritia inſtructus fuit? Rebus futuris, tanquam præſentibus, fruebatur. Virtus autem eius ardentibus gratiarum iaculis multos ad imitandum inflammabat: qui ſuaue Chriſti iugum ſubeuntes, hunc ſibi ad virtutem aſſequendam ducem proponebant. Summa enim ipſius erga proximum charitas, ſic humilem eius de ſeipſo ſenſum vincebat, vt eorum præfectus videretur. Quamuis enim illius animi ſummiſſio contemptum apud eos, qui erant initiandi, pareret: tanta tamen erat cum beneuolentia & charitate coniuncta, vt eius virtutem venerantes, ei ſeſe ſubmitterent.

Hæc virtutum ei⁹ catalogum.

XII. Is diuina ſanè gratia ſic illuſtrabatur, vt facilimè poſſet, quæ recta & conſentanea eſſent, intueri. Quæ in Bithynia atque alibi ſunt, monaſteria inuiſens, & in eis, tanquam in floridis pratis, verſans, virtutumq́; exempla, quaſi roſas decerpens, domum ad ſuos reportabat, perfectæ charitatis & ſublimis humilitatis ſecum circunferens documenta. Perpetua verò abſtinentia ſic erat confirmatus, vt cùm amicorum præſentia ad communionem vocaretur, eius pulcritudini charitatem anteponeret, & vnà cum magno Paulo ſciret & abundare, & penuriam pati, atq; ita inanem gloriam euitare.

Philip. 4.

euitare. Pulcherrimum illius factum me penè prætérijt. Cùm enim Niceæ ſynodus ſecunda coacta eſſet, ad eam ipſe quoque cum alijs patribus vocatus eſt. Cumque omnes equis præſtantibus & ſplendidis veſtimentis ornati venirent, ipſe veſte ſolita indutus lacera, & aſinæ inſidens, læto animo iter ſuſcepit. Sed cùm omnes viderent eum, qui priùs omnibus diuitiarum copijs abundauerat, ſic indutum, maiorem ex illo, quàm ex reliquis, vtilitatem acceperunt, & ingenti tranquillitate animi repleti ſunt. Ipſe verò veritatem amplexus, & errores aſpernatus, maxima virtutum opinione inſignis redijt.

Venit ad 2. Nicenam Synodum.

XIII. Vsrvm cùm malitiæ auctores dæmones præclaris ipſius factis inuiderent, ei nocte parumper dormienti impudenter illudere conati ſunt. Manus enim ipſius pollicem, tanquam ſues agreſtes, dentibus corripientes, acerbum dolorem inuſſerunt, in eaq; corporis parte luxata, dentium veſtigia reliquerunt. At ille Dei amore confiſus, & nequitiâ dæmonum animum gerens ſuperiorem, non permiſit, vt ea re diutiùs inuidi dæmones gloriarentur: ſed precioſi ligni vnguento manum luxatam inungens, dicto citiùs, quod mirabile fuit, eam curauit. Gratia enim diuina perpetuò illius laboribus, ſummiſſiq; animi moribus præſens, eumq; munerum Apoſtolicorum gratia illuſtrans, rerum admirabilium effectorem reddebat. Equidem ſi omnia, quæ diuina gratia in hoc ſancto viro inhabitans elargita eſt, munera enumerare voluero, & laudandi leges tranſiliam, & oratio mea inſtar nauigij in medio mari diſſoluetur. Quòd ſi pauca quædam, pluribus omiſſis, commemorabo, & oratio, tanquam litora legens, in tuto verſabitur, & ex ijs, quæ dicta fuerint, reliqua facilè conijcientur.

Dæmones eum mordent.

XIV. Cvm ſæui dæmonis impetu quidam opprimeretur, repentè mentis vim amiſit, & carnes proprias, tanquam alienas, laniabat. Erat autem omnibus accedentibus grauis. Itaque vinculis & compedibus à compluribus cuſtodibus coërcebatur. Sed vir ſanctus vnius veſperæ ſupplicatione ad Deum fuſa, liberauit hunc miſerum, & vincula ex eius corpore ſtatim exciderunt: & qui mente captus erat, atque omnibus moleſtus, ad ſanitatem rediit. Vſuuenit, vt vir ſanctus ad oppidum quoddam maritimum accerſeretur: ſed in medio curſu tempeſtas ingens oborta eſt, qua pelagus intumuit: fluctibuſque ſublatis iactabantur, & impediebatur nauigatio. At vir ſanctus ſolita fide fretus, proprium explens miniſterium ait: Conſeruo mari denuncia, vt frenet tempeſtatem, & fluctus tranquillos reddat, vt iter noſtrum placidè conficere valeamus. Atq; ita confeſtim effectum eſt, vt Chriſtus & Deus noſter hac item in re, quemadmodum in reliquis omnibus, vera dixiſſe demonſtraretur, cùm maiora miniſtros ſuos, quàm ipſe faceret, pollicitus eſt effecturos. Cæterùm cum omnibus virtutibus excelleret, curandis tamen & ſubleuandis pauperibus maiorem diligentiam adhibebat. Cùm enim amore fraterno maximè teneretur, miſericordiam ex eo proficiſcentem in primis complectebatur. Et ſalutarem accedentibus manum porrigens, quatuor menſium ſpatio cibum, monaſterii vſibus comparatum, effundebat. Cumque miniſter rem ægrè ferret, atque illum ne familiæ quidem ſatis eſſe diceret, miti oratione iubebat, vt frumentum numeraret. Quod ille cùm feciſſet, nullum acetuo modium deeſſe reperit. Verùm facilius ſit, vndas maris enumerare, aut caua manu pelagus dimetiri, quàm res ab illo geſtas admirabiles oratione complecti. Quamobrem alijs cætera relinquentes commemoranda, quæ rei inſtitutæ magis conueniunt, perſequemur.

Curat ſurẽtem dæmoniacum.

Iohan 14.

Benignitas eius in pauperes.

XV. Ager Eccleſiæ bonis omnibus abundabat. Nam & rectis inſtitutis inſtructus erat, & factis congruentibus affluebat. Imperatores autem Dei amantes, pietatis ſtudio potiùs, quàm Imperij amplitudine gloriabantur. Porrò magnus Pontifex ſublimem cathedram ſortitus, virtutis lumina per vniuerſum orbem terrarum accendebat. Et qui ſub ipſo erant ſacerdotes, ſine reprehenſione ſuos ſinguli greges tutos in portus perducebant. Monaſteriorum autem rectores, quibus, tanquam ſol, admirandus hic vir prælucebat, viam in cœlum ducentem, anteà impeditam, diſcipulis ſuis demonſtrabant. Sed inuidus ſerpens Eccleſiam tam multis bonis florentem videre non poterat, & ex multitudinis peccato occaſionem arripiens, ita permittente Deo Eccleſiæ pulchritudinem peruertere aggreſſus eſt. Verùm cùm propriæ peruerſitatis miniſtrum idoneum quæreret, aptiorem inuenit, quàm optabat: Leonem, inquam, hominem pernicioſiſſimum, qui ab Armenijs & Aſſyriis genus ducens, vtriuſq; gentis dolos & feritatem imitatus, imò verò ſuperans, & ad mentiendum promptus erat, & ad perſuadendum ea, quæ mentiebatur, aptiſſimus. Fraude, loco virtutis vtebatur, eamq; aduerſus coniunctiſſimos exercebat. Hic in blandum & præclarum imperium conſurgens, ornatiſſimum & inacceſſum Eccleſiæ ſolem deiecit: & cum illo omnes ferè ſacerdotum principes exturbauit. Et hanc ab Apoſtolis per manus traditam inſtitutionem negligens atque contemnens, diuinę Chriſti carnis imaginem defodit: idemque de matris eius & ſanctorum omnium imaginibus fecit, & Eccleſiam grauioribus, quàm fuerint Ægyptiæ, tenebris impleuit. Barbaræ enim violentiæ patriam ſtultitiam admiſcens, & veterem illum Rapſacem ſuperans, iniquitatem in ſublime loquebatur, & ciuitatem Dei, quæ eſt Eccleſia, multis dolis perturbare ſtudebat. Qua quidem fluctuum tempeſtate omnis recta inſtitutio periclitari cœpit, cùm illi ne repugnaretur quidem. Nam qui virtutum præſtantia reliquos ad cœleſtia ducere debebant, illius improbitatis fluctibus obruebantur, & ſocordia vinci ſe permittebant. Qui verò & rebus terrenis neglectis, & vita contempta, ſcelus induſtria ſua ſuperabant, partim fame, partim verberib. cruciabantur: nonnulli etiam noctu coniiciebantur in mare.

Leonem, Pontificem intellige.

Leo V. Imperator iconomachus. ſortitus eſt imperiu ann. 815 vide Bar. Nota quòd vera imaginum eſt ex Apoſt. inſtitutione per manus tradita.

XVI. Tvnc igitur, tunc ad certamen vocatur etiam Theophanes admirandus; non tamen manu tyrannica aut violenta, ſed blanditijs ac dolis. Aduerſus hoſtes dicebat impoſtor ille, mihi pugnandum eſt: ſed antequam manus cum illis conſeram, precibus tuis armare me oportet. Theophanes autem, cognita hominis malitia, quamuis renum & vrinæ difficultate laboraret, (Inſtrumentis enim per naturalem cuniculum in veſicam admiſſis, quæ lapides inſitos conſtringerent, humidis excrementis exitum præbebat) maximiſque moleſtiis vexaretur, & in lectulo ægrotus aſſiduè decumberet, naui tamen ad vrbem ſe regiam contulit. Quod cùm ſceleſtiſſimus ille intellexiſſet, ſancti viri conſpectum (vt arbitror) veritus, per nuncium hæc illi ſignificauit: Si veniſti, vt mihi morem geras, (Aduentus enim celeritas bonam mihi ſpem attulit) ſcito tàm multis te bonis fruiturum, quàm multis eos frui par eſt, qui propriæ voluntati Imperatoris voluntatem & conſilium anteponunt, & monaſterium tuum variis muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis dignitatibus decorandos, teque primas apud me amicitiæ atque auctoritatis partes habiturum. Sin, quod vix cogitare fas eſt, ſtudio tuo preces meas poſthabueris, & conſilium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur, præmia fueris aſpernatus, inuitus facies, quæ volens, recuſas, & maximi tibi ipſe dedecoris atque calamitatis auctor exiſtes.

Anno 816. vide Baron. anno memorato.

XVII. Ad hæc diuinus vir, perſpecta dictorum ſtultitia, ita nuncio reſpondit: Ego nec pecunias, nec poſſeſſiones, nec reliqua huius vitæ bona vllo modo curo: Quæ enim adoleſcens, cùm iis frui poſſem, amore Chriſti inflammatus repudiaui, ea iam ſenex quomodo complectar, ab inſtitutoq; recedam? præſertim cùm corpus morbis confectum ſit, vt vitæ finis procùl abeſſe non poſſit, & hæc inania eſſe conſtet? Quòd autem ad monaſterium propinquosq; pertinet, id Deo erit curæ, cui à me commendantur: & quibus ipſe Deus meliùs, quàm Imperatores & Principes, poteſt conſulere. Quòd ſi, quemadmodum pueros parùm generoſos magiſtri ſcutica perterrefaciunt, ita tu me morbo & ſenectute confectum, minis territum iri ſperas, rogus accendatur, tormenta parentur, & omnia cruciatuum genera: vt ſcias planiſſimè, Chriſti virtutem in meis infirmitatibus perfici. Ego, qui per humum iter facere nequeo, valetudinis infirmitate ſuperata, in ignem inſiliam.

Præclarum eius reſponſum ad Leonem in piũ.

XIIX. His auditis, impuriſſimus ille conſtantiam quidem animi fortis admiratus eſt, de victoria tamen non deſperauit, hominis facinoroſiſſimi, quem apud ſe habebat, fretus aſtutia, qui ſophiſtarum præſtigijs, & gentium auſpicijs, & iecinoris inſpectionibus inſtructio erat, quàm diſciplinis: & ad impietatis barathrum infelices homines trahens, apud ipſum valebat plurimùm. Huic beatum Theophanem tradit, ſperans præſtigijs ipſius omninò deceptum iri. Sed tanquàm aſinus ad lyram deprehenſus eſt. Inuictam enim viri ſancti dicendi libertatem admiratus, antequam congrederetur, ſe victum eſſe confeſſus eſt: Imperarorique nunciauit, eum eſſe præſtantiorem, quàm vt oratione aut minis ſuperari poſſet: quinetiam, ſi ibi diutiùs commoraretur, fore, vt aliorum animos, quos in ſententiam ſuam adduxerant, abalienaret. O mentem adamante firmiorem, & nullis cedentem machini oppugnantibus veritatem. O beneuolentiam erga creatorem incredibilem, quæ nullis vitæ tentationibus diſſolui potuit. Cæterùm ab impugnatione non deſtitit homo tyrannica plenus crudelitate: ſed virum ſanctum in Eleutherij palatio includi iubet, adhibitis cuſtodibus; ne quis humanitate ductus, ei propter Chriſtum patienti conſolationem vllam afferret. Itaque corpus eius diuturna fame confectum, paulatim tabeſcebat. & ad acerbam mortem appropinquabat. Morbi enim medicorum auxilio deſtituti, grauiùs ſæuiebant, & vitam reddebant morte ipſa longè acerbiorem. At ipſe optatiſſimam Dei pulchritudinem mente contemplans, ea quæ ne auditu quidem tolerabilia ſunt, patienti & æquo animo perferebat. Gaudebant angeli, cùm fortitudinem, quæ longo tempore à mortalibus abſuerat, ad eos rurſum redeuntem conſpicerent: & viri ſancti præſtanti aduerſus hoſtes virtute lætantes, victoriæ præconium concinebant. Horrebant dæmones, quod ſanctos, quorum nomina audire non poterant, & imagines oppugnabant, rurſum factis florentes ſpectare cogerentur: & ſatellites ac miniſtros ſuos ignauiæ coarguebant. Chriſtus verò muneribus orationem omnem ſuperantibus, pugilem ſuum decoratum, victoriæ corona donauit.

Vincit præſtigiatoré.

Includitur à tyranno, & fame cruciatur.

XIX. Dvos igitur annos cùm acerbiſſimum carcerem pertuliſſet, in Samothracem inſulam deportatur: quod ipſe diuino animo proſpiciens, ei, qui ſibi miniſtrabat, prænunciauerat. Cumque tribus & viginti diebus in inſula vixiſſet, tanquam ſuauis hoſtia communi Domino oblatus eſt, & eius manibus ſacrum atque ſanctum ſpiritum tradidit, vt ad diu optatam hæreditatem admitteretur. Neque verò corpus eius, quod victoriæ particeps fuerat, & animo ſemper in omnibus bonis inſeruierat, meritis muneribus caruit. Nam piorum virorum manibus in lignea arca compoſitum, & cõuenientibus cantibus, vt tempus ferebat, elatum, admirandis gratijs à Deo fuit illuſtratum. Cùm enim lues in pecora illius inſulæ deſæuiret, adeò vt mortua repentè conciderent, aquam illius arcæ admouentes (neque enim corpus audebant attingere) pecora peſte laborantia conſpergebant, & periculo liberabantur.

Migrat à corpore, anno 818.

Nota.

XX. Havd multò pòſt immanis ille aper Eccleſiæ Chriſti pro multis peccatis vno ſupplicio affectus eſt, & ſacris in locis, in quæ fuerat debacchatus, turpiter vitam amiſit. Quare, denſa caligine paulìſper diſiecta, quidã veluti libertatis ſol, tenuiſſimis tamen adhuc nebulis tectus, illuxit. Tunc igitur ſancti viri diſcipuli fiduciam ſumunt, & nauigio ad inſulam accedentes, præclarũ illud & ſplendidiſſimis gratijs effulgens corpus in arca ſublatum, geſtant in locum quendam, Sacrum dictum, qui à monaſterio abeſt duodecim ſtadiorum interuallo, & in templo ſancti martyris Procopij, ibi exiſtente, deponunt.

Leo cęditur anno 810. vide Bar.

XXI. Hic ille, qui eos, à quibus honoratur, honoribus afficit, vt futuræ gloriæ ſtatum ſancti ſui declararet, incolas omnes illius regionis munerum ipſius fecit eſſe participes. Confluebant enim, vndarum inſtar, qui morbis grauiſſimis, nec vllam curationem admittentibus, laborabant: & qui à dæmonibus vexabantur, illis inuitis, & dolorem ſuum clamore gemituque teſtantibus, huc trahebantur: & ſolo arcæ attactu liberari recedebant, Deo, per ipſum ſanctum ſeruanti, gratias agentes. Et qui clàm ea peſte laborabant, inhabitantibus dæmonibus athletæ iuſſu neceſſariò patefactis, & expulſis, liberi oſtendebantur. Paralytici, qui vix in lectulis ſuis geſtari poterant, ſancti virtute membra corroborantes, humeris lectulos ſuos cum diuinis laudibus reportabant. Cæci, qui omni corporis actione ſpoliati, aliorum manibus ducebantur, & veros duces oculos requirebant, voti compotes facti, ſine labore ita redibant, vt alienæ manus operam nimimè requirerent. Claudi membra corporis, quæ terram attingere non erant ſolita, humi fœde trahẽtes, aut ad iter faciendum alienas manus mutuantes, caprearum in morem rectis tibijs ſaliendo diſcedebant. Iam qui aurium, aut linguæ munere fungi non poterant, præter omnium expectationem, & aliorum ſermones intelligebant, & vna omnes voce agebant gratias. Fœminæ, quæ perpetuo ſanguinis fluxu laborantes, inſiti caloris diſceſſu ad mortem appropinquauerant, non Domini fimbriæ, ſed ſerui arcæ contactu, mirabiliter exiccato fluxu, gratiarum fontes emittebant, Chirographum flagitioſis actionibus plenum, cùm arcæ obſignatum admoueretur, ſic omnibus apparuit, ac ſi nihil vnquam in eo fuiſſet ſcriptum: & Apoſtolicam poteſtatem, ex huius arca manantem, admirabantur. Verùm quis ea, quæ tunc ab ipſo geſta ſunt, ſingulatim aut oratione, aut ſcriptis valeat explicare, quamuis illi linguæ ſint centum, otaque centum, cùm ne genera quidem innumerari facilè queant?

Miracula ad eius ſacrum corpus.

XXII. Integrvm igitur annum in templo ſancti martyris Procopij commorati, ne preces diuinam ab ipſo gratiam implorantium impedirent, ſerò, & vix tandem recta ad eius monaſterium peruenerunt, cùm ordine quadruplici circa feretrum ipſius conſtitiſſent. Medium enim inter patres locum obtinentes viri lectiſſimi, humeris ſuis ſanctiſſimam arcam geſtabant, in qua non vrna erat ingrati populi cibum conſeruans, non lapideæ tabulæ, nõ virga Aaron: ſed corpus illius, qui virtutem omni reprehenſione ſuperiorem oſtenderat: Qui naturali tranquillitate inuidiæ aculeos obtuſos, hebeteſque reddiderat: Qui charitatis inſignijs eximiè excelluerat: Qui fide, cui nihil eſt difficile, in primis præſtiterat, & eius auxilio hoſtium arces euerterat: Qui ſpe in Chriſtum inuicta, per omnem vitam armatus extiterat, & aduerſariorum tela cunctis inania demonſtrârat: Qui munerum Spiritus ſancti tanquam fluuius erat: Qui animos omnium gratijs hilares efficiebat: Qui in Eccleſiæ firmamento, quaſi nitidus quidam ſol fulſerat: Qui hæreticorum oculos doctrinæ ſplendore perſtrinxerat: piorum autem animos direxerat ad rectam fidem.

Trãsfertur ad ſuũ monaſterium.

Hebr 9.

XXIII. O ægrotantium medice, ô miſerorum perfugium, largire mihi celerem mearum ægritudinum curationem: vt recuperata ſanitate, rurſum ad te ſupplex accedam, & grati animi teſtimonium afferam. Libera me à periculis, quæ quotidiè imminent, vt pulcherrimis factis incumbam, & per te, illorum auctorem Deum agnoſcam. Peccatorum mihi veniam à Deo, & iuuentutis meæ delictorum obliuionem impetra: vt inſtar illius chartæ, quæ arcæ tuæ contactu ab omni ſcriptione libera apparuit, ante tribunal horrendum iuſti iudicis, obliterata videantur. Peſſimam contra nos incitatam inuidiam extingue, & ab inuidorum peſte tutos integroſque conſeruat vt ſine offenſione ſalutis ſemitam conficientes, almi præſidij tui præconium lætis animis celebremus, in Chriſto Ieſu Domino noſtro: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum.

Inuocat S. Theophanem auctor

* * *

MAR-

MARTYRIVM SANCTI SABINI, EX *Simeone Metaphraſte.*

An. 280.

I. IMPERANTE Diocletiano, edictum per vniuerſum orbem terrarum promulgatum eſt, vt qui iuſſis eius non obtemperarent, nec diis immolarent, ſupplicis excruciati necarentur. Quæ quidem fama per omnem Aegypti regionem peruagata eſt. Quamobrem cùm magna aduerſus Chriſtianos perſecutio vigeret, & tota Aegyptus ea tempeſtate iactaretur, Sabinus quidam Hermopoli princeps, atq; illuſtri loco natus, Chriſtianæq; religionis cultor egregius, in ea rerum perturbatione è ciuitate diſceſſit, & in parua domuncula cum aliis Chriſtianis habitabat, & nocte atq; die ieiuniis & precationibus incumbebat. Sed cum multi Chriſtiani eſſent comprehenſi, omneſq; Sabini celebre nomen detuliſſent, ab iniquis hominibus diligenter quærebatur. Ad quos cum mendicus quidam poſt aliquot dies acceſſiſſet, qui ſolebat ab illis cibum accipere, (ſciebat autem locum, vbi ſanctus Sabinus commorabatur) Quid vultis, inquit, mihi dare, & oſtendam vobis, vbi Sabinus, quem quæritis, delitescit? Huic cum duos nummos dediſſent, ſecuti ſunt eum, & ad locum peruenerunt, pulſaruntque fores, tanquam aliquid vellent ſibi reſponderi. Cum autem vnus è fratribus aperuiſſet, vt quid vellent, intelligeret, ſtatim irruerunt homines ſcelerati, & ſanctum Sabinum cùm ſex aliis fratribus ſtantem & pſallentem offenderunt, vinctoſque extra domum extraxerunt. Cumque quæſiſſent, quis eorum eſſet Sabinus, & compertiſſent, eum ſeparatim duabus catenis vinxerunt, iniectoque ceruici eius graui vinculo, ad Præfectum duxerunt.

13. MAR. De hoc edicto vide Bar. ad an. 301.

Nota exercitia veterum Chriſtianorum.

Vinctus ducitur ad præfectum Sabinus.

II. TVNC autem Hermopoli præerat quidem nomine Arianus, qui cùm ad fluminis ripas egreſſus eſſet, procul adſpexit multitudinem cum magna militum manu venientem: & relicta fluminis ripa, in locum quendam floridum & amœnum animi gratia ſe contulit, ac duabus poſt horis, ſublatis oculis, vidit ſanctum Sabinum, qui à magna militum copia trahebatur, & ad tribunum: Quis eſt, inquit, ille, quem noſtri ordinis milites ducunt? Reſpondit: Vnus aliquis, domine Princeps, vt arbitror, ex infelicibus Chriſtianis. Et paulo poſt milites accedentes, per tribunum nunciarunt, eum eſſe Sabinum Chriſtianorum propugnatorem, quem ipſe conquirendum mandaſſet. Quo audito, vehementer lætus: Gratias, inquit, ago benignis & immortalibus diis. Statimq; iuſſit tribunal conſtitui. Et ipſe in ſella ſublimi ſedens: In iudicium, inquit, adducatur flagitioſus Sabinus, impiæ Chriſtianorum ſectæ ſtudioſus. Tribunus ſtatim adduxit, & ait: Sabinum, quem amplitudo veſtra iuſſit comprehendi, ſiſtimus ad tribunal veſtrum. Doceat, inquit Arianus Præfectus, nomen & fortunam, & vnde ſit. Reſpondit ſanctus: Sabinus vocor, & Chriſtianus ſum. Seruus es, inquit Præfectus, an liber? Reſpondit Sabinus: Liber ſum, & dum per ætatem licuit, in militia Ducis locum obtinui. Cur, inquit Præfectus, militiam talem deſerere maluiſti, quam diuinis Imperatoribus & legibus ipſorum parere? Quia animaduerti, reſpondit Sabinus, decreta eorum aduerſum Chriſti ſeruos iniuſta, elegi magis abiectus eſſe in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Non audiſti, inquit Præfectus, ab Imperatoribus fuiſſe conſtitutum, vt in omnibus prouinciis & regionibus omnes vbiq; diis propitiis immolent atq; ſacrificent? Impium iſtud edictum, reſpondit Sabinus, vt ante dixi, nos minime latuit, neq; leges, quibus multos offenderunt & perdiderunt. Quæ quidem leges quoniam abhorrent à natura imprudenter ipſi Imperatores Dominum ſuum, & de ipſis optime meritum iniuria afficiunt. Ego vero Deo meo Chriſto Ieſu ſacrifico, & ipſum ſolum adoro.

Siſtitur ad tribunal.

Pſal. 83.

III. HIS verbis indignatus Arianus Præfectus: Malum, inquit, caput, audes in glorioſos Imperatores noſtros, & leges ipſorum maledicta conücere, quas quidem nobis pro humanitate ſua ad communem ſalutem tulerunt? Scito, inquit Sabinus, ô Præfecte te minis tuis nunquam effecturum, vt diis immolem. Hæc cum audiuiſſet Præfectus. Ego, inquit, deorum adductus beneuolentia, benignus erga te ſum. Quamobrem confitere beneficos eſſe veros deos. Quod ſi recuſas, tormenta & cruciatus, quibus afficiendus es à me, efficient, vt eos cognoſcas eſſe veros deos. Nunquam, inquit Sabinus, terrebis me tormentorum minis Diuinis, inquit Præfectus, auguſtiſq; legibus tormenta varia præſcripta ſunt, quibus excruciaberis, ſi contumax permanſeris. Si terrena, inquit *Sabinus, tormenta & cruciatus ſic extimeſcimus, quotquot illa ſint, quæ nobis, niſi vanis diis ſacrificemus, propoſita ſunt, cum nec perpetua eſſe queant, nec ſine fine hominem illis affectum cruciare: quanto magis metuendus eſt nobis Chriſtus Ieſus, qui ſupplicus aduerſus impios paratis poteſt eos, qui ſibi non obediuerint, afficere in ſempiternum? Oportet igitur potius timere Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quam eos, quos deos dicitis, qui ſunt vani. His auditis, Ego, inquit Præfectus, admonui te, vt reſipiſceres, & deos eſſe fateteris: quod ſi recuſaueris, te vel inuitum cogam id facere. Confitere igitur, & noli vim expectare. Tu ne me, reſpondit Sabinus, coges frateri deos, quos aſſeris? Ego potius cogam te coram vniuerſo hoc populo confiteri, eſſe Deum in cœlo, nec vllum eſſe alium, niſi Chriſtum Ieſum Sabini Deum.

De Ariani perſecutoris huius Conuerſione, agitur in actis SS. Martyrum Thyrſi, Lucii, Callinici & ſoc. apud Metaph. 4. Decemb. martyrium eius 8 Martii celebratur, vide Baron. in Martyrologio Rom.

* Præclara Sabini ſententia.

IV. TVNC Præfectus vehementer commotus, iuſſit eum in armamentario ſuſpendi, & diſſecari. Quo quidem modo ſic excruciatus eſt ſanctus Dei martyr, vt carnes eius omnes in ſolum conciderent. Et Præfectus, Nondum, inquit, immolare vis deis? Minime vero, reſpondit Sabinus. Vnus autem ex aduocatis, qui adſtabant, nomine Biſambo: Domine, inquit, non eſt amplius mentis compos, ſed animam agit ac moritur. Sabinus ſtatim magna voce: Sum, inquit, plane mentis compos, nec vllo modo ſenſum amiſi. Quamobrem abſit, vt à Deo, qui me procreauit, abaliener. Adhuc, inquit Arianus, audax es & obſtinatus? Verum ego te hîc non afficiam ſupplicio, Antinopolim petamus, & illic diſces eſſe veros deos, quibus Imperatores ſacrificare nos volunt. Sabinus igitur ante Præfectum Antinopolim ducebatur. Cumq; aliquot horis prius fluuium traieciſſet, pauliſper prope ripam reſpirabat, & à cuſtodiis obſeruabatur. Exibant autem è ciuitate multæ turbæ, vt beatum Martyrem conſpicerent. At Præfectus, conſcenſa naui, Antinopolim, quo ſanctum Sabinum præmiſerat, contendebat. Sed cum ſanctus Dei martyr à circumſtantibus turbis intelligeret, Præfectum in nauim conſcendiſſe, vt in ipſam vrbem ingrederetur, ſurrexit, & ſtans in medio vniuerſi populi orauit: Deus meus, inquiens, Chriſte Ieſu, propter quem hos dolores pertuli, & triumphans ac nudus conſpicior ab hac multitudine, exaudi me hodie, & extende potentem manum tuam, & illuſtra nomen tuum, & me peccatorem atq; inutilem ſeruum tuum exaudi in medio huius populi. Sic illuſtrabitur ſanctum nomen tuum, ſi retinueris iniquum Præfectum in medio fluminis, nauimq; ipſius ita cohibueris, vt moueri non poſſit, ſed in periculo verſetur, donec ipſe honoret celeberrimum & maximum nomen tuum, id quod ſe facturum negauit.

Crudeliſſime laniatur.

Ducitur Antinopolim.

V. HÆC eum à ſancto Sabino dicerentur, nauis in medio fluminis cohibita eſt, & valde fluctibus iactabatur. Quod vbi Præfectus animaduertit, ad eós, qui ſecum erant in naui. Videtis, inquit, quid acciderit? Aliquid fortaſſe dixit ille magus, & præſtigiis eius factum eſt, vt in medio fluminis coerceamur. Ego expaueſco, dum magiæ ipſius vim conſidero. Iuſſit igitur, vt alia nauigia ferrent auxilium. Et qui cum ipſo erant in naui, magna voce ſignificarunt, vt nauigia ad opitulandum accederent. Sed cum nauigia ad locum, vbi erat nauis præfecti, perueniſſent, ipſa quoque vehementer ventis & fluctibus iactabantur: cumque regredi conarentur, ſummum periculum adibant. Vnum porro na-

Præfectus fluctibus iactatur.

uigium ex illis, cum ad Præfecti nauem non poſſet appropinquare, reuertebatur. Clamauit autem Præfectus ad eos, qui in illo erant nauigio: Ad ripam, inquiens, accedite, & quendam ante vrbem, nomine Sabinum, conquirite, qui tormentis affectus eſt, & ei dicite, cur nos magia ſua prohibeat curſum noſtrum conficere, & ad fluminis ripam peruenire: Sed ipſe tormenta omnino formidat, & idcirco nos vetat traiicere. Iuſſa faceſſunt, qui erant in nauigio, inuentoque ſancto Sabino, mandata nunciant. At ille reſpondens, Viuit, inquit, Dominus Deus meus Ieſus Chriſtus, propter quem hæc ego patior, Non prius ad ripam peruenies, quam confitearis nomen Domini mei Ieſu Chriſti. Hermeas autem vnus ex illis, qui ſanctum Sabinum cuſtodiebant: Quomodo, inquit, intelligere poteris, verum Præfectus confiteatur, cum procul abſit? Reſpondit ſanctus Sabinus, & ait: Quando literas exarauerit, quibus Deum meum confiteatur, easq; mihi, vobis omnibus præſentibus, legendas miſerit, tunc ipſi licebit in vrbem ingredi. Redeuntes igi-
Præfectus cogitur Chriſtum confiteri. tur cum nauigio, retulerunt ea, quæ ſanctus Sabinus reſponderat. Iamque ipſe vna cum illis, qui ſecum erant de ſalute deſperabat. Itaque chartam flagitauit, & ſcripſit hæc verba: Vnus eſt Deus Sabini, Chriſtus Ieſus, poſt quem non eſt alius. Quæ cum eſſent ab illo ſcripta, & ad ſanctum Sabinum miſſa, tranquillitas confeſtim ſubſecuta eſt, & nauis ad ripam peruenit.

CVM igitur præfectus in vrbem ingreſſus eſſet, & in tribunali ſederet, iuſſit ad ſe ſanctum Sabinum adduci, & XVI.
ſic eum eſt allocutus: Tu quidem facinus & diis & Imperatoribus inuiſum & execrandum aggreſſus es, quippe qui, magia adhibita, nos in medio fluminis cohibuiſti, & viribus tuis abuſus es in me, quantum tibi collibuit. Quare ſi quid ego quoque poſſum, in te id exercebo. Tum quaternas iuſſit faces accenſas inferri, & athletam Chriſti quater-
Atrociſſimè ſæuit in martyrem. nis funibus extenſum ad quatuor palos alligari, faceſque ventri, & lateribus eius ſubiici, donec carnes ipſius, inſtar ceræ liquefactæ, defluerent. Quibus ille cruciatibus affectus nullam vocem emiſit, ſed perinde ſuſtinuit omnem acerbitatem, ac ſi non ipſe, ſed alius pateretur. Arianus Præfectus: Dic, inquit, mihi, ſtulte, quid ſibi vult hoc, quod nihil ſentis, cum tam vehementer & acerbe torquearis? Quid expectas, aut in quem ſperas? Spes meas, inquit ſanctus Sabinus, in Deo meo Ieſu Chriſto poſitas habeo, qui poteſt me ab inanibus tormentis tuis liberare, & regno ſuo æterno dignum efficere. Vis igitur, inquit Præfectus, miſere interire? Reſpondit Chriſti pugil: Si moriar, rurſum, vt dixi, vitam habebo ſempiternam. Quibus verbis Præfectus furore concitatus, ad milites: Ecce, inquit, Solem vobis & Lunam teſtor, me variis tormentis operam dediſſe, vt impius iſte reſipiſceret: verùm ipſe, quemadmodum cernitis vos omnes, qui vrbem incolitis, adduci non potuit, vt diis immolaret, ac ſeruaretur, ſed maluit cruciatibus mori. Oportet igitur in ipſum ſententiam ferri. Atque ita locutus, imperauit, vt in flumen proiiceretur, & in profundo periret.

COMPREHENSVM igitur milites ad ripam fluminis perduxerunt, & ſaxum ingens pedibus eius alligarunt, vt ſic XVII.
eum ex Iudicis ſententia in flumen proiicerent. Cum autem quidam ex fratribus cibos attuliſſent, vt ederet: Quid, inquit ille, chariſſimi fratres, laborem hunc ſuſcipitis? Ego non veſcar amplius cibo terreno, quippe qui propero ad
Eſa. 64. illas epulas, quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Cupio autem vos omnes, qui
1. Cor. 2. me ſequimini, atque conſpicitis, ita certare, vt digni efficiamini vita ſempiterna. Hæc illum loquentem miniſtri in ſcapha nauigii cum ſaxo, quod pedibus eius ſuſpenderant, impoſuerunt. Cumque ad fluminis medium perueniſſent, ille rurſus magna voce multitudinem adſtantem, & proſpicientem allocutus eſt ad hunc modum: Adſpicite me, & mei memores eſtote, & cum die craſtina quieueritis, tertia ab hinc die accedite à parte Boreæ, quæ reſpicit ciuitatem, & corpus meum in terram ſubductum reperietis. Volo autem, vt ſaxum hoc, quod pedibus meis ſuſpenſum eſt, ſimul cum meo corpore ſepeliatis. Hæc cum dixiſſet ſanctus Dei pugil Sabinus, ſublatis in cœlum oculis orauit: Do-
Eius precatio extrema. mine, inquiens, Ieſu Chriſte, gloria tibi, qui per me ſeruum tuum indignum res magnas & admirabiles effeciſti, & homines impiiſsimos confudiſti, oſtendens potentiam eorum infirmam, & inania tormenta, ſeruum autem tuum fortitudinis corona decorans, & in conſpectu totius multitudinis glorioſum efficiens. Ago tibi gratias, Pater, & nomen tuum ſanctiſſimum veneror, qui largitus es mihi, vt te confiterer, & ſanctum filium tuum Ieſum Chriſtum, & Spiritum ſanctum tuum authorem vitæ, & prædicarem nullum eſſe Deum præter te, neq; in cœlo, neque in terra, neq; in mari. Qui ſeruas omnes ſperantes in te, ſuſcipe animam meam in pace, & dignum me fac æterno regno. Hæc locutum impii miniſtri in medium flumen proiecerunt.

TERTIO autem poſt die factum eſt id, quod beatus Sabinus prædixerat. Accedentes enim ad locum, à S. Sabino XVIII.
præſcriptum, viri illi, qui fuerant certaminis eius ſpectatores, almas ipſius atque venerandas reliquias inuenerunt. Et quidam ex ipſis zelo bono compulſi, veſperi eas ſuſcipientes, clam propter metum Præfecti in domunculam comportauerunt, & vnguentis conditas, in arca noua prope ciuitatem repoſuerunt vna cum ipſo lapide, quemadmodum ille præceperat. Martyrio coronatus eſt ſanctus Chriſti Sabinus 3. Idus Martij, regnante impio Diocletiano, immo vero Domino noſtro Ieſu Chriſto: cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

AN. 380. *VITA S. EVPHRASIÆ VIRGINIS, AVCTORE INCERTO, EX VITIS PATRVM A R. P. HEREBERTO ROSVVEIDO Soc. Ieſu elaboratis.*

13. MAR.
Per regiam ciuitatem intelligit Conſtantinopolim. IN diebus Theodoſij, imperatoris piiſſimi, fuit vir quidam in regia ciuitate ſenator, nomine Antigo- I.
nus, eratque Imperatori genere & ſocietate coniunctus, ſermone ſapiens ſimul & opere: & bona ſemper præcipue ſuadens, & pie Romanis legibus Lyciæ negotia gubernans. Erat autem & compaſſibilis homo, cunctis neceſſaria præbens. Diligebatque eum princeps non ſolum tanquam parentem ac ſenatorem, ſed etiam tanquam Chriſtianum & pium, & ſemper conſilia vtilia proferentem. Erat autem
Antigonus Lyciæ præſes & Theodoſii Imp. conſanguineus. hic locuples vehementer, ita vt ciuitas regia alium diuitiis, ſermone & opere ſimilem non haberet. *Hic accepit vxorem ex eodem Imperiali ſanguine deſcendentem, cui nomen Euphraxia, mulier religioſa, & timens Dominum nimis, & eccleſiæ vacans, & offerens Deo preces cum lacrymis. Hæc multos in opere Dei fecit idoneos, multaſque oblationes in eccleſiis & ſanctuariis offerebat. Vehementer eam diligebat Imperator, & Auguſta, præcipuè quod
**Euphraxia nubit Antigono.* ex eorum genere erat, nec non & moribus compoſita, & honeſta, & valde religioſa Nata[a] eſt autem eis filia, & vocauerunt eam nomine matris ſuæ Euphraxiam.

a Generant Euphraxiam ſeu Euphraſiam.

Antigoni ad Euphraxiam coniugem de vanitate ſeculi ſermo. CVMQVE habuiſſent hanc filiam, vnâ dierum dixit Antigonus Euphraxiæ: Noſti ſoror mea Euphraxia, quia II.
nihil eſt iſta vita, nihil diuitiæ, nihil vanitas huius ſæculi temporalis. In octoginta namque annis hominis tempus impletur cum ruina: diuitiæ autem in cœlo repoſitæ, in infinita ſæculorum ſæcula timentibus Deum manent: & priuamus nos illis diuitiis, mundanis cogitationibus obligari, & in fallacia poſiti temporalium diuitiarum, dies noſtros fruſtra conſumimus, nihil animabus noſtris vtiliter acquirentes, Audiens autem hæc Euphraxia, dixit Antigono

viro

viro ſuo: Et quid iubes, domine mi, vt faciamus? Cui dixit Antigonus: Vnam filiam per Deum acquiſiuimus, quæ ſufficit nobis, & nequaquam vltra conueniamus infelicitati ac miſeriæ ſæculi. Audiens hæc Euphraxia, conſurgens extendit manus ad cœlum, & ingemiſcens dixit viro ſuo Antigono: Benedictus Deus, qui dignum te fecit timore ſuo, & ad cognitionem veritatis adduxit. Vere, domine, ſæpius ſupplicaui Deo, vt cor tuum illuminaret, & mentem tuam pro hac cauſa faceret elucеſcere; ſed hoc tibi pandere non præſumpſi: quia vero ipſe feciſti principium, iube me vt loquar. Cui dixit Antigonus: Dic ſoror mea quod vis. Reſpondit: Noſti, domine meus, quia ante multas generationes Apoſtolus teſtatur, & dixit: Tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui habent vxores, tamquam non habentes ſint. Deficit enim huius ſæculi cupiditas. Ad quam enim vtilitatem erunt iſta pecunia & tanta abundantia poſſeſſionum? Nihil eorum eſt, quod nobiſcum poterit deſcendere in infernum. Cum bono ergo conſilio tuo feſtina multa dare pauperibus, vt non illud conſilium, quod tractaſti, inuenias ei infructuoſum. Audiens autem Antigonus, glorificauit Deum.

Continentiam pariter in matrimonio promittunt

1. Cor. 7.

III. Cvm igitur adeptus eſſet optimam conuerſationem, & multa pauperibus erogaſſet Antigonus, vnum ſolummodo annum viuens, poſtquam ſuæ renuntiauit vxori, vitam ſuam pie diſponens, completo anno defunctus eſt, & ſepultus in pace. Tunc Imperator pariter & Auguſta fleuerunt eum, tamquam ex eorum genere deſcendentem, virum iuſtum & religioſum. Compatiebantur enim & Euphraxiæ, non ſolum tamquam propriæ conſanguineæ, ſed etiam quia erat iuuencula. Duobus namque annis & tribus menſibus vixit cum viro ſuo: nam vno anno ex conſtituto ab alterutro abſtinentes, ſicut fratres vixerunt. Igitur ſepulto Antigono, ab Imperatore & Auguſta multum conſolabatur Euphraxia. Illa vero ſumens propriam ſuam filiam, dedit eam in manus Imperatoris & Auguſtæ: & proſtrata ad pedes eorum, cum clamore & magno gemitu dixit: In manus Dei & veſtras hanc orphanam nunc commendo. Memoriam ergo habentes Antigoni, qui fuit veſter, ſuſcipite eam atque tuemini: & eſtote ei in loco patris & matris. Multi autem flumina lacrymarum & voces emiſerunt audientium, ita vt etiam principes lugerent.

Moritur Antigonus multis ante eleemoſynis expenſis.

Euphraxia filiam Euphraxiam commẽdat Imperatori.

IV. Post paucum vero tempus à luctu aliquanto quieſcentem Antigoni, ſuaſit Imperator ei, vt filiam ſuam Euphraxiam cuidam ſenatori ditiſſimo daret vxorem. Et factum eſt, vt arrhas Euphraxia acciperet. Suſceptis arrhis, puellæ ætas expectabatur. Erat enim nimis infantula, quando ſuſcepit arrhas, quaſi annorum quinque. Poſt aliquantulum vero tempus cogitauit ipſe ſenator, vt vxorem Antigoni ſibi crederet copulari: & per preces aut per mulieres matronas perſuaſit Auguſtæ, & ſine notitia principis mitteret, & Euphraxiæ coniugii verba nuntiaret. Quæ cum audiſſet, amarè fleuit, & dixit mulieribus quæ fuerant deſtinatæ: Væ vobis in futuro ſæculo, quæ mihi talia perſuadetis: & ad talia concurritis contra mulierem, quæ ſecundum Deum viuere feſtinat. Recedite à me, quoniam extraneam congregationem veſtram nunc egiſtis. Illæ vero deformatæ diſcedentes, nuntiauerunt Auguſtæ quæ geſta ſunt. Cognoſcens autem Imperator quod factum fuerat, grauiter inuectus eſt in Auguſtam: & indignatus aduerſus Auguſtam, dixit: Vere Auguſta, extraneam rem ab hac conuerſatione feciſti. Hæc ſunt opera Chriſtianæ Auguſtæ? Sic promiſiſti Deo pie regnare? Sic recordaris Antigoni, qui nobis ſemper vtilis permanſit? Alienam rem noſtro imperio egiſti, quod mulierem in puellari ætate conſtitutam, quæ pene ſolummodo vno anno cum viro vixit, & mox ex conſtituto propter cæleſte regnum ſe ab vtriſq; ſeparauerunt, tu rurſum ad mundum redire compellis? & neq; timuiſti Deum, hanc iniquitatem volens facere? Quis ſatisfaciet hominibus, quia non per me factum eſt hoc? Indecentem & incongruam feciſti rem, quod nec oportuit vt meum audiret imperium, propter ſinceriſſimum meum amicum maxime Antigonum.

Euphraxia infantula per arrhas ſponſo deſpondetur.

Euphraxia vidua ſecundas nuptias reſpuit.

V. Avdiens hæc Auguſta, & vultum nimiæ confuſionis mutans, ſicut lapis ferè per duas horas ſine voce permanſit. Et facta eſt magna triſtitia inter Imperatorem & Auguſtam, propter Euphraxiam Antigoni coniugem: Tunc Euphraxia agnoſcens, quia magna triſtitia propter eam inter Imperatorem & Auguſtam fuiſſet effecta, vultu omnino demiſſo, triſtis facta eſt vſque ad mortem, & de ciuitate volebat diſcedere. Tunc flens acriter, dixit Euphraxiæ filiæ ſuæ: Filia mea, habemus in Ægypto copioſam magnamque ſubſtantiam: veni, eamus illuc, & viſitemus patris tui poſſeſſiones: & mea omnia, tua ſunt, filia mea. Tunc ergo cum filia ſua Euphraxia de regia ciuitate diſceſſit, principe neſciente, & venit in Ægyptum: illic quoque morabatur, & ſua prædia crebro viſitabat. Et profecta eſt in [a] interiorem Thebaidem cum procuratoribus ſuis atque miniſtris, habentibus curam ſuarum rerum. Quæ etiam illic vacans in ſanctuariis, & multas [b] oblationes illic offerens per monaſteria virorum ac mulierum, multas pecunias erogabat.

Euphraxia cum filia clam Ægyptum petit.

a Interiorem Thebaidem penetrat. b Monaſteriis oblationes offert.

VI. Erat autem monaſterium mulierum in vna ciuitate, habens architria centum triginta, de quibus magnas & mirabiles virtutes homines prædicabant. In illo namque monaſterio nemo guſtabat vinum, nulla illarum pomum edere, aut vuas, aut ficus, aut aliquid huiuſmodi bonorum, quæ terrena naſcuntur vbertate, guſtabat. Quædam autem earum abrenuntians ſæculo, neque oleum edere volebat, quædam earum à veſpera vſque ad aliam veſperam ieiunium protrahebat: aliæ vero poſt biduum edebant, aliæ vero poſt triduum. Nulla earum pedes ſuos abluebat. aliquantæ vero audientes de balneo loqui, irridentes, confuſionem & magnam abominationem ſe audire iudicabant, quæ neque auditum ſuum hoc audire patiebantur. Vnaquæque vero earum ſtratum in terra habebat, cilicium paruulum vnius cubiti latitudinis, & longitudinis trium, & paululum in ipſis requieſcebat. Erant autẽ & veſtes earum de cilicio vſq; deorſum, obſtringentes pedum extremitates. Quantumq; poterat, vnaquæq; laborabat. Et cum aliquam earum aliquando contigerat infirmari, non ei fomentum aut adiutorium aliquod medicinæ conferebatur: ſed ſi quam contigiſſet ægrotari, tamquam maximam benedictionem à Deo accipiebat, & tolerabat languorem, donec eam medicina Dominica præueniret. Nulla earum ianuas exibat. Erat autem ianitrix, per quam reſponſa omnia fiebant, Matura: multæque ſanitates ibi fiebant.

Monaſterium mulierum centum triginta cellarum.

Varia monialium pietatis ſtudia.

Matura ianitrix.

VII. Harvm quidem Euphraxia diligens conſilium ſanctarum mulierum, propter mirabilem conuerſationem earum, ſæpius ad ipſum monaſterium pergebat, thymiamaq; illic offerebat & cereos. Vna quidem dierum rogabat abbatiſſam & priores monaſterii dicens eis: Paruam benedictionem volo abſque terrore veſtro præbere, redditum auri viginti aut triginta librarum, vt oretis pro iſta famula veſtra, & pro Antigono patre eius. Cui abbatiſſa reſpondit: Domina mea matrona, ancillæ tuæ non egent redditibus, neq; pecuniam concupiſcunt. Propterea namq; omnia reliquerunt, & cuncta deſpiciunt in hoc ſæculo, vt æternis bonis frui mereantur: & nihil poſſidere volunt, ne cæleſti regno priuentur. Sed ne te contriſtem, aut ſine fructu dimittam, paucum oleum ad candelas & thymiama in oratorium confer, & hoc erit nobis pro mercede iuſtitiæ. Et his oblatis, rogabat Euphraxia abbatiſſam, vt omnes ſorores orarent pro Antigono & filia eius Euphraxia.

Euphraxia thymiama & cereos offert.

Abbatiſſa maiora munera reſpuit.

* Preces petit Euphraxia pro anima Antigoni & filia

VIII. Vna vero dierum Euphraxiæ infanti abbatiſſa dixit, tentando: Domina mea Euphraxia, diligis monaſterium noſtrum & omnes ſorores? Illa reſpondit: Etiam domina, diligo vos. Dixit ei abbatiſſa rurſum cum ioco: Si nos diligis, eſto nobiſcum in noſtro ſchemate. Cui infantula dixit: Vere ſi non contriſtaretur mater mea, vlterius non egrediar de loco iſto. Cui abbatiſſa dixit: Inter nos & ſponſum tuum, quem plus amas? Puella dixit: Neque illum

Euphraxiæ infantulæ pium deſiderium.

lum noui, neque ille me: vos autem noui, & vos amo. Dicite mihi: vos autem quem diligitis, me an illum? Illæ vero dixerunt: Nos te diligimus, & Chriſtum noſtrum. Puella vero reſpondit: Ego vero & vos diligo, & Chriſtum veſtrum. Sedebat vero Euphraxia mater eius, & fluminum lacrymarum eius non erat modus. Libenter enim audiebat verba puellæ abbatiſſa, quia cum eſſet ætate infantula, talia loquebatur. Nondum enim ſeptem annos impleuerat, dum cum abbatiſſa loqueretur huiuſcemodi verba. Tunc ingemiſcens mater, & amarè deflens, ad filiam ſuam dixit: Filia mea, veni, pergamus ad domum, quia iam veſpera eſt. Cui puella dixit: Ego hic maneo cum domina abbatiſſa. Dixit abbatiſſa puellæ: Vade, domina, in domum tuam, non potes hic manere. Non enim quiſquam manere poteſt hic, niſi ſe deuouerit Chriſto. Cui puella reſpondit: Vbi eſt Chriſtus? Illa gratanter ei Dominicam imaginem demonſtrauit. Pergens autem Euphraxia, oſculata eſt Dominicam figuram: & conuerſa, dixit abbatiſſæ: Vere & ego me voueo Chriſto meo, & vlterius cum domina mea matre non vado. Dixit ei abbatiſſa: Filia, non habes vbi hic maneas, & non potes hic manere. Puella dixit: Vbi vos manetis, & ego maneo. Et cum iam veſpera eſſet, & multum mater eius coegiſſet atque abbatiſſa vt ambularet, nequaquam potuerunt eam tollere de monaſterio. Multum ergo crebris diebus mater eius atque abbatiſſa ei blandiebantur, & perſuadere nequierunt, vt de monaſterio potuiſſent eam expellere. Nouiſſime vero dixit abbatiſſa puellæ: Filia, ſi vis hic permanere, litteras habes diſcere & Pſalterium, & vſque ad veſperam habes ieiunium ducere, ſicut vniuerſæ ſorores. Puella dixit ei: Ego & ieiunium, & omnia diſco: ſolummodo dimittite me hic eſſe. Dixit ergo abbatiſſa matri eius: Domina mea matrona, dimitte hanc puellam hic: video enim, quia gratia Dei illuxit in ea; & iuſtitia patris, & honeſtas tua, & orationes vtrorumque veſtrum, æternam vitam prouidere ei noſcuntur.

Damaſ. orat. 3. de imag. hunc locum ex actis S. Euphroſinæ citat. Septennis Euphraxia Dominicã imaginem oſculatur, & Chriſto ſe deuouet.

Mater corã Dominica imagine filiam abbatiſſæ tradit.

SVRGENS igitur Euphraxia, & aſſumens filiam ſuam, ad Dominicam eam imaginem adduxit: & extendens ix.
manus ad cœlum cum magno clamore & fletu clamauit, dicens: Domine Ieſu Chiiſte, habe curam iſtius infantulæ, quia te concupiuit, & tibi ſe commendauit. Et conuerſa, dixit ad filiam ſuam: Euphraxia, filia mea; Deus qui fundauit immobiles montes, & te quoque in ſuo timore confirmet. Et cum hæc dixiſſet, in manibus eam tradidit abbatiſſæ: & deflens, pectuſque ſuum tundens, ita receſſit à monaſterio, vt omnis congregatio cum ea ploraret.

Induitur Euphraxia filia veſte monachali. Veſtis monachalis arrha eſt ſpõſi cæleſtis.

ALIA vero die abbatiſſa ſumens Euphraxiam, introduxit eam in ſecretarium, & facta oratione ſuper eam, in- x.
duit eam indumento monachali: & extendens manus ad cœlum, pro ea ſupplicauit, dicens: Rex ſæculorum, qui in ea cœpiſti opus bonum, tu perfice hoc in pace: da vt ambulet ſecundum nomen tuum, & fiduciam inueniat in conſpectu tuo ſemper iſta infantula. Tunc & Euphraxia mater eius orans, dixit: Filia mea, amas hoc ſchemate veſtiri? Cui Euphraxia dixit: Vtique mater mea, quia ſicut agnoui ab abbatiſſa, & dominæ ſorores dixerunt, hoc ſchema pro arrhis præbet diligentibus ſe Dominus Ieſus Chriſtus. Cui mater ſua dixit: Cui deſponſata es, ipſe faciat te thalamo ſuo dignam. Et hoc dicens, & orans pro filia ſua, valedixit abbatiſſæ & ſororibus, & oſculata eſt filiam ſuam. Et egreſſa, iuxta morem circuibat, præbens pauperibus quod indigebant.

Euphraxiæ ſobrietas & virtus.

VBIQVE autem diuulgabatur Euphraxiæ optima conuerſatio, quantum conferret monaſteriis & venerabili- xi.
bus locis, ita vt Imperator audiret, & omnis Senatus eam nimis amarent, atq; glorificarent Deum. Audiebant enim, quod nec piſcem guſtaret, nec vinum biberet: ſed poſt tanta dona quæ vniuerſis conferebat & gloriam, à veſpera vſque ad veſperam ieiunium faciebat, aliquando ſumens legumen, aliquando olera.

Abbatiſſæ viſio de Antigono Euphraxiæ matri mortem prædicit.

POST paucos autem dies euocans abbatiſſa matrem puellæ, dixit ei ſecrete: Domina, aliquam rem volo tibi xii.
dicere: non te conturbet. Cui reſpondit: Domina mea, quod iubes, dic. Dixit abbatiſſa: Vidi enim in ſomnis Antigonum virum tuum in magna gloria conſtitutum, & rogauit Dominum Ieſum Chriſtum, vt egrediaris de corpore tuo, & de cetero ſis cum illo: & fruaris illa gloria, quam Antigonus meruit virtutis. Audiens autem hæc, reuerſa eſt in domum ſuam matrona, vt religioſa femina: & non ſolum non eſt turbata, ſed lætitia magna gauiſa eſt. Orabat enim, vt ab humana vita diſcederet, & de cetero eſſet cum Chriſto, & mox vocans filiam ſuam, dixit ad eam: Filia mea, ſicut mihi dictum eſt à domina mea abbatiſſa, vocauit me Chriſtus, & appropinquauerunt dies obitus mei. Ecce omnem ſubſtantiam meam & patris tui dedi in manus tuas: diſpenſa eam piè, vt cæleſtem poſſis habere hæreditatem. Audiens hæc Euphraxia à matre ſua, cœpit ingemiſcere & flere, dicens: Væ mihi, quia peregrina ſum & orphana. Dicit ei mater ſua: Filia, habes Chriſtum pro patre & ſponſo, ideo nec peregrina es nec orphana: habes & dominam abbatiſſam pro matris officio. Vide filia, feſtina quod promiſiſti adimplere. Deum time, & omnes ſorores honora, ſeruiens eis cum omni humilitate. Numquam in corde tuo cogites, De ſanguine regio ſum: nec dicas, Debent mihi ſeruire. Pauper eſto in terra, vt in cælo diteris. Ecce omnia ſub manibus tuis habes. Poſſeſſiones & pecunias in monaſterium confer, pro patre tuo & pro me, vt inueniamus miſericordiam apud Deum, & liberemur ab æterno ſupplicio. Hæc præcipiens filiæ ſuæ, tertia die defuncta eſt, & ſepelierunt eam in monaſterio in monumento.

Moritura Euphraxia filiam inſtruit. Multa monaſterio cõferri pro requie animæ ſuæ & mariti.

Euphraxia iunior à ſponſo repetitur. a Eiuſdem ad Imperatorem epiſtola. b Bona ſua in pauperes diſtribui petit.

AVDIENS Imperator, quia mortua fuiſſet Euphraxia vxor Antigoni, reuocans ſenatorem cui deſponſata fue- xiii.
rat filia eius, indicauit ei, dicens: Quia puella conuerſa eſt in monaſterio. Ille vero rogauit Imperatorem, vt per veredarios ſcriberet puellæ, eique præciperet, vt ad ciuitatem veniret, & nuptias celebraret. Suſcipiens autem Euphraxia Imperatoris epiſtolam, manu propria epiſtolam aliam reſcripſit, ſic habentem: Domine [a] Imperator, ſuades ne ancillæ tuæ, vt reſpuam Chriſtum, & homini corruptibili & vermibus conſumendo coniungar, qui hodie eſt, & cras non eſt? Abſit ab ancilla tua, vt hanc iniquitatem faciam. Quapropter, Imperator domine, non vlterius vos vir ille fatiget: ego enim Chriſto conſenſi, & impoſſibile eſt eum me negare: ſed ſupplico poteſtati veſtræ, vt memoriam parentum meorum habeatis. [b] Idcirco tolle omnem ſubſtantiam, & diſpenſa pauperibus ſimul & orphanis, & da vniuerſa eccleſiis. Noui enim quia recordaberis parentum meorum, maxime patris mei. Audiui enim quia in palatio nunquam à te diuidebatur. Horum ergo recordationem habens, ſubſtantiam hanc bene diſpone. Omnes conſtitutos ſub iugo ſeruitutis manumitte, & eis legitima concede. Manda actoribus patris mei, vt omne debitum dimittant agricolis, quod à die patris mei vſq; ad hanc diem reddebant: vt ſine ſollicitudine mearum terrenarum rerum conſiſtens, Chriſto ſine quolibet ſeruire valeam impedimento, cui animam meam commendaſſe cognoſcar. Orate pro ancilla veſtra, tu & Auguſta, vt mereatur Chriſto ſeruire, prout dignatur ancillam ſuam. Deinde ſignans epiſtolam, veredario dedit. Qui reuertens, obtulit Imperatori relegendam ep?ſtolam. Quam ſoluens & relegens in ſecreto cum Auguſta, multas lacrymas ambo effuderunt, nimis orantes pro Euphraxia. Mane autem facto, conuocans Imperator omnem ſenatum & patrem pariter Euphraxiæ ſponſi, iuſſit eoram epiſtolam legere. Illi vero audientes epiſtolam, omnes ſunt lacrymis repleti, & velut ex vno ore dixerunt: Vere, domine Imperator, filia & Antigoni & Euphraxiæ genus tuum, & ex ſanguine eius eſt hæc puella. Vere religioſorum parentum religioſa eſt filia, ſanctæ radicis ſanctus eſt ramus: & omnes quidem & quadam concordia glorificauerunt Deum, & pro puella pariter orauerunt, & nequaquam vlterius ſenator ille viſus eſt importunus.

Imperator epiſtolam Euphraxiæ ſenatui legit.

IMPERATOR ergo cuncta diſponens piè, & res puellæ bene diſtribuens, & ipſe defunctus eſt, & cum ſuis pa- xiv.
tribus ſepultus eſt in pace. Euphraxia vero magnificabatur, & ſecundum Deum conuerſabatur, abſtinens vltra menſuram

ſuram ſuam; Erat enim annorum duodecim, & ad certamina ſe fortiter exercebat. Et primum quidem à veſpera vſque ad veſperam comedebat, deinde poſt biduum, poſtea poſt triduum. Nulla alia præter illam, triclinia mundabat, & cubicula ſororum ſternebat: aquam ad coquinam ipſa portabat. Hæc autem conſuetudo erat in monaſterio: Si quando contigerat aliquam ſororem tentari à diabolo per ſomnum, mox abbatiſſæ pandebat. Illa vero cum lacrymis Deum poſtulabat, vt diabolus ab ea recederet, iubebatque vt lapides portaret, & ſubſtratum ſub ſago cinerem ſuper cilicium ſpargeret: & ita dormiret vſque ad decimum diem. Vna vero dierum ipſa à diabolo tentata eſt, & ſuperpoſuit ſtratui ſuo cinerem. Videns autem abbatiſſa cinerem ſub ſtratu Euphraxiæ, riſit & ait ad vnam ſororem ſeniorem: Vere hæc puella tentari cœpit, & orans abbatiſſa, dixit: Deus qui creaſti eam ſecundum tuam voluntatem, tu eam in tuo timore conforta. Et vocans eam abbatiſſa, dixit ad eam: Quare non indicaſti mihi tentationem diabolicam? Illa vero cadens ad pedes abbatiſſæ, dixit: Ignoſce mihi, domina mea, quia confuſa ſum indicare tibi hanc cauſam. Dixit ad eam abbatiſſa: Filia mea, ecce pugnare cœpiſti: viriliter age, vt vincas & coroneris.

Euphraxiæ duodennia pia in monaſterio exercitia. Tentationem ſuam moniales abbatiſſæ detegunt. Euphrax à tentatam abbatiſſa corroborat.

XV. Poſt pancos vero dies denuo tentata eſt, & narrauit alicui ſorori, nomine Iuliæ, quæ multum diligebat Euphraxiam: quæ etiam in certaminibus eam exercebat. Dixitque & Iulia: Domina mea Euphraxia, non abſcondas hoc abbatiſſæ: ſed refer hoc, vt oret pro te. Omnes enim tentamur à diabolo: ſed ſperemus in Chriſti nomine, quia vincimus eum. Ergo ſoror mea non moreris, ſed indica abbatiſſæ cauſſam, & noli confundi. Audiens autem hæc Euphraxia, gratias egit Iuliæ: & dixit ad eam: Adiuuet te Deus, ſoror, quia ædificaſti me, & meam animam confortaſti. Vere ingredior, & cauſam dominæ abbatiſſæ pronuntio, dixitque Iulia: Etiam ſic fac, vt oret pro te, & adiiciat tibi abſtinentiam. Illa vero ingrediens, indicauit abbatiſſæ cauſam. Dixitq; ei abbatiſſa: Non pertimeſcas, filia, omne bellum diaboli, quo contra nos nititur. Certa igitur fortiter immobili animo, & non præualebit aduerſum te. Multum enim ab eo tentanda es: ſed certa, vt vincas, vt victorias & triumphum accipias à ſponſo tuo Chriſto, & quantum potes adiice abſtinentiæ tuæ. Qui enim præcipue decertat, præcipua dona percipiet. Poſt aliquantulum vero temporis ſpatium interrogauit eam abbatiſſa, dicens: Poſt quot dies comediſti filia? Puella dixit: Poſt tres dies, domina mea. Dixit ei abbatiſſa: Adiice adhuc vnum diem. Illa vero iuſſionem eius cum lętitia magna ſuſcipiens, diſceſſit.

Rurſus tentata, abbatiſſæ tentationem patefacit. Abſtinentiam abbatiſſa munit. Quatriduo ieiunat.

XVI. Cvm qvæ facta eſſet annorum viginti, ætate confortabatur & præualebat. Erat enim nimis ſpecioſa, tamquam vera matrona, & ſanguine regio procreata. Denuo autem tentata, indicauit abbatiſſæ cauſam. Dixitq; ei abbatiſſa: Noli timere, filia, Deus tecum eſt. Erat autem in aula monaſterii aceruus lapidum. Volens autem abbatiſſa tentare Euphraxiam, & ad matris prouocare obedientiam: dixit ei: Veni, filia mea, iſtos lapides tranſporta hinc, & pone eos iuxta clibanum. Euphraxia vero mox acceſſit lapides tranſportare: erant autem & grandes lapides inter eos, quos duæ ſorores vix poterant agitare. Illa vero ſuper humeros ſuos arripiebat eos, nullo adiutorio opus habens. erat autem iuuenis & valde fortis, nec dixit abbatiſſæ: Adiuuet me alia ſoror. nec dixit: Grandes ſunt lapides, non præualeo. nec dixit: Ieinna ſum & deficio, & opus hoc grande eſt: ſed cum fiducia iuſſionem per obedientiam adimpleuit.

Iam vicennis rurſus tentatur. Simpliciter in arduis abbatiſſę obedit.

XVII. Alia vero die dixit abbatiſſa ad eam: Non eſt iuſtum, vt lapides iſti iuxta furnum ſint poſiti, ſed reporta eos in locum ſuum. Illa vero denuo confidenter iuſſionem abbatiſſæ ſuæ compleuit. hoc ergo opus viginti dies iuſſit eam facere, vt patientiam eius comprobaret. Omnes itaque ſorores videbant quod fiebat, & puellæ obedientiam demirabantur. Aliæ quoque ſorores deridebant, aliæ acclamabant. Viriliter age Euphraxia. Triginta vero dies impleti ſunt. Denuo diuini operis celebratione facta, die quadam pergente Euphraxia vt lapides portaret, dixit ei abbatiſſa: Dimitte, filia, hoc miniſterium, & tolle farinam & conſperge, & coque panes in furno, vt inueniaris ad veſperum in miniſterio ſororum. Illa vero cum magna lætitia & gaudio iuſſa compleuit.

Fert referetque cara obedientia lapides. Piſtrini opere exercetur.

XIIX. Rvrsvs diabolus inueniens eam vacantem, huiuſmodi tentationem ei immiſit, quod quaſi ille ſenator cui fuerat deſponſata, ſuperueniens cum auxilio multo, abſtraheret eam de monaſterio, & ea ſublata abiret. Quæ cum iaceret in cubili ſuo, violenter proclamabat. Abbatiſſa vero & aliæ ſorores expergefactæ, audierunt eius violentiæ vocem. & excitantes eam, dixerunt: Vnde eſt tibi hæc anxietas, filia? Illa vero repente ſomnium recitauit. Abbatiſſa vero excitans ſorores, ſtetit in oratione. Poſt completum veto miniſterium vſque ad horam tertiam, tenens codicem Euphraxia, ſtabat legens ſedentibus, & poſtea ſtans ad horam tertiam in miniſterio. Poſt completionem vero tertiæ, mox Euphraxia ſororibus neceſſaria parabat, munditiam in triclinio faciens, & lectos ſternens, aquam implens, & ad coquinam portans: ligna frangens, & legumina coquens: farinam confermentans, & coquens panem in clibano Et dum hæc omnia faceret, nec in nocturna pſalmodia deerat, nec in tertia, nec in ſexta, nec in nona, nec in veſpera. Nam poſtquam compleuit veſpertinas orationes, per ſe miniſterium faciebat inferendo. Cum qua etiam & laborabat Iulia: ſatis enim diligebat Euphraxiam.

Vacans & otioſa rurſus tentatur. Euphraxia etiam occupatiſſima nullis deeſt diuinis officiis.

XIX. Denvo ſiquidem diabolus per ſomnum vehementer eam tentans, ei certamen immiſit maximum. Quæ mox anxietatis ſuæ certamen abbatiſſæ confeſſa eſt Pro qua dum oraret abbatiſſa, dixit ei: Filia mea Euphraxia, tempus certaminis eſt; vide ne molliat diabolus mentem tuam, & perdas laborem tuum. Adhuc enim paruo tempore dimicans tecum, dum fuerit ſuperatus à te, rurſum effugiet. Dicebatque ei ſimul Iulia: Domina & ſoror mea, ſi modo ei non repugnamus & vincimus, in ſenectute quale bellum cum eo faciemus? Cui reſpondit Euphraxia: Viuit Dominus, ſoror Iulia, quia ſi mihi præceperit abbatiſſa, non guſtabo in tota ſeptimana panes, donec eum Domino adiuuante vincam. Cui Iulia dixit: Si tu hoc potes implere in terra, beata eiis in cœlo. In iſto namque monaſterio nulla potuit ſine cibo totam eptimanam permanere, niſi domina noſtra abbatiſſa. Tunc ingreſſa Euphraxia, nuntiauit tentationem diaboli per ſomnum abbatiſſæ: eamque rogauit, vt ei præciperet quatenus totam hebdomadam ſine cibo perſiſteret. Cui abbatiſſa dixit: Fac quidquid tibi videris facile eſſe filia mea. Deus qui creauit te, confirmet te, & contra diabolum donet tibi victoriam. Cœpit igitur Euphraxia totam ſeptimanam ieiunare, & neque pſallendi officium dereliquit, nec ſororum miniſterium: ita vt omnes tolerantiam ipſius mirarentur, & pulchritudinem ſimul & iuuentutem ætatis. Dicebant autem quædam de collegio earum: Habemus hodie annum, cuſtodientes Euphraxiam, & ſedentem eam non vidimus neque per diem neque per noctem, niſi ſolum quando requieſcebat in loco ſuo nocte. Numquam enim ſedit, vel quando etiam panem comedit. Omnes ergo ſorores diligebant Euphraxiam, quia ſe ita humiliter exercebat, & cum ſtudio famulatum ſororibus exhibebat, dum præcipuè vtique de ſanguine imperiali deſcenderet. Pro qua re intente nimis pro ea orantes, rogabant Dominum vt ſaluaretur.

Denuo tentatur, & ab abbatiſſa confirmatur. Tota ſeptimana ieiunat. Toto anno numquam ſedere viſa.

XX. Fvit autem inter eas quædam, nomine Germana, quam dicebant ex ancilla ortam. Hæc inuidiam habens aduerſus Euphraxiam, inſurrexit aduerſus eam in coquina ſecrete. & dixit ei: Dic Euphraxia. ecce tu ſemel in ſeptimana comedis ſecundum regulam abbatiſſæ, & nos hoc non poſſumus adimplere. Si coactæ fuerimus ab abbatiſſa, quid faciemus? Cui Euphraxia reſpondit: Domina mea, domina noſtra abbatiſſa dixit, vt vnaquæque ſicut poterit decertet. Non enim ſine neceſſitate mihi hoc iugum impoſuit. Dixit ei Germana: Impoſtrix & omni calliditate plena, quis neſciat, quia ſub ingenio hoc agis, vt poſt pauſationem abbatiſſæ tu ei ſuccedas? Credo in Chriſto, quia

Æmula ei inſurgit.

Humiliat ſe coram æmulatrice. Pro eadem abbatiſſam deprecatur.

quia te numquam dignabitur ad abbatiſſæ venire locum. Audiens hæc Euphraxia, proſtrauit ſe ad pedes eius, & dixit ad eam: Ignoſce mihi domina mea, & ora pro me. Cognoſcens autem abbatiſſa quod fuerat factum, Germanam corã omnibus vocauit, dixitq; ei: Ancilla nequam, & à Deo extranea, quid tibi nocuit Euphraxia, quia feſtinaſti ſtudium eius obrumpere? Aliena es à ſororum concilio, indigna es à miniſterio, & collegio ſororum extranea. Cui multum ſupplicabat Euphraxia, quatenus illi veniam largiretur: & non eam flexit, donec implerentur dies triginta. Trigeſimo vero die videns Euphraxia, quia nil rogando proficeret, aſſumens ſecum Iuliam, & ſeniores feminas monaſterii depoſcebat, vt rogarent abbatiſſam, quatenus ei reconſiliaretur. Quo facto euocauit eam abbatiſſa coram omnibus, dixitque ei: Nonne diiudicaſti in corde tuo, vt ſtudium puellæ huius abſcinderes, nec cogitaſti, quia dum eſſet matrona, & ex imperiali genere conſtituta, humiliauit ſemetipſam, & propter Deum ſeruiuit tibi? Omnibus ergo rogantibus pro Germana, placata eſt.

A diabolo præcipitatur in puteum. Chriſti adiutorio euadit. Laborem contra diabolum duplicat.

Tvnc diabolus contra Euphraxiam certamina non ceſſauit committere. Nimis enim furebat contra eam, & cito perduci volebat ad finem. Vna quidem dierum cum ad hauriendam aquam deſcendiſſet ad puteum, arripiebat eam diabolus cum lagena, & deiecit eam deorſum in puteum, ita vt nauſearet Euphraxia & perueniret caput eius ad fundum. Eleuata vero de aqua, & tenens funem ſitulæ, ita clamauit de puteo; Chriſte adiuua me. Qua voce facta, cognitum eſt, quia Euphraxia corruiſſet in puteum, & concurrentes ſorores cum abbatiſſa, abſtraxerunt eam de puteo. Quæ ſurgens exinde, & ſemetipſam conſignans, ſubriſit & ait: Viuit Chriſtus meus, quia non me vincis diabole, neque cedo tibi. Vſque nunc quidem vnam lagenam portabam cum aqua in coquinam: ab hodie vero duabus lagenis aquam portabo. Et ita fecit. XXI.

Agente diabolo ſeipſam inuita grauiter lædit. Aquam in faciem ideo coniecit, vt exanimem reuocaret. a Ab abbatiſſa conſignatur. b Etiam læſa opus explet. c Rurſus læditur inſtigante diabolo.

Videns itaq; diabolus, quia eam in puteo necare non valuit, rurſum alia vice cum deſcendiſſet ligna incidere, cumq; iam pauca incidiſſet, aſtitit diabolus obſeruans eam. Et dum leuaſſet ſecurim vt lignum incideret, colligauit diabolus manus eius, & vſque ad eius calcaneum traxit, & peruenit vſque ad tibiam. Quæ cum vidiſſet crudeliſſimum vulnus valde, & ſanguinem vehementer effuſum, proiiciens ſecurim, anguſtiata & in terram proſtrata eſt. Iulia vero cucurrit, & clamans, ſororibus nuntiauit, quia Euphraxia accipiens ſecurim, de ſecuri mortua eſt. Cumque concurſu clamor factus fuiſſet vniuerſarum, circumſtabant eam paucæ ſimul & flebant. Tunc accedens abbatiſſa, aquam in faciem eius miſit: & [a] conſignans eam atque complectens, ait ei: Filia mea Euphraxia, cur anguſtiata es? Recrea te, & loquere ſororibus. Illa vero reſpiciente, abbatiſſa dixit: Domine Ieſu Chriſte, ſana ancillam tuam, quoniam propter te multa patitur. Et cum ligaſſet pedem eius de panno cilicino, leuauit eam: & dans ei manum, ducebat eam ad monaſterium. Illa vero reſpiciens ligna proiecta, dixit ſororibus: Viuit [b] Dominus meus, niſi collegero ligna, & quintam ſeptimanam meam compleuero, non aſcendam. Cui Iulia dixit: Noli domina ſoror, non vales: dimitte, ego colligam ea, tu aſcende, requieſce propter dolorem. Illa vero non acquieuit, ſed complens manus ſuas lignis, ſic aſcendit. Cui [c] tamen diabolus non pepercit. Nam cum aſcendiſſet ſuperiores gradus ſcalæ, calcans ſummitatem tunicæ ſuæ, ſuper ipſum lignum ruit quod portabat: & fixum eſt lignum in adſpectu eius, ita vt ſorores crederent, quia lignum eius oculum penetraſſet. Tunc exclamans Iulia, ait ad eam: Domina mea, tibi dixi quia non potes requieſcere, & non me audiſti. Cui dixit Euphraxia: Cautè ſubtrahe à me lignum, oculus meus ſanus eſt. Traxit ergo ab ea lignum, & ſanguinis facta eſt effuſio vehemens. Abbatiſſa vero deferens oleum, & facta oratione, ſuppoſuit ei manum: rurſumque dixit ad eam: Vade ad ſtratum tuum, requieſce: & ego duabus ſororibus miniſterium tuum iniungo. Euphraxia vero dixit: Viuit Dominus meus, quia non requieſco, donec officium meum compleuero. Multum enim rogabatur à ſororibus, vt requieſceret propter plagas quas habebat, & paſſa non eſt: ſed ſic vlcerata, ex vtraque plaga ſanguine procurrente, ſtabat miniſterium faciens ſororibus, & neque in opere Dei deerat, nec in alio miniſterio. XXII.

Nec tamen ab opere ceſſat.

Præcipitatur è ſolario à dæmone, ſed illæſa.

Rvrsvs itaq; alia vice, cum adſcenderet cum Iulia in ſolarium tertium, arripiens eam diabolus, præcipitauit eam deorſum. Et cum exclamaſſet Iulia, concurrentes ſorores, crediderunt ſe Euphraxiam mortuam inuenire. Quæ ſurgens, occurrit eis. Quam ſuſcipientes, introduxerunt eam ad abbatiſſam: interrogauitq; eam, ſi in aliquo fuiſſet læſa. Cui Euphraxia reſpondit: Viuit Dominus, domina mea, quia nec quomodo cecidi noui, nec quomodo ſurrexi. Audiens abbatiſſa, quia de tanta altitudine corruens nihil eſſet læſa, glorificauit Deum, dicens: Vade filia ad opus tuum, & erit Dominus tecum. XXIII.

Deus diaboli molimina contra Euphraxiam eludit.

Rvrsvs ergo inimicus volens eam occidere, ſic adoriebatur. Cum Euphraxia ollam feruentem teneret, in qua olus coquebat, vt effunderet coctionem olerum in vaſculo: ablatis pedibus à diabolo, retrorſum cadens, ollæ illius coctionem in faciem ſuam fudit. Et dum omnes ſorores in hoc facto expaueſcerent, exiliens Euphraxia, ſubriſit, & ait ad eas: Vt quid turbatæ eſtis? Abbatiſſa vero videns quia non fuiſſet læſa, reſpexit in ollam: & vidit quia quod remanſerat, eſſet feruens. Et conuerſa dixit Euphraxia: Vere domina mea, quia velut aqua frigida venit in faciem meam. Admirata eſt vero abbatiſſa, & intuens in eam dixit: Filia, Deus te cuſtodiat, & tibi ſine intermiſſione tolerare in ſuo timore concedat. Et ingreſſa abbatiſſa oratorium, conuocauit priores ſeniores, dixitque eis: Noſtis quia Euphraxia promeruit gratiam Dei? Congnouiſtis enim quia nec præcipitata contriſtata eſt, neque nimietate feruoris exuſta eſt. At illæ dixerunt: Vere ancilla Dei eſt Euphraxia, & curam eius habet Dominus: nam in huiuſmodi tentationibus liberata eſt à Domino. XXIV.

Infirmi infantes ad hoc monaſterium delati curantur. * Energumena in eodem curanda manet.

Omnis itaque ciuitas atque prouincia conſuetudinem habebat, vt infantes male habentes, in illud deducerent monaſterium, ad ancillas Dei miracula facientes, & ſuſcipiebat eos abbatiſſa, vt ingrediebantur in oratorium, & ſupplicabant pro eis Dominum, & mox ab omni languore ſanabantur infantes, & recipiebant eos matres propriæ ſanos, proficiſcentes, atque glorificantes Deum. Erat autem * quædam in monaſterio mulier energumena, ab infantia obligata in monaſterio, quatenus ſaluaretur, quæ habebat ſpiritum immundum dæmonem, ligatis manibus, & ſpumam faciens, & dentibus ſuis ſtridens, multumque clamans, ita vt omnes audientes eam, timore conciderent. Et cum frequenter abbatiſſa cum ſenioribus ſororibus pro ſalute eius oraſſet, nihil promeruit: quapropter nec valebant ſe ad eam iungere, vt ei vel cibum offerrent. Erat autem ligatum quoddam vaſculum in fune, & ipſo vaſculo legumina vel panes mittebant, & appendebatur ipſum vaſculum, & ſic ei de longe porrigebatur, & ita veſcebatur. Frequenter autem abiiciens ipſum vaſculum, cum virga iaculabatur in faciem offerentis ſibi cibum. XXV.

Euphraxia puerum paralyticum, mutũ & ſurdum ſigno crucis curat.

Vna vero dierum factum eſt, vt intraret oſtiaria, & diceret abbatiſſæ: Domina mea, mulier quædam infantulum adduxit, & ſtans foris ad ianuam, deflet. Eſt autem infantulus quaſi annorum circiter octo, paralyticus, ſurdus, & mutus. Videns autem abbatiſſa, ſpiritu ſibi reuelante, quia gratiam promeruiſſet à Domino contra dæmones Euphraxia, dicit oſtiariæ: Voca mihi Euphraxiam. Quæ cum veniſſet ante abbatiſſam, dixit ei: Vade, ſuſcipe infantem à matre ſua, & defer huc. Illa vero egreſſa, & videns infantulum paralyticum & trementem, miſerata eſt ſuper eum: & ingemiſcens dolenter, ſignauit infantem, & dixit ei: Qui te creauit, ipſe te ſanet, fili. Et ſumens eum, pergebat ad abbatiſſam. Infans vero dum portaretur ab Euphraxia, ſanatus eſt, & clamauit matri ſuæ. Videns autem Euphraxia quia infantulus cœpiſſet loqui, perterrita proiecit eum in terram. Infantulus autem mox XXVI

exurgens,

exurgens, cucurrit ad ianuam, quærens matrem ſuam. Currens autem oſtiaria, nuntiauit abbatiſſæ, quod factum eſt. Quæ cùm vocaſſet matrem infantis, dicit ei: Dic mihi, inquit, ſoror, tentare nos veniſti? Reſpondit autem mater infantis, dicens: Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, domina mea, quia neque ambulauit, neque locutus eſt hic infans vſque in præſentem horam. Sed cùm ſuſcepiſſet eum hæc domina ſoror, mox locutus eſt. Illa verò projiciens eum in terram, ſtetit obſtupefacta: infantulus verò ſurgens, venit ad me ancillam tuam. Dicit ei abbatiſſa: Ecce ergò habes eum ſanum: tolle eum, & vade in pace. Quæ aſſumens filium ſuum, pergebat, glorificans Deum.

xxvii. RVRSVM ergò abbatiſſa dixit ad ſeniores ſorores: Quid vobis de Euphraxiâ videtur? Cui reſpondentes, dixerunt: Verè ancilla Dei eſt. Vocauitque eam, & dixit ei: Filia mea Euphraxia, volo vt huic * patienti, quæ in monaſterio eſt, per manus ᵃ tuas cibum offeras, ſi non times eam. Cui Euphraxia reſpondit: Non timeo, domina mea, quidquid mihi præcipis. Sumens ergò Euphraxia quoddam vaſculum, miſit in illud legumen & fragmen panis, & obtulit ei. Illa verò repentè dentibus ſtridens, & valdè fremens, fecit impetum ſuper eam: & apprehendens illud vaſculum, volebat confringere. Euphraxia verò apprehendens manum eius, dixit: Viuit Dominus Deus, ſi te poſuero in terram, tollo virgam dominæ abbatiſſæ, & ſic te flagellabo, vt nunquam præſumas hoc agere. Videns autem, quia præualuiſſet patienti, quieuit. Poſtquam autem ceſſauit, cœpit Euphraxia blandiri, & dicere: Sede ſoror, comede & bibe, & noli turbari. Illaque ſedit, comedit & bibit, & requieuit. Ab illa hora iam illi cibus cum virga dabatur. Omnes autem ſorores videntes, quod fecerat Euphraxia, orabant pro ea ad Dominum. Cum verò cœpiſſet moueri & indignari, dicebant ad eam ſorores: Quieſce ſoror, & noli malignari: nam ſi venerit domina Euphraxia, flagellabit te; & repente quieſcebat.

* energumenæ ſcilicet. ᵃ Euphraxia energumenæ miniſtrat. Eidem præualet, & abbatiſſæ virga minatur.

xxiix. RVRSVM autem Germana inuidia mordebatur, & cor eius vrebatur, dicebatque ſororibus: Niſi fuiſſet Euphraxia, non inueniebatur alia, quæ cibum ei offerret? tollam cibos, & ego miniſtro. Sumens ergò cibos eius, acceſſit ad patientem, & dicit ei: Accipe cibos, ſoror, & comede. Illa verò continuò exiliens in eam, veſtes eius conſcidit: & conterens eam, proiecit in terram: & irruens ſuper illam, cœpit manducare carnes eius. Clamore autem facto, & nulla præſumente ei appropinquare, currens Iulia ad coquinam, dixit Euphraxiæ: Feſtina domina, quia Germana à patiente dilacerata eſt. Currens autem Euphraxia, tenens manus patientis & guttur, eripuit ab ea Germanam cruentatam, & dilaceratam. Cui dixit Euphraxia: Benè feciſti, quia ſic contriuiſti ſororem? Illa verò ſtabat ſpumam faciens, & dentibus ſtridens. Dixit ei Euphraxia: Ab hac hora, ſi maligna fueris erga ſorores, non tibi cedo, neque miſereor; ſed virgam dominæ meæ abbatiſſæ tollam, & cum ea te ſine miſericordia flagellabo. Illa verò ſedens, repentè ceſſauit.

Rurſum Euphraxiam mordet æmula, ſed nô impunè. Succurrit ei Euphraxia.

xxix. MANE autem facto, completo ſacro officio, & egredientibus eis ab oratorio, viſitans Euphraxia patientem, inuenit eam diſruptam veſtem ſuam in terram proieciſſe, & ſedentem ſuper eam, & colligentem ſtercus, & comedentem. At Euphraxia vt vidit, fleuit. & quæ facta fuerant, abbatiſſæ nuntiauit. Conuenientes verò ſorores, inuenerunt eam nudam, & colligentem phlegma, & comedentem. Dixit autem abbatiſſa, vt daretur ei alia tunica, vt veſtiretur. Sumens itaque Euphraxia tunicam, & parapſidem cum legumine, & fragmen panis, obtulit ei, & dixit: Accipe ſoror, & veſti te, & guſta, quare ſic te deturpas? Quæ ſumens, comedit & bibit. Et induens eam, miniſtrauit ei. Euphraxia verò à lachrymis non ceſſauit, vſque ad veſperam pro ea gemens. Quo cùm perueniſſet, mox ſupplicabat Domino cum lachrymis, vt illa patiens ſanaretur. Diluculò verò abbatiſſa vocans Euphraxiam, dixit ei: Cur me celaſti, preces offerens Deo pro hac patiente? Si manifeſtaſſes mihi, & ego ſine dubio venirem. Cui Euphraxia dixit: Ignoſce mihi domina, vidi eam turpiter poſitam & infirmam, & dolui ſuper eam. Abbatiſſa verò dixit: Habeo tibi aliquid confiteri, & vide ne ſatanas tentet te, & elatio tibi generetur. Ecce tibi Chriſtus poteſtatem circa eos dedit, vt eiicias eos. Audiens hæc Euphraxia, miſit cinerem ſuper caput ſuum: & proſternens ſemetipſam in terram, clamauit, dicens: Quæ ſum ego infelix & immunda, vt dæmonem tantum expellam, quem orantes per tantum tempus non potuiſtis expellere? Dicit ei abbatiſſa: Filia mea, te ſuſtinebat hoc tempus: copioſa eſt tua merces in cœlo. Ingreſſa autem Euphraxia monaſterium, proiecit ſemetipſam ante altare, ſupplicans Deo, vt precibus eius ſanaretur, & de excelſo daretur auxilium. Et ſurgens à pauimento, orans, rurſum ibat ad patientem, iuſſione abbatiſſæ: & omnes ſorores ſequebantur eam, vt mirarentur quę facienda erant. Ad quam accedens, ait: Sanet te Dominus meus Ieſus Chriſtus, qui te creauit. Et mox ſignum crucis fecit in fronte eius. Mox autem clamauit coram omnibus: O, quomodo ab iſta impoſtrice & fallace exeo, habitans in ea plurimos annos, & nullus me expellere potuit, & hæc immunda atque luxurioſa conatur perſequi me? Cui Euphraxia dixit: Non ego te perſequor, ſed Chriſtus omnium Deus. Dixit ei dæmon: Non exeo, immunda: non enim accepiſti poteſtatem eijciendi me. Euphraxia dixit: Ego immunda ſum, & omni malignitate plena, vt tu quoque teſtaris: verumtamen iubente Domino, egredere ab ea. Nam ſi ſumo baculum abbatiſſæ, flagellabo te. Cæterùm reſiſtente dæmone, & exire nolente, ſumens Euphraxia abbatiſſæ baculum, dixit ei: Exi, aut certè torqueo te. Reſpondit ei: Quomodo ab ea egredi potero, cùm ab ea recedere non poſſim? Mox igitur Euphraxia cœpit cædere. Et cùm tertiò percuſſiſſet, dixit: Egredere à figmento Dei ſpiritus immunde. Increpet te Dominus Ieſus Chriſtus. Dæmon dixit: Non poſſum exire ab ea, quid me perſequeris? vbi habeo proficiſci? Euphraxia dixit: In tenebras exteriores, in ignem æternum, in infinita tormenta, parata tibi & patri tuo ſatanæ, & facientibus voluntatem eius. Omnes itaque ſorores ſtabant, reſpicientes in eam, & non præſumebant propiùs appropinquare. Euphraxia verò durè certabat cum dæmone reſiſtente. Et reſpiciens in cælum, dixit: Domine Ieſu Chriſte, noli me in hac hora confundi, vt non vincat me hic dæmon immundus. Et continuò dæmon ſpumans, & ſtridore facto, clamans voce magna, egreſſus eſt à muliere: & ab ea hora ſanata eſt. Cucurrerunt autem ſorores, glorificantes in hoc Deum: magnus enim timor obtinuerat omnes. Euphraxia verò tulit mulierem, & abluit eam aqua, & induit eam veſtimento, & duxit ad abbatiſſam: quæ vnà cum ſororibus introduxerunt eam in monaſterium, & gloriam dederunt Deo pro facto miraculo.

Energumenæ rurſus miniſtrat. Poteſtatem accipit à Chriſto dæmones expellendi. Signaculo crucis energumenam ſignat. Humiliat ſe Euphraxia. Baculo abbatiſſæ energumenam pulſat. Oratione dæmonem pellit.

xxx. AB illa verò hora humiliauit ſe ampliùs Euphraxia, & ſine ſomno tota nocte perſiſtebat: omnem verò hebdomadam ieiunabat, vt conſueuerat, ſine defectu faciens cunctis ſororibus miniſterium, & cum omni ſtudio atque lætitia in manſuetudine atque humilitate degebat. Vna verò dierum abbatiſſa vidit viſionem, & conturbata eſt vehementer. Rogare autem cœperunt eam omnes ſorores, ſupplicantes & dicentes: Confitere nobis domina abbatiſſa, cur ſic ingemiſcis, & noſtras animas ſimul affligis? Et dixit: Non me cogatis vſque in craſtinum. Dixerunt ei ſeniores ſorores: Crede domina, quod ſi non annuntiaueris nobis, tribulationem magnam animabus noſtris ingeris. Abbatiſſa dixit: Ego quidem quod futurum eſt, vſque in diem craſtinum dicere non volebam: ſed quia cogitis me, nunc audite: Euphraxia nos deſerit, cras enim hac vita priuabitur: nulla verò indicet ei, ne contriſtetur. His itaque dictis, magnus eiulatus per multas horas factus eſt. Vna autem ſororum cùm cognouiſſet, currens ad furnum, inuenit Euphraxiam panes coquentem: cui Iulia aderat ſecundum conſuetudinem. Dixit ergò illa ſoror, quæ venerat: Cognoſce domina Euphraxia, quia intus magnus luctus eſt apud abbatiſſam propter te, & apud ſorores. Audientes autem hæc Iulia & Euphraxia, ſtupefactæ ſunt, & diutiùs ſteterunt. Poſt hæc autem Iulia dixit:

Eò ampliùs ſe humiliat Euphraxia. Præuidet abbatiſſa vicinã Euphraxiæ mortẽ.

P Putaſne

Putaſne auditu audiuit abbatiſſa, quia ex miſſione illius, qui aliquando ſponſus fuerat tuus, iuſſit Imperator te adduci ex monaſterio, & proptereà lamentantur? Cui Euphraxia reſpondit: Viuit Dominus meus Ieſus Chriſtus, quia ſi omnia fundamenta terræ moueantur, non mihi perſuadere præualebunt, vt Chriſtum Dominum meum derelinquam. Veruntamen domina mea Iulia, dum coquuntur panes, vade, vide fletus iſtos, vide quid contigerit, ne anima mea perturbetur. Illa verò pergens, & ſtans foris ante ianuas, audiuit ſomnium abbatiſſam hoc modo referentem: Vidi, inquit, quaſi duos cuiuſdam ſchematis viros huc aduenientes, qui quærebant Euphraxiam tollere, dixeruntque mihi: Dirige eam, opus habet. Rurſum ergò & alij venientes, dixerunt mihi: Aſſumens tecum Euphraxiam, deduc eam ante Dominum. Quam mox aſſumens, properaui cum eis. Et cùm veniſſemus ad quandam portam, cuius gloriam enarrare non valeo, ſponte nobis aperta eſt. Et ingreſſæ ſumus, & vidimus ibi inenarrabile palatium cæleſte, in quo & ſolium nuptiale non manu factum. Ego quidem interiùs appropinquare non potui. Euphraxiam verò aſſumentes, obtulerũt Domino: & procidens, oſculata eſt pedes eius immaculatos. Vidi ibi dena millia Angelorum, ac multitudinem Sanctorum innumerabilem; & omnes ſtabant reſpicientes. & vidi, & ecce mater Domini aſſumens Euphraxiam, adduxit eam ad thalamum nuptialem, in quo decoris coronam parabat, & audiui vocem ad Euphraxiam dicentem: Ecce merces tua. Nunc itaq; perge, poſt decem dies veniens, fruere his in ſæculis infinitis. Et ideò quia hodie nona dies eſt, ex quo viſionem vidi, cras morietur Euphraxia.

Viſio abbatiſſæ de ſolio Euphraxiæ parato.

AVDIENS hæc Iulia recitantem ſecretè abbatiſſam, tundens pectus ſuum & faciem, amarè deflens venit ad clibanum: & cùm vidiſſet eam flentem Euphraxia, dixit ad illam: Coniuro te per Filium Dei, ſoror Iulia, indica mihi quid audiſti, & quare plangis. Dixit ei Iulia: Plango, domina mea, quia hodie ſeparabimur à te: ſicut enim audiui à domina mea abbatiſſa, cras ex hoc corpore exhalabis. Quod dum Euphraxia audiſſet, anguſtiata eſt, & puſillanimis facta, cecidit. Sedebat autem iuxta eam Iulia flens. Cui Euphraxia dixit: Soror, da mihi manum tuam, & leua me, & duc me, vbi ligna ſunt poſita, & ibi me pone; & tolle panes de clibano, & porta in monaſterium. Fecit Iulia hæc, & abbatiſſæ non indicauit. Cum ergò iaceret Euphraxia in pauimento, clamauit: Cur Domine abominatus es me peregrinam & orphanam? Cur deſpexiſti me? Ecce tempus, quando debebam cum diabolo pugnare, & anima mea à me expetitur. Miſericors eſto in me ancillâ tua, Domine Ieſu Chriſte: dimitte vel vnum annum, quatenus defleam peccata mea, quia ſine pœnitentia ſum, & ab omni pœnitentia nudata. Non eſt in me opus ſalutis: nam nemo in inferno confitebitur tibi. Non eſt pœnitentia in ſepulcro, non poſſum poſt mortem lacrymis præualere: non enim, qui in inferno ſunt, laudabunt te Domine, ſed viuentes laudabunt nomen ſanctum tuum. Dona mihi vel adhuc vnum annum, vt pœnitentiam agam, quia deſolata ſum ſicut ficus ſine adiutorio. Cùm ergò defleret, audiens quædam ſororum, indicauit abbatiſſæ atque ſororibus, quia Euphraxia proſtrata in repoſitorio lignorum, ita clamaret. Dixitque Iulia: Verè, domina, audiuit, quia moritur; proptereà lamentatur. Dixit ergò abbatiſſa ſororibus: Quis annuntiauit ei, & animam eius afflixit? Quis indicauit ei, & cor eius attriuit? Nonne vos rogaui, ne diceretis ei, donec eius hora veniret? Cur hoc feciſtis, & afflixiſtis animam eius? Ite, & adducite eam mihi. Illæ verò pergentes, dixerunt ei: Veni domina Euphraxia, vocat te abbatiſſa. Illa verò egreſſa eſt, plorans atque conturbata: & ingreſſa, adſtitit abbatiſſæ, deflens atque mærens, & genibus nimis afflicta. Abbatiſſa verò reſpiciens eam, dixit: Quid habes, filia, quia ſic ingemiſcis? Euphraxia dixit: Plango me, domina mea, quia ſciuiſti me morituram, & non indicaſti mihi, vt plangerem peccata mea, dum ſim ab omnibus peccatis coinquinata. His dictis, ſe proſtrauit in pauimentum, & tenuit pedes abbatiſſæ, per quam omne conſilium eius alacriter eſt perductum. Clamauitque Euphraxia, & dixit: Miſerere mei, domina, & deprecare Dominum, vt mihi concedat vel vnum annum, quia ſine pœnitentia ſum, & neſcio quæ me tenebræ cooperiant. Dixit ei abbatiſſa: Viuit Dominus, quia cæleſti ſenatu dignam te fecit rex tuus Chriſtus. Et cœpit omnibus recitare, quibus bonis habet frui Euphraxia. Et rogabat eam, vt pro ipſa Dominum ſupplicaret, quatenus eius particeps eſſe mereretur. Orabat enim, vt cum ea conuerſaretur in Chriſto; & ipſis donis, quibus ipſa erat fruitura, & ipſa frueretur.

Profunda Euphraxiæ humilitas.

Abbatiſſæ pedes amplectitur.

EVPHRAXIA verò iacens ad pedes abbatiſſæ, cœpit tenere frigus & rigorem: poſt paululum verò vehemens eã febris inuaſit. Abbatiſſa verò ſororibus ait: Sumite eam, & ingrediamur in oratorium, quia iam appropinquat hora eius. Poſuerunt ergò eam in oratorium, & obſeruabant eam vſque ad veſperam. Veſpere autem facto, cum hora ſumendi cibum iam adueniſſet, præcepit eis abbatiſſa, vt egrederentur, ſolummodò Iuliam ſecum retinens, ne aliqua hora relinquerent Euphraxiam: & clauſis ianuis, vſque manè fuerunt cum ea. Iulia verò rogabat Euphraxiam, dicẽs: Domina mi ſoror, non obliuiſcaris mei: memento quòd inſeparabiliter tibi coniuncta ſum ſemper ſuper terram: ſupplica Deo pro me, vt me non ſeparet à te. Memento quia ego tibi prouidi bona certamina. Deprecare Dominum, vt me abſoluat ab hac ſarcina carnis, vt merear tecum abire cum fiducia. Manè verò facto, abbatiſſa videns, quia in nouiſſima reſpiratione eſſet Euphraxia, vt moreretur, mandauit ſororibus per Iuliam, dicens: Venite filiæ meæ, valefacite ei, quia iam defecit. Quibus venientibus, valedixerunt ei, flentes, dicenteſque: Memento noſtri, domina ſoror Euphraxia, nomen benedictum à Deo, qui te dilexit. Poſt omnia autem venit illa, quæ diu paſſa à dæmone fuerat, & per eam ſalua facta eſt: & lugens ſicut & omnes, oſculabatur manus eius, dicens: Iſtæ manus quantum mihi indignæ & peccatrici miniſtrauerunt! per Deum, & per iſtas manus dæmonium expulſum eſt à me. Et cùm Euphraxia reſpondere poſſet, dixit ei abbatiſſa: Filia mea, non miſereris vel huius ſororis? Quare non loqueris ei, quæ propter te ita tribulatur? Euphraxia verò reſpondit ad eam: Quare me luges, domina ſoror? Dimitte me requieſcere, quia deficio: veruntamen tu benedic Deum, & ipſe te conſeruabit. Et dixit: Ora [a] pro me, quia magnum certamen eſt in anima mea in hac hora. Cùm ergò oraſſet abbatiſſa, & omnes reſpondiſſent, Amen, reddidit animam. Erat autem annorum triginta: ſepelieruntque eam in tumulo, vbi & genitrix eius Euphraxia requieſcebat: & glorificauerunt Deum, quia promeruiſſent habere ſororem apud Deum. XXXII.

Infirmatur Euphraxia, defertur in oratorium.

Magiſtra eius Iulia cum ea mori expetit.

[a] Euphraxia orationes ſororũ in extrema lucta petit.

Efflat animã tacentis.

IVLIA verò magiſtra eius, tribus diebus flens, ab eius tumulo non receſſit: hæc enim docuerat eam literas & pſalterium, & multum eam diligebat, cum eius eſſet diſcipula; atque ex genere Imperatoris. Quarta verò die læta facta Iulia, acceſſit ad abbatiſſam, & dixit ei: Domina mea, ora pro me, quia vocauit me Chriſtus, intercedente pro me beata Euphraxia. Et hæc dicens, oſculata eſt cunctas ſorores. Quinta autem die poſt obitum Euphraxiæ, defuncta eſt & magiſtra eius Iulia, & ſepulta eſt in ſepulchro, vbi poſita erat B. Euphraxia. XXXIII.

Iulia eius magiſtra eã ſequitur.

POST triginta verò dies euocans abbatiſſa monaſterij priores, dixit ad eas: Filiæ meæ, eligite vobis matrem, & conſtituite in locum meum, quæ vobis præeſſe poſſit. Illæ verò reſponderunt: Domina, pro qua cauſa hoc dicis, denuntia nobis: nunquam enim famulabus tuis hoc dixiſti. Dixit eis abbatiſſa: Vocauit me Dominus. Supplicauit enim pro me domina Euphraxia, & multum laborauit in ſuis precibus, quatenus ego cæleſtem thalamum promererer. Nam & Iulia per ſanctam Euphraxiam particeps eius effecta eſt, & ingreſſa eſt in illud palatium non manufactum: & ego feſtino digna fieri, & cum eis locum habere. Audientes ſorores de Euphraxia & Iulia, quia in maxima eſſet gloria, gaudebant, & orabant pariter, vt & ipſæ mererentur ad illum thalamum accedere. Elegerunt ergo vnam ſororum, nomine Theogeniam, quæ eis præeſſet. Quam euocans abbatiſſa ad ſe, dixit ad eam: Ecce teſtimonium XXXIV.

Abbatiſſa etiam vocetur ad Dominum.

Eligitur

monium bonum, quod ſorores omnes de te dederunt, & poſuerunt te ad principatum & præſulatum traditionis diuinæ legis & conſequentia noſtra. Coniuro te per intemeratam Trinitatem & conſubſtantialem, ne iſtius mundi quæras diuitias aut poſſeſſionem, neque occupes ſorores ad terrenas ſollicitudines: ſed magis vt contemnentes temporalia bona, perpetua mereantur accipere. Et rurſum ſororibus dixit: Quomodo perfectè noſtis vitam & conuerſationem Euphraxiæ, eſtote imitantes eam, vt participes eius efficiamini. Et cùm dixiſſent omnes, Amen: valedicens eis, intrauit oratorium: & claudens ianuas, præcepit vt vſque ad diluculum nulla illarum intraret. Manè autem facto ingreſſæ, inuenerunt eam obdormiſſe in Domino: & hymnum dicentes Domino, repoſuerunt eam in ſepulchro, vbi B. Euphraxia condita erat. Ab illa autem die nequaquam in illo tumulo alia ſepelierunt corpora.

alia abbatiſſa, quam ſenior inſtruit.

Abbatiſſa ſenior obdormit in Domino.

XXXV. Mvlta verò ſigna & ſanitates fiebant in memorato ſepulchro: & expulſi dæmones clamabant: Quia poſt mortem præualet contra nos Euphraxia, & perſequitur nos. Hæc eſt reuera vita Euphraxiæ matronæ, quæ cæleſti ſenatui intereſſe promeruit. Feſtinemus igitur & nos, tam fratres, quàm ſorores, huiuſmodi conuerſationem habere, & ſectari humilitatem, obedientiam, laborem, manſuetudinem, longanimitatem, vt & nos ita Angelorum conuerſationem mereamur, & cum gaudio magno fruamur Saluatore Domino noſtro Ieſu Chriſto. Cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Multa miracula edûtur ad ſepulcrum Euphraxiæ.

THEOPHANIS PRESBYTERI, ET PRÆPOSITI ORATIO IN EXILIVM S. NICEPHORI PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLIS, *& in translationem ſanctarum ipſius reliquiarum. Habetur in Simeone Metaphraſte.*

An. 800.

I. Plvrima profectò diuerſis occaſionibus atque temporibus, in gentibus & ciuitatibus præclara facinora, ad eximias Dei maximarumque rerum demonſtrationes facta ſunt, quibus vera ipſius cognitio perſpicuè fuit confirmata: quemadmodum in Pſalmis canitur: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam. Quibus verbis etſi pe[r]petua illa Dei virtus rerum omnium, atque vniuerſi orbis conſeruatrix ac moderatrix indicatur: non minùs tamen, imò verò magis etiam ſignificantur ea, quæ noſtris temporibus in primis excellentia atque admirabilia geſta ſunt ab eadem ipſa diuina virtute, quæ eximia potentia ſua cuncta gubernat ac regit. Siquidem non in vna parte, neque in gente minima, aut contemnenda, eiuſmodi bonorum munera viguerunt: ſed publicè & paſſim, & in proprio atque electo Chriſti clero, qui Apoſtoli Petri verbis meritò vocatur regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Verùm quoniam rerum maximarum argumenta præſtantiſſimos requirunt enarratores, qui dicendi vi eas valeant explicare, ne inornata orationis tenuitate earum amplitudo iminuatur: ego, qui orationis laboro paupertate, vehementer à ſcribendo deterrebar: ſed tamè aſſiduis me ad munus hoc ſuſcipiendum adhortantium precibus non potui non obtemperare. Dei igitur, qui dicendi facultatem elargitur, benignitate confiſus, ad ſcribendum accedo, adiuuante me precibus ſuis, orationemq; moderante diuino patre Nicephoro, qui ſe nobis maximum ad dicendum argumentum præbuit.

Pſal. 18.

13. Mar. Græci, 2 Iunij.

1. Pet. 2.

II. Cvm præclarè res noſtræ ſeſe haberent, & ex vtilitate ac dignitate gererentur, tunc nimirùm, cùm vnus in Eccleſia ſenſus vigebat, & impia cuncta ac peregrina dogmata, tanquam ſcelera atque piacula deteſtanda reiiciens, omnes hæreticorum nugas ad nihilum redigebat: Nicephorus Imperij ſceptra moderabatur, & Nicephorus ſacram excelſæ, atque vrbium reginæ ciuitatis ſedem obtinebat, qui luminis inſtar perpetuò fulgentis, vniuerſum orbem terrarum virtutum radiis illuminabat. Iam & in principe ac beata Trinitate vna & eadem eſſentia, & in vna Dei verbi carnem induti perſona duæ naturæ, & duæ voluntates clariſſimè fuerant opportunis concilijs conſtitutæ & declaratæ, contrarijs opinionibus reiectis atque improbatis: & vtilis ſacrarum imaginum vſus iam indè ab initio inſtitutus, & per manus traditus, in omnibus Eccleſijs ornatè decorèq; demonſtrabatur: quemadmodum proximis temporibus, ſanctorum patrum concilium celebrantium ſuffragijs, diuinitus fuerat comprobatus.

Reſp. q[ua]n[do] ſ[a]n[cti] floruerunt.

Anno Chriſti 804.

Vſus imaginũ vetuſtiſſimus in Eccleſia.

III. Verum poſteaquàm Nicephorus Imperator vnà cum filio huius vitæ finem ſortitus eſt, & ad Michaëlem eius generum Imperij gubernatio peruenit, ſub Leontij nomine crudeliter frendens inuaſit hũc valdè ſæuus immaniſque Leo, ex Armenia genus ducens, qui & defectionem à Deo, & aduerſus Imperatorem, apud quem in honore erat, minimè obſcuram aut tectam tyrannidem machinabatur. Quod quidem illi è ſententia ſucceſſit. Nam per vim ſibi Imperium vindicauit. Cæterùm haud aliter duxit potentiam ſuam fore diuturnam, niſi contra nos audacter bellum ſuſciperet, & venerabilium imaginum interitum omni ſtudio atque arte moliretur. Ad hunc enim furorem atq; dementiam à dæmonibus, à quibus inſtruebatur, & falſis vatum mendacium ſomnijs & incertis temporum promiſſis miſerè compulſus erat. Impium autem atque audax facinus ad optatos exitus ſe perducturum non ſperauit, niſi præclarum Eccleſiæ ducem, & ab omni reprehenſione remotum, rectæ doctrinæ regulam, Nicephorum è ſacra ſede exturbaret, vt propriæ malitiæ propugnaculum Eccleſiam conſtitueret, &, nemine conatibus ſuis repugnante, omnia ex ſententia ſua & eorum, qui ſibi fauebant, tutò moderaretur.

Anno 813. Leo Armenus Iconomachus, inuadit Imperium; Vide Baron. hoc anno.

* Anno 814. perſecutionem mouet in cultores imaginum Baronius hoc anno.

IV. Primvm igitur tempus obſeruabat, vt eum artibus ac dolis in ſententiam ſuam adduceret, fingens ſeſe in recta dogmatum exercitatione verſari. Verùm cùm vir ille diuinarum rerum peritiſſimus & prudentiſſimus, tum multis ſermonibus, tum ſcripturarum teſtimonijs, tum lõgiſſimi temporis conſuetudine comprobatum imaginum vſum demonſtraret, nec tamen inſolentem hominem à propoſito poſſet dimouere, tunc dolus, qui antea latuerat, in apertum erupit. Mores enim ferinos nomini congruentes gerebat. Itaque tanquam pernicioſus quidam aper, aut ſæuiſſimus leo, immaniſq; fera, ſalutaribus magiſtri documentis ſic aures occludens, vt aſpis incantationibus nihil mouebatur: ſed obſtinatiùs inſaniebat. Statim igitur & pietatis zelo, & præſtantioris auxilio confirmatus vir, cui à victoria nomen erat, & propterea Nicephorus vocabatur, ſtrenuè aduerſus impietatem, & Tyrannum impietatis defenſorem inſtruitur: coactiſq; primarijs ſacerdotibus, viris tum vita, tum doctrina probatis, qui ſimul pro pietate pugnare parati erant, de communi ſententia iniquè ſe gerentem Imperatorem, licet fruſtrà, coarguerunt, & tanquam contumelioſum Dei, rerumque diuinarum hoſtem iudicârunt. Quamobrem arrogans & ſuperbus ille confeſtim & ſimulationem, quam occultabat, aperire, & reconditam malitiæ rationem, tanquam redundantem quandam corruptorum humorum ex cruditate copiam, euomere, aut deformes & imperfectos ex abortu fœtus in lucem edere coactus eſt. Tyrannica igitur audacia celeberrimũ Patriarcham, è ſede ſua depulſum, in exilio viuere compulit: ne illud quidem veritus, ſi nihil aliud, quòd impoſitione & obſignatione manuum ipſius (quod fieri non debuit) Imperij coronam acceperat. Verùm vt veriſimile eſt, defectionis & tyrannidis lubrico lapſus, ſimul cum pietate prudentiam & rationem, ac mentem amiſerat. Itaque nefanda impietatis atque audaciæ facinora aggrediebatur.

Et ſcripturarũ teſtimonijs, & longiſſimi temporis conſuetudine comprobatus imaginum vſus.

Anno 814. Nicephorus agitur in exilium. Vide Baronium ad annum prænotatum, & Theoſterictum in Niceta.

PATRIARCHA verò; vt pacifici magiſtri diſcipulus, ab Eccleſia diſceſſit triſtis & lachrymabundus, vt qui ſponſam immaculatam, ſibi à Deo traditam, diſceſſu ſuo mœrentem ingemiſcentemque relinqueret. Populum autem & gregem ſuum opportunis ſermonibus inſtruebat & cohortabatur, vt integram in vinculo pacis fidem obſeruaret. At ille inſaniens, & furore percitus, pietatem pro viribus pergebat inſectari: nec contentus ijs, quæ in Patriarcham diuinum commiſerat, adhuc malitiæ ſuæ ſpectacula lamentationibus & gemitibus digna in plures edebat. Omnes, qui recta veritatis dogmata complexi cum magiſtro conſenſerant, primarios ſacerdotes, monachosque & præſtantes in populo, tùm viros, tum etiam fœminas, non ferendis pœnis atque ſupplicijs afficiebat. Alij enim ipſorum plagis ac tormentis crudelibus excruciabantur. Alij fame & ſiti in carcere diù premebantur. Multi ſine vlla veniæ ſpe mittebantur in exilium. Non pauci ſpoliabantur fortunis ob id ſolùm, quòd erant pietatis ſtudioſi. Quidam etiam, vt fama eſt, clàm necabantur. Nonnulli igitur magiſtratus & in dignitate conſtituti, & ſacerdotes, & monachi, & ex reliqua multitudine, partim imperantis vi pertracti, illi adhærebant: partim metu, partim ignauia, partim adulatione, partim gloriæ cupiditate corrumpebantur. Sed maxima pars ſtabiles & conſtantes in fide animos conſeruabat. Tunc in ſacra regiæ ciuitatis ſede tres veri paſtoris aduerſarij, ordine vnus poſt alium, impiè conſederunt, Theodorus, Antonius, & Iohannes: qui tanquam graues quidam lupi, paſſim Eccleſiam lacerauerunt ac deuorârunt. Et alijs in locis & ciuitatibus, eiuſdem opinionis ſacerdotes, ac duces imperij, & nullius pretij homines Eccleſijs præfecti ſunt: qui execrabile, ac deteſtandum ſectæ ſuæ decretum impiè & ſtultè confirmantes, varijs modis ita conati ſunt imaginum vſum abrogare, vt quantum in ipſis fuit, nullum earum veſtigium relinqueretur, quod vel Dei verbi carnem induti, vel ſanctiſſimæ Dei genitricis, vel cæleſtium Angelorum, aut totius reliqui ſanctorum atque iuſtorum ordinis ſpeciem præ ſe ferret. V.

Catholici à Leone affliguntur.

Nota quales habeat hæreſis Eccleſiarum præfectos.

ERAT autem admodum abſurdum & graue, videre paſſim ſacroſancta templa ab obſcuris & execrandis hominibus, pulchritudine ſua, & veteribus ornamentis ſpoliari. Atque iſta quidem mali dominatio grauiſſimas calamitates inuexit, & cuncta permiſcuit, ac perturbauit, non exiguo aut breui temporis interuallo Imperatoris robore munita, ſed triginta propè annorum ſpatio. Quorum cùm quatuordecim in exilio diuus pater Nicephorus tranſegiſſet, ab hac mortali vita migrauit ad immortalem: & ſepultus eſt iuxta templum ſancti martyris Theodori in monaſterio, quod ipſe à fundamentis conſtruxerat. In hoc enim, cùm eſſet mulctatus exilio, piam & ſacram vitam traduxit, & virtutum ſtudio mentem ſuam diligenter excoluit, atque expurgauit, ſeque purum Dei rerumque diuinarum templum exhibuit, cùm ſimilis eſſet angelorum: & ſimul tum monaſticæ, tum pontificiæ vitæ dignitatem virtutibus ſuis exornauit. VI.

Tépla ſpoliantur.

Anno 818. S. Niceph. moritur, vt teſtatur Baron.

HACTENVS commemorauimus, quemadmodùm beatiſſimus Nicephorus, vt optimus gubernator, munus eccleſiaſticum ſapienter adminiſtrârit: & tam vitæ honeſtate, quàm cognitionis excellentia & ſenſus omnes, & animum rectè ad pietatem inſtituerit: & quòd ad fidem pertinet, tranquillè ſemper curſum tenuerit: & legitimas vitæ ciuilis inſtitutiones obſeruârit: & quemadmodum inuidia, quæ rectè facta carpere cõſueuit, liuore commota, cùm Chriſti gregem optimis quibuſq; auctum atque ornatum inſtitutis intueri non poſſet, Leonem Imperatorem, pernicioſum animæ propriæ inimicum, impulerit, vt nouarum rerum in religione ſtudio aduerſus Deum inſurgeret, & pro viribus res ſanctas atque diuinas contumelijs afficeret, & contaminaret, & ad extremum è ſacra ſede diuinum hunc virum exturbaret, atq; in exilium eijceret: vbi virtutibus & contemplationibus animum excolens, & cum Deo verſans, benè beateq; vitam traduxit. Nunc autem tempus eſt, vt, cùm prouidentia Dei, qui mortis vmbram in matutinum ſplendorem, & tenebras in lucem conuertit, mœrorem atq; triſtitiam in gaudium lætitiamq; commutauit, in reliqua orationis parte breuiter demonſtremus, quemadmodum ſacrum illius corpus in regiam vrbem tranſlatum ſit. Hoc enim nobis potiſſimùm propoſueramus: licet in alijs rebus recenſendis ſimus immorati. VII.

Anno 842.

POSTEAQVAM enim, defuncto Theophilo, Imperium ad eius vxorem Theodotam, & filium eorum Michaëlem admodùm adoleſcentem delatum eſt, in pietatis ſtudium curamq; maximè incubuit fœmina verè Dei munere (vt nomen eis indicat) data, ex omnibus præclaris & magnis facinoribus, quibus principes probari ſolent, nullum præſtantius exiſtimans, quo tutius ſibi imperium confirmaret, aut virilem in fœminea perſona fortitudinem exerceret, quàm ſi pietatis & religionis cultu Deum ſibi propitium redderet: Id autem nullo pacto faciliùs aut commodiùs poſſe contingere, quàm ſi perturbationem in Eccleſia iamdiù excitatam ſedaret, & partem in illo morbo laborantem reduceret ad ſanitatem: vt qui inter ſe animis eſſent abalienati, conciliarentur, atque idem omninò ſentirent: Sic enim fore, vt cùm vna eſſet omnium ſententia, atque idem ſenſus, vera ſynceraq; fides, Apoſtolorum patrumq; inſtitutis, tanquam ſolidis fundamentis inhærens, firma atque immobilis conſeruaretur: & ſibi deinceps Imperij gubernatio facilis ac tolerabilis permaneret. Hæc igitur cùm illa verè animo excellens, ac mente fortis Regina ingenio ſuo excogitâſſet, & prudentia conſiderâſſet, re cum illis, qui erant in magiſtratu & dignitate conſtituti, communicata, accerſit cum ipſis eos, qui inter monachos præſtabant, & de imaginum inſtauratione quæſtionem proponit. Cumq; idem omnes ſentientes comperiſſet, diuturnoque eius rei deſiderio teneri, atque animo excruciari propter religionis in ea re mutationem, poſtulauit, vt ſe patrum etiam auctoritatibus ad veritatem confirmarêt, quas varijs in libris inueniſſent: mandauitq; quo in loco palatij præfinitæ cœtus eccleſiaſticus vniuerſus cogeretur, & ad populum ea de re quàm apertiſſimè verba faceret. Tanta autem multitudo confluxit, vt numero comprehendi non poſſet. Conuenerunt enim nõ ſolùm illi, qui mentem ſanam impietatis temporibus conſeruârant, verùm etiam complures ex ijs, qui cum pietatis hoſtibus conſenſerant, quique ſacerdotijs & Eccleſijs regendis ab ipſis electi fuerant: è veſtigioq; mutata ſententia, eos qui ſanctas Imagines oppugnârant, anathemati ſubiecerunt. VIII.

Concordia & fidei ſynceritas, ſal[us] Reip.

QVA quidem celeri & inſperata rerum commutatione, Iohannes, qui tunc impiè munus pontificium adminiſtrabat, ſtupore & mentis caligine captus, parùm abfuit, quin ſibi ipſe manus afferret, mortemque conſciſceret. Hic enim ſceleris caput & ſumma fuerat: qui cùm impiè ſentiret, & apud Imperatorem auctoritate poſſet antea plurimum, eos mendacijs & dolis, imprudenter, inconſiderateque confictis, in impietatis barathrum impellebat. Eo igitur propter flagitia, quæ in Deum admiſerat, vno omnium conſenſu, & cunctis tum magnorum Imperatorum, tum vniuerſi cœtus Eccleſiaſtici ſuffragijs à ſacra ſedé cum ignominia eiecto, Methodius vir & vita, & doctrina valdè probatus, & qui pro veritate & religione permulta certamina & longum exilium pertulerat, atque inde plagis, & carcere diù cruciatus redierat, omnibus in dignitate conſtitutis approbantibus, electus eſt, qui ſacram reginæ vrbium ciuitatis ſedem obtineret. Tunc Niceæ ſecundùm diuinitus electum ſanctum œcumenicum Concilium, quod Irenæ Imperatricis, verum ab ipſa pace nomen habentis, & Tharaſij maximi beatiſſimiq; Patriarchæ ſtudio celebratum eſt, meritò firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cùm omnes, quæ, Deo adſpirante, in ipſo decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes eccleſiæ ſuum vbique decus receperunt, & venerabilium imaginum ſplendore fuerunt illuſtratæ: eiectiſque illis, qui eas nefariè inſectabantur, ſacerdotes in eis ac duces, recti dogmatis ſtudioſi, ſunt conſtituti. IX.

Iohan Epiſcopus Cõſtantinop. Iconomachus deponitur. Vide Baron ad annum 842. Methodius ei ſubſtituitur.

Reſtituuntur ſacræ imagines.

QVADRIENNIO igitur poſt ſacratiſſimus Methodius, diuino planè ſpiritu impulſus, opportunè ſapienterq; diuinam Imperatricem Theodoram admonuit, non eſſe ex Imperij & Reipubl dignitate, quòd venerandus & inter Patriarchas illuſtris Nicephorus, qui pro glorioſæ ſynceræque fidei defenſione à ſacra ſedé depulſus, in longiſſimo X.

Anno 846 vide Bar. ad annum 845.

exilio

exilio defunctus erat, negligeretur: ſed omni ſtudio curandum eſſe, vt diuinum corpus ipſius in ciuitatem reportaretur. Alioquin ingrati animi vitium, inquit, non euitabimus, ſi poſt mortem etiam ipſum in exilio, tanquam iure damnatum, reliquerimus: præſertim cum non ignoremus, eos qui ex genere erant Ioſeph, in benedictionis parte poſuiſſe, vt patris oſſa poſt quadringentos ferè annos ex Ægypto in Chananitidem exportarent. Quod cùm ita ſit, nos, qui ſumus pietatis filij, diutiùs priuari patiemur patris illius præſentia, à quo diuinis documentis enutriti ſumus? Hæc quidem omnium, quas intuetur ſol, vrbium præſtantiſſima & regia ciuitas, ſacri ducis atque paſtoris ſui reliquias ſanctas deſiderat, quas piè conſeruet & colat. Sponſi ſui præſentia fruatur rurſum ipſius Eccleſia amantiſſima, & quo viuo iniuſtiſſima Imperatoris manu ſpoliata fuit, mortui corpus, annuente ſtudioſa paſtoris Imperatrice, complectatur. Cernis, quemadmodum hic populus, qui per te ſecurus in vera religione conquieſcit, incredibili ſtudio poſt mortem etiã, ſpiritu vocem eius audire concupiſcit? Quòd ſi tabernaculum eius tantùm ad ſe relatum adſpexerit, ſe illum ipſum recepiſſe ſpirantem exiſtimabit, & tanquam theſaurum aliquem precioſiſſimum recondet & obſeruabit. His precibus & cohortationibus celerrimè ac libentiſſimè inclyta annuit Imperatrix. Perſpicuum eſt enim, inquit, hoc apud omnes poſteros & mihi, & liberis meis honori futurum.

Exodi 13.

XI. Tvnc ſacer ciuitatis Antiſtes cum ſacerdotibus & monachis, vniuerſoq; populo ad ſancti Theodori templum accedit, in quo gratia plenæ reliquiæ iacebant, eaſq; cum veneratione & lachrymis complectens, tanquam ſanctum ipſum viuentem ſic allocutus eſt: O vir beatiſſime, qui eiſdem laboribus & ærumnis, quibus ſanctus Ioannes Chryſoſtomus affectus ès, ſicut eodem religionis ſtudio, & dicendi libertate præſtabas, quiq; pariter & ſede priuatus, & mulctatus exilio, & idem triginta trium annorum ſpatium extorris tum viuus, tum mortuus tranſegiſti: nunc te nobis tuî amantiſſimis reſtitue, atque hinc diſcedens, ad propria redi, vt te nunc, vt ipſum olim, populus tui ſtudioſiſſimus cum gaudio ſuſcipiat. Tibi iam à Deo alienus Imperator viuenti aduerſatus eſt; & inconſideratè ab Eccleſia te depulit: ſed dignas furore ſuo pœnas dedit, miſerandoq; exitu Imperio ſimul & vita priuatus eſt, audaciæq; ſuæ debita præmia tulit. Hodiè Imperatores, Deo propter morum pietatem chariſſimi, mortuo Eccleſiam reddunt, quam, vti filij per Euangelium effecti, mecum conſtituunt non habentem maculam neque rugam, qualem tuis ornatam & confirmatam inſtitutis reliquiſti. Adſpice & vide congregatos filios, qui ex propinquo venerunt, cùm reliqui procul tuum ad ſe reditum expectent: quos tu, velut orphanos, noli tua mœrentes abſentia relinquere. Habeat ciuitas tua loco muneris precioſiſſimi tuum beatiſſimum tabernaculum, quo magis, quàm Imperij amplitudine, ornata glorietur & gaudeat. Hæc voce flebili ſupplicans ſacratiſſimus Patriarcha Methodius, nocturnum pſalmorum cantum, & myſticum ſacrificium cum populo fideli perficiens, preclarum è tumulo corpus retexit, quod vndeuiginti annorum ſpatio integrum omninò purumq; manſerat: & in arca ab ipſo compoſitum, & ſacerdotum manibus ſublatum, cum luminibus & frequenti pſalmorum cantu in nauim ad hoc paratam illatum eſt.

Vniuerſus clerus & popul⁹ abit ad reducendas Nicephori reliquias.

Anno 847 vel vt Bar. 845. Corpus eius, poſtquam 19. annis integrum manſit, ſepulchro eductum eſt. Vide Baron. ad annum 84

XII. Sed cùm fretum traieciſſet, & ad vrbis litus appropinquâſſet, Dei cura Michael Imperator iuuenis, & ampliſſimis dignitatibus præſtantes viri, & patricij, & reliqui ciues læti, faceſq; manibus tenentes, obuiam proceſſerunt, & arcam illam precioſam cum fide ac veneratione humeris ſuis ſubeuntes, ad magnam vſque geſtârunt eccleſiam, ex qua, pontificia dignitate ſpoliatus, eiectus fuerat. Atque indè rurſum, aſſiduis item diurnis nocturniſque pſalmorum cantibus viciſſim vtentes, & cum omni luminum genere per mediam vrbem ipſum geſtantes, in ſanctorum Apoſtolorum templo collocârunt. Tanta autem erat concurrentis populi virorum & fœminarum atque ætatum omnium multitudo, vt numerari non poſſet. In biuijs enim & porticibus premebantur, & vbique per vim ſibi exitum parabant: adeò, vt quamuis multæ propter Imperatores & ſacerdotes varijs temporibus celebritates extiterint, nulla tamen cum hac conferri queat. Nonnulli etiam in via ſpiritibus immundis vexati, dum ab alijs comprimerentur, miſerandas atque maledicas voces emittebant: quorum è numero quidam ab ipſo curati ſunt. Populi igitur impetu vix euitato, ſanctum eximij Patriarchæ corpus in celeberrimo Apoſtolorum templo, ſacris myſterijs Deo peractis, in ſepulchro recens conſtructo, manibus ipſius Methodij compoſitum eſt, 3. Idus Martij, quo quidem die in exilium etiam eiectus fuerat, vt vtraque re ſit memorabilis.

Vide h[illegible] translationis celebritatem.

XIII. Nos autem ô patrum ſanctiſſime, ô ſacrorum præconum decus, qui digni facti ſumus, vt te & terreſtrem habeteremus ciuem, & cæleſtem apud Deum interceſſorem, ad arcam tuam cum deſiderio accedimus, eamque cum omni veneratione complectentes, has tibi voces effundimus: O ſublimium & arcanorum myſteriorum inſpector & contemplator: ô diuini adſpectus atque ſplendoris gloria abundè propter mentis, puritatem illuſtrate. O patriarcharum atque pontificum ſocietatis particeps, qui & nomine & re ſimul cum illis victoriæ præconia & præmia, ærumnis & periculis ſuperatis, percepiſti: ſuſcipe benignè ſynceri cordis erga te fidem & affectionem, viciſſimque tuas pro nobis ad Deum puras caſtaſq; preces exhibe: vt Eccleſia ſancta in tranquillitate verſetur, & fides integra cuſtodiatur. In perpetuum nobis Deum propitium redde, & nos, qui iucundiſſima tua monumenta, qui pulcherrima ad ſalutem inſtituta, varijs in libris à te relicta perlegimus, in recta dogmatum doctrina firmos immobileſq; conſerua, & in omni temporum varietate conſtantes, vt omnem reliquam vitam exemplo tuo ſanctè tranſigamus, vt Deo chari ſimus, & quæ iuſtis promiſſa ſunt, bona conſequamur: Illius miſericordia ac munere, qui propter nos homo fieri, & carne indutus perſpici non eſt dedignatus, Chriſtus Deus noſter, qui colendus & adorandus eſt cum patre, qui eſt ante principium, & diuino ſpiritu, qui eſt eiuſdem cum illis eſſentiæ, auctorq; vitæ in ſecula ſeculorum, Amen.

Inuocat S. Nicephor. Theophanes.

Plura de S. Nicephoro inuenies Lector apud Bar. tom. 9. Annalium Eccleſiaſticorum paſſim.

SS. RVDERICI PRESBYTERI, ET SALOMONIS PASSIO SCRIPTA A S. EVLOGIO MARTYRE IN APOLOGETICO.

An. 830.

I. Beatvs Rudericus presbyter ex quodam vico Egabrenſi progenitus, in eadem vrbe ſanctæ legis doctrinam, gradumq; ſacerdotalem promeruit. Huic duo fratres fuerunt, ſed ex his vnus fidem Chriſti rectius tenens, alter gentilico deprauatus errore, Catholicam ſpreuit religionem. Qui ſicut diſcors à fide ſancta manebat, ita ſemper diſcordanti conflictatione ob diuerſarum rerum occaſiones cum fratre Catholico mouebatur. Nam quadam nocte, neſcio qua occaſione tumultuaria in alterutrum litigatione ſe conſerentibus, & in ſeſe inuicem fœda ſimultate bacchantibus ſanctus ſacerdos litem medius ſedaturus interuenit. Qui omnes nimio iam furore accenſi, cæca indignatione ſacerdotem inuoluunt, & magis neſcientes, quàm volentes, eum vſque ad necem laceſſunt. Ex qua cæde valdè contritus, dum omni deſtitutus vigore, confracta membra lectulo reponeret; profanus ille frater feretro illum imponens, per vicos & vicinia quæque vehentium humeris duci, ac reduci fecit, & vt verus imitator diaboli fraudulenta machinatione ſuper exanimem ſacerdotem teſtimonium iniquitatis compoſuit, dicens: Hic frater meus presbyter viſitatione Dei compunctus, fidei noſtræ cultum elegit, & ſicut cernitis, iam in vltimis agens, noluit prius mundo diſcedere, quam vobis id notum exiſteret. Ita cum eò loca diuerſa peragrans, hæc & his ſimilia criminoſis de eo verbis narrabat. Neſciente ipſo prorſus, imò nec ſentiente, quid contra ſe

13. Mar. Vide Bar. ad annum 857.

S. Ruderic⁹ à fratribus ſuis cæditur

vir ille iniquus aptabat. Dei verò diſpenſatione poſt nonnullos dies moleſtijs ægritudinis ſacerdos erutus, ac viribus reformatus, cum ſubdola nefandi fratris molimina cognouiſſet; exemplo Domini, qui ad informãdos nos inſidias declinauit Herodis: ſiue ſancti Euangelij non ſurdus auditor, quod de ciuitate in ciuitatẽ, cauſa vitandæ perſequutionis, delitescere iubemur; relicto proprio rure, alibi ſe Chriſto liberè contulit ſeruiturus. Quaſi poſſet temporale euadere ſupplicium, cui diuinitus à conſtitutione mundi prædeſtinatum parabatur Martyrium: aut ſicut ad tempus ſeſe occulendo inſequutorem fefellit profanum, ita quoq; abeſſe poſſet oculis pij Redemptoris, & vocatoris ſui ad regnũ. Per idem ergò tempus grauiter in nos præſidialis graſſabatur inſania, ita vt nonnullas apud Cordubã olim patritiam, nunc autem florentiſſimam regni Arabici vrbem baſilicarum [a] turres euerteret, templorum arces dirueret, & excelſa pinnaculorum proſterneret, quæ ſignorum geſtamina erant, ad conuentum canonicum quotidie Chriſticolis innuendũ. Deniq; cùm [b] exoptatum patris ſui libitum progenies iniqua cognoſceret, vt quibuſcunq; modis ac viribus poſſet, Dei adniſum erga filios lucis tenebroſa proles alacriori voto exercet: minuſq; ſe putat adipiſci meritum, niſi ſummo furore exarſerit in euerſionem fidelium. Prædixerat quippè hoc veritas ſancta auditoribus ſuis dicens: Abſque ſynagogis facient vos, & omnis, qui interficit vos, arbitrabitur ſe obſequium præſtare Deo. Et iterum, Hæc loquutus ſum vobis, vt in me pacem habeatis, in mundo autem preſſuram habebitis.

Matth. 2. *Matth. 10.* — Corduba regum Saracenorum ſedes. — *Ioan. 16.* *Ibidem.*

[a] Turres templorum & cymbala.

[b] Habdarrahgmani patrem, & Mahomad filium eius reges, intelligit.

Montana Cordubẽſis Rudericus à fratre impio accuſatur.

II. Igitvr dum ob rei familiaris neceſſitatem ex interiori montana Cordubenſi, quo ſe pridem beatus ſacerdos intuitu latendi contulerat, in nundinas deſcendiſſet, in quibus rerum diſtractio exercebatur: ab iniquo fratre obuius agnoſcitur. Quem vt cernit ſtigmata piæ religionis ferentem, non medijs laceſſitum iniurijs ad vicem exquiſiti muneris iudici offert, deponens aduerſus eum coram arbitro queſtum præuaricationis ſectæ Mahometanæ, quam ſe dudum veraciter cultuturum, fuerat confeſſus, Dei verò miles cæleſti iam munere illuſtratus, non ſicut olim aduerſarijs tergum exponit, ſed magna præditus fortitudine, nunquam ſe à Chriſto fuiſſe deciſum, nunquam peruerſo dogmati aliquando conſenſiſſe, iudici refert: ſeſeque non ſolum Chriſtianum, verumetiam Chriſti fatetur eſſe miniſtrum. Quẽ primò iudex blandis reuocare affatibus putans, poteris (inquit) rerum affluentijs, & dignitatum faſcibus honorari, & quæ tibi imminet, ſententiam mortis euadere, ſi te priſtinis votis rediuiuo ardore reformans, miſſum ab omnipotente in veritate prophetam noſtrum credideris, Chriſtumq; teſtaueris Deum non eſſe. Cui beatus ſacerdos ait: Illis inquã, iudex, hæc obſeruanda propone, qui forte legibus veſtris dediti, ritibuſque profanis immerſi, potiori intuitu commodum temporale, quam æternum affectant honorem. Nobis autem, quibus viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, cui ſanctus ille clauicularius regni futuri dicebat, Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes? qui diſcipulum in carcere commonebat, dicens: Beatus qui non fuerit ſcandalizatus in me: vt quid perennis fontis poculum relinquemus, hauſturi gurgitem cœno mendacij ac vitiorum ſordibus turbulentum? aut qua vltione procacitas punienda eſt filiorum, qui pia parentum iura ſpernentes, iniuſtum victrici contubernium expetunt? His verbis iudex vehementi furore commotus, applicari martyrem ergaſtulis iubens: abeat, inquit, cum damnatorum cuſtodia, horrida macerandum antra carcerum excipiant, parricidarum & furum ſolario fruatur, & omni penitus ſolatio deſtituta, vel ſic peruicax elidatur temeritas.

Philip. 1. *Ioan. 6.* *Matth. 11.* — Ad carceres damnatur.

III. Adit Dei famulus hilari vultu exultantibus animis ſpecum illum reorum, qui verè ſciebat auctorem ſuæ ſalutis vbique inuocatum adeſſe, nec aliquo poſſe abeſſe ſitu: cuius dominatio omnem penetrat locum: qui etiam potenti diuinitatis imperio olim ſectatoribus ſuis fidele promiſſum dederat, dicẽs: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi. Hæ ſunt, diabole, minaces ſæuitiæ tuæ leges: hi ſunt exquiſiti terrores. Sed dictum eſt nobis, nolite timere eos, qui occidunt corpus, quia non habent, quid ampliùs faciant, ſed potiùs eum timete, qui poteſt corpus & animam perdere, & mittere in gehennam. Et iterum tradent vos in concilijs, & ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad præſides & Reges ducemini propter me in teſtimonium illis, & gentibus. Qui autem perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Si ergò potes, congredere aduerſus animam, & pertinacem in confeſſione ſua ſpiritum, ſupera: videbis me magis per tormenta proficere: & cum tu plus exarſeris, plus ſemper deficies, & feliciorem me facies peruenire ad gloriam.

Salomon martyr.

IV. Reperit verò in carcere Rudericus beatum Salomonem, quem ob confeſſionem nominis Chriſti dudum crudelitas perſequentium ibidem religauerat. Simili quippè & ipſe crimine impetiebatur, eo quod ſanctæ religionis cultum ſpernens, aliquo tempore ſectæ Mahometanæ adhæſiſſet. Extemplo indiuiduo voto nectuntur, ac ſibimet inuicem conſolationis ſuffragia miniſtrantes, ab alterutro ſe ad peragendum agonem armantur, id in commune ſtatuentes, vt calcatis mundi affectibus, pia quotidie ſeruitute Deo inhæreant. Fit concors in Dei timore vtrorumq; aſſenſus, macerantur membra ieiunijs, fatigantur vigilijs, limantur cilicijs, meditationibus compunguntur, orationibus refouentur, ſicque ardore quodam cæleſtis patriæ conflagrati, diſſolui cupiunt, & eſſe cum Chriſto, feſtinantes faciem eius videre, cui ſeruierunt, cuius amore defectum temporis non verentes vitam hanc, vt quoddam diſcrimen immane, refugiunt.

Philip. 1.

V. Igitvr permanentibus ſanctis in exercitio officiorum cæleſtium, & reddentibus quotidie pio Redemptori ceremonias laudum, pro ſummis delicijs antrum illud habebant. Quapropter zelo ductus iniquiſſimo iudex, ferali edicto cuſtodes carceris arguit, eoſque ab inuicem diuelli præcepit, & ne à quoquam viſitationis gratia illuſtrentur totis veſaniæ ſuæ furoribus iuſſit. Sed in nullo te iuuas diabole, quando per hoc diſſidium conſtantiam putas fatigari ſanctorum, quibus vnum idemq; pro Chriſto moriendi manet indiſſolubile votum. Nam hi confeſſores beati, ordine & natione diſſimiles, charitate non impares diuerſo licet tempore certaminis campum aggreſſi, vno tamen eodemque fidei ardore flammati, ſpecimen beatæ paſſionis egregium orbi inſtituunt.

Ruderici & Salomonis ſolicita humilitas.

VI. Interea non poſt multos dies obtutibus ſuis iudex eos exhibere præcipiens, illico ad ritum ſuum inuitat, ac de rerum copiis dignitate honorum ſuadendos attentat, quos ante mundi conſtitutionem electos & prædeſtinatos in adoptione filiorum Dei diuinitas ſancta perſcripſerat. Quorum pertinaciam in Dei profeſſione conſiderans, poſt ſecundam & tertiam exhortationem ex decreto regis fore plectendos ſtatuit. Prius tamen quam egrederentur ad publicum, conninctorum ſe pedibus aduoluentes rogant, vt continuis obſecrationibus iuuarentur, ne tentatione humana prærepti, retrorſum reſpicerent, & ab intuitu percipiendi vexillum victoriæ turbarentur. Ita pacis oſculo reconciliati, qui nunquam fuerant litigio ſeparati, omnes præ gaudio lachrymantes ſanctorum ſe fauoribus tueri exorant. Sicq; vrgentibus miniſtris voto alacriori proſiliunt, celerius properantes ad locum, quo paſſionem conſummarent. Et cum iam hora deciſionis inſtaret, iterum à iudice blandius exhortantur cum ſpecie diuitiarum, honorumque ſublimium, quibus vtique fruerentur, ſi reuerterentur. Abnuunt ſancti, ſicut à principio iudicis optionem, ita vt ſanctiſſimus Rudericus quadam vegetatus animoſitate ſuperno iam munere perluſtratus, audacter ei reſponderet, dicens: Quomodo nos cogis relicta pietate declinare in deuium, qui ſanctæ fidei ſacramentis inſtructi, fortiter ignorantiam veſtram deflemus, quos tanto videmus errore infectos? Nam nos adeò hãc ſectam detrectabilem iudicamus, vt ne noſtris quidem eam incolendam canibus pateremur, quantò magis noſmetipſos fallaciſſimis eius figmentis ſubdamus. Aut quare copijs rerũ aut dignitate honorũ labentiũ oblectemur, in ipſo forſitan oblectationis momẽto, intercidẽte

morte

morte protinus omnia amiſſuri. qui nouimus apud Chriſtum coronatorem noſtrum, rerum ineffabilium opes manere, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendunt, ſe diligentibus repromiſſas? Ideóq; celeriter crudelitatis tuæ in nos exere vltionem, quos cernis nullatenus à confeſſione Chriſti deſiſtere vſque ad mortem, vt & quæ debentur hoſtibus Dei, tibi accreſcant in cumulum, & diu nobis dilatum cito proueniat præmium.

IIX. HINC acrioribus frendens ſceleroſus iudex clamoribus, vltimam ſuæ crudelitatis ſententiam promens: Perduellium, inquit lictoribus, properate abſcindere colla, & debitam in capite contemptorum celerius retorquere vindictam. Sic ſuper crepidinem aluei conſtituti crucis ſignaculo ſe præmuniunt, & ſic denuo enſe proſtrantur. E quibus prior Dei ſacerdos occumbens, præuius triumphator cœlum intrauit. Quod ideo iudex fieri voluit, vt ſi forte horrore deciſi cadaueris beati Salomonis animus flecteretur: quem poſt varias deceptionum illecebras conſtantem & fortiſſimum comprobans, vltimo gladio vindice trucidari præcepit. Hæſit tamen ſuo collo non funditus vertex inciſus, quia expeditiorem beato Ruderico, quam huic Salomoni framea intulit obitum.

Sancti martyres trucidantur.
Alueus is, Bætis fuit, vt habet Morales in notis ad Apolog. Martyrũ Eulogi.

IX. SED quia cœlorum regna adeuntibus animabus, nequit obſiſtere callidus ſerpens, adhuc contra exanimata corpora bellum exſuſcitat. Quaſi mortua ſuperare poſſet cadauera, cum iam nullus eſſet ſpiritus, qui potius irrideret, quam ſentiret tormenta: aut quaſi aliquis titulus putaretur victoriæ, cum defunctis bellum inire. Vt ergo paſſionibus Chriſti communicarent Martyres, inſtinctu ferocitatis à diabolo præſes armatus, ſub cuius dira crudelitate totius dignitas Cordubenſis tunc grauiter vexabatur, iubet corpora martyriali cruore perfuſa veſtigiis inuerſis configi, ac deinceps fluuiali abyſſo recondi. Eadem nocte ingenti lapidum onere alligata, ſeparatim vaſtiſſimo gurgiti immerguntur. Sperabat miſer elementis imperare vndarum, quæ præſtantius intendere nouerant creatoris imperium, vt creditas ſibi opes martyriales non ſolum à belluis conſeruarent, verumetiam erepta ſaxorum pondere membra placido remigio fluctuum ad locum quietis veherent.

Ingens in occiſos Sanctos ſæuitia.

X. EGO interim peccator Eulogius, qui geſta beatorum meo elucubranda ſtylo dudum decreueram, cum rumor conſummatæ paſſionis eorum vbique diſcurreret, expletis miſſarum ſolenniis, ipſorum inuiſenda corpora quadam vegetatus audacia adii, ac propius quam cætera ſpectantium turba accedere non veritus ſum. Et teſtis eſt redemptor meus, qui hoc commentarium diſcuſſurus eſt, quia non mentior, quod tanta decoris pulchritudine deciſa illa cadauera fulgebant, vt crederes, ſi à quodam ſciſcitarentur, protinus loquutura.

Diui Eulog. pientiſſima audacia.

XI. NONNVLLI etiam è turba gentilium venientes ſumebant lapillos fluminis, qui cruore Martyrum erant aſperſi, & lymphis abluentes proiiciebant in * pelago, ne Chriſtianis in emolumentum exiſterent lipſanorum, neſcientes quod nihil obeſſet ab his partem adimere, quibus totam decreuerat Dominus * paſſionem donare. Nam credita algarum latibulis membra. & altis abyſſorum gremiis deputata, quæ tam celanda, quam pabula piſcibus miniſtranda ſuſceperant illico diuinitus ad ſuperos reuocata, non ſolum nequeunt retineri, verumetiam leniori ſpiramine reciprocanti fluctuum alternatione, quæ diſperſa tenebantur, incolumia littoribus exponuntur. Sane beati ſacerdotis ſuis non hæſerat ceruicibus caput, quia ſemel illud vno ictu ſatelles auulſerat. Et ideo alibi vertex, & alibi corpus iactatum, vnoque in loco ſabulo opertum ab accolis viculi, quo vehentibus vndis expoſitum fuerat, reperitur.

* id eſt Bætim.
Lipſanorũ, id eſt, reliquiarum.
Inuentio ſanctorum corporum.
* poſſeſſionẽ.

XII. INTEREA dum ſitus quietis ſanctorum notitia pene dierum viginti tempus excederet, nec vllum apparendi darent indicium: quorundam ex improuiſo relatione gentilium proditur, referentibus hoc cuidam presbytero, apud viculum Tertios commanenti, quo Monaſterium ſancti Geneſii fundatum eſt. Quo nuncio idem ſacerdos compulſus beatum cadauer ſuæ deportandum eccleſiæ pergit. Cui redeunti ingens fidelium turba occurrit, vtpote ſummo triumphatori debitum honorem dependere anhelans, qui talia pro Deo ſuo in exemplum Catholicorum non contempſerit ſuſtinere, & quia defectu ſolis craſſum tenebrarum chaos illabebatur, totumque mundi aſpectum nox cæca mutauerat, miniſterio obuiantium populorum multimoda lampadum face tenebroſus horror expellitur, adeo vt nimio ſplendore omnia illuſtrante, rediuiuum oſtentauerit nox illa diem emergere. Flebant omnes præ gaudio, miſcebatur tripudiis luctus, & nulla contrahente mœſtitia vultum, pium refundebat pupilla lamentum. Adeſt & venerabilis pontifex, felicium ſtipatus agmine clericorum, votis ardentioribus talibus intereſſe feſtinantes exequiis, qui mox ſanctas reliquias adeunt, & inclitus Papa detegit, & oſculis ſancta membra demulcet. Redolent ſecreta cubiculi, quo prius beatum corpus ſacerdos intulerat, miro ſuauitatis odore, cunctaq; cellulæ pauimenta etiam ablato puluere ferunt aliquandiu ſuauiſſimi odoris olfactum reſpiraſſe. Fit omnibus in ſtuporem, quod inhumatum corpus nulla putredo inſumpſerit, nulla peſtis infecerit, nulla tabes corruperit, nulla beſtiarum altiliumue rabida fames diſcerpſerit, nec propriæ cutis qualitatem tot dierum interiecta capedo degenerans immutauerit. Sicq; ſacerdotum & religioſorum officio ſanctum corpus è cellula ſacerdotis humandum Eccleſiæ inferentes; dant cuncti hymnorum cæleſtium clamorem egregium, reſonant ora fidelium congruenti carmine melos, præſtrepunt omnes diuinæ cantionis euphoniam, implentur atria Domini murmure ſancto pſalmorum, feliciumq; laudum odam omnes quaſi ex vno ore perſoluunt; & ſuaui concentu omnibus percrepantibus, largoq; fomite luminum totius aulæ penetralibus relucentibus, regem Chriſtum militia comitante cælicolum ad ſpectaculum illud, exequiis innuebat intereſſe ſanctorum.

Tertios vicus ſancti Geneſii monaſterium.
Funus ſancti Ruderici.

XIII. EXPLETA igitur functione ſanctiſſimi Ruderici, fit ardentior cunctis intentio requirendi beati Salomonis corpuſculum, quod relatione multorum impetu fluminis ſalo credebatur eſſe tranſmiſſum. Nam hæc opinio prouidum magis Chriſticolarum auſum inhibuerat, quam furens conſpiratio præſidis, quæ acrioribus vlciſcendum legibus exploratorem reliquiarum promiſerat. Etenim cum nullum latentis corporis inſtaret indicium, moueretque omnes ſpes beneficentiæ Dei, qui reuelare abſtruſa, & aperta condere conſueuit, prærogatiua quodammodo diuinitatis potentia, qua in cœlo & in terra, in mari & in abyſſis omnia quæcunque vult, ordinat, diſponit, & facit: ſubito per quietem, quo ſitu corpus martyris deliteſcat, prædictum admonet ſacerdotem. Cumque ſacerdos monentem de loco ſui latibuli ſciſcitaretur, ſeſeque inſtitui quæreret, quod explorandi tenere debuiſſet indicium; in illa, inquit, ripa fluminis, quæ vico Nymphiano adſciſcitur, ibi à commeantibus inter fructeta tamaricum proiectus, ceſpitis limoſi perfruor vili ſepulchro. Pergit ſecurus ad locum ſibimet diuinitus demonſtratum ille ſacerdos, nec aliter, quam quod ei reuelatione oſtenſum eſt, reperit. Quod illico ſummis reuerentiæ obſequiis comptum, ad vicum Colubris deportans, venerabilium Dei ſacerdotum officio in baſilica ſanctorum Coſmæ & Damiani honorifice tumulatur. Conſummauerunt autem beati Martyres agonem ſuum tertio Idus Martias,
Era DCCCXCV. regnante domino noſtro Ieſu Chriſto in ſecula
ſæculorum, Amen.

Sancti Salomonis Martyris corpus inuentum.
Vicus Nymphianus.
Vicus Colubris.
Baſilica ſanctorum Coſmæ & Damiani.
Anno Domini 857. dies Mar. 13.

An. 670.

VITA DAMIANI SANCTISSIMI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, VT HABETVR QVARTO LIBRO HISTORIARVM

Rauennatum Hieronymi Rubei.

13. Mar.

Huius Archiepiſcopi patria.

Suſcitat mortuum.

Quantæ fuerit ſanctitatis.

Viſio eius.

Iudæus viſa eius ſanctitate ad Chriſtum conuertitur.

Feliciter obit.

MORTVO Theodoro Rauennatum Archiepiſcopo, ab Sergio primo, Romanorum Pontifice, qui Cononi ſucceſſerat, in Rauennatum Archiepiſcopatum Damianus Dalmata ſufficitur, & Romæ ſacra infula decoratur. Eius parentes, qui Dalmatia venerant, eccleſiæ Rauennati illum adhuc puerum obtulerunt: quo loco ad ſummum ſacrarum literarum apicem peruenerat. Archiepiſcopus factus, ſanctiſſimo inſtituto, ſummaque ſacerdotum & populi tranquillitate & concordia præfuit: hominemq; vita iam functum ad vitam reuocauiſſe, fuſis ad Deum precibus, ferunt. Bellicos mores, furoresq; truces, qui, diebus feſtis, in ea regione vrbis, cui Larronum olim erat nomen, nunc diui Seuerini titulo appellatur à perditis hominibus, & minimum religioſis celebrari conſueuerant, indictis prius triduanis populo ieiuniis, aboleuit, ſumpto de hominibus impiis ſupplicio: tametſi eadem pars vrbis Regio Larronum, multis deinde inſequentibus annis dicta ſit. Tanta fuit ſanctitate, vt Rauennas quidam ciuis, religione præſtans, in Vrſiana æde, dum ſacra haberentur, iuxta altiorem columnam cum eſſet, poſt Damiani terga ſplendidiſſimum virum conſpexerit, qui faciem illius admirabili luce illuſtrabat. Id cum ipſe, fixo in Damianum intuitu, immotiſque oculis admiraretur, & Archiepiſcopus aſſiduè hærentes in ſe viri oculos itidem miratus, quid eſſet cauſæ, ſciſcitaretur, rem omnem ordine expoſuit. Ad hæc, ipſum de ſe fateri ſolitum aiunt, dum nocte in templo, quo maxime tempore viri ſancti in rerum diuinarum meditatione, atque in Dei laudibus verſantur, ſacrum illud carmen caneret. Montes & colles cantabant coram Deo laudes: viſos ſibi ipſos etiam lapides templi, columnasque & parietes in Dei laudes exilire. Iudæus tum ex eo loco, vbi ſe occultauerat, hunc Archiepiſcopum tanta veneratione, totque obortis lachrymis, quanta & quot ſemper conſueuerat, hoſtiam ſacram effringentem cum vidiſſet, diuino ſpiritu commotus, accurrens obnixe petiit, illius partem exhiberi ſibi: à quo, cum ab Damiano monitus, non deſiſteret, ſacra tandem expiatus vnda baptiſmatis, ſacratiſſimæ Euchariſtiæ hoſtiam ſumpſit. Huius Archiepiſcopatu, bibliotheca Rauennatis eccleſiæ igni abſumpta eſt. Tandem Damianus Archiepiſcopatus Rauennatum cum ſexdecim annis, menſibus duobus, dies vero ſexdecim Rauennati eccleſiæ præfuiſſet, vitam cum morte commutauit, tertio idus Martias. Sepultus in diui Apollinaris Claſſenſis, ab ara ſanctæ Feliculæ haud procul.

Ann. 590.

MARTYRIVM DVORVM MONACHORVM VALERIÆ PROVINCIÆ ET DIACONI ECCLESIÆ MARSICORVM,

ex lib. 4. Dialog. S. Gregorii Magni cap. 21. & 23.

14. Mar.

SS. Monachorum martyrium. Spiritus eorum poſt mortem canunt.

CAP. XXI. I.

VITÆ venerabilis Valentius, qui poſt in hac Romana vrbe mihi ſicut noſti, meo quoque monaſterio præfuit, prius in Valeriæ prouincia ſuum monaſterium rexit. In quo dum Longobardi ſæuientes veniſſent, ſicut eius narratione didici, duos eius monachos in ramis vnius arboris ſuſpenderunt, qui ſuſpenſi eodem die defuncti ſunt. Facto autem veſpere vtrorumque eorum ſpiritus claris illic apertiſque vocibus pſallere cœperunt: ita vt ipſi quoque, qui eos occiderant, cum voces pſallentium audirent, nimium mirati terrerentur. Quas videlicet voces captiui quoque omnes qui illic aderant audierunt, atque eorum pſalmodiæ poſtmodum teſtes extiterunt. Sed has voces ſpirituum omnipotens DEVS idcirco pertingere voluit ad aures corporum, vt viuentes quiq; in carne diſcerent: quia ſi Deo ſeruire ſtudeant, poſt carnis mortem verius viuant.

Marſicorum Diaconus capite truncatur & carnifex à diabolo corripitur.

CAP. XXIII. II.

ALIVS quoque in Marſorum prouincia vita valde venerabilis diaconus fuit: quem inuentum Longobardi tenuerunt, quorum vnus educto gladio caput eius amputauit. Sed cum corpus eius in terram caderet, ipſe qui hunc capite truncauerat, immundo ſpiritu correptus, ad pedes eius corruit, & quod amicum Dei occiderit, inimico Dei traditus oſtendit.

An. 930.

ENCOMIVM S. MATHILDIS REGINÆ, A VVITTICHINDO MONACHO CORBEIENSI ANNALIVM

lib. 3. conſcriptum.

14. Mar.

Mathildis erga cultum diuinum pietas.

Erga infirmos, pauperes, & hoſpites liberalitas.

MATHILDIS Henrici Germaniæ Regis vxor, & Ottonis Magni Imperatoris mater, miræ ſanctitatis fuit fœmina. De cuius laude ſi aliquid dicere cupimus deficimus: quia omne argumentum ingenioli noſtri ſuperat virtus tantæ fœminæ. Quis enim digne poſſet explicare eius vigilantiam erga cultum diuinum? omni nocte, omnibus modis, & omni genere cellulam ſuam diuinorum carminum melodia implebat. Erat enim ei cellula eccleſiæ proxima, in qua modice requieſcebat, de qua omnibus noctibus conſurgens intrat eccleſiam, nihilominus cantoribus & cantricibus intra cellulam, & pro foribus, & in via triformiter conſtitutis, qui diuinam clementiam laudarent atque benedicerent. Ipſa intra eccleſiam in vigiliis & orationibus perſeuerans, miſſarum ſolennia expectabat: deinde infirmos vbicunque audiuit, in vicino viſitauit, neceſſaria præbuit, deinde pauperibus manum porrexit; hoſpites, qui ſemper aderant cum omni largitate ſuſcepit: neminem ſine affatu blando dimiſit, nullum ſine munuſculis fere vel neceſſariis adiumentis vacuum reliquit. I.

TALIA opera licet valde humiliter diebus ac noctibus exerceret, tamen nihil de honore regio minuebat: & ſicut ſcriptum eſt, quamuis ſederet tanquam regina circumſtante populo ſemper & vbique, tamen erat mœrentium conſolatrix. Domeſticos omnes famulos & ancillas variis artibus, literis quoque inſtituit. Nam & ipſa literas nouit, quas poſt mortem regis lucide ſatis didicit. Ergo ſi omnes virtutes eius velim narrare, hora deficeret: facundia Homeri vel Maronis ſi adeſſet, non ſufficeret. Igitur plena dierum, plena II.

omni honore; plena operibus bonis & eleemoſynis: cunctis diuitiis regalibus diſtributis ſeruis Dei, & ancillis, ac pauperibus, ſecunda Idus Martias animam Chriſto reddidit.

S. Mathildis obitus, Vide Baron. an. 973.

Porro relata reperitur in numerum ſanctorum dicta die natalis ſui, hoc elogio: Halberſtadii in Gemaniis, dormitio B Mathildis Reginæ, matris Ottonis Primi Imp. humilitate & patientia celebris.

Ex Baron. an. 973.

QVADRAGINTASEPTEM MARTYRVM MARTYRIVM, QVI A B. PETRO baptizati ſunt & in perſecutione Neronis gladio perempti, habes in Actis SS. martyrum Proceſſi & Martiniani 2. Iulii.

ANN. 50. 14. MAR.

MARTYRIVM S. ET GLORIOSI MARTYRIS LONGINI CENTVRIONIS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

ANN. 40.

I. CVM Deo verbo propter eam, quæ ex inobedientia nobis fuit importata, à bonis prolapſionem, viſum eſſet fieri ſicut nos, & voluntaria cruce & morte propter nos fuiſſet condemnatus propter ſuam in nos miſericordiam: & chorus quidem diſcipulorum, timore amicitiæ Chriſti eſſet oblitus: qui autem in eum cædem ſpirabant Iudæi, cum iam morte damnaſſent, vnus erat etiam Longinus è Synagoga Iudæorum, & conſtitutus fuerat Centurio cuiuſdam numeri militum. Cum autem executioni eſſet mandata ſcelerata ſententia, & ipſe Chriſtus in ligno eſſet affixus, medicans ſumptum ex ligno guſtum, admirandus hic Longinus habebat crucis cuſtodiam ſibi commiſſam cum ſuis militibus. Signis autem & prodigiis, quæ circa crucem facta ſunt, ad veritatem deductus, omni excuſſo metu, libere Chriſtum ipſum & Deum confeſſus eſt in medio ſynagogæ Iudæorum, Vere, dicens, filius Dei eſt hic.

15. MAR. Græci 16. Octob.

Matt 27.

II. POSTQVAM ſepulturæ mandatum fuit viuificum Chriſti corpus, vt nos à peccati ſepulcris euocaret, & ad antiquam reuocaret beatitudinem, Longino rurſus iuſſit Pilatus, vitæ ſepulcrum tueri cuſtodia militari. Et ille quidem fecit id, quod erat imperatum, etſi non eſſet eiuſdem de Chriſto cum Pilato ſententiæ, vt iam didicimus. Cum autem peractum eſſet magnum myſterium reſurrectionis, & milites miracula, quæ erant maiora, quam vt ea caperet humana cogitatio, principibus ſacerdotum, & presbyteris Iudaici cœtus annunciaſſent, hoc illi ignominiam & dedecus ſibi afferre exiſtimantes, & miraculum volentes extinguere, pecuniis perſuaſerunt militibus, vt calumniarentur Chriſti reſurrectionem. Illi igitur ad Pilatum accedentes, falſam dixerunt eſſe reſurrectionem. Verum non ſic Longinus: ſed mendacii quidem fuit præclarus confutator, verax autem teſtis veritatis, vt qui non ſuſtinuerit calumniari Chriſtum, tanquam furto ſurreptum: ſed lingua & mente libera eum verum eſſe Deum prædicarit, & è mortuis eſſe excitatum affirmauerit. Quo factum eſt, vt & ipſe Pilatus, & Iudæorum ſynagogæ principes, inuidiam qua prius mouebantur in Chriſtum, & quem in eum animo concipiebant furorem, eum nunc in Longinum transferant, ei adeo iraſcentes, vt quicquid pateretur Longinus, exiſtimarent eum non ſatis daturum eſſe pœnarum. Hinc ea res venit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei ſignificata. Quapropter magis volens abiici cum Chriſto, quam habitare in tabernaculis Iudæorum, cum veſte & cingulo dignitatis, ipſam quoque ſimul quamprimum exuit militiam. Et acceptis duobus militibus, qui habebant eundem zelum pro Chriſto & veritate, declinat cum populo congreſſionem, & cum Deo ſolo & ſecum verſatur.

Anno 34. Vide Baron. anno citato.

Longini conſtantia.

Pilatus & Iudæi ei infenſi.

Deſerit militiam.

III. NEC multum interceſſit temporis, & relictis Hieroſolymis, venit in Cappadociam, præco ſimul & apoſtolus Chriſti admirabilium operum, & quæ ſunt præter opinionem cum illis duobus militibus effectus. Cum autem eorum nihil lateret Iudæos, vtpote quod fama ad omnes Longinum tranſmitteret, & perinde ac alata perniciter omnem percurreret regionem, ii ſimul conuenientes perſuadent Pilato, vt de Longino male dicat, & ſignificet Cæſari, quod aliena ſentiret ab Imperio Romanorum; & quod neglectis armis, Chriſtum prædicet quendam regem gentibus: & ſic omnes in ſuam redigens poteſtatem, attrahat ad illius fidem. Eorum autem, aiebant, quæ dicuntur, ſignum eſt, quod vniuerſam Cappadociam ea impleuit doctrina. Cum his literis ſimul etiam emittunt pecunias, in aures Cæſaris volentes irrepere, vt Longini mortem facilè emerent. Quod quidem proceſſit etiam; vt videbatur, Iudæis. Et Romà ſtatim in Iudæam ad Pilatum mittuntur literæ, quæ Longinum morte damnabant. Pilatus ergo acceptis literis, eas ſtatim tradit Iudæis; & ad beati viri cædem alacris alacres emittit. Illi autem eum totam, quæ intercedebat, regionem maxima peruaſiſſent celeritate, veniunt in Cappadocum regionem: & cum audiiſſent Longinum in quodam agro paterno agere vitam ab omni negotio remotam, ſtatim veniunt in agrum, & cum Longino ſermones conferunt; neſcientes eum eſſe, propter quem tam magnos labores ſuſcepiſſent, & iter confeciſſent. Vnde etiam illum ipſum rogabant, quiſnam eſſet Longinus, & in quonam prædio habitaret. Longinum enim ſtudebant clam aggredi, timentes ne ſalutem ſibi fuga quæreret. Ignorabant autem eum magis ſtudere vt caperetur, quam illi, vt caperent. Imitabatur enim mortem illius voluntariam, quem cum vidiſſet in cruce, Deum fuit confeſſus: & quomodo Chriſtus propter nos, ita Longinus propter Chriſtum cædem ſitiebat.

It in Cappadociam.

IV. CVM ergo Spiritus ſanctus illa hora ei omnia ſignificaſſet, ſenſim ad ipſos conuerſus, miti & leni voce dicit: Sequimini, & ipſe eum, quem quæritis, oſtendam. Tunc ergo veluti apud ſe lætans ille beatus & futuri gaudium præcipiens, & ante martyrium mortem martyrii amplectens, hæc ſecum dicebat: Quam ſpecioſi pedes euangelizantium bona. Nunc videbo cœlos apertos. Nunc adſpiciam gloriam patris. Nunc, ſicut primus martyr Stephanus, ipſe quoque dicam: Domine Ieſu Chriſte, accipe ſpiritum meum: quem clariſſima voce audiui mortem ad ſe vocantem. Nunc ſupernam Hieruſalem, angelorum quidem patriam, totius autem chori ſanctorum metropolim, cum victoriæ plauſibus, & canticis, & glorioſis trophæis, aſcendam. Nunc exuo è luto confectam tunicam; & lamentabilia depono carnis vincula. Nunc liberor ab interitu & corruptione, & lætus induo incorruptionem. Egredior è vita caduca & momentanea, & ex tempeſtate, cuius ſunt magni fluctus & grauia naufragia, & venio ad verum & ſolum portum, in quo vita eſt ab omni triſtitia remota & æterna. Lætare anima, quæ vadis ad tuum effectorem. Oſtende lætam, tempore id poſtulante, faciem. Eos, qui tibi tot bona conciliant, ô Longine, benigne excipe. Eos qui nos ad cœnam vocant regalem, lauto & magnifico accipiamus conuiuio.

Eſa. 52.

Actorum 7.

V. HÆC cum apud ſe locutus eſſet Longinus, eos, qui ad ipſum venerant, ſtatim ducit in domum ſuam, & cum hoſpitio præclare accepiſſet, incipit deinde rogare poſt cœnam cur veniſſent, & quænam eſſet tanta Longini inquiſitio. Illi autem, cum ſacramentum, tanquam aliquod pignus ab eo accepiſſent, non eſſe publicaturum, quæ ei dicerent,

Percuſſores ſuos vocat ad conuiuium.

neque

XI. SEQVENTI autem nocte diuinus rurſus accedit Longinus, læto vultu ſubridentem, & quaſi ſponſalibus veſtimentis nitentem filium ſuum inducens, ſuauiterq; & paterne eum amplectens, & dicit ei: Ecce quem lugebas, filium, o mulier, quæ lugebas: ecce quantus ſit nunc eius honor & gloria, & teipſam conſolare. Deus enim ipſum retulit in numerum militiæ ſui regni: egoq; nunc eum habeo acceptum a Saluatore, nec à mea vnquam recedet dextera. Accipe ergo meum caput & corpus tui filii, & ſepeli in eadem arca, & ne amplius lugeas filium tuum vnigenitum, neque te verberet cor tuum. Nam magna gloria & lætitia, & magnis laudibus celebrandæ choreæ, & feſta celeberrima ei data ſunt à Deo, qui eum accepit. Hæc cum audiſſet mater filii, ſtatim ſurgit, & acceptum martyris caput, reddit patriæ martyris (Pago autem nomen eſt Sandiale) & cum corpus filii capiti martyris lubenter appoſuiſſet, & in loco inſigni honeſte compoſuiſſet, hæc apud ſe dicebat: Nunc ſcio, quod iis, qui Deum diligunt, omnia ad bonum conferunt. Quærebam oculos carnis, ego autem accepi etiam oculos ſpiritus. Me afficiebat triſtitia iactura filii, ſed ecce eum habeo hæredem, Deo cum gloria regia aſſiſtentem, & nunc noctu & interdiu mihi matri blande arridet, conglorificatus honoribus prophetarum & martyrum, & cum eis exultans, & cum Longino crucem ferens, & regni cælorum præclarum ferens trophæum inter angelos: adeo vt Longini factus diſcipulus, ipſe quoque faciam emittat vocem, hymnicamque & myſticam, & epinicii inſtar habentem: Vere Dei filius erat iſte, & eſt, & erit. Regnum eius, regnum omnium ſeculorum, & eius dominatio permanebit in æternum. Ei gloria & potentia in ſecula ſeculorum, Amen.

Rom. 8.
Pſal. 144.
Dan. 7.

MARTYRIVM S. MATRONÆ VIRGINIS ET MARTYRIS, EX MARTYROLOGIO ADONIS, EX QVO PETRVS DE NATAlibus lib. 3. cap. 202. idem deſumpſit.

SANCTA Matrona apud Theſſalonicam ciuitatem paſſa eſt, quæ cum eſſet Plautillæ cuiuſdam viduæ ancilla, & occulte Chriſtum colens, quotidie furtiuis orationibus eccleſiam frequentaret, deprehenſa à domina ſua, & in ſcamno, extenſa & ligata, & pene vſque ad mortem flagellata, atq; ita vincta in ſcamno obſignatis diligentiſſime ianuis, per noctem relicta, ibi die altero diuinitus ſoluta, ac cum ingenti oris gratia orans, inuenta eſt. Ruſumque neruis crudis in eodem ſcamno conſtricta, & loris quouſq; obmuteſceret cæſa eſt, ibiq; per triduum obſignatis ianuis relicta. Facta autem die tertia iterum ſoluta diuinitus, & orans inuenta eſt. Tunc robuſtis fuſtibus vſque ad mortem cæſa, in confeſſione Chriſti incorruptum ſpiritum reddidit.

15. MAR.
S. Matrona flagellis cæditur.
Sub iiſdem e n tli Spiritum.

S. LEOCRITIÆ VIRGINIS ET MARTYRIS PASSIONEM, HABES XI. MARTII in Vita S. Eulogii martyris, per Aluarum Cordubenſem conſcripta n. 14. & ſeq.

Ann. 850.
15. MAR.

VITA S. P. N. ABRAMII CONFESSORIS, ET MARIÆ NEPTIS EIVS: QVAM SIMEON METAPHRASTES EX S. EPHRÆM videtur fuſius deſcripſiſſe.

An. 340.

I. VIRORVM virtutis ſtudioſorum vita, & eorum quæ ab eis geſta fuerunt, narratio, omnibus quidem, qui pie viuere ſtuduerunt, tanquam vtilis & iucunda, ſummo ſtudio eſt expetenda: maxime autem iis, qui virtutem exercent, & qui beatam illam Dei mandatorum ſemitam ingredi decreuerunt. Fiunt enim eis veluti quidam duces itineris, vt quod ipſi prius confecerint, & re ipſa experientia oſtendere poſſint iis, qui ſequuntur: vbi quidem oporteat aliquid remittere de ingreſſus vehementia, vbi autem rurſus gradum accelerare & intendere. Sicque certam virtutis viam & facilem illis faciunt, qui eam aggrediuntur. Quoniam autem ex iis maxime inſignis Abramius, non ſolum cum eſſet adhuc ſuperſtes, ſed nunc quoq; oratione veluti quadam expreſſus imagine, id plene præſtare poteſt: res eius nunc à nobis narrandæ ſunt pro viribus: vt ſequamur, & quoad eius fieri poterit, imitemur veſtigia eius virtutis.

16. MAR.

II. HIC ergo ſecundus Abraam, & cum primo conferendus, ex nobili quidem radice germinauit ramus nobilis. Nam fuerunt quidem ei parentes clari genere, vita autem illuſtres, & qui diuitiis & gloria mundana ſibi ſummopere placebant. Cum autem viderent puerum ab ineunte ætate omnem virtutem exercentem, tenebantur quidem vehementi igne in eum amoris & deſiderii. Sunt enim talia eorum, qui genuerunt, viſcera: & natura eſt eis inſitum, vt virtus filiorum maiorem in eis excitet flammam naturalis charitatis & affectionis. Quamobrem cum eſſet eorum in eum amor & inſatiabilis, & longe ardentiſſimus, deſiderabant videre fructus pulchri huius germinis: vt cernentes tanquam imagines filii nepotes, ſiu in eum amoris ſedarent vehementiam, & ſimul ſucceſſioni generis hoc iacerent fundamentum. Itaq; ſtudebant, vt & filius duceret vxorem, & alligaretur vinculis matrimonii & ad præcipuas & maxime illuſtres mundi proueheretur dignitates. Abramio autem nihil horum erat curæ: Nam ea delegerat, quæ parentum animo plane aduerſabantur: & eccleſiam quidem, tanquam ſponſam quandam, ſibi deſponderat, ei, vt ſolent ſponſi ardentes, noctu & interdiu aſſidens, & animum ſimul & aures demulcens iis, qui in ipſa fiunt ad Deum, hymnis & melodiis: Vnum vero verum honorem, ad Deum exiſtimabat profectum. Magiſtratus autem & poteſtates & honorum altitudinem, & dignitatum magnitudinem, & ſi quid aliud mundanum & terrenum, exiſtimabat omnia ludibrium & ſcenicam actionem, quæ nihilo melius ſunt affecta, quam ſomnium & vmbra.

Abramii genus.
Faſtidit ea quæ huius mūdi ſunt.

III. CVM autem parentes inſtarent & vehementiſſime vrgerent, vt vxorem duceret, quinetiam mater videns eum differentem, ſæpe lachrymas emitteret ex oculis, quæ ſunt certa ſigna flammæ internæ, & quæ, ſi quid aliud, filii valde poſſunt animum infringere: neſciret vero egregius Abramius quid faceret, cedit matris precibus & iuſſis patris, & iugum accipit matrimonii, vt qui ſciret hoc eſſe vnum ex Domini præceptis, patri & matri parere. Nam ad illum quoque tranſire honorem pulchre ſciebat, à quo profectum eſt præceptum. & qui eſt communis omnium & primus pater, & opifex, & præcipua cauſa, vt ſimus & viuamus. Sed mihi arrigantur omnes aures ad audiendum: iam enim in animo Abramii incipiunt oriri radii gratiæ. Sex quidem præterierant dies, ex quo peragebatur conuiuium, & celebrabantur nuptiæ, & canebatur hymenæus: ſeptimo autem, in quo erat eis ſoluendū matrimonium, fit res quædam admirabilis,

Conſentit in matrimonium.

mirabilis,& quæ vix credi poſſit. Nam ſedebat quidem ad menſam cum ſponſa ſplendide admodum Abramius, tanquam ſponſus re vera in thalamo ſuo: tumultu autem & plauſu tota domus perſtrepebat, menſæq; & conuiuis erant omnes intenti: occultus autem amator noſtræ ſalutis,& qui intelligentia percipitur, animarum noſtrarum pronubus & ſponſus Chriſtus, illarum ſcilicet, quæ ſunt dignæ thalamis ſuis, dulci quodam radio cæleſtis & ineffabilis ſplendoris ſenſim immiſſo in thalamum, ſuaui & allicienti luce oculos illuſtrauit Abramii, veluti ad ſe accerſens, & ipſum per lucem attrahens. Illius enim animæ apertè amabat pulchritudinem, & volebat eum collocare in longe melioribus thalamis.

Lux cælitus illabitur eius & oculis & pectori.

Hvivs autem lucis dulcedine ſumme captus Abramius, vt quæ ei per oculos ad animum affluxerat, & ineffabili iucunditate & ſplendore cor habens repletum, neque cibum neque potum volebat ſumere: ſed ſtabant immoti eius oculi, ad lucis illius ſpeciem intuentes, & apud ſe optabat, vt cito ſolueretur conuiuium. Quo quidem vt deſiderabat, ſoluto, & ſingulis conuiuis domum reuerſis, tacite domo egreditur, à nullo alio, niſi à ſolo Deo, qui eum vocabat, viſus. Et cum circa duo ſtadia abeſſet à ciuitate, peruenit ad quamdam cellam, quæ pulchre erat poſita ad quietem & ſilentium. Eam autem, quam iucunde eſt ingreſſus? Aliquid enim ei oſtenderat, quæ apparuerat viſio, quod ſpectabat ad eius habitationem. Deinde, vt aſſolet in rebus huiuſmodi, cum domi frequẽtiſſime nominaretur ſponſus, & eſſent omnes occupati ad illi inſeruiendum, ipſe autem minime adeſſet, ſtatim recordati ſunt parentes prioris filii ſententiæ, & illius in Deum propoſiti, & magnæ aduerſus nuptias conſtantiæ: neque eam rem poterant aliud vocare, niſi apertum ſeceſſum. Et ideo ſcrutabantur, non theatra ſolum, & fora, & regiam, & domos amicorum, ſed ſolitudines, & montes, & monachorum habitacula, & ſicubi eſſet aliquis locus aptus ad ſeceſſum & ſilentium. Cum multi ergo vbiq; quærerent Abramium, decimo ſeptimo die poſtquam ſeceſſerat, inuenitur in dicta cella, nullum habens, qui ſimul habitaret, ſed ipſe ſolus incluſus. Atque illos quidem, qui ipſum inuenerant, inuadit ſtupor commixtus lætitia & triſtitia: vt qui lætarentur quidem, quod inueniſſent adoleſcentem: ſtuperent autem tam repentinam eius mutationem, & ſtatim ab initio ſuſceptam vitam illam ſolitariam, & remotam ab omni conſuetudine & ſocietate: dolerent vero propter Abramii iacturam, quod talis ſcilicet adoleſcens ſic ante tempus ſe à mundo remouiſſet, & rebus quæ ad mundum pertinent. IV.

Clam fugit, ſponſam deſerens.

Inquiritur.

Inuenitur.

Ille autem cum eos ſic vidiſſet affectos, placide & benigne eos alloquens: Neque triſtitia, inquit, affici oportet, nec admirari: ſed Deo potius agere gratias, & eius ineffabili benignitati & clementiæ, qui me ſapienti quadam & arcana prouidentia à mundi ſubduxit nequitia. Orate ergo, inquit, amici mei & fratres, deinceps orate, vt bonum eius iugum portem vſque ad finem, & non onus eius leue abiiciam: ſed ſemper ſequar legem, & illius præcepta & voluntatem. Deinde etiam vehementer rogauit, ne illuc aſſidue venientes, ſuum deſideratum obturbarent ſilentium, & impedirent profectum eius ad meliora. Illi quidem cum hæc audiuiſſent & vidiſſent, ſunt reuerſi. Ille vero obſtructo aditu domunculæ, & relicta parua quadam feneſtra, per quam panis ſolum & aqua ei præberetur, ſoli de cætero orationi vacabat & ieiunio. Cum in his autem eſſet Abramius, & hanc philoſophicam exerceret viuendi rationem, de eo ſpargebatur fama in omnes partes, & magna hominum multitudo confluebat ad illum ſpectandum, deſiderans ab illo aliquam conſequi benedictionem. Decimo autem anno poſtquã ſeceſſiſſet, decedunt quidem eius parentes: ad eum autem deferuntur illorum diuitiæ, & omnium paternarum facultatum fit hæres Abramius. Ille vero, cum iam olim tales curas iuſſiſſet valere, cuidam ex ſuis amicis committit, vt curam gerat hæreditatis, mandans, vt pars eius maxima conſumatur in egenos. Quod quidem cum factum fuiſſet, vt iuſſerat, & pulchrè profuſæ fuiſſent eius diuitiæ, & opem tuliſſet multis pauperibus, ſolutus omni cura fuit Abramius. Nam in hoc ille perpetuo incumbebat, vt eius animus occuparetur in nulla re mundana terrena, ſed eum totum haberet ad cælum extenſum, ſemperque leuem & ſublimem ad ſpiritalia. V.

Vacat orationi & ieiunio.

Cvm ergo tanquam poſſeſſionem precioſiſſimam deſideraſſet nil poſſidere, nihil aliud habere ſuſtinuit, præter ea ſola, quæ ſunt corpori neceſſaria. Ea aũt erant, pallium & cilicium, quibus erat indutus, & ſtorea ad breuem corporis accubitum, & poculum, quo modicam ſumebat aquam. Sed quo magis egebat iis, quo pertinebant ad vſum corporis, eo magis abundabat bonis animæ, in orbe virtutum, qui eum circumdabat, ſemper reſplendentẽ humilitatem habens, & charitatem, quas cuiuslibet boni matres eſſe definiunt. Hinc æqualem quidem communiter in omnes oſtendebat charitatem. Proximi autem ſalutem ſemper ſuæ præponebat. Quæ vero ex eius labris procedebant, quam non poterant animam demulcere, & attrahere ad virtutem? Nam valde quidem docte adhortabatur: reprehendebat autem paterne & amanter: manſuetudoq; & gratia vndiq; in eo florebat, internam animi conſtitutionem perfecte aperiens. Merito autem admirabitur quiſpiam eius in certaminibus fortitudinem, & conſtantiam. Nam cum ante mortem continuos quinquaginta annos tranſegerit in exercitatione, nunquam molliter aut ſegniter aggreſſus eſt labores, neq; quicquam remiſit de ei ab initio tradita regula abſtinentiæ: ſed perinde ac ſi ſpiritales labores recens attingeret, ita ad certamina accedebat quotidie, ſeipſum in dies ſuperans. Non erat autem Dei omnino permittere, vt talis lux ſub modio lateret: neq; fieri poterat, vt qui erat huiuſmodi, & perinde ac clara quædam & illuſtris ciuitas, veluti in quodam monte rerum maximarum & pulcherrime geſtarum, poſitus erat, abſconderetur. Nec ergo fuit abſconſus. Sed quomodo nuper ipſe Dominus diſcipulis, ita etiam nunc illorum imitatori deſuper apoſtolicum committit miniſterium, & eius honorat virtutem chriſmate ſacerdotii, & ſudoribus monaſticæ exercitationis athletica etiam certamina adiungit, & laboribus abſtinentiæ præter opinionem & admirabiliter annectit coronas martyrii. Quonam modo autem, deinceps exponam. VI.

Veſtitus ei° & ſupellex

Eius fortitudo & conſtantia

Lampsaci, quod eſt oppidum ad Helleſpontum, erat quidam magnus vicus, & frequens populo, qui vocatur Tænia. Quoniã autem qui in eo vico habitabant, tenebantur à graui errore gentilium, magna quidẽ multitudo ſacerdotum, & diaconorum ab epiſcopo ad eos mittebatur: plurimi quoq; ex iis, qui vitã ſuſceperant monaſticã, ab eo conſtituti erant vi[…] magiſtri. Sed nemo eos poterat conuertere ab errore: immo piis potius illi inferebant tormenta & ſupplicia, neq; erat vllu pœnæ genus, quod non terribiliter eis intentaretur. Cum ergo dubitaret Epiſcopus, quidnam oporte[ret] facere, vt qui errabant, errorem agnoſcerent, & rem aliquando cum ſuis communicarent, venit eis interim in mentem [..] Abramii admirabilis. T[u]m non expectans ipſe aliorum de eo teſtimonia, eis ſtatim oſtendit, quid de illo eſſet ſibi perſuaſum, dicens; Credite mihi, filii, dicturo teſte veritate, quod in tota fide nunquam mihi contigit videre talem virũ, & qui in tanta virtute viueret & pietate. Cum ii autem, quæ ab ipſo dicta fuerant, vna voce co[n]formaſſent, ipſe [r]urſus: Venit, inquit, mihi in mentem quædam cogitatio: ea eſt autem, vt arbitror, diuinioris cuiuſdam prouidentiæ, eum initiare Chriſmate Sacerdotii, & ei tradere vicum, qui eſt ad Helleſpontum. Forte poterit, opem ſuperna ei ferente gratia, & multos deducere ad agnitionem veritatis. Hæc dixit, & è cathedra ſtatim ſurgen[s] e[p]iſcopus, vadit ad B. Abramium cum vniuerſo clero. Et iam ſolitis dictis precibus poſtquam eum in Chriſto ſ[a]lutaſſet, & oſculum dediſſet, de vico ei exponit omnia. Præterea autem eum quoq; valde rogauit, vt illorum ſuſciperet præfecturam. Ille vero cum primum quidem Epiſcopum adueniſſe ægre tuliſſet, vt qui putaret ſe eſſe indignum, ad quem ta[n]tus vir accederet: deinde etiam quæ dixerat, grauiter accepiſſet, propter magnam illam cordis contritionem & moderationem, & quod ſe nulla reputaret eſſe dignum, ea reſpondit, quæ & tali vitæ conueniebant, & tantæ humil[itati]. VII.

Tænia vicus gentilium. Valebat ad annum 337

Quis

Quis ego ſum Domine mi, dicens, vt ſacerdotij tantam ſubeam magnitudinem, & grauis populus mihi committatur docendus? Sine per Chriſtum, ſine me acerbe mea deflere peccata. *Recuſat ſacerdotium.*

VIII. Cvi rurſus Epiſcopus reſpondens: Rectè ſcio, rectè ſcio, inquit, ô chare fili Abrami, quod gratia, quæ tibi data eſt à ſpiritu, potens es & verbis & factis. Ne ergo dubitaueris ad munus accedere, quod erit quidem cauſa tantæ animarum vtilitatis, magnas autem apud Deū tibi conciliabit remunerationes. Ille verò perſeuerans in prioribus: Sine rogo, rurſus dicebat, ſine me mala propria deflere. Ille v. reſpondens, actionibus eum verbis excepit. Ecce, dicens, cum & mundum, & quæ mihi ſunt omnia reliqueris, & quid non laudabile quidem exercueris, quodnā autem Dei præceptū non accuratè ſeruaueris, id quod eſt præcipuum, neſcio quomodo imprudens prætermiſiſti, nempe obedientiam. Hæc cum ille audiſſet B. Abramius, oculos ſuffuſus lachrymis, & ex imo grauiter ſuſpirans: Quis ego ſum, Domine, Domine mi, inquit, (vt rurſus repetam ea, quæ dicta ſunt) vt de me talem ſuſceperis cogitationē, & me, qui ſum vilis & abiectus, ſic tota manu contendas attrahere ad tantam virtutis altitudinem? Epiſcopus autem. Quoniam, inquit, qui ſibi quidem ſoli viuit, & ſolum curat, vt res ſuæ rectè ſe habeant, ſibi ſoli parat vtilitatem. Alios a. corrigere & animarum ſibi creditam curam gerere, quantum habet emolumentū, & quantum charitatis in Deum indicium? Quod a. id ſit maius quouis alio cultu creatoris & Domini, adducā tibi illius ipſius teſtimonium: Si n. diligis me Petre, inquit, paſce oues meas. *Iohan. 21.* Quamobrem Deo tantæ ſunt curæ greges, vt maximū ſignum in ipſum dilectionis, eorum curam eſſe ſtatuat. Talibus conſiliis, moniis & ſermonibus perſuaſus Abramius, Epiſcopum ad vrbem eſt ſecutus. Cumq; ille in ipſo, quæ parerat, peregiſſet, & ſic eum perfectum creaſſet ſacerdotem, & deinde cum toto clero & populo eum deduxiſſet, propoſitam illinc viam iniit, multas interim fundens lachrymas, & ſupernum inuocans auxilium. *Fit ſacerdos & abit ad vicum Tæniam.*

IX. Cvm autem veniſſet in vicum, & eum inueniſſet iacentem in profundis tenebris impietatis, & vt dicit diuinus Paulus, gloriam vnigeniti mutatam in ſimilitudinem ſculptilis, ſic Deum precabatur in contritione cordis: Benigne & clemens Domine Chriſte Deus, qui es ſolus bonus, qui es ſolus patiēs, qui es ſolus miſericors, qui creaſti hominem benignitate ineffabili, qui intelligis omnia opera eius, & corda & renes examinas, & intelligis eius cogitationes: ne deſpicias tuum figmentum, opus tuarum manuum, quod malè necatur à bellua, quæ percipitur intelligentia: ſed libera eos à tyrannide inimici, & da eis veritatis tuæ agnitionem. Tu enim ſcis, quod non propter humanam gloriam, ſed propter animarum ſalutem ſuſcepi hanc curam & hoc miniſterium. Cum ſic ergo eſſet precatus, & aliquas accepiſſet pecunias, quæ remanſerant apud amicum, cui curam commiſerat facultatum, ex ipſis ædem extruit oratoriam longè elegantiſſimam. Poſtquam autem finitum fuit ædificium, incruentum in eo ſacrificium Deo offerebat, & ſimiles prioribus rurſus fundebat preces: Collige, Domine, dicens: oues tuas errantes in hanc mandram recenter ædificatam, aperiens eis viam ſalutis per tui agnitionem, ad gloriam tui glorioſi nominis. Tu es enim Deus ſolus miſericordiæ & miſerationum, qui non vis mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat. Cum has ei preces obtuliſſet, & cor deinde vir ſapiens confirmaſſet, & fuiſſet repletus zelo & deſiderio, obiens ſtatuas dæmonum, eas omnes diruit, & humi euertit, quæ erant verè terra dignæ, ſoloq; cinere & puluere. *Rom. 1.* *Extruit ædem ornatiſsimam, & offert incruentum ſacrificiū.* *Ezech. 18.*

X. Cvm autem poſt hæc acceſſiſſent quidam ex infidelibus, vt illis ſacrificarent ſtatuis, & eas precarentur, vidiſſentque graui caſu corruiſſe, non ignorarunt hoſtem: ſtatimque correptis lignis & lapidibus, repente in ſanctum irruerunt: nec prius ceſſarunt eum petere & crudeliſſimè percutere, quàm eum vidiſſent plane defeciſſe, & extremam iam agere animam. Receſſerunt enim, exiſtimantes eum mox eſſe moriturum. Ille autem cum circa mediam noctem recreatus eſſet ab illis intolerandis doloribus, vix tandem ſurgens, in templum eſt ingreſſus: & cum ſe pronum humi deieciſſet, flens grauiter, & fronte ſolum verberans, acerrimo & maximo ſtudio fundebat preces pro illorum ſalute, vt depelleret impietatis nubem, quæ eos detinebat, & purè adſpicerent ad radios veritatis. Manè autem cum illi ad templum acceſſiſſent, non gratia orationis, (Quomodo enim, cum eorum animi fluctuarent adhuc ſalo impietatis?) ſed ad videndam ædificiorum ſtructuram, (erat enim templum benè figuratum, & ea, quæ par erat, ſymmetria conſtructum, & quod animum & oculos ſatis poterat lætificare) cum, inquam, veniſſent in templum, & offendiſſent ſanctum in eo precantem, priorem rurſus ſæuitiam & rabiem in eum oſtenderunt: & cum eum rurſus variis modis & vehementer cæcidiſſent, vinculis & funibus omni ex parte comprehenſum, trahunt per medium vicum, & in eum omni ex parte lapides niue cadente denſiores coniecerunt, ignorantes ſtulti, pro qua gratia, pro quali pro ipſis precatione, qualem reddiderint ei remunerationem. Ille ergo tunc quidem ab eis relictus eſt ſemimortuus, iam à plagis diſſolutus * & in terram fluxionibus. Cum autem media nocte ad ſe rediiſſet, dicebat: Domine quouſq; obliuiſceris mei in finem? Quouſq; auertis faciem tuam à me? Quouſque opera manuum tuarum deſpicis, quæ pereunt? Hæc Deo dicebat, & verba miſcebat lachrymis. Deinde autem vix tandem è ſolo ſurgit, perinde ac ſi non eſſet confectus tot plagis & vulneribus, & in dictum templum rurſus ingreditur. *Dirè cæditur à paganis.* *Rurſus crudeliſsimè cæditur atrociſsimè & lapidatur.* ** ex in terram ſanguinis fluxionibus legit Baron.*

XI. Die autem ſequenti belluæ illæ Chriſti inimicæ, cum illic rurſus veniſſent, & eum orantem inueniſſent, ne tunc quidem potuerunt id ferre moderate: ſed cum ei plagas priores, aut etiam multo maiores impoſuiſſent, & eum ſimilibus vinculis alligâſſent & traxiſſent, procul à vico proiecerunt. In his ergo ſe tres annos deinceps fortiter geſſit Abramius, non fractus, non cedens, nec vlli malè imprecans: ſed odio charitatem adiungens, iræ manſuetudinem, maledictis benedictiones, admonens, conſulens, adhortans, ſenes, adoleſcentes, omnem, vt ſemel dicam, ætatem, vt patres, vt filios, vt fratres, nihilq; omnino oſtendens, quod ſit puſilli & abiecti animi: ſed re ipſa implens, quæ ſunt diuini Danidis, & inter neceſſitates & afflictiones meditans præcepta Domini. Propter hæc in ipſum floruit eius ſanctificatio. Nam cum repente conueniſſent illi, qui nuper erant impii & infideles, (Eſt autem hoc Dei omnino, qui docet hominē ſcientiam, & illius gratiæ in Abramium) omneſq; qui illum vicum habitabant, congregati eſſent, &, vt eſt conſentaneum in cœtu multitudinis, ſermones omni ex parte haberentur, res Abramii in medium adducebatur, & omnium animi implebantur admiratione. Itaq; cum præ ſtupore in magnam adducti eſſent dubitationem: Videtis, dicebant inter ſe inuicem, qualia à nobis facta ſunt aduerſus Abramium: ille autem quàm benigne & clementer in nos ſe gerit, quamq; fortiter ac generosè tulit mala, quæ ſunt ei illata? Omninò niſi eſſet verè Deus aliquis æternus & immortalis, qui poteſt pro laborū meritis reddere remunerationes, non oſtendiſſet tantam pro ipſo tolerantiam. Porrò autē deorum noſtrorum imagines videtis quam facile & citra vllum laborem euertit, neq; vllus ex iis diis potuit à ſe propulſare iniuriam? *Item rurſus* *Pſal. 118.* *Pſal. 131.* *Pſal. 93.*

XII. Hæc illi quidem inter ſe dicebant: Deus autem verbis finem impoſuit conuenientem. Ii enim protinus incitati animis, dixerunt: Adeſte omnes, ad huius boni viri genua procidamus, conſentientes Deo, qui ab ipſo prædicatur. Quæ ſimulatq; dixiſſent, concurrunt protinus ad templum, tanquam vna lingua & anima clamantes: Gloria tibi Deo cœli, qui miſiſti ſeruum tuum Abramium, vt nos à ſimulacrorum liberaret caligine. Quod quidem cum ille beatus vidiſſet præter omnē ſpem, ineffabili in corde repletus lætitia, repente tempus quoq; arripit: &, O patres in Domino, & filii, & fratres, inquit, adeſte, & Deo ſimul reddamus gloriam, qui tam admirabiliter & arcane illuminauit veſtros animæ oculos: & accipite ſignaculum ſpiritus. Accedite ad ipſum, & illuminemini: & veſtri vultus pudore nequaquam afficientur. His verbis coniungit etiam doctrinam veritatis. Et cum, quomodo credere oporteat, verbis eſſet perſecutus, eos in filiorum adoptionem aſſciſcit per baptiſmum, cum eſſent numero circa mille. Et deinceps erat multus in eis quotidièad- *Ethnici impii reſipiſcunt.* *Pſal. 33.* *Baptizantur circa mille.*

diè admonendis & docendis. Illi autem tanquam bona terra, & pinguis, & aquis irrigua, reddiderunt fructus multi-
plicatos diuinorum ſeminum. Atq; annus quidem in his conſumptus ab Abramio.

Deinde, timens, ne, dum in Vici curis verſaretur & tumultibus, ſibi aliqua re indulgeret ex iis, quæ ad victum per- XIII.
tinent: cumq; iam videret gregem perfectum & abſolutum in diuinis mandatis, ſtatuit ad priorem reuerti ſolitudinẽ.
Cum noctu itaq; ſurrexiſſet, dicebat: Domine, qui es ſolus bonus, qui ſolus es immemor acceptæ iniuriæ, qui hanc re-
cens collectam multitudinem ſoluiſti à vinculis aduerſarii, & per eam, quam in te habent, fidem tuo colligaſti vincu-
lo: conſerua hũc paruum tuum gregem inuictum ab inſidiis dæmonum, eos tanquam armis muni tua protectione, &
eum accinge forti tua potentia: te autem propitium ego quoque miſer inueniam, quando iudicium pones in ſpem, &
miſericordiam tuam in trutinis. Ad peccati rationem nihil mihi imputetur à tua benignitate hic meus receſſus. Tu e-
nim es occultorum cognitor, & cordium examinator, & tu è longinquo cognouiſti cogitationes meas, quod propter
Abramius fugit. te & tui amorem ſuſcepi hanc peregrinationem: & ecce me ſubduco ab iis omnibus, quæ ad victum pertinent, ne ſi ad
aliquid horum, tanquam ad ſcopulum impegero, in medio mari curarum mundanarum ſubeam naufragium. Atq; ſic
quidem finem acceperunt eius preces: & cùm Dominico ſigno vicum muniſſet, & eum Deo commendaſſet, ſe clan-
culum proripit ad ſeceſſum.

Mane ergo cum de more veniſſent vicani ad templum Dominicum, vt benedictionem Paſtoris aſſequerentur, XIV.
cumq; eum ibi non inueniſſent, illos inuaſit confuſio, mœrorq; & animi ægritudo. Eum igitur diligenter quærũt, non
paruam terræ partem obeuntes. Sed reuerſi vacuis manibus, cum calidis lachrymis accedunt ad Epiſcopum, & apud
eum deflent, ſe eſſe priuatos ſuo Paſtore. Ille a. ſauciatus paribus telis ægritudinis, eum quoq; quærit ſimiliter. Poſtquã
v. & ipſe cognouit ſe ea facere, quæ erant inutilia, (tuto enim propter quietis ac ſilentii cupiditatem latebat Abramius).
tunc, ſui cleri accepta parte aliqua, cum veniſſet ad vicum, primũ quidem illorum animos ſatis conſolatur, qui ęgrefe-
Presbyteri & diaconi & creantur in Tænia. rebant Paſtoris abſentiam. Deinde cũ eos elegiſſet, qui erant virtute inſigniores: & alios quidem Presbyteros alios a.
Diaconos cõſtituiſſet, & alios cooptaſſet in alios ſacros gradus: & iis veluti quandã tradidiſſet regulam, & formã glo-
rificationis, quæ fit in eccleſia, & eis precatus eſſet vitam pacatã & à moleſtia liberam, recedit. Quæ quidem nec diui-
num quidẽ latuerunt Abramiũ. Sed ipſe quoq;, cum in eo, in quo latebat, loco hæc per ſpiritũ cognouiſſet, ab illius vi-
ci curis animũ liberauit. Nã etſi trahebatur amore ſolitudinis, curis tñ gregis sui ſus erat vinctus vinculis inſolubilibus.

Cvm ergo, quod ad hæc attinebat, quieto eſſet animo, & Deo, vt par erat, egiſſet gratias, rurſus reuertitur ad vetus XV.
illud habitaculũ. Et cum ei contiguam ædificaſſet domunculam, & obſtruxiſſet aditũ, priori ſe tradit ſolitudini. Quæ-
nam a. ſunt deinde conſecuta, & quoſnam ei tendit laqueos, qui rebus eiuſmodi inuidet inimicus, non eſt prætermit-
Fallacia dæmonis. tendum. Erat quidem nox media, cum conſuetas preces funderet Abramius: Præſes autem tenebrarum, ſuſcepta per-
ſona luminis, & eam ipſam lucem eſſe ſimulans, ad eum emittit vocẽ, tanquam ex magna multitudine dicentem: Bea-
tus es ſenex Abrami, verè es beatus: & nemo in rebus diuinis fuit tam perfectus, ſicut tu. Ille autem cum rem minimè
Gen. 3. ignoraret, ſed eum illum eſſe cognoſceret, qui decepit primum hominem, ei ſuggerendo, quod futurus eſſet Deo ſimi-
lis, & ſciret hanc lucem eſſe veluti quandam eſcam vanæ gloriæ: Compeſcere, dixit: te increpat Chriſtus Deus, ô ma-
Profligatur ſancti viri humilitate. ligne. A me citò recede: abſit enim, vt me aliquid aliud eſſe putem niſi terram & cinerem. Hæc dixit, & in fumum ſta-
tim fuit diſſoluta phantaſia luminis, & manifeſtus fuit actus ſimulatus, & ſcena abiecit perſonam. Sic ergo pudore af-
fectus, eum contraria ratione aggreditur: ſicut illic per adulationem, ita hic per timorem eum conans ſupplantare.

Non multum enim interceſſit temporis, & rurſus ab eo cernitur manu tenens ſecurim: & videbatur quidem XVI.
mediam tecti trabem diſſecare, grauiter autem concutere & mouere domunculam, & multitudinem in Abramium
Dæmonis terricula menta contemnit. quaſi magno quodam ſtudio conuocare, & ad ſummam eum grauiter perturbare. Ille autem hîc quoq; rurſus idem
erat, hoſtẽ minimè ignorans. Viſione itaq; nihil territus, Omnes gentes me circundederunt, ſenſim apud ſe dicebat,
& in nomine Domini vltus ſum eos. Talibus aduerſus inimicum carminibus Abramius, talibus armis eſt vſus. Quid
Pſal. 117. ille ergo? In eum rurſus bellum gerit poſtea, vt qui vehementi igne videretur comburere ſtoream. Ille autem nihil af-
fectus ea viſione, interrito vultu eum inuaſit, dicens: Super aſpidem & baſiliſcum ingredieris, & conculcabis leonem
Pſal. 90. & draconem. Deinde venit tempus comedendi: & ille quidem ſolam ſibi aquam apponit: malignus autem mutatus in
adoleſcentem, manu tangit poculum, illud conans euertere. Diuinus autem Abramius nihil perterritus, cõſtanti vul-
tu aquam accepit. Vide autem mihi maligni impudẽtiam. Sæpe repulſus, ne ſic quidem recedebat, ſed rurſus in vnum
ex iis, qui ſancto miniſtrabant, veſte & forma ſeipſum mutans, cum ſanctus tunc comederet, lucernam ei apponebat.
Pſal. 118. Deinde etiam videbatur talia canere: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Hic autem verè beatus,
erat planè ſurdus, vt qui aures ad hæc obſtrueret, donec ſumpſit illud modicum cibi. Poſt hanc autem paruam corpo-
ris curationem, crucis ſigno munitus: Si beatos, inquit, noſti eos, qui diligunt Dominum, cur non ceſſas aſſidue eis ex-
hibere moleſtiam? Ille autem reſpondens, vel inuitus ſuam confitetur malitiam, & dicit: Quoniam eos bonum exer-
cere video, nec poſſum pati id videre. Hæc cum dixiſſet, ſtatim abiit.

Infeſtæ dæmonũ præſtigiæ. Nondvm autem quinq; dies interceſſerant, cum denuo eum aggreditur hic ſæuus hoſtis cum maligna, quæ erat XVII.
circa ipſum, caterua, & conſuetis ſuis machinis & importunitate. Videbantur autem funibus domunculam omni ex
parte comprehendiſſe, & totis manibus eam trahere, & ſe inuicem adhortari, vt fieri ſolet in multitudine: Videte, di-
centes, vt eum de propinquo proiiciamus præcipitio. Ille autem (O interritum animum, O generoſum ſpiritum) ne
ſic quidem pertimuit importunum inuentum: ſed dicebat, Circumdederunt me, ſicut apes fauum: & exarſerunt ſicut
Pſal. 117. ignis in ſpinis: & in nomine Domini vltus ſum eos. Hęc ille quidem apud ſe dicebat. Illi autem cum magno fugati ſunt
timore, tanquam egregii alicuius Imperatoris, ne minas quidem ſolas ſuſtinentes. Atq; ſic quidem ſacroſanctus Abra-
mius, qui ad ſpiritalis philoſophiæ tantam aſcenderat altitudinem.

Porro autem in iis, quæ de illo narrantur, hæc quoq; addere oportet: quæ, quod attinet ad admirationem, nulli XVIII.
cedunt ex prioribus, quod ſcilicet non ſolum lætum radium ſemper è vultu emitteret, etſi non eſſet robuſto corpore,
Vultus eius ſemper floridus immò à magna abſtinentia videretur conſumptus, & liquefactus: ſed etiam, ꝓ tempore vltimæ migrationis & reſolu-
tionis is rubor, quẽ habuit in iuuentute, ſuam non ignoraret naturã, cùm adhuc vigeret, & floridus in genis inſideret:
& quod eſt his longe pulchrius, panni, quibus erat indutus, toto illo tempore, quo ſe exercuit (in exercitatione autem
Veſtes 50. annis nihil attritæ. vixit Abramius quinquaginta annos) non ceſſerunt prolixitati temporis, nec effluxerunt, ſed perpetuò floridi ac re-
centes tegebant ſancti corpus. Nunc autem tempus eſt tranſeũdi ad admirabilem illam narrationem, quæ eius ex Deo
zeli, & apoſtolicorum viſcerum, & bonæ affectionis eſt maximè inſigne. Id autem principio quidem triſtitia & dolorẽ
afficiet auditores: poſtremò autem multa voluptate, & animi tranquillitate animas implebit: & perſuadebit ne deſpe-
rent homines, etiamſi ad ſummam deducti fuerint improbitatem. Ita autem habet:

Mortvvs eſt Abramii ſecundum carnem frater: mortuus eſt autem, vnica relicta filia. Ea verò erat planè infans, XIX.
& ambobus parentibus orba: mater enim iam ante erat mortua. Illam ergo accipientes, qui ad ipſam attinebant, iam
Neptem ſuam ſancta inſtituit. ſeptimum annum agentem ducunt ad patruum, nempe ad diuinum Abramium. Qui & fratris iacturam conſolans,
& miſertus puellæ teneræ ætatis & orbitatis, ſupinis eam accipit manibus: & ei attribuit domunculam, quæ erat ex-
tra cellam: eamq; de cætero proſpiciebat ex feneſtra: & eam ſacras docebat literas, optimamq; viam ei indicabat: nec

non

non confirmabat & excitabat ad certamina ſpiritualia: ac in ſumma, puellæ erat veluti quædam aquila, quæ pullum alis ſuſtinet, alleuatq;, & portat, & cum eo ſcindit aërem: ſicq; eam docebat volare ad virtutis altitudinem. Illa autem, etſi eſſet ætate tenera & immatura, ad hæc tamen incrementū accipiebat, & maiorem, quàm licebat pro ætate, oſtendebat virtutem. Propter quæ toto corde & viſceribus exultabat Abramius, non ſecus, atq; pater propter ſuam filiam: & rogabat, vt ſine offenſione poſſet curſum perficere exercitationis. Lætabatur autem omnino, quod in ea ætate tantum valeret in rebus ſpiritualibus, & in eis eſſet adeo ſtudioſa & diligens.

XX. Cvm ea autem eſſet eiuſmodi, & in tanta haberetur admiratione, vbi proceſſit ætate, & iam peruenit ad annum viceſimum, vir quidam habitu quidem monachus, mente autem perditus & ſceleratus, lege amicitię accedens ad beatum, cum eam adſpexiſſet oculis impudicis, turpem quoq; ei iniicit amorem cum eo congrediendi. Erat autem hoc omnino ars & aſtus maligni, vt tantam virtutem efficeret ludibrium obſcœnæ libidinis, & ſacroſanctam Abramii animam ſuperaret per maximam animi ægritudinem & calamitatem. Ab impudico ergo amore coacta virgo, ſeipſam educit extra domunculam, & cum ſcelerato illo & execrando cōgreſſa, acri expleta cupiditate protinus fuit animo ſaucia: & propter ea, quæ admiſerat, vehementer compuncta, ſeipſam deflebat, valde miſerabiliter clamās: Hei mihi miſeræ, hei mihi, quæ Dei templū violaui, quæ pollui illam regiam imaginem, quæ inquinaui figmentum eius manuum. Hei mihi miſeræ, hei omnium infeliciſſimæ fœminarum, quod violaui pactum cum Deo conuentum, quod omne præteritum tempus exercitationis breuiſſima vendidi voluptate. Hei mihi, quod omnia, quæ à me antea fuerant ædificata, inania euaſerunt & irrita Quibus oculis ego cœlum intuebor, cum eos habeam exercuerit impudicis adſpectibus? Quanam lingua Deum precabor, vel quænam labra mouebo ad ſupplicationem, cùm ea feram inquinata libidinoſis & verbis & oſculis? Cum quanam autem fiducia accedam ad feneſtram, feneſtram, inquam, illam, per quam meo gutturi affluebant dulcia eloquia? Quomodo autem patruum alloquar, quæ tranſgreſſa ſum illius mandata, quæ non ſeruaui ei facta promiſſa, quæ ſum improba, ſcelerata & execranda, corporeq; polluta & animo? Hei mihi, quid de me fiet? Quo me vertam? Cur ſum adhuc ſuperſtes? Vtinam mors ad me veniſſet ante libidinem. Vtinam prius rapta fuiſſem ex corpore, vt mortis donum haberem puritatem corporis. Nunc autem quinam fontes lachrymarum mihi poterunt tantas ſordes abluere? Eam ſic acerbè deflentem, per eum dolorem malignus arripit ad deſperationem, veluti timens, vt arbitror, ne per pœnitentiam fieret promptiori & alacriori animo, & longè magis & vehementius reluceret, quàm prius. Deſperans ergo ſuam ſalutem, aufugit in ciuitatem quandam Aeſum nomine, quæ aberat duorum dierum itinere: & diuerſans in quodam diuerſorio, cum mutaſſet habitum, & veſtem ſumpſiſſet ſecularem, erat cuiuis volenti prompta miniſtra acerbæ voluptatis.

Maria neptis eius corrumpitur.

Valde luget facinus ſuum.

Deſperans fugit, ſeq; omnibus proſtituit.

XXI. Cvm illa ergo ſic ſe haberet, & ſi eſſet propoſita ad laſciuos illiciendos oculos, Abramio quieſcenti in interiore cella extitit tale ſomnium: Videbatur ei draco ingentis magnitudinis, & aſpectu horribilis, à ſua cauerna prorepſiſſe, & veniens ad eius domunculam, quæ intus erat, columbam deuoraſſe: deinde rurſus ſuam repetiiſſe ſpeluncam. Ille ergò excitatus præ timore, triſti animo erat, & conturbato: & ſuſpicans illam viſionem ſignificare perſecutionem aliquam aduerſus Eccleſiā, de cætero erat vehementiùs intentus orationi, rogans, vt ei apertè reuelaretur viſio. Non diu autem tardauit euentus: ſed tertio die poſteà videbatur rurſus videre illū draconem emerſiſſe ex eo loco, quem ſubierat: & cum ad eum prorepſiſſet, & eius pedibus caput ſubmiſiſſet, illum quidem protinus eſſe diſruptum: columbam autem, quam fuiſſe ab eo deuoratā præcedens oſtenderat ſomnium, totam puram & immaculatam è medio eius ventre euolaſſe. Hæc cum vidiſſet, & exiſtimaſſet viſionem ſignificare aliquem lapſum animæ fratris ſui, conturbatus, & animi ægritudine affectus, proſpiciens è feneſtra: Maria, Maria mea, inquit, quid eſt ô filia, quod tibi tantam attulit ſocordiam, vt totos hos duos dies non moueris os ad laudes, non reddideris conſuetas glorificationes, non petieris doctrinam, non eloquiorum illorum auditionem, quæ fuerunt melle & fauo ori tuo dulciora?

Somnium Abramii.

XXII. Cvm hæc dixiſſet fratris filiæ, & nihil ab ea audiuiſſet, (Quomodo enim, cùm illa in diuerſorio verſaretur in amoribus & comeſſationibus?) apertè cognouit viſionem de ea ſignificare: & protinus grauiſſimo dolore affectus, & in viſceribus ſupra modum cruciatus, ſuſpirio veluti quodam fumo ex interna flamma emiſſo, Deum rogabat, vt ea reſipiſceret & exurgeret, & rediret ad priorem probæ vitæ inſtitutionē. Nam etſi tunc ignorabat, quomodo abſceſſiſſet, & locum, in quo Maria verſabatur: quod tamen latenter receſſiſſet, & propter viſionem illam, quæ apparuerat, non bonam ſpem de ea conceperat. Duos itaq; annos Devm pro ea rogauit. Somnij enim duplex viſio, biennium temporis ſignificabat. Circa finem autē ſecundi anni reuertitur quidam amicus, qui ad eam quærendam fuerat ab ipſo miſſus, vbinam verſaretur fratris filia, & apud quem, & quomodo, omnia apertè ſignificans Abramio. Ille verò ſtatim nihil cunctatus, ſed multum valere iubens & ſedium, & exercitationem, & ſilentium, monaſticumq; habitum & inceſſum, vt liberaret animam à laqueis diaboli, cum veſtem induiſſet militarem, & in ſinum nummum vnum immiſiſſet, (tantum enim erat ei opus) & equum conduxiſſet, & eum quamprimum conſcendiſſet, ipſe quoq; inſtar primi Abrahæ, viam iniit, quæ ducebat ad diuerſorium. Nam ille quidem expeditione ſuſcepta aduerſus quinq; reges, Lot fratris filium ſeruauit à captiuitate. Hic autem, cum in certamen proceſſiſſet contra aduerſarium, & eum vi expugnaſſet, reduxit ſui fratris filiam ad priorem virtutis exercitationem.

Habitu mutato abit ad neptem ſuam.

Gen 14.

XXIII. Cvm perueniſſet itaq; ad diuerſorium, non ſecus ac venator peritus huc & illuc obſeruabat, ſicubi poſſet prædam parumper adſpicere. Verùm tempus ab eo terebatur, & eā, quam quærebat, non poterat adſpicere. Illa enim pudicos tantum vitabat oculos, quantum contra accurrebat ad laſciuos & impudicos. Cum ergo ſic eam nō poſſet intueri, excogitat rem quandam, quæ vel ſola poteſt oſtendere magnum illius zelum, & quemadmodum, vt ſeruaret animam, à nulla re omnino abſtinebat. Amatoris quidem ſimulat & habitum, & mores, qui eo peruenerat, vt eſſet, ſicut angeli, propè expers materiæ: & fingit ſe amare amore carnali. Itaq; ſenſim accedens ad dominū diuerſorii: Audio, inquit, apud te eſſe puellā inſigni pulchritudine, quæ præeſt diuerſorio, & volentes admittit amatores. Illius igitur quoq; captus amore, huc acceſſi. Præfectus autem diuerſorii intuens ad canos Abramii, rem verò ignorans, & neſciens quidnam ſibi volens ſe amare ſimularet, animo quidem eum abominabatur, & eum magnæ damnabat impudicitiæ & intemperantiæ, quod nec in tanta quidem ſenectute & canitie ſuſtineret eſſe temperans, ſed eius mores adeo diſcreparent ab ætate. Ne autem priuaretur mercede, quam propter puellam erat habiturus, viſum eſt illi ſenem prouocare & incitare, atque ad maiorem accendere libidinem, dicens eſſe quidem puellam elegantem & pulchram, & aliis fœminis tantum præſtantiorem, quantum eſt roſa lætior cæteris floribus: nomen autem ei eſſe Mariam.

Fingit ſe turpi captum amore.

XXIV. Hæc cum dixiſſet dominus diuerſorii, audito nomine, Abramius apertè cognouit hanc eſſe illam, neq; dubitabat amplius. Manu igitur in ſinum immiſſa, & nummo ſoluto domino diuerſorii, iubet parari cœnā, & introduci puellam. Cœna itaq; opiparè parata, diuerſorii dominus ad eum educit puellam, quæ valde erat delicata, mollis & diſſoluta. Quam cum vidiſſet ſic meretricia ornatam Abramius, corde medio ſauciatur: & conabatur quidē cohibere lachrymas, ne actum prodentes, puellam effugarent, earum tamen minimè poterat ſiſtere fluxionem, victus à doloris neceſſitate, vnde etiam guttatim lachrymabatur, in alteram partem conuertens faciem, & à genis repellens lachrymas. Vt autem huius rei omnem auferret ſuſpicionem, amatoriis apud eum verbis vtebatur, annuebatq; & ſuauiter arridebat, & alia omnia faciebat, quæ poſſunt prouocare, & ad mortem accendere. Illa autem viciſſim Abramio offerebat oſculum, &

Non poteſt tenere lachrymas.

lum,& arctè collum eius amplectebatur. Interim verò cum ſenſim redolentem caſtorum & exercitationi deditorum membrorum fragrantiam ſenſiſſet, & vitæ prioris eſſet recordata, & boni caſtitatis, & à quantis bonis excidiſſet miſera, valdè lachrymabatur & ingemiſcebat, &, Væ mihi miſeræ, dicebat, væ mihi, quæ ſum implicata tot funibus pecca-

Maria quoque plorat.

torum. Hei mihi, quid agam? Quomodo me nunc terra non deuorat? Propter quæ in magnam adductus dubitationem dominus diuerſorii, vt qui nihil ſciret eorum, quæ præceſſerant: Maria Domina mea, dicebat, hoc totum biennii tempus iam tecum degens, nunquam te vidi ad tantam adductam triſtitiam & animi ægritudinē. Præ dubitatione itaque deficio & contremiſco, cogitans, vndenam & quonam modo hæc dicere tibi venerit in mentem: Illa autem, tanquam ei cauſam ſignificans: Vtinam, inquit, duobus annis ante deceſſiſſem. Sic enim fuiſſem omnino inter beatas.

Propter hæc veritus diuinus Abramius, ne ipſe euaderet manifeſtus, deinde aufugeret filia eius fratris, vt quam XXV. magna illa morderet pœnitentia, & quæ non amplius ferret eum intueri, cuius præcepta tam apertè contempſiſſet: & ſic aufugeret præda ex mediis eius manibus, priuſquam totam eſcam deuoraret, & propterea volens omnem auferre ſuſpicionem, petulantiores mores amatoris ſuſcipiens: Reprime, dicebat, ô mulier, hæc triſtia verba. Non enim ideò huc conuenimus, vt recordareris eorum, quæ feciſti. Et conuerſus ad dominum diuerſorii: Amice, inquit, affer nobis cito quæ paraſti, vt ambo collætemur: è longinquo enim, vt vides, acceſſi propter ipſam. Lautè itaq; exhibito conuiuio, qui totos quinquaginta años ne ſuſtinuerat quidem adſpicere mulierem, & nec panem quidem, nec aquam, quæ ſunt maximè neceſſaria, ſumpſerat ad ſatietatem: vinum bibit, & veſcitur carnibus, & cōuiuatur cum meretrice. Nam

Act.21. Act.16.

beatum quoque ſciebat Paulum, ad quem ipſe intuebatur. & cuius viſcerum & zeli contendebat eſſe imitator, ſe aliquando purificaſſe, & caput etiam raſiſſe, Timotheum etiam circumcidiſſe, & ita ne Iudaiſmo quidem pepercisse, vt infideles animas attraheret ad pietatem.

Cum ſic ergo eſſent conuiuati, ſe inuicem manu accipientes, in intimam ingrediuntur domunculā. In ea a. ſtabat XXVI. quidam lectus, molliter ſtratus ad quietē: In quo cū molliter ſediſſet Abramius, qui ſemper terra vſus erat pro ſtrato:

Abramius ſe prodit nepti ſuæ.

Sine, inquit puella, vt tibi ſoluam calceos. Ille a. iubet prius vectem obdi foribus. Cumq; illa inſtaret vehementius, vt prius ſolueret calceos, beatus Abramius non ſuſtinuit. Tandem ergo perſuaſa, cum oſtium tuto clauſiſſet, ad Sanctum acceſſit. Poſtquam verò eam per manum cepit Abramius, & vidit eam non poſſe amplius effugere, & iam prædam eſſe retibus irretitam, tunc amatoris perſonam deponens, & abiiciens omnem ſcenam & ſimulationem, qui intrinſecus latebat, aperit Abramium: & ablato pileo, quem habebat in capite, & grauiter ſuſpirans? Cor meum, inquit, Maria, neſcis quiſnam ego ſim? Non agnoſcis cognatum? Quid eſt, anima mea, quod tibi accidit? Quis eſt, qui te traxit ad interitum? Vbi nunc eſt ille angelicus habitus virginitatis? Vbi eſt vita cruci affixa? Vbi eſt lachryma compunctionis? Quomodo tantarum virtutum altitudine deſcendiſti ad vltimum barathrum deceptionis? Cur mihi non ſtatim ſignificaſti atrocem illam pugnam inimici? Cur non de graui illo lapſu è veſtigio triumphaſti? Omnino ego & chariſſimus Ephræm lachrymis & precibus pro te apud Deum interceſſiſſemus. Cur te tantum elōgaſti à nobis, & cur à te obliuioni datus ſum, tanquam mortuus à corde? Cur te adeo cepit deſperatio, quæ eſt maligni hamus ineuitabilis, vt nec tibi quidem peperceris deinceps, ſed inuerecunde feceris ea, quæ ſunt turpiſſima, & inimici plagis tuas adieceris: cum oporteret potius exurgere, & propter ea, quæ admiſeras, magnam oſtendere pœnitentiam? Non nôſti Dei in nos viſcera, & quemadmodum noſtri curam gerit magis quam mater, vt qui nos velit congregare (idque cum ſæpe à nobis contemnatur, & deſpiciatur) non ſecus ac gallina pullos ſuos ſub alis? Propterea ergo rogo te, ini viam, quæ ducit ad meliora. Rogo, inquam, per meos canos, per labores propter te ſuſceptos, & illas intolerabiles animi ægritudines, & hunc mærorem, & confuſionem, redi ad priorem viuendi rationem. Concede mihi, vt paululum reſpirem, & ne cum dolore meam ſenectutem tranſmittas ad inferos.

Maria animo conſternatur.

Hæc filiæ fratris dicens Abramius, videbatur ſurdo canere. Deorſum enim in terram inclinata facie, & præ ma- XXVII. gno illo pudore eius voce repreſſa, ſtabat terram intuens: ex quibus ſignificabatur angor & animi perturbatio. Quamobrem ille eam ſic confuſam recreans, cum magna lenitate & moderatione: Cur, inquit, ô filia, tu mihi non reſpondes? Neſcis me propter te tantum iter eſſe ingreſſum? Neſcis me propter te & propter tuam ſalutem hæc omnia ſimulaſſe, veſtem militarem, amorem, eſum carnium, quem ſcis nihil aliud nôſſe, præter cellam & ſilentium? Non eſt vllum

Pœnitentię vis.

peccatum humanum, pro quo deſperare oporteat. Nullum eſt animæ vulnus adeò immedicabile, quod non curetur, vſtum pulchro igne pœnitentiæ. Super me ſit tua iniquitas, ô filia. Ego pro te Chriſto reddam rationem. Solum veni mecum, & ad ſolitudinis reuertamur habitaculum. Ad hæc illa vix humile quippiam & triſte, & veluti ægritudine animi emortuum ſubmiſſe loquitur: Cum ad te & vultum tuum ne oculos quidem habeam, qui poſſint intueri, ô venerande pater, vt qui ſint tecti propter tantum pudorem, quomodo potero ad Deum accedere, à maligno grauiter animo ſauciata, & ſcatens tam multis peccatorum vlceribus? Ille autem verba eius excipiens: Super me, inquit, ô filia, ſit iniquitas tua, & onus collo meo erunt tuæ actiones: ſolum reuertamur ad priores noſtras habitationes. Ecce enim dilectiſſimus quoq; Ephræm, pudore propter te afficitur & animi ægritudine. Concede ergo nobis, vt reſpiremus, & ab

Luc.7.

hoc graui propter te liberemur mœrore. His puella valde animo contrita, cadit ipſa quoq;, non ſecus ac meretrix illa, ad pedes præceptoris, acerbè deflens, & eos irrigans fluuiis lachrymarum.

Cum ii ergo ita ſe haberent, & ille quidem apud eam vteretur admonitionibus, & in bonam terram ſic ſemina- XXVIII. ret: illa autem lachrymis quodammodo irrigaret ſemina, vt fructus citò proferrent. & hinc pœnitentiam oſtenderet & contritionem, nox iam deducta erat ad matutinum: & ipſe quidem fratris filiam iubebat ſequi ad montem. Cum illa rogâſſet autem, quidnam de veſtibus, & auro, & argento, & ſtragulis veſtibus deinceps faceret, (erat enim ſplendidè

Abramius neptem reducit in eremum. Egregiam illa agit pœnitentiam.

& ſumptuoſè ornata) vt conuenienter diuino præcepto omnia relinquat, diuinus admonet Abramius, & eum ſolum ſequatur, & contendat ad veras illas vitæ futuræ diuitias. Ea ergo accepta, egreditur clàm è diuerſorio: & cum ipſam equo impoſuiſſet, ille præcedebat pedes, equum manu trahens. Cum autem fuiſſent in monte, mutant ordinem domuncularum: & eam quidē, quæ erat exterius, ipſe ſtatuit habitare: filiæ autem fratris tribuit interiorem. In qua eum ſe coërcuiſſet, & fores occluſiſſet domunculę, illic fuit perpetuò, precibus, ieiuniis & lachrymis delens labes peccatorum animæ. Etenim vt quæ nuper reſipuiſſet à vitiis corporis, ſic ea ſemper habebat præ oculis infernè verſantia animam, & admodum acerbè pungentia conſcientiam, etſi Deus ſæpe ei oſtenderet peccatorum remiſſionem, nec hoc ſolum, ſed etiam eam tanta impertiret fiducia, vt & aſſiduè miracula, & à morbis & vitiis liberationes per eam oſten-

Abramius excedit è vita anno 10. poſt conuerſionem Mariæ, ætatis 70. quorum 50 in ſolitudine exegit, vt habe. Ephrē.

deret. Propter quæ cor de lætabatur Abramius, & Deo agebat gratias, quòd ſpe minimè eſſet fruſtratus, ſed ſuſceptorum propter ipſam laborum fructus ferret ſuauiſſimos.

Atque ille quidem cū ad profundam perueniſſet ſenectutē, è vita excedit, & ad æterna tranſit tabernacula, ad ef- XXIX. ferendum corpus magna vndiq; confluente multitudine, atq; eius pannorum & ciliciorum parum quid attrahere vnoquoq; contendente, ad cuiuſuis boni theſaurum, ad mala omnia propulſanda. Quinto autē anno poſt illius mortem, moritur etiam fratris filia. Quæ cum animam deſiderato Domino tradidiſſet, & iam eſſet mortua, in ſepultura, in eius vultu ſuauiſſima quædam florebat gratia: & illinc quidam micabat radius, apertum ſignum eius animæ ſplendoris: In Chriſto Ieſu Domino noſtro, quem decet omnis gloria, honor, & adoratio in ſecula ſeculorum, Amen.

S. Abramij

S. Abramij & Mariæ eius neptis vitam à S. Ephrem conſcriptam, operam eiuſdem tomo tertio inuenies, editionis Voſſianæ, & in vitis Sanctorum Patrum lib. 1.

DE S. EVSEBIA VIRGINE HABENTVR QVÆDAM IN VITA S. RICTRVDIS *Matris eius die 12. May.* 16. MAR.

VITA S. HERBERTI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS, AVTHORE RVPERTO ABBATE TVITIENSI.

An. 990.

PROLOG. TV mihi hoc opus in angaria, venerande pater Marcuuarde, impoſuiſti, quatenus ſancti archipræſulis Hereberti vitam virtutibus ſplendidam, ſed prioris, vt tibi videbatur ſtyli rubigine ſubobſcuratam, nouo reſcriberem ſtylo, pro gloria & laude Domini noſtri Ieſu Chriſti. Ibam quippe alias, quo me ſcribentem ducebat ardor ſtudii: & idcircò tibi obtemperare, nimirum quaſi in angaria ſeruire exiſtimaui. Cùm autem & te inſtante iugiter, & mea voluntate ad alia tendente, diutius angerer, venit tandem in memoriam illud, quod ſummus veræ dilectionis magiſter, inter cætera perfectionis euangelicæ præcepta congruè, in monte locutus eſt: Et ſiquis angariauerit te (ait) mille paſſus, vade cum illo & alia duo. Sed & ille Simon Cyrenæus in mentem venit, quem, ſicut Euangeliſta teſtatur, prætereuntem angariauerunt, vt tolleret crucem Ieſu. Deniq; exemplum eiuſdem, qui crucem quidem Ieſu tulit, ſed non ipſe crucifixus eſt: & hoc ipſum, quod crucem non ſuam baiulauit, inuitus & in angaria fecit, vehementer Chriſtianum hominem redarguit, quicunq; ille eſt, qui Chriſti vel ſanctorum eius labores ita prædicat, vt non collaboret imitando: & hoc ipſum quod prædicat, magis ex præcepti neceſſitate facit, quàm ex pio mentis deſiderio. Acquieui igitur, & omiſſo interim curſu propoſito, diuerti huc, non iam inuitus, ſed bonam habens voluntatem, ſi ſpiritus patris noſtri Dei, quid vel qualiter loqui deberem, ſuggerere dignaretur. Ecce habes quod iuſſiſti: immò ad quod agendum me magis rogando, quàm iubendo compuliſti: tu ipſe iudicato, vtrum id efficiendo quicquam profeceris: id eſt, vtrum prioribus ſcriptis, quæ non tibi ſatisfaciebant, hoc poſterius ſcriptum ad ædificationem audientium magis an minus idoneum ſit. Porrò me & apud Deum conſcientia teſtis, & apud eos, qui audire vel legere dignabuntur, præſens epiſtola excuſare poterit: quia non quaſi mihi ipſi placens, prioribus me ſcribendo ſuperpoſui, ſed poſtulanti tuæ charitati placere cupiens, obediendo ſuppoſui. Dignum quippe te, cui obaudire deberem, exiſtimaui, licet monachicam ſub tuo regimine militiam profeſſus non fuerim.

16. MAR. — *Matth 5.* — *Matth. 15.* — Sectandus Chriſtus & ſancti eius.

* TV namq; de cœnobio Sigebergenſi aſſumptum & quaſi virgulium viride de illo deliciarum horto tranſlatum & in eccleſiam eiuſdem beati Confeſſoris Chriſti tranſplantatum, ſanctæ religionis quæ illic pænè exaruerat ſiuctum rediuiuum protuliſti, ita vt illud Dauidicum annuente Deo dicere merearis: Ego autem ſicut oliua fructifera in domo Dei ſperaui in miſericordia Dei.

* *Hæc deerãt in priori exemplari.*

I. ANNO ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti nongenteſimo nonageſimo nono, Romanorum regente imperium Ottone tertio, inſigni metropoli Germaniæ Coloniæ Agrippinæ [a] pontifex à Deo datus eſt ſanctus Herebertus, vixitq; in eadem ſede laudabiliter annos vigintitres, menſes duos, dies ferme viginti duos. Huic donum gratiæ, quod daturus erat aſcenſor cœli, de quo ſcriptum eſt: Aſcendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus: in ipſo eius ortu præſignare dignatus eſt. Denique cum noctu materno funderetur ex vtero, lux immenſa cælitus in loco effulſit, quam & dormientes nonnulli, oculis cordis: & vigilantes, oculis viderunt corporis. Dormiēs erat pater eiuſdem infantuli, & cum eo quidam ex amicis, Iudæus tamen, qui tunc venerat ad eum pro conſuetudine colloquii, ſiue negocii familiaris. Hi ambo [b] dormientes hora ipſa, qua in lucem prodibat felix puerperium, vnum idemque vident ſomnium: & euigilantes, continuò loquebantur ad alterutrum, quaſi proprium ſinguli narraturi viſum, quippe qui neſcirent commune fuiſſe, vel vnum. Narrauit prior is, qui propter familiaritatem adueniſſe iam dictus eſt, & deinde ipſe pater familiàs idipſum, & non aliud ſe vidiſſe, vehementer admirans teſtatus eſt. Erat autem huiuſcemodi ſomnium: Cubiculum [c] in quo mulier decumbere proximaque partui non ignorabatur, à fronte aperiri, admiſſumque iubar infulſiſſe velut ſolis meridiani. Porrò vigilantes eadem hora circa parturientem de more aderant ſexus illius perſonæ ſedulæ, & ipſæ corporalibus, vt iam dictum eſt, oculis viderunt miraculum cœlitus infuſæ claritatis. Adhuc enim loquebantur illi ſomnium, quod viderant, miraculum & felicitatem partus non vanis præſagiendo coniecturis: cùm ecce vna ex illis gaudio & pauore ſimul attonita, bonum patri nunciauit nuncium, videlicet elegantis filii exortum, & in ortu eiuſdem editum miræ ſuauitatis & circumfuſæ magnæ lucis diuinum miraculum.

An. 998. *Corrigeus Bar. ad an. 1021.* — [a] S. Herebertus fit Colonienſis Archiepiſcopus. — *Pſal 67.* — [b] Eo naſcente, lux cælitus ſpargitur. — [c] Somnium patris eius.

II. Hoc igitur quis dubitet conferendæ illi gratiæ fuiſſe ſignum, ſignificans quod copioſius illuminaret illum lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Et quidem ſi ſola illi conferenda fuiſſet lux gratiæ ſpiritualis, quam Iudaica cæcitas neſcit, rectè fortſitan cuiuis incredibile videretur aut indignum, Iudæum participem extitiſſe eiuſdem ſomnii luminoſi, quod pater Chriſtianus videre meruit. At ille electus & glorioſus filius lucis, fulgere habebat & interiori dono luminis æterni, quod Iacob ſimplex maximè optauit: & exteriori prouentu gloriæ temporalis, quam venator Eſau ſolam quæſiuit ex benedictionibus paternis. Quis enim neſciat ſplendorem magnæ eccleſiæ Colonienſis, quantum illis præcipuè temporibus ſplenduerit etiam in facultatibus & honoribus ſeculi? Cùm ergo tantæ ſedi præeſſe deberet, & ſuper tale tantumque candelabrum exaltanda eſſet hæc lucerna Domini, habendo tot facultates, habendo nomen etiam & ius eximium apud faſtigium terreni imperii, ſicut ſequens narratio declarabit: non indignum videri debet, quòd Iudæus quoque præſagium futuræ claritatis eius acceperit, qui & patri eiuſdem dixit. Certiſſimè noueris, quia quod naſcitur tibi, teipſum iucunditate replebit, ſuoſque natales magno ſui nominis ſplendore illuſtrabit. Hoc dicere potuit ille, ſolam reſpiciendo lucem vel gloriam ſeculi: Chriſtus autem lux vera & gloria patriæ cœleſtis, mirabile eius præſagium mirabiliter adimpleuit. Nam qua nocte, illo de virgine nato, exortum eſt in tenebris lumen rectis, & paſtores ſuper gregem ſuum vigilantes claritas Dei circumfulſit: ipſa nocte, imo ſub ipſo lucis ſequentis crepuſculo, inter Miſſarum ſacra ſolennia, quorum hæc prima vox eſt, Lux fulgebit hodie ſuper nos: conſecratus eſt pontifex, veri baiulus luminis, eorumque ſortitus miniſterium, quibus dictum eſt: Vos eſtis lux mundi, &c. Quis dubitet hoc eueniſſe per prouidentiam ſiue ordinationem Domini, eadem cura vel gratia, qua memoratum ſignum eo naſcente præmiſit? Verùm de hac re ſuo loco plenius dicendum erit.

Iohan. 1. — *Gen 27.* — Eccleſia Colonienſ. maximè floret. — Iudæi de Hereberto præſagium. — *Pſal 111.* — *Luc 2.* — *Matth 5.*

III. TALI, vt dictum eſt, cum præſagio puer hic, beatæ prædeſtinationis filius, in Wormatia Galliarum vrbe ortus eſt. Porrò illuc, ſcilicet in Gallicum Wormatiæ territorium, genus eius maternum de fonte Alemannico caſibus aduerſis deriuatum fuerat. Siquidem auia eius materna nomine Emma, Regimboldi nobiliſſimi Alemannorum comitis filia extitit, & ab Hunnis deprædantibus è caſtro patris cum duabus ſororibus extracta, atq; in prædictæ vrbis territorio captiua violenter abducta eſt: Quam vir quidam nobilis vt vidit, protinus inſtinctu Dei, ſine quo nec paſſer vnus in terram cadit, formam captiuæ liberalem miſertus eſt, eamq; redemit. Quid multa? Prouidente Deo, vt radix ſeruaretur, de qua naſciturus eſſet fructus, qui permaneret in acquiſitione ſalutis, pater eius puellæ, dum fortè pergeret

S. Hereberti patria. — Emma auia eius captiua. — Redimitur.

ad curiam Imperatoris, in domo eiuſdem viri nobilis hoſpitium habuit. Illic inter multa colloquia filiam recognouit, gratulatus eſt, eamque viro, qui redemerat, poſtulanti coniugem, cum dote nulla tradidit. Ex illis nata nuptiis ſancti huius mater eſt. Hoc idcircò non præterire libuit, quia nonnihil ſpectat ad laudem & gloriam Dei, quod amaritudo illa tantis ſuperata eſt benedictionibus dulcedinis, vt redempta captiuitas, talem tantumq; partu ederet ciuem cœli.

IGITVR proſpiciente propoſito Dei, qui & ante tempora ſecularia ſanctos omnes præſciuit & prædeſtinauit conformes fieri imaginis filii ſui, & in ſuo quenque tempore vocauit, iuſtificauit & magnificauit: hic ſanctus præſcitus, vt naſceretur, vocatus eſt, non ſolum vt per baptiſmi gratiam iuſtificaretur, verum etiam vt honore pontificalis gratiæ magnificaretur. Huius nimirum magnificentiæ præparatio in eo extitit, quod in eadem eccleſia Wormatienſi ſtudiis liberalibus traditus eſt. Tanta quippe facilitate diuinæ pariter & humanæ philoſophiæ fluenta potauit, vt dubitandum non eſſet, cum intrinſecus doctorem habere illum, de quo Apoſtolus dicit: Ego plantaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit: maximè quia cum ſpiritu ſcientiæ clareſcebat in eo ſpiritus pietatis & timoris Domini, à quo ſanctus omnis ad ſapientiam aſcendere incipit, ſicut ſcriptum eſt: Initium ſapientiæ timor Domini. Hoc perpendens vir venerabilis Hildebaldus, qui tempore illo pontifex erat eiuſdem eccleſiæ Wormatien. & prudentem adoleſcentem cognoſcens ex ſtudiis ipſius, ſicut ſcriptura dicit: Ex ſtudiis ſuis cognoſcitur puer, vtrum munda ſint opera eius, gaudebat in eo, ſpe bona reputans, quod homo hic vtilis foret ſanctæ eccleſiæ. Erat namq; idem pontifex eius beneuolentiæ, quam in propheta Spiritus ſanctus inſinuans: Dicite, inquit, iuſto, quoniam benè, quoniam fructum adinuentionum ſuarum comedet. Et in Euangelio Dominum dixiſſe nouerat: Meſſis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem. Itaq; ſanctæ eccleſiæ proſpectum eſſe cupiens, & in ea, cui præerat, ſede iam paratum ſibi à Deo ſperans ſucceſſorem, benè agentem cõdigna laude confortare ſtudebat. Denique defuncto tunc temporis eiuſdem eccleſiæ præpoſito, protinus hunc ſubrogauit. At ille ſanctus & verus, qui habet ſeptem ſtellas, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum, in alio firmamenti ſui loco ſtellam iſtam figere, & ſuper alterius eccleſiæ candelabrum lucernam iſtam ponere diſpoſuit. IV.

Rom. 8. — Traditur Herebertus ſtudiis literarum. — *1 Cor. 3.* — *Pſal. 110.* — *Prov. 1 & 9* — *Pro 20.* — *Eſa 3.* — *Luc. 10.* — Fit præpoſitus eccleſiæ VVormatienſis. — *Apoc 1.*

PROINDE vt longius innoteſceret, qui longius erat expetendus, Otto Romanorum Imperator tertius, de viro illuſtri, quis vel qualis eſſet audiuit, & inclinante cor eius Deo, ſicut ſcriptũ eſt. Cor regis in manu Dei: adeò viri probitas illi complacuit, vt eum ſuo lateri ſociaret, primumq; cancellariũ ſibi conſtitueret. A quo etiã perſuaſus hic beatus, iugum Domini, ſc. presbyterii honorem, alacriter ſuſcepit, ſocio Brunone, qui poſtea Romani dignitate pontificij functus eſt. Attamen tũc idem Bruno, vt presbyter fieret, non cito acquieuit, humiliter excuſans veluti maiorem ſuis meritis accipere gratiam. Sanè vterq; laudabilis, & hic qui animo alacri cito acquieuit: & ille, qui primò ſtupefactus, rem arduam refugere tentauit. Nam & Centurio, qui dicenti ſibi Domino, Ego veniam, & curabo puerũ tuum iacentem in domo paralyticum: reſpondit dicens: Domine, non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus: ſtatim ab eodem Domino ſecundum fidei ſuæ humilitatẽ laudatus eſt: & Zachæus, qui dicente illo, Zachæe, feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua oportet me manere: ſtatim feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens: ſecundum charitatis ſuæ lætitiam dignus iudicatus eſt, cui diceret Dominus: Quia ſalus hodie huic domui facta eſt. Verum hic quoq;, qui presbyteratus officium rogatus cito, vt iam dictum eſt, ſubiit, adhuc excellentiorẽ pontificii gradũ poſtmodum ſibi oblatum ſuſcipere humiliter recuſauit. Defuncto namq; paulò pòſt Eccleſiæ Wirzeburgenſis Epiſcopo, optabat Imperator vt illi ſubrogaretur. Recuſauit, vt iam dictum eſt, indignum ſe profitens, & in fratrem ſuum, nomine Henricum, tanquàm ſeipſo longe digniorem, mox eandem transferri obtinuit electionem. Factumq; eſt, frater eius eccleſiæ iam dictæ præſedit: ipſe autem in humilitate & dilectione ſua, præfinito ſibi à Deo, tempori & loco ſeruatus eſt. Intereà Romano pontifice defuncto, iam dictus Bruno ſedẽ ſortitur Apoſtolicam, agnominatus Gregorius, vixitque in ea annos fermè duos, & menſes nouem, vndecimus ſupra Brunonem alterum, qui & nonus Leo dictus eſt. De iſto, qualiter à Romanis Imperatori rebellantibus, primò expulſus, ac deinde veneno peremptus ſit, quoniam ad rem præſentem minus attinet, nunc omittentes, potius propoſitum proſequamur. V.

Prou. 21 — Otto tertius Herebertũ Imperii Cãcellarium inſtituit. — *Matth 8.* — *Luc 19.* — Herebertus recuſat epiſcopatum Herbipolenſem. — Anno 996 Ioanne 5. mortuo Gregorius V Roman. Pontifex, ſucced. t. Bar. ad an. prædictum.

NON multo poſt Colonia metropolis vidua facta eſt, defuncto Euergero eiuſdem ciuitatis Archiepiſcopo. Ecce autem dum eligere conantur ſucceſſorem, ſciderunt vnanimitatem, clerusq; & populus grauiter diſſentiebat abinuicem. Nam alium clerus, aliumque ſua electione poſcebat populus: & in tantum proceſſit partium diuerſarum conflictus, vt propè ad arma concurreretur. Itaq; velut abſente Ieſu, nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. Sed laborantibus velocius ſuccurrit ipſe, & venit ad eos ſupra mare. Nam is, quem non probante populo clerus eligebat, videlicet Wezelinus, domus ſancti Petri præpoſitus, repentè ſilentium flagitans, per voluntatem Dei ſic omnes alloquitur: In cauſa iſta, Patres & domini, non ſua ſinguli, ſed pariter ea quęrentes, quę Domini ſunt, melius quoad poſſumus ineamus conſilium. Nam præeſſe vobis nec ipſe cupio, nec alteri inuideo: ſed in hac re liber ab vtroq;, ſcilicet inuidia & ambitione, alium vobis notum deſigno, qui dignus ſit, videlicet illuſtrem Herebertum, valentem ſecundum Deum & ſecundum ſeculum, vtpotè Chriſto deuotum, & Imperatori charum. Soluamus ergo litem, in huius digniſſimi concedendo electionem. Vix ille hæc dixerat, raptimq; ex ore eius, Herebertum vniuerſa turba cõclamabat. Vna omniũ vox, vna voluntas, quos eatenus diſcordantes, nunc miro modo in vno abſente homine vinculum pacis alligabat. Ita Domino imperante, ceſſauit ventus, & tranquillitas facta eſt. Cuius verò tranquillitatis tam celerem euentum magis memorabilem nobis facit aliorum temporum ſiue locorum nonnunquam audita vel viſa tempeſtas, vbi quodammodo dormiente ſiue abſente Ieſu, non ante motus maris ſedatus eſt, quàm multus animarum, immò & corporum rerumq; cæterarum periret ac profligaretur numerus. Nimirum iuſto Dei iudicio propter peccata in habitantium, vbi tale quid accidit, aſſcribendum eſt. Nam quod nauiculæ Colonienſis Eccleſiæ, dum illis diſcordiæ fluctibus iactaretur, tam cito, ne ad arma perueniretur, ſubuentum eſt, miſericordiæ diuinitatis aſſcribi debet. Porrò meritorum beati viri in hoc quoque euidens adſtipulatio eſt, quod oblato ad electionem nomine ipſius, animoſa cleri & populi diſcordia quieuit, & pax reddita eſt. Subtiliter namq; attendentibus res ipſa loquebatur, quod mitteret illum princeps pacis, lapis angularis, & pax noſtra Chriſtus, qui fecit vtraq; vnum: qui inimicitias interfecit in ſemetipſo, & per ſanguinem ſuum pacificauit omnia, quæ in cœlis & quæ in terris ſunt. VI.

VVezelinus præpoſitus Metropolitanæ Colonienſis Eccleſiæ Archiepiſcopatum recuſat. — Herebertus eligitur epiſcopus Colon. an. 998 vide Bar. Sigibertus in Chron an. 997 ordinatum refert. — *Eſa 9* — *Pſal 117* — *Ephes. 2.*

IGITVR cum præſentia Domini electio memorabiliter celebrata eſt ſerui fidelis, & hæc tam à Deo quàm ex hominibus continuò teſtimonium laudemque habere meruit. Siquidem & Imperatoris ſuprà memorati cor iam tetigerat manus Domini, vt per hunc virum ſedaret iam fama compertos ſibi motus ciuitatis diſcordantis. Nam & cum pecunia tentaretur ab alio, quem (vt iam ſuprà dictum eſt) acclamauerat diſſenſio populi: ipſe reſponſum differens, contemptumq; oblatæ pecuniæ diſſimulans, hæc interim à territorio Beneuentano, vbi tunc temporis commanebat, manu propria beato viro ſcripſit, tunc Rauennæ cum ciuitatis eiuſdem antiſtite iuſſa ab Imperatore negocia peragenti: Otto Imperator Auguſtus ſola Dei gratia, Heteberto Archilogothetæ gratiam & Coloniam & pallii cubitum vn[illegible]. Vbi v. Colonienſiũ adfuit legatio, vbi cõplures honorati, tam de clero quàm de populo, & qui in vtroq; ordine [illegible]bantur præſtantiſſimi, cũ quibuſdam de principibus terræ maximis, electionem coram depromſerunt pe[illegible]ſonæ [illegible]. Tum v. vehementer exhilaratus idem Imper. prudenti conſilio ciuitatis grates non minimas egit: quia q[illegible] ip[illegible] opt[illegible] quodque optimum ſibi videretur, hoc ipſi quoque ſentirent, & eligerent vno eodemq; ſecum ſpiritu. Ita pro[illegible] VII.

Imperatoris literæ ad Heretertũ.

denter

denter huic oſtiarius aperuit, intratuto in ouile ouium, pacificans cunctos in electione eius, vt nullum fieret obſtaculum. Hæc omnia vir laudabilis reuera ſapienter accepit: qui interea petens eccleſiam, ſtratus ſolo, gratiarum cœleſtium largitori Domino Deo toto mentis affectu grates egit, non vtique pro gloria temporali exultans, ſed ſupernæ benedictionis munus adorans. Quomodo enim non gauderet, qui ſe tam euidentibus experimentis Deo gratum eſſe perſpiceret? Imitatus namque eſt ſanctum regem & prophetam Dauid, qui cum audiſſet ſermonem Domini, per prophetam Nathan dicentis: Cumque impleueris dies tuos, vt vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filijs tuis, & ſtabiliam regnum eius: ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolium eius vſque in æternum &c. Ingreſſus eſt & ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, vt præſtares mihi talia? Et ſubiunxit: Nunc igitur Domine, ſermo quem locutus es famulo tuo ſuper domum eius, confirmetur in perpetuum, & fac, ſicut locutus es. Hæc & cætera cum diceret rex fortis, ſapiens & humilis, exultabat, non vtique pro temporali memoria domus vel templi manufacti, quod filius eius Salomon facere habebat nomini Domini: ſed pro æterna Chriſti, ſui ſecundum carnem filij, & Eccleſiæ gloria, quā in illius Salomonis filij ſui & templi eius figura prophetico ſpiritu intelligebat. Hoc nimirū exemplo & hic beatus egit, & agere debet omnis, qui vocatur à Domino, vt domui Dei rector, ſiue ouib. Chriſti paſtor præſit: non humanam gloriam, ſed diuinā amplectendo gratiam: quia profecto magna gratia, paſtorem & epiſcopum eſſe animarū, computanda inter dona maxima, quæ dedit hominibus aſcendens Chriſtus in altum. Nam & Apoſtolus cum dixiſſet: Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, vt impleret omnia: & ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autē prophetas: alios vero euangeliſtas: ſecutus eſt & ait: Alios autem paſtores & doctores ad conſummationē ſanctorū. Recte igitur, & ſapienter hic pro collato ſiue cōferendo benedictionis & paſtoralis gratiæ munere grates egit.

2. Reg. 7.
Quid agēdum illis, qui ad dignitates vocantur.
Epheſ. 4.

IIX. Iam de ambitionis vitio quam liber ab illo fuerit, cum tota eius vita indicio ſit, illud quoque memorabile teſtimonium, quod 8. Idus Iulij, quæ dies ſancti Kiliani martyrio erat celebris, cum creari deberet Archiepiſcopus, differri in craſtinum præoptauit, propter præſentes exequias lugubres, quæ ibidem agebantur, Straſburgenſis Epiſcopi: videlicet ne alijs lugentibus & flentibus, ipſe ridere videretur cum ſuis, memor ſcripturæ, dicentis: Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſſimis ſuis benedictione carebit. Et reuera dolendum erat pro exitu eiuſdem Epiſcopi: quia videlicet terribiliter acciderat, præeunte ſigno non bonæ æſtimationis. Nam cum ille mitra redimitus, Miſſarum ſolennia celebrare ingrederetur, vbi ſe ad populum vertit, dicturus de more, Pax vobiſcum: Imperatorem intendens, tanto riſu ſolutus eſt, vt funditus oblitus eſſe videretur, ad quid ſe conuertiſſet. Vt vero ad prandium ventum eſt, cunctis pariter conſidentibus, percutitur morbo pleuretico, interque manus ad proprium delatus hoſpitium, die decimoquarto reddidit ſpiritum. Viderat autem ante annos ſeptem, vt ſolitus erat narrare, viſionem: videlicet adſtitiſſe ſibi ſenem quendam, veſte purpurea pontificalique redimitum infula, qui ſe profitens eſſe Kilianum. Tale, inquit, ille mihi profudit oraculum: Age per hos ſeptem annos, qualia Epiſcopum decent opera: quia non longius tibi à Domino vitæ ſpatium poſitum eſt. Quomodocunque ille viſionem acceperit, qualitercunque ſe præparauerit, qualiſcunque in illa hora ſuæ mortis inuentus fuerit, recte nimirum ſapienti huic talis, vt prædictum eſt, illius exitus meditationem mortis renouauit vel auxit, magnumque fuit temperantiæ eius indicium, quod pro tempore flendi, differendo ſibi vel ſuis tempus gaudendi, triſtibus exequijs priuatus intereſſe maluit.

Prouerb. 20.
Epiſcopi Argentinēſis leuitas in Miſſæ ſacrificio, quam diuina vltio ſecuta eſt.

IX. Et quidem Beneuenti pontificalis ei honor datus eſt 7. Idus Iunij: Et exinde Romam profectus, pallium ab Apoſtolicæ ſedis præſule accepit: ſed ciuitatem Coloniam ingreſſus eſt, & in ſede ſua ſedit die, quæ apud Chriſtianos non incognita eſt, ſcilicet in vigilia Domini. Quo cum accederet, iamque in vicino adeſſet, dignum memoria eſt, qualiter Apoſtolicæ doctrinæ recordatus eſt, qua dicitur: Obſecro autem vos ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, cum omni humilitate & manſuetudine. Nam vere humilis & manſuetus, pallio miſſionis Apoſtolicæ præmiſſo, ipſe indutus linea, diſcalceatuſque, lento pede ſecutus eſt, cum frigus hyemale pro tempore calceatis quoque permoleſtum eſſet. Attendebat etiam vocationem ſuam, quod non ad regna gentium, ſed ad miniſterium vocaretur ſanctorum Chriſti diſcipulorum. Et quamuis ad inſignem iam veniret ſuam ciuitatem Coloniam, tali ſchemate confitebatur cum beatis patriarchis, quorum Apoſtolus meminit, quod peregrinus & hoſpes eſſet ſuper terram, patriam ſe quærere ſignificans meliorem, id eſt, cæleſtem, & eam, quam parauit illis Deus, ciuitatem. Venit itaque duce Spiritu ſancto, ſpiritu humilitatis, cum animo contrito, non tamen abſque ſancto & ſpirituali gaudio, & ſicut ſuperius iam prælibatum eſt, ipſa nocte gaudij ſui ſcilicet natalis Domini, conſecratus eſt inter Miſſarum ſolennia, quæ ex more celebrabantur paulo ante vel circa ortum diei. Venerant quippe ad hoc ipſum cum eo plures epiſcopi. Iam vero in illa conſecratione eius quis diuinam ordinationem non miretur? Quis non vereatur hic altitudinem conſilij diuini, quo ita fieri complacuit? Denique totum illud officium matutinum ſanctis paſtoribus ouium Chriſti Spiritus ſanctus compoſuit, quorum nimirum myſticum exemplar paſtores illi fuerunt, qui nocte illa vigilantes & cuſtodientes vigilias noctis ſupra gregem ſuum, circumfulgente ſe claritate Dei, nuncium bonum, gaudium magnum nati Saluatoris, quod à ſanctis angelis primi audierant, videre meruerunt, ſicut ſanctum eiuſdem Miſſæ narrat euangelium. Cunctæ nimirum eiuſdem officij partes, paſtorum Eccleſiæ voces ſunt, quales rationalibus curæ ſuæ ouibus perſonare debent, natum de virgine pro ſalute mundi ſaluatorem. Plane niſi legentium vitandum eſſet faſtidium, promptum erat exponere partes ſingulas ſecundum eiuſmodi ſenſum. Vnum tamen eſt, quod iure non prætereundum ſit, videlicet propheticum capitulum, quod in eodem officio lectionem Apoſtolicam ex more præcedit: maxime quia huius ſancti paſtoris perſonæ loco ille miro modo ſeſe accommodauit. Denique dum in conſecrando illum, epiſcopi duo codicem euangeliorum ſuper caput ceruicemque eius tenerent, reuoluto mox eodem codice verſiculus iſte primus occurrit: Spiritus Domini ſuper me: propter quod vnxit me: ad euangelizandum pauperibus miſit me. Propheticum namque hic Eſaiæ capitulum euangelicis literis hoc modo inſertum eſt: Et regreſſus eſt Ieſus, inquit Lucas, in virtute ſpiritus in Galilæam, & venit Nazareth, vbi erat nutritus, & intrauit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere. Et traditus eſt ei liber Eſaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum, in quo ſcriptum erat: Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me: euangelizare pauperibus miſit me, prædicare captiuis remiſſionem prædicare annum Domini acceptum & diem retributionis. Et cum plicuiſſet librum, reddidit eum miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eū. Cœpit autem dicere eis: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris. Conſtat ergo quæ à perſona Chriſti eſt, quæ hæc in propheta ſuo de ſemetipſo loquitur. At ille nimirum non ſolum vnctus, ſed vnctus eſt præ omnibus, ſicut alia ſcriptura dicit: Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortib. tuis: omnes namq; ſancti, omnes qui vnquam illius ſpecioſi & gratioſi regis participes ſiue conſortes ſunt, eodē ſpiritu eodem oleo lætitiæ vncti ſunt: quippe qui nec ſancti abſque vnctione hac vllo modo eſſe poſſunt. Cum itaque vniuerſos eius participes vnctos eſſe conſtet eodem ſpiritu Domini, de quo ille princeps & potentiſſimus dicit: Spiritus Domini ſuper me, &c. conteſtans & dicens: Quia hodie ſcriptura hæc completa eſt in auribus veſtris: ſine dubio præſules eccleſiarum, quorum eſt pauperibus euangelizare, & prædicare captiuis remiſſionem, & ad hoc ſacro chriſmate vncti ſunt: ipſi ſinguli ſcire debent, & de ſemetipſis poſt Chriſtum dicere poſſunt: Spiritus Domini ſuper me, propter quod vnxit me, &c. Igitur dū in huius beati pontificis vnctione, aperto ſuper caput eius euangelico volumine, primā ſcriptura ſancta vocē hanc edidit, reuera iure oēs, qui aderāt, venerabiliter pro vero diuinitatis oraculo ſententiā arripuerunt, credendo quia Dominus hunc miſit: nō dubitādo, quia

Epheſ. 4.
Heriberti inſignis humilitas.
Hebr. 11.
Conſecratur epiſcopus.
Luc. 2.
Eſa. 61.
Luc. 4.
Pſal. 44.
Sancti omnes quo vngantur oleo.
Eſa. 61.

hunc ſpiritus Domini vnxit. Cum hac lectione prophetica, ſicut eſt ordo eiuſdem officij matutini, conſonantibus atque alternantibus choris, concrepabant diutinæ voces ſacra præconia lucis & decoris, quem princeps paſtorum Deus & Dominus noſter induit, qui nocte illa illuxit nobis: de quibus non eſt modo explanatio continuanda: ne, ſicut iam dictum eſt, prolixitas faſtidium pariat. Hoc tantum indubitanter dixerim, quia quædam ſigna erant hæc perſiſtentis in tenore ſuo propoſiti Dei: qui & dum naſceretur hic beatus, ſplendorem lucis pro ſigno mirabiliter edidit, & dum conſecraretur, ſic eandem conſecrationem diſpoſuit, vt ſolennia circa illum audirentur præconia veri luminis, cuius nunc ei debeant eſſe paſtores cuncti animarum, ſecundum exemplum paſtorum illorum, quos nocte illa claritas Dei circumfulſit.

Ioan. 14. Matth. 5. Luc 11.

X.

TVVM eſt hoc opus Chriſte, cuius ſermo verus eſt: immo qui es ipſa veritas, cuius ſententiam permanere oportet, dicentis: Non poteſt ciuitas abſcondi, ſuper montem poſita. Item: Nemo accendit lucernam, & in abſcondito ponit, neque ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Sed quæ vnquam ciuitas ſic ſuper montem poſita, non inuidiam paſſa & oppugnata eſt à ciuitate Cain terrena & in valle poſita, cuius princeps eſt ſatanas? Aut quæ vnquam lucerna ſic ſuper candelabrum poſita fuit, & nullus ei nequam oculus inuidit? Quod vt iam manifeſtius dicam, quis vnquam ſanctorum ædificatus in monte virtutum, verboque & exemplo lucens ad ædificationem videntium & audientium, nullam ab ingratis & inuidis paſſus eſt tribulationem? Quis inter ſupernarum gaudia gratiarum propriam non habuit menſuram eiuſmodi lachrymarum, quas faciunt filijs lucis habitatores Cedar, id eſt, tenebrarum? Nam hoc eſt quod in Pſalmo gementes ſinguli dicunt: Heu me, quia incolatus meus prolongatus eſt: habitaui cum habitantibus Cedar: multum incola fuit anima mea. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Et quamuis tribulentur, non tamen permittuntur tribulari ſine menſura, id eſt, ſupra id, quod ſuſtinere poſſunt. Item ipſi dicunt: Domine Deus virtutum, cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura. Oportebat igitur & hunc ſanctum, cuius anima, regis Dei ciuitas ſupra montem poſita, qui lucerna erat ſuper inſignis eccleſiæ candelabrum conſtituta: oportebat, inquam, & hunc pari aduerſa inter proſpera virtutum, quibus intus proficiendo ardebat, & inter radios ſignorum, quibus foris ad gloriam Dei lucebat, ſicut protinus narrationis ordo monſtraturus eſt. Quomodo autem vel qualem per occaſionem aduerſitas in eo reperit aditum? Videlicet per ingentem muri vel præcelſæ turris eius ruinam, id eſt, per mortem Imperatoris ſæpedicti: cuius, dum adviueret, amicitia pro muro illi eſſe poterat contra aduerſarios, quos contra eum poſtmodum inuidia ſuſcitauit. Qui nimirum Imperator ſi, vt in cæteris, ita & in cauſa, per quam mortem incurrit, conſilium beati viri attendiſſet, multo melius ſapientiæ appropinquaſſet, & non pœnituiſſet eum, quemadmodum ipſa ſapientia dicit: Omnia fac cum conſilio, & poſt factum non pœnitebis. Quod quia non fecit, incidit in inſidias mulieris malæ, videlicet eius, cuius virum Creſcentium, ſibi rebellantem, captum iuſſerat capitalem ſubire ſententiam: Et ab illa non præcauens, quamuis à ſancto viro ſæpius eſſet commonitus, veneno intra cubiculum dormiens infectus eſt. Obijt itaque Romæ [a] anno poſt ordinationem beati viri tertio. Erat autem tunc quoque ſanctus idem cum illo, vtpote ad diſponenda pernecesſarius maxima regni negocia. Cui cum die ſequenti confeſſus fuiſſet peſtem quam perceperat, ſeque mori perſentiret, id quoque ſupremum ab eo poſtulauit, quatenus corpus eius Aquiſgrani ſepeliendum transferret. Hoc agere inſiſtens vir fidelis, regalia quoque penes ſe habuit, & electioni non interfuit noui principis Henrici, tunc Baioariorum ducis: quem ſecundum ſeculi dignitatem locupletiſſimum, & literarum ſtudijs non tenuiter inſtructum, principes regni regem ſibi elegerunt. Hæc fuit occaſio, quam aduerſus illum rapere potuerunt aduerſarij, quales in eccleſia nunquam defuerunt, ex quo ſacrificia Deo primi obtulerunt Abel & Cain, ſcilicet falſi fratres, quibus ſue ſcriptura dicit: quia abierunt in via Cain, quorum preſſuram Apoſtolus quoque inter cætera pericula ſua maxime gemit. Et hæc quidem regalia repetita, cito reddidit: ſed quia noui, vt iam dictum eſt, principis electioni non interfuit, ex tunc illi ſuſpectus erat. Vnde [b] & idem rex obtrectatoribus ſancti pronius aurem præbebat, denique impacato ſemper eum odio perſecutus eſt, donec à Domino redargui metuit paulo ante obitum ſancti, quod in ſuo loco præiens narratio non prætteribit. Nunc memorabilium eius ad laudem Domini miracula percurramus.

Pſal 119. Pſal. 79. Eccleſ 32.

Sancti inuidię patent. Ioannam vocatam Creſcentij vxorē, habet Bar. ad an. 1001. a An. 1002. Otto 3 imper, moritur vt probat Bar. ad an. 1001, & 2. qua autem die, & vbi, quoue mortis genere ſublatus ſit, vide quæ ad an. 1002 idem habet Baronius b Henricus Imper. cur Heriberto infenſus.

Gen. 4. Iudæ Epiſt. 2. Cor. 5.

XI.

RES ipſa, quæ iam nunc enarranda eſt, ſatis lucide commendat, non caſu, ſed per diuinam diſpenſationem id, quod ſupra memorauimus, eueniſſe: vt ſcilicet in conſecratione ſancti præſulis prima ſe ex euangelij codice offerret illa vox miſericordis pontificis Chriſti, Spiritus Domini ſuper me: propter quod vnxit me. Subſecuta namque poſtmodum ſiccitas, peccata populorum vehementer arguebat, vt fere omnis herba præmortua, omnis ager exuſtus, non qualemcunque famem, ſed famem mortiferam iamiamque minaretur. Denique cum ſiccitate peſtilentia quoque ſæuiebat, multique moriebantur, multi adhuc ægra vix trahebant corpora. Erat ergo pijſſimo pontifici non parua vel qualiſcunque ſolicitudo: ſed & in ſolicitudine compatientis animi tribulatio, & in tribulatione iugis & lachrymoſa oratio. Vnde quia ferrum pertranſibat animam eius, & in corde eius gemebat Spiritus ſanctus, ſicut dicit Apoſtolus: Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: meruit & populum reconciliare Deo, ſicut de ſacerdote magno & digno quidam ſapiens dixit: Et in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio, & inter reconciliandū, glorioſo glorificari miraculo. Indicto ieiunio triduano, luctuoſus ibat populus per vrbem fœcundam tot ſanctorum millibus, & ad ſingulorum patrocinia locorum fideliter atque ſuppliciter lachrymoſas fundebat preces, quatenus ab imminentibus, iamiamque præſentibus malis eriperetur. Erat autem publicus cleri & populi, monachorum quoque atque ſanctimonialium proceſſus, & ex omni ordine vtriuſque ſexus, lingua quidem diuerſa, ſed vna intentione & eodem ſenſu concrepando kyrie eleiſon, altitudo cæli pulſabatur. Inter omnes & præ omnibus mœſtus & ſupplex triſtium filiorum ſpes & pater patriæ procedebat Archiepiſcopus, ita vulnerato corde tantiſque cum gemitibus, vt miro modo conſolatione ſua dignum eum iudicaret Spiritus ſanctus paracletus. Cum igitur oratorium ſancti Seuerini litania ſolennis egreſſa, beati Pantaleonis adiret oratorium, ecce niuei candoris columba, videntibus multis, caput eius circumuolitabat, eademque repente diſparens, iterum viſibilis comparebat. Videbant eam multi, ſed non omnes: quia videlicet non terrena ſpecies, ſed cæleſtis erat gratia, quam aliquibus videre donatum eſt. Vt autem ventum eſt ad locum, vbi iam dictus confeſſor Domini Seuerinus in tranſitu beati Martini voces angelorum pſallentium audire meruit: vident eminus eandem columbam caput beati viri tertio circumuolantem, quæ & protinus in ſublime eleuata, cælos perijt, nec vltra comparuit. Vnde quis dubitet ſpiritus ſancti gratiam, qualis in domo pectoris eius habitabat, talem deforis apparuiſſe, præſertim in tali luctuoſo tempore? Columba namque, ſicut & turtur, auis gemituoſa eſt, gemitumque pro cantu edere ſolet: & ſicut illa ſoliuaga, ſic iſta auis gregatim gemere conſueuit. Veriſſime ergo cum ſigno huiuſmodi orantem pariter & gementem præ omnibus hunc deſignabat Spiritus ſancti gratia, & de iſto quoque quodammodo idipſum dicebat, quod de alio quodam non ignoto, ſed eximio propheta, dictum ſacra narrat pagina: Hic eſt fratrum amator & populi ſui: hic eſt, qui multum orat pro populo & pro ciuitate iſta. Nimirum & iſte vir in populo ſuo mitiſſimus apparuit, ſecundum ſimilitudinem columbæ mitis & ſimplicis, ſancto redundans ſpiritu pietatis: atque idcirco gemitus & oratio eius perire non potuit. Nam vbi ad prandium ventum eſt, cum ipſe appoſitus cibis fere ieiunaret, ita tamen more ſuo, & tunc maxime, ieiunium diſſimularet: quibuſdam ad ipſum reſpicientibus, &

Eſai 61. Fames & peſtis graſſantur. *Rom 8.* *Eccleſ 44.* Indicit triduanū ieiunium, ſitq; ſolemnis proceſſio & litania. Columbæ miraculū. *2. Mac. 15.*

cum

cum dolore loquentibus, quod ea die profuſis tam multorũ lachrymis necdum propitiato Domino cælum aperiretur, dignum memoria verbum reſpondit hic beatus, vere mitis, vere manſuetus, Veſtri, inquit, ô chariſſimi, paſtoris eſt culpa, quod cælum deſuper tam ferreum eſt, quod multitudo viſcerum Domini & miſerationum eius continuerunt ſe ſuper vos. Niſi enim Dominus meis irritatus eſſet ſceleribus, qui inter ipſum & vos debebam ſtare medius: iam dirupiſſet cælum, & beneficium eius deſcendiſſet, & ſtillaſſet ſuper vos. Hæc eo dicente, pariter quaſi quidam ſanguis fluebant animæ vulneratæ ex oculis lachrymæ: quas erumpentes, & cum impetu currentes coram multis volebat quidem, ſed non poterat, continere. Lachrymis ergo victus, caput ſuper menſam declinauit in manibus, & cum fortiſſimo ſpirituum Deo forti humilitate atque ardenti oratione luctabatur. Erat autem hora eadem tanta cæli ſerenitas, vt nulla in aere nubes appareret: cum ecce ſubito fragore magna pluuiæ vis inundando erupit, ita vt prius imbrium crepitus audiretur, quam vir ſanctus caput ab oratione ſubleuaret. Cuncti protinus circumſedentes, à menſa ſeſe excuſſerunt, & proſilire conati ſunt, vt in laudem Chriſti tantique eius pontificis hymnis perſonarent, & ſigna eccleſiaſtica concrepare facerent. At ille vir prouidus & humilitatis ſuæ cuſtos vigilantiſſimus, terribiliter adiurando illos, hoc fieri vetuit, vtque obtinuit, vt interim quidem à ſemetipſo quieſcerent, Dei vero laudem ac gratias Chriſto agendas nunquam tacerent. Nec vero inſufficiens pluuia tunc exiuit: ſed ita vberrime terram irrigauit, vt iam præmortuas ſegetum radices ad fœcunditatem repararet.

Nota ſancti viri inſignẽ modeſtia.

Efficacia precũ eius.

Non ſuſtinet ſe laudari.

XII. Interea cum multis & magnis miſericordiæ operibus inſiſteret pauperum pater, viduarumque & orphanorum quotidianus prouiſor, incumbebat animo eius cura continua, ſeruituris Deo monachis conſtruere cœnobium: quorum ordo videlicet profitetur, quia pauperes ſunt, pauperes voluntarij, nihil in hoc mundo habendo proprium. Habuerat autem Imperatorem Ottonem, dum *adiuueret, huiuſce rei monitorem. Denique cum nouiſſima profectione Italiam ingrederetur rempublicam diſpoſiturus, beatum virum habens in comitatu, cunctis proſpere ſuccedentibus, tractans cum viro Dei de ſalute animæ ſuæ, & quodammodo dicens: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? conſilium hoc accepit, quatenus ob ſalutem ſuam cœnobium conſtrueret monachorum in honorem ſanctæ Dei genetricis, omniumque Sanctorum. Hoc inito ſalubri conſilio, neceſſaria protinus ad hanc rem prædia Chriſto delegauit, quæ & beato viro in manum dedit, cum pollicitatione vel ſponſione huiuſmodi, vt quoniam vita mortalium incerta eſt, ſi quem ex ipſis neceſſitas mortis præoccuparet, alter quicunque ſuperſtes exiſteret, votum perficeret. Talis, Chriſto mediante, inter illos conditio conuenit, & ita pauperum memores extiterunt viri ſummi, heredes æternæ viriditatis, de qualibus in pſalmo ſpiritus propheticus dicit: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit. Hoc namque præconio, ſub nominibus lignorum, campi & cedrorum Libani, myſtice à ſancto Spiritu diuites & potentes ſeculi promiſſi ſunt, hoſpitales futuri pauperibus, id eſt, Eccleſiæ filijs ſpiritualibus, de qualibus ibidem continuo ſubiungit: Illic paſſeres nidificabunt: Herodij domus, dux eſt eorum: quia propter ipſum pauperes fiunt, præparando animos diuitum ſecularium: vt quomodo paſſeres in ramis lignorum campi cedrorumque Libani nidificant, ita ipſi in poſſeſſionibus ſiue facultatibus illorum parata ſibi vitæ huius neceſſaria percipiant. Hæc idcirco cõmemorare libuit, vt pariter recogitet quiſque, qui de talium conſtituto viuit, profeſſus Chriſti ſeruitium ſanctamque paupertatem, quam Chriſtus ipſe docuit, quia tanquam paſſer volare, id eſt, cæleſtia cogitare debet, vt dignus ſit hoſpitio vel ſtipendio, quod paſſerum, id eſt pauperum ſiue humilium ſpirituali vitæ paratum eſt. Nam hinc eſt, quod idem Dominus Chriſtus, inſtruens pauperes ſuos: Nolite, inquit, cogitare de craſtino. Item: Nolite ſoliciti eſſe, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Scit enim pater veſter cæleſtis, quid vobis neceſſe ſit. Quærite ergo primum regnum Dei & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Quod idem eſt, ac ſi dicat: Securi ô vos omnes, qui laboratis & onerati eſtis, venite ad me, & ego reficiam vos: ſecuri & confidentes venite ad vitæ contemplatiuæ requiem, nihil de craſtino ſoliciti: quia iamdudum pater veſter cæleſtis, ſciens quid vobis neceſſe ſit, promiſit & parauit vobis victum & veſtitum, dicendo in propheta: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit: illic paſſeres nidificabunt. Sed his omiſſis, reuertamur ad rem. Neque enim propoſitum nobis fuerat docere monachos, quod ſtatuta percipere ſtipendia non debeant, niſi per contemplationis pennam volent, & à ſeruili opere peccati vacent, ſed geſtorum beati viri texere narrationem.

* adhuc viueret.

Ann. 1000. Otto Imperator agit cum illo de conſtruendo cœnobio.

Largitur cœnobio prædia Imperator.

Pſal. 103.

Matth. 6. Luc 6

Matth. 6. Ibidem.

Pſal 103.

XIII. Cum igitur beatus Herebertus propoſitum electo in loco conſtruere optaret cœnobium, & nuſquam locum reperiret, quem aptum putaret ſatis & idoneum: conuertens ſeſe ad Dominum ſanctamque eius genitricem in ieiuniis & orationibus, poſtulabat ſibi ipſius reuelari voluntatem. Fecit hoc inſtanter, & ſicut de ſancta Anna prophetiſſa ſcriptum eſt, Vultus illius non ſunt amplius in diuerſa mutati: non ante deſtitit, donec ſuis condignum meritis reſponſum cælitus accepit. Denique nocte quadam, dum poſt vigilias fatigata ſopori membra dediſſet, ecce adeſt per viſum illa beata angelorum & omnium regina ſanctorum: quæ ſtellato ſedens ſolio, latum & amplum cælorum cum filio ſuo poſſidens regnum, non parui pendebat etiam hoc paruum, quod ſibi in terris fideli deuotione offerebatur domicilium. Et aſſiſtens, Scias, inquit, ô Heremberte, exauditas eſſe orationes tuas: iam ecce venio ad te, vt indicem tibi, votum, quod mente geris, quo in loco perficias. Ego enim ſum Maria mater Domini. Surge ergo, & Diuitenſe caſtrum petens, locum in eodem mundari præcipe: ibique monaſterium Deo, mihi & omnibus Sanctis cõſtitue: vt vbi quondam abundauit peccatum & cultus dæmonum, ibi iuſtitia regnet in multitudine Sanctorum. His dictis, miſericordiæ mater diſparuit, beato ſcilicet viro euigilante, atque ita relabente à dulcedine tantæ viſionis. Erat autem in eodem caſtro ſita *chors, pertinens ad ſeruitium epiſcopij. Surgens igitur, & gratias Deo corde & ore deuotiſſime agens, & ei, quæ ſibi apparere dignata fuerat, ſalutis perpetuæ genitrici non ingratus, exiſtens, confeſtim prædictæ chortis miniſterialem accerſiuit, iuſſitque quantocyus chortem illam emundari, quoniam regis cælorum & genitricis eius iam deberet curia fieri: vt exportata ſuppellex vniuerſa, locum daret aduenienti, atque habitaturo illic nomini Domini. Factumque eſt, & exportata rerum omnium quæ multa erat, copia citius quam ſperari poterat, locus emundatus eſt. Quid multa? Iactis fundamentis, alacriter atque celeriter ſtructura ſpecioſa ſurrexit.

1 Reg. 1.

S. Maria illi apparet, & educet vbi conſtruere monaſteriũ debeat.

* Curtis.

XIV. Sed quid dicam? cum enim opus fere peractum eſt, iamque ſicut propoſitum fuerat, ſeruientium Deo monachorum cœtus adunatus exiſteret, quadam nocte dum finitis matutinorum ſolennijs, omnes fuiſſent egreſſi, repente ſic tota ſtructura concidit, vt lapis ſuper lapidem non remaneret, præter vnum parietem paruulum, qui ſolus inter illas ruinas ſtans repertus eſt. Quid de euentu ſapiens auditor arbitretur? Niſi enim cæleſti authoritate ſtructura ſurrexiſſet, niſi talis tamque ſublimis perſonæ, quæ apparuit, ſicut iam dictum eſt, dignitas opus tali in loco fieri iuſſiſſet, & niſi fundator operis hic pontifex notæ ſanctitatis exiſteret, fortuito accidiſſe arbitraremur. Nunc autem conſiderata rerum vel perſonarum qualitate, arbitrari licet, diuina & iuſta hoc actum eſſe diſpoſitione. Et quidem quoniam altitudinem diuini conſilij perſpicere non valemus, hoc tantum dicere libet, quia cunctis loca ſancta inhabitantibus, & eis maxime, qui eodem in loco ſanctum deinceps ſubituri erant ſeruitium, terribile ſignum datum eſt. Nam quod veraci-

Templum corruit.

Illa ruina quid ſignificaſſe videatur.

Luc. 2.

veraciter de filio virginis dictum eſt: Ecce hic poſitus eſt in ruinam & in reſurrectionem multorum: idipſum non inconuenienter de iſto, & eiuſdem virginis oratorio, & de omni Sanctorum loco dici poteſt, quia in ruinam & in reſurrectionem multorum poſitus eſt. Quorum in ruinam, niſi illorum, qui ſancto in loco vitam perditam ducunt, & idcirco maius portaturi ſunt iudicium? Et quorum in reſurrectionem, niſi illorum, qui de ſeculo nequam exeuntes, & peccata præterita fugientes, ad ſanctum locum, pœnitentiam acturi, confugiunt: atque ita in ſtatum iuſtitiæ reſurgunt? Nimirum & illorum ruinam in iam dicta ruina lapidum, & iſtorum reſurrectionem non abſurdum eſt intelligi in ſtructura iterata, quæ protinus in melius conſurrexit. Nam vir Dei grauiter quidem tulit id quod accidit: ſed cito reſumptis viribus ſancti deſiderij, totum ipſum ſpatium ædificandi monaſterij in altitudinem mali naualis effodiens, rurſus fundamenta iecit, ocyuſque conſummatum, quinto Nonas Maij monaſterium dedicauit. Porro de lapidibus prioris ſtructuræ, clauſtrum cum officinis conſtruxit. Igitur dum eiuſmodi rem geſtam legis aut recolis, quicunque mente ſtudioſa exempla ſpiritualium de quorumlibet corporalium ſimilitudine ſcrutari delectaris, non curans quali fine, quàm humili ex re tuæ capias inſtrumenta ſalutis, dummodo poſſis vtiliter ædificari: opportune ſimul & illud ad memoriam redit, quod manifeſte diuina cum authoritate ſcriptum eſt, vbi Dominus ad prophetam dicit: Surge & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea. Et deſcendi, inquit, in domum figuli, & ecce faciebat opus ſuper rotam. Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis. Et conuerſus, fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis eius vt faceret. Hæc & cætera perſequi vel tractare præſentis narrationis propoſitum non admittit: hoc breuiter ſtudio intendente, quatenus hoc loco ad memoriam reuocaretur, in omni ordine & ſuperbos pro ſua duritia cedere vel diſſipari, & humiles pro ſua manſuetudine ad pœnitentiam conuerſos, reſtaurari.

Inſtauratur & dedicatur templum.

Ierem. 18.

Iubet ſtatui crucē Dominicam.

Ex nullis poteſt ligno cōfici.

XV. ACCIDIT & aliud, quod ſimiliter non prætereundum, neque ratione vacare putandum. Nam vir Domini ſtatim vt eccleſiæ fundamenta iecit, crucem Dominicam, quæ ibidem ſtatueretur, formari præcepit. Artifices vero vigilanter quidem inſtiterunt, vt præceptum perficeretur, ſed nullo modo diligentiam ſequebatur effectus. Quotidie reiectis alijs alia ligna cædebant, & nullatenus ex quolibet ligno, quamuis electo, ſuæ artis officium peragere valebant. Multo igitur labore, ſeu & maiore defeſſi tædio, omnino ab eiuſmodi opere deſiſtere decreuerunt. Quadam vero die vir beatus in quandam deuenerat poſſeſſionem ad ſe pertinentem, menſaque illi iuſſu ipſius in pomario, quod domui ſuæ contiguum erat, parata eſt. Stabat pirus ex aduerſo in altum porrecta, quæ ramis diductis, immo quaſi brachijs diſtentis, quodammodo Domini effigiem manus in cruce expandentis, imitari videbatur. Cum itaque ſedens, oculos inter prandendum fortuitis motibus diduceret, ecce talis effigies in arbore illa repente ſeſe obiecit, miroque modo ad primum intuitum quendam terrorem diuinum animo eius incuſſit. Nec mora, facto præ oculis illo familiari ſibi ſigno crucis, totus in ſe rediens, rem diuinitus præuiſam, ſuiſque oculis oblatam eſſe prudenter intellexit. Statim igitur accerſito artifice, arborem illam ſuccidi, & ex illa crucem Dominicam, & in ea Saluatoris imaginem diligenter formari imperat. Paruit ille, & compendio ſatiſque efficaciter artem operis elegantia ſecuta eſt. Quid ex facto huiuſmodi conijci poteſt? Nunquid de lignis aut de truncis Deo cura eſt, vt indicare debeat, quod vel quale lignum ſibi eligat aut eligere debuerit artifex? Sed reuera eſt aliud, vnde curat Deus, quod prudens auditor non inutiliter ſecundum hanc ſimilitudinem contempletur. Nam ſignum Crucis vel imaginem, quam in recordationem Saluatoris Chriſtianus veneratur populus, ſubleuatam ante oculos, ſicut Moyſes in deſerto ſerpentem æneum pro ſigno exaltauit, imitari honore ſecundarij debent paſtores, quos Spiritus ſanctus poſuit regere Eccleſiam Dei, quam ſuo ſanguine acquiſiuit, vt vice Chriſti honorentur, quos vicem conſtat agere Chriſti. Nimirum non humana præſumptione ad diſpenſationem domus Dei ſunt intrudendi, ſed electione Dei vocandi: vt videlicet ille conſtituatur, quem Deus elegerit, quem vt præeſſe mereatur, Deus velut operarium ſuum dignum Spiritu ſancto demonſtrare dignatus ſit. Recte ergo huius veritatis, huius diuinæ electionis meminiſſe nos facit res ipſa, quæ pene ſimiliter accidit, dum non qualecunque lignum, non quodcunque volebant homines artifices, ſed quod nutu diuino monſtratum eſt, ad eiuſmodi operis effectum perduci potuit.

Signū Crucis cur venerentur Chriſtiani.

Num 21.

Actor. 20.

1.Cor 12.

Signa faciendo gloriam fugit.

XVI. OPERANDI virtutes hic beatus à Spiritu ſancto, diuidente ſingulis prout vult, gratiam habuit, ſed gloriam ſemper fugit: quippe qui egregie cuſtos humilitatis, nolebat, immo fugiebat iuſtitiam ſuam ab hominibus videri. Denique talium maxime operum luce, ſanctorum vita coram hominibus innoteſcit. Huius rei clarum ſatis & euidens indicium eſt, quod cum gratiam hanc haberet, vt iam dictum eſt, nunquam tamen precem ad Dominum fudiſſe reperitur pro cuiuslibet operatione virtutis: ſed nihilominus per eum nonnulla facta ſunt miracula eiuſmodi, nonnunquam inuito, nonnunquam & neſciente ipſo, ſicut ſequens ſermo declarabit. Veruntamen in hac laudatione humilitatis huius, nihil magnorum Sanctorum authoritati vel gloriæ derogauit, qui opus huius gratiæ fuſis perſæpe precibus impetraſſe leguntur. Omnia namque tempus habent, dicit Eccleſiaſtes. Denique ſicut de generibus linguarum, quæ ab eodem ſpiritu dantur, dicit Apoſtolus: Quia linguæ in ſignum ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus: ita & de operatione virtutum recte dicas, quia virtutes ad teſtimonium ſunt, non fidelibus, ſed infidelibus: & ibi ſummopere ſanctis optandæ ſunt, vbi ignorantiam veri Dei habens, ad fidem eruditur populus. Vnde ſanctum Eliſæum laudabiliter egiſſe animaduertimus, qui dicente ſibi Elia, Pete quod vis, antequam tollar à te: protinus petens, Oro, inquit, vt fiat ſpiritus tuus duplex in me. Videbat namque miſerabilem Iſrael, ſequentem fornicationes impijſſimæ Iezabel, claudicare in duas partes, ſequendo Baal idolum Iezabel, & hæſitando poſt Deum patrum ſuorum, qui vnus & verus Dominus Deus eſt: & non poſſe populum eundem in ſuum reſtitui gradum, niſi per multarum operationem virtutum. Proinde rem difficilem quidem poſtulauit, attamen quia non ſuam, ſed Dei gloriam & communem quærebat populi ſalutem, factum eſt quod petiuit, & duplex ſpiritus Eliæ ſuper eum requieuit. Duplum namque donum ſpiritus in operatione virtutum ille accepit. Nam ſi ſcripturam conſulas, & diligenter computes, Elias quidem octo, Eliſæus autem circiter ſedecim miracula operatus eſt. Igitur & illi laude digni ſunt ſancti, qui per charitatem vel propter ædificationem infidelium, fuſis ad Deum precibus, virtutes operati ſunt: & hic atque cæteri iure honorandi ſunt, quicunque propter humilitatis cuſtodiam quodammodo fugere ſtuduerunt datam ſibi cælitus & vltro proſequentem, eandem virtutum gratiam. Sed iam earundem virtutum ſancti huius narrationem ingrediamur.

Eccleſ. 3.

1.Cor.14.

4. Reg. 2.

3 Reg 18.

Duplex ſpiritus Eliæ quid.

Concionatur Herebertus apud populum

Matth. 21.

Pſal. 19.

Matth. 21.

Luc. 11.

XVII. DIE ſolenni hic ſanctus Dei, ſermonem de more faciebat ad populum. Erat autem dies ille, quem Chriſtianitas appellat diem Palmarum, quo videlicet die rex cælorum ſanctam ingreſſus eſt ciuitatem Hieroſolymam, ſedens ſuper pullum aſinæ: nimirum ob contemptum ſuperbiæ regum terræ de qualibus Pſalmiſta dicit: Hi in curribus, & hi in equis: ſubiungens protinus, Nos autem in nomine Domini Dei noſtri inuocabimus: in quo videlicet nomine tunc ille paſſurus aduenit, clamantibus turbis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. Erat ergo ſermo in ore eius tempori & rei congruens, videlicet quomodo diabolus per ſeductionem primi hominis; atrium huius mundi tanquam fortis armatus occupauerit, & quomodo ſuperueniens fortior filius Dei, per humilitatem crucis & paſſionis ſuæ fortem illum vicerit, & vniuerſa eius vaſa, id eſt, nos homines ab eo iure victores tulerit. Ecce autem in maxima turba audientium quidam aderat, ab eodem forti & tenebrarum principe corporaliter obſeſſus, & ob hoc nexibus duris obſtrictus. Iam antea per multa ſanctorum loca fuerat deductus, vt meritis ſanctorum liberaretur, & non prouenerat illi optata ſalus: quia videlicet liberatio eius, beatiſſimi huius meritis per Dei prouidentiam reſeruabatur. Cum igitur ſermo eiuſmodi ab

ore

ore beati viri proflueret, non ſuſtinuit virtutem virtutis fortitudo inimici, qui ad ſingula dicta, tanquam ad totidem verbera, vehementius eiulabat, dentibuſque miſerrimi hominis tanquam ſuis in ſemetipſo ſtridebat, audiens illas, quibus à Chriſto victus narrabatur, hiſtorias. Itaque qui iam notus fuerat multis homo captiuus, omnibus innotuit, dum clamoribus cunctorum ſilentia turbaret, atque ad audiendum Dei verbum intentam totius regionis multitudinem ſolus inquietaret. Ad clamores eius maxime, vir ille miſericordiæ filius, totus intendit: & ſermonem, quem habebat in ore, proſequi non præualens, quoniam magnitudine compaſſionis occupabatur, orabat tacita mente, vt in vno manifeſtaretur homine virtus liberatoris, qui totum mundum liberauit. Hæc tacitus orans, iterum atque iterum de induſtria repetebat capitulum, victoris Chriſti gloriam, & victi diaboli referens ruinam: ita vt mente exceſſiſſe videretur, vnam eandemque toties iterando ſententiam, flens pariter & vberibus, quod perpulchrum eſt, lachrymis perornans oris eloquentiam. Non ergo ſuſtinuit, vt iam dictum eſt, ille hoſtis antiquus, ſed virtute verbi omnipotentis coactus effugit, liberumque, quem diu poſſederat, hominem reliquit. Illo namque exturbato, is, qui vinctus à multis tenebatur, placido ſermone: Obſecro, inquit, ſoluite me, vt ea, quæ beatus ille pontifex loquitur, poſſim & ego quietus audire. Cum hæc primo diceret, putabatur adhuc in illo nequam hoſtis fallere: ſed loquebatur homo conſtantius, iterum atque iterum ſe liberatum aſſerens beati pontificis meritis, & ſana verba proferre. Soluerunt ergo illum, & ſtabat ſana mente, cum audientibus reliqua ſermonis intentius audiens. Teſtes atque miratores virtutis erga beatum virum tanti extiterunt, quanti illum ſermocinantem tali in loco circunſtabant, qui & diligenter attenderant eius intuitum geſtumque lachrymoſum, cum nihil quidem labijs pro liberatione captiui diceret, & tamen liberationem eius tacitæ orationis virtute perficeret.

Oratione pellit ab obſeſſo dæmonem.

XIIX. Aliud ſub eodem tempore actum eſt virtutum eius indicium, in quo amplius ſplenduit deſurſum, qui humilitatis ſtudio apud ſe premebatur deorſum. Tres namque ex eis qui male habebant ob meriti eius teſtimonium cælica viſio direxit ad illum, tanquam ad ſalutis medicum. Primus illorum, cœnobij, ſupra iam memorati, quod idem ſanctus conſtruxerat, Abbas nomine Volbertus extitit, vir venerabilis, qui capitis oculorumque duro ac diutino vexabatur incommodo. Huic vna noctium diuinitus per viſum intimatum eſt, vt ex aqua, qua ſanctus Dei pontifex poſt Miſſarum celebrationem manus de more lauiſſet, caput ſibimet oculoſque perfundendo foueret, indubitanter credens, quod protinus ſanitatem recepturus foret. Credidit ille, quippe qui præ multis alijs familiariter conſcius erat vitæ illius ſanctiſſimæ. Venit ergo, prius tamen ab eodem accerſitus, vt ſæpe ſolebat accerſiri & requiri de monaſterij iam dicti neceſſariis rebus. Cumque ad celebranda Miſſarum ſolennia pontifex de more pararetur, accedens propius, vt erat familiaris, viſum retulit, aquam de manibus iuſſu eiuſdem ſibi, vt præmonſtratum fuerat, dari popoſcit. At ille quaſi vehementer commotus, & quodammodo ſuæ manſuetudinis oblitus, in qua veraciter dicere poterat: Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei: neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus ſuper me: repulit à ſe hominem velut delirum & amentem, qui neſciret aut non vidiſſet Rhenum pro foribus ſuis præterfluentem, in quo non ſolum capite & oculis, ſed & toto poſſet corpore, quantum vellet, mundari. Repulſus ille, perſtitit non incredulus viſioni, & à miniſtris eiuſdem pontificis clam ſibi, quod petebat, reſeruari obtinuit: moxque vt caput & oculos ex aqua illa perfudit, integram ſanitatem recepit.

Volbertus Abbas Tuitienſis.

Nota ſancti viri humilitatem

Pſal. 130.

Aquæ, qua vir ſanctus manus abluit in Miſſa, vis.

XIX. Post hunc quædam mulier, quæ multo tempore cæca fuerat, viſum pene eundem vidit. Dictum namque illi eſt, quod ſi ex vino, quo idem ſanctus Dei poſt Dominici corporis & ſanguinis communionem digitos de more lauiſſet, ſibimet oculos ſtringeret, amiſſum protinus lumen reciperet. Credidit illa, danſque operam, vt oſtenſum poſſet remedium conſequi, protinus vt oculos vino intinxit, lumen optatum recepit.

Vinum quo digitos lauit, cæcam curat

XX. Alia deinde mulier, diu paralytica, per viſum commonita eſt, quatenus beati viri benedictionem expeteret, confidens de virtute Chriſti, quod per meritum beati pontificis infirmitate propulſa, confeſtim ſanitas ſuccederet. Illa nihil dubitans, virorum manibus ſeſe deferri poſtulauit, & ſecus viam collocari, qua tranſiturus eſſet vir Dei. Itaque illo prætereunte clamauit, benedictionem petens in nomine Domini. At ille paululum ſubſiſtens, cum ex præſentibus cognouiſſet quod paralytica eſſet, & quod benedictionem poſtularet, ſtans eminus, eleuata manu ſignum crucis edidit: ſtatimque reddita ſanitas, diſſoluta membra ſolidauit, & quæ aliorum manibus deuecta fuerat, ſurgens ad propria remeauit incolumis. Ita miro modo qui apud ſe latere volebat, magis ac magis ex Deo clareſcebat, & vox veritatis implebatur, dicentis: Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita: & nemo accendit lucernam, & in abſcondito ponit, ſed ſuper candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.

Signo crucis edito, abigit paralyſim.

Matth 5.

Luc. 11.

XXI. Aliquando quidam familiaris clericus, & in miniſterio quotidiano neceſſarius, valida febre correptus, grauiſſime vexabatur, ita vt pene à cunctis vita eius deſperaretur. Erat autem tunc ſanctus pontifex cum Imperatore in profectione, & de Vangionum ciuitate cum illo Moguntiam proficiſcebatur, habens clericum iam dictum ſecum in itinere, vt ſemper foris & intus obſequio eiuſdem conſuetudinaliter vtebatur. Cum ergo febris illum in profectione corripuiſſet, & pene vſque ad mortem fatigaret, patri, ſemper pium ſuper afflictos habenti affectum, cum eodem pietatis affectu ſolicitudo quoque familiaris obſequij non parua pro tempore & re ſuborta eſt. Acceſſit ad lectulum, ſuumque pronius viſitauit infirmum, paterne percontans, ſi quid vellet, ſi quid ſaltem guſtare præualeret. Ille vt ardebat valido æſtu febrium, nihil præter aquam ſe poſſe profeſſus eſt. Qua cum benedictione conceſſa, ipſe de more ſolennia Miſſarum ingreſſus eſt. Nihil quod audiretur foris, pro virtutis operatione, vt ſibi ægroti concederetur ſalus, orauit, ſicut iam ſuperius dictum eſt, quia nunquam pro huiuſmodi ſignis aut virtutibus precem manifeſtam fudit. Orabat tamen, Deo quidem loquens, ſed hominibus tacitus, & maxime in eiuſmodi cauſis euangelicum conſilium obſeruabat Domini, dicentis: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum. Clauſo namque oris oſtio, orabat pro talibus, vt cum proueniſſet virtutis effectus, ipſe nihil egiſſe putaretur: atque ita iuſtitia eius non videretur ab hominibus. Quid multa? Peractis Miſſarum ſolennijs, dum ſuum rurſus viſitaret ægrotum, ille iam ſine dubio meritis eius de magnis febrium ignibus ac ſuſpicionibus mortis inſtantis ereptus, adeo conualuerat, vt auiditatem quoque ciborum adeptus, rogaret ſibi tranſmitti pulmentum de menſæ ipſius apparatibus. Factum eſt, & exinde vſque ad ſatietatem refectus, adeo de infirmitate conualuit, vt proxima die cum alijs propoſito itinere Moguntiam præiret, & epiſcopalis obſequij munia ex integro, vt erat ſolitus, adimpleret.

Pie viſitat febricitantem clericum.

Matth 6.

Fugit oſtentationem.

Febricitans eius precibus conualeſcit.

XXII. Idem familiaris clericus, poſtmodum domus S. Petri præpoſitus, plurima de eodem patre magna & magnifica nouerat & narrare conſueuerat. Quorum pleraq; cum ob breuitatis ſtudium præterita ſint, vnum eſt, quod ſilentio tranſire non libuit: quia vere ſignum magnum eſt & euidens, quod oratio eius vere ignis fuerit, & ante oculos diuinitatis velut lampas ardens & lucens, charitas eius extiterit. Nocte quadam, cunctis circa ipſum dormientibus, lumen, quod de more coram ipſo poſitum fuerat, vt toto noctis ſpatio luceret, extinctum eſt. At ille iam dictus familiaris clericus repente ſomno excitatus conſurgens, & hac illacque ſub horriculo ſilentio circunſpiciens, dum pro recuperando lumine ſolicitus trepidat, rem diuinam & memoria dignam, vt ipſe cum iuramento teſtabatur, conſpicatus eſt. Nam inter ipſas noctis tenebras, ecce de lectulo, in quo beatus pontifex peruigil orabat expanſis manibus, lux immenſa refulſit: cuius etiam magnitudine inualeſcente, nec manus eaſdem, vt ipſe fatebatur, videre aut diſcernere potuit. Hoc nimirum ſigno ſatis claruit,

Illo orante, lux immenſa diffunditur in tenebris.

quod

Crebro id contigit. quod vere filius eſſet lucis, & filius diei, & quia oratio eius vere vt ignis peccata conſumit, & poteſtates tenebrarum vincit. Nec vero illa tantum vice, ſed & multoties cum poſt matutinales hymnos, pſalmorumque continuas decantationes lumen materiale alicubi reconderetur, lumen ſpirituale pontificem ſanctum ſecretius orantem ita circunfulſit, vt putaretur adeſſe præſentia ſolis meridiani.

IAM de humilitate eius glorioſa ſigna præmiſſa ſunt, quia in operatione virtutum, & patris, qui in cælis eſt, glorifi- XXIII.
Humilitas perfecta. cationem quærebat, & ſic operantem, ſciri vel videri ſe ab hominibus refugiebat. Porro ipſa humilitatis virtus, tunc demum dulcis & ſua perfectione laudabilis eſt, quando is, qui intus plenus Deo, creatori ſuo ſeſe ſubijcit in confractione cordis, foris quoque ad infimorum condeſcenſionem hominum ſemetipſum quanto maior eſt, tanto amplius pro eo & tempore ſubmittit. Libet igitur narrationi huic inſerere rem geſtam, magnæ humilitatis exemplum ferentem, & teſtimonio vtilem, vt maxime in ſacris rebus nulla Eccleſiaſtica dignitas qualemcunque deſpiciat pauperem fidelem. Simul quia plerique ſalutarium ſacramentorum miniſtri nimium peccant, dum ſacra venditant, cunctaque quæſtus cauſa faciunt, libenter hoc illis exemplum ingerendum eſt: quia videlicet peccatum quoque illorum vehementer hæc res geſta redarguit, in qua ſanctus iſte magna, vt iam dictum eſt laude refulſit. Pauperi cuidam ex his, quos pater ſanctus ope quotidiana ſuſtentabat, infantulus natus erat. Is quia pauper erat, & quia nihil quæſtus in manu habebat, contemnebatur à ſacerdotibus, per totam vrbem Coloniam puerulum illum circunferens, & eidem filiolo regenerationis gratiam offerri poſtulans. Defeſſus ergo & contemptus, ad ſanctum recurrit pontificem, & quod tali in ſe contemptus eſſet, magna
Baptizat pauperis filium, ab omnibus reiectum. & flebili voce conqueſtus eſt. Ille vt vere ſapiens, Currens, inquit, affer illum ad me, ego enim eum habeo baptizare. At ille: Suſcipe, inquit, ergo eum tu quoque de ſacro fonte, & compater meus eſſe dignare. Baptizauit itaque pauperculum, non pro perſonis noſtræ ſalutis appendens ſacramentum: ſuo nimirum facto & exemplo tantæ ciuitatis tam multos redarguens presbyteros, quod auſi fuiſſent fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti habere in acceptione perſonarum, iudicantes, vt ait Apoſtolus, apud ſemetipſos, & facti iudices cogitationum iniquarum. Etenim, inquit, ſi introierit in conuentum veſtrum vir, annulum aureum habens, in veſte candida: introierit autem & pauper in ſordido habitu, & in-
Iacob. 2. tendatis in eum, qui indutus eſt veſte præclara, & dicatis ei, Tu ſede hic bene: pauperi autem dicatis, Tu ſta illic: aut, Sede ſub ſcabello pedum meorum: nonne iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum? Quod ſi in quouis iudicio iure hæc authoritas Apoſtolica redarguit acceptores perſonarum: quanto magis in diſpenſatione ſacramentorum, quæ de cælo gratis profluxerunt, vir ſanctus exemplo ſuo redarguere debuit paupertatis contem-
Eccleſ. 12. ptum? Recte igitur gradiens ſecundum regulam vel conſilium ſapientiæ dicentis: Si bene feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa: tradidit ſacramentum ſalutis, non perſonæ intendens, ſed creaturæ formatæ ad imaginem Dei; & ipſe de ſacro fonte ſuſcepit puerum, factuſque compater, dedit patri, vnde nutriret eum. Quadam poſtmodum die, cum celebrata ſtatione apud S. Seuerinum, reuerteretur, multa cleri & populi turba comitatus, tranſibat exiguum iam dicti pauperis tugurium. Ille vt prætereuntem vidit, non parum alacri vſus confidentia, prorupit, frenum equi corripuit, ſimul clamans & adiurans per nomen Chriſti & per maieſtatem diuinæ charitatis, vt paululum ſubſiſteret, & vel modicum quid de compatris ſui apparatu perciperet: memor fœderis, quod ſecum pepigiſſet in iam dicta regeneratione vel ſuſceptione filioli. Audiant & hoc exemplum, quicunque quaſi iure ſacerdotali de pauperibus libenter obſonia ca-
Amos 6. piunt, immo & violenter exigunt: qualibus per prophetam Dominus cum dixiſſet, Væ qui opulenti eſtis in Sion: ſubſe-
Tantus pontifex nō reſpuit inopē menſam tenuis hominis. cutus & hoc addidit: Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti. Audiant, inquam, hoc & imitentur exemplum, quia pontifex magnus ad huiuſmodi tugurium compatris digreſſus, optimum ſumpſit conuiuium, panis videlicet fruſtum, & gallinæ pullum, nec non & tenuis ceruiſiæ poculum. Talis cauſa ſit, talis pietatis cuſtodia, talis charitas, vbi vel quoties ſacerdotalis dignitas, pro accipiendo munere ad pauperes ſeſe inclinat. Hæc pro humilitatis eius teſtimonio vel exemplo dicta ſint.

PORRO de miſericordia, quam magnam in pectore eius domum ſibi ædificauerit, quam vere miſericors & miſe- XXIV.
Benignitas eius in pauperes. ricordiæ filius fuerit, teſtes erant pauperum multitudines, & pene innumerabiles eſurientium cunei: quos non vno tantum tempore vel anno, ſed pluribus epiſcopatus ſui annis, fame per totum pene orbem graſſante, de multis regionibus confluentes, paterno affectu & materna pietate in magna benigniſſimi cordis ſui latitudine ſuſcipiebat, diſpertiens illos per epiſcopij ſui poſſeſſiones, quantum cuiuſcunque fundi facultatem ſuſtinere poſſe perpendebat. Verum præter quotidiana hæc pietatis eius experimenta, quandam aliquando memoria dignam rem geſſit, in qua propter abundantiam miſericordiæ, prope mendacij ſiue ſimulationis ac duplicitatis iniquitatem incurriſſe poſſit exiſtimari. Sed nos eiuſmodi rem geſtam commemorantes, ſimul ad memoriam reuocemus illud dictum Sapientis: Melior eſt iniquitas viri,
Eccleſ. 42. quam benefaciens mulier. Res hoc modo geſta eſt: Clericus quidam ex pauperibus, qui, vt iam dictum eſt, ad beati pontificis curam & eleemoſynam confluxerant, non contentus ſtipendio charitatis, quod ſibi ex illo die porrigebatur, vſque in Saxoniam tranſuolauerat, & otioſitatem ſectatus, quæ, vt ait Sapientia, multam docuit malitiam, furtum perpe-
Eccleſ. 33. trauerat. Denique tres noctu effringens eccleſias, cum vaſis & veſtibus ſacris exinde ſublatis, ſacrilegus Coloniam verſus repedauerat. Illic deprehenſus, immo ſubſequentibus è veſtigio his, qui damnum pertulerant, iudici eiuſdem ciuitatis reus repræſentatus fuerat. Nec erat dubia ſententia, quin ſicut habet forenſis lex, conuictus fur ſacrilegus, ſtatim ſuſpendio interiret. At tum ſanctus pater in ipſa vrbe præſens aderat. Audito ergo quod acciderat, confeſtim iudicem ad ſe euocat, iubetque tanquam furti vindex animoſus, vt furem ſecum in ſuam præſentiam deducat: Non, inquit, hodie quicquam cibi aut potus percipiam, donec in conſpectu meo ille mortis reus appareat. Factumque eſt, & coram adductum, quamuis toruis oculis adſpiciens, Te, inquit, viuere fas non eſt, cui mors tanto acquiſita ſcelere, iam debita iamque parata
Reū mortis clericū mira ſimulatione liberat a ſupplicio. eſt. Hæc palam cunctis minaciter elocutus, optimo illum executori, ſcilicet pauperum prouiſori, reum committens, ſecretius edixit, vt neceſſarijs ſumptibus vbertim reficeretur. Ipſe ad prandium diſcumbens, quæ ſola cauſa pœnam illius differre videbatur, aſſidente omni frequentia, cunctiſque ad epulandum intentis, ipſe propoſiti non immemor, iam dictum prouiſorem pauperum clam aduocans, clamque auri inſuſurrans: Educ, inquit, clericum, mentiſque ſeſſuro illi ſterne quantocyus equum, tuque pariter adequitans, deducito vltra ſyluam proximam: danſque illi libram argenti, illo in ſalutem dimiſſo, tu quantocyus reuertens, coram adſtabis. Factum eſt, vt imperauit. Et miniſtro, qui redierat coram adſtante, ipſe ſimulata ſeueritate: En, inquit, vbi eſt reus ille? Hæc dicens, videbatur, immo videri volebat, de pœna illius iam maturanda tractare. At ille voluntatis eius ſimul & facti conſcius, triſtitiam ſimul & pauorem confingens: Fuga, inquit, mi Domine lapſus eſt. Tunc & ipſe diſcurrens, fictumque metum verbis atque queſtibus depromens, cunctos qui aderant, attonitos reddidit. Quem ſanctus pontifex quaſi vehementer increpitans & minaciter obiurgans, conuerſus ad populum, ſpectaculi cauſa confluentem, Ecce, inquit, reus ille effugit, euaſit. Ite, currite, quatenus retractus ex fuga, debitam quantocyus pœnam ſoluat. Hoc inſigne pietatis egit memorandus hic fraternæ ſalutis artifex, ſimulator fidelis, &, ſi dici fas eſt, ſplendide mendax: de cuius tali commento ſi cuiquam mendacij nota non carere videretur, iterum
Eccleſ. 42. atque iterum decantare licet id, quod ſupra dictum iam eſt. Quia melior eſt iniquitas viri, quam benefaciens mulier. Vir namque is eſt, qui ad virtutem tendit, & in omnibus, quæ agit, regno charitatis intentus eſt. Mulier autem, id eſt, mollis indicatur, quiſquis quolibet in ſexu malum intendit, & regno cupiditatis deditus eſt. Ergo hic in facto ſuo, quamquam ſimulationis vitium ſubijſſe videatur, vir eſt, & hæc iniquitas melior eſt, quam benefactum eius, qui dum iuſtitiæ zelum ſimulat, crudelitatem exercet.

INTER

XXV. INTER tot ac tanta pietatis opera ſeruus Chriſti quaſi malè operans, perſecutionibus, vt iam ſuperius prælibatū eſt,
nō carebat. Nec mirum. Dicit enim Apoſtolus, immò is, qui in Apoſtolo ſuo loquitur Chriſtus: Omnes qui piè volunt
viuere in Chriſto, perſecutionem patiuntur. Et in pſalmo prophetica veritas cum dixiſſet de ſanctis eccleſiarum recto- 2. Tim 3.
ribus, Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis: ipſi viderunt opera Domini, & mira- Pſal 106.
bilia eius in profundo: continuò ſubiunxit: Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, & exaltati ſunt fluctus eius. Aſcendunt vſ-
que ad cœlos, & deſcendunt vſq; ad abyſſos &c. Oportebat ergo & iſtum, quoniam piè in Chriſto viuebat, perſecutio-
nem pati: & quia nauim in mari, id eſt, eccleſiam in hoc ſeculo regendam ſuſceperat, oportebat eum fluctibus turbari
& moueri. Perſecutionem patiebatur ad inuidis, quorum moribus ipſe minimè conueniebat. Illis namque grauis erat Inuidos patitur infeſtos.
etiam ad videndum, & vbi ſanctius atq; reuerentius coram Domino, humilis & paruus in oculis ſuis, procedebat ſiue
adſtabat, ibi amplius inuidis diſplicebat. Erat verò vultu valdè reuerendus, & earum, quæ in mente illius regnabant,
virtutum quædam maieſtas forinſecus in facie quodammodo viſibiliter ſentiebatur, maximè cum ſancto altari aſſi- Maieſtas vultus eius ſacrificantis.
ſteret, ſacris Miſſarum ſolenniis intentus. Tunc etenim tam reuerendus apparebat, vt in faciem eius intendere volen-
tes, quadam velut magiſterii dignitate ſubitos terreret, niſi quos dilectio conſortabat, quæ ſola Dei & ſanctorum e-
ius adſpectu digna eſt. Hoc amplius indignantes inuidi, execrabantur, procaciter ad alterutrum loquentes, & dæmo-
nem eum eſt dicebant, quem conſtabat eſſe angelum Domini, ſecundum veritatem ſcripturæ dicentis: Labia ſacerdo- Malac. 2.
tis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum eſt. Videte, aiebant, dæmo-
nem, quomodo ſe in effigiem transfigurat angeli, ita vt nemo noſtrum faciem eius intueri poſſit. Et quid mirum, ſi ve-
ritas verum dixit, & ſecundum dictum eius locuti ſunt domeſtici falſitatis? Dixit enim: Si patremfamilias Beelzebub Matth 10.
vocauerunt, quanto magis domeſticos eius?

XXVI. PORRO maiores fluctus illi excitabat in Imperatoris animo ventus contrarius, quia videlicet ſuſpicionem, quam An. 1020. vide Bar.
contra ſanctum virum initio regni ſui, ſicut iam ſupradictum eſt, mente conceperat inuidi iam dicti ſemper augere la-
borabant detractoriis ſuſurrationibus. Denique res euſque proceſſit, vt iam dictus Imperator, nimio contra il- Vide vt etiam ſanctos principes malæ linguæ nonnunquam fallant.
lum furore ſucceſſus, Coloniam peteret, hoc propoſitum habens, vt eum pontificatu amoueret: aut certè, ſi hoc ratio-
nabiliter fieri non poſſet, quolibet modo iniurioſè illum & indignè tractaret. At verò Deus, maris & fluctuum Do-
minus, qui ab beatum Iob myſticè loquens: Circumdedi, inquit, mare terminis meis, poſuiq; vectem & oſtia, & di-
xi: Huc uſque venies, & hîc confringes tumentes fluctus tuos: non permiſit procellam hanc huc uſque procedere, vt
perficeret Imperator, quod intenderat: ſed occurrens ſubuenit ambobus, videlicet & ei, qui patiebatur immeritus:
& illi, qui de innocentis conſcientia malè ſentiens, peccabat errore deceptus. Cauſa, propter quam tali cum animo Iob 38.
Imperator Coloniam properabat, huiuſmodi extiterat. Imperator exercitu commoto, Comitem quendam Otto-
nem, ſeculi dignitate præpollentem, in caſtro, quod dicitur Hameiſtein, ſito ſupra Rheni litus, obſederat. Is namque
Otto epiſcopatum Moguntinum multa infeſtatione ſæpius peruagans, ferro & igne populabatur, odio magno con-
tra eiuſdem ciuitatis præſulem vehementer inflammatus. Fuerat namq; ab illo propter illicitum connubium iudi-
cio generalis concilii anathematizatus. Cùm ergo querimonia eiuſdem præſulis excitatus Imperator, prædicto in
caſtro illum obſediſſet, venerabili huic viro demandauit, quatenus & ipſe cum ſuis ad hoc negocium feſtinus adue-
niret. At ipſe tunc immenſis vexabatur febribus: & idcirco adimplere non valuit, quod imperabatur. Quam impoſ-
ſibilitatem eius cauſam vt audiuit Imperator, non credidit, videlicet antiqua ſuſpicione præoccupatus, & putans il-
lum ſemper exoſa ſui habere tempora imperii. Reſpondens igitur cum furore, magnoq; ſpiritu iracundiæ: Si inquit,
ad me dedignatur venire, ipſe eum, quia ægrotat, habeo viſitare: atq; cum hac iracundia mox, vbi hoſtem expugna-
uit, Coloniam, vt iam dictum eſt, properabat, imminentibus nimiumque ſeſe ingerentibus inuidis ſuprà memoratis,
qui ſatis ardentem furoris eius ignem magis ac magis perflabant, linguis maleuolis detrahendo innocenti viro Dei.
Sed quia tempus erat iam conſolandi, terminumq; ponendi fluctibus illis, & tempeſtati diutinæ aduerſitatis, proſpi-
ciens de cœlo Dominus, ſtatuit procellam eius in auram, & ſiluerunt fluctus eius. Nam ipſa nocte, qua Coloniam in-
greſſus & officioſiſſimè à viro Dei erat ſuſceptus, cum ſe ſopori dediſſet, videt in ſomnis quendam quaſi venerabilem
virum, pontificali veſte ornatum, qui illum ſic allocutus eſt: Caue, inquit, ô Imperator, ne poſthac amplius pecces in S. Imperator per viſum admonetur.
conſeruum meum Herebertum. Scito illum Deo eſſe acceptum: in quem ſi quid admiſeris, tu ſine dubio portabis iu-
dicium. Nimirum gratia miſerentis Dei, taliter præmonendo Imperatorem, ignorantiæ eius pepercit: quia videlicet
in eo, quod virum eiuſmodi ſuſpectum habebat, non malitia, ſed ignorantia peccabat. Siquidem eiuſdem Imperato- Vide hic ſancti Imperatoris encomion.
ris animam timor Domini poſſidebat, neq; ſciēter diſponere aut iudicare quicquam in regno cupiebat, per quod cœ-
leſtis offenderetur maieſtas. Deniq; cum aliquid de regni negociis diſponere aut iudicare intenderet, diſpoſitiones o-
mnes ſiue iudicia ſua precibus & eleemoſynis præueniebat: quatenus mens eius & actus cœleſti regimine gubernare-
tur, ne quando exorbitaret agendo vel iudicando, quod diuinis contrairet legibus. Rectè igitur ſecundum intentio-
nem ſuam diuino, vt iam dictum eſt, oraculo præuentus & ſeruatus eſt, ne tantorum meritorum pontificem iniurian-
do, vt propoſuerat, ipſe reus iudicio diuinitatis exiſteret.

XXVII. QVID multa? Manè facto, cum Imperator mēte mutatus virum Dei aduocaſſet, & id, quod cælitus euenerat, quod Vide Bar. ad an. 1020.
ſuperno reſpectu rex compunctus fuerat, vir ſanctus adhuc ignoraret, ac perinde lachrymoſis oculis apud illum que-
relam depromeret, cauſas requirens, propter quas ſibi tamdiu Imperator infeſtus exiſteret, repente, quod non ſpera-
batur, idem Imperator exurrexit, & virum Dei amplexatus eſt. Ille admirans, hæc pariter conſolationis ab eodem di-
cta accepit: Ex quo ad regni faſtigium, Deo donante, conſcendi, detrahentium linguis nimium credulus fateor, vene- Imperator humiliter fatetur errorem ſuū, & reconciliatur S. Hereberto:
rande pater, te exoſum habui, & hanc odii trabem in oculo geſtans, & ideo nihil videns, iniquum de te iudicium ha-
bui, tuamque iuſtitiam, immo Dei gratiam in te fulgentem, videre non merui. Porrò, te tacente, cœlum clamat ſu-
per te tuamq; cauſam defendit apud me. Nam ipſe, qui de ſanctis ſuis curam habet ſemper & habuit, ſicut ſcriptum
eſt, Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges, dicens: Nolite tangere Chriſtos meos, & in prophetis
meis nolite malignari: ipſe me pro te corripuit, vt ſciam, quod inter electos eius computatus ſis. Indulge ergo, precor
te, quod in te malignatus ſum, vel quod te ſeruum Dei tangere deliberaui: quia peccatum meum cognoſco, nec am- Pſal. 104.
plius addam aduerſari tuæ ſanctitati. His dictis, ſemel & iterum ac tertio ſanctum pōtificem deoſculatus eſt, triplicem Oſculatur tertio ſanctum virū.
nimirum nectens dilectionis nodum, de quo Sapiens loquitur: Funiculus triplex difficilè rumpitur. Profectò Impe-
ratorem, dignum & eccleſiaſticum virum, vt erat eruditus, & literarum ſcientia ad vnguem perfect⁹, arbitrari licet eu- Eccl. 4.
angelii memorem fuiſſe, vbi primus Apoſtolorum Petrus trinæ negationis culpam, trina dilectionis deleuit confeſ-
ſione, tertiò reſpondens: Tu ſcis Domine, quia amo te. Pulchrè igitur & dignè trinum dedit oſculū dilectionis & pa- Iohan 21.
cis, ſub teſtimonio ſanctæ Trinitatis: atq; hac dulcedine gratiæ & honoris, præteritæ infeſtationis amaritudinem ſu-
perauit. Nec moratus, virum Dei iam amicus amicum, prope ſe reſidere fecit. Hæc videntes aduerſarii, qui quaſi tem-
pus opportunum nacti, aduerſum illum conuenerant, ſuaſque diu linguas ad accuſandum acuerant, confuſi, protinus
in fugam conuerſi ſunt. At verò cæteri benedicebant Dominum, veritatem magnificantes ſcripturæ, dicentis: Quia Prov. 21.
cor Regis in manu Dei eſt.

XXIIX. NEC contentus hac ſatisfactione rex religioſus, adhuc de iudicio diuino erat ſolicitus. Etenim is, in quē peccatum Vide Bar ad ann. 1020.

R aliquod

Matth. 18. Zach. 2. Rom. 12.

aliquod cõmiſſum eſt, præceptum quidem vel conſilium habet euangelicum, vt precanti in ſe corde ſuo dimittat: ſed adhuc timendus eſt ille, qui legem dedit, quiq; per prophetam dixit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei, & de quo item ſcriptum eſt. Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Benè ergo ſolicitus, & prætereà reconciliatione non contentus, nocte ſequenti, finitis matutinorum ſolenniis, aſſumpto vno ex clericis, idem Imperator cubiculum ſancti pontificis adiit: ſed non ibi quieſcentẽ, verum in proximo S. Iohannis oratorio vigilantem, vt ſolebat, & orationibus inſiſtẽtem reperit. Protinus † abiecta chlamyde, ſolo ſtratus ante pedes eius, in ſpiritu humilitatis & in animo contrito ſe ſuſcipi poſtulat, & ea poteſtate, quam ſacerdotibus ſuis Dominus cõtulit, veniam ſibi dari cunctorum, quæ in ipſum commiſerat. Nec moratus omnipotentis Dei famulus, Imperatorem proſtratum à terra ſubleuat, & Chriſto mediante, qui dixit: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum: ac deinde: Amen dico vobis, Quæcunq; alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunq; ſolueritis ſuper terrã, erunt ſoluta & in cœlo: abſolutio culpæ ſecundum fidem regis in cœlo & in terra peracta eſt. Erat autem hoc ſeruo Domini initium ſempiternæ conſolationis, quippe qui de iſta valle lachrymarum protinus aſcenſurus erat ad gaudium diuinæ viſionis, ſicut Pſalmiſta dicit: Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcẽſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum. Et ſubinde: Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Etenim hoc idem vir Domini, reuelante ſibi ſpiritu, prænoſcens, ait in illo ſecreto inter cętera ad eundem Imperatorem: Noueris certiſſimè, quia poſt diſceſſum noſtrum, quo nunc ſeparandi ſumus, noſtras inuicem facies iam in hoc ſeculo nequaquam videbimus. Eo magis Imperator corde compunctus, iterum in amplexus & in oſcula ruit, flens pariter & cuncta penè membra, manus & oculos, collum quoq; fixis demulcẽs oſculis. Hoc facto, clàm ad cubiculum rediit, mœſtam reportans memoriam prophetiæ beati viri, quam & poſtmodum, tranſitu eiuſdem ſubſequente, veram fuiſſe comperit, & ipſe, vt audierat, ore proprio denarrauit. Nec ſui verò tranſitus tantummodo, ſed & obitus Imperatoris prophetico ſpiritu hic ſanctus Dei præſcius extitit, quod poſtmodum ſuo loco præſens narratio non tacebit.

Eſt hoc S. Ioannis Oratorium, quod in Curte, dicitur.

† Vide ſancti Imperatoris eximiam humilitatem, & vt agnoſcat pontificum authoritatem.

Matth. 18. Pſal. 83.

IGITVR poſt diſceſſum Imperatoris beatus Herebertus, cœlorum ciuis, longa in hoc ſeculo peregrinatione fatiga- XXIX.
tus, cùm ſuſpirans proſpiceret manſionem æternam patriæ cœleſtis, tandẽ febre corripitur: & ecce ſeruus Domini pro ipſa expectatione peruigil, ſentire ſeſe arbitratus eſt, quod iam veniret, iamq; pulſaret Dominus, vt ſibi aperiretur. Erat autem tunc temporis in quadam ſuæ diœceſis villa, quæ Nuſſia dicitur. Cum igitur vrgẽte atq; ingrauescente morbo eſtu vexaretur, properè Coloniam mittens, Abbatem Eliam accerſiuit. Quo veniente, ipſe, ſecundum præceptũ Apoſtoli, ſacro eſt vnctus oleo in nomine Domini, pariterq; corporis & ſanguinis Dominici ſacramentis munitus, tunc demum carinæ illatus eſt, vt Coloniam deduceretur. Tunc in Apoſtolorum principis oratorium iuſſu ſuo delatus, atq; coram altari ſanctæ Crucis, quod ad medium ſitum eſt, depoſitus, prout valuit, capite oculiſq; ac manibus in cœlum protenſis, prolixius orauit. Aderant namq; tam ex clero quàm ex populo quamplurimi, mirantes pariter & cõpuncti pro ſuauitate orationum & pietate ſupplicantis, cui veraciter omni tempore & tunc maximè in extremis ſuis congruebat illud Dauidicum: Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearũ ſacrificium veſpertinum. Oratione ergo bono cum odore ac religioſo exemplo completa, in cubiculum oratorio coniunctum delatus eſt. Prædictus Abbas ab eodem pro conſolatione retentus, continuis duabus noctibus, vbi parum quid ſomni percepiſſet, viſionibus clariſſimis inſtruebatur, quod eadem infirmitate ſine dubio idem foret è corpore migraturus.

Nouefi corripitur febre.

Iacob. 5. Extremam vnctionẽ & Euchariſtiã moriturus accipit.

Pſal. 140.

ERAT a. huiuſmodi vna viſio, quam mox hora matutina beato viro, carnis ſuæ ſolutionem deſideranti, hoc modo XXX.
retulit: Videbam, inquit, me beati Petri oratorium introiſſe, & ecce illud erat quaſi magna & ſolenni frequẽtia plenũ, ſplendidis clericorum atq; ſanctimonialiũ choris conſiſtentibus, & quaſi ad procedendum paratis obuiam cuidã magnæ perſonæ, vt ab ipſis honorificè ſuſciperetur: quo videlicet honore ſacras illuſtreſq; perſonas in tempore præuenire, Eccleſiaſticæ conſuetudinis eſt. Neſciebam, inquit, quæ illa debeiet eſſe perſona, veruntamen magnam aliq atq; inſignis reuerentiæ ſuſcipiendam fore perſonã, meus ſomniantis ſenſus habebat. Ergo licet tremebundus, in gradu meò conſiſtens immotus, eum, qui primus inter eos videbatur, acciui, & quiſnam ab ipſis ſuſcipiendus foret, percontatus ſum. Ille reſpondens: Deo, ait, ſanctiſque omnibus dilectum, videlicet Archiepiſcopum Herebertum venimus ſuſceptum. Ego vehementer admirans tanti tamq; ſplendidi occurſus feſtiuitatem, hęc audiui ab eodem protinus: Si ſcires, qualiter vel à quibus poſtmodum ſuſcipiendus eſt, nequaquam admirareris ſuper hoc proceſſu noſtro, qui re ipſa longè minor eſt. Huiuſmodi viſum is, qui viderat, beato viro confeſtim diluculo referens, verè tanquam bono nuncio ſanctam lætificabat animam, diſſolui & cum Chriſto cupientem eſſe. Nam expectationi deſiderioque eius anhelanti celerem adeſſe pollicebatur effectum, & eam, de qua iam ſupradictum eſt, diſceſſus ſui confirmabat pręſcientiam. Deniq; & ante viſionem hanc aliud quiddam iam dictus vir venerandus Elias viderat, quod proculdubio ad eiuſdem rei ſignificationem pertinebat. Fuerat autem huiuſmodi ſomnium, eundem pontificem, ſacris atq; feſtiuis indumentis perornatum, procedere quaſi ad celebranda ſolennia Miſſarum, ſolum tamen atq; incomitatum, clero expectante taciturno: cuius idem pontifex, quaſi Romam peregrè profecturus, benedictionem flagitaret: qui & ſolus, vt videbatur, declinauit, & nuſquam repertus eſt. Talia, non dubiam interpretationem habentia, cum ille triſtis referret, vir beatus in abundantia lætitiæ ſuſcipiebat: quippe qui iamdudum finem ſuum habens præcognitum, præſentibus adhuc iuuabatur documentis, vt diceret: Dirumpe vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Maiora his, per quæ longè vel propè beati huius viri tranſitus vel meritum ſignificatum eſt, loco alio ſeruata ſunt. Nunc eundem eius cœptum ſermo proſequatur tranſitum.

Viſio Eliæ Abbatis.

Alia eius viſio.

Pſalm. 115.

CVM ergo abſq; dubio per præſentis ægritudinis moleſtiam pulſaret Dominus hic ſeruus fidelis aperire illi prope- XXXI.
rabat, lumbis iamdudum præcinctis, & lucernis clarè ardentibus. Diſtribuebantur omnia, quæ ſuperfuerant, pauperibus, vt profecturus ad æterna tabernacula, pauper ipſe grata vice reciperetur. Reſidebat autem ad caput lectuli frater eius Comes, nomine Gezemannus, profundas lachrymas atq; amariſſimos continuans gemitus, velut qui in magno pelago tempeſtatem circumſpiciens, fractoq; gubernaculo naufragus periclitaretur. Cui vir piiſſimus valde compatiens: Quid, inquit, frater mi tam miſerabili temetipſum afficis eiulatu? Parce, quæſo, lachrymis & gemitibus: quia ſperantibus in ſe non deerit conſiliarius & conſolator Deus. Tu ergo iacta cogitatum tuum in illo: & quia cunctis in hoc ſeculo viuendi tempus breue eſt, & migrare oportet, nunc interim præparare, & miſerere animæ tuæ, vt dignus habearis ſeculo venturo. Præparationis hic modus tibi perneceſſarius & optimus eſt, vt de rebus tuis quoad potes, pauperibus impertiendo, amicos tibi facias: vt cum defeceris, ſicut ait Dominus noſter, recipiant te in æterna tabernacula. Hæc & huiuſmodi ſalubria monita danti, ille reſpondit: Iſta, Domine mi, Deo aſpirante, libenti animo agere curabo: ſed tuus ab hac vita diſceſſus, fratris tui orphanitas & inconſolabilis animæ meæ viduitas eſt. Noſti præterea quia maieſtas imperialis tuis omnibus propinquis aduerſa ſemper extitit, & dum * aduiueres, tunc quoq; nobis propter ipſum periculoſus erat ſtatus vitæ præſentis. Ecce autem refugium noſtrum, murus & antemurale noſtrum cadit, dum tu ab hac vita diſcedis, cuius muniebamur virtute & gratia, magniſq; apud Deum & homines meritis peruulgatis. Ad hæc vir Dei ſpiritu prophetico prædoctus: Regem, inquit, immortalem modis, quibus iam dixi, ſtude tibi efficere propitium: de iſto autem homine communis neceſſitas finem factura eſt, vt & ipſe viam vniuerſæ carnis ingrediatur. Noueris enim quia poſt obitum meum, trium non peraget annorum curriculum.

Moriturus omnia ſua largitur pauperibus.

Optimè conſulit fratri ſuo comiti.

Luc. 16.

** adhuc viueres.*

Prædicit obitum Imperatoris.

Poſt

xxxii. Poſt hæc, morbo inualeſcente, iamq́; non incerto eius tranſitu, ſpirituales ipſo iubente à fratribus exequiæ pſalmorum decãtationibus inchoãtur. Ipſe quoq; pectoris anhelantis, quoad poterat, citharam extendebat, pariter pſallens & quodammodo dicens: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vſq; ad domum Dei, in voce exultationis & confeſſionis. Interea pauperum procuratorem, cui curam illorum ipſe commiſerat, inter mœrentium cateruam cominus ſibi aſſiſtere vidit: Et quid, inquit, nunc agunt fratres mei? Num illorum ſeruitio deeſt aliquid? Dicebat autem de pauperibus. Etenim illos humili conſcientia fratres ſuos, immo & dominos & patronos apud Deum æſtimare conſueuerat. Cum ille cuncta, quæ ſibi aſſignata fuerant, ſe expendiſſe, iamq́; nihil ſupereſſe reſpondiſſet, protinus eccleſiæ præpoſitum, & ciuitatis accerſiens aduocatum, his illos allocutus eſt: Audiſtis, chariſſimi, immo & vigilanter audire debetis ſcripturam dicentem: Quia fœneratur Domino, qui miſeretur pauperi: & quia ſicut ignem extinguit aqua, ita eleemoſyna reſiſtit peccatis. Ego ſi quid exempli boni ſecundum verba hæc vobis præbui, ſi quid in pauperibus ſeminaui, nunc iam repoſita compenſabitur merces, & meſſis, quam acquiſiui, nunc iam recipienda eſt, ſicut item ſcriptum eſt: Qui parce ſeminat, parce & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Iam enim vobiſcum diutius non ero hic, vbi ſeminatur. Migrandum eſt, & iam hora inſtat, vt eam illuc, vbi metitur, propria corporis mei, prout geſſi, recepturus. Vos igitur tanquam filios chariſſimos pater moriens & vltimum ſpiritum trahens, hac nouiſſima teſtatione conuenio, quatenus pauperum memores ſitis, atq; hoc animæ meæ ſolatium impendatis, vt quoaduſque ſucceſſor epiſcopus ſubrogetur, conſtitutum à me pauperibus refrigerium, veſtra ſuppeditante cura, non deſit. His auditis, vehementer compuncti ſunt, ſeq; hoc libentiſſimè acturos ſpoponderunt, eo magis abeuntem congemiſcentes, quod factis præteritis perpendebãt conuenire verba nouiſſima, reſpicientes qualis erat, qualiter vixerat, quanto ſibi ſemper ſtudio miſericordiam theſaurizauerat, & inſtantis horæ neceſſitatem finemq́;, in quo laus omnis canitur, quàm ſapienter prouiderat.

Pſal. 41. — Pauperes vocat fratres ſuos & dominos. — Prov. 19. — Eccl. 3. — 2 Cor. 9. — Cõmendat pauperes primarius viris.

xxxiii Et quia de ſucceſſore mẽtionem fecerat, altius in planctum excitati, velut pupilli iam deſerti, percontabantur & q̃ritabant, quiſnam tanto præſule viduatam recepturus foret matrem ipſorum eccleſiã. Ille, aiebant, virtute venerabilis eſt, & ille alius vtcunq; idoneus eſt: atq; ita diuerſorũ qualitates perpendendo, ſolicitudinem ſuam inuicem anhelando cõferebant. At ille prophetico, vt iam ſuprà dictum eſt, ꝓdoctus ſpiritu: Neq; illum, inquit, neq; hunc, quem putatis: ſed Pillegrinum habebitis epiſcopum, & hic in hac eccleſia pontificatus officium breui tẽpore adminiſtrabit. His dictis, carne ſolutus, de vitæ præſentis anguſtia ad æternæ patriæ ſempiternam conſolationem aſcendit, fructum percipiens perpetuæ iucunditatis. Migrauit autem ſeptimodecimo Calend. Aprilis, ſepultusq; eſt in Duitienſium caſtro, in oratorio ſanctæ Dei genitricis, quod ipſe condidit, multis deinceps ibidem coruſcans miraculis ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Vbi cum ſanctum corpus eius humatum fuiſſet, tunc demum reminiſcens is, qui villicus ſancti pontificis extiterat in chorte ipſa, in qua iam dictum per ſuperius memoratam reuelationem conſtructum erat oratorium, admirando diuinam prouidentiam, dicebat: Locus hic, in quo corpus hoc ſanctum ſepultum eſt, tumulus erat omni tempore herbidus, ſemper mundus & amœnus, omniumq́; oculis iugiter gratioſus. Quod nimirum laudibus proficit beatiſſimi viri, cuius futuris exequiis ſeruandisq; reliquiis taliter ſeſe loci facies, iubente Deo, præparauit, vt ſemper ſeruaretur viridis ille ſinus terræ, in quo requieſcere haberet poſſeſſor ſempiternæ viriditatis, cui repoſita erat hæreditas incorruptibilis, incontaminata, & immarceſcibilis. Proinde cum Apoſtolo regi ſeculorum immortali, inuiſibili, ſoli Deo honorem dicamus & gloriam, in ſecula ſeculorum, Amen.

Prædicit quem ſit habiturus ſucceſſorem. — Moritur anno 1021. vt notat Bar. — Nota de loco ſepulcri eius. — 1. Tim. 1.

xxxiv Eodem tempore vir memorabilis Eppo Babenbergis epiſcopus, præclaris moribus, & non contemnendis florebat virtutibus. Hic tam longè poſitus, eadem nocte, qua vir Domini Herebertus, poſt emeritam vitę huius militiam, ſupernum, vt iam dictum eſt, donatiuum accepit, viſionem vidit huiuſmodi: Ingrediebatur quaſi quoddam magnum ſplendidumq́ue Capitolium: & ecce illic innumerabilis reſidebat concio perſonarum venerabilium, epiſcoporum, abbatum, regum atque Imperatorum, cæterorumq́ue cuiuſcunque ordinis virorum illuſtrium, ſecundum ſuum quique ordinem veſtiti, & omnes pulchri ac reuerendi, quaſi ad agendum generale concilium congregati. Porrò in medio conſidentium, loco eminenti ſella videbatur epiſcopalis, ſeſſorem nondum habens: Veruntamen ad hoc parata, vt in illa reſideret aliquis. Vt ergo tantæ amplitudinis locum, tamq́ue venerandæ multitudinis conuentum introſpiciens vidit, ſicut ipſe referebat, admiratione pariter & timore compreſſus ſtetit, & nequaquam introire præſumpſit. Nam viſionem hanc diluculo Imperatori Henrico feſtinus intimare curauit. Is enim tunc inibi degens, Quadrageſimam celebrabat. Aiebat ergo: Cum ita ſtarem ſtupefactus, ecce vnus de illo ſancto ſenatu, tantoque quaſi patritiorum cœtu ſurgens, & vſq; ad me pro foribus ſtantem procedens, quem & ego dudum noueram, apprehenſum manu introduxit me, annuens vt ſuper ſedem vacantem, ſicut iam dictum eſt, reſiderem. Ego veritus, hoc facere recuſaui. Sciebam enim ſellam eandem poſitam non mihi, ſed alteri, quem eatenus ignorabam, viro maioris reuerentiæ & dignitatis amplioris. Nec mora, is, qui conuentus eiuſdem primatum tenere videbatur, duobus ex eodem conſeſſu venerabilibus epiſcopis præcepto edixit, vt foras exeuntes, eum quem primùm inuenirẽt ſtantem & paratũ, introducerent, & in ſede illa media, quoniam ſeſſioni eius præparata fuiſſet, dignè collocarent. Fecerunt illi, vt fuerat imperatum: & ecce quem adducebant, is erat dominus Herebertus archiepiſcopus Colonienſium, ſacro redimitus ornatu, tanquam in die ſolenni ad celebranda ſolennia Miſſarum. Eum in illa ſede medium, vt fuerant iuſſi, ſedere fecerunt. Veruntamen vnum ad ornatum eius, ſcilicet balteus, deeſſe videbatur. Cum ergo vidiſſent illum principes tanti conſedentes, balteumq́ue illi deeſſe animaduertiſſent, quaſi vehementi admiratione concitati, ſciſcitabantur quiſnam ille eſſet, qui tanti pontificis ornatum diminuere præſumpſiſſet. Ad hæc ipſo tacente, prælocutus eſt vnus de primoribus: dixitque, quod is eſſet Imperator Henricus. Hæc, vt iam dictum eſt, venerabilis epiſcopus manè facto imperatori retulit, paiterq́; vt erat certus de viſionis veritate, affirmabat, quod ſanctus Domini Herebertus iam ſeparatus à terrenis, & translatus eſſet ad immortalem ſenatum curiæ cœleſtis. Nec verò illum conſtantia ſua fefellit. Nam poſt dies aliquot nuncius venit, qui Imperatori ſacram, vt iam dictum eſt, Quadrageſimam celebranti, Colonienſis archiepiſcopi obitum annunciauit. Requiſitus quoque diligenter, quando obiſſet, & vtrum noctu, an interdiu de corpore migraſſet, cum ſicut ſe res habebat, reſpondiſſet, admirati ſunt tam Imperator, quam is, qui viſionem viderat, epiſcopus, quod talia tamque longe poſitis Dominus fuerit reuelare dignatus. Nam ipſa nocte, qua viſum epiſcopus viderat, ſanctum Domini migraſſe conſtabat. Sed & antequàm nuncius iam dictus aduenirer, Imperator non incredulus viſioni, reſponderat eandem epiſcopo narranti: Si balteo caruit, me prædone, ille ſanctus & venerandus vir, Domino adiuuante, meq́ue operam dante, rapina hæc reſtituetur illi. Recordabatur autem & nouiſſimæ eius collocutionis, qua Imperator pro reatu ſuo coram illo ſatisfecit, & hoc ab eodem audiuit, quod ſuas inuicem vlterius facies non eſſent viſuri. Item & illud prudentem in hac re coniectorem non latebat, quia quod à ſe dicebatur vir tantus balteo ſuo ſpoliatus, hoc erat, quod à ſe non fuiſſet dignè pro meritis ſuis honoratus. Igitur Imperialem manum largius extendens, dona Chriſti Eccleſiis pauperibusq; diſtribuit, ſacrisque Miſſarum ſolennus, pſalmis & orationibus tranſitum beati præſulis edixit celebrari, cui balteum ipſe ſuſtuliſſet: id eſt, qui viuentem longe minus, quam decuerat, honorificaſſet. Verè vt ſapiens hoc egit, quia nimirum nullo modo melius rapinam eius poterat reſtituere, quàm faciendo pro ſemetipſo fructus dignos pœnitentiæ. Quapropter arbitrari licet, viſionem huiuſmodi non tantum pro

Viſio Epponis epiſcopi — Imperator S. Henricus celebrat Quadrageſimæ ieiunium. — Pius Imperator agnoſcit culpam ſuã, & eam largiſſimis eleemoſynis & ex. piat.

beati præſulis honore, verùm etiam pro eiuſdem Imperatoris melioratione celebratam fuiſſe: quoniam ipſe ſuperius memorata ſatisfactione ſua promeruiſſet, vt ſicut eum perſona non accuſabat, ita nec illum ſuperſtes cauſæ veſtigium accuſaret. Nam in prædicta viſione ſancto percontante concilio, quis ornatum eius minuiſſet, diligenter notandum, quod non ipſe beatus præſul reſpondit, neq; Imperatorem accuſauit: quia videlicet viuens, euangelici memor præcepti, totum ex corde ſuo dimiſerat illi. Itaq; vel modicum cauſæ veſtigium, quod ſupererat, ne accuſaret eum, pulchrè talis viſio iuuit, ad miſericordiæ opera ſuſcitans eius animam.

Matth. 18

INTEREA tumulus beati viri, locus (vt erat) apparebat eſſe refugii fidem habentibus, & ex quacunq; neceſſitate confugientibus ad protectionem Dei cœli: & velut quidam riuus paradiſi, gratia curationum exinde fluebat vbertim. Sanabantur infirmi, illuminabantur cæci, erigebantur contracti, currebant claudi, paralytici curabantur, dæmones de obſeſſis corporibus effugabantur. Vnum autem inter cætera contigit infra tricenarium funeris, quod pro ſui magnitudine non præterire, immò & inprimis narrare dignum eſt. Res enim geſta, eſt valdè mirabilis, & penè eſſet incredibilis, ſi non ex ſanctis canonicisque conſtaret ſcripturis, angelos quoq;, qui vtiq; ſpiritus ſunt, & carne non teguntur, interdum viſos & auditos fuiſſe ab hominibus ſenſibus corporeis. Siquidem hoc accidit, vt ſpiritus beati huius viri, iam carne ſolutus, homini viuenti viſibiliter appareret, ſermonemque conferret: cuius videlicet ſermonis ſubſecuta veritas teſtatur, non phantaſticum, ſed verum & diuinum fuiſſe, quod oſtenſum eſt. Res hoc modo geſta eſt: Vir vitæ venerabilis Volpertus, cœnobii, quod ab eodem ſancto pontifice conſtructum fuerat, pater primus, recenti tanti præſulis obitu magis excitatus, quotidianis maximeque nocturnis peruigil inſiſtebat orationibus. Erat multorum monachorum pater, quippe cui propter egregiam vitæ conuerſationem, ſcientiam quoq; & dilectionis abundantiam, non ſolum præfati cœnobii, verum etiam monaſteriorum ſancti Pantaleonis, ſanctique Viti cura vel prouidentia commiſſa fuerat. Huic per omne tempus vitæ continuum penè ſtudium fuerat, matutinos præuenire hymnos, ſolitariisque vigiliis pſalmos decantare Dauidicos: & hunc ſanctum feruorem eius dolor, qui de tanti patris obitu acciderat, maiorem, vt iam dictum eſt, effecerat. Cùm ergo quadam nocte ad hoc ipſum opus ardentius aſſiſteret, & magno charitatis igne ſanctæ orationis incenſum adoleret, reuera fumus aromatum eius altius aſcendit, & ante oculos Domini in cœlum vſque peruenit. Nam illo diutius orante, reſpectus diuinitatis ſuper eum factus eſt, & locus contremuit, iuxta quod in pſalmo, ſaluo altiori ſenſu, ſcriptum eſt: Qui reſpicit terram, & facit eam tremere. Stabat autem ipſe prope ſepulcrum beati antiſtitis, & quem viuentem dilexerat, eidem ſepulto mente & corpore ardenter inhærebat. Cùm igitur locus intremuiſſet tam valdè, vt tota monaſterii fabrica funditus quati videretur, mortalis, vt erat homo, inhorruit quidem, ſed non modicam habens fidem, cœptam continuabat orationem, cornu altaris apprehendens. Iterum à parte orientali murus templi cum magno ſonitu intremuit, & omnia circumſtantia moueri viſa ſunt. Ecce autem & ſepulcrum beati viri patefactum eſt, & ſanctus Dei egredi viſus eſt. Isq; ſtans prope virum iam dictum, leniter tangens illum, quid operaretur, ſciſcitatus eſt. Hoc, vt iam ſupra dictum eſt, omninò incredibile videretur, ſi nuſquam Eccleſiaſticis contineretur literis, aliquos Deo volente corporaliter viſos fuiſſe mortuorum ſpiritus, ſi non etiam angeli ab hominibus Deo placentibus fuiſſe hoſpitio ſuſcepti legerentur. Sed & Daniel in viſione angelica conturbatus, eodem, qui apparuerat, ſatagente confortatus eſt. Cum igitur & iſtum beatus pontifex alloqui inciperet, tangens prius latera eius baculo pontificali, cum quo fuerat tumulatus, vires ille reſumpſit, & ad interrogata reſpondere præualuit. Nam ſic ex viſione & ex prædicto fragore fuerat tremefactus, vt non ſtare præualeret, immo & vix ad ſedendum virtus ſufficeret. Cùm ergo percontati quid operaretur, breuiter pro ſe reſpondiſſet, confeſtim is, qui apparuerat, intulit hæc: Orationibus, frater mi, ſedulus vigilanter inſiſte, & viuorum atque mortuorum parentum vel familiarium tuorum ſalutem exorans, mei quoq; memoriam abundantius habe. Scito enim & veritatem loquenti mihi præbe fidem, quia obitus mei die triceſimo qui nunc imminet, mecum pranſurus es. Hoc ille audito, penè exanimatus reſedit in eodem loco. Tandem verò ſpiritum paulatim attrahens, reſpirauit, baculoq; innixus ſurrexit, & corpore ac mente tremens, vix ad lectulum peruenit. Manè facto, in conuentum fratrum de more proceſſit, ſermonem protulit ædificationis ſatis eloquenter & cum ſpirituali ornatu magnæ venuſtatis, inter cætera maximè illud exhortans, quod egregium decus eſt monachorum, vt videlicet oris ſui cuſtodiam haberent ad ſilentium: quia ſicut propheta teſtatur, cultus iuſtitiæ eſt ſilentium. Porrò viſionem, quam viderat, tunc interim reticuit: conuentu autem ſoluto, ſeniores tantum, & qui magis ſpirituales eſſe videbantur, ſecretius aduocauit, & quæ viderat, quæque audierat, cuncta per ordinem retulit. Illi rem non vt erat attendentes, & longè minus quàm erat æſtimantes, ſuo ſenſu loquebantur, dicentes ei nihil aliud fuiſſe quàm quod eſt humanæ conſuetudinis: ſcilicet quem viuentem dilexerat, eundem mortuum præ oculis cordis cogitatione continua verſabat, & cogitationes vigilantis curamque dilectionis, quam erga illum habebat, ſequebantur huiuſmodi ſomnia. At ille audiens hæc, nihilominus ſciebat, quid vel qualiter vidiſſet: magisq; ſuæ conſcientiæ, quàm aliorum credebat opinanti ignorantiæ. Quid multa? Obitus beati viri dies inſtabat triceſimus, & prædictus monaſterii pater ad eundem diem copioſas pauperibus impenſas præparat. Oportebat autem illum propter hoc ipſum exire ad quandam ſuæ vel Eccleſiaſticæ poſſeſſionis villam, quæ ferme decem milliaribus à monaſterio procul aberat, vbi quæ neceſſaria erant futuro diei, præparare præſens ipſe properanter iuſſit. Hoc facto, nauem conſcendens, velociter per alueum Rheni ad monaſterium reuertebatur. Iam hora ſexta rogabatur à comitibus, vt pranderet: quoniam & ipſis ita iucundum de more erat, & hora ſatis opportuna commonebat. Ipſe quoq; non abnuens, immò & ex charitate iuuentuti famulanti condeſcendens, præmiſit opus Dei, ſextamque horam de more cum duobus, qui obſequio eius aderant, fratribus canere incepit. At vbi ventum eſt ad lectionem, quam nos Capitulum dicimus: hæc autem erat, Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur: quod enim mortuus eſt &c. reſpondentibus illis, Deo gratias: continuò ſpiritum exhalauit. Quod videntes qui ſimul aderant fratres, ſociique vel comites, vehementer attoniti, & repentino ſtupore præuenti, pauliſper attendentes, protinus voces cum eiulatu leuauerunt, paulò antè læti, nunc autem triſtes, quippe qui citharam ſuam in luctum, & organum ſuum videbant verſum eſſe in vocem flentium. Egreſſus eſt vnus, vt terreſtri itinere præcurreret ad monaſterium, vt rem fratribus intimaret. At illi qua hora nuncius hic ingreſſus eſt, ad cœnandum conſederant, alacriter ſui patris aduentum, & ſubſecuturæ diei, quæ triceſima beati præſulis erat, ſpiritualem expectantes lætitiam. Vt ergo nuncium huiuſmodi conſedentibus innotuit, pariter cuncti non leuiter congemuerunt, mente concuſſi, & ſuis penè cuncti ſedibus excuſſi, tam miſerabili geſtu tamque lachrymoſo proceſſu, vt nulla ſermonis copia ſatis exprimere poſſit. Vulneri quippe adhuc recenti, id eſt, dolori, qui de beati præſulis obitu acciderat, vulnus hoc aliud ſuperacceſſerat. Itaq; filiorum animos non mediocriter tangebant tam continua, tamq; contigua patrum funera. At ille venerabilis pater, qui nunc taliter diſceſſerat, reuera feliciter ad æternæ vitæ prandium cœnamq; immortalitatis inuitatus proceſſerat, veram viſionem ſuam, verum oraculum illius, exitu ſuo comprobans, qui dixerat illi, Quia die obitus mei triceſimo mecum es pranſurus. Allatum itaq; defuncti corpus, propè ſepulcrum eiuſdem vatis ſui, videlicet ſancti præſulis, cum † libitina depoſitum eſt. Ecce autem inter exequiarum vigilias pauper quidam, à cunabulis contractus, quē idem ſanctus pontifex, dū adhuc viueret, alebat, inter ſepulcrū ſancti & huius defuncti feretrū triſtis prorepſerat, & inter duos mortuos, ſuæ inopis vitæ patronos, tacens,

Margin notes, in order down the page:

XXXV. (right margin, beside the line beginning "INTEREA")

Miracula ad eius ſacras reliquias.

Volperti I. Abbatis Tuitienſis egregia laus.

Pſal. 103.

S. Herebertus loquitur poſt obitum cum Volperto Abbate.

Gen. 18 & 19.

Dan. 10.

Silentii cura, egregiū decus monachorum.

Eſa. 32.

Volpertus Abbas religioſus, ſubito obdormiit in Domino.

† Libitina ponitur hic pro lecto, in quo mortui deferebantur.

iacens, tota nocte ſe illis ſuperſtitem eſſe deplorabat. Viderunt illum, qui coram Deo viuebant, & eadem clementia, qua viuētes in carne victualem illi præbebant alimoniam, defuncti ijdem mirabilem totius corporis eius operati ſunt medelam. Deniq; circa lucis exortum, matutinos fratribus hymnos perſoluentibus, repentè is, qui contractus iacuerat, vehementer exclamauit, velut ad ſuccurrendum ſibi, videlicet virtute inuiſibili concuſſus, neruiſq; ſolutis in longum extenſus. Quo eius clamore audito, nonnulli ex fratribus ſeniores accurrunt, videntq́; illum extenſum iacere, riuumq; tetri ſanguinis per pauimentum. Allata protinus aqua, refocillatus eſt, & poſt puſillum ſanus ſurrexit, ac permanſit incolumis. Huius opus virtutis rectè vtriuſq; aſcribi debet meritis. Cæterùm à beati præſulis tranſitu, intra paucorum dierum decurſus, viri pariter & mulieres fermè quadragintaquinque diuerſis incommodis liberati ſunt ad ſepulcrum eius glorioſum, laudantes nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

Contractus ad ſepulcrū S. Heteberti curatur.

Multa miracula ſiūt ad eius ſepulcrum.

VITA S. GERTRVDIS ILLVSTRISSIMÆ VIRGINIS CONSCRIPTA AB AVTHORE QVIDEM ANONYMO, SED QVI TEſtetur ea ſe ſcribere, quæ partim ipſe viderit, partim ab idoneis teſtibus auditione acceperit. Porrò ſtylus in gratiam lectoris mutatus eſt per F. Laur. Surium.

An. 650.

PROLOG. SANCTA ac indiuidua perſuaſi charitate credimus, & ſtabili atq; inconcuſſa fide tenemus, iis, qui iter illud, quod ad cœleſtem perducit patriam, ingredi, cunctaq; huius labentis ſeculi lucra & emolumenta abiicere cupiunt, ad ęterna illa capeſſenda prēmia impedio hoc adminiculari, ſi res geſtas ſanctorum vtriuſq; ſexus hominum, ad aliorum profectum & ædificationem, vel breuiter, at bona tamen fide, ſiue ſcribendo, ſiue concionando commemoremus: vt illorum exempla pectorum noſtrorum tenebras flamma feruentis amoris & ardore ſanctæ compunctionis illuſtrent. Atque hanc ob rem, adiuuante nos omnium opifice ſancto Spiritu, de vita beatiſſimæ virginis Chriſti Gertrudis, eiusque conuerſatione, qua ſecundum Deum & monaſticam diſciplinam, dum eſſet in humanis, regulariter vixit ad exemplum ſanctę familię Chriſti, ea iam ſcribere aggrediar, quæ vel ipſe meis vidi oculis, vel à teſtibus idoneis & fide dignis accepi: maximè id à me poſcente ſacra virgine & Abbatiſſa Dominicana, ſanctaque * Niualenſis cœnobii, cui Gertrudis beatiſſima præfuit, congregatione.

17. MAR.

* Niuellenſis.

I. ET quidem, quòd ad illius genus & familiam attinet, longum eſt ea hîc recenſere: præſertim cum in tota Europa apud omnes peruulgata ſint clariſſimæ ſtirpis huius & loca & nomina. Ad alia igitur accedamus: Cum in paternis ædibus verſaretur ſacra puella Gertrudis, ad pedes beatæ memoriæ parentis ſuæ * Ittæ, die ac nocte verbi Dei ſapientiam meditabatur, Deoq; chara & hominibus grata ac amabilis, coætaneas ſuas longè anteibat. Fuit verò hoc primum illius in Chriſti ſeruitio initium, quemadmodum ab homine veraci & iuſto, qui præſens illic aderat, cognoui. Cum pater illius Pipinus regem Dagobertum in ſuas ædes ad ſplendidas epulas inuitaſſet, quidam eò adoleſcens aduenit, filius ducis Auſtraſiorum, isque tum à rege, tum à parentibus S. Gertrudis eam ſibi coniugem dari petiit, ſuam illis, vt eſt ſeculi huius more comparatum, viciſſim amicitiam & ſtudium promittens. Et regi quidem iucundus fuit hic ſermo, hortabaturq́; patrem puellæ, vt ad ipſius conſpectum puella vnà cum matre adduceretur. Venerunt illæ, tametſi ignorarent, quam ob cauſam rex illas acciri voluiſſet: inter edendum autem cum ex puella rex ſciſcitaretur, num illum adoleſcentem auro fulgentem & ſericis comptum veſtibus, vellet habere ſponſum, illa indignabunda, etiam adhibito iureiurando, reſpondit: Ego neq; hunc, neq; quemuis alium mortalem hominem, ſed Chriſtum Deum ac Dominum meum volo ſponſum habere. Quæ cum audiuiſſet rex & proceres eius, ſtupebant ad tam teneræ puellæ ſermonem, diuino vtiq; inſtinctu prolatum: porrò adoleſcens pudefactus, receſſit cum indignatione. At illo poſthabito, ſancta Dei puella ad matrem ſe contulit.

* Itana.

Anno 630.

Gertrudis reſpuit coniugium.

Pipinus hic fuit Brabātiæ dux, Maior domus Clotharii Francorum regis, Carolomanni filius, cuius vitam habes 21 Februarii. Vide & vitam S. Modoaldi Archiepiſcopi Treuirenſis per Stephanum abbatem conſcriptam, quæ eſt 11. Maij.

II. AB illo autem die animaduerterunt parentes eius, regi illam non mediocriter charam eſſe. Elapſis indè annis quatuordecim, Pipinus vita functus eſt. Tum verò matri viduæ Gertrudis ſedula adhærebat, eiusque iuſſis officioſè, ſobriè & caſtè inſeruiebat. Cum verò mater eius quotidianas ſuſciperet curas & cogitationes de familia & filia orba Gertrude, vir Dei Amandus Epiſcopus ad eius venit ædes, verbum Dei prædicans: Rogauit autem eam, vt ſibi & filiæ, Chriſtiq; familiæ cœnobium conſtrueret. Poſtquam igitur à ſancto Epiſcopo rem ad animarum ſalutem pertinentem didicit, mox ſacro accepto velamine, facultates ſuas omnes, ſeque Deo obtulit. Res ea malè habebat antiquum humani generis hoſtem diabolum, qui ab initio ſemper pios omnes ſtimulante inuidia, inſectatus eſt. Itaque incitauit quorundam animos in illam, idque adeò, vt ab illis, qui ad exequendam Dei voluntatem adiutores ſe ei præbere debuerant, non parum moleſtiæ pateretur, immò multas perferret iniurias, multa afficeretur ignominia, & rebus neceſſariis priuaretur vnà cum ſancta Gertrude filia ſua. Quæ quidem, ſi nos ſingulatim commemorare velimus, nimium prolixi futuri ſumus. Quanta verò eius animi fuerit erga Deum deuotio, quam diuinis flagrârit deſideriis, ſequentia declarabunt.

Pipinus pater S. Gertrudis obit, anno 640. vt auctor eſt Aimoin. hiſt. Franc. lib. 4 c 38.

Itta mater S. Gertrudis ſacrum accipit velamen.

III. NE enim animorum corruptores, Dei famulam Gertrudem ad illecebroſas huius mundi voluptates vi adhibita pertraherent, arrepta forfice, capillos eius ita abſcidit, vt coronæ ſimilitudinem referre viderentur. Interim lætabatur ſancta Gertrudis, & gratias agebat Deo, quòd in hac vita momentanea pro Chriſti amore coronā in capite ſuo repræſentare meruiſſet, vt in illa vita ſempiterna coronam perpetuā ob corporis & animæ integritatem digna eſſet percipere. Præſtitit autē Deus eis pacem ab aduerſariis, & pars diaboli victa eſt. Deinde verò mater eius Chriſti ſacerdotibus eam tradidit, à quibus cum ſodalibus ſacrum acciperet velamen: eamq; toti illi ſanctimonialiū congregationi voluit eſſe præfectam. Erat enim ſancta virgo Gertrudis magna morū continentia prædita, mente ſobria, verbis & ſermonē moderata, ætatem ſenilem iam moribus præ ſe ferens. Feruebat amore Chriſti ſponſi ſui, vultu pulchra, ſed pulchrior mente: caſtitate integra, larga eleemoſynis, ieiuniis & orationibus dedita, pauperum & peregrinorum ſolicitè curā gerens: erga ſenes quidem & ægros humana & pia, porrò iuuenibus ſtrenuam ſe exhibens erga res diuinas. Atq; hoc pacto, ſummo ſtudio creditum ſibi officium exequebatur. Porrò per nuncios ſuos, boni teſtimonii viros, tum Sanctorum patrocinia, tum ſacros codices ab vrbe Roma & regionibus tranſmarinis, gnaros quoq; homines, qui diuinæ legis cantica, ſibi ſuiſq; meditanda, interpretarentur, meruit obtinere.

S. Gertrudis à matre tōdetur.

Catalogus virtutum S. Gertrudis.

IV. CÆTERVM mater eius Itta, rebus his ad hunc modum compoſitis, plena iam dierum, cum etiam nepotes ſuos vidiſſet, non minor annis 60. ab obitu mariti ſui Pipini anno 12. Deo & ſanctis angelis ſpiritum ſuum commendans, migrauit ad Dominum, atq; in Niuellenſi monaſterio ſub B. Petri Apoſtoli tegmine honorificè tumulata eſt. Cum autem matre defuncta S. Gertrudis totum regiminis pondus in ſe ſolam recepiſſet, cogitabat ſecum de rerum cœleſtium contemplatione, cupiebatq́; ſine rerum temporalium ſtrepitu illi vni vacare. Itaq; foris quidem bonis & fidelibus fratribus, intus verò, id eſt, intra monaſterii ſepta ſpiritalibus ſororibus rei familiaris curam demandabat, vt poſſet

Itta moritur, anno 652.

ipſa li-

ipſa liberius die ac nocte in ſancto agone perſiſtere, & vigilãdo, orando, ſacris incumbendo lectionibus & ieiuniis aduerſus ſpirituales nequitias dimicare. Et hac quidem ratione eouſq; progreſſa eſt, vt penè omnem ſcripturam diuinam memoriæ commendarit, & obſcura allegoriæ myſteria, ſancto reuelante ſpiritu, luculẽter auditoribus explanãrit. Extruebat verò etiam diuorum templa, aliaq; egregia ædificia, ſimulq; orphanis, viduis, captiuis, peregrinis & clericis victum quotidianum liberaliter ſubminiſtrabat. Minimè verò hoc loco id prætermittendum arbitramur, quod ipſa nobis veluti terrore correpta retulit: Cum ad altare S. Sixti martyris orationis cauſa aſſiſteret, vidit ſuper ſe deſcendentem ſphæram igneam ſanè luculentam, adeò vt tota baſilica eius ſplendore irradiaretur dimidiæ fermè horæ ſpatio, quæ ſenſim diſparens, eo rediit, vnde proceſſerat. Poſteà quoq;, etiam aliis ſororibus cernentibus, rurſus eodem modo ſuper ipſam lux illa apparuit.

Vides hinc authorẽ hiſtoriæ huius S. Gertrudis æqualem fuiſſe.

Ablegaverat quandoq; nonnullos pro ſui cœnobii vtilitate. At illi cum mare nauigarent, in præſens vitæ diſ- V.
crimen coniecti ſunt. Tum illi in S. Gertrudis memoriam redeuntes, periculum omne euaſerunt. Primò quidem illi tranquillum ſenſêre pelagus: deinde autem procul cõſpiciunt quaſi nauim quandam miræ vaſtitatis, à latere ad ipſos accedentem: cumq; ad illos appropinquâſſet, ingens orta tempeſtas eſt, & ferueſcens mare, horrendis agitabatur fluctibus. Ecce autem immanis quædam & terribilis bellua ab illis conſpicitur, non quidem tota, ſed ſolo dorſo è mari eminens. Ea re perterriti nautæ, & iam ſalutem omnem deſperantes, falſis diis vota nuncuparũt. Porrò illi quos S. Gertrudis miſerat, nomen Christi inuocantes, putabant ſe iam ad ſupremam huius vitæ horam perueniſſe: vnuſq; ex illis exclamauit: Gertrudis, adiuua nos, vti pollicita es. Cũq; id ille tertiò diceret, cetus ima pelagi petiuit, & illi cum multo gaudio, reddita maris tranquillitate, eadem nocte in portum appulerunt. Ita Chriſtus precibus S. Gertrudis pauperes ſuos à præſentiſſimo mortis periculo liberauit. Hæc quidem nos ab illo habemus, qui præſens interfuit. Cum porro aliquot fluxiſſent anni, & ſacrum ſanctæ virginis corpuſculum, multa abſtinentia multiſq; vigiliis attentarum, acri inſuper ægritudine fatigaretur, Domino reuelante didicit prope adeſſe ſuam è corpore migrationem. Itaq; ex conſilio ſeruorum & ancillarum Dei, Abbatiſſæ honore & officio ſe Chriſti amore abdicans; quantum quidem ad rerum externarum curam attinet, neptem ſuam Wilfetrudem, quæ ab ipſis propè incunabulis apud ipſam ad monaſticæ regulæ præſcriptum educata, & ſacris literis imbuta fuerat, ſuo loco inuitam coëgit Abbatiſſæ miniſterium exercere. Agebat tum Deo ſacrata puella Wilfetrudis viceſimum ætatis annum, antiquo Francorum ſtemmate prognata. Erat illa quoq; eleganti forma, familiæ clara, lenis erga ſubditos, rigida ſuperbis, ſuauis eloquio, & Dei proximiq; amore feruens, corporiſq; integritate conſpicua. Effecerat autem pater eius, qui eam dolebat id vitæ genus complexam, vt reges & reginæ, itemque antiſtites, diabolo id inuidia agente, primò quidem blanda perſuaſione, deinde verò etiam vi eam è cœnobio extrahere niterẽtur, res cœnobii illius, cui ſancta virgo præerat, ſibi ſceleratè vendicantes. Sed Domini miſericordia & ſanctorum precibus munita, omnes ſuos aduerſarios, Chriſto, cui ſe deuouerat, adiuuante, mirabiliter ſuperauit. Tantã enim illi gratiam Chriſtus contulit, vt qui prius, praua inflammati cupiditate, eius accuſatores & facultatum monaſterii direptores fuerant, multa in eam vſi liberalitate, eius extiterint defenſores, omneſque ſacræ ædes præclarè inſtauratæ ſint. A ſuſcepta autem Abbatiſſæ functione anno vndecimo, diebus amplius quinquaginta morbo compellente decumbens, ſolito nihilo minus more largas eleemoſynas in pauperes & inopes conferebat. Tandem omnibus, vt ſacrum monet euangelium, debita remittens, & ab omnibus pacem ac benedictionem recipiens, cum inter religioſas Dei ancillas fide & ſpe in Chriſtum munita vixiſſet, anno ætatis ſuæ triceſimo lætum Domino reddidit ſpiritum, nono Calen. Decembris, atq; in B. Petri Apoſtoli baſilica ſummo ſtudio in ſepulcro marmoreo condita eſt. Sed his obiter commemoratis, eo, vnde ſumus digreſſi, reuertamur.

Liberantur quidam à mortis periculo.

Abdicat ſe Abbatiſſæ miniſterio.

Wilfetrudis virginis perſecutiones.

Eius conſtantia.

Luc 6.

*trimeſtri.

Itaqve beatiſſima Gertrudis, poſteaquam ſe Abbatiſſæ adminiſtratione abdicauit,* triennii ferè ſpatio perpe- VI.
tuis vacabat precibus & ſacris exhortationibus, Deiq; verbum tum ſibi, tum ſuæ curæ creditis annunciare non deſtitit. Erat interim ſpe gaudens, in rebus duris & aduerſis patiens, mente inuicta, vultu placida & ſerena, valde ſitiens ſupremum vitæ ſuæ diem, quippe quæ peroptaret è carcere ad regnum, è tenebris ad lucem, à morte proficiſci ad vitam. Degebat inter mortales ſolo corpore: nam animo quotidiè tranſibat ad cœleſtia, continuis precibus & abſtinentiæ afflictioni ſingulariter addicta. Et licèt tenero eſſet corpuſculo, attamen aſperis illud ciliciis macerabat, nihil ſibi in hac vita refrigerii aut laxamenti indulgens, vt poſſet illic beatiſſima frui quiete, vbi iuſti fulgebunt ſicut ſol, nempe in regno cœlorum. Cum autem ad ſupremum vitæ diem veniſſet, planè decreuit, ne quidquam omnino, id eſt, nullum neq; laneum neq; lineum indumentũ eius corpuſculo adhiberetur, præter velum quoddam penè nullius precii, quod quædam peregrina ſanctimonialis ante complures dies illi pro benedictione miſerat, vt illo caput eius tegeretur: porrò in ſepulcro cilicium poneretur: nec alio operimento ſe contegi voluit, niſi cilicio, quo erat induta, & panno veteri, quo cilicium illud tegebatur. Dicebat enim, ſuperflua nihil neq; viuentibus, neq; morientibus poſſe conferre: quod quidem ita ſe habere, etiam ſapientes affirmant.

Suſpirat ad cœleſtem patriam.

Matth. 13.

Cvm iam prope adeſſet dies migrationis eius, vni ad ſe accito è fratribus dixit: Abi celeriter ad illum peregrinum VII.
monachum, qui Vltanus dicitur, degitque in monaſterio, quod * Voſſuinſe appellant, dicaſque illi: Virgo Chriſti Gertrudis miſit me ſciſcitatum ex te, quo ſit die ab hac luce deceſſura, valde enim ſe formidare dicit, pariterque lætari. Porrò ab illo auditurus es, quæ ad me reſponſa referre debeas. Abi igitur nihil hæſitans. Fecit ille, quod iuſſus erat: reſponditque ei ſeruus Chriſti Vltanus: Craſtino die intra Miſſarum ſolemnia Chriſti virgo Gertrudis è corpore abſcedet: dicas verò illi, ne quicquam trepidet ad ſuum obitum, ſed læta proficiſcatur, ſancto Patricio epiſcopo cum beatiſſimis angelicis ſpiritibus cum ingenti gloria ipſam excepturo. Interrogante fratre, num hæc diuinitus ipſi eſſent reuelata, ille reſpondit: I properè, certus illam cras Domino ſpiritum reddituram. Quid præterea ex me requiris? Abiit itaq; frater, & omnia ordine enarrauit ſanctæ Gertrudi. Illa quaſi è ſomno euigilans, gratias egit Deo, quòd per ſeruum ſuum ipſam dignatus eſſet conſolari: multumq; illa promiſſione exhilarata, totam noctem cum ſororibus in pſalmis & precibus duxit inſomnem: die autem poſtero qui erat Dominicus, horam circiter ſextam, vt vir Dei prædixerat, ſacratiſſimum Chriſti corporis & ſanguinis viaticum accepit: cumque ſacerdos precem illam, quam Secretam vocant, abſoluiſſet, anno ætatis ſuæ triceſimotertio, 16. Calendas Aprilis, gratias agens piiſſimo creatori, quod à corporis corruptione alienam ipſam ad ſuum regnum vocare dignaretur, feliciter in Domino obdormiuit.

*Foſſuenſe.

Vltanus prædicit obitum S. Gertrudis.

Moritur anno 664 vt habet Bar. annal. tom 8.

Tvm verò ego vna cum fratre Richinio accerſitus eo ſum, ob ſorores, eius mœrentes obitu, conſolandas. Dixit VIII.
autem ad me frater ille: Sentiſne aliquid? Reſpondi: Nihil equidem ſentio, ſed ſorores video mœſtiſſimas. Hoc cum dixiſſem, ſuauiſſimus erupit odor, tanquam fragrantium vnguentorum, totam complens cellulam, vbi ſacrum virginis corpuſculum iacebat: inhæſitque diu illa miri odoris ſuauitas noſtris naribus, etiam poſteaquam è cella digreſſi eramus. Impletis autem funeris officiis, in ciſtella, quam ipſa olim ſibi parauerat, à ſacerdotibus & Chriſti ancillis cum diuinis laudibus ſacrum beatiſſimæ virginis corpuſculum honorificè conditum eſt: vbi quotidiè orantibus multa diuinitus præſtantur beneficia. O nimium felices illos, qui in hoc ſeculo degentes, vitam æmulantur angelicam, & licet corpore agant inter homines, at mente & animis in illa æternitate figuntur, rerumq; diuinarũ & cœleſtium contẽplatione perpetuo occupantur. Fecit hoc Chriſti famula Gertrudis, cuius vitam ſcribimus. nã tametſi corpore verſaretur inter homines, & famulorum famularumq; Chriſti eſſet moderatrix, qui eius ditione continebantur: at tñ internæ & ſemi-

& ſempiternæ vitæ cogitationem & ſtudium nunquam abiecit, nihilque de ſtatu rectitudinis ſuæ, nihil de morum grauitate, nihil de diſciplinæ regularis ſeueritate remiſit. Itaque hoc apud omnipotentem Dominum promeruiſſe illam perſpicuum eſt, vt non exiguæ per illam virtutes fiant, vt eius vita hominibus innoteſcat, planumque fiat, quantum poſſit precibus efficere apud Deum: præſertim cum virtutes & ſigna, quæ Dominus, prout fides petentium exigit, ad eius monumentum dignatur operari, veritati teſtimonium perhibeant: è quibus nonnulla referemus.

IX. IN Treuirenſi monaſterio Abbatiſſa fuit, Modeſta nomine, ab infantia ſua Deo conſecrata, & ſanctiſſimæ Gertrudi virgini ſingulari amicitia deuincta. Multis quidem à ſe inuicem milliaribus corpore disiunctæ erant, at amor eas ſibi mutuo præſentes ſemper exhibebat. Vnum enim Chriſti iugum ambæ ducebant, & ſynceris mentibus Domino pari ſtudio ſeruiebant. Poſt multum vero temporis Modeſta Abbatiſſa, cœnobij ſui templum precandi animo ingreſſa, cum ſe ante aram beatiſſimæ Mariæ virginis proſtraniſſet, atque inde, finita precatione, ſurrexiſſet, ſubito vidit ad dextrum altaris latus ſanctam Gertrudem adſtare eo in habitu, quo vti conſueuerat: audiuit etiam illam ſibi dicentem: Soror Modeſta, nihil de huius viſionis veritate ambigas, ſed certo noueris, me hodie migraſſe è vita. Ego enim ſum Gertrudis, quam ſummopere amaſti. His dictis, ab eius oculis diſparuit. At illa ſecum tacita cogitabat, quid ſibi ea vellet viſio: nihil tamen illo die cuiquam indicare voluit. Altera autem luce venit ad monaſterium eius Treuirenſis epiſcopus Clodulphus: ex quo illa inter alia percontabatur de S. Gertrude, quo habitu vel forma corporis illa fuiſſet. Ille mox ordine expoſuit & ſtaturam corporis eius, & formæ elegantiam. Itaque ex eius verbis cognouit ſacra virgo Modeſta veram ſibi oblatam fuiſſe viſionem, aitque ad Epiſcopum: Confiteor nunc tibi Domine Epiſcope, quod hactenus celaui, reuelatum mihi eſſe, heſterna die hora quaſi ſexta ex hac luce illam abijſſe. Epiſcopus diem & horam annotauit, & rem ita ſe habere, vt Abbatiſſa dixerat, comperit.

S Gertrudis apparet Abbatiſſæ Treuirenſi.

Clodulphus Treuirēſis Epiſcopus.

X. ANNO ab obitu ſanctiſſimæ virginis Gertrudis decimo, in Niuellenſi cœnobio ignem tanta vi erupiſſe ferunt, vt nemo non deſperaret illum à quoquam extingui poſſe: Chriſtique ancillæ, quæ in eo degebant, extra murum ad loca vicina confugerant. Ille autem, cui monaſterij cura demandata erat, repente oculos ſuos eleuans, vidit S. Gertrudem ſtantem in ſuprema refectorij parte, ea forma & habitu, quo fuerat viuens, ſuoque velo à domo flammas abigentem. Quod vt vidit, non ſolum nihil perterritus eſt, ſed multo etiam perfuſus gaudio, hortabatur ſocios, vt conſtanter agerent: feſtinuſque ſurſum aſcendit, vt rei exitum ſpectaret: & ecce miro modo repente vident omne ab illo monaſterio profligatum incendium.

Anno 674. Ignē extinguit S. Gertrudis.

XI. NIMIVM prolixi erimus, ſi omnia commemorare velimus, quæ ad eius ſacras reliquias diuinitus declarantur miracula. Satis itaque ſit compendio dixiſſe, quotquot cum fide eius implorant patrocinia, eos omnes Dei benignitate incolumes redire. Ad lectulum quoque eius, in quo poſt longas vigilias & prolixas preces feſſa membra nonnihil refouere ſolita erat, qui poſtea in S. Pauli eccleſiam translatus eſt, permulta ſigna edita ſunt. Cum autem poſt Vulfetrudem Agnes, quæ etiam fuerat S. Gertrudis alumna, Abbatiſſæ locum obtinuiſſet, & in S. Gertrudis honorem templum conſtruxiſſet, eiuſque lectulum in illud intuliſſent, eadem nocte cum multa ſolennitate vigilias ibi celebrarunt ſacræ virgines: expletiſque nocturnis precibus lampades omnes, demptis ſeptem, quæ ſemper illic ardebant, extinxerunt: & ecce mane illuc reuerſæ, lampades extinctas ardentes viderunt. Quæ res mox longe lateque diuulgata eſt. Begga quoque venerabilis matrona, S. Gertrudis germana ſoror, monaſterium conſtruxit, petijtque ab Agnete, quam diximus, Abbatiſſa & eius ſororibus ſacras virgines & reliquias, vt cœptum poſſet opus abſoluere. Datæque ſunt ei ſacræ reliquiæ & libri ſanctarum ſcripturarum, & eiuſdem habitus aliquot religioſæ ſorores, quæ illic monaſticæ religionis prima iacerent fundamenta: addita eſt etiam pars quædam lectuli eius, in quo S. Gertrudis ſoror eius, ſupremum Chriſto reddiderat ſpiritum: quem lectulum piiſſima Begga curauit reponi iuxta altare S. Genouefæ virginis: ad quem certe innumera facta ſunt miracula, Chriſto glorificante ſponſam ſuam, cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Hæc ſummatim ſunt reddita ob vitandam prolixitatē.

Miracula ad lectulum S. Gertrudis.

Begga ſoror S Gertrudis.

S. Gertrudem relatam eſſe in Sanctorum numerum ex Honorij Papæ tertij decreto habet Bar. in notis ad Martyrolog. Rom 17. Martij.

DE S. ALEXANDRO EPISCOPO HIEROSOLYMITANO ET MARTYRE, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII *lib. 6. cap. 9. interprete Ioanne Chriſtophorſono Anglo.*

An. 240.

I. CVM Narciſſus non amplius propter ingraneſcentem ætatem miniſterio præeſſe poſſet, Alexander alterius eccleſiæ Epiſcopus, diuina prouidentia per reuelationem, quæ noctu ipſi ſecundum quietem appetuiſſet, vt cum Narciſſo in miniſterio eccleſiæ fungendo coniungeretur, accerſitus eſt. Vnde Alexandrum, cum tanquam diuino quodam oraculo ex Cappadocum regione, vbi primum in epiſcopatus gradu fuiſſet locatus, Hieroſolymam cum voti, tum locorum viſendorum cauſa contenderet, illius eccleſiæ fratres eum excipiunt benigniſſime, & non amplius domum reuerti permittunt: idque propter aliam reuelationem, ipſis itidem noctu viſam: quæ quidem, voce euidentiſſima profuſa, eis, qui erant inter illos ob virtutem ſpectatiſſimi, perſpicue ſignificauit, vt extra portas ciuitatis egreſſi: eum epiſcopum admitterent, qui ipſis à Deo antea deſignatus erat. Quo ad hunc modum geſto, Hieroſolymitani communi epiſcoporum conſenſu, qui finitimas eccleſias procurabant, neceſſario illum apud ſe manere coegerunt. Idem ipſe Alexander in ſuis epiſtolis, quas ad Antinoitas ſcripſit, quæque adhuc apud nos extant, Narciſſi collegæ ſui in præfectura eccleſiæ Hieroſolymitanæ gerenda mentionem facit, iſta in extrema illa epiſtola ad verbum ſcribens: Salutat vos Narciſſus, qui hic ante me epiſcopatus locum occupauit, & centum iam & ſedecim annos prætergreſſus, mecum in eodem miniſterio quorundam precibus coniunctus fuit: qui obſecrat vos, vt idem mecum ſentiatis, eademque ſitis voluntate.

18. Martij. Græci 15. Maii. De hoc Narciſſo vide Eccleſ. Hiſt. Euſebii lib. 6. c. 8. & 9.

S. Alexāder fit Hieroſolymæ epiſcopus.

II. ALEXANDER Hieroſolymitanæ eccleſiæ epiſcopus in Palæſtina rurſus, vbi Cæſareæ propter Chriſtum præſidis tribunali ſteriſſet, & magnam fuiſſet ex ſecunda fidei ſuæ confeſſione commendationem adeptus, iam extrema ſenectute, & veneranda plane canicie eximius, carceris cruciatu denuo afflictatus eſt. Quo quidem, poſt præclarum & illuſtre teſtimonium fidei Chriſtianæ præſulis tribunali datum, morte in carcere conſopito, Mazabanes ſucceſſor eius in epiſcopatu Hieroſolymitano declaratur. Lib. 6. c. 32.

An. 340. ## *VITA S. CYRILLI EPISCOPI HIEROSOLYMITANI, QVAM NOSTRA ÆTATE EX ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ ſcriptoribus collegit D. Iohannes Gredecius Decanus Glogouienſis.*

18. Mar.

CYRILLVS Hieroſolymitanus inter veteres Eccleſiæ patres, ſanctos illos vere Catholicæ & Apoſtolicæ doctrinæ aſſertores ac propugnatores, clariſſimus antiſtes recenſetur. Nam & compluribus ex illis Eccleſiæ columnis æqualis, multis etiam antiquior fuit: doctrinam vero orthodoxam communem cum omnibus catholicis habebat. Claruit temporibus Conſtantij imperatoris & aliquot eius ſucceſſorum: quod multis in locis pleriquc ſcriptores Eccleſiaſticæ hiſtoriæ, vt Socrates, Theodoretus, Sozomenus & alij demonſtrant, & honorificam ſemper illius faciunt mentionem. A quibus etiam Nicephorus id accipiens, & catalogum Patrum, qui circiter tempora Sardicenſis Concilij floruerunt, quod de Conſtantij & Conſtantis voluntate inſtitutum erat, longa ſerie recenſens: inter cætero æquales Cyrilli, magnæ authoritatis vna cum illo & clariſſimos fuiſſe ſanioris doctrinæ defenſores, commemorat Paulum Conſtantinopolitanum, Athanaſium Alexandrinum, Antonium Aegyptium, vna cum vniuerſo Aegyptiorum monachorum cœtu. Deinde ſubdit: Multi denique ſpectati alij viri eiſdem annis viguere, atque in eccleſijs Dei enituere: inter quos præcipue eruditione & eloquentia floruit Euſebius Emeſenus Epiſcopus, Titus Boſtrenſis, Serapion Tmuæns Baſilius Ancyranus, Eudoxius Germanicenſis, Acacius Cæſareenſis Euſebij ſucceſſor, Cyrillus, qui poſt Maximum Hieroſolymitanam adminiſtrabat eccleſiam, & Theodorus Perinthius, tum & Ephraim Syrus. Hæc & alia permulta ſcribit eo in loco Nicephorus de claris & catholica pietate excellentibus illius ſeculi viris: inter quos cum & Cyrillus Hieroſolymitanus recenſeatur, quæ ſit & quanta illius authoritas, facile quiuis perſpicere poteſt. Legitur quoque de eodem Cyrillo, non modo alijs virtutibus, vero Epiſcopo dignis, illum fuiſſe præditum, verum etiam dono prophetiæ non caruiſſe. Nam cum Iulianus Imperator, vt ſcribit in Eccl. hiſt. Socr. lib. 3. c. 20. (ſecundum quoſdam 17.) Iudæis templum Hieroſolymis inſtaurare iuſſiſſet, & de publico ſumptus ſubminiſtraſſet: tum temporis Cyrillus Hieroſolymorum epiſcopus, memor vaticinij Danielis prophetæ, quod & Chriſtus in ſanctis euangelijs confirmauit, ac multis futurum prædixit, quod in eo templo lapis ſuper lapidem non maneret: Hoc, inquit, Seruatoris oraculum adimplebitur. Cum hoc dixiſſet Epiſcopus, noctu terræmotus magnus factus, lapides fundamentales veteris templi ſtructuræ euulſit, ac cunctos vna cum contiguis ædificijs diſperſit. Et cum multi ad miraculum Iudæi conueniſſent, ignis cælitus delapſus, cuncta artificum inſtrumenta conſumpſit. Sequenti vero nocte ſigna crucis, inſtar radij ſolaris ſplendentia, veſtibus illorum impreſſa comparuerunt, quæ extergere nullo pacto potuerunt. Hæc adeo ſtupenda prodigia vnum illud Cyrilli verbum diuino planeque prophetico ſpiritu prolatum, conſecuta ſunt.

Niceph. lib. 9 cap. 14 Eccleſ. hiſt.

Cyrillus prophetiæ ſpiritu præditus

Dan. 9. Matth. 24. Luc. 19.

Signa Crucis inhærēt veſtibus Iudæorum.

NEQVE vero his tantum in terra prodigijs prædictionem eius confirmare, verum etiam in cælo maiori miraculo Epiſcopatum illius Deus illuſtrare dignatus eſt. Nam illo præſide facrorum Hieroſolymis, ſignum Crucis in cælo ex lumine ſuper ſanctum montem Caluariæ diebus Pentecoſtes, hora fere diei tertia apparuit: & ſole tunc lucente, radios Solis, illius Crucis fulgoris longe præcellueruit, ita vt lucis illius excellentia vniuerſus populus Hieroſolymitanus concitatus, maxima cum admiratione ſignum illud filij hominis aliquando ſpectauerit. Nam & magnitudine Crux illa fuit tanta, vt quindecim ſtadia excederet, ab ipſoque ſacro Golgotha ad montem vſque Oliueti protenderetur: & luce tanta, vt non modo Chriſtiani omnes ſtatim ſeſe confirmatoſque ſentirent: verum etiam Iudæi ac gentiles aduenæ, ab erroribus tenebrarum auerſi, illuminarentur, & crucifixum, verum eſſe Deum profiterentur. Quemadmodum ipſe Cyrillus optime id deſcribit in epiſtola ſua, quam de eodem admirando ſigno ad Conſtantium Imperatorem dederat: & Nicephorus in Hiſtor. Eccleſiaſtica idem pluribus commemorat. Ita ſane tum coruſcabat Hieroſolymis verbum Dei multo amplius, quam hiſce noſtris poſtremis temporibus apud nos, non modo prædicatione Cyrilli, verum etiam virtute Dei ſequentibus tam admirandis ſignis. II.

Signu Crucis apparet in cælo.

Niceph. lib. 9 cap. 22 Eccleſ. hiſt.

SVCCESSIT autem Cyrillus in Hieroſolymitana ſede Epiſcopo Maximo, & ipſe quoque iſtic maximus fidei catholicæ defenſor erat. Sic enim ſcribit [a] Theodoretus: Primatum autem Hieroſolymorum poſt Macarium illum, cuius ſæpe à me facta eſt mentio, obtinuit Maximus, vir ob certamina pro pietate ſuſcepta egregie nobilitatus. Cuius & oculus dexter erutus fuit, & dextri pedis flexus prorſus labefactatus. Iſto ad vitam immortalem tranſlato, Cyrillus alacris & promptus doctrinæ Apoſtolicæ propugnator, in epiſcopatus gradu locatur. Hæc ille. Qua de cauſa maximas etiam paſſus eſt perſecutiones ab Arrianis. Nam [b] cum animaduertiſſent illum vehementer hæreſibus obſtare, & Apoſtolica dogmata adeo ſtrenue tueri, congeſtis quibuſdam calumnijs, in quodam conciliabulo ſuo accuſare illum & deinceps, ita vt alios permultos catholicos epiſcopos, more ſuo deponere non dubitarunt: idque ex negocio pietatis illius erga egenos quæſito prætextu, vt author eſt Sozomenus lib. 4. cap. 25. ſecundum Chriſtophorſonum 24. Eccleſiaſt. hiſt. Cæterum epiſcopi catholici centum quinquaginta, qui non ita multo poſt Seleuciam ad Synodum conuenerant, depoſitionem illam ratam non habuerunt, vt teſtatur Theodoretus in Chriſtophorſoni verſione lib. 2. cap. 27. Eccleſiaſt. hiſt. immo ipſum potius aduerſarium illius & authorem depoſitionis Acacium, quam Cyrillum, ab illa Synodo excludere maluerunt. [c] Nicephorus vero de eiuſdem Seleucianæ Synodi actis & de Acacianis ſcribens: Neque eandem, inquit, cum alijs fidem profiteri, neque ad obiecta crimina reſpondere ſuſtinuere. Quinetiam ad Cyrilli Hieroſolymitani cauſam audiendam inuitati, quem ipſi Epiſcopatu abire iuſſerant, non adfuere, neque enim qui eos cogeret, aderat quiſquam. At alteri illi (nempe Catholici) non modo libere hæc egerunt: ſed Acacium & quicunque ad eum confugiſſent, (quippe qui intentata eis crimina diluere timuiſſent) dignitate priuarunt. III.

Anno 351. Maximus Epiſc. mortuus eſt, vt habet S. Hieronym. in Chron. vide Bar. ad an. 351

a Theodor. lib. 2. cap. 27. interprete Iohāne Chriſtophorſono.

b Anno 359. Cyrillus è ſua Sede pellitur ab Arrianis in Concilio Conſtantinopolitano. Vide Bar. ad prænotatum annum. c Niceph. lib. 9 cap. 43 Eccleſ. hiſt.

Ex his patet, quanta fuerit Cyrilli integritas, quem ne accuſare quidem coram legitimis iudicibus aduerſarij veritatis audebant, ſed tantum apud ſuos ſectarios: quorum adeo tum creuerat potentia & audacia, cum intelligerent Imperatorem ſuarum eſſe partium, vt ipſi nihilominus quos ſemel inique depoſuiſſent, iniquius vi & armis de ſuis ſedibus exturbarent, & alios pro arbitrio ſuo ſubſtituerent. Quemadmodum accidit & Cyrillo, quo de ſede Hieroſolymitana deiecto, Heraclius eſt illi ſubſtitutus, vt ait Nicephorus: atque huic rurſum ſucceſſit Hilarius. Iſti namque vſque ad Theodoſij imperium eam eccleſiam adminiſtraſſe traditi ſunt. Poſt quos D. Cyrillus deinceps ſedem ſuam recuperauit. Quomodo autem is denuo ad ſedem ſuam peruenerit, & quo pacto in ea ſeſe geſſerit, ex literis Synod. Conſtantinopolitanæ, quæ Nectario præſide ſub Theodoſio celebrata eſt, ad Damaſum, Ambroſium & reliquos epiſcopos Romæ coactos, videre eſt, cum ſcribunt: In ea vero eccleſia, quæ aliarum omnium mater eſt, Hieroſolymis reuerendiſſimum & Deo amantiſſimum Cyrillum epiſcopum eſſe ſcimus, rite iamdudum à prouincialibus epiſcopis electum: qui ſane diuerſis in locis plurimum aduerſus Arrianos decertauit. IV.

Cyrilli integritas

Niceph. lib. 9 cap. 49

Niceph. lib. 12. cap. 16.

EPIPHANIVS quoque lib. 3. Tom. 1. Hæreſi 73. Cyrilli huius meminit, quod præter Acacium Arrianum, cum alijs quoque illius ſectæ epiſcopis contendere religionis ergo non dubitauit. Et Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum V.

ſiaſticorum de illo ſcribit: Cyrillus Hieroſolymæ Epiſcopus ſæpe pulſus eccleſia & receptus, ad extremum ſub Theodoſio principe octo annis inconcuſſum epiſcopatum tenuit. Itaque ex his & aliis permultis Eccleſiaſticorum Scriptorum teſtimonijs certum eſt, Cyrillum fortiſſimum Chriſti athletam, & orthodoxæ fidei aſſertorem conſtantiſſimum, multis annis pro veritate fidei decertaſſe, perſecutiones varias pertuliſſe, atque hoc bonum certamen certaſſe à primis fere annis Conſtantij Imperatoris, vſque ad complures annos Theodoſij: curſum autem ſuum tum demum conſummaſſe, cum Theodoſius, deuicto Maximo tyranno, qui Romanum Imperium in Occidente inuaſerat, rebus Romanis recte conſtitutis, Conſtantinopolim reuerſus, filios ſuos Arſenio erudiendos traderet, vt ſcribit Nicephorus: Eadem tempeſtate Timotheus & Cyrillus, qui in Alexandrinæ & Hieroſolymitanæ eccleſiæ thronis enituerant, vita defuncti, alter quidem Alexandriæ Theophilum, alter autem Hieroſolymis Iohannem ſucceſſorem habuit, vſque ad tempora Anaſtaſij & Innocentij Pontificum Romanorum. Iohannis vero ſucceſſor erat Hieroſolymis Nepos. Hactenus Nicephorus. Et Cyrillus quidem ita, vt legimus, bonum certamen certauit, curſumque vitæ ſuæ conſummauit: de cætero autem repoſita eſt illi corona iuſtitiæ, quam retribuet illi iuſtus iudex. Quam præclaram autem & ſanctam ſui memoriam apud poſteros etiam reliquerit Cyrillus, tum ſcripta illius, quæ extant: tum Orientalis Eccleſiæ faſti ſeu calendaria, in quibus preces anniuerſariæ & commemorationes Sanctorum deſcriptæ ſunt, abunde teſtantur. Nam vt aliorum Patrum, qui in Sanctorum cœtu clariores habentur, ita huius quoque Cyrilli Hieroſolymitani die 18. Martij in eccleſijs Græcis ſancta celebratur memoria: ac ſcriptis quoque illius apud Græcos nomen ſancti Patris præfixum vbique reperitur.

Niceph. lib. 12 cap. 24. Anno 386. Cyrillus moritur. Bar. anno memorato. Feſtũ S. Cyrilli apud Græcos.

S. EDVARDI REGIS VITA ET MARTYRIVM, VT IN ANTIQVIS MSS. EXEMPLARIBVS HABENTVR: *ſed paulo Latinius hic reddita ſunt per F. Laurentium Surium.*

An. 970.

I. INCLYTVS Rex Eduardus multa fuit generis claritudine, ab antiquis Britanniæ regibus originem ducens: & quod longe illuſtrius eſt, in teneris annis à Dunſtano ſanctiſſimo pontifice Cantuarienſi Chriſti ſacramento regeneratus, cœpit virtute & probitate pollere. Patrem habuit Edgarum regem, rebus & bello & pace geſtis valde inſignem: matrem vero Elfledam, præpotentis cuiuſdam Orientalium Anglorum Ducis filiam. Et quidem Edgarus poſtquam non pauca ſibi eius terræ loca ſubdiderat, & iam monarchiam obtinere videretur, ſolus imperio potitus, vbi prius multi regnauerant: hortantibus eum SS. Dunſtano Cantuarienſi & Athelnuoldo Vuintonienſi Epiſcopis, permulta monaſteria illarum regionum, quas ſubiugarat, ab alijs vaſtata, ſuis impendiis iuſſit inſtaurari, nonnulla etiam noua à fundamentis extrui: ad quorum alia miſit Abbates cum aliquot monachis, diſciplinæ monaſticæ conuenienter victuris: ad alia vero ſanctimoniales, Chriſto ſeruituras. Omnibus autem prædia & villas attribuit, vnde affatim eis ſuppeterent, quæ ad victum veſtitumque pertinerent. Et ipſe quidem pius rex conſtituerat monachorum cœnobia ſubinde inuiſere & fratres conſolari: Porro reginam voluit idem præſtare erga fœminas Deo ſacratas. Habebat autem ex altera coniuge etiam filium Ethelredum. Interim Eduardus maior natu filius, optimæ indolis puer, laſciuiam omnem & illecebroſas vitæ huius voluptates reſpuens, ita ſe erga Deum & homines comparare ſtuduit, vt Deo quidem ante omnia mentis & corporis integritate ſectanda placeret: hominibus vero gratum & amabilem ſe exhiberet. Erat vero etiam multa induſtria & prudentia conſpicuus. His permotus pater eius Edgarus, illum poſt ſe voluit regni ſceptra tenere: ac deinde compoſitis regni rebus, piiſſimus rex vita functus eſt anno à Chriſto nato 977. regni vero ſui 16 menſis Iulij die octauo.

18. Mar. Parentes S. Eduardi. Edgarus rex cõſtruit cœnobia. Attribuit illis prædia &c. Baronius Edgarii mortem anno 975. conſtituit.

II. Eo defuncto, Eduardus ex patris voluntate à S. Dunſtano & quibuſdam regni proceribus rex creatur. Ipſo autem conſecrationis eius tempore [a]quidam regni optimates illi ſe oppoſuerunt. Id vt vidit S. Dunſtanus, nihil à ſententia ſua dimotus, vexillum S. Crucis, quod pro more ante illum ferebatur, in medio ſtatuit, & cum cæteris regni epiſcopis Eduardum regem conſecrauit: eumque quoad vixit, ſane paterno amore complexus eſt, quippe quem à primis ætatis annis in filium adoptauerat. Vbi igitur ad regni gubernacula Eduardus rex peruenit, à rege regum Chriſto opt. max. in viam iuſtitiæ & veritatis dirigebatur, & cum eſſet regia maieſtate ſublimis, in dies ſtudebat animi humilitate fieri ſubmiſſior. Et vt regni negocia prudenter curaret, noluit in conſilium adhibere iuuenes aut minus ſapientes: ſed eius, quem diximus, ſancti pontificis Dunſtani monitis obtemperabat, & ex illius aliorumque religioſorum & ſpectatæ integritatis virorum conſilio, in iudicijs ſententiam promebat. Paternis quoque veſtigiis inſiſtens, tam rebus bellicis quam Eccleſiaſticis negociis ſtrenuum ac deuotum intendit animum: hoſtibus quidem & flagitioſis hominibus ſeuerum & terribilem: piis vero, & illis præcipue, qui eſſent ſacris initiati, quemadmodum à patre didicerat, benignum ſe præbebat, & ab omni illos infeſtatione tuebatur. Erat præterea hæc illi quotidiana exercitatio, inopes alere, pauperes [b]beneficiis fouere, nudos tegere, in maximis lucris ponere, quicquid in miſeros contuliſſet. Magna tunc apud Anglos lætitia, inconcuſſa pax & tranquillitas, multa rerum opulentia exiſtebat. Videbant enim regem ſuum in tenera adhuc ætate talibus ſtudijs deditum, tum quoq; cunctis affabilem, caſtitate venerabilem, facie iucundum & decorum, conſilio & prudentia ſpectatiſſimum.

Eduardus cõſecratur rex à S. Dunſtano. Vide Oſbernum in Vita S. Dũſtani c. 41. ad 19 Maij. a De diſſidio ſucceſſionis, de quo hic auctor, & de imagine crucifixi locuta, vide Bar. ad annum 975. b Benignitas Eduardi in egenos.

III. TORQVEBATVR interim inuidia coluber tortuoſus, totius boni æmulus, eiuſque felices conatus & communia regni totius gaudia interturbare modis omnibus annitebatur. Itaque odio inflammat animum nouercæ eius * Elfridæ, quæ ægre ferebat Eduardum ſuo filio Ethelredo antelatum. Conuertitur interim ad callida conſilia mulier deteſtabilis, & tandem quod animo ſecum diu tractarat, quibuſdam ſuis conſiliariis, & regni primoribus exponit, communicatoque cum illis conſilio, orat & obteſtatur, vt ipſi faueant, cogitentque viam, qua Eduardum regni ſede deturbate, ſuumque filium Ethelredum in eius locum ſufficere poſſint. Illi vero in Eduardi necem pariter conſpirant, eiuſque celeriter illi afferendæ machinas excogitant. Iam tres annos & menſes octo Eduardus regno potitus erat, & ecce die quodam cum canibus & equitibus in ſyluam, cui villa Vuetham adiacet, venationis cauſa proficiſcitur. Erat id temporis ea ſylua bene grandis, tametſi hodie rara tantum ſpineta & nucum arbores neglecto ſitu, campis late patentibus, illic viſuntur. Cum autem in ea venatione aliquandiu hæſiſſet, inceſſit animum illius cupido inuiſendi fratrem ſuum Ethelredum. Amabat enim illum ſyncere & ex animo. Porro ſyluæ illi adiuncta erat domus nouercæ eius, vbi Ethelredus educabatur eo in loco, quem incolæ * Corph vocant, qui ab ea, quam diximus, villa tribus abeſt milliaribus, vbi nunc caſtrum ſic ſatis egregium conſtructum eſt. Eo igitur iter intendens Eduardus, paucos ſibi comites adhibuit, qui tamen ludendi cauſa hac illac diſperſi, regem ſolum reliquere. At ille cum iam eminus domum nouercæ cerneret, illuc vt agnus mitiſſimus ſolus ire perrexit, nihil quicquam ſibi metuens, quippe qui neminem ſe vel minima re læſiſſe vel offendiſſe meminiſſet. Nunciatur interim reginæ illum aduentare. Illa vero plena dolo & iniqua in pijſſimum adoleſcentem cogitatione, ad complenda animi ſui deſideria opportunum tempus adeptam ſe gaudens, obuia mox cum ſatellitibus & ſuæ nequitiæ adminiſtris, tanquam eius aduentu ſibi gratulans, illi procedit, blande & comiter ſalutat inuitat ad hoſpitium. Illo recuſante ingredi, tantumque fratrem ſe videre & alloqui velle affirmante, regina ad alia ſe transfert machinamenta,

* al. Elſdritha. Nouerca illi cũ aliis quibuſdam necẽ parat. * Corfeſgate dictũ habet Bar.

iubet

Rex pius crudeliter necatur, anno 981. Bar. habet 978. Vide Append. ad Bed. de geſt. Angl. l. 2. c. 12. Flores Vueſt. monaſt. ad an. 978.

iubet abſque mora potum regi offerri. Adfertur potus, rex nihil mali ſuſpicans, admouet ori poculum, & ecce vnus ex reginæ adminiſtris, cæteris ad audendum promptior, & ad ſcelus patrandum immanior, cum prius teterrima ſimulatione regem oſculatus eſſet, quemadmodum Iudas Chriſtum, rege ſummis labris potum deguſtante, in illum cruentiſſimus latro inſilijt, cultelloque eius viſcera transfixit. Ille tam atroci accepto vulnere, paululum inde deflexit, & mox ex equo, quo ſedebat, exanimis corruit. Incidit tam barbarum facinus in annum Chriſti 981. & quod dictu quoque nefas eſt, in ſacrum Quadrageſimæ tempus, nempe diem 15. Calendas Aprilis. Nos quidem pie credimus diuinæ prouidentiæ mirabili diſpenſatione id ita accidiſſe ad maiorem militis ſui gloriam, vt qui annuo Quadrageſimæ ieiunio carnem ſuam macerando, aliaque pietatis opera exercendo, pro laudabili more & inſtituto Chriſtianorum ad ſacratiſſimum Dominicæ reſurrectionis diem ſeſe præparabat, bono fine conſummatus, cum bonorum operum fructu in cæleſte illud palatium à Chriſto ſuſciperetur. Vbi vero cognouit regina illum de equo cecidiſſe mortuum, iubet corpus exanime proijci in vicinum domicilium, ne tantum ſcelus innoteſceret. Obtemperant crudeles miniſtri ſceleratæ mulieri, & ſacrum corpus per pedes contemptim arreptum, eo, vbi illa iuſſerat, abiiciunt, & vili ſtramine tegunt.

Nocte intempeſta lux immenſa ad corpus S. Eduardi, & cæca illuminatur.

a Apud Marham ſepeliri Sancti corpus iuſſiſſe Elfridam habet Baronius.

b Ethelredus fratris necem plorat.

c Corpus eius diuinitus indicatur.

IV. In illa autem domuncula mulier erat à primo ortu cæca, quam regina alebat. Ea cum proxima nocte illic apud ſacrum corpus ſola pernoctaret, ipſa intempeſta nocte immenſa lux domicilium illud compleuit, & cæca illa mulier Dominum deprecans, meritis ſancti regis lumen diu deſideratum obtinuit: in cuius rei memoriam eodem in loco poſtea à Chriſtianis templum ædificatum eſt. Illuceſcente autem die, cum rem geſtam ex fœmina didiciſſet crudelis regina, multum anxia timere cœpit cædem, cuius ipſa author fuerat, propalatum iri. Mox [a] igitur præcipit tolli ſacrum corpus, & in paludes deprimi, ne poſſet ab vllo vnquam reperiri: nec hoc contenta, palam edicit, ne quis regem extinctum ploret, nec de illo omnino loquatur. Deinde proficiſcitur ad quendam ſuæ ditionis locum, qui decem aberat milliarijs, ne poſſet in ipſam patratæ necis vlla cadere ſuſpicio. Ethelredus [b] autem adeo mœrebat ob crudelem fratris ſui cædem, vt neque lachrymas cohibere, neque vllam poſſet conſolationem admittere. Id moleſte ferens atrox regina, furore correpta, cum non haberet ad manus alia, candelis tandiu verberauit illum, donec eius vlulatum compeſceret. Iam annus fere elapſus erat, & volens præpotens Deus martyrem ſuum mundo innoteſcere, & quanti apud ipſum meriti eſſet, declarare, corpus eius venerabile quibuſdam fidelibus, deuote illud inquirentibus, reuelare dignatus eſt. Nam eo in loco, vbi in paludem depreſſum erat, columna ignea cælitus demiſſa apparuit, & ſuis radijs omnia circunquaque illuſtrauit. Viderunt [c] id pij quidam viri in vicina villa, (nam ſæpe lux illa extitit) & in vnum collecti, tranſtulerunt ſacrum corpus in villam ſuam. Fit magnus hominum concurſus, plangentium obitum pijſſimi regis & fidiſſimi protectoris ſui: deportaturque cum multo gemitu venerabile corpus ad templum beatiſſimæ Mariæ virginis, & in eius orientali parte officioſiſſime ſepelitur Idibus Februarij: vbi lignea ædicula à viris religioſis ædificata, hodieque cernitur, & fons eo loco, vbi prius iacuerat, dulces & perſpicuas iam inde ab illo tempore emanat aquas, diciturque fons S. Eduardi, vbi ſane multa ægris quotidie præſtantur beneficia in laudem & gloriam Chriſti.

Eduardi regis ſoror Editha ſanctimonialis, de qua 16. Septebr.

Corpus eius incorruptũ.

V. Iam vero fama diuulgante, per Britanniam reginæ fraus & impietas propalatur, rex innocens laudibus in cælum tollitur, virtutes & merita eius vbique celebrantur. Peruenit etiam ad aures comitis Alferi, ſacrum corpus regis cæleſti indicio repertum: iſque mirifice exhilaratus, & domino ſuo tanquam adhuc ſuperſtiti fidelem cupiens nauare operam, ad locum inſigniorem illud transferre decreuit. Itaque epiſcopos, abbates & regni proceres, quotquot ſibi adiungere potuit, hortatur vt in eandem curam vna ſecum incumbant. Miſit etiam nuncium ad Vulfredam abbatiſſam cœnobij Vuiltonienſis, orans vt cum virginibus ſuis tanti regis exequijs non deſit. In eo autem monaſterio erat regis Eduardi ſoror, virgo admodum venerabilis, multa vitæ & morum integritate pollens. Conuenientibus igitur Epiſcopis, Abbatibus & alijs permultis cum multa veneratione & ſtudio, comes Alferus è Dorſata multos vtriuſque ſexus homines collegit, & ad eum locum, vbi ſancti regis corpus humatum fuerat, cum magna deuotione peruenit. Ibi tum ſacrum illud corpus in tantæ multitudinis præſentia detectum, adeo ab omni corruptione repertum eſt alienum, ac ſi die illo tumlatum fuiſſet. Quod vt viderunt epiſcopi & alij omnes, Deum hymnis & laudibus glorificarunt, qui ſancti martyris innocentiam tam euidenti ſigno declararet. Porro ſoror eius antedicta ad ſacrum corpus accurrens, illud ſtringit amplexibus, religioſe exoſculatur, largis lachrymarum imbribus rigat faciem, nec ſatiari poteſt tanta fratris ſui gloria. Accedunt inde viri venerabiles, & cum ingenti cleri populique gratulatione illud ſanctum corpus ad celeberrimum cœnobium Scephtoniam deferunt: quod olim diuæ memoriæ Elfredus rex, S. Eduardi atauus, condiderat, & pro amore filiæ ſuæ Ailenæ, quam cæleſti ſponſo deſponſam, in illud monaſterium tradiderat, ampliſſimis auxerat donis & poſſeſſionibus.

Vide Bar. ad an. memoratum.

Duo cõtracti ſanãtur.

Nota diuinã vltionẽ.

Anno 1001. Corpus ſacrum eleuatur.

VI. Accvrrerant interea permulti ſexus vtriuſque homines, & in iis duo pauperes adeo contracti, vt vix manibus & cruribus per terram poſſent repere, Deum & S. Eduardum pro incolumitate reddenda exoraturi: cumque feretro propinquaſſent, & illi, qui ſacrum ferebant corpus, eis feretrum impoſuiſſent, confeſtim cunctis adſpectantibus ſanitati ſunt reſtituti. Fit repente clamor populi, S. Eduardi merita prædicantur. Ad reginam quoque perferuntur tam præclara miracula, & illa corde compungitur ob admiſſum ſcelus: aſcenſoque mox equo, veniam petitura, ſe accingit itineri, quod ducit ad corpus martyris. Ecce autem inter equitandum ita diuinitus retardabatur, vt equus eius retrocedere potius quam progredi videretur, nec vlla ratione efficere poſſet, vt is procederet. Animaduertens igitur pro ſuo immani facinore iſthuc ſe perpeti, ab equo deſcendit, pro maiori reuerentia pedibus ſuis itura ad corpus ſancti martyris: ſed tunc quoque ſenſit ſe repelli retro, nec potuit voto potiri ſuo. Porro ſacrum corpus ad locum deſtinatum perductum, à virginibus Chriſti honorifice exceptum, & ad ſummi altaris partem borealem reuerenter admodum conditum eſt 12. Calend. Martii: vbi deinceps multa ſunt ægris diuinitus collata beneficia: multa vero etiam miracula ſcriptorum negligentia non ſunt literis annotata, neque nos alia de ſancto Chriſti martyre referre voluimus, quam quæ ab aliis bona fide conſcripta inuenimus, aut fidelium hominum relatione didicimus. Tandem anno Domini 1001. qui fuit 21. ab eo, quo illic corpus venerabile tumulatum fuit, eleuatum eſt, incredibili odoris ſuauitate inde manante, & in locello accurate præparato repoſitum, atque cum aliis ſanctorum reliquiis in ſanctis ſanctorum honorifice collocatum. Nam & ipſe ſanctus rex cuidam in viſione præceperat, vt eius cœnobii Abbatiſſa indicaret fratri ipſius regi Ethelredo, vt alio ſanctum corpus transferret: & ipſe ſacri pignoris tumulus quotidie mirabili facilitate à terra eleuabatur, non obſcuro vtique argumento, ſanctum regem ſacras reliquias ſuas alibi velle tranſponi.

DE

DE S. IOSEPH, PATRE PVTATITIO IESV CHRISTI DOMINI NOSTRI: DE QVO ETSI SPARSIM APVD SANCTOS

Patres habeantur nonnulla, quæ ad eius faciant commendationem, tamen quia nos non tam encomia quædam, quam integras hiſtorias, vbi fieri poteſt, edere cupimus: omiſſis illis, pauca duntaxat ex D. Bernardo huc adſcribemus, ne tantum Patriarcham neglexiſſe videamur.

Ann. 12.

I. NECESSARIO fuit deſponſata Maria Ioſeph, quando per hoc & à canibus ſanctum abſconditur, & à ſponſo virginitas comprobatur, & virginis tam verecundiæ parcitur, quam famæ prouidetur. Quid ſapientius, quid dignius diuina prouidentia? Vno tali conſilio ſecretis cæleſtibus & admittitur teſtis, & excluditur hoſtis, & integra ſeruatur fama virginis matris. Alioquin quando pepercißet iuſtus adulteræ? Scriptum eſt autem: Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam. Bene cum eſſet iuſtus, noluit eam traducere: quia ſicut nequaquam iuſtus eſſet, ſi cognitam ream conſenſiſſet: ſic nihilominus iuſtus non eſſet, ſi probatam innoxiam condemnaſſet.

19. MAR. Ex D. Bern. Homi 2. ſuper Miſſus eſt. Matth. 1.

II. CVM ergo iuſtus eſſet, & nollet eam traducere, voluit dimittere eam. Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, ſed patrum ſententiam. Propter hoc Ioſeph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à ſe repellebat, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, propter quod & Centurio à domo ſua eum prohibebat, cum diceret: Domine, non ſum dignus vt intres ſub tectum meum. Ita ergo & Ioſeph indignum & peccatorem ſe reputans, dicebat intra ſe, à tali & à tanta non debere ſibi vltra familiare præſtari contubernium, cuius ſupra ſe mirabilem expaueſcebat dignitatem. Videbat & horrebat diuinæ præſentiæ certiſſimum geſtantem inſigne: & quia myſterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentiæ magnitudinem: expauit Centurio præſentiæ maieſtatem. Exhorruit nimirum & Ioſeph, ſicut homo, huius tanti miraculi nouitatem, myſterij profunditatem: & ideo occulte voluit dimittere eam. Miraris, quod Ioſeph prægnantis ſeſe conſortio virginis iudicabat indignum, cum audias & ſanctam Eliſabeth eius non poſſe ferre præſentiam, niſi cum tremore & reuerentia? Ait namque: Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Ideo itaque Ioſeph voluit dimittere eam.

Ioſeph cur voluerit dimittere S. Mariam. Luc. 5. Matth. 8. Luc. 1.

III. SED quare occulte, & non palam? Ne videlicet diuortij cauſa inquireretur, exigeretur ratio. Quid enim vir iuſtus reſponderet populo duræ ceruicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quod ſentiebat, quod de illius puritate comprobauerat, nonne mox increduli & crudeles Iudæi ſubſannarent illum, lapidarent illam? Quando namque veritati crederent tacenti in vtero, quam poſtea contempſerunt clamantem in templo? Quid facerent necdum apparenti, cui poſtmodum impias manus iniecerunt etiam miraculis coruſcanti? Merito ergo vir iuſtus, ne aut mentiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occulte dimittere eam.

IV. SIN vero aliter quis ſentiat, & Ioſeph ſicut hominem dubitaſſe contendat: ſed quia iuſtus erat, noluiſſe quidem habitare cum ea propter ſuſpicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluiſſe ſuſpectam, & ideo voluerit occulte dimittere eam: Breuiter reſpondeo, etiam ſic dubitationem illam Ioſeph fuiſſe neceſſariam, quæ diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe ſcriptum eſt: Hæc autem eo cogitante, ſcilicet, quod occulte dimitteret eam, apparuit ei angelus in ſomnis, dicens: Ioſeph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Itaque propter iſtas rationes deſponſata eſt Maria Ioſeph, vel potius, ſicut ponit Euangeliſta, viro, cui nomen erat Ioſeph. Virum nominat, non quia maritus, ſed quod homo virtutis erat: vel potius, quia iuxta alium Euangeliſtam, non vir ſimpliciter, ſed vir eius dictus eſt: merito appellatur, quod neceſſarie putatur. Debuit ergo vir eius appellari, quia neceſſe fuit & putari: ſicut & pater Saluatoris non quidem eſſe, ſed dici meruit, vt putaretur eſſe, dicente hoc ipſo Euangeliſta: Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta, vt putabatur, filius Ioſeph. Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit, quamuis certa (vt dictum eſt) & neceſſaria diſpenſatione vtrumque ad tempus & appellatus ſit & putatus.

Matth. 1. Luc 1. Luc. 3.

V. CONIICE tamen ex hac appellatione, qua, licet diſpenſatoria, meruit honorari à Deo, vt pater Dei & dictus & creditus ſit: coniice & ex proprio vocabulo, quod augmentum non dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iſte Ioſeph. Simul & memento magni illius quondam Patriarchæ venditi in Aegypto, & ſcito ipſius iſtum non ſolum vocabulum fuiſſe ſortitum, ſed & caſtimoniam adeptum, innocentiam aſſequutum & gratiam. Siquidem ille Ioſeph fraterna ex inuidia venditus, & ductus in Aegyptum, Chriſti venditionem præfigurauit: Iſte Ioſeph Herodianam inuidiam fugiens, Chriſtum in Aegyptum portauit. Ille domino ſuo fidem ſeruans, dominæ noluit commiſceri: Iſte dominam ſuam Domini ſui matrem virginem agnoſcens, & ipſe continens fideliter cuſtodiuit. Illi data eſt intelligentia in myſterijs ſomniorum: Iſti datum eſt conſcium fieri atque participem cæleſtium ſacramentorum. Ille frumenta ſeruauit non ſibi, ſed omni populo: Iſte panem viuum è cælo ſeruandum accepit tam ſibi, quam toti mundo. Non eſt dubium, quin bonus & fidelis homo fuerit iſte Ioſeph, cui mater deſponſata eſt Saluatoris. Fidelis, inquam, ſeruus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuæ matris ſolatium, ſuæ carnis nutritium, ſolum denique in terris magni conſilij coadiutorem fideliſſimum.

Gen 37. Matth 2. Gen 39. Matth. 1. Gen 40.

VI. HVC accedit, quod dicitur fuiſſe de domo Dauid. Vere enim de domo Dauid, vere de regia ſtirpe deſcendit vir iſte Ioſeph, nobilis genere, mente nobilior. Plane filius Dauid, non degenerans à patre ſuo Dauid. Prorſus, inquam, filius Dauid, non tantum carne, ſed fide, ſed ſanctitate, ſed deuotione: quem tanquam alterum Dauid Dominus inuenit ſecundum cor ſuum, cui tuto committeret ſecretiſſimum atque ſacratiſſimum ſui cordis arcanum, cui tanquam alteri Dauid incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtauit, & dedit illi non ignarum eſſe myſterij, quod nemo principum huius ſeculi agnouit: cui denique datum eſt, quod multi reges & prophetæ cum vellent videre, non viderunt: audire, & non audierunt: non ſolum videre & audire, ſed etiam portare, deducere, amplecti, deoſculari, nutrire & cuſtodire. Non tantum autem Ioſeph, ſed & Maria deſcendiſſe credenda eſt de domo Dauid. Alioquin non eſſet deſponſata viro de domo Dauid, ſi non eſſet & ipſa de domo Dauid. Ambo igitur erant de domo Dauid: ſed in altera completa eſt veritas, quam iurauit Dominus Dauid: altero tamen conſcio & teſte adimpletæ promiſſionis.

S. Ioſeph nobilitas. Pſal. 50. Luc. 10. Pſal. 131.

VITA

VITA B. IOHANNIS SYRI CONFESSORIS, AB ADONE EPISCOPO CONSCRIPTA IN *ipſius Martyrologio.*

19. MAR. E Syria venit in Italiam

al. Pinnarienſem, Pinneſem, Pennenſem & Pennatenſem: ſed magis germana lectio eſt Pennenſem vt notat, Bar. in not. ad Martyrol. Rom. Eſt autem Pennenſis ciuitas apud Veſtinos vt ſcribit Ptolemæus libr. 3. tabul. 6. & Plinius libr. 3. cap. 12.

APVD * Pennatenſem vrbem natale beati Iohannis, magnæ ſanctitatis viri, qui de Syria oriundus, peruenit ad Italiam: Cumque quæreret locum habitationis ſuæ, orationem fudit ad Dominum: Te deprecor Domine, qui lumen es verum, ſi proſperum facis iter meum, hoc mihi ſignum fiat: Vbicunque ambulauero, ſi Pſalterium meum dedero, & eadem die mihi redditum fuerit, ibi ſit permanſionis meæ locus. Factum eſt, Recepit eum hoſpitio matrona quædam, cui vir Dei pſalterium ſuum dedit, requiſiuit: eique mox à muliere redditur. Hoc itaque ſigno, vt ſtationem ſuam ibi vir Dei faceret, confirmatur, ac inde non longe plus minuſve, quam duarum ſagittarum progreſſus, habuit angelum Dei obuium, qui ei dixit: Serue Dei, hic tibi locus permanſionis à Domino parabitur. Erat autem hyems, & ſedebat vir Dei ſub arbore. Venatores vero cum per locum tranſitum facerent, viderunt eum ſedentem, atque arborem illam iuxta illum folijs veſtitam. Requirentes autem virum, quis eſſet, ob Domini ſeruitium ſe de vltramarinis partibus locisve veniſſe, morarique hic velle reſpondit. Nunciantibus igitur illis, famaque vitam beati viri longius ſpargente, tanta ᵃ frequentia populi Dei vndequaque illuc aduenit, vt monaſterio facto, congregatio magna ſeruorum Dei ſimul habitantium ibi fieret. Cui præfuit multis clarus virtutibus beatus Iohannes quadragintaquatuor annos: & requieſcens in pace, depoſitus eſt 14. Calend. Aprilis in loco, vbi præſtantur beneficia Dei vſque in hodiernum diem.

ᵃ Plurimi ad eum accurrunt & fiunt monachi.

AN. 630.

VITA S. LANDOALDI, S. R. E. ARCHIPRESBYTERI ET CONFESSORIS, ITEMQVE TRANSLATIO *eius & ſociorum, ab Nodgero epiſcopo Leodienſi duobus libris explicata.*

19. MAR. Vuomarus Abbas S. Bauonis apud Gandauum.

PRÆFAT.

NODGERVS, quem, etſi indignum ſanctæ Mariæ, ſanctique Lamberti mancipium, prędicant tamen epiſcopum, Vuomaro venerabili in Chriſto patri, & fratribus Gandenſibus, omnibuſque fidelibus quocunque locorum poſitis, hæc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem vitæ cæleſtis. Poſtulare, immo exhortari facultatulam noſtræ modicitatis, patres reuerendiſſimi, non dubitaſtis, vt ex mirabilibus ſeculis omnibus & gentibus prædicandis, noſtris diebus, licet ſimus indigni, nobis quidem manifeſtatis, vobis inſuper prærogatis, in translatione ſcilicet S. Landoaldi archipreſbyteri & ſociorum eius reuelatis: quia ex noſtra clari diœceſi, veſtro, præordinante Deo, ceſſerunt iuri, debemus, quantum ad nos vſque, fama vulgante potuit perferri, omnium, immo veſtræ ſatisfacere petitioni. Iuſta quidem petitio & digna exhortatio, quæ iuxta quendam ſapientem, & de præſentis honeſtate propoſiti, & de futuræ ætatis vtilitate coniuncta eſt. Niſi enim geſta eorum, incuria prædeceſſorum noſtrorum deperiſſent, nobis hodieque ſufficerent. Sed quanta audiuimus & cognouimus ea, & patres noſtri narrauerunt nobis ea, videlicet, quæ adhuc noſtra tenet memoria, rogatis ſcripto mandanda, ne itidem & nos damnemur à poſteritate ſubſecutura. Poſitis adhæc in ancipiti, quia præſulatum apud vos omnium artium artem conſtat eſſe & credi, ſuſpenſam mentem ſilentium librabat, illudque poeticum animum offendens, In ſyluam ne ligna feras: parum quid diffidentiæ impetrabat. Sed quia in culpa eſt animus, qui ſe non effugit vnquam, diffidentiæ torpor ceſſit, expoſtulatio veſtra inualuit: niſi quod celeritas, quæ iuxta Socratem beneficium gratius facit, plus feſtinare, quam res expoſtularet, nos compulit. Erat namque ante nos dictum, vires, quas imperitia denegat, charitas ſubminiſtrat: & quia incepto tantum opus eſt, cætera res expediet: Igitur adorſi ſumus, ne veſtram authoritatem defugere videremur. Præſumenti enim authoritas datur cum creditur, quem poſtulat, præſtare poſſe quod petitur, & ſcienti econtra patere æqualis eſt gloria cum imperante. Si quis autem forte futurus obtrectator, obliquo hæc oculo non timuerit limare, & odio obſcuro morſuque præſumpſerit venenare, in eius ſatisfactionem Ieſum & ſanctos angelos eius, Iudiciumque futurum teſtamur, nos parum hic aliud potuiſſe, quam quæ aut à presbytero Saraberto, id ſancte iurante, à vobiſque, vt ipſe retulit, fortiter & horum merita ſanctorum obteſtato, audiuimus, aut in ſcripto veſtro, nobis delato fideliter mandata reperimus: exceptis duntaxat iis, quæ ex epiſcopatu noſtro decerpta, huic ſchedulæ pro temporis ratione videbantur congruenter præponenda. Valete, datum tertiodecimo Calend. Iulij, anno Dominicæ incarnationis nongenteſimo octogeſimo, Indictione octaua, Imperante domino Ottone poſt mortem patris anno octauo, Epiſcopatus noſtri anno nono.

S. Gregori[us] Homil. 21. in Euangelia

LIB. I.

FRANCORVM regnum à ſui principio ſemper infatigabile, tunc præ cæteris ſibi collimitaneis viſum eſt florere, cum iugo Dominicæ fidei colla paſſum eſt inclinare, & quod prius adorarat, incendere: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum & firmum ſub eo ſancta Dei Eccleſia ſtatum, cum Lotharius rex, iuſta ſucceſſione hinc quartus, monarchiam ſingulariter trium regebat regnorum, & cum quadrageſimum agebat annum, * quem Heraclius Auguſtus, ſanctæ crucis relator, quartumdecimum. Hic ſceptro ſuo nullius circumpoſiti ſceptrum paſſus eſt occurſare: ſed quicquid pene Gallia & Germania regum & gentium continebat, ſuis habenis ſtuduit coercere. Hic filium ſuum inclytum Dagobertum Auſtraſiis præfecerat, eiuſque dominio Germaniæ regnum coniunxerat. Quorum fideliſſimo tempore intantum exuberauit Chriſtianitatis titulus vbique, vt pene tota aut nulla citra finitimos inueniatur hodieque eccleſia, quæ non alicuius eius ſancti temporis nobis prætendat patrocinia. Sed vt ſileamus interim de innumeris, ſancti viri Eligius & Audoenus Palatinis incipiebant inſudare curis, beatus Arnulphus cum Romarico iam tunc intererant regalibus conſiliis: ſanctus autem Amandus Aquitaniam natiuitatis ſuæ illuſtrabat auſpiciis. Qui dum puer adhuc eſſet, patriam parenteſque reliquit, Ogiamque inſulam, ad Occidentem maris Oceani poſitam, expetiuit. Illic à fratribus ſpiritualibus cum magno recipitur gaudio: & quia ſacras literas didicerat, in Dei quotidie ſeruitio maiori feruebat deſiderio. Poſt hæc ætate quidem adultior, ſed animi intentione feruentior, apud Turones ſancti Martini petiit ſepulcrum. Ibi eius interuentionis orauit auxilium, vt id ſibi gratiæ apponi poſtulet Dominum, quatenus peregrinationi totius vitæ ſibi concedat dependere curſum. Ab oratione ſurrexit, capitis comam ſibi abſcindi fecit, Clericatus adeptus honorem, omnem in clero gratiam peregrinando tamen, tranſcendit per ordinem. Bituricas deinceps adiit, cum beato Auſtrigiſilo eiuſque archidiacono ſancto Sulpitio ſanctiſſime conuerſatus, in cella, à ſe ædificata, per quindecim annos arctiſſimæ vitæ ſe addixit. Deinde Romam quoque regreſſus, & à B. Petro per viſum monitus, vt Gallias prædicationis cauſa repedaret: tandem coactus à rege & ſacerdotibus, epiſcopus ad prædicandum, vt tunc moris erat, eſt ordinatus. Circunquaque etenim paganorum errore adhuc impendente, nec eſſe erat iam religioſis principibus, quam Domini ſacerdotibus, alios ad verbum Domini annunciandum, baptizandumque populum & confirmandum ordinare.

Lotharius rex.

* f. cum. Heraclii 14. annus fuit Chriſti 623. ſecundum Bar.

Dagobert[us] Auſtraſiorũ princeps.

Hiſtoria S. Amandi, Vide Baudemundũ in vita S. Amandi 6. Febr.

QVOD

III. Qvod vt nemini videatur ambiguum, teſtis eſt Taxandria, poſt multos hinc annos à beato Lamberto idolorum culturis ſtirpitùs liberata. Brachbantium quoque, multis erroribus gentilium irretitum, ab eius ſucceſſore ſancto Huberto ex parte correctum: Germania etiam penè tota, nouiter non ſolùm conuerſa, ſed etiam nouis epiſcopiis & eccleſiis illuſtrata pariter & ditata. Ex iis alios nouimus prædicationi vſque ad obitum inſtitiſſe, alios vacantibus epiſcopiis aut abbatiis poſteà ſubrogatos eſſe, alios nouis eccleſiis, epiſcopia noua inſtituiſſe. Beatus verò Amandus officium ſuſceptum ſtrenue impleuit circumcirca poſitis; Vacceiam, id eſt, Vaſconiam & Danubium vltrà perreptans, verbum Domini annunciauit, donec vires ſuas ad opus tam arduum videns non ſufficere, Romam deliberauit iteratò adire. Romanum vniuerſalem Pontificatum Martinus Papa tum adminiſtrabat. Cui beatus Amandus votum, cuius obtentu venerat, expromſit: qui vt ſibi ad id opus peragendum ſuppetias mitterentur, popoſcit. Deſtinati ſunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores. Inter quos ſanctus Landoaldus Archipreſbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comitatæ ſunt ſanctæ fœminæ Vinciana & Adeltrudis, cum aliis viris & mulieribus ſeptem. Per idem ferè tempus beatus Iohannes Tungrenſium & Traiectenſium fæliciter regens pontificatum, mortem occubuit.

Brachbantium, pro, Brabantia.

S. Amandi tertia Romam profectio.

S Amando ſocij cõplures adiunguntur Roma abeunti. Vide acta S. Bauonis 10 Octobr. Baron. ad an 650. & Ægydij addit. ad cap. 49. Geſtorum Pontif. Tungreſ. Harigeri Abbatis Lobien.

IV. Dagobertvs rex, qui patre defuncto rerum potitus auſpicabiliter ſucceſſerat, beatum Amandum euocauit, Traiectenſium cathedræ præſidere fecit. Qui per triennium vicos & caſtra, verbum vitæ annunciando, circuiuit: ſed nil ſe proficere cernens, ſacerdotes inſuper & Leuitas inſultare ſibi dolens, ad alia deinceps loca dimigrauit. Incompertum eſt deinde, quanta temporis intercapedine plebs Traiectenſium fuerit vſque ad beatum Remaclum ſine paſtorali benedictione, niſi quia fama ad nos vſque perferente accepimus, beatum Landoaldum illic remanſiſſe, & per nouem annos vices pontificis adminiſtraſſe. Cui opinioni illud nos facilè facit accedere, quia refertur idem beatus Landoaldus ſpecialem patronum noſtrum, ſanctum ſcilicet Lambertum, prima pueritia nutriuiſſe. Propter quod & illuſtris vir Aper, eiuſdem pueri pater, prædium vocabulo * Wentershouum, ſuper Archa fluuium poſitum, eidem ad inhabitandum & Eccleſiam conſtruendam perpetuo iure conceſſit, & eundem puerum, diuinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere conſtituit. Vbi dum artifices operi inſiſtunt, & aquam, vtpotè de paludibus turbidam, faſtidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto, inuocato Chriſti nomine, eum crucis protenſione fontem limpidiſſimum baculi impreſſione omnium vſibus fecit ebullire, qui fidem dictis præbet vſq; hodiè.

Fit Traiecti Epiſcopus anno 632 vt habet marginal annot. Ægydij, ad vitam S. Amandi Harigeri Abbatis Lob. vel, 635 vt habet Meyer.

* VVintershouen.

[b] Nicol. Can Leod. in vita S. Lamberti c. 2. Ægid. in addit. ad vitam S Lamberti ab Anſelmo conſcriptam. cap 5.

V. Alio itidem tempore cùm vſui neceſſario ignis deeſſe videretur, accitus à viro ſancto puer, ignem inferre iubetur. Cœpit idem imperio reniti, & cur ſtatim iubenti non ſatisfecerit, palàm fateri. Vas, inquit, domine, quo ignis opportunè importetur, deeſſe vides, & quo hunc modo inferri iubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi eſt animus: ſed vt votis tuis contraire videar, ipſe vaſis cogit defectus. At pius pater, vbi hæſitantis pueri animum perſenſit: Placétne, inquit, fili paternæ iuſſioni moram fieri, cum ea, qua tegeris, veſte ignis ſatis commodè queat inferri? Qua puer motus increpatione, cùm prætereà obedientiæ exemplo cogeretur, imperio patris ſanè obtemperat, pauloque progreſſus, ignem requirens properat. Quo tandèm inuento, nil adeſſe videns, quo eum opportuniùs ferret, gremium prunis ardentibus laxat, eaſq; nihil cunctatus infrà collocat, & ita veſte illæſa ad patrem vſq; deportat. Tunc vir ſanctus nouitatem miraculi ſecum altiùs conſiderare, fæliciſq; pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturam ſuam vel oſtendere timuit, vel omninò coactum eſt occultare. At vbi ad populares aures recens adhuc miraculum peracceſſit, tum omnium ore puer extollitur: tum etiam res diuinitùs geſta, cum obedientis meritò, iubentis imperio aſcribitur. Itaq; ex vtriuſq; ſanctitate, virtus eadem acta creditur. Sperabatur & alia multa per eorum meritum illic Chriſtus miracula facturus.

Nicol. ibid. Ægid. ibid.

Illuſtre miraculum.

VI. Qvorvm rumore Childericus rex, tunc ſedem habens apud Traiectum, tactus compaſſione, ſumptus neceſſarios mittebat ei quotidiè. Sed quadam vice Adrianus, eiuſdem beati viri ad regem internuncius, nimia auri & argenti pondera deportare creditus, à latronibus eſt interceptus, & in medio viæ loco villari martyrium indeptus. Beatus verò Landoaldus, curſum vitæ præſentis explens, in ſenectute bona repauſationem indeptus, hominem exuit, brauium coronæ perennis accepit, ſepultus in Eccleſia, quàm ipſe ædificauerat, & in honore B. Petri per Calendas Decembris dedicauerat. Deceſſit autem quartodecimo Calendas Aprilis. Sed & comites peregrinationis eius, ſuprà denominati, ſuis, prout Chriſto libuit, temporibus hac luce quiq; euocati, circa eum ſunt in eadem Eccleſia tumulati. Solus beatus nomine & merito Amantius, in eadem cum ipſo theca, quia eius, vt fama fert, in baptiſmate filius extiterat, ſepeliri eſt contentus. Plurimis deindè elapſis annorum curriculis, S Floreberrus, tertio loco poſt S. Lambertum regens Traiectenſe vel Leodienſe epiſcopium, audita illic multitudine ſignorum, monitus pariter reſponſis viſionum, eos illinc cum digna reuerentia tranſtulit, & eorum tumbas pro poſſibilitate ſua decorari mandauit. Facta eſt autem hæc tranſlatio Calend. Decembris, quo & dedicationem eiuſdem Eccleſiæ ſuprà diximus memoratam. Manſit verò honor, cultus & reuerentia circa ſanctorum corpora, quoaduſque effera gens Nortmannorum, ſedibus ſuis non contenta, totam penè Galliam perturbauit: & timore eruptionis eorum, nè ſanctorum violarentur buſta, terra ſunt à fidelibus remandata. Huic repoſitioni interfuit quidam Frangerus, homo noſtra ætate ſeniſſimus, qui & antè infeſtationem paganorum nouem annis villæ eiuſdem extiterat procurator & villicus. Hildebrandus quoq; presbyter, quem propria manu antè annos tumulauit Sarabertus æquè presbyter, huius notitiæ relator fideliſſimus, qui & hæc, quæ præmiſimus, ab eodem Frangero commemorat multis atteſtantibus ſe audiſſe, & libellum de vita eorum pariter vidiſſe. Quē quia antiquaria manu commemorat ſcriptum, & à ſtillicidio ceræ penè infuſum, lectorem eius non ignoramus fuiſſe perterritum. At verò quæ hactenùs paucis perſtrinximus verbis, illinc ſe delibâſſe, nuperrimè verò incurſione Hungrorum, propter incuriam cuſtodiæ, cum aliis rebus eundem libellum deflagrâſſe. Sed hæc hactenùs.

Childeric. rex alit S Landoaldũ

Obitus S. Landoaldi.

Translatio S Landoaldi & ſociorum.

Normãni vaſtant Galliam.

VII. Post Nortmannicam autem repulſionem, primus quidam Tietboldus locum prælibatum, vbi corpora ſanctorum erant repoſita, à Comite Flandrenſi, Abbatiam ſancti Confeſſoris Chriſti Bauonis tenente, accepit iure beneficij: poſt eum Adelgandus. Qui potiùs cogitantes, quæ ſunt mundi, quàm quæ Domini, aliquem reuerentiæ cultum Sanctorum paruipenderunt reliquum eſſe honori. Quocircà paulatim haberi cœpit contemptui. Vt verò Aper, noſtræ ætati finitimus, cùm filiis locum precariò ſortitus eſt ipſum, iam ipſius Dei timore poſtpoſito, Eccleſia ipſa non tantùm Sancti honore debito, verùm ſuo omninò vacuata eſt ornamenta. Wanboldus deinceps in dominio eiuſdem ſucceſſit villæ, vbi & accepit locum ſepulturæ. Pro cuius tumulatione, filius deindè eius Lambertus, cordis tactus eſt deuotione, vt locum hunc deberet excolere, pariterq; miraculorum, quæ illic fiebant, ſuſpenſus admonitione. Namq; domino prædium ipſum ſibi tunc vendicante, à vicinis, præeuntibus inimicitiis quibuſdam, diſſidente, familia ipſius villæ telas & alias veſtes, ad Eccleſiam confugium faciens, ſuper ſanctorum tumbas abiecit: Presbyter econtrà Sarabertus exindè ea deturbauit. Sed iis iterùm à familia reportatis ibidem, & presbytero deterrito, nè vlteriùs reſiſteret eis, nox ſuperuenit, familia ipſa dormitum ſe locauit. Manè expergefacti, vident inſperatò & ſine ſua læſione telas & quæ depoſuerant, ambuſta eſſe.

Sepulcrum ſanctorum cur aliquãdiù neglectum.

Phylacteri-
um S. Lan-
doaldi.

Eſt præterea phylacterium, quod verè dicitur S. Landoaldi fuiſſe proprium, in quo qui periurare præſumit, non VII.
impunitus abſcedit. Familia plus 12. virorum, ac multorum Witgeri & Lamberti fratrum ſacramento, nè aufugerent,
in eo phylacterio eſt obſtricta. Quod irritum ducens, inſupèr & theſaurum in eadem Eccleſia dominorum ſuorum
recondirum violando auferens, aufugit. Sed manè circumcircà à perſequentibus fruſtrà requiſita, & à reuertentibus
ſub arbore propè Eccleſiam dormiens, ſaluo theſauro eſt reinuenta. Alius quidam, quodam flagitio verè imperitus,
in eodem periurauit. Eadem nocte cum domo & vnico filio miſer deflagrauit. Et alia quoq; miracula illic fieri conti-

Lantſonem
dicit, quem
ſupra Lam-
bertum.

git, quæ nunc dicere ſuperſedeo. Quapropter idem Lantſo venerabilem virum anteceſſorem noſtrum, dominum
ſcilicet Euradum, ſupplex adijt rogans, vt aut per ſe, aut per vicarios ſuos ſanctorum corpora transferrentur, & vndè
antè Nortmannicam depoſiti erant infeſtationem, reuelarentur. Sæpiùs poſtulando, hæc iterans, tandèm impetra-
uit: & Bono Archidiaconus cum duobus Archipresbyteris, fidelibus vtiq; viris, Thietboldo & Vhodone, ſed & cum
alijs ex monaſterijs, ſancti ſcilicet Trudonis, Beliſiæ, & Tungris, illuc aduenerunt, & cum litania ſolenni ex tumulis,

Eleuantur
ſanctorum
corpora.

quibus negligenter nimis ſqualebant, extulerunt. Inuenerunt autem plures thecas: ſed vna erat, in qua S. Landoal-
dus archipresbyter & diaconus ſuus pariter tegebantur Amantius. Aderat & lapis ad capita eorum, nominibus ipſo-
rum inſculptus. Aliæ continebant ſanctas Adeltrudem & Vincianam, quod indicabat crucicula quædam argentea,
pectori S. Vincianæ ſuperinuenta. His retectis pariter & relatis, dum ſanctorum corpora vino ſimul & aqua diluerentur,

Auicula ra-
ra ad fere-
trum circũ-
uolitat.

tur, auicula quædam per feneſtram feretro ſanctorum illapſa, ſimul & importunè aliquotiès eis, qui huic officio inter-
erant, immerſa, aliquotiès in defoſſum deuolans, quo corpora ſanctorum erant elata, omnibus adſtantibus & hæc vi-
dentibus miraculum incuſſit pariter & horrorem. Nam & colore pulchritudinis erat diuerſæ, ſed antehàc inuiſo, &
ſtridore vocis quidem dulcifluæ, ſed inaudito. Quæ licèt ab adſtantibus poſſet comprehendi, à nemine præſumpta eſt
temerari. Quæ quaſi quibuſdam plauſibus lætitiæ & ſibilatione hàc illàc circumuolans, & iterùm feretro ſanctorum
inſidens, non deſtitit ab incepto, donèc omnia competenti conſummarentur officio.

Eadem die cæca quædam de villa Hasbina, quæ erat in vicinia, vulgante fama, quòd ſanctorum efferrentur cor- VIII.

Cęca ad ſan-
ctorum cor-
pora lumen
recipit.

pora, accurrit celeriter cum candela. Biduum deindè ſuſtinens, & ſanctorum patrocinia indeſinenter expoſcens, ter-
tia die receſſit clarè videns. Sequenti igitur anno vxor iam dicti Lantſonis, nomine Sigeburgis, morbo ſic intercutis
laborabat, cruraq; eius cum pedibus ita intumuerant, vt penè per totum annum nec ſaltem Eccleſiam, niſi ſella geſta-
toria eueheretur, intrauerit, nec toro viri, nec cõuiuio participata ſit, edulium omne faſtidiërit, potum, excepta aqua,

Viſio.

vniuerſum execrata ſit. Hæc intempeſtę cuiuſdam noctis viſione ſubita ſemiuigilans corripitur, atq; in hæc verba mo-
netur: Cùm dominos dominasq; noſtras terra extuleris, cur & nos fideles eorum in luto deliteſcere ſinis? Ego quip-
pè ſum Landrada: Adrianus martyr & Iulianus, ipſi quoq; ſunt de ſocietate noſtra. Hanc viſionem illa viro intima-
uit, & vt aut Epiſcopus, aut authoritas Epiſcopi ad ſubleuationem eorum inuitaretur, rogauit. Ille præterito anno ita
in eleuatione cæterorum queſtus eſt opſonatum, vt ei per manus hæc inceptare nimis videatur arduum. Poſt dies
aliquot apparente iterùm eadem viſione, ab eadem, qua priùs, ſanctimoniali ſecundùm effigiem de negligentia cor-
ripitur, de contemptu confunditur. Et quæ, inquit, tot & tanta in medicos expendiſti, nec curari meruiſti, ſi nos ex lu-

Inueniun-
tur ſancto-
rũ corpora.

to efferres, iam ſanari meruiſſes. Et vbi, inquit illa, vos inueniemus? Sella, qua ad Eccleſiam geſtaris, inquit, tua no-
ſtra irreuerenter deprimit buſta: arca autem retrò poſita, nimiùm eſt nobis oneroſa. Et ſi cauſaris, quia epiſcopum aut

Sigeburgis
hydropica
curatur.

eius vicarios non mereris, è vicino Sarabertum ſaltem presbyterum habes, & alios ad id perficiendum viros fideles.
Manè itaq;, quid ſuper his facto opùs eſſet, deliberanti, adeſt quædam ex gynecæo eius puella, cum eadem viſione re-
ferens ſe monitam per hæc eadem ſigna, ea nunc in villa Guodengehouo habitabat. Sigeburgis autem domina eius,
cui hæc demonſtrabantur, à cuiuſq; ore iurantis hæc & obteſtantis nos iſta decerpſimus, adhuc viuit: Viuit, inquam,
& præſenti luce ſana & incolumis veſcitur: nobilis perſona, domus ampla, rem fideliter quærentes ſcire, non ſinit
latére. Quæ cum omni feſtinatione mittens presbyteros, qui hæc explerent, accerſire, interim ipſa pro obtentu recu-
perandæ ſalutis non paſſa quieſcere, fecit ſe ferri ad Eccleſiam, & interim à loco denominato paulatim egerere terrã.
Et vix ſemipedem terræ eruerant: & eccè ſanctorum ciſternæ in ipſa penè ſuperficie apparebãt. Adueniunt & presby-
teri, quicunq; erant euocati; & retectis ſanctorum ſepulcris, repererunt nomina eorum exprompta in breuiculis. Et
dum quæq; digna tranſlationi adimplent pro poſſe, ipſa iam dicta matrona, quæ operi inſiſtebat attentiùs, ſubitò cõ-
uerſa, riuos veneni & putredinis ſaniem ad ſextarij menſuram videt excurriſſe ſibi ex cruribus. Quæ admirata, & de
recepta ſoſpitate hilarior reddita, domum pedes redijt, conuiuium hoſpitibus & domeſticis opulenter apparauit, ipſa
interſedit, nec edulium aliquod faſtidiens, nec vini potionem vel alterius ſorbitionis iam abhorrens. Fert autem fa-
ma multorum & antè nos & inpræſentiarum, hanc beatam, dum ſanctimonialibus Beliſiæ poſitis præfecta, ſuauiſſi-
mos ſupernæ contemplationis carperet fructus, ſacratiſſimam virginem præclaræq; nobilitatis Amelbergam ſanctis
inſtituiſſe moribus ſtudiiſq;. Facta eſt verò hæc tranſlatio tertio Nonas Martij.

Illud quoq; in memorabili ſanctorum clarificatione miraculum minimè remur ſilendum, quod perindè ſtu- IX.
penda ſui nouitate conſtat magnificum. Præfato quippè Lantſoni cùm baſilica vel fundus ſacratiſſimæ quietis prædi-
ctorum ſanctorum, poſt nonnullos ſorte ſucceſſiſſet, benè ſibi conſcius determinato rationis tenore, (nam in eum
conſtitutio chirographi, finem ſtatuerat poſſidendi) ſucceſſuram ſibi ſtirpis ſuæ progeniem, prælibato fore priuan-
dam prædio, cõſultè ſibi proſpicere deliberauit, eo animo, vt rurali priuatus fundo, ſanctorum ſaltem pignorum non
fraudaretur ſolatio. Expetens enim eiuſdem diœceſeos magnificentiam pontificis, tantæ illi ſuæ deuotionis intimauit
arcanum. Cuius ilicò benedictione inſignitus & authoritate roboratus, precioſarum gazarum adijt repoſitorium, de-
ligens ex ſacris corporibus, quas æſtimauit, portiunculas. Eccè autem in ipſo præcipuo paſchalis feſti gaudio, ſubmiſſis
baiulorum ceruicibus, impẽdioſum inuadunt laborem itineris, & ad fores vſq; ædis ſacratæ properantes perueniunt.

Non poteſt
Lantſo ſa-
cras abſpor-
tare reliqui-
as, diuini-
tùs impedi-
tus.

Verùm mirabile dictu, nè vtiq; vel ipſas tranſgredi præualentes, repentinis inopinatè defixi paſſibus hæſēre. Omni ta-
men anniſu multa diù fruſtrà moliti, tandem diuina potentia ſe intelligunt arceri: ſicq; inuiti, pudoris ſui ceſsēre diſ-
cultati. Porrò illuſtris Lantſo à propoſito nequaquàm deſtituitur. Verùm diem ipſam noctemq; contiguam eleëmo-
ſynarum largitionibus crebriſq; precum continuans obſecrationibus, ſequenti rursùs die fuſtratur, vt priùs: imò pe-
rendinatis totius hebdomadæ diebus, quotidiè eoſdem conatus conſimilis ſequitur liminaris obſtaculi repulſus.

Hac ergò quià minùs ſucceſſerat, octaua itidem lucis aurora, alia non cunctatus aggreditur via. Licet enim tot X.
anteà fuſis nequaquàm profeciſſet orationibus, tunc omni virtutis conamine præcordialia accumulans vota, pluri-
maq; ſpondens obſequia, delegauit ad ipſam quietis eorum baſilicam, nonam frugum ſuarum portionem, quia deci-
mam alterius conſtaret eſſe Eccleſiæ. Ei verò loco, cui deuotionis ſuæ inferre ſatagebat fructum, non modicam cum

Tãdem vó-
to potitur
ſuo.

alijs xeniorum impenſis, hæreditatis ſuæ largitus eſt poſſeſſionem. Sicq; tandem ſanctorum obtentu, benignum mi-
ſericordis Dei meruit reſpectum, votiq; compos ac ſpe potitus optabili, vilipendit priſtinæ difficultatis diſpẽdia, ma-
gnifica Dñi miſeratione adeptus deſiderij ſui lucra. Suebenmēha nomen eſt fundi, vnde quidam, Manimius nomine,
contractus omni neruorum virtute, nec manum gratia cibi ſumendi poterat ad os ducere, nec niſi alio ſubuehente, ad
neceſſaria ſaltem naturæ procedere. Is quidem carpento ad ſanctorũ patrocinia eſt prouectus: ſed eis ſalutẽ pleniſſimã
impartientibus, domũ redijt pedes & ſanus. In villa Lena, Huberto cuidã primario ab Leodienſi Epõ beneficiata, erat
mulier,

mulier, Geyla vocabulo, ſed legionario plena dæmonio; quod deindè patuit. Nam ducta à cognatis per diuerſa virorum Dei cœnobia, ſcilicet ſanctorum Geruaſij, Lamberti, Trudonis, Gertrudis: cùm nuſquàm poſſet curari, præſentatur iam deſperata eo loci: quia ſanctos nouiter mirificandos ſpectabat de hoſte plenior laus triumphi. Quæ in cupa fonte benedicto redundante depoſita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cœpit inclamare, & magnum ab ore muſcarum examen emittere. Quæ mediante hebdomada paſchali, meruit èmundari.

Dæmoniaca liberatur

XI. MVLIER alia, S. Bauonis ancilla, Andresburgi eatenùs commorata, pro neglecto per annos cenſu, oculorum viſu eſt mulctata. Quarto iam anno cæcitati ſuccumbens, decætero emendationem pollicens, candelam ſanctorum luminariis attulit, cenſum neglectum retulit, illuminata illicò ſana receſſit. Zubleua dicitur & alia villa: illic quædam mulier ſex annorum curriculo patiebatur hydropis morbum. Videt in viſu nocturno ſe illuc adduci cum oblatione, & recepta regredi ſoſpitate. Quod euigilans continuò expleuit, in plauſtro illò ſe deduci mandauit: & poſtquàm ſanitatem recuperauit, à domino ſuo Hildrado tradita Sanctorum iuri, deindè receſſit. Quidam Hildico nomine, omni diſſipatus actione, ſyluam eccleſiaſticam ſæpiùs extirpans, increpatus tandèm quadam die per nomen Sanctorum, vt ſaltem deſiſteret: cùm monitores inſupèr ſuos cum ſanctis, verbis vilibus annullaret: progreſſus ſequenti die, vt itidèm faceret, fagum cum ſecuri illicò ſuperbus conſcendit, & continuò inuerſo cadens collo, guttur liquidum quod blaſphemiam ſpirauerat, eliſit, ſicq; peſſimam vitam digna morte finiuit. Presbyter Sarabertus equum, furtim nocte quadam latronibus ſubripientibus, perdiderat. Manè comperto ad notum præſidium cucurrit, candelam facere maturat. Quam vt ſanctis attulit, & precum ſuarum vota deprompſit, reuerſum equum foribus adſtantem reperit. Sic ergò copioſa, quæ per eorum Dominus merita dignatus eſt operari, miracula nos ſegnis tenacitate ſilentij perhorreſcẽtes ſuccingere, res quidem memorabiles, tamen paulò diffuſa prolixitate ſignauimus. Præſenti verò tempore nihilominùs apud nos geſta ſuppetunt adhuc perpluta, quæ noſtra itidèm mandantes roboranda authoritate, petiſtis huic quàm breuiter inſeri ſchedæ. Nos autem reſpirationi legentium vel auditorum conſulentes affectui, néve magni Domini magnifica in anguſtum cogantur beneficia, dilatis ſequentibus, ſermonem iſtum iſto claudendum fine iudicauimus, vt viribus interim per ſilentium recrearis, quæ reſtant, quoniam proprio indigere volumine pertioſcuntur, alio rurſùs initio commodiùs & inſigniùs prætitulentur.

Cæca videt.

Hydropica reſtituitur.

Sacrilegi horrenda mors.

Equus ablatus redit.

LIB. II.

I. RELATVRI mira Domini cunctipotentis opera, quibus dilectum ſui nominis Confeſſorum beatũ Landoaldum ſociosq; eius noſtris in temporibus mirificè dignatus eſt propalare, dignum remur nec ſuperfluum, memorabilẽ tranſlationis eorundem ſanctorum præmittere iucunditatem, per quam & ipſorum ſignorum enituerunt nonnulla, & locus veſter vel regio dignationis eorum meruit fæliciter inſigniri præſentia. Igitur emenſo dierum curriculo, cùm inexplicabilis æui mortalis ita exigeret determinatio, præfatus illuſtris Lantſo, determinatus videlicet præmemorati poſſeſſor fundi, cunctis viuentibus commune debitum ſoluit, prolisq; ſuæ ſucceſſionem eiuſdem poſſeſſionis hæreditate deſtituit. Imperialis autem ſerenitatis moderante clementia (quæ laudabili deuotionis voto, ſuapte natura beneuolum induxit animum, ſeruorum Dei impendiò vtilitatibus proſpicere) eadem poſſeſſio, abſq; refragationis obſtaculo, veſtræ poteſtatis relegata ceſſit ditioni, prælatorum ſcilicet ſanctorum prælecti Chriſti militis egregij confeſſoris Bauonis.

II. IGITVR quia ſapiens ſemper agit ſapienter, veſtro reſtitutam iuri ſagaci perluſtrantes induſtria, altiori intellexiſtis conſilio, honorabile depoſitum eius ipſam præponderare omnimodò, nec tam precioſi theſauri thecam eo loci tantillo occulendam modio. Super qua re trutinata inter vos diù mutuæ collationis deliberatione, adſtipulante præterea archipræſulum & antiſtitum prudentiumq; virorum conniuentia, ad veſtri, præpollentioris videlicet, eminentiam loci ſanctorum cinerum transferri decreuiſtis pignora. Sed inter iter agendum, dum videlicet ſanctæ deuotionis tandèm celebraretur executio, ſanctorumq; precioſiſſimæ per non modicam itineris intercapedinem transferrentur reliquiæ, contigit, vt par erat, plurimos finitimorum tam fælicis opinionis occupari rumore. Inter nonnullos itaq; auditorum comperit hæc languida quædam, quæ ægritudinis depreſſa pondere, lectuli detinebatur ſtrato, vt non diebus iam numeroſis ab eo niſi baiulata exurgeret. Sed cum hac optabili auditi rumoris iucunditate, in ſpem bonam pariter erigitur, de deſtitutę ſalutis recuperatione per ſanctorum opitulationem fiducialiter certioratur. Vndè non cunctata, per vnanimem ſibi collateralem, apparatum candelæ munuſculum, ſanctorum meritis & præſentiæ precatur celeriter exhiberi. Aſſenſit ille fideliter, ſanctumq; fidei aggrediens officium implere maturauit. Eccè autem, dictu mirabile, repentinum ſanctorum ſuffragium derelicta coniunx experitur infirma. Eueſtigiò namq; dirigit, qui præmiſſum à ſanctorum acceſſu remouerent, maritum, vtporè ipſa mox ſecutura, Sanctorumq; præſentiam expetitura, & per ſemet quæ mittebat, oblatura. Sed inhibente loci vel temporis anguſtia, nè Sanctorum moraretur profectio, lator munuſculi Sanctorum ſe miſericordiæ præſentialiter ſubmiſſus intulit, coramq; ipſis omnium, qui aderant, notitiæ in vxore exhibita pietatis eorum opera, ad laudem & gloriam cunctipotentis Domini proteſtatus & profeſſus eſt.

Transferuntur ſacræ reliquiæ Gandauum.

Ægra ſubitò reualeſcit.

III. PRÆTEREA quoniam profectionis conducebat competentia, locata nauis cum mercenarijs iucundæ Sanctorum deuectioni inſtituitur famulari. Eccè autem vnus remis applicitorum, cui quoddam acciderat haud longè infortunium, rei familiaris diſpendio ſtimulatus, ſuſceptoq; labore obſaturatus, antè deſtinatum itineris expenſum tam ſancto infælix ſeſe ſubripere præſumpſit officio. Sed quia non contemnenda, nec vtilitati priuatæ ſubſtituenda Sanctorum feretrà fuerint, abſq; moroſo perſenſit interſtitio. Vltroneus namq; & inexorabilis electorum DEI auulſus miniſterio, non modò deliberatæ non profuit vtilitati, imò dignam non ſpontè paſſus eſt redargutionem. Diſcedens itaq; non ſpatioſa peragrat itinera, neq; deſiderata experit ſpatia: verùm mentis alienatus integritate, priſtino quoq; membrorum fruſtratus vigore, vix proximæ ſibiq; citiùs oblatæ ſpem cum greſſibus offendens commigrat viciniæ, ibiq; ſtupidus deijcitur. Quinetiam ſuperantem nihilominùs inſtantis diei particulam, totumq; ſequentis noctis excurſum debitæ impendens vltioni, hærebat attonitus. Attritus ergò aliquamdiù tanto correptionis verbere, tandemque pio ſanctorum, quos vilipenderat, obtentu benigno miſerentis Dei viſitatus reſpectu, ipſe reatûs ſui medullitùs intelligit offenſam. Mox igitur vt feneſtratum mentis penetrale, ſera licèt tranſegit pœnitentia, conſopito pariter corpori deſides reuiguêre vires: poſthabitisq; priſtinæ intentionis mordacibus curis, ſolo verò ſanctorum, pridèm neglecto, nunc inhianter flagrans obſequio, emenſa retrorſum feſtinis paſſibus remetitur itinera, vt tandèm lætabundus eorum ſeſe inferret præſentiæ. Cuius nimirùm recentis caſtigatio verberis, veraq; conuerſio pœnitudinis, velocia reddiderant. Nec requieuit, donèc voti compos optabilis, glorioſa ſanctorum præſentialiter conſequeretur merita, coramq; ipſis & multorum frequentia expertam in ſe proteſtatus eſt caſtigationem & clementiam. Ipſo autem die, id eſt, octauo Calendas Aprilis, quo in monaſterium præfatum cum reliquijs eiſdem eſt intratum, mulier quædam, Lenekin nomine, præuenit, lumen diù amiſſum recepit Idibus Aprilis, feria tertia ſcilicet hebdomadæ paſchalis. Puella quædam cæca de villa Schult aduenit, nomine Teudſmudis, Veſpertinam ſynaxim fratribus celebrantibus ſuſtinens, redijt clarè videns, nec viæ ducem vlteriùs quærens.

Vltio diuina in quendam ſe temerè ſubducentem ſanctorũ tranſlationi.

Cæcæ duæ lumen recipiunt.

IV. IN ipſa villa fuit & altera intra annos infantiæ ita debilitata, vt antè annum nec pedibus incedere, nec ſaltem à lecto quiuerit ſurgere. Hanc mater, ſupradictis virtutibus excita, primo manè inter brachia ſub diuo ſuſtulit, pro eius recuperatione votum Sanctis fecit, ſcilicet illò ſe cum ſobole venturam, oblationem pariter deuotam ſecum delaturam.

Tres paralyticæ ſanantur.

ram. Quod vt expleuit, puella paulatim ſubrigens ſeſe in pedes, ſtetit, conualuit, ambulare cœpit, & abijt. Ibidem extitit & alia, Leuuich vocitata, itidèm omni corporis virtute inualida. Et cùm iam penè deſperâſſet de vita, audita ſignorum, quæ illic fiebant, fama, cereum ſanctorum luminariis deuouit. Mox vt illuc deſtinauit, valentia totius corporis ſtatim reintegrari meruit. Vuentiæ nomen villæ. Riberta erat illic mulier nuncupata, variis paſſionibus detenta, & penè omni membrorum officio deſtituta. Ad horum memoriam deuota acceſſit, aliquantis diebus demorari inſtituit, ſanitatem conſecuta receſſit.

Cæcus idẽque gibboſus fit ſan.

V. MVLIER præterea quædam 13. Calend. Maij pro filio rogatura venit. Huic filius domi relictus erat, nomine Adelgerus, non ſolùm lumine oculorum deſtitutus, ſed & capitis & corporis rheumatis motu gibboſus totus. Mater pro eius recuperatione orauit, votum fecit: timore filij, quem deſperatum reliquit, citiùs redijt: vt domum remeauit, filium videntem reperit, cætera incolumitate gaudentem læta recepit.

Cęca videt.

Pòſt hæc ſub die ſeptimodecimo Calend. Iunij, aduenit ancilla, Egerin vocata, albedinem vel lippitudinem in oculis per annos multos perpeſſa. Quæ Sanctorum meritis ſoſpitatem indepta, ſine ductore gaudens & exultans remeauit ad propria. Deincèps quinto Calend Iunij mulier de villa Rothen, paupercula Adelmudis vocitata, dum ex infirmitate nimia facta fuiſſet cæca, audita Sanctorum fama, ad eorum deſiderabat peruenire patrocinia: ſed dum inflatis cruribus vix reperet, & à ſuis præ paupertate illò deduci neglecta eſſet, & hac deſperatione nimis tabeſceret, nocte ſuperueniente ſe ſopori indulſit, ſanctum Landoaldum & Vincianam habitu ſplendidiſſimo incenſis cereis adſtantes ſibi cognouit. Euigilans, reintegrationem totius corporis adeſſe ſibi perſenſit, dolorem totius infirmitatis receſſiſſe didicit.

Alia cæca videt.

In craſtinum de illuminatione iam certa, de reliqua ſanitate non dubia, per ſe cum aliis admiratoribus multis, Sanctorum limina tentauit inuiſere, gratiarum actiones pro poſſe non ceſſauit impendere.

VI. IN craſtinum, id eſt, quarto Calend. Iunij, quædam fœmina Frethunara, & ipſa cæca, Sanctorum limina orationis gratia, cauſa ſalutis expetendæ, adibat. Sed in ipſa via necdùm illuc peruenerat, & eccè priſtina ſanitate recepta, incedens gaudebar. Sequenti demùm die ſancto Pentecoſtes, quod eſt tertio Calend. Iunij, quidam Theodoricus neruis totius corporis per annos multos contractus, multis veridicis teſtibus coràm adſtantibus, omninò ſoſpitatem eſt adeptus.

Cõtractus reualeſcit.

Deindè tertio Nonas Iulij, feria quinta eiuſdem hebdomadæ, mulier cæca ex pago Brachbantenſi, Sanctos cùm auxiliatum inuocâſſet, & luminare deferendum eis pro poſſe parâſſet, non mora extitit, & lumen oculorum recepit. De eodem pago extitit & altera mulier, quæ nimio renum affecta dolore, per vnius fermè anni ſpatium ad nullius, vt ipſa fatebatur, officij commoditatem valuit exurgere. Hæc vbi Sanctorum pignora delata didicit, & per ea illic mira operari cognouit, candelam pro readipiſcenda ſalute deuouit, vt ſuî in tanto dolore miſererentur, orauit. Continuò ſoſpitati priſtinæ reddita, candelam ſanctis deuotè offerens, cinctorium ſimul protulit, pro indepta incolumitate gratias Deo per Sanctorum merita immenſas retulit.

De translatione S. Landoaldi & ſociorũ eius ad Gãdenſe cænobium an. 980 facta.

VII. VTILE creditur, ad excitandas torpentium mentes, occulta Sanctorum miracula ad nouam vſq; audientiam importare: quorum probata virtus, curſum feſtinantis animæ ad ſuperos ſufficit inflammare. Quis enim auditis B. Landoaldi præconiis, non ſtatim meliore mente ad Deum euolat, niſi quem ad ſupernam Hieruſalem nec ſpes, nec voluntas excitat? Nota eius merita, & tot miraculis celeberrima, quæ cùm præ magnitudine non capit Oriens, remotum vſq; ad Occidentem ſunt porrecta. Nam præter ea, quæ adhuc viuus egit, quis non miretur ad ſepulcrum eius tot fieri virtutes, quot veniunt languentes? Quæ cunctis notiſſimæ, apud Wintershouum tamen magis celebres habentur: vbi apud cæteros diuulgata, viſu teſte, ſigna probantur.

Miracula ad ſepulcrũ S. Landoaldi.

Cùm igitur ſurdi & claudi, & id genus malè habentium circumquaq; ſancti merita faterentur, incongruum putabatur, ſancti reliquias humili Eccleſia detineri, raro adhuc honore venerari, officiumq; diuinum paruo presbyterorum conuentu agi.

VIII. QVÆ omnia animos fratrum in Gandenſi cœnobio eò concitauerunt, vt ſui crederent eſſe periculi, reliquias diù neglectas, raro adhuc honore venerari. Accito ergò Womaro Abbate, quid agendum putet, vnanimes exorant: ipſumq; ad transferendas reliquias facilè exorâſſent, niſi quòd quædam impedimenta ſano negocio obſtiterunt.

Frãcis, pro Germanis

Nã quidam clericus Ottonis iunioris, qui Francis Imperator præſuit, prædictam S. Bauonis villam ſuo iuri addicere præſumpſit, eamq; dimittere rogatus, ſuam eſſe maluit. Cui iniuſtitiæ Imperator contraire monitus, vltrò conſenſit, eo ſcilicet deuotior, quòd nouiter in fraternitatem fratrum ſuſceptus, eorum etiam orationibus communicans. Ita excluſa clerici præſumptione, S. Bauo ſua recepit. Tunc Imperator ad transferendas reliquias operam dare exoratus, priuilegio ſui nominis locum priùs ad honorem S. Bauonis deliberare, dein ad exequenda fratrum deſideria pari deuotione cœpit æſtuare.

Deliberare, Gallica phraſi, pro, In manus dare ſeu reddere.

Ita accepto eiuſdem priuilegio, data inſuper à Papa Iohanne authoritate, pars fratrum non modica ad Wintershouum vſq; proficiſcitur, & quid opus facto ſit, ex arbitrio prudentiorum penſatur.

IX. ERAT in eodem procinctu presbyter quidam, quo nemo præſentium rem melius nouerat, Sarabertus nomine, ſanctorum ibidèm miracula eo magis expertus, quo eos venerabatur attentiùs. Hunc miſſo legato rogant adeſſe: ſanctos ſibi inſinuari, & quæ plurima nouerat, eorum inſignia reuelare. Sarabertus econtrà: Signa, inquit, hîc diuinitùs acta, adeò magna putantur, vt fidem excedant audientium, niſi quòd ſana fides nihil impoſſibile credit apud Deum.

Luc 1.

Nam ad corroborandam virtutum ſeriem certa adſunt experimenta, infirmorũ baculi, repentium ſcabella. Sed quia cõueniſtis eas, quæ apud nos ſunt, reliquias cognoſcere, en tria in publico ſcrinia, quæ à me audire cupitis, vos ipſi potiùs viſu teſte perpendite. Si tamen ea, quæ ab anteceſſoribus comperta habeo, delectat in medium producere, illo in ſcrinio, quod altiùs eminet, beati Landoaldi Archipresbyteri integrum corpus cum B. Amantio diacono ſuo, claudi ſcitote.

Vinciana ſoror S. Lãdoaldi.

In ſecundo eidemq; contiguo continetur ſoror eius, beata Vinciana virgo, ab ineunte æuo integerrima, quæ blandimenta mundi reſpuens, à Roma hunc vſq; locum dilecti fratris ſecuta eſt veſtigia. Illud autem paulo remotius ſcrinium, ſanctam continet Landradam: quæ immortali ſponſo copulata, exacto vitæ ſuæ curſu, virginitatis ſuæ recepit coronam. Qui vbi verbis fecit finem, fratres maiori ardebant deſiderio ad ſcrinia accedere, cautè aperire, & quæ narrauerat, proprio viſu cognoſcere.

X. ET accedentes, inuenerunt Epitaphium digniſſimi Confeſſoris, ad caput ipſius in precioſiſſimo marmore diligenter deſcriptum, quod tamẽ per omnia perlegere nequiuerant propter incendium paganorum olim factum, quod ideò videbatur ex parte confractum fuiſſe. Igitur beatum Landoaldum vitamque eius breui Epitaphio recolligunt, cæteraſque Deo dilectas virgines proprio nomine oſtendunt. Tunc conſulto opus eſſe æſtimantes, prædictum presbyterum alioſque huic operi idoneos aduocant, & quomodò honeſtiùs ſancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato conſilio, ordinatiſque ad transferendum reliquias, circumfinitimus accurrit populus, humeros ſubijciunt, hilarique vultu, plurimis tamen gementibus, ad viciniam cuiuſdam agelli ſanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium reuocarentur, hoc apud pleroſque magis celebre putabatur, quod nunc ita, vt accidit, euoluere locus ipſe adhortatur.

Graſſatores quidam nõ poſſunt tollere ſanctorum reliquias.

Itaque euentum rei paucis verbis abſoluam. Erant quidam veſanæ mentis, omnem circà regionem ferro igneque vaſtantes, incerti loco, cædis auidi, ſuam perfidiam humano ſanguine vix temperantes. Qui depopulatis aliquot ciuium ædificiis, dum nec eccleſiis ſanctiſque parcunt, hos ſecum etiam ferendos loco prædicto auferunt. Dumque ad hunc locum vlteriùs progreſſuri perueniunt, rigeſcente greſſu, totoque immobiles corpore, vltrà progredi nequeunt: vbi vident illicito operi nullum cedere effectum, ſeipſos deteſtantur, iniuſtum increpant negocium, ſanctoſq; loco iniuſti reſtituunt. Deindè ſanctis humiliter exoratis, maturabant diſcedere,

alij

aliò quantocyùs tenderé, nè vindicta ſui commiſſi traherentur membra, ôculi damnarentur caligine. Hæc olim ita peracta dum nunc populus in memoriam reuocat, viſum eſt eis, Sanctos ob ſimilem rei euentum inclamare, vt vtrùm reportati mallent, quàm transferri, aliquo dignarentur indicio reuelare. Defixis in terram vultibus, alij pectora ferire, alij lachrymas fundere: plurimi tamen, quibus grauius erat Sanctorum præſentia viduari, altiùs cœperunt gemere.

En reuerentiam ergà ſacras reliquias.

XI. Exacta igitur oratione, fratres, qui iter citatum volebant, eundi moram increpabant, tolliq; reliquias, eaſq; efferri imperabant. Subijciunt rurſùs humeros, & quia in Sanctis ferendis nullus labor ceſſit oneri, conclamatum eſt, idq; eis omnibus ſanè creditum, voluiſſe eos transferri. Cumq; iam procùl à monaſterio ſancti Trudonis agerentur, (ibi quippè primam manſionem elegerant) primus fratrum, qui vtilitatis cauſa longiùs præierat, obuiàm venit, plurimuſq; ſenum iuuenumq; concurſus diuerſa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut precioſæ veſtis ornamenta defuêre, cereos aut ſumptum lateri cinctum obtulerunt: alij, quibus nec horum copia erat, ſeipſos in contritionem cordis dederunt. Qui verò opulentiores videbantur, ex hoc, quod abundauit illis, miſêre: nihilominùs eos æquiparantes, qui licèt modicum dederint, nihil tamen ſibi detinuêre. Viſum eſt intereà neceſſarium, in agello eodem moram fieri, tum propter aduentantium donaria, tum quia res exigebat prædicari in populo verbum Dei. Cumq; ad audientiam & nomina ſanctorum & merita præacceſſerunt, omnes, qui habebant infirmos, nihil de ſalute eorum cunctati, adduxerunt. Videres contractos erigi, illuminari cæcos, ſurdos tam recipere auditum, quàm diuerſos languentes ſoſpitatem. Néve hæc miraculorum inſignia poſteritati ſuccedentium viderentur abolita, eo in loco crucem erigunt ligneam, ob memoriam ſcilicet ſanctorum poſteris tranſmittendam.

Multa fiunt miracula ad ſacras reliquias.

XII. Factum eſt autem vt vnus, qui cum cæteris circa locum ſanctum diſcurrebat, puerulus cupiditate ſeductus, candelas & alia, quæ fideles cum magna deuotione contulerant, furando auferret. Qua de re ſine mora ab antiquo hoſte miſerabiliter eſt poſſeſſus, ac integro ſenſu penitùs priuatus. Indè parentes eiuſdem pueri cum fletu nimio pœnitentiam agentes, & cum puero ad locum accedentes, atq; furtum reſtituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetrauerunt ſanitatem. Sed hæc pleniùs deſcribenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli confinio ipſa & alia multa miracula, Domino auxiliante, facta ſunt. His itaq; peractis, cùm reliquias ſuſceptas ad monaſterium ſancti Trudonis feſtinarent deportare, non ſolùm turba, verumetiam palliata monachorum proceſſio cum cereis & id genus ornamẽtis obuiàm ruëre, eas honeſtè ſuſcipere, deindè intra monaſterium ſumma cum deuotione properabant inferre. Conuenientibus autem in craſtino turbis, pauca de Sanctis ad ædificationẽ adſtantium enarrantur: dataq; tam populo benedictione, quàm ipſi Eccleſiæ reliquiarum portione, ad villam, quam Andeſbrucken dicunt, proficiſcuntur. Vbi quandam matronam, Sigeburgem nomine, quæ locum eorundem Sanctorum diù in præcariam tenebat, adeunt: plurimaq; cum ea tum de Sanctis tum de ſua vtilitate conferunt. Tum illa: Ego, inquit, quæ de iſtis ſum experta in me, breuiter tentabo euoluere, ſi tamen vobis eſt animus breuiter dicenda attendere. Nam in priori eleuatione ſancti Landoaldi, cùm me minùs voluntariam exhibuiſſem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboq; indies inualeſcente, offenſam potiùs Sancti, quàm periculum mortis extimui. Eo infortunio in eleuatione beatæ Landradæ cautior effecta, me totum ipſi virgini officioſam reddidi, eiuſq; ſuffragantibus meritis, ſanitatem, quam meritò perdideram, recepi.

Pueri ſacrilegꝰ à dæmone vexatur.

Sanatur.

Suprà lib. 1. Andresburgũ dicitur.

XIII. Vix ea verba finierat, cùm eccè quidam ipſius matronæ miles à ripa Thili fluminis, fratres ita alloqui properat: Ad laudem ſanctorum horum idoneus teſtis peraccedo, eorumq; in me beneficia, quoad viuam, tacere nequeo. Nam quodam ſiniſtro euentu cùm iram domini mei Lantſonis, eiuſq; coniugis Sigeburgis incurriſſem, quid agerem, quam in partem me verterem, ignorabam. Cumq; anxius ad hoc perueniſſem, vt de ipſa patria fugere deliberâſſem: adij die quadam presbyterum Sarabertum, nimia ſolicitudine eiuſmodi curæ fluctuans, & cum eo, quid mihi iam deſperato eſſet agendum, conſulendo, & adhuc ſemèl miſeriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curaui. Ille verò nihil hæſitans, fidere iubet, atq; precium vnius cerei præparare hortatur, vt hoc ſancto Landoaldo deportetur. Continuò his conſiliis diligenter acquieui, & deuotiſſimè, ſicut iuſſerat, expleui. Mira indè res, & mihi multùm profutura. Nam vt ad beatam ſancti Landoaldi memoriam acceſſi, & hunc pro anguſtiis meis interceſſorem eſſe fideliter petij, eccè dominus meus prædictus Lantſo pòſt me veniens, & ipſo oraturus introgreſſus eſt inſperatè baſilicam. Cœpi ergò mox ad adſpectũ eius palleſcere atq; nimis trepidare, nè cùm me videret, ſubitò interitũ irrogaret. Sed longè aliter, quàm æſtimaui, ſancto Landoaldo interueniente, accidit. Etenim nihil omninò mihi locutus eſt mali, ſed miniſterium meum, ſicut priùs, agere præcepit. Nam pincerna illius dudùm fueram. Sic ab illo die vſq; nunc ſecurus de præteritá anguſtia conſiſto. Talibus ergò & his ſimilibus iudiciis & miraculis per eum oſtenſis, certum eſt apud me, illum eſſe in numero beatorum.

Miraculum non contemnendum.

XIV. His ab eo dictis, fratres inter alia immani onerati lucro egrediebantur, & ita nauim intrantes, cum magna proſperitatè, Domini præeunte virtute, indè cum gaudio magno profecti ſunt. Pòſt hæc nautis ſtudioſè nauigantibus, cùm iam quieuiſſent, & in vno loco reſediſſent, accidit vt feretrum, in quo ſancta Landrada continebatur, ſaltum cunctis cernentibus daret, ac ſe à ſancto Landoaldo remoueret, præbens mirabiliter tanto ſacerdoti reuerentiam & competentem honorem. Illud ſanè miraculum, quod non multò pòſt in ipſo itinere factum eſt de quodam nauta, necnon & illud, quod de illo homine per merita ſanctorum contigit, qui cor perditum & mentem per eorum miſericordiam recepit, non eſt neceſſe iſto in loco pleniùs perſtringere, cùm aliâs diligenter ſit deſcriptum. His ergò miraculis, vt ſimpliciter propter neſcientes proſecuti ſumus, ita peractis, in ipſo ſacratiſſimo Dominicæ Annunciationis atq; Incarnationis die peruenerunt, Deo volente, ad ſancti Bauonis monaſterium, quod rectiſſimè vocatur Gandenſe cœnobium. Et cùm fideles quiq; ad beatas reliquias vndiquè cum exultatione nimia confluerent, quædam mulier aliorum manibus adducta, continuò eſt per eorum merita illuminata. Fratres verò deuotiſſimi, meritò in aduentum Sanctorum gaudio magno præ cæteris ſunt repleti, ac proindè ſolenni more veſtiti, cum vniuerſo eccleſiaſtico ornatu, & infinito agmine vndiquè confluentium populorum, obuiàm delongè pſallendo venientes, eaſdem ſanctiſſimas reliquias ouantes in humeros ſuos ſuſceperunt, & in baſilicam cum exultatione magna intro duxerunt, anno ab incarnatione Domini nongenteſimo octogeſimo, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Aliud.

S. Bauonis Gandenſe cœnobium.

ELEVATIO S. LANDOALDI, ARCHIPRESBYTERI SOCIORVMQVE EIVS

Idibus Iunij, à quodam Gandauenſi, vt apparet, monacho conſcripta.

XV. Gloriosvs in ſanctis ſuis omnipotens Dominus, mirabilis in maieſtate ſua, faciens mirabilia ſolus, dilectum ſuum Landoaldum, eiuſque ſocios glorificauit multarum virtutum inſignibus. Ipſo enim, qui futura præuidet, ordinante, ac domino Abbate Womaro iubente, cum omni diligentia pro poſſibilitate temporis poſiti ſunt in crypta, Sanctæ Mariæ virginis honori dedicata, quouſquè latiùs manifeſtarentur eorum merita, & meritorum teſtimonia. Intereà Dominus ſanctorum non immemor, cœpit reliquias nupèr delatas, ac ſine debito honore depoſitas, miraculis multis glorificare, & quòd veræ reliquiæ eſſent, cunctis manifeſtare. Nam cæci ibidèm recipiebant, Deo annuente,

Anno 982.

Multa declarãtur miracula ad S. Landoaldi

& ſociorũ reliquias. ente, viſum, claudi greſſum, manci reſtaurationem, atq; variis oppreſſi languoribus, perfectiſſimam cœleſtis medici-
næ recuperationem. Tunc Chriſtianus populus, ſeu propè ſeu procùl poſitus, cum ceteris & variis oblationibus illuc
venerunt, & coram ipſis reliquiis Deo inceſſanter pro neceſſitatibus vota vouerunt. Igitur dum hæc à Deo & per
Sãctos quidam calũniantur. Deum agerentur in Gandauo, conſurrexerunt aduersùs Dominum & aduersùs Chriſtos eius, quidam in ſpiritu mali-
gno, qui ſigna Domini videntes non videbant, & miracula Sanctorum audientes non intelligebant, & in eos, tanquã
in mortuos malignantes, conſilium & infamiam promulgauerunt vſque ad Rhemenſium archipræſulis audienti-
In ſynodo Rhemenſi confutantur. am. Abbas verò & fratres ſancti Bauonis, excitati zelo domûs Domini, & illorum ſpiritualis nequitiæ mendacio & er-
rori opponentes ſcutum fidei, & gladium ſancti Spiritûs, profecti ſunt Rhemos ſtatuta die concilij. Vbi lectis & rele-
ctis actibus Sanctorum, & veritate probata de Sanctis, authoritate omnium epiſcoporum ſancitum eſt ab omni con-
uentu ſynodalium, exaltare ſanctos intra ſanctuarium.

REDEVNTES igitur à concilio abbas & monachi, dominum Lindulphum Nouiomenſem Epiſcopum adeunt, XVI.
cum authoritate archiepiſcopi monent, orant & impetrant illum intereſſe ſtatuto die ſanctorum eleuationi. Ganda-
uum indè perueniunt, Gandenſibus de proſperitate ſui itineris gaudium magnum inferunt, & venturæ feſtiuitati ne-
Exod 36. ceſſaria præparare non deſiſtunt. Circumfluens itaq; fidelium multitudo maxima, non ceſſabat in theſauros Eccle-
ſiæ, ſicut olim ad arcam Dei, multa deferre: hinc viri, hinc fœminæ quæq; precioſa offerentes pro anima ſua, tria de-
center ex auro argentoq; conſtruxerunt ſcrinia. Floruit ibi diuinæ miſerationis operatio: quia ad omnes malè haben-
tes cœleſtis confluxit medicatio: ſanatis ſuccedunt ſanandi, & medicatis certatim ſe ingerunt medendi. Tertio igi-
tur anno pòſt aduentum Sanctorum in Gandauum, Lindulphus Nouiomenſium Epiſcopus, ſicut promiſerat, veni-
ens, cum vniuerſo clero, ab Abbate & cæteris fratribus cum ingenti ſuſceptus eſt gaudio. Aderant ibi primates regni
& populi, conuenerant ſacerdotes & clerici, plures etiam de remotis mundi partibus, fælici ſanctorum rumore exci-
tati. Et præparatis, quæ neceſſaria erant, ad effectum ſolennitatis, fratres ſolenniter accurati, obſeruabant chorum in
ordine ſuo, populus expectans ſtabat in gradu ſuo, cùm idem pontifex totus feſtiuus cum ordinibus ſacris egreditur
de ſacrario. Stans autem in publico, monet populum & exhortatur, confidentiam cordis habere in Domino, quate-
nùs inceptum opus, eius dignè perficeretur auxilio.

ET data omnibus benedictione, cryptam ingreditur, diſpoſita monachorum & clericorum proceſſione Eccle- XVII.
Odor ſuauiſſimus è ſanctorum corporibus ſiaſtica, cantantium & pſallentium Deo cum omni reuerẽtia. Apertiſq; ſanctorum loculis, cuncti primates cum pon-
tifice cernunt deſiderabilem theſaurum Domini, cœleſti nimirùm dulcedine delectati, quaſi in paradiſo deliciarum
Dei eſſent conuerſati. Nam exhalans ſubitò de retectis ſanctorum corporibus odor perfudit ora & mentes omnium
Cœleſtis cantilena. ſuauiſſimus. Vndè maxima ſalus tam corporis quàm animæ emanauit adſtantibus. Cœleſtis interim cantilenæ mur-
mur auditur in ſcriniolis ſanctorum. De quo certiſſimè creditur, congratulari conciuibus ſuis angelicos ſpiritus cœ-
lorum. O quàm mirum & dulce ſpectaculum: dulce quidem cœleſtibus, mirum autem mortalibus. O beati & fælices
oculi, Sanctorum corpora intuentium: quorum proculdubiò precium erit æternæ ſalutis gaudium. Virtus enim diui-
na in oſſibus recondita viuificis, efflauit fragrantiam miri odoris & ſupernæ dulcedinis, quæ in hominibus operata
Eleuãtur ſacra corpora eſt ſalutem vtriuſq; hominis. Pontifex igitur & monachi in incepto perſiſtentes opere & officio, Sanctorum corpora
condiebant more fidelium & more debito. Eleuanteſq; ea de vilibus & antiquis eorum vaſculis, tranſtulerunt in ſcri-
nia, nouiter honorificè compoſita. Apertis deindè cryptæ ianuis, maximo labore procedunt, patens monaſterium in-
troëunt: ſed nec ipſe templi locus ſufficiebat oblationes Sanctis deferentibus.

TVNC imperante Epiſcopo, fortiter clamatum eſt in populo, vt quantocyùs Eccleſiam exirent ſub diuo, nè for- XIIX.
tè quiſquam intùs comprimeretur ab alio. Certatim verò prorumpentes, latam adiacentis prati planitiem petunt, ſi for-
tè vel ibi liberiorem ad eos acceſſum habere poſſint. Qui autem Sanctorum ferebant corpora, cum difficultate erum-
pentes exibant, & trahendo magis quàm ferendo in campum perueniebant. Videres illò multifluum concurrere po-
pulum, quaſi de ſummis in præceps concurrere congregationes aquarum. Vbi ſacerdos aſcendens in altum, annuncia-
bat populis verbum Domini, & recitatis quibuſdam beati Landoaldi miraculis, omnes qui aderant, fecit in Domino
congratulari. Finitis ergò à ſacerdote verbi Dei ſermonibus, Sanctorum reportantur reliquiæ, & populus præiens &
ſubſequens pſallebat: Gloria tibi Domine. Pontifex verò præ foribus Eccleſiæ expectans, excepit Sanctos Dei omni
deuotione & debita veneratione, monachos & clericos monens in hymnis & confeſſionibus Deum benedicere. Et
progreſſus, vbi in ſancta ſanctorum aſcendit, compoſuit & ordinauit in theſauros Dei theſaurum à Deo conceſſum,
coniungens Sanctos Sanctis in vnica baſilica, quos in cœleſti Hieruſalem cohæredes CHRISTI collocauit Deus
omnipotens in æterna gloria. Hinc pontificalibus infulis decoratus, celebrauit ad honorem Sanctorum, Deo Miſ-
ſarum ſolenne decus: & omnibus à Deo & in Deo fælici more peractis, ſtatuit & demandauit epiſcopali authoritate
hunc diem ſolennem agere omnibus annis, ad honorem Dei & Domini noſtri, qui Sanctos ſuos glorificat ſemper, &
hîc & in ſæculum ſæculi. Facta eſt autem hæc ſacratiſſima eleuatio, Deo & hominibus placidiſſima, atq; ſanctis ange-
lis per omnia gratiſſima, à Lindulpho venerabiliſſimo viro Nouiomæ ciuitatis Epiſcopo, cum inenarrabili clerico-
rum ſiue monachorum gaudio, necnon infinito cœtu fidelium populorum, anno incarnati Verbi nongenteſimo o-
ctogeſimoſecundo, indictione decima, Idibus Iunij, tertio quoque anno aduentus ad nos glorioſiſſimorum
Sanctorum.

AN. 690.

VITA S. VVLFRANNI SENONENSIS ARCHIEPISCOPI, AVTHORE IONA MONACHO FONTANELLENSI,

eius contemporaneo.

20. MAR. REVERENDISSIMO atque ſanctiſſimo præſuli vrbis Taruennæ, Abbatique cœnobij Fontanellæ Baino, PRO-
vltimus ſeruorum CHRISTI ſeruus Ionas. Iubet Apoſtolatûs veſtri celſitudo, vt almi patris Seno- LOG.
num Archiepiſcopi meo ſtudeam ſtylo condere vitam. Qui tempore regiminis ſancti Anſberti Abba-
tis Fontanellenſis cœnobij, futuri præſulis Rothomagenſis Eccleſiæ, hoc adiens cœnobium, abruptis
ſæculi laqueis, militiam CHRISTI perſeuerandi definitione ſuſcepit, atq; ad prædicandum Friſo-
num genti, eatenùs in ignorantiæ cæcitate ſedenti, euangelici miniſterij opus aſſumens, animum conuertit. Nam pe-
nès nos ſuperſtes manet venerabilis vitæ presbyter Ouo, ex ipſa Friſonum natione oriundus, qui viua voce narrat,
quanta per eundem pontificem ſanctum in eadem gente CHRISTVS virtutum miracula operari ſit dignatus. Ex
quibus pauca pro captu ingenij & opportunitate audientium fideli ſermone inſeremus. Sed tam præclaro operi pau-
per ſuccumbit ingenium, tamque profundæ rei non ſufficit ſermo ſterilis, & ab omni ſcientiæ fœcunditate ieiunus.
Quamlibèt ergò inualidis humeris impoſitum onus obedientiæ amore ſuſcipiam, dabit Dominus oratione beata an-
guſtiis dicendi vires, qui diuitias bonitatis ſuæ ſine vllo defectu ſcit effundere, & neſcit, cùm effuderit, euacuari.

BEATVS

I. BEATVS igitur Vulfrannus Senonũm pontifex, exordium natiuitatis in territorio Vaſtinenſi habuit, patrimonio nuncupato Mauriliaco. Fuit enim carnis origine nobilis, ſed culmine mentis nobilior. Genitor quoque eius, Vulbertus nomine, in aula regis Dagoberti & filij eius Clodouei militari operi æuum impendit: prædictus vero Dei famulus in puerili ætate conſtitutus, ab ipſo magiſtris catholicis traditus eſt, ſacrarum literarum ſtudijs inbuendus. Qui per omne pueritiæ vel adoleſcentiæ tempus exercens, vſque ad virilem ætatem ab hac intentione animum non reflexit. Ex increſcentibus meritis piæ intentionis, clericatus, habitum ſumens, parentum hortatu ac ſuffragij adminiculo fultus, in aula regum iunioris Lotharij & Theodorici, eccleſiaſtici ordinis curæ delegatus, diuinis ſtudebat attentiſſime inſeruire edictis, terrena videlicet tranſiliens, atque ad cæleſtia ſemper amanda, petenda & quærenda peruolans. Sub horum tempore regum, electione populi Senonicæ vrbis, conſenſuque ac fauore omnium, pontifex eligitur & benedicitur. Succeſſit autem in ordine epiſcopatus venerabili Lamberto pontifici. Qui ſuſceptum epiſcopatus gradum, ad imitationem priorum ſanctorum, virtutum ornabat operibus. Commiſſam namque ſibi plebem & orationibus protegebat aſſiduis, & admonitione pia ad cæleſtia anhelanda prouocabat. Et quod maxime doctores iuuare ſolet, ea, quæ agenda dicebat, ipſe prius agendo præmonſtrabat. Erat enim diuinæ dilectionis igne ſuccenſus, patientiæ virtute modeſtus, orationum deuotioni ſolertiſſime intentus, affabilis omnibus, qui ad ſe conſolationis gratia veniebant. Erat abſtinentiæ caſtigatione inſignis, & gratia compunctionis ſemper ad cœleſtia ſuſpenſus.

Patria S. Vulfranni; Pater.

Fit clericus.

Creatur Senonenſis antiſtes.

Virtutes ſancti viri.

II. ALIQVOT autem annis in præſulatu adminiſtratis, ſuperno oraculo in viſu admonitus, vt genti Friſonum verbũ Domini antea illis inauditum euangelizaret, inito opere apoſtolico, propoſuit illico animo pluribus prodeſſe. Erat autem eo tempore in vrbe Rothomagẽſi, quæ & ipſa mater eſt ciuitatum, præſul ſanctiſſimæ religionis & Abbas monaſterij Fontanellæ, famulus Domini Anſbertus, & ipſe ſcientia literarum imbutus, ſed & eccleſiaſticis ſimul & monaſterialibus diſciplinis ſumme inſtructus, monachicum & nomen ſeruans & habitum, in prædicto monaſterio multorum pater extans monachorum. Hunc pontificem adiens beatus Vulfrannus, ſuam ei patefecit voluntatem, vt prædicto populo, in tenebris ignorantiæ ſedenti, verbum vitæ immortalis annunciaret. Nam & antea poſſeſſionem ſuam, quæ vocatur Mauriliacus, quæ ſita eſt in territorio Vaſtinenſi, per teſtamenti ſeriem prædicto ſacro loco & ipſi ſancto patri contradiderat, quæ facta erat anno 15. regis Theodorici. Necdũ enim idem vir Dei pontificatus conſcenderat gradum. Intererat in hoc conuentu, & confirmauerat cum aliis illuſtribus viris hoc ſcriptum ſanctus Erenbertus, epiſcopus vrbis Toloſæ & monachus eiuſdem cœnobij Fontanellenſis, cuius nunc oſſa ſacra in eodem monaſterio virtutum gloria pollent. Nepos quoque prædicti ſancti Vulfranni pontificis, nomine Mogislus, aliam largitionẽ edidit de patrimonio Maniaco ſiue villari, quod eſt ſitum in pago Meldunenſi. Qui in prædicto monaſterio monachus effectus, & regularibus ſubditus diſciplinis, ſpretis terrenis, cœleſtia ſperare didicit.

Anſbertus Rothomagenſis Epiſcopus, idẽque monachus.

Erenbertus monachus epiſcopus Toloſanus

III. SED his omiſſis, nunc intimandum, qualiter dictus ſanctus præſul ex præfata Friſonum gente plurimam prædicando conuerterit partem ad Chriſtum. Siquidem ad præfatum Fontanellenſe monaſterium perueniens, de eodem loco cooperatores verbi ſtrenuos & ad prædicandum idoneos, vtpote actione ſimul & eruditione præclaros aſſumens, præparatis omnibus, quæ nauigantibus neceſſaria eſſe videbantur, in portu eiuſdem monaſterij nauim aſcendit, & per fluuium magnum Sequanæ mare introiens Gallicum, nauigauit in Friſiam, & genti illius ac duci eius Radbodo verbum Dei annunciabat, dicens deos non eſſe, qui manibus hominum facti eſſent: Dei materiam, lignum vel lapidem eſſe non poſſe: quorum reciſuræ vel igne abſumerentur, vel in vaſa quælibet, humano vſui neceſſaria formarentur, & pedibus conculcata, in terram verterentur: Deum potius intelligendum maieſtate incomprehenſibilem, humanis oculis inuiſibilem, omnipotentem, æternum, qui cælum & terram, maria & humanum genus creâſſet, regeret & iudicaturus eſſet orbem in æquitate: cuius ſedes æterna, non in vili & caduco metallo, ſed in cælis eſſet credenda. Hæc & his ſimilia proſequente inclyto Chriſti ſacerdote vna cum comitibus, libenter audiebatur, multique quotidie nobilium & infimorũ, abrenunciata ſorde idololatriæ, fidei fonte abluebantur. Nec prohibuit prædictus dux verbum, vt ſi qui vellent audire, prædicaretur, inter quos & filius prædicti Radbodi ducis credens, baptizatus eſt, impoſito ſibi nomine ſui genitoris à præfato pontifice, & ab eo de ſacro fonte ſuſceptus, adhucque in albis poſitus, carne ſolutus, mundus, vt creditur, tranſiuit è mundo.

Anno 700. Vulfrannus prædicat Chriſtum Friſiis. vide Bar. ad an. prædict.

Friſii multi dã Chriſto nomẽ, & inter eos Radbodi filius.

IV. NEC ſilentio eſt prætereundum, quod diuina pietas per eundem ſanctum pontificem operari dignata eſt. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret, & in eadem gente, per eundem fiebant. Ex quibus vnum memoriæ tradere & poſteris intimare, commodum duximus. Denique fratres, qui eum familiariter nouerunt, & coram quibus patratum eſt, dicere ſolẽnt, & maxime vir reuerendiſſimus VVando, tunc temporis diaconus & cooperator in verbo Dei eiuſdem præſulis, poſtea autem presbyter, & ſuccedenti tempore eiuſdem monaſterij Fontanellenſis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum enim nauigaremus, inquit, in Friſiam, poſitis nobis in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum, affuit hora, in qua ſacrificium Deo victimæ ſalutaris immolandum erat. Tunc poſitis ãcoris, nauis immobilis permanebat. Et celebrante eodem ſancto pontifice Miſſarum ſolennia, ventum eſt ad locum, vbi miniſter patenam prǽſuli porrigere debuit: extenſaque manu, expectabat horam, qua ſuſciperet eam. Sed dum miniſter eam abluere vellet, in mare cecidit, proſtratuſque pedibus ſancti pontificis, humiliter veniam precabatur, dicẽs quia dum eam abluere voluiſſet ſuis manibus, in maris elapſa profunda, ima petiſſet. Moxque idem vir Dei flectens genua ſua ad patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, precabatur eius clementiam, vt qui quondam coram patribus in mari rubro fecerat mirabilia, propitius ſuis adeſſet precibus. Finita verò oratione imperat diacono, vt in eum, in quem patena ceciderat locum, mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadem patena diuinitus reuecta, eiuſdem miniſtri manui inhæſit. Quod videntes nautæ cæterique nauis comites, Dominum cunctipotentem totis viſcerum præcordiis collaudauerunt, qui per ſeruum ſuum tale dignatus eſt operari miraculum. Sicque commixtionem corporis & ſanguinis idem ſanctus præſul faciens nomenque Saluatoris glorificans, ſacroſancta Miſſarum ſolennia compleuit. Nec impar hic beatus pontifex in hoc facto fuit ſancto Eliſæo prophetæ, & beato Patri Benedicto, per quos ſimilia Chriſtus fecerat miracula. Ad eorum enim preces ferrea de profundis aquarum remeârunt inſtrumenta, & iſto claro præſule orante, lanx aurea diuinitus extemplo redijt ad ſupera. Diuulgatumque eſt hoc miraculum & celebre factũ apud incolas Galliarum & Germanorum, ad quos hoc factum peruenire potuit, vſque in præſentem diem. Nam & ipſa patena in eodem cœnobio Fontanellenſi pro munere ſacro ſeruata tenetur, quam idem venerandus præſul cum calice ſuo ibidem largitus eſt, dum monachicum ſponderet votum. Altare quoque conſecratum, in quatuor angulorum locis & in medio reliquias continens ſanctorum in modum clypei, quod ſecum, dum iter ageret, vehere ſolitus erat. Vaſcula quoque & inſtrumenta largitus eſt, & tabernacula eccleſiaſtici * miniſterii plurima.

VVando abbas.

Miſſa celebratur in mari.

Miraculũ inſigne.

4 Reg 6.

* ordinis.

V. ALIVD quoque eiuſdem patris memorabile miraculum, ſicut ab eis didicimus, coram quibus factum eſt, ob ædificationem poſterorum narrare cur pigeat? Prædicante enim illo & docente prædictum populum Friſonum, contigit quadam die puerũ quendam ex ipſa gente Friſonum ortum, duci immolandum duci ad laqueum. Orabat autem S. pontifex incredulum ducem, vt huius pueri ſibi vitam donaret, nec hominẽ ad imaginẽ Dei factum, ſacrificium execrabile dæmonibus immolaret. Vocabatur autẽ idem puer Ouo. Reſpondebat autem dux patrio ſermone, decretum eſſe lege perenni olim à prædeceſſoribus ſuis, omnique Friſonum gente, vt quemcunque ſors elegiſſet, in eorum ſolenniis

Hæc ex relatione ipſius Oui ſe accepiſſe Ionas in præfatione huius operis teſtatur.

Barbara Friſiorum lex. lenniis diis offerendum ſine mora. At vero ſanctus præſul dum perſiſteret in precibus, & præfatus populi princeps eius dignæ petitioni ſatisfacere vellet, animoſi gentiles, zelo vani erroris deuicti, ſicut ſcriptum eſt: Zelus apprehendit populum ineruditum: vnanimes fruſtrabant eius precem, dicentes: Si tuus Chriſtus de tormento mortis eum eripuerit, ſit tuus, eiuſque æuo perenni ſeruus. Ad hæc S. pontifex non hominum, inquit, in hoc facto, ſed Domini Chriſti fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, adſpicientibus Chriſtianorum ſimulque gentilium turmis, per duarum fere ſpatium horarum. Extemploque ſacerdos Domini pro ſalute & vita non ſolum illius, qui in tormento erat mortis conſtitutus, verum etiam pro obcæcatione populi, qui ſatanæ vinculis irretitus erat, flectens genua, hanc ad Dominum fudit orationem: Deus inuiſibilis, immortalis & æterne, exorabilis tuis eſto ſupplicibus: & ſicut quondam Danielem liberaſti de lacu leonum ita hunc puerum de faucibus eripe illius ſæui leonis, qui circumiés quærit quem deuoret: vt de illius duplici ſaluatione populus hic incredulus, depoſita ſorde idolatriæ, ad veritatis cõuertatur agnitionem, & per cunctas generationes nomen tuum benedicatur in ſecula. Hac completa oratione, ilico diſrupta ſunt vincula, quibus ſemiuiui pueri guttur illigatum fuerat: ſicque illæſus in terram ruit. Videbatur antẽ illi, vt poſt ipſe narrabat, quaſi ſopore graui teneretur oppreſſus, ſanctiq; pontificis zona pectore circumligatus, ſubleuaretur omnis eius corporis ſtatus. Apprehenſaque eius manu, pontifex ſanctus ait: In nomine Domini Ieſu Chriſti exurge concite ſanus. Quo dicto, ilico incolumis ſurrexit, nullum illatæ ſibi pœnæ ſentiens dolorem: atque ex hoc facto plurima Friſonum multitudo conuerſa eſt ad Dominum: credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam æternam. Prædictus autem Ouo, lauacri ſalutaris vnda perfuſus, atque à præfato pontifice Fontanellã perductus, literiſque ſacris eruditus, poſtea diaconus conſecratus, deinde ſequenti tempore à venerando pontifice Reginaldo vrbis Rothomagenſis presbyter ordinatur. Et quia erat in arte ſcriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto ſcripſit monaſterio, ſed & teſtamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipſi loco felici munere conferebant. Ibique magno confectus ſenio, ſub Oſtrulphi Abbatis tempore vitam Deo digna conuerſatione terminauit, magiſtri & domini ſui Vulfranni ſacerdotis eximij imitando veſtigia.

Precatio S. Vulfranni *Dan 6.*

Multi Friſij credunt in Chriſtum.

Alios quoque duos adoleſcentes ex ipſa Friſonum gente, qui ſimiliter ritu profano dæmonibus erant immolandi, quorum vnus vocabatur Turinus, alterque Ingomarus, deprecante claro pontifice Vulfranno, præfatus dux vitæ donauit, & eidem gratuito munere contradidit. Qui diuinis myſteriis imbuti atque in fide confirmati, in ſanctæque Trinitatis nomine baptizati, & à dæmoniacæ ſeruitutis iugo erepti, libertate perenni donati ſunt. Sicque à prædicto pontifice Fontanellam perducti, Hildeberto Abbati educandi traditi ſunt. Qui ſacris literis & cæleſti diſciplina eruditi, ſub regimine & dominio eiuſdem cœnobij vſque ad vitæ ſuæ metas permanſerunt. VI.

Mos plane barbarus ducis Friſiorum.

Illud quoque ſtupendum & antea inauditum, & niſi Apoſtolo Petro, rariſſime alicui ſanctorum conceſſum miraculum, verax ſcribentis ſtylus pandat auribus fideliũ. Mos peſſimus, diabolica fraude inuentus, prædicto incredulorum duci inerat, vt corpora hominum damnatorum, in ſuorum ſolenniis dæmonum & non deorum execrabiliter ſæpiſſime diuerſis litaret modis: quoſdam videlicet gladiatorum animaduerſionibus interimens, alios patibulo appendens, aliorum vitam laqueis acerbiſſimis extorquens: præterea & alios marinorum ſiue aquarum fluctibus inſtinctu diabolico ſubmergebat. Erat in prædicta gente mulier quædam vidua, duos chariſſimos habens filios, qui ex ſorte miſſa, dæmonibus immolandi fuerant, & gurgite maris enecandi. Ducti namque ſunt ad quendam locum, bithalaſſi more aqua incluſum, vt dum rheuma maris eundem locum cooperiret, miſerabiliter fluctibus abſorberentur. Erat verò, vt fertur, vnus ætate ſeptennis, alterque quinquennis. Cumque rheuma maris tempore malaciæ prædictum impleret locum, is, qui maior natu erat, puerulus minorem fratrem vlnis nitebatur ſuſtollere, dum iam ingurgitarentur. Aderat namque ad ſpectaculum infandum præfatus dux incredulus cum innumera turba gentilium: ſed nulla cõpaſſionis pietas vel miſerantis affectus, eius ſaxeum pectus emollire quiuit. Sacer vero Vulfrannus pontifex eos ſibi vitæque donari rogabat, dicens non eſſe iuſtum de hominibus ad imaginem Dei factis, ludum exhiberi dæmonibus. Tunc dux incredulus: Si Deus tuus, inquit, Chriſtus eos de præſenti periculo liberauerit, eius eos dominio perpetim concedo, ſitque eorum Deus, & ipſi eius perenniter ſerui. Tunc S. pontifex Vulfrannus: Secundum, inquit, tuum promiſſum fiat. Orante autem eo Dominum, concite rheuma maris in altum ſe ſubrigens cumulum, Domino iubente, prædictum ſubito reddidit locum aridum, in quo ſtabant innocentes in proximo morituri. Sicque S. pontifex de Domini pietate fiſus, more Apoſtoli Petri, ad Dominum ſuper aquas venientis, ſuper vndas maris ambulauit, adſpicientibus gentilium turmis, donec ad prædictos puerulos perueniens, vnum manu dextera, aliumque ſiniſtra apprehendens, plantis tantummodo aqua tinctis, quaſi ſuper humum gradiens ſiccam, ſic aquas maris calcans, pueros præfatos, Deo donante, de periculo eripuit mortis, & flenti matri reddidit incolumes ac ſacro baptiſmatis fonte abluens, vni nomen ſuum impoſuit, à quo apud incolas Friſonum hoc nomen enituit. Quo viſo miraculo, plurima gentilium multitudo conuerſa eſt ad Dominum, credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam. VII.

Præclariſſimum miraculum. *Matth.14.*

Præfatus autem princeps Radbodus, cum ad percipiendum baptiſma imbueretur, percontabatur à ſancto epiſcopo Vulfranno, iuramentis eum per nomen Domini adſtringens, vbi eſſet maior numerus regum & principum ſeu nobilium gentis Friſonum, in illa videlicet cæleſti regione, quam, ſi crederet & baptizaretur, percepturum ſe promittebat: an in ea, quam dicebat tartaream regionem. Tunc B. Vulfrannus: Noli, inquit, errare inclyte princeps. Apud Deum certus eſt numerus ſuorum electorum. Nam prædeceſſores tuos principes gentis Friſonum, qui ſine baptiſmi ſacramento deceſſerunt, certum eſt damnationis ſuſcepiſſe ſententiam. Qui vero ab hinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Chriſto gaudebit in æternum. Hæc audiens dux incredulus, (Nam ad fontem proceſſerat, vt ferunt) à fonte pedem retraxit, dicens non ſe carere poſſe conſortio prædeceſſorum ſuorum Friſonum principum, & cum paruo pauperum numero reſidere in illo cœleſti regno. Quinpotius non poſſe facile nouis dictis aſſenſum præbere: ſed potius permanſurum ſe in his, quæ multo tempore cum omni Friſonum gente ſeruauerat. At B. pontifex. Heu proh dolor, inquit, deceptum te video à ſeductore, qui humanum decipit genus. Sed niſi pœnitentiam egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris, ianuam regni perennis non intrabis, ſed æternæ damnationis pœna plecteris. Hæc dicente & docente S. pontifice multi Friſonum credebant & baptizabantur, prædicto rege in paganiſmo perſeuerante. Nam à ſacro fonte infeliciter receſſit, & iam Willebrordum, cognomento Clementem epiſcopum & doctorem præfatæ gentis accerſiri fecit, vt ad eius conſulta ſimul cum B. Vulfranno in doctrina ſuæ religionis concordante efficeretur Chriſtianus. Sed quoniam, vt ſcriptum eſt, in maleuolam animam non introibit ſapientia: quia dubitando per omnia in fidẽ Catholicã, & tentando ſanctos antiſtites loquebatur, ideo obtinere non meruit, quod ficte quærebat. Cum vero eius legatum ſuper hoc facto ſuſcepiſſet, Willebrordus reſpondiſſe fertur: Quia prædicationem ſancti fratris noſtri Vulfranni pontificis dux veſter audire contempſit, meis quomodo obſecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in viſu catena religatum ignea. Vnde certum fore conſtat, damnationem illum iam ſubiiſſe æternam. Cumque iter carperet, quod ad domum eiuſdem damnati ducis ducebat, nunciatur ei ipſum ſine baptiſmi ſacramento iam eſſe mortuum. Sicque cœptum deſerens iter, ad propria repedauit habitacula. VIII.

Vide Bar. ad an 719. & Sigib. in Chron.

Radbodi barbara vox.

Radbodus à ſacro fonte retrahit pedem. *Sap 1.*

Anno 719. Radbodus miſere obit

Nec prætereunda ratio eſt, quam de præfato duce Radbodo, venerabili presbytero Ouone narrante, didicimus, IX.

bius, cur in Chriſtum credere, ac fonte regenerationis noluit mergi. Nam in ægritudine poſitus, de qua & præſentis vitæ lucem clauſit, perpetuaſque Auerni deſcendit ad vmbras: dum ſopori deditus foret, deceptor hominum diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permiſſu in angelum ſe transfigurat lucis ei, apparuit diademate aureo, circumfulgentibus gemmis, capite opertus, veſteque aurea textili toto amictus corpore: diuque attonitus præfatus princeps, diligenter in eum attendebat ſtupens ac tremebundus, admirans cuius ſpeciei & virtutis eſſet, qui ei apparebat. Iſque multimodæ artis nocendi ſæuiſſimus draco inquit ad eum: Dic, quæſo, fortiſſime virorum, quis te ita ſeduxit, vt à cultura deorum & à religione prædeceſſorum tuorum velis recedere? Noli ita, obſecro, agere: ſed in his, quæ hactenus tenuiſti, culturis deorum permane: ibiſque ad domos aureas æternaliter manſuras, quas tibi in proximo ſum daturus, vt verborum meorum dictis adſtruam fidem. Quapropter cras accerſiens Vulfrannum doctorem Chriſtianorum, inquire ab eo, vbinam ſit illa manſio æternæ claritatis, quam pollicetur te, ſi Chriſtianum ſuſceperis dogma, in cæleſtibus habiturum. Quam cum demonſtrare nequiuerit, vtriuſque partis mittantur legati, eroque dux itineris, & demonſtrabo illis manſionem eximiæ pulchritudinis & fulgoris immenſi, quam tibi poſt modicum ſum daturus. Qui euigilans, S. Pontifici Vulfranno cuncta per ordinem pandit. Sanctus autem pontifex ingemiſcens eius damnatione, ait: Hæc illuſio diaboli eſt, qui omnes vult perire, & neminem ſaluari. Quapropter ſalua temetipſum vir nobilis, credendo in Chriſtum, & feſtina ad fontem baptiſmi, in quo eſt remiſſio omnium peccatorum & nullo modo fidem accommodes verbis diaboli mendacibus. Ipſe eſt enim ſeductor, qui vniuerſum ſeducit orbem: qui propter ſuam ſuperbiam de alto cæli culmine proſtratus ruit in terram, & ex angelo benigno, dæmon teterrimus effectus eſt: cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum, dum primum hominem concupiſcentiam docuit, atque ad inobedientiæ culpam traxit. Nam qui promitti aureas largiri manſiones ſibi credentibus, tartareas potius inferi deducit ad ſedes, fœtidumque lacum Cocyti. Vnde vt ab his pœnis eripi valeas, & bonis frui æternis, feſtina in Chriſto baptizari, in quo eſt remiſſio omnium peccatorum, & per quem vitæ cæleſtis tribuuntur ingreſſus.

Diabolus apparet Radbodo, eumque fallit.

Apoc. 12.

Sap. 2.

X. Hæc & huiuſmodi plura proſequente S. pontifice, reſpondit prædictus incredulus princeps, omnia ſe facturũ quæ iubebat, ſi illa non demonſtraretur manſio à ſuo Deo, quam ſibi largiturum ſpoponderat. Cumq; inſuperabilem in cunctis Chriſti ſacerdotis animum illius cerneret, ne à gentilibus alia fingerentur pro alus, miſit continuo cum quodam Friſone ſuum diaconum. Qui cùm paulùlum ab oppido proceſſiſſent, obuium ſibi repererunt in humana effigie quendam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis cito: nam oſtenſurus ſum vobis manſionem eximiæ pulchritudinis, quæ præparata eſt à Deo ſuo principi Radbodo. Qui ducem ac comitem itineris proſequentes, loca diu peragrãt incognita, donec viam ingredientes latiſſimam, diuerſorum generibus marmorum eam cernunt polito opere decoratam. Videntque à longe domum auream, ac perueniunt vſque ad plateam, quæ ante præfatam domum ſita erat, & ipſa auro gemmiſque ſtrata. Intranteſque in domum aurei ſplendoris & incredibilis pulchritudinis, adſpiciunt thronum miræ magnitudinis. Tum ductor itineris: Hæc eſt, inquit, domus & iſta pulcherrima ſedes, quam poſt eius mortem principi Radbodo Deus ſuus largiturum ſe ſpopondit. Et diaconus ſtupefactus in his, quæ viderat, dixit: Si à Deo cunctipotente facta ſunt iſta, perpetuo maneant: ſi autem à diabolo, cito diſpereant. Et cum vallaret ſe continuo S. Crucis munimine, dux itineris, qui videbatur homo, euaneſcendo tranſiit in diabolum, & domus verſa eſt in lutum. Remanſeruntque hi duo ſimul, Friſo ſcilicet, & diaconus, in medio locorum paluſtrium, quæ plena erant longiſſimis rauſeis virgultis. Triduoque immenſi laboris iter conficientes, reuerſi ſunt ad oppidum, inuenientes præfatũ ducem Radbodum ſine baptiſmatis ſacramento mortuum. Narrantque B. Antiſtiti, quantam à diabolo pertuliſſent illuſionem. Friſo autem credidit in Chriſtum, & baptizatus eſt. Vocabatur autem Ingomarus. Qui & ipſe ad Fontanellenſe cœnobium B. Vulfrannum ſecutus eſt: Induciaſque ſibi renunciandi, quas putauerat ſe adipiſci, prædictus dux minime valuit impetrare: quia non erat ex ouibus Chriſti, neque ad vitam præordinatus æternam. Percrebuitque hoc ſtupendum miraculum apud incolas gentis Friſonum, atque ex hoc facto plurima gentis multitudo conuerſa eſt ad Dominum. Mortuus eſt autem infeliciter præfatus dux Radbodus, anno Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti, in quem ipſe credere contempſit, 719. qui erat annus ſeptimus inclyti principis Caroli.

Vide præſtigias dæmonũ, vt ſolerent illudere humanis ſenſibus.

Ad ſignũ S. Crucis ſatanicæ præſtigiæ euaneſcunt.

Is eſt Carolus Martellus.

XI. Venerabilis autem præſul Vulfrannus, cum tenuiſſet pontificatum Senonenſis vrbis, cũ licentia regis Childeberti & Pipini principis, ad prædicandum præfatæ Friſonum genti, ſicuti diuinitus ſibi fuerat reuelatum, animum conuertit, qui erat annus Dominicæ incarnationis ſeptingenteſimus, Pipini quoque principis annus 13. Quod opus per annos quinque infatigabiliter peregit ad Fontanellam monaſterium ſæpius reuertens, vbi & monachicum aſſumpſerat habitum. In eadem verbi Dei prædicatione occupatus, & in maiori ſenectute iam poſitus, (Nam & pedum dolore frequenter vexabatur) ordinato in epiſcopatu Senonicæ vrbis Gerico venerando pontifice, ſeceſſit ad præfatum Fontanellæ cœnobium, ibique regularibus ſubditus diſciplinis, coronam expectabat æternam. Nam & in hoc monaſterio baſilicam in honore S. Stephani primi martyris fabricauit, iuxta quam manſionem eidem præparauerãt fratres: vbi diuino cultui deditus, ſolicitus operis Dei curam exhibebat: quæ diſtabat à baſilica S. Apoſtoli Pauli paſſibus fere 30. Annis itaque pluribus expers erat lectuli. Cuius corpus ſub monachali tunica cilicium tegebat. Nam & ægrotis medelam ita conferebat, vt quocunque quis languore detentus fuiſſet, ſi ab eo viſitari, benedici ac contrectari meruiſſet, incolumitati mox priſtinæ redderetur. Vir namque venerandus Bertgandus monachus, patruus videlicet Wandonis Abbatis, ex ea paſſione, quæ Græco eloquio paralyſis dicitur, ita ſubita membrorum diſſolutione percuſſus fuerat, vt & loquelam pariter & omne corporis officium amitteret. Ad quem cum B. Chriſti pontifex Vulfrannus viſendum veniſſet, & oleo pontificali benedictione conſecrato eum tetigiſſet, incolumitati mox priſtinæ redditus eſt, fugataque eſt ilico omnis moleſtia corporis. His & huiuſmodi miraculorum ſignis, qualis fuerit eius vita, arbiter æternus edocuit.

Pipinus, pater Caroli Martelli.

S. Vulfrannus abdicat ſe pontificatu.

Vita eius in monaſterio

Sanat paralyticum.

XII. Cuius etiam doctrinam id maxime commendabat omnibus, quia non aliter viuebat, quàm docebat. Nihil enim huius mundi quærere, nil amare curabat. Cuncta quæ ſibi à regibus vel diuitibus ſeculi donabantur, mox hilariter pauperibus erogabat. Nunquam diuitibus, honoris ſiue timoris gratia, ſi quæ deliquiſſent, reticebat: ſed aſpera illos inuectione corrigebat, atque ad eleemoſynas operumque bonorum executionem & verbis excitabat & actibus. Denique cum ſacrificium victimæ ſalutaris Deo offerret, non elata in altum voce, ſed profuſis ex imo pectore lachrymis, Domino vota commendabat. Cumq; docendo verbum Dei in præfata prouincia degeret occupatus, diuino admonitus oraculo, rediit ad venerabile cœnobiũ Fõtanellæ, quia ſuæ reſolutionis diẽ iam proxime inſtare cognouerat: ſicut ipſe quoque tempore eodem nonnullis, ſed verbis obſcurioribus, quæ poſtea manifeſte intelligerent, ſolita ſibi benigniſſima dilectione pandebat: Quibuſdam hoc idem etiã manifeſte reuelabat. Reuerſo autẽ eo ad cœnobiũ Fontanellæ, acri cœpit ardore febrium fatigari, & per aliquod tempus eadẽ corporis laborabat moleſtia: in quo toto ipſo tempore & conditori gratias agere, & fratres publico ac priuatim non prætermittebat docere. Admonebat namq; eos, vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes ſeruarent. Inſtituta quoque diſciplinæ regularis, quæ à ſanctæ recordationis patre VVandregiſilo didicerant, vel in ipſo viderant, in patrumque præcedentium factis ſiue dictis inuenerant, indefeſſa inſtantia ſequerentur. Denique ſibi unxit, diem ſui obitus in proximo imminere. Cumque hæc & huiuſmodi plura ſanctæ exhortationis verba inter ſacra Miſſarum ſolennia eis loqueretur, atque percepta eius benedi-

Eius optimæ adhortationes ad monachos.

*ſorte receſſu. Anno 710. abiit è vita.

benedictione, de ſuo tam cito *reſponſo triſtes flentesque exiſterent, rediit ad ſtratum, quod iuxta eccleſiam S. Stephani martyris in manſiuncula ſua fratres ei præparauerant. Ibique languore corporis, quem diu protraxerat, per dies ingraueſcenre, ſeptimo, vt ſibi diuinitus promiſſum fuerat, die, poſtquam obitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit, ſoluta ab ergaſtulo corporis anima ſancta, ducentibus angelis, æternæ felicitatis gaudia & conſortia ciuium petiit ſupernorum.

Translatio SS. VVulfianni, VVandregiſili & Ansberti. Anno 719.

OBIIT vero venerandus pontifex 13. Calend. Aprilium die, anno Dominicæ incarnationis 720. Sepultuſque XIII.
eſt, primo quidem in eccleſia B. Pauli Apoſtoli iuxta ſacerdotem Domini Wandregiſilum, in dextera parte: in quo loco iacuit per annos 9. Sanctus quoque Wandregiſilus requieuit in eadem baſilica annis 40. Ansbertus annis 11. Translati quoque ſunt inde in baſilicam B. Petri Apoſtoli à S. Baino epiſcopo vrbis Taruennæ, & rectore Fontanellenſis cœnobii, ſub anno regiminis ſui 5. qui erat annus ab incarnatione Domini 729. Qui ita integri ab omni corruprione cum veſtimentis, quibus induti fuerant, reperti ſunt, quaſi eodem die ſepulturæ fuiſſent traditi. Hæc ergo cunctorum votis præſtolata, aduenerat: ſacerdores, monachi, clericorum chori vna cum fidelibus aderant plebibus. Tunc cum hymnorum laudibus tumuli aperiuntur, de quibus tantus ineffabilis fragrantiæ odor prodiit, vt mira dulcedine non ſolum in eccleſia circumſtantem populum, verum & in atriis ſitam repleret plebem. Illati ſunt autem in eccleſiam B. Petri Apoſtoli, & poſiti in abſida eiuſdem in orientali parte, vbi ſignis & miraculis coruſcant, præſule Chriſto, cui eſt cum Deo Patre in vnitate Spiritus ſancti omnis honor & gloria, per cuncta ſecula ſeculorum, Amen.

An. 640.

VITA S. CVTHBERTI EPISCOPI LINDISFARNEN. AVTORE VENERABILI BEDA PRESBYTERO. EXTAT TERTIO *Tomo Operum eius.*

20. Mar. PRÆFAT.

DOMINO ſancto ac beatiſſimo patri Eadfrido Epiſcopo, ſed & omni congregationi Fratrum, qui in Lindisfarnenſi inſula Chriſto deſeruiunt, Beda fidelis veſter conſeruus, Salutem.

QVIA iuſſiſtis dilectiſſimi, vt libro, quem de vita beatæ memoriæ patris noſtri Cuthberti veſtrò rogatu compoſui, præfationem aliquam in fronte iuxta morem præfigérem, per quam legentibus vniuerſis & veſtræ voluntatis deſiderium, & obeditionis noſtræ pariter aſſenſio fraterna clareſceret: placuit in capite præfarionis & vobis, qui noſtis, ad memoriam reuocare, & eis, qui ignorant, hæc forte legentibus, notum facere, quia nec ſine certiſſima exquiſirione rerum geſtarum aliquid de tanro viro ſcribere, nec tandem ea, quæ ſcripſeram, ſine ſubtili examinarione reſtium indubiorum paſſim transſcribenda quibuſdam dare præſumpſi: quinporius primo diligenter exordium progreſſum ac terminum glorioſiſſimæ conuerſationis ac vitæ illius ab his, qui nouerant, inueſtigans, quorum etiam nomina in ipſo libro aliquoties ob certum cognitæ veritatis indicium apponenda indicaui: & ſic demum ad ſchedulas manum mittere incipio. At digeſto opuſculo, ſed adhuc in ſchedulis retento, frequéter & reuerendiſſimo fratri noſtro Herefrido presbytero huc aduentanti, & aliis, qui diutius cum viro Dei conuerſati, vitam illius optime nouerant, quæ ſcripſi, legenda atque ex rempore præſtiti rettactanda, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbantur, ſedulus emendaui: ſicque ablatis omnibus ſcrupulorum ambagibus, ad purum certam veritatis indaginem, ſimplicibus explicitam ſermonibus, commendare membranulis, atque ad veſtræ quoque fraternitaris præſenriam aſportare curaui: quatenus veſtræ authoritatis iudicio vel emendarentur falſa, vel probarentur vera eſſe, quæ ſcripta ſunt. Quod cum Domino adiuuante patrarem, & coram ſenioribus ac doctoribus veſtræ congregationis libellus biduo legeretur, ac ſolertiſſime per ſingula ad veſtrum penſaretur examen, nullus omnimodis inuentus eſt ſermo, qui murati debuiſſet: ſed cuncta, quæ ſcripta erant, communi conſilio decernebantur abſque vlla ambiguitate legenda: & his qui religionis ſtudio vellent, ad transſcribendum eſſe tradenda. Sed & alia multa nec minora his, quæ ſcripſimus, præſenribus vobis adinuicem conferentes de vita & virtutibus beati viri, ſuperintuliſtis, quæ protſus memoria digna videbanrur, ſi non deliberato ac perfecto operi noua interſerere vel ſuperaddere minus congruum atque indecorum eſſe conſtaret. Dehinc admonendam veſtræ almitaris coronam ratus ſum, vt ſicut ipſe munus obedienriæ meæ, quod iubere eſtis dignati, promptus ſoluere non diſtuli: ita vos quoque ad reddendum mihi veſtræ interceſſionis præmium, pigri non ſitis: ſed cum eundem librum relegentes, pia ſanctiſſimi patris memoria veſtros animos ad deſideria regni cæleſtis ardentius attolliris, pro mea quoque paruitate memineritis diuinam exorare clementiam, quatenus & nunc pia menre deſiderare, & in futuro perfecta beatitudine mereat videre bona Domini in terra viuentium: ſed & me defuncto, pro redemptione animæ meæ, quaſi pro familiaris & vernaculi veſtri, orare & Miſſas facere, & nomẽ meum inter veſtra ſcribere dignemini. Nam & tu ſanctiſſime antiſtes, hoc te mihi promiſiſſe iam tenes, in cuius etiam teſtimonium futuræ conſcriptionis religioſo fratri veſtro Gudfrido Manſionario præcepiſti, vt in albo veſtræ ſanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. Sciat autem ſanctitas veſtra, quia vitam eiuſdem Deo dilecti patris noſtri, quam vobis proſa editam dedi, aliquanto quidem breuius, ſed eodem tamen ordine, roganribus quibuſdam è noſtris fratribus, heroicis dudum verſibus edidi. Quos ſi vos haberé delectat, à nobis exemplar accipere poreſtis, in cuius operis præfatione promiſi, me alias de vita & miraculis eius latius eſſe ſcripturum: quam videlicet promiſſionem in præſenri opuſculo, prout Deus dederit, adimplere ſatago. Orantem pro nobis beatitudinem veſtram Dominus omnipotens cuſtodire dignetur incolumen, dilectiſſimi fratres & Domini mei, Amen.

Nota fidẽ huius hiſtoriæ. — Petit Beda pro ſe defuncto Miſſas & preces fieri. — Scripſit hãc vitam Beda etiam carmine.

Thren 3. — Adoleſcens Guthbertus monachum profitetur. — 1. Reg 3.

PRINCIPIVM nobis ſcribendi de vita beati Guthberti, Ieremias propheta conſecrat, qui anachoreticæ perfectio- I.
nis ſtatum glorificans, ait: Bonum eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius & tacebit: quia leuabit ſe ſuper ſe. Huius namque boni dulcedine accenſus vir Domini Guthbertus, ab ineunte adoleſcentia iugo monachicæ inſtitutionis collum ſubdidit: & vbi opportunitas iuuit, arrepta etiam conuerſatione anachoretica, non pauca tempore ſolitarius ſedere, atque ob ſuauitarem diuinæ contemplationis, ab humanis tacere delectabatur alloquiis. Sed vt hæc in maiori ætate poſſet, ſuperna illum gratia ad viam veritatis paulatim à primis iam pueritiæ initiauerat annis. Siquidem vſque ad octauam ætaris annum, qui poſt infantium pueritiæ primus eſt, ſolis paruulorum ludis & laſciuiæ mentem dare nouerat: ita vt illud beati Samuelis tunc de ipſo poſſet teſtimonium dici: Porro Guthbertus necdum ſciebat Dominum, neque reuelatus fuerat ei ſermo Domini. Quod in præconium laudis dictum eſt pueritiæ illius, qui ætate maior, perfecte iam cogniturus erat Dominum, ac ſermonem Domini reuelata cordis aure percepturus. Oblectabatur ergo, vt diximus, iocis, & vagitibus, & iuxta quod ætatis ordo poſcebat, paruulorum conuenticulis intereſſe cupiebat, ludentibus colludere deſiderabat. Et quia agilis natura, atque acutus erat ingenio, contendentibus ludo ſæpius præualere conſueuerat: adeo vt feſſis nonnunquam cæteris, ille indefeſſus adhuc, ſi quis vltra ſecum vellet certare, quaſi victor lætabundus inquireret. Siue enim ſaltu, ſiue curſu, ſiue luctatu, ſeu quolibet alio membrorum ſinuamine ſe exercerent, ille omnes æquæuos, & nonnullos etiam maiores, à ſe gloriabatur eſſe ſuperatos.

peratos. Cum n. eſſet paruulus, vt paruulus ſapiebat, vt paruulus agitabat: qui poſtmodũ factus vir, pleniſſimè ea, quæ paruuli erant, depoſuit. Et quidẽ diuina diſpenſatio primitius elationem animi puerilis digno ſe pædagogo cõpeſcere dignata eſt. Nã, ſicut beatæ memoriæ Trumuuine Epiſcopus ab ipſo Cuthberto ſibi dictũ perhibebat, dum quadã die ſolito luctamini in campo quodã non modica puerorũ turba inſiſteret, intereſſet & ipſe, &, ſicut ludentiũ leuitas ſolet, contra congruum naturæ ſtatum varijs flexibus membra plerique ſinuarent, repente vnus de paruulis triẽnis ferme, vt videbatur, accurrit ad eum, & quaſi ſenili conſtantia cœpit hortari, ne iocis & ocio indulgeret, ſed ſtabilitati potius mentem ſimul & membra ſubiugaret. Quo monita ſpernente, luget ille corruens in terram, & faciem lachrymis rigans. Accurrunt conſolaturi cæteri: ſed ille perſtat in fletibus. Interrogant quid haberet repentinum, vnde tantis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans conſolanti ſe Cuthberto, Quid, inquit, ſanctiſſime antiſtes & presbyter Cuthberte hæc & naturæ & gradui tuo contraria geris? Ludere te inter paruulos non decet, quem Dominus etiam maioribus natu magiſtrum virtutis conſecrauit. Audiens hæc bonæ indolis puer fixa intentione ſuſcepit, illo nimirum ſpiritu interius eius præcordia docente, qui per os infantis extrinſecus eius auribus inſonuit. Nec mirandum cuiquam, paruuli laſciuiam per paruulum potuiſſe, Domino agente, cohiberi: qui ad prohibendam prophetæ inſipientiam, ore ſubiugalis muti rationabilia verba, cum voluit, edidit: in cuius laude dictum eſt veraciter: Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.

Admonetur Cuthbertus puer à trimo infante.
Mirabilis Deus in ſanctis ſuis.
Num. 22. 2. Pet. 2. Pſal. 8.

II. Verum quia omni habenti dabitur, & abundabit, id eſt, habenti propoſitum amoremque virtutum, harum copia ſuperno munere donabitur: quoniam puer Domini Cuthbertus quæ per hominem accepit hortamenta, ſedulo corde retinebat, etiam angelico viſu & affatu confortari promeruit. Nam ſubito dolore genu correptum illius, cœpit acri tumore groſſeſcere: ita vt neruis in poplite contractis, pedem primo à terra ſuſpenſum, claudicans portaret: dehinc ingraueſcente moleſtia, omni pene priuaretur inceſſu. Qui die quadam deportatus foras à miniſtris, atque ſub diuo recumbens, vidit repente venientem de longe equitem albis indutum veſtimentis, & honorabilem vultu: ſed & equũ, cui inſidebat, incomparandi decoris. Qui cũ aduenienѕ, manſueto illum ſalutaret alloquio, addidit quaſi per iocum inquirere, ſi aliquod tali hoſpiti vellet præbere obſequium. At ille: Iam, inquit, promptiſſime tuis cuperem deuotus adſtare obſequiis, ſi non, exigentibus culpis, huius compede languoris retinerer. Diu namque eſt, quod moleſtia genu tumentis oppreſſus, nulla cuiuslibet medicorum induſtria poſſum ſanari. Qui deſiliens equo ac genu languidum diligentius conſiderans: Coque, inquit, triticeam in lacte farinam, & hac confectione calida tumorem ſuperunge, & ſanaberis. Et his dictis, aſcendens equum, abijt. Ille iuſſis obtemperans, poſt dies paucos ſanatus eſt: agnouitque angelum fuiſſe, qui hæc ſibi monita dediſſet, mittente illo, qui quondam Raphaëlem archangelum ad ſanandos Tobiæ viſus deſtinare dignatus eſt. Quod ſi cui videtur incredibile, angelum in equo apparuiſſe, legat hiſtoriam Machabæorum, in qua angeli in equis & ad Iudæ Machabæi & ad ipſius templi defenſionem adueniſſe memorantur.

Matth. 13.
Cuthbertus genu dolente, claudus efficitur.
Angelo medicante ſanatur.
Tob 12. 2. Mach. 10. & 3.

III. Ab hoc tempore deuotus Domino puer, ſicut ipſe poſtea familiaribus ſuis atteſtari ſolebat, ſæpe in anguſtiis ſe vallantibus orans Dominum, angeli meruit opitulatione defendi: necnon etiam pro aliis in periculo conſtitutis, quia benigna pietate ſupplicabat, exaudiebatur ab illo, qui clamantem pauperem exaudire, & ex omnibus tribulationibus eius conſueuit eripere. Eſt denique monaſterium non longe ab oſtio fluminis * Tini ad meridiem ſitum, tunc quidem virorum, nunc autem mutato, vt ſolet, per tempora rerum ſtatu, virginum Chriſto ſeruientium nobili examine pollens: qui videlicet famuli Chriſti dum ligna monaſterij vſibus apta per memorati alueum fluminis de longe ratibus veherent, iamque è regione eiuſdem monaſterij vehendo deuenirent, ac rates ad terram educere conarentur, ecce ventus ſubito ab occaſu intempeſtiuus aſſurgens, abripuit rates, atque ad oſtium fluminis trahere cœpit. Quod videntes è monaſterio fratres, emiſſis in fluuio nauiculis, eos qui in ratibus laborabant, adiuuare nitebantur: ſed vi fluminis ac ventorum violentia ſuperati, nequaquam valebant, vnde facta deſperatione humani adiutorij, confugerunt ad diuinum. Egreſſi namque de monaſterio, & labentibus in Oceanum ratibus, collecti in primo obice, flectebant genua, ſupplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis diſcrimen iamiamque irruere cernebant. Sed prouiſione diuina, quamuis diu precantium, vota ſunt dilata, vt videlicet quanta eſſet in Cuthberto virtus precandi, pateſceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua ſtabat & ipſe: quæ cum, adſpectantibus cum triſtitia monachis, raptas porro per mare cerneret rates, adeo vt quaſi quinque aues paruulæ (quinque enim erant rates) vndis inſidentes apparerent, cœpit irridere vitam conuerſationis eorum, quaſi merito talia paterentur, qui communia mortalium iura ſpernentes, noua & ignota darent ſtatuta viuendi. Prohibuit probra deridentium Cuthbertus: Quid agitis, inquiens, fratres, maledicentes his, quos in letum iam trahi videtis? Nonnè melius eſſet & humanius, Dominum pro eorum deprecari ſalute, quam de illorum gaudere periculis? At illi ruſtico & animo & ore ſtomachantes aduerſus eum: Nullus, inquiunt, hominum pro eis roget, nullus eorum miſereatur Deus: qui & veteres culturas hominibus tulêre, & nouas qualiter obſeruare debeant, nemo nouit. Quo accepto reſponſo, ipſe oraturus Dominum, genua flexit, caput in terram declinauit: ſtatimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus integras ad terram eiecit, & iuxta ipſum monaſterium in loco opportuno depoſuit. Videntes * autem ruſtici, erubuerunt de ſua infidelitate: fidem vero venerabilis Cuthberti extunc laude digna prædicabant, & deinceps prædicare nullatenus ceſſabant: adeo vt frater quidam noſtri monaſterij probatiſſimus, cuius ipſe hæc relatione didici, ſeſe hæc ab vno ipſorum ruſticæ ſimplicitatis viro, & ſimulandi prorſus ignaro, coram multis ſæpe aſſiſtentibus audiſſe narrauerit.

Pſal 33.
** Thini*
Periclitantur rates.
Irriſores monachorum compeſcuntur à Cutberto. Rates reuocantur ad littus orationibus Cutberti.
** Pudefiunt infideles monachorũ irriſores*

IV. At vbi gubernatrix vitæ fidelium gratia Chriſti voluit famulum ſuum arctioris propoſiti ſubire virtutem, altioris præmii gloriam promereri, contigit cum remotis in montibus commiſſorum ſibi pecorum agere cuſtodiam. Qui dum nocte quadam, dormientibus ſociis, ipſe iuxta morem peruigil in oratione duraret, vidit ſubito fuſum de cælo lumen, medias longe noctis interrupiſſe tenebras: in quo cæleſtium choros agminum terras petiſſe, nec mora, rapta ſecum anima claritatis eximiæ ſupernam rediſſe ad patriam. Compunctus eſt multum hoc viſu Deo dilectus adoleſcens ad ſubeundam gratiam ſpiritualis exercitij, ac promerendæ inter magnificos viros vitæ felicitatiſque perennis: confeſtimque Deo laudes, gratiarumque referens actiones, ſed & ſocios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione prouocans: Heu miſeri, inquit, qui ſomno & inertiæ dediti, non meremur ſemper vigilantium miniſtrorum Chriſti cernere lucem. En ipſe cum modico noctis tempore peruigil orarem, tanta Dei magnalia conſpexi: aperta eſt ianua cæli, & inductus illuc angelico comitatu ſpiritus cuiuſdã ſancti, qui nunc, nobis in infima caligine verſantibus, ſupernæ manſionis gloriam ac regem illius Chriſtum perpetuo beatus intuetur. Et quidem hunc vel epiſcopum quẽlibet ſanctum, vel eximium de fidelium numero virum fuiſſe exiſtimo, quem tanto ſplendore lucis, tot ducentium choris angelorum cælis illatum vidi. Hæc dicens vir Domini Cuthbertus, non parum corda paſtorum ad diuinæ laudationis reuerentiam accendit, agnouitque mane facto antiſtitem Lindisfarnenſis eccleſiæ Aidanum, magnæ vtique virtutis virum, per id temporis, quo viderat, raptum de corpore cæleſtia regna petiſſe: ac ſtatim commendans ſuis pecora, quæ paſcebat, dominis, monaſterium petere decreuit.

Viſio S. Cuthberti.
Aidani anima petit regna cælorũ

CVMQVE

Matth. 6.

CVMQVE nouum vitæ continentioris ingreſſum ſedulo iam corde meditaretur, affuit ſuperna gratia, quæ animum eius arctius in propoſito firmaret, ac manifeſtis edoceret indiciis, quia quærentibus regnum Dei & iuſtitiam eius, ea, quæ ad victum pertinet corporis, beneficio diuinæ prouiſionis adiiciuntur. Quadam namque die, dum iter ſolus ageret, diuertit hora tertia in villam, quam eminus forte poſitam reperit: intrauitque domum cuiuſdam religioſæ matris familias, paululum ibidem quieſcere deſiderans, & iumento potius, cui inſedebat, quam ſibi alimentum poſcere curans, erat enim tempus incipientis brumæ. Suſcepit ergo eum mulier benigne rogauitque ſolicite, vt prandium parare atque illum reficere liceret. Negauit vir Domini: Non poſſum, inquiens, adhuc manducare, quia dies ieiunij eſt. Erat namque ſexta ſabbati, qua plerique fidelium ob reuerentiam Dominicæ paſſionis, vſque ad nonam horam ſolent protelare ieiunium. Perſtitit in rogando mulier, hoſpitalitatis ſtudio deuota: Ecce, inquiens, itinere quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies, & quidem longum reſtat iter, neque ante ſolis occubitum valet conſummari. Vnde precor, antequam egrediaris accipias cibos, ne tota die ieiunium ſuſtinere, vel etiam procraſtinare cogaris. At ille, quamuis multum rogante fœmina, rogantis inſtantiam religionis amore deuincens, ieiunus viam repetiit, ieiunus diem duxit ad veſperam. Cumque inſtante iam veſpera, cerneret ſe iter, quod propoſuerat, eodem die non poſſe finire, neque vlla in proximo hominum hoſpitia, vbi manere poſſet, adeſſe: ecce ſubito iter faciens, vidit iuxta paſtorum tuguria, quæ æſtate infirmiter poſita, tunc iam deſerta patebant. Huc propter manendum ingrediens, equum, in quo venerat, alligauit ad parietem, collectumque fœni faſciculum, quem tecto ventus abſtulerat, edendum illi appoſuit: ipſe orando horam ducere cœpit. At ſubito inter pſallendum vidit equum, elato ſurſum capite, tecta caſæ carpentem ore * viſumque trahentem, atque inter cadentia fœna tecti inuolutum pariter decidere linteum: volenſque dinoſcere certius quid eſſet, finita oratione, acceſſit, & inuenit inuolutum linteo dimidium panis calidi & carnem, quæ ad vnam ſibi refectionem ſufficere poſſent, laudemque decantans beneficiis cæleſtibus: Deo, inquit, gratias, qui & mihi pro eius amore ieiunanti, & meo comiti cœnam prouidere dignatus eſt. Diuiſit ergo fragmen panis, quod inuenit, partemque eius dimidiam equo dedit: reliquum ſuo eſui reſeruauit: atque ex illo iam die promptior factus eſt ad ieiunandum, quia nimirum intellexit, eius dono ſibi refectionem procuratam in ſolitudine, qui quondam Eliam ſolitarium, quia nullus hominum aderat qui miniſtraret, eiuſmodi cibo per volucres non pauco tempore pauit, cuius oculi ſuper timentes eum, ſperantes autem in miſericordia eius, vt eripiat à morte animas eorum, & alat eos in fame. Hæc mihi religioſus noſtri monaſterij, quod eſt ad oſtium Vuiri fluminis, presbyter nomine Inguuald, qui nunc longæ gratia ſenectutis magis corde mundo cæleſtia, quam terrena carnalibus contemplatur adſpectibus, ab ipſo Cuthberto, iam tunc epiſcopo, ſe audiſſe perhibuit. V.

Ieiunium ſextæ feriæ tā antiquū.

* rictuque.

Diuinitus S. Cuthberto eſca præbetur.

3. *Reg.* 17.
Pſal. 32.

INTEREA venerabilis Domini ſeruus, relictis ſeculi rebus, monaſterialem properat ſubire diſciplinam, vtpote VI.
cæleſti viſione ad appetenda perpetuæ gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino eſuriem ſitimque temporalem, epulis inuitatus cæleſtibus. Et quidem Lindisfarnenſem eccleſiam multos habere ſanctos viros, quorum doctrina & exemplis inſtrui poſſet, nouerat: ſed fama præuentus Boiſili, ſublimium virtutum monachi & ſacerdotis, Mailros petere maluit: caſuque contigit, vt cum illo perueniens, equo deſiliſſet, ingreſſuruſque ad orandum eccleſiam, ipſum pariter equum & haſtam, quam tenuerat manu, miniſtro dediſſet, (necdum enim habitum depoſuerat ſecularem) Boiſilus ipſe præ foribus monaſterii conſiſtens, prior illum videret, præuidenſque in ſpiritu, quantus conuerſatione eſſet futurus quem cernebat, hoc vnum dixit adſtantibus: Ecce ſeruus Dei: imitatus illum, qui venientem ad ſe Nathanaël intuitus, Ecce, inquit, vere Iſraëlita, in quo dolus non eſt, ſicut religioſus ac veteranus Dei famulus & presbyter Sigfridus ſolet atteſtari, qui eidem Boiſilo hæc dicenti inter alios adſtabat, tunc in ipſo monaſterio adoleſcens, primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis inſtitutus, nunc in noſtro, id eſt, Giruenſi monaſterio perfectum in Chriſto agens virum, & inter ægra ſpiritus extremi ſuſpiria lætum vitæ alterius ſitiens introitum. Nec plura loquens Boiſilus, peruenientem mox ad ſe Cuthbertum benigne ſuſcepit, cauſamque itineris exponentem, quia videlicet monaſterium ſeculo prætulerit, benignius ſecum retinuit, erat enim præpoſitus eiuſdem monaſterij. Et poſt dies paucos adueniente viro beatæ recordationis Eata, tunc presbytero & Abbate monaſterii ipſius, poſtea Lindiſfarnenſis eccleſiæ ſimul & eiuſdem loci antiſtite, indicauit ei de Cuthberto, & quia boni propoſiti animum gereret expoſuit, obtinuitque apud eum, vt accepta tonſura, fratrum iungeretur conſortio. Et egreſſus monaſterium, confeſtim æqualem cæteris fratribus vitæ regularis obſeruantiam tenere, vel etiam arctioris diſciplinæ ſtudiis ſupergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, atque orandi ſolertior. Sed & iuxta exemplum Samſonis fortiſſimi, quondam Nazaræi, ab omni, quod inebriare poteſt, ſedulus abſtinebat, non autem tantam eſcarum valebat ſubire continentiam, ne neceſſariis minus idoneus efficeretur operibus. Erat enim robuſtus corpore & integer viribus, atque ad quæcunque volebat, aptus exercitia laboris.

Multi ſancti viri in eccleſia Lindisfarnenſi.

Boiſili teſtimonium de Cuthberto.

Iohan. 1.

Cuthbertus tondetur, & fit monachus.

Iudic. 13.

CVMQVE poſt aliquot annos regi Alchfrido placeret, pro redemptione animæ ſuæ locum quendam regni ſui, VII.
qui vocatur Inrhipum, ad conſtruendum ibidem monaſterium Earæ Abbati donare, tollens idem Abbas quoſdam è fratribus ſecum, in quibus & Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monaſterium, atque eiſdem, quibus antea Mailros, inſtitutis diſciplinæ regularis imbuit: vbi famulus Domini Cuthbertus ſuſcipiendorum officio præpoſitus hoſpitum probandæ ſuæ gratia deuotionis, angelum Domini ſuo ſuſcepiſſe fertur hoſpitio. Exiens enim primo mane de interioribus monaſterij ædibus ad hoſpitum cellulam inuenit inibi quendam ſedentem iuuenem: quem hominem æſtimans, ſolito mox humanitatis more ſuſcepit. Nam lauandis manibus aquam dedit, pedes ipſe abluit, linteo exterſit, fouendos humiliter manibus ſuo in ſinu compoſuit, atque vt horam diei tertiam etiam cibo reficiendus expectaret, rogauit: ne ſi ieiunus iret, fame pariter & frigore laſſaretur hyberno. Putabat namque hominem nocturno itinere ſimul & flatibus defeſſum niueis, illo requieſcendi gratia diluculo diuertiſſe. Negauit ille, & ſe cito iturum, quia longius eſſet manſio, ad quam properaret, reſpondit. At Cuthbertus diu multumque rogans, tandem adiuratione addita diuini nominis, ad manendum coegit: ſtatimque vt expletis horæ tertiæ precibus, veſcendi tempus aderat, appoſuit menſam, ſumendas obtulit eſcas, & Obſecro te, inquit, frater reficias, dum rediens calidum panem affero. Spero enim quia iam cocti ſint. At vbi redijt, non inuenit hoſpitem, quem edentem reliquerat. Explorat veſtigia, qua ierat, ſed nulla vſpiam inuenit. Recens autem nix terram texerat, quæ faciliime viantis iter proderet, & quo declinaret, monſtraret. Stupefactus ergo vir Dei, & ſecum quærens de facto, repoſuit menſam in conclaui. Quod ingreſſus, continuo obuiam habuit miri odoris fragrantiam. Circumſpiciens autem, vnde eſſet orta tanta nidoris ſuauitas, vidit iuxta poſitos tres panes calidos inſoliti candoris & gratiæ, pauenſque, talia ſecum loquitur: Cerno quod angelus Dei erat, quem ſuſcepi: paſcere, non paſci, veniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit. Nam & lilia candore, & roſas odore, & mella præcedunt ſapore. Vnde conſtat, quia non de noſtra tellure orti, ſed de paradiſo voluptatis ſunt allati. Nec mirum, quod epulas in terris ſumere reſpuerit humanas, qui æternæ vitæ pane fruitur in cælis. Itaque vir Domini de oſtenſa miraculi virtute compunctus, maiorem ex eo virtutum operibus curam impendebat. Creſcentibus autem virtutibus, creuit & gratia cæleſtis. Denique ſæpius ex eo tempore angelos videre & alloqui, ſed & eſuriens, cibis, ſpeciali munere à Domino præparatis, meruit refici. Nam quia affabilis & iucundus erat moribus, plerumque dum ad exemplum viuendi præſentibus patrum præcedentium geſta referret, etiam quid ſibi doni ſpiritualis

Alchfridus rex cōſtrui cœnobium vult.

Angelū hoſpitio accipit Cuthbertus.

Tres panes ab angelo relicti.

Videt crebro angelos, & cælitus paſcitur.

tualis ſuperna pietas contulerit, humiliter interſerere ſolebat. Et aliquando quidem palam; aliquando autem velate, quaſi ſub perſona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audiêre, quia de ſeipſo dixerit, intelligebant, iuxta exemplum magiſtri gentium, qui modo aperte ſuas virtutes replicat, modo ſub prætextu alterius perſonæ loquitur, dicens: Scio hominem in Chriſto, ante annos quatuordecim, raptum vſque ad tertium cælum, & cætera illius loci.

2. Cor. 12.

VIII. INTEREA quia fragilis eſt & more freti volubilis omnis ſeculi ſtatus, inſtante ſubito turbine, præfatus Abbas Eata cum Cuthberto, & cæteris, quos ſecum adduxerat, fratribus domum repulſus eſt, & locus monaſterij, quod condiderat, alijs ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Chriſti mutatione loci mutauit mentem ab arrepto ſemel propoſito militiæ cæleſtis, verum diligentiſſime, iuxta quod & ante facere conſueuerat, beati Boiſili dictis pariter auſcultabat & actis. Quo tempore, ſicut Herefridus familiaris eius presbyter & Abbas quondam monaſterii Lindisfarnenſis, ipſum referre ſolitum teſtatur; morbo peſtilentiæ, quo tunc plurimi per Britanniam longe lateque deficiebant, correptus eſt. At fratres monaſterij illius totam, pro eius vita & ſalute precantes, duxêre noctem peruigilem. Omnes enim, quaſi hominis ſancti neceſſariam ſibi eius adhuc in carne præſentiam rebantur. Quod dum ipſi mane quidam de illis indicaret, (nam eo neſcio fecerant) reſpondens ſtatim: Et quid iaceo, inquit? Neque enim dubitandum eſt, quia tot taliumque virorum preces Deus non deſpexerit. Date baculum & caligas, Statimque exurgens cœpit tentare inceſſum, baculo innitens: & creſcente per dies virtute, ſanitatem quidem recepit: ſed quia tumor, qui in femore apparebat, paulatim à ſuperficie detumeſcens corporis, ad viſcerum interiora prolapſus eſt, toto pene vitæ ſuæ tempore aliquantulum interaneorum non ceſſabat ſentire dolorem, videlicet vt iuxta Apoſtolum, virtus in infirmitate perficeretur. Quem cum famulus Domini Boiſilus à valetudine ſanatum cerneret, ait: Vides frater, quia liberatus es à moleſtia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea vltra iam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore: ſimulque moneo, vt quia me mors vicina præſtolatur, diſcere à me aliquid, quamdiu docere valeam, non omittas. Non enim plus quàm ſeptem dies ſunt, quibus mihi ad docendum ſanitas corporis & linguæ ſuppetat virtus. Reſpondit Cuthbertus, nihil hæſitans de veritate dictorum illius: Et quid, rogo, mihi optimum eſt legere, quod tamen vna valeam conſummare ſeptimana? At ille: Iohannem, inquit, euangeliſtam. Eſt autem mihi codex, habens quaterniones ſeptem, quos ſingulis diebus ſingulos poſſumus, Domino adiuuante, legendo, & quantum opus eſt, inter nos conferendo percurrere. Factumque eſt vt dixerat. Quam ideo lectionem tam citiſſime complere volebant, quia ſolam in ea fidei, quæ per dilectionem operatur, ſimplicitatem, non autem quæſtionum profunda, tractabant. Completa ergo poſt dies ſeptem lectione, memorato morbo arreptus vir Domini Boiſilus, diem peruenit ad vltimum: & hoc magna cum exultatione tranſcenſo, ad gaudium perpetuæ lucis intrauit, ferunt illum his ſeptē diebus omnia Cuthberto, quæ futura teſtabant, expoſuiſſe. Propheticus namque, vt dixi, & miræ ſanctitatis erat homo. Denique præfatæ acerbitatem peſtilentiæ triennio, priuſquam veniret, Eatano Abbati ſuo prædixit fuiſſe futurā, nec ſe illa tollendum celauit, ipſum vero Abbatem ſuum non ea moriturum, ſed illo potius morbo, quem dyſenteriam medici appellant, veridico, vt rerum exitus docuit, ſermone præmonuit. Sed & Cuthberto inter alia, quia, epiſcopus eſſet ordinandus, inſinuauit. Vnde idem Cuthbertus, poſtmodum in ſeceſſu anachoreſeos poſitus, dicere quidem nulli volebat, quia epiſcopum eum prædixerat futurum: ſed tamen viſitantibus ſe aliquoties fratribus, ſolebat multo cum dolore proteſtari, quia etiam ſi fieri poſſit, vt incaute permodicam domunculam habens deliteam, vbi circumferentes me vndique fluctus Oceani tumeſcentes, à cunctorum mortalium viſu pariter & cognitione ſecludāt: nec ſi quidem liberum me ab inſidiis mundi fallentis æſtimo, ſed ibi quoque, quia qualibet ex cauſa philargyria me tentans abripere poſſit, vereor.

Cuthbertus peſte corripitur

2. Cor. 12.

Vaticinium Boiſili.

Boiſilus migrat ad Dominū.

Multa futura prædicit.

IX. POST obitum vero dilecti Deo ſacerdotis Boiſili, memoratum Præpoſiti officium Cuthbertus ſuſcepit, & per aliquot annos ſpirituali, vt ſanctum decebat exercens induſtria, non ſolum ipſi monaſterio regularis vitæ monita ſimul & exemplum præferebat, ſed & vulgus circumpoſitum longe lateque, à via ſtultæ conſuetudinis, ad cæleſtium gaudiorum conuertere curabat amorem. Nam & multi fidem, quam habebant, iniquis profanabant operibus, & aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo imbuti erant, ſacramento, ad erratica idolatriæ medicamina cōcurrebant, quaſi miſſam à Deo conditore plagam, per incantationes vel alligaturas, vel alia quælibet dæmoniacæ artis arcana, cohibere valerent. Ad vtrorumque ergo corrigendum errorem, crebro ipſe de monaſterio egreſſus, aliquoties equo ſedens, ſed ſæpius pedes incedens, circumpoſitas veniebat ad villas, & viam veritatis prædicabat errantibus: quod ipſum etiam Boiſilus ſuo tempore facere conſueuerat. Erat quippe moris eo tempore populis Anglorum, vt veniente in villam clerico vel presbytero, cuncti ad eius imperium, verbum audituri, confluerent, libenter ea, quæ dicerentur, audirent, libentiuſque, quæ audire & intelligere poterant, operando ſequerentur. Porro Cuthberto tanta erat docendi peritia, tantus amor perſuadendi quæ cœperat, tale vultus angelici lumen, vt nullus præſentium latebras ei ſui cordis celare præſumeret, omnes palam quæ geſſerant, confitendo proferrent, (quia nimirum hæc eadem illum latere nullo modo putabant) & confeſſa, dignis (vt imperabat) pœnitentiæ fructibus abſtergerent. Solebat autem ea maxime loca peragrare, illis prædicare in viculis, qui in arduis aſperiſque montibus procul poſiti, alijs horrori erant ad viſendum, & paupertate pariter ac ruſticitate ſua doctorum prohibebant acceſſum: quos tamen ille, pio libenter mancipatus labori, tanta doctrinæ excolebat induſtria, vt de monaſterio egrediens, ſæpe hebdomadā integra, aliquando duabus vel tribus, nonnunquam etiam menſe pleno domum non rediret: ſed demoratus in montanis, plebem ruſticam verbo prædicationis ſimul & exemplo virtutis, ad cæleſtia vocaret.

Dat operā hominibus ad Deum conuertendis.

Beda lib. 4. hiſt. Eccl. Angl. c. 27.

Anglorum feruor ad audiendum verbum Dei

X. CVM verò ſanctus vir in eodem monaſterio virtutibus ſigniſque ſuccreſceret, famaque operum eius circumquaque crebreſceret, erat ſanctimonialis fœmina & mater ancillarum Chriſti, nomine Ebbe, regens monaſterium, quod eſt in loco, quem Coludi vrbem nuncupant, religione pariter & nobilitate cunctis honorabilis: namque erat ſoror vterina regis Oſvvini. Hæc ad virum Dei mittens, rogauit, vt ſe ſuumque monaſterium gratia exhortationis inuiſere dignaretur. Nec negare potuit, quod ab eo charitas ex ancillæ Dei corde popoſcit. Venit igitur ad locum, dieſque aliquot ibi permanens, viam iuſtitiæ, quam precabatur omnibus, actu pariter & ſermone pandebat. Qui cum more ſibi ſolito, quieſcentibus noctu cæteris, ad orationem ſolus exiret, & poſt longas intempeſtæ noctis vigilias, tandem inſtante hora communis ſynaxeos domum rediret, quadam nocte vnus è fratribus eiuſdem monaſterii, cum egredientem illum ſilentio cerneret, clanculo ſecutus eius veſtigia, quo ire, quidve agere vellet, dinoſcere quærebat. At ille egreſſus monaſterio, ſequente exploratore, deſcendit ad mare, cuius ripæ monaſterium idem ſuperpoſitum erat: ingreſſuſque altitudinem maris, donec ad collum vſque & brachia vnda tumens aſſurgeret, peruigiles vndiſonis in laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo, aſcendens in terram, denuo cœpit in litore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venêre continuo duo de profundo maris quadrupedia, quæ vulgo Lutræ vocantur. Hæc ante illum ſtrata in arena, anhelitu ſuo pedes eius fouere cœperunt, ac villo ſatagebant extergere. Completoque miniſterio, percepta ab eo benedictione, patrias ſunt relapſa ſub vndas. Ipſe quoque mox domum reuerſus, canonicos cum fratribus hymnos hora competente compleuit. At frater, qui eum de ſpeculis præſtolabatur, perculſus pauore ingenti, vix præ anguſtia premente domum nutante greſſu peruenit: primoque mane accedens ad eum ſeſe

Ebbe Abbatiſſa, ſoror Oſvvini regis.

In mare vſque ad collum ingreſſus Cutbertus Deo noctibus laudes perſoluit.

in terram ſtrauit, veniam de reatu ſtulti auſûs cum lachrymis flagitanit, nil dubitans illũ nôſſe, quid ipſe noctù egerit, quidve pateretur. Cui ille: Quid habes frater? Quid feciſti? Num noſtrum iter nocturnum luſtrando explorare tentâſti? Sed ea ſolùm conditione tibi hoc indulgeo commiſſum, ſi promiſeris te, quæ vidiſti, nulli ante meum obitum eſſe dicturum. In quo nimirùm præcepto eius ſecutus eſt exemplum, qui diſcipulis in monte gloriam ſuæ maieſtatis oſtendens, ait: Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat. Promittentem ergò quæ iuſſerat, fratrem benedixit, pariterq́; culpam & moleſtiam, quam temerarius incurrerat, abſterſit: qui virtutem, quam viderat, ipſo viuente ſilentio tegens: poſt obitum eius plurimis indicare curabat.

Matth. 17.

Cœpit intereà vir Dei etiam ſpiritu propheriæ pollere, ventura prædicere, abſentia nunciare. Quodam enim XI.
tempore pergens de ſuo monaſterio, pro neceſſitate cauſæ accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari vocantur, nauigando peruenit, comitantibus eum duobus è fratribus, quorum vnus poſteà presbyterij functus officio, virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini monſtrauit, multorum notitiæ patefecit. Venerunt autem illò poſt natalis Dominici diem, ſperantes ſe, quia vndarum ſimul & aurarum arridebat temperies, citiùs eſſe redituros, ideoq́; nec cibaria ſecum tulêre, tanquàm ocyùs reuerſuri, ſed longè aliter quàm putabant, euenit. Nam mox vt terram tetigêre, tempeſtas fera ſuborta eſt, quæ iter eis omne remeandi præcluderet. Cumq́; per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula laterent, (quo tamen tempore vir Dei non marcida luxu ocia terere, nec ſomnis vacare volebat inertibus: ſed pernox in oratione perſtare ſatagebat) aderat ſacratiſſima Dominicæ apparitionis dies. Tum ille ſocios blando, vt iucundus atq́; affabilis erat, ſermone alloquitur: Quid, rogo, tanta ignauia torpemus, & non quacunq́; iter ſalutis inquirimus? En tellus niuibus, nebulis cœlum horreſcit, aër flatibus aduerſis furit, fluctibus æquor, ipſi inopia deficimus, nec adeſt homo qui reficiat. Pulſemus ergò Dominum precibus, qui ſuo quondam populo maris rubri viam aperuit, eumq́; in deſerto mirabiliter panit: orantes, vt noſtri quoq́; miſereatur in periculis. Credo, ſi non noſtra fides titubat, non vult nos hodierna die ieiunos permanere, quam ipſe per tot ac tanta ſuæ miracula maieſtatis illuſtrare curauit: precorq́;, eamus alicubi quærentes, quid epularum nobis in gaudium ſuæ feſtiuitatis præſtare dignetur. Hæc dicens, eduxit eos ſub ripam, vbi ipſe noctù peruigil orare conſueuerat. Eò aduenientes, inuenerunt tria fruſta delphinæ carnis, quaſi humano miniſterio ſecta & præparata ad cocturam, flexiſq́; genibus, gratias egêrunt Domino. Dixit autem Cuthbertus: Videtis dilectiſſimi, quæ ſit gratia confidendi & ſperandi in Domino. Ecce & cibaria famulis ſuis præparauit, & ternario quoq́; numero, quot dicbus hic reſidendum ſit, nobis oſtendit. Sumite ergò munera, quæ miſit nobis Chriſtus, & abeuntes reficiamus nos, maneamusq́; intrepidi. Certiſſima enim nobis poſt triduum ſerenitas cœli & maris adueniet. Factum eſt, vt dixerat: manente triduo tempeſtate præualida, quarto demùm die tranquillitas promiſſa ſecuta eſt, quæ illos ſecundis flatibus in patriam referret.

Pernox in precibus perſiſtit.

Exod. 14 & 16.

Diuinitùs illi & ſocijs eſca præbetur.

Malaciam poſt tres dies futuram prædicit.

Qvadam quoq́; die, cùm prædicaturus iuxta conſuetudinem ſuam populis de monaſterio exiret, vno comite XII.
puero, iamq́; diù gradiendo fatigatis non parùm adhuc reſtaret itineris, quouſq́; ad vicum, quò tendebant, peruenirent, ait ad puerum, tentans eum: Dic age ſodalis, vbi hodie refici diſponas: an habeas aliquem in via, ad quem diuertere valeas, hoſpitem. At ille reſpondens ait: Et hæc ipſa mecum, inquit, tacito in corde tractaui: quia nec viaticum ituri tulimus nobiſcum, neq; aliquem in itinere notum habemus, qui nos ſuo velit recipere hoſpitio: & non parùm adhuc itineris ſupereſt, quod ieiuni ſine moleſtia complere nequimus. cui vir Domini inquit: Diſce filiole fidem ſemper & ſpem habere in Domino: quia nunquàm fame perit, qui Deo fideliter ſeruit. Et ſurſùm adſpectans, videnſq́; aquilam in alto volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porrò volantem? Etiam per huius miniſterium poſſibile eſt Domino, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluuium quendam, & ecce ſubito vident aquilam in ripa reſidentem, dixitq́; vir Dei: Vides vbi noſtra, quam prædixi miniſtra reſidet? Curre, rogo, & quid nobis epularum, Domino mittente, attulerit inſpice, & citiùs affer. Qui accurrens, attulit piſcem non modicum, quem illa nuper de fluuio prehenderat. At vir Dei: Quid inquit, feciſti fili? Quare miniſtræ ſuam partem non dediſti? Seca citiùs medium, & illi partem, quam nobis miniſtrando meretur, remitte. Fecit, vt iuſſerat, ſumptaq́; ſecum parte reliqua, vbi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum: & dato ad aſſandum piſce, ſe pariter & eos, ad quos intrabant, gratiſſimo refecêre conuiuio, prædicante Cuthberto verbum Dei, atq́; eius beneficia collaudante, & quia beatus vir, cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas. Ac ſic reſumpto itinere, ad docendum eos, quos propoſuêre, profecti ſunt.

Piſcem ab aquila accipit.

Pſalm. 39.

Eodem tempore, dum congregatis in quadam villula perplurimis, verbum vitæ prædicaret, præuidit ſubitò in XIII.
ſpiritu antiquum hoſtem, ad retardandum opus ſalutis, adeſſe: moxq́; eius inſidias, quas futuras intellexit, docendo præoccupare curauit. Namq; inter ea, quæ diſputauerat, repentè huiuſmodi monita inſeruit: Oportet, chariſſimi, vt quotiès vobis myſteria regni cœleſtis prædicantur, intento hæc corde ac ſenſu ſemper vigilantiſſimo audiatis: ne fortè diabolus, qui mille nocendi habet artes, ſuperuacuis vos curis ab æternæ ſalutis auditione præpediat. Et hæc dicens, denuò ſermonis, quem intermiſerat, ordinem repetijt: ſtatimq́; hoſtis ille nequiſſimus phantaſticum deferens ignem, domum iuxta poſitam incendit, ita vt viderentur faces ignium totam volitare per villam, ac iuuante vento fragor aëra concutere. Tum exiliens, quaſi ad extinguendum ignem, turba penè tota, quam docebat (nam paucos ipſe manu miſſa tetinuit) certatim aquas iactabat, nec tamen vnda vera falſas potuit reſtinguere flammas, donec orante viro Dei Cuthberto, fugatus author fallaciarum, ficta ſecum incendia vacuas reportaret in auras. Quod videns turba, multùm ſalubriter erubuit: rurſusq́; ad virum Dei ingreſſa, flexis genibus, inſtabilis animi veniam precabatur, confitens ſe intellexiſſe, quia diabolus ab impedienda ſalute humana nec ad horam vacaret. At ipſe confirmans inconſtantiam fragilium, rursùs, quæ cœperat, vitæ monita exequitur.

Diabolus igne phantaſtico turbam a concione auocat.

Nec tantùm ignem phantaſticum, ſed etiam verum, quem multi frigidis fontium vndis minimè valebant ex- XIV.
tinguere, ipſe ſolis feruentibus lachrymarum riuulis compreſſit. Siquidem dum more Apoſtolorum, gratia ſalutiferæ inſtructionis vniuerſa pertranſiret, deuenit die quadam in domum cuiuſdam deuotæ Deo fœminæ, quam crebriùs inuiſere curabat: quia & bonis operibus intentam nouerat, & ipſa cum primis pueritiæ nutriebat ab annis: vndè & mater ab eo cognominari ſolebat. Habebat autem domum in Occidentali parte viculi. Quam cùm vir Domini Cuthbertus verbum ſeminaturus intraret, repentè in Orientali plaga eiuſdem vici per culpam incuriæ domus incenſa, vehementer cœpit ardere. Nam & ventus ab eodem climate aſſurgens non modicus, abripiebat ignitos fœnei tecti faſciculos, & totam latè iactabat per villam. Iactantes aquam, qui aderant, fortior flamma repulit, longiusque fugauit. Tum præfata DEI famula cucurrit concita ad domum, in qua virum Dei receperat, obſecrans vt orando ſuccurreret, priuſquàm domus ipſius & tota ſimul villa periret. At ille: Ne timeas, inquit, mater: animæquior eſto. Non enim tibi tuiſve hæc quamlibet ferox flamma nocebit. Statimque egreſſus, ante oſtium ſternitur in terram. Quo adhuc orante, mutatur flatus ventorum, ſpiranſque ab occaſu, totum tanti incendij periculum ab inuaſione villulæ, quam vir Domini intrauerat, reiecit. Sicque in duobus miraculis, duorum patrum eſt virtutes imitatus: in phantaſticis quidem & euacuatis incendijs, virtutem reuerendiſſimi & ſanctiſſimi patris Benedicti, qui ſimulatum ab antiquo hoſte quaſi ardentis coquinæ incendium, ab oculis diſcipulorum orando depulit: in veris verò æquè victis ac retortis

Act. 9.

Mira vis precũ ſancti viri.

ignium

ignium globis, virtutem viri venerabilis Marcellini Anchonitani antiſtitis: qui ardente eadem ciuitate, ipſe contra ignem poſitus, orando flammas compeſcuit, quas tanta ciuium manus aquam proijciendo nequiuerat. Nec mirandū, perfectos & fideliter Deo ſeruientes viros tantam contra vim flammarum accipere poteſtatem, qui quotidiana virtutum induſtria, & incentiua ſuæ carnis edomare, & omnia tela nequiſſimi ignea norunt extinguere. Quibus aptiſſimè congruit illud propheticum: Cum tranſieris per ignem non combureris, & flamma non ardebit in te. At ego & mei ſimiles, propriæ fragilitatis & inertiæ conſcij, certi quidem ſumus, quia contra ignem materialem nil tale audemus: incerti autem an ignem illum inextinguibilem futuræ caſtigationis immunes euadere queamus. Sed potens eſt & larga pietas Saluatoris noſtri, quæ indignis nobis & nunc ad extinguenda vitiorum incendia, & ad euadendas in futuro pœnarum flammas, gratiam ſuæ protectionis impendat.

Sancti homines cur facile poſſint flāmas extinguere.
Eſai. 43.

XV. VERVM quia paulo ſuperius, quantum idem venerabilis Cuthbertus aduerſum ſimulatitias diaboli fraudes valuerit, expoſuimus: nunc etiam, quid aduerſus verum apertumque eius furorem valeat explicemus. Erat præfectus Egfridi Hildmer nomine, vir religioſis cum omni domo ſua deditus operibus, ideoque à beato Cuthberto ſpecialiter dilectus, & cum itineris propinquitas congrueret, crebro ab eo viſitatus. Cuius vxor cum eleemoſynis & cæteris virtutum fructibus eſſet intenta, ſubito correpta à dæmone, acerrime cœpit vexari: ita vt ſtridendo dentibus, voces miſere mittendo, brachia vel cætera ſui corporis membra in diuerſa raptando, non minimum cunctis intuentibus vel audientibus incuteret horrorem. Cumque iaceret exploſa, & iam iamque videretur eſſe moritura, aſcendit vir eius equum, & concitus venit ad hominem Dei, precatuſque eſt eum, dicens: Obſecro, quia vxor mea male habet, & videtur iam proxima morti, vt mittas presbyterum, qui illam, priuſquam moriatur, viſitet, eique Dominici corporis & ſanguinis ſacramenta miniſtret: ſed & corpus illius hic in locis ſanctis ſepeliri permittat. Erubeſcebat enim eam confiteri inſanam, quam vir Domini ſobriam ſemper videre conſueuerat. Qui cum ab eo parumper diuerteret, viſurus quem mitteret presbyterum cum illo, cognouit repente in ſpiritu, quia non communi infirmitate, ſed dæmonis infeſtatione premeretur coniux, pro qua ſupplicabat. Reuerſuſque ad eum: Non, inquit, alium mittere, ſed ipſe ad viſitandam eam tecum pergere debeo. Cumque agerent iter, cœpit flere homo, & dolorem cordis pro fluentibus in maxillam lachrymis prodere. Timebat enim, ne cum eam dæmonioſam inueniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino, ſed fide ficta ſeruiſſet. Quem vir Domini blande conſolatus: Noli, inquit, plorare, quaſi inuenturus ſim coniugem tuam, qualem non velim. Scio enim ipſe, quamuis te dicere pudeat, quia dæmonio vexatur: ſcio etiam, quia priuſquam illo peruenerimus, fugato dæmonio, liberabitur, ac nobis aduenientibus cum gaudio occurrens, has ipſas habenas ſaniſſima mente excipiet, noſque intrare citius obſecrans, miniſterium, quod conſueuerat, nobis ſedula impendet. Neque enim tali tormento ſoli ſubijciuntur mali, ſed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc ſeculo non tantum corpore, ſed & mente captiuantur à diabolo. Dumque hæc & huiuſmodi verba in conſolationem & eruditionem illius perorante Cuthberto, appropinquarent domui, fugit repente ſpiritus nequam, aduentum Spiritus ſancti, quo plenus erat vir Dei, ferre non valens. Cuius ſoluta vinculis mulier, quaſi graui expergefacta de ſomno, ſurrexit continuo, ac viro Dei gratulabunda occurrens, iumentum, quo ſedebat, per frenum tenuit: moxque ad integrum recepto vigore mentis & corporis, eum cito deſcendere, atque ad benedicendam domum ſuam precabatur ingredi, deuotumque illi miniſterium præbens teſtabatur palam, quomodo ad primum freni eius tactum, omni ſe moleſtia priſcæ vexationis abſolutam ſenſiſſet.

Hildmer præfectus religioſus.
Eius pia coniux obſidetur à dæmone.
Inſignis prophetica cognitio in S. Cuthberto.
Pia matrona liberatur à dæmone.

XVI. CVM ergo venerabilis Domini famulus, multos in Mailroſenſi monaſterio degens annos, multis virtutum ſpiritualium clareſceret ſignis, tranſtulit eum reuerendiſſimus Abbas ipſius Eata in monaſterium, quod in Lindisfarnenſium inſula ſitum eſt: vt ibi quoque regulam monachicæ perfectionis & Præpoſiti authoritate doceret, & exemplo virtutis oſtenderet. Nam & ipſum locum tunc idem reuerendiſſimus pater Abbatis iure regebat. Neque aliquis miretur, quod in eadem inſula Lindisfarnea, cum permodica ſit, & ſupra epiſcopi, & nunc Abbatis & monachorum eſſe locum dixerimus: reuera enim ita eſt. Namque vna eademque ſeruorum Dei habitatio, vtroſque ſimul tenet, immo omnes [a] monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus eiuſdem loci epiſcopus fuit, monachus erat, & monachicam cum ſuis omnibus vitam ſemper agere ſolebat. Vnde ab illo omnes loci ipſius antiſtites vſque hodie ſic epiſcopale exercent officium, vt regente monaſterium abbate, quem ipſi cum conſilio fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores, cæterique gradus Eccleſiaſtici, monachicam per omnia cum ipſo epiſcopo regulam ſeruent. Quam viuendi normam multum ſe diligere probauit [b] beatus Papa Gregorius, cum ſciſcitanti per literas Auguſtino, quem primum genti Anglorum epiſcopum miſerat, qualiter epiſcopi cum ſuis clericis conuerſari debeant, reſpondit inter alia: Sed quia tua fraternitas monaſterij regulis erudita, ſeorſum fieri non debet à clericis ſuis in eccleſia Anglorum, quæ Deo authore, nuper adhuc ad fidem perducta eſt: hanc debet conuerſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis Eccleſiæ fuit patribus noſtris, in quibus nullus eorum ex his, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindisfarnenſem eccleſiam ſiue monaſterium vir Domini adueniens, mox inſtituta monachica fratribus viuendo pariter & docendo tradebat. Sed & circumquaque morantem vulgi multitudinem, more ſuo crebra viſitatione ad cæleſtia quærenda ac promerenda ſuccendebat. Necnon etiam ſignis clarior effectus, plurimos, variis languoribus & tormentis comprehenſos, orationum inſtantia priſcę ſanitati reſtituit: nonnullos ab immundorum ſpirituum vexatione, non ſolum præſens orando, tangendo, imperando, exorcizando: ſed & abſens vel tantum orando, vel certe eorum ſanationem prædicendo curauit. In quibus erat illa præfecti vxor, de qua ſupra retulimus. Erant autem quidam in monaſterio fratres, qui priſcæ ſuæ conſuetudini, quam regulari mallent obtemperare cuſtodiæ: quos tamen ille modeſta patientiæ ſuæ virtute ſuperabat, & quotidiano exercitio paulatim ad melioris propoſiti ſtatum conuertebat. Denique ſæpius in cœtu fratrum de regula diſputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur iniuriis, exurgebat repente, & placido vultu atque animo egrediens, dimittebat conuentum: ac ſequente nihilominus die, quaſi nil obiectionis pridie ſuſtinuiſſet, eadem, quæ prius, monita eiſdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, vt diximus, ad ea, quæ vellet, conuerteret. Erat namque vir patientiæ virtute præcipuus, atque ad perferenda fortiter omnia, quæ vel animo, vel corpori aduerſa ingerebantur, inuictiſſimus, nec minus inter triſtia, quæ contigiſſent, faciem prætendens hilarem: ita vt palam daretur intelligi, quia interna Spiritus ſancti conſolatione, preſſuras contemneret extrinſecas. Sed & vigiliarum atque orationis ita ſtudioſus exiſtebat, vt aliquoties tres ſiue quatuor noctes continuas peruigil tranſegiſſe credatur, cum per tantum temporis, nec ad lectum proprium, * nec extra dormitorium fratrum, locum aliquem in quo pauſare poſſet, haberet. Siue enim locis ſecretioribus ſolus orationi vacabat, ſiue inter pſallendum operabatur manibus, torporemque dormiendi laborando propellebat, ſeu certe circuibat inſulam, quomodo ſe ſingula quæque haberent, pius explorator inquirens, pariter & longitudinem ſibi pſalmodiæ ac vigiliarum incedendo alleuians. Denique arguere ſolebat puſillanimitatem fratrum, qui grauiter ferrent, ſi qui ſe nocturnæ vel meridianæ quietis tempore importuna forte inquietudine ſuſcitarent, dicens: Nemo mihi moleſtiam facit me excitando de ſomno, ſed potius lætificat me, qui excitat. Facit enim me, diſcuſſo torpore ſomni, vtilitatis aliquid agere vel cogitare. Tantum autem compunctioni erat deditus, tantum cæleſtibus ardebat deſideriis, vt Miſſarum ſolennia celebrans, nequaquam

Beda lib. 4. hiſt. Eccl. Angl. c. 27.
S. Cuthbertus fit Præpoſitus cœnobij Lindisfarnenſ.
[a] Epiſcopi Lindisfarnenſ cum toto Clero ſuo ſunt monachi.
[b] Eſt lib. 12. epiſtolarū. ad eius calcem.
Act. 4.
Patientia ſua frangit quorūdam pertinaciā.
Vigiliæ eius.
* videtur deeſſe, rediret.

Gratia lachrymarũ abundans.

ſine profuſione lachrymarum implere poſſet officium: ſed congruo ſatis ordine, dum paſſionis Dominicæ myſteriâ celebraret, imitaretur ipſe, quod ageret, ſeipſum videlicet Deo in cordis contritione mactando, ſed & adſtantes populos ſurſum corda habere & gratias agere Domino Deo noſtro, magis ipſe cor quam vocem exaltando, potius gemendo quam cantando admoneret. Erat zelo iuſtitiæ feruidus, ad arguendum peccantes: erat ſpiritu manſuetudinis modeſtus, ad ignoſcendum pœnitẽntibus: vt nonnunquam ſibi confitentibus peccata ſua, his, qui deliquerant, prior ipſe, miſerans miſeros, lachrymas funderet, & quid peccatori agendum eſſet, ipſe iuſtus ſuo monſtraret exemplo.

Eius veſtit^9.

Veſtimentis vtebatur communibus, ita temperanter agens, vt horum neq; mundit ijs, neq; ſordibus eſſet notabilis. Vndè vſq; hodiè in eodem monaſterio exemplo eius obſeruatur, nè quis varij aut precioſi coloris habeat indumentum: ſed ea maximè veſtium ſpecie ſint contenti, quam naturalis ouium lana miniſtrat. His & huiuſmodi ſpiritualibus exercitus vir venerabilis, & bonorum quorumq; ad ſe imitandum prouocabat affectum, & improbos quoſq; ac rebelles vitæ regulari, à pertinacia ſui reuocabat erroris.

Petit locũ deſertum S. Cuthbert^9.

XVII. At poſtquàm in eodem monaſterio multa annorum curricula expleuit, tandèm diù concupita, quæſita ac petita ſolitudinis ſecreta, comitante præfati Abbatis ſui ſimul & fratrum gratia, multùm lætabundus adijt. Gaudebat námque, quia de longa perfectione conuerſationis actiuæ, ad ocium diuinæ ſpeculationis iam mereretur aſcendere. Lætabatur ad eorum ſortem ſe pertingere, de quibus canitur in Pſalmo: Ambulabunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. *Pſalm 83.* Et quidem in primis vitæ ſolitariæ rudimentis ſeceſſit ad locum quendam, qui in exterioribus eius cellæ partibus ſecretior appareret. At cùm ibidèm aliquamdiù ſolitarius cum hoſte inuiſibili orando ac ieiunando certaret, tandèm maiora præſumens, longinquiorem ac remotiorem ab hominibus locum certaminis petijt.

Farne inſula.

Farne dicitur inſula, medio in mari poſita: quæ non, ſicut Lindiſfarnenſium incolarum regio, bis quotidiè, accedente æſtu Oceani, quem rheuma vocant Græci, fit inſula, bis renudatis, abeunte rheumate, litoribus, contigua terræ redditur: ſed aliquot millibus paſſuum ab hac ſemiinſula ad Eurum ſecreta, & hinc altiſſimo, & indè infinito clauditur Oceano.

Dæmones ex inſula pellit. Beda hiſt. Eccl. Angl. lib. 4. c. 28.

Nullus hac facilè antè famulum Domini Cuthbertum ſolus valebat inhabitare colonus, propter videlicet demorantium ibi phantaſias dæmonum: verùm intrante eam milite Chriſti, armato galea ſalutis, ſcuto fidei & gladio ſpiritûs, quod eſt verbum Dei, omnia tela nequiſſimi ignea extincta, & ipſe nequiſſimus cum omni ſatellitum ſuorum turba porrò fugatus eſt hoſtis. *Epheſ. 6.* Qui videlicet miles Chriſti, vt deuicta tyrannorum acie, monarcha terræ, quam adierat factus eſt, condidit ciuitatem ſuo aptam imperio, & domos in hac æquè ciuitati congruas erexit.

Ædificium à Cuthberto extructũ.

Eſt autem ædificium ſitu penè rotundum, à muro vſq; ad murum menſura quatuor fermè ſiue quinq; perticarum diſtentum. Murus ipſe de foris altior longitudine ſtantis hominis. Nam intrinſecùs viuam cædendo rupem, multo illum fecit altiorem, quatenùs ad cohibendam oculorum ſiue cogitationum laſciuiam, & ad erigendam in ſuperna deſideria totam mentis intentionem, pius incola nil de ſua manſione præter cœlum poſſet intueri. Quem videlicet murum non de ſecto lapide, vel latere & cæmento: ſed impolitis prorsùs lapidibus & ceſpite, quem de medio loci fodiendo tulerat, compoſuit. E quibus quidam tantæ erant granditatis, vt vix à quatuor viris viderentur potuiſſe leuari: quos tamen, angelico adiutus auxilio, illuc attuliſſe aliundè & muro impoſuiſſe repertus eſt. Duas in manſione habebat domos, oratorium ſcilicet & aliud ad communes vſus aptum habitaculum: quorum parietes quidem de naturali terra multùm intùs foriſq; circumfodiendo ſiue cædendo confecit: culmina verò de lignis informibus & fœno ſuperpoſuit. Porrò ad portum inſulæ maior erat domus, in qua viſitantes eum fratres ſuſcipi & quieſcere poſſent: nec longè ab ea fons, eorundem vſibus accommodus.

XIIX. At verò ipſa eius manſio aquæ erat indiga, vtpotè in duriſſima & propè ſaxea rupe condita. Accitis ergò vir Domini fratribus, (necdùm enim ſe ab aduenientium ſecluſerat adſpectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops ſit manſio, quam adij? *Pſalm 113.* Sed rogemus (obſecro) illum, qui conuertit ſolidam petram in ſtagna aquæ, & rupes in fontes aquarum: vt non nobis, ſed nomini ſuo dans gloriam, de hac quoq; rupe ſaxoſa nobis venam fontis aperire dignetur.

Precibus in inſula fontẽ impetrat. Beda ibid.

Fodiamus in medio tuguriunculi mei, credo, torrente voluptatis ſuæ potabit nos. Fecerunt ergò foueam, quam in craſtinum, emanante ab internis vnda, repletam inuenerunt. Vndè dubium non erat, hanc orationibus viri Dei de aridiſſima ac duriſſima priùs terra elicitam fuiſſe aquam. Quæ videlicet aqua mirum in modum primis contenta ripis, nec foràs ebulliendo pauimentum inuadere, nec hauriendo nouit deficere: ita moderata gratia largitoris, vt nec neceſſitati accipientis ſuperflueret, nec ſuſtentandæ neceſſitati copia deeſſet. Facta ergò, iuuantibus ſe fratribus, manſione ac domibus præfatis, incipit habitare ſolus vir Domini Cuthbertus. Et primò quidem venientibus ad ſe fratribus, de ſua cella egredi, eiſq; miniſtrare ſolebat: quorum dum pedes aqua calida deuotius lauaret, coactus eſt aliquotiès ab eis etiam ſe diſcalceare, ſuoſq; pedes illis ad abluendum præbere. Namq; intantum à cultu ſui corporis animum ſuſtulerat, atq; ad animæ ſolius cultum contulerat, vt ſemel calceatus tibracis, quas pelliceas habere ſolebat, ſic menſes perduraret integros. Aliquandò etiam calceatus in paſcha, non niſi poſt annum, redeunte paſchæ tempore, propter lauationem pedum, quæ in cœna Domini fieri ſolet, ſe diſcalceaſſe dicatur. Vndè ob crebras preces incuruationeſq; genuum, quas calceatus exercebat, callum oblongum nec exilem in confinio pedum & tibiarum habuiſſe deprehenſus eſt. Deindè increſcente ſtudio perfectionis, includitur in ſuo monaſterio, atq; ab hominum remotus adſpectibus, ſolitariam in ieiuniis, orationibus & vigiliis diſcit agere vitam, rarum cum aduenientibus deintùs habens

Viuit planè ſolitarius.

colloquium, & hoc per feneſtram: qua primitùs aperta, & videri à fratribus, & fratres, quos alloquebatur, ipſe videre gaudebat. Exinde procedente tempore & ipſam occluſit, nec niſi dandæ benedictionis vel alterius cuiuſlibet certæ neceſſitatis gratia, reſerabat.

XIX. Et primùm quidem permodicum ab eis panem, quo veſcebatur, accipiebat, ac ſuo bibebat è fonte: poſtmodùm verò proprio manuum labore, iuxta exempla patrum, viuere magis aptum ducebat. Rogauit ergò afferri ſibi inibi inſtrumenta, quibus terram exerceret, & triticum, quod ſereret. Sed ſeminata verno tempore terra, nullos vſq; ad

Triticũ nõ facilè in inſula matureſcit.

medium æſtatis, reddidit fructus. Vndè viſitantibus ſe iuxta morem fratribus, aiebat vir Dei: Forſitan aut telluris huiuſce natura, aut voluntas Dei non eſt, vt hoc in loco mihi triticum naſcatur. Afferte (rogo) hordeum, ſi fortè vel illud fructum facere poſſit. Quòd ſi nec illi Deus incrementum dare voluerit, ſatiùs eſt me ad cœnobium reuerti, quàm alieno hîc labore ſuſtentari. Allatumq; hordeum dum vltrà omne tempus ſerendi, vltra omnem ſpem fructificandi

Hordeum creſcit abundè.

terræ commendaret, mox abundanter exortum fecit fructum copioſum. Quod dum matureſcere cœpiſſet, venêre volucres & huic depaſcendo certatim inſiſtebant. Ad quos pijſſimus CHRISTI ſeruus appropians (ſicut pòſt ipſe referebat: ſolebat enim ſæpè, quia læti vultûs & affabilis erat, ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quæ ipſe credendo obtinuerat, in medium proferre) Quid tangitis, inquit, ſata, quæ non ſeruiſtis? An fortè vos plùs me his opùs habetis? Si tamen à DEO licentiam accepiſtis, facite quod ipſe permiſit: ſin autem, recedite,

Aues illo iubente recedunt.

neque vlteriùs aliena lædatis. Dixerat, & ad primam iubentis vocem vniuerſa volucrum multitudo receſſit, ſeque per omnia deincèps ab eiuſdem meſſis inuaſione continuit. Et hîc quoq; venerabilis CHRISTI famulus in duobus miraculis, duorum patrũ eſt facta ſecutus: in aqua videl. elicita de rupe, factũ B. patris Benedicti, qui idem penè & eodẽ modo legitur feciſſe miraculũ: ſed idcircò vberiùs, quia plures erant, qui aquæ inopia laborarẽt. Porrò in arceſſitis à meſſe volati-

volatilibus, reuerendiſſimi & ſanctiſſimi patris Antonii ſequebatur exemplum, qui à læſione hortuli, quem ipſe plantauerat, vno onagros ſermone compeſcuit.

XX. Libet etiam quoddam beati Cuthberti, in exemplum præfati patris Benedicti, factum narrare miraculum, in quo auium obedientia & humilitate, palam contumacia & ſuperbia condemnatur humana. Erant ſiquidem corui multo ex tempore eiuſdem inſulæ ſedibus aſſueti: quos cum die quadam vir Dei nidificantes hoſpitiolum fratrum, de quo præfatus ſum, roſtro lacerare, ablatoſque culmos quibus tectum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conſpiceret, coercuit eos leui protenſione dexteræ, atque à læſura fratrum iam ceſſare præcepit. Sed illis imperium ſpernentibus: In nomine, inquit, Ieſu Chriſti abite quantocyus, neque in loco, quem læditis, vltra manere præſumatis. Vix verba compleuerat, & confeſtim triſtes abiere. Peracto autem triduo, vnus è duobus rediit, & fodientem reperiens famulum Chriſti, ſparſis lamentabiliter pennis, & ſubmiſſo ad pedes eius capite, atque humiliata voce, quibus valebat indiciis veniam precabatur. Quod intelligens venerabilis pater, dedit facultatem remeandi. At ille impetrata redeundi licentia, mox ſodalem adducturus abiit. Nec mora, redeunt ambo, & ſecum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam porcinam. Quam vir Domini aduentantibus poſtea fratribus ſæpius oſtendere, atque ad vngendas * caligas præbere ſolebat, conteſtans eis, quanta hominibus obedientiæ, quanta ſit cura humilitatis habenda, cum auis ſuperbiſſima iniuriam, quam viro Dei intulerat, precibus, lamentis & muneribus feſtinauit abluere. Denique ad dandum hominibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipſa inſula manebant & nidificabant, neque aliquid moleſtiæ cuiquam irrogare audebant. Nulli autem videatur abſurdum, à volatilibus formam diſcere virtutis, cum Salomon dicat: Vade ad formicam ô piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam.

[Coruos iubet abſcedere. Res admiratione dignæ. * ocreas. Prouer. 6.]

XXI. Non ſola autem aëris, ſed & maris animalia, immo & ipſum mare, ſicut & aër & ignis, iuxta quod in ſuperioribus expoſuimus, viro venerabili præbuere obſequium. Qui enim authori omnium creaturarum fideliter & integro corde famulatur, non eſt mirandum, ſi eius imperiis ac votis omnis creatura deſeruiat. At nos plerumque idcirco ſubiectæ nobis creaturæ dominium perdimus, quia Domino & creatori omnium ipſi ſeruire negligimus. Et ipſum, inquam, mare promptum famulo Chriſti, vbi opus habuit, impendebat officium. Diſponebat namque paruulam ſibi in ſuo monaſterio, ſed quotidianis neceſſitatibus aptam condere caſulam, cui à parte maris, qua alluuione frequentium gurgitum excauata rupis altiſſimum, nec breuem fecerat hiatum, baſis ſupponenda erat, & hæc, iuxta latitudinem hiatus, duodecim pedes longa. Rogauit ergo fratres, qui ſe viſitaturi aduenerant, vt cum redire vellent, lignum ſibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendam domunculæ baſim, deferrent. Qui promiſerunt ſe libentiſſime facturos, quod petiit. Sed accepta benedictione ab eo, vbi domum ſunt reuerſi, fugit mentem petitio patris: reuerſique die debito ad eum, non attulere quod rogabantur. Quibus ille benigniſſime receptis, & oratione ſolita Deo commendatis, Vbi eſt, inquit, lignum, quod vos afferre rogabam? Tum illi reminiſcentes petitionem eius, ſuamque confitentes obliuionem, veniam de admiſſo precabantur. At vir mitiſſimus blando illos ſermone conſolatus, vſque ad mane in inſula manere & quieſcere præcepit, dicens: Credo, quia Deus non obliuiſcatur meæ voluntatis & neceſſitatis. Fecerunt, vt dixerat, & exurgentes mane, viderunt quia nocturnus Oceani æſtus lignum memoratæ longitudinis attulit, & in ipſo inſuper loco depoſuit, vbi in ædificium deſuper erat imponendum. Videntes autem, mox & viri venerabilis ſanctitatem mirabantur, cui etiam elementa ſeruirent: & ſuæ mentis tarditatem debito cum pudore culpabant, quos etiam inſenſibile elementum, quam ſit ſanctis obtemperandum doceret.

[Lignum ei neceſſariū diuinitus adducitur.]

XXII. Veniebant autem multi ad virum Dei, non ſolum de proximis Lindisfarnenſium finibus, ſed etiam de remotioribus Britanniæ partibus, fama nimirum virtutum eius acciti, qui vel ſua, quæ commiſiſſent errata, vel dæmonum, quæ paterentur tentamenta profitentes, vel certe communia mortalium, quibus affligerentur, aduerſa patefacientes, à tantæ ſanctitatis viro ſe conſolandos ſperabant. Nec eos fefellit ſpes. Namque nullus ab eo ſine gaudio conſolationis abibat: nullum dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus eſt. Nouerat quippe mœſtos pia exhortatione refouere: ſciebat anguſtiatis gaudia vitæ cæleſtis ad memoriam reuocare, fragilia ſeculi huius & proſpera ſimul & aduerſa monſtrare: didicerat tentatis multifarias antiqui hoſtis pandere verſutias, quibus facile caperetur animus, qui vel fraterno, vel diuino amore nudatus exiſteret. At qui integra fide roboratus incederet, inſidias aduerſarii, Domino auxiliante, quaſi caſſes tranſiret araneæ. Quoties, inquit, meipſum de alta rupe per præceps miſere? quoties, quaſi ad interficiendum me lapides iactabant? ſed & aliis aliiſque phantaſiarum tentamentis me appetentes deterrere, ac de loco huius certaminis conabantur eliminare: nec tamen vllatenus vel corpus meum læſura aliqua, vel mentem timore contaminare valebant. Hoc quoque fratribus ſolebat crebrius intimare, ne conuerſationem eius, quaſi ſingulariter celſam mirarentur, quia contemptis ſecularibus curis, ſecretus viuere mallet. Sed iure, inquit, eſt cœnobitarum vita miranda, qui Abbatis per omnia ſubiiciuntur imperiis, ad eius arbitrium cuncta vigilandi, orandi, ieiunandi atque operandi tempora moderantur: quorum plurimos noui paruitatem meam longe & munditia mentis, & culmine gratiæ prophetalis anteire. E quibus eſt venerabilis & cum omni honorificentia nominandus ſeruus Chriſti Boiſilus, qui me in Mailroſenſi monaſterio quondam ſenex adoleſcentem nutriebat, & inter enutriendum cuncta, quæ mihi erant ventura, prophetica veritate prædixit, & vnum tantummodo reſtat ex omnibus, ab eo mihi prædictis, quod vtinam nunquam impleatur. Hoc autem dicebat, quia præfatus CHRISTI famulus epiſcopatus eum gradu ſignificabat eſſe functurum, cuius perceptionem ipſe non parum deſiderio vitæ ſecretioris horrebat.

[Multi ad eum conſolationis reportādæ cauſa conueniunt. Cœnobiticam vitam præfert ſuæ anachoreſi cauſa modeſtiæ.]

XXIII Neqve vero ſanitatum miracula per hominem Dei, tametſi longe ab hominibus poſitum, fieri ceſſabant. Siquidem venerabilis ancilla Chriſti Elfled, quæ inter gaudia virginitatis non paucis famularum Chriſti agminibus maternæ pietatis curam adhibebat, ac regalis ſtemmata nobilitatis potiori nobilitate ſummæ virtutis accumulabat, multo viro Dei ſemper excolebat amore. Hæc eo tempore, ſicut ipſa poſtea reuerendiſſimo Lindisfarnenſis eccleſiæ presbytero Herefrido, & ille mihi referebat, graui percuſſa languore, ac diu vexata, pene viſa eſt perueniſſe ad mortem. Cui cum nil curationis poſſent adhibere medici, ſubito diuina intrinſecus gratia curante, paulatim morti ſubtracta eſt, nec tamen plene ſanata. Nam dolor quidem interaneorum abſceſſit, membrorum vigor rediit: ſed facultas ſtandi vel ambulandi prorſus defuit, quia nec ad ſtandum erigi, nec niſi quadrupes valebat ingredi. Cœpit ergo triſtis æternam timere debilitatem: nam & de medicorum auxilio iampridem facta fuerat deſperatio. Cui cum die quadam inter anguſtias triſtium cogitationum veniret in mentem beata & quieta conuerſatio reuerendiſſimi patris Cuthberti: Vtinam, inquit, haberem aliquid de rebus Cuthberti mei: ſcio certe & credo & confido in Domino, quia cito ſanarer. Et non multo poſt aduenit, qui ei zonam lineam, ab eo miſſam, deferret. Quæ multum gauiſa de munere, & deſiderium ſuum viro ſancto iam cælitus patefactum intelligens, ſuccinxit ſe illa, & mane mox erecta ad ſtandum, tertia vero die plenè eſt reddita ſanitati: Poſt dies ª autem paucos cœpit ægrotare quædam de virginibus monaſterii ipſius, dolore capitis intolerabili. Quæ cum, ingraueſcente morbo per dies, videretur eſſe moritura, intrauit ad viſitandam eam venerabilis Abbatiſſa. Cumque eam grauiter afflictam conſpiceret, tulit memoratam viri Dei zonam, & hac illi caput circumligare curauit. Quæ eodem mox

[Elfled Abbatiſſa, regio orta ſtemmate. Zona S. Cuthberti pellit morbum Abbatiſſæ. ª Itē virginis cuiuſdā]

die, abeunte dolore, curata eſt: tollenſque zonam, ſua condidit in capſa. Quam cum poſt dies aliquot Abbatiſſa requireret, neque in capſa eadem, neque vſpiam prorſus potuit inueniri. Quod diuina diſpenſatione factum intelligitur, videlicet vt & per duo ſanitatis miracula Deo dilecti patris ſanctitas appareret credentibus, & deinceps dubitandi de ſanctitate illius occaſio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona ſemper adeſſet, ſemper ad hanc concurrere voluiſſent ægroti: & dum forte ex his aliquis non mereretur à ſua infirmitate curari, derogaret impotentiæ non ſaluantis, cum ipſe potius eſſet ſalutis indignus. Vnde prouida, vt dictum eſt diſpenſatione supernæ pietatis, poſtquam fides credentium confirmata eſt, mox inuidiæ perfidorum materia detrahendi eſt prorſus ablata.

Inſula Coquedi monachorum cœtibus inſignis.

ALIO item tempore miſit eadem reuerendiſſima virgo & mater virginum Chriſti Elfled, rogauitque virum Dei, XIV. adiurans in nomine Domini, vt eum videre & de neceſſariis mereretur alloqui. Qui aſcenſa naui, cum fratribus venit ad inſulam, quæ Coquedi fluminis oſtio præiacens, ab eodem nomen accepit, & ipſa monachorum cœtibus inſignis. Nam præfata Abbatiſſa illo eum ſibi occurrere rogauerat. Cuius potita colloquiis, cum multa ab eo, quæ ſciſcitabatur, audiret; ecce, repente in medio ſermone aduoluta pedibus eius, adiurauit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni regis & angelorum eius, vt diceret illi, quam longo tempore victurus eſſet Egfridus frater illius, & regnum gubernaturus Anglorum. Scio enim, inquit, quia prophetiæ ſpiritu, quo polles, hoc dicere potes, ſi vis. At ille expauens ad iuramentum, nec tamen volens aperte, quod petebatur, reuelare ſecretum: Mirum, inquit, quare ſapiens fœmina & in ſanctis erudita ſcripturis, longa vocare velis humanæ tempora vitæ, dicente Pſalmiſta, quia anni noſtri ſicut aranea meditabuntur? Et cum moneat Salomon: ſi annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguuntur præterita. Quanto magis is, cui vnius ſolum anni vita supereſt, breui videtur tempore vixiſſe, vbi mors adſtiterit in ianuis? Hæc audiens illa fuſis lachrymis, præſagia dira deflebat: exterſaque facie, rurſus audacia fœminea adiurauit per maieſtatem ſummæ diuinitatis, vt diceret, quem habiturus eſſet hæredem regni, cum filiis careret & fratribus. Qui parum ſilens, Ne dicas, inquit, quia cares. Habebis enim ſucceſſorem, quem germana, vt ipſum Egfridum, dilectione complectaris. At illa: Obſecro, inquit, dicas, quibus in locis ſit ille. Qui ait: Cernis hoc mare magnum & ſpatioſum, quot abundet inſulis? Facile eſt Deo de aliqua harum ſibi prouidere, quem regno præficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldfrido diceret, qui ferebatur filius fuiſſe patris illius, & tunc in inſulis Scotorum ob ſtudium literarum exulabat. Sciebat autem, quia Egfridus proponeret eum conſtituere epiſcopum, volenſque dinoſcere, ſi propoſitum ſequeretur effectus, ita quærendo exorſa eſt: O quam varia intentione diuiduntur corda mortalium. Quidam adeptis gaudent diuitiis: alii amantes diuitias, ſemper egent: tu gloriam mundi, quamuis offeratur, reſpuis: etiamſi ad epiſcopatum pertingere poſſis, quo ſublimius apud mortales nihil eſt, tui clauſtra deſerti huic gradui præfers: At ille: Scio me, inquit, tanto gradu dignum non eſſe, nec tamen iudicium superni gubernatoris vſpiam effugere queo: qui ſi tanto oneri me ſubiiciendum diſpoſuit, credo quia poſt modicum liberum reddet, & fortaſſe non amplius, quam duobus annis exactis ſolitam me meæ ſolitudinis remittet ad requiem. Præcipio autem tibi in nomine Domini & Saluatoris noſtri, ne cui ante obitum meum, quæ à me audiuiſti, referas. Cumque illi hæc & multa alia, quæ quærebat, exponeret, atq; eam, de quibus opus habebat, inſtrueret, reuerſus ad inſulam & monaſterium ſuum, ſolitariam, vt cœperat, agebat ſedulus vitam. Nec multo poſt, congregata ſynodo, non parua sub præſentia piiſſimi ac Deo dilecti regis Egfridi, cui beatæ memoriæ Theodorus archiepiſcopus præſidebat, vnanimi omnium conſenſu ad epiſcopatum eccleſiæ Lindisfarnenſis electus eſt. Qui, cum multis legatariis ac literis ad ſe præmiſſis, nequaquam ſuo loco poſſet erui tandem rex ipſe præfatus vna cum ſanctiſſimo antiſtite Trumvuino, necnon & aliis quamplurimis religioſis ac potentibus viris ad inſulam nauigauit, genu flectunt omnes, adiurant per Dominum, lachrymas fundunt, obſecrant, donec ipſum quoque lachrymis plenum dulcibus extrahunt latebris, atque ad ſynodum pertrahunt. Quo dum perueniret, quamuis multum renitens, vnanimi omnium voluntate ſuperatur, atque ad ſuſcipiendum epiſcopatus officium collum ſubmittere compellitur. Nec tamen ſtatim ordinatio, ſed peracta hyeme, quæ imminebat, expleta eſt: atque vt verbis eius propheticis per omnia ſatisfieret, Egfridus poſt annum Pictorum gladio trucidatur, & Aldfridus in regnum frater eius nothus ſubſtituitur: qui non paucis ante temporibus in regionibus Scotorum lectioni operam dabat, ibi ob amorem ſapientiæ, ſpontaneum paſſus exilium.

Pſal 89. *Eccle. 11.*

Futura prædicit S. Chutbertus.

Synodus Anglicana. Beda hiſt. Eccl. Angl. l. 4. c. 28. En quam difficulter vir ſanctus trahi potest ad epiſcopatum. Sedere autem cœpit anno 685. vt notat Baron. in notis ad mart. Rom. 20. Martii.

CVM ergo electus ad epiſcopatum vir Domini Cuthbertus, ſuam remeaſſet ad inſulam, atque aliquantulum XV. temporis ſecretus Domino ſolita deuotione militaret, euocauit eum venerabilis epiſcopus eius Eata, atque ad ſuum colloquium Mailros venire præcepit. Quo expleto colloquio, dum domum redire cœpiſſet, occurrit illi comes quidam Egfridi regis, rogauitque obnixe, vt ad benedictionem dandam in villulam ſuam domumque diuerteret. Quo cum perueniſſet, & gratifico omnium ſuſceptus eſſet officio, indicauit ei vir de infirmitate famuli ſui, dicens: Deo gratias ſanctiſſime pater, quod nos videre, noſtramque domum intrare dignatus es. Et vere credimus, quia maximum nobis lucrum & mentis & corporis præſtet aduentus tuus. Eſt autem nobis famulus peſſima diutius infirmitate cruciatus, & in tantum doloris hodie perductus, vt morienti ſimilior, quàm languenti appareat. Extrema namque corporis parte præmortua, per modicum ore & naribus flatum trahere videtur. Qui confeſtim benedixit aquam, & dedit miniſtro comitis nomine Baldhelmo, qui nuncuſque supereſt, & in eccleſia Lindisfarnenſi presbyterij gradum officio tenens, moribus implet, virtuteſque viri Dei cunctis ſcire volentibus referre melle dulcius habet, qui & mihi hoc ipſum, quod refero miraculum narrauit. Huic ergo dans aquam benedictam vir Dei: Vade, inquit, & guſtandam præbe languenti. Qui dictis parens, attulit aquam ægrotanti. Quam dum tertio ori eius infunderet, continuo contra morem ſe quietum dimiſit in ſoporem. Erat enim iam veſpera. Qui etiam ſilentio tranſegit noctem, & viſitanti ſe domino ſuo ſaluus mane apparuit.

Aqua benedicta ſanat morbo pene extunctū.

Cuthbertus qualiter in epiſcopatu vixerit. Beda hiſt. Eccl l. 4. c. 28.

SVSCEPTVM autem epiſcopatus ordinem venerabilis vir Domini Cuthbertus, iuxta præcepta & exempla A- XVI. poſtolica, virtutum ornabat operibus. Commiſſam namque ſibi plebem & orationibus protegebat aſſiduis, & admonitionibus ſaluberrimis ad cæleſtia vocabat. Et, quod maxime doctores iuuat, ea quæ agenda docebat, ipſe prius agendo præmonſtrabat. Eripiebat inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à rapientibus eum triſtes ac puſillanimes conſolari: male autem gaudentes ad triſtitiam, quæ ſecundum Deum eſt, reuocare curabat. Solitam ſibi parſimoniam exercere ſedulus, & inter frequētiam turbarum monachicæ vitæ rigorem obſeruare ſolicitus gaudebat. Eſurientibus alimenta, indumenta præbebat algentibus, cæteriſque vitæ pontificalis inſignibus rite decoratus incedebat. Cuius internis, id eſt, animi virtutibus ea quoque, quibus foris effulgebat, miraculorum ſigna teſtimonium dabant. Ex quibus aliqua breuiter memoriæ commendare curauimus.

Anno 685. Egfridus rex populatur Pictorū ditiones. Beda lib. 4. hiſtoriæ Eccleſ. gentis Angl. c. 26. Polyb. lib. 4 hiſt. Angl.

IGITVR dum Egfridus rex auſu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque regna atroci ac feroci ſæuitia XVII. deuaſtaret, ſciens vir Domini Cuthbertus adeſſe tempus, de quo anno præterito interroganti eius ſorori prædixerat, non eum amplius quam vno anno eſſe victurum: venit ad Lugubaliam ciuitatem, quæ à populis Anglorum corrupte Luel vocatur, vt alloqueretur reginam, quæ ibidem in monaſterio ſuæ ſororis euentum belli expectare diſpoſuit. Poſtera autem die deducentibus eum ciuibus, vt videret mœnia ciuitatis, fontemque in ea miro quodam

Romanorum opere extructum, repentè turbatus ſpiritu, vt ſtabat ſuper baculum, mœſtam faciem deflexit ad terram: ſurſumq; ſe erigens, atq; ad cœlum oculos attollens, ingemuit grauiter, & non grandi voce ait: Fortè modò diſcrimē factum eſt certaminis. At presbyter, qui adſtabat, intelligens de quo diceret, incauta velocitate ductus, reſpondit & dixit: Vndè ſcis? Nolens autem ille ampliùs de his, quæ ſibi erant reuelata, patefacere, Nónne videtis, inquit, quàm mirè mutatus ac turbatus ſit aër? Et quis mortalium ſufficit inueſtigare iudicia Dei? Attamen confeſtim intrauit ad reginam, & ſecretò eam alloquens, (erat autem dies ſabbathi) Vide, inquit, maturè illuceſcente ſecunda ſabbathi aſcendas currum, quia die Dominico curru ire non licet: vadasq; & regiam ciuitatem citiſſimè introeas, ne fortè occiſus ſit rex. Ego autem, quia craſtina die ad vicinum monaſterium ob dedicādam ibi Eccleſiam venire rogatus ſum, expleta dedicatione, te continuò ſubſequor. Veniente autem die Dominico, prædicans verbum Dei fratribus eiuſdem monaſterij, finito ſermone & fauentibus cunctis, qui aderant, rurſùs ita cœpit: Obſecro, dilectiſſimi, iuxta Apoſtoli monita, vigiletis, ſtetis in fide, viriliter agatis, & confortemini: ne fortè ſuperueniens aliqua tentatio, vos imparatos inueniat: ſed memores potiùs ſemper illius Dominici præcepti, Vigilate & orate, ne intretis in tentationē. Putabant autem, quia non multò antè peſtilentiæ clades & eos & multos & circumquaq; lata cæde ſtrauerat, cum de huiuſmodi plaga iam reditura fuiſſe locutum. At ille rurſùs aſſumpto ſermone: quondam, inquit, cùm adhuc in mea demorater inſula ſolitarius, venerunt ad me quidam de fratribus die ſancto Dominicæ natiuitatis, rogabantq; vt de mea caſula & manſione egrediens, ſolennem cum eis & lætum diem tantæ venerationis tranſigerem. Quorum ego deuotis precibus acquieſcens, egrediebar, & conſedimus ad epulas. At in media fortè refectione dixi ad eos: Obſecro, fratres, cautè agamus & vigilanter, nè per incuriam fortè & ſecuritatem inducamur in tentationē. At illi reſponderunt: Obſecramus, hodiè lætum agamus diem, quia natale eſt Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ego: ſic, inquam, faciamus. Cumq; poſt hæc aliquamdiù epulis, exultationi ac fabulis indulgeremus, rurſùs admonere cœpi, vt ſoliciti exiſteremus in orationibus & vigiliis, atq; ad omnes tentationum incurſus parati. Et illi, Benè, inquiunt, & optimè doces: ſed tamen, quia abundant dies ieiuniorum, orationis & vigiliarum, hodiè gaudeamus in Domino. Nam & angelus, naſcentè Domino, euangelizabat paſtoribus gaudium magnum, quod eſſet omni populo celebrandum. Et ego: Benè, inquam, faciamus ſic. Sed cùm epulantibus nobis & diem lætum ducentibus, tertiò eiuſdem admonitionis verba repeterem, intellexêre illi, quia non fruſtrà hæc tam ſtudiosè ſuggererem: & expaueſcentes, dicebant: Faciamus, vt doces, quia neceſſitas magna nobis incūbit, vt contra inſidias diaboli & omnia tentamenta ſemper accincti ſpiritualiter vigilemus. Hęc dicens ego, neſciebam, ſicut nec illi, aliquid nobis occurſurum nouæ tentationis: ſed tantùm inſtinctu mentis admonitus ſum, aduersùs ſubitas tentationum procellas ſtatum cordis ſemper eſſe muniendum. Sed vbi reuerſi à me, manè ad ſuum, id eſt, Lindisfarnenſe monaſterium redierunt, ecce quendam de ſuis morbo peſtilentiæ obiiſſe reperiunt. Et creſcente ac ſæuiente per dies, imò etiam per menſes & annum totum eadem clade, nobiliſſimus ille patrum fratrumq; cœtus ſpiritualium penè vniuerſus migrauit ad Dominum. Et nunc ergò fratres vigilate & vos in orationibus, vt ſi quid vobis tribulationis ingruerit, vos iam paratos inueniat. Hæc dicente venerabili antiſtite Cuthberto, rebantur, vt præfatus ſum, quia de reditu peſtilentiæ diceret. Sed poſt vnum diem adueniens, qui fugerat è bello, occulta viri Dei vaticinia miſeris exponebat eloquiis. Probatumq; eſt, ipſa die, eademque hora, qua viro Dei iuxta puteum ſtanti reuelatum eſt, cæſis circùm tutoribus, regem hoſtili gladio fuiſſe proſtratum.

1. Cor 16. — Matth. 26. — Inter epulas hortatur ad cautè agendū. — Luc. 2. — Semper vigilandum contra fraudes diaboli — Egfridi regis cædes.

XXVIII Non multò pòſt tempore, idem famulus Domini Cuthbertus ad eandem Lugubaliam ciuitatem rogatus aduenit, quatenùs ibidem ſacerdotes conſecrare, ſed & ipſam reginam, dato habitu ſanctæ conuerſationis, benedicere deberet. Erat autem presbyter vitæ venerabilis, nomine Herebertus, iamdudùm viro Dei Cuthberto ſpiritualis amicitiæ fœdere copulatus, qui in inſula ſtagni illius pergrandis, de quo Deorwentionis fluuij primordia erumpunt, vitam ſolitariam ducens, annis ſingulis ad eum venire, & monita ſalutis perpetuæ ab eo accipere conſueuerat. Hic cùm audiſſet eum illa in ciuitate demoratum, venit ex more, cupiens ſalutaribus eius exhortationibus ad ſuperna deſideria magis magisq; inflammari. Qui dum ſeſe alterutrùm cœleſtis ſapientiæ poculis debriarent, dixit inter alia Cuthbertus: Memento frater Herebertè, vt modò quicquid opùs habes, me interroges, mecumque loquaris: quia poſtquàm ab inuicem digreſſi fuerimus, non vlterà nos inuicem in hoc ſæculo carneis oculis videbimus. Certus ſum enim, quia tempus reſolutionis meæ inſtat, & velox eſt depoſitio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouolutus eius pedibus, fuſisq; cum gemitu lachrymis: Obſecro, inquit, per Dominum, ne me derelinquas: ſed tui ſodalis memineris, rogesq; ſupernam pietatem, vt cui pariter in terris ſeruiuimus, ad eius videndam claritatem pariter tranſeamus ad cœlos. Noſti enim, quia ad tui oris imperium ſemper viuere ſtudui, & quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æquè ad tuę voluntatis arbitrium caſtigare curaui. Incubuit precibus epiſcopus, ſtatimq; edoctus in ſpiritu impetraſſe ſe, quod petierat à Domino: Surge, inquit, frater mi, & noli plorare: ſed gaudio gaude, quia donauit nobis ſuperna clementia, quod rogauimus eam. Cuius promiſſi & prophetiæ veritatem ſequens rerum finis adſtruxit: quia & digredientes ab inuicem, non ampliùs ſe corporaliter viderunt: & vnius eiuſdemq; momento temporis egredientes è corpore ſpiritus eorum, mox beata inuicem viſione coniuncti ſunt, atq; angelico miniſterio pariter ad regnum cœleſte tranſlati. Sed Herebertus diutina priùs infirmitate decoquitur: illa fortaſſis diſpenſatione Dominicæ pietatis, vt ſi quid minùs haberet meriti à B. Cuthberto, ſuppleret dolor continuus longæ ægritudinis: quatenùs æquatus gratia ſuo interceſſori, ſicut vno eodemq; tempore cum eo de corpore egredi, ita etiam vna atq; indiſſimili ſede perpetuæ beatitudinis mereretur recipi.

Beda hiſt. Eccl. Ang. lib. 4 c. 29. — Prædicit obitū ſuum. — En quàm facile impetrat rem grandem à Domino.

XXIX. QVADAM autem die, dum parochiam ſuam circumiens, monita ſalutis omnibus ruri caſis & viculis largiretur, necnon ét nuper baptizatis, ad accipiendam Spiritus S. gratiam, manū imponeret: deuenit ad villulam cuiuſdam comitis, cuius vxor male habens, quaſi proxima morti iacebat. Cui iam venienti occurrēs ipſe comes, flexis genibus gratias egit Dño de aduentu illius. Et introducens eum, benigno recepit hoſpitio. Cumq; lotis more hoſpitalitatis manibus & pedibus reſediſſet antiſtes, cœpit referre illi vir de languore coniugis deſperatæ, obſecrans, vt ad aſpergendam eam, aquam benediceret. Credo, inquit, quia mox aut ſanitati, Deo donante, reſtituatur, aut ſi moritura eſt, perpetuam de morte tranſeat ad vitā, citiusq; moriendo, compendium tam miſerabilis ac diutinæ vexationis accipiat. Annuit deprecanti vir Dei, & allatam benedicens aquam, dedit presbytero, præcipiens vt ſuper languidam aſpergeret. Qui ingreſſus cubiculū, in quo illa exanimi ſimillima iacebat, aſperſit illam & lectulum eius: ſed & os illius aperiens, guſtum ſalutiferi hauſtûs immiſit. Res mira & vehementer ſtupenda. Mox vt eam aquā benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorsùs ignorantem, ita plenam mentis & corporis ſanitatem recepit, vt cōfeſtim reſipiſcens, benediceret Dñm, gratiasq; referret ei, qui tales tantosq; hoſpites ad ſe viſitandam curandamq; deſtinare dignatus ſit. Nec mora, exurgens ipſis ſuæ ſanitatis miniſtris miniſterium ſana præbuit, pulchroq; ſpectaculo ipſa prima de tota tanti viri familia Epiſcopo potum refectionis obtulit, quæ per ipſius benedictionem poculum mortis euaſit, ſecuta exemplum ſocrûs Apoſtoli Petri, quæ curata à febribus per Dñm, continuò ſurgens, miniſtrabat illi ac diſcipulis ſuis.

Sacramentum Confirmationis. — En quantam olim pij tribuerint aquæ benedictæ. — Mirabilis ſacratæ aquæ effectus. — Luca 4.

XXX. NEQVE huic diſſimile ſanitatis miraculum à venerabili antiſtite Cuthberto factum, multi, qui præſentes fuêre, teſtati ſunt: è quibus eſt religioſus presbyter Edilwaldus, tunc miniſter viri Dei, nunc autem Abbas cœnobij Mailroſenſis. Dum n. more ſuo pertranſiret vniuerſa docendo, deuenit in vicum quendam, in quo erant fœminę ſanctimo-

niales non multæ: quibus timore barbarici exercitûs à monaſterio ſuo profugis, ibidèm manendi ſedem vir Domini paulò antè donauerat: quarum vna, quæ erat cognata præfati ſacerdotis Edilwaldi, grauiſſimo tenebatur languore depreſſa. Per integrum namq; annum intolerabili capitis & totius lateris alterius dolore vexata, funditùs à medicis erat deſperata. Indicantibus autem de illa viro Dei, & pro ſanatione eius obſecrantibus his, qui venerant cum eo, miſertus, ille miſeram vnxit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, pòſt dies paucos plena ſoſpitate conualuit.

Oleo benedicto ſanat ægram.

Nec ſilentio prætereundum arbitramur miraculum, quod eiuſdem viri venerabilis virtute, quamuis ipſo abſente, patratum cognouimus. Meminimus ſuprà Hildmeri præfecti, cuius vxorem vir Dei ab immundo ſpiritu liberauerat. Idem ergò præfectus poſteà decidit in lectum, grauiſſima preſſus infirmitate, adeò vt creſcente moleſtia per dies, iamiamq; videretur eſſe moriturus. Aderant multi amicorum, qui ad conſolandum venerant languentem. Cumq; lecto iacentis aſſiderent, repentè vnus eorum intulit, quia ſecum haberet panem, quem ſibi nupèr vir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dediſſet. Et credo, inquit, quia huius guſtu poſſit, ſi tamen fidei noſtræ tarditas non obſiſtit, medelam recipere ſalutis: Erant autem laici omnes, ſed religioſi. Conuerſi igitur ad inuicèm, confitebantur ſinguli, quia abſq; vlla dubietate crederent, per eiuſdem benedicti panis communionem eum poſſe ſanari. Implenteſq; calicem aqua, immiſerunt pauxillulum panis illius, & dederunt ei bibere. Cuius ſtatim vt viſcera guſtus ille aquæ per panem ſanctificatus attigit, fugit dolor interaneorum omnis, fugit exteriorum tabitudo membrorum. Nec mora, expeditum à languore virum ſalus ſubſecuta confirmauit, atq; ad laudandum famuli Chriſti ſanctitatem & admirandam fidei non fictæ virtutem, meritò & ipſum & omnes, qui celeritatem tam inopinatæ ſalutis vidêre vel audiêre, ſuſtulit. XXXI.

Mira vis panis à ſancto Cuthberto benedicti.

Qvodam quoq; tempore, dum ſanctiſſimus gregis Dominici paſtor ſua illuſtrando circumiret ouilia, deuénit in montana & agreſtia loca, vbi multi erant de circumpoſitis latè villulis, quibus manus erat imponenda. Nec tamen in montibus Eccleſia vel locus inueniri potuit aptus, qui pontificem cum ſuo comitatu ſuſciperet. Tetenderunt ergò tentoria in via, & cæſis de vicina ſyluis ramuſculis, ſibi quiq; tabernacula ad manendum, qualia potuêre, fixerunt. Vbi dum confluentibus ad ſe turbis vir DEI verbum biduo prædicaret, ac Spiritûs ſancti gratiam nupèr regeneratis in Chriſto per manûs impoſitionem miniſtraret, eccè ſubitò apparuêre mulieres, ferentes in grabato iuuenem, longæ ægritudinis acerbitate tabefactum, ponenteſq; in exitu ſyluę, miſerunt ad Epiſcopum, rogantes, vt ad accipiendam benedictionem ad ſe hunc afferri permitteret. Quem cùm ad ſe perductum acerrimè vexatum conſpiceret, iuſſit omnes ſecedere longiùs: & ad ſolita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit peſtem, quam ſolicita medicorum manus pigmentorum compoſitione nequiuerat. Deniq; eadē hora ſurgens, & accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regreſſus eſt ad eas, quæ ſe portauerant, fœminas. Sicq; factum eſt, vt quæ eum illò triſtes languidum aduexerant, cum eis indè gaudentibus & ipſe ſoſpes ac lætabundus domum rediret. XXXII.

Precibus & benedictione pellit peſtem.

Sæuiſſima peſtis.

Eodem tempore peſtilentia ſubitò exorta illis in partibus, grauiſſima nece incubuit, ita vt in magnis quondam refertiſq; habitationibus, villis ac poſſeſſionibus, vix paruæ raræq; reliquiæ, & interdùm nullæ reſiderent. Vndè ſanctiſſimus pater Cuthbertus diligentiſſimè ſuam luſtrans parochiam, eiſdem minimis quæ ſuperfuêre, reliquiis miniſterium verbi & neceſſariæ conſolationis opem ferre non deſijt. Adueniens autem in viculum quendam, ibidemq; omnibus, quos inuenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum ſuum: Putáſne ſupereſt quiſpiam his in locis, cui noſtra viſitatione & allocutione opùs ſit, an cunctis, qui malè habebant, viſis, iam ad alios tranſire licèt? Qui circumſpiciens omnia, vidit mulierem eminùs ſtantem, quæ extincto paulò antè filio, fratrem eius, iam morti proximum tenebat in manibus, lachrymiſq; faciem rigantibus, præteritam pariter & præſentem teſtabatur ærumnam. Quam cum viro Dei oſtenderet, nil moratus, acceſſit ad eam: & benedicens dedit oſculum puero, dixitq; ad matrem: Ne metuas, nec mœſta ſis: ſaluabitur enim & viuet infans, neq; vllus vltra de domo tua hac mortalitatis peſte deficiet. Cuius prophetiæ veritati, ipſa cum filio mater, multo exinde tempore viuens, teſtimonium dabat. XXXIII

Curat infantem moribundum.

Interea dum præſcius vicini ſui obitûs vir Domini Cuthbertus, iam decreuiſſet animo, depoſita cura paſtoralis officij, ſolitariam redire ad vitam, quatenùs excuſſa ſolicitudine externa, inter libera orationum & pſalmodiæ ſtudia, diem mortis, vel potiùs vitæ cœleſtis præſtolaretur ingreſſum, voluit priùs non ſolùm ſua circuita parochia, ſed & aliis circa fidelium manſionibus viſitatis, cunctos neceſſario exhortationis verbo confirmare, ac ſic deſideratæ ſolitudinis gaudio refoueri. Quod dū ageret, rogatus à nobiliſſima & ſanctiſſima virgine Chriſti Elflede Abbatiſſa, cuius ſuperiùs memoriam feci, venit ad poſſeſſionem monaſterij ipſius, quatenùs ibidem & ipſam videre atq; alloqui, & Eccleſiam dedicare deberet. Nam & ipſa poſſeſſio non pauco famulorum Chriſti examine pollebat. Vbi dum hora refectionis ad menſam conſediſſent, ſubitò venerabilis pater Cuthbertus auerſam à carnalibus epulis mentem ad ſpiritualia contemplanda contulit. Vndè laſſatis ab officio ſuo membris corporis, mutato colore faciei, & quaſi attonitis contra morem oculis, cultellus quoq;, quem tenebat, décidit in menſam. Quod dum presbyter eius, qui adſtabat & miniſtrabat, adſpiceret, inclinatus ad Abbatiſſam, dixit ſilentiò: Interroga Epiſcopum, quid viderit. Scio enim, quia non ſine cauſa manus eius tremefacta, cultellum deſeruit, vultuſq; mutatur illius: ſed vidit aliquid ſpirituale, quod nos cæteri videre nequiuimus. At illa ſtatim conuerſa ad eum: Obſecro, inquit, Domine mi Epiſcope, dicas quid videris modò. Neq; enim fruſtrà laſſata tua dextera cultellum, quem tenebat, amiſit. Qui diſſimulare conatus vidiſſe ſe quippiam ſecreti, iocosè reſpóndit: Num tota die manducare valebam? Iam aliquandò quieſcere debui. Illa autem diligentiùs adiurante ac flagitante, vt exponeret viſionem: Vidi, inquit, animam cuiuſdam ſancti manibus angelicis ad gaudia regni cœleſtis ferri. Rursùs illa: De quo, inquit, loco aſſumpta eſt? Reſpondit: De tuo monaſterio. Adiecit nomen inquirere. Et ille: Tu mihi, inquit, die craſtino Miſſas celebranti nomen eius indicabis. Hæc audiens illa, confeſtim miſit ad maius ſuum monaſterium videre, qui nupèr raptus eſſet è corpore. At nuncius omnes ibidèm ſaluos incolumeſq; repetiens, poſtquàm manè facto reuerti ad dominam cœpit, obuios habuit eos, qui corpus defuncti fratris ſepeliendum in carro deferrent. Interroganſq; qui eſſet, didicit, quia quidam de paſtoribus, bonæ actionis vir, incautius in arborem aſcendens, deciderat deorsùm, & contrito corpore, ipſa hora ſpiritum exhalauit, qua hunc vir Domini ad cœleſtia ductum videbat. Quod dum veniens Abbatiſſæ referret, ſtatim illa ingreſſa ad Epiſcopum, iamtunc dedicantem Eccleſiam, ſtupore fœmineo, quaſi nouum aliquid incertumq; nunciatura. Precor, inquit, Domine mi Epiſcope, memineris ad Miſſas Hadwaldi mei, (hoc enim viro erat nomen) quia heri cadendo de arbore, defunctus eſt. Tunc liquidò omnibus patuit, quia multiformis prophetiæ ſpiritus viri ſancti præcordiis inerat, qui & in præſenti occultum animæ raptum videre, & quid ſibi in futuro ab aliis indicandum eſſet, potuit prævidere. XXXIV

Inuiſit ſanctiſſimam Abbatiſſā Elfledem.

In menſa reſidens, viſum videt.

Inde peragratis ex ordine ſuperioribus locis, venit ad monaſterium virginum, quod non longè ab oſtio Tini fluminis ſitum ſuprà docuimus: vbi à religioſa & ad ſæculum quoq; nobiliſſima famula Chriſti Verca Abbatiſſa magnificè ſuſceptus, poſtquàm de meridiana quiete ſurrexerunt, ſitire ſe dicens, vt biberet, rogauit. Quærebant quid bibere vellet, rogantes, vt vinum ſiue ceruiſiam afferri liceret. Aquam, inquit, date mihi. Qui hauſtam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, vbi paululùm guſtauit, dedit adſtanti presbytero ſuo. Qui reddidit miniſtro. Et miniſter accepto poculo: Licet, inquit, mihi de potu bibere, de quo bibit Epiſcopus? Reſpondit: Etiam. Quare XXXV.

Verca Abbatiſſa nobiliſſima.

non

non liceat? Erat autem & ille presbyter eiuſdem monaſterij. Bibit ergò,& viſa eſt ei aqua quaſi in vini conuerſa ſaporem. Tantiq; ſibi teſtem volens adhibere miraculi fratrem, qui proximè adſtabat, porrexit ei poculum. Qui cùm & ipſe biberet, eius quoq; palato pro aqua vinum ſapiebat. Aſpectabãt autem mirantes adinuicem. Et vbi vacuum tempus ad loquendum acceperunt, confitebantur alterutrùm, quia viderentur ſibi nunquàm meliùs vinum bibiſſe, ſicut vnus ex ipſis poſtea in noſtro monaſterio, quod eſt ad oſtium Wiri fluminis, non paruo tempore moratus, ibidemq; nunc placida quiete ſepultus, ſua mihi relatione teſtatus eſt.

Aquam benedictione mutat in vinũ S. Cuthbertus.

Abdicat ſe epiſcopatu.

XXXVI DVOBVS igitur annis in epiſcopatu tranſactis, ſciens in ſpiritu vir Domini Cuthbertus appropinquare diem ſui tranſitûs, abiecit pondus curæ paſtoralis, atq; ad dilectum eremeticæ conuerſationis agonem quantocyùs remeare curauit, quatenùs inolita ſibi ſolicitudinis mundanæ ſpineta, liberior priſcæ compunctionis flamma cõſumeret. Quo tempore ſæpiùs ad viſitantes ſe fratres de manſione ſua egredi, eosq; præſens ſolebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculũ, quo clariùs eluceſcat, quantùm viris ſanctis obtemperandum ſit etiam in his, quæ negligentiùs imperare videntur. Quadam die dum veniſſent quidam, egreſſusq; ille, exhortatorio illos ſermone reficeret, poſt admonitionem completam ſubiunxit, dicens: Iam hora eſt, vt ad manſionem meam regrediar: vos autem quia proficiſci diſponitis, primò ſumite cibos, & aucam illam (pendebat enim auca in pariete) coquite & comedite, & ſic in nomine Domini nauem aſcendite, ac domum redite. Dixerat hæc, & data benedictione & oratione, ſuam manſionem introiuit. Illi autem, vt præceperat, ſumpsêre cibos: ſed quia abundabant cibis, quos ſecum attulerant, aucam, de qua præceperat, tangere non curabant. At cùm refectu nauiculam vellent aſcendere, exorta ſubitò tempeſtas fera, omnem eis nauigandi facultatem abſtulit. Factumq; eſt, vt ſeptem diebus feruente vnda concluſi, triſtes in inſula reſiderent, nec tamen culpam inobedientiæ, pro qua huiuſmodi carcerem patiebantur, ad memoriam reuocarent. Qui cùm ſedulò ad patris colloquium reuerſi, ac de reditûs ſui diſpendio conqueſti patientiæ ab illo monita perciperent, ſeptima tandèm die egreſſus ipſe ad eos, volebat mœſtitiam eorum gratia ſuæ viſitationis & piæ cõſolationis verbo lenire. Ingreſſus autem domum, in qua manebant, vt vidit aucam non fuiſſe comeſtam, placito vultu & læto potiùs ſermone redarguit eorum inobedientiam: Nonne, inquiens, incomeſta adhuc pendet auca? Et quid mirum ſi vos mare non ſiuit abire? Citiſſimè ergò mittite eam in caldarium, coquite & comedite, vt poſſit mare quieſcere, & vos domum remittere. Fecerunt ſtatim vt iuſſerat, contigitq; miro ordine, vt cùm ad præceptum viri Dei coctura in caldario, foco agente, feruere cœpiſſet, eadem hora vnda in mari, ceſſantibus ventis, ſuo à feruore quieſceret. Expleta itaq; refectione, videntes mare placidum, aſcenderunt nauem, & ſecundis flatibus cum gaudio ſimul & pudore domum remeauerunt. Pudebat eos namq; inobedientiæ & ſenſûs tardioris, quo verebantur ſuum etiam inter flagella conditoris dinoſcere & emendare reatum: Gaudebant, quia intellexêre tantam fuiſſe Dei curam de fideli ſuo famulo, vt contemptum eius etiam per elementa vindicaret. Gaudebant, quia vidêre tantam ſui met curam ſuo fuiſſe creatori, vt etiam manifeſto miraculo ipſorum errata corrigeret. Hoc ſanè, quod retuli, miraculum, non quolibet authore, ſed vno eorum, qui interfuête, narrante cognoui, vitæ videlicet venerabilis monacho & presbytero eiuſdem monaſterij Cynemundo, qui plurimis latè fidelium, longæuitatis & vitæ gratia iam notus exiſtit.

Viris sãctis quanta ſit præſtanda obedientia.

Auca anſerem ſignificat, ab Italico occa deductum.

Vide rẽ admirandam.

XXXVII REPETIIT autem inſulam manſionemq; ſuam vir Dei Cuthbertus, mox peracto die ſolenni natiuitatis Dominicæ. Cumq; eum nauem aſcenſurum caterua fratrum circumſtaret, interrogauit vnus ex eis veteranus & venerabilis vitæ monachus, fortis quidem fide, ſed dyſenteriæ morbo corpore iam factus imbecillis: Dic nobis, inquiens, Domine Epiſcope, quandò reditum tuum ſperare debeamus. At ille ſimpliciter interroganti, ſimpliciter & ipſe, quod verum nouerat, pandens: Quandò, inquit, meum corpus huc referetis. Qui cum duos fermè menſes in magna reperitæ ſuæ quietis exultatione tranſigeret, multo conſuetæ diſtrictionis rigore corpus mentemq; conſtringeret, arreptus infirmitate ſubita, temporalis igne doloris ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Cuius obitum libet verbis illius, cuius relatione didici, deſcribere, Herefridi videlicet deuotæ religionis presbyteri, qui etiam tunc Lindisfarnenſi monaſterio Abbatis iure præfuit. Tribus, inquit, hebdomadibus continuis infirmitate decoctus, ſic ad extrema peruenit. Siquidem quarta feria cœpit ægrotare, & rursùs quarta feria, finita ægritudine, migrauit ad Dominum. At cùm manè primò inchoatæ infirmitatis venirem, (nam & antè triduum cum fratribus inſulam adieram) cupiens ſolitæ benedictionis & exhortationis ab eo ſolatia percipere, vt dato iuxta morem ſigno me aduenisse prodidi, proceſſit ad feneſtram, & ſalutanti ſe mihi ſuſpirium pro reſponſo reddidit. Cui ego dixi: Quid habes Domine mi Epiſcope? an fortè nocte hac tuus te languor tetigit? At ille: Etiam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam, quia de veteri ſua infirmitate, cuius quotidiana penè moleſtia conſueuerat excoqui, non aũt de noua & inſolita diceret. Nec plura interrogans: Da, inquam, benedictionem nobis, quia iam tempus nauigandi ac domũ remeandi adeſt: Facite, inquit, vt dicis: aſcendite nauẽ, ac domum ſalui redite. Cùm aũt Deus ſuſceperit animam meam, ſepelite me in hac manſione iuxta oratorium meum ad meridiem contra orientalẽ S. Crucis plagam, q̃ ibidèm erexi. Eſt aũt ad Aquilonarem eiuſdem oratorij partẽ ſarcophagus terræ ceſpite abditus, quem olim mihi Cudda venerabilis Abbas donauit. In hoc corpus meum reponite, inuoluentes in ſindone, q̃ inuenietis iſtic. Nolui quidem ea viuens indui, ſed pro amore dilectæ Deo fœminæ, q̃ hanc mihi miſit, Verca videl. Abbatiſſæ, ad obuoluẽdum corpus meum reſeruare curaui. Hæc ego audiens: Obſecro, inquã, pater, quia infirmum & moriturũ te audio, aliquos de fratribus hîc ad miniſtrandum tibi remanere permittas. At ille ait: Ite modò: tempore aũt opportuno redite. Cumq; diligentiùs obſecrans, vt miniſtrũ ſuſciperet, nequaq̃ impetrare valerem, tandèm interrogaui, quandò deberemus reuerti. Qui ait: Quandò Deus voluerit, & ipſe vobis oſtenderit. Fecimus, vt iuſſerat. Conuocatiſq; mox in Eccleſiam fratrib. cunctis, iuſſi orationem fieri ſine intermiſſione pro eo: quia videtur, inquiens, mihi ex quibuſdã verbis illius appropinquare diem, quo ſit exiturus ad Dñm. Eram aũt ſolicitus de reditu propter infirmitatem eius: ſed quinq; dieb. obſtitit tempeſtas, nè redire poſſemus. Quod diuinitùs diſpenſatum fuiſſe, rei probauit euentus. Vt n. omnipotens Deus famulum ſuum ab omni labe mundanæ fragilitatis ad purum caſtigaret, vtq; aduerſariis eius, q̃ nihil contra fidei virtutem valerent, oſtenderet, voluit eũ tanto tempore ſegregatum ab hominibus, & ſuæ carnis dolore & antiqui hoſtis acriori certamine probari. Vt aũt reddita tranquillitate inſulam repetiuimus, inuenimus eum, ſuo monaſterio egreſſum, ſedere in domo, in qua nos manere ſolebamus. Et quia neceſſitas q̃dam poſcebat fratres, qui mecũ venerant, renauigare ad proximum litus, ipſe remanens in inſula, confeſtim patri miniſterium præbere curaui. Siquidẽ calefaciens aquã, abluebam pedem eius, qui gratia diutini tumoris iãtunc vlcus habebat, ac profluente ſanie, cura indigebat. Sed & vinũ calefaciens attuli, eumq; guſtare rogaui. Videbã namq; in facie eius, quia multũ inedia ſimul & languore erat defeſſus. Cõpleta curatione, reſedit quietus in ſtratu: reſedi & ego iuxta eum. Cumq; ſileret, dixi: Video dñe Epe, quia multùm vexatus es ab infirmitate, poſtq̃ receſſimus à te. Et mirum, quare nolueris, vt aliquos noſtrûm, qui tibi miniſtrarent, hîc admitteremus abeuntes. At ille ait: Dei prouidẽtia & voluntate geſtũ eſt, vt p̃ſentia & auxilio deſtitutus humano, aliqua pateret aduerſa. Poſtq̃ n. à me digreſſi eſtis, continuò cœpit languor ingraueſcere: adeoq; de mea manſione egrediens, huc intraui, vt quicũq; veſtrũ mihi miniſtraturi aduenirẽt, hîc me poſſent inuenire, nec meam manſionẽ neceſſe haberẽt ingredi. Ex quo aũt ingrediens, hac in ſede mẽbra cõpoſui, nõ moui me hinc, ſed quinq; dieb. his & noctib. hîc quietus pmãſi. Cui ego aio:

Herefridi narratio de obitu ſancti viri.

Crux ab illo erecta.

Virtutẽ fidei illius dicit, quæ diuino feruet amore.

Et quo-

Cepa ſe ſuſtētat quinque diebus.

Quæ dæmonum certamina tulerit iis dieb.

ᵃ Bedam ſibi ſeruire depoſcit.

Et quomodò domine mi Epiſcope ſic viuere potuiſti? Num abſq; cibi perceptione tanto tempore manſiſti? Tum ille retecto lectiſternio, cui ſuperſedebat, oſtendit ibi cepas quinq; recōditas, & ait: Hic mihi victus erat his quinq; dieb. Quotieſcunq; enim os ariditate ac ſiti nimia aruit & ardebat, hæc guſtando me recreare ac refrigerare curaui. Videbatur autem vna de cepis minùs quàm dimidia parte corroſa. Inſuper ait: Et concertatores mei nunquàm per omne tēpus, ex quo in hac inſula cōuerſari cœpi, tot mihi perſecutiones, quot in his quinq; diebus, intulêre. Non audebam interrogare, quæ eſſent tentationes, de quibus dixerat: tantùm rogaui, vt miniſtros ſuſciperet. Annuit ille, & quoſdam noſtrûm ſecum retinuit, in quibus erat maior Beda presbyter, qui ᵃ miniſterio eius familiariter ſemper adeſſe conſueuerat, ideoq; donationum acceptionumq; eius omnium conſcius erat indubius: quem ob id maximè ſecum manere voluit, vt ſi cuiuſlibet acceptis muneribus digna recompenſatione non reſpondiſſet, illius admonitione recoleret, & priuſquàm obiret, ſua cuiq; reſtitueret. Sed & alium quendam de fratribus, vt inter miniſtros ſibi adeſſet, deſignauit: qui longo quidem ventris fluxu grauiter ægrotabat, neq; à medicis poterat curari, ſed merito religionis, prudentiæ & grauitatis dignus extiterat, qui teſtis eſſet verborum, quæ vir Dei vltima diceret, vel quo ordine ad Dominum migraret. Intereà rediens domum, narrabam fratribus, quia venerabilis pater in ſua ſe inſula ſepeliri iubebat: & videtur, inquam, mihi iuſtius eſſe multo & dignius impetrare ab eo, quatenùs huc transferri corpus ſuum, & iuxta honorē congruum in Eccleſia condi permittat. Placuerunt illis, quæ dixeram, & venientes ad Epiſcopum, rogabamus dicentes: Non auſi ſumus domine Epiſcope contemnere iuſſionem tuam, qua te hîc tumulari mandâſti, & tamē rogandum videbatur nobis, vt te ad nos transferre, & nobiſcū habere mereamur. At ille: Et meæ, inquit, voluntatis erat hîc requieſcere corpore, vbi quantulumcunq; pro Domino certamen certaui, vbi curſum conſummare deſidero, vndè ad coronam iuſtitiæ ſubleuandam me à pio iudice ſpero. Sed & vobis quoq; commodius eſſe arbitror, vt hîc requieſcam, propter incurſionem profugorum vel noxiorum quorumlibet. Qui cum ad corpus meum fortè confugerint, quia qualiſcunq; ſim, fama tamen exiuit de me, quia famulus Chriſti ſim: neceſſe habetis pro talibus ſæpiùs apud potentes ſæculi intercedere, atq; ita de præſentia corporis mei multum tolerare laborē. At nobis multum diu precantibus, laboremq; huiuſmodi gratum ac leuem fore aſſeuerantibus, tandem cum conſilio locutus vir Domini, dixit: Si meam diſpoſitionem ſuperare, & meum corpus illò reducere vultis, videtur mihi optimum, vt in interioribus baſilicæ veſtræ illud tumuletis, quatenùs & ipſi cùm vultis, meum ſepulcrum viſitare poſſitis, & in poteſtate ſit veſtra, an aliqui illò de aduenientibus accedant. Gratias egimus permiſſioni & conſilio illius, flexis in terram genibus, ac domum redeuntes, frequentiùs illum exindè viſitare non deſtitimus.

CVMQVE increſcente languore, videret tempus ſuæ reſolutionis inſtare, præcepit ſe in ſuam manſiunculam atq; XXXIIX
oratorium referri. Erat autem hora diei tertia. Portauimus ergò illum, quia præ moleſtia languoris, ipſe non valebat ingredi. At vbi ad portam peruenimus, rogabamus, vt alicui noſtrûm liceret ad miniſtrandum ei pariter intrare. Non enim per annos plurimos quiſpiam illuc, præter ipſum, intrauerat. Qui circumſpectis omnibus, vidit fratrem, cuius ſuprà memini, ventris fluxu languentem, & ait: Walchſtod ingrediatur mecum. Hoc enim erat nomen fratris. Qui cùm ad nonam vſq; horam intùs cum illo maneret, ſic egrediens vocauit me: Epiſcopus te iuſſit ad ſe intrare. Poſſum autem tibi rem referre nouam permirabilem, quia ex quo ingrediens illuc tetigi Epiſcopum, deducturus eum ad oratorium, continuò ſenſi me omni illa longæ infirmitatis moleſtia carere. Non autē dubitandum, ſupernæ pietatis hoc diſpenſatione procuratum, vt qui multos anteà ſoſpes adhuc valenſq; curauerat, hunc quoq; moriturus curaret: quatenùs hunc quoq; indicio pateret etiam corpore infirmatus vir ſanctus quantum ſpiritu valeret. In qua profectò curatione ſequebatur exemplum ſanctiſſimi & reuerendiſſimi patris Aurelij Auguſtini Epiſcopi: qui dum preſſus infirmitate, qua & mortuus eſt, decumberet, venit quidam cum ſuo ægroto, rogans vt eidem manū imponeret, quô ſanus eſſe poſſet. At ille ait: Si aliquid in his poſſem, mihi hoc vtiq; primitùs præſtitiſſem. Rursùs is, qui venerat: Te, inquit, viſitare iuſſus ſum, ſiquidem in ſomnis dictum accepi: Vade ad Auguſtinum Epiſcopum, vt eidem manum imponas, & ſaluus erit. Quo ille audito, mox ægrotanti manum benedicens impoſuit: nec mora, ſanum ad propria remiſit.

Tactu epiſcopi pellitur dyſenteria.

INTRAVI autem ad eum circa horam diei nouam, inueniq; eum recumbentem in angulo ſui oratorij contra al- XXXIX.
tare: aſſidere cœpi & ipſe. Nec multa loquebatur, quia pondus ægritudinis * facilitatem loquendi minorauerat. Verùm me diligentiùs inquirente, quem hæreditarium ſermonem, quod vltimum Vale fratribus relinqueret, cœpit diſſerere pauca, ſed fortia, de pace & humilitate, cauendiſq; eis, qui his obluctari, quàm oblectari mâllent. ᵇ Pacem, inquit, inter vos ſemper & charitatem cuſtodite diuinam, & cùm de veſtro ſtatu conſilium vos agere neceſſitas popoſcerit, videte attentiùs vt vnanimes exiſtatis in conſilijs. Sed & cum alijs Chriſti ſeruis mutuam haberote concordiam, nec venientes ad vos hoſpitalitatis gratia domeſticos fidei, habeatis contemptui: ſed familiariter ac benignè tales ſuſcipere, tenere ac dimittere curate: nequaquàm vos meliores arbitrantes cæteris eiuſdem fidei & vitæ conſortibus. Cum illis autem, qui ab vnitate catholicæ pacis, vel paſcha non ſuo tempore celebrando, vel peruersè viuendo aberrant, vobis ſit nulla communio. Sciatiſq; & memoria retineatis, quia ſi vos vnum è duobus aduerſis eligere neceſſitas coëgerit, multò plùs diligo, vt eruentes de tumulo, tollenteſq; vobiſcum oſſa mea, recedatis ab his locis, & vbicunq; Deus prouiderit, incolæ maneatis, quàm vt vlla ratione conſentientes, iniquitati ſchiſmaticorum iugo colla ſubdatis. Catholica patrum ſtatuta diligentiſſimè diſcere atq; obſeruare contendite. Ea quoq;, quæ per meum miniſterium vobis diuina pietas inſtituta vitæ regularis dare dignata eſt, exercete ſoliciti. Scio enim, quia etſi quibuſdam contemptibilis vixi, poſt meum tamen obitum, qualis fuerim, quàm mea doctrina non ſit contemnenda, videbitis. Hæc & his ſimilia vir Dei per interualla locutus, quia vis, vt diximus, infirmitatis poſſibilitatem loquendi ademerat, quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad veſperam. Cui etiam peruigilem quietis in precibus continuauit & noctem. At vbi cōſuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis à me ſacramentis ſalutaribus, exitum ſuum, quem iam veniſſe cognouit, Dominici corporis & ſanguinis communione muniuit, atq; eleuatis ad cœlum oculis, extenſiſque in altum manibus, intentam ſupernis laudibus animam ad gaudia regni cœleſtis emiſit.

* *facultatē puto legendum.*

ᵇ Pax & humilitas ſeruanda.

Schiſmatici vitandi.

Statuta Patrum obſeruanda.

Anno 688. vt habet Baron. in notis ad Martyrol. Rom.

S. Cuthbertus moritur, Sigibertus anno 687. diem obijſſe affirmat.

AT ego ſtatim egreſſus, nuntiaui obitum eius fratribus, qui & ipſi noctem vigilando atq; orando tranſegerant, XL.
& tunc fortè ſub ordine nocturnæ laudis dicebant pſalmum quinquageſimumnonum, cuius initium eſt: Deus repuliſti nos & deſtruxiſti nos, iratus es, & miſertus nobis. Nec mora, currens vnus ex eis, accendit duas candelas, & vtraq; tenens manu, aſcendit eminentiorem locum, ad oſtendendum fratribus, qui in Lindisfarnēſi monaſterio manebant, quia ſancta illa anima iam migrâſſet ad Dn̄um. Tale namq; inter ſe ſignum ſanctiſſimi eius obitûs condixerant. Quod cùm videret frater, qui in ſpecula Lindisfarnenſis inſulæ longè decontrà euentus eiuſdem peruigil expectauerat horam, cucurrit citiùs ad Eccleſiam, vbi collectus omnis fratrum cœtus, nocturnæ pſalmodiæ ſolennia celebrabat: contigitq; vt ipſi quoq; intrante illo præfatum canerent pſalmum: quod ſuperna diſpenſatione procuratum, rerum exitus oſtendit. Sepulto ſiquidem viro Dei, tanta Eccleſiam illam tentationis aura concuſſit, vt plures è fratribus loco magis cedere, quàm talibus vellent intereſſe periculis. Attamen poſt annum, ordinato in epiſcopatu Eadberto, magnarum virtutum viro, & in ſcripturis nobiliter erudito, maximeq; eleëmoſynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, vt ſcripturæ verbis vtar, ædificauit Hieruſalem, id eſt, viſionem pacis Dominus, & diſperſiones Iſraëlis

Lindisfarnenſ. eccleſ. perturbatio ingens.

Pſalm. 146.

raëlis congregauit. Sanauit contritos corde,& alligauit contritiones eorum: vt palàm daretur intelligi,quid ſignificauerit pſalmus cognita beati viri morte cantatus? quia videlicet poſt eius obitum repellendi ac deſtruendi eſſent eius ciues,ſed poſt oſtenſionem iræ minantis,cœleſti protinùs miſeratione refouendi. Cuius ſequentia quoq; pſalmi eidem ſenſui concordare,qui rectè tractat,intelligit.Impoſitum autem naui venerabile corpus patris,ad inſulam Lindisfarnenſium retulimus: quod magno occurrentium agmine choriſq; canentium ſuſceptum eſt, atq; in Eccleſia B. Apoſtoli Petri ad dexteram altaris petrino in ſarcophago repoſitum.

Defertur ſacrũ corpus in inſulam Lindisfarnenſem.

XLI. Sed nec defuncto ac tumulato Chriſti famulo,ſigna ſanitatum,quæ viuens exercuerat,ceſſare potuerunt.Contigit namq; puerum quendam in territorio Lindisfarnenſium atrociſſimo dæmone vexari, ita vt ſenſu rationis funditùs amiſſo,clamaret,eiularet,& vel ſua membra,vel quicquid attingere poſſet, morſibus dilaniare niteretur. Miſſus eſt ad energumenum presbyter de monaſterio: qui cùm ſolitus fuiſſet per exorciſmi gratiam immundos fugare ſpiritus, huic tamen obſeſſo prorsùs nil prodeſſe valebat. Vnde dedit conſilium patri illius,vt impoſitum carro puerum ad monaſterium deferret,atq; ad reliquias beatorum martyrum,quæ ibi ſunt,Dominum pro illo precaretur.Fecit,vt monuerat: ſed noluère ſancti Dei martyres ei petitam reddere ſanitatem,vt quàm celſum inter ſe locum Cuthbertus haberet,oſtenderent. Cùm ergò inſanus vlulando,ingemiſcendo,& frendendo dentibus,nimio cunctorum viſus & auditus horrore concuteret, nec eſſet, qui aliquod remedij genus excogitare quiuiſſet: tum eccè quidam de presbyteris edoctus in ſpiritu, per opitulationem beati patris Cuthberti illum poſſe ſanari,venit clanculò ad locum, vbi nouerat effuſam fuiſſe aquam, qua corpus eius defunctum fuerat lotum, tollenſq; modicam humi particulam, immiſit in aquam: quam deferens ad patientem,infudit in ore eius. Quo horribiliter hiante, voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem vt attigit aquam,continuit clamorem,clauſit os,clauſit & oculos,qui ſanguinei & furibundi patebant,caput & corpus totum reclinauit in requiem. Qui etiam placido ſopore noctem tranſegit,& manè de ſomno ſimul & veſania conſurgens,liberatum ſe à dæmonio,quo premebatur, beati Cuthberti meritis & interceſſione cognouit. Mirandum & bonis omnibus delectabile ſpectaculum,cùm videres filium cum patre ſoſpitem loca ſancta circumire, ſanctorum auxilio gratias ſaniſſima mente referre, qui pridiè præ inſania mentis nec ſeipſum,qui eſſet,vel vbi eſſet, poterat agnoſcere. Qui vbi, tota fratrum caterua adſtante,vidente & congratulante,ad reliquias martyrum genibus flexis dedit laudem Deo Domino & Saluatori noſtro Ieſu Chriſto, iam & ab hoſtis verbere liberatus, & in fide firmior,quàm fuerat,effectus,ad propria rediit. Oſtenditur vſq; hodie foſſa illa, cui memorabile infuſum eſt lauacrum, quadrato ſchemate facta, ligno vndiq; circumdata,& lapillis intùs impleta. Eſt autem iuxta Eccleſiam, in qua corpus eius requieſcit, ad partem meridianam. Factumq; eſt ex eo tempore, vt plures ſanitatum operationes per eoſdem lapides vel eandem terram, Domino donante, fierent.

Puer dæmoniacus terra in os iniecta, in quam effuſa fuerat aqua,qua ſacrũ corpus erat ablutũ, liberatur.

Vide miracula.

XLII. Volens autem latiùs monſtrare diuina diſpenſatio, quanta in gloria vir ſanctus poſt mortem viueret, cuius ante mortem vita ſublimis, crebris etiam miraculorum patebat indiciis, tranſactis ſepulturæ eius annis vndecim,immiſit in animo fratrum, vt tollerent oſſa illius, quæ more mortuorum, conſumpto iam & in puluerem redacto corpore reliquo,ſicca inuenienda rebantur,atq; in leui arca recondita, in eodem quidem loco, ſed ſupra pauimentum dignæ venerationis gratia locarent. Quod dum ſibi placuiſſe, Eadberto antiſtiti ſuo medio fermè Quadrageſimæ tempore referrent,annuit conſilio eorum, iuſſitq; vt die depoſitionis eius, quæ eſt tertiadecima Calendarum Aprilium, hoc facere meminiſſent. Fecerunt autem ita: & aperientes ſepulcrum,inuenerunt corpus totum,quaſi adhuc viueret,integrum & flexibilibus artuum compagibus,multò dormienti quàm mortuo ſimilius. Sed & veſtimenta omnia,quibus indutum erat,non ſolùm intemerata,verùm etiam priſca nouitate & claritudine miranda parebant.Quod vbi viderunt,nimio mox timore & tremore ſunt perculſi, adeò vt vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum, quod parebat: vix ipſi,quid agerent, nôſſent. Extremam autem indumentorum eius partem pro oſtendendo incorruptionis ſigno tollentes (nam quæ carni illius proxima aderant,prorsùs tangere timebant) feſtinârũt referre antiſtiti,quod inuenerant: qui tum fortè in remotiore à monaſterio loco, refluis vndiq; maris fluctibus cincto, ſolitarius manebat (in hoc etenim, ſemper Quadrageſimæ tempus agere: in hoc, quadraginta ante Dominicum natalem in dies magna continentiæ orationis & lachrymarum deuotione ducere conſueuerat: in quo etiam venerabilis prædeceſſor eius Cuthbertus, priuſquàm Farne peteret, ſicut & ſuprà docuimus, aliquamdiù ſecretus Domino militauerat) Attulerunt autem & partem indumentorum,quæ corpus ſanctum ambierant. Quæ cùm ille & munera gratanter acciperet, & miracula libenter audiret, (nam & ipſa indumenta,quaſi patris adhuc corpori circumdata,miro deoſculabatur affectu:) Noua, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tuliſtis, circumdate, & ſic reponite in thecam, quam paráſtis. Scio autem certiſſimè, quia non diù vacuus remanebit locus, qui tanta cœleſtis miraculi virtute conſecratus eſt. Et beatus eſt multùm, cui in eo ſedem quieſcendi Dominus, veræ beatitudinis author atq; largitor, concedere dignatur. Adiecitq; mirando,quæ quondam verſibus dixi,& ait:

Beda lib 4. hiſt. Eccleſ Angl c. 30.

Poſt 11. annos corpus planè integrum,itemque veſtes.

Eadberti Epiſcopi abſtinentia,&c.

Quis Domini expediet cœleſtia munera dictis?
Vel paradiſiacas quæ capit auris opes?
Cùm pius infeſti dirupto pondere leti,
Viuere ſiderea ſemper in arce dabit.
Mortua nunc tanto qui membra decorat honore;
Pulchraq; perpetuæ pignora præſtat opis.
Quamq; beata domus, ſub tanto quæ hoſpite fulges,
Neſcia quæ naui, lumine læta micas.
Nec tibi difficile omnipotens, mandare ſub aruo
Ne depoſta voret funera labes edax,
Qui triduo ſeruas ceti ſub viſcera vatem, Ionæ 2.
Lucis iter pandens mortis ab ore tuo. Dan. 3.
Qui ignibus in mediis inſontia membra tueris;
Ne Hebræum lædat Chaldæa flamma decus. Deut. 29.
Dena quater renouas per frigora plebis amictum,
Quæ Phariam fugiens,inuia ſeruat humum.
Qui rediuiua leuem formas in membra fauillam;
Cùm tremet angelicis mundus ab axe tubis.

Hæc vbi multis cum lachrymis ac magna compunctione pontifex tremente lingua compleuit,fecerunt fratres vt iuſſerat,& inuolutum nouo amictu corpus, leuiq; in theca reconditum,ſupra pauimentum ſanctuarij compoſuerunt.

Beda ibid.

XLIII Interea Deo dilectus antiſtes Eadbertus morbo corripitur acerbo, & creſcente per dies multumq; ingraueſcente ardore languoris,non multò pòſt,id eſt,pridiè Nonas Maias,etiam ipſe migrauit ad Dñm,impetrato ab eo munere, quod diligentiſſimè petierat, videlicet vt non repentina morte, ſed longa excoctus ægritudine, tranſiret è corpore.

Eadberti Epiſcopi obitus.

Cuius

Miracula per veſtes S. Cuthberti.

Cuiùs corpus in ſepulcro beati patris Cuthberti ponentes, appoſuerunt deſupèr arcam, in qua incorrupta eiuſdem patris membra locauerant. Vbi nunc vſq;, ſi petentium fides exigat, miraculorum ſigna fieri non deſinunt. Sed & indumentà, quæ ſanctiſſimum corpus eius vel viuum, vel ſepultum veſtierant, à gratia curandi non vacant.

Ad ſepulcrum ſancti viri orans languidus, mox reualeſcit.

DENIQVE adueniens trànſmarinis è partibus clèricus quidam reuerendiſſimi & ſanctiſſimi Willebrordi Clementis, Friſonum gentis Epiſcopi, dum aliquot dies ibidèm hoſpes moraretur, decidit in infirmitatem grauiſſimam, ita vt inualeſcènte per longum tempus ægritudine, iam deſperatus iaceret. Qui cùm victus dolore, videretur ſibi nec mori, nec viuere poſſe, inuento ſalubri conſiliò, dixit miniſtro ſuo: Obſecro, perducas me hodiè poſt celebratas Miſſas adorare ad corpus ſacratiſſimum viri Dei, (erat enim dies Dominica) ſpero, per gratiam interceſſionis eius his cruciatibus eripiar, & vel ſanatus ad vitam redeam præſentem, vel defunctus perueniam ad æternam. Fecit ille, vt rogauerat iſte: baculoq; innitentem ægrotum, in Eccleſiam non paruo cum labore perduxit. Qui cùm ad ſanctiſſimi ac DEO dilecti patris ſepulcrum genua curuaret, capur in terram dimitteret, pro ſua ſoſpitate rogaret, tantas continuò vires ſuùm corpus de incorrupto illius corpore accepiſſe perſenſit, vt abſq; labore ipſe ab oratione reſurgeret, abſq; adminiculo vel miniſtri ducentis vel baculi ſuſtentantis ad hoſpitium rediret. Qui poſt dies paucos, roborata ad integrum virtute, viam, quam diſpoſuerat, peregit. XLIV.

Paralyticus per eius calciamenta curatur.

Pſal. 110.

Si per calceamentũ ſancti viri talia fiunt, quid nõ poteſt apud Dominum eius ſpirit⁹.

ERAT in monaſterio quodam, non procul indè poſito, adoleſcens ea, quam Græci paralyſin vocant, infirmitate omni membrorum officio deſtitutus. Vndè Abbas ipſius, ſciens in monaſterio Lindisfarnenſi medicos eſſe peritiſſimos; miſit eum illò, rogans, infirmanti, ſi quid poſſent curationis, conferrent. Qui cũ, ſuo quoq; Abbate & Epõ iubentibus, diligenter illi aſſiſterent, & quicquid nôſſent, erga eum induſtriæ medicinalis impenderent, nihil omninò proficere valebant: quin potiùs creſcebat morbus quotidiè, & paulatim in deteriora vergebat, adeò vt, excepto orè, nullum penè membrum poſſet loco mouere. Cumq; à carnalibus medicis, diù fruſtrà laborantibus, deſperatus ac deſertus iaceret, cõfugit ad diuinum cœleſtis medici auxilium, qui in veritate peritus, propitius fit omnibus iniquitatibus noſtris, qui ſanat omnes languores noſtros. Rogauit namq; miniſtrum ſuum, vt aliquam ſibi portiunculam de incorruptibilibus ſacri corporis afferret exuuiis: quia crèderet per huius ſe virtutem ad gratiam ſanitatis, Domino largiente, reuerſurum. Qui conſulto Abbate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in ſepulcro pedes induerant, & ea pedibus diſſolutis ægroti circumdedit: ſiquidem primò à pedibus eum paralyſis apprehenderat. Fecit autem hoc noctis initio, cùm tempus requieſcendi adeſſet: ſtatimq; ille placidum dimiſſus in ſoporem, procedente intempeſtæ noctis ſilentio, cœpit alternis palpitare pedibus, vt palàm, qui vigilabant & videbant, miniſtri aduerterent, quia donata per reliquias viri ſancti virtute medicandi, ſanitas optata à planta pedum per cætera membra eſſet tranſitura. At vbi conſuetum in monaſterio nocturnæ orationis ſignum inſonuit, excitatus ſonitu, reſedit ipſe. Nec mora, ſolidatis interna virtute neruis, artuumq; compagibus vniuerſis, & dolore fugato, ſanatum ſe eſſe intelligens, ſurrexit, & in gratiarum actione Domino omne nocturnæ ſiuè matutinæ pſalmodiæ tempus ſtando perſoluit. Manè autem iam facto, proceſſit ad Eccleſiam, videntibusq; & congratulantibus vniuerſis, circumiuit loca ſancta orando, & ſuo Saluatori ſacrificium laudis offerendo. Factum namq; eſt, vt pulcherrima rerum conuerſione is, qui diſſolutus totò corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, indè ſtrictis firmatisq; membris omnibus, domum per ſe rediret incolumis. Vndè meminiſſe iuuat, quia hæc eſt mutatio dexteræ excelſi, cuius memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non ceſſant. XLV.

Edilwald⁹ ſucceſſor S. Cuthberti in inſula ſolitaria.

Item Felgildus.

Felgildus qualiter operimento parietis oratorij S. Cuthberti, in vultu ſit mundatus.

Inſigne miraculum.

NEC prætereundum arbitror, quid miraculi cœleſtis etiam per reliquias ſanctiſſimi oratorij, in quo pater venèrabilis ſolitarius Domino militare conſueuerat, diuina pietas oſtenderit: quod tamen vtrùm meritis eiuſdem beati patris Cuthberti, àn ſucceſſoris eius Edilwaldi, viri æquè Deo dediti aſcribendum ſit, internus arbiter nôuerit. Neq; aliqua ratio vetat, vtriuſq; merito factum credi, comitante etiam fide reuerendiſſimi patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipſum, quod refero, ſanationis repletum eſt. Ipſe eſt qui tertius eiuſdem loci & militiæ ſpiritualis hæres, hodie maior ſeptuagenario, in magno vitæ futuræ deſiderio, terminum præſentis expectat. Cùm ergò viro DEI Cuthberto ad cœleſtia tranſlato, Edilwaldus eiuſdem inſulæ & monaſtèrij colonus exiſtere cœpiſſet, qui & ipſe multos anteà per annos in monachica cõuerſatione probatus, ritè gradum anachoreticæ ſublimitatis aſcenderat: reperit, quia parietes præfati oratorij, qui tabulis minùs diligenter coaptatis erant compoſiti, longa eſſent vetuſtate diſſoluti, & ſeparatis abinuicem tabulis, facilem turbinibus præbuiſſent ingreſſum. Sed vir venerabilis, qui cæleſtis ædificij magìs, quàm terreni decorem quærebat, ſumpto fœno vel argillà, vel quicquid huiuſmodi materiæ reperiſſet, ſtipauerat rimulas, nè quotidianis imbrium ſiue ventorum iniuriis, ab orandi retardaretur inſtantia. Cùm hæc igitur Edilwaldus, ingreſſus locum, vidiſſet, poſtulauit à frequentantibus ſe fratribus pelliculam vituli, eamq; in illo angulo, quo & ipſe & prædeceſſor eius Cuthbertus, ſæpiùs orans ſtare vel genu flectere ſolebat, clauis affixam, violentiis procellarum, oppoſuit. At poſtquàm ipſe quoq;, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium ſupernæ beatitudinis intrauit, ac tertius locum eundem Felgildus incolere cœpit, placuit reuerendiſſimo Lindisfarnenſis Eccleſ. pontifici Eadfrido, diſſolutum vetuſtate oratorium illud à fundamentis reſtaurare. Quod dum eſſet opus expletum, & multi deuota religione à beato CHRISTI athleta Felgildo poſtularent, quatenùs aliquam illis particulam de reliquiis ſancti ac Deo dilecti patris Cuthberti, ſiue ſucceſſoris eius Edilwaldi dare debuiſſet, viſum eſt illi, diuiſam particulatim memoratam pelliculam petentibus dandam: ſed daturus eam aliis, priùs in ſe ipſe, quid hæc virtutis haberet, expertus eſt. Habebat namq; vultum deformi rubore ſimul & tumore perfuſum, cuius quidem futuri in eo languoris & priùs, cùm adhuc communi inter fratres vita degeret, adſpicientibus in facie eius ſigna patebant. At cùm in ſolitudine remotus, minorem corpori cultum, maiorem adhiberet continentiam, & quaſi diutino carcere incluſus, rariùs vel fotu ſolis, vel aëris vteretur afflatu, excreuit languor in maius, faciemq; totam tumenti ardore repleuit. Timens ergò, nè fortè magnitudine huiuſmodi infirmitatis ſolitariam deſerere vitam, & communem neceſſe eſſet conuerſationem repetere, fideli vſus eſt præſumptione, ſperauitq; ſe illorum ope curandum, quorum ſe manſionem tenere & vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfatæ partem pelliculæ in aquam, ipſa aqua lauit faciem ſuam: ſtatimq; tumor omnis, qui hanc obſederat, & ſcabies fœda receſſit, iuxta quod mihi & primò religioſus quidam presbyter huius monaſterij Gyruenſis indicauit, qui ſe vultum illius & priùs tumentem ac deformem nôſſe, & poſteà mundatum per feneſtram manu palpâſſe referebat: & ipſe poſtmodùm Felgildus retulit, adſtruens quia res ita, vt presbyter narrauerat, eſſet expleta, & quòd ex eo tempore, cùm incluſus per multa annorum curricula maneret, vt priùs, immunem ab huiuſmodi moleſtia vultum ſemper haberet, agente gratia DEI omnipotentis, quæ & in præſenti multos, & in futuro cordis & corporis noſtri languores ſanare conſueuit, ſatiansq; in bonis deſiderium noſtrum, ſua nos in miſericordia & miſeratione coronat in ſæcula ſæculorum, Amen. XLVI.

Hactenus vita S. Cuthberti, authore Beda venerabili. At longo pòſt tempore ſcripſit quidam ſatis grauiter, ſancti eiuſdem corpus etiam, poſt annos quadringentos & decem & octo aquè incorruptum fuiſſe repertum. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, apud quem etiam non eſt impoſſibile omne verbum. Imò noſtra ætate, vt Alani Copi Dialogo tertio habetur, huius beatiſſimi Cuthberti in Anglia corpus integrum repertum, viri quidam magna doctrinæ & venerandæ grauitatis ex illius teſtimonio indicauit, qui beatas Cuthberti reliquias ipſe fide dignus conſpexerat. De eodem ſanctiſſimo Epiſcopo vide eundem Bedam lib. 4. Hiſt. Eccleſiaſt. gentis Anglorum, cap. 27. &c.

VITA S.ti BENEDICTI ABBATIS PRÆSTANTISSIMI, A SANCTISSIMO PONTIFICE ROMANO GREGORIO cõſcripta, libro 2 Dialogi.

An. 520.

I. FVIT vir vitæ venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab ipſo ſuæ pueritiæ tempore cor gerens ſenile. 21. Mar.
Ætatem quippè moribus trãſiens, nulli voluptati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc eſſet, quo
temporaliter liberè adhuc vti potuiſſet, deſpexit iam quaſi aridum, mundum cum flore. Qui liberiori
genere ex prouincia Nurſiæ exortus, Romæ liberalibus ſtudijs traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire Eius patria.
per abrupta vitiorum cerneret, eum, quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retraxit pedem: ne ſi quid
de ſcientia eius attingeret, ipſe quoque in immane præcipitium totus iret. Deſpectis itaque literarum ſtudijs, relicta
domo rebuſque patris, ſoli Deo placere deſiderans, ſanctæ conuerſationis habitum quæſiuit. Receſſit igitur ſcienter
neſciens, & ſapienter indoctus. Huius ego omnia geſta non didici: ſed pauca, quæ narro, quatuor diſcipulis illius refe-
rentibus, agnoui: Conſtantino ſcilicet, reuerendiſſimo valdè viro, qui ei in monaſterij regimine ſucceſſit: Valentinia- Monaſterium Lateranenſe.
no quoque, qui annis multis Lateranenſi monaſterio præfuit: Simplicio, qui congregationem illius poſt eum tertius
rexit: Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua priùs conuerſatus fuerat, præeſt. Hic itaque cum iam, reli-
ctis literarum ſtudijs, petere deſerta decreuiſſet, nutrix, quæ hunc arctiùs amabat, ſola ſecuta eſt. Cumque ad
locum veniſſent, qui * Effide dicitur, multiſque honeſtioribus viris pro charitate ſe illic detinentibus, in beati Petri * *Exfide, & Enfide.*
Eccleſia demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præſtari ſibi capiſterium
petijt: quod ſuper menſam incautè derelictum, caſu accidente fractum eſt, ſic vt in duabus partibus inueniretur diui- S Benedict. verum puer an adoleſcens deſerta petierit, vide Bar. ad annum 494
ſum. Quod mox rediens nutrix illius, vt ita inuenit, vehementiſſimè flere cœpit: quia vas, quod præſtitum acceperat,
fractum videbat. Benedictus autem [a] religioſus & pius puer, cùm nutricem ſuam flere conſpiceret: eius dolori com-
paſſus, ablatis ſecum vtriſque fracti capiſterij partibus, ſeſe cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione ſurgens,
ita iuxta ſe vas ſanum reperit, vt in eo inueniri fracturæ nulla veſtigia potuiſſent, moxque nutricem ſuam blandè con-
ſolatus, ei ſanum capiſterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis eſt agnita, atque in tan-
ta admiratione habita, vt hoc ipſum capiſterium eius loci incolæ in Eccleſiæ ingreſſu ſuſpenderent, quatenùs & præ- [a] Benedict. puer fractũ capiſteriũ oratione integrum reſtituit.
ſentes & ſecuturi omnes agnoſcerent, Benedictus puer conuerſationis gratiam à quanta perfectione cœpiſſet. Quod
annis multis illic ante omnium oculos fuit, & vſque ad hæc Longobardorum tempora ſuper fores Eccleſiæ pependit.
Sed Benedictus plùs appetens mala mundi perpeti, quàm laudes: & pro Deo laboribus fatigari, quàm vitæ huius fa-
uoribus extolli: nutricem ſuam occultè fugiens, deſerti loci ſeceſſum petijt, cui Sublacus vocabulum eſt: qui ab Ro-
màna vrbe quadraginta ferè millibus diſtans, frigidas atque perſpicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum
abundantia in extenſo priùs lacu colligitur, ad extremum verò in amnem deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, mo-
nachus quidam, Romanus nomine, hunc euntem reperit: quò tenderet, requiſiuit. Cuius cùm deſiderium cogno- S Benedict. eremũ petit, & induit habitũ monaſticũ anno 494 ætatis 14 vt probat Bar. ad annum memoratum.
uiſſet, & ſecretum tenuit, & adiutorium impendit, eique ſanctæ conuerſationis habitum tradidit, & inquantùm li-
cuit, miniſtrauit. Vir autem Dei ad eundem locum perueniens, in arctiſſimum ſpecum ſe tradidit, & tribus annis, ex-
ceptò Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus manſit. Qui videlicet Romanus nõ longè in monaſte-
rio ſub Theodati patris regula degebat: ſed pie eiuſdem patris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ad manducan-
dum ſurripere poterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem verò ſpecum à Romani cella iter non erat,
quia excelſa deſuper rupes eminebat: ſed ex eadem rupe in longiſſimo fune ligatum Romanus deponere panem con-
ſueuerat: in qua etiam reſti paruum tintinnabulum inſeruit: vt ad eius ſonum vir Dei cognoſceret, quando ſibi Roma-
nus panem præberet, quem exiens acciperet. Sed antiquus hoſtis vnius charitati inuidẽs, alterius refectioni: cùm qua-
dam die ſubmitti panem conſpiceret, iactauit lapidem, & tintinnabulum fregit. Romanus tamen horis congruenti-
bus miniſtrare non deſijt. Cùm verò iam Deus omnipotens & Romanum vellet à labore quieſcere, & Benedicti vitam
in exemplum hominibus demonſtrare, vt poſita ſupra candelabrum lucerna clareſceret, quatenus omnibus, qui in
domo Dei ſunt, luceret: cuidam presbytero longius manenti, qui refectionem ſibi in paſchali feſtiuitate parauerat, Paſchalis ſolennitas.
per viſum Dominus apparère dignatus eſt, dicens: Tu tibi delicias præparas, & ſeruus meus illo in loco fame cruciatur.
Qui protinùs ſurrexit, atq; in ipſa ſolennitate paſchali cum alimentis, quæ ſibi parauerat, ad locum tetendit, & virum
Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defoſſa terrarum quæſiuit, eumque latère in ſpecu reperit. Cum- Presbyter adfert cibũ S Benedicto.
que oratione facta, benedicentes Dominum omnipotentem conſediſſent, poſt dulcia vitæ colloquia is, qui aduene-
rat, presbyter dixit: Surge, ſumamus cibum: quia hodie paſcha eſt. Cui vir Dei reſpondit, dicens: Scio, quia paſcha eſt:
quia hodie videre te merui. Longè quippe ab hominibus poſitus, quia die eodem paſchalis ſolennitas eſſet, ignora-
bat. Venerabilis autem presbyter rurſus aſſeruit, dicens: Veraciter hodie reſurrectionis Dominicæ paſchalis dies eſt:
abſtinere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc miſſus ſum, vt omnipotentis Dei dona pariter ſumamus. Benedi-
centes igitur Dominum, ſumpſerunt cibum: expleta itaque refectione & colloquio, ad eccleſiam ſuam presbyter re-
ceſſit. Eodem quoque tempore hunc in ſpecu latitantem etiam paſtores inuenerunt: quem dum veſtitum pellibus in- Inuenitur in ſpecu a paſtoribus.
ter fruteta cernerent, aliquam beſtiam eſſe crediderunt: ſed cognoſcentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gra-
tiam à beſtiali mente mutati ſunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis, Factumque eſt, vt ex illo iam
tempore à multis frequentari cœpiſſet: qui cùm ei cibum afferrent corporis, ab eius ore in ſuo pectore alimenta refe-
rebant vitæ.

II. QVADAM verò die dum ſolus eſſet, tentator affuit. Nam nigra paruaq; auis, quæ vulgò merula nominatur, circa
eius faciem volitare cœpit, eiuſq; vultui importunè inſiſtere, ita vt manu capi poſſet, ſi hanc vir ſanctus tenere voluiſ-
ſet: ſed ſigno crucis edito, receſſit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente ſecuta eſt, quantam vir ſan- Tentatio carnis vehemens.
ctus nunquam fuerát expertus. Quandam namq; aliquando fœminam viderat, quam malignus ſpiritus ante eius mẽ-
tis oculos reduxit: tantoq; igne ſerui Dei animum in ſpecie illius accendit, vt dum in eius pectore amoris flamma vim
caperet, etiam penè deſerere eremum, voluptate victus deliberaret. Tunc ſubitò ſuperna gratia reſpectus, ad ſemet-
ipſum reuerſus eſt: atque vrticarum & veprium iuxta dẽſa ſuccreſcere fruteta conſpiciens, exutus indumento, nudum
ſe in illis ſpinarum aculeis, & vrticarum incendijs proiecit: ibiq; diù volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & Fortiter ſuperatur.
per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque benè pœnaliter foris
arderet, extinxit quòd intus illicitè ardebat. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempo-
re, ſicut pòſt diſcipulis ipſe perhibebat, ita in eo eſt tentatio voluptatis edomita, vt tale aliquid in ſe minimè ſentiret.
Cœperunt poſtmodum multi iam mundum relinquere, atque ad eius monaſterium feſtinare. Liber quippè à tentatio-
nis vitio vero iure iam factus eſt virtutum magiſter. Vnde & per Moyſen in Exodo præcipitur, vt Leuitæ à vigintiquin- *Num. 8.*
que annis & ſuprà, miniſtrare debeant: ab anno verò quinquageſimo cuſtodes vaſorum fiant.

Petrus: Iam quidem prolati teſtimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: ſed tamen hoc pleniùs exponi
poſtulo.

Gregorius: Liquet, Petre, quòd in iuuentute carnis tentatio ferueat, ab anno autem quinquageſimo calor corporis frigeſcat. Vaſa autem ſacra ſunt fidelium mentes. Electi ergò, cùm adhuc in tentatione ſunt, ſubeſſe eos, ac ſeruire neceſſe eſt, & obſequijs laboribusque fatigari. Cùm verò iam mentis ætate tranquilla calor receſſerit tentationis, cuſtodes vaſorum ſunt: quia doctores animarum fiunt.

Petrus: Fateor, placet, quod dicis: ſed quia prolati teſtimonij clauſa reſeraſti, quæſo, vt de vita iuſti debeas ea, quæ ſunt inchoata, percurrere.

Gregorius: Recedente igitur tentatione, vir Dei quaſi ſpinis erutis, exculta terra, de virtutum ſegete feraciùs fructus dedit. Præconio itaque eximiæ conuerſationis celebre nomen eius habebatur. Non autem longè monaſterium fuit, cuius congregationis pater defunctus eſt: omnisq; ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, vt eis præeſſe deberet, petijt. Qui diù negando diſtulit: ſuis illorumq; fratrum moribus ſe conuenire non poſſe prædixit: ſed victus quandoque precibus aſſenſum dedit. Cumq; in eodem monaſterio regularis vitæ cuſtodiam teneret, nulliq;, vt priùs, per actus illicitos in dexteram læuamq; partem deflectere à conuerſationis itinere liceret: ſuſcepti fratres inſanè ſæuientes, ſemetipſos priùs accuſare cœperunt, quia hunc ſibi præeſſe popoſcerãt, quorum ſcilicet fortitudo in norma eius rectitudinis oſtendebat. Cumq; ſibi ſub eo conſpicerent, illicita non licere, & ſe dolerent adſueta relinquere, durumque eſſet, quòd in mente veteri cogebantur noua meditari: & quia grauis eſt ſemper prauis moribus vita bonorum, tractare de eius morte aliqui conati ſunt: qui inito conſilio venenum vino miſcuerunt. Et cùm vas vitreum, in quo ille peſtifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monaſterij ad benedicendum fuiſſet oblatum, extenſa manu Benedictus ſignum crucis edidit, & vas, quòd longiùs tenebatur, eodem ſigno rupit: ſicq; confractum eſt, ac ſi in illo vaſe mortis pro cruce lapidem dediſſet. Intellexit protinùs vir Dei, quia potum mortis habuerat, quod portare non potuit ſignum vitæ: atque ilicò ſurgens, vultu placido, mente tranquilla, conuocatos fratres alloquutus eſt, dicens: Miſereatur veſtri, fratres, omnipotens Deus: quare in me iſta facere voluiſtis? Nunquid non priùs dixi vobis, quia veſtris ac meis moribus minimè conueniret? Ite, & iuxta veſtros mores patrem vobis quærite: quia poſthac me habere minimè poteſtis. Tuncque ad locum dilectę ſolitudinis redijt, & ſolus in superni ſpectatoris oculis habitauit ſecum. III.

Diſſoluti fratres non ferunt ſancti viri rectitudinem.

Benedictus, ſigno crucis edito, vas, in quo venenũ erat, perfregit.

Petrus: Minùs patenter intelligo, quidnam ſit, habitauit ſecum.

Gregorius: Si ſanctus vir contra ſe vnanimiter conſpirantes, ſuæ conuerſationi longè diſſimiles, coactos diù ſub ſe tenere voluiſſet: fortaſsè ſui vigoris vſum & modum tranquillitatis abſcinderet, atque à contemplationis lumine ſuæ mentis oculum declinaſſet. Dumq; quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret ſua, & ſe forſitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per cogitationis motum, nimium extra nos ducimur: & nos ſumus, & nobiſcum non ſumus: quia noſmetipſos minimè videntes, per alia vagamur. An illum ſecum fuiſſe dicimus, qui in longinquam regionem abijt: portionem, quam acceperat, conſumpſit: vni in ea ciuium adhæſit, porcos pauit, quos & manducare videret ſiliquas, & eſuriret? qui tamen cùm poſtmodum cœpit cogitare bona, quę perdidit, ſcriptum de illo eſt: In ſe reuerſus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Si igitur ſecum fuit, vnde ad ſe redijt? Hunc ergò venerabilem virum ſecum habitaſſe dixerim: quia in ſua ſemper cuſtodia circumſpectus, ante oculos conditoris ſe ſemper adſpiciens, ſe ſemper examinans, extra ſe mentis ſuæ oculum non diuulgauit.

Lucæ 15.

Petrus: Quid ergò, quod de Apoſtolo Petro ſcriptum eſt, dum de carcere ab angelo eductus fuiſſet: Qui ad ſe reuerſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum?

Actor. 12.

Duob modis extra nos ducimur.

Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapſum ſub noſmetipſos recidimus, aut per contemplationis gratiam ſuper noſmetipſos leuamur. Ille itaque, qui porcos pauit, vagatione mentis & immunditia ſub ſemetipſum cecidit: Iſte verò, quem angelus ſoluit, eius mentem in ecſtaſim rapuit, extra ſe quidem, ſed ſuper ſemetipſum fuit. Vterque ergò ad ſe redijt: quando & ille ab errore operis ſe collegit ad cor: & iſte à contemplationis culmine ad hoc redijt: quod in intellectu communi, vt prius fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa ſolitudine habitabat ſecum, inquantum ſe intra cogitationis clauſtra cuſtodiuit. nam quotieſcunque hunc contemplationis ardor in altum rapuit, ſe proculdubio ſub ſe reliquit.

Petrus: Placet quod dicis, ſed quæſo reſpondeas, ſi deſerere fratres debuit, quos ſemel ſuſcepit?

Miniſteriũ ſuſceptum num liceat deſerere.

Gregorius: Vt ego Petre exiſtimo, ibi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur boni. Nam vbi omnimodò de bonis fructus deeſt, fit aliquando de malis labor vacuus, maximè ſi è vicino cauſæ ſupperant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaq; ſanctus, propter quem cuſtodiendum ſtaret, qui omnes vnanimiter ſe perſequentes cerneret? Et ſæpè agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prętereundum non eſt: quia cùm laborem ſuum ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius prædicator, qui diſſolui cupit, & cum Chriſto eſſe, cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum: qui paſſionum certamina non ſolùm ipſe appetijt, ſed ad toleranda hæc & alios accendit: Damaſci perſecutionem paſſus, vt poſſet euadere, murum, funem, ſportamque quæſiuit, ſeque latenter deponi voluit. Nunquid non Paulum mortem dicimus timuiſſe, quam ſe ipſe pro amore Ieſu teſtatur appetere? Sed cùm in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe conſpiceret, & grauem laborem, ad laborem ſe alibi cum fructu ſeruauit. Fortis etenim prælìator Dei teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit. Vnde idem quoque venerabilis Benedictus, ſi libenter audis, citius agnoſcis, quia non tantos ipſe indociles deſeruit, quantos in locis alijs à morte animæ ſuſcitauit.

Philip. 1.

Actor 9.

2 Cor. 11.

Petrus: Ita eſſe vt doces, & manifeſta ratio, & prolatum congruum teſtimonium declarat. Sed quæſo, vt de vita tãti patris ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius: Cum ſanctus vir diù in eadem ſolitudine virtutibus ſigniſque ſuccreſceret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei ſunt ſeruitium congregati: ita vt illic duodecim monaſteria cum omnipotentis Ieſu Chriſti Domini opitulatione conſtrueret: in quib. ſtatutis patribus duodenos monachos deputauit, paucos verò ſecum retinuit, quos adhuc in ſua præſentia aptiùs erudiri iudicauit. Cœpère etiam tunc ad eum Romanæ vrbis nobiles & religioſi concurrere, ſuoſq; ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare. Tunc quoque bonæ ſpei ſuas ſoboles, Eutychius Maurum, Tertullius verò patricius Placidum tradidit: è quibus Maurus iunior, cùm bonis polleret moribus, magiſtri adiutor cœpit exiſtere: Placidus verò puerilis adhuc indolis gerebat annos.

S. Benedict⁹ 12 monaſteria extruit. Maurũ 12 annorũ puerum S. Benedicto oblatum fuiſſe, Placidum verò ſeptennem anno 515 habet Bar. quem vide ad ann. citatum, & vitam S. Placidi c. 4. 5. Octob.

In vno autem ex eis monaſterijs, quæ circumquaque conſtruxerat, quidam monachus erat, qui ad orationem ſtare non poterat: ſed mox vt ſe fratres ad ſtudium orationis inclinabant, ipſe egrediebatur foras, & mente vaga, terrena aliqua & tranſitoria agebat. Cumque ab Abbate ſuo ſæpiùs fuiſſet admonitus, ad virum Dei deductus eſt: qui ipſe quoque ſtultitiam eius vehementer increpauit, & ad monaſterium reuerſus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad vſum proprium reuerſus, vagari tempore orationis cœpit. Quod cum ſeruo Dei ab eodem monaſterij patre, quem conſtituerat, nunciatum fuiſſet, dixit: Ego venio, eumque per memetipſum emendo. Cumq; vir Dei veniſſet ad idem monaſterium, & conſtituta hora expleta pſalmodia ſeſe fratres in orationẽ dediſſent, adſpexit, IV.

Diabolus

adſpexit, quod eundem monachum, qui in oratione manere non potuit, quidam niger puerulus per veſtimenti fimbrias forâs traheret. Tunc eidem patri monaſterij, Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo ſecretè dixit: Nunquid non adſpicitis, quis eſt, qui iſtum monachum foras trahit? Qui reſpondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, vt vos etiam videatis, quem iſte monachus ſequitur. Cumq; per biduum eſſet oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus verò eiuſdem monaſterij pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorium egreſſus, ſtantem foris monachum reperit, quem pro cæcitate cordis ſui virga percuſſit: qui ex illo die nil perſuaſionis vlteriùs à nigro iam puerulo pertulit, ſed ad orationis ſtudium immobilis permanſit: ſicq; antiquus hoſtis dominari non auſus eſt in eius cògitatione, ac ſi ipſe percuſſus fuiſſet ex verbere.

monachum ab oratione abſtrahit.

Caſtigatus virga monachus manet conſtans.

V. Ex his autem monaſterijs, quæ in eodem loco conſtruxerat, tria ſurſum in rupibus montis erant: & valdè erat fratribus laborioſum, quòd ſemper ad lacum oportebat deſcendere, vt aquam haurire debuiſſent: maximè quia è deuexo montis latere erat graue deſcendentibus in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eiſdem tribus monaſterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laborioſum nobis eſt propter aquam, quotidie vſque ad lacum deſcendere, & idcircò neceſſe eſt ex eodem loco monaſteria mutari. Quos blandè conſolans, dimiſit: & nocte eadem cum paruo puerulo, nomine Placido, cuius ſuperiùs memoriam feci, eiuſdem montis rupem aſcendit, ibique diutiùs orauit. Et oratione completa, tres petras in loco eodem pro ſigno poſuit, atque ad ſuum, cunctis illis neſcientibus, monaſterium redijt. Cumque die alia ad eum pro neceſſitate aquæ prædicti fratres redijſſent, dixit: Ite, & rupem illam, in qua tres ſuper inuicem poſitas petras inueneritis, in modico cauate: valet enim omnipotens Deus etiam in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis, quam Benedictus prædixerat, iam ſudantem inuenerunt. Cumq; in ea concauum locum feciſſent, ſtatim aqua repletus eſt: quæ tam ſufficienter emanauit, vt nunc vſque vbertim defluat, atque ab illo montis cacumine vſque ad inferiora deriuetur.

Huc refer c. 4. vitæ S. Placidi 5. Octob.

Precibus è rupe fontē elicit.

VI. Alio quoque tempore Gotthus quidam pauper ſpiritu, ad conuerſionem venit: quem Dei vir Benedictus libentiſſimè ſuſcepit. Quadam verò die ei dare ferramentum iuſſit, quod ad falcis ſimilitudinem falcaſtrum vocatur, vt de loco quodam vepres abſcinderet, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipſe, quem mundandum Gotthus ſuſceperat, ſuper ipſam laci ripam iacebat. Cumque Gotthus idem denſitatem veprium totius virtutis anniſu ſuccideret, ferrum de manubrio proſiliens, in lacum cecidit: Vbi ſcilicet tanta erat aquarum profunditas, vt ſpes requirendi ferramenti nulla iam eſſet. Itaque ferro perdito, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus: damnum quod fecerat, nunciauit, & reatus ſui pœnitentiam egit. Quod Maurus quoq; monachus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc audiens, acceſſit ad lacum: tulit de manu Gotthi manubrium, & miſit in lacum: & mox ferrum à profundo redijt, atque in manubrium intrauit. Qui ſtatim ferramentum Gottho reddidit, dicens: Ecce labora, & noli contriſtari.

Inſigne miraculum.

VII. Qvadam verò die dum idem venerabilis Benedictus in cella conſiſteret, prædictus Placidus puer, ſancti viri monachus, ad hauriendam de lacu aquam egreſſus eſt: qui vas, quod tenuerat, in aquam incautè ſubmittens, ipſe quoque cadendo ſequutus eſt. Quem mox vnda rapuit, & penè ad vnius ſagittæ curſum, eum à terra introrſus traxit. Vir autem Dei intra cellam poſitus, hoc protinus agnouit, & Maurum feſtinè vocauit, dicens: Frater Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum cecidit: iamq; eum longiùs vnda trahit. Res mira, & poſt Petrum Apoſtolum inuſitata. Benedictione etenim poſtulata atque percepta, ad patris ſui imperium concitus perrexit Maurus, atque vſque ad eum locum; quo ab vnda deducebatur puer, per terram ſe ire exiſtimans, ſuper aquam cucurrit, eumq; per capillos tenēs, curſu rapido redijt. Qui mox vt terram tetigit, ad ſe reuerſus, poſt tergum reſpexit, & quia ſuper aquas cucurriſſet, agnouit: & quod præſumere non potuiſſet, vt fieret, miratus extremuit factum. Reuerſus itaque ad patrem, rem geſtam retulit. Vir autem venerabilis Benedictus hoc non ſuis meritis, ſed illius obedientiæ deputare cœpit. At contrà Maurus pro ſolo eius imperio factum dicebat: ſeque conſcium in illa virtute non eſſe, quam neſcius feciſſet. Sed in hac humilitatis mutua & amica contentione acceſſit arbiter puer, qui ereptus eſt, namque dicebat: Ego cùm ex aqua traherer, ſuper caput meum melotem Abbatis videbam, atque ipſum me ex aquis educere conſiderabam.

Vide vitam S. Placidi 5. Octob. c. 5.

Maur⁹ currit ſuper aquas.

Petrus: Magna ſunt valdè, quæ narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula, quo plùs bibo, eo plùs ſitio.

VIII. *Gregorius*: Cùm iam loca eadem in amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, longè lateque ferueſcerent, & ſecularem vitam multi relinquerent, & ſub leui redemptoris iugo ceruicem cordis edomarent: ſicut mos prauorum eſt, inuidere alijs virtutis bonum, quod ipſi habere non appetunt: vicinæ eccleſiæ presbyter, Florentius nomine, huius noſtri ſubdiaconi Florentij auus, antiqui hoſtis malitia percuſſus, ſancti viri ſtudijs cœpit æmulari, eiuſque conuerſationi derogare, quoſque etiam poſſet, ab illius viſitatione compeſcere. Cumque iam ſe conſpiceret eius profectibus, obuiare nō poſſe, & conuerſationis illius opinionem creſcere, atque multos ad ſtatum vitæ melioris ipſo quoque opinionis eius præconio indeſinenter vocari: inuidiæ facibus magis magiſque ſuccenſus, deterior fiebat: quia conuerſationis illius appetebat habere laudem, ſed habere laudabilem vitam nolebat. Qui eiuſdem inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc vſque perductus eſt, vt ſeruo omnipotentis Dei infectum veneno panem quaſi pro benedictione tranſmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione ſuſcepit: ſed eum, quæ peſtis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refectionis illius ex vicina ſylua coruus venire conſueuerat, & panem de manu eius accipere. Qui cùm more ſolito veniſſet, panem quem presbyter tranſmiſerat, vir Dei ante coruum proiecit, eique præcepit, dicens: In nomine Ieſu Chriſti Domini noſtri tolle hunc panem, & tali eum in loco proijce, vbi à nullo hominum poſſit inueniri. Tunc coruus aperto ore, expanſis alis, circa eundem panem cœpit diſcurrere, crocitare, ac ſi apertè diceret, & obedire ſe velle, & tamen iuſſa implere non poſſe. Cui vir Domini præcipiebat, iterum atque iterum dicens: Leua leua ſecurus, atque ibi proijce, vbi inueniri non poſſit. Quem diù demoratus, quandoque coruus momordit, leuauit, & receſſit. Poſt trium verò horarum ſpatium, abiecto pane, rediit, & de manu hominis Dei annonam, quam conſueuerat, accepit. Venerabilis autem pater contra vitam ſuam inardeſcere ſacerdotis animum videns, illi magis quàm ſibi doluit. Sed prædictus Florentius, quia magiſtri corpus necare non potuit, ſe ad extinguendas diſcipulorum animas accendit: ita vt in horto cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas ſeptem puellas mitteret: quæ coram eis ſibi inuicem manus tendentes, & diutiùs ludentes, illorum mentes ad peruerſitatem libidinis inflammarent. Quod vir ſanctus de cella conſpiciens, lapſumque adhuc tenerioribus diſcipulis pertimeſcens, idque pro ſua ſolius perſecutione fieri pertractans: inuidiæ locum dedit, atque oratoria & cuncta, quæ conſtruxerat, ſub ſtatutis præpoſitis adiunctiſq; fratribus ordinauit, & paucis ſecum monachis ablatis, habitationem mutauit loci. Moxq; vt vir Dei eius odia humiliter declinauit, hunc omnipotens Deus terribiliter percuſſit. Nam cùm prædictus presbyter, ſtans in ſolario, Benedictum diſceſſiſſe cognoſceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipſum tantum, in quo ſtabat, ſolarium cecidit, & Benedicti hoſtem conterens extinxit. Quod viri Dei diſcipulus, Maurus nomine, ſtatim venerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodem vix decem millibus aberat, æſtimauit eſſe nunciandum, dicens: Reuertere, quia presbyter, qui te

Huc refer 6. 5. vitæ ſancti Placidi.

Florentius presbyter necem machinatur ſancto viro.

Nititur perdere animas diſcipulorū S. Benedicti

Percutitur à Deo.

perſequebatur, extinctus eſt. Quod vir Dei Benedictus audiens, ſeſe in grauibus lamentis dedit: vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte diſcipulus exultauit. Qua de re factum eſt, vt eidem quoque diſcipulo pœnitentiam indiceret, quòd mandans talia, gaudere de inimici interitu præſumpſiſſet.

Exodi 17. 4. Reg 6. Matth. 14. 3 Reg. 17. 2. Reg. 1.

Petrus: Mira ſunt, & multum ſtopenda, quæ dicis. Nam in aqua ex petra producta, Moyſen: in ferro verò, quod ex profundo aquæ redijt, Eliſæum: in aquæ itinere, Petrum: in corui obedientia, Eliam: in luctu autem mortis inimici, Dauid video, & perpendo, quia vir iſte ſpiritu iuſtorum omnium plenus fuit.

Iohan. 1 Ibidem. Matth 12.

Gregorius: Vir Domini Benedictus, Petre, vnius Dei ſpiritum habuit, qui per conceſſæ redemptionis gratiam, electorum corda omnium impleuit, de quo Iohannes dicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. De quo rurſus ſcriptum eſt: De plenitudine eius nos omnes accepimus. Nam ſancti Dei homines potuerunt à Domino virtutes habere, non etiam alijs tradere. Illa autem ſigna virtutis dedit ſubditis, qui ſe daturum ſignum Ionæ promiſit inimicis, vt coram ſuperbis mori dignaretur, coram humilibus reſurgere: quatenùs & illi viderent, quod contemnerent, & iſti, quod venerantes amare debuiſſent. Ex quo myſterio actum eſt, vt dum ſuperbi adſpiciunt deſpectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam poteſtatis.

Innoteſce, actiuè dicit.

Petrus: Quæſo te, poſt hæc, ad quæ loca vir ſanctus migrauerit, vel ſi aliquas in eis virtutes poſtmodum oſtenderit, innoteſce.

Anno 529 Caſſinû petit, vide Bar. ad dictum annum. Huc refer c. 8 vitæ S Placidi. Arã Apollinis euertit. * Oratoriũ. * Oratoriũ.

Gregorius: Sanctus vir ad alia demigrans, locum, non hoſtem mutauit. Nam tanto poſt grauiora prælia pertulit, quanto contra ſe apertè pugnantem ipſum malitiæ magiſtrum inuenit. Caſtrum namq; quod Caſſinum dicitur, in excelſi montis latere ſitum eſt: qui videlicet mons diſtenſo ſinu hoc idem caſtrum recipit, ſed per tria millia in altum ſe ſubrigens, velut ad aëra cacumen tendit. Vbi vetuſtiſſimum fanum fuit, in quo ex antiquorum more gentilium, à ſtulto ruſticorum popolo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu dæmonum luci ſuccreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium inſana multitudo ſacrificijs ſacrilegis inſudabat. Illuc itaque vir Dei perueniens, contriuit idolum, ſubuertit aram, ſuccendit lucos, atq; in ipſo templo Apollinis, * oraculum B. Martini: vbi verò ara eiuſdem Apollinis fuit, * oraculum S. Iohannis conſtruxit, & commorantem circumquaque multitudinem, prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed hæc antiquus hoſtis tacitè non ferens, non occultè vel per ſomnium, ſed aperta viſione eiuſdem patris oculis ſeſe ingerebat, & magnis clamoribus vim ſe perpeti conquerebatur: ita vt voces illius etiam fratres audirent, quamuis imaginem minimè cernerent. Vt enim diſcipulis ſuis venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hoſtis teterrimus & ſuccenſus apparebat, qui in eum ore oculiſq; flammantibus ſæuire videbatur. Iam verò quæ diceret, audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cùm vir Dei minimè reſponderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cùm clamaret, dicens, Benedicte Benedicte: & eum ſibi nullo modo reſpondere conſpiceret, protinùs adiungebat: Maledicte, maledicte, & non Benedicte, quid mecum habes? quid me perſequeris? Sed iam nunc expectanda ſunt contra Dei famulum antiqui hoſtis noua certamina: cui pugnam quidem volens intulit, ſed occaſiones victoriæ miniſtrauit inuitus.

Fremit in eũ ſatanas. Huc refer c. 9 vitæ S Placidi.

IX. Qvadam die dum fratres habitacula eiuſdem cellæ conſtruerẽt, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerunt. Cumque eum duo vel tres mouere non poſſent, plures adiuncti ſunt: ſed ita immobilis manſit, ac ſi radicitùs in terra teneretur: vt palam daretur intelligi, quòd ſuper eum ipſe per ſe antiquus hoſtis ſederet, quem tantorum virorum manus mouere nõ poſſent. Difficultate igitur facta, ad virũ Dei miſſum eſt, vt veniret, & orando hoſtem repelleret, vt lapidem leuare poſſent. Qui mox venit, & orationem faciens, benedictionem dedit: & tanta lapis celeritate leuatus eſt, ac ſi nullum prius pondus habuiſſet.

Huc refer cap 9. vitæ S Placidi. Præſtigiæ dæmonum.

X. Tvnc in conſpectu viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altiùs penetrarẽt, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horam caſu in coquinam proiecto, exire ignis repentè viſus eſt, atq; in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiuſdem coquinæ ædificium conſumeretur, oſtendit. Cumque iaciendo fratres aquam ad ignem quaſi extinguendo perſtreperent, pulſatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignẽ in oculis fratrum eſſe, in ſuis verò non eſſe conſiderans, caput protinùs in orationem flexit, & eos, quos phantaſtico reperit igne deludi, vocauit fratres, monuit vt oculos ſuos ſignarent, & vt ſanum illud coquinæ ædificium aſſiſtere cernerent, & flammas, quas antiquus hoſtis finxerat, non viderent.

Huc refer cap 10. vitæ S Placidi. Dæmõ euertens murũ, opprimit puerum. * pſyatio. Eum S Benedictus excitat.

XI. Rvrsvs dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulò altiùs erigerent, vir Dei in orationis ſtudio intra cellę ſuæ clauſtra morabatur. Cui antiquus hoſtis inſultans apparuit, & ei, quòd ad laborantes fratres pergeret, indicauit. Quod vir Dei per nuncium celerrimè fratribus indicauit, dicens: Fratres, cautè vos agite: quia ad vos hac hora malignus ſpiritus venit. Is qui mandatum detulit, vix verba compleuerat, & malignus ſpiritus eundem parietem, qui ædificabatur, euertit, atque vnum puerulum monachum, cuiuſdam curialis filium, opprimens ruina contriuit. Contriſtati omnes, ac vehementer afflicti, non damno parietis, ſed contritione fratris venerabili patri Benedicto celeriter cum graui luctu nunciârunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratum puerum ad ſe deferri iubet. Quem portare non niſi in ſago potuerunt: quia collapſi ſaxa parietis, non ſolùm eius membra, ſed etiam oſſa contriuerant. Præcepitq; vir Dei ſtatim eum in cella ſua in * pſiatho, quòd vulgò matta vocatur, quo orare conſueuerat, proijci: miſſiſq; foras fratribus, cellam clauſit: qui orationi inſtantiùs, quàm ſolebat, incubuit: Mira res, eadem hora hunc incolumem, atque vt priùs valentem, ad eundem iterùm laborem miſit, vt ipſe quoque parietem cum fratribus perficeret, de cuius ſe interitu antiquus hoſtis Benedicto inſultare crediniſſet.

XII. Coepit verò inter iſta vir Dei prophetiæ etiam ſpiritu pollere, ventura prædicere, præſentibus etiam abſentia nunciare. Mos etenim cellæ fuit, vt quoties ad reſponſum aliquod egrederentur fratres, cibum potumq; extra cellam minimè ſumerent. Cumq; hoc de vſu regulæ ſolicitè ſeruaretur, quadam die ad reſponſum fratres egreſſi ſunt, & in eo tardiori compulſi ſunt hora demorari. Qui manere iuxta religioſam fœminam nouerant, cuius ingreſſi habitaculum, ſumpſerunt cibum. Cumq; iam tardiùs ad cellam rediſſent, benedictionem patris ex more petierunt. Quos ille protinùs percontatus eſt, dicens: Vbi comediſtis? Qui reſponderunt: Nuſquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Nunquid illius talis fœminæ habitaculum non intrâſtis? Nunquid hos atque illos cibos non accepiſtis? Nunquid tot calices non bibiſtis? Cumque eis venerabilis pater & hoſpitium mulieris, & genera ciborum, & numerum potionum diceret, cognoſcentes cuncta, quæ egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & ſe deliquiſſe confeſſi ſunt. Ipſe autem protinùs culpæ pepercit, perpendens quod in eius abſentia vltra non facerent, quem præſentem ſibi eſſe in ſpiritu ſcirent.

Abſens, in ſpiritu vidit, qd fratres agerẽt.

XIII. Frater quoque Valentiniani, eius monachi, cuius ſuperiùs memoriam feci, vir erat laicus, ſed religioſus. Qui vt ſerui Dei orationem perciperet, & germanum fratrem videret, annis ſingulis de loco ſuo ad cellam eius ieiunus venire conſueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monaſterium faceret, ſeſe illi alter viator adiunxit, qui ſumendos cibos in itinere portabat. Cumq; iam hora tardior excreuiſſet, dixit: Veni frater, ſumamus cibum, ne laſſemur in via. Cui ille reſpondit: Abſit frater, hoc non faciam: quia ad venerabilem patrem Benedictum ieiunus ſemper peruenire conſueui. Quo reſponſo percepto, ad horam conuiator tacuit. Sed cùm poſt hoc aliquantulum itineris ſpatium egiſſent, rurſus admonuit, vt manducarent. Noluit conſentire, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem, qui ad

man-

manducandum inuitauerat,& cum eo ieiunus adhuc pergere modicum conſenſit. Cumq; iter longiùs agerent,& eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quæque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait: Ecce aquam,ecce pratum,ecce amœnus locus, in quo poſſumus refici, & parùm quieſcere, vt valeamus iter noſtrum poſtmodùm incolumes explere. Cùm igitur & verba auribus,& loca oculis blandirentur,tertia admonitione perſuaſus,conſenſit & comedit:veſpertina verò hora peruenit ad cellam.Præſentatus autem venerabili Benedicto patri,ſibi orationem petijt:ſed mox ei vir ſanctus hoc,quod in via egerat, improperauit,dicens: Quid eſt, frater,quòd malignus hoſtis, qui tibi per conuiatorem tuum locutus eſt,ſemel tibi perſuadere non potuit,ſecundò non potuit,tertiò verò perſuaſit,& te ad hoc,quod voluit,ſuperauit? Tunc ille reatum infirmæ ſuæ mentis agnoſcens, eius pedibus prouolutus, tanto magis cœpit culpam deflere & erubeſcere,quantò ſe cognouit etiam abſentem in Benedicti patris oculis deliquiſſe.

Objicit cuidam, quod abſens commiſerat.

Petrus: Ego ſancti viri præcordijs Eliſæi ſpiritum video ineſſe,qui abſenti diſcipulo præſens extitit. *4. Reg. 5.*

XIV. *Gregorius*: Oportet, Petre, vt interim ſileas, quatenus adhuc maiora cognoſcas. Gotthorum namque temporibus, cùm rex eorum Totila ſanctum virum prophetiæ habere ſpiritum audîſſet, ad eius monaſterium pergens, paulò longius ſubſtitit,eique ſe venturum eſſe nunciauit. Cui dum protinùs mādatum de monaſterio fuiſſet,vt veniret,ipſe, ſicut perfidæ mentis fuit, an vir Dei prophetiæ ſpiritum haberet, explorare conatus eſt. Quidam verò eius ſpatharius Riggo dicebatur,cui calceamenta ſua præbuit, eumque indui veſtibus regalibus fecit, quem quaſi in perſona ſua pergere ad Dei hominem præcepit. In cuius obſequio tres,qui ſibi præ cæteris adhærere conſueuerant, comites miſit,ſcilicet Vultericum,Rudericum & Blindinum, vt ante ſerui Dei oculos ipſum regem Totilam eſſe ſimulantes, eius lateri obambularent:cui alia quoque obſequia,alios ſpathatios præbuit, vt tam ex eiſdem obſequijs,quàm ex purpureis veſtibus rex eſſe putaretur. Cumque idem Riggo decoratis veſtibus,obſequentum frequentia comitatus,monaſterium fuiſſet ingreſſus,vir Dei eminùs ſedebat. Quem venientem conſpiciens, cum iam ab eo audiri potuiſſet,clamauit,dicens:Pone fili,pone:hoc quod portas,non eſt tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit,& quia tanto viro illudere præſumpſiſſet, expauit, omnesq; qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ conſternari ſunt. Surgentes autem,ad eum minimè propinquare præſumpſerunt: ſed ad ſuum regem reuerſi,nunciauerunt trepidi,in quanta velocitate fuerant deprehenſi.

Totilæ regis verſutia a S. Benedicto retegitur.

XV. TVNC per ſe idem Totila ad Dei hominem acceſſit: quem cùm longè ſedentem cerneret, non auſus accedere, ſeſe in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terve diceret:Surge,ſed ipſe ante eum de terra erigere ſe non auderet: Benedictus Chriſti Ieſu famulus per ſemetipſum dignatus eſt accedere ad regem, proſtratumq; de terra leuauit,& de ſuis actibus increpauit,atque in paucis ſermonib. cuncta, quæ illi erant ventura, prænunciauit,dicens: Multa mala facis,multa mala feciſti: iam aliquando ab iniquitate conquieſce: Equidem Romam ingreſſurus es,mare tranſiturus, nouem annis regnans,decimo morieris.Quibus auditis,rex vehementer territus,oratione petita receſſit:atq; ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & non multò pòſt Romā adijt,ad Siciliam perrexit.Anno autem regni ſui decimo,omnipotentis Dei iudicio regnū cum vita perdidit.Prætereà Canuſinæ antiſtes eccleſiæ ad eundem Dei famulum venire conſueuerat, quem vir Dei pro vitæ ſuæ merito valdè diligebat.Is itaq; dum cum illo de ingreſſu regis Totilæ,& Romanæ vrbis perditione colloquiū haberet, dixit: Per hūc regem ciuitas iſta deſtruetur, vt iam ampliùs non inhabitetur. Cui vir Domini reſpondit: Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcis, turbinibus, ac terræmotu fatigata, marceſcet in ſemetipſa. Cuius prophetiæ myſteria nobis iam facta ſunt luce clariora, qui in hac vrbe diſſoluta mœnia,euerſas domus, deſtructas eccleſias turbine cernimus, eiuſque ædificia, longo ſenio laſſata,quia ruinis crebreſcentibus proſternantur videmus, quamuis hoc Honoratus eius diſcipulus, cuius mihi relatione compertum eſt, nequaquam ex ore illius audîſſe ſe perhibet:ſed quia hoc dixerit, dictum ſibi à fratribus fuiſſe teſtatur.

En barbari regis erga ſanctum virum reuerentia.

Epiſc. Canuſinus.

S. Benedicti vaticinium de Roma.

XVI. EODEM quoque tempore quidam Aquinenſis Eccleſię clericus dæmonio vexabatur,qui à venerabili viro Conſtantio, eiuſdem eccleſiæ antiſtite, per multa fuerat martyrum loca tranſmiſſus, vt ſanari potuiſſet. Sed ſancti Dei martyres noluerunt ei ſanitatis donum tribuere, vt quanta eſſet in Benedicto gratia, demonſtrarent. Ductus itaque eſt ad omnipotentis Dei famulum Benedictum:qui Ieſu Chriſto Domino preces fundens, antiquum hoſtem de obſeſſo homine protinus expulit.Cui ſanato præcepit, dicens: Vade,& poſthac carnem non comedas,ad ſacrum ordinem nūquam accedere præſumas: quacunque autem die ad ſacrum ordinem accedere præſumpſeris, ſtatim iuri diaboli iterum mancipaberis. Diſceſſit igitur clericus ſanus, & ſicut terrere ſolet animum pœna recens, ea quæ vir Dei præceperat, interim cuſtodiuit.Cùm verò poſt annos multos omnes priores illius de hac luce migrâſſent,& minores ſuos ſibimet ſuperponi in ſacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quaſi ex longo tempore oblitus poſtpoſuit,atque ad ſacrum ordinem acceſſit,quem mox is,qui reliquerat,diabolus tenuit,cumq; vexare, quouſque animam eius excuteret, non ceſſauit.

Curat dæmoniacum.

Vide vltionem Dei.

Petrus: Iſte vir Dei diuinitatis, vt video, etiam ſecreta penetrauit: quia perſpexit hunc clericum idcircò diabolo traditum, ne ad ſacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius: Quare diuinitatis ſecreta non nôſſet, qui diuinitatis præcepta ſeruaret, cùm ſcriptum ſit: Qui adhæret Domino, vnus ſpiritus eſt cum eo? *1. Cor. 6.*

Petrus: Si vnus ſit cum Domino ſpiritus, qui Domino adhæret, quid eſt, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Valdè enim eſſe inconueniens videtur, eius ſenſum, cum quo vnum factus fuerit, ignorare. *Rom. 11.*

Gregorius: Sancti viri, inquantum cum Deo vnum ſunt, ſenſum Domini non ignorant. Nam idem quoq; Apoſtolus dicit: Quis enim ſcit hominum, quæ hominis ſunt, niſi ſpiritus hominis, qui eſt in ipſo? Ita & quæ Dei ſunt, nemo cognouit, niſi ſpiritus Dei, qui vt ſe oſtenderet nôſſe, quæ Dei ſunt, adiunxit: Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui ex Deo eſt. Hinc iterum dicit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe: nobis autem reuelauit per ſpiritum ſuum. *1. Cor. 2.* *Ibidem.*

Petrus: Si ergò eidem Apoſtolo ea, quæ Dei ſunt, per Dei ſpiritum ſunt reuelata, quomodo ſuper hoc, quod propoſuit, præmiſit, dicens: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius? Sed rurſum mihi hæc dicenti, alia ſuboritur quæſtio. Nam Dauid propheta Domino loquitur, dicens: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cùm minus ſit noſſe, quàm etiam pronunciare, quid eſt, quod Paulus incomprehenſibilia eſſe Dei iudicia aſſerit: Dauid autem ſe omnia non ſolum nôſſe, ſed etiam in labijs pronunciâſſe teſtatur? *Rom. 11.* *Pſalm. 118.*

Gregorius: Ad vtraque hæc tibi ſuperius ſub breuitate reſpondi, dicens, quod ſancti viri, inquantum cum Domino vnum ſunt, ſenſum Domini non ignorant. Omnes enim, qui deuotè Dominum ſequuntur, etiam deuotione cum Deo ſunt, & adhuc carnis corruptibilis grauati pondere, cum Deo non ſunt: occultaque Dei iudicia, inquantum cōiuncti ſunt, ſciunt: inquantum diſiuncti ſunt, neſciunt: quia enim ſecreta eius adhuc perfectè non penetrant, incomprehenſibilia eius iudicia eſſe teſtantur. Qui verò mente ei inhærent, atque inhærendo vel ſacris ſcripturæ eloquijs, vel occultis reuelationibus, inquantum accipiunt, cognoſcunt: hæc & nouerunt, & pronunciant. Iudicia enim,

Iudicia Dei occulta, vt ſciant ſancti, itemq; neſciant, dū

quæ ſūt in terris

quæ Deus tacet, neſciunt: quæ Deus loquitur, ſciunt. Vnde & Dauid propheta, cùm dixiſſet: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia: protinùs addidit, Oris tui: ac ſi apertè dicat: Illa ego iudicia & noſſe & pronunciáſſe potui, quæ te dixiſſe cognoui. Nam ea, quæ ipſe non loqueris, à noſtra proculdubiò cognitione abſcondis. Concordat ergò prophetia Apoſtolicaque ſententia: quia & incomprehenſibilia ſunt Dei iudicia: & tamen, quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labijs pronunciantur: quoniam ſciri ab hominibus, & prolata per Deum poſſunt, & occulta non poſſunt.

Petrus: In obiectione meæ quæſtiunculæ patuit cauſa rationis. Sed quæſo te, ſi qua ſunt adhuc de viri huius virtute, ſubiunge.

Gregorius: Vir quidam nobilis, Theoprobus nomine, eiuſdem Benedicti patris fuerat admonitione conuerſus: XVII.
qui pro vitæ ſuæ merito magnam apud eum familiaritatis fiduciam habebat. Hic cum quadam die eius cellam eſſet ingreſſus, hunc amariſſimè flentem reperit. Cumque diù ſubſiſteret, eiuſque non finiri lachrymas videret, nec tamen, vt vir Dei conſueuerat, orando plangeret, ſed mœrendo, quænam cauſa tanti luctûs exiſteret, inquiſiuit. Cui
Prędicit excidium cœnobii ſui. vir Dei ilicò reſpondit: Omne hoc monaſterium, quod conſtruxi, & cuncta, quæ fratribus præparaui, omnipotentis Dei iudicio gentibus tradita ſunt. Vix autem obtinere potui, vt mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius vocem tunc Theoprobus audiuit, nos autem cernimus, qui deſtructum modo à Longobardorum gente eius monaſterium ſcimus. Nocturno enim tempore, quieſcentibus fratribus, nuper illic Longobardi ingreſſi ſunt: qui diripientes omnia, ne vnum quidem hominem illic tenere potuerunt: ſed impleuit omnipotens Deus, quod fideli famulo
Actor. 19. Benedicto promiſerat, vt ſi res gentibus traderet, animas cuſtodiret. Qua in re Pauli vicem video tenuiſſe Benedictum, cuius dum nauis rerùm omnium iacturam pertulit, ipſe in conſolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

QVODAM quoq; tempore Exhilaratus noſter, quem ipſe conuerſum nôſti, tranſmiſſus à domino ſuo fuerat, vt XIIX.
Dei viro in monaſterium vino plena duo lignea vaſcula, quæ vulgo flaſcones vocantur, deferret: qui vnum detulit, al-
Furtũ videt in ſpiritu. terum verò pergens, in itinere abſcondit. Vir autem Domini, quem facta abſentia latére non poterant, vnum cum gratiarum actione ſuſcepit, & diſcedentem puerum monuit, dicens: Vide fili, ne de illo flaſcone, quem abſcódiſti, bibas: ſed inclina illum cautè, & inuenies, quid intus habet. Qui confuſus valdè, à Dei homine exiuit. Et reuerſus, volens adhuc probare, quod audierat, cùm flaſconem inclinaſſet, de eo protinus ſerpens egreſſus eſt. Tunc prædictus Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

NON longe autem à monaſterio vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ad fidem Dei ab idolo- XIX.
rùm cultu, Benedicti fuerat exhortatione conuerſa. Ibi quoque quædam ſanctimoniales fœminæ inerant, & crebrò iſtuc pro exhortandis animabus fratres ſuos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quadam verò die miſit ex more: ſed is, qui miſſus fuerat, monachus, poſt admonitionem factam, à ſanctimonialibus fœminis rogatus mappulas ac-
Cernit abſens mappulas dari monacho. cepit, ſibique eas abſcondit in ſinu. Qui mox vt reuerſus eſt, eum vir Dei vehementiſſima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodo ingreſſa eſt iniquitas in ſinum tuum? At ille obſtupuit, & quid egiſſet oblitus, vnde corripiebatur, ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præſens non eram, quando ab ancillis Dei mappulas accepiſti, tibiq; eas in ſinu miſiſti? Qui mox eius veſtigijs prouolutus, ſtultè ſe egiſſe pœnituit, & eas, quas in ſinu abſconderat, mappulas abiecit.

QVADAM quoque die, dum venerabilis pater veſpertina iam hora corporis alimenta perciperet, eius monachus X X.
cuiuſdam defenſoris filius fuerat, qui ante menſam lucernam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipſe autem cum lucer-
Occultas videt monachi cogitationes. næ miniſterio adſtaret, cœpit per ſuperbiæ ſpiritum in mente ſua tacitus voluere, & per cogitationem dicere: Quis eſt hic, cui ego manducanti aſſiſto, lucernam teneo, ſeruitium impendo? Quis ſum ego, vt iſti inſeruiam? Ad quem vir Dei ſtatim conuerſus, vehementer cœpit eum increpare, dicens: Signa cor tuum frater. Quid eſt, quod loqueris? ſigna cor tuum. Vocatiſque ſtatim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli: ipſum verò iuſſit à miniſterio recedere, & ſibi hora eadem quietum ſedere. Qui requiſitus à fratribus, quid habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto ſuperbiæ ſpiritu intumuerat, & quæ contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquidò omnibus patuit, quòd venerabilem Benedictum latère nil poſſet, in cuius auribus tacitæ etiam cogitationis verba ſonuiſſent.

Anno 539. vide Bar. ALIO quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames incubuerat, magnaq; omnes alimentorum indigen- XXI.
tia coanguſtabat. Iamq; in Benedicti monaſterio triticum deerat. Panes verò penè omnes conſumpti fuerant, vt non pluſquam quinque ad refectionis horam fratribus inueniri potuiſſent. Cumq; eos venerabilis pater contriſtatos cerneret, eorum puſillanimitatem ſtuduit modeſta increpatione corrigere, & rurſum promiſſione ſubleuare, dicẽs: Quare de panis inopia veſter animus contriſtatur? Hodiè quidem minus eſt, ſed die craſtina abundanter habebitis. Sequẽ-
Farina diuinitus allata. ti autem die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in ſaccis inuenti ſunt, quos omnipotens Deus, quibus deferentibus tranſmiſiſſet, nunc vſque manet incognitum. Quod cùm fratres cernerent, Domino gratias referẽtes, didicerunt iam de abundantia nec in egeſtate dubitare.

Petrus: Dic, quæſo te: nunquid non credendum eſt, huic Dei famulo ſemper prophetiæ ſpiritum adeſſe potuiſſe, an per interualla temporum eius mentem prophetiæ ſpiritus implebat?

Gregorius: Prophetiæ ſpiritus, Petre, prophetarum mentes non ſemper irradiat: quia ſicut de ſancto ſpiritu ſcri-
Iohan. 3. ptum eſt, Vbi vult, ſpirat: ita ſciendum eſt, quia & quando vult, adſpirat. Hinc enim eſt, quod Nathan à rege requiſi-
2. Reg. 7. tus, ſi conſtruere templum poſſet, priùs conſenſit, & poſtmodum prohibuit. Hinc eſt, quòd Eliſæus cùm flentem mu-
4. Reg. 4. lierem cerneret, cauſamq; neſciſſet, ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam, quia anima eius in amaritudine eſt, & Dominus celauit à me, & non indicauit mihi. Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis diſpenſatione diſponit: quia dum prophetiæ ſpiritum aliquando dat, & aliquando ſubtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celſitudine, & cuſtodit in humilitate: vt & accipientes ſpiritum, inueniant quid de Deo ſint: & rurſum prophetiæ ſpiritum non habentes, cognoſcant quid ſint de ſemetipſis.

Petrus: Ita hoc eſſe, vt aſſeris, magna ratio clamat: ſed, quæſo, de venerabili patre Benedicto quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

Gregorius: Alio quoque tempore à quodam fideli viro fuerat rogatus, vt in eius prædio iuxta Taracinenſem vr- XXII.
bem, miſſis diſcipulis ſuis, conſtruere monaſterium debuiſſet. Qui roganti conſentiens, deputatis fratribus patrẽ conſtituit, & quis ei ſecundus eſſet, ordinauit. Quibus euntibus ſpopondit, dicens: Ite, & die illo ego venio, & oſtendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo ſuſceptionem hoſpitum, vel quæque ſunt neceſſaria, ædificare debeatis. Qui benedictione percepta, ilicò perrexerunt, & conſtitutum diem magnopere præſtolantes, parauerunt omnia, quæ his, qui cum tanto patre venire potuiſſent, videbantur eſſe neceſſaria. Nocte verò eadem,
In ſomnis apparet ad- qua promiſſus illuceſcebat dies, eidem ſeruo Dei, quem illic patrem conſtituerat, atque eius præpoſito, vir Domini in ſomnis apparuit, & loca ſingula, vbi quid ædificare debuiſſent, ſubtiliter deſignauit. Cumque vtrique à ſomno ſurgerent,

gerent, ſibi inuicem, quid viderant, retulerunt. Non tamen viſioni illi omnimodo fidem dantes, virum Dei, ſicut ſe venire promiſerat, expectabant. Cumq; vir Dei conſtituto die minime veniſſet, ad eum cum mœrore reuerſi ſunt, dicentes: Expectauimus pater, vt venires, ſicut promiſeras, & nobis oſtenderes, vbi quid ædificare deberemus, & non veniſti. Quibus ipſe ait: Quare fratres, quare iſta dicitis? Nunquid ſicut promiſi, non veni? Cui cum ipſi dicerent, Quando veniſti? reſpondit, Nunquid vtriſq; vobis dormientibus non apparui, & loca ſingula deſignaui? Ite, & ſicut per viſionem vidiſtis, omne habitaculum monaſterii ita conſtruite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum prædium ſunt reuerſi, & cuncta habitacula, ſicut ex reuelatione didicerant, conſtruxerunt. Huc viuens vir ſanctus, & docet quæ promiſerat.

Petrus: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, vt longe iret, reſponſum dormientibus diceret, quod ipſi per viſionem audirent, & recognoſcerent.

Gregorius: Quid eſt quod perſcrutans rei geſtæ ordinem, ambigis Petre? Liquet profecto, quia nobilioris naturæ eſt ſpiritus, quam corpus. Et certe, ſcriptura teſte, nouimus quod propheta ex Iudæa ſubleuatus, repente eſt cum prandio in Chaldæa depoſitus, quo videlicet prandio prophetam refecit, ſeq; repente in Iudæa iterum inuenit. Si igitur tam longe Abacuc potuit ſub momento corporaliter ire, & prandium deferre, quid mirum, ſi Benedictus pater obtinuit, quatenus iret per ſpiritum, & fratrum quieſcentium ſpiritibus neceſſaria narraret: vt ſicut ille ad cibum corporis corporaliter perrexit, ita iſte ad inſtitutionem ſpiritalis vitæ ſpiritaliter pergeret? Dan. 14.

Petrus: Manus tuæ locutionis, terſit meæ (fateor) dubietatem mentis, ſed velim noſſe, in communi locutione qualis iſte vir fuit.

XXIII. *Gregorius*: Vix ipſa, Petre, communis eius locutio à virtutis erat pondere vacua: quia cuius cor ſeſe in alta ſuſpenderat, nequaquam verba de ore illius in caſſum cadebant. Si quid vero vnquam non iam decernendo, ſed minando diceret, tantas vires ſermo illius habebat, ac ſi hoc non dubie atq; ſuſpenſe, ſed iam per ſententiam protuliſſet. Nam longe ab eius monaſterio duæ quædam ſanctimoniales fœminæ, nobiliori genere exortæ, in loco proprio conuerſabantur, quibus quidam religioſus vir ad exterioris vitæ vſum præbebat obſequium. Sed ſicut nonnullis ſolet nobilitas generis parare ignobilitatem mentis, vt minus ſe in hoc mundo deſpiciant, qui plus ſe cæteris aliquid fuiſſe meminerunt: necdum prædictæ ſanctimoniales fœminæ perfecte linguam ſuam ſub habitus ſui freno reſtrinxerant, & eundem religioſum virum, qui ad exteriora neceſſaria eis obſequium præbebat, incautis ſæpe ſermonibus ad iracundiam prouocabant. Qui dum diu iſta toleraret, perrexit ad Dei hominem: quantasq; pateretur verborum contumelias, enarrauit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandauit, dicens: Corrigite linguam veſtram: quia ſi non emendaueritis, excommunico vos. Quam videlicet excommunicationis ſententiam non proferendo intulit, ſed minando. Illæ autem à priſtinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ ſunt, atq; in eccleſia ſepultæ. Cumq; in eadem eccleſia Miſſarum ſolennia celebrarentur, atq; ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre conſueuerat, eas de ſepulcris ſuis progredi & exire videbat. Quod dum ſæpius cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibant foras, atque intra eccleſiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe ſe communione priuare dixerat, niſi mores ſuos & verba corrigerent. Tunc ſeruo Dei cum graui mœrore indicatum eſt: qui manu ſua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vlterius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuiſſet immolata, & à diacono iuxta morem clamatum eſt, vt non communicantes, ab eccleſia exirent, illæ exire ab eccleſia vlterius viſæ non ſunt. Qua ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos qui communione priuati ſunt, minime recederent, communionem à Domino per ſeruum Domini recepiſſent. Minatur excommunicationem linguis procacibus. Illius excommunicationis comminatæ vis.

Petrus: Mirum valde quod dicis. quamuis venerabilem & ſanctiſſimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuiſſe animas ſoluere in illo iam inuiſibili iudicio conſtitutas.

Gregorius: Nunquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat: Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quæ ſolueris ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlis? Cuius nunc vicem ligando & ſoluendo obtinent, qui locum ſancti regiminis fide & moribus tenent. Sed vt tanta valeat homo de terra, cœli & terræ conditor in terram venit è cœlo: atq; vt iudicare caro etiam de ſpiritibus poſſit, hoc ei largiri dignatus eſt, factus pro hominibus Deus caro: quia inde ſurrexit vltra ſe infirmitas noſtra, vnde ſub ſe infirmata eſt firmitas Dei. Matth. 16. Abſolui poſſunt animæ etiam corporibus exutæ.

Petrus: Cum virtute ſignorum concorditer loquitur ratio verborum.

XXIV. *Gregorius*: Quadam quoque die, dum quidam eius puerulus monachus parentes ſuos vltra, quam deberet, diligens, atq; ad eorum habitaculum tendens, ſine benedictione de monaſterio exiiſſet, eodem die mox, vt ad eos peruenit, defunctus eſt. Cumq; eſſet ſepultus, die altero proiectum foras corpus eius inuentum eſt: quod rurſus tradere ſepulturæ curauerunt. Sed ſequenti die iterum proiectum exterius atq; inhumatum, ſicut prius, inuenerunt. Tunc concite ad Benedicti patris veſtigia currentes, cum magno fletu petierunt, vt ei ſuam gratiam largiri dignaretur. Quibus vir Dei manu ſua protinus communionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atq; hoc Dominicum corpus ſuper pectus eius cum magna reuerentia ponite, & ſic ſepulturæ eum tradite. Quod dum factum fuiſſet, ſuſceptum corpus eius terra tenuit, nec vltra proiecit. Perpendis Petre, apud Ieſum Chriſtum Dominum cuius meriti iſte vir fuerit, vt eius corpus etiam terra proiecerit, qui Benedicti gratiam non haberet? Pœna Inobedientiæ. Effectus corporis Chriſti.

Petrus: Perpendo plane, & vehementer ſtupeo.

XXV. *Gregorius*: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monaſterio nolebat. Cumq; eum vir Dei aſſidue corriperet, & frequenter admoneret, ipſe vero nullo modo conſentiret in congregatione perſiſtere atq; importunis precibus, vt relaxaretur immineret: quadam die idem venerabilis pater, nimietatis eius tædio affectus, iratus iuſſit vt diſcederet. Qui mox vt monaſterium exiit, contra ſe aſſiſtere aperto ore draconem in itinere inuenit. Cumq; eum idem draco, qui apparuerat, deuorare vellet, cœpit ipſe tremens & palpitans magnis vocibus clamare, dicens: Succurrite ſuccurrite: quia draco iſte me deuorare vult. Currentes autem fratres, draconem minime viderunt, ſed trementem atq; palpitantem monachum ad monaſterium reduxerunt. Qui ſtatim promiſit nunquam ſe eſſe à monaſterio receſſurum, atq; ex hora eadem in ſua promiſſione permanſit: quippe qui ſancti viri orationibus contra ſe aſſiſtere draconem viderat, quem prius non videndo ſequebatur. Inſtabilis monachus draconem videt.

XXVI. Sed neque hoc ſilendum puto, quod illuſtri viro Antonio narrante cognoui, qui aiebat patris ſui puerum morbo elephantino fuiſſe correptum, ita vt iam pilis cadentibus, cutis intumeſceret, atque increſcentem ſaniem occultare non poſſet. Qui ad virum Dei ab eodem patre eius miſſus eſt, & ſaluti priſtinæ ſub omni celeritate reſtitutus.

XXVII. Neque illud taceam, quod eius diſcipulus, Peregrinus nomine, narrare conſueuerat: quia die quadam fidelis vir quidam neceſſitate debiti compulſus, vnum fore ſibi remedium credidit, ſi ad Dei virum pergeret, & quæ eum vrgeret debiti neceſſitas indicaret. Venit itaque ad monaſterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia à creditore ſuo pro duodecim ſolidis grauiter affligeretur, intimauit. Cui venerabilis pater nequaquam ſe habere duodecim ſolidos, reſpondit, ſed tamen eius inopiam blanda locutione conſolatus, ait. Vade, & poſt biduum reuertere: quia

Soluat ære alieno preſſum.
deeſt hodie, quod tibi debeam dare. In ipſo autem biduo more ſuo in oratione fuit occupatus. Cumq; die tertio is,
qui neceſſitate debiti affligebatur, rediit; ſuper arcam monaſterii, quę erat frumento plena, ſubito tredecim ſolidi ſunt
inuenti. Quos vir Dei deferri iuſſit, & afflicto petitori tribuit, dicens, vt duodecim redderet, & vnum in expenſis pro-
priis haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius diſcipulis, in libri huius exordio prædictis referentibus agnoui. Qui-
dam vir grauiſſima aduerſarii ſui æmulatione laborabat, cuius ad hoc vſque odium prorupit, vt ei neſcienti in potu
venenum daret. Qui quamuis vitam auferre non valuit, cutis tamen colorem mutauit, ita vt diffuſa in corpore eius
Sanat veneno infectū.
varietas, lepræ morem imitari videretur. Sed ad Dei hominem deductus ſalutem priſtinam citius recepit. nam mox
vt eum tetigit, omnem cutis illius varietatem fugauit.
Benignitas in egenos.
Eo quoque tempore, quo alimentorum inopia Campaniam grauiter affligebat, vir Dei diuerſis indigentibus XXIIX.
monaſterii ſui cuncta tribuerat, vt pene nihil in cellario, niſi parum quid olei in vitreo vaſe remaneret. Tunc quidam
ſubdiaconus Agapitus nomine, aduenit, magnopere poſtulans, vt ſibi aliquantulum olei dari debuiſſet. Vir autem
Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, vt in cœlo omnia reſeruaret, hoc ipſum parum, quod remanſerat,
olei iuſſit petenti dari. Monachus vero, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis verba, ſed implere diſtulit.
Cumq; poſtpaulalum, ſi id quod iuſſerat, datum eſſet inquireret, reſpondit monachus ſe minime dediſſe: quia ſi il-
lud ei tribueret, omnino nihil fratribus remaneret. Tunc vir Dei iratus, aliis præcepit, vt hoc ipſum vas vitreum, in
quo parum olei remanſiſſe videbatur, per feneſtram proiicerent, ne in cella aliquid per inobedientiam remaneret.
Factumque eſt. Sub feneſtra autem eadem ingens præcipitium patebat, ſaxorum molibus aſperum. Proiectum itaq;
Inſigne miraculum.
vas vitreum venit in ſaxis, ſed ſic manſit incolume, ac ſi proiectum minime fuiſſet, ita vt neq; frangi, neque oleum ef-
fundi potuiſſet. Quod vir Domini præcepit leuari, atque vt erat integrum petenti tribui. Tunc collectis fratribus ino-
bedientem monachum de infidelitate ſua & ſuperbia coram omnibus increpauit.
Precibus impetrat oleū à Deo.
Qua increpatione completa, ſeſe cum eiſdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, vbi cum fratri- XXIX.
bus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum. Cumque ſanctus vir in oratione perſiſteret, cœpit operimen-
tum eiuſdem dolii oleo excreſcente ſubleuari. Quo commoto atque ſubleuato, oleum, quod excreuerat, ora dolii
tranſiens, pauimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus vt aſpexit, protinus ora-
tionem compleuit, atq; in pauimentum oleum defluere ceſſauit. Tunc diffidentem inobedientemq; fratrem latius
admonuit, vt fidem habere diſceret & humilitatem. Idem vero frater ſalubriter correptus erubuit, quia venerabilis
pater virtutem omnipotentis Dei, quam admonitione intimauerat, miraculis oſtendebat: nec erat iam, vt quiſquam
de eius promiſſionibus dubitare poſſet: qui in vno eodemq; momento pro vitreo vaſe pene vacuo, plenum oleo do-
lium reddidiſſet.
Quadam die dum ad B. Iohannis oratorium, quod in ipſa montis celſitudine ſitum eſt, pergeret, ei antiquus ho- XXX.
ſtis in mulo medici ſpecie obuiam factus eſt, cornu & tripedicam ferens. Quem cum requiſiſſet, dicens: Quo vadis?
ille reſpondit: Ecce ad fratres vado, potionem eis dare. Itaq; perrexit venerabilis pater Benedictus ad orationem, qua
completa, concitus rediit. Malignus vero ſpiritus vnum ſeniorem monachum inuenit aquam haurientem: in quem
ſtatim ingreſſus eſt, eumque in terram proiecit, & vehementiſſime vexauit. Quem cum vir Dei ab oratione rediens,
Alapa pellit dæmonem.
tam crudeliter vexari conſpiceret, ei ſolummodo alapam dedit, & malignum ab eo ſpiritum protinus excuſſit, ita vt
ad eum redire vlterius non auderet.
Petrus: Velim noſſe, ſi hæc tanta miracula virtute ſemper orationis impetrabat, an aliquando etiam ſolo volun-
tatis exhibebat nutu.
Miracula vt faciant ſancti.
Gregorius: Qui deuota mente Deo adhærent, cum rerum neceſſitas expoſcit, exhibere ſigna modo vtroq; ſolent,
vt mira quæq; aliquando ex prece faciant, aliquando ex poteſtate. Cum enim Iohannes dicat: Quotquot autem re-
Ioan. 1.
ceperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri: qui filii ex poteſtate ſunt, quid mirum, ſi ſigna facere ex poteſta-
Actor. 5. 9.
te valeant? Quia enim vtroq; modo miracula exhibeant, reſtatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando ſuſcitauit:
Ananiam vero & Saphiram mentientes, morti increpando tradidit. Neq; enim oraſſe in eorum extinctione legitur,
ſed ſolummodo culpam, quam perpetrauerant, increpaſſe. Conſtat ergo, quod aliquando hæc ex poteſtate, aliquan-
do vero exhibent ex poſtulatione, dum & iſtis vitam increpando abſtulit, & illi reddidit orando. Nam duo quoq; fi-
delis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus aperte clareat aliud hunc accepta diuinitus ex poteſtate, a-
liud ex oratione potuiſſe.
**Galla: erat hic vnus ex Totilæ ducibus.*
Gothorvm quidam * Zalla nomine, perfidiæ fuit Arianæ, qui Totilæ regis eorum temporibus, contra catho- XXXI.
licæ Eccleſiæ religioſos viros ardore immaniſſimæ crudelitatis exarſit, ita vt quiſquis ei clericus monachusve ante
faciem veniſſet, ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadam vero die auaritiæ ſuæ æſtu ſuccenſus, in rapinam
rerum inhians, dum quendam ruſticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per ſupplicia diuerſa laniaret, victus
Arriani perſequuntur clericos & monachos.
pœnis ruſticus ſeſe res ſuas Benedicto Dei famulo commendaſſe profeſſus eſt, vt dum hoc à torquente crederetur,
ſuſpenſa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem * Zalla ceſſauit ruſticum tormentis affligere, ſed
eius brachia loris fortibus adſtringens, ante equum ſuum cœpit impellere, vt quis eſſet Benedictus, qui eius res ſu-
**Galla.*
ſceperat, demonſtraret. Quem ligatis brachiis ruſticus antecedens, duxit ad ſancti viri monaſterium, eumq; ante in-
†Galla.
greſſum cellæ ſolum ſedentem reperit & legentem. Eidem autem ſubſequenti & ſæuienti † Zallæ ruſticus dixit: Ecce
iſte eſt, de quo dixeram tibi, Benedictus pater. Quem dum feruido ſpiritu cum peruerſæ mentis inſania fuiſſet in-
tuitus, eo terrore, quo conſueuerat, acturum ſe exiſtimans, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Surge, ſurge, &
res iſtius ruſtici redde, quas accepiſti. Ad cuius vocem vir Dei protinus oculos leuauit à lectione, eumque intuitus,
Nota quid poſſint ſancti viri.
mox etiam ruſticum, qui ligatus tenebatur, attendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexiſſet, miro modo tanta ſe
celeritate cœperunt illigata brachiis lora diſſoluere, vt diſſolui tam concite nulla hominum feſtinatione potuiſſent.
Cumque is, qui ligatus venerat, cœpiſſet ſubito adſtare ſolutus, ad tantæ poteſtatis vim tremefactus * Zalla, ad terram
**Galla.*
corruit, & ceruicem crudelitatis rigidæ ad eius veſtigia inclinans, ſe orationibus illius commendauit. Vir autem ſan-
ctus à lectione minime ſurrexit: ſed vocatis fratribus, eum introrſus tolli, vt benedictionem acciperet, præcepit.
Quem ad ſe reductum, vt à tantæ crudelitatis inſania quieſcere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil vlte-
rius petere à ruſtico præſumpſit, quem vir Domini non tangendo, ſed reſpiciendo ſoluerat. Ecce eſt, Petre, quod dixi,
quia hi qui omnipotenti Deo familiarius ſeruiunt, aliquando mira facere etiam ex poteſtate poſſunt. Qui enim fe-
rocitatem Gothi terribilis ſedens repreſſit, lora vero nodoſque ligaturæ, quæ innocentis brachia adſtrinxerant, o-
culis diſſoluit, ipſa miraculi celeritate indicat, quia ex poteſtate acceperat habere quod fecit. Rurſum quoq; quale
quantumq; miraculum orando valuit obtinere, ſubiungam.
Qvodam die cum fratribus ad agri opera fuerat egreſſus. Quidam vero ruſticus defuncti filii corpus in vlnis XXXII.
ferens, orbitatis luctu æſtuans, ad monaſterium venit, Benedictum patrem quæſiuit. Cui cum dictum eſſet, quia i-
dem pater cum fratribus in agro moraretur, protinus ante monaſterii ianuam corpus extincti filii proiecit, & do-
lore turbatus, ad inueniendum venerabilem patrem ſeſe in curſum concitus dedit. Eadem vero hora vir Dei ab agri
opere iam cum fratribus reuertebatur. Quem mox vt orbatus ruſticus adſpexit, clamare cœpit: Redde filium meum,

redde

redde filium meum. Vir autem Dei in hac voce ſubſtitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abſtuli? Cui ille reſpondit: Mortuus eſt: veni, reſuſcita eum. Quod vt mox Dei famulus audiuit, valde contriſtatus eſt, dicens: Recedite fratres, recedite: hæc noſtra non ſunt, ſed ſanctorum Apoſtolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non poſſumus portare? At ille, quem nimius cogebat dolor, in ſua petitione perſiſtit, iurans, quod non recederet, niſi eius filium reſuſcitaret. Quem mox Dei famulus inquiſiuit, dicens: Vbi eſt? Cui ille reſpondit: Ecce corpus eius ad ianuam monaſterii iacet. Vbi cum vir Dei cum fratribus perueniſſet, flexit genu, & ſuper corpuſculum infantis incubuit, ſeſeq; erigens, ad cælum palmas tetendit, dicens: Domine, non adſpicias peccata mea, ſed fidem huius hominis, qui reſuſcitari filium ſuum rogat, & redde in hoc corpuſculum animam, quam abſtuliſti. Vix in oratione verba compleuerat, & regrediente anima, ita corpuſculum pueri omne contremuit, vt ſub oculis omnium, qui aderant apparuerit concuſſione mirifica tremendo palpitaſſe. Cuius mox manum tenuit, & eum patri viuentem atq; incolumem dedit. Liquet, Petre, quia hoc miraculum in poteſtate non habuit, quod proſtratus petiit, vt exhibere potuiſſet.

Humilitas ſancti viri.

Reſtituit vitæ defunctum.

Petrus: Sic cuncta eſſe, vt aſſeris, conſtat patenter: quia verba, quæ propoſueras, rebus probas. Sed quæſo te, vt indices, ſi ſancti viri omnia quæ volunt, poſſunt: & cuncta impetrant, quæ deſiderant obtinere.

xxxi. *Gregorius*: Quiſnam erit, Petre, in hac vita Paulo ſublimior, qui de carnis ſuæ ſtimulo ter Dominum rogauit, & tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua re neceſſe eſt, vt tibi de venerabili patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, ſed non valuit implere. Soror namque eius, Scholaſtica nomine, omnipotenti Domino ab ipſo infantiæ tempore dedicata, ad eum ſemel per annum venire conſueuerat. Ad quam vir Dei non longe extra ianuam in poſſeſſionem monaſterii deſcendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum diſcipulis venerabilis eius deſcendit frater: qui totum diem in Dei laudibus ſacriſque colloquiis ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, ſimul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad menſam ſederent, & inter ſacra colloquia tardior ſe hora protraheret, eadem ſanctimonialis fœmina ſoror eius eum rogauit, dicens: Quæſo te, vt iſta nocte me non deſeras, vt vſque mane de cæleſtis vitæ gaudiis loquamur. Cui ille reſpondit: Quid eſt, quod loqueris ſoror? Manere extra cellam nullatenus poſſum. Tanta vero erat cæli ſerenitas, vt nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autem fœmina, cum verba fratris negantis audiſſet, inſertas digitis manus ſuper menſam poſuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinauit. Cumq; de menſa leuaret caput, tanta coruſcationis & tonitrui virtus, tantaque inundatio pluuiæ erupit, vt neq; venerabilis Benedictus, neque fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen, quo conſederant, pedem mouere potuiſſent. Sanctimonialis quippe fœmina caput in manibus declinans, lachrymarum fluuium in menſam fuderat, per quas ſerenitatem aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius poſt orationē inundatio illa ſecuta eſt: ſed tanta fuit cōuenientia orationis & inundationis, vt de menſa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus vnum idemq; eſſet momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc vir Dei inter coruſcos & tonitruos atq; ingentis pluuiæ inundationem videns ſe ad monaſterium non poſſe remeare, cœpit conqueri contriſtatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, ſoror: quid eſt quod feciſti? Cui illa reſpondit: Ecce te rogaui, & audire me noluiſti: rogaui Dominum meum, & audiuit me. Modo ergo, ſi potes, egredere, & me dimiſſa, ad monaſterium recede. Ipſe autem exire extra tectum non valens, quia remanere ſponte noluit, in loco manſit inuitus. Sicque factum eſt, vt totam noctem peruigilem ducerent, atq; per ſacra ſpiritalis vitæ colloquia ſeſe vicaria relatione ſatiarent. Qua de re dixi eum voluiſſe aliquid, ſed minime potuiſſe: quia ſi venerabilis viri mentem adſpicimus, dubium non eſt, quin eandem ſerenitatem voluerit, in qua deſcenderat, permanere: ſed contra hoc, quod voluit, in virtute omnipotentis Dei ex fœminæ pectore miraculum inuenit. Nec mirum quod plus illo fœmina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit. Quia enim, iuxta Iohannis vocem, Deus charitas eſt: iuſto valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amauit.

2. Cor. 12.

Scholaſtica ſoror S. Benedicti, ſanctimonialis

Efficacia precū eius.

1. Iohan. 4.

Petrus: Fateor, multum placet quod dicis.

xxxii. *Gregorius*: Cumque die altero eadem venerabilis fœmina ad cellam propriam receſſiſſet, vir Dei ad monaſterium rediit. Cum ecce poſt triduum in cella conſiſtens, eleuatis in aëra oculis, vidit eiuſdem ſororis ſuæ animam de eius corpore egreſſam, in columbæ ſpecie cœli ſecreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiuſque obitum fratribus denunciauit. Quos etiam protinus miſit, vt eius corpus ad monaſterium deferrent, atque in ſepulcro, quod ſibi ipſe parauerat, ponerent. Quo facto contigit, vt quorum mens vna ſemper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec ſepultura ſepararet.

Anima Scholaſticæ in columbæ ſpecie cœlum petit.

xxxiii *Alio* quoque tempore Seruandus diaconus atque Abbas eius monaſterii, quod in Campaniæ partibus à Liberio quondam patricio fuerat conſtructum, ad eum viſitationis gratia ex more venire conſueuerat. Eius quippe monaſterium frequentabat, vt quia idem quoque vir doctrina gratiæ cœleſtis influebat, dulcia ſibi inuicem vitæ verba transfunderent, & ſuauem cibum cæleſtis patriæ, quia adhuc perfecte gaudendo non poterant, ſaltem ſuſpirando guſtarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris ſuperioribus ſe venerabilis Benedictus, in eius quoq; inferioribus ſe Seruandus diaconus collocauit: quo videlicet in loco inferiora ad ſuperiora peruius continuabat aſcenſus. Ante eandem vero turrim largius erat habitaculum, in quo vtriuſque diſcipuli quieſcebant. Cumq; vir Dei Benedictus, quieſcentibus adhuc fratribus, inſtans vigiliis, nocturnæ orationis tempora præueniſſet, ad feneſtram ſtans & omnipotentem Deum deprecans, ſubito intempeſta noctis hora reſpiciens, vidit fuſam lucem deſuper, cunctas noctis tenebras effugaſſe, tantoq; ſe ſplendore clareſcere, vt diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiaſſet. Mira autem res valde in hac ſpeculatione ſecuta eſt: quia, ſicut poſt ipſe narrauit, omnis etiam mundus, velut ſub vno ſolis radio collectus, ante oculos eius adductus eſt. Qui venerabilis pater dum intentam oculorum aciem in hoc ſplendore coruſcæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani epiſcopi animam in ſphæra ignea ab angelis in cœlum ferri. Tunc tanti ſibi teſtem volens adhibere miraculi, Seruandum diaconum, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit. Cumq; ille fuiſſet inſolito tanti viri clamore turbatus, aſcendit, reſpexit, partemque iam lucis exiguam vidit. Cui tantum hoc obſtupeſcenti miraculum, vir Dei per ordinem, quæ fuerant geſta, narrauit: ſtatimque in Caſſinum caſtrum religioſo viro Theoprobo mandauit, vt ad Capuanam vrbem ſub eadem nocte tranſmitteret, & quid de Germano epiſcopo ageretur, agnoſceret & indicaret. Factumque eſt: & reuerendiſſimum virum Germanum epiſcopum is, qui miſſus fuerat, iam defunctum reperit, & requirens ſubtiliter, agnouit eodem momento fuiſſe illius obitum, quo vir Domini eius cognouit aſcenſum.

Seruandus diaconus & Abbas.

S. Benedictus videt animam S. Germani ferri in cœlum.

Petrus: Mira res valde, & vehementer ſtupenda. Sed hoc, quod dictum eſt, quia ante oculos ipſius quaſi ſub vno ſolis radio collectus omnis mundus adductus eſt, ſicut nunquam expertus ſum, ita nec conicere ſcio, quonam ordine fieri poteſt, vt mundus omnis ab homine vno videatur.

Gregorius: Fixum tene Petre, quod loquor: quia animæ videnti creatorem, anguſta eſt omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce creatoris adſpexerit, breue ei fit omne, quod creatum eſt: quia ipſa luce viſionis intimæ mentis laxatur ſinus, tantumque expanditur in Deo, vt ſuperior exiſtat mundo. Fit vero ipſa videntis anima etiam ſuper ſemetipſam. Cumque in Dei lumine rapitur, ſuper ſe in interioribus ampliatur: & dum ſe ſub ſe conſpicit, exaltata comprehendit quam breue ſit, quod comprehendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui in turri

Anima videns Deum, quam facilè videat, quicquid eſt infra Deum.

globum

globum igneum, angelos quoque ad cælum redeuntes videbat, hæc proculdubio cernere non niſi in Dei lumine poterat. Quid itaque mirum, ſi mundum ante ſe collectum vidit, qui ſubleuatus in mentis lumine, extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus ante eius oculos dicitur, non cœlum & terra contracta eſt, ſed videntis animus eſt dilatatus: qui in Deo raptus, videre ſine difficultate potuit omne, quod infra Deum eſt. In illa ergo luce, quæ exterioribus oculis fulſit, lux interior in mente fuit, quæ videntis animum cum ad ſuperiora rapuit, ei, quam anguſta eſſent omnia inferiora, monſtrauit.

Petrus: Videor mihi vtiliter non intellexiſſe, quæ dixeras, quando ex tarditate mea tantum creuit expoſitio tua. Sed quia hæc liquide meis ſenſibus infudiſti, quæſo vt ad narrationis ordinem redeas.

D. Benedictus ſcripſit monachorũ regulam diſcretione præcipuam.

Gregorius: Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili patre multa narrare, ſed quædam eius ſtudioſe prætereo, xxxvi.
quia ad aliorum geſta reuoluenda feſtino. Hoc autem nolo te lateat, quod vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulſit. Nam ſcripſit monachorum regulam, diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. Cuius ſi quis velit ſubtilius mores vitamque cognoſcere, poteſt in eadem inſtitutione regulæ omnes magiſterii illius actus inuenire: quia ſanctus vir nullo modo potuit aliter docere, quam vixit.

Mortem ſuam munit Eucharistia, & feliciter obdormit anno 542. vt aſtruit Leo Oſtiẽſ Epiſcop ex Caſſinenſis cœnobii antiquioribus monumentis, cui & Baronius aſtipulatur; Mariani Scoti & Sigiberti opinionem qui eum anno 603. obiiſſe memorant, refellens. quem vide ad ann. 494 & 542 vbi tamen eum ad annum 544. ad minimum peruenisse autumat.

EODEM vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibuſdam diſcipulis ſecum conuerſantibus, quibuſdam lon- xxxvii
ge manentibus, ſanctiſſimi ſui obitus denunciauit diem: præſentibus indicens, vt audita per ſilentium tegerent: abſentibus indicans, quod vel quale eis ſignum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante ſextum vero ſui exitus diem aperiri ſibi ſepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. Cumque per dies ſingulos languor ingraueſceret, ſexta die portari ſe in oratorium à diſcipulis fecit, ibique exitum ſuum Dominici corporis & ſanguinis perceptione muniuit, atq; inter diſcipulorum manus imbecillia membra ſuſtentans, erectis in cælum manibus ſtetit, & vltimum ſpiritum inter verba orationis efflauit. Qua ſcilicet die duobus de eo fratribus, vni in cella commoranti, alteri autem longius poſito, reuelatio vnius atque indiſſimilis viſionis apparuit. Viderunt namq;, quia ſtrata palliis atq; innumeris coruſca lampadibus via recto Orientis tramite ab eius cella in cœlum vſq; tendebatur. Cui venerando habitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cuius eſſet via, quam cernerent inquiſiuit. Illi autem ſe neſcire profeſſi ſunt. Quibus ipſe ait: Hæc eſt via, qua dilectus Domino cœlum Benedictus aſcendit. Tunc itaque ſancti viri obitum ſicut præſentes diſcipuli viderunt, ita abſentes ex ſigno, quod eis prædictum fuerat, agnouerunt. Sepultus vero eſt in oratorio B. Iohannis Baptiſtæ, quod, deſtructa ara Apollinis, ipſe conſtruxit. Qui & in eo ſpecu, in quo prius habitauit, nunc vſque, ſi petentium fides exigat, miraculis coruſcat.

Amens mulier redit ad ſanitatem.

NVPER namque eſt res geſta, quam narro. Quædam mulier mente capta, dum funditus ſenſum perdidiſſet, per xxxiix
montes & valles, & ſyluas & campos die noctuque vagabatur, ibique tantummodo quieſcebat, vbi hanc quieſcere laſſitudo coegiſſet. Quadam vero die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti ſpecum deuenit, ibiq; neſciens ingreſſa manſit. Mane autem facto, ita ſanato ſenſu egreſſa eſt, ac ſi eam nunquam inſania capitis vlla tenuiſſet: quæ omni vitæ ſuæ tempore in eadem, quam accepit, ſalute permanſit.

Petrus: Quidnam eſſe dicimus, quod plerunque in ipſis quoque patrociniis martyrum ſic eſſe ſentimus, vt non tanta per corpora ſua, quanta beneficia per reliquias oſtendant, atque illic maiora ſigna faciant, vbi minime per ſemetipſos iacent?

Sancti vtiq; poſſunt ipſos inuocantes exaudire.

Gregorius: Vbi in ſuis corporibus ſancti martyres iacent, dubium Petre non eſt, quod multa valeant ſigna demonſtrare, ſicut & faciunt, & pura mente quærentibus innumera miracula oſtendunt. Sed quia ab infirmis poteſt mentibus dubitari, vtrum ne ad exaudiendum ibi præſentes ſint, vbi conſtat, quia in ſuis corporibus non ſunt: ibi neceſſe eſt eos maiora ſigna oſtendere, vbi de eorum præſentia poteſt mens infirma dubitare. Quorum vero mens in Deo fixa eſt, tanto maius habet fidei meritum, quanto illic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deeſſe ab exauditione. Vnde ipſa quoque veritas, vt fidem diſcipulis augeret, dixit: Si ego non abiero, paracletus non veniet ad vos. Cum enim conſtet, quia paracletus ſpiritus à patre ſemper procedat & filio, cur ſe filius receſſurum dicit, vt ille veniat, qui à filio nunquam recedit? Sed quia diſcipuli Dominum in carne cernentes, corporeis hinc oculis ſemper videre ſitiebant, recte eis dicitur: Niſi ego abiero, paracletus non veniet: ac ſi aperte diceretur. Si corpus non ſubtraho, quis ſit amor ſpiritus, non oſtendo: & niſi me deſieritis carnaliter cernere, nunquam me diſcetis ſpiritaliter amare. *Petrus:* Placet quod dicis.

Plura de S. Benedicto in vitis SS. Mauri 15. Ianuarij, & Placidi 5. Octob. offendes. Translationem S. Benedicti & ſororis eius Scholaſticæ in Gallias ad monaſterium Floriacenſe, ſub Clodoueo filio Dagoberti, à S. Aygulpho Abbate Lerinenſi, tunc monacho Floriacenſi, iuſſu Mummoli primi euſdem monaſterii Abbatis, anno 660. factam, deſcripſit Adreualdus Floriacenſis; contra quem Matthæus Laurentius Ceruarienſis Hiſpanus ſcripſit tractatum, de vera exiſtentia corporis S. Benedicti in Caſſinenſi Eccleſia. Leo Cardinalis Oſtienſis in annal. Monaſt. Caſſin. contra hanc translationẽ diſſerit allatis locupletiſſimis teſtimonijs, obſignatis ſummorum Pontificum ac Imperatorum tabulis, aliiſq; argumentis. Baronius anno 664. rationibus à coniectura probabiliter deductis, corpus S. Benedicti nunquam à Caſſinenſibus translatum, non obſcure innuit. In vita præterea S. Aygulphi quam ex variis MSS compilatam in Chronico Lerinenſi refert Vincentius Barcalus Salernus (quam nos ei, in qua mutatus eſt ſtylus, quæq; eſt ſuccinctius reddita à F. Laurentio Surio, ſubſtituimus) eandem translationem ſublatam reperies, quæ in priora Acta ſubrepſiſſe videtur Matthæo Laurentio. Nouiſſime tamen translationem hanc Carolus Sauſſeyus Aurelianenſis, S. Theologiæ & I. V. Doctor, Socius Sorbonicus, Decanus Eccleſiæ Aurelianenſis pro aris & focis, vt ipſe ſcribit, lib. 4. annal. Eccleſiaſt. Aurelianenſ. num 24. & ſeqq. cap. 4. 5. & 6. Gloria Floriacenſis, propugnat; probatq; poſſeſſionem S. Benedicti penes Floriacenſes à ſeptimo ſeculo, ad 17. vſq;, id eſt ad noſtra vſq; tempora fuiſſe, & argumenta aduerſæ partis diſſoluit. Tu vtrarumq; partium ſcripta ſi libet conſule, & iudica.

S. LVPICINI ABBATIS VITAM INVENIET LECTOR VLTImo Februarii die.

VITA LEÆ, RELIGIOSISSIMÆ VIDVÆ, ET MONASTERII PRÆFECTÆ, AVCTORE DIVO HIERO- nymo Epiſtola 24. ad Marcellam. An. 380.

I. CVM hora fermè tertia hodiernæ diei ſeptuageſimum ſecundum Pſalmum, id eſt, tertij libri principium legere cœpiſſemus, & docere cogeremur, tituli ipſius partem ad finem ſecundi libri, partem ad principium tertij libri pertinere: quod ſcilicet, Defecerunt hymni Dauid filij Ieſſe, finis eſſet prioris: Pſalmus verò Aſaph, principium ſequentis: & vſque ad eum locum perueniſſemus, in quo iuſtus loquitur: Si dicebam, Narrabo ſic: ecce generationem filiorum tuorum præuaricatus ſum: quod in [a] Latinis codicibus non ita habemus expreſſum: repentè nobis nunciatum eſt, ſanctiſſimam Leam exiſſe de corpore. Ibique ita te palluiſſe conſpexi, vt verè aut pauca, aut nulla ſit anima, quæ fracto vaſe teſtaceo non triſtis erumpat. Et tu quidem, nō quod futuri incerta eſſes, dolebas, ſed quod triſte funeri obſequium non dediſſes. Denique in medijs fabulis rurſum didicimus, reliquias eius iam Oſtiam fuiſſe delatas. Quæras: Quò pertinet iſta replicatio? Reſpondebo tibi verbis Apoſtoli: Multum per omnem modum. Primùm, quòd vniuerſorum gaudijs proſequenda ſit, quæ, calcato diabolo, coronam iam ſecuritatis accepit. Secūdò, vt eius vita breuiter explicetur. Tertiò, vt deſignatum [b] conſulem de ſuis ſeculis detrahentem, eſſe doceamus in tartaro.

22. MAR. Hieronymo 72. Pſal mum explicante, de obitu Leæ nunciatur. [a] Latini enim codices ſic habent: Natione filiorum tepro-baui. Rom. 2.

[b] De Vettio Agorio Prætextato, homine Ethnico, & Chriſtianæ religionis contemptore hic loquitur ſanctus Hieronymus. Vide Baronium an annum 382.

II. ET quidem conuerſationem [c] Leæ noſtræ quis poſſit digno * alleuare præconio? Ita eam totam ad Dominum fuiſſe conuerſam, vt monaſterij princeps, mater virginum fieret: poſt mollitiem veſtium ſacco membra triuiſſe, inſomnes orationibus duxiſſe noctes, & comites ſuas plus exemplo docuiſſe, quàm verbis. Humilitatis [d] fuit tantę tamque ſubiectæ, vt quondam domina plurimorum, ancilla omnium putaretur: niſi quòd eò Chriſti magis eſſet ancilla, dum domina hominum non putatur. Inculta veſtis, vilis cibus, neglectum caput: ita tamen, vt cum omnia faceret, oſtentationem fugeret ſingulorum, ne reciperet in pręſenti ſeculo mercedem ſuam. Nunc igitur pro breui labore æterna beatitudine fruitur, excipitur angelorum choris, Abrahæ ſinibus confouetur, & cum paupere quondam Lazaro, diuitem purpuratum & non palmatum conſulem, ſed atratum, ſtillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio! Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina pręcedebant, qui, quaſi de ſubiectis hoſtibus triumpharet, Capitolinas aſcendit arces, quem plauſu quodam & tripudio populus Romanus excepit, ad cuius interitum vrbs vniuerſa commota eſt, nunc deſolatus & nudus, non in lacteo cœli palatio, vt vox mentitur infelix, ſed in ſordentibus tenebris continetur. Hæc verò, quam vnius cubiculi ſecreta vallabant, quæ pauper videbatur & tenuis, cuius vita putabatur amentia, Chriſtum ſequitur & dicit: Quæcunque audiuimus, ita & vidimus in ciuitate Dei noſtri, & reliqua. Quapropter moneo, & flens gemensq; conteſtor, vt, dum huius mundi viam currimus, non duabus tunicis, id eſt, duplici veſtiamur fide: non calceamentorum pellibus, mortuis videlicet operibus prægrauemur: non diuitiarum nos pera ad terram premat: non virgæ, id eſt, potentiæ ſecularis quæramus auxilium: non pariter & Chriſtum velimus habere & ſeculum: ſed pro breuibus & caducis æterna ſuccedant, & cùm quotidiè (ſecundùm corpus loquor) præmoriamur, in cæteris non nos perpetuos exiſtimemus, vt poſſimus eſſe perpetui.

* al. eleuare. [c] Vita Leæ ſummatim perſtricta. [d] Eius humilitas. Luca 16. Pſalm. 47. Duæ tunicę. Calceamēta. Pera. Virga.

VITA SANCTISSIMÆ VIRGINIS PARITER ET VIDVÆ CATHARINÆ, FILIÆ S. BIRGITTÆ, CVIVS OB DIVINAS REVE- lationes eſt in Chriſti Eccleſia celeberrimum nomen, authore quidem non prorſus certo, ſed tamen fideliter conſcripta: porrò ob vitandam prolixitatem, & ne ſtylus rudior lectorem eruditum offenderet, per F. Laurent. Surium aliquantò comprehenſius reddita. An. 1360.

I. VENERABILIS & Deo dilecta Catharina, patre Vlphone viro nobili, & matre Birgitta, quam omnis celebrat Eccleſia, in hanc lucem edita eſt. Quæ cùm adhuc in cūnis verſaretur, futuræ ſanctitatis eius indicia non obſcura diuinitùs oſtenſa ſunt. Nam adhibita illi nutrice, eius vbera ſugere noluit, laſciuia & vitæ eius turpitudine, vt probabilis eſt coniectura, abſterrita: Porrò ſanctæ matris ſuæ & aliarum pudicarum mulierum vbera citra horrorem ſugebat, ab incontinentibus fœminis cum lachrymis & vagitu prorſus abhorrens. Poſtquam autem ablactata eſt, ſancta mater eius tradidit illam religiosè inſtituendam Abbatiſſæ Riſabergenſi, cuius erat ſpectata vitæ integritas. Accidit intereà, vt Abbatiſſa nocturnas Deo preces offerente, puellam Catharinam dormientem, malus dæmon, ſumpta bouis cornupetæ ſpecie, è lectulo cornibus excuteret, & ſemiuiuam proſterneret in pauimentum. Dat illa gemitus miſerabiles, & repentè accurrens Abbatiſſa, ſemimortuam in ſuo reponit ſinu: apparet illic teterrimus dæmon, &, O quàm libens, inquit, illam iugulaſſem, niſi fuiſſet à Deo negata facultas. Cùm ſeptimum ætatis annum ageret, perſuaſa à puellis coætaneis, quadam vice cum illis cœpit puparum ludo operam dare. Sed quia ad maiora à Domino parabatur, illam tantillæ ætatis puerilem vanitatem non paſſus eſt abire impunitam, ne animum eius tales ineptiæ, vt plerunque ſolent, diſſoluerent. Permiſit igitur, vt proxima nocte valdè infeſtos ſentiret dæmones. Videbat enim in ſomnis multos impuros ſpiritus in puparum ſpecie ad ſuum venire cubiculum. Cumque ad eam acceſſiſſent, è lectulo extractam atrociter flagellārūt, ita vt toto corpore liuida cerneretur. Mox igitur huiuſmodi ludis & vanitatibus longum valere iuſſis, deinceps ſe nullis prorſus ludentibus miſcuit: immò contra illius ætatis ingenium, quandam præ ſe morum ferebat maturitatem.

22. MAR. Eius parētes. Traditur cuidam Abbatiſſæ inſtituenda. Dæmon eſt infeſtus. Cæditur à dæmonib.

II. VBI ad nubiles peruenit annos, voluit pater, vt nuberet. Illa, quæ multa in Deum & CHRISTI ſanctiſſimam matrem ſeruandæ integritatis fiducia niteretur, non recuſauit. Nupſit ergò viro nobili Eghardo: ſed ità nupſit, vt ipſum quoque ſponſum ad nuncupandum Deo caſtitatis votum, diuina faciente gratia, adduxerit. Ambo igitur ſuam pudicitiam, interpoſito iureiurando, Chriſto conſecrārunt, & deinceps in Domino caſtiſſimè pariter degentes, ſub pompa ſeculari ſancta quadam calliditate hoſti pudicitiæ illuſerunt. Nam ne caro inſoleſceret, cum qua nobis eſt bellum inteſtinum, poſteaquàm ſanctis precibus, genuflexionibus & vigilijs noctu incubuerant, humi in cubiculo ſubſternebant pannum aliquem, capitique ceruicalia ſingula ſupponentes, ita ſeparatìm cubabant, ne hyeme quidem hunc morem immutantes. Solebat ſancta Catharina caſtiſſimo coniugi ſuo crebrò referre virtutum exercitia & aſperitatem pœnitentiæ, quæ ipſa in ſanctiſſima matre ſua Birgitta partim viderat, partim

Nubit viro. Vouēt ambo continentiam.

partim ab aliis didicerat: vt ipſi quoque his ſeſe conformarent. Itaque vigiliis & precibus etiam ieiunia adiungebant; vt in ſeruitutem caro redigeretur: Chriſtiq; amore non modo à vetitis, ſed à pleriſque etiam licitis abſtinebant eſcis.

Abſtinétiæ effectus.

Nouerant enim, quanta ſit abſtinentiæ virtus, quippe quæ vitam producat, caſtitatem tueatur, Deum conciliet, profliget dæmones, illuſtret intellectum, animum confirmet, vitia expugnet, carnem edomet, diuini amoris gratiam in hominibus pectus inuehat. Felix planè horum coniugium; quod non fœda carnis libido, ſed ſyncera in Chriſto dilectio conflauerat: & coram Deo quidem inſtar liliorum ſuauiter redolebant fragrantia caſtitatis: porrò apud proximos virtutum exemplis & exercitiis, & gratia bonæ famæ & optimæ exiſtimationis. Erant verò in eorum familia homines ſpiritalis vitæ rudes, qui apud Carolum Catharinæ fratrem, eam ſuperſtitionis inſimularent. Ille ductus curioſitate, clàm in eorum cubiculum ingreditur, videtque eos non voluptati deditos, ſed laneis iiſque aſperis indutos veſtibus, ſpreta lecti mollitie, humi ſeiunctim cubare. Id ille moleſtè ferens, vt ſolent, qui non ſapiunt ea, quæ ſunt ſpiritus, tanquam fatuos & ſuperſtitioſos eos obiurgauit: nec effecit tamen, vt illis vel reprehenſionibus, vel obtrectationibus vel irriſionibus à continentiæ & abſtinentiæ ſtudijs retraherentur.

Carolus frater reprehédit S. Catharinæ inſtitutum.

S E D quia carnis continentia ſola non ſufficit, niſi etiam animus ſit impollutus, & à ſuperbiæ fœtore alienus: venerabilis Chriſti ancilla Catharina ſuæ pudicitiæ firmum præſidium adhibuit, veram & voluntariam animi ſummiſſionem & humilitatem. III.

Abiicit pópoſas veſtes

Cœperat tum illa veſtiũ ſimplicitas, quæ antiquitùs in ea regione ſeruata fuerat, mutari in faſtum & pompas, maximè apud nobiles: ſed ſancta virgo id genus veſtes paulatim à ſe remouit, nec vllis obtrectationibus & irriſionibus adduci potuit, vt ab humilitate & priſca patriæ conſuetudine diſcederet. Eius autem exemplo permotæ multæ nobiles, conſodales & cognatæ eius, veſtium pompas & cultum ſuperfluum abiecerunt. In iis fuit nobilis domina, vxor Caroli, cuius ante mentio habita eſt: quæ licet initio pertinaciter illi reſiſteret, at poſteà in meliùs vitam commutauit. Cum enim in Chalmarnenſi vrbe pariter orarent ſancta Catharina, & hæc fratris eius coniunx in ſacello beatiſſimæ Mariæ, idque coram illius imagine paululum ipſa obdormiuit, videbatque diuam Virginem blando vultu Catharinam, ſe verò toruis oculis iracundè intueri. Itaque multum anxia, cum lachrymis dixit ad matrem Dei: Cur me ita terribiliter reſpicis Domina mea? Cui illa reſpondit: Et quare tu non obtemperas conſilijs mihi dilectæ Catharinæ? Si tu eius exemplo & monitis habitum moreſque tuos correxeris, ego te quoque blanditer reſpiciam. Illa ad ſe reuerſa, non immemor, quid vidiſſet & audiuiſſet, ilicò repudiatis ſuperbis veſtium ornamentis, ad ſanctæ Catharinæ exempla ſe compoſuit. Id vt vidit maritus eius Carolus, qui tum adhuc totus erat mundo deditus, turbato animo dixit ſorori ſuæ Catharinæ: Non ſat erat, vt te nobis monacham exhiberes, niſi meam quoque coniugem tibi adiungeres, & omnibus ridendam propinares? At ſancta virgo æquo ferebat animo opprobria & irriſiones: porrò ſe laudari ob rectè facta moleſtè ferebat, obteſtans eos, qui ipſam laudabant, ne id facerent: immò familiares ſuos, qui ſecretorum eius erant conſcij, & eam pro ſeruata in matrimonio pudicitia virginali felicem prædicabant, cum lachrymis ſæpiſſimè obiurgabat, atque etiam adiurabat, ne aliquid eiuſmodi deinceps dicerent.

Non fert ſe laudari.

Obitus patris eius.

N O N multum interceſſit temporis ab inito coniugio, & pater eius dominus Vlpho Gudmarſſon, Nericiæ princeps, in ſenectute bona defunctus, in cœnobio Aluaſtra honorificè tumulatus eſt. Eo mortuo, ſancta Brigitta coniunx eius, diuinitus iuſſa, Romam abijt, cumque ſolicita eſſet pro obtinenda ſuæ peregrinationis fideli ſocia, quæ eam in negotijs arduijs familiariùs adiuuaret, à Chriſto iuſſa eſt bono eſſe animo: ipſum enim curaturum, vt fida poriretur adiutrice, quam etiam ſpeciali ſuæ benedictionis gratia eſſet præuenturus. Itaque cùm iam quinquennium ferè præterijſſet, poſtquam S. Brigitta è Suedia Romam venerat, incredibili Romam adeundi deſiderio ardere cœpit Catharina filia eius. Nec latebant Eghardum eius ſuſpiria immenſa, cauſamque rei inſolitæ ex ea ſciſcitanti, non reticuit Catharina, quid animo agitaret. Ille verò ſciens animi eius conſtantiam, eam diuinitùs perurgeri exiſtimabat, nec auſus fuit ei ſe opponere, licet tenerrimè illam diligeret. At nihilominus veritus, ne quid fœminæ tanti decoris & florentis ætatis, puta quæ annos duntaxat haberet decem & octo, in tam longinqua profectione aduerſi accideret, non ilicò aſſenſus eſt. Victus tandem & illius precibus & animi religione, ſumptus in iter neceſſarios & honeſtos comites comparat. Iam nihil niſi è patria exceſſus expectabatur, & ecce Carolus Catharinæ frater ira percitus, minas atroces intentat Eghardo, ſi permittat ſororem ipſius ire peregrè. Commodùm tum modo aberat Eghardus, & literæ Caroli in manus Catharinæ venêre: quæ ſuſpicata quod erat, literas reſignans legit, minaſque fratris ad auunculum ſuum Iſraëlem virum potentem, multaque in Deum pietate & prudentia inſignem retulit. Is iubet eam ob fratris minas non diſcedere à propoſito, dicens ſe iram illius facilè ſedaturum. Addidit verbis humaniſſimis etiam muneta, vt maturiùs proficiſceretur. Mox igitur ſe dat itineri cum D. Gorſtano Thunaſſon Mareſtallo Suediæ, & alijs duabus Suediæ nobilibus matronis. IV.

Catharina Romam venit.

M A R I non ſine multa difficultate emenſo, per Germaniam iter habuêre in Italiam, atque tandem Auguſto menſe Romam Catharina peruenit. Agebat tum ſancta mater eius Bononiæ, quò Chriſtus eam miſerat cuiuſdem Abbatis, & fratrum eius admonendorum cauſa. Erat cum illa D. Petrus Olauus, pater eius ſpiritalis, & pauci è familia. Porrò Catharina neſciens quò illa abijſſet, ad dies octo anxiè quæſiuit eam Romæ. Interim D. Petrus Olauus cœpit vrgeri quibuſdam intolerabilibus animi ſtimulis, vt Romam rediret. Aſſenſit, licet inuita S. Brigitta, & ille celerrimè proficiſcens, vbi Romam venit, in æde ſancti Petri Catharinam & comites eius offendit: quam ſanè humaniſſimè ſalutans, nihil iam dubitabat eius cauſa ſe fuiſſe compulſum ire ad vrbem. Sequenti die cum illa & ſocijs eius profectus eſt ad matrem, & ab Abbate monaſterij pro ſanctæ Brigittæ amore, cuius ſanctis exhortationibus iam ad meliorem ſe frugem receperat, honorificè accepti ſunt. Poſt dies paucos hortante matre, Catharina cum ſuis Romam repetijt, & cum multa deuotione ad ſtationes & limina ſanctorum acceſſit. Deindè exactis Romæ aliquot ſeptimanis, patriam reuiſere conſtituit: cumque iam ad iter accincta eſſet, mater ex illa percontata eſt, velletne cum ipſa Romæ manere, & Chriſti cauſa labores, & aduerſa quæque perpeti. Tum illa tota inflammata ſpiritu, reſpondit ſe non modo patriam, cognatos, amicos, diuitias & delicias, ſed ipſum quoque Eghardum, quem ſuo corpore chariorem haberet, pro Chriſti voluntate & amore libenti animo relicturam. Vbi igitur conſenſit matri, Chriſtus ei reuelauit, ipſam eſſe fidelem adiutricem, quam ei promiſiſſet. Adiecit etiam, ſe illam multis aucturum gratiæ muneribus. Et certè ab eo tempore, quo ſe ſtatuit cum matre permanſuram, mirabilis ei à Deo collata eſt eloquentia, ita vt etiam apud principes & eruditos viros de ſcripturis diuinis præclarè diceret. Atque ipſe etiam Romanus Pontifex Vrbanus VI. cùm aliquando coram ipſo & Cardinalibus verba faceret, vſque adeò eius miratus eſt ſapientiam, vt ei familiariter diceret: Reuerà filia, tu bibiſti de lacte matris tuæ. Porrò autem non diu poſt horrere nonnihil cœpit inſolitum viuendi modum, & memor libertatis priſtinæ, multum anxia rogauit matrem, vt liceret ipſi redire in Suediam. Senſit ſancta mater eius tentatione inimici id fieri, & ad Chriſtum ſe conuertit, preces ei fundens. Qui ei indicauit obijſſe Eghardum, & eam admoneri voluit, vt à matre non diſcederet. Hoc vt illa percepit, ſubmiſit ſe quidem humiliter diuinæ voluntati: nec tamen ceſſabat tortuoſus ſerpens ei ob animi oculos repræſentare natalis ſoli delicias: & licet eas ratione & voluntate reſpueret, tamẽ cùm ei eſſent moleſtæ & importunæ ſatanæ vexationes, à matre ſibi petijt adhiberi remedium. Et illa, quæ iam eiuſmodi tentationes victrix ſuperaſſet, opportunum filiæ, carnali adhuc affectione V.

Romæ ſacra inuiſit loca.

Eloquentia & ſapientia eius.

Tentatur à ſatana.

ctione laboranti, remedium appoſuit, moleſtum ſanè carni & ſanguini, ſed quod ipſa quoque Catharina ſummoperè appeteret. Curauit enim eam aliquoties virgis cædi, donec omnis illa tentatio inſtar fumi euanuit. Non potuit ſuperbus dæmon tantam ferre humilitatem, ſed tanquam ipſe eſſet flagellatus, cum ignominia aufugit.

VI. Per id tempus Romanus Pontifex Auinione reſidebat. Præbuit ea res improbis multis occaſionem prædas agēdi Romæ, & multa contra fas attentandi, adeò vt peregrini & tenuiores homines, illorum audacia & importunitate absterriti, non auderent ad promerendas condonationes, quas Indulgentias vocant, atque ad ſtationes accedere: maximè verò periculum impendebat fœminis ætate & forma præſtanti. Quæ res in cauſa fuit, vt etiam S. Birgitta Catharinæ filiæ interdiceret, ne ſine multis ſocijs ſacra loca inuiſeret. Itaq; matre cum ſuo confeſſario ad ſtationes & indulgentias abeunte, illa dies non paucos cum ſuis ancillis hæſit domi. Adeſt rurſus ſatan, & acerbas in eius animum cœpit cogitationes immittere, tanquam alijs ſuarum animarum lucra captantibus, ipſa inſtar bruti animantis, ab omnibus ſpiritalibus bonis arceretur. Addebat his, eius cognatos, fratres & ſorores in patria cum ſumma tranquillitate ſeruire Deo, ipſam verò miſeram ducere vitam: præſtare igitur, ne in lucem quidem editam fuiſſe, quàm id genus inertem vitam viuere. Erat hæc in animo ſanctæ virginis tentatio vehemens, adeoq; eam mœrore & perturbatione oppleuerat, vt matre illius reuertente, & ſeriò præcipiente, vt tanti mœroris cauſam ediceret, ſimpliciter reſponderet, ſe loqui non poſſe. Et certè iam planè inſtar mortuæ facies eius expalluerat, oculi tranſuerſi erant: intantùm ei moleſtus erat dæmō, id genus importuniſſimis ingerendis cogitationibus. Porrò nocte proxima in ſomnis viſa ſibi eſt videre totum mundum quaſi inflammatum, ſeq; in medio ignis poſitam in parua quadam planitie, planeq; deſperantem ab illis ſe poſſe flammis eripi. Tum verò apparentem ipſi beatiſſimam Mariam virginem his ſe verbis deprecantem: Adiuua me chariſſima Domina mea. Illam verò reſpondentem: Et qua te poſſum ratione iuuare, quæ tanto patriæ teneris deſiderio, oblita ſponſionis tuæ, & neque Deo, neque mihi, neque matri tuæ, neque patri ſpirituali obediens? Se verò offerentē ad omnia exequenda, quæ iuberet Dei mater: atque tum demum Dei genitricem dicentem: Obedias igitur matri tuæ, & patri ſpirituali. Expergefacta inde Catharina, matrem cum omni humilitate celeriter adijt, veniam ſuæ inconſtantiæ petijt, promiſitq; ſe deinceps ad mortem vſque libenter in exilio cum ipſa permanſuram.

Rurſus eam tentat hoſtis.

Viſio illius.

VII. Volens igitur S. Birgitta eius ſaluti certius conſulere, ne fortaſſis materna indulgentia remiſſius ageret, Dominum Petrum confeſſarium ſuum, virum ſanctiſſimum, & multiplici ſancti Spiritus munere cumulatum, multis eò tādem precibus adigit, vt pateretur Catharinam filiam ipſius ſibi obedientiam polliceri. Et fecit id tunc Catharina, adeoq; præſtitit, quod promiſerat, vt nihil omninò abſque illius permiſſu facere vellet. Munita igitur ſanctæ obedientiæ virtute, quam non ignorabat, nihil non poſſe promereri apud Deum, ſpiritalis exercitij militiam accuratiùs complectitur, & corpori ſuo ſubiugando frena caſtitatis arctius adhibet, ne qua ratione in mortiferæ voluptatis conſenſum prolabatur. Nam tametſi etiam in matrimonio virgo integra permanſiſſet, non poterat tamen non timere ætati lubricæ, & ne quid hoſtis verſutus fraudis ipſius iuuentuti molīretur. Poſuit igitur Deum altiſſimum refugium ſuum, illum obnixè deprecans, vt vires ſuggereret contra inſidias inimici. Cumque ſabbato quodam ſacram eſſet ſumptura Euchariſtiam, ipſo ſacerdote audiente, ita ferè precabatur: Redemptor pijſſime, qui hoc corpus de virgine intemerata accepiſti, & in cruce atrociſſimè diſtendi voluiſti, obſecro te indigna peccatrix, ne me ſinas labi in peccata. Et quia militem egregium in hac vita mortali habui cuſtodem pudoris mei, illo iam vita functo, alium mihi aſſciſcere volo ſanctum Sebaſtianum militem cumprimis ſtrenuum, & martyrem tuum ſanctiſſimum, eiuſque, oro, vt me curæ committere digneris. Hæc & alia vt dixit, ſacram accepit Euchariſtiam: tantaque precum eius fuit efficacia, vt deinceps à multis periculis non ſine miraculo eam conſtet præſeruatam. Vixit autem ſub matris cura haud ſecus atque in monaſterio, habuitque confeſſarium D. Petrum Olauum, cuius ſalutaribus conſilijs prompte ſe accommodabat. Matris quoque vitam & mores ob oculos ſtatuebat, didicitque ab ea certis temporibus tenere ſe intra ſilentium, non ignorans, quot bona ex ſilentio, quam innumera mala ex loquacitate naſcantur. Si interrogata fuiſſet, pauca & rationi conſentanea reſpondebat: porrò de ijs, quæ pertinent ad implendam Dei voluntatem, & ad eius exequenda præcepta, omnibus præſertim inopibus & peregrinis, humiliter loquebatur, obſeruans illud ſapientis cuiuſdam: Omnis enarratio tua ſit in præceptis altiſſimi. Romæ degens, pauperes & peregrinos humaniter fouebat, permultos è patria eò aduentantes, tum eleemoſynis, tum ſuaui & familiari ſermone recreabat, hortans eos ad patientiam, & Chriſti Ieſu amorem: crebrò id inculcans, vt aſſiduè memores eſſent acerbiſſimæ paſſionis eius, & à Dei præceptis nequaquam deflecterent. In ijs vnus erat pauper & peregrinus, quem crebrò ad ſe accire ſolebat, prælegens ei aliquid ex ſacris euangelijs, ſiue de vitis Sanctorum, diuina quoque præcepta ei exponens, & ad vitanda ſeptem illa mortifera peccata ſummopere illum inuitans. Is poſtea cum ea reuerſus in patriam, in monaſterio Watſtena frater Conuerſus, vt vocant, factus, bonam Chriſto militiam militauit, multaq; laude digna de eius ſanctitate fratribus referre conſueuit.

Promittit obedientiã confeſſario.

Eius precatio.

Eccl. 19.

Eius humanitas erga pauperes & peregrinos.

VIII. Cvm adhuc Romæ ageret, viuente matre, etiam in ætate iuuenili, puta annos habens non amplius viginti, morum fuit grauitate ſpectabilis, & ſenſus canos præ ſe ferens. Accedebat eò corporis elegantia, quæ omnium oculis eam amabilem reddebat, adeò vt non pauci magnates illam optarent habere coniugem, votumque ſuum, tum per ſeipſos, tum per alios ei aperirent, multa eaque ampliſſima offerrent munera. At illa conſtanter omnibus reſpondit, ſe Chriſto perpetuam vouiſſe continentiam, nec velle mortalis viri ſubire torum. Dolebant illi nihil ſe potuiſſe blandis efficere pollicitationibus: itaque ad minas & vim inferendam conuertuntur: ponunt inſidias in vijs publicis, vt eam rapiant vel inuitam. Accidit tum temporis, vt, matre eius alijs occupata, cum multis nobilibus Romanæ vrbis matronis ad ſanctum Sebaſtianum extra muros, ob condonationes ſiue indulgentias promerendas ſe conferret. Et ecce Comes quidam cum magna hominum caterua ſeſe in ſyluas abdit, & vt certò cognouit Catharinam illac tranſituram, iubet ſuos eſſe paratos ad rapiendam illam. Et illi quidem è ſuis prorumpunt latibulis: ſed ſubitò offert ſe illis ceruus, cui capiendo dum acriter intendunt, Catharina cum cæteris matronis celeriter redit ad vrbem, erepta inſtar auis ex inſidijs aucupis. Viderat eius & periculum & euaſionem ſancta mater eius in ſpiritu, reuertentique tantam felicitatem gratulabatur. Ex illo tempore non ibat palàm ad ſtationes, ſed contenta viſitâſſe vicinum templum domui ſuæ, rarò in plateis videri voluit. Non tamen etiam extra vrbis muros religionis ergò proficiſci dubitauit, quoties mater eius, diuinis edocta reuelationibus id voluiſſet. Ita quandoque inſtante ſolennitate ſancti Laurentij, mater eius dixit illi: Cras, Deo bene volente, ſimul ibimus ad ſanctum Laurentium. Cumque illa reſponderet, vereri ſe, ne ab illo Comite vi adhibita raperetur, mater dixit: Confido in Domino Ieſu, nos eius miſericordia ab omni periculo immunes fore. Ipſis ergò D. Laurentij ferijs cùm ſe S. Crucis ſigno muniiſſent, & ſanctiſſimo martyri commendâſſent, abeunt ad eius eccleſiam. Porrò Comes latitabat illic quidem cum ſuis ſatellitibus, ſed diuinitus cæcitate percuſſus, tandem ad ſancti Laurentij ædem perductus, proſtrauit ſe coram illis, veniamque obnixè petens, promiſit ſe nihil eiuſmodi deinceps attentaturum: imò eas pro viribus defenſurum, & modis omnibus eis gratificaturum. Tum verò illis Dominum pro eo deprecantibus, ilicò viſum recepit: atque deinceps multa eas reuerentia, multiſque beneficijs proſecutus eſt: ipſumque miraculum coram Vrbano Romano Pontifice & eius Cardinalibus enarrauit.

In iuuentute moribus maturam ſe exhibet.

Multi eam conãtur ſibi adſciſcere coniugẽ.

Comes eam capturus, fit cæcus, & recipit lumẽ.

Mvltis ſanè modis antiquus ſerpens per ſua organa eius Deo conſecratam ſæpè oppugnauit caſtitatem. Iuſſa IX.
quodam tempore diuinitùs fuit mater eius inuiſere Aſſiſium & ecclesiam, quæ de portiuncula dicitur: vnà etiam proficiſci Dominus voluit filiam Catharinam, promittens quod à cunctis infeſti dæmonis machinamentis ipſas eriperet, & in itinere ab omni periculo ſeruaret immunes. Abeunt igitur Aſſiſium, nec deſunt comites. In ipſo autem itinere cum die quodam non poſſent hoſpitium honeſtum, nocte impendente, attingere, ad quandam peruenerunt pauperem cauponulam, & ægrè à caupone admiſſæ, inter anguſtas eius tugurij latebras, vt ab imbribus & niue corpora vtcunque tuerentur, ſeſe condiderunt. Ecce autem nocte media multi eò latrones accurrunt, accendunt ignem, vultus omnium inſpiciunt, & capti pulchritudine Catharinę, obſcœnos iactant ſermones, eique vim afferre conſtituunt. Quibus tum illa pudica mens correpta fuerit angoribus, quis explicet? Iam omne aberat humanum præſidium: vnum ſolum ſupererat, vt precibus Domini miſericordiam implorarent. Quod cum facerent ſanè deuotè, auditur mox tanquam ſonitus aduentantis magni cuiuſdam exercitus, itemque armorum ſtrepitus: tum quoque voces clamantium, vt capiantur illi perditi latrones. Quibus illi mirabiliter conſternati, aufugiunt, nec auſi fuêre ea nocte reuerti. Manè verò ſancta Birgitta cum filia & reliquis comitibus ſuſceptum proſequitur iter. Ibi rurſus adſunt ſcelerati homines, vt quod nocte efficere nequiuerant, clara luce deſignarent, ſuamque expleteut libidinem. Et illi quidem viam ab vtraque parte obſederant, ſed percuſſi cæcitate, videre non potuerunt cum bona in Deum fiducia illac ſecurè tranſeuntes. Ita ergò, diuina fretæ protectione, Aſſiſium peruenerunt, vbi diuinis cum eſſent recreatæ conſolationibus, Romam reuerſæ ſunt.

Patitur latrones infeſtos.

Latrones occæcātur.

Cernens autem Catharina tam euidentia erga ſe diuinæ bonitatis indicia, vt prępotenti Deo poſſet magis magiſque X.
placere, virtutum cæterarum fundamentum, puta ſanctam humilitatem, vſqueadeò ſectata eſt, vt non modò ſibi ipſi vileſceret, ſed vellet etiam ab alijs vilis haberi, & duci pro nihilo. Et quamuis eius præclata extarent vitæ merita, nequaquam tamen ab alijs ſibi ſanctitatem voluit attribui, ſed potiùs non alio, quàm peccatricis loco håberi. Ab illa verò interna animi ſummiſſione proficiſcebatur exterior illa ſui abiectio, atque humiliatio in verbis & corporis habitu, cunctiſque actionibus. Nec ferre æquo poterat animo, vt ab quoquam laudaretur, laudem omnem ſuorum rectè factorum illi tranſſcribi volens, quem ſciebat bona omnia in nobis efficere & operari. Charitate quoque in Deum fuit eximia: & vt omittamus eam ab infantia preces Horarias diuæ virginis, ſeptem pſalmos, quos pœnitentiales vocant, multaque alia quotidiè legiſſe, prius quàm ſe ad dormiendum componeret, diebus ſingulis horas quatuor continenter impendebat flectendis genibus, & tundendo pectori, multiſque fundendis lachrymis in Dominicæ paſſionis commemoratione, veluti totam ſe Domino in holocauſtum offerens. Deinde & nocturnis & diurnis feſſa laboribus, ſomno membra fatigata permiſit, ſed non valdè diuturno. Nam ſemper admodum manè ſurgens, redibat ad preces, in ſilentio quotidianum Deo ſacrificium impendens, nec ante meridiem, niſi vrgeret neceſſitas, à ſanctis occupationibus deſiſtens. Orauit quodam tempore Romæ ante aram ſancti Iohannis Euangeliſtæ in æde maiori Diui Petri, apparuitque illi fœmina peregrina, alba induta veſte, præcincta balteo, album ferens in capite velamen, & pallio atro operta. Acceſſit autem celeriter ad illam, ſalutanſque eam nominatim, ſupplex rogauit, vt oraret pro anima Noricæ. Sciſcitante autem Catharina cuias eſſet, reſpondit ſe Suedam eſſe, vxoremque fratris eius Caroli obiiſſe. Tum illa rogauit, vt veniret ad ædes matris ſuæ. Illa verò ait id ſibi non licere: porrò breui ipſas habituras non parum ſubſidij è patria. Nam Noricam legâſſe eis auream capitis ſui coronam, iterumque repetebat, vt fideliter precarentur pro anima illius: ſicque diſparuit. Admirans autem Catharina, rogabat ancillas, quonam abijſſet matrona illa. Reſponderunt illæ, ſe quidem audiuiſſe vocem cum ipſa loquentis, ſed neminem vidiſſe. Stupens igitur indicauit matri ſuæ, cui oranti reuelatum fuit migrâſſe è corpore Gidham vxorem Caroli, eiuſque animam petendæ opis cauſa, filiæ apparuiſſe. Non multo pòſt venit è Suedia Ingeualdus Amundſſon, familiaris Catharinæ: qui ei & obitum indicauit Gidhæ, & coronam attulit auream, quam pro more patriæ in capite ferre ſolebat. erat enim ex nobiliori Noricorũ ſtemmate orta. Fuit autem tanti pretij corona illa, vt ad totius anni victum S. Birgittæ & filiæ Catharinæ, totiq; earum familiæ ſuffecerit. Solebat verò Catharina Domino preces oblatura, locum ſecretum expetere, vt poſſet liberius Domino cor ſuum effundere.

S. Catharinæ eximia humilitas.

Precib⁹ diutiſſimè incumbit.

Anima vxoris Caroli apparet ei, & petit pro ſe orari.

Fvit ſanè tanta erga proximos beneuolentia & commiſeratione, vt poſſet ipſa quoque ſibi vſurpare illud ſancti XI.
Iob: Ab infantia mea creuit mecum miſeratio, nempe erga inopes, & morbis affectos. Solebat enim ſanctiſſima mater eius adhuc tenellam ſecum ad domos hoſpitales, & noſocomia ducere, & illic ipſa inſpectāte, miſerorum plagas, vulnera & vlcera ſine horrore ſuis manibus deuotè contrectare, multa quoque ęis conferre beneficia, & optimis ſermonibus illos conſolari: vt filia eius exemplo diſceret per omnem ætatem eis ſimilia impendere humanitatis officia. Erāt quidem nonnulli, qui reprehenderent piam matrem, quod teneras filiolas ſuas ad id genus loca perduceret, veriti ne quid eis aduerſi accideret ex fœtore: at illa reſpondit, ea cauſa ſe id facere, vt diſcerent filiæ ſeruire Chriſto in morbidis & egenis. Et certè filiæ eius Catharinæ materna tum dicta, tum exempla adeò pectus penetrauerant, vt erga pauperes & afflictos ſumma afficeretur miſericordia, eoſque tum ſermonibus, tum beneficijs liberaliter confoueret. Solebat verò etiam clam noctibus matri in duro pauimento cubanti tegmē capitis ſui ſupponere, dolens venerabilem dominam tam duriter ſe habere. Et quia animi deuotionem vel maximè impediunt mundi & carnis deſideria, ea tanquā virus mortiferum ſummopere conata eſt profligare, & vt poſſet pro modulo ſuo Chriſto ſe conformare, qui cùm diues eſſet, propter nos egenus factus eſt, & humiliauit ſemetipſum: paupertatem & abiectiorem viuendi rationem vltrò complexa eſt: mundiq; calcatis diuitijs, voluptatibus & pompis, imò ipſa quoque propriæ voluntatis abdicata libertate, alteri ſe per obedientiam ſubiecit, & exilium, poſthabitis amicorum ſolatijs, ipſa patria charius habuit, vt poſſet dilectiſſimo Domino ſuo & rebus cæleſtibus animi intentionem liberius affigere. Hanc verò eius voluntariam ſui abiectionem munificus ille caſtarum mentium ſponſus Chriſtus Ieſus etiam in hac vita in gloriam commutauit. Nam cum aliquando quædam nobiliores Romanæ matronæ peterent à matre eius, vt permitteret ei cum ipſis animi cauſâ extra muros egredi, idque ob illarum inſignem probitatem mater annueret, vbi ad vinearum macerias ventum fuit, viderentq; matronæ botros vltra macerias propendere, rogabant S. Catharinam, vt illos botros ipſis decerperet. Erat enim procera corporis ſtatura, præter alias egregias vſque hominis dotes, quæ eam cunctis reddebant amabilem. Illa verò ſtudio paupertatis iam manicas habebat attritas & conſutas, neq; verebatur apud tantas matronas vilis & inops videri. Itaque extendit brachia, vt vuas carperet: & ecce matronæ illæ videre ſibi viſæ ſunt brachia eius purpura magnî precij operta. Accedunt igitur præ multa admiratione, tanguntque ſingulæ, cernuntq; manicas inſigni purpura rutilantes, aiuntq; ad eam: Quis vnquam crederet, domina Catharina, tanti precij veſtibus vti te voluiſſe? Ignorabant enim Chriſtum cohoneſtâſſe ſponſam ſuam. Teſtabatur hæc familia, quæ his interfuerat, itemq; ſanctæ memoriæ magiſter Petrus, eius confeſſarius.

Iob 31.

S. Birgittæ pietas erga morbis afflictos.

Prauas cupiditates abominatur.

2 Cor. 8.

Viles manicę apparent purpureæ.

Decvbvit quandoque ſancta virgo, matre adhuc Romæ degente. Erat tum graui correpta morbo, petijtque ab XII.
eius matre eam inuiſendi copiam quidam nobilis baro, Ludouicus nomine. Erubuit verò familia, quod vir tantus ad eam in vili lectulo iacentem eſſet acceſſurus. Erat is lectulus ſtramineus: ad caput ceruical exiguum: porrò operimentum vetuſtum conſutum, ac nullius penè precij. Sed Dominus Ieſus, qui ſua inopia ſeruorũ ſuorum voluntariam paupertatem

Pauptas ei⁹ à Chriſto cohoneſtatur.

pertatem maximè illuſtrem reddidit, non defuit ſponſæ ſuæ. Cùm enim potens ille & opulentus vir multis ſtipatus ad eam acceſſiſſet, videbatur ei lectulus illius aureo & purpureo tectus operimento. Stupens igitur dixit famulis ſuis: Hæ dominæ pauperes ab omnibus putantur: nam ſæpè ob res neceſſarias emendas pecuniam mutuò accipiunt. Præſtaret, illas tanti precij purpuram, tantumque apparatum, quem illic vidimus, diſtrahere, quàm premi inopia. Inter alias virtutes, quarum celebri opinione apud omnes mirificè redolebat, erga domeſticos, & qui eam iniuria afficerent, ſancta virgo egregiam ſemper animi patientiam declarabat. Accuratè enim ſecum perpendit, ſi quid à nobis benè geſtum ſit, id facilè redigi in nihilum, ſi ſit animus patientia deſtitutus. Vt igitur ſolent odores tum latiùs ſpargi cùm commouentur: ita hæc ſancta virgo, iniurijs & perſecutionibus infeſtata, præcipuam exhibebat patientiam: haud aliter quàm qui eam affeciſſent beneficio, diligens eos, à quibus offenſa fuiſſet. Verùm autem vera quis ſit humilitate præditus, tum poteſt intelligi, ſi placidè ferat iniuriam. Præclarum ſanè huius venerabilis virginis patientiæ teſtimonium reddidit religioſa, Deoque ſacrata virgo Margareta Caroli fratris eius filia: quæ cum quinquennio ei inſeruiiſſet, affirmabat ſe nullam vnquam impatientiæ vocem, imò ne ſignum quidem commoti animi in eos, qui eam læſiſſent, animaduertere potuiſſe.

Ei⁹ egregia patientia.

XIII. Annis viginti & quinque cum ſanctiſſima matre ſua Romæ, & quocunque illa profecta fuiſſet, permanſit: ſacra cum illa loca inuiſens etiam procul in diuerſis & longinquis regionibus, Dominicumq; adiens ſepulcrum in Ieruſalē. Feruens Chriſti amor tantos labores facilè ſuperauit. Cùm eſſent Hieroſolymæ, ſancta mater eius febre correpta eſt, quæ etiam illi inhæſit, donec Romam reuerteretur: vbi Chriſtus obitus eius diem, & pleraque alia ei reuelauit. Et illa quidem ſanctiſſima matrona Romæ defuncta eſt & humata: ſed poſt quinque ſeptimanas inde recedens filia eius, ſecum eius ſacras reliquias abſportauit in Suediam. Interim multæ ad eam accedebant matronæ tum nobiles, tum etiam è plebe, ſacras illas reliquias deuotè exoſculantes: quas virgo ſancta hortabatur, vt poſtabitis mundi labētis illecebris ac pompis, cœleſtibus bonis ardenter inhiarent. Et multi ſanè vtriuſque ſexus nobiles, eius ſermonibus permoti, ad meliorem ſeſe frugem recepēre. Venit tandem cum ſacro pignore Dantiſcum in Pruſſiam, vbi ſanè ſeueriter reprehendit peccata Crucigerorum, propoſuitque eis minas terribiles, diuinitus matri eius reuelatas. Poterat tum dicere cum Propheta: Loquebar in teſtimonijs tuis in conſpectu principum, & non confundebar. Stupebant verò illi cum diuina ſapientia coniunctam virginis eloquentiam, nec potuit quiſquam cōtradicere vera loquenti. Inde nauigant Suediam verſus, & ſtella duce, quæ Solis fertur ſuperâſſe ſplendorem, meridiè perueniunt ad quendam Suediæ portum, de quo ne cogitârant quidem. Inde ſoluentes, appellunt ad Oſtrogotthiæ portum Sudhercopenſem. Vbi eorum aduentus innotuit, quem iam multi auidè expectauerant, innumera eis occurrit multitudo nobilium, plebeiorum, clericorum & monachorum, qui illos & ſacras reliquias S. Birgittæ, multorumq; aliorum ſanctorum, quas matri & filiæ donauerant Cardinales, regina Neapolitana, barones & nobiles matronæ Romanæ, compluresq; monaſticæ vitę profeſſores, cum præcipua deuotione & gaudio vſque ad monaſterium Watſtenam deduxēre. Venerat cum S. Catharina Petrus de Aluaſtro, ordinis Ciſtercienſis Prior admodum venerabilis. Is à Sudhercopia Watſtenam vſque in vrbibus & pagis crebrò ſermonem habuit ad populum confluentem, exponens eis quàm mira Deus per illam feciſſet, quantiſq; miraculis illuſtrâſſet matrem eius ſanctiſſimam Birgittam diuerſis in regionibus.

Annis 25 peregrè vixit cum matre.

Anno 1373. S. Birgitta moritur.

V. de eius vitam 23. Iulii c 17.

Pſal. 118.

Reuerentia Suedorum erga ſacras reliquias.

XIV. Cvm Lincopiam veniſſet S. Catharina cum ſacris reliquijs, Nicolaus ſanctæ memoriæ eius vrbis Epiſc. obuiam proceſſit, idque ritu ſolenni cum clero & monachis, populo ſubſequente. Pulſabantur campanæ, reſonabant organa, laudes canebantur Deo, qui eſt mirabilis in ſanctis ſuis, & glorificat honorificantes ſe. Vbi ad maiorem ædem ventum eſt, concione abſoluta, Epiſcopum & canonicos ſeorſim cōuocat Catharina, ſua negocia explicat, & ipſum antiſtitem cum multa reuerentia de quibuſdam ieiunijs immoderatis admonuit. Multo enim tempore ille ſe incluſerat, ſoli Deo vacans in ieiunijs, vigilijs & precibus, poſthabita cura paſtorali: non quod laborem detrectaret, ſed quod malè vſqueadeò excreuiſſent in regno Suediæ, vt citra cleri & eccleſiarum diſpendia non poſſet ſe murum opponere pro domo Domini. Zelus domus Dei comederat eum, & opprobria exprobrantium priuilegijs eccleſiæ ceciderāt ſuper eo eius. Sed audito ſapienti ſanctæ virginis conſilio, decreuit æquo ferre animo afflictiones: multumq; deinceps veneratus eſt eam. Tandem quarta feria intra octauas Petri & Pauli ad Wadſtenenſe monaſterium S. Catharina peruenit, & cum ingenti gaudio excepta eſt. Habita deindè collatione cum fratribus, ad ſorores ſiue ſanctimoniales ingreſſa eſt, cum illis intus permāſura. Ab eo autem tempore cœpit illis præeſſe, & regulam Saluatoris, quam apud matrem tot annis didicerat, ipſis ſuo exemplo declarare: multumq; abhorrebat ab illis omnibus, quæ eſſent à ſancta illarum profeſſione aliena. Inprimis autem deteſtabatur obtrectationes, quæ alienæ famæ morſus venenatos infigunt. Videbant in ea omnes tum fratres, tum ſorores exempla totius honeſtatis & ſanctimoniæ: feruorem in diuinis officijs, in rebus duris & aduerſis patientiam. Poſt preces horarias ſolebat cum vna è ſororibus pſalterium relegere. Euocabat autem modò ſingulas, modò vniuerſas ſorores, & ad regulæ obſeruantiam humaniſſimè eas incitabat.

1 Reg. 2.

Lincopenſē antiſtitē ob ieiunia immoderata reuerenter admonet.

Præeſt monaſterio Watſtenēſi.

XV. Posteaqvam reliquiæ beatiſſimæ Birgittæ in Watſtenenſi cœnobio repoſitæ fuēre, multis cœperunt coruſcare miraculis, permultiq; ex diuerſis regionibus eò confluxēre, laudantes Dominum in operibus admirandis, quæ per eius merita fiebant. Permouit ea res regem & regni proceres, miſeruntq; Catharinam, vt Romæ ageret cum Pontifice de S. Birgittæ in diuos relatione. Fecit illa, vt iuſſa fuit, & Romam veniens, omnium in Romana curia animos negocio huic promouendo addictos comperit. Veniebant tum ad eam multi Romani nobiles, eius preces expetentes, memores priſtinæ eius conuerſationis. Erat id temporis extra vrbem vidua quædam nobilis, ſoror Latini baronis Romani. Ea viuebat parum honeſtè: admonitaq; crebrò à fratre ſuo Latino, & viris religioſis, vt caſtè viueret, non ſolum nihil mutata fuit, ſed multo etiam magis voluptatibus dedit operam. Ægrè tandem ab ea Latinus impetrauit, vt Romę cum ipſo moraretur. Et eò quidem venit cum multo faſtu, ſed in tantam incidit ægritudinem, vt eius ſalus à medicis deſperaretur. Tum frater eius per ſeipſum & alios pios homines multum admonebat illam, vt peccata ſua purè confiteretur. Illa animo obdurato ſemper reſpondebat, ſe ſatis eſſe confeſſam. Rogauit igitur Latinus S. Catharinam, vt vellet miſeram adire, & inuitare ad veram confeſſionem: plurimum enim de eius ſanctitate ſibi pollicebatur. Illa vt erat ad conſolandos ægros ſemper propenſa, nihil detrectauit: venit ad languidam: hortabatur vt integrè confiteretur, ſed nihil obtinuit. Cernens ergò eius obſtinatū animum, orat circumſtantes, vt Deo preces offerant pro ſalute miſeræ: moxque in genua procumbit, Deum rogatura. Et ecce repentè e Tiberi perſpicuè cernebatur emergere fumus quidam aterrimus, figura orbiculari, ingenti mole inſtar plauſtri fœno onuſti. Is ſurſum elatus in aëra, ferebatur pēdulus ſupra ædes, vbi illa decumbebat, tantæq; illic extitēre tenebræ, vt alij ab alijs videri non poſſent. Magno autem impetu è cælo ruens illa fuligine nigrior moles, ſolo tenus oppreſſit domum proximam cubiculo, in qua miſera iacebat. Ad cuius terribilem horridiſſimumq; fragorem ægra ingenti timore correpta, Catharinam ad ſe vocat, promittitq; cum lachrymis ſe facturam, quicquid illi viſum eſſet. Mox accerſitur confeſſarius, ipſa id ſummoperè, quæ priùs tota abhorruerat, expetente: factaq; diligenter confeſſione, altero manè ſacramentis munita, ſpiritum efflauit. Quotquot verò illic aderant, fatebantur eam gratiam illi precibus S. Catharinæ obtigiſſe.

Miracula ad reliquias S. Birgittæ.

Orat ꝓ fœmina induruta, & illa reſipiſcit.

XVI. Romæ matrona quædam nobilis ſeptem abortus ediderat. Cernens verò ſe marito ea cauſa minus gratam, cùm iam iterum grauida eſſet, ſupplex adijt S. Catharinam, de cuius ſanctitate nihil hæſitabat, eique ſuam expoſuit cala-

mitatem. At illa quaſdam ei ſanctiſſimæ matris ſuæ reliquias dedit, admonens, vt vſque ad partum illas apud ſe deferret, promittens etiam ſe parturienti adfuturam. Vbi pariendi cœpit adeſſe tempus, matrona ad ſe illam aduocat. Illa celeriter accurrit, adeſt laboranti, nec ceſſat à precibus, donec viuam eſt enixa puellam, quam etiam Birgittam voluit nominari. Tota verò vrbe eius rei fama diſperſa eſt, & omnes non vulgari miraculi loco habuêre. Accidit etiam quandoque, vt, Catharina Romæ manente, Tiberis tanta exiſteret inundatio, vt Romani Vrbis excidium vererentur. Iam enim pontem Lateranenſem, & S. Iacobi monaſterium, multaque adiacentia ædificia vnda exceſſerat. Itaque habito conſilio aduolant ad ſanctam Catharinam, orant vt ne grauetur cum ipſis deſcendere ad inſanientem fluuium, ſuas preces illi oppoſitura. Illa cum lachrymis negat, ſe indignam arbitrata. At Romani eam vel inuitam tollunt, & è domo exportatam, ſæuientibus vndis obijciunt. Mox vt illa aquas pedibus attigit, eæ retrorſum abiêre, Suum alueum repetentes. Stupent omnes, laudantque immenſam creatoris potentiam, qui etiam in vndis mirabilia efficit per ſanctos ſuos. Huic ſpectaculo aderat ſanctæ memoriæ D. Petrus Prior ordinis Ciſtertienſis, cuius ſupra mentio habita eſt, dixitque familiæ ſanctæ Catharinæ: Memoria retineatis ea, quæ vidiſtis hodiè, hæc namque & alia eius miracula & virtutes olim requirentur. Cùm autem ſancta virgo profecta eſſet Neapolim, illicque hæreret ob colligenda & conſcribenda miracula, quæ per B. Birgittam tam in vita, quàm poſt obitum eius Dominus ibi operatus eſt, fama ſanctitatis eius permota, quædam magna domina venit ad eam, & cum lachrymis explicauit ei, quemadmodum filia eius, viro orbata, grauiſſimè infeſtaretur à dæmone nocturno, quod quidem ob communem verecundiam non eſſet auſa aperire propinquis, ſed ex opinione ſanctitatis eius ſumpta fiducia, ipſi indicare non dubitâſſet. His auditis, valdè illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè ſecum legens ſemel ſalutationem angelicam, vt ſemper erat ſolita, cùm de rebus ſpiritalibus conſuleretur, ſaluberrimum eius conſilium impertiit. Primò, vt purè ſua peccata confiterentur. Aiebat enim, ob peccata in confeſſione celata, plerunque id genus illuſiones accidere. Deindè vt nudis pedibus, & abſque lineis induſijs cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam paſſionis Chriſti, coram imagine ipſius à cruce pendentis legerent ſepties Dominicam orationem, & angelicam ſalutationem. Addebat verò, ſe quoque, licet indignam, ex commiſeratione libenter pro ipſis Dominum rogaturam. Fecerunt illæ dominæ, vt iuſſæ erant, & ecce die octauo veniunt ad Catharinam, ingentes Domino gratias agentes, quod iam liberatæ eſſent ab illo impuro dæmone. Catharinæ conſilijs obtemperando. His & id genus alijs magna ſanctitatis exiſtimatio conciliata eſt S. Catharinæ non modò Romæ & Neapoli, ſed etiam in multis alijs Italiæ & Germaniæ regionibus: compluresque afflicti ad eam confugiebant, vt eius precibus à Domino conſolationem obtinerent, nec ſunt ſpe fruſtrati ſua.

Matronæ ſepties abortienti vnam prolē impetrat.

Tiberis inundationē ſiſtit.

Dæmonem muliere abactum, ſaluberrimis datis conſilijs, profligat.

XVII. Expeditis Neapoli, quæ illic exequenda ſuſceperat, Catharina Romam redijt, & vrgebat quidem matris ſuæ in diuos relationem: ſed Pontifice Gregorio XI. moriente, non potuit ita facilè rem ad effectum perducere. Itaq; totum illud negotium ad Vrbanum VI. Romanum Pontificem deuolutum eſt. Nouerat is Pontifex Birgittam, & cupiebat, eius ſanctitatis conſcius, eam ſanctorum catalogo adſcribere, ſed ſchiſma tum recens ortum, multaq; alia eius conatus retardabant. Iam quinquennium Catharina Romæ egerat huius rei cauſa, non ſine magnis impendijs: ſed cum videret ob ſchiſma impendens ſpem nullam meliorem oſtendi, quæcunque ad impetrandam ſanctæ matris ſuæ canonizationem, vt vocant, facere videbantur, putà vitam & miracula eius, cum fide dignis teſtimonijs conſcripta, Romæ reliquit, diuinæ prouidentiæ rem totam committēs: impetrataq; à ſummo Pontifice Regula Saluatoris, & priuilegijs quibuſdam monaſterii Watſtenenſis, conſtituit redire ad ſuos. Erat tum Romæ Cardinalis Eleazarus, qui à iuuētute ſua multum dilexerat S. Birgittam tam viuentem, quàm vita functam, quippe qui in vita rectè inſtituenda eius ſemper cōſilijs ſe accommodauerat. Is Catharinæ quæcunque potuit in eius promouendis negocijs beneficia & auxilia humaniſſimè præſtitit, illius vitæ ſanctitate permotus. Romanus quoque Pontifex Vrbanus VI. cum cæteris dominis Cardinalibus, ſingulari quadam beneuolentia eam proſequens, literas Apoſtolicas ei contulit ad loca omnia, ad quæ eſſet acceſſura: adiuncto etiam ei magnæ auctoritatis viro, qui per Italiam & Alpes vſque tutò eam deduceret. Eæ literæ effecerunt, vt ab Italiæ & etiam Germaniæ principibus, & ciuitatum magiſtratibus admodum honorificè exciperetur. Vbi in Pruſſiam tandem peruentum eſt, labore & morbo valdè exhauſta curru vehebatur. Quidam verò ex eius familia ſomno correptus, è curru decidit inter equorum pedes: porrò ſuccedentes mox rotæ adeò eius coſtas attriuerūt, vt vix anhelitum ducere videretur. In currum autem ſubleuatus, animum Catharinæ multo dolore affecit. Itaque ſuo more dicebat angelicam ſalutationem, & leuiter hominis quaſſatum latus contrectabat. Mox adeò ille reſtitutus eſt, vt qui præ doloris acerbitate ſpirare vix poterat, eodem die lætus diſcurreret, Chriſtum laudans & S. Catharinam, cuius meritis eſſet ſalutem tam celeriter adeptus. Porrò ab eo tempore, quo ab vrbe diſceſſit, corpore cœpit debilitari: & licet morbus quotidiana caperet incrementa, at nihil ei de animi pietate & deuotione diſceſſit: nec medicorum voluit vti opera, quippe quæ toto pectore cuperet diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Deinde in monaſterium Watſtenenſe reuerſa, ab octauis Apoſtolorum Petri & Pauli vſque ad Dominicæ annunciationis ſolennitatem, varijs continenter exercebatur corporis moleſtijs. Sed quanto erat corpore infirmior, tāto magis animi virtus & robur augeſcebat. Accidit tum, vt quidam ex familia monaſterij ab alto ædificio præceps in ligna & lapides decideret, fractiſq; dextri lateris oſſibus, vix ſpiritum trahere videretur. Id vbi illa reſciuit, ad monaſterij oſtium deſcendit, oratione præmiſſa læſa mēbra tetigit, doloremq; omnem ita repentè depulit, vt æger, membris conſolidatis, ſtatim ad laborem reuerſus ſit, magnificans Deum, qui talem poteſtatem dedit hominibus.

Vrbani Pōtificis erga eam beneuolentia.

Sanat cōtactu manus ſuæ hominē mirè cōfractum.

Item alterum.

XIIX. In dies autem morbo inualeſcente, beata Catharina crebrò ſe ſacramentorum vſu muniuit. Ab eo autem tempore, quo cum matre peregrinationes ſuſceperat, quotidiè ſolita fuit peccata ſua corde contrito confiteri: interdum bis terve id faciebat. Sciebat enim, Cōfeſſionem eſſe ſalutem animarum, vitiorum expultricem, virtutum inſtauratricem, oppugnatricem dæmonum, & quæ tum os tartari obſtruat, tum paradiſi portas reſeret. Euchariſtiam verò in hac extrema ægritudine ob ſtomachi paſſiones ſumere non audebat: ſed quibus poterat deuotionis ſignis ſacroſanctum Chriſti corpus venerans, leuatis in cœlum oculis, & quia lingua non poterat, ſpiritu Dominum deprecans, adſtātibus ſororibus, feliciter obdormiuit. Viderunt tum homines quidam religioſi ſupra domum, in qua corpus eius exanime iacebat, per dies & noctes ſtellam conſiſtere, donec eſſet tradita ſepulturæ. Corpore autem ad monumentum allato, ſtella pariter ſuo viſa eſt loco moueri, tanquam obſequium funeri præſtitura. Inter Miſſarum autem ſolennia, corpore in templo repoſito, ſtella manſit pendula ſupra feretrum: denique corpore humato ſtella euanuit. Nec deerant, qui ſanctè iurarent, vidiſſe ſe luminaria mire radiantia in aëre, quæ ipſum feretrum antecederent, dum ad eccleſiam deportaretur. Ad eius obitum in Watſtena plurimi conuenēre prælati, archiepiſcopi, epiſcopi & abbates ex regnis Suediæ, Daniæ, Noruegiæ, & Gotthiæ. Aderat etiam Ericus filius regis Suediæ cum multis principibus, magnatibus & baronibus: vt omittamus inferiorum ordinum clericos & laicos, quorum fuit ingens copia. Sacrum ſanctæ virginis corpus exportabat Ericus iam dictus cum regni principibus & proceribus: ſed turbis ad contingendum illud certatim irruentibus, ægrè potuit ad ſepulchrum deferri. Sepulturæ officium non ſine lachrymis expleuit ſanctæ memoriæ Nicolaus Lincopenſis antiſtes, adſtantibus illi archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus & multa cleri frequentia. Inter hos erat Tordo epiſcopus Strengenenſis, magna tum eruditione, tum authoritate præditus. Is pro ſingulari erga illam

Confitetur quotidie annis plurimis.

Reddit ſpiritum anno 1381.

Apparet ſtella.

Ericus regis filius portat eius ſacrum corpus.

etiam

etiamnum in corpore degentem familiaritate & deuotione, manum eius comprehendit, eius ſe precibus commendans. Et ecce ſenſit ille ſibi manum ſuam fortiter comprimi manu ſanctæ Catharinæ, vt ſolet fieri inter illos, qui mutuò ſibi fidem dant. Et quidem non parum apud Romanum pontificem eiuſque Cardinales & eos, quos curiæ officiales vocant, iam olim laborauerat Catharina pro obtinenda illi ſuæ electionis confirmatione, cum ea cauſa is Romam veniſſet. Obijt multa veneratione digniſſima Catharina in monaſterio Waſtenenſi anno Chriſti 1381. XI. Calendas Aprilis, pridiè Annunciationis Dominicæ. Ad eius tumulum & ſanctam memoriam multa piè petentibus præſtantur beneficia, largiente illo, qui in ſanctis ſuis & laudabilis & mirabilis eſt: cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Nota rem miram.

DE S. BENEDICTO MONACHO EX S. GREGORII LIBRO III. DIALOG. CAPITE XIIX. An. 530.

FRATER quidam mecum eſt in monaſterio conuerſatus, in ſcriptura ſacra ſtudioſiſſimus, qui me ætate præibat: hic ex multis, quæ neſciebam, me ædificare conſueuerat. Huius itaque narratione didici, quod fuit quidam in Campaniæ partibus intra quadrageſimum Romanæ vrbis milliarium nomine Benedictus, equidem ætate iuuenis, ſed moribus grandæuus, & in ſanctæ conuerſationis regula ſe fortiter ſtringens. Quem Totilæ regis tempore cum Gothi reperiſſent, hunc incendere cum ſua cella moliti ſunt. Ignem namque poſuerunt, ſed in circuitu arſerunt omnia, cella verò illius igni comburi non potuit. Quod videntes Gothi magiſque ſæuientes, atq; hunc ex ſuo habitaculo trahentes, non longè aſpexerunt [a] ſuccenſum clibanum, qui coquendis panibus parabatur, eumque in illo proiecerunt, clibanumque clauſerunt. Sed die altero ita illæſus inuentus eſt, vt non ſolum eius caro ab ignibus, ſed neque extrema vllo modo veſtimenta cremarentur.

23. Mar. S. Benedicti encomium. Cella eius c buri non poteſt.

[a] In ſuccenſum fornacem coniicitur, vnde illæſus euadit.

CERTAMEN SS. VICTORIANI ET SOCIORUM MARTYRUM A VICTORE *Vticenſi Epiſcopo conſcriptum, habes 13. Iulij, vbi & de S. Eugenio Carthaginenſi Epiſcopo, & alijs Martyribus agitur.* An. 480. 23. Mar.

DE SS. TIMOLAO, DIONYSIO, ALIISQUE SEX MARTYRIBUS, EX HISTOR. ECCLESIAST. EUSEBII LIB. 8. cap. 13. *interprete Iohanne Chriſtophorſono.* An. 280.

I. DVM gentiles publica inter ſe feſta celebrabant, & conſueta agebant ſpectacula, inter alia, quæ magnoperè ipſis in optatis erant ad contemplandum, crebro hominum ſermone ferebatur, Chriſtianos qui dudum erant ad beſtias damnati, certamen confecturos. Cùm verò huius rei fama latiùs manaret, & apud omnes paſſim vagaretur, adoleſcentes numero ſex, quorum vnus genere Ponticus, nomine Timolaus: alter ex Tripoli vrbe Phœniciæ, qui Dionyſius nuncupatus fuit: tertius Eccleſiæ Dioſpolis ſubdiaconus, qui Romulus dictus eſt: quartus Pauſis, & quintus Alexander, vterque Ægyptius: ſextus huius gentilis Alexander ex vrbe Gaza, proprias manus, quo ardentem martyrij cupiditatem ſignificarent, antè colligantes, ad Vrbanum, qui iam beſtias ad Chriſtianos dilaniandos emiſſurus eſſet, curriculo currunt, ſeque Chriſtianos liberè confitentur: atque ipſa ſua propenſione tanquam ad aciem inſtructa, & ad quodque diſcrimen admodum parata liquidò declarârunt eos, qui in vero Dei, omnium rerum fabricatoris cultu gloriantur, violentas immanium ferarum incurſiones nequaquam formidaturos. Vnde profectò tum ipſum Præſidem, tum illos, qui cum eo erant, in repentinam admirationem traducentes, extemplo in carcerem contruduntur.

24. Mar. Anno 303. Sex egregii adoleſcẽtes martyrio ſe offerunt. Vrban præfectus prouinciæ.

II. NON multis diebus pòſt, alij duo fuère in eorum numerum adſcripti: vnus, qui acerba & varia tormenta propter fidei ſuæ confeſſionem, varijs temporibus oſtentatam, anteà exhauſiſſet, Agapius nomine: alter qui res, ad corporis vſum neceſſarias, illis martyribus ſubminiſtraſſet, Dionyſius appellatus. Omnes iſti, octo numero, vno die, nempè vigeſimoquarto menſis Dyſtri, hoc eſt, ad nonum Calendas Aprilis, in ipſa Cæſarea ſecuri percuſſi obeunt. Per idem tempus duo ex Imperatoribus, quorum alter primum ac ſummum Imperij gradum, alter ſecundum poſt illum obtinebat, ad priuatam quandam vitæ rationem ſe tranſtulerunt, atque reſpublica langueſcere, & ægra eſſe cœpit. Paulò pòſt Imperio Romano contra ſe diſſentiente, bellum graue & acerbum inter ipſos Imperatores mutuò excitatur: neque ſeditio ac tumultus in ea commotus priùs ſedatus fuit, quàm pax aduerſum nos in vniuerſis orbis partibus, quæ Romano paruère Imperio, firma conſtitueretur. Nam ſimul ac illa omnibus inſtar lucis cuiuſdam ex tenebricoſa & obſcura nocte exorta fuit, communis Imperij Romani ſtatus iterum ad ſtabilitatem, amicitiam & pacem reſtituitur, mutuamque concordiam, quam à maioribus acceperat, recuperauit.

Octo martyres vno die iugulãtur. Diocletianum & Maximianum Imperatores intelligit: qui quo tempore, quaue de cauſa ſe Imperio abdicauerint, vide Baronium anno 304. habes & cauſam eorum abdicationis in Actis ſanctæ Menæ, decimo Septemb.

HISTORIA S. AGAPETI EPISCOPI, AUTHORE SVIDA, An. 230.

AGAPETVS Synadorum Epiſcopus fuit, quem quidem Euſebius Pamphili magnopere commendat, eximiaque per ipſum edita miracula commemorat, montes videlicet, fluuioſque è proprijs ſedibus in alias translatos, necnon mortuos ad vitam reuocatos. Ad hæc, quod Maximinus eum, dum rei militari operam daret, vt Chriſtianum voluit de medio tollere, quippè quod multos eius præclara facinora demirari intelligeret.

24. Mar. Nota hic, nonum librum Euſebii, vbi de Maximino agitur, apud nos non haberi integrum, cum hæc & alia multa ibi deſiderentur: niſi velis hæc ſcripſiſſe Euſebium non eo libro hiſtor. ſed in commentarijs, quos de martyribus ſe ſcripſiſſe teſtatur: quæ etiam non extant.

An. 1475.

MARTYRIVM SIMONIS INNOCENTISSIMI PVERI TRIDENTINI, A IVDÆIS CRVDELITER NECATI,

authore Iohanne Matthia Tiberino.

24. Mar. IOHANNES Matthias Tiberinus, liberalium artium & Medicinæ Doctor, magnificis Rectoribus, Senatui populoque Brixiano ſalutem. Rem maximam, qualem à paſſione Domini ad hæc vſque tempora, nulla vnquam ætas audiuit, ad vos ſcribo magnifici Rectores, ciueſque præclariſſimi: quàm nuper his diebus elapſis Dominus noſter Ieſus Chriſtus, humano benignè miſertus generi, tanto tamque horribili ſcelere ſtomachatus, tandem produxit in lucem: vt catholica fides noſtra, ſi qua in parte debilis eſt, fiat tanquam turris fortitudinis, & antiqua Iudæorum rabies toto ex orbe Chriſtiano deleatur, & de terra viuentium, eorum penitùs memoria pereat. Audite, qui regitis populos, inauditum ſcelus, & paſtorum more fidelium veſtris populis inuigilate. Expergiſcantur habitantes terram, & videant quales in ſinu proprio viperas nutriant. Crudeles Iudæi non ſolum Chriſtianorum res rabioſa vſurarum fame conſumunt, ſed in capita noſtra perniciemq; coniurati, filiorum noſtrorum viuo ſanguine paſcuntur, quos atroci in ſynagogis ſuis affligunt ſupplicio, & inſtar Chriſti crudeli funere iugulant. I.

Iudęi quàm Chriſtianis pernicioſi.

NVPER in ciuitate Tridentina, quæ verſus Aquilonem Italiam à Germania, Lauiſio flumine interlabente, diſterminat: ea in regione, quæ ab Atheſis ponte recedens, verſus caſtellum à læua protenditur, tres Iudæorum familiæ conſedebant, quorum capita fuêre Tobias, Angelus & Samuel: apud quem ſenex quidam * barbatus, Moyſes nomine, quem venturi Meſſiæ tempus & horam prophetico ſpiritu ſcite decãtabant. Hi ea in hebdomade, quam nos Chriſtiani ſanctam appellamus, die Martis, duodecimo Calend. Aprilis, anno incarnati Verbi ſeptuageſimoquinto ſupra millenum quatercentenum, conuenerunt in domum Samuelis, vbi Synagoga & eorum templum, ſpectandi gratia viuētem vitulum, qui ad eos ea luce de Leuigi pago delatus erat. Et dum inter ſe plurima vario ſermone conferrent, Angelus hanc rabido fudit de pectore vocem: In iſta Paraſceue & carnes & piſces abundè nobis ſunt: vnum tantùm nobis deeſt. Reſpondit Samuel: Et quid tibi deficit? Tunc coniectis oculis adinuicem taciti omnes intellexerũt, quod de immolando Chriſtiano infante loqueretur, quem in contemptum Dñi noſtri Ieſu Chriſti mactant atrociter, & exhauſto ſanguine veſcentes in azymis ſuis, à fœtore, quo grauiter olent, Chriſtiano ſe cruore præſeruant: huncq; ſuum appellant Ioël, id eſt, Iubileum. Sed annuebant cautiùs eloqui oportere propter ſeruos, qui, ob inſtantem paraſceuen, diuerſis impediti miniſterijs, nunc huc, nunc illuc diſcurrebant. Poſtero autem die, cùm omnes in Synagoga conueniſſent, conſultabant quonam in loco poſſent illum aptius occidere. Tobias & Angelus in domibus ſuis earum ob anguſtiam fieri recuſabant, propterea quod exiguo in loco difficile eſſet à pueris tam vaſtum facinus abſcondere: ſed propter rerum omnium commoditatem & amplitudinem loci, meliùs apud Samuelem fore aſſeuerabant. At vbi ſic decreuiſſent, diſputabant quo poſſent ingenio maſculum infantem ſurripere. Dumque inter ſe diuerſa opinione contēderent, Samuel ad ſe ſeruum ſuum Lazarum iuſſit accedere. Coram quo ſtatim cùm adſtitiſſet, Lazare, inquit, ſi tibi præſtat animus Chriſtianum puerum furari, & nobis illum tradere, centum ilicò te donabimus Philippeis. Ad quæ reſponſum paucis ita reddidit ille: Res hæc, patres venerandi, maximi diſcriminis eſt: eam ego penitus tentare recuſo. Et confeſtim exiens de templo, collectis ſarcinulis ſuis, ad alias terras commigrauit. II.

* legendum puto, morabatur.

Iudęi in Paraſceue mactant Chriſtianos omnes.

DIE autem Iouis omnes in Synagoga congregati, ad Tobiam dixerunt: Animaduertimus neminem plùs votis noſtris poſſe ſatisfacere, quàm te. Verſaris enim quotidiè cum Chriſticolis, & penè omnes tibi familiares ſunt. Facilè potes vnum intercipere: quia nemo, cùm ciuitatem obambulas, in te aduertit. Dabimus operam profectò, vt tibi multa bona à nobis ſemper accedant. Negat Tobias, & periculum in negocio multis aſſignat rationibus. At illi ſuis hunc execrationibus adſtringunt, & niſi pareat, minantur ſe illi perpetuò interdicturos Synagoga. Tobias ergò videns omnes in eum conſpirâſſe, & præmium ſibi iam fore propoſitum, auri cæca cupidine captus: Aggrediar, inquit, patres libenter prouinciam hanc. Verùm vt nôſtis, pauper ſum ego, & ad commodè viuendum ars mea non ſufficit. Sunt & plures mihi filioli: eos & me vobis vnicè commendo. Reſponderunt omnes: Adfer puerum huc, nulla enim vnquam erga te nos arguet ingratitudo. Tunc ad Samuelem conuerſus proditor, inquit: Nulla claue poſtes tui concludantur, vt ſi mihi quiſquam opportunè contigerit, intrò poſſim illum leuiter impellere. Et tranſactis veſperis egreſſus, cœpit totam viciniam ſolus obambulare: tranſienſq; per viam, quam Foſſatum vulgus appellat, ſeſe vſque ad plateam celeriter tranſtulit. At vbi commodè reperit neminem, flexit iter properè, ſimul & veſtigia retrò obſeruata legit. III.

Tobias ſe recipit puerum Chriſtianũ ſuſfuraturum.

POSTEAQVAM locum illum attigit, quem Foſſatum vocitant incolæ, inſignem puerum ante fores patris ſuper ligno ſedentem conſpexit, nomine Simonem, qui nondum vigintinouem menſes natus, adeò formoſus erat in cunctis, vt in eo non comprehenderetur, quod iure reprehendi poſſet. Et accedens, luſtrat neminem in puerum aduertere. Porrigit digitum Tobias blandus infanti. Specioſus puer, benignus vt erat facilis, candida manu capit molliter indicem. Procedit, ſequiturq; puer non paſſibus æquis. Cumque genitoris ſedem pertranſiiſſet proditor, rabida dextera pulcherrimam manum præu ſat infantis, & nunc illum trahit, & nunc mollia terga pulſans genibus impellit. Tunc reſpiciens puer, cœpit cum lachrymis pios extollere vagitus, & dulce matris inuocare nomen. Exanimatus ilicò proditor, denarium extraxit argēteum, & porrigens infanti, illum blando ſermone compeſcuit. Poſteaquàm ad extremum viæ peruenit carnifex, omnia ritè colluſtrans, cerdonem à ſiniſtris reſpicit conſuentem. Ibi exanimatus, ilicò greſſum continuit, donec aliorſum tandem lumina flecteret artifex. Tunc occaſionem nactus, celeri gradu viam pertranſiens, in domum Samuelis intruſit infantem. Hic Samuel, veluti tigris expectans ad ſanguinem, corripiens puerum, ocyùs in ſuum thalamum ſuſtulit. Prætereo hic, quanta tunc dracones illi ſunt affecti lætitia. Vlulabant ſiccis faucibus ſuper Chriſtianum ſanguinem. Et ne puer, peregrino loco deterritus, clamorem effunderet, alij porrigebant vuas, alij poma, alij res alias, quibus vt plurimùm infantes delectantur, donec ſilente puero, dies ſe cum nocte coniungeret. Intereà genitrix eius Maria puerum vt vidit abeſſe, nec ſolito more apud vicinos illum offenderet, percuſſo pectore, vnà cum coniuge Andrea, totam per ciuitatem explorabat infantem. Pueri & omnes, è quorum labris ſæpè Spiritus ſanctus eloquitur, illum apud Iudæos inquirendum aſſerebant. Futurum enim, vt eum rapuiſſent Iudæi, & in Chriſtianæ fidei opprobrium in cruce ſuſpenderent. Et niſi de medio nox repentè viæ abſtuliſſet, ad Iudæos vertiſſent iter. Vnde collapſis tenebris impulſi, flentes amarè, domum ſeſe receperunt. IV.

Simonē infantem Tobias abducit.

TEMPVS erat, quo prima quies humana reficit pectora, atque quieſcebant voces hominumq; canumque. Tunc crudelis Moyſes vnà cum reliquis atrociſſimis Iudæis benignum illum deportantes infantem, ingreſſi ſunt veſtibulũ, quod cum primis Synagogæ foribus adiungitur: ibique in ſcamno iuxta caminum reſidens, puerum ſuis ſuper genibus excepit. Porrò circumfuſi omnes, veſtem ei ad vmbilicum, & cubitos vſque verſo ordine detraxerunt, colligenteſque fluentem tunicam ſuccinxerunt lateri, ita vt à femore vſq; ad talos detractis caligis nudaretur: & apprehendens ſudarium Samuel, quod eius pendebat à cingulo, colloq; circumuoluens comprimebat puerum, ne vagitus effunderet, alij verò manus pedeſq; continebant. Tunc euaginato Moyſes cultro, ſummum virgæ perforauit infantis: correptaque forfice, cœpit maxillam dextram iuxta mentum dilaniare, & particula carnis abſciſſa, in parato ibi cratere repoſuit. V.

Atrociſſima innocentis paruuli excarnificatio.

Scindũt Iu-

Colli-

Colligebant adſtantes ſacrum ſanguinem, & alterno ordine forfice porrecta, quilibet ſibi fruſtulum viuæ carnis excindebat. Sic fecerunt omnes primi, donec vulnus oui rotunditatem multum excederet. Et ſi quando cedente laqueo puer gutture perſtrepebat, admotis crebrò manibus ad os, illum crudeliter ſuffocabant.

dçi particulas è maxilla.

VI. Hoc Moyſes ita peracto, dexteram tibiam confeſtim eleuauit infantis, eamq; ſuis ſuper genibus ſtatuens, aggreditur exteriorem partem, quæ inter cauillam & cruris muſculum interiacet, ſimiliter eodem ferro conuellere: & capta forfice, vicíſſim carnem viuam viuo cum ſanguine lacerabant. Poſtmodùm ſæuiſſimus ſenex ille, tanti ſceleris caput, ſemimortuum erigens infantem, petiit Samuelem à ſiniſtris pueri ſecum conſidere: & vterque ſanctiſſima illius brachia inſtar crucifixi violenter extendentes, hortabantur in reliquos, vt ſacrum illud corpus duris acubus infoderent. Collecti ergò omnes circum, incipientes à vertice vſque ad plantas, illum denſis ictibus perforabant, dicentes: Tolle Ieſſe minaelle parichiefelle paſſuſen pegmalen: quod eſt: Sicut Ieſum Deum Chriſtianorum, qui nihil eſt, trucidemus iſtum: ſic inimici noſtri confundantur in æternum. Iam pluſquam per horam miſerandus puer terribili durauerat in ſupplicio, & interdicto ſpiritu collapſis viribus deficiebat, attollens graues oculos in cœlum, ſuperos aduocare videbatur in teſtes, & inclinato capite ſanctum Domino reddidit ſpiritum, Purpureus veluti cùm flos ſucciſus aratro, Langueſcit moriens, lapſoq; papauera collo Demiſêre caput, pluuia cum fortè grauantur. Tunc Moyſes & omnes reliqui oculos & palmas eleuantes in cælum, egêre gratias Deo, quòd de Chriſtianis vindictam ſimul & ſacrificium obtuliſſent: relictoque illic corpore, cum plauſu & clamore maximo ſumma per tecta diſcurrentes, ineffabilem lætitiam ſe percepiſſe demonſtrârunt. Et deſcendentes ad cœnam, ſeruis præcepit Samuel, vt ſub cadis vinariis illud occulerent. Timebant enim proclamationes antiſtitis, & crebreſcente in eos magis magiſq; fama, ne furore populi capti & cæſi, ad torturam ſubitò traherentur.

Acubus totum pueri corpus perforatur.

Lætâtur, cũ malè fecerunt, & exultant in reb' peſſimis.

VII. Altero die, qui paſſionem Domini cunctis in Chriſtum credentibus ad memoriam reuocat, reſtrictis labentibus in vrbem fluuiis, parentes infantis vnà cum cohorte prætoria vbicunque quærentes, non inuenerunt eum. Die autem ſabbati conuenientes Iudæi in Synagoga, cunctis cernentibus, cadauer ſuper almomor extenderunt. Eſt enim almomor menſa quædam ante altare, vbi pſalmos, antiphonas, hymnosq, decantant. Perfectisq; orationibus ſuis, rurſus eodem in loco repoſuerunt corpus. Tertio verò die, qui ſanctum Paſcha Chriſti fidelibus attulerat, vt præſenſerũt Iudæi omnium penè mentes in eos eſſe ſuſpenſas, inito conſilio, libratisq; plurimorum opinionibus, dixerunt: Proiiciamus corpus iſtud veſtitum in flumen, quod noſtra domo ſubterfluit: & euntes ad pontificem, dicamus quoniam illud in domum noſtram aqua deduxit, & crate ferrea retentum, non potuit vnà cum flumine delabi. Talibus enim viſis, nemo credet Iudæos puerum extinxiſſe. Placuit omnibus ſententia: & aſcendens ad pontificem proditor, rerum ſeriem eo, quo fuerat inſtitutum, ordine pandit. Tunc gauiſus pontifex, Iohannem de Salis prætorem, & Iacobum de Sporo præfectum ſuæ Tridentinæ ciuitatis illic, vbi iacebat puer, ſecum iuſſit accedere. Et deſcendentes ſtatim, inuenerunt cadauer in aqua pannis inuolutum: quo protinus extracto, illiuſque vulneribus diligenter annotatis, illud in baſilica S. Petri collocauerunt: vbi maxima populorum latiguentiumq; confluente frequentia, multis maximiſque in dies miraculis fulget.

S. Pueri corpus multis claret miraculis.

VIII. Ecce Chriſtiane Ieſum inter latrones rurſus crucifixum. Ecce quid facerent Iudæi, ſi inter Chriſti fideles haberent imperium. Glorioſus Simon, virgo, martyr & innocens vix ablactatus, & cuius lingua nondum humanum ſonabat eloquium, in contemptum noſtræ fidei à Iudæis eſt extenſus in cruce. Audi, qui tam crudele hominum genus tuis in vrbibus pateris. Iudæi æterno ſtatuto decreuerunt, vt diuinæ Euchariſtiæ, beatæque Mariæ ſemper virgini quotidiè maledicatur: polluta omnia verba peccatum aſſerentes, præter illa, quæ in contemptum Romanæ Eccleſiæ vergere dinoſcuntur. Item in tertio libro Thalmud (hunc enim codicem præferunt Iudæi libris Moyſi & prophetarum: & vt magis credatur Thalmud, fabulæ addunt fabulas, dicentes, quod Deus ſtudeat Thalmud) ibi, inquam, perpetua lege ſancitur, vt ter ſingulis diebus in oratione, quam efficaciorem cunctis precibus exiſtimant, omnes Chriſti fideles deoueantur. Hanc etiam orationem ſtantes iunctis manibus, ad nullam rem mundi intentionem agentes, euomunt, viri Hebraicè, mulieres ea lingua, quam à primis annis didicerunt. Solus Leuita eam alta voce decantat, aliis omnibus reſpondentibus, Amen: Verba orationis ſic ſonant: Conuerſis non ſit ſpes, & omnes repentè diſpergantur: in matricibus minorentur paruuli, ac ampliùs non reſurgant: & omnes inimici tuæ gentis Iſraël deſtruantur, & regnum nequitiæ Chriſtianorum eradicetur, & confundatur. Fac Domine fac, impleas, quod petimus, in diebus noſtris velociter: quia tu es Deus benedictus, fugans inimicos, & deſtruens impios. Et in ſecundo Thalmud affirmant, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus maxima in inferno tormenta patiatur. Non eſt mirum Chriſtiani, ſi nos bello, fame, ſiti, grandine, pruina Chriſtus affligat: ſi nos populum ſuum, precioſo ſuo ſanguine redemptum, ſemper ad deteriora labi ſuſtineat. Cùm patiamur inter nos regnare inimicos eius, quid quæſo hoc eſt aliud, quàm ſacroſancta fide deſpecta, eius perpetuis hoſtibus adhærere? Natus eſt Simon, de quo agimus, die Veneris 6. Calend. Decembris, anno à partu virginis ſalutifero 72. ſupra millenum quater centenum, ex Andrea & Maria parentibus pauperrimis, D. Iohanne Hinderbach quarto pontifice, & domino Tridentino imperante feliciter. Ob quam rem Iudæi omnes à maiore vſque ad minorem, in carceribus catenisq; concluſi ſunt, non inde receſſuri priùs, quàm debitas pœnas luant. Valete. Tridenti 2. Nonas Aprilis, 1475.

Impiiſſima Iudæorum decreta.

Iudæi ter quotidiè Chriſtianos execrãtur.

Iudæi oẽs in carcerem coniecti.

MARTYRIVM S. PIGMENII PRESBYTERI EX MARTYROLOGIO ADONIS VIENNENSIS EPISCOPI.

An. 370.

Pigmenius Presbyter Iulianum apoſtatam & impium à puero nutriuit, & literis etiam ſacris erudiuit. Sed factus imperator, culturam pietatis poſtquam reliquit, audito quod corpora ſanctorum martyrum, qui ab eo necabantur, idem Pigmenius ſepeliret, mandauit ei, Perge quò volueris: Hîc enim non mercabitur vita tua, quam tamen ſeruitijs tuis reddo, non tibi. Tunc S. Pigmenius perrexit ad Perſidem, vbi demoratus aliquantiſper, factus eſt cæcus. Inde monetur in ſomnis à Domino, vt reuerteretur Romam. Cumque poſt quatuor menſes reuerſus, cliuum ſacræ viæ cum vno puero ſtipem petendo conſcenderet, factum eſt, vt offenderet Iulianum Imperatorem in rheda aurea ſedentem. Qui eminus conſpiciens Pigmenium, vocari eum præcepit, dixitque ei: Gloria diis deabuſque meis, quia te video. Cui vir Dei Pigmenius ilicò reſpondit: Gloria Domino meo Ieſu Chriſto Nazaræno crucifixo, quia te non video. Ad hanc vocem iratus Iulianus, iuſſit eum per pontem in Tyberim præcipitari. Cuius corpus inuentum & collectum, ſepultum eſt in cœmeterio Pontiani, non longè à SS. Abdon & Sennes.

24. Mar.

S. Pigmeni' fit cœcus.

Præcipitatur in Tyberim circa annum 316. Vide Baronium hoc anno.

An.670. *VITA S. HERMELANDI NOVIOMAGENSIS, PRIMI ABBATIS ANTRENSIS, GRAVITER ET BONA FIDE CONSCRIPTA, licet author ſuum nomen reticuerit. Sed quia ſermone parum grato vſus eſt, quiſquis ille fuit, aliquanto Latinius, plerunque etiam paraphraſticῶs, interdum adſtrictius, eam expreſſit F. Laurentius Surius.*

25. Mar. SACROSANCTA mater Eccleſia excellentium Patrum, quos diuinæ gratiæ fretos auxilio, ex antiquo illo ſerpente palmam retuliſſe lætatur, & poſt huius vitæ emenſa curricula incircumſcriptæ Diuinitatis luce incomparabili in omnem æternitatem fruituros non ambigit, res præclarè geſtas non verborum phaleris, comptæque dictionis lenocinijs, quæ non multum ab adulatione abhorrere videntur, ſed ſimplici narrationis ſerie ad poſterorum notitiam tranſmittendas conſultè quidem inſtituit atque decreuit. Nam cùm illi iam ad cœlos tranſlati, ſub hominum adſpectum non cadant, lectione & recitatione eorum, quæ de illis conſcripta ſunt, quaſi humanis obtutibus repræſentari videntur. idque vt fortia illorum facta & præclara facinora dum mortales imitanda pro viribus ſuſcipiunt, virtutibus augeantur: aut certè dum ſe ad illorum excellentiam pertingere non poſſe conſpiciunt, ſibipſis ex vera animi humilitate vileſcant. Atque hinc ſatìs perſpicuum fit omnibus, qui rectè ſapiunt eos, qui pia animi affectione ducti, ſanctorum hominum vitas ſtudioſè literis commendant, præmio dignos: contrà verò eos, qui cùm poſſint, ſiue ſocordia, ſiue incuria id negligunt, à culpa abeſſe non poſſe. Quòd cùm multum diuque apud me cogitâſſem, fratres quoque me magnopere obſecrarent, conſtitui quidem beati viri Hermelandi (qui ab Germaniæ oris ad nos accedens, tanquam alter quidam Benedictus fulſit virtutibus) res geſtas, quas partim viſu, partim relatione fratrum didici, in ſcripta referre: ſed duo ſe mihi obiiciebant impedimenta: ne aut temeritatis arguerer, ſi rudi ſtylo id attentarem, & nulla ferè eruditione præditus, tanti patris actus incondito ſermone digererem: aut improbus etiam & impudens non immeritò viderer, ſi per deuia quæque erraticus viator incedens, viri ſanctiſſimi, qui à recto itinere nuſquam deflexit, vitam alijs vellem imitandam proponere, quàm ego minimè imitarer. Hoc ego gemino timore aliquandiu retardatus, tanquam humi proſtratus, propemodum inerti me ocio dedere mihi viſus ſum: at tādem fratrum precibus pulſus, opus, quod iamdiù ſubterfugere deliberaueram, ſancta fretus obedientia & miſericordia præpotentis Dei, aggreſſus ſum, & quæ ipſe donaret, ſtylo exaranda ſuſcepi, obnixè rogans eos omnes, qui hanc lucubratiunculam legere non dedignabuntur, ne ex oratione impolita ſanctiſſimi patris geſta metiantur: ſed in ſuis precibus memores ſint opuſculi huius inepti authoris, vt à pio iudice peccatorum veniam, & beatitudinis coronam conſequatur, & ipſi pro precibus benignè fuſis, à Chriſto vitam obtineant ſempiternam.

Margin: Prolog*. — Vtilitas hiſtoriarum ſacrarum. — Hinc apparet fides huius hiſtoriæ

I. CVM iam toto orbe reges permulti Chriſto nomen dediſſent, & fides catholica atq; veritatis Euangelicæ lux, pulſis errorum tenebris, in omni ditione Clotarij regis Francorum multa pace frueretur, Hermelandus apud Nouiomagenſes nobiliſſimis parentibus ortus eſt: nobiliterq; educatus, cùm generoſo, vt aſſolet, animo atq; ingenio polleret, literis imbuendus, à parentibus ſcholis adhibitus eſt. Ibi tum ille cæteros coætaneos diſcendi celeritate facilè anteceſſit, nec tamen animo inflatus eſt, ſed puerilis ætatis leuitatem morum grauitate compeſcens, nullis voluptatum illecebris ſe paſſus eſt irretiri. Nam carnis petulantiam ſpiritûs ardore conterens, nobilitatem animi, carnis nobilitati anteferebat, ita vt in ipſis ſcholis, iam multa probitate conſpicuus, puer admirabilis ab omnibus haberetur. Porrò eius parentes, vt viderunt eum iam literis non mediocriter inſtructum, aptumq; aulicis miniſterijs, à ſcholis reuocatum, in aulam adduxerunt, Francorumque regi multo cum honore militaturum commendârunt: vt hoc militiæ perfunctos munere, ad Maiorum ſuorum pertingeret honores & dignitatem. At vir Dei Hermelandus omnem vitæ huius ſplendorem, omneq; culmen honoris caduci præ CHRISTI amore faſtidiens, longè māluit per vitæ momentaneæ labores ſemper manſura iuſtorum gaudia promereri, quàm per manem & lubricam mundi gloriam, ſempiterna impiorum ſupplicia in ſuas accerſire ceruices. Itaque à voluntate parentum longè eius animi ſanctum diſcrepabat deſiderium. Quod enim illi ad conciliandam ei præſentis vitæ gloriam moliebantur, id ipſe ad ſalutis ſuæ perniciem ſpectare arbitrabatur, non ignorans dictum ab Apoſtolo: Nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſæcularibus. Et ecce niſi veritus ille eſſet, ne in illam eiuſdem Apoſtoli ſententiam impingeret, qua is dicit. Filij, obedite parentibus: nulla ei ratione vnquàm perſuaſiſſent terrenam complecti militiam, qui adeò ad cœleſtia anhelaret.

Margin: Ingenii felicitas. — Cogitur eſſe aulicus. — 2 Tim 2. — Epheſ. 6.

II. CAVENS igitur, ne vlla ex parte ſalutaribus monitis defuiſſe videretur, ſimul etiam conſiderans necdùm ſibi licere ſuo viuere arbitratu, militarem habitum, quem animo reſpuebat, extrinſecùs quidem, ſed ſanè inuitus accepit. Domino verò illum mirificè adiuuante in aula regia, ex tyrone ita repentè in perfectum mutatus eſt militem, vt cum Regi & Optimatibus eius eſſet gratiſſimus, Regis effectus ſit pocillator, imò & pocillatorum princeps: ſed hoc quoq; munus in ſe nolens recepit. Porrò in ea functione cum ſumma oīm gratia & multa prudentia verſantē parentes & amici hortantur, vt cuiuſdam nobiliſſimi viri filiam accipiat vxorem. Ibi verò ille multùm quidem ab ea ic abhorrens, attamen eam ſibi paſſus eſt deſponderi, dieſq; nuptijs certus eſt præſtitutus. Verùm ſub hoc prætextu non modò à coniugio, ſed etiam ab omni actione ſæculari ſeſe expedire, collumq; mentis non mundi vanitatibus, ſed ſuaui CHRISTI iugo ſubdere moliebatur. Non enim ſurda aure Dominum audierat dicentem, & humano generi ſaluberrimè conſulentem: Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem & filios & fratres & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus: & qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus, ſed fideli hæc animo complectens, in rem conferre voluit eximius præclaræ inſtitutionis executor.

Margin: Fit regi Fr ácorum a cyathis. — Puella ei deſpondetur. — Luca 14.

III. ITAQVE Domino illius piis conatibus adſpirante, cuncta mundi huius oblectamenta reijcere, ipſam quoq; ſponſam & nuptias miſſas facere, terrenas à ſe actiones omnes abijcere, atq; ita nudus & ab omnibus expeditus, nudam Saluatoris crucem, contra ſpiritales nequitias dimicaturus, egregius Chriſti athleta amplecti, regiumq; tenere iter, doctrinis munitus euangelicis, planè deliberauit. Veritus autem, ne eius propoſitum mundanorum ſtrepitus negociorum interturbaret, ſi in hominum frequentia diutiùs moraretur, regem adijt, & valdè ſummiſſe ac deuotè ab illo petijt, vt cum maieſtatis eius bona venia liceret ipſi, poſthabita militia palatina, ad monaſterium ſe conferre. Id vt rex audiuit, pro ſumma erga illum beneuolentia & amore, eius preces planè reiecit, nec illum à ſe paſſus eſt ſeparari, multumq; hortabatur, ne in illo ætatis flore ab ipſo diſcederet. Et id genus perſuaſionibus diu quidem eius animum vexauit, at tamen ſanctum eius propoſitum nulla potuit ratione immutare. Cumq; in precibus perſeueraret, tandem diuino timore pium principis animum impellente, id quod diu pernegauerat, benignè illi permiſit. Itaque vir beatus cum regis & optimatum eius fauore è palatio recedens, ad Fontanellenſe cœnobium, cui tum venerandus ille Lambertus

Margin: Petit à rege miſſionem.

præfe-

præfectus erat, celeriter aduolauit, in illorum fratrum ſodalitatem ſe admitti petijt, nec difficulter, Abbate & fratribus eius preces libenter admittentibus, impetrauit.

Monachus fit in cœnobio Fontanellenſi.

IV. Vbi ex more inſtituti monaſtici in Cella, vt vocant, nouitiorum probatus, ita perfectus inuentus eſt, vt vitæ integritate non modò recentiores & iuniores, ſed illos etiam, qui ad multam iam perducti ætatem, longa vitæ ſpatia ſub perfectionis habitu tranſmiſerant, & in vitæ contemplatiuæ ſtudijs omnes corporis vires penè detriuerant, non ſolum aſſequi, ſed etiam certiſſimis indicijs excellere videretur. Expleto inde probationis tempore, vt habet Regulæ ſeu Canonis monaſtici conſuetudo, monachum adhibita ſacra promiſſione profeſſus eſt: atque omnibus mundi pompis planè proculcatis, tot commilitonum fultus præſidio, bellator ſtrenuus tam eſt viriliter virtutum omnium conſectatus iter, vt non ſolum nullis malorum dæmonum prauis ſuggeſtionibus eeſſerit vnquam, ſed mox à primo initio peſtiferum antiqui ſerpentis contriuerit caput. Adhibebant illi nequam ſpiritus ſua tentamenta, ſed omnia viro ſancto vertebantur in materiam triumphi. Erat ille nimirum charitate feruidus, fide deuotus, obedientia præcipuus, in oratione aſſiduus, ſpe firmus, tranquillus patientia, abſtinentia moderatus, ſtrenuus in vigilijs, denique ita cunctis virtutibus inſtructus, vt inter cæteros ſacræ profeſſionis commilitones tanquam quidam Lucifer illuſtrior appareret.

Profitetur monachū.

V. Qvod vt haud obſcuris indicijs venerabilis Abbas Lambertus animaduertit, quem regularibus inſtituendum diſciplinis ſuſceperat, haud ſecus atque magiſtrum pro virtutum ſplendore & venerabatur, & amabat: dignumque eum cenſens, qui ſacris aris admoueretur, ab eius loci Epiſcopo ſancto Audoeno presbyterum voluit conſecrari. Ille verò ſacerdotio initiatus, tanta erga illud ſacrum miniſterium animi deuotione ferebatur: vt quotidianum Deo ſacrificium ſtudioſè offerens, ſeipſum pariter maceratione ſui corporis hoſtiam viuam eidem præpotenti Domino exhiberet. Per id tempus piæ memoriæ * Paſcharius epiſcopus Nannetenſi eccleſiæ præerat. Is dum quodam die ad Clerum & populum, inter quos mutua eaque haud vulgaris vigebat charitas, ſermonem haberet, quidque vtriſque congrueret, celebri ſanè facundia explicaret, in tertiū ordinis, puta monachorum, incidit mentionem, qui hactenus incognitus propè manſerat illis, qui occidentale Oceani litus accolunt, atque ex ipſius Chriſti ſermonibus illum cæteris perfectiorem oſtendit, dicente Domino: Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me. Mox auditores omnes, ſancti Spiritus incitati inſtinctu, orant pontificem, huius rei deſiderio ante omnes incenſum, vt monaſticæ profeſſionis viros vndequaque dignaretur accire, qui apud ipſos, ſi poſſet idoneus haberi locus, vitam perfectionis obtinendæ ſtudioſam excolerent. Fatebantur enim, ſe de Domini pietate confidere, ſi eius inſtituti viri apud ipſos demorarentur, etſi fortaſsè ad imitationem excitandam paucis, tamen ad intercedendum omnibus eius regionis incolis poſſe ſufficere. Sentiens autem antiſtes ſeque populumque ſuum diuinitus eodem affici deſiderio, non eſt cunctatus diù, nec ſubditorum repulit preces, ſed maturè ad venerabilem Abbatem Lambertum, qui tunc, vt diximus, Fontanellenſe cœnobium ſub ſacro vitæ monaſticæ habitu moderabatur, ſtrenuos miſit nuncios, qui eius orarent ſanctitatem, ſua benignitate vt curaret, ſuum populique ſui deſiderium poſſet, vt ad effectum perduci. Nuncij, ſui antiſtitis benedictione muniti, ad Fontanellenſe cœnobium iter intendunt, eoque celeriter perlati, à fratribus humaniter excipiuntur, & Abbati Lamberto offeruntur, apud quem ita ferè locuti ſunt: Sanctitatis tuæ inprimis ſtudioſus Paſcharius Epiſcopus, ſancta feruens animi deuotione, totiuſque ipſi creditæ plebis precibus incitatus, ſummopere id expetit, vt in eius diœceſi monachi, quibus ipſe locum præparabit, ad Eccleſiæ ſuæ profectum & perennem Dei laudem, vitam ſectentur regularem atque monaſticam. Cùm comperiſſet autem, fama tuæ ſanctitatis iam longè lateque diffuſa, iſthoc cœnobium ſanctæ religionis integritate cæteris antecellere, orat & obſecrat, vt tua ſanctitas monachos ſpectata religione ad ipſum mittere ne grauetur, qui monaſticam vitam exactè viuere, aliiſque excolendam tradere nouerint: vt ſuo per eos poſſit voto potiri.

Fit presbyter

Audoenus epiſcopus.

** Paſquarius.*

Matth. 19.

Nannetẽſis epiſcopi ad S. Lambertũ legatio.

VI. His itaque peroratis, vt venerabilis Abbas didicit Domini ſacerdotem cum plebe ſua tali feruere deuotione, primò gratias egit benigno Deo: deinde accitò ad ſe Hermelando, preces antiſtitis coram illo repeti iuſſit: atque tum demum eiuſmodi reſponſa reddidit: Vota Paſcharij Epiſcopi eiuſque ſancti gregis, dubium non eſt diuinitùs orta, eoque ſanctiſſimam redolere deuotionem: quorum vt ego quoque particeps eſſe merear, tametſi non ignoro, quanto deſtituar ſolatio, quod à noſtra exiguitate poſtulārũt, per hunc mihi longè chariſſimum Hermelandum fratrem alioſque illi adiungendos exequi conarer, ſi certò mihi conſtaret eiuſmodi apud vos cœnobium cõſtructum iri, in quo futuris temporibus fratres, quantum quidem caueri poteſt, nullius infeſtatione perturbentur. Noſtra enim profeſſio multam exegit quietem, nec poteſt non maxima ſentire detrimenta, ſi diuinæ intenta contemplationi, improborum hominum querelis & vexationibus inde retrahatur. Et veſter quidem antiſtes, vbi cœnobium extruxerit in ſuæ eccleſiæ ditione, dum ipſe ſuperſtes erit, non eſt fortaſſis paſſurus, vt fratrum illic degentium pax infeſtetur: at illo defuncto, ſi monaſterium ſub ſui ſucceſſoris dominio reliquerit, non deerunt importuni homines, qui praua cupiditate impulſi, multas fratribus excitent moleſtias, quæ illos etiam inde recedere tandem compellant, atque huc illucq; incertos vagari. Quod ſanè, ſi, vt pleriſque alijs, ita huic quoque monaſterio acciderit, mihi, qui fratres eò ablegārim, non parum impendebit periculi, porrò veſtro antiſtiti nihil accedet mercedis. Si igitur cœleſtis pręmij cõtemplatione vult cœnobium conſtruere, hortor vt illud regiæ auctoritati tuendum permittat, efficiatq; vt rex pro ſua clementia edicto ſanciat, ne quis alius, ius dominiumve in illud ſibi vendicans, malo inſtigante dæmone, fratribus infeſtus ſit: vti ſic regiæ maieſtatis muniti præſidio, pro eius totiuſq; regni pace perpetua liberis mentibus Chriſti miſericordiam implorent. Ad hæc legati ſic reſponderunt: Noli pater id genus retardari ſuſpicionibus: ſed certò tibi de pontificis noſtri Paſcharij humanitate perſuadeas, eum diligenter curaturum ea, quæ dixiſti.

Monaſtica profeſſio quid repoſcat.

VII. Hæc Lambertus Abbas legatorum ſponſione firmatus, ait ad Hermelandum: De tua ego, frater chariſſime, religione plurimum confidens, tametſi ſcio abſentiam tuam mihi iniucundam, imò & diſpendioſam fore, ad Paſchariũ epiſcopum cum duodecim fratribus te volo proficiſci, meoque loco illis eſſe patrem, vt ad tuum præſcriptum monaſterium pro epiſcopi deſiderio exædificetur. Verum enimuerò nihil præter tuam ſententiam hac in re tentaturus ſum, ſed totum iſthuc tuæ prudentię permitto. Cui Hermelandus, Ne quæſo, inquit, Pater meam hîc requiras voluntatem, quam propter Chriſtum in tuum tranſtuli arbitrium. Ego verò, modo Dei & tua voluntas fiat, libens proficiſcar quocunque me miſeris, haud ſecus ac ſi diuinitus id imperętur. Tunc Lambertus pater perfuſus gaudio, eius præclaræ congratulabatur obedientiæ, & ait: Age fili mi, accingere vt miles Chriſti ad iter, egregiumque hoc opus ſuſcipe, quod & tibi & alijs multis aditum paret ad regna cœlorum. Cumq; & illum & fratres cum eo abituros optimis inſtrueret admonitionibus, inprimis hortans, vt accuratè & virili conſtantia monaſtico canoni ſeſe accommodarent, poſt mutuos amplexus & lachrymas, impertitamque diſceſſuris benedictionem, dimiſit illos, rogans Deum cum fratribus, quos apud ſe retinebat, vt ſua illis gratia & auxilio adeſſet.

Promptiſſima S. Hermelandi obedientia

VIII. Abevnt igitur cum Epiſcopi nunciis, & Chriſto propitio ad Nannetenſem vrbem celeriter perueniunt, vbi mox ad baſilicam beatiſſimorum Petri & Pauli Apoſtolorum precandi cauſa ſeſe contulēre. Audiens autem reuerendus antiſtes eos adeſſe, incredibili affectus hilaritate, dixit: Recordatus eſt mei Dominus Deus, nec me voto fruſtratus eſt meo: occurrenſque fratribus ad iam dictæ baſilicæ fores, ait beato Hermelando: Benedictus Deus, qui te miſit huc, ad

Pſal. 132. huc, ad ipſum introitum tuum: quique quod per prophetam ſuum teſtatus eſt eſſe bonum & iucundum, hodiè com-
pleuit, faciens habitare fratres in vnum. Deinde cum eos omnes haud aliter atque angelos quoſdam conuiuio exce-
piſſet, votumque ſuum omne eis expoſuiſſet, B. Hermelandus ea, quæ Lambertus Abbas nuncijs eius propoſuiſſet,
quæque illi reſpondiſſent, coram illo retexuit, ac poſtremò ita ſubiunxit: Si tua ſanctitas non vult deeſſe ijs, quæ Ab-
bas noſter expetijt, nos pro viribus, quicquid iuſſeris, exequemur: ſin autem aliter viſum eſt, nos, ſalua & integra chari-
tate, ad Abbatem noſtrum ita vt iuſſi ſumus, reuertemur. Tum verò Epiſcopus: Non puto, inquit, eſſe quenquam fra-
ter chariſſime, qui perindè, atque ego, cupiat hoc opus eſſe firmum atque perpetuum. Nam cùm ego eius author atq;
fundator eſſe videar, nolim cuiquam hac in re eſſe ſecundus. Atque hac de cauſa pro tuo atque Abbatis tui conſilio &
hortatu, nunciorumque meorum ſponſione, non modò cœnobium cum rebus omnibus, quas illi attribuero, ex Ca-
nonica authoritate regiæ dominationi committam, eiuſque vobis ſanctionem impetrabo: verumetiam quicquid,
quod ad eius quietem inconcuſſam faciat, tecum pariter excogitare potuero, libentiſſimè illi impertiam. Quibus ex
verbis animaduertens Hermelandus liberalem antiſtitis animum, & ab auaritiæ ſordibus alienum, demiſſe admo-
dum illi dixit: Dominus, qui hoc tibi adſpirauit deſiderium, ipſe etiam ad effectum perducat, conſiliumq; tuum con-
firmet. Ego interim in craſtinum vſque ſpatium cogitandi mihi vt largiaris, obſecro, & quicquid, Domino donante,
hac de re mecum pertractauero, cras tuæ reuerentiæ aperiam.

ALTERA luce, abſoluto matutinæ laudis officio, venit ad Paſcharium Hermelandus, eique dixit: Iubeas nobis IX.
apparari nauiculam, qua per Ligerim ad mare vſque ſubuecti, omnia eius litora luſtrare poſſimus: quòd ſi locus cœ-
nobio conſtruendo opportunus non apparuerit, per omnem ditionem tuam locum idoneum inquiremus. Cui ſic an-
tiſtes reſpondit: Non ego neceſſarium puto ad mare vſque vos fatigari. Sunt enim inſulæ quædam, ab hac vrbe tribus
diſiunctæ milliaribus, quas hic fluuius circumfluit, atque inſuper mare exæſtuans quotidiè ter ambiendo alluit. Quæ
autem ſit earum inſularum fertilitas, vel quæ magnitudo, mihi hactenus per curas eccleſiaſticas explorare non licuit.
Sed tu, quæſo, eas luſtra accuratè, & ad me, quæ videris, referto: maximè, num poſſit in aliqua ex ijs cœnobium conſti-
tui. His dictis, actutum iuſſit prę̨ſtò eſſe nauim: quam Hermelandus ingreſſus, rogauit Dominum, vt locum aptum ipſi
indicare dignaretur. Nautæ verò celeritate vſi, ad inſulam appulerunt, cæteras amplitudine ſuperantem. Tum Her-
Hermelandus luſtrat inſulã, eamque Antrũ vocat. melandus è naui exiens, comperit eam in longum obtinere ſtadia quatuor & viginti. Porrò in aliarum inſularum me-
dio ſita, in ſublime ſuſtollit verticem, montoſa in medio: atque idcircò immunis ab inundatione tum Ligeris fluuij,
tum exæſtuantis maris, tutam præbet incolis habitationem, nec deſunt illi ampliſſima ſpatia, tum ponendis colendiſ-
que vitibus, tum hortis quoque & pratis efficiendis opportuna. Nec patet ad eam acceſſus, niſi quis naui ſubuehatur.
Habet verò etiam ſyluas denſas.

QVÆ ſanè omnia, tum quoque nonnulla abſtruſa loca virum Dei permouerunt, vt eam Antrum vellet appella- X.
ri: quemadmodum inſulam ad Auſtrum ſitam, hac quidem ſpatijs minorem, ſed habitudine vel ſpecie illi ſimillimam,
Antriginum vocauit. Reperit autem illic in quadam ædicula oratorium beatiſſimi confeſſoris Martini. Erant etiam
Eius inſulæ vbertas. Copia piſcium. illic armentarii non pauci, quòd eius vbertas alendis pecoribus eſſet valdè opportuna. Piſcatoribus autem circumcir-
ca tam ex Ligeri, quàm ex mari tanta ſuppetebat piſcium diuerſorum generum copia, vt illis, qui in aliis fluminibus ca-
piendis piſcibus nauant operam, res videatur incredibilis, niſi coram inſpexerint. Nec tamen vulgi perſtrepentis illic
audiuntur voces, ſed varii generis auium iucundæ reſonant melodiæ, & in ijs olores dulci fundunt modulamine can-
tus. Deniq; tantum illic ſilentium, tanta tranquillitas eſt, vt anachoreticam appetentibus vitam, mirificum eremi de-
ſiderium adferre videatur. Quæ quidem omnia poſteaquàm vir Dei Hermelandus partim ſuis oculis, partim vicino-
rum relatione cognouit, exultans in Domino, ait: Benedictum ſit in ſecula ſanctiſſimum nomen tuum, ô ſumma Tri-
nitas, quæ mihi talem demonſtrare locum dignata es, quo ego nullum adhuc viderim commodiorem in omnibus illis
monaſterijs, quæ vnquam adierim. Deinde ocyùs ad Paſcharium epiſcopum regreſſus. Fateor, inquit, nunquam me
neque amœniorem, neque extruendo cœnobio aptiorem vidiſſe locum duabus illis inſulis, quas hodiè perluſtraui.
Ijs auditis, lætabatur antiſtes, & gratiis actis præpotenti Deo, toto illo die egit cum Hermelando de cœnobij ſtructu-
ra: cumq; diù mutuis ſeſe colloquijs ſpiritalibus adhortati eſſent, tandem cibum vna ſumpſerunt. Inde diuinis abſolu-
tis laudibus, cubitum iêre: rurſuſque poſt breuem ſomnum ad preces reuerſi, quicquid noctis ſupererat, in Dei laudi-
bus tranſmisêre.

POSTERA die Hermelandus dixit Epiſcopo: Quandoquidem locum cumprimis opportunum nobis Dominus XI.
oſtendere dignatus eſt, nolim moras nectere: ſed tua benedictione munitus, quamprimum eò me conferam, vt tua a-
Antrēſe monaſterium conſtruitur. liorumque fretus ope, cœnobij ſtructuram aggrediar. Benedictione igitur data ab epiſcopo, poſt mutuos amplexus,
Hermelandus ad inſulam reuerſus, locum aptiſſimum deſignauit, iactiſq; ædium fratribus neceſſariarum fundamen-
tis, tam illas, quàm templa duo, alterum ſancti Petri, alterum ſancti Pauli Apoſtolorum Chriſti cum vniuerſo cœno-
bio, Domino opitulante, breui exædificauit, non ſegnem ei nauantibus operam permultis eius regionis incolis. De-
inde Epiſcopus eccleſias dedicaturus aduenit cum ſuis Canonicis, & cum bono omnium fauore atque conſenſu, ſic-
ut antea promiſerat, iſthuc priuilegij beato Hermelando & fratribus impertijt, vt nulli ſucceſſorum eius ex illo mo-
naſterio vel rebus omnibus, quas tum ipſe, tum alij Dei amore fratribus contuliſſent, quicquam ſibi ſub dominij præ-
textu vſurpare liceret. Poſtea beatum Hermelandum ad regis aulam ſecum ducens, regi Childeberto eum, eiuſq; cœ-
Regis ſanctio & priuilegium. nobium & fratres omnes deinceps tuendos commendauit. Scripſit verò idem rex ſanctionem, eamq; B. Hermelando
tradidit, de illo monaſterio & rebus eius, puta ne quiſquam omninò fratribus illic degentibus moleſtiam excitaret,
ſed vt regia illi freti protectione, abſque alicuius infeſtatione, liberis animis pro rege totiuſque regni pace Dominum
Multi in Antrēſi cœnobio fiũt monachi. precarentur. Ea regis beneuolentia & amicitia cohoneſtatus vir Dei, ad monaſterium ſe recepit. Ex eo tempore multi,
contempto ſeculo, ad illud cœnobium conuerſionis gratia confluxêre, monaſticum complexi inſtitutum: multi ſuas
proles illic Chriſto militaturas obtulerunt. Porrò vir Domini Hermelandus omnes & verbo & exemplo ad vitæ con-
templationi deditæ ſtudia incitauit. Et ingens ſanè fratrum numerus illic excreuit, qui ſub tanto patre tantos in virtu-
tibus & vitæ ſanctitate fecêre progreſſus, vt iam fama illorum longè lateq; ſeſe diffunderet, & in eorum ſanctis ſtudiis
omnes, ad quorum notitiam perferebantur, magnificarent patrem eorum, qui in cælis eſt.

NOCTE quadam vir ſanctus pro ſua conſuetudine in baſilica S. Petri Apoſtoli diuinæ contemplationi intentus, XII.
Viſio S. Hermelandi. Abbatis Maurenti, viri valdè venerabilis, animam è monaſterio ſancti Florentij, quod Glannam vocant, ab Antren-
ſi cœnobio ad triginta diſtante milliaria, ducibus angelis relicto corpore, migrare vidit ad cœlos. Cumq; in eam diu
oculos defixiſſet, ſigno dato fratres conuocauit, iuſſitq; vt Maurenti Abbatis animam Domino commendarent. Fe-
cerunt hoc illi quidem prompta & alacri obedientia: admirabantur tamen, cum inter vtrumque monaſterium tam
longa itineris ſpatia intercedant, quonam pacto vir Dei animam eius è corpore abeuntem videre potuerit. Vt igitur
de tota re certiores redderentur, hominem ablegare ſtatuere, qui de obitu Maurenti Abbatis inquireret. Ecce autem
adſunt fratres è ſancti Florentij monaſterio, ſuamque plorantes orbitatem, Abbatis ſui exceſſum nunciant. Ad-
hibebant autem illis Antrenſes monachi fraternæ conſolationis pia fomenta, ſimulque, qua hora defunctus eſſet

Abbas,

Abbas, percontabantur. Quam ſanè eandem omninò fuiſſe didicerunt, qua ab Abbate ſuo Hermelando eum migrâſſe andierant.

XIII. CONTIGIT quandoque virum Dei cum aliquot fratribus iter habere per Nannetenſem pagum. Fortè tum illis obuiam venit Arnoldus quidam, multa dignitate multiſque diuitijs inſignis, magna obſequentium turba ſtipatus. Ad eum prolixè tum è ſcripturis diuinis ſermonem habuit vir ſanctus, optimis eum ſermonibus inſtituens. Iis iam finitis, dixit vni è fratribus: Hactenus quidem pro ingenioli noſtri tenuitate huic illuſtri viro ſpiritalem miniſtrauimus potū: at nunc ſupereſt, vt hortante nos charitate, corporalem etiam pariter ſumamus. Reſpondente fratre, perexiguum illic vini adeſſe, quodq; vix heminæ mēſuram excederet: hoc ipſum vir ſanctus iuſſit adferri, in illius virtute confidens,
Mat 14. qui quinque panibus, quinque hominum millia abunde refecit. Allato vino, ſignum crucis expreſſit: porrigique iuſſit
Ioan. 6. Arnoldo, quem diximus, cunctiſque qui illum comitabantur. Diſtribuitur mox omnibus, ſinguli ſingulos bibunt calices plenos, nec tamen vinum exhauritur. In cuius ſanè præclari miraculi teſtimonium vaſculum illud, vnde vinum fundebatur, in ſancti patris aſſeruatur monaſterio.

Hemina eſt quarta pars ſextarii.

Vinū edita cruce augeſcit.

XIV. SEDEBAT aliquando beatus Hermelandus ſub quadam arbore apud oratorium ſancti Leodegarij martyris, legebatque ſolito attentius. Interim erucæ, illam arborem depaſcentes, in librum ipſius identidem decidebant, legentemque interturbabant. At ille, vt erat mitiſſimus, patientiſſimè id perferebat. Porrò frater quidam id animaduertens, cœpit eas conterere pedibus: ſed vir Domini eum prohibebat, ne id faceret, ita dicens: Noli frater, quæ diuino accidunt iudicio, velle auertere. Verum omnipotens Deus, vt ſancti viri patientiam præclarè remuneraretur, erucas omnes, quæ iamdiù arborem illam vaſtauerant, vſqueadeò nocte illa profligauit, vt ne vna quidem ſupereſſet.

Erucarum excidium.

XV. CONSVEVIT vir Dei Quadrageſimæ diebus ob vitandam hominum frequentiam, qui illum fratreſque viſitaturi, cum oblationibus ad monaſterium aduentabant, Antriginum petere, atque illic cum paucis fratribus multa abſtinentia corpus ſuum macerare, vt in Paſchali ſolennitate poſſet ſeipſum Deo hoſtiam gratiſſimam exhibere. Accidit autem quodam die, vt vigiliarum & precum inſtantia defatigatus, ſub diuo animi cauſa nonnihil deambularet, & deinde in litore parumper feſſum ſe reponeret. Aderat tum quiſpiam, qui diceret Nannetenſem epiſcopum habuiſſe piſcem, quem vulgò * nauprædam vocant. Ad quem vir Dei, Et quid iſthuc, inquit, frater ad rem pertinet? An verò putas, imbecillam eſſe præpotentis Dei manum, vt non poſſit etiam nobis eiuſmodi largiri piſcem? Necdum verba ſua expleuerat vir ſanctus, & ecce eius generis piſcis ab ipſo Ligeris fundo ſeſe ſubrigens, celerrimè ad illum adnatauit, & ante eius pedes in arenas proſiliuit. Ille non ignorans diuinitùs hoc ipſi munus oblatum, cum gratiarum actione iuſſit leuari è terra, dixitq; vni è fratribus: Tolle hunc piſcem fili, & in tres partes ſeca: quarum vna apud nos permaneat, reliquæ duæ in monaſterium ad fratres mittantur. Factum eſt, vt imperâtat: & accidit res ſanè admirabilis. Nam ſancti viri meritis ita fratres omnes, tam qui cum illo erant, quàm qui in monaſterio verſabantur, quorum certè erat non exiguus numerus, tantillo piſce exatiati ſunt, vt magna piſcium copia vſi fuiſſe viderentur.

* fortè, lampetram.

Piſcis miraculum.

XVI. MAGNA erat in ſancto viro prudentia & moderatio, qua ita nouerat demandatum ipſi exercere miniſterium, vt nec pro pro ſui cuſtodia fratrum curam negligeret: nec ita fratribus ſuſtentandis, ijſq; neceſſarijs procurandis eſſet addictus, vt ſibiipſi negligenter inuigilaret. Quod vt accuratè præſtare poſſet, interdiù res illas curabat, quæ eſſent fratribus neceſſariæ: Porrò nocturnis horis poſt ſomnum breuem, quem tamen humanę fragilitatis neceſſitate adactus potiùs, quàm vel modicæ quietis ſtudio & amore captabat, totus in rerum cæleſtium contemplatione, atque in ſanctis precibus & pſalmodijs verſabatur. Cùm aūt nocte quadam precandi gratia ſui monaſterij baſilicas luſtraret, in vna ex iis vidit extinctum lumen. Iuſſit ergò fratri, vt illud rurſus accenderet. Sed cùm ille frater manu geſtaret lucernam, flāte acriùs vento extincta eſt. Illo properè abeunte, vt denuò accenderet, vir Domini iuſſit eum gradum ſiſtere, & extenta manu ſignum edidit crucis, moxque lumen reſtitutum eſt: quod cum frater ad baſilicam deferret, lucernam extinctam accenſurus, tametſi importunior, quàm antè, ventorum procella ſæuiret, non potuit tamen lumen diuinitùs datum extinguere.

Exemplum optimi prælati.

Signo crucis expreſſo extinctum accendit lumen.

XVII. NON ſegniter in eam curam vir Dei incumbebat, vt continenter ad altiora proficeret, & quotidianis virtutum incrementis animi puritatem cumularet. Itaque quadam nocte in Antrigino inſula (vbi, ſicut ante dictum eſt, tempore Quadrageſimæ corpuſculum ſuum rigida abſtinentia conficiebat) in oratorio ſancti Aniani illo ambulante, via, cui inſiſtebat, reliquo pauimento candidior viſa eſt: atque adeò locus ille, in quo fixus in oratione permanere conſueurat, tali eſt candore perſpicuus, vt vſque in præſens quotquot ad eum accedunt, perſpicuè intelligant, quanta eius pectus munditia & candore nituerit.

XIIX. IVM partes occiduas fama ſanctitatis eius longè lateque peruagata, etiam in Aquilonis regiones ſeſe intulit. Nam cum aliquando in pago Conſtantino res monaſterij neceſſariò perluſtraret, quidam eius loci nobilis vir, Launus nomine, illum cum diſcipulis eius vocauit ad prandium. Non recuſauit vir ſanctus, vt erat comis, affabilis & iucundus Ingreſſus igitur domum eius, benè illi precatus eſt. In ea autem regione humus non gignit botros. Inde accidit, vt Launus non niſi parum haberet vini in vaſculo quodam. Et quidem tanto ille hoſpite lætus, conuocauit amicos, ex eoque vino non illis duntaxat, ſed etiam pauperibus & peregrinis ſuperuenientibus iuſſit liberaliter diſtribui. Biberunt omnes hilariter, & interim Domino benedicente, non modò nihil de vino deceſſit, ſed vaſculum propemodum vino redundare viſum eſt. Et illo quidem die ea de re ſilentium fuit: at luce altera intantùm per omnem illam regionem diuulgata eſt, vt incolæ omnes planè ſibi perſuaderent ea ſanctitate eſſe virum Dei, vt ſi quid in eum à quoquam collatum eſſet beneficij, non ſolum nihil eius facultatibus deceſſurum, ſed multum etiam acceſſurum vltra illam, quæ illi in cœlis eſſet repoſita, mercedem. Peracto prandio, vir Domini ad ædes ſuas in villam Oglandam redijt. Porrò Launus poſtridiè ex vxore ſciſcitatus eſt, anne vel parum aliquid vini ſupereſſet, quod ad virum Dei pro benedictione tranſmitteretur. Abijt vxor, & diligenter vaſe inſpecto, plenum illud reperit: moxque viro indicauit. Ille exhilaratus, mittit inde ad virum ſanctum, ſimulque certiorem eum reddit, quanto ipſum Dominus ob eius merita beneficio affeciſſet. At vir ſanctus iuſſit eum rem tacitam habere, rogans ne ipſius meritis adſcriberet, quod in pauperum ſubſidium diuinitùs eius liberalitati donatum eſſet. Launus verò pernegabat ſuæ liberalitatis cauſa id feciſſe Dominum, ſed ob ſola ipſius ſancti viri merita tale miraculum contigiſſe. Erat ſanè inter eos pro humilitate amica contentio, ſed nemo ambigit beati Hermelandi meritis adſcribendum eſſe tam inſigne diuinitatis miraculum.

Vinum mirificè augetur.

Humilitas ſancti viri.

XIX. CERNENS autem pernicioſus dæmon eximiis virum Dei pollere virtutibus, nec poſſe ſe vllis tentationum machinamentis eum vel ad breue tempus in peccati conſenſum impellere, cœpit commouere quoſdam ad infeſtandum illum, creandaſque illi moleſtias: vt ſi non poſſet domum eius, in firma petra fundatam, penitùs euertere, hoc ſaltem in lucro deputaret, ſi vel ad momentum eius perturbaſſet animum. Excitat ergò ruſticum quendam, iſque improba cupiditate inflammatus, de ephippio ſancti viri quippiam præcidit. At mox illum diuina vltio perſecuta eſt. Nam repentè cœpit tanquam ignibus inflammatus conflagrare, magnoſque eiulatus edere, ſimul etiam compellare virum DEI his vocibus: Succurre mihi ſancte Hermelande. nam pro furto exiguo, quo rem tuam mihi auſus ſum vendicare,

Furtum ruſtici diuina vltio perſequitur.

dicare, pœnas ſuo inæſtimabiles. Et hæc dicens, rem furto ablatam, è ſinu protulit & abiecit, quæ hodieque in oratorio beati Petri Apoſtoli, quod eſt in Oglenda Cella, ſuſpenſa manet. At ſanctus pater hominem ſcelere vinctum, precibus abſoluit, & cibo potuque abundè refectum, admonitumque ne deinceps maligno hoſti aſſenſum præberet, incolumem à ſe dimiſit. Alius quoque, ſtimulante cupiditate, boues ſancti viri, qui onuſta lignis plauſtra trahere ſolebant, furto abſtulit. Senſit vir Dei magno ſe commodo deſtitutum: ſed tamen æquo ferens animo, ad ſolita orationum præſidia ſe recepit, rogans Dominum, vt boues abacti reſtituerentur. Tanta verò fuit earum precum vis, vt miſer ille, qui boues procul abigere moliebatur, multo confectus labore, manè ad cœnobij fores eos adduxerit. Gauiſus vir Dei, recepit boues ſuos: porrò furem blandè caſtigatum admonuit, ne poſthac ſe ab inimico dæmone in flagitium impelli pateretur: ne & hic obnoxius crimini, pœnas daret, & poſtea apud inferos æternum cruciaretur.

Fur diuinitus cogitur reſtituere abactos boues.

AGATHEVS vir inclytus, Nannetenſis atque Redonicæ vrbis comes, vtriuſque loci epiſcopatum occupans, An- XX.
trenſem inſulam tum precandi, tum colloquendi cum viro Dei cauſa adijt. Acceptus eſt autem à ſancto viro non inhumaniter. Facta oratione, vir Domini eius quædam facta reprehendit, hortabaturque vt reſipiſceret. Deinde in refectorium, vt vocant, eum perduxit, iuſſitque vini calicem illi præberi. Cuius cum partem dimidiam exhauſiſſet, velletque calicem reddere fratri, vir ſanctus hortabatur, vt ebiberet: attollenſq; dexteram manum, denuò crucis ſignum ſupra calicem illum expreſſit. Necdum manum retraxerat, & ecce ſubitò in tantum repletus eſt calix, vt vinum redundans, in brachia comitis efflueret. Tum verò ille ſe tanti ſacerdotis conſeſſu indignum iudicans, celerrimè ad pedes eius tremebundus corruit, obſecrans vt pro ipſius peccatis Dominum deprecaretur. Ita ille externo compulſus eſt miraculo eius, de qua infidus dubitabat, agnoſcere ſanctitatem. Nec dubium eſt, ſignum hoc, diuina diſpenſante prouidentia, idcircò contigiſſe, vt bruta mens, quæ ſanctæ exhortationis verbis nihil mouebatur, vel timore perculſa, ad meliorem ſe frugem recipere cogeretur. Et ex illo quidem tempore non parum ille de priſtina crudelitate remiſit.

Calix penè exhauſtus vino impletur.

INVISEBAT quodam tempore ſanctus pater vtilitatis gratia poſſeſſiones monaſterij ſui. Venit autem ad Paulia- XXI.
cum villam: vbi cùm cuncta, prout res poſcere videbatur, expediuiſſet, iam nocte impendente, ſuo more peruigil in diuinarum rerum contemplatione permanſit, noctemque duxit inſomnem. Interim ſub ipſa cœleſtium ſpeculatione vidit in Aquitaniæ partibus in Creæne Cella, ſiue monaſterio ſuo, quod ei ſcripto traditum fuerat, & ab eo loco, vbi tum ipſe degebat, ad 80. aberat miliaria, cuiuſdam venerabilis monachi animam, qui eius fuerat inſtitutionibus imbutus, atque ea cauſa illic ab eo conſtitutus, vt tum illud, tum Colonenſe quoque curaret monaſterium ſiue Cellam, è corpore migrantem, atque angelicis fultam præſidijs, recta ad cælos tendentem. Mox edito ſigno fratribus viſum aperit. Non deerant tum in ijs ipſis quidam ætate iuniores, qui ſanctum virum, iam multo cõfectum ſenio, delirare putarent. At ille Domino adhærens, eo ſpiritu, quo procul viderat animam fratris è corpore decedentem, etiam horum non ſolum dicta, ſed etiam cogitationes cognouit. Illorum enim diffidentiam arguens, certiſſimè confirmabat iam dicti fratris animam, corpore ſolutam, ſempiterna in cœlis requie potiri. Vera autem illum dixiſſe, & quidem eadem, qua dixerat, hora illum fratrem obijſſe, nunciorum ab illo monaſterio venientium verba comprobârunt.

Videt animam fratris in cælos ferri.

Cum ætate accreuit illi feruor mentis.

ITA nimirum vir ſanctus, inter neceſſaria illa miniſteria, quæ curæ fratrum ipſi commiſſorum impendenda XXII.
erant, non neglexit ea ſtudia, quæ ipſi quotidiana virtutum augmenta conciliarent. Non ille viſus eſt, vt ſolent plerique veterani, ſub ætatis grandæuæ prætextu remiſſius ſeſe gerere: ſed cum ætate accreſcente, virtutum cumulandarum deſiderio, aliquid potius ad conuerſationis rigorem, quatenus quidem ferre potuit, adijcere curauit: non minimam ſe iacturam feciſſe arbitratus, ſi non quotidiè aliquid virtutum eius exercitiis acceſſiſſet. Itaque cum prouecta iam eſſet ætate, paruum oratorium in honorem S. Leodegarij martyris ad fores monaſterij orientales extruxit: vbi, abdicata paſtorali adminiſtratione, quam non ambitione, ſed neceſſitate diu geſſerat, facta quoque fratribus poteſtate alium eius loco ſibi patrem deligendi, ſeſe incluſit, vt curis omnibus expeditus, liberè ſoli diuinæ poſſet eſſe contemplationi intentus. Acceſſit eò etiam regis conſenſus & fratrum, tametſi ij non parum diu tanto ſe patre deſtitutos luxêre. Adiunxit autem ſibi quatuor fratres eiuſdem propoſiti, quos vnà ſecum incluſit.

Oratorium S. Leodegarii.

Abdicat ſe Abbatis functione.

PORRO fratres cœnobij Antrenſis ſubrogârunt ei Adalfredum Abbatem, rege id approbante. Verùm eius ele- XXIII.
ctioni B. Hermelandus intereſſe noluit. Et ille quidem oblitus ſe patrem eſſe, maligni dæmonis inſtinctu deprauatus paternam functionem mutauit in tyrannidem. Nam tum ſui, tum fratrum neceſſariam curam abijciens, rebus ſuperuacaneis ſeſe dedidit, & ab interioris vitæ ſtudijs iuſto Dei iudicio prolapſus, ſola externa ſectatus eſt. Extruxit verò etiam ſibi aulam, non contentus ſtructuris neceſſariis, animi quodam faſtu eum impellente. Quod vt reſciuit B. Hermelandus, cùm ob multa eius non rectè facta illum obiurgaret, inter cætera ait: Quid eſt hoc frater, quod poſthabitis animorum lucris, fratrumque neceſſariis negotiis, in res ſuperuacuas te totum effundis? An non ſatis multa hîc tibi videntur conſtructa ædificia? Obtempera, quæſo, dictis meis, & his contentus eſto. Alioquin hoc in loco nihil abs te exædificabitur. Hoc autem vir ſanctus prophetico dixit ſpiritu, ſciens diuinam ei impendere vltionem, quæ illo anno tolleret eum è medio. At ille animo occæcatus, viri Dei æquiſſimas admonitiones contemnens, fratribus etiam neceſſaria ſubtraxit alimenta: atque illis etiam, qui cum S. Hermelando erant, ſtatutam iuſſit annonam negari. Nec hoc cõtentus, fratres diriſſimè voluit flagellari. Accidit autem, vt ea crudelitate etiam in vnum ex ijs, qui apud S. Hermelandum degebant, immaniter ſæuiret: Qui nimio dolore compulſus, ita dixit: Pater Hermelande, cur nos viuus deſerere voluiſti? Quod audiens miſer Adalfredus, præcepit atrociores illi admoueri cruciatus, dicens: Non tibi quicquam tuus opitulabitur Hermelandus. Tandem euaſit ille, & celeri curſu ad ſancti Hermalandi Cellam properans, humi ſe abiecit, multumque eiulans dixit: Ecquã in nobis, pater Hermelande, flagitia inueniſti, vt nos ſub tanta crudelitate relinqueres? Vtinam liceat excedere è vita, ne tam immanis tyranni iniurijs exagitemur. Porrò fratres, qui cum illo erant, indicârunt viro Dei, quam dira fame afficerentur. Tum verò ingemiſcens vir ſanctus, Silete, inquit, fratres, ſilete. Videbitis repentinum eius interitum. Nec enim vel vnius menſis ſpatio licebit ei lucis huius vſura perfrui. Tertio abhinc die miſer ille Adalfredus in viſione ſe vidit pro ſua inobedientia ſcipione beati Hermelandi verberari, atque eiulans cœpit velut ignibus inflammatus dirè torreri: ſicq; & æterna & temporaria affectus morte, vitam pariter cum Abbatis functione repentè amiſit: licet autem ſepultura indignus eſſet, at tamen, hortante viro Dei, fratres eum terra condiderunt.

Adalfredus Abbas inhumanus.

Diuina vltio in Adalfredum.

ILLO extincto, collecti in vnum fratres, ſanctum Hermelandum valdè obnixè rogârunt, quandoquidem ſua XXIV.
illos præſentia voluit eſſe deſtitutos, vti ne ſineret eos rurſus in Abbate deligendo aberrare: ſed ipſe eis Deo dignum crearet Abbatem, qui eius veſtigijs inſiſtens, viam Domini ipſos edoceret. Flexus vir Dei fratrum precibus, iuſſit adeſſe vnum è fratribus, quem ipſe diuinis imbutum diſciplinis, in bonis actibus educauerat. Donatus is dicebatur. Hunc propenſa omnium voluntate Abbatem conſtituit, ſimulque inſtituit, quemadmodum & in temporariis, & in ſpiritalibus rebus adminiſtrandis ſedulum atque ſolicitum ſeſe exhiberet. Et ille quidem ſancti viri optimis inſtitutionibus ſeſe accommodans, Chriſto iuuante, magiſtroque pro illo apud Deum intercedente, humilitate & cha-

Donatus ſuccedit Adalfredo.

ritate

titate egregiè inſtructus, monaſterium quoad vixit, cum multa laude gubernauit. Hucuſq; vitam & virtutes hominis Dei, quas per illum Dominus efficere dignatus eſt, vtcunq; digeſſimus: ſed tamen non niſi paucis commemoratis, prætermiſſis verò plurimis: nunc ad eius obitum, qui fuit illi aditus in vitam ſempiternam, veniendum eſt. Poſteaquàm igitur permultos ab improba vita ad Dominum conuertit, & ad Chriſti fidem traduxit, poſtquàm in monaſteriolo (cellam vocat author) dies non paucos incluſus, Deo ſoli vacans, precibus ſuis ægrotis multis, pro eius fama ſanctitatis ad ipſum confluentibus, priſtinas reformauit vires, cùm iam veneranda canities eius ad id vſq; virtutis excreuiſſet, vt propemodùm nihil ei perfectionis accedere poſſe videretur, prophetico ſpiritu, quo multa iam ante præuiderat, ſui etiam obitûs diem quibuſdam fratribus non diù pòſt futurum prædixit. Illi autem crebro experti, habere illum donum prophetiæ, incunctanter verbis eius fidem commodârunt, & illo, quo ſe moriturum dixerat, die pariter congregati, eum valdè rogârunt, vt quemadmodùm in terris eis fuiſſet magiſter iuſtitiæ, ita in cœlis perpetuus non dedignaretur eſſe patronus & interceſſor. Quos ille omnes ſingulatim, vt in ſancto permanerent propoſito, hortabatur: ac deindè corporis & ſanguinis Domini ſacramento ſeſe præmuniens, longa iam fractus ætate, inter verba orationis fæliciter ſpiritum in manus efflauit benigniſſimi creatoris: obdormienti ſimilior, quàm morienti, tamq; alienus à mortis acerbitate, quàm fuerat ab omni fœda carnis libidine. Conditus autem eſt in baſilica Pauli Apoſtoli iuxta oratorium Wandregiſili, in abſide, quæ vergit ad Auſtrum. Multi verò ad eius tumulum magna diuinitùs ſanitatum beneficia ſunt adepti.

Prædicit obitũ ſuum S. Hermelandus.

Anno 690. fæliciter obdormit in [Domino, vt habet Sigebert. in chron.

XXV. CVM autem iam multi fluxiſſent anni, quadam nocte Sadreuertus, eius cœnobij venerabilis monachus, vocem audiuit eiuſcemodi: Cras, vbi ſurrexeris, dic Abbati tuo, vt corpus S. Hermelandi in baſilicam B. Petri Apoſtoli transferat, & honorificè admodum condat apud altare. Abbas à Sadreuerto, quem pro eius ſanctitate non mediocriter amabat, hæc audiens, magno afficitur gaudio, ſacrumq; ſancti viri corpus cum ſarcophago eleuans, cum hymnis, canticis & lampadibus thuriſq; ſuffitu, fratribus eum comitantibus, quo fuerat iuſſus, deportauit. Cùm autem ad refectorij oſtium perueniſſent, feretrum tanto cœpit pondere deorsùm premi, vt nulla poſſet ratione è terra leuari. Stupebant omnes rei repentina nouitate, ſimulq; orabant Dominum, ne ſineret diſtineri ſacri corporis ad locum deſtinatum tranſlationem. Ea prece abſoluta, venerabilis Abbas Dauid ait: Cum ſit iam Miſſæ expletum miniſterium, puto equidem beatiſſimum Patrem Hermelandum, pro ſolita humanitate ſua, velle nos poſt tantos labores in refectorio ſumere vini calicem. Obtemperatum eſt illi: ſumpſerunt ſinguli ſingulos calices: & ecce mira facilitate & celeritate leuant corpus, & ad S. Petri ædem deferunt, ibiq; reuerenter condunt in monumento accuratè ſabrefacto. Die autem tertio tanta ſuauiſſimi odoris fragrantia ex eo monumento erupit, vt primùm baſilica omnis, deinde vniuerſum cœnobium illo compleretur, atq; in octauum vſq; diem perpetuò perduraret. Quotquot autem tum præſentes adfuêre, qui etiamnùm ſuperſunt, palàm teſtantur, nunquàm ſe tanta fuiſſe odoris ſuauitate perfuſos. Longum eſſet referre miracula omnia, quæ ad ſancti viri ſacras reliquias diuinitùs declarata ſunt: nos ex ijs pauca duntaxat commemorabimus.

Tráſfertur eius ſacrum corpus.

Odor ſuauiſſimus ex eius ſepulcro

XXVI EVFREDVS quidam impia incenſus cupiditate, in pago Oximenſi, villam, quam Crannam vocant, ſancti viri monaſterio abſtulit. Et ecce in ſomnis paulò pòſt videt S. Albinum Cōfeſſorem omni edendi & bibendi facultate ipſum priuantem, donec ad S. Hermelandi ſepulcrum accederet, & cum digna ſatisfactione res ei ablatas reſtitueret. Expergefactus ille, cum multo timore penſitabat quid vidiſſet, ac illuceſcente die equo conſcenſo, properè abijt ad aliam eius monaſterij villam Cludionem: vbi inuento monacho Edramno, quid ſibi accidiſſet expoſuit, rogauitq; vt cum ipſo ad ſancti confeſſoris ſepulcrum proficiſceretur. Ille quidem petenti annuit, hortabatur autem, vt aliquid cibi & potionis acciperet. Quod cùm ille temerè attentaret, panem ſumptum nulla potuit ratione deglutire: imò verò etiam vnà cum ſanguine coram omnibus euomuit. Itaq; maturauit ſuſceptum iter, & ad ſancti viri ſepulcrum accedens, in preces incubuit, ablatam villam ſe redditurum promiſit, atq; inſuper de ſuis prædiis & facultatibus monaſterio quædam elargitus eſt. Ita publicè ſuum facinus confeſſus, multaq; ductus pœnitentia, beati confeſſoris meritis ſanus effectus eſt, atq; illic cibo potuq; recreatus, ad ſua receſſit.

Pœna in vſurpantem villam monaſterij.

XXVII RVSTICVS quidam, Sicbaldus nomine, ſanctæ reſurrectionis Dominico die flagellum arripuit, & ad excutienda frumenta acceſſit ſané quàm temerè. Non dormitauit autem diuina vindicta. Subitò flagellum adhæret manui, & diſſolutis membrorum iuncturis, caput & brachia cæteroſq; artus horrendum in modum agitabat. Non potuit vlla vi vel ad momentum ſe comprimere, quo minùs horribili membrorum tremore quateretur. Proficiſcitur igitur Turones ad S. Martinum, cuius quidem interceſſione id obtinuit à Domino, vt flagellum ex eius manu exiliret: verùm tremor ille corporis nihilo fuit remiſſior. Nocte proxima in ſomnis videt S. Martinum, auditq; admonentem, vt ſi velit ab illa membrorum agitatione abſolui, Antrenſem inſulam, S. Hermelandi confeſſoris ſuffragia petiturus, accedat. Credit ille verbis beatiſs. Martini, celeriterq; ſe confert ad Antrum inſulam, proſtratusq; coram tumulo S. Hermelandi, ſalutem quam expetijt, non difficulter impetrauit. Cùm enim fratres veſpertinas Domino laudes perſoluerent, apparuit illi ſenex quidam, ſtola candida indutus, decora canitie venerabilis: isq; dextra illi annuit, vt ad ipſum accederet. Vult ille properè ire ad vocantem ſe, ſed mox in medio fratrum pſallentium choro corruit, ibiq; diù iacens & orans, tandem manum ad fratres extendit, quorum opera è terra ſubleuatus, priſtinæ ſe ſenſit incolumitati reſtitutum.

Vindicta diuina in ruſticum, in Paſchate laborare volentem.

XXVIII MVLTORVM Antrenſis cœnobij monachorum, qui hominem illum, de quo dicturus ſum, nouerunt, relatione didici ſequens miraculum: Adelfredus quidam, iam annos natus octoginta, ab ipſo primo ortu cæcus & claudus fuit: Is ſanitatis obtinendæ cauſa Romam profectus eſt, oraturus ad ſacrum corpus beatiſs. Apoſtolorum principis Petri. Apparuit autem ei cum bona fiducia aliquamdiù illic hærenti B. Petrus, aitq; ad illum: Abi Turones, & precibus S. Martini pedum ac manuum accipies ſanitatem. Inde proficiſcere ad inſulam Antrenſem, & apud tumulum S. Hermelandi lumen conſequêris. Abijt homo, orauit ad S. Martini ſacras reliquias: ſoluuntur manus, quæ pectori, itemq; pedes, qui natibus adhæſerant. Mox properat ad S. Hermelandum, orantiq; ſe videndum offert vir ſanctus, tenet manu mentum eius, ſacros pollices eius imponit oculis, dicens: In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis reſpice. Euigilat ille, reſpicit, & vt ipſe aſſeruit, ſanctum virum à tergo inſtar fulguris micantem videt. Luce proxima abluit cruorem, qui ex palpebrarum diruptione fluxerat, & ſanis oculis cum magno ſtupore coram omnibus præpotentis Dei, quas ante non viderat, miratur creaturas. Quòd autem beatiſs. Apoſtolus, ad cuius vmbram olim adhuc in terra degentis curabantur ægri, hunc hominem curandum ad alios remiſit, idcirco feciſſe putandus eſt, vt omnibus innoteſceret, quam illorum ſit efficax apud Deum interceſſio, ſi cum fide eorum poſcantur ſuffragia. Porrò ille ſalutem tantam adeptus, in virginitate permanens, in B. Hermelandi monaſterio precibus & vigiliis præclarè deditus fuit, & vſq; ad ſupremum vitæ ſuæ diem vitam illic egit multa laude dignam. Hæc quidem & plura alia, quæ ſtudio breuitatis prætermiſi, multorum Antrenſium fratrum, qui hodieq; ſuperſunt relatione cognoui, & certè permulti etiamnùm memoriâ retinent beatiſs. viri ſanctam conuerſationem, quippe qui non ita pridem ab hac vita deceſſerit. Obſecro autem ſummiſse eos omnes, qui hæc lecturi ſunt, vt inertiſſimi ſcriptoris in precibus ſuis velint eſſe memores: vt & ipſi, beato Hermelando intercedente, cum illo mereantur vita frui ſempiterna, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Curatur claudus & cæcus.

Act. 5.

25.MAR. *DE S. LATRONE CVM CHRISTO CRVCIFIXO EXTANT HOMILIÆ DVÆ S. IOannis Chryſoſtomi, tom. 3. operum: ſermones duo S Ambroſij 49. & 50 & homelia Euſeby Emiſſeni. Dimam hunc plerique appellant: ſed ex apocryphis id proditur teſte Baronio in Martyrologij Romani notis: reperiuntur tamen S. Dimæ latronis nomine nonnulla ſacella, & memoriæ erecta eodem titulo, vt idem affirmat Baronius.*

An.780. VITA S. LVDGERI, PRIMI EPISCOPI MIMIGARNAFORDENSIS SEV MONASTERIENSIS, A COÆVO CONSCRIPTA, ET EX BIBLIOtheca Fuldenſi, per R. P. Chriſtophorum Brovverum S. I. presbyterum, edita.

Coniecturã Brovveri de nomine authoris huius vitæ vide in ſyderibus Sanctorum eiuſdem Brovveri, in principio notarum ad vitam S. Ludgeri.

26. MAR. Eſt hic prologus libri ſecundi Monachorum VVerdenſ. vſque ad *Verùm ex.*

LVDGERI merita, multifariè, ſuo Deus pandit teſtimonio; & gloriæ & honoris, quo cum Deo fruitur; plurima ex ſignis ſalutaribus indicia conſtant; tot enim ſalutes ad eius ſacri corporis locum infirmi ſæpè reſumpſerunt, nec non, & abſentes in ſuis neceſſitatibus eius opem ita frequenter experti ſunt, vt hæc enumerari impoſſibile ſit, & ſcribendi excedant modum. Verùm ex plurimis pauca, ſi quis ea noſſe voluerit, in paruo collecta habet opuſculo, quod huic codici ſubiunximus, in quo quis, vel vnde fuerit, nec non vitæ & actuum eius aliquantulam exigimus memoriam. PROLOG.

S. Ludgerus Freſonũ & Saxonũ primus Epiſc. † Nota hic Friſiam aliam Orientalẽ, aliam Occidentalem, quæ Amaſi fluuio inter ſe

TEMPORIBVS ergo Caroli Magni Freſonum & Saxonum primus fuit Epiſcopus: harum ipſe nationum maxi- I.
mam partem, id eſt, † Friſiæ quinq; pagos, & occidentales Saxones à paganiſmo reuocans: Chriſti imbuit fide. Venerunt & prius de terra Anglorum plures homines Dei, ſpontanea pro Domini amore, peregrinatione delectati: qui exeuntes de terra, & cognatione ſua, noſtras patrias, agnitione Chriſti illuminare laborauerunt. Ex quibus fuit eximius doctor Wilbrordus, & ſocij eius: nec nõ & Winfrid cognomento Bonifacius: hi auum benedicti huius nomine Vuriſingum [a] amicum & familiarem valdè habuerunt; à quo, & filijs eius, & propinquis, inter paganos populos plurimum in labore Euangelij iuuabantur. Idem quam pridem à Rege maligno Freſonum Radbodo, ob iuſtitiæ defenſionem, qua licet paganus impauidè oppreſſis ſubueniebat, à patria effugatus, & in Franciam pulſus eſt. Ibi religionẽ Chriſtianam edixcens, mortuo impio Rege, à glorioſo Francorum Principe, ad gentem ſuam denuò remiſſus eſt; & ſuæ patriæ fidem Chriſti intulit, & ab eius primum familia Chriſtianitatem percepit.

diſcernunt 5. pagi Orientalis Friſiæ fuère, vt ex c. 26. liquet: vbi, quæ nomina iſtorum pagorum fuerint, indicabimus. [a] Vuriſingus auus ſancti Ludgeri Princeps Chriſtianiſmi in Friſia ſtabiliti.

Thiadgrimus & Liafburga ſancti Ludgeri parentes. [b] Liafburga puſiola ab auia necari iubetur.

HVIVS iunior filius Thiadgrimus ſancti viri pater erat: mater Liafburga dicebatur. In hac fœmina omnipotens II.
Deus, qui vocat quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt, meritis, vt credimus, ex ea naſcituri pueri, miracula miſericordiæ *Rom. 4.*
ſuæ oſtendere dignatus eſt. Habebat enim [b] ex paterno genere auiam gentilem, quæ cum doleret filio tantum filias naſci, matrem benedicti huius, eadem, qua nata fuerat hora, aquis necari præcepit. Vnde cum iuxta crudele eius mandatum ſitulæ aqua plenæ, à mãcipio, cui hoc erat iniunctum immergeretur, illa brachiolis extenſis, vtraq; manu marginem ſitulæ apprehendit: & nata ſub eadem hora puſiola ne mergeretur, cœpit mancipio reluctari. In hac ergo colluctatione prorſus mirabili, ex diſpoſitione miſericordis Domini, vicina mulier ſuperuenit, & miſereſcens, paruulam de manu mergentis eripuit, & domum aufugiens, paruum fecit guſtare mellis: nam ſemel guſtantes aliquid infantes apud paganos, necari illicitum erat. Inſecuti poſt eam, quibus infantula commiſſa fuerat perimenda, cum viderent ſe ab facto impio prohibitos, nec tamen, vt res contigit, furioſæ Dominæ indicare auderent, occultè illi mulieri eam nutriendam permiſerunt: ſicq;, mortuâ illâ maledictâ, matri reſtituta eſt.

Mater ex graui lapſu ſaucia conualeſcit. [c] S Ludgerus puer φιλόβιβλος

HÆC eadem, cum iam viro iuncta ſanctum puerum geſtaret in vtero, contigit, vt feſtino greſſu incedens, lapſa III.
grauiter corrueret, & acuta ſude, ſupra quam ceciderat, latus eius perfoderetur, ita, vt nemo putaret vel ad modicum poſſe eam ſpiritum retinere, vel puerperium non penitus periturum. Sed miro modo veloci, & inopinata ſalute, ipſa conualuit: & infans, poſt paucos dies, editus, in nullo læſus apparuit. At [c] puer, vt primum loqui, & ambulare poterat, iam tunc, ſe poſt Deum ire, in verbis & moribus deſignabat: cum inutilia quæq; deſpiceret, vanis non delectaretur, luſum infantulus non amaret: alio illi amore indito, ex parte ſpirituum omnis carnis. Libros iam diligere, arborum cortices, quibus ad luminaria vti ſolemus, colligere, illos ad ſimilitudinem librorum conſuere, cum feſtuca, & nigro quolibet liquore imitari ſcribentes.

S. Gregor. Traiectenſ. Abbas, & antiſtes, S. Ludgeri magiſter.

PETIIT poſt hæc parentes, vt literis ſe erudiri facerent: at illi eius accelerantes petitionem, de cuius pio deſiderio IV.
lætabantur, commendauerunt eum cuidam Gregorio, grandium meritorum viro: qui diſcipulus, ſimulq; ſucceſſor S. Martyris Bonifacij, Traiectenſi ſedi Presbyter, Epiſcopi vice, præerat. Sub cuius docto magiſterio, in literis & ſeruitio Domini eruditus, † tonſura in Traiecto Monaſterio acceptâ, moderatis valdè moribus, in omnium illic dilectione, conuerſatus eſt.

Vide hiſt. Vltraiectenſ. Epiſcop. VVilhelmi Hedæ. † Nota hic contra Albertum Krantzium, S. Ludgerum monachum fuiſſe, qui lib. 1. Metropol. c. 5. controuerſum extitiſſe meminit, verum ordinis S Benedicti fuerit, an Canonicus. Vide Brovverum in notis ad hanc vitam.

Alubertus Chorepiſc. Traiectenſ. [d] Alchuin[9] Eboraci florer magiſterio. [*] *Alcuinus.* [e] S Ludger[9] ordinatus Diaconus. [f] Redit in Angliam ad Alchuinum

VENIT interea vir quidam venerandus de terra Anglorum, nomine Alubertus; cupiens rudi partium illarum V.
plebi, in doctrina prodeſſe. Quem, dum Abbas Gregorius libenter ſuſciperet, comperta eius cum pia voluntate ſapientia, eum ſibi Chorepiſcopum fieri poſtulauit. Quod cum ille eo modo non recuſaret, vt à proprio ordinaretur Epiſcopo, remiſit eum ad terram ſuam, ab eo, quem dixerat, Epiſcopo ordinandum: & cum eo Ludgerum, vt ibi Diaconij perciperet gradum. Nam ipſe, vt dictum eſt, Presbyter Epiſcopalem tenuerat ſedem. Eo tempore [d] in Eboraica ciuitate famoſus merito magiſter ſcholam [*] Alchuinus tenebat, vndecunq; ad ſe confluentibus de magna ſua ſcientia communicans. Huius mox, vt illuc peruenerunt, Ludgerus familiarem amicitiam adeptus, ſpatio, quo inibi demorabantur, ad eum ſedulo de ſcripturis interrogantem acceſſit. Verùm, [e] cum ſacris ordinibus perceptis, ad eum, qui eos miſerat redeuntes venirent, Alubertus cum Gregorio pij laborem operis aſſumpſit. Porro Ludgerus Alchuini deſiderio, & amore diſcendi, reditum, ſi fieri poſſit, meditabatur. Quod, [f] cum ſæpiùs tentanti Gregorius tandem difficillimè conceſſiſſet, paratis cum eius adiutorio, & parentum ſuorum, quæ talis peregrinatio poſcebat, remeauit Brittaniam. Suſcipiens eum Magiſter honorabilis, magna, cuius animum nouerat, coluit charitate, tribuſq; continuis annis, paterna in Monachorum Monaſterio ſollicitudine, erudiens, quarto anno dimidio, apprimè eruditum, ad patriam remiſit. Ita tunc Ludgerus tam ex profectu dulcium morum, quam ex Scripturarum ſcientia, Magiſtro Gregorio acceptabilior factus, eidem poſtmodùm patri, deuoto diſcipulatu, adhæſit.

[*] *al. Liafvvinum, Leuvvinus & Lebuinus.*

DVM hæc agerentur, venit & alius homo S. [*] Liafwinus nomine, ex ſua, id eſt Anglorum gente, domino vo- VI.
cante

Eius vitam ab Hucbaldo Elnonenſi monacho ad Baldericum Traiectenſ. Epiſcop. ſcriptam, habes 12. Nouemb. vbi & tranſlationem eius, à S. Ludgero factam, cap. 17. offendes.

cante, adductus. Etenim referebat, trina omnipotentis Dei ammonitione terribiliter ſe exire iuſſum, vt illo in loco, & illis gentibus miſeratoris noſtri Euangelium prædicaret. Petijtq; à Gregorio demonſtrari ſibi locum diuinitùs commendatum. Gauiſus ille de diuina clementia, direxit eum illuc, hoc eſt, in confinium Francorum & Saxonum, iuxta fluuium Iſla, ad locum, qui dicitur Dauentre, dans ei comitem & cooperatorem verbi Dei, ſeruum domini * Marchelmum & ipſum ex Anglorum genere, à S. Wilbrordo à pueritia enutritum. Ibi, cum Eccleſias conſtrueret, & plurimos conuertiſſet ad Dominum, ſanctam animam reddens Domino, locum illum ſuo honorificauit corpore. Poſt mortem illius, Saxones zelantes inibi collectionem Chriſtiani populi, locum illum præda & incendio vaſtauerunt; combuſtaq; Eccleſia, corpus eius dum quærerent, inuenire nequiuerunt. Ea quoq; tempeſtate, Gregorio [a] profecto ad Dominum, Albricus in Epiſcopatum ſucceſſit.

* Marcellinum hunc vocat, Hucbaldus loco citato: ſed Marchelmum in M.SS. vocari teſtatur Browerus. [a] B. Gregorio Traiecti ſuccedit Albricus. Vide Io. de Beca de Epiſcop. Vltraiect.

VII. PORRO Albericus, magna & ſingulari charitate Ludgerum diligens, quem ſub magiſtro Gregorio pueritiæ ſodalem habuit, ſociauit eum ſibi Epiſcopalis curæ adiutorē. Hortatur eum ergo ire, & ſuper corpus Confeſſoris Chriſti incenſam reparare Eccleſiam. Paruit ille citiſſimè, & veniens ad locum, corpus Sancti reperire non valuit. Sed tamen in ſpatio, infra quod illud eſſe putauit, ædificium cæpit erigere. Nocte autem aſtitit ei in viſione ſeruus Dei Liafuuinus, dicens; Benè facis Ludgere frater, deſerta hæc reædificans; corpus meum, quod quæſiſti, ſub auſtrali pariete humatum reperies. Quod dum mane Ludgerus, iuxta quod reuelatum fuerat, inueniſſet, tranſuecto in auſtrum ædificio, infra Eccleſiam, honorabilem Sancto Dei poſuit ſepulturam.

S. Ludgerus Dauentriæ prædicans S. Lebuini corpus inuenit, & Eccleſiā ornat

VIII. IGITVR dum illic bene cuncta diſponeret, atq; multum Chriſtianis illis ſua ſolariaretur induſtria, perrexit Friſiam, cum aliis ſeruis Dei, iubente antiſtite ſuo, ſi forte ibi ſuper fide Chriſti poſſet aliquibus ſuadere. Ibi ergo paganos aſperrimos, tantis argumentis, & tam ingenioſo moderamine mitigauit, vt ſua illum delubra deſtruere coram oculis paterentur. Inuentum in fanis [b] aurum & argentum plurimum Albericus in ærarium regis intulit, accipiens & ipſe, præcipiente Carolo, portionem ex eo.

In Friſiam mittitur ab Alberico.

[b] Aurum ex fanis.

IX. FECIT autem Albericus Ludgerum Presbyterum conſecrari, cum ipſe in ciuitate Colonia Epiſcopus ordinaretur; conſtituitq; eum Doctorem Eccleſiæ in pago Oſtrach; vbi S. Bonifacius martyrio glorificatus eſt, vt in Freſonum gente, vbi iam aliquantulum Chriſtianitatis rudis erat origo; opus Domini, quantum poſſet, perageret.

Presbyter ordinatur Coloniæ; quo autem anno vide calculum Browerі.

X. TRIBVS ergo per annum temporibus, vere ſcilicet, æſtate & hyeme ibidem in euangelizandi ſtudio commoratus eſt. Porro in autumno ob cuſtodiam diſciplinæ Traiecto monaſterio præerat. Etenim venerabilis antiſtes Albericus hanc curam inter Doctores per vices quatuor diſpertiuit, vt videlicet ipſe verno tempore, quando ſua maximè neceſſaria fuit præſentia, per ſe adminiſtraret. Æſtate vero * Athalgerus, & hyeme Thiadbertus; autumno, vt diximus, Ludgerus præſideret.

Vicariam operā quādo Alberico præſtiterit in Traiectenſi Eccleſia.

* Adalgerus

XI. ERGO dum in monaſterio Ludgerus vice ſua degeret, quadam nocte, finitis matutinis hymnis, dum ex ſecretis orationibus laſſus cubitum iret, apparuit ei nutritor ſuus quondam, Gregorius, & cum eo ſolita familiaritate colloquens, frater, ait, Ludgere, ſequere me: ſecutus eſt ille, vt ſibi videbatur, aſcendentē in altiorem locum, ibi prolatis, & coram eo iactatis quaſi membranulis & veſtibus, colligere ea Ludgerum in aceruos præcepit. Dum colligeret quaſi tres aceruos: bene, ait Gregorius, indigentibus iſta diſtribue; de his, tibi ſatis dabo; ſignanſq; eum, vt ſe videre videbat, ſigno crucis, abſceſſit. Cumq; mane Ludgerus Haddom monaſterij præpoſito, & Marchelmo, de quo ſuperius locuti ſumus, ſomnum retuliſſet, ſtatim ad hæc Marchelmus reſpondit. Nequaquam, inquiens, Ludgere, inane iſtud ſomnium putes. Epiſcopatus honore ſublimaberis; tribus populis, dona Domini diuiſurus es. Et ille; vtinam, inquit, in loco mihi credito, aliquid vtiliter agam. Verum Marchelmus ſiue conijciendo, ſiue præſciendo hoc dixerit, ita omnia, ſicut dixerat, euenerunt.

Viſio S. Ludgeri.

XII. IGITVR per ſeptem annos in illis occidentalis Friſiæ regionibus manſit, inter paganos, vel rudes Chriſtianos: omni induſtria, & ſapienti labore, ſe agens, nouum populum deuota credulitate inſtituens, ſicut mirifica illius geſta, populi illi vſq; hodie memorant, quos ab idolis conuertens, Chriſtiana conuerſatione inſtruxit.

Occidētali Friſiæ prædicat.

XIII. INTEREA Saxonum Princeps Widukind perſecutionem Chriſtianis tractans, Friſiam cum exercitu ſe duce adijt, Eccleſias incendens, expellenſq; famulos Dei, Freſones, vſq; ad [c] Fleha fluuium Chriſti religionem relinquere compulit, & priſco erroris more viuere. Tunc Ludgerus, cedendum tempori arbitratus, maximè cum in hac tempeſtate [d] Albericus antiſtes ſuus de mundo diſceſſerit, deſeruit partes illas, & aſſumpto ſecum fratre ſuo Hildigrimo, qui natu iunior, diſciplina eius inſtituebatur, Romam perrexit. Illic [e] cum Papæ Leoni indicaſſet itineris cauſam, & quia deſideraret in paterna hæreditate Monaſterium conſtruere, intelligens B. Pontifex vel ex ſermonibus eius, vel Dei ſpiritu reuelante, quid in ſe ſanctæ intentionis ac ſtudij haberet, in amore & honore illum habuit; donauitq; illi Saluatoris noſtri reliquias, & ſanctæ Dei genitricis MARIÆ, ſociorumq; Apoſtolorum Petri & Pauli, in quorum memoria Monaſterium, quod dixerat, conſtrueretur.

Perſecutio Widukind ducis Saxonum.

[c] Fleha fluuius is creditur, vt notat Browerus ex Gerhardo Noviomago, qui inter Staueram & Inchuſam fluit. [d] Albrici Epiſcopi Traiect. mors [e] Romam adit, & à Leone Papa ſuſcipitur.

XIV. EXIENS autem de Roma, Beneuentum petijt, vt in monaſterio S. Benedicti, beati ordinis conſpiceret diſciplinam, poſſetq; inibi aliquanto tempore, liberiore vacatione, quieſcere. Etenim Pater illius monaſterij, genere illi propinquus erat; manſitq; ibi duos annos. Cupiebat autem ſancta illa hoſpitalitate prolixius vti, ſed glorioſus Imperat. Carolus eius famam audiens, prodente eum maximè Alchuuino præceptore quondam ſuo, qui eo tempore de Britannia in Franciam venit; miſit ſemel & iterùm; atq; literis Alchuuini eiuſdem, ad ſe eum venire mandauit.

Carol. ſuggerente Alcuino acceerſit ad ſe S. Ludgerum.

XV. CVMQVE ab eodem fuiſſet Imperatori præſentatus, & commendatus: duorum, inquit Imperator, Monaſteriorum, optionem tibi concedo. Vnius maioris: in quo virginum multitudo conſiſtit: alterius minoris, quod virorum eſt, ſub Canonica regula Domino famulantium. At ille Imperiali largitati agens gratias, virorum Monaſterium dixit conuenientius ſibi poſſe committi. Dedit ergo ei Monaſterium in pago Bragbante, quod [f] Lotuſa nominatur, cum omnibus ad ipſum pertinentibus.

Krantzius lib. 1 Metrop. cap. 4.

[f] Lotuſam monaſterium Brabantiæ accipit adminiſtrandum.

XVI. HIS quoq; temporibus orientalis Friſiæ quinq; pagi, cum vna Inſula, quæ dicitur Bant, Francorum Regno ſe ſubdiderunt, promittentes fidem Chriſtianam ſe ſuſcepturos, ſi erudiendis eis aliquis daretur, cuius loquelam intelligere poſſent. Porro Imperator hoc gratanter accipiens, Ludgero opus iſtud commendauit.

Quinq. pagis Friſiæ præficitur.

[g] Nomina horum pagorum ſunt Hohmercki, Hunuſga, Fiuilga, Emiſga, Federiga, vt habet vita Monachor.

XVII. EA quoq; tempeſtate, deuicto, ſiue conuerſo Widukindo, abbas quidam Religioſus nomine Bernardus, occidentalibus Saxonibus à Rege miſſus fuerat Doctor. Quo non multo poſt tempore, migrante ad Dominum, difficile in regno Francorum potuit inueniri, qui libenter ad prædicandum inter barbaros iret. Dum ſuper his Rex Carolus ſollicitus cogitaret, contigit, vt eo tempore Treueris ciuitati Epiſcopus inquiri deberet, obtulitq; Ludgero illius Eccleſiæ Pontificatum. Reſpondit ille: talem Eccleſiam ſe Epiſcopo minimè indigere, in qua perplures eſſent ſe doctiores & eo digniores honore. Quin potiùs poſſet ipſe rudibus quibuſlibet meliùs præfici: &, ſi regi placeret, in Saxonum populo, voluntarium ſe ſubiturum laborem. Hac eius reſponſione, & voluntate, Imperator plurimum gratulatus, in

Bernardus Doctor occidentalium Saxonū

Treuerenſem Cathedram poſtponit Saxonū occidēt. cōuerſioni.

occidentali Saxonum parte Paſtorem eum conſtituit: impleto ſomnio, quod ſuper tribus aceruis dudum Ludgerus viderat. Tum verò operis diuini multum auidus, ſollicito ſtudio, totiſq; viribus in conuerſione gentilium inſudabat: veteris vanitatis culturas auferens: ad Eccleſias, quas erexerat, populos conuocans: presbyteros, quos ipſe venerabiles nutrierat, per loca ordinans, iucundis moribus, & humanitate plurima, doctrinam ſuam acceptabilē vſquequaq; faciens, donec, Domino auxiliante, in Friſia, & in Saxonia, pararet, vt ſcriptum eſt, Domino plebem perfectam. *Luc. 1.*

CVPIENS autem & aliis gentibus Euangelium annunciare, & Dei afferre notitiam, cum Imperatoris conſilio XVIII profectus eſt ad quandam inſulam in confinio poſitam Freſonum & [a] Denorum, quæ à quodam Foſete, quam ſtulta gentilitas Deum æſtimabat, [a] Foſeteſland appellabatur. Cum iam, approximante naui, inſula non longè poſita conſpici poſſet, accepta in manus cruce Ludgerus, pſalmum, vt ferunt, ſexageſimumſeptimū decantauit: Exurgat Deus, *Pſal. 67* & diſſipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum. Sicut deficit fumus, deficiant, & reliqua. Eccè autem, repentè omnes qui in illo nauigio cum illo fuerant, viderunt denſiſſimam caliginem ad fumi inſtar de inſula exurgere, & deſuper glomerari: deindè glomeratam pariter diſceſſiſſe. Noſtis, ait Ludgerus ad ſocios, quia abſcedentis [b] dæmonis eſt iſta caligo, quem modo de ſede hac Dominus, iter noſtrum præueniens, effugauit. Et inſulam alacer ingreſſus, verbum Domini prædicauit. Tantam autem Deus potentiam verbis eius tribuit, vt omnes inſulanos fidem Chriſti confeſſos, in vno illic fonte baptizauerit, Foſetis fana deſtruerentur: fabricarentur Eccleſiæ. Ipſe princeps Inſulæ filium ſuum de fonte ſacro leuandum illi obtulerit, vocabulo [c] Landricum, quem poſtea in Freſonum gente religioſum presbyterum vidimus.

[a] Danorum

[a] Foſeteſland inſulæ ſitus Hanc S. Wigbert c. 7 vitæ S. Swiberti adijſſe ſcribitur, & ſanguine ſuo conſecraſſe ſub Radbodo. An autē inſulæ huic nomen obtigerit à falſo illo Deo, an à Foſorum gente, quæ Chaucis, vel Friſijs finitima celebratur à Tacito lib. de mor. Germ. diſpiciant eruditi.

[b] Dæmonem ſub ſpecie caliginis ex Inſula pellit.

[c] Landricus ex Princ. pis Foſeteland F. presbyter.

POST hæc Ludgerus etiam Nordmannos euangelizandi gratia adire cogitabat. Sed dum illi Rex [d] Carolus hoc XIX. non concederet, contriſtabatur ille, Dei ac proximi dilectione plenus: vel, quia ſalus eorum differretur: vel, quod ab illis peccata noſtra punienda præſciuit: Siquidem, dum nondùm [e] Nordmannorum vllus eſſet metus, dicere ſæpè ſolebat deuaſtationes & miſerias, quæ per illorum manum perpetrandæ eſſent. Vidit etiam, dum eſſet ſecus mare in illo nuncupato [*] Werma quoddam ſomnium, per quod hæc mala deſignari intelligens, fleuit plurimum. Dum mane ſermocinaretur cum ſorore ſua nomine Heriburga his eius plorationibus perterrita, fleuit etiam ipſa, obſecrauitq;, vt ſibi tantæ triſtitiæ cauſas ediceret. Et ille dixit. Cogitaui in hoc loco Monaſterium conſtruere; ſed hoc ſecundùm volūtatem meam nequaquam prouenire poterit; quia propter peccata noſtra delectabilis hæc regio, ſolitudo erit: narrauitq;: quia viderit in ſomnis quaſi nubeculas nigras ab aquilonari maris parte paulatim aſcendere: poſt modicum verò, globos crebriores ſequi: deindè horribiles nubium moles pariter emergentes, rapido impetu ad ſolem tendere. Cui dum appropiarent, motus ille loco fugit, donec à ſubſequentibus tenebris cœlo fugatus, vltra videri non poſſit: At tunc polo nubibus tecto, horrore immenſæ caliginis, vniuerſi tremebant, vitæ ſuę ſinguli metuentes. Cum diutiſſimè ſub hac formidine habitatores terræ pauerent; en iterùm ab Auſtro radij lucis emicant, exiliensq; ſol, circumfuſas abegit nubes, & regrediens ad locum ſuum, omnes obſcuritates illas ante ſe in Aquilonem, vnde venerant, pepulit. Et addidit, dicens: Tempus celeriter veniet, quo latrocinia & prædæ Nordmannorum, nec non & ſubſequentia bella in his prouinciis incipient fieri. Poſt hæc, iuſtè deſerente nos Deo, & omni iucunditate ſublata, terras latius occupabunt. Vtinam, inquit, Heriburg, his malis non ſuperuiuam. Superuiues, ait, & hæc peſſima oculis tuis viſura es. At mihi datū eſt, nulla horum in corpore ſpectare. Sed quandoq; Deus iuſtis his correptionibus ſuis finem ponet, & quæ Nordmāni aliis fecerint mala, inferentur eis. Igitur, quam diù ipſe in corpore fuit, tam ſecura pax erat, vt nullus ſuper tantis malis ſuſpicari aliquid poſſet. Mox autem ſequenti, vt obierat anno, incipiebant venire, quæ prædicta ſunt, & vaticinium eius miſerabili experientia, iam olim probatum eſt. Speramus ergo, quia conſolatio miſerationis Dei, quam ſimul prædixerat, quando tempus miſerendi venerit, nihilominùs ſubſequatur.

[d] Impeditur à Carolo magno ne adeat Nordmannos.

[e] Vaticinium eius de Nordmannorum irruptionibus

[*] VVerina.

CVM igitur & Nordmannis, ſicut diximus, & pluribus gentibus euangelizando - - - - - - - *Mutilatus hic Codex MS. Fuldenſis ſuppletur tribus ſequentibus capitibus, ex monachorum VVerdenenſium vita petitis.* XX.

IGITVR ſanctus Ludgerus futuram maritimæ regionis deſolationem recognoſcens, animum quidem ab ædificando ibi monaſterio reuocauit: ſed vbi conſtruere poſſet, ſedulus tractauit. Itaq; acceſſibilia maris vicinitate prædonibus loca omninò deuitans, perſuadebat religioſis & Deum timentibus perſonis, vt ſi quid de hæreditatis ſuæ proprietate Dei ſeruitio tradere vellent, hoc in illis facerent locis, quò impetus gentilium attingere nequiret. Vndè cùm ex huiuſmodi locis vnus in Withmundi iuxta fluuium Iſla, alter in loco, qui ad Cruces dicitur, iuxta fluuium Arnapa, ad reliquias, quas ab Apoſtolico acceperat, traderentur: in vno eorum monaſterij ædificationem inchoare penſauit. Sed ne fortè iudicium ſuum in loci electione erraret, Dei ſuper hoc voluntatem conſulendam putauit. Proindè cùm huius rei gratia quadam nocte ad Cruces in niue maxima pernoctaret, Diuina reuelatione monaſterium ibi etiam eſſe non poſſe cognouit: ſed locum eſſe in ſaltu quodam iuxta fluuium Rura, qui Widuberg vocaretur: ipſum fundando monaſterio diuinitùs iam eſſe dicatum: ibi monaſticæ profeſſionis iaciendum eſſe fundamentum. Quapropter cùm dignas inde Deo gratias ageret, qui ſe diutiùs hac illacq; fluctuare non pateretur, & ſuæ viæ comitibus, quæ diuinitùs cognouerat, retuliſſet, ad promiſſum à Deo locū cum ſūma feſtinatione properauit. Actum eſt hoc ante datum ſibi epiſcopatum nouē fermè annis. Quapropter quamuis actutùm ordiri ædificationem vellet, locus tamen ſyluoſiſſimus, & ſuorum neceſſariorum remotio, hoc ipſum, vtpotè inter externos poſitum, perficere non permiſerunt. XXI.

Diuinitùs docetur, vbi ſtruendū ſit cœnobium

EA ferè tempeſtate Saxones ab idolatria conuerſi, fidem Chriſti & baptiſmatis gratiam perceperunt. Vnde Victorioſiſſimus Imperator Carolus, cuius partim beneficiis, partim diſtrictione ad fidem ſunt coacti, Ludgerum eis in parte Saxoniæ Occidentali præfecit. Ita ſomnium adimpletum eſt, quod olim de illis tribus aceruis ſanctus vir viderat, quod trium plebium gubernacula ſignificare diximus. Siquidem duarum, vnius in Brabant, alterius in Friſia, iam anteà curam ſuſcepit: tertiæ illi ſolicitudo, id eſt, epiſcopatûs [*] Mimigernefordenſis Eccleſiæ commiſſus eſt: in qua tamen Eccleſia ſine ordine pontificali annis ferè duodecim manſit. Nam quia nouerat dixiſſe Apoſtolum: Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat: opus quidem Epiſcopi pro viribus agere cœpit, gradum autem recipere renuit. Ita quod oneris erat, ſuſcipiens, quod honoris declinans: quod inflare poterat, cauit: quod ædificare, ſubiuit. Proindè diœceſim ſibi commiſſam ſine Epiſcopo eſſe nolens, & tamen ipſe Epiſcopus eſſe declinans, eorum aliquem, quos ipſe enutrierat, pontificalem pro ſe ſuſcipere gradum ſedulus poſtulauit. XXII.

Saxones dant nomē Chriſto.

[*] *Hodie Monaſterienſ. dicitur.*

1. Tim. 3.

QVOD cùm Hildebaldus, qui tunc Colonienſem metropolim habebat, & ſancto viro amiciſſimus erat, omninò fieri nollet: ſed illum magis vt Epiſcopus conſecraretur, obſecraret, & eſſe dignum tantam dignitatem eum percipere: reſpondit, ſe ſuæ indignitatis conſcium, illam Apoſtoli ſententiam vereri, qua dicit, oportere Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: ſe in multis eſſe reprehenſibilem: & ideò contra Apoſtolicam authoritatē ad tam altum ordinem *1. Tim. 3* aſpirare non audere. Cui cùm Hildebaldus diceret, hoc in ſe non fuiſſe completum, neq; aliquem epiſcopatum iam percepturū, ſi illi ſoli, qui in nullo ſe reprehenſibiles cognoſcunt, ſint percepturi: maximè cùm principem Apoſtolorum Petrum reprehenſibilem videri idem Paulus deſcribat: tandem vel authoritati eius ceſſit vel rationi, & pontificium ſuſcipere conſenſit. Verè vtrobiq; mirandus, vti obiq; laudandus: qui & humanam laudē ſiue gloriam fugiens, XXIII

Hildebald. Colonienſ. Epiſcopus.

Quo anno ordinatus ſit, conſule Browerum in notis.

Gal. 2.

tamdiù

tamdiù nè ordinaretur, reſtitit, & cogentibus aliis inuitus quodammodò poſtremò conſenſit. Sicut enim qui ad ob-
latos nimis ardenter inhiat honores, ſuperbiæ peſtem non effugit: ita & qui impoſitis pertinaciter reſiſtit, diuerſa li-
cèt via, ſuperbiæ nihilominùs malum incurrit. Bonorum quippè proprium eſt, honores quidem non appetere, ſed ta-
men impoſitos non recuſare. Sic Moyſes, ſic innumerabiles alij ſancti patres fecerunt: qui & mittenti Domino ſuæ in-
firmitatis cauſas humiliter obtenderunt, & iubenti non grauiter obtemperârunt. Vndè vel ſancti Moyſis, vel huius in
re non diſſimili factum pauliſpèr comparandum videtur. Moyſes olim ad duræ ceruicis Hebræorũ popolum miſſus, *Exod. 3.*
eorum incredulitatem queſtus eſt: ſanctus Ludgerus ad duram nihilominùs & adhuc ſemichriſtianam Saxonũ gen-
tem paſtor eſt deſtinatus. Ille cum virga paſtorali, hic eum ferula epiſcopali. Ille ſe impeditioris & tardoris linguæ, ex
quo ad eum Dominus locutus eſt, fuiſſe teſtatur: iſte poſtquàm per Apoſtolum audiuit: Oportet Epiſcopum irrepre- *1. Tim. 3.*
henſibilem eſſe, indignum ſe Epiſcopatu iudicauit. Ille dixit: Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es: iſte alium
quoq; pro ſe ordinari ſedulus poſtulauit. Poſtremò Moyſes diuinis obtemperans iuſſis, innumera in populo ſigna o- *Exod. 3.*
peratus eſt: ſanctus Ludgerus commiſſam ſibi plebem ſuſcipiens, plura in ea & ipſe miracula fecit. Quanti namq; per-
fidiæ cæcitate ſolem iuſtitiæ & veram lucem Chriſtum non agnoſcentes, per eum illuminati ſunt? Quanti iuſtitiæ ex-
ecratione obturatas aures habentes, auditum receperunt? Quantorum ipſe ora, priùs in Dei laudibus muta, ad confi- Miracula
tendum eum reſerauit? Quantis ipſe in bono opere torpentibus & aridis, vel errore aliquo claudicantibus, vel manu- ſpiritalia.
um officium, vel pedum reſtituit vſum? Quantos ſuperbiæ hydrope inflatos mundialium rerum ambitione gibboſos,
auaritiæ tenacitate recuruos, inuidiæ tabe languidos, triſtitia ſæculi ægrotos, iræ furore inſanos, ventris ingluuie tur-
gidos, libidinis æſtuatione febricitantes, virtutum antidoto ſanauit? Quantos poſtremò peccatorum iam enormita-
te defunctos quodammodò & ſepultos, de ipſa morte & ſepulcro reſuſcitauit? Proindè licèt iſta ſigna, quæ in menti-
um ſalute & animarum curis, prædicationis officio ſpiritualiter operantur, longè his, quæ in corporibus medendis fi-
unt, præferantur: quia tamen ea, quæ corporaliter aguntur, mentem plerumq; familiariùs tangunt, & viſibiliter ad-
mota, quaſi quadam manu pulſant, pauca de his quoq; perſtringenda eſſe putamus. Quodam tempore cùm Euange-
lizandi gratia vir Dei Ludgerus ad quandam in Friſia villam, nomine Heligwerde, acceſſiſſet, inter alios, qui illuc ad
audiendum eum confluxerant, quidam etiam cæcus aduenit. Is Bernleef cognomento, vicinis ſuis admodùm charus
erat: quia antiquorum actus regumq; certamina more gentis ſuæ, non inurbanè cantare nouerat: ſed per triennium
ita erat continua cæcitate depreſſus, vt nullum ſibi lumen vel extremę viſionis remaneret. Vndè qui aderant, eum ſan- Nota ſan-
cto viro oblaturi, orabant, vt pro eius illuminatione Dominum precaretur. Quod ille facere diſtulit, non negauit. nã cti viri mo-
quia iam ad menſam poſitus, ſecretò facere nequiuit, propter humanam gloriam vitandam, in conſpectu conuiuan- deſtiam.
tium hoc facere noluit. Miraculorum quippè operationẽ, magnorum dixit eſſe virorum: ſe gratia curationum omni-
nò indignum eſſe: illi quoq; mentis ſalutem magis eſſe neceſſariam: de eius ſorde, exteriores ei fortè tenebras eueniſ-
ſe: de interna illuminatione priùs ſtudendum: ſic exteriores conſequenter tenebras fore pellendas. Proindè interro-
gauit, ſi peccata ſua confiteri & pœnitentiam pro his accipere & agere vellet. Quod cùm ille ſe velle reſpondiſſet: Cra- Obſerua
ſtina, inquit, die ad me venire matura, ſponſionem tuam factis adimpleturus. Quod ſi feceris, non infructuoſum tibi hæc.
fore nòueris. Potens eſt enim Deus & peccatis tuis veniam tribuere, & amiſſam tibi denuò lucẽ condonare. Qua ille
ſpe animatus, lætus diem ſequentem expectauit. Vix nox tranſierat, cùm ille primo diluculo ſurgens, ad ſanctum virũ Audit cæci
properare cœpit. Verùm quia ipſe de illo tam aliquantùm loco progreſſus erat, in itinere eum conſecutus eſt. Quẽ vt cõfeſſionẽ,
vidit, accepto per frenum eius caballo, à turba, quæ eum ſequebatur, ſeorsùm duxit: & ibi confitenti peccata ſua pœ- & ſic lumẽ
nitentiam indixit. Deindè ſignum S. crucis oculis eius impoſuit, & tenens manum ſuam coram eo, interrogauit ſi ali- reſtituit.
quid videret. At ille cum magno gaudio ſe manum eius videre reſpondit. O verè euangelicum diſcipulũ. O verè Chri-
ſti in omnibus imitatorem. Nam ſicut ipſe olim paralytico ſibi oblato, peccata priùs induſit, & ſic corporalem ſalutẽ *Luc. 5.*
condonauit: ita & iſte huic cæco pro peccatis ſuis priùs pœnitentiam indixit, & ita demùm exteriorem curam adhi-
bendam eſſe putauit. Ita cœcus paulatim viſu reſumpto, cum illo ad villam, quæ proxima erat, peruenit. Proindè vir
beatus explorare volens, ſi viſum integrè recepiſſet, interrogauit ſi villam, cui appropinquabant, cognoſcere poſſet.
At ille non ſolùm eam proprio ſtatim vocabulo nominauit, ſed & arbores & ſingula quæq; ædificia ei ſingulatim o-
ſtendit. Vndè B. Ludgerus factam virtutem ad diuinam gloriam referens: Saluatori, inquit, tuo gratias age, neq; meæ
in hoc facto aliquid virtuti aſcribas. Caro non prodeſt quicquam: ſpiritus eſt, qui viuificat. Ipſe quippè te illuminauit, *Ioan 6.*
qui illuminator eſt omnium Deus. Deindè cùm veniſſent ad villam, quæ Vuſcuurd appellabatur, eum ſecum in Ec- En ſancti
cleſia orare & Deo pro ſua illuminatione gratias agere fecit. Quibus expletis, ſacramento eum conſtrinxit, nè cui antè viri humi-
obitûs ſui diem per ſe fuiſſe illuminatum indicaret. Paruit ille, licèt inuitus, viri Dei præceptis: & ipſo quidem viuen- litatem.
te nulli hoc publicauit, ſed poſt eius demùm dormitionem, qualiter ab eo per diuinam virtutẽ eſſet illuminatus, con-
feſſus eſt. Deniq; vt admirationem ſubitaneæ illuminationis tolleret, cæcitate aliquamdiù ſimulata, ductu aliorum v-
tebatur. Pòſt, quaſi ſenſim videret, inſpiciens, priſtinæ luci diuinitùs reſtitutum eſſe teſtatus eſt. In quo S. Ludgeri fa- Primum S.
cto conijcere poſſumus, quanta de his eius virtutib. lateant, quas vel ſolus teſte Deo, fecit: vel ita in aliis perpetrauit, vt Ludgeri mi
eas antè ſuam mortem publicari vetaret. Potuit enim contingere pleroſq; ex illis, quos ſanauerat, antè ſuum obitum raculum.
tranſire. Itaq; iſte cæcus, vt comperimus, ſignorũ, quæ per eum Dominus operatus eſt, fuit initium. De cuius teſtimo-
nio minùs hæſitabit, qui vitæ eius probitatem & pium in Dño ſtudium recognoſcit. Nam quamuis coniugali eſſet vin-
culo alligatus, poſt ſuam tamen illuminationem eruditos quoſq; viros frequentare, & pſalmos ab eis, vel ſi quid aliud
ex ſcripturis poterat, diſcere conſueuit. Cuius ſtudio S. Ludgerus delectatus, eius induſtria in fidei quoq; cauſa vten-
dum putauit. Quia enim illis diebus Friſia à fide ſecundò defecit, & famulis Dei indè expulſis, ipſe ad eos acceſſum ha-
bere nequiuit, per illum paruulæ ſaltem ætati conſulere voluit, ſi perfectę nequiret. Proindè quia à multis diligebatur, Laico vti-
& de eo, vtpotè laico, nulla huiuſmodi ſuſpicio haberi poterat, per ſingulorũ domos eum diſcurrere iuſſit, dato præ- tur ad bapti
cepto, vt perſuaſis matronis, quarum ingenium naturali conditione ad credendum eſſe facilius nouerat, morituros zandum, qa
earum infantulos benedicta ſimpliciter aqua in nomine Domini cum inuocatione S. Trinitatis baptizaret. Cuius ille ſacerdote
iuſſis libenter obtemperans, octodecim infantes baptizauit: qui omnes in albis defuncti ſunt, exceptis duobus, quos non potuit.
ſanctus ſacerdos, pace reddita, ſancti chriſmatis inunctione & manuum impoſitione firmauit. Ita memoratus vir in Confirma-
percepta illuminatione vſq; ad decrepitam ætatem permãſit. Cui cùm iam morituro vxor ſuæ ſolitudinis cauſas que- tionis ſacra
ſta, ſe ei ſuperuiuere non poſſe cum lachrymis teſtaretur: Si ego, inquit, à Domino aliquid impetrare potuero, poſt mentum.
meum obitum non longo tempore in hoc ſæculo es victura. Hanc eius vocem mors corporis ſubſecuta eſt, & eius ni-
hilominùs mortem vxor, quæ tum ſana & incolumis erat, die quintodecimo moriendo ſecuta eſt. Quod ideò, licèt
extraordinariè poſitum alicui poſſit videri, narrauimus, vt factæ illuminationis teſtimonium ex merito atteſtãtis pro-
betur. Igitur libet conſiderare in Dei & proximi dilectione, vel ſancti Ludgeri feruorem, vel noſtrum viciſſim tepo-
rem. Ille & apoſtatarum incrementis baptiſmatis ſacramenta procurauit: nos Chriſtianorum ſoboli illud in ſumma Perſtringi-
mortis neceſſitate præbere recuſamus. Ille nolentibus & omninò repellentibus Dei gratiam vltroneus irrogauit: nos tur quorun
petentibus & quodammodò nos trahentibus eam retrahimus. Ille, quia per ſacerdotem non valuit, ſaltem per lai- dam tepido
cum protoplaſti reatui obnoxiis ſuccurrendum putauit: nos originali peccato obligatos, antè oculos ſacerdotum, vt rum Chri-
ſtianorum ſocordia.

ita dixerimus, mori videmus, nec dolemus. Proindè ille in perſecutione Eccleſiæ impleuit, quod nos in pace eius facere vel indignum vel laborioſum iudicamus. Quocircà pro diuerſitate meritorum diſpar quoq; præmium accipientes: ille in ſingulis, quos Dei gratia ſaluauit, coronabitur: nos ſine pœnitentia, niſi ſatisfecerimus, in ſingulis, qui noſtra negligentia perierunt, pœnas luemus.

VERVM Ludgerus, quamuis cuncta huiuſmodi opera occultare vellet, non tamen Deo hæc reuelanre vſque- XXIV.
quaq; effecit. Villa eſt in Saxonia in pago Sudergo, Alna nuncupatur. Ad hanc, dum parochias ſuas circumiens, die quadam ſedente eo ad menſam, audiebatur pauper clamare foris anxiè obſecrans, vt Epiſcopus cæcum hominem reſpicere dignaretur. Feſtinauit Diaconus, cuius id erat officij, putans vnum eſſe de pauperibus, qui ſtipem petierit, ſumensq; panem & cibum, porrexit illi. Renuit ille accipere, aliud ſibi dicens magis eſſe neceſſarium. Deferebatur potus, ille, nec hoc ſe velle, reſpondit, nec propter ſtipem petendam veniſſe; ſed vt ante Epiſcopum intromitteretur, vt cæco homini ſubueniret. At Diaconus non intellecto quid poſtulauerit, dimiſſo illo, in domum regreſſus eſt. Porro ille cum foris relicto iterato diù clamore vociferaretur, tandem circumſpiciens Ludgerus, quare, inquit ad diaconũ, tam diù vis diſſimulare quod audis? qui reſpondit. Detuli illi cibum potumq;, ſed ille nihil horum curat. Nummum, ait, da ei; quod cum feciſſet, & hoc nihilominùs ſperneretur, iuſſit eum Epiſcopus ad ſe introduci. Dum introductus eſſet, ait ei. Quid frater habes? quid eſt, quod expetis? Ille reſpondit; Fac, vt videam, obſecro te per amorẽ Dei; Videas, inquit Ludgerus, per amorem Dei. Et mirum in modum, cum hoc non imperando dixerit, ſed tantum miratus petitionem, ſimilia verba reſponderit, ſtatim ille vidit, iuſſusq; accedere ad menſam, lætior comedit & bibit, abijtq; in viam ſuam.

*Billerbeki. *pergrande. Mel vaſe conditum effenditur diffracto vaſe.

VENIENTE illo aliquando ad Eccleſiam in loco, qui * Billurbeki dicitur, vicina quædam mulier, natu nobilis, XXV.
ſed inclito iuncta connubio, vt audiuit Epiſcopum aduenisse, munere præuio ſtuduit ſibi placare eum, mittens quaſi eulogium, vas teſteum * pergrande, melle plenum. Quod dum ille agnoſcens mittentẽ ſperneret, ac ſuſcipere dignaretur, iuuenculi aliqui ex diſcipulis eius illud deſiderantes, promiſerunt ſe Epiſcopo perſuaſuros, ac de manu nunciorum, munus acceperunt. Non habentes autem alio in loco illud abſcondere Epiſcopo iam ad celebrationem Miſſæ proceſſuro, ſub altari ligneo, vndiq; obtectum linteaminibus, poſuerunt. Mox autem, vt coram altari inclinatus labia oraturus aperuit, repentino & vehementi crepitu, vas mellis ſub altari inſonuit; ac minutim cõfractum eſt. Colligebant ſcopis mel per pauimentũ fluens, & cũ teſteis fragminib. foras proijcientes, Miſſã deinde celebrant. Nõ ceſſauit aũt Eps, donec perſã illam copulã diſcinderet; inſuper, & ſceleris patratorẽ, velut incorrigibilẽ, de patria exturbaret.

Abigens ſudibus in eũ ceu ad metam iactis interficitur. Mẽbratim diſcerptus à S Ludgero colligitur & reluſcitatur.

FEREBANT autem veraciſſimi viri, de diſcipulis eius, quod quodam tempore, dum ad comitatum pergens, per XXVI.
Prouinciales, qui Haſſi dicuntur, iter ageret, per orationes eius, homo mortuus reuixerit. Qui ſcil. propter furtum caballorum Widukindi Saxonum ducis, huic morti adiudicatus ſit, vt in campo, ad ſtipitem ligatus, iactatis in eum ſudibus acutis, & lapidibus necaretur. Quod dum factum eſſet, corpus exanime in campo relictum eſt. Veniens autem Ludgerus ſecus locum, & comperto, quod Chriſtianus fuerit, mittens ad Windukindum impetrarit ad humandum corpus. Dehinc diſcerpta totius corporis membra, pallio colligi iuſſerit, & inferri in tentorium ſuum, donec humando corpori ſepulchrum pararetur. Dum ad hoc ventum eſſet, vt elatum de tẽtorio in foſſam poneretur, iuxta ſtante Epiſcopo Efferte eum, ait, tumulo; namq; illi ſpiritus ineſt. Qui dum eleuatus eſſet, reſpirare cœpit. Et iterùm illatus in tentorium, oblato potu refocillabatur, ligariq; iuſſit antiſtes vulnera eius, & in tempore paruo conualuit. Stat adhuc in eo loco lapidea crux in monumentum miraculi eius, ab incolis erecta, & ex nomine eiuſdem viri, qui Buddo vocatus eſt, campus ille Buddonfeld vſq; hodie nominatur.

Buddõfeld

PER Friſiam aliquando euangelizans, venit ad oppidum, quod dicitur Hellerí, iuxta fluuium Ladam. Tunc vo- XXVII.
catos ad ſe loci illius piſcatores rogauit, vt aliquem ſturionem propter hoſpites, qui eum frequentabant, tentarent cõprehendere; ita namq; Thuidiſca lingua hic piſcis vocatur. Qui mirati, cur hoc petierit; reſponderunt, tempus capiendorũ huiuſmodi piſcium iam dudum præterijſſe; & quia appropinquante iam hyeme, nullus hoc tempore vnquã audierit piſcem iſtiuſmodi comprehenſum. Tamen, ait, non diffidentes, capturam hanc prouenire poſſe, cum Deus omnipotens omni valeat tempore præbere neceſſaria ſeruis ſuis. Euntes ergo, coacti precibus eius, retia fluuio immiſerunt, ſuſpicientes autem in aëra cernunt tenuem ad ſe nubem properare, vicinamq; diligentius intuentes, vident ingentis alitis ſpeciem nube ferri, ſiue, vt pleriſq; eorum viſum eſt, eiuſdem piſcis, quem volebant, imaginem, cum ſubito inter ſermocinantium verba, auis ſiue piſcis forma, è nube lapſa, tam validè in fluuium cecidit, vt vtriſq; litoribus moti fluctus illiderentur. Nec mora, in eodem, quo inciderat loco, miræ magnitudinis ſturionem comprehendentes, Epiſcopo obtulerunt. Referentibus autem eis geſtum mirabile, videte & cauete, ait, ne hoc pro alicuius factum ſanctitate vel meritis, putate vel narrare audeatis, ſed laudemus potius bonitatem Dei, qui dat eſcam omni carni.

Sturio miræ magnitudinis. *Pſalm. 135.*

OPPIDVM eſt in Saxonia notum plurimis, Meppea nominatum, in cuius vicinia dum antiſtes Sanctus, Friſiam XXVIII.
pergens, deueniret, aſpexit non longè à via vulgi concilium Die Dominica congregatum. Diuertit illuc, volens cognoſcere, quæ cauſa huiuſmodi conuenticuli exiſteret, tali die, viditq; in colle, quem circumuallauerant, reo cuidam ſuſpendium præparari. Accedensq; propius, affatus eſt eos blandè, poſtulans ſibi concedi hominem; aut, ſi neceſſe eſſet eum interfici, hoc eo die non facerent, magis ipſi ad Eccleſiam Miſſas audire conuenirent. Cumq; nihil horum à ruſticis impetrare poſſet, contumelioſis inſuper verbis clerico inſultantibus; etenim ad ſuam parochiam locus ille nõ pertinebat; vix obtinere potuit, vt parumper cum homine ſuper eius pœnitentia ſe permitterent loqui. Factũ eſt hoc, diſceſſit antiſtes, & homo in patibulum eſt ſuſpenſus. At verò veſpere illius diei, cum Epiſcopus itineris ſex ab eo loco milliaria peregiſſet, manens in villa, quæ vocatur Aſconthorp, en veniens homo ille quem paulo ante ſuſpenderunt, ad pedes Epiſcopi procidit, corruit, mirantibus ac ſciſcitantibus, quomodo de eo gereretur, rem taliter pandit. Dum ego, inquiens, Epiſcopo inde digreſſo ſurſum in patibulum traherer, videbam duos incredibilis decoris viros, à latere Epiſcopi equitantes, aliquamdiù cum eo pariter loqui; Dehinc poſt paululùm alter feſtinè rediens, neſcio quid mihi pendenti ſuppoſuit, ſuper quod firmiter ſtans, cruciatum non ſentiebam, donec diſperſis his, qui me ſuſpenderant, & ad occaſum vergente ſole, me idem ipſe deponeret. Depoſitum iuſſit ocyus iter veſtrum ſequi, & pro conceſſa vita ſacro Antiſtiti gratias agere, quam ipſe dum à fatuis contemneretur, à Domino impetrarit. Addiditq; ſe nullo pacto ſcire poſſe, qualiter poſt virum Dei tantum viæ ſpatium in momento percurrerit. Ferunt & alia multa miranda, venerabiles viri de diſcipulis eius, à B. Ludgero geſta vel dicta, q̃ cuncta ponere immoderatioris fortaſſe ꝓlixitatis videbitur.

Vide cap. 13 de his reliquiis. *per Normannos. ᵃ Witmund apud Islam fl. Arnapa fl. bie Aerff ſupra Noueſium.

PRÆTEREA monaſterium, quod in honorem reliquiarum, quas ab Apoſtolico acceperat, olim conſtruere decre- XXIX.
uit, vbi poſſet conſtrui, agnita maritimarum regionum futura deſolatione, * ſollicite requirebat. Duo autẽ loca conſtruendis apta monaſterijs videbantur, vnum in ᵃ Withmũnd, iuxta fluuium Iſla: alter, qui ad Cruces dicitur, ſecus fluuium Arnapa. Sed diuinæ præſcientiæ voluntatem ſuper his demonſtrari ſibi deuotis ieiunijs & orationibus depoſcebat. Vnde dum ad locum (quem iuxta amnem Arnapa eum elegiſſe diximus) hyemis tempore veniret, Crucẽ ligneam iuſſit eo in loco erigi. Et ipſe ſolus ᵇcoram ſancta Cruce in niue maxima, duri frigoris, & longæ noctis patiens, prolixas vſq; ad lucem in oratione duxit vigilias. Proinde diuina reuelatione Monaſterium ibi eſſe nõ poſſe cognouit, ſed locũ

in ſal-

ᵇ Sanctus Ludgerus in oratione ſummo gelu pernoctans.

in ſaltu quodam iuxta fluuium * Rura fundando Monaſterio, ex Deo fore præſcitum. Quapropter, dum ſuæ vitæ co- mitibus, quæ diuinitùs cognouerat, referret, ad promiſſum à Deo locum properauit, & cum poſſeſſore eius locutus, locum illum data terra alia comparauit. Poſt hæc autem, cum ab occupationibus variis liberior factus, tempus huic vacationi aptũ inuenire potuit, aſſumptis ſecũ, quos huic operi neceſſarios ſciuit, ad ipſum denuo locum ꝓfectus eſt.

XXX. Erat ibi * ſaltulum quoddam opacitate & ſiluarum denſitate vndiq; concluſum; ibi fixis tentorijs mane primo arbores diruere, & locum ponendis ædificijs expurgare, ſi qua facultas daretur, diſponebant. Quod tamen illis fieri poſſe omnino impoſſibile videbatur. Vnde & B. virum à ſua intentione penitus reuocare ſtudentes, dixerunt, incredibile prorſus videri, illum vnquam locum habitabilem fieri poſſe: quoniam arborum denſitate, & ramorum obductione, cœlum quoq; ipſum abſconderetur. At ille, ſpem ſuam in Dño ponens, quæ hominibus, inquit, impoſſibilia ſunt, Deo poſſibilia ſunt. Ita nocte ingruente cum temperius ad vigilias nocturnales ſurrexiſſent, poſt peractum officium ſe cubitum denuo receperunt. Cumq; iam omnes dormire putaret, ſilenter exurrexit, & tentorium egreſſus paululùm orationis gratia ſeceſſit. Sed quia quidã clericus ex eius cõtubernio, nomine Thiadbald, eadem hora vigilauit, ipſum confeſtim foras exeuntẽ ſecutus eſt. Quod mox vir Dei cognouit, & pauliſper quaſi pro horæ inſpectione ſubſtitit. Deinde tabernaculum ingreſſus, eum rurſus obdormientẽ præſtolari cæpit. Quod cum fieri putaret, rurſus exijt. Sed eundem iterùm Clericus, quem diximus, pedetentim ſubſecutus eſt. Ita ſecunda quoq; vice, oratione eius intercepta, Clericum ſtratum ſuum repetere, nec ante lucem ſurgere præcepit. Ipſe quoq;, vt eius curioſitatem eluderet, ſeſe cubitum recepit. Cumq; aliquamdiù expectaret, & iam neminẽ vigilare ſuſpicaretur, tertio exſurrexit, & egreſſus, ſub quadam ſe arbore in orationem proiecit. Verum cum memoratus Clericus, eum contra authoritatis ſuæ præceptũ ſequi non auderet, & omninò quid agere vellet, explorare intenderet, papilione iuxta lectum ſuum eleuato in oratione poſitum vidit. Erat enim nox, luna & ſtellis lucentibus admodùm clara. Cumq; diutiſſimè oraſſet, & ſe per ſpiritũ auditum à Deo cognouiſſet, tentorium cunctis, vt putabat, ignorantibus repetiuit. Mutata ilico cœli, quæ tunc erat, ſerenitas, obſcurata luna, obducta aſtra, & ventis hinc inde exſurgentibus tẽpeſtas nimia ſubſecuta eſt. Cadebant annoſa circumquaq; arbuſta, & cum magno licet omnium timore, ipſa mundi elementa famulo Dei militabant. Nam cum diluculo exſurrexiſſent, videbant hinc inde eruta fundando monaſterio locum ſatis amplum dediſſe, & arbores paſſim iacentes, ſufficientem lignorum ad ædificationem copiam præbuiſſe. Rari quiq; frutices, & arbuſculæ minores derelictæ ſunt, quæ ab operarijs facile vel extirpari vel præcidi valerent. Vnde S. Ludgerus cum die iam clara Suos reliquo operi inſtare hortaretur, eos percunctari gratulabũdus cæpit, anne adhuc cælũ ſe ex illo loco crederẽt cõſpecturos.

* MS. qui VVideberg vocatur. VVerdena ad Rurã locus Monaſterio deſignatur.

* Sur. edit. c. 8. nemus quoddam.

Matth. 19.

S. Ludgerus precib. aduocat ventos, queis arbuſta fundit⁹ euertuntur.

XXXI. Sane ex arboribus quas intra ſpatium fundandi Monaſterij corruiſſe diximus, vna ſolum non diruta remanſit, ſub qua eadem nocte vir Dei orauit. Sub hac, ſellulâ iam luce clarâ poſitâ, ſuos ad operandum hortabatur. Ibi quidam ad eum ex eius Clericis nomine Odilgrimus, ex itinere, quo directus fuerat, venit. Quem inter mutua quæ habuerant conloquia, ipſe interrogauit, quid ſibi de illo loco videretur, vtrumnam eum monachorũ Collegio congruum arbitraretur. At ille vultum eius ſolito alacriorem videns: in veſtra, inquit, facie video, hoc opus ſine Dei voluntate non eſſe inchoatũ: Locum iam olim à Deo electum opportuniſſimum diuino ſeruitio futurum. Qua eius reſponſione ipſe delectatus: gratias, inquit, habe, quoniam ſecundum voluntatem meam locutus, beneuolentiam, quod ſolum homo poteſt, tuam oſtendis: cæterum effectus in Dei eſt poteſtate conſtitutus. Illud ſanè noſſe te volo, quod tamen aliis, me viuo, te publicare interdico, in hoc loco me diem Iudicij expectaturum, & corpore exutum me vbi nunc ſedeo, monumentum habiturum. Ita clericus arborem, quamdiù ibi ſtetit, diligenter obſeruauit. Sed cum poſtea, in vſum Eccleſiæ, quæ ad occidentalem eius partem conſtruebatur, præciſa eſſet, lapidem in eodem loco, nullo alio ſciente, pro ſigno infodit. Qui ibidem, cum poſtea ſepulchrum ſancto viro foderetur, inuentus & effoſſus eſt.

Monaſterio fundando patefactus locus.

Odilgrim⁹ Clericus.

S. Ludgerus in VVerdenenſis Monaſterij area ſignat locũ ſuæ ſepulturæ.

XXXII Erat S. Ludgerus in ſcripturis ſanctis eruditiſſimus, tamq; ardenter alios erudire geſtiens, vt præter publicas prædicationes, quoq; mane diſcipulis ſuis per ſe traderet lectiones, ipſe nihil extra faciens, quam quod in ſcripturis faciendum inuenit. Cauens aũt ne ſibi nomen inane faceret, omnia temperatè facere curabat. Superſtitioſas veſtium vilitates non amauit. Simulatam in verbis & geſtis corporis ſanctitatem exoſam habuit. Veſtitus [a] optimis, ac ſuæ perſonæ congruis veſtibus incedebat, cilicium [b] tñ ad carnem, nullo niſi familiariſſimo ſibi ſciente, iugiter portans. Carnium [c] eſum certis temporibus non tenuit, ſatiatum tamen illum cibo vel potu diſcipulorum ſuorum nemo vnquã vidit. Inuitatus ab aliquibus ad [d] conuiuium (ipſe mixtim ditiores & pauperiores inuitans) inutilis non ſedit ad epulas, ſed inter ſermocinãdum vel iocandum, opportuna ſemper verba captabat; quibus totas ſermocinationes illas ad audientium vertebat ædificationem. Sublata aũt menſa, & laudib dictis, vix parum ſuperſedit, ſed exiens de domo illa, ſecretiorem cum ſuis ædem ad legendum vel orandum intrauit. Pauperrimis [e] quibuſcunq; homuncionib. miro modo erat affabilis, ſecundùm Apoſtolum, omnibus ſe conformans & aptans, vt omnibus prodeſſe poſſet. Et dum bonos omnes honoraret, contra [f] ſuperbos diuites Epiſcopali authoritate rigidiſſimus erat. In anguſtiis poſitus, vel ſollicitus in tractandis maioribus rebus, hoc ſtatim exordium ſumere moris habuit; Sacerdotes Miſſas celebrare monet; religioſis viris vel fœminis orationes mandat & ieiunia; inuitat ad † apagem egentes & miſeros; pauperum expoſcit preces; & ſic in omnibus greſſus eius à Domino dirigebantur. Omnem cenſum, qui in hæreditate eius propria, vel in Epiſcopio colligebatur, mox diſtribuere ſtuduit, nihil omnino, præter ſolum neceſſarium vſum ſuper auguſtioribus ædificiis, vel ambitioſis miniſteriis, curans. Quapropter cum à quibuſdam Regis primatibus quaſi ſtirpator Epiſcopij criminaretur, & qui nullas ædificiorum honeſtates, nec ipſis Eccleſijs congruos metallorum ornatus præuidere ſciret, glorioſiſſimus Imp. ad audientiam inuitauit. Vnde [f] dum veniens, manſionem iuxta Palatium accepiſſet, mane primo ad eum Imperator cubiculario miſſo, ad ſuum iuſſit venire colloquium. Forte tunc antiſtes, dum conſuetudinariis ex more pſalmis & orationib. inſtaret, dixit cubiculario, vt præcederet, ſe mox, diuino peracto officio, ſecuturũ. Dum ſecundo & tertio nuncijs venientibus, ille ab incepto non moueretur opere, accuſatores eius occaſionem ſe inueniſſe lætati, ex hoc ipſius facto criminationem cumulabant. Verum, dum completis [g] pſalmodijs ante Imper. veniſſet, dixit Imperator. Quare noſtrum mandatum ſic difficilè accepiſti, Epiſcope, vt tot accerſitus nuncijs ſtatim venire deſpiceres? Quia, inquit, Deum, & tibi, ô rex, & [h] cunctis hominibus præponendum arbitrabar, hoc enim ipſe mihi præcepiſti, curam Epiſcopalem committens, idcirco à tuis, licet vocatus nunciis, Omnipotentis ſeruitium intermittere, incõueniens iudicaui. At mox, diuino peracto obſequio, paratior ad Regis imperium veni. Quod reſponſum eius Imper. optimus veneratus, Gratias, ait, habeto, Epiſcope; quia talem te modo reperio, qualem antea æſtimabam. Fuerunt autem aliqui, qui facta bonitatis tuæ, maleuolè apud me interpretati ſunt; Sed hos deinceps minus gratos habebo, & nullius verba ſuper tua criminatione me vlterius accepturum ſpondeo.

Doctrina S. Ludgeri.

Quæ litera rum monumentis mãdarit in vita ei⁹ a Monachis VVerdenẽſib. cõſcripta c. 31. offendes.

[a] Veſtitus. [b] Cilicium. [c] Carnium eſus. [d] Conuiuia. [e] In pauperes comis & benignus. [f] Rigidus in faſtuoſos diuites.

† Agape dilectio, hic conuiuium pauperibus exhibendũ ſignificat. Tertul. cõtra Gentes: Cœna noſtra de nomine rationem ſuam oſtendit: vocatur Agapè, id quod dilectio apud Græcos eſt. [f] S. Ludgerus euocatur ad Carol. Magnum. [g] Pſalmodiam præfert Imp. Colloquio. [h] Reſponſum ſapiens Carolo datur.

XXXIII Porro, quia Sanctorum officiorum incidit mentio, narrant, ꝙ dum ad opus Dominicum vir Dei inſtaret ineffabiliter, rimorata intẽtione fixaq; mente manſerit. Aliquãdo dum in itinere eſſet, lectus illi ad vicinum focũ conſtruebatur. Vnde dum noctu ſtans iuxta lectum matutinas laudes cum Clericis caneret, eiectis cinere prunis fumus euaporãs in faciem illi exalauit. Ille quaſi nihil ſentiens, immotus mẽte ſtabat & corpore. At vnus ex Clericis auferre hoc volens incõmodum, curuato genu carbones detegit, & inſufflans ſopitos ſuſcitat ignes. Mane aũt vocans Clericum di-

Inter orandum rõ ſinit aliud

ſtrictè ſciſcitatus eſt; quare huius mentis fuerit, vt ſacris hymnis dimiſſis, ſe potius incuruauerit ad conſtruendum focum: Et pœnitentiam aliquot dierum illi iniungens docuit Clericos dum ad opus diuinum aſſiſtitur, omnes occurrentes cogitatus amouendos, & quantum cordis humani fugacitas patitur, nihil aliud cogitandum.

Æger nihil ſolitæ pietatis omittit, quotidie ſacrificans.

CVMQVE appropinquaret hora eius exitus, imo retributionis dies, aliquanto ante obitum ſuum tempore infirmari cœpit: non tamen à ſolita deſciuit pſalmodia, vel quotidianum per ſe Deo offerre ſacrificium, in tota penè hac infirmitate omiſit. Dominica die, quæ ſuæ dormitionis præceſſerat noctem, quaſi valedicens gregi ſuo in duabus Eccleſiis inter ſe non multum diſtantibus, commemorans, quæ docere ſolebat, publicè [a] prædicauit Mane primo; in loco qui dicitur [b] Coasfeld Miſſam canente presbytero. Hora verò tertia in loco, qui Billurbeki nominatur, ipſe per ſe vltima ibi Miſſarum ſolennia celebrans. Poſthæc, recedente populo, affatur diſcipulos; ſcitote, inquiens, chariſſimi, inſtante nocte me ex ſæculo migraturum: proinde [c] corpus meum ad locum, quem in Werthina fundaui, deferte, & † foris Eccleſiam, in parte eius orientali humate. nam multum hoc vetare erat ſolitus, vt in Eccleſia humanum corpus ſepelitetur; & adiecit, dicens. Noui populum, ne hoc fiat, omnimodis contradicturum, ſed facite vt delatum ad Eccleſiam [d] Mimigernafordenſem interim inhumatum ſeruetur, donec ad fratrem meum Hildigrimum mittatur, & ipſe agat, vt Imperatoris iuſſu, ad memoratum locum perducatur. Porrò Imperatorem hoc fore permiſſurum, ex hoc ſigno noueritis; quod poſt mortem meam ſanguinem ex naribus meis profluxiſſe reperietis. Factum eſt, vt dixerat; illaq; nocte, aſtantibus diſcipulis, obijt. XXXIV.

[a] Annunciat ſuis Euangelium. [b] Coasfeld Billurbeki & Bilrebeche. [c] Prædicit mortem, & in Werthina ſepeliri ſe iubet.

† More priſco receptum fuiſſe vt non in baſilicis, ſed cœmeteriis, quæ maioribus Eccleſiis 40 pedum, minoribus verò 30 concedebatur, corpora humarentur, vt Canon interpretes ad Tit de ſepulturis in 6 & l. C de religioſis & ſumptibus funeral. & de ſepulch violato Inde Pontif. Reges & Baſilicarum conditores obtinuiſſe vt intra templorum parietes reciperentur notat Brovverus ad cap. 34. lib. 1. vitæ ſancti Ludgeri. [d] Mimigernafordenſis iam Monaſterienſis Eccleſia.

STATIMQVE pius Dominus conſolationis ſuæ oſtendere dignatus ſignum. Namq; ex eo quo obierat loco, viſus eſt veluti ſplendentis ignis fulgor ſubito emicuiſſe, quod diurnæ lucis claritate totam illam prouinciam illuſtrauit, ac in ſublime conſcendens, ipſum conſpiciebatur cœlum intraſſe. Videns hoc venerabilis iuuenis, nepos ſancti viri Gerfrid, dum audita eius infirmitate ad eum properaret, intellexit, ex ſigno aſcendentis lucis, animam eius cœleſte iam regnum petiiſſe; & quod reliquum erat vitæ, cum velocitate peregit. Vidit quoq; hoc & mirandus Imperator [e] Carolus, qui eo tempore in Aquiſpalatio moratus eſt. Eadem namq; hora pro inſpectione ſiderum cum Alcuino, à quo Aſtrologiam didicerat, fuerat egreſſus. Sed quid ſignificaret, manſit ignarus. Poſtmodum verò, dum veniens ad comitatum Gerfrid, de tranſitu eius Imperatori indicaret, de luce quoq;, quæ viſa fuerat, non celauit. Porrò Imperator de die & hora diligenter interrogans, ipſum eo momento de ſæculo migraſſe comperit, qua lucem illam cum Alchuino aſpexit. XXXV.

Gerfridus nepos ſancti Ludgeri lucem aſpexit. [e] Item Carolus Imp & Alcuinus Aſtrologiæ gnari.

IGITVR diſcipuli memores qualiter præceperit, vt in Werdina corpus ſuum conderetur, ſuper hac re populo, vt hoc conſentiret, perſuadere cœperunt. Sed dum populi præ amore illius nequaquam paterentur eum in aliam parochiam transferri; conſilio inito inter vtraſq; partes, conſenſum eſt, vt ad Mimigarnafordenſem Eccleſiam transferretur, & vſq; ad Hildigrimi præſentiam, qui Cathalaunenſis Eccleſiæ antiſtes fuerat, in Eccleſia ſanctæ Dei genetricis MARIÆ, inhumatum relinqueretur. Factum eſt hoc; & in eadem Eccleſia cum magno honore ſeruatum eſt, quoadusq; Hildigrimus, mandato Imperatoris accepto, vt in loco, quo viuus deſiderabat, ſepeliretur, ad locum, quo frater inhumatus ſeruabatur, die poſt obitum eius fermè trigeſimo ſecundo perueniret. Mitaq; res facta eſt, vt corpus beati viri, tanto peracto temporis ſpatio, non ſolum ſine aliqua corruptela durauerit, ſed etiam iucundi odoris fragrantiâ omnes, qui aderant, mirificè repleuerit. Addito etiam hoc miraculo, vt ſecundum ſignum, quod prædixerat, ex naribus eius ſanguis emanaſſe, inuentus ſit. Elatum ergo ab Eccleſia, honorificè comitantibus populorum agminibus, perductum eſt ad locum quo condendum fuerat, & iuxta iuſſum viuentis, foris Eccleſiam conditum. XXXVI.

Hildigrimus frater ſancti Ludgeri Catalaunẽſis Epiſcopus euocatur. [f] S. Ludgerus ex Mimigarnafordenſis ſanctæ Mariæ Eccleſia 32. die obitus transfertur VVerthinam

OBIIT ſanctus Ludgerus Anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo nono, ſeptimo Calendas Aprilis, & ſexto Calendas Maij depoſitus In quo loco ſcilicet eius merita vſq; hodie per varia ſanitatum miracula diuinitùs affirmantur, præſtante Saluatore omnium Ieſu Chriſto, cuius Sacroſanctis locus ille beatificatur reliquiis. Ad quas reliquias venerandus antiſtes Hildgrimus, Sancti Ludgeri germanus, nec non & Gerfridus nepos eius atq; ſucceſſor, pio confugio ſe ſepeliri iuſſerunt, & ad illam hæreditatem, quam beatus Ludgerus ad illas reliquias ſatis amplam tradidit, locum illum ſua hæreditate amplificauerunt. Ibi Domino omnipotenti laus ſit, honorq; iugis. XXXVII

Amborum epitaphia recitat Brovverus in not. ad cap. 35. libro 1. Hildegrimum ex perantiquo MS. Cod anno 827 vitam finiiſſe, eiq, ſucceſſiſſe Thiatgrimum, docet.

QVIA ſuperiori libello vitam atq; miracula ſancti ac beatiſſimi Confeſſoris Chriſti Ludgeri ſtrictim percurrimus, nunc ea breuiter attingamus, quæ poſt ſanctum eius obitum diuina per eum gratia operari dignatus eſt. Nam ſacroſancta illius merita cunctis hinc inde ad ipſum confluentibus pro ſingulorum fide ſuffragari non ceſſant, quibuſdam quidem longè manentibus, quibuſdam ad eius venerabilem memoriam degentibus, quibuſdam quoq; ad eius ſepulchrum meantibus, vel inde domum regreſſis. Vnde curſim, vt diximus, aliqua de his, quæ vel ipſi oculis noſtris perſpeximus, vel fidelium relatione comperimus, quanta poſſumus veritate perſtringamus. LIB. II

FVIT quidam in pago, qui Nordgoa vocatur, nomine Irmingerus, qui ſancto Ludgero iuuentutis ſuæ tempore ſeruiebat. Hic lumen oculorum amittens tredecim annis continuis in cæcitate permanſit, ſed tanti viri ſeruitorem diuina pietas diutius noluit eſſe ſine luce. Quadam ſiquidem nocte B. Ludgerus ei per viſionem apparuit, & eum nomine proprio vocans interrogauit, ſi vigilaret. Quod cum ſe facere dixiſſet; Vade, inquit, dic Domino tuo *a* Diudoni, vt te ad Eccleſiam faciat perduci, quam in Werdina Domino fabricaui, vbi corpus meum ſepultum eſt. Quò cùm perueneris, & coram tumulo meo Dei miſericordiam implorauetis, priſtinam ibi oculorum recipies lucem. Deinde manu ſua, vt ſibi videbatur, faciem eius tangens: Ne, inquit, dubites me tibi verè apparuiſſe, *b* cognoſcas in loco, quo te nunc teneo, colorem cuti reliquæ diſſimilem *c* fore. Ita experge factus Domino ſuo viſionẽ per ordinem narrauit, & ſignum quod vultui *d* ſuo impoſuerat, oſtẽdit. Mira res: colorem in eo loco cuti reliquæ, iuxta verbum viri *e* Domini, diſſimilem omnibus diebus vitæ *f* ſuæ permanſiſſe. Tunc Dominus eius, ex ſigno, quod oſtenderat ſomnium verum eſſe cognoſcens, vnà cum coniuge ſua, ad memoratum *g* locum perrexit; & ipſum ſecum adduxit. Et, quia eo tempore ibi *h* Gerfrid, [f] ſancti viri nepos ſimul & ſucceſſor, cum fratribus & monachis fuit, ipſis cuncta quæ mandata & geſta fuerant, narrauerunt. Vnde eundem Irmingerum in præfata Eccleſia nocte *i* inſequenti manere fecerunt; in qua cùm vigilaſſet & oraſſet, continò per Dei gratiam priſtinum oculorum lumen ipſa nocte, ſecundùm verba viri DEI plenè *k* ſuſcepit. I.

a Dindoni. b cognoſces eſſe. d eius. e Dei. f eius. g monaſterium. h Godefridus. [f] Gerfridus S. Ludgeri ſucceſſor. *i ſequenti. k recepit.*

EADEM nocte quædam etiam paralytica coram ſepulchro ſancti viri poſita, eius opem ſupplici voto poſtulauit. Nec mora, repente ſanitati priſtinæ reſtituta eſt. In pago, qui *l* Sudergo appellatur, matrona quædam nomine Siburg colo- II.

l Sudergoa.

colonum habuit vocabulo Ricmoldum. Huius vxor longa ægritudine depreſſa, ſine aliqua ſpe recuperandæ ſalutis iacebat. Cum igitur nocte quadam, inter ægra ſuſpiria, paululùm membra defeſſa laberentur in ſomnum, vidit in ſomno quendam ſibi præcipientem, vt cum Ludgero Epiſcopo loqueretur. At illa, vt poſteà narrare ſolebat, nec grauiter dormiens, nec perfectè vigilans, vidit illum ſtantem ad Orientem verſum. Cumq; illum reuerentiæ eius intuitu alloqui non præſumeret, ille ad eam conuerſus; probaui, inquit, patientiam tuam: proinde, vt cæpiſti, patientiam habeto, & Dominus curabit te. Qua viſione completa, tantum vigorem corpus eius accepit, vt penè ab ea, memoria prioris moleſtiæ tolleretur. Ita facto mane, læta ſurrexit, & ſuæ reſtaurationis modum * enarrauit. Vnde vir eius, & filij cum familiola quam habebant, congratulantes, & Dominum benedicentes, deinceps cum gratiarum actione, viri Dei conſueuerant viſitare ſepulchrum. Nec multo pòſt eidem mulieri reuelatum eſt, quòd ſacro non eſſet baptiſmate abluta; Et eiuſdem veritate reuelationis comperta, ſancti baptiſmi gratiam ſuſcepit.

S. Ludgerus ſe offert videndum.
* narrauit.
Baptiſmi gratia mulieri conciliata.

III. In eodem pago, quidam Bertricus fuit, qui colonus quondam fuerat presbyteri noſtri Igonis, quem ſanctus Ludgerus nutrierat. Hic filiam habuit adoleſcentulam paralyſis doloribus affectam. Qui cum famam ſignorum, quæ ad ſancti viri tumulum fiebant, comperiſſet, ſpem reſtituendæ ſanitatis *a* puellæ, Beati Confeſſoris virtute & meritis, concepit. Itaq; eam ad ſacrum *b* illius corpus perducere intendit. Cumq; iam in via poſiti eſſent, & eandem puellam frater ſuus coram ſe in ſagulo eques ferret, repentè dolore omni quo priùs tenebatur, diſcedente, ſanata eſt. Quod cum fratri retuliſſet, deponi ſe orauit. Quo ſecundùm eius ſuggeſtionem facto, virtute Chriſti & meritis *c* ſui ſerui, tam perfectè curata apparuit, vt nō ſolum ambulare, ſed *d* etiam currere poſſet. Ita quæ ad illum vſq; locum membris omnibus debilis aduecta eſt, ad memoratam B. Ludgeri memoriam ſana & incolumis peruenit. Aderant *e* ſuæ ſaluationis teſtes pater & frater: aderant nonnulli alij, quos ſuæ viæ comites, & huius miraculi teſtes habuerunt. Itaq; oratione, ac gratiarum actione completa, domum cum gaudio reuerſi ſunt.

Igo presbyter a S. Ludgero educat⁹
a puella.
b eius ſepulcrum.
c ſerui eius.
d &
e ſalutis ei⁹

IV. Qvidam in noſtro Monaſterio Diaconus Hilderadus vocabatur. Hic dum adhuc ſcholaſticus eſſet in *f* infirmitatem incidit. *g* In qua cùm diù laboraret, ita neruis contractis poples eſt curuatus, vt tibia eius femori iungeretur. Cumq; poſt longitutnæ ægritudinis fatigationem fugatis doloribus, conualeſcere cæpiſſet; tibia eius curuata, vt fuerat, permanſit. Vnde in ambulando ſuſtentatione baculi per dies plurimos vtebatur. Proinde pater eius nomine Sigibertus, qui in eodem iam tunc Monaſterio Monachus erat, tractare cum fratribus cœpit, ſi aliqua medicorum curatione contracti poplitis nerui relaxari *h* quiuiſſent: In qua æſtuatione cum aliquamdiù manſiſſet, quadam nocte Sanctus Domini Sacerdos Ludgerus eidem Scholaſtico Hilderado per viſionem apparuit, ac veſte ſacerdotali & cidari quam in capite geſtabat, coruſcus: Vide, inquit, ne pro crure debilitato, carnalem alicubi medicinam quærere præſumas. Quod ſi feceris, & meum mandatum contemnendum putaueris, non ſolùm medicaminis ipſius nullam curationem recipies, ſed etiam præuaricatorum pœnam incurres. Deinde pro animi leuitate ac puerili mobilitate eum vehementer increpans, abſceſſit. Mane autem facto, quæ viderat, fratribus narrauit. Et cum die eodem, peractis veſpertinis laudibus, domum infirmorum, in qua ei priori nocte vir ſanctus apparuit, intraſſet, cernentibus cunctis qui aderant, non caſu, ſed nutu diuino extemplo ad terram corruit: Cumq; in ipſo lapſu neruorum ſonitus audiretur, ac ſi illic ſicca ſarmenta frangerentur, eius tibia ſine aliquo dolore erecta eſt. Et ſurgens continuo ſanus, non ſolùm ſuæ ſalutis recuperatione, ſed & emendatiori & maturiori deinceps vita, vt *i* ammonitus fuerat, verè ſibi ſanctum Ludgerum apparuiſſe probauit.

f morbum.
g Quo cum.
h poſſent.
S. Ludgeri apparentis ſpecies.
Tibia mirè ſanata.
i admonit⁹

V. Pvella quædam nomine *k* Modſwith lumen oculorum amittens, anno integro tanta eſt cæcitate depreſſa, vt nec extrema quidem frui viſione valeret. Cuius parentes cùm audiſſent, quanta Dominus per ſeruum ſuum Ludgerum in morbidis curandis feciſſet, eam ad Eccleſiam *l* Werdinenſem perduxerunt. In qua cùm, accepta licentia, vnà cum filia ante ſepulchrum egregij Confeſſoris noctem in oratione tranſegiſſent, puella illuminata eſt. Siquidem manè facto, cùm lux paulatim per feneſtras irradiare cœpiſſet, primum quidem ſe proprias poſſe manus videre, deinde ſenſim lumine creſcente, clarè ſe omnia cernere & dixit, & probauit. Atq; ita, gratiarum actione perſoluta, domum cum ſuis reuerſa eſt, *m* & illuminationis quod donum acceperat, tota ætate permanſit.

k Modſvvid
l VVerdenenſem.
Cæca puella videt
m & in illumin. dono.

VI. Eodem ferè tempore quædam puella ad memoratam Eccleſiam perducta eſt, quæ à Dæmonio inuaſa, & ſenſum ſimul perdidit, & loquelam. Quæ, vbi limen Baſilicæ tetigit, ſtatim ab ea ſpiritus immundus abſceſſit. Ita poſt eius diſceſſionem linguæ quoq; officio reddito, muta locuta eſt. Et quia tempore vexationis vix aliquid cibi percepit, primò quidem famem ſe pati dixit: deinde, qualiter illuc aduenerit, percunctari cœpit. Cui cùm mater miſerabilem vexationem ipſius ex ordine retuliſſet, proſtrata ante ſepulchrum S. Ludgeri, Saluatori omnium Chriſto gratias egit, qui ipſam per ſerui ſui meritum, de tam crudeli peſte liberare dignatus eſſet. Et accepta pro actis ſuis pœnitentia, domum incolumis repedauit.

Dæmoniaca muta liberatur a dæmone & loquitur.
Exomologeſis.

VII. Ivvenis quidam Helidwini nomine paralyſin incurrit. Qui cùm multis diebus omnium membrorum officio deſtitutus, in lecto decubuiſſet, non ſolùm brachium ei dextrum, morbo per momenta ingraueſcente incuruatum obriguit, ſed & ſiniſtra ei tibia contracta femori adhæſit: cætera, vt diximus, membra omninò immobilia ad doloris potiùs augmentum, quàm ad aliquem vſum, licet non contracta, habebat. Vnde, & cum ingenti dolore foras, cum opùs erat, efferri ſolebat. Linguam ſolam, cætero corpore præmortuo, vtcumque adhuc mouere valebat. Proinde, cùm *n* diù in hac moleſtia laboraret, quadam die ſororem ſuam, quæ præ cæteris, eius compatiebatur dolori, allocutus eſt, dicens. Audiui de ſancto Ludgero, quantas per illum Dominus infirmantibus ſanitates præſtare dignatur, in loco vbi ſancta illius membra tumulata quieſcunt. Quocircà peto, vt me foràs efferri, & contra viam, quæ illuc ducit, facias poni, vt me voueam illi ſeruiturum, ſi eius forte meritis mihi Dominus ſanitatem donare fuerit dignatus. Quod cùm factum eſſet, in ipſa ſtatim nocte, præſtante diuina clementia, & dolor quem habebat, conquieuit, & præter tibiam ſiniſtram, quæ, vt erat, contracta permanſit, omnia ei corporis officia reſtituta ſunt. Vnde, cum peracta gratiarum actione indubitatam de perfecta ſua ſaluatione ſpem concepiſſet, rogauit dominum ſuum corporalem, vt ad memoratum beati Confeſſoris Chriſti ſepulchrum ſe perduci iuberet. Quod cum ille fieri probauiſſet, & tamen ei aliquod adiumentum, vt fieret, facere diſtuliſſet, is, quem neceſſitas vrgebat, baculo debilem tibiam ſuſtentante ad locum prænominatum peruenit. Erat hoc quinque diebus ante annuam ſancti Ludgeri ſolemnitatem. Cumque ipſam ibi expectaſſet, & in ea porticu, quæ eſt ante baſilicæ ianuam, & ſancti ſacerdotis ambit ſepulchrum, ipſa nocte membra ſopori dediſſet, Beatus ei Confeſſor magno lumine, atque Clericorum obſequio comitatus, per viſum apparuit, & membra illius tangens, abſceſſit, in ſopore ipſo relicto. Poſt cuius diſceſſionem, dum mox ſigna ad nocturnas vigilias ſonarent, & his ipſe expergefactus eſſet, ſanus ſurrexit, & oblitus baculi, priorisque moleſtiæ & debilitatis, vnà cum aliis lætus & incolumis templum intrauit. Oratione autem expleta, recenſuit vniuerſa quæ erga ſe diuinitùs per ſancti Confeſſoris meritum geſta fuerunt. Proinde peracta operis diuini celebratione, egreſſus, baculum ſuum in ingreſſu eiuſdem baſilicæ, in loco, vbi ſanatus fuerat, pro ſigno & memoria ſuæ *o* curationis infixit. Nec immemor ſuæ ſponſionis, precio ſe à temporali domino ſuo redemit, & votum ſeruitutis impleuit.

n diù hac moleſtia.
Votum vouet paralyticus & dolor abſcedit
Sanatur et toto.
o ſaluationis.

Paralyticus mancipat ſe ſancto Ludgero.

VIII. VERVM, quia ſemèl ad hunc locum deuoluti ſumus, & de annua eius feſtiuitate mentionem fecimus, quid de ea ferianda diuinitùs ſit oſtenſum, breuiter euoluemus. Dindo, de quo ſupra locuti ſumus, magnum ad ſanctum Ludgerum amorem, miram circa noſtrum locum reuerentiam habebat. Vnde annis ſingulis ad noſtrum Monaſterium venire & Beati viri memoriam frequentare, & aliquot diebus cum noſtris manere conſueuit. Sed ne crebrior eius acceſſus fratres grauaret, ſuos cum annona homines, qui ſuis ſuorumq; vſibus neceſſaria pararent, præmittere ſolebat. Quod dum quodam etiam tempore ſecundùm conſuetudinem ſuam feciſſet, contigit natalitium ſancti a Confeſſoris diem ſuperuenire. Et quia hoc in primis dormitionis eius annis erat, necdùm ſacroſancta eius ſolennitas feriabatur. Proindè, cùm die eodem, illi quos adhuc præmiſſos eſſe diximus, b ceruiſæ * parandæ inſtarent, ligna quæ in ignē miſſa fuerant, inſtar ſtipularum in momento conſumpta ſunt. Deferebantur alia poſt alia, ſed igni immiſſa, durare aliquamdiù nequibant. Iam propè erat, vt ſe ſine effectu laborare videntes, labori ſuccumbere, & opus intermittere cogerentur. Perſtabant tamen donec c ceruiſæ vtcumq; confectio cocta, in alia eſſet vaſa tranſponenda. Cumq; ad hoc ventum eſſet, vt in vaſe ad hoc parato, aqua ſuperſpargi deberet: primò quidem omninò nihil decurrere quiuit: Deindè, cùm iam non manu, vt aſſolet, ſed ſitulis aqua ſuperfunderetur, raris ſtillis parum aliquid ſtillare cœpit. Hoc quoq; ipſum, quod ita collectum eſt, guſtu amarum, & omninò ad nihil vtile foras eiectum eſt. Ita euidenti indicio claruit, hunc decæterò à noſtris diem eſſe feriandum.

a Confeſſoris Chriſti diem. *b Ceruiſia.* *Ceruiſia feriis S. Ludgeri coqui non poteſt. *c Ceruiſia.*

IX. ALIVD nihilominùs ſuper eadem re miraculum diuinitùs factum eſt. Siquidem, cùm annua reuolutione d iterùm natalitij eius celebritas ſuperueniret, nec ſine Epiſcopi iuſſu, ad cuius diœceſim noſter Locus pertinebat, feriatio præcipi poſſet: fratribus noſtris viſum eſt, vt cum noſtris hominibus feriaretur, cæteris ſuo arbitrio vtrùm facere an dimittere vellent, derelictis. Proindè cum plurimi ex vicinis, noſtrorum exemplum ſecuti, feriandum putarent, nonnullis opus ſuum intermittere, indignum videbatur. Et quia vernum tempus erat, & arandi opera inſtabant, iunctis e bubus foras ad arandum proceſſerunt. Cumque b iam operi inſiſterent, ferrum, quo arari debuerat, ſingulis confractum eſt. Quod dum ſinguli aliis quaſi ſibi ſoli accidiſſet, retuliſſent, non caſu ſed diuina voluntate, ob ſancti diei violationem hoc geſtum fuiſſe, generali omnium claruit damno. Erat tamen quidam Benno inter f nos, qui mente obſtinata adhuc operi g inſtandum putaret. Qui, cùm aratro vtcumq; emendato crebris ſtimulis boues ad arandum impelleret, illi inſania efferati, diſruptis loris & iugis cum aratro abiectis, ſiluas petiêrunt, nec omninò antè capi potuêre, quàm ipſe cum reliquis ad ſancti Ludgeri memoriam veniens, ſuæ temeritatis & contemptûs culpam coram fratribus confeſſus eſſet, & orationem eorum pro ſe ſupplex impetrauiſſet.

d natalis eius celebritas. *e bubus ad arandum.* *Vomeres inter arandum ſponte confracti.* *f eos.* *g inſiſtendum.*

X. QVÆDAM de Saxonia fœmina ad eandem Eccleſiam perducta eſt, quæ luce oculorum aliquamdiù priuata fuit. Itaq; coram ſepulcro famuli Dei poſita, eius ſe meritis ſaluari & orauit, & credidit. Cumq; Miſſarum ſolennia agerentur, hora Euangelicæ lectionis amiſſum repente lumen recepit, & gratiarum actione peracta, ad ſua incolumis reuerſa eſt.

Saxoniæ mulier cæca curatur.

XI. QVIDAM itidem in pago quod Borothra dicitur colonus nomine Folcbald, filium habuit cæcum vocabulo Gerbaldum. Qui, cum per multa ſacra loca eſſet deductus, nullam omnino medelam conſecutus eſt. Verum, cum fama virtutum, quæ de ſancto Ludgero ferebantur, ad eorum notitiam perueniſſet, qui eius proximi habebantur, ſpem recuperandæ lucis eius meritis concepêre. Proinde eum foras educentes, & contra viam, quæ ad eius Eccleſiam ducit, ſtatuentes, deuouerunt ſe illum ad ſacroſanctum eius ſepulcrum cum oblationibus adducturos. Vix votum parentes compleuerant, cum puer repentè mirabili celeritate illuminatus eſt. Nam lachrymis ex oculorum c hirquis erumpentibus prius quidem dextrum oculum terſit, quo cum mox aperto clare videre cœpiſſet, terſit & alterum. Et eo ſimiliter reſerato, perfectè viſum recepit. Quo agnito, parentes immenſo cum familiola gaudio repleti, Dominum benedixerunt, qui puerum priùs ſanauit, quàm ipſi vota ſua complêſſent. Vndè promiſſa ſine aliqua dilatione adimplentes, ad memoratam Eccleſiam perduxerunt, & cum voto gratulationis cum nulla priſtinæ cæcitatis veſtigia in oculis habentem deſignauerunt.

Borothra pagus vulgo Barch. *Alius item adoleſcens* *hirequus. i. angulis oculorum.*

XII. ALIVS quoq; cæcus nomine Egilwaldus de loco qui Amaloh vocatur, ad ſancti viri tumulum perductus eſt. Vbi dum proſtratus iaceret, & beatum ſibi Confeſſorem ſubuenire oraret, integrum repente, Domino largiente, lumen recepit.

Alius. *Amaloh vulg. Almeloij.*

XIII. QVIDAM quoq; Ricbertus, itidem cæcus ad eundem à ſuis locum adductus eſt. Qui cum coram ſancto beati viri ſepulcro oraſſet, tam perfectè Domino miſerante illuminatus eſt, vt qui aliorum illuc venerat ductu, viæ vlterius non requireret ducem.

Alius.

XIV. QVIDAM de Friſia iuuenis nomine Osbertus, à dæmonio inuaſus, ſenſum ſimul perdidit & loquelam. Is à patrē ſuo per diuerſas Eccleſias ductus, in nulla earum curationem recepit: quia eum Dominus per ſeruum ſuum Ludgerum ſanare decreuit. Itaque pater eius cœlitus inſpiratus, longo admodùm itinere peracto, ad Werdinenſem eum tandem Eccleſiam perduxit, & accepta à cuſtodibus licentia, antè ſepulchrum CHRISTI ſacerdotis nocturnum tempus in oratione peruigil ducens, ſecum eundem filium ſuum habebat. Cui per miſericordiam Dei ſtatim dæmone expulſo, & loquela reddita eſt, & ſenſus.

Dæmoniacus liberatur.

XV. COBBONIS venerabilis quondam comitis colonus quidam in Saxonia, adoleſcentem filium habuit, nomine Warmundum, quem malignus ſpiritus inuaſit, & tam vehementer vexare cœpit, vt vita eius ad deſperationem perduceretur. Cuius mater, cum hoc dominæ ſuæ vxori ſcilicet Cobbonis ſollicitè per nuncium indicare ſtuduiſſet, illa ei confeſtim mandauit, dicens: ſi adhuc filius tuus viuit, fac eum foras celeriter efferri, & ſtatue contra viam, quæ ducit ad Eccleſiam, vbi ſanctus Ludgerus eſt ſepultus: atque ad ſacrum eius ſepulchrum te eum Domino fauente adducturam, promitte. Credo enim, ſi hoc feceris, eiuſdem famuli Dei meritis, eum à Domino eſſe ſanandum. Quod, cum mater pueri iuxta mandatum Dominæ ſuæ deuoto corde feciſſet, mirum dictu, eodem momento, dæmone expulſo plenam in eodem loco ſanitatem recepit. Deindè ſecundùm ſponſionis ſuæ votum, ad memoratum viri Dei ſepulcrum ſanus à matre perductus, & domum itidem ſanus reductus eſt. Atq; in eadem quam acceperat ſanitate, toto vitæ ſuæ tempore, Domino largiente permanſit.

Cobbo venerabilis Comes. *Alius item cæcus viſum recuperat.*

XVI. QVIDAM de villa, quæ * Soſat appellatur, Aldricus vxorem habuit nomine Heriſuidam, hæc mente perdita ſeptem annis continuis ſine ſenſu permanſit. Sed quotidie fama virtutum, quæ per ſanctum Ludgerum fiebant, creſcente, ad eius memoriam à viro ſuo perducta eſt. Quæ cum licentia à fratribus accepta, in crypta vbi ſanctum eius corpus requieſcit, poneretur, & ſui pro ea peruigilem in oratione noctem tranſegiſſent, eum ſibi in ſopore aſſiſtentem vidit, ignea quodammodo ſpecie, & incredibili claritate conſpicuum. A quo, ſe ibi diuina virtute ſaluandam audiens, expergefacta euigilauit, & ſubitanea ſuæ liberationis ſaluatione, non ſomnium ſe, ſed viſionem vidiſſe comprobauit. Ita, gratiarum actione perſoluta, domum, gaudentibus ſuis repedauit.

Suſatum. *Mente capta reſtituitur.*

XVII. QVÆDAM quoque eius vicina Athaluui * dicebatur, hæc diriſſimo dæmonio inuaſa tanta inſania agebatur, vt niſi in vinculis haberetur, in obuios quoſque ſæuiret. Cuius parentes dùm præfatam mulierem, quæ tanto mentis

Athalwildis.

inops

inops tempore fuit, ſaniſſimam viderent, hanc quoque per ſancti Confeſſoris merita ſaluandam eſſe, corde credulo præſumpſerunt, ſi ad eius eam tumulum perduxiſſent. Proinde nihil morati, quia aliter ob nimiam tabiem adduci non poterat, in vincula eam coniecerunt, & ita eam ad memoratam Eccleſiam perduxerunt. Vbi dum pro ea deuota mente oraſſent, omni dæmonica ludificatione effugata, ſenſuq; reddito integerrimæ ſanitati reſtituta eſt.

Furioſa ité.

XVII. QVÆDAM de Friſia mulier paralyſin incurrit. In qua infirmitate dum diù laboraret, & ad ſancti Ludgeri reliquias ſe perferri poſtulauit. Quod cum iuxta eius petitionem factum fuiſſet, accepta continuo plena corporis reſtauratione, propriis greſſibus ad patriam remeauit, quæ vehiculo illic fuerat aduecta; gratias agens Saluatori omnium CHRISTO, qui per ſeruum ſuum eius corpus cunctorum membrorum officio deſtitutum, ſub tanta velocitate dignatus eſt reſtaurare.

Paralytica ſanatur.

XVIII ALIAM quoque puellam longa ægritudo, nimiusque dolor paralyticam fecit. Quâ moleſtiâ, quamuis in modicum per omne corpus dolorem haberet, maximum tamen in capite incommodum ſuſtinebat. Tantum quippe Cephalalgiæ dolorem patiebatur, vt de cerebro ſonus, quaſi quidam ſibilus audiri potuiſſet. Vnde & caput aſſidue manu & brachiis cõſtringere conſueuit. Hæc ad noſtrum Monaſterium delata: in crypta noua quæ ad pedes ſacri ſepulchri fiebat, Deum rogatura poſita eſt. Sed mira Dei Omnipotentis gratia, omni priſtina debilitate & dolore ablato, continuò ſana ſurrexit, & Deum pro reddita ſanitate benedicens, incolumis receſſit.

Alia item. Cephalalgia. Crypta noua caſtructa ad pedes ſepulchri ſancti Ludgeri.

XIX. QVÆDAM de * Hatuariis mulier, cum multo tempore membrorum officio deſtituta, lecto incumberet, quandoque ad memoratum viri Dei ſepulchrum cum magno ſui dolore, & cum magno portantium labore allata eſt: Vbi, dum ſancto Confeſſore intercedente, & Domino fauente, celeriter priſtinam perciperet ſanitatem, Deum glorificans gratulabunda ad ſua reuerſa eſt.

* *Anſinarij & Attuarij.*

XX. IN Ripuariis iuxta ingreſſum ſiluæ * Hamarichi quædam villa nomine Budica conſtituta eſt. Ibi mulier quædam debilis habitabat, cui dextrum brachium aridum & digitorum vnguibus in volam infixis manus incurua erat. Quod dum diù pateretur, fama virtutum ſancti Ludgeri ad eius notitiam peruenit. Cumque ſpe ſanitatis ſuæ ducta ad eius ſepulchrum properaſſet, priùs quam illuc perueniſſet in ipſo itinere plenam corporis ſanitatem; Domino beati viri meritis condonante, percepit. Quæ tamen, peracto itinere, ad idem ſepulchrum cum oblationibus ſana peruenit, ac ſuum ſimulq; omnium Saluatorem Dominum laudans, ſoſpes ad ſua regreſſa eſt.

* *Hamarithi.* Ripuarij. Mulier arido brachio curatur.

XXI. QVIDAM Alfricus honeſto inter ſuos loco natus filiam habuit nomine Amalbergam. Hæc cæcitatem incurrens, triennio ferè ſine lumine manſit. Poſtmodùm ad memoriam ſancti Sacerdotis adducta, Dei virtute, & ſancti eius interuentu ibi amiſſam denuò oculorum lucem reſumpſit. Nec multò pòſt tempore dextræ manus, & pedis ſiniſtri debilitatem incurrit. Sed Dei gratia, ſimulque meritis ſancti Ludgeri ſe olim lucem recepiſſe recolens, & ſe per eius identidem ſuffragia tunc quoque ſalutem recuperaturam fore confidens, ad nota confugit ſubſidia, & ſe rurſus ad eius limen adduci rogauit. Quod cum ſecundùm voluntatem eius proſpere ceſſiſſet, membrorum officio reddito, incommodo quo per integrum iam annum tenebatur liberata eſt. At illa, percepta ſanitatis gratia ſe deinceps Deo ſeruituram, & ſacrum ibi velamen ſumpturam deuouit. Verùm cum moras nectens aliquamdiù hoc facere diſtuliſſet, capitis incidit dolorem, in quo cum menſes nouem laboraret, & iam intolerabilius videretur, ab ancillula quadam quæ ei famulabatur, voti ſui de velamine ſumendo ammonita eſt. Vnde iterùm illuc deducta, iterùm ibidem curata, votum ſuum adimplere, percepto ibi velamine curauit. Ita triplici modo per virtutem Dei, Sanctiq; ſui ſanata opitulationem, nunc in Monaſterio Sanctimonialium quod Aſenidi appellatur, religioſam vitam ducit.

Amelberga promittit ſe ſumpturã ſacrum velamen. Reſtituta in Monaſterio Aſeniti votum implet.

XXII. QVIDAM iuuenis, ex his, quos ferro circundatos plerumque videmus, ad noſtrum Monaſterium venit. Hic Adam, vt aſſerebat, nuncupatus, inter ſe & fratrem ſuum Hanticum nomine, rixam accidiſſe, & à ſe eum occiſum eſſe referebat. Cuius ſceleris noxa ab Epiſcopo Iona, ad cuius curam ſe pertinere teſtabatur, verberibus caſtigatus, atque in carcerem truſus eſt, vnde poſt anni demum circulum eductus, circundatis fortiter brachiis, & medio corpore ferro & duriſſimo ieiunio indicto, diſcalceatus, & ſine lineo indumento, exulare iuſſus eſt. Quarto verò poſtquàm à patria exiuit anno, ante ſepulchrum ſanctæ Gerthrudis ferrum de ſiniſtro eius brachio cecidit. Deindè poſt anni circulum Romæ in ipſa ſancti Petri crypta ferrum quo præcinctus erat, nihilominùs cecidit. Cum autem iterùm Romam peteret, contigit vt infirmitate valida illic deprimeretur. Cumque in ipſa ægritudine vita eius deſperata fuiſſet, quidam in habitu ſacerdotali, ſpecie admodùm Reuerenda ei, vt perhibebat, apparuit, dicens: ſurge, vade, atque ſepulchrum Ludgeri Saxonum quondam Freſonumque Epiſcopi perquire: & illic Domino miſerante, meritis & orationibus ſuis, non ſolùm à corporeo vinculo liberaberis, ſed & commiſſi parricidij indulgentiam conſequeris. Qua viſione expleta confeſtim de infirmitate, qua tenebatur, abſolutus eſt. Cumque mane ſomnium retuliſſet, multi qui eundem ſanctum Ludgerum in corpore viderant, & bene ſancta eius ſtudia nouerant, ibidem Romæ inuenti ſunt, qui etiam viam ei ad locum ſacri eius ſepulchri intimauerunt. Sed ille à Roma digreſſus minùs vigilanter vel eorum narrationem, & ſomnij verba intellexit, & non Confeſſorem Ludgerum, ſed ſanctum Martyrem Ludgerum, cuius tunc fama celebrior habebatur, expetiuit. Verùm omnipotens Deus, vt merita ſui Confeſſoris latius diffunderentur, per ſanctum licet martyrem noluit ei ſubuenire. Itaque conſumpto ibi aliquanto tempore, cum ſibi non ſuccurri videret, ſomnij verba diligentius examinare cœpit, & ſe non ad martyrem, ſed ad Confeſſorem Ludgerum Saxonum quondam Freſonumq; Epiſcopum miſſum eſſe intellexit. Inuentisque viæ comitibus ad eius tandem ſepulchrum, longo admodùm itinere peracto, peruenit. Erat autem brachium eius dextrum adhuc tam fortiter ſtrictum, vt os etiam eius pateret, & omnes eiuſdem dexteræ digiti præter pollicem & indicem, rigidi ac debiles remanerent. Verùm, quia ſabbatho venerat, cum inſequenti nocte Dominica iuxta ſepulchrum ſtaret, & fratres iam matutinales laudes celebrarent, ferrum, quod brachium eius cinxerat repentè diſſiliens, longius virtute Domini proiectum eſt. Quo viſo omnes Dominum in commune glorificauerunt; cum hoc quod internæ ligationis indicio acceperat, per internæ nihilominùs abſolutionis teſtimonium diuina iam indulgentia reiectum eſſe, gaudebant.

Iõnas Epiſcopus. Homicidæ pœna. Ferrum variis in memoriis excutit. S. Ludgerus Saxonum Freſonumque Epiſc. S Ludgerus alius martyr.

XXIII VIR quidam de Saxonia in loco qui Werina dicitur commanebat. Is diuinæ permiſſionis licentia tanta eſt diaboli inuidiâ ſurditate prægrauatus, vt nullum omninò auribus caperet ſonum, ſenſu tamen integer fuit. Cum ergo diù funditus officio aurium careret, tandem ſpe recuperationis ductus, ad ſepulchrum Dei famuli peruenit. Cumque ſigna ad nocturnas vigilias ſonarent, auribus eius per diuinam ſubito gratiam adapertis, eorum ſe pariter ſonitum, & monachos pſallentes, exultans audiſſe referebat. Ita continuo percepta auditus reſtauratione, redijt domum magnificans Deum. Nec ſolùm ſanctus Ludgerus à diabolo plerumq; læſos ſaluauit, ſed etiam in auxilium inuocatus nonnunquam ne nocerentur, protexit.

Surdus ſanatur.

XXIV REM quam narraturi ſumus, Monachus noſter Athelwardus affirmare ſolet eo tempore geſtam, quo noſtræ Eccleſiæ cuſtodia ei credita erat. Narrat enim, quod quadam die aduesperaſcente, cum ad eandem Eccleſiam lumen,

quod

quod illic ſemper ardere ſolet, reſtauraturus accederet, iuxta ipſius Eccleſiæ angulum, vbi interius lectum habebat,
ſe diabolum in viſione nigerrima ac teterrima ſtantem aſpexiſſe. Qui cùm prima eius inſpectione tremefactus ſi-
gnum ſanctæ Crucis ſibi impoſuiſſet, fiducia de Domini miſericordia & ſancti Ludgeri patrocinio reſumpta, diù in-
perterritus, vt aſſerit, contra eundem diabolum aſpiciens ſterit. Qua eius conſtantia confuſus, & tantam ſibi ineſſe
conſtantiam indignatus, talem ac tantum ad eum deterrendum ſonitum fecit, vt parietes Eccleſiæ vna cum lectulo
ſuo, qui interius collocatus fuerat, minutatim confringi viderentur. Quo facto, idem, nimio timore conſternatus
ſubitò clamauit, dicens: ſancte Ludgere adiuua. Cumque nomen viri inuocando nominaſſet, annuente Domino,
idem Diabolus repente conſtrictus, & in partem Orientalem abſtractus eſt. Atque, cùm qua violentia traheretur,
garriendo, & miſerabiles voces emittendo monſtrauit. Monachus verò ille lumen, quod illic paulo ante reliquit,
cum lectulo ſuo inuenit, & omne ædificium conſiſtere integrum vidit. Atque adhuc vocem præfati dæmonis in par-
te occidentali garrientis audiuit. Plura de hoc loco diuinæ dignitatis indicia feruntur, nam cloccarum illic ſonitus,
humana non tangente manu, ſed agente potiùs cognitione Deitatis arcana frequenter audiebatur.

Signum S. crucis contra diaboli adſpectû vſurpatû, &c.

Inuocatio S. Ludgeri.

Cloccarum ſeu campanarum ſpontaneus ſonus.

QVADAM etiam vice ipſe Eccleſiam, infra quam ipſum Dei famuli ſepulchrum continetur, nocturno tempore XXVI.
columna lucis circumplectendo protexit, & ad cœlum vſque porrecta foris excubantibus conſpicua ſtabat. Sed nos
hæc, quæ à præſenti longiuſculè ſunt tempore remota, eorum fidei, qui ſe vidiſſe teſtati ſunt relinquamus. Ad ea po-
tiùs euoluenda articulum flectamus, quæ non ex longinquo petenda ſunt, ſed proximo tempore, id eſt, ab anno Do-
minicæ Incarnationis *DCCCLXIIII. geſta eſſe probantur. Nam poſtquam ad improbiores Præpoſitos deuoluti,
ipſi noſtræ profeſſionis titulo negligentiores & tepidiores eſſe cœpimus, ſigna quoque, quæ eatenùs apud nos fie-
bant, ceſſarunt. Verùm vbi diuina clementia, & regiæ pietatis indulgentia, illis amotis, ſecem prioris æui, ſancto
Ludgero opitulante, aliquantulùm expurgare conati ſumus, ad diuinæ oramus & credimus propitiationis indicium,
ad Imperialis clementiæ gloriam, ad noſtrum teporem excitandum, ſigna quæ intercepta fuerunt, iterùm fieri cœpe-
runt. Quæ eo indubitatius auditoribus commendamus, quo non aliorum ea relatu, vt pleraq; ſuperius memorata
cognouimus, ſed ipſi oculis noſtris plerumq; pauciores, plerumq; generaliter omnes inſpeximus.

S Ludgerus intra Eccleſiam receptus.

Digreſſio ad inſequentia miracula quæ ſui têporis author collegit ab Anno 864.

*74. quando ſcilicet obijt Hyldegrimus iunior, habet MS. VVerdinenſe ad oram marginis, vti ad hoc cap. notat Brovverus.

REM, quam narrare intendimus, eius qui viderat Thiadbardi ſcilicet presbyteri noſtri teſtimonio referamus; XXVII.
cuius vel morum maturitas, vel ordinis dignitas eum falſa narrare, nos de narratis ambigere non permittit. Quadam
nocte, dum iſdem presbyter noſter poſt vigilias cryptam orationis cauſa ingreſſus eſſet, primo cœpit odorem ſuauiſ-
ſimum quaſi de liliorum floribus ſentire. deinde eum eadem fragrantia creſcere, & ipſe odoris ſuauitate magis magiſ-
que repleri cœpiſſet: attonitus quidnam eſſe poſſet, ſecum tractare cœpit: Proinde rei veritatem omninò explorare
volens, progreſſius cryptam ingreſſus eſt. Quo facto, cernit in medio cryptæ quaſi igneum altaris altitudine globum
ardentium inſtar carbonum, ingens dico horror, ingens pauor eum inuaſit, & animum hac illacque verſans quid eſſet
acturus, omninò incertus manebat. Volebat oſtenſi miraculi finem cognoſcere, ſed ibi diutiùs conſiſtere formidabat.
Volebat egredi, ſed timor greſſum impediebat. Hærebat igitur ſtupens, & quid in hac animi æſtuatione ageret, pror-
ſus ignorauit. Interim globus ignis, quem viderat ſenſim aſcendere, & ſua diffuſione paulatim minui cœpit, donec ad
ſummitatem cryptæ perueniens totus deficere videretur. Poſt quod tremens egreſſus antiquum nobis ſancti Pauli
exemplo miraculum repræſentauit. Nam apertis oculis vix aliquid per vnius horæ ſpacium videns, manifeſtum da-
bat indicium, ſe diuinum conſpexiſſe lumen, cuius reuerberationem humanus ferre non poſſet aſpectus.

Thiadbardus presbyter.

In S. Ludgeri crypta odoris ſuauiſſimi diffuſio & glob. igneus.

ALIVD quoque nihilominùs miraculum in re non admodùm impari his itidem diebus oſtenſum eſt, cuius fi- XXIIX.
dem & veritatem Lectori partim ex teſtimonio presbyteri noſtri Ludberni, partim ex generali noſtræ congregatio-
nis atteſtatione commendamus. Nam cum eidem fratri noſtro noſtræ Eccleſiæ cuſtodia fuerat commendata, poſt
peractum diuini officij curſum, ad extinguendas ex more lucernas, acceſſit. Quo facto quandam ex eis poſt paulu-
lùm redaccenſam luce ardere clariſſima vidit. Ille negligentius ſe eam extinxiſſe ſuſpicatus, iteratò eam extinguere
emunctorio curauit. Sed cum pòſt hæc, ſecunda quoque vice priſtinæ luci cerneret reſtitutam, quamuis omninò
priùs ſe eam extinxiſſe non ignoraret, quid tamen rei eſſet, probare contendit. Deniq; tertio quoque acceſſit, & ita
extincta candela carbunculum de lichino emunxit, vt nihil prorſus in eo lucis remaneret. Vix paululùm abſceſſit,
cum rurſus eandem lucernam clariori reſplendere luce contemplatus eſt. Tunc diuina hoc factum voluntate intel-
ligens, ardere eam vſque ad proximum curſum permiſit: & ita accenſis in circuitu lucernis, iocundiſſimum nobis
ſpectaculum præbuit. Omnes namque ſingulari claritatis ſpecie tranſcendens, de cœlo ſui ſplendoris lucem veniſſe,
liquido patefecit. Ita ex his, quæ vidimus, etiam ea quæ non vidimus, ſed à memorato fratre noſtro audiuimus, pro-
culdubiò vera eſſe cognouimus. Ex eo, licet indigni & peccatores, tempore, ſpem maiorem de meritis ſancti Ludge-
ri, confidentiam maiorem de Domini pietate concepimus, dum miſericordiæ ſuæ præſentiam per cœleſte nobis lu-
men oſtenſam, quamquam immeriti, præſumpſimus.

Ludbernus presbyter & cuſtos Eccleſiæ Werdinenſis.

Lumen tertio extinctum miraculoſe redaccéditur

QVÆDAM iuuencula de villa quæ Balloua vocatur ad nos à parentibus adducta eſt. Hæc variolæ infirmitatem XXIX.
incidens, vnius oculi viſum puſtulis pupillam obducentibus primo perdidit: deinde poſt reuolutum anni circulum,
eodem morbo alterum quoque oculum amiſit. Proinde ad noſtrum, vt diximus, monaſterium adducta, noctem do-
minicam, quæ proxima erat, peruigilem duxit cum ſuis, atque diuinam ſibi miſericordiam per merita ſui Confeſſoris
ſubuenire ſuppliciter poſtulauit. Cumque tempus, vt ſigna ad nocturnas pulſarentur, adueniſſet, ipſa inter primos
qui foris ad ianuam excubabant, Eccleſiam intrauit. Iamque finitis nocturnis, eum Euangelium, more monachis
conſuetudinario, ante matutinas laudes legeretur, ipſa viſum ſenſim reſumere cœpit, & primo quidem ſe poſſe can-
delas cernere ardentes lætabunda exclamauit. Poſtmodum, aurorâ iam irrubeſcente, & luce paulatim per feneſtras
irradiandæ, imagines in eo factas monſtrare digito cœpit. Ita populo, die eodem, poſt peracta Miſſarum ſolemnia re-
præſentata, teſtes ſuæ cæcitatis vel illuminationis præſentes cum plurimis aliis parentes habebat. Quale tunc gaudi-
um ómnium erat, quantæ inter gaudia lachrymæ fundebantur. Gaudebat puella ſe eſſe ſaluatam, gaudebant paren-
tes eam quam adduxerant cæcam, ſe recepiſſe inluminatam. Gaudebat omnis populus nobiſcum, quod ſigna ali-
quamdiù noſtris peccatis intercepta, iterùm redinnouari meruerunt. Quocirca, vt fas erat, Deum in Sanctis ſuis mira-
bilem communiter cuncti laudantes, puellam à nobis ſanam & cum ſuis gaudentem dimiſimus.

Cæca puella reſtituitur.

QVIDAM noſtræ Eccleſiæ colonus nomine Gerardus, filiam habebat quæ Thiadwif nuncupabatur, quæ lon- XXX.
giturna ægritudine prægrauata, paralyſin incurrit. Nam ſex continuis annis membrorum officio deſtituta, ſuis cru-
ciatibus paternum magis animum cruciabat. Iam caro omnis infirmitatis prolixitate in corpore conſumpta, iam vita
erat morbi violentia, deſperata. Vna ſolummodo ſpes ſalutis reſtabat, ſi ſancti Confeſſoris meritis, ſub cuius patroci-
nio ipſe cum paruula erat, Deus ſibi ſubuenire dignaretur. Denique, quadam die ſpe plena, & corde credulo filiam ac-

Paralytica curatur.

cepit; cum cuna, in qua iacebat, in Eccleſiam poſuit, & pro eius ſaluatione orationem ad Deum fudit, fecit hoc cum
multis lachrymis, & ingenti cordis deuotione. Nec maniſeſſe oratio quiuit, quam cum ſancti Ludgeri ſuffragio pa-
tris fides commendabat. Siquidem filiam, ablata infirmitate ſanam leuauit, quam membris omnibus debilem ad-
uexit.

XXXI. Mvlier quædam de villa, quæ Flethric vocatur, cum prægnans, & partui eſſet vicina, incidit in infirmitatem;
Cuius moleſtia dum grauiſſimè laboraret, curua effecta [illegible] Quodq; miſerabilius erat, filia quoq; quam in ipſa infir- Contractæ
mitate genuerat, ſimili ægritudine languere cœpit. Er[illegible]iſerandum prorsùs ſpectaculum, cum lactans mater per mater & fi-
tres annos continuos alienis manibus portaretur. S[illegible]ior neceſſitas, maiori quoque diuina indiget pietate. lia ſanātur.
Nam in vna carra mater ſimul & filia poſitæ, quarto de[illegible]uæ infirmitatis anno ad noſtram Eccleſiam adductæ, &
in crypta pernoctare permiſſæ ſunt. Mira Dei virtus, magn[illegible] S. Ludgeri meritum, dum ad veſperam debiles allatæ, Priuilegiū
mane incolumes ſurrexerunt, & relicta carra, propriis ad ſuos pedibus repedarunt. in crypta S. Ludgeri.

XXXII. Qvædam ad ſæculum nobilis fœmina de villa Baegge nuncupata, Bugge vocabatur. Hæc paralyſin incurrens Adalgarius
per annos duodecim plenos, membrorum penè omnium officio deſtituta iacebat. Nam neq; caput, neq; pedem per Abbas pi-
ſe mouere, neq; manus ad os ducere ſine aliorum adiumento valebat. Cumq; ſuæ recuperationis gratia, vt nobilibus gnora Sa[n]-
aſſolet perſonis, multa ei à multis vel fierent, vel inſinuarentur, nullum alleuiamentum recipere quiuit. Iamq; nulla ctorum ad
ſibi in carnali medicina ſpes erat, ſed vnicum ei in Dei pietate refugium ſuppetebat. Interea fama exijt per Sanctos, monaſteriū,
quorum ſacroſancta pignora venerabilis Abbas Adalgarius de Gallia aduexit, multas operari virtutes. His aduen- forte Cor-
tantibus, memorata mulier adducta obuiam ſanitatem per eorum merita ex parte percepit, ex parte maiorem de in- beienſe de
tegra ſui corporis reſtauratione ſpem concepit: Omnipotens quippè Deus, qui pro ſingulorum fide, meritis, & vtili- Gallus ad-
tate, quando, quantum, & per quos vult, vnicuiq; ſuorum chariſmatum dona largitur, debilitate partim capitis, & uehit.
dextræ manus ablata, cæterorum redintegrationem membrorum diſtulit, non negauit. Siquidem poſt multos dies ad Matrona
noſtrum Monaſterium pòſt hæc aduecta, atq; in crypta duas noctes permanere permiſſa, integerrimam totius corpo- nobilis pa-
ris ſanitatem percepit. ralytica re-
ſtituitur.

XXXIII Qvidam de villa Bram Seliradbrandus infirmitate, quam variolam appellant, ad mortem vſq; ægrotabat. In
cuius morbi moleſtia nouem hebdomadibus ſine aliqua iam ſpe recuperationis laborabat. Corpus totum vlceribus
plenum, totum veſicis turgentibus horrebat. Aderant parentes, & neceſſarij quoq; & vicini, & nullam ſpem vitæ ha-
bentes, de eius ſolummodo funere tractabant. Inter hæc vxor ſuadere his qui aderant, cœpit, vt in extremis licet po-
tus, foras efferretur, & contra viam loci, quo ſanctus Ludgerus quieſcit, ſtatutus, pedes illuc ſi vita ei daretur, cum ob-
lationibus eſſe venturus, voueretur. Necdùm vota compleuit, & repente cum magna omnium admiratione conua- Variolis op-
luit; factaq; eſt mirabilis tunc dexteræ excelſi immutatio, vt ipſe, in quo paulò antè, propter nimiam inflationem & preſſus ſa-
puſtularum denſitatem, viui hominis imago non agnoſcebatur, in priſtinum denuò ſtatum in momento reformare- natur.
tur. Ita ſanitate reſtitutus, votum ſuum cum omni feſtinatione adimplere contendit, atq; Saluatori ſuo Chriſto, &
ſancto ſimul Confeſſori eius Ludgero gratias acturus, ad noſtrum monaſterium venit, & hæc erga ſe geſta fuiſſe, cum
ſuæ ſaluationis teſtibus comprobauit.

XXXIV. Cvivsdam Thiaddagi filia graui morbo affecta cum magno admodùm dolore, ſi quando opus erat, foras ef-
ferri conſueuit. Nam poples ei vſq; adeo inflatus, & immodicum ſibi dolorem excitabat, & greſſum tollebat. Iamq;
triennium exactum erat, ex quo in hoc incommodo perdurans, nullam omninò humanis manibus adhibitam curam
ſuſcepit. Vndè pater eius quamuis gemebundus, fide tamen plenus, totam ſpem ſuam in Domino & meritis ſancti
Ludgeri ponens, ad eius eam ſepulchrum adduxit. Vbi, cum de voce Domini miſericordiam pro ea, & Confeſſoris o-
pem poſtulaſſet, doloris quidem alleuiamentum meruit, greſſum verò necdùm percepit. Proindè domum reuerſa de Clauda re-
die in diem meliorari, & pedetemptim in ambulandi vſu proficere cœpit, baculorum tamen adminiculo carere nec- ſtituitur.
dùm valebat; & primo quidem duorum, deinde vnius baculi ſuſtentatione greſſum debilem ſuſtentabat, quoad-
uſque iterùm ad locum memoratum veniens, pedum perfectè officium mereretur, atque ſine baculorum ſubſidio
domum remearet.

XXXV. Qvidam de villa Furelmi Vulfbertus, filium habuit nomine Amulgerum, qui quinto poſt natiuitatem ſuam
menſium ſpatio, grauiſſimo iuxta tantillæ ætatis modulum languore prægrauatus, cunctis ſe miſerabilem præbebat.
Non ſolùm quippè ægritudinis violentia flebilis, ſed & digitis in volam implexis, & pedibus incuruis miſerabiliter
erat contractus; quodque miſerrimum videbatur, vſu quoque oculorum carebat. Quæ tamen in tantillo corpuſcu-
lo pœna, non tam infantulum, qui patiebatur, quam paterna viſcera torquebat. Proindè ſciens, ab eo remedium ſibi
venturum, cuius iudicio talis effectus eſt, per merita ſancti Ludgeri diuinum pater auxilium implorare intendit. De-
nique, fide & deuotione, qua paternos affectos decebat, ad eius eam memoriam ſe allaturum deuouit. Quo facto,
paulatim infans meliorari, & priſtinæ ſanitati dolore ablato, reſtitui cœpit. Vndè pater indubitatam iam de integra
eius ſaluatione ſpem concipiens, voti ſui ſponſionem cum omni feſtinatione adimplere curauit. Itaque infantulo ſe-
cum aſſumpto ad Werthinenſem Eccleſiam tetendit. Quo cum perueniſſet, de collato iam ſibi beneficio gratias
egit, de conferendo ſupplex o[illegible]it. Nec ſpe ſua eſt fruſtratus, quam de diuina pietate, & meritis ſancti Ludgeri con-
cepit; Nam in crypta cum pue[illegible] pernoctare permiſſus, incolumem reportauit, quem contractum adduxit.

Hæc ſanctus & verè beatus Confeſſor Chriſti Ludgerus de inexhauribili illo veræ ſalutis fonte aſſumens, per
corporum curam, ad animarum nos ſalutem quærendam inuitat, quatenus vtrobiquè eius patrocinio adiuti, vtrobi-
què ſaluati, peruenire quandoque ad æternam beatitudinem mereamur, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui
cum Patre & Spiritu S. vnus viuit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

S. P. N. ISAACII, QVI FVIT VIR DEI, VITA: EX SIMEONE METAPHRASTE.

An. 360.

I. POst venerandæ & immaculatæ ac precioſæ Crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti inuentionem, poſt impe- 27. Mar.
rium Conſtantini Magni Imperatoris, callidus & vafer ac verſipellis ſerpens, qui ſemper piorum homi-
num generi inimicus & inuidus atque maleuolus aduerſatur, & fidem Saluatoris noſtri Iesv Christi
ſemper impugnat, tale quiddam in Dei Eccleſias machinatus eſt. Regnante enim impio & iniquo Im- Perſecutio
peratore Valente, magnus aduersùs orthodoxam fidem impetus factus eſt. Nam ipſe Arrianorum hære- Valentis.
ſis ſtudioſus ac defenſor, iuſſit vt S. fidelium eccleſiæ clauderentur: vetuitque, nè ſolita in ipſis ſacrificia fierent: quin- Nota & cō-
etiam alias earum diruendas, alias in ſtabula redigendas curauit. Atque hæc quidem ſuperbia diù viguit. Quo ſanè fer cum no-
tempore magnus erat luctus & dolor ſeruorum Dei. Precabantur autem nocte ac die, vt Dominus Deus ad miſeri- ſtra ætate.
cordiam moueretur, & iuſtitiam exerceret. Sic igitur tunc agebatur, vt olim ſub Herode rege pro Apoſtolorum prin-
cipe actum eſt. Actor. 12.

Dan 13. Devs ergò aliquot annis interiectis, cuiuſdam ſerui ſui monachi, qui Iſaaicus vocabatur, ſpiritum, vt pro Suſanna quondam Danielem, excitauit. Qui vt Elias Propheta, cùm angelicam vitam inſtituiſſet, ab Oriente profectus eſt. Eius autem oratio lucernæ inſtar ardebat. Diuinus enim ſpiritus & gratia cœleſtis in ipſo quieſcebat. Hic cùm Imperatorem iniquè ſe gerere perſpiceret, vehementer dolebat & angebatur, orabatq; Dominum, vt è ſublimibus & ſanctis ſedibus ſuis deſpiceret, & miſericordiam ſuam demonſtraret. Audiuit eum Deus, quemadmodùm Moſem aduersùs Pharaonem, & contra Imperatorem hoſtium impetum concitauit. Eo enim tempore Barbari apud Danubium congregati, copias ſuas contraxerant, & bellum aduersùs Imperatorem mouebant, ac totis viribus in vrbem ingredi conabantur. Magnus igitur tumultus exortus eſt, & multa præda agebatur. Coëgit & Imperator exercitum ſuum, & in hoſtem expeditionem parabat. Verùm idem illi accidit, quod Sauli Dauidis inimico contigerat. Neq; enim reuerſus eſt. Nam Samuelis prophetia in ipſo quoq; expleta eſt, quòd Deum ad iracundiam incitâſſet. II.

1. Reg. 31. 1. Reg. 28.

Quid Iſaac' aduerſus Valentem. Theod l. 4. c. 30. Niceph. l. 11 c. 50. Bar. ad an. 378. Cvm igitur ad bellum proficiſceretur Imperator, occurrit ei beatus Iſaacus, & ſic illum eſt allocutus: Imperator, orthodoxorum Eccleſias aperi, & Deus iter tuum fortunabit. At ille viro ſancto ne reſpondere quidem dignatus: ſed eo, vt ſtulto, relicto, diſceſſit. Alio die vir ſanctus Imperatorem rursùm aſſecutus: Aperi, inquit, Imperator Eccleſias orthodoxorum, & bellum proſperè conficies, ac victor reuertéris in pace. Imperator ſeipſum colligens, & cogitans, quid ſibi vellent ea verba, Reuertéris in pace, voluit ei Eccleſias liberas dimittere. Coactoq; conſilio, de patefaciendis orthodoxorum Eccleſiis conſultabat. Verùm qui eo tempore Præfectus erat, cùm eſſet ex impio Arianorum grege, perſuaſit Imperatori, ne beatum Iſaacium audiret, ſed contumelia affectum afflictumq; dimitteret. Quibus verbis adductus Imperator, virum pium contempſit. Sed ille iuſtum Dei iudicium expectabat. III.

Valēs iubet Iſaacium in ſpinas iactari. Pavcis autem diebus interiectis, Imperatorem proficiſcentem rursùm aſſequitur, arreptoq; equi ipſius freno cœpit eum tum reprehendere, tum adhortari, vt ſibi concederet, quod poſtulabat. Sed ipſe noluit. Erant autem propè viam ſpinæ cum paliuris adeò denſis & aſperis, vt quoduis animal introiſſet, non poſſet ſeſe indè viuum expedire. Hunc Imperator locum tanquàm laqueum conſpicatus, iuſſit, vt virum ſanctum illuc conijcerent, quò interiret. Verùm cum in ſpinas coniectus eſſet, ita molliter iacebat, vt ſi in lectulo conquieſceret, nec vllo modo læſus eſt. Cumq; Imperator cum exercitu diſceſſiſſet, acceſſerunt tres viri candidis veſtimentis induti, quos vir beatus non agnoſcebat, & cum incolumem extraxerunt, ſeq; ab eius oculis ſubduxerunt, vt non poſſet intelligere, quinam eſſent. Sed cùm in ſe reuerſus fuiſſet, cognouit eſſe angelos Dei: & flexis genibus, gratias egit Domino, cui curæ ſunt ij, qui timent eum. Cumq; diù precationibus incubuiſſet, & Deum laudâſſet, ſurrexit: & Spiritu S. corroboratus, per aliam viam occurrit Imperatori, & conſtitit in eius conſpectu. At Imperator eum adſpiciens, admiratus eſt, & viri ſancti præſentia ſic obſtupuit, vt loqui non poſſet. Ipſe verò cum fiducia: Tu quidem me, inquit, interiturum in ſpinis exiſtimâſti, verùm me Deus per angelos ſuos viuum ſeruauit. Quamobrem audi me, Imperator, & aperi Eccleſias orthodoxorum, & aduerſarios ſuperabis, & cum laude & gloria reuertéris. Imperator, etſi libertatem & vultum hominis admirabatur, non tamen paruit. Erat enim cor eius excæcatum & alienum à Deo. Sed duobus Senatoribus Saturnino & Victori virum ſanctum tradidit: Hunc mihi, inquiens, cuſtodiendum curate, donec reuertar in pace: & tunc eius arrogantiam meritis pœnis afficiam. At ſanctus Iſaacius Spiritu ſancto plenus, vt olim aduersùs Achab regem Iſraël Michæas Propheta, ita reſpondit: Si reuerſus in pace fueris, ſcito in me non locutum eſſe Dominvm Devm. Tu quidem manum conſeres, ſed non poteris hoſtibus reſiſtere, & ab eorum conſpectu fugies. Demùm capieris, & viuus igne conflagrabis. IV.

3. Reg 22.

Anno 378. Valēs viuus ignibus concrematur. Vide Ammianum libro 31. Ruffin lib 2. c. 13. Socrat. lib 4. c. vlt. Theod. lib 4. c 31. Traditō igitur viro ſancto cuſtodibus, diſceſſit Imperator, verbis eius commotus ac perturbatus. Et cùm eſſet bellum initurus, in oppidum quoddam Danubio propinquum ingreſſus, exercitum luſtrauit, diemq; prælio dixit. Cumq; paucis diebus quieuiſſet, ſigna contulit atq; conflixit. Sed quemadmodùm vir ſanctus prædixerat, hoſtium impetum ſuſtinere non potuit. Itaq; ſe fugæ commiſit, & in agrum, in quo ſtabulum erat palearum plenum, peruenit, ibique cum Præfecto, per quem corruptus fuerat, ſe abſcondit. Barbari verò, qui ſequebantur, cùm illic eum latitare comperiſſent, igne circumiecto ſtabulum incenderunt. Atq; ita miſer combuſtus, ſpiritum reddidit. Totus autem eius exercitus Theſſalonicam ſe contulit, & Gratianum Imperatorem Romanum expectauit. Qui cùm ad eum, Deo fauente, perueniſſet, alterum eis Imperatorem, nomine Theodoſium, virum fidelem glorioſumq;, & orthodoxæ fidei ſtudioſiſſimum conſtituit. Atq; ita Romam Gratianus reuerſus eſt. Milites autem, ſuſcepto Imperatore Theodoſio, læti cum ipſo Conſtantinopolim profecti ſunt. Saturninus verò & Victor, quibus ſanctus Iſaaicus cuſtodiendus traditus fuerat, ad Imperatorem ſalutandum acceſſerunt: petierunt q; à viro ſancto, vt pro ſe Deum precaretur. Colebant enim eum, vti prophetam, quoniam quæcunq; Imperatori futura prædixerat, eueniſſent. V.

Niceph. lib. 11. c. 50 Hieron. Epiſt. 3. Chryſoſt. ad viduam iuniorem.

En quanto in precio habetur vir ſanctus. Dvxervnt autem eum in ciuitatem, & inter ſe contendebant, vter ipſorum viro ſancto domum ædificaret. At ipſe, cognita eorum contentione: Audite, inquit, me ſerui Chriſti, nolite contendere: mihi gratum eſt ſtudium veſtrum: Sed quia vobis cordi eſt, vt humilitati meæ perfugium pareris, quid vobis faciendum ſit, dicam. Si quis anteuerterit, vt mihi domum ædificet, illic habitabo omnibus diebus vitæ meæ. Ipſi autem, audito ſancto viro, certatim domum cœperunt extruere. Ac Saturninus quidem, cùm locum extra portam, quæ Collarida dicitur, poſſideret, illic ædificabat. Victor autem, in palatij loco, qui Arenoſus appellatur, domum conſtruebat. Cùm igitur ambo, beati viri nomine ædificium molirentur, Saturninus adhibita diligentia, ira volente Deo, domicilium ex duplici conſtans contignatione perfecit: & virum beatum adiens: Ecce, inquit, ſerue Dei, habitaculum tibi conſtruxi. Veni igitur, atque ibi habita. Acceſſit vir ſanctus, atq; illic in nomine Dei noſtri permanſit. Victor autem magno ambitu domicilium cùm extruxiſſet, venit & vidit ſe à Saturnino fuiſſe ſuperatum. Itaq; magno affectus dolore, ſupplex ad ſancti viri ſe pedes proſtrauit: Oro te, inquiens, pater, vt meum quoq; locum accipias, & in eo commoreris, quando eum nomine tuo ædificandum curaui. Cumq; multis verbis obſecrâſſet, reſpondit ei iuſtus Iſaacius: Fili, inquiens, quo in loco voluit me Deus habitare, in eo quieſcam, donec vitæ meæ finis aduenerit. Et benedixit ei, atq; dimiſit. In domicilio igitur ſuo lætus commorabatur. VI.

Signo Crucis portas aperit. Satvrninvs autem & Victor frequenter eum inuiſebant, ducebantq; ſecum & alios amicos, & ea, quæ ſublenandis pauperibus ſunt neceſſaria, ſubminiſtrabant. Domum etiam vterq; ſuam illum vocabant, vt eis Dominus in eius ingreſſu & exitu benediceret. Quòd ſi cōtingebat, vt, eo ſeriùs egrediente, portæ ciuitatis eſſent clauſæ, conſiſtebat & orabat, factoq; Crucis ſigno, ſponte ſua portæ aperiebantur, atq; ita exibat, gratias agens Deo. Saturninus autem cùm eum vehementer diligeret, artulit ei tabulas totius loci, vt proprius eſſet ipſius manſionis. Noctes igitur & dies aſſiduas Deo preces offerebat: nec vnquàm ceſſabat pauperibus eleëmoſynas diſtribuere. Quòd ſi vſu veniret, vt aliquis ab eo pauper in via peteret eleëmoſynam, ſtatim exuebat pallium ſuum, & pauperi dabat. Omni autem tempore vitæ ſuæ grauitatem ſeruauit, ſpiritu feruens, vt ait Apoſtolus, Domino ſeruiens, ſpe gaudens, in tribulatione patiens, orationi inſtans, neceſſitatibus ſanctorum communicans, omnibus benedicens, maledicens nemini, angelorum imitans vitam, veſtigia ſequens Apoſtolica, tum zelo, tum ſacrificio, tum deſiderio Chriſti, omnem manſuetudinem erga omnes homines præ ſe ferens, Dei virtutibus ornatus, minimè pugnax, ab omni maleuolentia & malitia alienus VII.

Rom. 12. Virtutes ſancti viri.

alienus, pacem & quietem quætens, aduerſarios monens & cohortans, vt confiterentur & adorarent ſanctiſſimam
Trinitatem, in quo conſiſtit hominum ſalus, vtque cœleſtem angelorum ordinem, & diuinam vitam imitarentur.
Prouectus autem ad ſenectutem bonam, ad quam Abraham in terra promiſſionis, ad communem vitæ finem pro-
perauit.

VIII. Qvodam igitur die conuocatis omnibus fratribus, longo eos ſermone inſtituit, & cohortatus eſt, vt ſtabiles ac
firmi in fide permanerent, & procul ab omni reprehenſione Dei mandatis obtemperarent: atq; ita illos Chriſto cle-
mentiſſimo commendauit, & virum fidelem atq; conſtantem, ac diſciplinæ ſuæ ſtudioſum elegit, quem illis præficĕ- Animam
ret: & Deum precatus, eos dimiſit. Cùm autem veniſſet hora, vt è corpore ad Deum migraret, in pace ſpiritum ſuum efflat.
ſanctis angelis tradidit. Magnus verò inter fratres clamor & luctus exortus eſt, qui cum lachrymis dicebant: Pater, ſis
memor noſtri. Et curantes eum, pro dignitate extulerunt. Ciues autem vniuerſi ad obitum eius concurrerant, & ad Sanctæ &
tumulum vſq; ſunt eum comitati, & ſanctas eius ac precioſas reliquias in æde ſancti Stephani protomartyris, in ſacro precioſæ
altari collocârunt. Ac cæteri quidem ad ſua quiſq; loca reuerſi ſunt: fratres verò ad manſionem ipſius, Deum collau- eius reli-
dantes, redièrunt. Migrauit ad Dominum ſanctus pater noſter Iſaacius VI. Calend. Aprilis, & aſſiduè pro nobis apud quiæ.
Saluatorem Chriſtum intercedit, fiducia vtens apud Deum & Patrem: Cui gloria & imperium & adoratio & laus de-
betur, cum vnigenito eius Filio, & Spiritu S. nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen.

VITA S. * RVDBERTI VANGIONVM, DEINDE PRIMI SALISBVRGENSIS EPISCOPI, EX TOMO SEXTO *antiqua lect. Hen. Caniſii.*

An. 600.
* Ruperti.

I. Hodierna feſtiuitas ſanctiſſimi ac beatiſſimi Patris noſtri Rudberti, quæ eius in paradiſum tranſitum 27. Mar.
nobis exultabilem reddidit, pijs mentibus myſtica gaudia exhibet, quæ dum annorum curſu in ſe vol-
uitur, in noſtris cordibus ſemper recenti iocunditate innouatur. Cum enim dicat ſcriptura: In memo-
ria æterna erit iuſtus. Digne in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium tranſijt Angelorum. Cum
dicat: Gloria patris eſt filius ſapiens: Quantæ huius ſunt gloriæ, qui tot barbaricas nationes ad agnitio-
nem Dei in Chriſto Ieſu per Euangelium generauit?

II. Namqve tempore Hildeberti regis Francorum, anno ſcilicet regni eius ſecundo, ſanctus Confeſſor Chriſti Anno 580.
Rudbertus in Wormatia habebatur Epiſcopus, qui ex regali proſapia Francorum nobilitate ortus, nobilior fide & S. Rudber-
pietate fuit. Erat enim [a] manſuetus & caſtus, ſimplex & prudens, in laude Dei deuotus, plenus Spiritu S. prouidus in tũ ex rega-
conſilio, iuſtus in iudicio, à dextris & à ſiniſtris virtutum armis munitus, gregi ſuo forma bene agendi factus, quodque li Francor.
verbis monuit, hoc operum prærogatiua confirmauit, hinc enim ſe frequentibus exercebat vigiliis, inde continuatis proſapia,
macerabat inediis, opus ſuum miſericordia ornabat, quia theſauros diſperſit, vt ſe egente pauperes diteſcerent, qui ſu- Ducumq;
um ſolum hoc eſſe credidit, quod nudus aut inops accepiſſet. Scotiæ ori-
xiſſe, habet mſ cod. D Petri. a Catalogus virtutum S ginem du-
Rudberti.

III. Cvm igitur præcellentiſſima fama huius ſancti viri in fines terrarum exiſſet, quamplurimi illuſtres viri non ſo- Multi ad
lum à vicinis, ſed etiam ab exteris nationibus ad eius ſanctiſſimam confluxerunt doctrinam, vt vel illius ſanctiſſimo eum con-
alloquio in triſtitia cuiuſlibet anxietatis conſolationem reciperent, vel Eccleſiaſticæ religionis ab eo puram veritatem fluunt.
audirent, vnde & multi illius benigna deuotione à laqueis hoſtis antiqui liberati ſunt, & vias perpetuæ vitæ ingredie- A Bercha-
bantur. Sed infideles qui plurimi erant in regione Wormacenſi, illius ſanctitatem non ferentes, multis eum ſupplicus rio ſiue Ber
affectum, & virgis cæſum à ciuitate cum magna eiecerunt iniuria. thario Co-
mite cæſus virgis. Wormatia eijcitur, vt habet Bar ad an. 590 & mſ. cod. D Petri Saliſberg vitæ S Rudberti cap 6 quæ eſt tom. 6. antiq lect. Caniſij.

IV. Igitvr eodem tempore Theodo Dux Bauorum audiens beati viri ſanctitatem & miracula quæ faciebat, deſi- Theodus
derauit illum videre: & miſſis optimatibus ſuis obnixe eum poſtulabat, quatenus regiones Bauarorum viſitare di- eius nomi-
gnaretur, & eis ſalutiferæ credulitatis viam inſinuaret. Sanctus verò Epiſcopus, vbi tantæ legationis poſtulationem nis tertius
percepit, ſciens huiuſmodi cauſam ex diuina diſpenſatione procedere, gratias cœleſti clementiæ agebat, quod ſeden- Bauariæ
tes in tenebris & vmbra mortis, auctorem vitæ, lumen verum Ieſum Chriſtum agnoſcere optarent. Itaq; cum eiſdem Dux.
legatis Sacerdotes ſuos, quaſi radios fidei, ad eundem Ducem præmiſit, & ipſe non longo temporis ſpatio interpoſito,
poſt eos in Bauariam ire aggreditur. Quod dum præfatus Dux audiſſet, magno perfuſus gaudio, ſibi cum procinctu
procerum ſuorum obuiam properauit, & in vrbe Ratiſpona cum ſumma alacritate illum excepit.

V. Tvnc idem ſanctus Rudpertus, indicto ieiunio cœleſtibus myſteriis Ducem informauit, & in fide vera robora- Theodo cũ
uit, & idolorum cultibus abrenunciare fecit, & in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis baptizauit. Baptizati ſunt multis ba-
cum eo optimates ſui & populus non modicus nobilium & ignobilium, redemptorem mundi laudantium, qui eos ptizatur.
de tenebris in admirabile lumen vocare dignatus eſt. O B. Confeſſorem Chriſti Apoſtolis ſupparem, per eius verba
irradiata ſunt corda tenebroſa, & infidelium arentia pectora fontem vitæ ſitiebant. Baptizato itaq; Duce & populo,
qui diuina illuſtrante gratia, ſacramentum ſalutaris lauacri ſuſceperat, obſecratus à Theodone S. Rudbertus naui a-
ſcenſa per alueum Danubij deſcendendo, vicis & caſtellis libera voce Euangelium Chriſti prædicauit, & per termi-
nos Noricorum vſq; in inferiorem Pannoniam, ipſe clara lucerna ſuper candelabrum poſita lumen fidei miniſtrando
peruenit. Indeq; per terram reuerſus Laureacenſem vrbem intrauit, in qua multos aqua baptiſmatis regenerando ab
idolorum cultura conuertit, & plures variis languoribus oppreſſos in nomine Domini ſanauit.

VI. Lavreaco itaq; digreſſus, in quocunque loco amplius feruere gentilitatis errorem cognouit, illuc intrepidus
acceſſit, deſtruens idola, diminuens ſimulachra, commendans vbiq; Domini noſtri Ieſu Chriſti diuinitatem pariter *Pſalm.* 109.
& ſacram eius incarnationem, vt vnus idemq; Deus eſſe crederetur & homo, ante luciferum à patre Deo, verus Deus *Ioan.* 1
genitus, in fine temporum pro humana ſalute ex virgine matre, Verbum Dei, verus homo natus, qui illuminat & ſal- S. Rudber-
uat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed cum iam vir Domini ſecundùm poſtulationem ducis & po- tus in pago
puli, ſibi locum ad Epiſcopij ſedem eligere aptum meditaretur, ſecus ſtagnum Walarij laci venit, vbi etiam in honore Seekirchen
principis Apoſtolorum S. Petri Eccleſiam conſtruxit & dedicauit. Exijt inde [b] ad Iuuarum fluuium, vbi olim Iuuauia templum
ciuitas fuit, quæ antiquis mirabiliter extructa temporibus, inter Bauaricas vrbes eminebat nobiliſſima, ſed tunc raro conſtruit.
incola inhabitante penè dilapſa & virgultis erat cooperta. Quem locum ſeruus Dei ad cathedram Epiſcopalem con- b Iuuauum,
ſiderans eſſe idoneum, quippè inter montana à populari tumultu ſemotum, proprietate huius à duce ſibi tradita, cum vulgo Saltz
ſummo ſtudio renouauit, conſtruens ibi baſilicam, quam in honore Petri principis Apoſtolorum dedicauit, & Cleri- burg, inſtau
corum officiis rebuſq; neceſſariis munificentia Theodonis magnifice ditauit. Poſtea verò delegato Sacerdotum offi- rat.
cio, omnem ibidem quotidie curſum congruo ordine fecit celebrari. Sanctus itaq; Domini vir cupiens augmentare Iuuarus
loca à præfato Duce aliquem fiſcum, ſuum vocabulum dictum ad Pidingim, inter aurum & argentum cum millenis fluuius ali-
comparauit. Et ſic deinceps Deo auxiliante ex donatione Regum ſiue Ducum ſiue fidelium virorum loci res accreſce- as Sulzbach
re cœperunt. dicitur.

Z 2 Porro

Locus men
doſus, quẽ
ex e.i fun-
dationis Saliſburgenſis Eccleſiæ, quam habes 6 tom ant lect. Caniſij hoc modo reſtituimus Poſt verò Dominus & S Rudbertus Epiſcopus, Theodoni
Duci dedit de proprio conqueſtu ſuo, in auro & argento ſolidos mille, & comparauit ad eum villam quæ dicitur Pindinga &c.

Vide cap. 2. fundat. eiuſdem Eccleſ. vbi horum probabilium virorũ alter Tonazan Rudberti Epiſc. ſeruus, alter Ledi Ducis Theodonis ſeruus vocatur.

PORRO his diebus quidam probabiles viri beato Pontifici cum magna admiratione narrauerunt, quod ipſi in VII. eremo, quæ tunc temporis appellationis nota caruit, nunc Bongow dicitur, cœleſtia prodigia ardentium lucernarum, ter quaterq; vidiſſent, & mirificæ ſuauitatis odorem ibi redolere ſenſiſſent. Mirantibus autem cunctis qui aderant, ſuper talibus prodigijs, S. Epiſcopus Domningum venerabilem Presbyterum ſuum ad eundem locum miſit, præcipiens vt veritatem huius ſigni diligenter approbaret, ponendo in eodem loco crucem ligneam, quam ipſe Sanctus ſua alma benedixit manu, & illuc direxit. Domningus verò illic cũ perueniſſet, ſtatim primo noctis exordio cum religioſis qui ſecum aderant cœlitus emiſſas aſpiciebat claras lucernas deſcendere, & totam illam regionem loci ad inſtar ſolaris radij irradiare, & hanc viſionem per tres noctes cum ſuauitate mirifici odoris ibi viderant radiare. Tunc ipſe in eodem loco benedictam[a] crucẽ erexit & ſuperfabricato tugurio, ad S Rudbertum regreſſus eſt, priorem aſſertionem certa relatione confirmans. Sanctus Rudbertus quoq; communicato conſilio cum Theodone, per ſemetipſum tandem [b] eremum adijt, & videns locum humanis habitationibus poſſe fieri aptum, annoſa robora extirpare, ſyluarumq; condenſa in planitiem campi redigere, ac Eccleſiam cum habitaculis ſeruorum Dei ædificare cœpit.

a Crux lignea à S. Rudberto benedicta. b Monaſterium in eremo.

Theodo moritur.

IISDEM verò temporibus Theodo aduerſam incidit valetudinem, cumq; vitæ terminum ſibi appropinquare VIII. ſentiret, vocauit ad ſe Theodobertum filium ſuum, & Ducem Noricorum illum conſtituit, præcipiens ei, obedire S. Rudberto ad Chriſtianitatem ſuam, & ad opus diuinum diligenter illum adiuuaret, ſanctumque locum Iuuauenſis Eccleſiæ amare & honoribus & dignitatibus iugiter ſublimare. Cumque huiuſcemodi mandatis & omnibus quibus voluerat, filium inſtruxiſſet, vltimum diem clauſit, migrans ad Dominum. Poſt hæc verò Theodobertus cum optimatibus ſuis ad S. Rudbertum viſendi gratia perrexit, & veniens ad illum in dicta eremo, & illum & locum pio venerabatur affectu, dans ad Eccleſiam quam S. Rudbertus ibi conſtruxit, ac ipſo Duce præſente, in honore S. Maximiliani dedicauit, tria miliaria vndiq; de eadem ſylua, & villam Albinam cum cæteris donariis in alimoniam Monachorum, quos S. Pontifex ibi Deo ſeruiendum poſuerat. His ita geſtis, videns vir Dei Bauaricæ dignitatis culmen iugo Chriſti ſeſe ſubdidiſſe, ſed gentilitatis errore plures inuolutos ſupereſſe, ad patriam ſuam repedauit, & inde cum duodecim ad prædicandum ſibi ſociis electis, inter quos erant eximij beatus Kunialdus & S. Giſilarius, ambo Presbyteri, ambo viri ſancti, & ſecum virginem Chriſti S.[c] Erndrudem neptem ſuam adducens, quaſi cum tot luminaribus ad vrbem Iuuauenſem regreditur. Tunc in ſuperiori caſtro eiuſdem ciuitatis conſtruxit in honore Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſuæ ſanctæ genitricis, perpetuę virginis MARIÆ,[d] Monaſterium, & ibidem cum congregatione ſanctimonialium poſuit ſanctam Erndrudem, ad ſeruitium cœleſtis Regis, atq; cum Theodoberti Ducis aſtipulatione, qui poſſeſſiones ad illud cœnobium tradidit infinitas, earum conuerſationem per omnia rationabiliter diſpoſuit.

Vide Bar. ad an. 590.

c Erendrudem Bar. ad annum citatum ſororẽ vocat, idem facit & mſ. codex S Petri Saliſb In vita S Erendrudis, quam ex membranis veruſti admodum characteris Hen. Caniſius tom. 6. antiq lect ſe deſcripſiſſe memorat, neptis vocatur. d Monaſterium hoc ſanctimonialium S Benedicti eſſe, nunc Nunberga dictum, habet mſ. cod. Eccleſ Saliſb S. Petri c. 19. Vitæ ſancti Rudberti. Fundationem eiuſdem habes cap. 3 Fundation. Eccleſ Saliſb quæ eſt tom. 6 antiq. lect. Hen. Caniſij. Nota hic à S Seuerino Noricorum Apoſtolo qui vixit circa annum 440. cuius vitam habes 8. Ianuarij ab Eugippio conſcriptam, prius Euangelium Noricis prædicatum: dein à S. Rudberto excultum.

IIS autem expletis, iſte vir beatus incœptum opus prædicationis cum ſummi Pontificis adiutorio ſtudens, ad IX. perfectionem perducere, Norica regna, diſcipulorum ſuorum comitante caterua circuire deſtinauit, & ab vrbe egrediens Iuuauenſi, gentes quibus nondum fidei lumen reſplenduit, viſitauit, & eis triticum credulitatis, lolio pereunte, ſeminauit. Nam à cordibus eorum barbaricis hoſpitibus diabolicæ deceptionis perturbatis, illuc intromiſit fidem, caſtitatem, miſericordiam, humilitatem, per quos pacificos habitatores, Chriſtus omnium bonorum largitor & origo, humanæ mentis domicilium intrare ſolet. Cumq; ſic Bauarorum terminos circuiret, ac omnes ad fidem conuertiſſet, eos vt in fide ſtabiles permanerent admonuit, & dimiſſis Presbyteris, qui populum ad diuina myſteria conſueſcerent, ipſe ad vrbem Iuuauenſem remeare ſtuduit, quia ſpiritu prophetico repletus diem vocationis ſuæ inſtare præſciuit, quem diſcipulis ſuis prænunciauit. Illi tali & tam triſti indicio cõſternati, cur eos & tam nouellæ Chriſtianitatis plebem deſereret lachrymati ſunt. Ille ſpe erecta ad Chriſtum, Iuuauenſem Eccleſiam & populum Noricorum omnipotenti Deo commendauit, & Vitalem virum ſanctum & omni populo acceptum ſibi fieri ſucceſſorem elegit. Cum ergo dies quadrageſimalis obſeruantiæ agerentur, febrium ardore vir Dei fatigari cœpit, cumq; ſanctiſſima dies reſurrectionis Chriſti illuxiſſet, ſolennia Miſſarum celebrauit, & munitus ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti viatico, poſt dulces paternæ pietatis admonitiones, & poſt extrema charitatis verba confratres confirmantia, inter ſanctas manus, lachrymantium voces, inter pios plangentium ſingultus, cœtus Angelici à quibuſdam religioſis viris, in cœlo audiebantur, qui voce canora animam ſanctam ferebant ad æterna gaudia. Cuius autem ſacrum corpus, cum ad humandum portaretur, viſi ſunt adeſſe ſplendidiſſimi viri, candidis ſtolis amicti, & eius ſepulturam religioſiſſime complentes, diſparuerunt, quos nemo Angelos Dei fuiſſe dubitauit, & ideo apparuiſſe, vt omnes agnoſcerent, quanta illius eſſet beatitudo in cœlis, cuius ſepulchrum Angeli Dei viſitarent in terris.

Obit ſanct9 Rudbertus, anno Chriſti 623. Epiſcopatus 44 vt habet Codex mſ. Eccleſ. Saliſburg. ſancti Petri cap 20.

S. Rudbert9 doctor Noricorum.

O fœlix equidem ciuitas Iuuauenſis, tam excellenti munita patrono, quæ ſi murorum ruinis vileſcat, illius tamen X. meritorum lumine clareſcit: Sed totus pro eius intercesſione ſanctitatis gaudeat populus Noricorum, & omnipotenti Deo laudes deferat perpetuas, qui tam præclarum illis conceſſit Doctorem, cuius prędicatione viam veritatis agnoſcentes erepti ſunt à tenebris ad lumen verum, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui viuit & regnat per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

De tranſlatione corporis eiuſdem ex cod. mſ. ſancti Petri Saliſburg cap 20.

EIVS autem ſanctiſſimum corpus in Eccleſia S. Petri in ſepulchro quod nunc hodiè cernitur quieuit annis 150. XI. vſq; ad tempora S. Virgilij, (Saliſburgenſis Epiſcopi) qui eum cum ſuis capellanis Chunialdo & Giſilario veluti honeſtiori ac celebratiori loco ad Metropolitanam tranſtulit Eccleſiam, vbi tubam præſtolatur nouiſſimam.

Habes Lector præter hanc, quam tibi ex ſexto tomo antiquæ Lectionis Henrici Caniſii reſtitutam S. Rudberti vitam dedimus, aliam ibidem à S. Eberhardi Archiepiſcopi Saluburgenſis diſcipulo, vt prefert titulus, conſcriptam: aliam item ex MS. Monaſterij D. Petri Saluburgenſis, quas cum hac noſtra contulimus & concordare in omnibus inuenimus. In ea quod obſcurum ex ijs elucidauimus, & quæ notanda margini adiecimus. Breuiter etiam eiuſce vitam conſcriptam offendes à Baronio tomo 7. Annalium in fine.

DE NOVEM MARTYRIBVS, *in Perſide paſſis 27. Martij, vide infrà in SS. Iona & Barachiſio martyrio die 29. Martij.*

DIVÆ

DIVÆ AVGVSTÆ VIRGINIS ET MARTYRIS VITA, QVAM EX ANTIQVIS MONIMENTIS ET PIA MAIORVM TRADITIONE REVERENdiſſimus, clariſſimus & doctiſſ. Dominus Minutius de Minutijs à Serauallo collectam & eleganter conſcriptam ad nos miſit, patriæ ſuæ patronam ſic veneratus.

I. CVM olim variæ ab Auſtralibus regionibus nationes labefactatis iam Imperij Romani rebus ad Italiam infeſtandam conſluxiſſent, ac multi Barbari duces, ſoli vbertate & amœnitate, cæliq; temperie illecti pedem in ea fixiſſent: cõſtans inter Foroiulienſes fama eſt, Matrucum quendam Principem & genere & opibus inſignem, natione, vt ferunt, Alemannum ſub ea tempora in agro Foroiulienſi multis prædijs occupatis conſediſſe, & arcem regiumq; palatium in editiore monte non procùl à Serauallo conſtruxiſſe. Vbi cùm viribus facilè auctus eſſet, in loci illius incolas tyrannidem exercere cæpit, crudelem quidem illam, ſed eo multo crudeliorem, quòd, cùm acerrimus eſſet Idolorum cultor, eos, qui Christi fidem profiterentur, vehementer inſectaretur: cuius rei exemplum in Auguſtam filiam tenera ætate virginem edidit.

27. MAR. Illa pars iã recenſetur ſub nomine Marchiæ Taruiſinæ. Matrucus Chriſtianos affligit, & inter hos et iam filiam.

II. NAM cùm illa ad Chriſtianam religionem animum applicuiſſet, atq; in ea non parum profeciſſet, clam patre ſacro baptiſmate vltrò expetito & ſuſcepto in Chriſtianorum numerum referri voluit: relata autem pijſſimis veræ religionis ritibus planè addicta ſic fuit, vt totos interdùm dies in eccleſijs transigeret. Quæ res patri quoniam ſe illa reciperet ignaro ſuſpecta eſſe cœpit, & cùm vereretur nè fugam adornaret, diligentiùs obſeruandam ratus, cùm illa pro more ad pium illum locum ſecederet, clam exploratorem ſubmiſit, qui ſingula accuratè notaret, ac referret. Is templum Chriſtianorum ingreſſam ſecutus, virginem, quòd genibus flexis, ac manibus vultuq; ad cœlum ſublato more Chriſtianorum Deum precaretur, ad eam religionem eſſe conuerſam intellexit, & ad Matrucum mox rediens, rem, vt erat, renunciauit, qui grauiter iratus filiam e templo confeſtim accerſi iubet.

ᵃ Auguſta Chriſtianã religionem amplectit. In templis Chriſtianorum aſſidua eſt.

III. AT illa patris iuſſa nunciatri conſtanter reſpondit, ſibi cum Deo cœlorum rege eſſe tunc negocium, vbi ei ſatisfecerit, patri eſſe obtemperaturam, & precibus cùm tandèm modum impoſuiſſet, ad patrem ſe retulit, quam ille ita vehementer accenſus duris admodùm verbis excepit, obiurgatam acriter, quod maiorum religionem, paternam authoritatem, familiæ decus, ac deniq; caſtitatem ſuam tam parui faceret, vt ijs neglectis ad alienam eamq; contemptiſſimam religionem ſeſe conuerteret. Ad quæ præſenti animo reſpondens virgo, rerum omnium conditorem Deum, inquit, quantum in me eſt amo, veneror & colo: cum cælicolis frequens mihi eſt collocutio & conſuetudo: caſtitatem pudicitiamq; meam Chriſto regi deuoui & deſpondi, quem ſi tu quoq; cognouiſſes mi pater, haud dubiè totum te illi dederes.

Precibus intenta, ab ijs ne quidẽ a patre ſe abduci patit. Auguſtæ prudens reſponſum.

IV. MATRVCVS filiam ſua monita auerſantem deteſtatus, eam in carcerem conijci iubet, ſeriò rursùs admonitam, vt diligenter potiùs omnia perpendat, quàm temerè in ſe pàtris iram concitet: ni faciat, grauiſſima eam manere ſupplicia. Poſtero die è carcere ad patrem adducta, cùm, perſiſteretne in ſententia, rogaretur, fortiter reſpondit, Chriſtum ſe vnum & verum Deum agnoſcere & colere, cui ſoli perpetuò ſit obſecutura. Qua virginis in dicendo libertate magis etiam exacerbatus pater duos illi dentes euelli iubet. Nec eo tormento tamen quicquàm à conſtantia abducta, ſed magis magiſq; ad Chriſti fidem profitendam animum obfirmans, patri ijſq; qui aderant omnibus palàm edicit, non inuitam ſe quemuis etiam cruciatum & dolorem excepturam, nimirùm vt Chriſti ſui ſponſi veſtigijs inſiſteret, eumq; aliquotenùs imitaretur, qui pro ſe acerbiſſimam mortem ſubire non recuſàſſet.

Conijcitur in carcerẽ. Duos ſibi, patris iuſſu dentes euelli fert non impatienter.

V. QVO filiam animo eſſe ægerrimè ferens pater, inducias nihilominùs, & ad deliberandum tempus ei permittendum ratus, cum longè grauius ſupplicium niſi à religione Chriſtiana deficeret interminatus eſſet, in carcerem retrudi imperauit. Vndè poſtridiè eius diei rurſus ad patrem deducta, cùm nihil prætermiſiſſet earum rerum quibus animum eius ſe flectere poſſe exiſtimaret, omniaq; fruſtrà eſſent, tandèm furore correptus filiam inter duas arbores mediam ſuſpendi, ac ſubmiſſo igne torqueri iuſſit, cumq; eam flamma nihil læderet, rota excogitata eſt, quæ prominentium clauorum acumine eius corpus dilaceraret. Sed hoc etiam tormenti genus, angelo cælitùs demiſſo, qui rotam confringeret, euaſit.

Tormenta quibus eius cõſtantiam tenta: pater irrita fiunt.

VI. AD extremum ergò, poſtquàm & patrem & adſtantem turbam ad Chriſtianam religionem fruſtrà hortata eſſet, capite truncatur. Eius corpus aliquot poſt annis in eo monte repertum fuit, qui olim Mons Marcumtoni, poſteà verò ab ipſa virgine mons ſanctæ Auguſtæ nuncupatus eſt. Quo in loco extat templum ad virginis honorem extructum & conſecratum: cuius primùm ædificati [illegible] reparati verò vetuſtiſſima memoria habetur. Illud ſatis conſtat omni ætate quamplurimos Diuæ Auguſtæ interceſſione a Deo fuiſſe liberatos, ac liberari continuè, idq; tabulæ votiuæ cùm ab incolis tum à naucleris Venetis eo delatæ teſtantur. Porro Diuæ Auguſtæ feſtum 27. die Martij: Inuentio 22. Auguſti, conſecratio templi in Octaua Paſchæ celebratur.

Capite plectitur. Claret miraculis

VITA S. JOANNIS ANACHORETÆ, EX LIB. II. VIT. SS. PAT. CAP. I. QVÆ EST RVFFINI AQVILEIENSIS PRESBYTERI, ſiue auctoris, ſiue interpretis.

An. 370.

I. PRIMVM igitur tamquam verè fundamentum noſtri operis ad exemplum bonorum omnium ſumamus Iohannem, qui verè etiam ſolus ſatis ſuperque ſufficiat religioſas & Deo deuotas mentes ad virtutum culmen erigere, & ad perfectionis faſtigia concitare. Hunc enim vidimus in Thebaidis partibus in eremo, quæ adiacet ciuitati Lyco, in rupe quadam montis ardui commanentem. Aſcenſus ad eum difficilis, aditus monaſterij eius obſtructus & clauſus, ita vt à quadrageſimo ᵃ ætatis ſuæ anno vſque ad nonageſimum, quem tunc gerebat, cùm eum vidimus, monaſterium eius nullus intrauerit. Aduenientibus verò per feneſtram ſe videndum præbebat, & inde eis, vel verbum Dei ad ædificationem, vel, ſi qua fuiſſet conſolatio, reſponſa reddebat. Mulierum tamen ᵇ illuc nulla, nec ad conſpectum quidem eius acceſſit, ſed & viri raró, & certis quibuſq; temporibus. Cellam ᶜ ſanè hoſpitalem extrinſecùs fieri permiſit, in quâ aduentantes è longinquis regionibus paulùlum requieſcerent, ipſe verò intrinſecùs ſolus, ſoli Deo vacans, non diebus, non noctibus à colloquijs Dei & oratione ceſſabat: diuinum illud, & quod ſuper omnem mentem eſt, totâ mentis puritate conſectans. Quanto enim ſe ab humanis curis & colloquijs ſequeſtrabat, tanto illi vicinior & propinquior Deus erat. In tantâ denique mentis ſinceritate profecerat, vt non ſolùm eorum quæ præſentia erant ſcientiam conſequeretur à Domino, verùm & eorum quæ futura erant præſcientiam mereretur. Euidenter namq; ei Dominus prophetiæ gratiam contulit; ita vt non tantùm ciuibus & prouincialibus ſuis, ſi fortè percontarentur, futura prædiceret, ſed & Imperatori Theodoſio, vel quos belli

27. MAR. Pallad. c. 43. Ioannis habitatio apud Lycum ciuitatem. ᵃ Ab ætatis anno 40 ad 90 nullus ad eum ingreſſus. ᵇ Nullam vidit feminã. ᶜ Cella hoſpitalis Prophetiæ ſpiritu donatus Theodoſio belli euentum prædixit. Vide Baron, ad an. 394.

belli exitus habiturus eſſet, vel quibus modis victoriam caperet de tyrannis, ſed & quot irruptiones paſſurus eſſet gentium barbararum, ſæpè prædixit.

Pallad. c. 43. * *Syenem Pall.* Romano duci victoriam prænunciat. Humilitas eius.

II. QVODAM etiam tempore, cùm gens Æthiopum Romanum militem circa *Cyrenem, (quæ prima eſt ex Æthiopiæ partibus Thebaidis ciuitas) incurſaret, & ſtrages plurimas noſtrorum dediſſet, prædamq; duxiſſet, venienti ad ſe Romano duci, & metuenti confligere cum eis, quòd exiguus ei erat militum numerus, & hoſtis contra ſe innumera multitudo, Iohannes ſtatutum deſignans diem: Perge, inquit, ſecurus, die enim, quâ dixi, & hoſtem proſtrabis, & ſpolia capies, prædamq; reuocabis. Quòd cùm fuiſſet impletum, etiam apud Auguſtum, quia charus ei acceptusq; futurus eſſet, prædixit. Sed hæc apud illum prophetiæ gratia ita habebatur, vt magis hoc illorum qui percontabantur, quam ſuis meritis adſcriberet. Dicebat enim non pro ſe hæc, ſed pro illis qui audiunt, à Domino prænunciari.

Pallad. c. 43. [a] Huius hiſtoriæ meminit S. Auguſt. lib. de cura pro mort. agenda c. 16. [b] Fugit aſpectus mulierum. Videtur in ſomnis ab vxore tribuni. *Ioan. 6.*

III. ALIVD quoque valdè mirum per eum Dominus oſtendit. [a] Tribunus quidam ad agendum militem pergens, venit ad eum, & obſecrare eum cœpit, vt permitteret coniugem ſuam venire ad ſe: multa namq; eam dicebat pertuliſſe pericula ob hoc tantum, vt faciem eius videret. Tunc ille [b] negat ſibi vnquam moris fuiſſe videndi mulieres, & præcipuè, ex quo in illius rupis ſe monaſterio concluſiſſet. Tribunus perſiſtit obſecrando, & confirmare cœpit, quòd niſi videret eum, eſſet ſine dubio ex multâ triſtitiâ peritura. Cumq; iterum ac ſæpius eadem precaretur, & cauſam mortis eum ſuæ coniugis confirmaret futurum, atq; inde interitum, vnde ſalutem ſperauerat, accepturam: tam fidem quàm importunitatem eius aſpiciens ſenior: Vade, inquit, videbit me coniux tua hac nocte; non tamen veniet huc, ſed in domo ſuâ, atq; in lecto ſuo manebit. Poſt hæc verba aſcendit vir, ambiguitatem reſponſi in pectore ſuo verſans. Cumq; hæc etiam coniugi nunciaſſet, ſimili nihilominùs & mulier ſermonis incerto fatigabatur. Sed vbi ſomni tempus aduenit, adeſt homo Dei per viſum, & aſſiſtens mulieri: Fides, inquit, tua magna eſt, ô mulier, & ideò veni deſiderio tuo ſatisfacere: te tamen moneo, non vt faciem corporalem ſeruorum Dei deſideres, ſed vt geſta & actus per ſpiritum contempleris. Spiritus enim eſt qui viuificat, nam caro non prodeſt quidquam. Ego autem non quaſi iuſtus, aut propheta, vt putas, ſed pro fide veſtrâ interceſſi pro vobis apud Dominum, & conceſſit tibi omnium morborum (quæ in corpore tuo pateris) ſanitatem. Eris ergo ex hoc ſana & tu, & vir tuus, & benedicetur omnis domus veſtra. Sed & vos memores eſtote beneficij à Deo vobis collati, & timete Dominum ſemper, nec amplius quam ſtipendiis veſtris debetur, aliquid requiratis. Sufficiat ergo ibi hoc, quod vidiſti me in ſomnis, & amplius non requiras. Euigilans autem mulier, indicauit viro ſuo quæ vidit, quæq; audierit, ſed & habitum viri & vultum, atq; omnia ſigna eius expoſuit. Super quo miratus vir eius, regreſſus ad hominem Dei, gratias refert Deo; & acceptâ ab eo benedictione, perrexit in pace.

Pallad. c. 43. Longè poſita intuetur.

IV. ALIO quoq; tempore præpoſitus quidam militum venit ad eum, cuius vxor grauida, ab eo relicta eſt in domo ſuâ. At illa ipsâ die quâ ille ad beatum Iohannem venerat, partum edens, periclitabatur. Tunc ſanctus homo Dei: Si ſcires, inquit, donum Dei, & quia tibi hodie natus eſt filius, ageres Domino gratias. Sed ſcito matrem pueri periclitatam; aderit tamen Dominus, & inuenies eam ſanam: feſtina ergo, & redi, & inuenies puerum ſeptem dierum, & vocabis nomen eius Iohannem: hic nutriatur in domo tuâ abſq; vllâ contaminatione gentili ſeptem annis; quibus peractis, trade eum monachis erudiendum ſanctis & cæleſtibus diſciplinis.

Pallad. c. 43. Occulta cordis cognoſcit. Flagellorũ Dei cauſas propalat. Ægris oleo benedicto ſanat.

V. MVLTIS prætereà ad ſe venientibus, ſiue prouincialibus, ſiue peregrinis, cùm res popoſciſſet, occulta cordis eorum indicabat, & ſi quid fortè peccati ab eis in occulto fuiſſet admiſſum, ſecretiùs corripiens arguebat, & ad emendationem ac pœnitentiam prouocabat. Nili quoq; fluminis ſiue abundantiam aquarum, ſiue penuriam futuram eſſe prædicabat. Sed & ſi fortè ex offenſâ hominum plaga aliqua & correptio à Deo immineret, ſimiliter præmonebat, & ſi quid cauſæ eſſet, pro quâ introduceretur caſtigatio, deſignabat. Sanitates quoq; & curas corporum, ita depoſcentibus conferebat, vt omnem ex hoc iactantiam fugeret. Non enim permittebat ad ſe incommodantes deferri, ſed benedicens oleum dabat, ex quo peruncti ſani, fierent à quacunq; infirmitate tenerentur.

Pallad. c. 43. Oleo benedicto mulieri viſum reſtituit.

VI. SENATORIS cuiuſdam aliquando vxor excæcata eſt: hæc deprecabatur virum ſuum, vt eam perduceret ad hominem Dei. Cui cùm reſponderet vir ſuus, non ei eſſe moris videndi mulieres, rogat vt indicaret ei tantummodò imbecillitatis ſuæ cauſam, & deprecaretur vt orationem faceret pro ſe. Cumq; legationem pertuliſſet ad eum vir eius, orans, & benedicens oleum, mittit ad eam. Ex quo per triduum contingens oculos ſuos, viſum recepit, & Deo gratias egit. Sed multa ſunt eius geſta quæ enarrare longum eſt. Vnde omiſſis his interim quæ auditu comperimus, ad ea quæ oculis noſtris inſpeximus veniamus.

Pallad. c. 43. * Hic quædam de ſeipſo interſerit Palladius in hiſtoriâ Lauſiacâ, quæ hic deſunt. [c] Per orationem fratres ſibi inuicé fœderãtur. Mendaciũ etiam in humilitate fugiendum. Morbi corporis animę purgatio. [d] Oleo benedicto tertianam febrẽ pellit. [e] Hoſpitalitas eius. Sobrietas eius.

VII. *SEPTEM fuimus ſimul comitantes, qui ad eum venimus: cumq; ſalutaſſemus eum, omniq; nos lætitia ſuſcepiſſet, vnumquemq; noſtrûm gratificè alloquitur, & rogatus eſt à nobis, vt orationem ſimul & benedictionem daret (hic enim mos eſt apud Ægyptum, vt vbi aduenerint fratres, ſtatim [c] per orationem ſibi inuicem confœderentur.) Interrogabat ergo ſi quis in nobis eſſet clericus? Et vt omnes negauimus, reſpiciens ad ſingulos, intellexit eſſe inter nos quendam, qui huius erat ordinis, ſed latêre cupiebat; erat n. diaconus: & hoc, pter vnũ ſolum qui ei fidus erat, etiam ipſi itineris comites ignorabant. Viſurus enim tales ac tantos viros, humilitatis gratia celare voluit gradus ſui honorem, vt inferior inueniretur in ordine his, quibus ſe inferiorem eſſe meritis iudicabat. Sanctus ergo Iohannes vt eum vidit, & quidem cùm eſſet adoleſcentior cæteris, digito oſtendens eum: Hic, inquit, diaconus eſt. Et cùm adhuc negare tentaret, apprehendens eum manu ſua oſculatur, & dixit: Noli, fili, negare gratiam Dei, ne incurras pro bono malum, pro humilitate mendacium. Cauendum namq; eſt omnimodis mendacium, ſiue pro malo, ſiue etiam pro bono proferri videatur: quia omne mendacium non eſt à Deo, ſed ſicut Saluator dicit, à malo eſt. At ille his auditis acquieuit, blandamq; eius correptionem æquanimiter tulit: & cùm orationem Domino obtuliſſemus, poſt finem vnus ex fratribus noſtris tertiano typo grauiſſimè vexabatur, & rogabat hominem Dei, vt ab eo curaretur: qui ait ad eum: Rem tibi neceſſariam cupis abijcere: vt enim corpora nitro vel aliis huiuſmodi lenimentis abluuntur à ſordibus: ita animæ languoribus, aliisq; huiuſmodi caſtigationibus purificantur. Et poſteaquam de his nobis multa per doctrinam myſticam diſſeruit, benedicens tamen [d] oleum dedit ei, quo perunctus æger omnem continuò abundantiam fellis euomuit, & ſaniſſimus redditus, pedibus ſuis ad diuerſorium rediit. Poſt hæc iubet officia erga nos humanitatis atq; [e] hoſpitalitatis expleri, & corporis curam geri, & ipſe vero ſui negligens, noſtri ſollicitus erat. Iam enim continuo vſu & iugi conſuetudine recipere cibum niſi in veſpera poterat, & hunc exiguum: erat enim attenuatus, & aridi corporis, præ abſtinentia: capilli eius & barba quaſi ex languore nimio rara & tenuis, vtpote quam nullus ſufficiens cibus enutriret, nec lætior aliquis humor infunderet. Obſeruabat enim etiam tunc, cùm iam nonagenariam, vt ſuprà diximus, ageret ætatem, vt nullum per ignem paratum ſumeret cibum.

Matt. 5. Ioan. 8.

Cur ad Ioann. auctor libri huius cũ ſocijs venerit.

VIII. IGITVR poſt hoſpitalitatis officia, regreſſus adſedere nos iubet, & tunc demum vnde vel cur aduenerimus inquirit, cùm iam nos lætos, & omni cum gaudio tanquam natos proprios ſuſcepiſſet: cumq; reſpondiſſemus quod de Ieroſolymis ad eum vtilitatis & profectus animæ noſtræ cauſa venerimus, vt ea quæ olim ad auditum noſtrum fama pertulerat, ipſi nunc oculis cerneremus: quoniam quidem tenaciùs ſolent inhærere memoriæ ea quæ oculus viderit, quàm quæ auris audierit. Tunc B. Ioan. vultu placidiſſimo, & quaſi ſubridens ex abundantia lætitię hoc modo reſpondit ad nos: Miror, inquit, admodum, dulciſſimi filij, laborem vos tanti itineris ſuſcepiſſe, cùm nihil ad hæc dignum in

nobis

nobis videre poſſitis: homines enim ſumus humiles & exigui, nihil habentes in nobis quod vel expeti debeat vel mirari: & tñ etiam ſi eſſet aliquid in nobis ſecundùm opinionem veſtram, numquid tale, quale legitis in prophetis Dei & apoſtolis? Qui vtiq; ob hoc in omnibus Dei eccleſiis recitantur, vt exempla vitæ hominibus, non de longinquis & peregrinis locis quærantur, ſed domi vnuſquiſq; & apud ſe habeat quod debeat imitari. Vnde plurimùm miror intentionem veſtri laboris ac ſtudij, quòd profectus animæ veſtræ causà tantas ſuperare regiones, tantoſq; labores adire voluiſtis, cùm nos eouſq; pigritia deſidiaq; conſtringat, vt nec cellulas noſtras progredi audeamus. Veruntamen quoniam putatis eſſe in nobis aliquid, ex quo proficere debeatis, hoc primum vobis indicandum eſt, vt hoc ipſum quòd veniſtis ad nos, & tantùm laborem videndi nos ſuſcepiſtis, ne iactantiæ alicuius habeat proſpectum, vt non tam proficere ad animi virtutem, quàm præferre ſe & iactare vnuſquiſq; veſtrûm velit, pro eo quòd viderit eos, qui apud alios ex auditu ſolo cogniti videantur.

Iactantia fugienda.

IX. GRAVE eſt iactantiæ vitium, & periculoſum nimis, & quod de ipſo etiam perfectionis faſtigio deijciat animas: & ideò hoc vos primò omnium cauere volo. Eſt autem [a] ſpecies mali huius duplex quædam. Nonnullis enim accidit in ipſis ſtatim initiis conuerſionis ſuæ, cùm parum aliquid vel abſtinentiæ impenderint, vel pecuniæ in pauperes piè erogauerint, & cùm de eâ ita ſentire debeant, quaſi quod impediret abiecerint, ita agunt & ita ſentiunt quaſi eminentiores ſint illis, quibus aliquid largiti ſunt. Alia [a] verò eſt iactantiæ ſpecies, cùm quis ad ſummam virtutem perueniens, nõ totum Deo, ſed ſuis laboribus ac ſtudiis deputat, & dum ab hominibus gloriam quærit, perdit eam quæ à Deo eſt. Propter quod, filioli, omni genere fugiamus iactantiæ vitium, ne fortè incurramus lapſum, quem diabolus incurrit.

Hinc vſq; ad locũ proximè ſequẽtem è Palladio notatũ, deſiderantꝰ ferè in Palladio.

a Duplex iactantiæ ſpecies

X. TVNC præterea cordi noſtro & [b] cogitationibus præcipua adhibenda eſt diligentia. Obſeruandum namq; eſt, ne qua cupiditas, ne qua voluntas praua, ne quod deſiderium vanum, & quod non eſt ſecundùm Deum, radices in corde noſtro defigat. Ex huiuſmodi enim radicibus continuò pullulant vanæ & inutiles cogitationes, & intantum moleſtæ ſunt, vt nec orantibus nobis ceſſent, nec in conſpectu Dei conſiſtentibus nobis, & preces pro ſalute noſtrà offerentib. erubeſcant: ſed rapiunt à nobis captiuam mentem, & cùm corpore ſtare videamur in oratione, ſenſu & cogitatione euagamur & abducimur per diuerſa. Si quis ergo eſt, qui ſe putat renunciaſſe mundo & operibus diaboli, non ſufficit in ore renunciaſſe, vt poſſeſſiones & prædia, cæteraq; ſæculi negocia dereliquerit, niſi etiam propriis vitiis renunciauerit & inutiles ac vanas abiecerit voluptates. Hæc enim ſunt de quibus Apoſt. dicit: Deſideria vana & nociua, quæ mergũt hominem in interitum. Hoc eſt ergo renunciaſſe diabolo & operibus eius. Diabolus enim per alicuius vitij occaſionẽ, & prauæ voluntatis aditũ irrepit in cor noſtrum, quia vitia ex parte ipſius ſunt, ſicut virtutes ex Deo ſunt. Si ergo ſunt vitia in corde noſtro, cùm venerit princeps eorum diabolus, quaſi proprio auctori dant locum, & introducũt eum velut ad poſſeſſionem ſuam. Et indè eſt quòd nunquam huiuſmodi corda pacem habere poſſunt, nunquã quietem: ſed ſemper conturbantur, ſemper tenentur, & nunc vanâ lætitia, nunc inutili triſtitia deprimuntur: habẽt enim intra ſe habitatorem peſſimum, cui introëundi ad ſe locum per paſſiones ſuas, & vitia fecerunt. Econtrà verò mens, quæ verè renunciauit mundo, hoc eſt q̃ abſcidit & amputauit à ſe omne vitium, & nullum introëundi ad ſe diabolo aditum dereliquit, quæ iracundiam cohibet, furorem reprimit, mendacium fugat, execratur inuidiam, & non ſolùm nõ detrahere, ſed nec malè quidem ſentire aut ſuſpicari ſe de proximo ſuo patitur, quæ fratris gaudia, ſua ducit, & triſtitiam eius, ſuam triſtitiam deputat. Quæ ergo hæc & horum ſimilia obſeruat mens, Spiritui S. aperit in ſe locum, qui cũ ingreſſus fuerit, & illuminauerit eam, ſemper ibi iam gaudia, ſemper lætitia, ſemper charitas, patientia, longanimitas, bonitas, & omnes qui ſunt fructus Spiritus, oriuntur. Et hoc erat quod dicebat Dominus in Euangelio: Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neq; arbor mala fructus bonos facere: ex fructibus enim arbor cognoſcitur.

Contra cogitationes prauas, earumq; origines.

Renunciaſſe diabolo, quid.

1. Tim. 6.

Quæ corda pace non fruuntur.

Mens ſerena Spiritus S. habitaculum.

Gal. 5.

Mat. 7. & 12.

XI. SVNT autem nonnulli qui videntur ſæculo renunciaſſe, & curam non habent ad munditiam cordis, neq; vt vitia & paſſiones reſecent ex anima ſua, moreſq; componant: ſed hoc tãtum ſtudent, vt videant aliquem ſanctorũ patrum, & audiant ab eis aliqua verba, quæ narrãtes aliis glorientur ſe ab illo vel illo didiciſſe, & ſicubi fortè vel audiendo vel diſcẽdo parum aliquid ſcientiæ conquiſierint, continuò doctores fieri volunt, & docere nõ ea quæ egerint, ſed ea quæ audierint & viderint, & deſpiciunt cæteros. Affectant ipſi ad ſacerdotium, atq; immergere ſe conantur ad clerum, neſcientes quia minoris condemnationis eſt, ſi quis ipſe virtutibus polleat, alios tñ docere non audeat: quàm ſi quis ipſe paſſionibus & vitiis prematur, & alios de virtutibus doceat. Sic ergo, filioli mei, neq; fugiendum omnimodis dicimus clericatum vel ſacerdotium, neq; rursùs omnimodis expetendum, ſed danda opera eſt, vt vitia quidem à nobis depellantur, & virtutes animæ conquirantur. Dei autem iudicio relinquendum eſt, quem velit, & ſi velit aſſumere ſibi ad miniſterium vel ad ſacerdotium. Non enim qui ſeipſum ingeſſerit, ſed quem Dominus aſſumpſerit, ille probatus eſt.

Ad ſacerdotium nõ temerè aſpirandum.

2. Cor. 10.

XII. MONACHI aũt illud opus eſt præcipuum, vt orationem puram offerat Deo, nihil habens in conſcientia reprehenſibile, ſicut & Dñs dicit in Euangelio: Cùm ſteteritis ad orationẽ, remittite fratribus veſtris, ſi quid habetis contra eos, ex cordibus veſtris: niſi enim remiſeritis fratribus veſtris, nec vobis remittet Pater veſter, qui in cœlis eſt. Si ergo mundo (vt ſuprà diximus) corde aſtiterimus ante Deum, & liberi ab omnibus his vitiis & paſſionibus quæ ſuprà memorauimus; poterimus, inquantum poſſibile eſt, etiam Deum videre, & orantes oculum cordis noſtri in ipſum dirigere, & videre inuiſibilem mente, non corpore: intellectu ſcientiæ, non carnis aſpectu. Nemo enim ſe putet poſſe ipſam (ſicut eſt) diuinam ſubſtantiam contueri, ita vt ſpeciem ſibi aliquã aut imaginem fingat in corde corporeæ alicuius imaginis ſimilem. Nulla forma in Deo cogitetur, nulla circumſcriptio: ſed ſenſus, & mens quæ ſentiri quidem poſſit, & perſtringere mentis affectum, non tamen comprehendi, aut deſcribi, aut enarrari valet. Et ideo oportet cum omni reuerentia & metu accedere ad Dominum, & ita in eum librare mentis intuitum, vt omne quidquid poteſt ſplendoris, claritatis, fulgoris, maieſtatis mens humana concipere, ſuper hæc omnia eſſe eum ſentiat ſemper: & hoc diximus, ſi pura mens fuerit, nec vllis prauæ voluntatis ſordibus occupata. Et ideo in hoc maximè oportet operam dare eos qui renunciare ſæculo, & Deum ſequi vidẽtur, ſicut ſcriptũ eſt: Vacate & cognoſcite, quoniam ego ſum Dñs. Si ergo cognouerit Deum, inquãtũ homini poſſibile eſt, tunc demum & reliquorũ q̃ ſunt ſcientiam capiet, & myſteria Dei agnoſcet, & quanto purior in eo fuerit mens, tãto plura ei reuelat Deus, & oſtẽdit ei ſecreta ſua. Amicus n. iam efficitur Dei, ſicut illi, de quibus dicebat Saluator: Iã nõ dico vos ſeruos, ſed amicos: & omne quidquid petierit ab eo, tanq̃ amico charo, præſtat ei Deus. Ipſæ quoq; virtutes Angelicæ, & cuncta myſteria diuina, tanq̃ amicum Dei diligunt eum, & obſequũtur eius petitionibus. Et hic eſt, quẽ à charitate Dei (q̃ eſt in Chriſto Ieſu) neq; mors ſeparat, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; poteſtates, neq; alia creatura. Et ideo, chariſſimi, quandoquidẽ hoc elegiſtis, vt Deo placeatis, & ad charitatẽ eius perueniatis, date operã alieni effici ab omni iactantia, ab omni vitio animi, ab omnibus deliciis corporalibus. Delicias aũt corporales nõ ſolùm illam putetis, quibus homines ſæculi fruuntur: ſed abſtinenti deliciæ credẽdæ ſunt, omne quidquid cũ cupiditate ſumpſerit, etiamſi vile illud ſit, & quod in vſu eſſe abſtinentib. ſolet. Aqua deniq; ipſa vel panis ſi cum cupiditate ſumatur, id eſt, nõ vt neceſſitati corporis, ſed vt animi deſiderio ſatisfaciat, hoc ẽt abſtinenti deliciarũ vitio ducitur. Oportet n. in omnibus conſueſcere, animã vitio carere. Ideo deniq; Dñs docere volens animã deſideriis & voluptatib. ſuis reſiſtere, dicebat: Intrate per anguſtam portã, quia lata eſt & ſpatioſa via, q̃ ducit ad mortẽ: anguſta aũt & arcta via eſt, quæ ducit ad vitã. Lata eſt ergo via animæ, cùm qualicũq; deſiderio ſuo ſatiſfecerit: anguſta verò eſt, cũ voluptatib. ſuis repugnat. Multum tñ prodeſt ad hæc obtinenda ſecretior habitatio, & conuerſatio

Matt. 6. Mar. 11.

Monachi opus præcipuum, orare.

Mundi cor. de quomodo Deum videant.

Pallad. c. 43.

In quo maximè laborare debeant nouitij.

Pſal. 45.

Ioan. 15.

Rom. 8.

Deliciæ etiam in vilibus conſiſtunt.

Matth. 7.

Anguſta & lata via.

uerſatio ſolitaria, quia interdum per occaſionem aduenrantium fratrum, & euntium ac redeuntium frequentiam, abſtinentiæ & parſimoniæ fræna laxantur, & per huiuſmodi occaſiones venitur paulatim in conſuetudinem & vitium de-
Pſal. 54.
liciarum, & ſic interdùm etiam perfecti iam viri capiuntur. Ideò deniq; & Dauid dicebat. Eccè elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Exſpectabam eum, qui ſaluum me faceret à puſillo animo & tempeſtate.

Pallad. c. 44.
Exemplum lapſus ex vanâ gloriâ.

POSTQVAM autem multa nobis S. Ioan. de iactantiæ vitio, alijſq; quamplurimis vtiliter diſſeruit, ad vltimum intulit dicens: Retexam autem vobis, quid etiam nuper cuidam ex fratribus noſtris acciderit, vt cautiores vos præcedentia exempla conſtituant. Erat quidam apud nos monachus in hac vicinâ eremo commanens, cui habitaculum ſpelunca erat: vir ſummæ abſtinentiæ, quotidianum victum labore manuum quærens, in orationibus die noctuq; perſiſtẽs, cunctiſq; animi virtutibus florens. Sed hic lætis ſucceſſibus elatus, confidere quaſi in profectibus ſuis cœpit, & nõ Deo totum, ſed ſibimetipſi quòd profecerat deputare. Hanc aũt intuens animi præſumptionem tentator, continuò acce- XIII.

Diabolus ſe in mulierẽ trãſformat.

dit, & laqueos parat. Quadam namq; die ad veſperam, fingit ſpeciem decoræ mulieris aberrantis per eremum, quæ velut feſſa poſt nimium laborem, accedens ad oſtium ſpeluncæ monachi ſe laſſabundam ſimulans ac fatigatam, intrinſecùs ſemetipſam proiecit, atq; aduolut a genib. viri, vt ſui miſereatur exorat: Nox enim me infęlicem, inquit, in eremo latitantem comprehendit, iube me requieſçere in angulo cellulæ tuæ, ne fortè efficiar nocturnis beſtijs præda. At ille primò miſerationis obtentu, recepit eam intra ſpeluncam, requirens quæ ei cauſa errandi per eremum fuerit? Illa cauſam fingit ſatis accuratè, & interim venena blandimentorum, atq; illecebræ virus, per omnem textum narrationis interſerit, nunc ſe miſerandam, nunc etiam defenſione dignam oſtendens, elegantiâ & ſuauitate ſermonis inclinat animum hominis, & in affectum ſui illecebroſo amore deflectit. Hinc iam inter blandiora colloquia, iocus riſuſq; miſcẽtur, manus etiam procax ad mentum barbamq;, quaſi venerãdi ſpecie protendit, tum verò palpare ceruicem molliùs, collumq; leuigare. Quid multa? Ad vltimum captiuum ducit militem Chriſti. Continuò enim perturbari intra ſemetipſum, & libidinis fluctibus æſtuare cœpit, nequaquam laborum præteritorum, nequaquam profeſſionis ac propoſiti ſui memor. Paciſcitur cum cordis ſui concupiſcentiâ, & intra arcana cogitationum ſuarum fœdus cum falsâ voluptate componit. Inclinat ſtultus latera ſua, & efficitur ſicut equus & mulus, quibus nõ eſt intellectus. Atq; vbi obſcœnos iam conabatur inire complexus, illa vlulatum teterrimum diræ vocis emittẽs, vmbra vt erat tenuis, per manus amplectentis elabitur, ipſum quoq; dedecoroſis motibus, inanes aures ſectantem, fœdiſſimâ cum irriſione deſeruit. Tunc

Monachus formâ & blanditijs decipitur.
Pſal. 31.

præterea multitudo dæmonum in aëre ad hoc ipſum ſpectaculum congregata, clamore ingenti, cùm cachinno exprobrationis elato: ò, inquiunt, qui te vſq; ad cœlum extollebas, quomodo demerſus es vſq; ad infernũ? Diſce ergo, quia qui ſe extollit, humiliabitur. Tunc ille velut amens effectus, & deceptionis ſuæ pudorem non ferens, grauiùs à ſemetipſo decipitur, quàm fuerat à dæmonibus deceptus. Cùm enim debuerit reparare ſemetipſum, & renouare certamen, ac ſatisfactione ſui, lachrymis & humilitatis fructibus, prioris elationis culpam delere, hoc non fecit, ſed deſperans ſemetipſum (ſicut Apoſtol. dixit) tradidit ſe omni impudicitiæ & iniquitati. Regreſſus eſt enim ad vitam ſæcularẽ, præda dæmonum factus. Refugit namq; conſpectus omnium ſanctorum, ne quis poſſet eum ſalutaribus monitis de præcipitio reuocare. Si enim reddere ſemetipſum priori vitæ & abſtinentiæ voluiſſet, recuperaſſet ſine dubio & locum & gratiam ſuam.

Irridẽt ſeductum dæmones.
Lucæ 14. & 18.
Epheſ. 4.
Deſperans ſæculum repetit.

Pallad. c. 45.
Exemplum pœnitentis verè & conſtanter.

DENIQVE audite quid & de alio viro geſtum ſit, ſimiliter quidem tentato, ſed non ſimili exitu tentationis effuſo. XIV.
Fuit quidam vir in hac proxima ciuitate, vitam turpiſſimam per omne facinus ducens, ita vt opinatiſſimus in flagitiis haberetur. Hic aliquando Dei miſeratione compunctus ad pœnitentiam conuertitur, & intra ſepulcrum ſe quoddam concludens, priorum ſcelerum polluriones, lacrymarum fontibus diluebat, diebus ac noctibus in faciem proſtratus, & ne alleuare quidem auſus oculos ad cælum, neq; vocem emittere, & nomen Dei nominare, ſed in ſolis gemitibus & fletibus perdurabat, & tanquam viuens ſepultus, de inferno iam quodammodo mugitum cordis gemitumq; reddebat. Cumq; in his poſito eo ſeptimana vna trãſiſſet, noctu veniunt ad eum dæmones in ſepulcro clamantes & dicẽtes: Quid eſt quod agis, ô impuriſſime & flagitioſiſſime? Poſteaquam omni ſpurcitiâ, omniq; impuritate ſatiatus es, nunc vis caſtus & religioſus procedere? Et poſteaquam conſenuiſti in ſceleribus, nec iam ſufficiunt vires ad facinora delenda, nunc Chriſtianus videri vis, & pudicus, & pœnitens? quaſi verò alius tibi iam vllus poſſit dari locus ſatiato in malis, niſi ille qui tibi nobiſcum debetur. Vnus ex nobis es, alius iam eſſe non poteris. Redi ergo magis, redi ad nos, & quod ſupereſt tibi tempus, in perfruendâ voluptate non perdas; præparamus affluentes delicias, præparamus ſcorta nobiliſſima, & cuncta talia quæ florem tibi poſſint reparare gratiſſimæ iuuentutis. Quid temetipſum vanis & inanibus conficis cruciatibus? Quid temetipſum ante tempus ſupplicijs tradis? Quid enim aliud es paſſurus in inferno, niſi hoc quod nunc tibi ipſi conquiris? Si te pœna delectat, exſpecta paululùm, & inuenies paratam: nunc interim fruere muneribus noſtris, quæ dulcia ſemper & grata duxiſti. Hæc & huiuſmodi plura exprobrantibus eis, ille iacebat immobilis, nec auditum quidem ſuum conuertens ad eos, nec vllo penitùs ſermone reſpondens. Cumq; illi ſæpiùs eadem repeterent, & alia duriora, nec ille omnino moueretur, in furorem prolapſi dæmones, vbi viderunt verba cõtemni, verberibus eum conficere aggreſſi ſunt, multiſq; ſupplicijs excruciatum ſemineçem reliquerunt. Nec tamen in tot tantiſq; cruciatib. moueri ſaltem potuit loco, in quo orationis cauſâ iacuerat. Poſterâ die quidam ſuorum requirẽtes eum, humanitatis duntaxat gratiâ, inueniunt pœnis incredibilibus affectum, & cauſam percontantes, cum didiciſſent, rogabant vt curæ gratiâ reportari ſe ad domum propriam pateretur. Abnegat, & in eodem permanet loco. Tunc vero & ſequenti nocte, repetentes dæmones, grauioribus eum verberibus cruciabant. Sed nec ſic quidem moueri voluit loco: melius eſſe dicens, mortem ſubire, quàm vltrà dæmonibus obedire. Nihilominùs tertiâ nocte multitudo conuenit dæmonum, & abſq; vllâ miſeratione irruentes in eum, omnibus pænis cruciatibuſq; conficiunt. Cũq; iam corpus defeciſſet in ſupplicijs, extremus tamen ſpiritus obſiſtebat imperio dæmonũ. Quòd vbi impij peruiderunt, exclamantes voce magnâ: Viciſti, inquiunt, viciſti; & mox velut virtute quadam cælitus fugati præcipites abſcedunt, nec vltrà quidquam ei ſuæ artis aut ſceleris intendunt. Ipſe vero in tantum virtutibus animi profecit, & ita ornatus moribus effectus eſt, ac totius diuinæ gratiæ repletus virtute, vt omnis hæc regio quaſi è cœlo eum lapſum videret, & vnum eſſe ex numero crederet Angelorum, omnes penè ſimul atq; vno ore dicentes: Hæc eſt mutatio dexteræ Excelſi. Quanti exemplo eius qui iam ſemetipſos deſperauerãt, rurſus ad ſpem ſalutis regreſſi ſunt, & emẽdationem ſui, quam prius deſperauerant, præſumpſerunt? Quanti admiratione eius, de ipſo iam inferno peccatorum retracti ſunt, & ad virtutis indolem reparati? Illo namq; tanta immutatione conuerſo, omnibus omnia viſa ſunt poſſibilia. Non ſolum enim emendatio morum florebat in eo & aſſumptio virtutũ, verum & gratia Dei plurima ei collata eſt. Signa enim & prodigia, quæ ab eo facta ſunt, quantum apud Dominum haberet meritum teſtabâtur. Sic humilitas & conuerſio bonorum omnium materiam præbet: elatio & deſperatio, interitus & mortis eſt cauſa. Ad effugienda vero pericula lapſuum, & conquirendam Dei gratiam, atq; ipſius diuinitatis euidentiorem notitiam capiendam, plurimum prodeſt ſecretior conuerſatio, & eremi interioris habitatio. Quod vos non tam verbis quàm rebus ipſis & exemplis melius docere puto.

Sepulcro concluſus peccata deplorat.
Dæmones eum impedire tẽtant.
Verberibus conficiunt.
Mirâ conſtantiâ pœnitentis victi dæmones diſcedunt.
Pſal. 76.
Prælucet ognatũ virtutum, & omnibus ſpem ſalutis pbet
Signa facit.

Pallad. c. 46.
Exemplum vanâ gloriâ lapſi, & fratrũ cõtubernio releuati

FVIT quidam monachus, qui in eremo hac, quæ præ cæteris interior eſt, habitabat. Hic dũ plures annos in abſtinentia XV.
perduraſſet, & prouectus tẽpore, propè iam ad ſenilem veniſſet ętatẽ, omni virtutũ flore adornatus, ac totius cõtinentiæ magnitudine ſublimatus: cùm orationibus & hymnis ſedulè Deo ſeruiret, tamquam emerito militi ſuo Dñs remunera-

Monachoſ quidã conſummatiſſimus.
munerationes parat, vtpote qui in corpore adhuc poſitus, adinſtar Angelorum incorporeæ vitæ fungeretur officijs, &
dignum iudicans annonam cœleſtem præbere in deſerto ei, qui cœleſtem Regem peruigilib. præſtolabatur excubiis.
Pallad. c. 46
Volens ergo Deus etiam in hoc ſæculo remunerare eius fidele propoſitum, ad prouidentiæ ſuæ ſollicitudinem quo-
Diuinitus nutritur.
tidiani victus eius reuocat curã. Vt enim ei cibi vſum popoſciſſet naturæ neceſſitas, ingrediens ſpeluncam ſuam inue-
niebat menſæ panem ſuperpoſitum, miræ ſuauitatis, miriq; candoris: ex quo refectus, & gratias diuinæ præſtantiæ re-
ferens, rurſùs ad hymnos & orationes conuertebatur. Ad quem diuinæ etiam reuelationes, multæq; de futuris rebus
Tineã vanę gloriæ ſenſim iuſtus corrumpitur.
à Deo præmonitiones fiebant. In his ergo talibus ac tantis profectibus poſitis, quia gloriari quaſi de meritis ſuis cępit,
& cæleſtis beneficij munus, vitæ ſuæ debitum dixit: continuò ſubintrat eum parua quædam deſidia animi, tam parua,
quam nec poſſet aduertere. Poſt hæc creuit maior negligentia, ita vt tardior iam fieret ad hymnos, ſed & ad orationẽ
pigriùs ſurgeret; pſalmi quoq; ipſi non eâ quâ priùs vigilantiâ ab ipſo canerentur, ſed vbi parum quid exhibitum fuiſ-
ſet ſoliti miniſterij, anima eius quaſi nimio labore fatigata, requieſcere feſtinabat: quia ſenſus eius reprobus effectus,
de ſublimioribus ad inferiora ceciderat, & cogitationes ſuæ per diuerſa eum præcipitia rapiebant. Erat enim iam in
corde eius clandeſtina quædam turpis ac nefanda cogitatio, conſuetudo tamen prior; velut ſi decurſus aquæ, etiam
ceſſante remigio, adhuc priore impetu nauigium ferat, ita & vetus inſtitutio ad conſueta hominem officia trahebat.
Ob quam cauſam & ſtare adhuc in ſuo ſtatu videbatur. Hic ergo cùm poſt orationes cibum ſolitò requiſiſſet ad veſpe-
ram, ingreſſus locum eum, in quo refici conſueuerat, inuenit ſolitò panem menſæ ſuperpoſitum, ex quo refectus, ni-
Spernens minima paulatim cadit
hil de eorum quæ in corde ſuo verſabantur, emendatione curauit, neq; immutationis ſuæ damna perſenſit, ſed ſper-
nentem de minima, paulatim caſurum non intellexit. Intereà cùm graui iam [a] libidinis incendio ſtimularetur, & in-
flammatus turpi concupiſcentiâ raperetur rurſùs ad ſæculum, illâ interim die cohibuit ſe, & ſolita hymnorum & ora-
a Libidine ſtimulatur.
tionum myſteria ex more perſoluit, atq; ingreſſus vt cibum ſumeret, panem quidem inuenit menſæ ſuperpoſitum, ſed
aliquantulò ſordidiorem; admiratus eſt, & triſtis effectus: intellexit enim quòd ipſum reſpiceret hoc genus monſtri,
tamen cibo ſumpto refectus eſt. Poſt diem tertium triplicatis vrgeri ſtimulis cœpit: occupauerat enim cogitationes e-
ius quaſi iam præſentis & ſecum poſitæ, ſecumq; accumbentis imago mulieris, quam & complecti ſibi videbatur, & ad
turpes vſus habere ſubſtratam. Proceſſit tamen & ſequenti die ad ſolita pſallendi & orandi officia, ſed ſtabat vagus o-
Pane ſordidiore diuinitus appoſito, ſordidioris conſcientiæ monetur.
culis, & mente captiuus. Cumq; ſolitò ingreſſus ad veſperam requireret cibum, panẽ quidem inuenit ſuper menſam,
ſed ſordidiſſimum ac aridiſſimum, & quaſi à muribus vel canibus vndiq; corroſum. Tunc ille vt hoc vidit, ingemuit,
& lachrymas fudit, ſed non ita ex corde, nec ita vberes, quæ poſſent flammam tanti ignis extinguere. Verumtamen ſu-
mit cibum, ſed neq; quantum volebat, neq; qualem ſolebat: cùm interim cogitationes eum tamquam cohors barba-
rica vndiq; circũuallant, & omni ex parte in eum tela iaculantur, ac vinctum captiuumq; eum ad ſeculum retrahunt.
Exurgens ergo, cœpit iter agere noctu per eremum, & tendere ad ciuitatem: ſed vbi dies facta eſt, ciuitas quidẽ longè
Ad ſeculũ rẽdire parat
adhuc aberat. Ipſe verò, cũ rapidiſſimo æſtu coqueretur, & fatigaretur in eremo, vndiq; verſus, conſiderare oculis cœ-
pit & requirere, ſicubi eſſet in vicino monaſterium: & cùm conſpexiſſet fratrum quorundam cellulam, tendebat illuc,
vt apud eos requieſceret: quem vbi adeſſe ſenſerunt ſerui Dei, continuò procurrunt in obuiàm, & velut angelum Dei
Ad fratres obiter diuertit.
excipientes adorant, pedes lauant, ad orationem inuitant, menſam ponunt, atq; omnia ſecundùm diuinum mandatũ
complent charitatis officia. Verùm vbi refectus eſt, & paululùm requieuit, ex more quaſi eruditiſſimo & opinatiſſimo
patre cœperunt verbum ædificationis expetere, ac monita ſalutis inquirere. Interrogauerunt quoq; eum, quomodo
Mos anachoretarũ erga hoſpites.
quis diaboli laqueos poſſit effugere, aut ſi quando turpes iniecerit animo cogitationes, quomodo depelli poſſint &
abijci. Tum ille, vt compulſus eſt monita fratribus dare, & ſalutis eos viam docere, ac de inſidijs dęmonum (quas ſeruis
Dei intendunt) facere ſermonem, illos quidem plenè & ſufficienter edocuit, ſibi verò ipſi ſtimulos compunctionis in-
Inſtruens alios, etiam ſemetipſũ emẽdauit.
tendit, & in ſemetipſum regreſſus ait: Quomodo ego alios moneo, & ipſe decipior? aut quomodo alios corrigo, qui
meipſum non emendo? Age ergo, miſer, facito ipſe prior, quæ facere alios doces. Cumq; huiuſmodi increpationibus
vteretur aduerſus ſemetipſum, & intellexiſſet ſe miſerabiliter ſupplantatum, valedicens fratribus, continuò ſe rapidiſ-
ſimo curſu in eremum dedit, & ad ſpeluncam de quâ diſceſſerat redijt: proſternens ſe Domino in oratione, dicens: Ni-
Agit Domino gratias pro adiutorio, & amarè pœnitet.
Pſal. 39. ſi Dominus adiuuiſſet me, paulominùs habitaſſet in inferno anima mea. Et iterùm: Paulominùs fui in omni malo: &
Pſ. 118. paulominùs conſummauerunt me in terrâ. In hoc verò completum eſt, quod ait Scriptura: Frater fratrem adiuuans
Prou. 18 exaltabitur vt ciuitas munita & fortis. Frater qui adiuuat fratrem, quaſi ciuitas firma, & iudicia quaſi vectes vrbium.
Poſt hæc ergo permanſit omni vitâ ſuâ in luctu & lachrymis, videns diuinitùs ſibi conceſſum cæleſtis menſæ benefici-
um perdidiſſe: cœpit enim in labore rurſus & ſudore vultus ſui manducare panem ſuum. Concluſit autem ſe intra ſpe-
Ab Angelo conſolatur.
luncam, atq; in cilicio & cinere iacens, tamdiù lugens flenſq; permanſit in orationibus, donec aſſiſtens ei angelus Do-
mini, diceret ei: Suſcepit Dominus pœnitentiam tuam, & repropitiatus eſt tibi: ſed caue ne vltrà elatus decipiaris. Ve-
nient autem ad te fratres, quos tu ipſe docuiſti, deferentes tibi benedictiones, quas ſuſcipere ne recuſes, & ſumens cum
eis cibum, age gratias Deo tuo.

Poſtrema Iohannis exhortatio.
XVI. HÆc autem locutus ſum vobis, filioli mei, vt ſciretis, & quanta ſit in humilitate firmitas, & in elatione ruina quàm
Matt. 5. maxima. Ideò deniq; & Saluator noſter primam beatitudinem de humilitate nos docuit, dicens: Beati pauperes ſpiri-
tu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Simul & huiuſmodi exempla dicens, vt cautiores ſitis, nè à dæmonibus in
cogitationum ſubtilitate ſeducamini. Propterea enim & forma huiuſmodi inter monachos obſeruatur, vt ſi quis ad e-
Cur hoſpites ſuſcipiantur cum oratione.
os veniat, ſiue vir ille ſeu mulier ſit, ſiue ſenex ſiue iuuenis, ſiue ignotus ſiue notus; antè omnia vt oratio fiat, vt nomen
Domini inuocetur: quia ſi fuerit aliqua transformatio dæmonis, continuò oratione factâ diffugiet. Si verò in cogitati-
one veſtrâ ſuggeſſerint ipſi dæmones aliquid, vndè laudari debeatis & extolli, non acquieſcatis eis, ſed tunc magis voſ-
Mos hic durat apud Carthuſianos.
metipſos humiliate in conſpectu Dñi, & pro nihilo ducite, cùm vobis illi aliquid de ſectandâ laude ſuggeſſerint. De-
niq; etiam me freqnẽter dæmones noctibus ſeduxerunt, & neq; orare neq; requieſcere permiſerunt, phantaſias quaſ-
dam per noctem totam ſenſibus meis & cogitationibus ſuggerentes. Manè verò velut cum quadam illuſione, proſter-
Simulatio dæmonum.
nebant ſe antè me dicentes: Indulge nobis, abba, quia laborem tibi incuſſimus totâ nocte. Ego verò reſpondi ad eos:
Pſal. 6. Diſcedite à me omnes qui operamini iniquitatem, & non tentetis ſeruum Domini. Et vos ergo, filioli, quietem, ſilen-
tiumq; diligite, & ſcientiæ operam date, atq; exercete voſmetipſos, vt frequenti collatione mentem veſtram puram
exhibeatis Deo, nè orationes veſtræ impediantur apud Deum. Quamuis enim & illi bonum opus agant, & ſit in illis
probabilis conſcientia, qui inter ſæculares poſiti exercẽtur in operibus bonis, & occupant ſemetipſos actibus religio-
ſis & ſanctis, vel hoſpitalitatem ſectantes, vel charitatis miniſteriis obſequẽdo, vel miſericordias ac viſitationes, aliaq;
2 Tim. 2.
huiuſmodi opera explendo, in quibus aliis quidem boni ſemper aliquid conferant; ſemetipſos tamen caſtos ſeruant.
Sunt ergo iſti probabiles, & valdè probabiles, qui in bonis actibus placent Deo, & ſunt operarij inconfuſibiles mãda-
Vita contẽplatiua actiuã præſtantior.
torum Dei. Sed tamen hæc omnia terrenos habent actus, & erga materias corruptibiles arguuntur. Qui verò in exer-
citio mentis deſudat, & ſpiritales intra ſemetipſum excolit ſenſus, longè illis ſuperior iudicandus eſt. Locum namq;
intra ſemetipſum præparat, vbi Spiritus S. habitet, & obliuionem quodammodo capiens terrenorum, ſollicitudinem
gerit de cæleſtibus & æternis. Conſtituit enim ſemetipſum ſemper antè conſpectum Dei, & omnes præſentium rerum
ſollicitudines poſt tergum iacens, ſolo diuini deſiderij calore conſtringitur, & in laudibus Dei poſitus, & hymnis &
pſalmis die ac nocte non poteſt ſatiari.

HÆc

Pallad. c. 46. Auctor huius libri cũ ſociis per triduum Ioanni colloquitur. ᵃ Iohannes victoriam Theodoſij abſens nouit.

Hæc & multa alia his ſimilia beatus Ioannes per triduum continuum loquens ad nos, animas noſtras refecit & XVII.
innouauit. Vt autem cœpimus velle ab eo proficiſci, datis nobis benedictionibus, Pergite, inquit, in pace, ô filioli: hoc tamen ſcire vos volo, quòd hodiernâ die [a] victoriæ religioſi principis Theodoſij Alexandriæ nunciatæ ſunt de Eugenio Tyranno. Neceſſe eſt ergo, & ipſum Theodoſium non multo poſt propriâ [b] morte vitam finire. Cumq́; profecti ab eo fuiſſemus, hæc ita geſta eſſe ad fidem comperimus, vt ipſe prædixerat. Poſt dies autem paucos inſecuti ſunt nos quidam fratres, annunciantes nobis, quòd ipſe S. Ioannes in pace requieuerit. Obitus autem [c] illius talis quidem fuerat. Per triduum, inquiunt, nullum ad ſe introire permiſit, & poſitis genibus in oratione reddidit ſpiritum, atq; ita perrexit ad Dominum, cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

ᵇ Mortem eius prædicit. ᶜ Obitus ſancti Iohannis Ægypt. j.

An. 250.

DE SS. MARTYRIBVS PRISCO, MALCHO ET ALEXANDRO, EX HISTOR. ECCLESIAST. EVSEBII LIB. VII. CAP. XI. INTERprete Iohanne Chriſtophorſono.

28. Mar. Niceph. c. 1. l. 6. Bar. an. 260. ᵈ Martyres beſtijs obijciuntur.

IN hac perſecutionis clade, quam regnante Valeriano paſſim manâſſe ſuprà demonſtratum eſt, tres viri ob veram Chriſti confeſſionem inſigniter prædicari, Cæſareæ Palæſtinę [d] beſtiarum rictibus velut præda obiectati, diuino & cœleſti martyrio non ſine maxima commendatione decorati fuerunt. Quorum vnus Priſcus vocabatur, alter Malchus: tertio nomen erat Alexander. Fertur verò iſtos ruri degentes, primùm ſeipſos tanquàm inertes & deſides probris affeciſſe, quòd cùm temporis opportunitas præmium vitæ æternæ his, qui cœleſti eius deſiderio gliſcebant, diſpertire videretur, ipſi præ negligentia quadam & ſegnitie, martyrij coronam non præripuiſſent. Deindè cùm inter ſe ita deliberâſſent, abſq; mora Cæſaream versùs ire pergunt, ibiq; extemplò proficiſcuntur ad iudicem, & eius vitæ exitum, qui ſuprà demonſtratus eſt, aſſequuntur.

An. 560. Eodem die

De Guntramno *ſancto rege Gregorius Turonenſis lib. de Gloria Martyrum, cap. 76. ſic ſcribit*: Cùm autem Guntramnus rex ita ſe ſpiritualibus actionibus mancipâſſet, vt relictis ſæculi pompis, theſauros ſuos eccleſiis & pauperibus erogaret, accidit vt miſſo presbytero munera fratribus, qui Sanctis Agaunenſibus deſeruiunt, ex voto tranſmitteret: præcipiens presbytero, vt ad eum rediens, Sanctorum ſibi reliquias exhiberet.

An. 350.

DE S. CYRILLO DIACONO ET MARTYRE, EX HISTOR. ECCLESIAST. THODORETI LIB. III. CAP. VI. INTERPRETE IOAN. CHRISTOPHORSONO.

29. Mar. Sub Iuliano vt ſęuierint gentiles in Chriſtianos. Cyrilli Diaconi horrẽda cædes. Vltio cœleſtis.

QVæ maleficia hi, qui falſo ſimulacrorum cultu tenebantur obſtricti, id temporis (ſub Iuliano Apoſtata) admiſerunt, quanquàm permulta ſunt, & opus ſeparatum poſtulant, ego tamen ex multis pauca ſumam mihi ad commemorandum. Aſcaloni & Gazæ, quæ ſunt vrbes Palæſtinæ, primùm virorum ſacerdotij dignitate exornatorum, & mulierum perpetuam virginitatem profeſſarum ventres diſcindunt, deindè farciunt hordeo: ad extremum eos porcis deuorandos obijciunt. Sebaſtæ item, quæ eſt vrbs ditioni gentis, de qua ſuprà dixi, ſubiecta, Ioannis Baptiſtę tumulum aperiunt, oſſa tradunt igni abſumenda, & eorum cineres paſſim diſpergunt. Scelus autem ab illis in Phœnicia patratum, quis eſt quæſo, qui ſine lachrymîs poſſit commemorare? Nam Heliopoli, quæ eſt vrbs Libano finitima, execrabiles iſti gentiles, recordari facinoris Cyrilli Diaconi, qui regnãte Conſtantino, diuino quodam zelo accenſus, multa ſimulacra, quæ in ea vrbe colebantur, confregerat, non modò eum interfecerunt, verumetiam diſſecto ventre, iecur eius deguſtare non ſunt veriti. Verùm Deum omnia contemplantem hoc celare non poterant, ſed debitas ſui maleficij pœnas ei dederunt. Nam quotquot illius ſceleris labe inquinati ſunt, primùm amiſerunt dentes, qui pariter omnes ad vnum excidebant: deindè linguas perdiderunt, quæ putredine tabefactæ, ex ore effluebant: poſtremò oculis orbati ſunt: quorum calamitatibus veræ pietatis vis clarè prædicata eſt.

An. 420.

DE SS. ARMOGASTE, ARCHIMINO ET SATVRO, EGREGIIS CHRISTI CONFESSORIBVS, EX LIBRO I. VICTORIS EPISCOPI VTICENSIS DE perſecutione Vandalica.

29. Mar. Bar. ad an. 456. ᵉ Genſeric. Fuit hic VVandalorum rex. ᵉ Armogaſtus Comitis dux eiuſdem. Romani idem quod Catholici. Vide Bar. ad an. 456.

ALIBI, ſicut Thunazudæ contigit, Galibus vico Ammoniæ, vel aliis in locis, tempore quo ſacramenta I.
Dei populo porrigebantur, introeuntes (Arriani) maximo furore corpus Chriſti & ſanguinem pauimentis ſparſerunt, & illud pollutis pedibus calcauerunt. Ipſe enim * Geiſericus præceperat, ita perſuadentibus epiſcopis ſuis, vt intra aulam ſuam filiorumq́; ſuorum non niſi Arriani per diuerſa miniſteria ponerentur. Inter alios ventum eſt tunc ad [e] Armogaſtem noſtrum: cuius cùm diù ac ſæpiùs tibias torquendo tumentibus confringerent chordis, & frontem, in qua Chriſtus vexillum ſuæ fixerat crucis, rugatam magisq́; aratam deſcendentes atq; mugientes oſtenderent nerui, vt fila aranearum ſancto cælum reſpiciente crepabant. At vbi tortores neruicas chordas diſruptas eſſe viderunt, allatis crebrò fortioribus chordis atque canabinis, illo nihil aliud niſi Chriſti nomen inuocante, illa omnia vaneſcebant. Sed & capite deorsùm dum ad vnum penderet pedem, dormire quaſi ſuper lectum plumis ſtratum omnibus videbatur. Quem cum Theodoricus regis filius, qui eius dominus erat, pœnis non valentibus, capite truncari iuſſiſſet, à ſuo prohibetur Iocundo presbytero, dicente ſibi: Poteris eum diuerſis afflictionibus interficere. Nam ſi gladio peremeris, incipient Romani martyrem prædicare. Tunc Theodoricus in Byzacenam prouinciam ad fodiendas eum condemnat ſcrobes. Poſteà quaſi ad maius opprobrium haud procul Carthagine, vbi ab omnibus videretur, paſtorem eum præcepit eſſe vaccarum.

Armogaſtes deceſſit, & in marmoreo ſarcophago mirè reperto conditur.

INTER hæc, Domino reuelante, cùm dormitionis ſuæ proximum cerneret diem, aduocat quendam Fælicem ve- II.
nerabilem Chriſtianum, procuratorem domûs filij regis, qui Armogaſtem vt Apoſtolum venerabatur, dicitque illi: Tempus meæ reſolutionis aduenit: obſecro te per fidem, quam vtriq; tenemus, vt ſub hac ſiliquæ arbore me ſepelire digneris, redditurus Domino noſtro niſi feceris rationem, non quòd ille curaret, vbi aut qualiter ſuum ſepeliretur corpus, ſed vt illud demonſtraretur, quod ſeruo ſuo reuelauerat Deus. Reſpondit Fælix, & dicit: Abſit à nobis, confeſſor venerabilis: ſed ſepeliam te in vna baſilicarum cum triumpho & gratia quam mereris. Cui B. Armogas: Non, ſed quod dixi facturus es. Ille timens Dei hominem contriſtare, veraciter quòd iuſſerat promiſit ſe eſſe facturum. Statim intra pauciſſimos dies Comes bonæ confeſſionis de hac vita commigrauit. Feſtinauit Fælix ſibi delegatum ſub arbore fodere ſepulchrum: cui cùm intertextæ radices & ſoliditas aridæ telluris moram facerent, & labore angeretur, quòd tardiùs ſancti membra corporis humarentur, tandèm abſciſſis radicibus, multò altiùs terram cauans, conſpicit ſarcophagum ſplendidiſſimi marmoris præparatum, qualem fortè nullus omninò habuit regum.

SED

III. SED nec quendam* Archiminum nomine, Maſculinum debeo præterire: qui cùm multis inſidiis premeretur, vt catholicam omitteret fidem, ipſe eum rex poſteà blandiendo affatibus ſæcularibus inuitabat, promittens multis eum diuitiis cumulandum, ſi voluntati eius auditum facilem commodâſſet. Qui cùm fortis atq; inuictus maneret, iubet eum ſententiam ſubire capitalem: ita* tamen callidus occultè præcipiens, vt ſi in illa hora vibrantis gladij pertimeſceret ictum, magis eum occideret, nè martyrem glorioſum feciſſet. Si autem fortem in confeſſione conſpiceret, à gladio temperaret. Sed ille vt columna immobilis Chriſto ſolidante fortis effectus, confeſſor reuertitur glorioſus: etſi martyrem inuidus hoſtis noluit facere, confeſſorem tamen noſtrum non valuit violare.

Archimini conſtantia. *Archimimum nomine Maſculan. Bar. *Vide hominẽ malignũ

IV. NOVIMVS & alium ea tempeſtate, nomine Saturum. Qui cùm lucidum eſſet membrum Eccleſiæ Chriſti, & prauitatem Arrianorum libertate catholica frequenter argueret, (Fuit hic procurator domûs Hunerici) conuenitur, accuſante Mariuado quodam Diacono, quem Hunericus infauſtus ſingulariter honorabat, vt fieret Saturus Arrianus. Promittuntur honores & diuitiæ multæ, ſi faceret: præparantur ſupplicia dira, ſi nollet: Hac optione propoſita, vt ſi regalibus iuſſis non obediret, primò facta diſcuſſione, & antè amiſſa domo vel ſubſtantia, diſtractis omnibus mancipiis ac filiis, vxor eius ipſo præſente camelario in coniugium traderetur. Quod ille plenus Deo, magis vt velociter præueniſſet impios prouocabat. Ob quam cauſam vxor eius inducias viſa eſt ab his, qui exequebantur, neſciente marito petiſſe. Accedit ad maritum alia Eua, conſilio magiſtrata ſerpentis. Sed ille Adam non fuit, qui illecebroſa vetitæ arboris poma contingeret: quia non indigens, ſed Saturus vocabatur, ſaturatus ab vbertate domûs Dei, & torrente deliciarum eius potatus. Aduenit mulier ad locum, vbi maritus ſingularis orabat, conſciſſis veſtibus crineq; ſoluto, ſecum comitantibus filiis, vnamq; infantulam, quæ tunc lactabatur, manibus geſtans, quæ neſcientis proijcitur ad pedes mariti. Etiam ipſa ſuis genua complectitur vlnis, ſibilans vociferatione draconis: Miſerere mei dulciſſime, ſimul & tuî, miſerere communibus liberis, quos conſpicis ipſe. Non ſubiaceant conditioni ſeruili, quos claros proſapia reddidit generis noſtri. Non ſubijciar ego indigno & turpi coniugio, viuente marito, quæ mihi ſemper inter coæuas plaudebam de Saturo meo. Cognoſcit Deus, quia inuitus facturus es hoc, quod fortè voluntariè aliquanti fecerunt. Cui ille Iob ſancti voce reſpondit: Tanquàm vna ex inſipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, ſi ſola eſſet huius vitæ amara dulcedo. Artificio coniunx diaboli miniſtraris. Si diligeres maritum, nunquàm ad ſecundam mortem attraheres proprium virum. Diſtrahant filios, ſeparent vxorem, auferant ſubſtantiam: mei Domini ego ſecurus de promiſſis verba tenebo: Si quis non dimiſerit vxorem, filios, agros aut domum, meus non poterit eſſe diſcipulus. Quid vltrà? Diſcedente muliere cum filiis refutata, confortatur Saturus ad coronam, diſcutitur, expoliatur, pœnis conteritur, mendicus dimittitur. Interdicitur ei prodeundi acceſſus: totum ei tulerunt, ſtolam tamen baptiſmatis auferre non potuerunt.

Satur* egregius Chriſti confeſſor. Vxor eum conatur euertere. Grauis tentatio. Iob. 2 Præclara vox. Luc. 14.

SS. JONÆ ET BARACHISII MARTYRIVM, AVTHORE ESAIA ADAMI FILIO, EQVITE REGIS SABORII, AVDITORE ET SPECTATORE *eorum quæ fiebant ſyncerisſime ſcriptum teſte Baron. in notis. Habetur in Simeone Metaphraſte.*

An. 330.

I. SABORIVS Perſarum Rex, XVIII. anno regni ſui aduersùs Eccleſias Chriſti, & eos, à quibus Deus omnipotens colebatur, perſecutionem exercuit. Iuſſit enim Magis, vt ſancta Chriſti templa diruerent, & Chriſtianorum monaſteria incenderent. Prætereà imperauit, vt Chriſtiani conquirerentur, inuentiq; cogerentur diis ſacrificare: & qui parêrent, magnis afficerentur honoribus: qui verò parére recuſarent, variis tormentis & ſuppliciis grauiſſimis excruciarentur. Eo tempore erant in regione Perſarum, in quodam vico, qui vocatur Iaſa, duo fratres Ionas & Barachiſius, viri iuſtitia fideque pleni, qui magna cum reuerentia mandata Domini obſeruabant. Hi ſancti, audita Chriſtianorum perſecutione, manſionem ſuam reliquerunt, & ad eum locum, vbi impij Magi Chriſtianos omnes acerbiſſimè excruciabant, profecti ſunt.

29. MAR. Anno 344. De hoc Edicto Saporis regis Perſarum, vide Bar. an 344. Ionæ & Barachiſij fortitudo.

II. CVM autem eſſent in vico, qui dicitur Bardiaboch, & ad carcerem, in quo Chriſtiani incluſi tenebantur, acceſſiſſent, orârunt carceris cuſtodem, vt ſibi ad Chriſtianos damnatos ingredi permitteret. Cumque ingreſſi eſſent, nouem inuenerunt viros condemnatos, qui impij Regis Saborij decretis aduerſabantur. Cùm igitur ſancti Ionas & Barachiſius vidiſſent eos in cruciatibus, & ſalutaſſent, cœperunt illos cohortari ac dicere: Fratres ac patres, nihil timeamus: ſed in nomine Crucifixi certamen vnum ſuſtineamus, vt coronam aſſequamur ſempiternam, quemadmodùm & fratres patresq; noſtri martyrio ipſi quoq; ſunt aſſecuti. Hac ſanctorum Ionæ Barachiſijq; oratione illi magis adhuc confirmati, ſe mutuò cohortabantur, & gratiæ, vt ita dicam, oleo ſe viciſſim ad patientiam & tormentorum atq; martyrij perfectionem vngebant & corroborabant. Sanctorum autem martyrum, qui in carcere vincti erant, nomina hæc ſunt: Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerſes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas. Hi pro Chriſti nomine cùm multos cruciatus pertuliſſent, & in ipſo martyrij certamine vitæ curſum præclarè confeciſſent, firmam fidem ſeruantes, incorrupta atq; immortali martyrij corona magna cum laude redimiti, in cælũ ad angelorum choros aduolârunt.

Nomina 9. martyrum.

III. POST autem quidam Magi ſanctum Ionam & Barachiſium apud tres Magorum principes Maſdrath, & Seroth, & Maarneſem, à quibus ſancti damnati fuerant, accuſârunt, quòd neq; immolarent, nec Regis mandatis obedirent, nec Solem, & Ignem, & Aquam adorare vellent: quodq; nouem illi martyres eorum ſermonibus adducti, regiis decretis non obtemperâſſent. Tunc Magorum principes indignatione pleni, eos ad ſe adduci iuſſerunt, atq; ita allocuti ſunt: Adiuramus vos per noſtrum regem regum Saborium, vt verè nobis ad ea, de quibus fueritis interrogati, reſpondeatis: Paretiſne Regis voluntati, & obeditis decretis eius, & adoratis Solem, & Ignem, & Aquam, vt iubet ipſe Rex, an non? Reſponderunt SS. Ionas & Barachiſius: Loquemur vobis: Vos aũt ita nos audite, vt Principes, & Regis Perſarum Iudices decet. Vos enim delegit Iudices, & omne iudicium ſuum in manibus veſtris collocauit, vt iuſtè iudicetis. Nónne debetis, præclari Iudices, magis quàm terrenum regem, timere eum, qui vobis ſapientiam & intelligentiam dedit, & Deum, qui cœli & terræ atq; omnium ſpirituum imperium habet, agnoſcere: quiq; temporum diſtinguit varietates, atq; omnia moderatur, & vobis prudentiam largitus eſt, vt iudicetis eos, qui in carne ſunt ſimiles vobis? Adiuramus igitur vos, vt verè ſyncereq; dicatis nobis, quem Deum abnegare debeamus: cœleſtémne, an terrenum? æternum, an caducum? Nos enim credimus in Deum, qui fecit cœlum & terram: non autem mortali homini credimus. Neq; enim debemus homini credere, qui exiguo viuit temporis ſpatio, & moritur, ac ſepelitur, quemadmodum nos, & in aliorum hominum numero ponitur.

Præclara SS. Ionæ & Barachiſij oratio.

IV. HIS auditis, Magorum principes vehementer indignati, atq; impio furore pleni, quòd Rex ipſorum contumelia eſſet affectus à ſanctis, qui mortalem eum aſſererent, virgas aſperas è malis punicis atq; ſpinoſas afferri iuſſerunt, vt cæderentur. Sed imperârunt prius, vt ſepararentur, quò neuter poſſet, quid ab altero dictum eſſet, intelligere, atq; ita in Chriſti certamine confirmari. Tum Maſdrath, & Seroth, & Maarneſem, tres Magorum principes conſidentes, vt de ſanctis quæſtionem haberent, iracunde iuſſerunt, vt ſanctus Ionas ſolus adduceretur. Quo quidem adducto: Quid tibi, inquiunt, faciendum ſit, diſpice. Si deos veneraris & adoras, Soliq; & Igni, & Aquæ ſacrificas, & quæ à rege regum Sa-

gum Saborio iuſſa ſunt, perficis, liber cum honore dimitteris: alioqui te acerbiſſimis tormentis & ſuppliciis grauiſſimis afficiemus. Neq; verò putes nos tibi eſſe inimicos: ipſi enim tibi nihil mali faciemus, niſi tu te ſaluti tuæ malè conſulueris. Reſpondit S. Ionas: Iſtius, inquiens, ego ſalutis non egeo propter Ieſu Chriſti vitam. Præterit enim, nec vnquàm permanet. Quamobrem nunquàm negabo Dominum meum Ieſum Chriſtum viuentem in ſæcula, quoniam ipſe eſt ſpes omnium Chriſtianorum: nec confunduntur, qui ſperant in eum. Sic enim nobis pollicitus eſt: Amen, amen, inquiens, dico vobis, quiſquis me negauerit coram filiis hominum, & ego negabo eum coram patre meo, qui in cœlis eſt, & coram ſanctis angelis. Veniet enim in nubibus cœli, in gloria patris ſui, & angelorum atq; archangelorum. Iamq; paratus eſt, vt vnicuiq; homini reddat ſecundùm opera ipſius. Quæ cùm ita ſint, facite in me, quod vobis mandatum eſt: neq; enim putetis, nos domum Dei relicturos, aut ab eo vllis terroribus defuncturos, qui nobis conceſſit, vt ſanctæ domui eius ſeruiremus, & nobis dixit: Vos eſtis lux mundi. & rurſum. Vos, inquit, eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal euanuerit, in quo ſalientur ea, quæ ſalienda ſunt? Quare ſi, vt ſuadetis, veſtro regi regum obtemperemus, & iuſſa eius faciamus, non ſolùm negabimus Dominum noſtrum, ſed cauſa erimus, vt vos omnes illum negetis, & perniciem omnibus afferemus.

Conſtantiſſimè reſpondet S. Ionas. *Matth. 10.* *Luc. 12.* *Apoc. 22.* *Matth. 5.* *Ibidem.*

V. HÆc cùm audiuiſſent Magorum principes, ira concitati, iuſſerunt, vt lege Perſica vinciretur. Traiecta igitur virga inter manus & crura, iners humi iacebat vir ſanctus tanquàm lapis. Miniſtri autem eum virgis è malo punica ſpinoſis verberabant, nec priùs deſtiterunt, quàm eius lacerata ſunt latera. Ipſe verò dum vapularet, non repugnabat, ſed Deum laudans, dicebat: Gloria tibi, Deus patrum noſtrorum, Abraham, Iſaac, & Iacob, qui eduxiſti nos ex hoc mundo, & dignatus es nos ad amorem & fidem ſanctam tuam adducere, (Nam per fidem Abraham iuſti cognouimus fidem ſanctam tuam, cùm tamen pauca pro multis patiamur.) Et nunc, Domine, da nobis patientiam, vt perficiamus omnia, quæ nobis Spiritus S. tuus præcepit: qui & canticum nouum cecinit per os patris noſtri Dauid. Fac nos dignos, qui faciamus ea quæ dicit. Ait enim: Vnam petij à Domino, hanc requiram, id eſt, vt ſemper ſim tecum, Domine. Hoc mihi, Deus, quod expecto quotidiè, per martyrium elargire. Hæc S. Ionas cùm dixiſſet, magna voce Magorum principibus: Ego, inquit, à rege veſtro peccatore, & omnibus amicis eius, quicunq; ſint (ſunt enim omnes ſatanæ principes) diſcedo, & omnes ipſos abnego: & à ſole, ac luna, & ſtellis, atq; igne, & aqua, quos eſſe deos aſſeritis, alienus ſum, nec vllo modo illos adoro: ſed credo in Patrem & Filium & Spiritum S. veram Trinitatem, quæ ſeruat mundum vniuerſum, fecitq; deos etiam veſtros, quos nobis per vim adorandos cenſetis.

Atrociter flagellatur. *Pſal. 26.* *Egregia vox martyris.*

VI. HÆc audientes Magorum principes, iuſſerunt vt pes eius funiculo vinciretur, atq; ita in pruinam & glaciem extraheretur, ibiq; totam noctem iacêret, (erat enim hyems) obſeruareturq;, quid frigoris cauſa faceret. Miniſtri fecerunt imperata, & illic eum vſq; ad ſequentem diem reliquerunt, cùm iniqui Iudices rursùm conſidentes in tribunali, S. Barachiſium adduci imperârunt. Quo adducto, & coram ipſis conſiſtente: Quid agis, inquiunt, Barachiſi? Immoláſne, & Solem, atq; Ignem, & Aquam adoras & veneraris: quemadmodùm & frater tuus Ionas, mutato conſilio, fecit, an tormentorum certamen vis in corpore tuo ſuſcipere? Reſpondit S. Barachiſius: Quemadmodùm frater meus adorauit, ſic ego adoro, & veneror, & colo. Vos de ipſo falſum retuliſtis. Nam Veritas non permiſit, vt id faceret. Quis enim mentem eius excæcare potuiſſet, vt relicto eo, à quo ipſe creatus eſt, adoraret ea, quæ creata ſunt, vt hominibus ſeruiant? Si adoranda eſſent, non ſeruirent hominibus, ſed homines illis inſeruirent. Dedecus enim eſſet igni, ſi nobis ſeruili ordine deſeruiret. Nunc autem videmus homines non ſolùm diuites, verumetiam pauperes: non bonos tantùm, ſed & malos, ignis vti ſeruitio. Cùm igitur ignis conſtitutus ſit ſeruus noſter ab eo, qui fecit illum, iniquum eſt, velle nos cogere, vt ignem adoremus, quem Deus ad humanos vſus creauit, & abnegemus ipſum Deum, qui fecit cœlum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt. Æquum eſt potiùs, vt gloria, & adoratio, atq; omnis honor à Regibus & Principib. & Ducibus, & omni ſpiritu, tribuatur ei, à quo & ſublimia & profunda facta ſunt: cuius arcana conſilia nemo poteſt comprehendere, neq; valet ad ſublimitatem gloriæ eius peruenire, cùm tamen auxilio ipſius egeant omnes filij hominum. Ipſe enim alit omnes, nullius indiget, omnia moderatur. Illud tantùm à nobis requirit, vt nomen Domini cognoſcamus, nec ſinamus nos figmentis & erroribus decipi. Sic enim iubet: Nè feceritis vobis idola, nec adoraueritis opera manuum veſtrarum, nec vllam aliam rem procreatam. Quoniam ego ſum Dominus Deus veſter, qui à principio ſum, & ſine fine permaneo. Et non eſt alius Deus præter me. Et gloriam meam alteri non dabo, neque virtutes meas ſculptilibus, neq; honorem meum idolis. Ego occido, & vitam præbeo: & non eſt, qui manus meas poſſit effugere.

Exponitur algoribus. *S. Barachiſij reſpõſio memorabilis.* *Exod. 20.* *Deut. 5.* *Eſa. 42.* *Deut. 32.*

VII. TVNC irati Magorum principes, cœperunt eos admirari & ipſorum conſtantiam, ac dicere: Nè iudicemus illos hoc tempore, ne quis eorum, qui pij ſunt, & ſolem, & ignem, & aquam adorant, auditis eorum ſermonibus, à religione noſtra deficiant, & immolare recuſent: noctù potiùs illos audiamus, cùm omnes dormiunt & conquieſcunt, ne quis cognoſcat, quæ ab ipſis dicuntur, aut quæ fiunt à nobis. Tunc igitur iudicium intermiſerunt. Nocte autem, cùm magna eſſet quies, conſidentes, iuſſerunt S. Barachiſium adduci: & magno cum ſilentio eum audiebant. Cumq; multa vltrò citroq; dicerentur, & in ea diſputatione S. Barachiſius, diuina ſapientia munitus, victor exiſteret: indignati, iuſſerunt duas glebas æneas ardentiſſimas ſub axillas ipſius admoueri, & dixerunt ei: Per regis regum Saborij coronã, abijce alteram è glebis in terram, vt intelligamus, te Deum tuum abnegaſſe. Reſpondit S. Barachiſius: Miniſtri ſatanæ & principes ſcelerati, per ſalutem Dei mei, & interitum ſatanæ patris veſtri, non timeo regem veſtrum, & neutram glebarum in terram abijciam, ſed vtranq; propter nomen Chriſti perferam. Quin etiam vos adiuro per viuẽtem Deum, vt ad hunc cruciatum maiores alios, ſi quos habetis, adiungatis. Quis enim ad bellum proficiſcitur, & in prælium ingreditur, qui non promptus ſit mortem oppetere, vt magnam gloriam, & præmia multa, & locum principis à Rege conſequatur? Hæc cùm à S. Barachiſio dicerentur, ingenti dementia victi Magorum principes, iuſſerunt plumbum liquefieri, & in palpebras eius & nares conijci. Rurſumq; liquefieri plumbum iuſſerunt, & in fauces eius & aures infundi, nè audire loquíve poſſet. Poſt autem miniſtris illum tradiderunt, dicentes: Abducite eum in carcerem, ibiq; vno pede ſuſpenſum includite.

Magorum verſutia. *Cruciatur S. Barachiſius.* *Inuicta eius patientia.*

VIII. TVNC imperârunt, vt beatus Ionas iterum ad conſpectum ſuum adduceretur. Quo quidem adducto: Quomodo, inquiunt, ſe habet corpus tuum: & quomodo noctem illam totam glaciei ac frigori expoſitus tranſegiſti? Reſpondit beatus Ionas, &, Nullam, inquit, mihi credite, regij Principes, Deus meus, in quo animus meus conquieſcit, noctem vnquàm mihi æquè tranquillam largitus eſt, ex quo me peperit mater mea: nec memini vnquàm, ex quo ſcire potui quid ſenſus ſit, vllam omninò noctem ita mihi quieſcenti ſuauem extitiſſe. Conſolatio enim mihi præſtò fuit ex ſancto illo ligno, cui affixus fuit Dominus meus Ieſus Chriſtus. His auditis, iniqui Magorum principes dixerunt: Atqui frater tuus Barachiſius Deum tuum abnegauit: & tu adhuc in ſententia permanes obſtinatè? Reſpondit ſanctus Ionas: Scio, inquiens, & ego fratrem meum abnegâſſe diabolum & omnes angelos eius, ſeq; perfectè Chriſto Domino addixiſſe. Nonne, dixerunt Magorum principes, magis expedit tibi, vt à Deo tuo deficias, quàm vt vitam amittas? Reſpondit ſanctus Ionas: O cæci & ſtulti, quomodo vos eſſe prudentes iactitatis? Expédite, quæſo, pro veſtra prudẽtia veritatem. Non poteſt homo, qui triticum habet in horreo reconditum, & ſeruat illud, quamuis & imbres, & niues, & fulmina, & reliquæ aëris iniuriæ vigeant, ſibi tẽperare, quin ipſum triticum ſumat, & manibus ſuis in terram iaciat, ſemi-

Nota reſponſum admirabile. *S. Crucis ſanctum lignum.* *Elegans ſimilitudo.*

ſeminans in nomine Domini. Sperat enim ex ſemine exiguo ſe meſſis tempore, Chriſto fauente, aream repleturum. Quòd ſi triticum in horreo ſuo reliquerit, & non ſeminauerit, deficiet, & creſcere non poterit. Idem in hominibus licet conſiderare. Si quis in hoc mundo pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti animam ſuam perdiderit, in nouo mundo, cum venerit ad eos hominum filios renouandos, qui in ipſum credunt, & voluntatem eius faciunt, renouabit illos in lumine ſuo, quod nunquam præterit, neq; diſſoluitur. Eos verò, qui præcepta ipſius, mandataq; negligũt, in ignem conijciet, qui nunquam extinguitur: neque enim carbones habet ignis ipſorum, vt ſcriptum eſt, nec lucem habet eorum flamma.

IX. HÆC ille cùm dixiſſet, diu Magorum principes obmutuerunt, ſermonem ipſius admirati. Poſtea verò dixerunt ei: Ne eres, Iona, neq; ſcripturas ſequaris: multos enim ſcripturæ decipiunt. Reſpondit beatus Ionas: &, Rectè, inquit, dixiſtis, ſcripturas decipere: decipiunt enim ſcripturæ Græcorum. Nec aliud magis homines decipit, quàm vita mundi huius. Quiſquis autem Chriſti guſtat afflictionem, is nunquam fallitur. Quemadmodum enim cum diues aliquis amicos ad conuiuium vocat, illi, relictis proprijs ædibus, accedunt: ſciunt enim ſe ad lætitiam inuitari: cum autem diſcubuerint, ac vinum deguſtarint, ſi ſuaue ſit, gaudent & largius bibũt, nec poſtquam ebrij facti ſunt, domum reuerti poſſunt: ſed eorum domeſtici apprehendunt illos, domumq; deducũt: poſtridie autem manè, cùm iam vinum edormierint, & crapulam exhalârint, valdè lætantur, quod apud domeſticos ſuos ſint: Sic & Chriſti ſerui, cùm ſe à principibus in carcerem vocari ſentiunt, ſe ad certamina & tormenta ire non ignorant. Cùm igitur acceſſerint, & biberint, & cruciatibus atq; amore Chriſti ebrij euaſerint, nec familiæ, nec liberorum amplius, nec famæ recordantur: nec aurum, aut argentum, aut quicquam aliud curant: ſed reges & principes aſpernantur, & Regem viuum expectant magnum Chriſtum: cuius nos milites ſumus, in ſecula ſeculorum permanentes, cuiusq; regnum non præterit, ſed manet in æternum.

Item alia.

Luca. 1.

X. HIS auditis, iuſſerunt Magorum principes, vt ſancto Ionæ, tanquam plura, quàm opus eſſet, locuto, digiti manuum ac pedum præciderentur. Quod quidem miniſtri cùm effeciſſent, amputatos digitos in conſpectu ipſius proijcientes, dixerunt: Ecce nunc quomodo digitos tuos in terra diſſeminauimus. Expecta igitur, & cùm meſſis tempus aduenerit, aderunt tibi multi digiti. Reſpondit ſanctus Ionas: Ego digitorum & manuum non egeo multitudine. Deus, à quo factus ſum, mea in ea renouatione, quam in nobis eſt effecturus, ipſe renouabit. Audientes hæc Magorum principes, iracundia pleni, iuſſerunt picem in magno vaſe liquefieri, & caput eius è miniſtris abradi, tum ipſum ſanctum in ſaccum ita conijci, vt caput extaret. Fecerunt iniqui miniſtri quod fuerat imperatum, & ſancti viri cutem capitis ac linguam in vas pice plenum immiſerunt: deinde totum etiam ipſum ſanctum, in picem in medio vaſis vehementiſſimè æſtuantis, conieceruntt. Verum ſancto Iona in vas coniecto, ſtatim tota pix e vaſe defluxit, ita vt eum non attingeret, nec vlla in parte læderet. Rem mirabilem ac nouam admirati homines impij, & videntes virum ſanctum nullum ex tanto tormento damnum accepiſſe, cochleam afferri iuſſerunt. & in ea ſanctum poni, vehementerq; comprimi ac diſſecari. Fecerunt miniſtri imperata, ipſumq; in cochlea compreſſerunt, & omnia illius oſſa confregerunt, deinde ipſum medium diſſecuerunt. Cùm autem diſſectus eſſet, imperarunt impij Magorum principes, vt corpus eius in lacum profundiſſimum conijcerent, ac diligenter obſeruarent. Atq; ita factum eſt.

Præciduntur Ionę digiti omnes.

O crudelitatem.

Miraculum

Immaniſſima ſupplicia.

XI. SANCTO igitur Iona martyrii coronam aſſecuto, iuſſerunt rurſum ad quæſtionem ſanctum Barachiſium adduci: atq; ita eum allocuti ſunt: Parce membris tuis, Barachiſi, & noli intempeſtiuè teipſum perdere. Reſpondit eis vir ſanctus: Neq; ego, inquiens, meipſum formaui, neq; perdam. Dominus, à quo factus ſum, me virtute ſua renouabit, eripietq; me è manibus veſtris, & è manibus Principis veſtri nequiſſimi. qui opificem ſuum Deum non agnoſcit, ſed diaboli voluntatem defendit ſtudetq; perficere. Hæc cùm à ſancto dicta eſſent, duo ex Magorum principibus Maſdrath & Seroth, ad Maarnenſem conuerſi: Nos, inquiunt, regem regum Saborium afficimus ignominia. Iſti enim errore ſuo confiſi, neminem verentur. Ita locuti, ardentes ira vultus ſuos ad beatũ Barachiſium conuerterunt, iuſſeruntq; ipſum in ſpinas conijci, deinde arundines afferri, findiq; medias, & ſancti viri carni admoueri, tum funiculo tenui ipſum circumuinciri atq; comprimi, donec arundines in carnem penetrarent: poſt autem imperârunt, vt arũdines extraherentur, vt eius carnes dilacerarent. Sic igitur fecerunt miniſtri, & carnes ipſius dilaniârunt. Tunc in cochleam, in qua ſanctus Ionas ſectus fuerat, inijci iuſſerunt impij, atq; ibi omnia oſſa eius perfringi. Quæ cum eſſent confracta, Magorum principes miniſtris imperârunt, vt in fauces ipſius picem ardentem conijcerent. Atq; ita beatus Barachiſius animam reddidit, & ad ſanctorum martyrum numerum aſcriptus eſt.

Nota pluſ quam belluinam crudelitatem.

XII. CVM autem vir quidam pietate inſignis, nomine Abdiſſotas, ſanctos Ionam & Barachiſium martyrio coronatos intellexiſſet, acceſſit, & ſanctorum tabernacula quingentis miliariſiis Daricis, & tribus veſtimentis Sericis emit ab iis, à quibus ſeruabantur. Neq; verò ſola ſanctorum Ionæ & Barachiſii corpora mercatus eſt, ſed illorum etiam, qui ante ipſos martyrium pertulerant. Iurauit autem emptor, neminem è principibus reſciturum, cuſtodes ſanctorum corpora vendidiſſe: dixitq; ſe illorum, qui martyrio eſſent affecti, veterem amicum eſſe. Cuſtodes enim iuſiurandum exegerant veriti, ne, ſi res ad principum aures perueniſſet, in aliquod periculum inciderent. Sanctorum, qui martyrii palmam tulerunt, nomina hæc ſunt, vt ſuperius diximus, Ionas & Barachiſius, Zanitas, Lazarus, Marothas, Merſes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabbas. vndecim hi pugiles, glorioſique Martyres, ad finem vſque pro Chriſto decertârunt, paſſique ſunt ſe variis cruciatuum generibus torqueri, vt in Chriſti fide conſtantes apparerent, & præclarum virtutis ſpecimen & exemplum ac formam poſteris relinquerent. Hi ſancti beatiſſimi & Chriſti milites inuicti, ſtrenuè pro Duce ſuo pugnantes, & victoriam de Chriſti hoſtibus reportantes, ſtolam lucis induti ſunt, & incorruptam ab ipſo gloriæ coronam obtinuerunt: & nos omnes eorum precibus & ſupplicationibus apud Deum adiuuamur.

Abdiſſotas emit corpora ſanctorũ admodum carè.

XIII. INTERFECTI ſunt nouem ex iis Chriſti Martyribus VI. Calend. Aprilis, reliqui autem duo IV. Calend. eiuſdem menſis. Hanc autem ſanctorum Martyrum hiſtoriam conſcripſit Eſaias Adami filius, qui cum eques eſſet Regis Perſarum Saborii, & cum Magorum principibus, vt auditor tantum & ſpectator eorum, quæ fiebant, intereſſet, atq; ita omnia quæ in hoc certamine contigerunt, ab initio ad finem vſq; audiſſet ac perſpexiſſet, ea ad omnium ædificationem atq; vtilitatem & ſalutem, literarum monumentis mandauit, vt talem pro Chriſto virtutem omnes ſtudeant imitari: Cui gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Author huius hiſtoriæ.

[†]

An. 620.

VITA S. EVSTACHII ABBATIS LVXOVIENSIS, QVEM ALII EVSTASIVM ET EVSTATIVM VOCANT, AVTHORE IONA

Scoto, eius diſcipulo, quam tamen nonnulli Bedæ attribuunt: ſed Ionæ eſſe ex c. 61. Sigeberti de vir. illuſtr. & Trithemio de vir. item illuſtr. tradit Bar. in not. ad Martyrolog. Rom. Quam hac editione ex tomo tertio operum Bedæ ſtylo ſuo reſtitutam damus: ſeruatis interim duobus prioribus capitibus, quæ deſunt in Beda.

29. Mar.

Attala & Euſtachius diſcipuli S. Columbani.

VENERABILIS Euſtachii Abbatis Luxouienſis monaſterii ſcripturus vitam, habitatorem eius inuoco Spiritum ſanctum, vt qui illi virtutes largitus eſt, mihi ad narrandas eas ſermonem tribuat, vt facta dictis exæquentur. Sub Mauritio & Phoca Imperatoribus, quo tempore Romanæ Eccleſiæ pontifex Gregorius clarus habebatur, necnon & Clotarius Chilperici filius, ſtrenuè Francos regebat, religioſiſſimi extitêre viri, diſcipuli almi patris Columbani, Attala & Euſtachius, quorum prior in Bobienſi, alter in Luxouienſi cœnobio, eius ſucceſſores fuêre, & magiſtri inſtituta ſuis alumnis ſeruanda tradiderunt. In principio autem narrationis noſtræ, exemplum bonorum omnium ſumamus Euſtachium, qui ſufficit religioſas ac Deo deuotas mentes, ad appetenda virtutum culmina erigere, & ad perfectionis comprehendenda faſtigia incitare. Cum ergo venerabilis pater Columbanus viceſimo ab eremi inhabitatione anno Luxouium reliquiſſet, in eo monaſterio venerandus pater Euſtachius illi ſuffectus eſt: cuius poſt magiſtrum virtutes clarè fulſere. I.

Genus S. Euſtachii.

600. mona chis præeſt.

Et is quidem ex Burgundionum gente ortus, nobilis fuit genere, ſed nobilior ſanctitate, ſui magiſtri veſtigiis inſiſtens. Ad eius famam vndique confluebant non pauci, & ſe religionis cultui mancipabant, ita vt non parua monachorum congregatione adunatâ, cum ſexcentis ferè monachis illis degere videretur in Dei laudibus: qui vno regulæ ſiue canonis monaſtici ſpiritû ſuperna inſpiratione imbuti, laudes omnipotenti Deo pio exhibebant famulatu. Porrò ille pater venerabilis multæ erat abſtinentiæ & multarum vigiliarum, quotidiano ieiunio corpus macerans: orandi etiam erat ei aſſiduitas magna die ac nocte. Nec aberat ab eo ſolicitudo omnium eccleſiarum, interueniendi etiam magna aſſiduitas & conſtantia. In rebus quoq; diuinis implendis erat fortiſſimus, ſolicitus quoq; pro pauperibus & peregrinis. Gaudebat cum gaudentibus, flebat cum flentibus.

Confeſſio ſacramentalis.

1. Cor. 2.

2. Reg. 12.

Pſal. 101.

Nam quoties illi aliquis ob recipiendam pœnitentiam lapſus ſuos eſſet confeſſus, ita flebat, vt & illum flere compelleret. Cauſas autem criminum, quas illi confitebatur, nulli, niſi Domino ſoli, apud quem intercedebat, loquebatur: bonum relinquens exemplum poſteris ſacerdotibus, vt interceſſores apud Deum magis ſint, quàm accuſatores apud homines. Nam & ſecundùm Apoſtolum, circa huiuſmodi hominem confirmanda charitas eſt: quia ipſe ſui accuſator eſt, nec expectat accuſatorem, ſed præuenit, vt confitendo ſuum abluat delictum. Humiliat etiam animam ſuam, ſicut Dauid ſanctus: qui poſtquam audiuit à Propheta, Dimiſſum eſt peccatum tuum, humilior factus eſt in emendatione peccati, ita vt cinerem ſicut panem manducaret, & potum ſuum cum fletu miſceret. Erat quoq; vir ſanctus temperatus in omnibus, diſcretione præcipuus: redundabat erga illum timor & amor in ſubditis, redolebat doctrina in diſcipulis, labentia cuncta eius animo ſubtererant. Nullus apud eum vel mœrore premebatur, vel immodica lætitia efferebatur. Nec operam declinabat ſcribendi propria manu libros, niſi cum aliqua infirmitate corpus eius detineretur.

Exhortatio ad monachos.

Mar. 11.

Erat autem ei vſitata exhortatio ad diſcipulos ſuos, vt eſſent memores ſanctorum patrum, qui per mortificationem carnis & contemptum præſentis vitæ, regna cœlorum adepti ſunt. Quapropter fratres mei, inquit, optimum iniiſtis certamen: magis verò ac magis ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis. Monachorum autem opus illud eſt præcipuum, vt orationem puram offerant Deo, nihil habentes in conſcientia reprehenſibile, & memores illius, quod Dominus dicit in Euangelio: Cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſi quid habetis aduerſus aliquem, vt & pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Quod ſi vos non dimiſeritis, nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

De hac S. Columbani prophetia, vide Ionam abbatem in vita eiuſdē Columbani § 24 Nou. 21.

* Euſtachius it legatus ad S. Columbanū, vide Bar. ad an 614

† Clotarius rex eius fouet monaſterium.

INTEREA memoratus rex Clotarius viri Dei Columbani prophetiam ſuos in ſe effectus habuiſſe cernens, venerabilem patrem Euſtachium, qui eius loco Luxouienſe monaſterium regebat, ad ſe accerſiuit: cumq; ad ſe venientem piè admodum obſecrauit, vt ipſius nomine vellet ad beatum Columbanum * legatione fungi, adiunctis ſibi, quos vellet, nobilibus viris, & quocunq; eum reperiret loco, efficaci oratione ei perſuaderet, vt ad ipſum accedere dignaretur. Audito rege, venerabilis diſcipulus ad iter ſe accingit, magiſtri veſtigia perſecutus. Cumq; ad eum veniſſet, Clotarii regis mandata ei expoſuit. Viſo Euſtachio, lætatus beatus Columbanus, gratulatur ſibi redeundi oblatam facultatem, retinet aliquandiu apud ſe Euſtachium, hortatur eum memorem eſſe laborum ſuorum, cœtum fratrum diſciplinæ habenis moderari, multos in eorum ſodalitatem aſciſcere, ſuiſq; imbuere inſtitutis. Dimiſſum poſt hæc, ad Clotarium remeare iubet, taliaq; ad regias aures perferre reſponſa, ſibi æquum non videri vt reuertatur: hoc ſolùm orare, vt ſodales ſuos, qui Luxouienſe inhabitarent monaſterium, regali adiutorio & præſidio foueret: addidit etiam literas ad regem caſtigationis plenas. Fuêre ea regi munus gratiſſimum, eaſq; ceu pignus quoddam fœderis viri Dei accepit lætus & ouans: nec obliuioni tradidit preces eius, ſed † omni præſidio iam dictum monaſterium munire ſtuduit, annuis ditare cenſibus, fines eius vndiq; pro voluntate venerabilis Euſtachii dilatare: denique ob viri Dei amorem, eius incolas omni ope & beneuolentia proſequi. II.

Hic incipit vita S. Euſtachij, quam habes apud Bedam, operum tomo tertio.

a Euſtachius.

b Iter autē habuit Euſtachius, per ſaltū quendam pagūq; Briegium, peruenitq; ad villam Chagnerici, vbi dudū eius magiſter aliquandiu moratus fuerat.

VENERABILIS a Euſtaſius, diſcipulus ſancti Columbani abbatis apud cœnobium, quod vocatur Luxouium, adhuc in carne poſito beato Columbano, monachorum cateruas regendas ſuſcepit, quas & paterno affectu, & omni æquitatis moderamine ad inſtar reuerendi magiſtri informare curauit. Euenit aliquando, vt pro communi neceſſitate monaſterii ad regem Lotharium pergeret, qui eo tempore in vltimis Galliæ finibus, Oceani maris vicinia inhabitabat; b in itinere verò conſtitutus, venit quadam veſpera ad domum cuiuſdam c Chanerici, cuius vxor d Leodegunda dicebatur, Chriſtiana, & bonæ mentis fœmina, quorum filiam † Burgundoforam nomine, B. Columbanus Domino conſecrauerat. Quam videlicet puellam, cum contra voluntatem eius pater ad nuptias tradere voluiſſet, dolore oculorum percuſſa, tanto febrium igne ſuccenſa eſt, vt vix ſuperis reddi crederetur: cumq; veniſſet illuc B. Euſtaſius, patrem puellæ increpat, dicens ſuæ noxæ eſſe; quod ipſa tantis exureretur pœnis, qui viri Dei Columbani interdictum violare tentaſſet: at ille ſimulata compunctione; Vtinam inquit, ſoſpitati redderetur, vt diuinis famularetur obſequiis, nec ego vlterius talibus obſiſterem votis. Accedens itaq; Euſtaſius ad ſtratum puellæ, ſciſcitabatur, ſi ſuæ fuerit aſſentationis, quod contra beati Columbani interdictum poſt vota cœleſtia rurſus iteraret terrena. Cui reſpondens puella, teſtatur ſe talibus votis nunquam paruiſſe, vt terrenis cœleſtia commutaret, ſed paratam fuiſſe & eſſe beati viri parere præconiis! ſeque ait præterita nocte vidiſſe virum ſimilem eidem B. Euſtaſio, qui oculis ſuis lumen redderet; & vocem ſimul audiſſe dicentem: Quodcunq; tibi dixerit vir iſte, fac, & ſanaberis. Nunc igitur infer auribus meis, quæ mihi ſint cuſtodienda, & tuis orationibus pelle dolorem à Domino illatum. Tunc proſtratus humo veneran- III.

Villa ea Pipemiſcum dicebatur, diſtans ab vrbe Mildorenſi, duobus plus minus milliaribus. Hæc hoc loco deſunt quæ in priori editione habet Surius. c Chagnerici. e Landegunda. † Burgundoforæ vitam habes 3 Aprilis.

venerandus vir Euſtaſius cum lachrymis poſtulat Dominum, vt pollicitum munus exhibeat: ſurgenſq; crucem ſuper oculos exprimit, & oculos manu palpando, diuinum auxilium adeſſe *a* deplorat. Ad cuius tactum lumen ilico redditur, febrium ignis fugatur: redditamq; ſoſpitati puellam matri commendat, donec à Lothario rege, quo iter arripuerat, rediens, religioſis eam veſtibus ſubdat. Cum autem pater cerneret filiam ſuam ſoſpitati redditam, cæcam; obliuionis iterum foueam incidens, decernit eam ſponſo tradere priſtina pollicitatione: quo puella comperto, vnius ſodalium ſuarum conſilio quæſito, & eandem aſſumens, felicem fugam inierunt, & clam elapſæ, ad baſilicam B. Petri principis Apoſtolorum peruenerunt. Audiens hoc pater puellæ, dirigit cum furore pueros, iubens vt apprehenſam filiam crudeliter perimant: pergentes ergo pueri ſinibus Eccleſiæ receptam inueniunt, cui & ſtatim minantur periculum mortis, at illa: Si inquit, mortem me formidare putatis, in hoc Eccleſiæ pauimento probate: nam ego mortem ouans ſuſcipio, pro eo qui propter me non dedignatus eſt mori. Interea peracta legatione ſua venerabilis pater Euſtaſius remeat, puellam à cuſtodia liberat, patrem terribiliter increpat, religionis veſtem per pontificem vrbis illius, Gundoldum nomine, induit, monaſterium virginum Chriſti ſupra paternum ſolum inter duos fluuios *b* ædificat: fratres, qui ædificandi curam habeant, deputat, germanos puellæ Chagnoaldum & Waldebertum, qui ei poſtea ſucceſſit, vt regulam doceant, decernit: in quo videlicet Waldeberto, quantæ virtutes poſtmodum factæ ſint, ſi vitæ comes fuerit, proſequemur.

Signo crucis Euſtachius Burgundoforę viſum reſtituit.
a implorat.
Burgundoforæ conſtantia. Habitum monaſticũ accipit.
b Mugram (*& Albam, vt habet prior edit. Sury.*)

IV. Reversvs poſthæc venerabilis vir Euſtaſius ad Luxouium, magiſtri ſui præceptum implere parat, vt gentes quæ vicinæ erant, fidei pabulo alerentur. Progreſſus ergo Waraſcos prædicando conuertit populos, quorum alij idololatris cultibus dediti, alij Fotini hæretici *c* errore maculati erant: vbi cum multum populum ab erroribus diuerſis conuertiſſet ad Dominum, *d* ad Boias, qui nunc *e* Bicarii vocantur, tendit, eoſq; multo labore imbutos, ac fidei liniamento correctos, plurimos eorum ad fidem conuertit. Vbi cum aliquantiſper moratus fuiſſet, dimiſit ſagaces viros, qui cœpti laboris in ſtudio deſudarent. ipſe verò ad Luxonium remeare diſponit: & dum iter carperet, venit ad quendam virum nomine *f* Gundoenum, habitantem in villa, quæ Moſa, ab amne ibidem præterfluente vocatur: cuius ſtatim vt ingreſſus eſt domum, præmiſſa benedictione, poſcit vt liberos, quos habet, repræſentet. At ille libenter obediens, duos bonæ indolis liberos præſentauit. Eſt inquit, tibi adhuc proles? Ille fatetur præter vnam filiam luminibus orbatam, nomine *g* Adelbergam, ſe amplius non habere: quam præſentatam cum vidiſſet famulus Dei, ſciſcitatus eſt ab ea, vtrum iuuenilis animus ad cultum diuini timoris aſpiraret. Cumque illa ſe paratam eſſe reſponderet, ſacris præconiis obtemperare, per duos ille dies ieiuniis corpus afficit, mentem fide armauit, ſuper oculos benedictionis oleum effudit: ſicq; [a] per interuentum famuli ſui redintegrauit diuina pietas damna luminis eiuſdem puellæ: quæ nunc quoq; ſupereſt, & diuinis obſequiis dedita, non ſolum ſuæ vtilitati, ſed & aliis præuidet opportuna. Progreſſus inde beatus Euſtaſius, cum cœptum iter perageret, quendam fratrem Agilum nomine, qui modò Reſpacenſis cœnobii præſul exiſtit, vehementi [b] febrium igne ſubito correptum interuentu orationis ſuæ ſanauit, ac priſtinæ ſoſpitati reddidit. Deinde perueniens ad ſupradictum cœnobium, tam fratres interius, quàm vicinos populos ad Chriſtiani vigoris emolumentum inhianter excitauit, multoſq; eorum ad pœnitentiæ medicamenta pertraxit. De [c] fratribus verò ſub eius regimine conſtitutis, poſtea plures Eccleſiarum præſules extiterunt: Chagnoaldus Lugduni: Achatius Viromandorum & Nouiomenſis ac Tornacenſis Epiſcopus: Rachnacarius Auguſtodoni & Baſileæ: Audemarus Bononiæ & *h* Tharonenſis oppidi.

[c] *Ex monachis multi epiſcopi.* *h Taraonenſis.*

S. Euſtachius Chriſtũ gentilibus annunciat.
c alij Bonoſi errore, Sur. interſerit.
d Boios.
e Baioarij.
f Gundoenum.
g al. Adeſbergam, Salebergam, & Sadalbergam.
[a] *Cæca lumen recipit.*
[b] *Febris pellitur.*

V. Cvmqve iam ab omnibus haberetur gratus, vt nullus ſe beatum Columbanum perdidiſſe gemeret, qui eius doctrinis imbutus fuiſſet, omniumq; Francorum procerum honore fulciretur, præcipuè *i* Lotharii regis amore ac veneratione *k* clueret: præſertim cum cernerent in diſcipulo magiſtri inſtituta per omnia manere: exarſit more ſuo liuidus aduerſus ſancti viri famam [d] Chelydrus, excitans contra eum vnum è ſubditis *l* Agreſtinum nomine, qui quondam Theoderici regis notarius fuerat, & quadam compunctione cordis tactus, omnia quæ poſſederat relinquens, & Luxouium veniens, ſe & ſua omnia eidem venerabili patri tradiderat. Is inquam (vt cuncta replicem) religionis ſpeciem in monaſterio geſtans, poſt non longum tempus conuerſationis eius, arrogantia mentis elatus, poſtulat vt gentium eſſe prædicator permitteretur: quem vir ſanctus diu obiurgans increpat, dicens eum rudem adhuc in religione non debere ad tale opus idoneum ſe putare, præponens ei in exemplum Hieremiam, qui electione Domini prædicator deſignatus, ſe dignum eſſe denegat dicens: A, a, a Domine Deus, ecce puer ego ſum, & neſcio loqui: Moyſen quoque, qui electus à Domino tardioris & impeditæ linguæ ſe eſſe teſtatur. His & huiuſmodi diſſuationibus cum nihil proficeret, quem tenere non valet, ire permittit: qui cum in regionem Baioariorum veniſſet, nullum fructum exercens ibi poſt aliquantum temporis ad Aquilegiam tranſit. Aquilegienſes etenim diſcordabant à communione ſedis Apoſtolicæ, de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum loquitur dicens: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferri non præualebunt aduerſus eam; ob trium videlicet capitulorum diſſenſionem, quam præſenti operi neceſſarium non duximus inſerere. Itaq; veniens Aquileiani ſocius ſtatim ſchiſmatis effectus, Romanæ ſedis à communione ſeiunctus ac diuiſus eſt, totius orbis communionem quicunque Romanæ ſedi iungeretur damnans, in ſola Aquileia Orthodoxam fidem retineri decertans: quo ſchiſmate imbutus, epiſtolam venenoſam & increpationis plenam ad beatum Attalam Bobienſis cœnobii patrem, per Aureum *m* Adaluuardi regis Longobardorum notarium dirigit. Quam epiſtolam B. Attala perlectam, & ridiculo habitam, mihi tradidit ſeruandam: quam ego etiam per multorum ſpacia annorum abditam penes me habui, & poſtea meâ negligentia perdidi: nec alius vtiq; quilibet eam, ſed ipſe proprio ſtylo ſcripſit. Directa itaque ad B. Attalam epiſtola, ipſe ad Luxouium properat, Euſtaſium ſchiſmatis aculeis tentat, ſi ſanam mentem ſua veſania corrumpere queat: venerandus autem vir Euſtaſius, paternis effaminibus errantem increpat, vt reſipiſcat, hortatur & obſecrat. Cumq; ſalutaribus monitis & ſalubri antidoto mentem peſte corruptam curare nequiuiſſet, à ſuo ſuorumq; collegio ſegregatum abire coegit. Fugatus igitur ab Euſtaſio miſerabilis *n* Agreſtinus, huc illucq; diuertit, vt aliquos ſui erroris fautores facere poſſet: ſed cum nihil eius imperitia longo tempore peragere quiuiſſet, tandem [d] aduerſus regulam B. Columbani liuido dente garrire cœpit, ac velut cœnoſa ſus grunniens, per quoſcunque potuit patilitatis ſuæ ſimiles abominabile murmur excitauit, annuente ſibi *o* Appelino *p* Genuenſis vrbis Epiſcopo, qui ei conſanguinitate proximus erat. Hic deniq; Appelinus vicinos Epiſcopos ſingulatim ſibi iungere in auxilium Agreſtini niſus eſt omni ſtudio, ita vt regem Lotharium tentaret, ſi ſuæ partis [f] aſſentator fieri voluiſſet. At ille ſciens, & experimento cognitam habens B. Columbani ſanctitatem, & diſcipulorum eius doctrinam, poſtquam diu redarguere tentauit grunnientis hæretici ſectam, nec præualere potuit aduerſus eam, ſtatuit vt ſynodali examinatione probaretur, non ambigens de auctoritate venerabilis viri Euſtaſii, quin omnes aduerſantes ſanctæ regulæ ſua prudentia ſuperaret. Tunc emanantes [g] regali auctoritate, multi iam Burgundiæ Epiſcopi in ſuburbio Mataſconenſis vrbis conueniunt, *q* inter quos maximus hæreticorum Warnacharius quidam, dum & ipſe fieri vellet aſſentator Agreſtianæ partis, & ipſo die quando aduerſus Euſtaſium altercatio futura erat, morte præuentus interiit: ſed nec eo terrore turbati cæteri con-

i Clothariȷ.
k eluceret Bar.
[d] *Chelydrus eſt genus ſerpentis.*
l Agreſtiũ. Bar an 617.
Ierem 1.
Exod 3.
Matth. 16.
Quæ fuerint tria iſta capitula Chalcedonenſis Concilii, vide Bar an 547.
m Adaluualdi.
n Agreſtini.
[d] *Agreſtinus carpit regulam S. Columbani.*
o Abeleno.
p for. Geneuenſis.
[f] *aſſentator, id eſt, conſentiens.*
[g] *Synodus Mataſconenſis*

q inter quos Maximus reſidebat Tretecus Epiſcopus, propter quem præcipue ſynodum fieri vrgebat Warnacharius B. Euſtachij inimicus.

confautores aduerſæ partis, qui conuenerant, deductum in medium Agreſtinum depromere cogunt, quid contra regulam Columbani vel Euſtaſii obiiciendum haberet Tum ille trementibus labiis aſſiſtens, & nihil auctoritatis vel elucubrati eloquii habens, ait ſuperflua quædam, & canonicæ inſtitutioni contraria in eorum ſtudiis teneri, cochleam videlicet, quàm lamberent, crucis ſigno crebro ſignari, & in ingreſſu cuiuslibet domus intra cœnobiũ, tam introeuntem, quàm egredientem benedictionem poſtulare: Columbanum etiam à cæterorum Eccleſiaſticorum more deſciſcere, & ſacra miſſarum ſolennia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare. Auditis huiuſmodi obiectionibus B. Euſtaſius conuerſus ad ſuæ partis Epiſcopos, dixit: Vos ô decus ſacerdotii probare debetis, qui in Eccleſiis veritatis ac iuſtitiæ ſeminarium diſtribuant, & qui veritati ac religioni aliena tradant. Quidquid enim à norma veri tramitis diſſentit, extra Eccleſiæ corp⁹ ſegregari debet: veſtrum eſt diſcernere obiecta, an ſint à ſcripturarum ſerie aliena. Agreſtinus ait: Tuo ore nobis edicito: noſſe enim à te volumus, quod dignum ſuper hoc reſponſum reddas. Sanctus Euſtaſius reſpondit: Nequaquam, ait, reor contrarium eſſe religioni, ſi cochlea, quam Chriſtianus lambit, vel quodcunque vas aut poculum crucis ſigno muniri, cùm per aduentum ſigni Dominici pellatur peſtis aduerſantis inimici. Introeuntem verò monachum cellulam, vel exeuntem benedictione Domini armari, ratum duco, iuxta Pſalmiſtę vocem, Dominus cuſtodiat te ab omni malo, cuſtodiat animam tuam Dominus: Dominus cuſtodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & vſq; in ſeculum. Licet enim ad hoc vnumquemq; Chriſtianum referatur, vt gratia baptiſmi per fidem in Eccleſia ſeruetur, in eo videlicet, qui ad eam ingreditur, & vſq; ad finem perſeuerantiæ vigore firmetur: de quotidiano tamen motu ſiue ingreſſu vel egreſſu ſeu progreſſu vnumquemq; noſtrum ſigno crucis armari, vel benedictione ſodalium fas duco roborari: multiplicationem verò orationum in ſacris officiis credo omnibus proficere Eccleſiis, qui dum plus Dominus quæritur, plus inuenitur: & cum vberius oratione pulſatur, eo citius exaudire probatur. Nihil enim amplius deſiderare debemus, quàm orationi incumbere, ſicut Dominus ſub Apoſtolorum numero hortatur, Vigilate & orare, ne intretis in tentationem. Sic & Apoſtolus nos ſine intermiſſione iubet orare, ſic omnis ſcriptura ſacra hortatur nos ad Dominum ſine ceſſatione clamare. Nihil equidem tam vtile, tamq; ſalutare, quàm creatorem multiplicatione precum, & aſſiduitate orationum pulſare. His & horum ſimilibus reſponſis confuſus Agreſtinus, addit garrulitatis noxam: calumniatur capitis comam ineptè præcidi, ᵃ& ab omnium hominum more deſciſci. Euſtaſius autem, vt erat virtute patientiæ & ſcientiæ comptus: In præſentia, ait, omnium horum qui præſto ſunt, ſacerdotum, ego eius diſcipulus & ſucceſſor, cuius tu diſciplinam & inſtituta damnas, te ad diuinum iudiciũ cum eo intra præſentis anni circulum cauſaturum inuito, vt iuſti iudicis examine ſentias, cuius famulum tuis detractionibus maculare procures. His dictis metus quibuſdam eorum, qui Agreſtinianæ partis fautores erant, perculit, hortáturq; omnes, vt pacis nexu corda iungerent: & vt iſte temeritatis audaciam tolleret, & ille paterno affectu labentẽ piis correptionibus ᵇfoueret. Ad hæc Euſtaſius: Veſtris, inquit, libens ſatisfacerem precibus, ſi miſera mens duritiam vecordiæ molliret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto viſcerib⁹ deſectis, redux ad ſalutifera monita remeare nitatur. Cogentibus ergo cunctis Agreſtinus ſimulatam pacem poſtulat, quod poſtea actibus deprompſit: Euſtaſius verò mitis animi ſuaſione flexus, poſcentium pacem tribuit, & pacis oſculum illi porrexit.

Euſtachii ad calumnias Agreſtini reſponſa

Ad omnem actum crucem adhiberi ſolitã, Tertullianus tradit in lib. de Coron. mil. & S. Hier. ad Euſtochium: conſtatq; e ex Euſebio eo indicio Chriſtiã nos milites in caſtris ab Ethnicis Imperatoribus cognitos, q ad omnem potum ſignarent poculũ crucis ſigno. Vide Bar. ad an 617. Conſtat SS PP. vetitum fuiſſe orationes in Eccleſia publicè recitandas ex ſua inuentione proponere, docet Bar. ad an 619. ſed nihil eorum Conſtitut. contra actum eſſe, idem aſſerit Bar. a *aliter characterem exprimi, & ab omnium. Surius.* b *ſolueret, Bar.* Agreſtinus ficte pacem petit ab Euſtachio.

Pſ. 120.

Matth. 26 & Luc. 22.

1. Theſſ. 5.

Vix ad interuallum breuis ſpatii manifeſtam væſaniam ſuam Agreſtinus verecundiæ metu repellens, cœpit iterum monaſteria tentare, & ſub ſpecie diſcipuli pretium proditionis taxare. Ad quendam namq; virum venerabilem Romaricum nomine, venit, qui ᶜprimis nobilitatibus fuerat apud Theodebertum habitus, poſtque per exemplum Columbani, ac per Euſtaſii prædicationem monitus ad Luxouium veniens, monachicæ inſtitutioni ſe ſubdidit: quo diu ſub regulari tenore vitam agente, poſtea Euſtaſio annuente puellarum monaſterium ᵈin ſuo proprio inſeruit, & regulam Columbani illis cuſtodiendam indidit. Cumq; iam multa religione polleret, ad eum Agreſtinus pergit, ſeſeq; ſubditum atq; obedientem ſimulat: ſimulq; Amatum, quem ibi Euſtaſius ob imbuendam regulam præfecerat, mollibus ſuggilationibus tentat. Nam de quibuſdam ſacræ religionis regulis ab eis neglectis, tam Amatus quàm Romaricus ab Euſtaſio obiurgati fuerant. Læſos ergo eos vt præſenſit Agreſtinus, exaſperatas mentes ſuis aſſertionibus iungere volens, ſtimulauit venenata verba ſanas mentes recipere, & in contemptum regulæ Columbani, propriam væſaniam propagare. Proh dolor, exitiale vas ac lethifera doctrina repletum, ſanas mentes diabolica inſania maculauit. Abiectis etenim priſtinis inſtitutis, rudibus conati ſunt præfati iam viri inſtruere plebem doctrinis: deinde nefandus Agreſtinus ad venerabilem matrem Burgundoforam iter dirigit, vt etiam illam ſuis ſtimulationibus ſi valuiſſet, macularet: quem beata virgo Chriſti non fœmineo more, ſed virili confudit reſponſione, dicens ad eum: Num tu confutator veritatis & nouorum introductor argumentorum, ad hoc huc acceſſiſti; vt veneno tuo dulcia mella perfunderes, & vitalia alimenta lethali amaritudine commutares? Miſer ac deteſtabilis tu detrahis illis, quorum ego virtutes agnoui, quorum doctrinam ſalubrem recepi, ex quorum eruditione multos cœleſtia regna penetraſſe comperi: meminiſſe te velim Iſaiæ dictum, Væ qui dicit malum bonum, & bonum malum. Feſtina ergo ab his venenatis aſſertionibus recedere, ne te ira Dei comprehendat. Confutatus itaq; his famulæ Dei increpationibus impiis Agreſtinus, rurſus ad Romaricum & ad Amatum repedat, vt cœptum opus erroris ad effectum nequitiæ perducat. Nec defuit illis vltio diuina, cum & ipſi & alii quamplures iam ad hoc aſpirarent, vt peruerſi dogmatis hæretici huius aſſentatores fierent. Lupi ſiquidem per intempeſtam noctem intra ſepta monaſterii irrumpentes, ᵉaliquos ex fratribus morſibus ſuis laniarunt, atque in prædicta peſte derelictos, diræ morti miſerabiliter tradiderunt: quendam etiam ᶠPlereum nomine, qui adhuc diſcordiæ fomitem vehementer adminiſtrabat, dæmonum rabies perſuaſit, & ignobiliter ad extrema perduxit, nam propria manu ipſe laqueo ſuſpendit. Porrò cum hæc vltio nequaquam fieret correctio delinquentium, maior protinus vindicta ſecuta eſt. Subitò namque fulgur ingens è cœlo lapſum, tanto fragore percutit locum, deuaſtat monaſterium, tegumenta ſubuertit, plebem exurit, vt præſens correptio manifeſtè monſtraret, futuram debere fugere iram: mortuique ſunt ad præſens pluſquam xx. homines, ᵍauctore tamen totius criminis ad pœnitentiam reſeruato, vt ſi cognoſceret ſemetipſum, & rediret, ſanitatem proculdubio reciperet. nullum etenim Dominus perire deſiderat, ſed ſemper, quamuis grauibus delictis obrutum, per pœnitentiæ fomenta redire expectat. Cumque ſibi ſæpius pœnitentiæ locum datum infelix Agreſtinus non cognouiſſet, vt Euſtaſii ſententia ad iudicium eum inuocantis præualeret, ante triginta dierum circulum, quàm venientis anni meta compleret, à ſeruo ſuo quem ipſe redemerat, ſecuri percuſſus interiit, & occaſio criminis dicebatur vxoris permixtio. Quod quamuis multi dixerint, & vera aſſerere vellent, noſtrum tamen affirmare non eſt, cuncta etenim iuxta Salomonem, adducet Deus in iudicium pro omni reatu, ſiue bonum ſiue malum. Et Apoſtolus dicit, Vniuſcuiuſque opus, quale ſit, ignis probabit. Hoc ſolum à nobis liberè dicendum eſt, iuſta eum ſententia diuini iudicii percuſſum, vt & aſſentatoribus ſuis à lacerationibus famulorum Dei fugere monſtraret, & ille contumaciam ſuam per meritam vltionem lueret. Poſt hæc Amatus & Romaricus Euſtaſii patris indulgentiam poſtu-

VI.

c prima nobilitatis Bar. *d in fundo ſuo, Sur.* Nota inſidias Agreſtini Schiſmatici.

Burgundefora egregie confutat Agreſtinum.

Iſa. 5.

Vltio in calumniatores regulæ S. Columbani.

e duos, Sur. prior edit. *f Plereium.* *g Deinde metu perculſos paulatim mors rapuit, vt ex ea vltione, vt aiunt, amplius quã quinquaginta extincti ſint.* *Hæc hoc loco interſerit prior edit. Surij.* Agreſtini interitus. Amatus, cuius vitam habes 13 Septemb. & Romaricus reconciliantur S. Euſtachio.

Eccl. 12.

1. Cor. 3.

poſtulantes, ab eo recipiuntur, & in priſtinum gradum reſtituuntur. Appelinus quoque & cæteri Galliarum Epiſcopi, ad roboranda ſancti Columbani inſtituta aſpirant: quorum multi in amore eiuſdem ſancti patris noſtri feruentes, ſecundum eius regulam monaſteria conſtruunt, gregem Chriſto congregant, & religionem monaſticæ profeſſionis adaptant: inter quos vir illuſtris Eligius nomine, qui modo Veromandenſis Eccleſiæ Pontifex præeſt, iuxta Lemouicenſem vrbem, monaſterium nobile Solenniacum nomine conſtruxit, ſuper fluuium Vincennam, diſtans à ſupradicta vrbe millibus quatuor: & alia multa in iiſdem locis cœnobia. Sed & in ciuitate Pariſienſi puellarum monaſterium, quod de regio munere ſuſceperat, ædificat: in quo Chriſti virginem Auream præfecit. In *a* Bethoricenſe vero vrbe, puellarum monaſterium ex beati Columbani regula, *b* Bertraha nobilis genere & religione, fœmina ſanctiſſima conſtruxit. In ſuburbano etiam *c* Bethoricenſis vrbis, vir venerabilis Theodolfus, cognomento Babelenus, monaſteria ex regula Columbani, religione omni pollenti conſtruxit. Primum quoque in inſula ſuper fluuium *d* Milinandram, vbi religioſorum virorum adunauit cateruam: aliud Gaudiacum nomine, haud procul à fluuiolo Albero: tertium virginibus ac religioſis fœminis inſtitutum, in loco *e* Caranthomo ſupra fluuium iam dictum *f* Milinandram: itemque aliud Chriſti virginum, iuxta Niuernenſe oppidum ſub eadem regula conſtruxit. Beatus ergo Euſtaſius poſt has victorias corrigere mentes delinquentium ſtudet, ac ſua pace, qui remanſerant, adunare decreuit: deinde monachorum ſub eius obedientia in ſæpe fato cœnobio, quam maxima creuerat turba, vt iam multa per vicina conſtruerentur monaſteria, quæ eius ſucceſſor Vualdebertus firmauit atque ædificauit.

[a *Bituricēſi.* b *Bertuara, Sur.* c *Bituricenſis.* d *Milmandram, Sur.* e *Carantonio, Sur.* f *Milmandram.*]

VII. IAMQVE beatum de hac vita exitum præſtolans omni intentione ad contemplanda myſticorum præconiorum documenta deſudat, ac ſoli Deo mente intentiſſima preces effundere non ceſſat. Poſtquam per multorum circulum annorum in hoc opere vacauit intentio, aduenit tempus vocationis eius, daturque ſententia iuſti iudicis, vt quod minus annorum circuli diuerſis afflictionibus peracti purgauerunt, paucorum dierum corporis infirmitas ſatiaret: interrogatuſq; inter pœnæ incendia per viſionem nocturnam, ſi quadraginta dierum ſpacio leuiori pœna *g* curari velit, an triginta feruentiori incendio, reſpondit ille, Melius eſſe quamuis duris, in breui ſubiacere flagellis, quam leuibus cōſumi longius pœnis. Expleuit ergo prouiſam atque electam corporis pœnam, & trigeſimo die omnibus valedicit, eandem diem vltimam eſſe denuncians: & ſumpto viatico animam cœlo reddidit, Chriſtoque duce paradiſi gaudia penetrauit, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

[Viſio oblata ſancto viro. g *Cruciari, Sur.* Euchariſtia munitus obit.]

VITA BEATI IOHANNIS CLIMACI, A DANIELE MONACHO *conſcripta.*

An. 570.

I. QVANAM hunc virum diuinum ciuitas tulerit, atque ante cæleſtis militiæ glorioſam exercitationem educauerit, non facile dixerim, cum id mihi non ſatis diligenter exploratum ſit. Quænam vero modo ipſum fetat, æterniſque & immortalibus deliciis paſcat, longe ante nos Paulus expreſſit. Eſt enim & ipſe penitus cæleſtis illius Hieruſalem effectus municeps, in qua eccleſia primitiuorum eſt: quorum, inquit, conuerſatio in cælis eſt, vbi ſpiritu purgatiſſimo atque ab omni materia remoto diuina inſatiabiliter hauriens, pulchritudines inuiſibiles contemplans, digna ſudorum præmia recipit, laborumque mercedem quietiſſimam refert. Nam cæleſtis regni hæreditate potitus, cum illis iam in æternum tripudiat, iungitque lætitiam cum iis, quorum pes ſtetit in directo. Quonam vero modo beatitudinem iſtam ſibi comparauit, iam dicere inſtituam.

[30. Mar. Hebr. 12.]

II. HIC cum per ætatem corpoream ſexdecim ferme eſſet annorum, ſeipſum obtulit Chriſto ſacrificium gratum atque acceptabile, monaſticæ vitæ iugo colla ſubiiciens in monte Sina, eo puto conſilio, vt ipſa viſibilis loci commoratione admonitus, ad inuiſibilem Deum facilius dirigeretur, & aptius perduceretur. Atque peregrinationem, vt intellectualium adoleſcentularum magiſtram, in primis adamauit, per quam turpi & noxia confidentia omni reiecta, humilitate honeſtiſſima aſſumpta, dæmonem illum, à quo nonnunquam, vt nobis ipſis placeamus, nobiſque confidamus, inducimur, à ſe penitus eliminans, ab ipſo quoque cordis aditu reiecit. Inclinans vero ceruicem, & confidens in Domino, ac ei, qui ſe ſuſceperat, patri, veluti optimo cuidam gubernatori, ſe totum permittens, altiſſimos atque ſæuiſſimos vitæ præſentis fluctus ſine periculo traiiciebat. Adeo vero perfecte mundo propriiſque voluntatibus mortuus erat, vt inexpertem rationis ac voluntatis animam quandam habere videretur, atque proprietate naturali omnino liberatam. Idque, cum ante hanc cæleſtem ſimplicitatem mundanæ ſapientiæ non fuerit imperitus, ſane mirabilius eſt. Philoſophiæ enim tumor à Chriſti humilitate, vt plurima alia, longe remotus eſt.

[Anno ætatis 16. fit monachus. Summa eius obedientia.]

III. DECEM igitur & nouem annis ita conuerſatus eſt, ac beatæ ſubiectionis exemplar omnibus factus: cum is, qui ſe exercuerat, ſenior ſanctus migraſſet ad Chriſtum, & ipſe ad vitæ ſolitariæ ſtudium egreditur, illius orationibus, vt armis potentiſſimis, fretus ad deſtructionem munitionum ſatanæ. Quinto autem ab eccleſia lapide palæſtræ ſuæ domicilium conſtituit, loco cui Tholas nomen eſt. Ibique quadraginta annos ſumma animi magnanimitate & alacritate tranſegit, ardentiſſimo amore ac diuinæ charitatis igne ſemper æſtuans. Iam vero quis poſſit, quantos illic pertulit labores, digne aut verbis, aut plauſibus proſequi? Quomodo enim id efferri in lucem poterit, cum omnis eius labor clam & ſine arbitro exactus ſit? Veruntamen ex primitiis quibuſdam & velut præuiis occaſionibus, beatiſſimi viri ſanctum vitæ inſtitutum audiamus.

[Fit anachoreta.]

IV. EDEBAT quidem ex omnibus, quæ ſibi per profeſſionis ſuæ votum edere licebat, ſed modice omnino, vt & ex hoc faſtum atque elationis cornu ſapientiſſime deiecerit, breuitate quidem victus inſanam gulæ rabiem penitus affligens, atque illi per inediam clamans: Tace, Obmuteſce: & ex omnibus modice guſtando, tyrannidem inanis gloriæ ſub iugum mittens. Solitudine præterea & raro hominum congreſſu, fornacis huius flammam, luxuriam ſcilicet, adeo extinxit, vt omnino obſtructa ſedaretur, nullaſque moleſtias irrogaret. Cupiditatem vero (quam idolorum venerationem Apoſtolus eſſe diffiniuit) miſericordia Dei rerumque exiguitate fortiſſime fortis iſte ſuperauit. Acediam vero animique deſidiam, (quam merito iugem animæ mortem dixerim) mortis memoria iugique pietatis exercitatione deuitauit. Cumque nullius mortalis rei affectione teneretur, æternorumque ſolum ſenſu paſceretur, noxiæ triſtitiæ liber euaſit. Iracundiæ vero tyrannidem in ſeipſo per obedientiæ gladium occiderat. Raro præterea congreſſu corporis, rarioreque vſu ſermonis, inanis gloriæ ſanguiſugam, araneæ ſimilimam, mortificauit. Quid octaui vitii ſupremam diligentiſſimamque emundationem, ſuperbiæ ſcilicet, proſequar, quam cœpit quidem per obedientiæ manſuetudinem nouus hic Beſeleel, perfecit vero cæleſtis Hieruſalem Dominus, præſentia ſua adueniens, humilitatemque aduerſus illam exaltans, qua ſine diabolum eiuſque conformem claſſem deſtrui poſſibile non eſt.

[Cibi parſimonia. Vitia vt in ſe extinxerit. Galat. 5.]

V. VBI vero in huius coronæ contextu ponam lachrymarum illius fontem, rem quidem raram, & quæ in multis non facile inuenitur, quarum hodie ſupereſt ſecreta officina, ſpelunca breuiſſima in extremitate quadam ad radicem montis poſita, tantumque ab illius atque omni alia cellula remota, quantum ad obſeruandas gloriæ inanis aures, ſatis eſſe videbatur?

[Gratia lachrymarū.]

Somni parcitas.

barur? Ad cælum vero vſque gemitibus, ſuſpiriis, ſingultibus, pre. ibuſque & eiuſmodi reliquis, quæ ab his fieri ſolent, qui gladiis cauteriiſque pungnntur, & quibus effodiuntur oculi, pertingens: ſomni tantum capiebat, quantum ſufficere poſſe arbitrabatur ad ſeruandam animi intellectuſque ſubſtantiam, ne per enormitatem vigiliarum contabeſceret. Ante ſomnum vero vt plurimum orationibus vacans, libellos etiam conſcribere ſolitus erat, quo ſolo opere acediç languorem ab ſe fugabat. Porro curſus eius omnis, perpetua erat oratio, amorque incomparabilis ad Deum: hunc enim die noctuque mundiſſimo caſtitatis ſpeculo intuens, ſatietatem vllam capere nolebat, immo vero (vt magis proprie eloquar) non poterat.

Moyſes diſcipulus ſancti viri.

HVIVS aliquando diuini patris vitam imitari cupiens, eiuſque diſciplinis imbui, atque ab eo veræ philoſophiæ VI.
elementa percipere, quidam ex his, qui vitam ſolitariam delegerant, Moyſes nomine, pleroſque ſanctorum patrum precatores exhibuit, per quos, vt ſe in diſcipulum ſuſciperet, ſummis precibus orauit. Igitur illorum precibus fretus, à ſancto viro, vt optauerat, ſuſceptus eſt. Huic aliquando ſanctus pater præceperat, vt quodam ex loco pinguis glebæ materiam conueheret, pro lætiori hortuli olerumque cultura. Perueniens igitur Moyſes ad denotatum ſibi locum, quod iuſſus fuerat, impigre exequebatur. Sed cum iam meridianum tempus adeſſet, & ſolis incendio, fornacis in morem, locus ille igneſceret, (erat enim menſis Auguſtus) victus Moyſes, & ex tranſuectione fatigatus, aliquantula requie opus ſibi eſſe decernit, atque ſub immanis ſaxi vmbra ſeipſum dimittens, obdormire cœpit. Sed clementiſſimus Deus fideles ſeruos ſuos in nullo contriſtari permittens, cum iam periclitaretur Moyſes, conſueta illum miſericordia hoc modo præoccupat:

MAGNVS hic pater noſter Iohannes cum in cellula ſua degeret, ſibiipſi & Deo, vt conſueuerat, vacans, in ſomnum VII.
quendam tenuiſſimum incidit, viditque per viſum virum quendam auguſtiore facie & habitu ſe excitantem, ſomnoſque ſibi exprobrantem ac dicentem: Tu ne Iohannes ita ſecure obdormis, & Moyſes periculo proximus eſt? Citius itaque euigilans, oratione ſtatim armatur, pro diſcipulo ſupplicans. Quem poſtmodum ad veſperam reuertentem interrogat, num aliquid ſibi aduerſum atque inſperatum contigiſſet. Tunc ille, Saxum, inquit, miræ magnitudinis parum abfuit quin me demoliretur & penitus contereret, cum ſub illo profunde obdormirem, niſi vocem tuam me audire exiſtimans, ex loco, concito ſaltu, timore plenus deſiliſſem. Quo facto, continuo ſaxum illud è *ripa euulſum, ac terræ affixum conſpexi. Quo audito, vir Dei vere mente humilis, nihilque ex his, quæ viderat & audierat, diſcipulo annuncians, occultis clamoribus & intimæ charitatis vocibus hymnum dicens, gratias vberrimas retulit Deo.

Seruatur Moyſes à præſentiſſimo periculo.

*for. rupe.

ERAT enim vir ſanctus occultorum vulnerum medicus. Monachus enim quidam, Iſaac nomine, quum aliquando IIX.
graui carnis æſtuaret incendio, curſu ad illum peruenit, vndique mœrore circunfuſus, inteſtinumque bellum ſingultibus & lachrymis patefecit. Eius itaque fidem & humilitatem vir Dei admiratus, blande his vocibus conſolatur, dicens: Stemus, inquit, ambo ad orationem fili, & omnino clemens & miſericors Dominus preces non deſpiciet noſtras. Quod quum factum fuiſſet, necdum oratione completa, adhuc prono in faciem infirmo fratre proſtrato, voluntatem ſerui ſui Dominus fecit, vt ex hoc prophetam ſuum vera dixiſſe oſtenderet: ſerpenſque carnis effugit, flagellis intentiſſimæ orationis edomitus. Porro is, qui hactenus fuerat æger, liberatum ſe ægritudine conſpiciens, omnique iam huiuſmodi perturbatione curatum, obſtupuit valde, Deoque & inclyto eius famulo gratias retulit.

Eſa. 65.

Obtrectatores patitur vir ſanctus.

2. Cor. 11.

CVM vero præterea hic venerandus pater verbo gratiæ ad ſe venientes affatim exatiaret, ac doctrinæ fluenta largiſ- IX.
ſime profunderet, maligni quidam homines, inuidiæ facibus inflammati, tantamque frugem, quanta ex illius doctrina gignebatur, cohibere molientes, loquacem illum ac nugacem vocare cœperunt. Quod ille animaduertens, cunctaque in eo, qui ſe confortabat, Chriſto poſſe edoctus nec ſolum per ſermonis exhortationem eos qui ad ſe vtilitatis ſuæ cauſa veniebant, erudire volens, ſed multo potius per ſilentium, & per operum philoſophiam, vt, ſicut ſcriptum eſt, abſcinderet quærentium occaſiones, vſque ad certum tempus tacere inſtituit, mellifluumque doctrinæ fluuium compeſcere: ſatius eſſe & melius exiſtimans, hoc interim detrimento affici ſtudioſos bonorum amatores, quibus fortaſſe per ſilentium amplius profuturus erat, quam ingratos illos indices amplius irritari, ne vlterius eorum malitia & maleuolentia excreſceret. Quocirca & illi reueriti humilitatem ac modeſtiam viri, conſciique quod ſibi eiuſmodi vtilitatis fontem obturauerant, quantique detrimenti omnibus extiterant, ad virum ſupplices adueniunt, doctrinæque ſermonem communi voto cum aliis expoſcunt. Ceſſit igitur ſtatim, vt qui contradicere non norat, & denno prioris ſtatus arripuit normam.

Creatur Abbas.

CVM igitur ita bonis omnibus excelleret, vt ſimilis inueniri non poſſet, vno ſimul omnes voto, vnoq; affectu tan- X.
quam nouum quendam Moyſem inuitum illum ad fratrum magiſterium & regimen aſſumpſerunt, lucernam (vt ita dixerim) ſuper principatus candelabrum eleuantes, optimi ſane talium iudices: nec ſpe ſua fruſtrati ſunt. Aſcendit enim & ipſe ad montem, ſacratamq; caliginem ſubiens, Dei manibus conſcriptam legem ſuſcepit, Deiq; contemplatione fruens, & intellectualibus gradibus ſcandens, verbo Dei aperuit os ſuum, & ſpiritum attrahens, eructauit verbum bonum de bono theſauro cordis ſui.

SIC igitur impleuit finem viſibilis vitæ in principatu Iſraelitarum monachorum, in hoc ſolum à Moyſe differens, XI.
quod ſupremam Hieruſalem ſumma facilitate conſcendit. Ille enim, neſcio quo modo, etiam terrena fruſtratus eſt. Atteſtantur autem his, quæ diximus, quotquot per eum Spiritus ſancti eloquiis & gratia potiti ſunt, plurimique ex his eius gratia ſaluati ſunt, hodieque ſaluantur. Teſtis optimus ſapientis huius ſalutis ſimulque ſapientiæ nouus Dauid. Teſtis item & paſtor noſter optimus Iohannes, à quo magnus ille exoratus, de Sinaï monte ad nos vſque animæ cognitione deſcendens, veluti nouus aliquis Dei ſpeculator, ſuas à Deo tabulas inſcriptas oſtendit nobis: extrinſecus quidem actiuæ vitæ, intrinſecus vero contemplatiuæ doctrinam continentes.

An. 1010.

VITA S. GVIDONIS CONFESSORIS, CVIVS OSSA HODIEQVE INTER SE COHAERENTIA CERNVNTVR SPIRÆ, QVO

translata ſunt ab Henrico III. Anno Chriſti 1047. Habetur hæc Vita in vetuſto exemplari MS. ab eius quodam æquali, vt apparet, ſcripta: ſed in gratiam Lectoris ſtylum mutauit F. Laur. Surius, & nonnihil contraxit. Sub finem quædam deſunt in exemplari. Addidimus paucula ex lib. 5. Hieronymi Rubei hiſtoriæ Rauennatenſis, & Breuiario Spirenſi.

31. Mar. quo die deceſſit: ſed feſtū celebratur 28. Aprilis.

PRÆCLARAM beatiſſimi Guidonis conſcripturi vitam, primo eius parentes & patriam, poſt virtutes oratione I.
qualicunque explicare conabimur, eius freti adiutorio, in cuius laudem id ſuſcipimus. Patrem igitur habuit Albertum, matrem *Martiam, patriam Rauennam, in cuius villa ſuburbana, quæ Caſamatienſis dicitur, natus eſt. Parentes eius fuere genere nobiles, religione Chriſtiani ac Deo deuoti. Rauennæ adhuc puer literarum ſtudiis deditus fuit. Adoleſcens animo ſecularis, & veſtibus comptus, nec à mundi pompis prorſus alienus, iam videbatur abiturus præceps in vitiorum gurgites, mundo etiam illiciente, & ſua cupiditate ineſcare atque implicare nitente: ſed benigniſſimi

* Marotia. Hieron. Rubeus lib. 5. hiſt. Rauen. ex Strambiatorum familia natum aſſerit.

nigniſſimi creatoris gratia ab hoc præcipitio potenter ereptus eſt. Itaque ſancti Spiritus accenſus igne, & cæleſtibus ardens deſiderijs, cœpit mundanis negocijs nuncium remittere, terrena deſideria calcare, horrere quicquid blanditur carni, cæleſtis patriæ dulcedini inhiare.

II. Etsi autem ſummopere cupiebat ponere ſecularem habitum, quando tamen non ignorabat parentes id nulla ratione laturos, animo id apud ſe celabat. Cumque parentes eum vellent inire coniugium, ille vero anxius cuperet ſuum explere votum, aliquando patri ſuo ita dixit: Duas ego mihi conciliaui ſponſas, quarum altera inſigni eſt potentia & nobilitate: altera longe hac inferior & opibus & proſapia: ſed me tamen impenſe diligit, & ego iam totus in eius labor amorem, niſi tu pater aliam commodiorem indices. Prior illa generoſitate & poteſtate ſublimis abſque multo labore & difficultate obtineri non poteſt, ad eamque mihi valde arduus atque difficilis paret acceſſus. Vtram ergo vis, mi pater, vt ſponſam mihi aſciſcam? Parens vero gratulabundus, Age, inquit, fili chariſſime, nulla te vel pericula vel faſtigia ſegnem efficiant, nulli alterius amores eneruent vel degenerem prodant, nulla quantumuis ampla dos à nobiliſſimæ & potentis ſponſæ thalamo retardet. Sume animum, & quanta maxima potes virtute contende, vt tam illuſtris ſponſæ fruaris contubernio. Turpe eſt enim, ob labores non diuturni temporis tantam rebus tuis optime conſulendi, & ad tantam pertingendi felicitatem negligere occaſionem.

S. Guido cupit mundo valefacere, & habitum monaſticum ſumere.

III. His & id genus alijs ſermonibus pater exhortabatur filium, putans eum adſpirare ad nuptias ſponſæ mortalis. Sed ô adorandam Chriſti virtutem, quæ cum ſemper ſit admirabilis, attamen in hoc noſtri temporis beato viro eximie prædicanda videtur. Nam tametſi ob ſingularem virginitatis aliarumque virtutum prærogatiuam non ſit æquiparandus beatiſſimo Iohanni Euangeliſtæ: at tamen propter eius eximiam ſanctitatem, alterum Ioannem, ſi fas eſt dici, quodammodo eum appellare poſſumus. Parentis enim ſui ſermones animo affixit ſuo, vireſque ſibi, vt is hortatus erat, aſſumens, ignobilem illam ſponſam, cuius ſe amore pene abreptum fatebatur, & verbis & factis cœpit faſtidire ac reſpuere, atque ad præclaram illuſtris illius ac præpotentis ſponſæ copulam ardentiſſimo animi ſtudio adſpirare. Ignobilem atque vilem, caducam & imbecillam ſponſam intelligi voluit, vt re vera eſt, mundi gloriam & fugaces voluptates: potentiſſimam vero atque nobiliſſimam, cæleſtem ſapientiam & diſciplinam, religioniſque diuinæ exercitationem: cuius tanto flagrabat deſiderio, vt extra illam nihil ei adlubeſceret, præter eam nihil in hoc mundo ſibi expetendum putaret. Itaque, vt pater admonuerat, breuis vitæ huius labores paruipendens, oblectamenta pro nihilo ducens, dura omnia pro mollibus, aſpera pro leuibus, aduerſa pro ſecundis habuit.

Eximia eius ſanctitas.

IV. Sciens autem dixiſſe Dominum Iesvm, Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus: quadam nocte celeberrimæ apud Rauennates beati Apollinaris martyris ſolennitatis, precioſis ſe veſtibus exuens, & pauperibus eas elargiens, viliſſima ſe veſte induit, & inſciis parentibus è patria proficiſcens, Romam iter intendit. Vbi cum in Clerum cooptatus eſſet, ſtatuit ire Hieroſolymam, nec vnquam redire ad ſuos. Interea vero diuina eſt reuelatione admonitus, vt Rauennam repetens, ſubdat ſe Martini eremitæ magiſterio. Is Martinus tantæ fuit abſtinentiæ & religionis, vt pene toti Italiæ non mediocri eſſet venerationi. Fecit ergo, vt erat iuſſus, venit ad Martinum venerabilem eremitam, aperit ei deſiderium ſuum, accipitur ab illo ſane peramanter, & poſt ſuauia ſanctæ exhortationis verba ait ad eum vir Dei alacri, vt ſemper erat, vultu: Viſne, fili chariſſime, monachi veſtem accipere? Tum ille: Id vero ſemper mihi, inquit, in votis fuit: ſimulque orabat, vt ocyus ea veſte indueretur, timebat enim, ne parentes repertum ipſum abducerent, & mundi huius illecebris ruſus ſeruire compellerent. Sed vir ſanctus voluit eam rem in craſtinum differri, vt interim plus deliberaret.

Luc. 14.

Vili habitu it Romã, & fit clericus.

Hieron. Rub. l. 5. hiſt. Rauen.

V. Cernens ille retardari deſiderium ſuum, cum eſſet feruenti ſpiritu, ipſus ſibi cucullum induit & poſtridie mane ſic veſtitum exhibet ſe viro Dei. Sciſcitante illo, cur id feciſſet, reſpondit ſe flammam pectoris ſui ferre nullo pacto potuiſſe. In eo autem feruore ſemper permanſit, & illi venerabili viro, quoad vixit, totum ſe in omnibus ſubdidit: vixitq; cum illo tribus annis ſolitarie in inſula, quam Padus fluuius à Pompoſia ſeparat. Pompoſianum autem monaſterium, tum quidem pauperrimum, volente ſic Imperatore, curæ huius Martini erat demandatum, interim tamen regulariter ei domino Guilelmo præſidente: ſed quo maior illic terrenarum facultatum erat inopia, tanto amplior religionis & diuini cultus copia viſebatur. Voluit autem vir Domini Martinus beatum Guidonem in illo commorari monaſterio, vt plenius diſceret monaſticæ diſciplinæ & religionis inſtituta & perfectionem. Quam vero accurate & abſolute ea didicerit, ſi quis noſſe velit, poterit haud difficulter, ſi ſe ad illud conferat monaſterium, cui poſtea ipſe præfectus fuit. Eius autem cœnobij fratres etſi ceu ſimplicem & vili amictum veſte eum irridebant, at coniijciebant tamen fore, vt quandoque apud ipſos Abbatis munere fungeretur. Vir enim reuerendus Guilelmus temporis ſucceſſu omnia ei, ſed alia poſt alia, monaſterij officia vel miniſteria demandauit: Inde vero in S. Seueri monaſterio præpoſiti munus obire eum voluit, illo ſe in omnibus ad monaſtici canonis ſeu inſtituti præſcriptum recte gerente.

Fit monachus, & adhæret Martino eremitæ

Vide Hieron. Rub. l. 5. hiſt. Rauen.

Variis fungitur officiis in monaſterio Põpoſiano.

VI. Per id tempus dominus Guilelmus in eremum ſeceſſit, alium ſuo loco fratribus Pompoſianis Abbatem præficiens. Ioannes Angelus is dicebatur, vir ſimplex & rectus miræque abſtinentiæ. Sed eo defuncto, atque ad Angelorum tranſlato conſortium, quamuis multum renitens, & ſe indignum clamitans, Abbas Pompoſiæ inſtitutus eſt Guido beatiſſimus, cogente eum domino Martino, cui iampridem in omnibus parere conſtituerat: nec tamen vllo modo ſarcinam illam ſibi imponi paſſus eſt, donec ab eodem viro Dei Martino id impetraſſet, vt quandoque liceret eam, relicta Abbatia, deponere. Porro autem & parens eius, cuius ſupra meminimus, & frater, Gerardus nomine, ad eum venerunt, & ſub eo, contempto ſeculo, religioſe & ſtrenue Chriſto militarunt, atque feliciter ſuas animas Domino reddiderunt. Cum autem præclare monaſterium illud ab eo gubernaretur, & monachorum increſceret numerus, aliud cœpit, quod hodieque permanet, condere cœnobium. In quo ſane quæ per illum & ſub illo patrata ſint, atque etiam perpetrentur miracula, orationis noſtræ tenuitas explicare ſatis non poteſt: ſed tamen diuina freti ope, ſimplici ſtylo pauca ex multis annotabimus.

Abbas conſtituitur.

Hieron. Rubeus ibid.

Multa eius miracula.

VII. Cvm iam ſtructura huius monaſterij fieret, fratribus aliquando in muro laborantibus, crates ſupra modum grauatæ petrarum congerie, accedente etiam mali dæmonis inuidia, abſente patre Guidone deciderunt. Simul autem lapſi fratres quidam, nihil mali paſſi ſunt, nonnulli vero penduli hæſerunt non ſine magno diſcrimine. Quod vbi reſciuit venerabilis pater, cito adfuit, & ſuis illos precibus depoſuit illæſos. Alio tempore eidem muro impoſitum vas ligneum vino plenum, quo operarij vterentur, caſu in terram corruit, & tamen neque confractum fuit vas, neque vinum effuſum.

Inſigne miraculum.

Aliud.

IIX. Svb eadem ſtructura magna aliquando victus inopia premebat operarios: ſed beato Guidone Dominum obnixe deprecante, & ab eo opem & copiam illis promittente: cum iam nihil eſſet, quo poſtero die refici poſſent, omnes aduerſus illum murmurare, eique plus ſatis moleſti eſſe cœperunt. Ferebat id ille patienter, & ſimul de ratione comparandæ alimoniæ cogitabat. Itaque Rauennam ea cauſa proficiſcens, non longe à monaſterio incidit in duas naues plenas vino & frumento, diuinitus ei præparatas. Tum ille ſummæ Trinitati gratias agens, lætus rediit, & fratres diu ſuſtentauit, admonens ne deinceps diffiderent. Frater quidam idiota, Martinus nomine, apud quandam defunctus eſt eccleſiam, quæ intra illius inſulæ ſyluam ſita erat, à memorato cœnobio plus octo milliarijs diſtans. Adductus autem ad monaſterium, poſt perſoluta ex more defunctorum officia, poſt Miſſarum completa ſolennia, vitæ redditus, inſtanter petijt acciri ſanctum patrem Guidonem. Aduenit ille, accurate perquirit, & non abſq; tremore petit, vt exponat ſi quid viderit. At ille, Vidi, inquit, loca pœnarum ſane terribilia, & in ijs multos propinquos meos, mihique notos. Cum autem tremebundus

Hieron. Rubeus ibid.

Defunctus reuiuiſcit.